Türkçemizin İncileri
ATASÖZLERİMİZ
Tanıklı Sözlük

Necmi AKYALÇIN

eğiten kitap

TÜRKÇEMİZİN İNCİLERİ

ATASÖZLERİMİZ

TANIKLI SÖZLÜK

Yrd. Doç. Dr. Necmi AKYALÇIN

Kocatepe, Ankara

09.08.2019

Bu Çalışma 2011 Yılı Dil Derneği Beşir
Göğüş Türk Dili ve Eğitimini Geliştirme
Ödülüne Layık Görülmüştür.

Türkçemizin İncileri Atasözlerimiz - Tanıklı Sözlük
Yrd. Doç. Dr. Necmi AKYALÇIN

ISBN
978-605-5472-59-7

© Copyright 2012, Norrsken Ltd. Şti.
Bu kitabın basım, yayın, satış hakları *Norrsken Ltd. Şti.'ye* aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri fotokopi yoluyla, mekanik, elektronik, manyetik ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Eğiten Kitap, **Norrsken Ltd. Şti.**'nin tescilli markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni, Aydın TEKİN
Yayın Koordinatörü, Özgür DOĞAN
Yayıma Hazırlık, Elif GÖÇMEN
Düzelti, Mahmut YILMAZ
Baskı, Ertem Matbaası
Ankara, Eylül 2012

Baskı ve Cilt, Ertem Basım, Tel (0312) 640 16 23 Faks (0312) 640 16 24

Eğiten Kitap
Kültür Mah. Dr. Mediha Eldem Sok. No: 55/7 • 06640 Kızılay/Ankara
T: 0312 433 0893 • F: 0312 433 07 92
www.egitenkitap.com • iletişim@egitenkitap.com • egitenkitap@gmail.com

Bu çalışma,
Üzerimde çok büyük emekleri olan bilge insan rahmetli babam
Mustafa Akyalçın'ın yüce anısına sunulmuştur...

SUNUŞ

Ülkemiz son dönemde emperyalizmin her alanda kıskacını yoğunlaştırdığı ilginç ve sıkıntılı bir süreci yaşamaktadır. Günümüzde ülkelerin işgali en sinsi ve acımasız yöntemlerinden birisi olan ekinsel/kültürel yayılma ve kuşatma ile yapılmaktadır. Ulus bilincinin örselenmesi, ulusal dilin yozlaştırılması için günümüzde küreselleşme yutturmacası alabildiğince kullanılmaktadır. Ne yazıktır ki pek çok insanımız, buna aydın diye adlandırılanlar da dahil küreselci emperyalizmi bir gelişme, çağdaşlaşma olarak görme aymazlığına düşebilmektedir. Yayılmacı güçler de bu ortamda rahat bir biçimde Türkçeyi, Türk dilini hedef tahtasına koyabilmektedir.

Günümüzde Avrupa Birliği'ne girmenin temel koşullarından birisinin Türkçeden vazgeçme olduğu görüşü yaygınlaştırılmaktadır. Bunu da AB'ci takımı diyebileceğimiz kişiler yapmaktadır. Ülkemizdeki büyük gazetelerden birinin genel yayına müdürlüğü ve başyazarlığını yapmış birisi şöyle buyurmaktadır: "Alışın buna. Türkçe bitecek gidecek. Hiçbir güç bunun karşısında duramaz. Buna karşı önleminizi alın. Mesela ne yapın, çocuklarınıza İngilizceye yakın, İngilizcede de söylenebilecek adlar koyun." (Çağdaş Türk Dili, 2005, sayı 210, s.280)

Çok "muhterem" yazarımız acaba Fransa'da 1994 yılında çıkarılan ve halen de yürürlükte olan "Fransız Dilinin Kullanımına İlişkin Yasa" ile İngilizcenin işgaline karşı bilinçli bir tepkinin ortaya konulduğunu bilmiyor mu? Böylesi sığ bir yargının sahipleri küreselciler İtalya'nın, Almanya'nın dillerini terk etmediklerini bilmiyorlar mı? Böylesi bir ortamda ülkemizin bağımsızlığıyla birlikte dilimiz Türkçenin de büyük bir tehlike ile karşı karşıya kaldığı bir gerçektir. Bu koşullarda ülkemizdeki dilcilere, ulusal dilimize sahip çıkma duygu ve düşüncesi taşıyan aydınlara büyük görevler düşmektedir.

Elinizdeki *"Türkçemizin İncileri Atasözlerimiz/ Tanıklı Sözlük"* ile *"Türkçemizin Anlamsal Zenginlikleri Deyimlerimiz"* adlı çalışmalar, Türkçeye gönül vermiş, bu dili gerçekten seven, kendini iyi yetiştirmiş gerçek bir aydının yapıtları. Eski bir öğrencim olan Dr. Necmi AKYALÇIN çalışkan ve üretken, Türkçe tutkunu bir eğitimcidir.

Ülkemizde yayımlanmış birçok Atasözleri ve Deyimler sözlüğü bulunmaktadır. Ancak titiz bir uğraşın, büyük emeklerin sonunda üretilen elinizdeki bu çalışmalarda atasözleri ve deyimlere farklı bir boyuttan bakılmış konuya ilişkin yeni ölçütler ortaya konularak önerilerde bulunulmuştur. Atasözleriyle ilgili olanı ödüle de layık görülen, ulusal dilimize katkılar sunan bu özgün çalışmalar ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim aşamalarındaki tüm öğrencilerimiz ve öğretmenlerimiz/öğretim elemanlarımız için yararlı bir kaynak niteliğindedir.

Prof. Dr. Cahit KAVCAR

Temmuz 2012

SUNUŞ

Bugüne değin Atasözlerimiz ve deyimlerimizle ilgili olarak pek çok sözlük hazırlanmıştır. Bu sözlüklere bakıldığında içlerinde ilköğretim okulları için hazırlanmış olanların yanında, daha geniş kapsamlı olarak geniş kitlelerin de yararlanması düşünülmüş olanların da varlığı görülecektir. Bu sözlüklere (TDK'nin tdk.gov.tr adresli sitesinden ulaşılan Atasözleri ve Deyimler sözlüğü de dâhil) bakıldığında gerek atasözleri sözlüklerinde gerekse deyimler sözlüklerinde belirgin bazı eksiklik ve yanlışlıkların olduğu hemen göze çarpmaktadır. Bu yanlışlıkların da ele alınarak sistemli ve bilimsel bir yaklaşımla değerlendirildiği Yrd. Doç. Dr. Necmi AKYALÇIN'ın elinizdeki bu iki çalışmasında atasözü olamayacak, deyim olamayacak söz konusu yapılarak gerekçeleri ve tutarlı açıklamalarıyla ortaya konulmuştur. Son dönemde ortaya konulmuş en tutarlı ve konuya bilimsel ölçütler getiren bu çalışmalar güvenle başvurulabilecek yapıtlardır.

Atasözleri Sözlüğü'nün 2011 yılı Beşir Göğüş Türk Dili ve Eğitimini Geliştirme ödülüne layık görülmesi de sanırım bunun bir göstergesidir.

Hazırlanmış olan bu yapıtlarda ortaya konulmuş olan ölçütlerin Milli Eğitim Bakanlığı ve YÖK aracılığıyla ele alınıp dersanelerimizden okullarımıza kadar her birimde tanıtılarak konunun yeniden şekillendirilmesinin Türk diline, bir eksikliğin ortadan kaldırılması ve bu söz öbeklerimize ilişkin yeni, tutarlı ve bilimsel ölçütlerin ışığındaki görüşlerin benimsenmesi açısından hizmet olacağı bir gerçektir. Bu bağlamda yazarı kutlarım.

Metin TURAN
FOLKLOR/EDEBİYAT DERGİSİ YAYIN YÖNETMENİ

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, Türk dilinin önemini şu sözlerle dile getirir:

"Türk milletinin dili Türkçedir. Türk dili dünyada en güzel, en zengin ve en kolay anlaşılabilecek bir dildir. Onun için her Türk, dilini çok sever ve onu yükseltmek için çalışır. Bir de Türk dili, Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği nihayetsiz felaketler içinde ahlakının, an'anelerinin, hatıralarının, menfaatlerinin, kısacası bugün kendi milliyetini yapan her şeyin dili sayesinde muhafaza olunduğunu görüyor. Türk dili Türk milletinin kalbidir, zihnidir. Türk demek dil demektir. Milliyetin çok bariz vasıflarından birisi dildir. Türk milletindenim diyen insanlar her şeyden evvel ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan Türk harsına, camiasına mensubiyetini iddia ederse buna inanmak doğru olmaz."[1]

1277 yılında Karamanoğlu Mehmet Bey şöyle buyurur: "Şimden giri hiç kimesne kapuda ve divanda Türk dilinden gayrı dil söylemeye. Defterleri dahı Türkçe yazalar."Bu buyruk Türk diline daha o dönemlerde ne kadar önem verildiğinin bir göstergesidir.

Kırşehir'de doğmuş olan Âşık Paşa (1272) da Arapça, Farsça, İbranice ve Ermeniceyi iyi bilmesine karşın, yapıtlarını katıksız bir Türkçe ile ortaya koymuş ve bununla da yetinmeyerek döneminde Arap, Fars kültürlerine ve dillerine duyulan hayranlığı kınamış, yapıtlarını Türk diliyle kaleme alıp bu eğilimlere karşı koyarak kendinden sonrakileri de etkilemiştir. Günümüzde yabancı dillerden gelen sözcükleri kullanmanın; kültürlü olmanın göstergesiymiş gibi algılanmasının daha fazla yaygınlık kazanmaması ve bu yolun yanlışlığının görülmesi açısından Âşık Paşa'nın 1330'da bitirdiği Garipnâme'den alınmış aşağıdaki dizelerinin bir kez daha değerlendirilmesinin son derece önemli olduğu bir gerçektir:

Türk diline kimse bakmaz idi,
Türklere hergiz gönül akmaz idi.
Türk dahi bilmez idi bu dilleri,
İnce yolu ol ulu menzilleri.

Âşık Paşa

Güzel dil Türkçe bize,
Başka dil gece bize.

Ziya Gökalp

1 www.tdk.gov.tr

Türkçe ağzımda annemin sütüdür.

Yahya Kemal Beyatlı

Türkçem benim ses bayrağım.

Fazıl Hüsnü Dağlarca

Görüldüğü üzere geçmişte bunlarla da sınırlı olmamakla birlikte dilimize değer verip sahip çıkan birçok yazarımız ve sanatçımız olmuştur. Günümüzde bu konunun daha da çok önemsenmesi ve ulusal bir bilinç olarak görülmesi dilimizin geleceği açısından son derece önemlidir. Çünkü dillerine sahip çıkmayan ulusların geleceklerinin pek parlak olacağı düşünülemez. Bu konunun ne denli önemli olduğunu bundan binlerce yıl önce yaşamış ünlü Çin Filozofu Konfüçyüs (M.Ö. 551-479) şöyle dile getirir:

Konfüçyüs'e sormuşlar:

- Bir ülkeyi yönetmeye çağrılsaydınız yapacağınız ilk iş ne olurdu?

Büyük filozof şöyle cevap verdi:

- Hiç kuşkusuz, dili gözden geçirmekle işe başlardım.

Ve dinleyenlerin hayret dolu bakışları karşısında sözlerine şöyle devam etmiş:

- Dil kusurlu olursa, sözcükler düşünceyi iyi anlatamaz. Düşünce iyi anlatılmazsa, yapılması gereken şeyler doğru yapılamaz. Ödevler gereği gibi yapılmazsa, töre ve kültür bozulur. Töre ve kültür bozulursa, adalet yanlış yola sapar. Adalet yoldan çıkarsa, şaşkınlık içine düşen halk, ne yapacağını, işin nereye varacağını bilmez. İşte bunun içindir ki, hiçbir şey dil kadar önemli değildir.

Toplum düzenimiz ve ulusal birliğimiz açısından son derece önemli olan dilimizin söz varlığını oluşturan öğelerden biri de atasözlerimizdir. Dilimizin derinliklerinden gelerek kültürümüzü, yaşama bakışımızı, birikim ve deneyimlerimizi; kısacası düşünsel dünyamızı ortaya koyan dil öğelerimiz üzerine bugüne değin birçok çalışma yapılmıştır. Kuşkusuz yapılan her çalışmanın konuya ilişkin kendine göre çok değerli katkıları olmuştur. Atasözleriyle ilgili yapılan çalışmalardan bu çalışmada adları verilmiş olanlar, bu sözlüğe yansıtılan atasözlerinin belirlenebilmesi aşamasında yapılan değerlendirmeler bağlamında incelenmiştir. Dolayısıyla bu çalışmaya yansıtılan atasözlerinin kimisi taranan roman, gazete ve benzeri kaynaklardan tanıklarıyla alınarak kimisi de belli elemeler (aşağıya sekiz başlık altında belirlenen ölçütler bağlamında) sonucunda bu çalışmalarda geçen atasözlerinden seçilmiştir. Aynı atasözünün genelde bütün kaynaklarda karşımıza çıkıyor olmasından dolayı seçilerek bu çalışmaya alınan atasözleri herhangi bir kaynak adı verilmeden çalışmaya yansıtılmış ve yararlanılan bütün yapıtlar kaynakça bölümünde verilmiştir.

Bu çalışmanın Yöntem bölümünde sekiz alt başlıkta atasözleri ile ilgili yapılan değerlendirmelerde, konunun daha iyi ortaya konulabilmesi ve desteklenebilmesi için örnekler verilmiştir. Bu örnekler aşağıda adları verilen, (künyeleri alıntılarda verilmektedir) beş çalışmadan seçilmiştir:

Bu yapıtlar;

1- Ömer Asım AKSOY tarafından hazırlanan "Atasözleri Sözlüğü I" ülkemizde yaygın olarak kullanıldığı gözlendiği için;

2- Prof. Dr. İsmail PARLATIR tarafından hazırlanan "Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü-I"yazarın Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi ve Türk Dil Kurumu Sözlük Bilim ve Uygulama Kolu Eski Başkanı olması; ayrıca 2008 yılında yayımlanmış yeni bir yapıt olduğu için;

3- Nurettin ALBAYRAK tarafından hazırlanan "Türkiye Türkçesinde Atasözleri"adlı çalışma ülkemizde hazırlanmış en yeni yapıtlardan ve atasözü sayısı olarak 18.838 gibi iddialı bir sayıyı ifade etmiş olduğu için;

4- Metin YURTBAŞI tarafından hazırlanan "Sınıflandırılmış Türk Atasözleri"adlı yapıt da atasözlerinin sınıflandırılmış olması ve yine 10.000 gibi iddialı bir sayıyı ifade etmiş olduğu için;

5- Türk Dil Kurumu'nun hazırladığı "Atasözleri ve Deyimler Sözlük"ü ise hem önemli bir kurum tarafından hazırlandığı hem de genel ağ aracılığıyla çok büyük bir kitlenin yararlandığı yeni bir kaynak olduğu için seçilmiştir.

Burada amaç, daha önce hazırlanmış dar kapsamlısından en geniş kapsamlısına kadar bütün atasözleri sözlüklerinde görülen yanlışlıkların ve eksikliklerin bundan sonra yinelenmemesinin sağlanması atasözlerimizle ilgili daha sağlıklı ve bilimsel görüşlerin ortaya konulabilmesine hizmet etmektir. Bu çalışmaya alınan tanıklar konusunda bitirme ödevlerini hazırlarken bana yardımcı olan lisans öğrencilerimin tümüne ve son kontrollerde yardımlarını gördüğüm Ayfer Aytaç'a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım sırasında çok büyük emekler harcayarak sözlüğün her aşamasında bana yardımcı olan öğrencim, Ahu Güneri'ye özellikle teşekkür ederim.

Bu çalışmayla köklü, güzel ve soylu Türkçeme; ana dilime bir katkıda bulunabildiysem ne mutlu bana!

ATASÖZLERİYLE İLGİLİ HAZIRLANMIŞ YAPITLAR VE ATASÖZÜ TANIMLARI

"Hasan Lütfi tarafından derlenen atasözlerinin, Muzaffer Lütfi tarafından tertip edilmesiyle oluşan "Türk Atalar Sözü"1928 yılında basılmıştır. Sözlükte yalnızca bir önsöz bulunmakta, atasözlerine ilişkin herhangi bir tanıma rastlanmamaktadır. Atasözlerinin ve deyimlerin karışık olarak yer aldığı sözlük 1355 madde başından oluşmaktadır."[2]

"Demir Alp tarafından hazırlanan ve 1933 yılında basılan sözlükte atasözleri ilk hecelerine göre sıralanarak verilmiştir.

Örneğin:

AB

abanın kadri, yağmurda bilinir.

AC

acele işe şeytan karışır.

5200 madde başı bulunan sözlükte atasözlerinin arasına Abacı kebeci, sen neci? Acele ile faka bastı. Ezilip süzüldüğüne değmez. Kirli bakkal. İş işten geçti..... gibi deyimlerin de karıştığı görülmektedir."[3]

İzbudak, tarafından hazırlanan sözlüğün "Atalar Sözü" başında atasözünün ne oldu-

2 Lütfi, Hasan, Lütfi, Muzaffer, Yeni Harflerle Türk Atalar Sözü, Hilmi Kütüphanesi, 1928

3 Alp, Demir, Türk Darbımeselleri Yahut Atalarsözü, İstanbul Tefeyyüz Kütüphanesi, 1933

ğundan, Ahmet Vefik Paşa ve Şinasi'nin atasözleri sözlüklerinden, atasözlerinin özelliklerinden ve Türkçeden söz etmiştir. Daha sonra "OKUYANLARA İKİ SÖZ"adlı bölüm gelmektedir. Burada sözlük ile ilgili bilgi verilmektedir. Sözlükte yer alan atasözleri adı bilinmeyen biri tarafından toplanmıştır, 1934 yılında İstanbul'da Fatih Kitapsarayı'nda tıbba ait adlı bir yazma kitabın sonuna eklenmiş olarak bulunmuş ve Türk Dil Kurumu tarafından fotografisi alınmıştır. Kurum üyelerinden Kastamonu Saylavı Velet İzbudak bu atasözlerini bugünkü dile çevirerek hazırlamıştır. Sözlükte 698 atasözü bulunmaktadır. Atasözünü de şöyle tanımlar: Atalar sözünü, Türk'ü anlamak için en yüksek ve en doğru, her veçhile en birinci sermaye saydığımın sebebi bir kere bu kabil sözler ayet irat eder gibi söyleyerek "artık buna da diyeceğiniz yok a, işte atalarımız böyle buyurmuşlardır"diyor.

İkincisi: Bu sözler öyle alelâde laflar değildir. Asırlarca tecrübe mahsulüdür. Bir halde ki, şüphesizdir ki birçok ağızlardan bu kabil sözler sudur etmiştir de kısmı azamı âmmenin kabulüne mazhar olmayarak dökülmüş kalmış ve en nihayet süzüle süzüle o manada bir veya birkaç tanesi dillerde destan olabilmiştir. Veyahut bazı vekayi neticesi halka iyilik veya fenalık cihetinden tesir yapıp o tesir mahsulü de bir cümle suretiyle dillerde dönmüş dolaşmıştır. Bu kitapta bunun misali de görülecektir.

Asıl kitapta bulunan atasözleri siyah harflerle dizilmiş, bunun altına ikinci satır olarak koyu olmayan harflerle bu atasözleri o günkü şiveye çevrilmiştir. Kimi atasözlerinin Divan-ü Lûgat-it Türk'te ve kimi şiirlerde geçtikleri biçimleri de verilmiştir."[4]

Örneğin:

106- **ulular köprü olsa basup geçme.**

Büyükler devletten düşüp ayak altına kalsalar bile yine hürmet et, köprü gibi kendilerine ihtiyaç görülse, sen yine üstlerine basıp geçme.

yolun üzre eğer köprü ola ol.

basup geçme uluyu bu durur yol. (Güvahi)

uluğnı uluğsa kut bulur – Büyüklerine hürmet eden saadet bulur- (D. L. T. I. – 225)

"Feridun Fazıl Tülbentçi tarafından hazırlanan "Türk Atasözleri ve Deyimleri"adlı yapıt 15.080 madde başından oluşmaktadır. Sözlükte adından da anlaşılacağı gibi atasözleri ve deyimler bir arada sunulmuştur. "Önsöz"ile başlayan sözlük "Tarihçe ve Bibliyoğrafya"bölümüyle devam etmiş, daha sonra atasözü ve deyimler ayrım gözetilmeksizin alfabetik sıraya göre verilmiştir.

Eserde her bir atasözü ve deyimin yanında hangi sözlükten alındığı yazılmıştır. Bu sözlükler arasında Divan-ı Lügat-it Türk, Müntehabât-ı Durub-ı Emsal, Durub-ı Emsal-ı Osmaniye, Lehçe-i Osmani bulunmaktadır."[5]

"Türk Atasözleri ve Deyimleri"adlı yapıtın "1. cildinde (A-G arası) 5411 madde başı bulunmaktadır. Deyimler ve atasözleri birlikte verilerek atasözü şöyle tanımlanmıştır: Atasözleri menşei bakımından büyük çoğunlukla anonimdir. Bunların kimin ne zaman ortaya attıkları, bunların ilk defa kimin ağzından çıktıkları - pek ender istisnalarla – bilinmez. Bazılarının hangi asırda veya hangi tarihî devirlerde ortaya çıktıkları tahmin

4 İzbudak, Velet, Atalar Sözü, Devlet Basım Evi, İstanbul 1936. s.4

5 Tülbentçi, Feridun Fazıl, Türk Atasözleri ve Deyimleri, İnkılâb ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1963

olunabilir."[6]

"Aydın Oy'un "Tarih Boyunca Türk Atasözleri"adlı sözlüğü 2291 madde başından oluşmaktadır. Yalnızca atasözlerinin yer aldığı sözlükte kimi deyimler atasözü olarak değerlendirilmiş ve yapı olarak benzer atasözleri ayrı madde başı olarak yer almıştır."[7]

Örneğin:

abdal, ata binmiş; bey oldum sanmış.

yoksul ata binmiş, bey oldum sanmış.

Atasözleri yalnızca "abdal"ve "yoksul"sözcükleri farklı olan aynı yapıda aynı anlama gelen iki atasözüdür. Bunların ayrı madde başında gösterilmesi atasözlerinin sayısını olduğundan çok göstermekten öteye geçememiştir. Aynı yapıtta: el ağzıyla kuş tutulmaz., kel yanında kabak anılmaz... Gibi yapılar da atasözü olarak değerlendirilmiştir. Çalışmada atasözleri: Eski Kaynaklarımızda Atasözleri, Türkiye Türkçesi Dışında Türk Atasözlerinden Örnekler, Türkiye Türkçesi İle Günümüzde Kullanılan Atasözleri, Sözlük, Atasözleri Bibliyografyası ana başlıklarında incelenmiştir. Belli kaynaklardan atasözü tanımları alılan yapıtta ayrıca bir atasözü tanımlamasına gidilmemiştir.

"E. Kemal Eyüboğlu'nun hazırladığı "On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler"adlı yapıtta atasözleri herhangi bir açıklama yapılmaksızın sıralanmış ve geçtikleri şiirlerden örnekler verilmiştir. Yazar çalışmasında, daha önce yapılmış birçok atasözü tanımını verdikten sonra; şöyle bir tanım yapmıştır: En dar anlamı ile düşünülürse atasözünün tek bir tanımı vardır ve burada sıralanan benzerlerinin hemen hepsi bu ortak nitelikte birleşir: "Az sözle söylenmiş, dokunaklı, hazır cevap tanımına uygun, çağrışım yaptıran, zekâyı kamçılayan, düşündürücü ve hepsinin üstünde halk dilinde beğenilmiş, tutulmuş olmaktır."[8]

"Abdülbâki Gölpınarlı "Tasavvuf'tan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri"adlı yapıtında tasavvufi sözcük ve terimlerden yola çıkarak bunlarla ilgili atasözleri ve deyimleri örnekleriyle vermiştir. Ancak "Aba altında sopa gösterir"atasözü, derviş geçindiği halde, dervişliğe yakışmayan işlerde bulunan, şunun-bunun aleyhine çalışan kişilere söylenen bir atasözüdür."[9] denilerek aslında "aba altından sopa göstermek"deyimi olan yapı atasözü kabul edilmiştir. Bu türden örnekler yapıtın tamamında karşımıza çıkmaktadır.

Atasözlerimizle ilgili bir başka çalışma da "M. Ertuğrul Saraçbaşı ve İbrahim Minnetoğlu tarafından hazırlanmıştır. Bu yapıtta ele alınan 858 atasözüne çeşitli aşık, ozan, şair, romancı ve hikayecilerden örnek tanıklar verilmiştir. Bu çalışma ile de tanıklı sözlüklerin önemine dikkat çekilmiştir. Kitabın son bölümünde yöresel atasözü örnekleri kullanıldığı yerlerin adları da belirtilerek verilmiş ve atasözü tanımı şöyle yapılmıştır: Atalarımızın dilinden çıkıp, zamanımıza kadar gelmiş olan, uzun denemeler ve gözlemler sonucu yargılarını genel kural ya da öğüt olarak düsturlaştıran ve sözcük yerlerinin değiştirilmesi doğru olmayan ve kamuca benimsenmiş öz sözler."[10]

"Ömer Asım Aksoy tarafından hazırlanmış diğer bir çalışma olan Atasözleri ve

6 Türk Atasözleri ve Deyimleri, 1000 Temel Eser, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1971

7 Oy, Aydın, Tarih Boyunca Türk Atasözleri, Türkiye İş Bankası Yayınları.Baha Matbaası, İstanbul 1972

8 Eyüboğlu E.Kemal, On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler, Birinci Kitap, İstanbul, 1973

9 Gölpınarlı, Abdülbaki, Tasavvuf'tan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri, İnkılâp ve Aka, İstanbul 1977 s.3

10 Saraçbaşı, M. Ertuğrul – Minnetoğlu, İbrahim, Türk Atasözleri Sözlüğü, Minnetoğlu Yayınları, İstanbul 1982

Deyimler Sözlüğü'nün 1. cildi olan "Atasözleri Sözlüğü"nde 2667 madde başı bulunmaktadır. Aksoy, sözlüğün girişinde atasözlerinin ve deyimlerin biçim ve kavram özellikleriyle ilgili bilgi vermiş, tamamlayıcı bilgilerin ardından atasözünü ve deyimi tanımlamıştır. Aksoy'un iki ayrı cilt olarak hazırladığı sözlüğünde her ne kadar atasözleri ve deyimler ayrı ciltlerde ele alınmış olsa da kimi deyimlerin atasözü olarak değerlendirildiği ve atasözleri sözlüğüne alındığı görülmektedir.

akıntıya (karşı) kürek çekilmez.

ayağını yorganına göre uzat.

bostancıya tere satılmaz.

tereciye tere satılmaz. gibi örnekler bu yapılardandır.

Ayrıca "bostancıya tere satılmaz"ve "tereciye tere satılmaz"yapıları anlam olarak aynı olmasına karşın ayrı madde başları olarak sözlükte yer almış ve madde başı sayısının artmış olduğu görülmüştür."[11]

Hazırladığı sözlükte atasözlerinde konularına göre bir sınıflandırmaya giden "Metin Yurtbaşı ise 172 konu başlığı altında topladığı atasözlerinin sayısını çalışmanın ön kapağına 10.000 olarak yansıtmıştır. Oysaki bu sayı çok abartılıdır; çünkü konu başlıkları altında kimi kez aynı atasözü birkaç kere yazılmıştır. Bunun yanında özdeyiş, hadis ve deyim vb. birçok yapı da atasözü olarak değerlendirilmiştir. Böylece de söz konusu yapıtta gerçek sayıdan çok fazla bir atasözü madde başı sayısına ulaşılmıştır."[12]

İki bini aşkın atasözünü bir araya getiren Püsküllüoğlu, atasözü tanımını sözlük anlamıyla vermiştir: "Ataların, uzun denemelere, gözlemlere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak veren ve kalıplaşmış bir biçimi olan, kamuca benimsenmiş kısa, özlü söz"[13]

"Yusuf Çotuksöken tarafından İlköğretim okulu öğrencileri için hazırlanan sözlükte kullanım sıklıkları göz önünde tutularak seçilen 500 atasözü açıklanmıştır. 5000'e yakın deyime de yer veren sözlükte atasözü şöyle açıklanmıştır: Atasözleri, bir ulusun ortak malıdır. Bir ulus, zengin yaşama deneyiminden çıkardığı dersleri atasözü durumuna getirmiş, böylece insanları bilgilendirmek, uyarmak, eleştirmek istemiştir."[14]

"Musa Yaşar Sağlam'ın hazırladığı çalışmada ise yazar, atasözlerinin kullanıldığı 50 Türk romanını taramış ve bu romanlarda geçen atasözlerinin uğradıkları biçim değişikliklerini 5 ana başlık altında değerlendirmiştir. Deyim tanımlarının da yapıldığı çalışmada atasözü ile ilgili şöyle bir tanım yapılmıştır: Nesilden nesile aktarılarak günümüze ulaşan bu sözler anonim olup, bütün bir tümce şeklindedirler. Kısa ve kalıplaşmış sözler biçiminde rastladığımız bu sözler, daha önceki kuşakların yargılarını ve gözlemlerini genellikle dilsel bir imge şeklinde, bizlere yaşamımızda yol gösterici birer kural olarak sunarlar. "[15]

"Ahmet Vefik Paşa tarafından hazırlanan sözlükte atasözleri; İlk Derlemeler, Atasözü Nedir? Atalar Sözü'nün Derlemeler Arasındaki Yeri Nedir? Tematik Yaklaşım: Türk Atasözlerinin Estetiği gibi dört ana başlık altında incelenmiştir. Bu çalışmada

11 AKSOY, Ö.Asım, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I-II, İnkılâb Kitabevi, İstanbul 1988
12 Yurtbaşı, Metin, Sınıflandırılmış Türk Atasözleri, Özdemir Yayıncılık, Ankara 1994
13 Püsküllüoğlu, Ali, Türk Atasözleri Sözlüğü, Arkadaş Yayınevi, Ankara 2002
14 Çotuksöken, Yusuf, Türkçe Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, Toroslu Kitaplığı, İstanbul, 200
15 Sağlam, Musa Yaşar, Atasözleri, Ürün Yayınları, Ankara 2004

atasözünün tanımı şöyle yapılmıştır: Halkın dilinde dolaşan, az kelimeyle maksadı anlatan, genel bir hükmü ifade eden, halkın felsefesini ortaya koyan, milli adetleri gösteren, öğüt veren ve genellikle mecazlı olan kalıplaşmış sözlerdir. "[16]

Son dönemde yapılan çalışmalardan biri de "Prof. Dr. İsmail Parlatır tarafından hazırlanan "Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü"dür. Sözlüğün I. cildinin girişinde atasözleriyle ilgili uzun uzun bilgiler verilmiştir. Atasözleriyle deyimleri karşılaştıran bölümün ardından atasözlerinin hazırlanmasında izlenen yoldan söz edilmiş ve ardından atasözlerine geçilmiştir.

16 Ahmet Vefik Paşa, Atalar Sözü-Müntehabât-ı Durûb-ı Emsâl, (Haz: Recep Duymaz) Gökkubbe Yayınevi, İstanbul 2005. s. 32

5076 madde başına sahip olan sözlükte gerçek atasözlerinin yanında, atasözleriyle karıştırılmış deyimler, özdeyişler... de bulunmakla birlikte, çoğu atasözünün de farklı sözcüklerle tekrarlarının ayrı madde başı yapılarak sayının arttırıldığı görülmektedir."[17]

Örneğin:

her kadının bir baş bağlayışı vardır.

her kadının bir hamur yuğuruşu vardır.

her kadının bir soğan doğrayışı vardır.

her kadının bir yaprak sarışı vardır.

her kadının bir yoğurt çalışı vardır.

Madde başının arttırıldığı durumlardan biriyken

adım Hıdır, elimden gelen budur.

bir abam var atarım, nerede olsa yatarım.

sen ağa ben ağa, bu ineği kim sağa vb. gibi deyimlere de sözlükte bolca rastlanmaktadır.

"18.838 madde başı içeren ve Nurettin Albayrak tarafından hazırlanmış sözlüğün başında beş açıklama bölümü bulunmaktadır. Burada atasözlerinin tanımı, teşekkülü, tarihçesi, genel özellikleri, atasözü - deyim - vecize - kelam-ı kibar ayrımları, içerik ve biçim bakımından atasözleri ve bibliyografya bulunmaktadır.

Söz konusu bölümden sonra atasözlerine geçilmektedir. Atasözleri sözlüğü olarak hazırlanmış bu çalışmanın içeriğinde deyim, özdeyiş, yerel kullanım örneklerine bolca rastlanmaktadır. Sözlükte benzer yapı ve anlamdaki atasözlerinin ayrı madde başı yapıldığı örneklerin sayısı da çoktur."[18] Bu da çalışmadaki madde başı sayısının abartılı olarak karşımıza çıkmasını yol açmaktadır.

"İhsan Kurt hazırladığı Türk Atasözlerine Psikolojik Bir Yaklaşım"adlı çalışmasında Atasözlerimizin özelliğini şöyle tanımlamıştır: Atalarımızın, uzun denemelere dayanan yargılarını, genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştıran, kalıplaşmış şekilleri bulunan, Türk halkı tarafından benimsenmiş, dokunaklı, hazır cevap tanımına uygun, zekayı kamçılayan, insana yeni düşünce ve fikir çağrıştıran; bazen kelimelerin sözlükteki karşılığı dışında örtülü, başka bir anlam sezdirmek için söylenmiş, kimin tarafından söylendiği belli olmayan, geniş anlamlı fakat öz sözlerdir."[19]

Kimi araştırmacıları göre ise Atasözü: "Halk arasında süregelen ve halkın yaşantısını değişmez yargılara bağlayarak öğütleyici bir biçimde belirten kısa, kalıplaşmış sözlerdir."[20]

"Ataların, uzun denemelere, gözlemlere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak veren ve kalıplaşmış bir biçimi olan, kamuca benimsenmiş kısa, özlü söz."[21]

"Uzun deneme ve gözlemlere dayanarak kısaca söylenmiş ve halka mal olmuş özlü

17 Parlatır, İsmail, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I Yargı Yayınevi, Ankara 2008
18 Albayrak, Nurettin, Türkiye Türkçesinde Atasözleri, Kapı Yayınları, İstanbul, 2009
19 Kültür Bakanlığı Yayınaları/1270, Gençlik ve Halk Kitapları Dizisi/56, Ankara 1991
20 Çakıcıoğlu, Erdal,Türk Atasözleri Sözlüğü, Şimşek Yayınları, İstanbul, 2001
21 Püsküllüoğlu Ali, Arkadaş Türkçe Sözlük, Arkadaş yayınevi, Ankara, 2004

söz, darbımesel."[22]

"Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz, darbımesel."[23]

"Eski kuşakların denemelerinden kalma yol gösterici, akıl verici yargı ve öğüt."[24]

"Anonim özellik taşıyan, atalardan kaldığı kabul edilen ve toplumun yüzyıllar boyunca geçirdiği gözlem ve denemelerden, ortak düşünce, tutum ve davranışlarıyla dünya görüşünden oluşan, genel kural niteliğindeki kısa, özlü, kalıplaşmış söz."[25]

"Atalarımızın, uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştıran ve kalıplaşmış biçimleri bulunan kamuca benimsenmiş önsözler."[26]

"Uzun deneme ve gözlemlere dayanan düşüncelerden doğan kesin hükümler içeren, bilgece bir tavırla öğüt verir ve yol gösterir nitelikte olan, yüzyıllar boyu sözlü geleneğin içinde beslenerek halk tarafından benimsenmiş bulunan ve de halkın ortak değer yargılarını taşıyan kalıplaşmış özlü sözlerdir."[27]

"Atalar sözü, bir bakıma molozu atılmış, komprime, süzme sözlerdir."[28]

"Atalarımızın yüzyıllar içindeki deneyim ve gözlemlerine dayalı düşüncelerini öğüt ya da yargı şeklinde nakleden, doğrulukları kesinlik kazanmış anonim, kısa ve özlü sözlerdir."[29]

Görüldüğü gibi Atasözlerimizle ilgili birçok tanım yapılmıştır. Bütün bu açıklamalardan sonra şöyle bir genelleme yapılabilir:

Atasözleri bir ulusun geçmişinden gelen, geçmişte yaşanılan olaylarla deneyimleşmiş birikimlerin özlü ve kalıp sözlere dönüşmüş biçimleridir. Atalar, yeni kuşaklara biz bu olayda işte böylesi bir sonuç aldık, siz de aynı sonuca ulaşırsınız, bu iyidir, bu kötüdür veya böyle davranırsan şöyle sonuç alırsın, bu işin sonu sana kötülük, böyle davranmak ise iyilik getirir demektedirler. Atasözleri, içinde bulunulan duruma, geleceğe ve oluşturulacak duruşa yön verebilme gücünde, içerisine yaşamsal deneyimlerin iletileri sindirilmiş, anonimleşmiş hazır sözlerdir.

Atasözlerinin en belirgin özelliği yol göstericilik, deneyimlere dayalı birikimleri ortaya koyma ve sonuç olarak öğüt vermeleridir. Bu bağlamda ulusal kültürden beslenen yeni kuşakların düşüncelerini, dolayısıyla yaşamlarını biçimlendirmede atasözlerinin etkisi yadsınamaz. Böylesi, rafine edilmiş, önemli yapıların derli toplu, doğru ve belli ölçütlerle sınırları çizilmiş olarak ortaya konulması da dilimiz açısından son derecede önemlidir. Bu çalışmada aşağıdaki açıklamalar doğrultusunda hangi yapıların atasözü olduğu, hangi yapıların neden atasözü olarak değerlendirilmeyip bu sözlüğe alınmadığı örneklerle açıklanmıştır. Bu yaklaşımlara katılmayan veya karşı çıkan-

22 www.dildernegi.org.tr Türkçe Sözlük
23 www.tdk.gov.tr Büyük Türkçe Sözlük
24 www.tdk.gov.tr Dilbilgisi Terimleri Sözlüğ
25 www.tdk.gov.tr Gramer Terimleri Sözlüğü
26 Aksoy Ömer Asım, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I Atasözleri Sözlüğü, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1988, s.37
27 Parlatır, İsmail Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü-1 Yargı Yayınevi Ankara 2008 s.2
28 Elçin Şükrü, Halk Edebiyatına Giriş, Akçağ Yayınları, Ankara, s.628
29 Albayrak, Nurettin, Türkiye Türkçesinde Atasözleri, Kapı Yayınları, İstanbul, 2009, s.3

ların ya da bu konuda aşağıdaki görüşleri destekleyenlerin de olabileceği öngörülerek ileride yapılacak yapıcı ve yol gösterici eleştirilerin konunun daha sağlıklı bir zemine oturtulmasına katkılarda bulunacağı umulmaktadır.

YÖNTEM

Dünyanın en köklü ve zengin dillerinden biri olan Türkçemizdeki atasözlerinin sözlüklere aktarılmasına, dilimizin ilk sözlüğü sayılan Kaşgarlı Mahmut'un ünlü yapıtı (1074) *Dîvânü Lugati't-Türk'te* tanık olmaktayız. Bu yapıtta amaç elbette ki atasözleri sözlüğü oluşturmak değildir. Buna rağmen yapıtta karşımıza 250-300 dolayında atasözü çıkmaktadır. Bu da bize göstermektedir ki dilimiz, atasözleri bakımından oldukça varsıl ve bu bağlamda ciddi bir biçimde incelenmesi gereken bir dildir. Konuya ilişkin; Ahmet Vefik Paşa[30], Şinasi[31] Feridun Fazıl Tülbentçi[32] gibi araştırmacıların ortaya koymuş oldukları çalışmaların içeriklerine bakıldığında atasözleri ve deyimlerin bir ayrımına gidilmeksizin hepsinin bir arada verildiği görülmektedir. Bu da bazı yapıların deyim mi atasözü mü olduğu konusunda karışıklıklara neden olabilmektedir.

Ancak daha sonraları bu konuda çalışmalar yaparak sözlük hazırlayan bazı araştırmacılar deyim ve atasözlerini birbirinden ayırarak bu konuya belli ölçüler getirmek istemişlerdir. Bu doğrultuda hazırlanmış geniş kapsamlı Atasözleri ve Deyimler Sözlüklerinin belli başlıları Ömer Asım Aksoy[33], H. Fethi Gözler[34], Prof. Dr. İsmail Parlatır[35] Metin Yurtbaşı[36] ve Türk Dil Kurumunun[37] hazırladığı sözlüklerdir. Bu sözlüklerde atasözleri ile deyimler yöntem olarak tamamen ayrı yapılar olarak ele alınmak istenmiştir. Ancak bu kaynaklar incelendiğinde atasözü ile deyimi tam ve doğru bir biçimde birbirinden ayırabilecek sağlıklı bir yöntemin üretilemediği de görülmüştür. Bu çalışmayla konu bu doğrultuda daha geniş olarak ele alınmış ve kimi ölçütler getirilmeye çalışılmıştır.

Atasözleriyle ilgili bu bağlamda aşağıdaki öneriler ortaya konulmuştur.

Bazı yapılar atasözü olarak değerlendirilmediği için bu sözlüğe alınmamıştır. Sözlüğe alınmayan yapıların neler oldukları ve alınmama gerekçeleri aşağıda ayrıntılarıyla ele alınarak gerekli açıklamaları yapılmıştır.

1- Aslında yapı olarak deyim olan; ancak aldığı { IlmAz } ekinden dolayı atasözüymüş gibi değerlendirilen yapılar

Atasözlerimiz ile ilgili yapılmış çalışmalardan biri olan Ömer Asım Aksoy'un hazırladığı sözlükte[38] bu duruma az da olsa değinilmiştir. Aksoy bu konuda, kimi sözler deyim iken eylem çekiminin değişmesi ile atasözü durumuna girer örneğin: "**Doğmadık çocuğa don biçilmez** atasözüdür. **Doğmadık çocuğa don biçmek** deyimdir"demektedir. Bu türden birçok yapı, çeşitli atasözü sözlüklerinde aynen burada olduğu gibi *eylem olan sözcüklerine edilgenlik çatısı eki ve geniş zaman olumsuzluk ekleri birleşmiş biçimde getirilip atasözüymüş gibi değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım doğru bir yöntem olarak değerlendirilemez. Çünkü;* Aşağıdaki örneklerde de açık-

30 Atalar Sözü - Müntehabat-ı Durub-ü Emsal (Haz: DUYMAZ Recep) Gökkubbe Yayınevi, İstanbul, 200)
31 Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye, (Haz: Prof. Dr. Süreyya Beyzadeoğlu), MEB Yayınları, İstanbul 2003
32 Türk Atasözleri ve Deyimleri, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul 19
33 Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I Atasözleri Sözlüğü, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1988
34 Örnekleriyle Türkçemizin Büyük Deyimler Sözlüğü İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul 198
35 Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü-1 Yargı Yayınevi Ankara 2008
36 Sınıflandırılmış Türk Ataszöleri, Özdemir Yayıncılık, İstanbul, 1994
37 Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü www.tdk.gov.tr, 21 Mayıs 2009 günü Kars'ta düzenlenen II. Uluslararası Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı'nda kullanıma açılmıştır.
38 Aksoy Ömer Asım, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I Atasözleri Sözlüğü, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1988, s.42

ça görülmektedir ki aynı yapı bir yapıtta deyim olarak diğerinde ise atasözü olarak gösterilmiştir. Oysaki söz konusu yapıların deyim olduğu açıktır. Böylesi bir durum da konunun sağlıklı bir biçimde ele alınmadığını ortaya koymaktadır. Aşağıdaki örnekler alındığı kaynaklarda atasözü olarak geçmektedir. Deyim olarak geçenlerin yanına, deyim diye yazılmıştır. Örneğin;

akıntıya kürek çekilmez *(Ömer Asım Aksoy)*

akıntıya kürek çekilmez *(Metin Yurtbaşı)*

bir pire için yorgan yakılmaz *(İsmail Parlatır)*

bir pire için yorgan yakılmaz *(Metin Yurtbaşı)*

iğne ile kuyu kazılmaz *(İsmail Parlatır)*

iğne ile kuyu kazılmaz *(Metin Yurtbaşı)*

Aynı deyimler TDK'nin sözlüğünde aşağıdaki örneklerde olduğu gibi deyim olarak değerlendirilmiştir. Kaldı ki doğrusu da budur. Aşağıya alınan örneklerin yanına örneklerin alındığı yapıtları hazırlayanların adları yazılmıştır.

§ akıntıya (akıntıya karşı) kürek çekmek (TDK)

olmayacak bir iş uğrunda boşuna çabalamak. *Deyim*

§ iğne ile kuyu kazmak (TDK)

Yetersiz araçlarla, sürekli ve sabırlı bir biçimde çalışıp çok güç olan veya çok ağır yürüyen bir işi başarmaya çalışmak. *Deyim*

§ pire için yorgan yakmak (TDK)

Pireye kızıp yorgan yakmak. *Deyim*

§ pireye kızıp yorgan yakmak (TDK)

önemsiz bir durum karşısında kızarak kendisine daha büyük zarar verecek davranışta bulunmak. *Deyim*

Benzeri örnekler de deyim oldukları halde kimi sözlüklerde atasözü olarak değerlendirilmiştir:

ay ışığında ceviz silkilmez *(Ömer Asım Aksoy)*

ay ışığında ceviz silkilmez *(Metin Yurtbaşı)*

bayram etiyle it tavlanmaz *(Ömer Asım Aksoy)*

bostan gök iken pazarlık yapılmaz *(Ömer Asım Aksoy)*

bostan yeşil iken pazarlığa oturulmaz *(Metin Yurtbaşı)*

bostancıya kelek satılmaz *(İsmail Parlatır)*

bostancıya tere satılmaz *(Ömer Asım Aksoy)*

bostancıya tere satılmaz *(Metin Yurtbaşı)*

boş torba ile at tutulmaz *(Ömer Asım Aksoy)*

boş torba ile at tutulmaz *(Metin Yurtbaşı)*

bostancıya kelek satılmaz *(İsmail Parlatır)*

çürük tahtaya basılmaz *(İsmail Parlatır)*

dereden geçerken at değiştirilmez *(Ömer Asım Aksoy)*

ırmaktan geçerken at değiştirilmez *(Ömer Asım Aksoy)*

ırmaktan geçerken at değiştirilmez. *(Metin Yurtbaşı)*

ırmaktan geçerken at değiştirilmez. *(İsmail Parlatır)*

ırmak ortasında (geçilirken) at değiştirilmez. *(Nurettin Albayrak)*

§ ırmaktan geçerken at değiştirilmez

bir yöntemden başka bir yönteme geçiş tehlikeli bir durum veya zamanda yapılmamalıdır. *Atasözü*

doğmadık çocuğa don (kaftan) biçilmez *(Ömer Asım Aksoy)*

doğmadık çocuğa kaftan biçilmez/dikilmez *(Metin Yurtbaşı)*

dokuz at bir kazığa bağlanmaz *(İsmail Parlatır)*

Dokuz at bir kazığa bağlanmaz. *(Metin Yurtbaşı)*

dokuz at bir kazığa bağlanmaz *(Ömer Asım Aksoy)*

dut kurusu ile yar sevilmez *(Ömer Asım Aksoy)*

düğün aşıyla dost ağırlanmaz *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

düğün aşıyla dost ağırlanmaz *(Ömer Asım Aksoy)*

düğün aşıyla dost gönüllenmez *(Nurettin Albayrak)*

düğün aşıyla tazı tavlanmaz *(Nurettin Albayrak)*

gavura kızıp oruç yenilmez *(Ömer Asım Aksoy)*

gavura darılıp/kızıp da oruç bozulmaz *(İsmail Parlatır)*

iki ayağını bir pabuca sokmak/koymak *(Deyim) (Ömer Asım Aksoy)*

iki ayak bir pabuca girmez *(İsmail Parlatır)*

§ iki ayağını bir pabuca sokmak (TDK) Deyim

iki karpuz bir koltuğa sığmaz/Bir koltuğa iki karpuz sığmaz *(Ömer Asım Aksoy)*

iki karpuz bir koltuğa sığmaz/Bir koltuğa iki karpuz sığmaz. *(İsmail Parlatır)*

kedinin boynuna ciğer asılmaz. *(Metin Yurtbaşı)*

kedinin boynuna ciğer asılmaz *(Ömer Asım Aksoy)*

kel yanında kabak anılmaz *(Ömer Asım Aksoy)*

kel yanında kabak anılmaz. *(Metin Yurtbaşı)*

kel yanında kabak anılmaz. *(İsmail Parlatır)*

kel yanında kabak anılmaz *(Nurettin Albayrak)*

§ kel yanında kabak anılmaz (TDK)

bir kişinin yanında, uzaktan da olsa onun kusurunu hatırlatabilecek sözler söylemekten çekinilmelidir. *Atasözü*

kurban etiyle köpek tavlanmaz *(İsmail Parlatır)*

kurban etiyle/kemiğiyle köpek tavlanmaz *(Metin Yurtbaşı)*

kurban etiyle/kemiğiyle köpek tavlanmaz *(Nurettin Albayrak)*

müslüman mahallesinde salyangoz satılmaz *(İsmail Parlatır)*
müslüman mahallesinde salyangoz satılmaz. *(Metin Yurtbaşı)*
müslüman memleketinde salyangoz satılmaz *(Nurettin Albayrak)*

§ müslüman mahallesinde salyangoz satmak Deyim (TDK)

§ körler mahallesinde ayna satmak Deyim(TDK)
pazardaki ete soğan doğranmaz *(İsmail Parlatır)*
pazardaki ete soğan doğranmaz. *(Metin Yurtbaşı)*
çarşıdaki ete soğan doğranmaz/doğrama *(Nurettin Albayrak)*
kasaptaki ete soğan doğranmaz/doğrama *(Nurettin Albayrak)*
papaza darılıp da oruç bozulmaz *(İsmail Parlatır)*

§ papaza kızıp oruç (perhiz) bozmak (TDK)
başkasına kızıp kendisine zarar verecek iş görmek. *Deyim*
sel önünde ev/kütük kapılmaz *(sel ağzından) (İsmail Parlatır)*
sel önünden/ağzından kütük kapmak *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*
tarhuncuya tarhun satılmaz *(Ömer Asım Aksoy)*
tarhuncuya tarhun satılmaz *(Nurettin Albayrak)*
tereciye (bostancıya) tere (tarhuncuya tarhun) satılmaz *(Ömer Asım Aksoy)*
tereciye tere satılmaz *(Nurettin Albayrak)*
tereciye tere satılmaz *(İsmail Parlatır)*
bağcıya pekmez satılmaz. *(Metin Yurtbaşı)*
bahçıvana pırasa satılmaz. *(Metin Yurtbaşı)*

§ tereciye tere satmak (TDK) Deyim
birine çok iyi bildiği bir şeyi öğretmeye kalkmak: *"Edebiyat dünyamız tereciye tere satmaya kalkışan sahte şöhretlere, üçkâğıtçılara kısa bir zaman için katlanıyor."-B. Necatigil. Deyim*

Deyimler, ayakları/ayağı yere basmamak, babasına rahmet okutmak, başına kakmak, bir dikili ağacı olmamak/yok, bol keseden atmak, iğne ile kuyu kazmak, tamtakır kuru bakır kalmak örneklerinde olduğu gibi belli bir durumu, ortada görüneni değişmece anlamlarıyla ifade eden yapılardır. Bu yapıların eylemleri genellikle mastar biçiminde olduğundan dolayı zaman, kişi ve çatı çekimlerine girebilirler, tümcelerin içinde duruma göre şimdiki zaman/iğne ile kuyu kazıyorum/sun/-/uz/sunuz/lar veya iğne ile kuyu kazıldı/kazılmış gibi çekimlerle kullanılır.

Ancak bu çekimlerden edilgen çatı geniş zaman olumsuzluk eki olan **{ IlmAz }** eklendiği her sözcüğe veya sözcük öbeğine öznenin belirsizliğinden kaynaklı olarak genelleme, genelin kabul edeceği veya ettiği anlamlarını verme özelliğindedir. Örneğin annesi çocuğuna -oğlum yorgunken soğuk su içilmez, öğretmen öğrencilerine -sınıfta yüksek sesle konuşulmaz, baba oğluna soğukta, dışarıya iyice giyinmeden çıkılmaz dediğinde; trafik işaretinde sağa dönülmez veya toplantı salonunun duvarında burada sigara içilmez yazıldığında buradaki eylemlere getirilen **{ IlmAz }** eki bu

işin herkesçe kabul edildiği, genel geçer bir durum olduğu boyutunu ön plana çıkartmaktadır; çünkü bu ekin böylesi bir özelliği vardır. Ancak yukarıdaki tümceler ne atasözüdür ne de deyimdir. İşte bu **{ IlmAz }** ekinin genelleme özelliği bu ekin deyimlere getirilmesi durumunda deyimin sanki atasözüymüş gibi algılanmasına neden olmaktadır. Şöyle ki: iğne ile kuyu kazılmaz dendiğinde bu yapının atasözü olduğu düşünülmektedir. Oysaki burada deyimin eylemi olan kazmak nasıl ki zaman ve kişi ya da çatı olarak her türlü çekime girebilmekte ise **{ IlmAz }** yapısıyla da çekime girmektedir; yani iğne ile kuyu kazılmaz yapısı iğne ile kuyu kazmak deyiminin, ırmaktan geçerken at değiştirilmez yapısı da ırmaktan geçerken at değiştirmek deyiminin edilgen çatı geniş zaman olumsuz çekimiyle kullanılan biçimleridir.

Buradaki **{ IlmAz }** ekinin yarattığı genelin kabul edeceği bir durummuş havası, bu yapının atasözü olduğu anlamına gelmez. Bu yapı atasözünün yapısal özellikleriyle de bağdaşmaz. Çünkü atasözleri bu türden çekimlenmelere veya yapısal değişikliklere tabi tutulamaz; eğer tutulursa yapıları ve anlamlarında bir bozulma söz konusu olur. Yani, borç iyi güne kalmaz atasözünü borç iyi güne kaldı, kalıyor, kalsa vb kullanmamız atasözünün anlamsal ve yapısal özelliğine uymaz, böyle kullanılırsa atasözünün öğüt verme, yol gösterme özelliği zedelenebilir. Bu durum atasözlerinin yapısal değişikliklere uğratılamama özelliğinden dolayı hemen hemen tüm atasözleri için geçerlidir. Yukarıda sözünü ettiğimiz şekilde **{ IlmAz }** ekleri getirilerek deyimlerin atasözü yapılabilmesi atasözü mantığıyla bağdaşmamaktadır. Yani kel yanında kabak anmak deyimi kel yanında kabak anılmaz denilince atasözü olmuş sayılamaz. Olsa olsa bu yapı deyimin edilgen çatı geniş zaman olumsuz biçimi olur; ancak bu haliyle de yine bir durumu ifade eder, yani deyim olur. Bu açıklama yukarıda çeşitli sözlüklerden alınmış, atasözüymüş gibi verilen tüm deyimler için de geçerlidir.

Atasözleri, akıl akıldan üstündür, borç iyi güne kalmaz, eğreti/emanet ata binen tez iner, ısıracak köpek dişini göstermez, üzüm üzüme baka baka kararır, örneklerinde olduğu gibi her zaman uygulanmak üzere ortaya konulmuş genel bir kuralı ifade eder; öğüt verir, yol gösterir.

Atasözlerinin bu özellikleri göz önüne alındığında yukarıda çeşitli sözlüklerden alınmış olan yapıların atasözü mantığından çok uzak olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır, çünkü: Bostan gök iken pazarlık yapılmaz, Bostancıya kelek satılmaz, Bostancıya tere satılmaz, Boş torba ile at tutulmaz, Çürük tahtaya basılmaz, Dereden geçerken at değiştirilmez, Irmaktan geçerken at değiştirilmez, İğne ile kuyu kazılmaz, Doğmadık çocuğa don (kaftan) biçilmez, Dokuz at bir kazığa bağlanmaz, Dut kurusu ile yar sevilmez, Düğün aşıyla dost ağırlanmaz, Gavura kızıp oruç yenilmez... gibi yapılar geçmişte yaşanılanlar sonucunda edinilen deneyimleri aktararak bir öğüt verme, yol gösterme işlevinden çok; kişinin, olayın veya nesnenin durumunu, görünümünü anlatma işlevi olan deyimin **{ IlmAz }** ekiyle çekimlenerek kullanılan biçimleridir. Yani bu yapılar çekimlenmiş biçimiyle de deyimdir. Dolayısıyla da mastar/eylemlik biçimleriyle yerleri deyimler sözlükleri olmalıdır.

2- Deyim olduğu halde Ar/mAz, Ir, mIş, mA, mAmAlI, DIr veya buyruk biçiminde çekimlenerek atasözüymüş gibi değerlendiren yapılar

Örneğin,

değirmen taşının altından diri çıkmak deyimi

§ değirmen taşının altından diri çıkar (TDK)

en ağır şartlarda bütün güçlükleri yener. *Atasözü*

hangi taşı kaldırsan, altından çıkmak deyimi

§ hangi taşı kaldırsan, altından çıkar (TDK)

1) her işten anlar veya anladığı iddiasında bulunur; 2) her işe karışır. Atasözü hangi taşı kaldırsan, altından çıkar. *(İsmail Parlatır)*

denildiğinde bu yapıların atasözü olduğu düşünülemez. Çünkü söz konusu yapılar bu biçimde de bir durumu anlatırlar; öğüt verme, içlerine sindirilmiş iletiler aracılığıyla yol gösterip deneyim aktarma gibi bir işlevleri yoktur. Olsa olsa bu yapılar deyimlerin kişi ve zaman çekimine girmiş biçimleri olurlar; ancak bu haliyle de yine bir durumu ifade eden yapılardır, yani deyim özelliğindedirler. Kaldı ki atasözü olan yapıların kişi ve zamana göre çekimlenerek kullanılması da söz konusu değildir.

"Ayağını yorganına göre uzatmak"deyimi aşağıdaki alıntıda "Ayağını yorganına göre uzat"buyruk biçiminde kullanılınca sanki bir atasözüymüş gibi düşünülebilir ve bazı araştırmacıların yaptığı gibi atasözleri sözlüğüne alınabilir.

"Adam tebessümle cevaplamıştı. 'Evet, balıklar büyük; ama benim sepetim küçük. Ben sepetime uygun balıkları yakalayayım.' Atalarımızın dediği gibi 'Ayağını yorganına göre uzat.'

(Hakan Büyükdere, Hayatımızı Değiştirecek Öyküler, s.40)

Ancak bu yapının, deyim olması özelliğinden dolayı başka bir alıntıda karşımıza "ayağımızı yorganımıza göre uzatırız."biçiminde ve geniş zaman birinci çoğul kişi çekimiyle çıkabilir. Bu, yapısal nitelik olarak söz konusu söz öbeğinin deyim olduğunun bir tür göstergesidir. Aynı zamanda ikinci örnekte olduğu gibi bu yapı değişik (kişi ve zaman eki alarak) biçimlerde kullanılırken anlamsal olarak da öğüt verme, yol gösterme, geçmişin deneyimlerini aktarma niteliğinden çok bir durumu anlatmaktadır. Bu bağlamda hem yapısal hem anlamsal olarak yapının deyim olduğu açıktır ve yeri deyimler sözlüğü olmalıdır.

Bu türden bazı yapıları Ömer Asım Aksoy'da[39] **Ölümü gören hastalığa razı olur** atasözüdür. **Ölümü görüp hastalığa razı olmak** ya da **Ölümü gördü de hastalığa razı oldu** deyimdir biçiminde değerlendirmiştir. Bu çalışmada, anlamsal ve yapısal olarak doğru bulunmadığından dolayı benzeri yapılar sözlüğe yansıtılmamıştır. Ancak yukarıda anlatılan, deyimleri çekimleyerek atasözü sayma gibi bir değerlendirmeyi örnek alarak bu işi daha da ileriye götüren araştırmacılar da vardır. Örneğin; atasözleri sözlükleri içerisinde en son hazırlanan sözlük diyebileceğimiz bir çalışma olan Nurettin Albayrak'ın[40] hazırladığı sözlükte Ömer Asım Aksoy'un çalışmasına dayandırılarak bu konudaki örnekler daha da genişletilmiştir. Yazar çalışmasının hemen başında, aşağıdaki örnekleri vererek[41] 67 tane deyimi aynı yaklaşım biçimiyle hem atasözü hem de deyim olarak değerlendirmiş ve bunu da deyimlerin eylemlerini çekime sokarak aşağıdaki gibi bir yöntemle yapmıştır. Aynı sözlüğün içeriğine bakıldığında sayının bu kadarla da sınırlı kalmadığı bu ve benzeri yapılardan yüzlercesinin atasözü olarak değerlendirildiği de görülmektedir.

39 a.g.e. s.42

40 a.g.e.

41 a.g.e. s.17-19

Deyim	Atasözü
abanoz gibi yaşadıkça sertleşmek	abanoz gibi yaşadıkça sertleşme
atın yerine eşek bağlamak	atın yerine eşek bağlanmaz
ayna gibi gördüğü renge boyanmak	ayna gibi gördüğü renge boyanır
az okuyup tez papaz olmak	az okuyup tez papaz olmuş
eşeğe binmeden ayaklarını sallamak	eşeğe binmeden ayaklarını sallama
her kimin arabasına binerse onun türküsünü çağırmak	her kimin arabasına binerse onun türküsünü çağırır
ırmağı geçip de çayda boğulmak	ırmağı geçip de çayda boğulma
kaş yapayım derken göz çıkarmak	kaş yapayım derken göz çıkarmamalı
körün değneğini belledi̇ği gibi bellemek	körün değneğini belledi̇ği gibi belleme
ser verip sır vermemek	ser verip sır vermemeli
sıçan olmadan çuval dibi kesmek	sıçan olmadan çuval dibi kesme
tilkiyi kovalarken kurdu uyandırmak	tilkiyi kovalarken kurdu uyandırma
Tosya'ya (Dimyat'a) pirince giderken giderken evdeki bulgurdan	Tosya'ya (Dimyat'a) pirince evdeki bulgurdan olmak olmayasın

Söz konusu örneklerin tamamı verilmemiş, yalnızca konuya ışık tutması açısından yukarıdakiler seçilmiştir.

Prof. Dr. İsmail PARLATIR[42], Nurettin Albayrak[43] Metin Yurtbaşı[44] ve TDK[45] hemen hemen aynı yöntemi kullanarak aşağıdaki deyimleri atasözü olarak değerlendirmiş ve Atasözleri sözlüğüne almıştır. Bu çalışmanın bütününde 8 alt başlıkta verilen örneklerin tamamı bu konuda yapılmış söz konusu 5 çalışmadan seçilmiştir. Aynı çalışmalarda, bu şekildeki örnekler aşağıya alınanlarla da sınırlı değildir. Yani, aynı çalışmalara bakıldığında bu türden birçok örnek görülecektir.

Aşağıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere aynı yapılar TDK'nin, veya Ömer Asım Aksoy'un sözlüklerinde de kimi kez deyim kimi kez de atasözü olarak değerlendirilmiştir Aksoy tarafından deyim olarak değerlendirilen örnekler Deyimler Sözlüğünden[46] alınmış ve yanına Deyim diye yazılmıştır. TDK'nin genel ağ sayfasından alınan örnekler koyu renk ve açıklamalarıyla birlikte verilmiştir. Burada amaç, yapının anlamının da görülebilmesidir.

ağaca çıksa pabucu yerde kalmaz *(İsmail Parlatır)*

ağaca çıksa pabucu yerde kalmaz *(Nurettin Albayrak)*

ağaca çıksa pabucu yerde kalmaz *(Metin Yurtbaşı)*

§ ağaca çıksa pabucu yerde kalmaz

davranışlarına engel olacak hiçbir takıntısı yok. *Atasözü*

42 a.g.e.
43 a.g.e.
44 a.g.e.
45 a.g.e.
46 Aksoy, Ömer, Asım, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü II, Deyimler Sözlüğü, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1988

ağaca çıksa pabucu yerde kalmamak *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

ağzına bir zeytin verir, ardına tulum tutar *(İsmail Parlatır)*

ağzına bir zeytin verir, ardına tulum tutar *(Nurettin Albayrak)*

§ ağzına bir zeytin verir, altına (ardına) tulum tutar

yaptığı küçük iyiliklere karşılık büyük çıkar bekler. *Atasözü*

ağzına bir zeytin verip ardına tulum tutmak *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

aldığı abdest ürküttüğü kurbağaya değmemek *(İsmail Parlatır)*

aldığı abdest, ürküttüğü kurbağayı değmez *(Nurettin Albayrak)*

aldığı abdest, ürküttüğü (korkuttuğu) kurbağayı değmez *(Metin Yurtbaşı)*

aldığın abdest, (attığın taş) ürküttüğün kurbağayı değmeli *(Nurettin Albayrak)*

§ aldığı abdest ürküttüğü kurbağaya değmemek

sağladığı yarar, verdiği zararı karşılamamak. *Deyim*

aldığı abdest ürküttüğü kurbağaya değmemek *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

çayı görmeden çemrenme *(İsmail Parlatır)*

dağdan gelen, bağdakini kovar *(İsmail Parlatır)*

dağdaki/dağdan gelir, bağdakini kovar *(Metin Yurtbaşı)*

§ dağdan gelip bağdakini kovmak

sonradan geldiği bir yerde, kendinden önce gelen kişinin yerini almaya çalışmak. *Deyim*

dağdan gelip bağdakini kovmak *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

dereyi/çayı görmeden paçaları sıvama *(İsmail Parlatır)*

dereyi görmeden paçaları sıvama *(Metin Yurtbaşı)*

dereyi/çayı görmeden paçaları sıvamak *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

dikili ağacı yok, yaseminden çubuk ister *(İsmail Parlatır)*

dilenciye hıyar vermişler de eğri diye beğenmemiş *(İsmail Parlatır)*

dilenciye hıyar vermişler eğridir diye beğenmemiş *(Metin Yurtbaşı)*

dilenciye bir hıyar vermişler de "eğri"diye beğenmemiş *(Nurettin Albayrak)*

§ dilenciye hıyar vermişler de eğri diye beğenmemiş

hem gereksinim duyduğu konuda yardım istiyor hem de yapılan yardımı küçümsüyor. *Atasözü*

dilenciye hıyar vermişler de eğri diye beğenmemiş *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

diriye gülmez, ölüye ağlamaz *(İsmail Parlatır)*

diriye gülmez, ölüye ağlamaz *(Nurettin Albayrak)*

düğüne gider zurna beğenmez, hamama gider kurna beğenmez *(İsmail Parlatır)*

düğüne gider, zurna beğenmez; hamama gider, kurna beğenmez *(Metin Yurtbaşı)*

düğüne gider, zurna beğenmez; hamama gider, kurna beğenmez *(Nurettin Albayrak)*

düğüne gider zurna beğenmez, hamama gider kurna beğenmez *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

dün kabak oldu, bugün boyun uzatıyor *(İsmail Parlatır)*

dün kabak oldu, bugün etrafa boyun uzatıyor *(Nurettin Albayrak)*

§ dün cin olmuş, bugün adam çarpıyor

işinde ustalaşmadan hile yollarına başvuruyor. *Atasözü*

dün cin olmuş, bugün adam çarpıyor *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

eğri düzü beğenmez, bu da bizi beğenmez *(İsmail Parlatır)*

eğri düzü beğenmez, (bu da bizi beğenmez) *(Metin Yurtbaşı)*

eğri, düzü beğenmez; bu da bizi beğenmez *(Nurettin Albayrak)*

§ eğri düzü beğenmez, bu da bizi beğenmez

hiçbir şeyi beğenmeyenlerin de kusurları vardır. *Atasözü*

eğri düzü beğenmez, bu da bizi beğenmez *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

ele verir öğüdü, kendi kırar söğüdü *(İsmail Parlatır)*

ele verir öğüdü, kendi keser söğüdü *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

ele verir talkını, kendi yutar salkımı *(İsmail Parlatır)*

ele verir talkını, kendi yutar salkımı *(Metin Yurtbaşı)*

ele verir (veren) talkını, kendi yutar salkımı *(Nurettin Albayrak)*

§ âleme verir talkını (telkini), kendi yutar salkımı

kendisinin inanmadığı ve tutmadığı öğütleri başkalarına kolayca verir. *Atasözü*

§ ele verir talkını (telkini), kendi yutar salkımı

kendisinin inanmadığı ve tutmadığı öğütleri başkalarına kolayca verir. *Atasözü*

§ halka verir talkını (telkini), kendi yutar salkımı

kendisinin inanmadığı ve tutmadığı öğütleri başkalarına kolayca verir. *Atasözü*

ele (halka) verir talkını, kendi yutar salkımı *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

güneş olsa, kimsenin mendilini kurutmaz *(İsmail Parlatır)*

güneş olsa, kimsenin mendilini kurutmaz *(Nurettin Albayrak)*

güneş olsan, kimsenin mendilini kurutmazsın *(Metin Yurtbaşı)*

güneşinde mendil kurumamak *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

güneş olsa, kimsenin üstüne doğmaz *(İsmail Parlatır)*

güneş olsa, kimsenin üstüne doğmazsın *(Metin Yurtbaşı)*

güneş olsa, kimsenin üstüne doğmamak *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

günü gününe uymaz *(İsmail Parlatır)*

§ günü gününe uymaz (TDK)

her zaman aynı durumda bulunmaz, kararsız. *Deyim*

hamama gider kurnaya âşık olur, düğüne gider zurnaya *(İsmail Parlatır)*

hamama gider kurnaya, düğüne gider zurnaya aşık olur *(Metin Yurtbaşı)*

hamama gider kurnaya âşık olur, düğüne gider zurnaya *(Nurettin Albayrak)*

hamama gider kurnaya, düğüne gider zurnaya âşık olur *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

hangi gavur öldüğünü bilmez de, "Vay Vasil!"çağırır *(İsmail Parlatır)*

hangi gâvur(un) öldüğünü bilmez de, vay Vasil çağırır *(Nurettin Albayrak)*

hangi keşişin öldüğünden haberi yok, "Vay vartan!"diye ağlar *(İsmail Parlatır)*

hangi keşişin öldüğünden haberi yok, "Vay Vartan!"(vay Vasil!) diye ağlıyor *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

hangi taşı kaldırsan, altından çıkar *(İsmail Parlatır)*

§ hangi taşı kaldırsan, altından çıkar

1) her işten anlar veya anladığı iddiasında bulunur; 2) her işe karışır. *Atasözü*

hangi taşı kaldırsan, altından çıkar *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

hıyarım var deyene, tuz alıp seğirtme *(İsmail Parlatır)*

imam görür ağlar, davul görür oynar *(İsmail Parlatır)*

imamı görür ağlar, davul görür oynar *(Nurettin Albayrak)*

karnında dokuz/bin tilki dolaşır, kuyrukları birbirine deyirmez *(İsmail Parlatır)*

kaşığı ile yedirir, sapı ile göz çıkarır *(İsmail Parlatır)*

kaşığıyla yedirir, sapı ile göz çıkarır *(Metin Yurtbaşı)*

kaşık ile verir, sapı ile göz çıkarır *(İsmail Parlatır)*

kaşık ile verip sapı ile göz çıkarma *(Metin Yurtbaşı)*

kaşıkla aş verip sapıyla göz çıkarır *(İsmail Parlatır)*

kaşıkla aş verip sapıyla göz çıkarma *(Nurettin Albayrak)*

§ kaşıkla yedirip sapıyla (gözünü) çıkartmak (TDK)

yaptığı bir iyiliği hiçe indirecek kötülükte bulunmak. *Deyim*

kaşıkla verip (aş verip) sapıyla göz çıkarmak *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

kaşıkla toplar, kepçe ile dağıtır *(İsmail Parlatır)*

kaşıkla toplar, kepçe ile dağıtır *(Nurettin Albayrak)*

kedi gibi nereden atsan dört ayak üzerine düşer *(Metin Yurtbaşı)*

kendi gözündeki dikeni/merteği görmez, elin gözündeki çöpü görür *(İsmail Parlatır)*

kendi gözündeki merteği görmez, elin gözündeki çöpü görür *(Metin Yurtbaşı)*

kendi körlüğünü görmez de elin gözündeki çöpü görür *(İsmail Parlatır)*

kendi körlüğünü görmez de elin gözündeki çöpü görür *(Nurettin Albayrak)*

kendi külhani, gönlü sultani *(Nurettin Albayrak)*

kendi söyler kendi dinler *(İsmail Parlatır)*

§ kendi söyler kendi dinler

ne söylediği anlaşılmaz, söylediği şeylere önem verilmez. *Atasözü*

kendinden haberi yok, ilm-i nücundan dem vurur *(İsmail Parlatır)*

kendinden haberi yok, ilm-i nücundan dem vurur *(Nurettin Albayrak)*

kimin arabasına binerse onun türküsünü çağırır *(İsmail Parlatır)*

her kimin arabasına binerse onun türküsünü çağırır *(Nurettin Albayrak)*

kimin arabasına binerse onun türküsünü çağırır *(Metin Yurtbaşı)*

§ kimin arabasına binerse onun türküsünü çağırır

çıkar sağladığı kimsenin hoşuna gidecek biçimde davranan dönek ve dalkavuk kimseler için kullanılan bir söz. *Atasözü*

kimin arabasına binerse onun türküsünü çağırmak/düdüğünü çalmak *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

küpe girmeden, sirke olmak ister *(İsmail Parlatır)*

küpe girilmeden (girmeden) sirke olunmaz *(Nurettin Albayrak)*

ne İsa'ya yaranabildi, ne Musa'ya *(İsmail Parlatır)*

§ hem İsa'yı hem de Musa'yı memnun etmek (TDK)

istekleri birbirine karşıt olan iki kişiyi birden hoşnut edecek bir davranışta bulunmak. *Deyim*

ne kızı verir, ne dünürü gücendirir *(İsmail Parlatır)*

ne kızı verir, ne dünürü gücendirir *(Metin Yurtbaşı)*

ne kokar, ne bulaşır *(İsmail Parlatır)*

ne kokar, ne bulaşır *(Metin Yurtbaşı)*

ne kokar, ne bulaşır (tavşan boku gibi) *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

§ (tavşan boku gibi) ne kokar ne bulaşır (TDK)

"kimseye iyiliği de dokunmaz, kötülüğü de"anlamında kullanılan bir söz. Deyim

§ tavşan boku gibi (ne kokar ne bulaşır) (TDK)

kaba, ne yararı ne de zararı olan (kimse). Deyim

oturduğu ahır sekisi, çağırdığı İstanbul türküsü *(İsmail Parlatır)*

oturduğu ahır sekisi, çağırdığı İstanbul türküsü *(Metin Yurtbaşı)*

oturduğu (yer) ahır eskisi (sekisi) çağırdığı İstanbul türküsü *(Nurettin Albayrak)*

önce baldın, pekmez oldun; şimdi para etmez oldun *(İsmail Parlatır)*

§ önce baldın, pekmez oldun; şimdi para etmez oldun

davranışlarına dikkat etmeyen kişinin attığı her yanlış adım, saygınlığının biraz daha azalmasına neden olur. *Atasözü*

soğan yemedim ki, ağzım koksun *(İsmail Parlatır)*

soğan yemedim ki, ağzım koksun *(Nurettin Albayrak)*

soğan yemedim ki, ağzım koksun *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

tekeden süt çıkarır *(Metin Yurtbaşı)*

tencerede pişirir, kapağında yer *(İsmail Parlatır)*

§ tencerede pişirip kapağında yemek (TDK)

geçinme konusunda var olanla yetinmek. Deyim

tıngır elek, tıngır saç; elim hamur, karnım aç *(İsmail Parlatır)*

tıngır elek, tıngır saç; elim hamur, karnım aç *(Nurettin Albayrak)*

tıngır elek tıngır saç, elim hamur karnım aç *(Metin Yurtbaşı)*

§ tıngır elek tıngır saç, elim hamur karnım aç

çalışmalarımla başkalarına yarar sağlıyorum ancak bundan kendim yararlanmıyorum. *Atasözü*

tıngır elek tıngır saç, elim hamur karnım aç *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

tütünü yok içmeye, atla gider gezmeye *(İsmail Parlatır)*

ayranı yok içmeye gümüş köprü ister geçmeye *(Metin Yurtbaşı)*

§ ayranı yok içmeye, atla (tahtırevanla) gider sıçmaya (TDK)

kaba yoksulluğuna bakmadan gösteriş yapmaya kalkanların gülünçlüğünü anlatmak için kullanılan bir söz. *Deyim*

un çuvalı gibi vurdukça tozar *(İsmail Parlatır)*

yağmur olsa kimsenin tarlasına düşmez/yağmaz *(İsmail Parlatır)*

§ yağmur olsa kimsenin tarlasına düşmez (yağmaz) (TDK)

elinden geldiği hâlde kimseye iyilik etmeyenler için kullanılan bir söz. Deyim

Bu çalışmaya yukarıda örnekleri verilmiş olan yapılar ve bunların benzeri olanlar da deyim olarak değerlendirildiğinden alınmamıştır. Çünkü atasözleri, uzun yıllar öncesinden süzülerek ve anonimleşerek gelen özlü, kalıplaşmış; en önemlisi de bir öğüt, yol göstericilik, deneyimleri aktarma özelliği olan ve söz kalıbı olarak değiştirilmesi pek mümkün olmayan yapılardır. Örneğin, "serçeden korkan darı ekmez"veya ""bugün bana yarın sana"atasözü kalıplarını "serçeden korkan darı ekmiyor, ekmedi, ekmemiş"veya "dün bana bugün sana, şu an bana sonra sana"gibi değişikliklere uğratamayız. Ancak "serçeden korkan darı ekmezmiş"denebilir. Bu söyleyiş de serçeden korkan darı ekmez derler anlamındaki bir söyleyiştir ki bu da atasözünün yapısını değiştirme anlamına gelmez. Fakat deyimlere baktığımızda durumun değiştiği görülmektedir. Örneğin, "Ne kızı verir, ne dünürü gücendirir", "Un çuvalı gibi vurdukça tozar"veya "Hamama gider kurna beğenmez, düğüne gider zurna beğenmez"yapılarının eylemleri mastar olarak söylenir ve tümce içerisinde kullanıldığı yere göre bütün zaman, kişi ve çatı çekimlerine girebilir. Yani bu yapıları tümce içinde Ne kızı veriyor/verdi, ne dünürü gücendiriyor/gücendirdi, Un çuvalı gibi vurdukça tozadı/tozamış, Hamama gider/gitmiş kurna beğenmez/beğenmemiş, düğüne gider/gitmiş zurna beğenmez/beğenmemiş gibi çekimlere girebilir ve böyle çekimlerle bağlam içerisinde tümceye anlam derinliği kazandırabilir. Söz konusu yapılar mastar biçimleriyle de çekimlenerek kullanıldığında bir öğüt verme, yol göstermeden çok; durumu, niteliği anlatan söz öbekleri olarak karşımıza çıktıklarından yukarıda örnekleriyle dile getirilen yapıların atasözleri (hem de ciddi bir kurum ve akademik unvanı olan kişilerce çıkarılmış) sözlükleri yerine deyimler sözlüklerinde ele alınarak değerlendirilmelerinin daha uygun olacağı düşünülmüştür. Konuya ilişkin gerekli

açıklamaların yapıldığı bu çalışmayla söz konusu ve benzeri yapıların bugüne kadar hazırlanarak piyasaya sürülen atasözleri sözlüklerine alınmaları ve deyimlerle atasözlerinin karışmasına neden olan böylesi bir kargaşanın da önüne geçilmiş olacaktır.

3- Deyim olan tekerleme benzeri ve uyaklı kullanılan biçimlerine göre atasözüymüş gibi değerlendirilen kimi yapılar ve diğerleri

Deyimler bir durumu, nesne veya canlıların niteliklerini ortaya koymaya yönelik kullanılan yapılardır. Bu çerçevede değerlendirildiğinde; Dam üstünde saksağan, vur beline kazmayı sözü, bir yerde ilgisizce konuşan veya davranan bir kişi veya oluşan durumu anlatmak için tekerleme biçiminde söylenir. Adı çıkmış dokuza, inmez sekize; bir kişinin çevresinde onun tanıyanlarca bir değeri/değersizliği olduğunu anlatmak için söylenir. Adım Hıdır, elimden gelen budur, sözü ise herhangi bir kişinin kendisinden beklenilenlere karşın; ancak gücüm bu kadar, ben bu kadar iş yapabilirim anlamında kullanılan bir deyimdir. Dolayısıyla bu türden atasözü mantığı ile örtüşmeyen yapıların atasözü olarak değerlendirilerek atasözleri sözlüklerine alınması doğru bulunmamıştır. Aşağıya alınmış örnek yapılar ile aynı özellikteki buraya yansıtılmamış benzeri yapılar her ne kadar atasözleri sözlüklerine alınmışsa da bir durumu anlatma özellikleriyle az da olsa öğüt verme, yol gösterme yönlerinin ancak deyime getirilmiş eklerle (hangi ek getirilirse getirilsin bu yapı deyimin ek getirilerek söylenen biçimidir; yani sonuçta deyimdir) sağlanmış olmaları göz önünde bulundurulduğunda bunların atasözü değil deyim oldukları anlaşılacak ve bu özelliklerinden dolayı da deyimler sözlüklerine alınmaları daha uygun olacaktır.

Atasözleri sözlüklerine alınmış örneklerin kimisi değişik kaynaklarda deyim olarak değerlendirilmiş olduğundan yanına deyim yazılmıştır. Diğerleri alındıkları kaynaklarda atasözü olarak değerlendirilen yapılardır. Aslında atasözü olarak değerlendirilen bu yapıların açıklamaları da bunların atasözü olmadıklarını ortaya koymaktadır. Örneğin; § dam üstünde saksağan, vur beline kazmayı (TDK) yapısının açıklaması "yersiz ve saçma sözler karşısında söylenen bir söz."biçiminde yapılmıştır. Bu açıklamaya göre söz konusu yapı bir konuşma veya davranış karşısında o konuşma ve davranışın özelliğini anlatmak için söylenen bir sözdür. Bir durumu ve o anki konuşmayı anlatmak için söylenen böylesi yapıların bir yol göstericilik, öğüt vererek deneyimleri aktarma; yani atasözü işlevi yoktur. Bu yapı bir tekerleme veya tekerleme biçimindeki deyim olma özelliğindedir. Bundan dolayı da bu ve aşağıya alınan benzeri yapıların yeri atasözleri sözlüğü olmamalıdır. Aşağıya alınan örneklerde,

acemi nalbant gibi gah nalına vurur, gah mıhına. *(Metin Yurtbaşı)*

adı çıkmış/çıktı dokuza, inmez sekize *(Metin Yurtbaşı)*

adı çıkmış dokuza, inmez sekize *(İsmail Parlatır)*

adamın adı pisliğe çıkınca canı çıksa iyidir. *(Metin Yurtbaşı)*

§ adı çıkmış dokuza, inmez sekize (TDK)

"birinin bir kere adı çıktıktan sonra onun hakkındaki yaygın inanç artık kolay kolay düzelemez"anlamında kullanılan bir söz: *"Artık o yana bir daha gelme, adın çıktı dokuza, inmez sekize, demedim miydi?"*–B. Günel. Deyim

adım Hıdır, elimden gelen budur *(İsmail Parlatır)*

benim adım/babamın adı Hdır, elimden gelen budur *(Metin Yurtbaşı)*

§ babamın adı Hıdır, elimden gelen budur (TDK)

gücüm ancak bu kadarını yapmaya yeter. *Atasözü*

§ ustamın adı Hıdır, elimden gelen budur (TDK)

gücüm ancak bu kadarını yapmaya yeter. *Atasözü*

ustamın/babamın adı Hıdır, elimden gelen budur. *(Metin Yurtbaşı)*

§ ağzına vur, lokmasını al (TDK)

yumuşak huylu kimseye her istenilen kolaylıkla yaptırılabilir. Atasözü

ağzındaki baklayı çıkartma. *(Metin Yurtbaşı)*

ağzındaki dilini hapseyle. *(Metin Yurtbaşı)*

ağustosta suya girse balta kesmez buz olur. *(Metin Yurtbaşı)*

ahmak kişi parasını zaptetmez. *(Metin Yurtbaşı)*

ahmak olan her zaman düşer. *(Metin Yurtbaşı)*

akıl akıl, gel çengele takıl. *(Metin Yurtbaşı)*

akıl akıl, gel çengele takıl. *(Nurettin Albayrak)*

akıldan hariç, iş tutma. *(Metin Yurtbaşı)*

akıllı ol da deli sansınlar.. *(Metin Yurtbaşı)*

akıllı, dostunu her zaman hatırlar. *(Metin Yurtbaşı)*

§ ardından sapan taşı yetişmez (TDK)

çok hızlı koşuyor. Atasözü

ardından sapan taşı yetişmez *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

arslana ot atar, ata et *(Nurettin Albayrak)*

at görür aksar, su görür susar *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

§ at görür aksar, su görür susar (TDK)

meraklı kimse öğrenmek istediği bilgiye ulaşabilmek için her yola başvurur, her kılığa girer. *Atasözü*

ayağında donu yok, fesleğen ister (takar) başına *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

ayağında donu yok, fesleğen ister/takar başına *(Metin Yurtbaşı)*

§ ayağında donu yok, fesleğen ister (takar) başına (TDK)

yoksulluğuna bakmayarak süs ve gösteriş yapmak ister. Atasözü

§ ayı gördüm, yıldıza itibarım (minnetim) yok (TDK)

bir şeyin en iyisine alıştıktan sonra ondan aşağı olanlar beni ilgilendirmez. Atasözü

boyundan büyük gölge görme *(Nurettin Albayrak)*

dam üstünde saksağan, vur beline kazmayı *(İsmail Parlatır)*

§ dam üstünde saksağan, vur beline kazmayı (TDK)

yersiz ve saçma sözler karşısında söylenen bir söz. *Atasözü*

§ davul birinin boynunda, tokmak bir başkasının elinde (TDK)

sorumluluk birinde olmasına karşın bir başkasının sözü geçiyor. *Atasözü*

davulu biz çaldık, parsayı başkası topladı *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

§ davulu biz çaldık, parsayı başkası topladı (TDK)

biz çalıştık, uğraştık, başkası yararlandı. *Atasözü*

davul tozu, minare gölgesi *(Nurettin Albayrak)*

§ değirmenin suyu nereden geliyor? (TDK)

bu işin masrafını karşılayacak para nasıl kazanılıyor. *Atasözü*

dibi kırmızı mumla (bal mumuyla) mı çağırdım *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

§ dibi kırmızı mumla (bal mumuyla) mı çağırdım (TDK)

üzerinde önemle durarak çağırmadım. *Atasözü*

dipsiz kile, boş ambar *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

§ dipsiz kile, boş ambar (TDK)

para, mal tutmayanın durumunu veya bir iş için boş yere uğraşıldığını anlatan bir söz. *Atasözü*

eğri oturup doğru konuşalım *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

eğri oturup/oturalım, doğru söyle/konuşalım (Metin Yurtbaş)

§ eğri oturup doğru konuşalım (TDK)

birisine karşı tutumumuz ne olursa olsun doğruyu söylemeliyiz. *Atasözü*

eli işte gözü dervişte *(Nurettin Albayrak)*

elifi görse mertek sanır. *(Metin Yurtbaşı)*

elifi görse direk, be'yi görse mertek sanır. *(Nurettin Albayrak)*

erdiğine erer, eremediğine taş atar *(Metin Yurtbaşı)*

§ erdiğine erer, ermediğine taş atar (TDK)

sataşkan, edepsiz kimse amacına ulaşamadığında her türlü kötülüğü yapar. *Atasözü*

eşek kuyruğu gibi ne uzar ne kısalır *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

§ eşek kuyruğu gibi ne uzar ne kısalır (TDK)

durumunda, çalışmasında hiçbir gelişme görülmeyen kimseler için kullanılan bir söz. *Atasözü*

gökçe boncuk kimde ise benim gönlüm ondadır. *(Nurettin Albayrak)*

"ha"demeden "helva"diyeceğini bilirim. *(Metin Yurtbaşı)*

ha demeden "helva"diyeceğini bilmeli. *(Nurettin Albayrak)*

"helva"demesini de bilirim "Halva"demesini de bilirim. *(Metin Yurtbaşı)*
"helva"demesini de bilmel (bilirim) "halva"demesini de. *(Nurettin Albayrak)*
"helva"demesini de biliriz "halva"demesini de. *(Metin Yurtbaşı)*

§ elma da alma da demesini biliriz
şartlara göre uygun davranırız. *Atasözü*
hem kel hem fodul *(İsmail Parlatır)*

§ hem kel hem fodul (TDK)
yetenekli olmadığı hâlde üstünlük taslayanlar için kullanılan bir söz. *Deyim*
her aşın nohudu olma *(Nurettin Albayrak)*
herkes gider Mersin'e, biz gideriz tersine *(İsmail Parlatır)*
herkes gider Mersin'e, biz gideriz tersine *(Metin Yurtbaşı)*
"hoş geldin derbeder""Hoş bulduk benden beter"*(Metin Yurtbaşı)*
hoş geldin derbeder, Hoş bulduk benden beter. *(Nurettin Albayrak)*
inadım inat, adım kel/kör Murat *(İsmail Parlatır)*

§ inadım inat olmak (TDK)
söylediğinden veya yaptığından vazgeçmemek, çok direnmek. *Deyim*
karışık ipliğin buruşuk bezi *(Nurettin Albayrak)*

§ kedi olalı bir fare tuttu (TDK)
en sonunda bir iş başarabildi. *Atasözü*
kel başa şimşir tarak *(İsmail Parlatır)*
kel başa şimşir tarak *(Metin Yurtbaşı)*

§ kel başa şimşir tarak (TDK)
birçok gereksinimi varken gereksiz özenti ve gösterişle uğraşanlar için kullanılan bir söz. Atasözü
kerameti kendinden menkul *(İsmail Parlatır)*

§ kerameti kendinden menkul (TDK)
sahip olduğu nitelikleri kendisi söyleyen: "Kerameti kendinden menkul şeyhler gibi bu armağanlar onların eksik olan kabiliyetlerinin bir çeşit icazeti oluyor."–*H. Taner. Deyim*
kılık kıyafet köpeklere ziyafet *(İsmail Parlatır)*
kılık kıyafet köpeklere (sıçanlara) ziyafet *(Nurettin Albayrak)*

§ kılık kıyafet köpeklere ziyafet (TDK)
giyinişi ve görünüşü kötü ve tiksindirici olanlar için söylenen bir söz. *Atasözü*
kırk gün/yıl günahkâr, bir gün tövbekâr *(İsmail Parlatır)*
kırk yıl günahkâr, bir gün tövbekâr *(Metin Yurtbaşı)*

§ kırk gün günahkâr, bir gün tövbekâr (TDK)

sürekli kötü işler yaptıktan sonra iyi bir iş yapan insan için kullanılan söz. *Deyim*

köpeksiz köy bulmuş da çomaksız (değneksiz) geziyor *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

köpeksiz köy bulmuş da çomaksız (değneksiz) geziyor *(İsmail Parlatır, Nurettin Albayrak)*

§ köpeksiz köy bulmuş da çomaksız (değneksiz) geziyor (TDK)

kendisine engel olacak, karşı çıkacak kimse olmadığı için istediği gibi davranıyor. *Atasözü*

kuş uçmaz, kervan geçmez *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

§ kuş uçmaz, kervan geçmez (TDK)

kimsenin uğramadığı ıssız ve sapa yer. *Atasözü*

kuş mu konduracak? *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

§ kuş mu konduracak? (TDK)

Yapacağı şey görülmemiş bir sanat eseri mi olacak? *Atasözü*

§ Mısır'daki sağır sultan bile duydu (TDK)

duymayan kalmadı. *Atasözü*

ne dağda bağım var, ne çakaldan davam *(İsmail Parlatır)*

ne dağda bağım var, ne çakaldan davam *(Metin Yurtbaşı)*

§ ne dağda bağım var, ne çakaldan davam (TDK)

tuttuğum bir taraf yok ki ona saldıranların karşısında olayım. *Atasözü*

ne Şam'ın şekeri, ne Arap'ın yüzü *(İsmail Parlatır)*

ne Şam'ın şekeri, ne Arap'ın yüzü *(Metin Yurtbaşı)*

§ ne Şam'ın şekeri ne Arap'ın zekeri (yüzü) (TDK)

yararı olsa bile istenmeyen kimseler için söylenen bir söz. *Deyim*

nerede akşam, orada sabah *(İsmail Parlatır)*

§ nerede akşam, orada sabah (TDK)

bir kimsenin gece kalacak belli bir yeri olmadığını, rastgele bir yerde kalabileceğini anlatan bir söz. *Deyim*

o hacı, bu hacı, kim olacak boyacı *(İsmail Parlatır)*

o hacı, bu hacı, kim olacak boyacı (Ömer Asım Aksoy)

o hacı, bu hacı; kim olacak boyacı? *(Nurettin Albayrak)*

oldu olacak, kırıldı nacak *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

§ oldu olacak, kırıldı nacak (TDK)

her şey olup bitti, iş işten geçti. Atasözü

olmuşu da bu, olacağı da *(Nurettin Albayrak)*

on para on aslanın ağzında. *(Nurettin Albayrak)*

on para on arslanın ağzında. *(İsmail Parlatır)*

on para on aslanın ağzında *(Metin Yurtbaşı)*

§ on para on aslanın ağzında. (TDK)

para kazanmak çok güçleşti. *Atasözü*

ekmek aslanın ağzında *(Metin Yurtbaşı)*

§ ekmek aslanın ağzında. (TDK)

Geçim sağlayacak bir iş bulmak ve para kazanmak kolay değildir. *Atasözü*

§ öküz öldü ortaklık bozuldu (bitti) (TDK)

iki ortak veya taraf arasındaki yakınlığın dayandığı sebep yok olduğundan bu yakınlık da çözülür.

öküz öldü ortaklık ayrıldı (bozuldu) *(Nurettin Albayrak)*

öküz öldü ortaklık bozuldu *(İsmail Parlatır)*

ölme eşeğim ölme, yaz gelir, yonca biter *(İsmail Parlatır)*

ölme eşeğim ölme, yonca biter de yersin *(İsmail Parlatır)*

ölme eşeğim, ölme yaza yonca bitecek *(İsmail Parlatır)*

sabreyle eşeğim yonca bitsin, ye de öyle öl *(İsmail Parlatır)*

ölme eşeğim, ölme yaza yonca bitecek *(Metin Yurtbaşı)*

§ ölme eşeğim, ölme (yaza yonca bitecek) (TDK)

umutsuz bir bekleyişi anlatmak için söylenen bir söz. *Atasözü*

ölme eşeğim, ölme (yaza yonca bitecek) *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

peynir ekmek hazır yemek *(İsmail Parlatır)*

peynir ekmek hazır yemek *(Nurettin Albayrak)*

peynir ekmek hazır yemek *(Metin Yurtbaşı)*

peynir ekmek hazır yemek (Ömer Asım Aksoy)

sarımsak yemedim ki ağzım koksun *(İsmail Parlatır)*

sarımsak yemedim ki ağzım koksun *(Metin Yurtbaşı)*

§ sarımsak yemedim ki ağzım koksun (TDK)

kötü bir iş yapmadım ki sonucundan korkayım, sorumlu olayım. *Atasözü*

sandıktaki sırtında, ambardaki karnında *(İsmail Parlatır)*

§ sandıktaki sırtında, ambardaki karnında (TDK)

nesi varsa giyer, nesi varsa yer. *Atasözü*

selâm verdik, borçlu çıktık *(İsmail Parlatır)*

selam verdik borçlu çıktık *(Nurettin Albayrak)*

§ selam verdik, borçlu çıktık (TDK)

küçük bir ilgi gösterdik, üzerimize büyük bir iş yüklendik. *Atasözü*

selam verdik borçlu çıktık *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

sen ağa ben ağa, bu ineği kim sağa *(İsmail Parlatır)*

sen ağa ben ağa, bu ineği/koyunu kim sağa *(Metin Yurtbaşı)*

sen ağa ben ağa, bu ineği kim sağa (Ömer Asım Aksoy)

sen ağa, ben ağa; bu ineği (keçileri) kim sağa? *(Nurettin Albayrak)*

§ sen ağa ben ağa, koyunları (inekleri) kim sağa? (TDK)

Herkes kendisini buyurucu durumda görür, iş yapmakla yükümlü saymazsa ortadaki işi kim yapar? *Atasözü*

sermayesi çanak çömlek; tüccarlıktan dem vurur *(Nurettin Albayrak)*

sıçan deliğe sığmamış, bir de kuyruğuna kabak bağlamış *(İsmail Parlatır)*

sıçan deliğe sığmamış, bir de kuyruğuna kabak bağlamış *(Metin Yurtbaşı)*

Aslında deyim olan aynı yapı TDK'nin sözlüğünde hem atasözü hem deyim olarak değerlendirilmiştir!

§ fare deliğe sığmamış, bir de kuyruğuna (kıçına) kabak bağlamış (TDK)

1) yapamayacağı kadar ağır bir işi varken başka bir iş daha yüklenmiş;

2) kendisi sığıntı durumundayken yanına bir kişi daha almış. *Atasözü*

§ fare deliğe sığmamış, bir de kuyruğuna (kıçına) kabak bağlamış (TDK)

1) "yapamayacağı kadar ağır bir işi varken başka bir iş daha yüklenmiş"anlamında kullanılan bir söz;

2) "kendisi sığıntı durumundayken yanına bir kişi daha almış"anlamında kullanılan bir söz. *Deyim*

şeker, parayı cepten çeker. *(Metin Yurtbaşı)*

şeker parayı cepten çıkar. *(Metin Yurtbaşı)*

takke/fes düştü, kel göründü *(İsmail Parlatır)*

takke düştü, kel göründü/açıldı *(Metin Yurtbaşı)*

§ takke düştü, kel göründü (TDK)

bir ayıbı örten şey ortadan kalktığı zaman gerçek ortaya çıkar. *Atasözü*

takke düştü, kel göründü/açıldı *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

tavşana kaç tazıya tut *(Metin Yurtbaşı)*

tazı bizim amma, çulu değişmiş/başka *(İsmail Parlatır)*

tazı o tazı ama çulunu değiştirmiş *(İsmail Parlatır)*

§ tazı o tazı ama çulu değişmiş (TDK)

1) tanıdığımız sıradan kişi işbaşına geçmiş; 2) giyim kuşamını düzeltmiş olduğu için tanınmaz olmuş. *Atasözü*

§ tencere tava, herkeste bir hava (TDK)

herkes kendi bildiği gibi davranıyor, ortada düşünce birliği kalmamış. *Atasözü*

§ tencere dibin kara, seninki benden kara (TDK)

kötülük, kusur yönünden sen, benden daha betersin. *Atasözü*

tencere dibin kara, seninki benden kara *(Metin Yurtbaşı)*

tencere tava hepsi bir hava *(Metin Yurtbaşı)*

tencere yuvarlanmış kapağını bulmuş *(İsmail Parlatır)*

tencere yuvarlanmış kapağını bulmuş *(Metin Yurtbaşı)*

§ tencere yuvarlanmış, kapağını bulmuş (TDK)

hoşa gitmeyen herhangi bir nitelik yönünden birbiriyle benzeşen iki kişi bir araya gelmiş. *Atasözü*

tencere yuvarlanmış, kapağını bulmuş *Deyim (Ömer Asım Aksoy)*

ustamın adı Hıdır, elimden gelen budur *(İsmail Parlatır)*

üzümün çöpü var, armudun sapı var *(İsmail Parlatır)*

§ armudun sapı var, üzümün (kirazın) çöpü var demek (TDK)

her şeye kusur bulmak, hiçbir şeyi beğenmemek. Deyim

§ üzümün çöpü armudun sapı var demek (TDK)

her şeyde bir eksiklik bulmak, güç beğenir olmak. *Deyim*

§ yem istemez, su istemez (TDK)

elde tutulması hiçbir külfet getirmez. *Atasözü*

yüzünün yumuşaklığından donunun ağı kurumaz *(Nurettin Albayrak)*

Atasözü ile deyimin karıştırıldığı ve çoğunlukla deyim olduğu halde atasözü olarak kabul edilerek, atasözleri sözlüklerine alınmış yapılara ilişkin örnekler bu kadarla da sınırlı değildir. Söz konusu kaynaklara dikkatlice bakıldığında böylesi örneklerin çok fazla olduğu görülecektir. Ancak yukarıya alınan örneklerin konuya ışık tutması ve bu çalışmaya böylesi yapıların atasözü olarak değerlendirilmediği için alınmadığının belirtilmesi amacıyla bu kadar örnekle yetinilmiştir. Yukarıda atasözüymüş gibi değerlendirilmiş yapılara işlevselliğin daha iyi anlaşılması için anlamsal bağlamda da bakılmasının önemli olduğu bir gerçektir. Örneğin; aşağıya alınan yapılara anlamsal olarak bakıldığında: *köpeksiz köy bulmuş da çomaksız (değneksiz) geziyor,* sözünde bir kişinin, bulunduğu ortamda çevresine karşı saygısız, onların haklarını çiğnercesine saldırgan ve kural tanımaz bir biçimde davrandığının dile getirildiği açıktır.

Aynı yapı bu anlamın dışında, atasözlerine özgü olan içindeki ileti aracılığıyla yol göstericilik ve öğüt verme niteliğini içermemektedir. Buradaki köpeksiz köy ve değneksiz gezme söz öbekleri de gerçek anlamlarının dışında toplumsal yaşam içerisinde bir kişinin davranış biçiminin tanımlanması, ortadaki bir durumun dile getirilmesi için kullanılmıştır. Bu işleviyle de yerinin deyimler sözlüğü olması gerekir. Aynı şekilde *kuş uçmaz, kervan geçmez,* sözü sessiz, sakin; insan ve diğer canlıların pek uğramadığı bir yer ve ortam anlamında, *kedi olalı bir fare tuttu,* sözü birisi için en sonunda bir iş başardı, *tazı o tazı ama çulunu değiştirmiş,* sözü bir kişi veya nesnenin niteliksel olarak hiçbir değişikliğinin olmadığını, yalnızca giysiden kaynaklanan biçimsel bir değişikliğin söz konusu olduğunu, *ustamın adı Hıdır, elimden gelen budur,* sözü elim-

den gelen ancak bu kadar; benim güç ve çapım bundan fazla değil anlamında, *davul birinin boynunda, tokmak bir başkasının elinde,* sözünde ise bir işin sorumluluğunun ve iş yükünün herhangi bir kişide, yönetimin ise bir başka kişinin tasarrufunda olma durumunun anlatılması için söyleneceği açıktır. Görüldüğü gibi anlamsal olarak bu ve benzeri yapılar, o andaki durumun ötesine geçememektedir; yani atasözleri gibi genel kural ve geçerlik içermemektedir. Bu türden yapıların anlamsal çerçevede böylesi bir değerlendirmeyle ele alınarak irdelenmesi atasözü ve deyim ayrımında önemli bir ölçüt olacaktır. Bu konuda benzeri ölçütler getirmeden atasözü ile deyimi ayırmaksızın sözlüklerin hazırlanması yoluna gidilmesi durumunda içinden çıkılması güç bir sorunla karşı karşıya kalınacağı açıktır.

Bundan dolayı hazırlanan bu çalışmada yukarıdaki yapısal ve anlamsal tasnifler bağlamında ölçütler getirilerek belli elemeler yapılmıştır. Böylesi bir yaklaşımın bundan sonraki çalışmalarda da ele alınmasının konuya sağlıklı bir ölçüt getirme bağlamında yararlı olacağı öngörülmektedir.

4- Atasözlerine ilişkin gerçek sayıları yansıtmayacak, aynı yapıda, ancak farklı sözcüklerle kurulu, aynı anlama gelen atasözleri farklı madde başları biçiminde alınmamış ve bir araya toplanarak tek bir madde başı altında verilme yöntemi benimsenmiştir. Anlamdaş sözcükler (Ürümesini bilmeyen köpek / it sürüye kurt getirir.) Aynı madde başında yan çizgi (/) ile ayrılarak verilmiştir.

Örneğin; bedenin herhangi bir yerinde çıkan kıl (özellikle de yüzde çıkan sakal) insanın özüne ilişkin değerine/kalitesine hiçbir katkıda bulunmaz iletisini veren: **keçide de sakal var** atasözü madde başı olarak alınmış ve altına aynı anlama gelen 6 tane atasözü aşağıdaki gibi verilme yoluna gidilmiştir.

- **keçide de sakal var.**
- **keçinin de sakalı var.**
- **kılda keramet olsa keçiyi derviş ederler.**
- **kılda keramet olsa keçiyi göğe çekerler.**
- **sakal ile kamil olaydı kişi, keçiye danışırlardı her işi.**
- **sakal keçide de var.**
- **sakala itibar olaydı keçi şeyh olurdu.**

Atasözleri sözlüklerinde madde başı sayısının olduğundan çok görünmesinin en belirgin nedenlerinden birisi de bu tür kullanımların ayrı ayrı madde başı alınarak yazılması ve sayılmasıdır.

Örneğin; TDK'nin sözlüğünde geçen **"karının saçlısı, tarlanın taşlısı"** atasözü dört kere madde başı olarak kullanılmakta ve dört atasözü olarak sayılmaktadır. Oysaki, bu atasözünün anlamı, verdiği öğüt veya iletisi: *"Bayanların saçlısı, yani uzun ve gösterişli saçları olanı ile tarlanın, yani toprağın içinde taşları olanı iyidir."* biçimindedir. Atasözlerimizin kısa ve özlü oluşu niteliğini de göz önünde bulundurduğumuzda bu dört örneğin içinde verilmek istenen ileti ve öğüdü en iyi veren yapı ***"karının saçlısı, tarlanın taşlısı"*** atasözüdür. Durum böyle olunca da yöntemin aşağıdaki gibi olması hem daha doğru bir yol olacak hem de daha bilimsel bir sonuç sağlayacağı düşünülmüştür: Önce açıklamasıyla birlikte aşağıdaki gibi atasözünün verilmesi; altına da "diğer biçimde de kullanımları vardır, ama bunlar ayrı atasözleri değil, aynı atasözü-

nün küçük değişikliklerle kullanılan biçimleridir"anlamında verilmesi hem atasözlerinin gerçek sayısını yansıtılması hem de atasözlerinin daha derli toplu ve bir arada verilmesi bakımından önemlidir. Şöyle ki:

§ karının saçlısı, tarlanın taşlısı (TDK)

kadının saçlı olanı ile tarlanın taşlı olanı makbuldür.

bağın taşlısı, karının saçlısı (TDK)

tarlanın taşlısı, karının (kadının) saçlısı (TDK)

tarlanın taşlısı, kızın saçlısı, öküzün (ineğin) başlısı (TDK)

Burada atasözlerinde sözcüklerinin yer değiştirmesinin söz konusu olamayacağı, karşımıza çıkan bu türden söylenişlerin de dile getirilen atasözlerinin ayrı madde başı yazılmasını gerektirdiği gibi bir mantık yürütülebilir; ancak son dönemlerde yapılmış çalışmalardan biri olan Musa Yaşar Sağlam'ın ***"Kaybolan Kültür Mirasımız Atasözleri"***[47] adlı çalışmasında Türk romancıları tarafından yazılmış elli roman incelenmiş ve bu romanlarda atasözlerimizin yerine geçirme, ekleme, eksiltme, yer değiştirim ve bağlam içine yerleştirme biçimlerinde kullanıldıkları örnekleriyle gösterilmiştir. Sağlam; eserinde *"Her ne kadar atasözlerinin kalıplaşmış sözler olduğu, başka bir deyişle, bir atasözünün belli bir kalıp içinde, belli sözcüklerle ifade edilen donmuş tek bir biçimi olduğu ve sözcüklerin eş anlamlı başka sözcüklerle dahi değiştirilemeyeceği gibi, sözdiziminde de herhangi bir değişiklik yapılamayacağı, aksi takdirde ortaya çıkan sözün, anlam değişmemiş olsa dahi, atasözü diye anılamayacağı belirtilmekteyse de halk edebiyatının diğer anonim ürünlerinde olduğu gibi atasözlerinin de zamana, ağızlara ve bölgelere bağlı olarak ufak tefek de olsa kimi farklılıklar gösterebildiğini unutmamamız gerekir."*diyerek atasözlerinde rastlanılan biçimsel değişikliklerle ilgili sözlerini destekleyen şu örnekleri vermiştir:

1-) Yerine Geçirme:

Beygirin ölümü arpadan olsun. *(Halikarnas Balıkçısı, Ötelerin Çocukları, s.106)*

Atın ölümü arpadan olsun. *(Ömer Asım Aksoy)*

2-) Ekleme

Ağaca baltayı vurmuşlar, sapı benim bedenimden demiş. *(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s. 15-16)*

Ağaca balta vurmuşlar "sapı bedenimden"demiş. *(Ömer Asım Aksoy)*

3-) Eksiltme

Pilavdan dönenin... *(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.14)*

Pilavdan dönenin kaşığı kırılsın. *(Ömer Asım Aksoy)*

4-) Yer Değiştirim

Besle kargayı gözünü oysun. *(Yaşar Kemal, İnce Memed, s.91)*

Besle kargayı, oysun gözünü. *(Ömer Asım Aksoy)*

47 Sağlam, Musa Yaşar, Kaybolan Kültür Mirasımız Atasözleri, Ürün Yayınları, Ankara 2004

5-) Bağlam İçine Yerleştirme

Seninki, taşıma suyla değirmen döndürme hesabı *(Kemal Bilbaşar, s.110)*

Taşıma su ile değirmen dönmez. *(Ömer Asım Aksoy)*

Örneklerde görüldüğü üzere, bu türden kullanımların karşımıza çıkması atasözünün iki ayrı atasözü olması anlamına gelmemektedir. Bu türden atasözleri sözlüklerde yukarıdaki "Akıl olmayınca ne yapsın sakal?"örneğinde olduğu gibi verilmeli ve bir madde başı kabul edilerek bir kere sayılmalı, yani tek atasözü olarak kabul edilmelidir.

bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı (hakkı) vardır (TDK)

iyilik küçük de olsa unutulmaz.

bir acı kahvenin kırk yıl hatırı vardır

Aynı biçimde; aşağıdaki atasözünü TDK'nin sözlüğündeki gibi iki ayrı madde başı yaparak

el terazi, göz mizan (TDK)

elle tartıp ağırlığı, gözle bakıp hacmi tahmin edebiliriz.

göz terazi, el mizan (TDK)

elle tartıp ağırlığı, gözle bakıp hacmi tahmin edebiliriz.

atasözünün altına aynı açıklamayı yapma yerine; atasözünün açıklamasının "el"ile açıklanmaya başlaması göz önüne alınarak yine "el"ile başlayan yapıyı atasözü alarak.

el terazi, göz mizan

elle tartıp ağırlığı, gözle bakıp hacmi tahmin edebiliriz.

göz terazi, el mizan

Biçiminde vermenin ve bir kere saymanın, yani tek atasözü kabul etmenin en doğru yol olacağı açıktır. Atasözünün altına alınan diğer söylenişleri ise bu biçimiyle de karşımıza çıkabilmektedir anlamına geldiği, okuyucuya açıklandığında daha sağlıklı bir yöntem oluşacaktır.

Okuyucunun, açıklamasıyla birlikte verilmiş olan atasözünün üstteki (madde başı) olduğunu; fakat altına yazılarak verilenin/verilenlerin ise asıl atasözünün bir şekilde böylesi kullanımlarla da karşımıza çıkabileceğini örneğiyle görmesi sağlanmış olacaktır.

Ancak yukarıdaki açıklamaların tam tersi, TDK'nin Sözlüğünden kopyalama yöntemiyle alınarak aşağıya aynen aktarılan atasözleri ayrı madde başı olarak verilmiş ve ayrı ayrı atasözleriymiş gibi sayılarak değerlendirilmiştir. Bu yöntemin atasözlerimizin sayısını çokmuş gibi göstermekten başka ne işe yarayacağı ise tartışılır. Burada atasözlerimizin sayısının çok olmasına karşı çıkılmış gibi bir değerlendirme yapılabilir; ancak bu asla doğru değildir. Türkçemiz çok zengin ve kökleri tarihin karanlık dönemlerine kadar uzanan büyük bir dildir. Böylesi bir dilin atasözü hazinesinin de büyük olacağı yadsınamaz ve bu da çok normal bir durumdur. Güzel Türkçemizin atasözü varlığının çok zengin olduğu da yapılan çalışmalarla ortaya konulmaktadır. Ancak burada ele alınan konu atasözlerindeki madde başı yöntemine ilişkindir ve örneklerle de desteklenerek açıklanmaktadır. Aşağıdaki örnekler bu bağlamda konuya ışık tutması amacıyla verilmiştir.

§ aç it fırın duvarını deler (TDK)

aç kimse karnını doyurmak için önüne çıkan engellerin tamamını aşar ve isteğini elde eder.

§ aç köpek fırın deler (TDK)

aç kimse karnını doyurmak için önüne çıkan engellerin tamamını aşar ve isteğini elde eder.

§ âlemin ağzı torba değil ki büzesin (TDK)

başkalarının söyleyeceklerine engel olamazsınız.

§ elin ağzı torba değil ki büzesin (TDK)

başkalarının söyleyeceklerine engel olamazsınız.

§ herkesin ağzı torba değil ki büzesin (TDK)

başkalarının söyleyeceklerine engel olamazsınız.

§ milletin ağzı torba değil ki büzesin (dikesin) (TDK)

başkalarının söyleyeceklerine engel olamazsınız.

§ arığa su gelene kadar kurbağanın gözü patlar (TDK)

yapılması geciken iyilikler, bekleyenleri sıkıntı içinde bırakır.

§ göle su gelinceye kadar kurbağanın gözü patlar (TDK)

yapılması geciken iyilikler, bekleyenleri sıkıntı içinde bırakır.

§ aşure yemeye giden kaşığını cebinde taşır (TDK)

bir işten yararlanmak isteyen gerekli araçları hazırlamalıdır.

§ pilav yiyen kaşığını yanında (belinde) taşır (TDK)

bir şeyden yararlanmak isteyen kişi, bunun için gereken aracı eli altında bulundurmalıdır.

§ ayağa değmedik taş olmaz, başa gelmedik iş olmaz (TDK)

insan, yaşamı boyunca çeşitli engellerle ve güçlüklerle karşılaşır.

§ ayak almadık taş olmaz, başa gelmedik iş olmaz (TDK)

insan, yaşamı boyunca çeşitli engellerle ve güçlüklerle karşılaşır.

§ bağın taşlısı, karının saçlısı (TDK)

kadının saçlı olanı ile tarlanın taşlı olanı makbuldür.

§ karının saçlısı, tarlanın taşlısı (TDK)

kadının saçlı olanı ile tarlanın taşlı olanı makbuldür.

§ tarlanın taşlısı, karının (kadının) saçlısı (TDK)

kadının saçlı olanı ile tarlanın taşlı olanı makbuldür.

§ tarlanın taşlısı, kızın saçlısı, öküzün (ineğin) başlısı (TDK)

kadının saçlı olanı ile tarlanın taşlı olanı makbuldür.

§ bezirgân züğürtleyince geçmiş defterleri yoklar (TDK)

1) tüccar züğürtleyince, belki bir kimsede alacağım kalmıştır diye eski defterlerini gözden geçirir;

2) vaktiyle önemli işler yapmış olanlar, düşkünlüklerinde eski durumlarını anarak, anlatarak avunmaya çalışırlar.

§ müflis bezirgân eski defterleri karıştırır (TDK)

1) tüccar züğürtleyince, belki bir kimsede alacağım kalmıştır diye eski defterlerini gözden geçirir;

2) vaktiyle önemli işler yapmış olanlar, düşkünlüklerinde eski durumlarını anarak, anlatarak avunmaya çalışırlar.

§ züğürt bezirgân eski defterleri karıştırır (TDK)

1) tüccar züğürtleyince, belki bir kimsede alacağım kalmıştır diye eski defterlerini gözden geçirir;

2) vaktiyle önemli işler yapmış olanlar, düşkünlüklerinde eski durumlarını anarak, anlatarak avunmaya çalışırlar.

§ züğürtleyen bezirgân, eski defterleri yoklar (TDK)

1) tüccar züğürtleyince, belki bir kimsede alacağım kalmıştır diye eski defterlerini gözden geçirir;

2) vaktiyle önemli işler yapmış olanlar, düşkünlüklerinde eski durumlarını anarak, anlatarak avunmaya çalışırlar.

§ çocuğa iş, ardına sen düş (TDK)

çocuk kendisine ısmarlanan işi yapamayacağından işi buyuran kimsenin onun arkasından gitmesi gerekir.

§ çocuğa iş buyuran, ardınca kendi gider (TDK)

çocuk kendisine ısmarlanan işi yapamayacağından işi buyuran kimsenin onun arkasından gitmesi gerekir.

§ çocuğu işe sal, ardınca sen var (TDK)

çocuk kendisine ısmarlanan işi yapamayacağından işi buyuran kimsenin onun arkasından gitmesi gerekir.

§ uşağı işe koş, sen de ardına düş (TDK)

çocuk kendisine ısmarlanan işi yapamayacağından işi buyuran kimsenin onun arkasından gitmesi gerekir.

§ dişi köpek kuyruğunu sallamayınca, erkek köpek ardına düşmez (TDK)

kadın istek göstermezse, yüz vermezse erkek onun peşine düşmez.

§ dişi yalanmazsa erkek dolanmaz (TDK)

kadın istek göstermezse, yüz vermezse erkek onun peşine düşmez.

§ eceli gelen (yaklaşan) köpek cami (mescit) duvarına (avlusuna) siyer (işer) (TDK)

herkesin üzerine titrediği, kutsal saydığı şeyi kötüleyen, bozan kimse mutlaka kötü bir sonuçla karşılaşır.

§ itin ölümü gelirse cami duvarına işer (TDK)

herkesin üzerine titrediği, kutsal saydığı şeyi kötüleyen, bozan kimse mutlaka kötü bir sonuçla karşılaşır.

§ eşeği düğüne çağırmışlar, "ya odun eksik ya su demiş"(TDK

bir işi yapmamak için bahane bulmayı anlatan bir söz.

§ eşeği düğüne çağırmışlar, "ya su lazımdır ya odun"demiş (TDK)

bir işi yapmamak için bahane bulmayı anlatan bir söz.

§ eşkıyanın (ihtiyarın, fukaranın) düşkünü, beyaz (hasa) giyer kış günü (TDK)

daha önce iyi bir durumda olan kişi bu konumunu kaybettiğinde uygun olmayan, yersiz davranışlarda bulunur.

§ fukaranın düşkünü, beyaz giyer kış günü (TDK)

daha önce iyi bir durumda olan kişi bu konumunu kaybettiğinde uygun olmayan, yersiz davranışlarda bulunur.

§ ihtiyarın düşkünü, beyaz giyer kış günü (TDK)

daha önce iyi bir durumda olan kişi bu konumunu kaybettiğinde uygun olmayan, yersiz davranışlarda bulunur.

§ zürefanın düşkünü, beyaz giyer kış günü (TDK)

daha önce iyi bir durumda olan kişi bu konumunu kaybettiğinde uygun olmayan, yersiz davranışlarda bulunur.

§ ev alanla evlenene Allah yardım eder (TDK)

evlenene ve ev yapana herkesin kolaylık göstermesi, onlara Allah'ın yardımının dolaylı olarak ulaşıyor olması demektir.

§ evlenenle ev alana Allah yardım eder (TDK)

evlenene ve ev yapana herkesin kolaylık göstermesi, onlara Allah'ın yardımının dolaylı olarak ulaşıyor olması demektir.

§ fukara tavuğu bir yumurtlar (TDK)

talih, fakire hiç gülmez; aynı sermaye zengine daha çok, fakire daha az gelir getirir.

§ fukaranın tavuğu tek tek yumurtlar (TDK)

talih, fakire hiç gülmez; aynı sermaye zengine daha çok, fakire daha az gelir getirir.

§ gece gözü, kör gözü (TDK)

geceleyin iyi iş yapılamaz

§ gece işi, körler işi (TDK)

gece yapılan iş verimli olmaz.

§ her gönülde bir arslan yatar (TDK)

herkesin kendine göre büyük bir emeli vardır.

§ her yiğidin gönlünde bir aslan yatar (TDK)

herkesin kendine göre büyük bir emeli vardır.

§ herkesin gönlünde bir aslan yatar (TDK)

herkesin kendine göre büyük bir emeli vardır.

§ işin yoksa şahit ol, paran çoksa kefil ol (TDK)

tanıklık boş oturan kimselerin, kefillik ise parası çok olan kimselerin işidir.

§ paran çoksa (borcun yoksa) kefil ol, işin yoksa şahit ol (TDK)

tanıklık boş oturan kimselerin, kefillik ise parası çok olan kimselerin işidir.

§ kaybolan (zayi olan) koyunun kuyruğu büyük olur (TDK)

elden kaçırılan fırsat gözde büyütülür.

§ zayi olan koyunun kuyruğu büyük olur (TDK)

elden kaçırılan fırsat gözde büyütülür.

§ kel ölür, sırma saçlı olur, kör ölür badem gözlü olur (TDK)

bir kimse veya bir şey yok olduğunda değer kazanır.

§ kör ölür badem gözlü olur, kel ölür sırma saçlı olur (TDK)

bir kimse veya bir şey yok olduğunda değer kazanır.

Görüldüğü üzere aynı anlama gelen; hatta açıklamaları da aynı olarak verilen atasözlerimiz ayrı madde başları olarak değerlendirilmiş ve ayrı ayrı sayılmıştır.

Eğer ki aşağıya alınan örnekler:

§ evlenenle ev alana Allah yardım eder (TDK)

evlenene ve ev yapana herkesin kolaylık göstermesi, onlara Allah'ın yardımının dolaylı olarak ulaşıyor olması demektir.

ev alanla evlenene Allah yardım eder (TDK)

§ her yiğidin gönlünde bir aslan yatar (TDK)

herkesin kendine göre büyük bir emeli vardır.

her gönülde bir arslan yatar

herkesin gönlünde bir aslan yatar

§ keçide de sakal var

sakal, kişiye değer kazandırmaz. *Atasözü*

sakal keçide de var

§ züğürt bezirgân eski defterleri karıştırır (TDK)

1) tüccar züğürtleyince, belki bir kimsede alacağım kalmıştır diye eski defterlerini gözden geçirir;

2) vaktiyle önemli işler yapmış olanlar, düşkünlüklerinde eski durumlarını anarak, anlatarak avunmaya çalışırlar.

bezirgân züğürtleyince geçmiş defterleri yoklar

müflis bezirgân eski defterleri karıştırır

züğürtleyen bezirgân, eski defterleri yoklar

Biçiminde verilmiş olsaydı okuyucu hem atasözünü açıklamasıyla birlikte görecek hem değişik söylenişleri olan atasözünün anlamının aynı oluşunu görecek hem de sayısal olarak gerçek rakamlar ortaya çıkacaktı. Çünkü yukarıya alınan dört örnek TDK'nin sözlüğünde 11 atasözü olarak verilmektedir. Halbuki önce atasözü verilip diğerleri yukarıdaki gibi verilse sayı 4 ve gerçekçi olacak hem de bütün atasözleri okuyucunun gözü önüne serilmiş olacaktır.

Yukarıdaki örneklerin tümü TDK'nin sözlüğünden alınmıştır. Bu örnekler söz konusu sözlükte bu sayıyla da sınırlı değildir. Ancak konu hakkında yeterli düşünceyi vereceği öngörüldüğünden örnek sayısı bu kadarla sınırlandırılmıştır.

Aynı şekilde Nurettin Albayrak'ın ***"Türkiye Türkçesinde ATASÖZLERİ"***[48] adlı çalışmasında da atasözü olarak değerlendirilen aşağıdaki yapı beş ayrı biçimde ve beş ayrı madde başı olarak sözlüğe yansıtılmış ve beş ayrı atasözüymüş gibi sayılmıştır. Söz konusu bu durum aynı kitaptan yüzlerce örnekle desteklenebilecek özelliktedir. Doğal olarak böylesi bir yöntem, bir atasözünün birden çok kere sayılması anlamına da geldiği için sözlüğün tamamında atasözü sayısının olduğundan çok fazla gösterilmesi gibi bir sonucu/sorunu da karşımıza çıkarmaktadır. Böylesi, gerçeği yansıtmayan sayısal verinin neye yarayacağı da tartışmaya açık bir durum olsa gerek.

terzinin dikişi kötü, yüzünün akı ütü *(Nurettin Albayrak)*

Aslında kötü yapılmış birçok iş, göze hitap edecek şekilde allanıp pullanarak insanlara güzel gösterilir.

terzinin dikişi kötü, ayıbını örten ütü

(bkz. Terzinin dikişi...)

terzinin işi kötü, ayıbını örten ütü

(bkz. Terzinin dikişi...)

terzinin işi kötü,yüzünü ağartan ütü

(bkz. Terzinin dikişi...)

terzinin işi kötü, yüzünün akı ütü

(bkz. Terzinin dikişi...)

48 a.g.e.

Söz konusu atasözlerinin aşağıdaki gibi gösterilip bir atasözü olarak sayılması ve altına alınanlar da değişik söylenişleridir denilmesi, bir sözlük için gerçekçi sayısal verilerin yansıtılması konusunda daha sağlıklı bir yoldur.

terzinin dikişi kötü, yüzünün akı ütü *(Nurettin Albayrak)*

Aslında kötü yapılmış birçok iş, göze hitap edecek şekilde allanıp pullanarak insanlara güzel gösterilir.

terzinin dikişi kötü, ayıbını örten ütü

terzinin işi kötü, ayıbını örten ütü

terzinin işi kötü, yüzünü ağartan ütü

terzinin işi kötü, yüzünün akı ütü

Bu türden örneklere diğer bir araştırma olan Prof. Dr. İsmail Parlatır'ın ***"Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I "***[49] adlı çalışmasında da rastlanılmaktadır. Bu çalışmada da örneklerin bolca olmasına karşın buraya yalnızca bir örnek verilmiştir.

her kadının bir baş bağlayışı vardır *(İsmail Parlatır)*

Her kadının becerisi farklıdır. Zaten bu beceri onu, öteki kadınlardan farklı kılar.

her kadının bir hamur yuğuruşu vardır.

Bk. her kadının bir baş bağlayışı vardır

her kadının bir soğan doğrayışı vardır.

Bk. her kadının bir baş bağlayışı vardır

her kadının bir yaprak sarışı vardır.

Bk. her kadının bir baş bağlayışı vardır

her kadının bir yoğurt çalışı vardır.

Bk. her kadının bir baş bağlayışı vardır

Bir atasözüne açıklama yaparak diğer atasözlerinin altına "Bk."denilmiş ve açıklaması yapılan atasözüne yönlendirilmiştir. Görüldüğü gibi, buradaki beş sözün de anlamı aynıdır ki Bk. denilmiş; öyleyse bu atasözünün bir kere sayılması daha doğru olacaktır. Yani;

her kadının bir baş bağlayışı vardır *(İsmail Parlatır)*

Her kadının becerisi farklıdır. Zaten bu beceri onu, öteki kadınlardan farklı kılar.

her kadının bir hamur yuğuruşu vardır.

her kadının bir soğan doğrayışı vardır.

her kadının bir yaprak sarışı vardır.

her kadının bir yoğurt çalışı vardır.

Biçiminde yazılarak atasözü de bir madde başı olarak sayılsa hem gerçekçi olmayan sayısal kabarıklığın önüne geçilmiş hem de atasözünün değişik söylenişleri de okuyucunun önüne konulmuş olurdu. Kaldı ki bu atasözü, yukarıdaki mantıkla *"her kadının bulaşık yıkaması, ev süpürmesi, çocuk bakması, çamaşır yıkaması"*biçiminde onlarca yapılabilir.

49 a.g.e.

Bu bağlamda yukarıya alınmış örneklerde madde başı atasözleri birebir aynı denebilecek başka atasözleriyle yinelenerek madde başı sayısı arttırılmış; adeta atasözlerinin sayısını fazla gösterebilmek için yoğun bir çaba sarf edildiği izlenimi yaratmaktadır. Oysaki bu durum hazırlanan bir sözlük için kusur sayılabilecek niteliktedir.

İsmail Parlatır tarafından hazırlanan sözlükte 5.076, Türk Dili Kurumu'nun hazırladığı sözlükte 2.396 (30 Haziran 2011 itibarıyla), Nurettin Albayrak'ın hazırladığı sözlükte 18.838 Metin Yurtbaşı'nın hazırladığı sözlükte 10.000 atasözü olduğu söylenmektedir. Ele alınan bu dört sözlükte de verilen sayıların abartılı olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu sayıların ne kadar gerçekçi olduğu konusunda aşağıdaki örnekler sanırım yol gösterici niteliktedir. TDK'nin Sözlüğünden alınan atasözlerinin aslında ***"elin ağzı torba değil ki büzesin"***biçimi gerçek atasözümüzdür. Çünkü buradaki el sözcüğü TDK'nin Büyük Türkçe Sözlüğü'nde de açıklandığı gibi *"Yakınların dışında kalan kimse, yabancı"*anlamındadır. Bu atasözümüzde de el sözcüğü en geniş kapsamlı sözcüktür ve atasözü bu sözcükle en kapsamlı anlamı sunmaktadır.

Eğer şöyle bir yol izlenseydi; sözlüğe bakan kişiler öncelikle asıl atasözüyle karşılaşacak ve anlamını görecek, atasözünün değişik söylenişlerini de atasözünün altında görme olanağı bulmuş olacak ve böylece de atasözlerimize ilişkin gerçek sayı ortaya çıkmış olacaktı.

Yani burada asıl atasözü madde başı yapılabilir ve aşağıdaki gibi diğerleri bu türden kullanımlarıyla da karşılaşılabilir anlamında madde başının altına verilebilirdi. Böylesi bir kullanım belki de dizin desteğiyle sözlüğe bir zenginlik katabilirdi; ancak sözlüklerde ayrı madde başlarıyla ve aynı açıklamalarla verilen örnekler madde başını arttırmakta, aynı zamanda okuyucunun asıl atasözünü bulmada zorlanmasına da neden olabilmektedir.

§ elin ağzı torba değil ki büzesin (TDK)

başkalarının söyleyeceklerine engel olamazsınız.

âlemin ağzı torba değil ki büzesin

herkesin ağzı torba değil ki büzesin

milletin ağzı torba değil ki büzesin (dikesin)

Eğer yöntem bu olursa ***"serçeden korkan darı ekmez"***atasözümüzü "kuştan/kargadan/keklikten/saksağandan korkan darı ekmez"biçiminde, kısacası tahıl ile beslenen tüm kuşların adı yazılarak madde başlarının arttırılması yoluna gidilebilir. Böylesi bir işin de sözlüğün içeriksel anlamda zenginliğine bir katkı sağlayacağı düşünülemez. Ancak Türkiye Türkçesiyle yazılmış roman, gazete, dergiler vb. kaynaklardan tanıklar bularak tanıklı bir sözlük hazırlanacak olması durumunda; eğer romanda yukarıda saydığımız kuşlardan birisiyle tanık bulunursa bu örnek verilebilir; ama yine asıl atasözünün, yani ***"serçeden korkan darı ekmez"***madde başının açıklaması yapıldıktan sonra aynı açıklamayı yinelemeden yalnızca bu türden kullanımlarına da rastlanılmaktadır diyerek kullanım tanıklı olarak *"kargadan korkan darı ekmez"*diye yapılan tanık alıntıyla verilebilir. Bu yöntemde de atasözü yine tek sayılmalıdır. Çünkü burada serçenin yerine karganın veya herhangi bir kuşun kullanılması atasözünün anlamında bir değişikliğe neden olmamaktadır. Bu durumda ortada sanki farklı bir atasözü varmış gibi değerlendirmeye gidilerek madde başı sayısını arttırmak pek

bir değer taşımaz. Hatta sözlüğün niteliksel önemini olumsuz yönde etkiler. Bundan dolayı da bu çalışmada yöntem olarak yukarıdaki gibi bir düzen izlenmeye çalışılmıştır.

Sayısal olarak yanıltıcı rakamların ortaya çıkmasına neden olabilecek bir yöntem de Metin Yurtbaşı[50] tarafından kullanılmıştır. Yazar söz konusu yapıtta aynı atasözünü değişik başlıklar altında ele almış ve sanki farklı bir atasözüymüş gibi birkaç kez saymıştır. Bu da sayısal olarak gerçek sayıdan farklı/fazla bir sayının ortaya çıkmasına neden olduğundan bu çalışmada yöntem olarak benimsenmemiştir. Aşağıdaki örnekler konunun daha açık ve somut olarak görülebilmesi için verilmiştir. Örneklerin yanına ayraç içinde verilen açıklamalar, yazar tarafından, sınıflandırma yöntemi doğrultusunda kullanılmıştır. Aşağıdaki *"eski şehre yeni adet, pireyi deve yapma, yangına karşı körükle gitme"*gibi ve benzeri örneklerin atasözü olmadığı bellidir; ancak bu örnekler yalnızca yöntemin anlatılmasına yardımcı olması için alınmıştır.

alan hoşnut satan hoşnut bize ne. (Ticaret)

alan razı satan razı. (Ticaret)

arkalı köpek kurdu boğar. (Güç)

arkalı köpek kurt basar. (Güç)

azıcık aşım, kaygısız başım. (Ufak şeyler)

azıcık aşım, kaygısız/ağrısız, kavgasız başım. (Azla yetinme)

çocuktan al haberi. (Çabuk)

çocuktan al haberi. (Haber)

eski köye yeni adet. (Alışkanlık)

eski köyde yeni adet çıkarma. (Değişim)

eski şehre yeni adet. (Değişim)

gaibi Allah bilir. (Bilgi)

gaibi Allah bilir. (Bilgisizlik)

gaibi Allah'tan başka kimse bilmez. (Bilgi)

geçmişe "mazi"derler. (Pişmanlık)

geçmişe "mazi"yenmiş "kuzu"derler. (Geç kalma)

geçmişe "mazi"yenmişe "kuzu"denmeli. (Pişmanlık)

geçmişe mazi, yenmişe kuzu derler. (Değişim)

gül dikensiz olmaz sefa cefasız. (Özveri)

gül dikensiz, safa cefasız olmaz. (Sıkıntı)

gül dikensiz sevgi engelsiz olmaz. (Aşk)

gül dikensiz yâr engelsin olmaz. (Özveri)

kaçan balık büyük olur. (Sahip olma)

kaçan balık büyük olur. (Fırsat)

kaçan da Allah'ı çağırır kovalayan da.(Allah)

kaçan da "Allah Allah"der kovan da. (Din)

50 a.g.e.

koç olacak kuzuya bıçak atılmaz. (Değer)
koç olacak kuzuya bıçak salınmaz. (Başlangıç)
kör kuşun yuvasını Allah yapar. (Allah)
kör leyleğin yuvasını Allah yapar. (Allah)
körler sağırlar, birbirini ağırlar. (Benzerlik)
sağırlar, hep birbirini ağırlar. (Akılsızlık)
iki sağırlar birbirini ağırlar. (Akılsızlık)
kötülük eden nedamet biçer. (Kötülük)
kötülük eden nedamet biçer. (Kötülük)
mum dibi karanlık olur. (Yardım)
çıra dibine ışık vermez. (Bencillik)
çıra dibi karanlık olur. (Olasılık)
pireyi deve yapar. (Akılsızlık)
pireyi deve yapma. (Ölçülülük)
rüzgar eken fırtına biçer. (Sorumluluk)
rüzgar eken fırtına/kasırga biçer. (Öfke)
terzi kendi dikişini dikemez. (Yardım)
terzi kendi söküğünü/dikişini dikemez. (Meslekler)
yangına karşı körükle gitme. (Öfke)
yangına karşı körükle gidilmez. (Öfke)
yaş kesen baş kesen, taş kesen onmaz. (Zulüm)
yaş kesen baş kesen, taş kesen doymaz. (Zulüm)
yazın yorulmayan kışın kurulmaz. (Tembellik)
yazın yorulmayan, kışın rahat edemez. (Çalışkanlık)
yüz verdikçe yüz daha ister. (Layık olma)
yüz verirsen astarını da ister. (Layık olma)
zenginin malı fakirin çenesini yorar (Yoksulluk)
zenginin malı züğürdün çenesini yorar. (Zenginlik)
zenginin malıyla züğürt eğlenir. (Zenginlik)

Yukarıya örnek olarak alınan yapılardan da açıkça görüldüğü gibi aynı yapıtta, tek bir atasözü ayrı ayrı atasözleriymiş gibi 2-3, kimi kere de daha fazla sayılmıştır. Böylesi bir yöntemin kullanıldığı yapıtın kapağında Atasözü olarak 10.000 (kaldı ki madde başları tek tek sayıldığında verilen bu sayının da doğru olmadığı görülecektir) sayısı verilmektedir. Yapılacak ciddi bir incelemeyle bu türden örneklerin bolca olduğu bu çalışmada atasözü olarak gerçek sayının, yukarıda dile getirilen sayının çok altında olduğu açık bir biçimde görülecektir.

Ayrıca aynı çalışmada aşağıya verilen örneklerde olduğu gibi birçok atasözü olmayan, atasözü mantığıyla bağdaşmayan, daha çok deyim veya *"akrep sokar"*örneğinde olduğu gibi ne deyim ne atasözü sayılabilecek türden yapılar da atasözüymüş gibi değerlendirilerek sayılmıştır. Tüm sözlüklerde benzeri yapıların olması nedeniyle

konu bu çalışmanın sekizinci alt başlığında ele alınmış olmasına karşın aşağıda da verilen benzeri örnekler, söz konusu edilen yapıttaki sayısal verinin ne denli sağlıklı olup olmadığına ilişkin konuya ışık tutması için seçilmiştir; ancak aynı yapıta atasözü diye alınan bu türden örnekler bunlarla da sınırlı değildir.

ağaç yurdun gelinidir.

akrep sokar.

al malını gör hayrını.

alan razı satan razı.

alem sevdiğine dert verir.

altın adı bakır oldu.

baba ile ana ile yaşanılmaz.

balık avlayan elbette ıslanır.

balık sudan çıkınca ölür.

bekarlık maskaralık.

bir ayak gelene, iki ayak giderim.

bir müslümana bir karı lazım.

bir ölüm, bir ayrılık olmasaydı.

boruda peşrev olmaz.

çaldım kesmedi, dürttüm geçmedi, bıraktım yakasını.

çizmeden yukarı çıkma.

çoğu geçti, azı kaldı.

çal fidanken eğilir.

çediğim dedik, çaldığım düdük.

dışarısı forma içerisini sorma.

ehven-i şer.

elini veren kulunu alamaz.

erkekler tıraşla, kadınlar ilaçla güzelleşir.

eski şehre yeni adet

eski takvim para etmez.

eşeği eşeğin yanına bağlarsan ya tüyünden alır ya huyundan.

eşeğin hesabı başka, eşekçinin başka.

evlilik kumardır.

evvel gözü kara idin de, şimdi yüzü kara mı oldun?

faizli para ürer.

göz gördü, gönül sevdi.

göze göz, dişe diş.

gece şarap, gündüz kumar; bu masalla cennet umar.

güneş olsan kimsenin mendilini kurutmazsın.

hem suçlu hem güçlü.
hem cahil hem müannid.
hem söylemez, hem beğenmez.
hem çıplak, hem poyraza karşı gider.
hile ile peynir gemisi yürümez.
huyu huyuna suyu suyuna uygun.
içki öldürür, kumar söndürür.
insan iki kez ölemez.
iş üç nalla bir ata kaldı.
işin içinde iş vardır.
it izi at izine karıştı.
kabadayı tükürdüğünü yalamaz.
kendi çalar kendi oynar.
kendi pazarlığını kendi bozar.
kendi yağıyla kendi kavrulur.
kırk yıl günahkâr, bir gün tövbekar.
kişi yorganına göre ayağını uzatmalı.
kişi/Adam tükürdüğünü yalamaz.
korktuğuna uğradı.
kuş altın kafeste de olsa zindanda sayılır.
laz hamsi balığını sever.
maşa varken elini yakma.
mıh gibi durma.
mızıkçı ile oyun oynanmaz.
nabza göre şerbet verir.
nalıncı keseri gibi kendi tarafına yontar.
nar üstüne turp yenmez.
ne inliyor ne buzağılıyor.
nerde akşam orda sabah.
okunu atmış, yayını asmış.
pireyi deve yapar.
pişmiş aşa soğuk su katılmaz.
sabır taşı çatladı.
sabunda leke var, onda leke yok.
saçımı değirmende ağartmadım.
sarığımda leke var, onda yoktur.
sayma bir kimseyi ahmak yerine.
sen dede ben dede; bu atı kim tımar ede?

sen efendi, ben efendi; atı kim tımar ede?
seyirciye zeval olmaz.
taştan yağ çıkar,ondan çıkmaz.
tembele her gün bayramdır.
toprağa yapışsa altın olur.
uyuyan fitneyi uyandırma.
uyuyan yılanın kuyruğuna basma.
uzan yorganına göre.
üç nal ile bir ata kaldı.
yangına karşı körükle gitme.
yılan küçükken boğulur.
yılan uyursa düşman uyumaz.
yorgunu yokuşa sürme.
yumurtaya kulp takma.
zurnayı biz çaldık, parsayı el topladı

Böylesi bir durum ülkemizde her nedense gözden kaçmakta; hatta bundan daha da vahimi konuya ilişkin bilimsel(!) rapor hazırlayanların bile bu durumu görmezden gelmesi veya gerçekten görememesi oldukça düşündürücü ve üzücü bir durum olsa gerek. Şöyle ki: 2006 yılında TÜBİTAK'a hazırlamak istediğim tanıklı atasözleri (3000-3500 arası atasözü içeren) sözlüğünün proje önerisi tarafımdan sunulmuştur (106K299 sayılı ve "Tanıklı Türkçe Atasözleri Sözlüğünün Oluşturulması"adlı proje). Ancak belli bir süre sonra, Proje Önerisi Değerlendirme Raporu belgesiyle, proje önerisinin TÜBİTAK tarafından kabul edilmediği tarafıma bildirilmiş ve kabul edilmeme gerekçelerinden birisinin de sunulan proje önerisindeki sayının çok üzerinde atasözü içeren (10.000 atasözü) bir çalışmanın kaynakçaya alınmamış olması gösterilmiştir.

07/12/2006 tarih ve B.02.1.TBT.0.06.03.07/1105 sayılı Raporda *"GEREKÇE/ AÇIKLAMA 1-Metin Yurtbaşı'nın 10.000 (On bin) atasözünü içeren Sınıflandırılmış Türk Atasözleri (İstanbul: Özdemir Yayıncılık, 1996, 377 s.) gibi çalışmalar anılmamıştır. Kanaatimizce, Yurtbaş'ın kitabı incelenip irdelenmeliydi. Çünkü projede, yaklaşık 3000 atasözüne tanık bulunacağı belirtiliyor, halbuki andığımız kaynak 10.000 atasözüne yer veriyor."*denilmiştir. Söz konusu çalışmayı hazırladığım proje önerisi kaynakçasına almamam büyük bir eksiklik olarak görülmüş, bu çalışmanın içeriğinde 10.000 atasözü olduğu ısrarla söylenmiştir. Oysaki söz konusu çalışma proje önerisi hazırlıkları aşamasında tarafımdan görülmüş ve didik didik incelenmiş, çalışmanın içindeki atasözlerinin gerçek sayısının bu olmadığı; hatta yukarıya örnekleri alınanlar gibi yapısal olarak atasözü olmayan birçok madde başının bu çalışmada bulunduğu tarafımdan görülmüştür. Bu nedenlerle de söz konusu Atasözleri Sözlüğü sunulan proje önerisinin kaynakçasına dahil edilmemiştir.

Ancak ülkemizde konuya ilişkin değerlendirme yaparak önerilen projeler bağlamında yapılacak çalışmalara yön veren kişilerin göndermede bulundukları ve sayısal verileri de katarak önemine dikkat çektikleri çalışmaların içeriklerine ait yeterli bilgiye sahip olmaması, sanırım kara mizah/gülmece kitaplarına konu olabilecek çok özgün bir nitelikte olsa gerek. Bundan dolayı bu çalışmada benzeri sınıflandırma ve bir atasözünün birden çok kez sayılma yöntemi kullanılmamıştır.

5- Bölge Ağızları Sözlüklerinde Bulunan Atasözleri

bağlı koyun yerinde otlar. *(Gündüzbey-Yeşilyurt-Malatya-Nurettin Albayrak)*

borca baylık bir aylık. *(Gaziantep-Nurettin Albayrak)*

borca haylık bir aylık. *(Gaziantep-İsmail Parlatır)*

borca haylık bir aylık. *(Gaziantep-Ömer Asım Aksoy)*

borca baylık bir aylık *(Gaziantep -Metin Yurtbaşı)*

borçlunun gömleği (döşeği) ateşten olur. *(Gaziantep-Nurettin Albayrak)*

borçlunun döşeği ateşten olur. *(Gaziantep-Ömer Asım Aksoy)*

borçlunun döşeği ateşten olur. *(Gaziantep-İsmail Parlatır)*

büyük büyüklüğünü bilmezse küçük küçüklüğünü bilmez. *(Yeşilyurt-Malatya-Nurettin Albayrak)*

büyük büyüklüğünü bilmezse küçük küçüklüğünü bilmez. *(Yeşilyurt-Malatya-Metin Yurtbaşı)*

cahil günde bin hatır yıkar, alim yapar. *(Diyarbakır -Nurettin Albayrak)*

cahil günde bin hatır yıkar, alim yapar. *(Diyarbakır- Metin Yurtbaşı)*

değirmeni su döndürür, insanı dil. *(Isparta -Nurettin Albayrak)*

değirmeni su döndürür, insanı dil. *(Isparta- Metin Yurtbaşı)*

kapıyı kırarsan odun çok olur. *(Gaziantep- Nurettin Albayrak)*

kapıyı kırarsan odun çok olur. *(Gaziantep-Ömer Asım Aksoy)*

kavurganın yananı sıçrar. *(Suşehri-Sivas- Nurettin Albayrak)*

kavurganın yananı sıçrar. *(Suşehri-Sivas- Ömer Asım Aksoy)*

kavurganın yananı sıçrar. *(Suşehri-Sivas- İsmail Parlatır)*

lafını bilmeyen hödükler, sönmüş ateş körükler. *(Mudurnu Bolu- Nurettin Albayrak)*

lafını bilmeyen hödükler, sönmüş ateş körükler. *(Mudurnu Bolu- Metin Yurtbaşı)*

okumayı öğrenmeyen çuval taşımayı öğrenir. *(Gündüzbey-Yeşilyurt-Malatya-Karapınar-sultandağ-Afyon-Eğridir-Isparta-Küre-Kars Nurettin Albayrak)*

orman yağmurun yularıdır. *(Ağlı-Küre-Kars-Soğucak-Erfelek-Sinop - Nurettin Albayrak)*

önce sınarlar, sonra kınarlar. *(Isparta- İsmail Parlatır)*

önce sınarlar, sonra kınarlar. *(Isparta- Metin Yurtbaşı)*

önce sınarlar, sonra kınarlar. *(Isparta – Nurettin Albayrak)*

ucuz et kokmuş olur *(Tirebolu-Giresun-Nurettin Albayrak)*

yazın döşür kışın pişir *(Gündüzbey-Yeşilyurt-Malatya Nurettin Albayrak)*

Yukarıya örnekleri verilen bu ve benzeri Bölge Ağızları Sözlüğünde[51] bulunan atasözleri, söz konusu bölgede kullanılan; o bölge ağızlarına özgü sözler anlamına gelmektedir. Bu atasözlerine ölçünlü dilde yazılmış herhangi bir yapıtta rastlanılma olasılığı çok yüksek değildir. Çünkü bu atasözleri adı üzerinde bölge ağızlar sözlüklerinde geçmektedir. Bu da söz konusu atasözlerinin o bölgede kullanıldıklarının

51 Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler I-II Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları 279/331 Ankara 2004

göstergesi veya kanıtıdır. Bu atasözlerini bazı araştırmacıların sözlüklerinde Nurettin Albayrak[52] aynen görmekteyiz. Böylesi bir yöntem sağlıklı bir yol olarak değerlendirilmemiştir. Çünkü eğer bu atasözleri ölçünlü Türkçeye özgü atasözlerini içeren sözlüklere alınacaksa; bölge ağızları sözlükleri hazırlamanın gereği yoktur. (Bu, tabii ki gereksizdir anlamında düşünülmemelidir; hatta bölgesel sözlükler son derece önemlidir ve ölçünlü Türkçeye ilişkin atasözleri sözlükleriyle karıştırılmamalıdır). Kaldı ki bölge ağızlarında geçen atasözlerine ölçünlü dilde karşılaşma olasılığı düşük olduğundan ölçünlü Türkçeye özgü atasözlerini içeren sözlüklerde geçen yöresel atasözlerine de kimse bakma gereksinimi duymayacaktır. Bu durumda söz konusu sözlüğe alınmış yöresel atasözleri o sözlüğün yalnızca madde başı sayısını arttıracak, dolayısıyla da gereksiz yere sözlüğün boyutunu büyütmüş olacaktır. Çünkü, yöresel atasözlerini bölge ağızlarında kullanılan atasözleri sözlüklerinde aramak hem daha pratik hem de daha gerçekçi olacağından bu çalışmaya yukarıda örnekleri verilen türden atasözleri alınmamıştır.

Ancak o yörelerden yetişmiş ve ölçünlü dile yapıtlar kazandırmış kişilerin yazılarında bu türden atasözlerine rastlanabilir. Bu durumda karşımıza çıkan atasözleri artık ölçünlü dile girmiş olarak değerlendirilip tanıklı biçimiyle sözlüğe yansıtılma yolu yeğlenmiştir. Türkçe ile yazılmış yazınsal ürünlerde bu türden atasözlerine rastlanılması durumunda tanığıyla birlikte bu atasözünün atasözleri sözlüğüne alınması daha gerçekçidir. Doğaldır ki bölgesel ağızlarda kullanılan bir atasözünün herhangi bir yapıtta geçme olasılığı vardır; ancak yapılan taramalarda bu tür bir yapıtın gözden kaçabileceği de söz konusudur. Böylesi bir durum göz önüne alınmış ve tanığı bulunan bölgesel atasözleri sözlüklerinde geçen kimi atasözleri de bu çalışmaya yansıtılmıştır. Tanık bulunamayan bölgesel atasözleri sözlüklerinde geçen atasözleri ise çalışmaya alınmama yoluna gidilmiştir. Bundan, söz konusu atasözünün/atasözlerinin tanığı hiç yoktur, böyle bir tanığa asla rastlanılamaz anlamı çıkmamalıdır. Bu, eğer tanık bulunursa atasözü ölçünlü dilin dolaşımına girmiş demektir ve yeri artık bölgesel atasözleri değil genel atasözleri sözlüğüdür anlamındadır.

6- Özdeyişler

Atasözleri bir dilin konuşurları tarafından kuşaktan kuşağa taşınarak kullanılan anonimleşmiş yapılardır. Onların artık söyleyenleri bilinmemekte ve o dilin ortak malı olarak kabul edilmektedir. Aşağıya örnekleri alınmış yapıların söyleyenleri biliniyor olmasına karşın hazırlanmış atasözü sözlüklerinde geçmektedir. Bu konuya Nurettin Albayrak çalışmasının girişinde değinmiş ve örnekler vermiştir. Fakat kendisi de verdiği örnekleri çalışmasının atasözleri bölümüne alarak bu duruma uymamıştır. Yani söz konusu yapıları atasözü olarak değerlendirmiştir. Ancak bu sözlerin söyleyenleri bellidir; dolayısıyla da bunların atasözü olarak değerlendirilmesi doğru değildir. Bu sözler özdeyişlerle ilgili hazırlanacak yapıtlara alınmalıdır. Bu çalışmaya bu türden yapılar da elden geldiğince elenerek alınmamaya çalışılmıştır. Çünkü atasözleri, söyleyeni belli olmayan, anonim yapılardır.

ayıpsız dost isteyen dostsuz kalır. (Mevlâna)

ahbap kusuruna bakan ahbapsız kalır. *(İsmail Parlatır)*

ayıpsız yâr arayan, yârsız kalır. *(Nurettin Albayrak)*

52 a.g.e.

ayıpsız dost isteyen dostsuz kalır. *(İsmail Parlatır)*

ayıpsız dost isteyen dostsuz kalır. *(Metin Yurtbaşı)*

ayıpsız yâr arayan (dost isteyen) yârsız (dostsuz) kalır. (Ö.Asım Aksoy)

kusursuz dost arayan dostsuz kalır *(İsmail Parlatır)*

kusursuz dost arayan dostsuz kalır. *(Metin Yurtbaşı)*

kusursuz dost arayan dostsuz kalır *(Nurettin Albayrak)*

kusursuz yâr arayan yârsız kalır. *(İsmail Parlatır)*

kusursuz dost arayan dostsuz kalır. (Ö.Asım Aksoy)

at sahibine göre kişner. (Miguel de Cervantes http://tr.wikiquote.org/wiki/12.12.2010)

at sahibine göre kişner. *(İsmail Parlatır)*

at sahibine/ağasına, biniciye göre eşer/kişner. *(Metin Yurtbaşı)*

at sahibine (ağasına, biniciye) göre eşer (kişner). *(Nurettin Albayrak)*

at sahibine (ağasına, biniciye) göre eşer (kişner). (Ömer Asım Aksoy)

§ at binicisine (sahibine) göre kişner (eşinir) TDK

bana arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim *(Cervantes, Güzel Sözler, Haz: Ülkü Tamer ve Erol Erduran, Remzi Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul, 2002)*

bana arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim *(İsmail Parlatır)*

bana arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim *(Metin Yurtbaşı)*

bana arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim *(Nurettin Albayrak)*

bana arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim (Ömer Asım Aksoy)

bana arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim (TDK)

gölge etme başka ihsan istemem (Romen Diogenes'in Büyük İskendere söylediği söz)

gölge etme başka ihsan istemem *(Metin Yurtbaşı)*

görenedir görene, köre nedir köre ne? *(Erzurumlu İbrahim Hakkı) (Nurettin Albayrak)*

gündüz kandilini hazırlamayan, gece karanlığa razı demektir"*(Cenap Şehabettin, Tiryaki Sözleri)*

gündüz kandilini hazırlamayan, gece karanlığa razı demektir *(İsmail Parlatır)*

hediye atın dişlerine bakılmaz *(St. Jerame, Büyük Sözler, Haz: Ülkü Tamer ve Erol Erduran, Remzi Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul, 2002)*

bahşiş/beleş atın dişine bakılmaz *(İsmail Parlatır)*

bahşiş/hediye/beleş atın dişine bakılmaz. *(Metin Yurtbaşı)*

bahşiş/beleş atın dişine bakılmaz *(Nurettin Albayrak)*

bahşiş/beleş atın dişine bakılmaz (Ömer Asım Aksoy)

bahşiş/beleş atın dişine bakılmaz *(TDK)*

boş fıçı çok ses çıkarır *(John Jewel, Güzel Sözler, Haz: Ülkü Tamer ve Erol Erduran, Remzi Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul, 2002)*

boş fıçı çok lângırdar *(İsmail Parlatır)*

boş fıçı çok ses çıkarır *(Nurettin Albayrak)*

boş fıçı çok langırdar *(Metin Yurtbaşı)*

boş fıçı çok langırdar (Ömer Asım Aksoy)

bir el, öteki eli; iki el de bütün yüzü yıkar *(John Florio, Güzel Sözler, Haz: Ülkü Tamer ve Erol Erduran, Remzi Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul, 2002)*

el eli yıkar/yur, iki el de yüzü/yıkar/yur *(İsmail Parlatır)*

el eli yıkar, el de döner yüzü yıkar *(Metin Yurtbaşı)*

el eli yıkar, el de döner yüzü yıkar *(Nurettin Albayrak)*

el eli (bir el bir eli) yıkar (yur), iki el (de) yüzü (yıkar, yur) (Ömer Asım Aksoy)

el eli yıkar, iki el yüzü (TDK)

insanın kalbine giden yol midesinden geçer *(Sarah P. Parton Büyük Sözler, Haz: Ülkü Tamer ve Erol Erduran, Remzi Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul, 2002)*

erkeğin kalbine giden yol midesinden geçer *(Metin Yurtbaşı)*

erkeğin kalbine giden yol midesinden geçer (TDK)

kalbin yolu mideden geçer *(İsmail Parlatır)*

kalbin yolu mideden geçer *(Nurettin Albayrak)*

kalbin yolu mideden geçer (Ömer Asım Aksoy)

kalem kılıçtan güçlüdür *(Bulwer Lytton, Büyük Sözler, Haz: Ülkü Tamer ve Erol Erduran, Remzi Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul, 2002*

kalem kılıçtan keskindir *(İsmail Parlatır)*

kalem kılıçtan keskindir *(Metin Yurtbaşı)*

körler memleketinde şaşılar padişah / baş olur. *(J.J. Rousseau, Damıtılmış Sözler, M. Ertuğrul Saraçbaşı, YKY. İstanbul, 1999)*

körler memleketinde şaşılar padişah / baş olur. *(İsmail Parlatır)*

körler memleketinden şaşılar padişah baş olur. *(Metin Yurtbaşı)*

körler memleketinde şaşılar padişah (baş) olur. (Ömer Asım Aksoy)

körler memleketinden şaşılar padişah olur. *(Nurettin Albayrak)*

körler memleketinde tek gözlü kraldır. *(İsmail Parlatır)*

nush ile akıllanmayanın hakkı kötektir. (Ziya Paşa) *(Metin Yurtbaşı)*

tekdir ile uslanmayanın hakkı kötektir. (Ziya Paşa) (Metin, Yurtbaşı,)

parayı veren düdüğü çalar. (Nasreddin Hoca) *(İsmail Parlatır)*

parayı veren düdüğü çalar. *(Metin Yurtbaşı)*

parayı veren düdüğü çalar. *(Nurettin Albayrak)*

parayı veren düdüğü çalar. (Ömer Asım Aksoy)

§ parayı veren düdüğü çalar. (TDK)

selam verdim rüşvet değildir diye almadılar (Fuzûlî)

selam verdim rüşvet değildir diye almadılar *(Metin Yurtbaşı)*

sırça köşkte oturan komşusuna taş atmaktan çekinmelidir. *(İngiliz Atasözü, Büyük Sözler, Haz: Ülkü Tamer ve Erol Erduran, Remzi Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul, 2002)*

köşkte oturan komşusuna taş atmamalı *(İsmail Parlatır)*

sırça köşkte oturan komşusuna taş atmamalı *(Metin Yurtbaşı)*

sırça köşkte oturan komşusuna taş atmamalı *(Nurettin Albayrak)*

sırça köşkte oturan komşusuna taş atmamalı (Ömer Asım Aksoy)

sırça köşkte oturan komşusuna taş atmamalı (TDK)

Tanrıdan korkmayandan kork *(Abd-ül-Kadir, Güzel Sözler, Haz: Ülkü Tamer ve Erol Erduran, Remzi Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul, 2002)*

kork, Allah'tan korkmayandan *(İsmail Parlatır)*

kork Allah'tan korkmayandan *(Metin Yurtbaşı)*

kork Allah'tan korkmayandan (Ömer Asım Aksoy)

kork Allah'tan korkmayandan (TDK)

umut yoksulun ekmeğidir. *(Thales, Büyük Sözler, Haz: Ülkü Tamer ve Erol Erduran, Remzi Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul, 2002)*

umut yoksulun ekmeğidir. *(Metin Yurtbaşı)*

umut yoksulun ekmeğidir. *(Nurettin Albayrak)*

umut yoksulun ekmeğidir. *(İsmail Parlatır)*

umut yoksulun ekmeğidir. (Ömer Asım Aksoy)

umut yoksulun ekmeğidir. (TDK)

yaş ağaca balta vuran el onmaz. (Mehmet Emin Yurdakul)

yaş ağaca balta vuran el onmaz. *(Metin Yurtbaşı)*

7- Hadis olduğu bilinen kimi yapılar ile İncil'de geçen bir söz

Yukarıda da söz edildiği gibi atasözleri söyleyeni bilinmeyen toplumun ortak malı olmuş özlü sözlerdir. Aşağıya alınan örneklerde geçen sözlerin ise hadis; (Hz. Muhammed'in söz ve davranışları) söyleyeni belli yapılar olduğu bilinmektedir. Bundan dolayı da böylesi sözlerin yeri atasözleri sözlükleri değildir.

Allah sevdiğine dert verir. (Hadis)

Allah sevdiğine dert verir. Nurettin Albayrak

Allah ilmi dileyene, malı dilediğine verir. *(İsmail Parlatır)*

Allah ilmi dileyene, malı dilediğine verir. *(Metin Yurtbaşı)*

Allah ilmi dileyene, malı dilediğine verir. *(Nurettin Albayrak)*

cennetin kapısını cömertler açar. (Hadis)

cennetin kapısını cömertler açar. *(İsmail Parlatır)*

cennetin kapısını cömertler açar. *(Nurettin Albayrak)*

cennetin kapısını cömertler açar. *(Metin Yurtbaşı)*

rüzgar eken fırtına biçer *(İncil, Büyük Sözler, Haz: Ülkü Tamer ve Erol Erduran, Remzi Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul, 2002)*

rüzgar eken fırtına biçer *(Metin Yurtbaşı)*

rüzgar eken fırtına biçer *(Nurettin Albayrak)*

rüzgar eken fırtına biçer *(İsmail Parlatır)*

rüzgar eken fırtına biçer (Ömer Asım Aksoy)

rüzgar eken fırtına biçer (TDK)

nasıl yaşarsak öyle ölürüz. (Hadis)

nasıl yaşarsak öyle ölürüz. *(Metin Yurtbaşı)*

nasıl yaşarsak öyle ölürüz. *(Nurettin Albayrak)*

uyku ölümün (küçük) kardeşidir. *(Metin Yurtbaşı)*

uyku ölümün (küçük) kardeşidir. (Ömer Asım Aksoy)

uyku ölümün küçük kardeşidir. *(İsmail Parlatır)*

uyku ölümün kardeşidir. *(Nurettin Albayrak)*

veren el alan elden yücedir. (Hadis)

veren el, alan elden (alandan) üstündür (hayırlıdır). *(Nurettin Albayrak)*

veren el alan elden üstündür. *(İsmail Parlatır)*

§ veren el, alandan üstündür. TDK

8- Kimi atasözleri sözlüklerinde geçen ve atasözü mantığıyla bağdaşmayan türden yapılar

Atasözü olup olmadığı da tartışmalı kimi yapılar kimi atasözleri sözlüklerine alınmıştır. Örneğin;

azan kuşun ömrü az olur

azan yılan yol üstüne çıkar

bal isterken bela buldum

bir adım geri giden iki adım ileri atılır

bitmeyen yere ekilmez

biz leblebi deyinceye kadar pazar savrulur

böyle duanın böyle olur amini

bütün yumurtalarını bir sepete koyma

çizmeden yukarı çıkma

çektin gelmiyor koy salıver

denizden geçen çayda boğuldu

getir varlığı göstereyim karılığı

kurt kuzudan "suyumu bulandırdın"diye dava etmiş

tuzun azı da birdir çoğu da

yaraya tuz eker. Metin Yurtbaşı[53] aynı şekilde

ara ki bulasın

dipsiz kiler boş ambar ha doldur ha doldur

53 a.g.e.

değirmen gitmiş çakıl taşını arar

eli hamur ovalar, gözü hovarda kovalar

ilim sarıkla elde edilemeyen bir hazinedir

iş ister işten kaçar, Kamil kamili bilir

teyzemin t...ğı olsaydı, dayım olurdu

tiryakinin ahmağı tütününü över

zurnayı biz çaldık parsayı el topladı. Nurettin Albayrak[54]

altı aylık seyislikle kırk yıllık fışkı karıştırılmaz

aslında şah idi şimdi şahbaz oldu

aşın koyusunda işin kıyısında

baş üstüne deme ayak altına al da işini gör

denizde ıslanan yağmurdan korkmaz

erkeğin sermayesi kesesi kadının sermayesi güzelliği

her kadının bir baş bağlayışı vardır

her kadının bir hamur yuğuruşu vardır

her kadının bir soğan doğrayışı vardır

her kadının bir yaprak sarışı vardır

her kadının bir yoğurt çalışı vardır

her imamın bir namaz kıldırışı vardır

her kapının tokmağı vurulmaz İsmail Parlatır[55] gibi bazı yapılar, bir öğüt verme, yol gösterme, iletileri aracılığıyla deneyimleri aktararak davranışları etkileme özelliğinde sözler değildir. Yani atasözü değildir; ancak kimi araştırmacılar tarafından atasözü olarak değerlendirilmiş ve söz konusu sözlüklere alınmıştır. Bu çalışmaya yukarıdaki gibi ve benzeri yapılar alınmamıştır.

Ayrıca, **atın ölümü arpadan olsun** *(İsmail Parlatır, Metin Yurtbaşı, Nurettin Albayrak, Ömer Asım Aksoy, TDK)*

körler / Keller sağırlar / yağırlar birbirini ağırlar. *(İsmail Parlatır, Metin Yurtbaşı, Nurettin Albayrak, Ömer Asım Aksoy)*

iti an çomağı hazırla. *(İsmail Parlatır, Metin Yurtbaşı, Nurettin Albayrak, Ömer Asım Aksoy, TDK)*

iyi insan sözünün üstüne gelir. *(İsmail Parlatır, Metin Yurtbaşı, Ömer Asım Aksoy, TDK)*

önce baldın pekmez oldun şimdi para etmez oldun. *(İsmail Parlatır, Nurettin Albayrak, TDK)*

pilavdan dönenin kaşığı kırılsın. *(İsmail Parlatır, Metin Yurtbaşı, Nurettin Albayrak, Ömer Asım Aksoy, TDK)*

gibi birçok yapı da atasözü olarak değerlendirilmediğinden bu çalışmaya alınmamıştır. Çünkü "atın ölümü arpadan olsun"sözü genellikle besin maddelerinin yenilip içildiği ortamlarda insanlara "Senin bu kadar çok yememen gerekir (tansiyonun var,

54 a.g.e.

55 a.g.e.

şekerin var, sana zararı dokunabilir)"gibi uyarılarda bulunulduğunda uyarıda bulunulan insan "Ben bu yiyeceği /içeceği çok beğendim, ne olursa olsun, isterse zararı beni öldürecek denli olsun, bunu yiyeceğim"anlamında bu sözü söyler. Bu söz her ne kadar bu kalıp biçimiyle hiçbir değişikliğe uğratılmadan kullanılıyorsa da söz konusu kişinin durumunu yansıtmadan öteye gidememektedir.

Nurettin Albayrak da Türkiye Türkçesinde Atasözleri adlı sözlüğün girişinde: "Deyimler bir kavramı belirtmek için oluşmuş özel anlatım kalıplarıdır. Hiçbir deyim, atasözleri gibi genel kural niteliğinde bir söz kalıbı değildir. Deyimleri atasözlerinden ayıran en önemli özellik de budur. Yani deyimler belli bir durumu ifade etmek için kullanıldıkları halde, atasözleri her zaman uygulanmak üzere ortaya konulmuş genel bir kuralı ifade eder."[56] demektedir. Tanımdan da anlaşılacağı üzere deyimler kavram, nesne ve canlıların durumlarını ifade etmek için kullanılır. Atasözleri gibi genel kural niteliği taşıyan söz kalıbı değildir. Bundan dolayı da "Pilavdan dönenin kaşığı kırılsın"denildiğinde bir kişinin yapmayı düşündüğü bir iş, içine girmeyi düşündüğü bir olay karşısında, sonucu ne olursa olsun, çok kötü bir durumla karşılaşacak olsam dahi bu işe gireceğim anlamındaki kararlılık durumunu ifade etmek için kullandığı bir deyimdir. Bu söz, yalnızca o kişinin o olaydaki durumunu yansıtır. Bu biçimiyle de yeri deyimler sözlüğü olmalıdır.

Bunlara benzer olarak;

körler sağırlar birbirini ağırlar: Birbirine yakın veya aynı huy ve kişilikteki insanların birbirileriyle ilgilendiğini o ortamda kendilerine benzer insanlardan başka birilerinin bulunmadığını anlatır.

iti an çomağı hazırla: Kötü veya istenilmeyen biriyle karşılaşılma durumunu anlatmak için söylenir.

iyi insan sözünün/lafının üstüne gelir: Birisi hakkında konuşulurken o kişinin konuşmanın geçtiği ortama gelmesi durumunda söylenen bir sözdür.

önce baldın pekmez oldun şimdi para etmez oldun: Bir kişinin önceye göre değerini yitirdiğini anlatmak için söylenen bir sözdür.

Bunlar ve benzeri nitelikteki yapıların atasözü sözlüklerine alınmamasının doğru bir yaklaşım olacağı düşünüldüğünden dolayı bu çalışmaya alınmamıştır.

Hazırlanan bu çalışmada madde başı sıralaması aşağıdaki yöntem doğrultusunda yapılmıştır.

Aba altında er yatar.

Aba vakti aba, yaba vakti yaba alan yanılmamış / aldanmamış.

Aba vakti yaba, yaba vakti aba.

Abanın kadri yağmurda bilinir.

Abdal abdalın ne onduğunu ister, ne bulduğunu.

Aç aç ile yatınca arada dilenci doğar.

Aç aman bilmez, çocuk zaman bilmez.

Aç, tokun yüzüne bakmakla doymaz.

Adam adama gerek olmasa her biri bir dağ başında olurdu.

56 a.g.e. s.17-54

Adam adama gerek olur.
Adam adama gerektir, tosbağaya hanesi.
Adam adama yük değil, can gövdeye mülk değil.
Adam adamdan korkmaz, utanır / hatır sayar.
Adam adamdır, olmasa da pulu; eşek eşektir, olmasa da çulu.
Adam adamı bir kere / defa aldatır.

ATASÖZLERİMİZİ YANSITAN BU ÇALIŞMALARIMIZDA CİNSİYETE VEYA ETNİK YAPILARA İLİŞKİN HERHANGİ BİR AŞAĞILAMA VEYA ONLARI HEDEF ALMA SÖZ KONUSU DEĞİLDİR. BU ÇERÇEVEDE SÖZLÜĞE ALINMIŞ KİMİ YAPILARDA GEÇEN IRK, DİL, DİN VEYA CİNSİYETE İLİŞKİN SÖZLER TÜRKÇEMİZDE KULLANILAGELEN KALIPLAŞMIŞ SÖZ ÖBEKLERİDİR. BUNLARI ÇALIŞMAYA YANSITMADAKİ AMAÇ; BÖYLESİ YAPILARI GÖRMEZDEN GELMEK YERİNE BİR ARADA OKUYUCUYA SUNMAK DÜŞÜNCESİDİR.

A

1. Aba altında er yatar.
Kepenek altında er yatar.
Aba altında sultan yatar.
Kara çul altında koç yiğit yatar
Çul içinde aslan yatar.

Kişilerin değerlendirilmesinde yalnızca dış görünüşleri ele alınırsa bu durum yanıltıcı olabilir. Giysisi kötü olsa da içindeki insan çok değerli birisi olabilir. İnsanların, giysileriyle kişilik özellikleri örtüşmeyebilir.

"Şimdi Ali, bana bak. Aklını başına al, elini vicdanına koy, şu bizim fıkara Taşbaşoğlu Lokman Hekimin torunu olabilir mi?"

Ali tok bir sesle:

"Belli olmaz,"dedi. "Belki olabilir. Aba altında er yatar derler. Kimin ne olduğu bilinmez ki."

(Yaşar Kemal, Yer Demir Gök Bakır, s.204)

"O konuşurken Köroğlu içinden fikreyliyordu. Demek ki görünüşe aldanmamalı... Atalar ne demiş, kepenek altında er yatar, demiş. İşte tam da bu çoban için söylemiş."

(Yaşar Kemal, Üç Anadolu Efsanesi, s.58)

"– Niçin demeyeceklermiş hey muhtar? Çalık Hafız'ıma at da yaraşır, meydan da... Nesi eksik şunun?... "Kara çul altında koç yiğit yatar"diyen sen değil misin, Çalık oğlum, şimdi alımkâr olsun. Mecitözü'nün Çerkez köylerinden on dört yaşında bir dünya güzeli kapar gelirim. Nedir yahu? Bu bizim Çalık Hafız'ımız, Yediçınar Yaylası'ndaki Abuzer Ağa'nın Sülük oğlandan aşağı mı?

(Kemal Tahir, Köyün Kamburu, s. 207)

"Feyzi Halıcı şiirlerini bu kitapta topladı. Eser bu yıl neşredilenler arasında şüphesiz en itinalısı. Nefis bir kapak, nefis bir iç baskı, okuyucunun hemen dikkatini çekiyor. Ve eseri okuma isteği uyandırıyor. Türkiye'de kitap okuyucusunun az olmasında, çamur gibi baskıların tesirini de unutmamak lâzım. Herkes "çul içinde arslan yattığını"ne bilsin?"

(İsa Kocakaplan, 1983'te Şiir, s.61)

2. Aba da bir yaba da bir giyene, güzel de bir çirkin de bir sevene.

Kişiler giysilerini kendilerine yakışacak biçimde giydiklerinde ne giydikleri çok da önemli değildir. Sevilen kişi ya da nesnelerin de dış güzellikleri sevenlerce dikkate alınmaz.

3. Aba vakti aba, yaba vakti yaba alan yanılmamış / aldanmamış.

İnsanların kendilerine gerekli olan şeyleri gecikmeden zamanında karşılamaları, yaşanabilecek olaylara hazırlıklı olmalarını sağlar.

4. Aba vakti yaba, yaba vakti aba.
Kürkü orak vaktinde, orağı kürk vaktinde.

İnsanlar kendilerine gerekli olan şeyleri bunlara gereksinim duymalarından önce elde edip hazırda bulundurmalıdırlar.

"Türkiye'nin en fazla ofsayda düşen; vücudunun kuvvet dengesini, rakibi deprem gibi sallamakta iyi kullanan o Yıldız, şimdi Sivasspor'un en formsuz, en gamsız futbolcusu... Onun kafasını karıştıranlar ve para için ellerini ovuşturanlara hayırlı olsun! Mehmet Yıldız'ı en verimli çağında elbirliği ile yok ettiniz... Alışverişin zamanını hesaplayamazsanız, zararınız büyük olur işte... Ne demişler; "Aba zamanı yaba, yaba zamanı aba alınır..."

(Naci Arkan, Türkiye Gazetesi, 05.02.2009)

5. Abanın kadri yağmurda bilinir.

Sıradan gibi görünen bazı şeylerin aslında ne kadar değerli oldukları ancak onlara gereksinim duyulduğunda anlaşılır.

"Doğrudan milleti ilgilendiren bir konuda yargıyı yeniden "milli vicdan"a bırakmalıdır. Siyasetteki ve kamuoyundaki bölünmenin yargıyı da sarmaması için hassas davranılmalıdır. Abanın değeri yağmurda, siyasetçinin kadri muhalefette anlaşılır. Muhalefet edilecek, açlık, işsizlik, sefalet, hırsızlık, fuhuş, hortumculuk gibi sorunlar varken toplumun kendiliğinden çözebileceği konularda esnek davranılmalıdır. Madem "Ak Parti"nin türbanla asıl gündemi gizlediğine inanıyorsunuz, öyleyse çekin örtüyü, hem siz hem memleket dolanıp kalmasın bir metrekarelik kumaş parçasına."

(Ahmet Ünal, Yeniçağ Gazetesi, 15.02.2008)

6. Abdal abdalın ne onduğunu ister, ne bulduğunu.

Kişiler, kendilerine rakip olacak özellikteki insanlara karşı haset ederler; onların çok iyi duruma gelmelerini istemezler.

7. Abdal ata binince bey oldum sanır, şalgam aşa girince yağ oldum sanır.
Aptal ata binerse bey oldum sanır, şalgam aşa girerse yağ oldum sanır.
Yörük ata binince bey oldum sanır.
Türk ata binince bey oldum sanır.
Yoksul ata binmiş, bey oldum sanmış.

Layık olmadığı yere gelen ya da getirilen görmemiş kişiler bu duruma kendi çabalarıyla geldiklerini düşünerek kendilerini olduklarından daha yüksek ve önemli görürler ve bununla da övünürler.

"Çağdışı görüşlerin övgüsünü yapanlar özdeksel yönden desteklenmiş. Böyle olunca o gibiler kendilerini yüce sanmışlar. Gel de dayan haksızlığın böylesine. "Aptal ata binmiş bey oldum sanmış, şalgam aşa girmiş yağ oldum sanmış. [...]"

(Şevket Yücel, Kendini Yenilemek, s.32)

8. Abdal düğünden, çocuk oyundan usanmaz.

Sevdiği işle uğraşan kişiler, bunun ne kadar sürdüğüne aldırmaksızın, bıkmadan aynı işi yapmaya devam ederler.

"Adamlar haliyle "Bu Türkler bizimle pazarlık etmek istiyor galiba..."diye düşünmüşler... Aralarında "Biz onlara yetki vereceğiz, onlar da bize ortak iş imkanları sunacaklar..."demeye başlamışlar...

Kimileri de "Ulan bunlar bizi makaraya sarıyor olmasın..."diye huylanmış... Ülkenin Başbakanı Mesut Yılmaz ile onun gözlüklü yardımcısı Ecevit orada olmasa inanacaklar da... Allahtan iki önemli liderimiz oradaymış... En ön sıraya oturmuş, söylenenleri "ilk kez duyuyormuş"gibi ilgiyle dinliyorlarmış... "Abdal düğünden, çocuk oyundan usanmaz..."dedikleri havadalar yani...

Hallerimiz bilmeyen biri bu manzarayı görse yanmıştık... Parlamentomuzun inşaat ruhsatı olmadığından belediye tarafından mühürlendiğini, o yüzden bu konuşmaların sağda solda yapıldığını zannederdi..."

(Selahattin Duman, Sabah Gazetesi, 22.05.1998)

9. Abdal kızı hanım olmaz, devşirmeyince karnı doymaz.
Aptal kızı hanım olmaz, devşirmeyince karnı doymaz.

Belirli bir bilgi ve görgü birikimi olmayan kişilerin eğitilip farklı kişiliğe büründürülmesi çok kolay değildir.

10. Abdala "kar yağıyor"demişler, "titremeye hazırım"demiş.
Abdala "kar yağıyor"demişler, "titremeye durmuşum"demiş.
Kalendere "kış geliyor"demişler, "titremeye hazırım"diye cevap vermiş.

Yoksulluk ve sıkıntı içinde yaşamaya alışık olan kimseler, yeni sıkıntılardan pek etkilenmezler ve bu tür durumlarla karşılaşmaktan endişe duymazlar.

"Herkes ortalıkta, 2010 yılının bir öncekine oranla daha kötü geçeceğini, ekonomik krizin daha da derinleşeceğini, cebimize dayanan merdivenin sondaja devam edeceğini söylüyor ya; çok net gülüyorum... Abdala "Kar yağacak,"demişler, "Titremeye hazırım"demiş. Bizimki de o hesap. Herkesin yüzünde bir umutsuzluk, herkeste bir bıkkınlık. Buradan milletimize seslenmek istiyorum; korkulacak, endişe edilecek bir durum yok. Vallahi de billahi de yok! Bence yeni yıl, eskisinden kötü olmayacak, hatta iyi olacağına olan inancım daha fazla."

(Okan Can Yantır, Sabah Gazetesi, 13.01.2010)

11. Abdalın dostluğu köy görününceye kadardır.

Yalnızca kendini düşünen ve bu düşüncelerle birilerine yakınlık gösteren kimseler çıkarları azalıp da daha büyük çıkarlar elde edebilecekleri başka birilerini bulduklarında o kişiyi terk ederler.

12. Abdalın karnı doyunca gözü pabucunda olur.
Abdalın karnı doyunca gözü yolda olur.
Abdalın karnı doyunca gözü kapıda olur.

Kendi istek ve arzularını ön planda tutan kişiler, amaçlarına ulaştıklarında başka çıkarlar elde etmek için yollarına devam ederler.

"Abdallar asla istediklerini almadan susmaz, günler ve aylar sürse bile bu amelini bir cihad şuuruyla devam ettirirlermiş. Söz gelimi birinin kapısını çaldılarsa, onu kapıdan ayırmanın tek çaresi, istediği cüz'î metaı vermekten geçermiş. Nitekim buyurulmuş: Abdalın karnı doyunca gözü kapıda olur."

(İskender Pala, Şairlerin Dilinden, s.17)

13. Abdalın yağı çok olursa gâh borusuna çalar, gâh gerisine.
Abdalın yağı çok olursa gâh burnuna çalar, gâh gerisine.
Çobanın yağı çok olursa çarığına sürer.
Kasap, yağı bol olunca gerisini yağlar.
Kürdün yağı çok olunca, hem yer, hem yüzüne sürer.

Elindeki varlık ve olanakları hesaplı ve akıllıca kullanmasını bilmeyen kimseler, bunları boşa harcarlar.

14. Abdestsiz / Aptessiz sofuya namaz mı dayanır?
Abdestsiz / Aptessiz Bektaşi'ye namaz dayanmaz.
Abdestsiz / Aptessiz dedeye namaz dayanmaz.

Bir işin çokça yapılması, onun doğru, iyi ve düzgün bir şekilde yapıldığı anlamına gelmez. Gerekli şartların yerine getirilmemesi ve kurallara uyulmaması da işi hızlandıran nedenler olabilir.

15. Âbidin ibadeti nefsinedir.

İbadetin ödül ya da cezası Tanrı'nın takdirine kalmıştır çünkü ibadet kişi ile Tanrı arasındadır. Bu nedenle ibadetin iyi ya da kötü karşılığı yalnızca ibadeti yapanla ilgilidir.

16. Acaba receba derken iş biter.

Bir işe başlamak önemlidir. İşi başlanınca öyle ya da böyle o iş biter.

17. Acar tazı çullu da belli olur, çulsuz da.
Küheylan at çul içinde de bellidir.

Kişilerin dış görünüşleri ve kıyafetleri ne olursa olsun, onları öne çıkaran çalışkanlıkları ve yaptıkları işlerdeki başarılarıdır.

18. Acele ile menzil alınmaz.

Bir işte acele etmek sağlıklı ve çabuk sonuç almayı engeller.

"Erdoğan'ın "Toplumun tüm kesimleriyle ortaklaşa çözeceğiz", Başbakan Gül'ün "Önceliğimiz değil"dedikleri türbanı Arınç'ın daha ilk günden gündeme sokmasının, "Hızlı icraat"mı, yoksa "Dayatma"mı olduğunu AK Partililer'e bırakıyoruz.

Ancak Arınç'a hak veriyorlarsa, o zaman Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ndeki hükümet avukatı Şükrü Alparslan'ı hemen geri çeksinler. Alparslan, AİHM'deki türban davasında daha iki gün önce bakın neler söyledi: "Türban masum bir yaşam biçimi olmanın dışında, cumhuriyet ilkelerine karşı semboldür. Türban, çağdaşlaşma yolunda bir geri adımdır."

Ve AKP'liler şu atasözünü de unutmasınlar: "Acele ile menzil alınmaz..."

(Erdal Şafak, Sabah Gazetesi, 21.11.2002)

19. Acele işe şeytan karışır.

Bir işi çabuk halletmeye çalışmak, acele hareket etmek kimi zaman işlerin bozuk ve yanlış olmasına neden olabilir ve de maddi ve manevi zararlar ortaya çıkabilir.

"– Acele edip bir an önce başını bağlamak lazım.

– Ben gün görmüş bir adamım. Başını bağlayalım derken başını dağlarsınız. "Acele işe şeytan karışır..."derler. Benim hiç de acele etmeye niyetim yok."

(Orhan Mithat, Şişli Hayatı, s. 178)

20. Acele işin sonu pişmanlıktır / nedamettir.
Acele ile kalkan nedametle oturur.

Acele ile yapılan işler çoğu zaman kötü sonuçlara neden olacağından aceleci kişiler sonunda pişmanlık duyabilirler.

21. Acemi katır kapı önünde yük indirir.

Bir işte bilgili ve usta olmayan kişiler, yaptıkları işleri en olmadık yerde ve zamanda bırakırlar.

"Gel de bul iki noktayı.. Sistem gittiğinden klavye de karışmış.. Tuşların üzerinde ne yazıyorsa tersi çıkıyor.. Tuşlara sırayla basarak aranırken satır dönüyor.. İşareti buluyorsunuz, bu kez körsır geriye doğru silmediğinden yolda kalıyor, mecburen aleti resetleyip, yeni baştan açıyorsunuz..

"Acemi katır, yükünü kapı önüne indirir... "hesabı her on dakikada bir hata yaptığımızdan en başa dönüyoruz..."

(Selahattin Duman, Sabah Gazetesi, 17.12.2000)

22. Acemi marangozun talaşı tahtasından çok olur.

Yaptığı işte usta, yetkin ve becerikli olmayan kişiler, verimli ve üretken olamazlar.

"Kredi kartlarının faizinin mevduat faizlerinin en fazla iki katı ile sınırlandırılması girişimi taraftar bulduğu gibi tepki de çekmeye devam ediyor. [...]

– Kim yapıyor? – O zaman nasıl olup da kredi kartı düzenlemesi Meclis'in gündemine gelmiş? Oluşan siyasi boşlukta ve hükümetin popülist uygulamaları içinde "ben yaptım, oldu"mantığıyla hareket edenlerin, nereyi nasıl etkileyeceğini hesaplamadan, ilgili süreçleri ve ilgili uzman kuruluşları da atlamalarının sonucu bu. Önümüzdeki haftalarda başka sürprizler de olabileceğinin işareti.

– Sonuç "Acemi marangozun talaşı, tahtasından çok olur. " Türk Atasözü.

(Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 30.05.2008)

23. Acemi nalbant gâvur eşeğinde öğrenir.
Acemi nalbant Kürt eşeğinde dener kendini.
Acemi nalbant kafir eşeğinde öğrenir.
Acemi nalbant ahmak eşeğinde usta olur.

Bir işte deneyim kazanmak isteyen kişiler, işi öğrenirlerken basit veya değersiz malzemeleri kullanırlar.

"Belli ki giyim sektörü bizim Arap Fikret'i keşfetmiş... Bir model tasarlıyorlar... Aralarında "İnsanlar bunu giyer mi giymez mi?" tartışması çıkıyor... Test etmek için de Fikret kardeşimi kullanıyorlar... O giydiğinde insanlar yadırgamazsa tamam... Bir nevi "Acemi nalbant zenaatini Kürt eşeğinde bellermiş..." siyaseti..."

(Selahattin Duman, Vatan Gazetesi, 13.09.2004)

24. Acı acıya, su sancıya.
Acı acıyı bastırır.
Acı acıyı keser, su sancıyı.
Acı acıyı keser, soğuk su sancıyı

İnsanların başlarına gelen kötü olayların etkilerini, onlar kadar ya da onlardan daha büyük, güç ve etkili olaylar bastırabilir.

"Tevfik: Anlat oğlum anlat. Ha senin evin ha benim evim. Ayrı gayrı mı var? Hiç çekinmeden kendi evinmiş gibi anlat (Tevfik kaşıklamaya başlar.)

İsmail: Babamın hastalığı elli yaşındayken başladıydı. İlkin böğründen bir sancı girdi, aldırmadık. Acı acıya su sancıya iyi gelir diye boyuna su içirdik."

(Ali Yürük, Çatallı Köy, s.92)

"[...] bazen kaçıp kapıdan odayı dinliyordum, müfettişlerden biri kadının göğsünü okşarken, başöğretmene seni genel müdürlüğe tayin ettireceğim diyordu, ağaç ile kabuk arasına parmak sokulmaz, aklım karışıyor gönlüm bunalıyordu, acı acıyı bastırıyordu..."

(Barlas Özarıkça, Ters Adam, s.228)

25. Acı patlıcanı kırağı çalmaz.

Zor ve kötü koşullarda yaşayan ve buna alışmış olan kimseleri benzeri kötü durumlar çok fazla etkilemez.

"Olur, ararım"diyor Mustafa. "Ne olur kendinize dikkat edin."Bu dileğinde içten, çünkü bana bir şey olursa kendi başının da yanacağını çok iyi biliyor.

"Merak etme Mustafa, acı patlıcanı kırağı çalmaz" diyorum. "Hoşça kal!"

"Görüşürüz Amirim"diyor ben kapıyı kaparken."

(Ahmet Ümit, Sis ve Gece, s. 26)

26. Acıkan doymam, susayan kanmam sanır.
Acıkan doymam sanır, susayan kanmam sanır.

Gereksinimi olan bir şeye uzun süredir kavuşamayan kişilerin eline, bu gereksinimini karşılayacak şeyden ne kadar çok geçerse geçsin yetmeyeceğini düşünürler.

"Üç beş günlük beraberlik doymasına yetmişti. Oysa hiç doymıyacağını sanıyordu Durali. "Acıkan doymam, susayan kanmam sanırmış. [...]"

(Mustafa Asoğlu, Ulusu, s.93)

27. Acıkan ne olsa yer, acıyan ne olsa söyler.
Acıkan ne yemez, acıyan ne demez.
Aç ne yemez, tok ne demez.

Sıkıntı ya da bir gereksinimi olan kişiler, sıkıntılarını ve gereksinimlerini giderecek şeyler her ne olursa olsun yapmaktan çekinmezler. Aç kimseler, bulduklarının ne olduğuna bakmaksızın yerler, canı acıyan kimseler ise acılarını dindirmek için sözlerini esirgemeden söylerler.

28. Acıkan yanağından, susayan dudağından belli olur.

Bir insanın neye gereksinimi olduğu kimi zaman dış görünüşünden anlaşılabilir.

"Acıkan yanağından, susayan dudağından belli olur derler; melek kızın dili dudağı kurumuş."

(Eflatun Cem Güney, Masallar, s. 297)

29. Acıklı başta akıl olmaz.

Sıkıntı içinde olan kişilerin yaptıkları işlerde mantıklarını kullanmaları beklenmemelidir.

"[...] Anlar, cin gibidir, anlar. Onca debdebe, onca hazırlık. Masrafın gölgesi bile yıkar belimizi, anlar. Anlarsa anlasın, eeeh, ne yapayım. Acılı başta akıl makul olmuyor. Hay kara başım, hay kara ömrümüz. Bir de oturmuş gidenlerimiz için ağlaşmakla eğleşiyoruz. Ağla diri için, ölü için değil."

(Ayşe Kilimci, Yapma Çiçek Ustaları, s.152)

30. Acıkmış kudurmuştan beterdir.

Bir şeyden uzun süre yoksun kalan kişiler o şeye kavuşmak için her yolu tehlikeleri de göze alarak denerler.

31. Acından ölmüş yok tokundan ölmüş çok.

Kişiler beslenmelerine dikkat etmelidirler. Çok fazla yemek yiyerek sağlıklarını tehlikeye atabilirler.

32. Acındırırsan arsız olur, acıktırırsan hırsız olur.
Çok söyleme arsız edersin, aç bırakma hırsız edersin.
Çok söyleme arsız edersin, aç bırakma yüzsüz edersin.
Çok söyleme arsız edersin, parasız koyma hırsız edersin.
Çok söyleme arsız edersin, parasız koyma yüzsüz edersin.
Çok söyleme arsız edersin, çok saklama hırsız edersin.
Çok söyleme arsız edersin, çok saklama yüzsüz edersin.
Aç bırakma hırsız edersin, çok söyleme arsız edersin.
Aç koyma hırsız edersin, çok söyleme yüzsüz edersin.
Azı verip gezdirme, çoğu verip azdırma.
Yüz verme arsız olur, az verme hırsız olur.

İletişim durumunda olunan kişilere karşı ölçülü olunmalıdır. Çok özgür bırakmak da çok sıkmak da sorunlar yaratır.

"Öğütten ve kavgadan oğlunu uzak tutma. Kendine güveni için bu gerektir. Eğer kendi haline bırakırsan uğru olur. Hiç aklından gitmez. Oğlunu açlığa ve susuzluğa alıştır. Acındırırsan arsız olur, acıktırırsan hırsız olur."

(M. Metin Hülagü, Hoşgörü Toplumunda Ermeniler C-2, s.100)

"Öğretmenler kimine karışıyor, kimine karışmıyor. Eğitimin zor yanları çok. Türkçe atasözü, "Az verme hırsız edersin, çok söyleme arsız edersin!"dir; çok söyleyip arsız etme sakıncasını düşünüyorlar belki."

(Fakir Baykurt, Özyaşam 7 - Sıladan Uzakta, s.120)

33. Acının tadına dirhemle bakılır.

İnsanlar kendilerine zarar verecek şeyleri yaşamak zorunda kaldıklarında, bu anları olabildiğince en az hasar görecek şekilde atlatmaya çalışmalıdırlar.

"Sıcak eliyle kolumdan tutmuş kapıya doğru çekiyor beni sararmıştır benzin... Acının tadına dirhemle bakılır, okkayla değil...

Haklı. Bir an önce çıkmazsam yanıp kül olacağım anılar arasında."

(Selma Fındıklı, Kum Gülü, s.29)

34. Aç aç ile yatınca arada dilenci doğar.

Yapılan evliliklerde iki taraf da yoksulsa doğacak çocukların da yoksul olması kaçınılmazdır.

35. Aç aman bilmez, çocuk zaman bilmez.

Aç insanlar, ne açlıklarına mazeret kabul ederler ne de açlıklarını dillendirmekten bıkarlar. Çocuklar ise hangi zamanın neye uygun olduğunu ayırt edemediklerinden zamansız isteklerde bulunabilirler.

"Adamlardan biri kaçıncı sınıftasın diye sordu. Üçüncü sınıftayım kayıtlıyım, efendim, topal leylek uçamaz, cins cinse çeker, babam Hamit Bey reisi azamdır, cambaz ipte balık dipte gerek, babam ile baş öğretmenimiz Hulusi Bey her akşam bu ilim ve irfan yuvasında, balı olan bal yemez mi, fazla konuşmayalım, benlik İblise yakışır diyeceksiniz, aç aman bilmez, çocuk zaman bilmez, diyeceksiniz ki ben bunları nereden biliyorum..."

(Barlas Özarıkça, Ters Adam, s.227)

36. Aç anansa da kaç.
Aç atansa da kaç.
Aç, yanından kaç.

Aç ve yoksul insanlar, gözlerini kararıp açlıklarını giderecek her şeyi yapabilirler. Bunun için en yakın akrabalar bile olsa bu tip insanlardan uzak durmak gerekmektedir.

"Hayvanı kıstırıp boğazından yakaladın mı ve dahi ağzına bir çaput parçasını verdin mi, ister istemez bütün gücüyle dişlerini üstüne geçiriyor o bezin.. Sonra hızlı bir çekiş ve yılanın, eğer zehirliyse, ağu kusan dişleri, çaput parçasının üzerinde.. Sonra derisini yüzüp şiş kebap yap.. Ne demiş atalarımız, "Aç, anansa kaç."Açlık yılan bile yedirir insana.. Ve dahi açlık, insanı bile yedirir insana..."

(Halit Çapın, Takvim Gazetesi, 19.10.2005)

37. Aç arslandan/aslandan tok domuz yeğdir.

Soylu da olsa yoksul ve hırslı kişilerden soylu olmasa da hırsını yenmiş varlıklı kişilerle iletişim kurmak daha iyidir.

38. Aç at yol almaz, aç it av almaz.
Arık at yol almaz, arık it av almaz.

İşverenler, çalıştırdıkları kişilerin ya da hayvanların beslenme gibi yaşamsal gereksinimlerini karşılamazlarsa onlardan yeteri kadar yararlanamazlar ve de verim alamazlar.

39. Aç ayı oynamaz.

İnsanlar ya da hayvanlar gereksinimleri ne kadar karşılanırsa o kadar yararlı ve verimli olurlar.

"Bazen kendi aş kazanının başına geçerek, kendi eliyle yemek pişirirdi.

Yani demem şu ki, gerçekten yemek önemli. Hani benzetmede yanlışlık olmaz derler, aç ayı oynamaz diye bir söz vardır. Sakın alınma ha, kardeşim İlyas Efendi, biz senin iyiliğin için konuşuyoruz. İnsan dünyaya yemek için gelir... Ye ki çalışabilesin..."

(Muzaffer İzgü, İlyas Efendi, s.67)

40. Aç dışarı, çıplak içeri kaçar.

Her insan farklı gereksinimlerini farklı biçimde karşılar, farklı olaylara farklı tepkiler verir. Aç olan kişiler yemeklerini dışarıda ararken, elbisesi olmayan kişiler bu görüntüleriyle alabilecekleri olumsuz tepkileri önlemek için

41. Aç domuz darıdan çıkmaz.

Aç olan kimseler eğer kötü yaradılışa sahiplerse, karınlarını doyurabilmek için her şeyi yaparlar ve bunu yaparken de başkalarına verebilecekleri zararı önemsemezler.

42. Aç doymam, tok acıkmam sanır.

Açlık ve yoksunluk çekenler hırs ve açgözlülüğe kapılırlar; varlıklı olanlar da sanki hiç yoksul ve yoksun duruma düşmeyeceklerini sanırlar. Ölçülü olmak gerekir.

"Eğer hayatın zevki her şeyde böyle tokluğa ermekten başka bir şey değilse kaç zamandır şiddetle isteyip durduğu bu doygunluğun şimdi o kadar gürültüleri, didinmeleri, boğuşmaları, fenalıkları çekmeye pek değerini bulamıyordu. "Aç, doymayacağım; tok, acıkmayacağım sanırmış"atasözünü hatırladı. Doymayacağım sanırken işte doymuştu."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Şık, s. 261)

43. Aç elini kora sokar.
Aç adam kendini ateşe salar.

Aç kişiler yaşamlarını devam ettirecek her türlü zorluğa katlanırlar ve hiçbir tehlikeden kaçmazlar.

44. Aç esner, âşık gerinir.
Aç esner tok geğirir.

İnsanların davranışları, gereksinimlerine ve içinde bulundukları durumlara göre farklılık gösterir.

"Osman ona mükellef bir ziyafet çekti. Günlerdir Sirkecinin küçük lokantalarında fasulya piyazına yatıyordu.

– Geeeekk... Estağfurullah...

– Geğir evlâdım Fikret, geğir... Aç esner, tok geğirir...

Fikret'in sinirleri gevşemişti. Boyuna gülmek istiyordu. Tokluktan!"

(Reşat Enis, Despot, s.43)

45. Aç gezmekten tok ölmek yeğdir.
Aç ölmekten tok ölmek yeğdir.

Aç olan insanlar hayattan tat alamazlar. Bu nedenle tok bir ölümü her şeye tercih ederler.

Açlık, yoksulluk ve çaresizlik ölümden bile kötüdür.

46. Aç gözünü açarlar gözünü.
Aç gözünü yoksa açarlar gözünü.

Düzenbaz kimseler bazı oyunlarla başkalarının haklarını ele geçirmek isteyebilirler. Bu nedenle insanlar, bulundukları her türlü ortamda birtakım hakları olduğunu bilmeli, uyanık ve tedbirli olmalıdırlar.

"– Seni istiskalar paşası, seni... Aç gözü yoksa açarlar gözünü... Sen hükümet kapısında benim hakkımı yemeye çalışmışsın galiba..."

(Ömer Seyfettin, Yalnız Efe, s.96)

47. Aç ile arkadaş olma, yemem der de sömürür.
Yemem diyen ile arkadaş olma, yemem der de sömürür.

Aç ve yoksun insanlar yiyeceğe ve mala gereksinim duyduklarından bunları gördüklerinde dayanamazlar, karşısındakilere de zarar verecek düzeyde tüketebilirler.

48. Aç ile dost olayım diyen peşin karnını doyursun.

Yokluk, açlık içindeki kimselerle dost olacakların, önceden tedbir almaları, karınlarını doyurmaları gerekir. Çünkü önlerine çıkan fırsatlardan önce yoksul, aç olanlar yararlanmak isteyeceklerdir.

49. Aç ile eceli gelen söyleşir.
Aç ile ecelli söyleşir.

Açlığı uzun zaman devam eden kişiler, birçok şeyi göze alabilirler. Bu kişilerin karınlarını doyurmak için kötü ve tehlikeli yola başvurmaları kimi zaman başkalarının hayatına mal olabilir.

50. Aç kalmak borçlu olmaktan iyidir.
Aç kalmak borçlu olmaktan yeğdir.

Borçlu insanlar borçlarını ödeyemeyecekleri korkusu taşırlar. Bu nedenle borç almayıp ellerine para geçesiye kadar var olan gereksinimlerinin devam etmesini tercih ederler.

51. Aç karın katık istemez.

Aç olanlar açlıklarını giderecek ne olsa yemeye razı olurlar. Yanında katık olmasa da kuru ekmek onlar için yeterlidir.. Bir şeye gereksinimi olan kişiler ellerine geçen şeyler eğer işlerine yarıyorsa değerine bakmaksızın kullanırlar.

"Atlar yürüdü. Küçük amca, büyükanayla konuştu:

– Şu Kanlıpınarı geçsek, gerisi selâmet!

Anası, kucağında Bekir, başını arabanın tahta kenarına dayamış, sızmış kalmıştı. Aç katık istemez, uyku yastık istemez...

Fikret Kanlıpınarı düşünüyordu. Küçük amcanın ürperek konuştuğu bu pınar neye kanlı oluyordu? Kanlıpınarı düşünürken uyuya kalmıştı."

(Reşat Enis, Despot, s.14)

52. Aç kılıca sarılır.

Bir şeyin yokluğunu uzun süre çeken kimseler başkalarına zarar vermekten çekinmezler.

53. Aç kiminle olsa savaşır.

Yokluk içinde olan kişiler, yaşamlarını devam ettirebilmek için tehlikeye atılmaktan ve gerekirse savaşmaktan hiç çekinmezler.

54. Aç köpek ava salmaz.

İnsanların verimli çalışabilmeleri için gereksinimlerinin giderilmesi gerekmektedir. Gereksinimleri karşılanmayan kişilerin doğru ve verimli çalışmaları beklenemez.

55. Aç köpek fırın deler.

Aç it fırın yıkar.

Aç köpek fırın damı deler.

Aç köpek fırın duvarını deler.

Aç ve yoksul insanlar her türlü tehlikeli işe (hırsızlık dahil) girişebilirler.

"Aç it fırın deler demişler. Bu dağlarda aç ölecek değiliz ya.. Sanki bunu keyfimizden yapıyoruz. Bu o kadar kolay iş mi? Getirdiğimizden bize sanki ne kalıyor! Yarısını aşiret ağası alıyor. Geri kalanını da bir sürü adam bölüşüyoruz. Al işte! O kadar mal getirdik, bana düşen bir teneke kavurma, iki çarık."

(Mustafa Yeşilova, Kopo, s.61)

"[...] Ama hani işin aslı nerde? Vallahi çok utançlar geçti başımdan. Yüzüm kızarıp nasırlandı. Nasır ise acımaz... Açlık aman dinlemez, açlığın hükmü kesin. Birgün yönümü bozup kötü bir iş yapacağım gardaş. Aç köpek fırın yıkar demişler çünkü."

(Osman Şahin, Ağız İçinde Dil Gibi, s.51)

56. Aç köpek kudurmaz.

Ekonomik anlamda güçlü olmayanlar çevresine karşı saldırgan ve baskıcı davranışlarda bulunamazlar; taşkınca bir yaşam sürümezler.

57. Aç kurt arslana saldırır.

Aç köpek kendini aslana vurur.

Aç kendini aslana vurur.

Söz konusu yaşamı sürdürebilmek olduğunda insanlar karşılarındakiler kendisinden güçlü de olsa onunla savaşı ve her türlü tehlikeyi göze alırlar.

58. Aç kurt bile komşusunu dalamaz.

Aç kurt komşunun kuzusunu yemez.

Komşuluk hukuku çok önemlidir. İnsanlar ne kadar zor durumda kalırsa kalsın komşularına zarar vermemelidir.

59. Aç kurt yavrusunu yer.

Aç köpek yavrusunu yer.

Açlık insanların gözünü öyle karartır ki, aç olan kişiler en yakınlarına bile zarar vermeyi göze alabilirler.

60. Aç mezarı yoktur.

Acından ölmüşün mezarı yok.

Acından kimse ölmemiş.

İnsanlar ne kadar olumsuz koşullara sahip olursa olsunlar, geçimlerini sağlayıp yaşamlarını devam ettirebilmenin bir yolunu bulurlar.

"[...] Kalanları heç düşünme. Yavan ekmeğimin yarısı onlarındır. Tanrı deldüğü boğazı aç bırakmaz. Hemi de evrende aç mezarı yoktur."

(Hasan Kıyafet, Gominis İmam, s.22)

"Köylü, geçimi, kendisine bir mâni saymaz. Çünkü, dünyada acından kimse ölmemiştir. Tanrı herkesin rızkını verir. Misafir bile kısmeti ile gelir, der. Ve bunları, dili ucundan söylemez. Kalbinden, yüreğinden kopan bir îmanla ifade eder. Bunun içindir ki, en küçük bir bakkal dükkânında (Errızki alellah) levhasını görmek mümkündür."

(Osman Haluk Alpander, Köylü Deyip Geçmiyelim, s.26)

61. Aç ölmez, gözü kararır; susuz ölmez, benzi sararır.

Bazı gereksinimlerin yokluğu insanı öldürmez ancak yaşamını sıkıntıya sokar, insanın yıpranmasına neden olur.

62. Aç tavuk kendini buğday ambarında görür.

Aç tavuk düşünde kendini buğday ambarında görür.

Aç tavuk kendini buğday ambarında sanır / zanneder.

Aç tavuk kendini arpa ambarında görür.

Aç tavuk kendini arpa ambarında sanır / zanneder.

Aç tavuk kendini darı ambarında görür.

Aç tavuk kendini darı ambarında sanır / zanneder.

İnsanlar ulaşamadıkları şeylerin düşlerini kurarlar.

"SELİME – Ne dedi? Anladınız mı?

AYŞE KADIN – Güzel kadın dedi. Benim için söylüyor galiba!..

SELİME – Hah hah hay, aç tavuk kendisini arpa ambarında zannedermiş."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Aşk Batağı / Hazan Bülbülü, s. 184)

"– Tereyağlı levrek mi? Dün gece düşümde yedim bol bol... Yanına buzlu birayı da koymuşum...

– "Aç tavuk kendini buğday ambarında sanır" hesabı desene..."

(Kemal Tahir, Yorgun Savaşçı, s. 275)

63. Aç, tokun yüzüne bakmakla doymaz.
Aç, tokun gözüne bakmakla doymaz.

Muhtaç insanlara maddi olarak yardımlar yapılmalıdır. Onlarla ilgilenmek ancak bu boyutuyla yarar sağlar.

64. Aç yeri başka acı yeri başka.
Acıyan yerin ayrı acıkan yerin ayrı.

İnsanların başına ne kadar kötü ve acı olay gelirse gelsin yine de yemeden içmeden duramaz.

"Şaziye: Nasıl Dadı?

Cemil: Daha kötü değil mi?

Şakir: Şüphe yok ki daha kötü olacak.

Dadı: Evet, daha kötü şimdi. Bir hıçkırık başladı, ardı arkası kesilmiyor.

Cemil: Hıçkırık ha? Ne dersin Şakir?

Şakir: Allah derim... Nihayet...

Cemil: Günler zannetmem, kat'iyyen; fakat saatler belki...

Vedat: Dadı benim karnım aç.

Şaziye: Tabiî benimkide... Öğle oldu. Aç yeri başka acı yeri başka... Bize bir şeyler ver, miğdemizi bastıralım."

(Cevat Fehmi Başkut, Tablodaki Adam, s.57-58)

"...Okulda çocuklar yoruyor, evinde biraz dinleneceğin saatlerde, hem de şu akşamın dar vaktinde biraz da ben yoracağım. Hoşgör..."Bir eli çenesinde, bir eli yarı boş çay bardağını kavramış, dinliyor bayan öğretmen: "Çayını tazeleyeceğim, içiver! Acıyan yerin ayrı, acıkan yerin ayrı demişler; şunları da yiyiver!"

(Fakir Baykurt, Koca Ren, s.180)

65. Açа dokuz yorgan örtmüşler, yine uyuyamamış.
Açın uykusu gelmez.
Yılan sokan uyumuş, aç kalan uyumamış.
Acıyan uyumuş, acıkan uyumamış.

İnsanlar bir şeyin yokluğunu çekiyorlarsa rahat olamazlar, oysa ki uyuyabilmeleri için rahat olmaları gerekmektedir. Açlık ise rahatsızlık veren bir durumdur ve uyumaya engeldir. İnsanlar, her türlü sıkıntıya katlanabilseler de açlığa karşı dayanıksızdırlar.

"Açın üzerine dokuz yorgan örtseler uyuyamaz"sözünü Çalık çok iyi anlamıştı. Son yiyeceklerini anasıyla evdeşine ve üç çocuğuna verip kendi aç yattığı için bütün gece uyuyamamıştı."

(Hüseyin Nihal Atsız, Bozkurtların Ölümü, s.67)

66. Aça kuru ekmek bal helvası gibi gelir.
Aça arpa ekmeği etten lezzetli gelir.

Bir şeye aşırı gereksinimi olanlar bu konuda elde ettikleri çok küçük ve önemsiz şeyleri bile çok değerli görürler.

"Ortalığa mis gibi ekmek kokusu dağılıyordu. Hemen kızartılan arpa ekmeği önce gözleri patlak patlak tandıra bakan çocuklara dağıtılıyordu. "Arpa ekmeğinden baklava olmaz."derlerdi sağda solda. Yalan sözdü bu. Arpa ekmeği bal baklava oluyordu aç karınlara..."

(Abbas Sayar, El Eli Yur, El de Yüzü, s.128)

67. Açık ağız aç kalmaz.
Açık boğaz aç kalmaz.

Gereksinim duyduğu şeyleri açıkça dile getiren insanlar bu gereksinmelerine mutlaka ulaşırlar.

Dünyaya gelen her canlının mutlaka bir nasibi vardır. Karnı bir şekilde doyar.

68. Açık göte herkes tükürür.

Eğer bir olay ya da davranış utanç verici veya iğrendirici ise herkes tarafından ayıplanır.

69. Açık kaba it değer.
Açık kaba it siyer.

Sahipsiz ve korunmasız bir şeye herkes zarar verebilir.

70. Açık kapı görünce it dalar.

Korunmasız ve gerekli önlemler alınmayan bir iş ve olayla ilgili çeşitli sorunlar yaşanabilir.

71. Açılan solar, ağlayan güler.

Yaşam devam ederken birçok şey değişir, kimileri tersine döner. Gençliğin ardından yaşlılık gelir, acı ve üzüntü gün gelir yerini mutluluğa bırakır.

"– Cümleten safa gelmiş ahali; Bendeniz polis memuru Ali, Cemâli, Abdülcemâli.
Bizler, ne kör rehberleriz, Ne de, körler yurdunda ayna satmak isteriz.
Oyunumuz gösterir hali, Niyetimiz,
Halden kıssa getirip yansıtmak istikbali.
Hüner değil midir görmede, Ağacın tohumunda başağı tanede.
Sadece nükte ile sanılmasın sözümüz, Gerçekleri kotarır fikriyle bak özümüz.

Halleri var, güleni ağlatır can; Halleri var, ağlayan güler kurban,
Kimdir derseniz başkomiser Ramazan..."

(Sevinç Sokullu, Türk Tiyatrosunda Komedyanın Evrimi, s.293-294)

72. Açın amanı olmaz, tokun imanı.
Açın imanı olmaz.

Aç ve yoksul insanlar için kurallar ve tahammül sınırlarının bir önemi yoktur. Açlıktan kurtulabilmek için her yola başvurabilirler. Tok ve varlıklı kişilerin ise yoksulluk ve açlığı tanımadıklarından dolayı muhtaç kişilere merhametsiz ve insafsız davranabilirler.

73. Açın karnı doyar, gözü doymaz.

Bir şeye karşı aşırı isteği olan insanlar ellerindekiyle yetinmeyip hep daha fazlasını isterler.

74. Açın koynunda ekmek durmaz.
Açın karnında ekmek eğleşmez.

Bir şeyin yokluğunu çekenler, ellerine geçen küçük imkanları hemen değerlendirirler.

"Ertesi gün yazıhaneme geldiğimde kapımdaki kuyruk handan dışarı çıkmış. Marpuççular yokşundan aşağı sarkıyordu. Açın koynunda ekmek durur mu? Çaresizler devletin verdiği kâğıt parçalarını kapıp koşmuşlardı üç beş kuruş paraya çevirmeye. Yahudi'nin verdiği fiyattan %2 eksiğine başladım almaya, az sonra param bitti."

(Kenan Bulutoğlu, Para ve İnsan, s.11)

75. Açın kursağına çörek dayanmaz.

Yoksul kimselerin gereksinimlerini karşılamak kolay değildir, çünkü birçok şeye gereksinimleri vardır.

76. Açlık ile tokluğun arası yarım yufka.
Açlık ile tokluğun arası bir dilim ekmek.
Açlık ile tokluğun arası bir lokma ekmek.

Küçük şeylerle bazen büyük gereksinimler karşılanabilir. İnsanlar açlıklarını az bir yiyecekle de giderebilirler.

"Deli Hacının kızkardeşi ortaya örtü yaydı, üzerine elek koydu ve küçük bir sini getirdi. Küçük, kalaylı siniye dizildi kara somun dilimleri...

Deli Hacı gülüyordu:

– Açlık ile tokluğun arası bir dilim ekmek işte! Diyordu. Fikretin gözleri önünde, elinde bir dilim somunla Davut Ağa belirdi: Bir dilim ekmek, bir dönüm toprak."

(Reşat Enis, Despot, s.59)

77. Açma sırrını dostuna, o da söyler dostuna.
Açma sırrını dostuna, dostunun dostu vardır o da söyler dostuna.
Akil isen sakla sırrın deme asla dostuna, belki dostun dostu vardır; o da söyler dostuna.

Arif isen sakla sırrın deme asla dostuna, belki dostun dostu vardır; o da söyler dostuna.

Sırlar en yakın dostlara bile anlatılsa, anlatılanların kısa sürede başkaları tarafından duyulabileceği gerçeği unutulmamalıdır.

"Hem kimseye söylemem diyorsun, hem de şimdi meseleyi bana bülbül gibi anlatıyorsun.

Sen başkasın be Arap, sen benim gayet aziz arkadaşım, candan dostumsun!...

İyi amma, meşhur sözdür: Arif isen sakla sırrın deme asla dostuna, belki dostun dostu vardır, o da söyler dostuna!

Ben seni bilirim, senin için sırlıdır.

Ulan ben kavurma küpü müyüm ki, içim sırlı olsun!..."

(Osman Cemal Kaygılı, Bekri Mustafa, s.54)

78. Açtan korkmalı.

Uzun zamandır açlığı giderilmemiş kimseler, her şeyi göze alıp kötü ve tehlikeli yollara başvurabilirler. Başkalarına vereceği zararları düşünmeyen bu tür insanlardan uzak durulması gerekir.

"– Şunu demek istiyorum ki... İstanbul halkının üçte ikisi aç... Ama nasıl aç artık katık istemiyor kuru ekmeğe razı. Lâkin bazı akşamlar onu da bulamıyor. "Açtan korkmalı"diye bir atasözümüz vardır. İşte hep bu felaketlerin başı buradan kopuyor."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Can Pazarı, s.256)

79. Açtırma kutuyu, söyletme kötüyü.
Kaldırma halıyı, söyletme deliyi.

Karşımızdaki insanın hakkımızda kötü şeyler söyleyebilecek birisi olması durumunda onunla uzun uzadıya tartışılmamalıdır.

Kesilen suyun aşağısında da on beş yirmi pare köy var. Onlara ne oldu dersiniz? Onlar da susuz kaldı. Bütün yaz susuzluktan kırılır onlar da. Onların hali su altında kalanların halinden de beter. Susuzluk, su altında kalmaktan kötü. Susuzluk kötü, kötü, kötü... Daha fazla açtırmayın kutuyu, söyletmeyin kötüyü... Neme gerek şimdi gelir de birisi, komünist diye yakama yapışır. Yok, yok ısrar etmeyin!

(Yaşar Kemal, Teneke, s.113)

80. Ada bana, adayım sana.

Sevgi, özveri ve iyi niyet karşılıklı olmalıdır.

81. Adalet ile zulüm bir yerde durmaz.

Hak, eşitlik ve doğruluğun olduğu yerde haksızlık ve zulüm olamaz.

82. Adalet olmayınca bir yerde, insan düşer o yerde her derde.

Adaletin olmadığı yerlerde kişiler haklarını arasalar da bir sonuca varamadıkları için sürekli sıkıntı içinde yaşarlar.

"Yanlış anlaşılmasın. Tabii ki ben de adaletten yanayım. Adalet olmayınca bir yerde, insan düşer o yerde her derde, sözünü fırsat buldukça tekrarlamaktayım. Doğru-

dur. Adalet de bazen şaşabilir. İnsanı yapmadığı şeyden dolayı yargılayabilir. Mesela bir hırsızı sırf soyduğu evde kalan parmak izlerini silmedi diye içeri atabilir. Hırsız da haklı olarak, tek suçumuz parmak izini silmemek, büyük hırsız olsaydık bir eşyaya bile dokunmadan trilyonu cebe indirebilirdik, diye hayıflanabilir. Ama tabii bu onun suçu. Sen de yapmasaydın, yani iz bırakmasaydın, değil mi? Küçük hırsız seni!"

(İsmail Hakkı, Radikal Gazetesi, 30.09.1998)

83. Adam "adam"demekle adam olmaz.

İnsani karakter özelliklerini bünyesinde barındırmayan insanlara "adam" demek bir işe yaramaz.

84. Adam adam, pehlivan başka adam.

İnsanlar her ne kadar aynı yaradılış özelliklerine sahip olsalar da; diğerlerine göre değişik ve güçlü özellikleri olan kişiler benzerlerinden ayrılırlar.

85. Adam, adam sayesinde adam olur.

İnsanlara iyi insan özelliklerini onlardan daha üstün insanlar öğretebilirler.

86. Adam adama gerek olmasa her biri bir dağ başında olurdu.

İnsan sosyal bir varlıktır. Bu durum bir arada yaşamayı ve yardımlaşmayı gerektirir.

87. Adam adama gerek olur.

Adam adama gerek olur, iki serçeden börek olur.
Adam adama gene gerek olur.
Adam adama gene gerek olur, iki serçeden börek olur.
Adam adama her zaman gerek olur.
Adam adama her zaman gerek olur, iki serçeden börek olur.

Kişiler, gereksinimlerini karşılamak için başkalarının yardımına gereksinim duyabilirler. (Küçük şeyler birleşerek büyük şeyler oluştururlar.)

"Ha sağ olun. Öyle yapın insan insana bir daha gerek olabilir. Eyi şoferler bindiği makinenin subabının bozulmamasına dikkat eder. Acı yuğrum sizler çok dikkatli olmalısınız."

(Ali Kemal Gözükara, Kiralık Tanık, s.65)

88. Adam adama gerektir, tosbağaya hanesi.

Hayvanların diğer hayvanlar olmaksızın yaşamlarını sürdürebilmek için yiyecek ve kalacak bir yer bulmaları yeterliyken, insanların fiziksel gereksinimleri dışında sosyal gereksinimlerini de karşılayabilmek için diğer insanlarla bir arada olmaları gerekmektedir.

89. Adam adama yük değil, can gövdeye mülk değil.
Adam adama yük olmaz.

İnsanın canı sonsuza kadar bedeninde kalmadığı gibi konuklar da insanın yanında sürekli durmazlar. Bu nedenle de can bedene, konuklar ev sahibine yük değildir.

"– Kız Güllü... diye haykırdı, savuşma heybelerin önünden. Çakal eniği kurt olmaz, çarşı iti koyun beklemez demişler. Haci ağan görünürlerde yok mu?...

– Yok abla... diye mızıldandı, nerelere gitti kimbilir, bizi bıraktı mı ne?

– İlahi alık kız, taaa Antep'ten buralara getirir de yol üstünde bırakır mı ayol? Erkek ata binen sözden mahrum kalır. Adam adama yük değil, can gövdeye mülk değil."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.5)

90. Adam adamdan korkmaz, utanır.
Adam adamdan korkmaz, hatır sayar.

Bir kimse yaptığı kötülük ya da söylediği kaba sözler için karşısındaki kişiden karşılık görmüyorsa, bu; o kişinin korkusundan değil terbiyesinden, hatır saydığından ya da utandığındandır.

91. Adam adamdır, olmasa da pulu; eşek eşektir, olmasa da çulu.
Adam adamdır, olmasa da pulu; eşek eşektir atlastan olsa çulu.
Eşeğe altın semer vursalar yine eşektir.
Merkebe altın semer vursalar yine merkep, yine merkep.

İnsanın değeri zenginliği ya da yoksulluğuyla değil, kişiliğiyle ve yaptıklarıyla ölçülür. Giyim dış görünüşü değiştirse de kişiliği, doğayı değiştiremez.

"Seni tanımam, tepeden geldin bu meclise yabancı, lâkin hoş geldin... demekle, sözüne büyük önem verdiğini bildirmiş, duyurmuş oldu. Adam adamdır yırtık olsa şalı, hayvan hayvandır sırmadan olsa çulu. Seni özü sözü doğru bir adam."

(Mehmet Seyda, Köroğlu, s.160)

"Yok be Zeybek, beni öyle giysinin içine koyarsan, hemen belli olur, karşıdan sırıtırım. Ne demiş atalarımız; 'semeri som altın da olsa eşek eşektir.' Onun için beni dip bucak değiştirmen gerekir. Sonra o giysiyle yürümesini beceremez, yerlere düşerim. Toprağa basmayalım derken ayağımızı taş alır, düşüp burnumuzu kırarız."

(Erdoğan Baysal, Tütün Parası, s.87)

92. Adam adamı bir kere aldatır.
Adam olan iki kere aldanmaz / yanılmaz.

Başkası tarafından aldatılan kişiler bundan ders almalı ve bir daha aldanmamak için önlemlere başvurmalıdırlar.

93. Adam adamın şeytanı, adam adamın Rahmanı.
İnsan insanın Rahmanı, insan insanın şeytanı.

Bir kişiye diğer insanlardan hem iyilik hem kötülük gelebilir.

"O menhus İstanbullu gelip de onu baştan çıkarmasaydı bu durum sonuna kadar böyle sürüp gidecekti. İmkânı yok kasabadan biriyle yapamazdı bu işi Fitnat. Boşuna dememişler: "İnsan insanın rahmanı, insan insanın şeytanı" diye."

(Mehmed Selâhaddin, Küçük Dünya, s. 168)

94. Adam dünyayı dolaşsa da bir mislini bulamaz.

İnsanlar görüntü olarak benzer, huy olarak ayrı ya da huy olarak benzer

görüntü olarak ayrı yaradılıştadırlar. Bu nedenle bir kişinin kendisine bire bir benzeyen bir başkasını bulması çok güçtür.

95. Adam hacı mı olur ulaşmakla Mekke'ye, eşek derviş mi olur taş çekmekle tekkeye?

Hacı hacı olmaz gitmekle Mekke'ye, dede dede olmaz gitmekle tekkeye.
Deve Kabe'ye gitmekle hacı olmaz.

Belirli bir seviyeye ulaşabilmek için, gerekli nitelikleri taşımak gerekmektedir. Özellikle manevi açıdan önemli olan iş, söz ve davranışlarda, görünüş değil, inanç ve samimiyet ön plandadır.

"İnsanların benzerliği hakkında hâlâ itirazınız var mı?

Diyeceksiniz "Yok, yok itirazım yok, hepsini tanıdık ama, bunların çoğu da çok yerde adamdan sayılıyor!"

Aldırmayın, varsın onlar da adamdan sayılsınlar...

"Adam hacı mı olur gitmeyinen Mekke'ye, Eşek derviş mi olur, taş çekmeyinen tekkeye"derler de..."

(Hasan Pulur, Olaylar ve İnsanlar-4, s.71)

96. Adam odur ki ikrarından dönmeye.

Sözünden dönmemek iyi insan olmanın gereğidir.

97. Adam olacak çocuk bokundan belli olur.

Olgaç oğlak bokundan belli olur.

Çocuğun küçük yaşlardaki tutumu, davranışları ileride nasıl bir insan olacağının belirtilerini verdiği gibi; bir insanın da giriştiği bir işte başarılı olup olmayacağı, ilk günlerdeki işe yaklaşımından anlaşılabilir.

"Soydaşlarım sadakat andına ne söylerler?"diye Ke... uşağı'nın ferasetli ululara sormuş. Azbet ağaları ileri varmışlar. İçlerinden biri:

"Olacak çocuk bokundan bellidir deyi bir söz vardır. Lakin şimdiden kesip atmak doğru değildir. Eğerçe bu yavru, senin benim, tüm aşiretin himmetiyle, bir reiste bulunması gerekli vasfı kazanırsa, elbet ki buyruğu altına girerik, sadakatle hizmet görürük." demiş."

(Kemal Bilbaşar, Memo, s. 24)

"Zehra hanım:

- Ne düşünüyormuş, diye söylendi, ekmek olsun kuru olsun, oğlan olsun deli olsun dedik başımıza bu geldi. Koca herif oldu, hâlâ çomaklarla oynar durur. Sabahtan beri, git o Cevat olacak herifi bul getir, diye diye dilimde tüy bitti. Ha duvara söylemişsin, ha buna... Olgaç oğlak kıhından belli olurmuş."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.24)

98. Adam olana bir söz yeter.

Adama sözü bir kere derler.
Arife bir söz yeter.

Zeki ve anlayışlı kişiler, kendilerine söylenen sözleri dikkatle dinleyerek gerekenleri yaparlar. Bu kişilere bir işi yaptırmak, bir öğüt vermek ve bir davranışın doğrusunu göstermek için aynı şeyleri tekrar tekrar anlatmaya gerek yoktur.

"– Adam gibi adam olana sözü bir kez derler. Bir kez derler çünkü adam gibi adam leb demeden leblebiyi ve de cep demeden cübbeliyi anlar, savuşur sırıtaraktan..."

(Kemal Tahir, Notlar/Sanat Edebiyat, s.376)

99. Adam sormakla âlim olur.

Bilinmeyen şeyler, o konunun uzmanlarına sorarak daha iyi öğrenilebilir.

100. Adam / İnsan yanıla yanıla, pehlivan yenile yenile.

İnsanların düştükleri her yanılgı, yaptıkları her hata hayatlarının bir sonraki adımı için bir deneyimdir. Kazanılan bu deneyimler kişiye geleceğe ilişkin yol gösterir.

101. Adam yenilmekle marifetli olur, yanılmakla alim.

Yenilmek ve yanılmak kişilerin eksiklerini görüp kendisini bu konularda yetiştirip tamamlaması açısından son derece önemlidir.

102. Adama lisanıdır adam dedirten de, hayvan dedirten de.

Kişiler konuşmalarıyla bilgili ve görgülü ya da cahil ve kaba olduklarının ipuçlarını verirler.

103. Adamak kolay, ödemek güçtür.

Bir kişi herhangi bir konuda yapamayacağı şeyler hakkında söz vermemelidir. Sonra zorlanabilir.

104. Adamakla mal tükenmez.

Adamakla mal tükenmez, Hak saklasın vermesinden.

Yalnız sözde kalan eylemler gerçeği ifade etmez ve fedakarlık yapıldığı anlamına gelmez.

"Gel arkadaşım gel. Adamayla mal tükenmezmiş derler. Üstelik adamayı iş işten geçtikten sonra yapıyorsun. Onun için etkili olmuyor. Böyle davranmayı sana yakıştıramıyorum. Ya siyaset yapıyorsun ya da aşiret reisi olmaya hevesleniyorsun! Daha beteri, imamla Bektaşi'nin yolculuğunu anımsatıyorsun!"diye laf kalabalığı yaparak, onu duygularından uzaklaştırmak istedi."

(Erdoğan Baysal, Tütün Parası, s.91)

105. Adamı adam eyleyen paradır, parasız adamın yüzü karadır.

Para ve ekonomik güç insanları saygın yapar.

106. Adamı rezil de vezir de eden aklıdır.

Kişinin davranış ve konuşmalarına akılları yön verir. Bu bağlamda insan, aklı sayesinde iyi bir yere sahip olabilir ya da tam tersi kötü bir duruma düşebilir.

107. Adamın ahmağı malını över.

Kişi kendi yetenek ve gücünü övmemelidir. Önemli olan onu başkalarının övmesidir.

108. Adamın çokluğu peksimetin kıtlığı.

Bir yerde üretim ile tüketim ve üretilenler ile tüketilenler arasında denge olmalıdır. Tersi durumunda sorun çıkması kaçınılmazdır.

109. Adamın iyisi alışverişte belli olur.

Bir kişiyle ya alışveriş etmeli, ya yola gitmeli ki ne olduğu bilinsin.

Bir insanı tanımak için kendisi ile yol arkadaşlığı etmelidir.

Karşılıklı dayanışma ve yardımlaşmaya dayalı ilişkilerde insanların nitelikleri tüm ayrıntılarıyla anlaşılabilir.

"Enver üçüncü kadehi doldururken sordu:

O günden sonra Yorgi'ye raslamadın mı, Bekir Dayı?

Rastlamak da istemem. Adamın iyisi alış verişte belli olur. İşitmedin mi nasıl bir fiat biçti atına?"

(Cengiz Dağcı, Onlar da İnsandı, s.264)

110. Adamın / Adam iyisi iş başında belli olur.
Altını mihenk taşında insanı iş başında denerler.
Dene altını mihenk taşında, dene insanı bir iş başında.

Yapılan işlerde gösterilen başarı ve iş süresince iş arkadaşlarına karşı takınılan tutum insanların gerçek değerlerini ortaya koyan özelliklerindendir.

111. Adamın kötüsü olmaz, meğer ki züğürt ola.
İnsanın kötüsü olmaz, meğer ki parası olmaya.
İnsanlar yoksun ve yoksul olurlarsa saygınlıkları da olmaz.

112. Adamın yiğidi güreşte, köpeğin leşte belli olur.

Güçlü ve yiğit kişi güreşirken köpek de leş başındayken kendini belli eder.

113. Adamlık adım atmakta değildir.

Kişilerin saygınlık kazanmaları için bir işe başlamaları yetmez, önemli olan o işi başarıyla yerine getirebilmeleridir.

114. Adem oğluna çok iyilik yaramaz.
İnsanoğluna iyilik yaramaz.

Kimi kişiler yapılan iyilikleri görmezden gelecek kadar nankör olabilirler. Bu nedenle hak eden kişiye hak ettiği kadar iyilik yapılmalıdır.

"Giderken bir öküz görüyorlar. Adam diyor ki: "Ey öküz baba! bu yılan ateşte yanıyordu, onu kurtardım. Bu sefer beni sokmak istiyor. Ben buna iyilik yaptım. Bu beni sokar mı? sokmaz mı?""Sokar, diyor öküz. İnsanoğluna iyilik mi yarar? Bana bütün çiftini sürdürür, sürdürür, ihtiyarladığın zaman götürür, kasaba verir, kestirir. İnsanoğluna iyilik yaramaz."

(Pertev Naili Boratav, Az Gittik, Uz Gittik, s. 48)

115. Ademin hayvaniyeti yemekle, insaniyeti okumakla kaimdir.

İnsanlar yalnız yemek için yaşadıklarında hayvanlardan bir farkları kalmaz. Ancak okuyan, fikir üreten, kimi şeylere kafa yoran ve çözüm arayan kişiler gerçek insanlardır.

116. Adet etme, adeti terk etme.
Ne adet etmeli, ne adeti terk etmeli.

Kişi yaşadığı yerde aşırılıklardan kaçınmalıdır.

117. Adet insanda tabiat olur.

İnsanlar sürekli çevrelerinde gördükleri şeyleri yapmayı alışkanlık haline getirirler.

118. Af gibi adudan intikam olmaz.

Düşmanlık karşıdakine duyulan kin ile ilgilidir. Bu nedenle düşmana kin gütmemek, onu affetmek düşmanın tek beslenme kaynağı olan kinden onu mahrum bırakır.

119. Afiyet ola demekle deniz içilmez.

Yapılması olanaksız olan işlerin yalnızca konuşularak halledilebileceğini düşünmek yanlıştır.

120. Afyonun keyfini tiryakisi bilir.
Afyonun keyfini tiryakisine sormalı.

Bir nesnenin, insanın değerini onunla ilgili, ona yakın olanlar daha iyi bilirler.

121. Ağa borç eder, uşak harç.

Para kazanmanın ne kadar zor bir şey olduğunu bilmeyenler, para aldıkları kişi yokluk içinde olsa da buna aldırmadan umarsızca parayı harcarlar.

122. Ağaca balta vurmuşlar "sapı bedenimden" demiş.
Ağaca balta vurmuşlar "sapı bendendir" demiş.

İnsanlar, en büyük kötülüğü en yakın dostlarından, akrabalarından ya da yetiştirdiği kişilerden görebilirler.

"Cevat'ın aylardır göründüğü yok. Etyemez'deki arsayı satmak için benden vekâlet aldıydı. Gidiş o gidiş...

Sedat, ağırbaşlılıkla, hep öyle gülümseyerek, annesinin sözünü kesti:

– Sen de ona vekâlet vermeseydin, dedi.

Zehra hanım büsbütün köpürdü:

– Densizin devesi çansız öter, ne bilirdim böyle savuşacağını... Ağaca baltayı vurmuşlar, sapı benim bedenimden demiş."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.15-16)

123. Ağaca çıkan keçinin, dala bakan oğlağı olur.
Taşa çıkan keçinin ağaca çıkan oğlağı olur.

Çocuklar, anne babalarından, büyüklerinden gördükleri şeyleri yaparlar, nasıl terbiye edilirlerse öyle davranırlar.

"Dükkân kapandı, öteye beriye yüklüce borcumuz vardı. Satılan gereçlerle onları ödedik. Eteğimi belime sokup bu kadın başımla her bir yere yetiştim. Ağaca çıkan keçinin dala bakan oğlağı olur. Bu yaşlarında yılgınlığı gösteremezdim can yarılarıma. Her bir tarafa koşundum, yüreğimin yaşını gözüme akıtmadan. Şimdi borçları tüm ödedik, ama elde de kalmadı, avuçta da..."

(Ayşe Kilimci, Yapma Çiçek Ustaları, s.150)

124. Ağaca dayanma kurur, adama / insana dayanma ölür.
Ağaca dayanma çürür, adama / insana dayanma ölür.
Adama dayanma ölür, ağaca dayanma kurur.
Kara yaslanma kar erir, ere yaslanma er ölür.

İnsanlar, yapacakları işlerde öncelikle kendi güçlerine, olanaklarına, bilgi ve becerilerine güvenmelidirler. Başkalarının yardımı ve desteği sürekli olmayabilir.

"Seçimde İşçi Partisi'ne verdim amma Amerikan milleti başka! Ağaca dayanma kurur, duvara dayanma erir, dağ gibi Amerika'ya dayan, ne kurur, ne erir!..."

(Fakir Baykurt, Keklik, s. 19)

125. Ağaca yük olan kendi meyvesidir.
Ağaca bar olan kendi meyvesidir.

Kişiler isterlerse başkalarına yardım edebilirler ancak en yakınlarına bakmakla yükümlüdürler.

126. Ağacı kesersen dibine düşer.

Kişiler yaptıkları işlerden öncelikle en yakınlarının, yakınlarında olanların yarar görmesini sağlarlar.

127. Ağacı kurt, insanı dert yer.
Ağacı içinden kurt yer.

Kurdun, ağacı içinden kemirerek onun kurumasına, çürümesine yol açması gibi; dert ve üzüntü de insanı yıpratır, perişan eder.

"Kalpten kalbe giden yollar düz olur. Gün gelir engeller ortadan kalkar. 'Ağacı kurt, insanı dert yer.' Demişler. Oğlan derdini gamını içine atarsa için için yer bitirir gam onu."

(M. Şakir Çetin, Bir Aşk Masalı, s. 109-110)

128. Ağacı uzun kes, demiri kısa.

Kimi işlerde yapılan hataların telafisi yoktur. Bu nedenle işlerin sonuçları önceden düşünülmeli ve en doğru kararlar alınmalıdır.

"Bu demiri uzatma an'anesi Türklerde de vardır. Eski bir Türk atasözünde, şöyle deniyor: "Yıgaç uzun kes, temür kısa kes"yani "Ağacı uzun kes, demiri kısa."Çünkü ağacın uzama veya kısalma ihtimali yoktur. Fakat demir dövülmek sureti ile icabında uzatılabilir."

(Bahaeddin Ögel, Türk Mitolojisi, s.67)

129. Ağacın kurdu içinde olur.
Ağacın kurdu özündedir.

Bir topluluğun dağılmasındaki, yıkılmasındaki etkenler, o topluluğun bizzat içindeki güçler olabilir.

"Bu muazzam devletler hep böyle muazzam mı kalacaklar? Eğer böyle kalacaklarsa dünyanın daha çok çekeceği var demektir. Kalmayacaksa nasıl olacaktır? Bizde bir söz vardır, 'ağacın kurdu kendi özündendir' diye. Siz acaba bu ağacın kurdu musunuz mösyö? Şahsınızı kastetmiyorum, anarşistleri, sosyalistleri soruyorum."

(Reha Çamuroğlu, Bir Anlık Gecikme, s.132)

130. Ağacın yemişini ye, kabuğunu soyma.

Bir işten ya da kişiden yarar sağlanıyorsa, bu işbirliğine zarar verilecek bir şey yapılmamalıdır.

131. Ağacın yumuşağını kurt yer.

Yaşamımızda bize zarar verecek şeylere karşı gerekli önlemleri almalı; çok yumuşak huylu olmamalıyız.

132. Ağaç ağaç içinde büyür.

Kişiler hayata gözlerini açmalarından itibaren çevresindeki insanların ona öğrettikleri şeyler ve verdikleri desteklerle büyür ve yaşamını devam ettirirler.

133. Ağaç düşse de yakınına yaslanır.

İnsanların en umutsuz anlarında onlara destek olanlar en yakınlarıdır.

134. Ağaç kökünden yıkılır.
Her ağaç kökünden kurur.
Her ağaç kökünden çürür.
Kök dibinden kurur.

Bir düzen ne kadar sağlam olursa olsun onu ayakta tutan temel dayanaklarda bir sıkıntı olduğunda düzen bozulur / yok olur.

"Arkadaşlarıma bakıp şaşırmaktan insanlığı göremiyorum. Kök dibinden kuruyor, diyorum. Gene zırvalıyorsun, diyorsunuz. Suçluların güçlü olduğu hayatımda nutkum tutuluyor."

(Barlas Özarıkça, Ters Adam, s.37)

135. Ağaç, meyvesi olunca başını aşağı salar.

Yaşamları boyunca kazandıkları bilgi ve deneyimlerle olgunluğa erişmiş kimseler, alçakgönüllü olurlar ve diğer insanlara yüksekten bakmazlar.

136. Ağaç ne kadar uzunsa da balta, dibinde hazırdır.

Doğadaki her canlının olduğu gibi, yapılan her işin de bir sınırı, bir sonu vardır. Bitmeyecekmiş gibi görünen şeyler zamanı gelince sonlandırılır.

137. Ağaç ne kadar uzasa göğe ermez.
Kavak uzaya uzaya göğe yetmez.

İnsanlar çalıştıkları işleri iyi bilmeli ve kendilerini iyi tanımalıdırlar. Çünkü, içinde bulunulan çalışmaların, yapılan işlerin belirli sınırları vardır. Kişiler de bilgi ve yeteneklerinin dışında yükselemezler.

138. Ağaç ucuna yel değer, güzel kişiye söz değer.

Güzeller bulundukları her ortamda ilgi odağı olurlar; aynı zamanda güzelliklerini çekemeyenler tarafından haklarında dedikodular / düşmanlıklar da yapılır.

139. Ağaç yaprağıyla gürler.
Ağaç yaprağıyla güzeldir.

Kaba ağaç dal ile gürler.
Ulu ağaç dalıyla gürler.

Kişiler dost, akraba ve yakınlarıyla bir olunca büyük işlerin üstesinden gelirler.

"Benim sözlerimi kulak ardına atamazsın. Ne dersem o olacak. Yoksa zararlı, hem de çok zararlı çıkarsın. Kaba ağacın gürlemesi dalı iledir. Bir adamın yanı yöresi olmayınca o adam ne yapabilir ki? Senin, benim gibi dostların olmazsa, sen tek başına ne yapabilirsin ki?"

(Yaşar Kemal, Yer Demir Gök Bakır, s.131)

140. Ağaç yaş iken eğilir.
Ağaç yeşil iken eğilir.
Ağaç fidan iken eğilir.
Ağaç genç iken eğilir.
Dal küçükken eğilir.
Yaş ağaç tez eğilir.
Kart ağacın bükülmesi güç olur.
Kuru ağaç eğilmez, kart meşe bükülmez.

İnsanlar küçük yaşta daha kolay eğitilebilirler. Büyüdükçe insanların eğitimi güçleşir, onlara davranış kazandırmak zorlaşır

"Ama ne yazık ki, sizi artık eğitip, kendi kendine akıl yürütüp karar verecek birer özgür insan olarak yetiştiremem, çok geç, yalnızca ağaç yaş iken eğildiği için değil, benim bir ayağım çukurda olduğu için de çok geç; çünkü bir kişiyi, iki kişiyi aydınlatıp kurtarmakla yetinemem artık, karanlığın mahzenlerinde yürüyen milyonlarca zavallı Müslüman var, benim kitabımın ışığını bekleyen milyonlarca uyutulmuş zavallı köle!"

(Orhan Pamuk, Sessiz Ev, s.313)

141. Ağaç yeşert, meyve getirsin; oğlan büyüt, ekmek getirsin.

Bir şeylerden fayda sağlayabilmek için onun yetişmesinde bir emek harcamak gerekmektedir.

142. Ağaçlardan söğüttür en kabası, insanı hor eden sırtındaki abası.

İnsanlar kimi zaman dış görünüşlerine göre değerlendirilirler. Giysileri nedeniyle kişiler başkalarınca küçük görülebilirler.

143. Ağaçtan düşen, dalına sarılır.

Kötü olaylarla karşılaşan yardıma muhtaç kişiler; bu olayların zararlarından kurtulabilmek için en yakınlarına sığınırlar.

144. Ağaçtan maşa olmaz.
Ağaçtan maşa olmaz, abdaldan paşa olmaz.
Ağaçtan maşa olmaz, Arap'tan paşa olmaz.
Ağaçtan maşa olmaz, çakaldan paşa olmaz.
Ağaçtan maşa olmaz, Kürt'ten paşa olmaz.

Yeteneksiz ve beceriksiz kimseler, zeka ve beceri isteyen işlerin üstesinden gelemeyecekleri için o tür işler onlara verilmemelidir.

145. Ağalık vermekle, yiğitlik vurmakla.
Beylik vermekle, yiğitlik vurmakladır.

Kişilerin saygınlıkları çevrelerine yardım etmeleri ve kahramanlıklarıyla ölçülür.

"– Kaç senedir yatıyorsunuz? diye sordu.

– Altı senedir.

– Çok olmuş. Allah kurtarsın.

– Sizi de!

– Siz eski mahpussunuz. Usulleri bilirsiniz. Burada yeni gelenler süpürge parası verdirler. Gönlünüzden ne koparsa... "Yiğitlik vurmakla ağalık vermekle"demişler. Siz de kendinize göre bir asilzade yerin evladısınız.

– Biz şimdi hep mahpusuz kardeşim. Asilzadelik dışarıdakilerde. Ağalığa gelince, altı senedir mahpus yatan adamda ağalık varsa bile tükenmiştir. Bizde eskiden de yoktu ya..."

(Kemal Tahir, Damağası, s.140)

146. Ağanın alnı terlemezse ırgatın burnu kanamaz.

İşverenin emeğinden yararlandığı insanlardan üst düzey verim alabilmesi için kendisinin de o işte gayret göstermesi gerekir.

147. Ağanın eli tutulmaz.

Varlıklı insanlardan yardım istendiğinde kendilerine ne kadar vereceği veya kendilerinden ne kadar istendiği söylenmemeli; takdir onlara bırakılmalıdır.

"– Para mı istiyorsunuz?

– Artık o sizin bileceğiniz şeydir. Para mı verirsiniz, kuruş mu verirsiniz yoksa sarı lira mı? Tabii... ağanın eli tutulmaz."

(Ali Fuat Ayral, Hicapsız Gözler: Ramazanoğulları, s.150)

148. Ağanın gözü ata tımardır.
Efendinin gözü ata tımardır.
Sahibinin gözü ata tımardır.
Sahibinin gözü tarlaya gübredir.
Ağanın gözü ineği semiz eder.
Ağanın gözü öküzü semiz eder.

Mal sahiplerinin mallarına iyi bakarak verimli sonuç almaları gibi, işverenler de işlerine sahip çıkarak, denetimlerini aksatmayarak başarılı sonuçlar elde edebilirler.

149. Ağanın gözü, yiğidin sözü.

Toplum içinde önder, saygı gösterilen kahraman ve yönetici durumundaki yetkin insanların çevrelerine karşı dürüst ve güvenilir olmaları gerekir.

150. Ağanın malı çıkar, uşağın canı.

Gelirin elde edilmesinde işverene göre çalışanın sarfettiği emek daha fazla, ödediği bedel daha ağırdır.

151. Ağanın muradı olunca hizmetkara ağlamak düşer.

Ekonomik olarak güçlü olanlar mutlu edilinceye kadar sıkıntının çoğunu hizmetindekiler çekerler.

152. Ağaran baş, ağlayan göz gizlenmez.

İnsanlar, ne yaşlılığın belirtisi olan saçların beyazlığını, ne de sıkıntı ve üzüntünün belirtisi olan gözyaşını gizleyebilirler.

153. Ağası güçlü olanın kulu asi olur

Nüfuzlu ve varlıklı kişinin koruması altında olan kimseler, herkese kafa tutmaktan çekinmezler.

"Yine "Ağası güçlü olanın kulu âsi olur"atasözünde, bürokrasice, devletçe kayırılan, bu zümrenin adamı olan kişilerdin halka zulümleri, soygunları ve şımarıklığı dile getirilmektedir."

(Ahmet Kabaklı, Bürokrasi ve Biz, s.109)

154. Ağası yiğit olanın etbaı sarhoş gezer.

Gücünü kanıtlamış, saygınlık kazanmış kişilerin yanında çalışanlar, işverenlerine güvenerek toplumun kurallarına ters olan davranışlar gösterebilirler.

155. Ağılda oğlak doğsa ovada otu biter.

Ağılda oğlak doğsa derede otu biter.

Tanrı her yarattığını rızkı ile birlikte yaratır. Herkesin rızkı kendine yeter.

"Çerkeşli İbrahim ailesi, yetişkin iki kıza birer kısmet çıksa, biraz ferahlayacak. Ama çıkmıyor. Bir de derler ki: "Ağılda oğlak doğsa, derede otu biter..."" "Lâf! Oğlan evlenip iki çocuk babası oldu, kızları alan satan yok..."

(Fakir Baykurt, Efkâr Tepesi, s. 175)

156. Ağır ağır demeli, çabuk çabuk yemeli.

İnsanlar konuşmalarında ciddi ve anlaşılır bir üslubu benimsemeli; yemeği ise hızlı yemelidirler.

157. Ağır basar, yeğni kalkar.

Kişilik sahibi, ağırbaşlı, olgun kişiler saygı görürlerken; davranışları ve sözleri tutarsız, huzuru bozan, yersiz konuşan kişiler ise saygı duyulmaktan uzaktırlar.

158. Ağır giden yol alır, hızlı giden yolda kalır.

Ağır git ki yol alasın.

Deve ağır gider ama yol alır.

Acele yürüyen yolda kalır.

Yapılmak istenilen bir işte çok fazla acelecilik göstermeden ilerlenmelidir. Acelecilik ve telaş başarıyı olumsuz etkiler.

"Amerika'sını, Avrupa'sını da benzer toplu tepkilerle gaflet uykularından uyandırmalıyız. Desinler ki:

– Bundan böyle Türkiye'yi, sorumlu devlet adamları aracılığıyla zaptedemeyiz. Türk halkı galeyan arifesinde kararlı. Siyasetçi ve asker üzerinde bizim sözümüzün, mitinglerde haykıran milyonlardan daha etkili olmasını umacak kadar budala olmayalım.

O Amerikalı ile Avrupalının aklı başına gelince, teröristlerin de yelkenleri suya inecektir.

Meydanlarda taşkınlık tavsiyesi değil bu dediğim; Ağır git ki yol alasın!, temennisidir."

(Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 25.05.2007)

159. Ağır kazan geç kaynar.

Ağırbaşlı insan çabuk öfkelenmez, acele hareket etmez.

Akıllı insan bir işe girişmeden önce iyice düşünür ve sonra işi uygular.

Eli ağır olan kişiler işlerini çabuk halledemezler.

Aklını kullanmayan insanın anlama gücü yetersizdir, söylenenleri geç anlar.

"Yılın geriye kalan üçte ikisinde özellikle haberleşme, tanıtma ve yayın çalışmalarına ağırlık verilmesi beklenir. Uygulamalar "Dünya Kitap Yılı"nda olduğu gibi "Ağır kazan geç kaynar"atasözüne hak verdirir nitelikte olmamalıdır."

(Der: Konur Ertop, Cumhuriyet 1924-1974, s.153)

160. Ağır ol batman gel / gelesin.
Ağır ol batman döv / dövesin.

Kişiler saygı görmek ve sevilmek istiyorlarsa; ciddi davranışları olan, tutarlı davranan, olaylara temkinli yaklaşan bir kişiliğe sahip olmaları gerekmektedir.

"Televizyonların 'Kuru deriden bal çıkartmak' için fırsat kollayan Türkçe özürlü spor servisleri 'Mal bulmuş Mağribi' gibi sevindiler ve 'Dinsizin hakkından imansız gelir' örneği, 'Yedi düvel'i Lucescu'nun üzerine saldırtmak amacıyla 'Yedi dereden su getirdiler.' Bereket versin, futbolseverlerin çoğunluğu 'Ağır ol batman gelesin' atasözüne uygun davrandığı için, medyanın kışkırttığı 'Atasözü savaşı' kanlı bir içsavaşa dönüşmedi."

(Özdemir İnce, Hürriyet Gazetesi, 08.04.2001)

Nutukçu Gani sesini yükselttikçe dinleyenlerdeki canlılık artıyordu. Aslında Gani de Alamancılık sırasını bekleyenlerden biri idi. Şehre sık sık gider gelirdi. Bir büyük partının köydeki sözcüsü idi kendince.. Yerine göre 'ağır durup batman döğmesini' bilirdi. Yerinde de çivisini çakardı.

(Abbas Sayar, Dik Bayır, s.44)

161. Ağır otur ki bey desinler.
Ağır otur ki ağa desinler.
Ağır otur da molla bilsinler.

Ağırbaşlı, davranışlarında ciddi ve tutarlı olan kişiler herkesçe sayılır ve sevgi görürler.

"– Ay, bu tabiri nereden öğrendin?

– Kraliçe Natali'den... 'fam fasil' diye boyuna başka kadınları çekiştirir. Kendisi güya elde edilmesi güç bir matahmış gibi, hasbanın! 'Ağır otur da molla bilsinler.' kabilinden... Ben bunu yapamıyorum, içimden geldiği gibi hareket ediyorum. Eh ufak tefek menfaatlerim de oluyor. Ne kaybediyorum ki? Sonunda hepsinin pabucunu eline veriyorum."

(Refik Halit Karay, Dişi Örümcek, s.168)

162. Ağır taş batman döver.
Ağır taş yerinden oynamaz.

Ağırbaşlı kimseler, her zaman saygı görürler ve toplumdaki yüksek konumları nedeniyle yerleri sağlam olur.

"Yörük çadırındalar. Artık Çakırcalı kendine gelmiş. Cesareti artmış. Kendinin kim olduğunu biliyor. Ağır taş, batman döver kabilinden, hiç ağzını açmıyor. Olura olmaza konuşmuyor."

(Yaşar Kemal, Çakırcalı Efe, s.50)

"Okçuoğlu bir okkalı 'Merhaba' dedi, oturdu. Uzun zaman sustu. Bu susmak derebeylikten kalma bir görenekti. Ağır taş kımıldamaz. Onun için bütün derebeylik kalıntıları, Okçuoğlu gibi, nerede olurlarsa olsunlar, fazla hiçbir laf etmezler."

(Yaşar Kemal, Teneke, s.25)

163. Ağır yükü hayvanın büyüğüne vururlar.

Verimli sonuçlar elde edebilmek için insanlara ya da hayvanlara yapabilecekleri kadar iş verilir. Bu nedenle en ağır işler bu işlerin altından kalkabilecek kişilere ya da hayvanlara yüklenir.

164. Ağırlanacak misafir yüzünden bellidir.

Kişilerin duygu ve düşünceleri çoğu zaman yüzlerine yansır.

165. Ağırlık altın kale, hafiflik başa bela.

Ağırbaşlılık toplumda saygı gören bir özellikken; ciddiyetten uzak olmak, her işe burnunu sokmak, yerli yersiz konuşmak gibi özellikler ise insanı kötü durumlara sokan davranışlardır.

166. Ağız büzülür, göz süzülür, ille burun, ille burun.

Bazı durumlarda sorunların ve yoklukların telafisi mümkünken; bazı durumlarda ise olumsuzluklar düzeltilemeyecek düzeydedir.

"Dikkat edilmesi gereken birinci kuralın birinci maddesi de "burun" üzerinedir.. Seçilen kız güzel olsa bile burnuna ayrıca dikkat edilmeli.. Eskiler boşuna "Gözdür süzülür, ağızdır büzülür... İlle burun... İlle burun..." dememişler.. Ölçü dışı bir burun sahibi taze gelinken çok göze batmaz.. Ne vakit yaş ilerler, kadının taraveti geçer.. Organlar birer ikişer dökülmeye başlar.. Gözün altı torbalanır, üst derisi kösteklinin kapağı gibi aşağı iner.. Ağız süzme yoğurdun suyunu aldığın torba gibi büzülür, çizik çizik olur.. Burun ise kulakla birlikte insanın ölene kadar büyümesini sürdüren iki organdan biridir..."

(Selahattin Duman, Vatan Gazetesi, 09.11.2008)

167. Ağız yer yüz utanır.
Yiyen ağız utanır.
Yiyen ağız udlu olur.

Bir başkasından yardım ve armağan alan kimseler, onlara karşı kendilerini borçlu / eksikli hissederler. Bu tür işlere girip utanılacak duruma düşülmemelidir.

"Bizim onlardan geri kalacak ne halimiz var? Seçim geldi, kapıya dayandı. Şimdi: "Kim kime dum duma", "hancı sarhoş yolcu da sarhoş..."Biz de ireyimizin tümünü Demirgırat'a verir, partinin hökümetin kapısına dayanırız. Yiyen ağız utanır. Bugüne bugün bu dünya: Al gülüm, ver gülüm dünyası."

(Abbas Sayar, El Eli Yur, El de Yüzü, s.14)

"...Anlat gözelce nasıl işler istediğimizi. Köye birlikte gitmeniz iyi oldu. Hem de kes bir kuzu, yiyen ağız udlu olur."

(Fakir Baykurt, Keklik, s.80)

168. Ağız yüreğin taşkınını söyler.

İnsanlar konuşmalarında sıkıntılarını, kendilerine üzen şeyleri dile getirirler.

169. Ağızdan çıkan başa değer.

Söylenen bir söz dönüp dolaşıp söyleyen kişiyi iyi ya da kötü bulur.

170. Ağızla pilav pişmez, yağla pirinç gerek.

Bazı işlerin yapılabilmesi için söz vermek yeterli değildir; iş için gerekli maddi gereksinimlerin bulunup bir araya getirilmesi gerekmektedir.

171. Ağlama ölü için, ağla deli için.
Ağlama ölü için, ağla diri için.

Yakını ölen birisinin acısı zamanla dinebilir; ama yakını akıl dışı işler yapan birisinin sıkıntısı, acısı hiç bitmez.

"[...] Anlar, cin gibidir, anlar. Onca debdebe, onca hazırlık. Masrafın gölgesi bile yıkar belimizi, anlar. Anlarsa anlasın, eeeh, ne yapayım. Acılı başta akıl makıl olmuyor. Hay kara başım, hay kara ömrümüz. Bir de oturmuş gidenlerimiz için ağlaşmakla eğleşiyoruz. Ağla diri için, ölü için değil."

(Ayşe Kilimci, Yapma Çiçek Ustaları, s.152)

172. Ağlamakla iş, gözyaşıyla aş olmaz

Amaca varmak için çalışmak gerekir; ağlamak sızlanmak ve üzülmek bir işin yapılabilmesi için çıkar yol değildir.

"Kaynanası dese, bunu da yapabileceğini biliyordu. Kendi başına yapmaya cesaret edemediği ne kadar şey varsa kaynanası söyleyince yapmıştı. Bu kadar ağladığın yeter. 'Ağlamakla iş, gözyaşıyla aş olmaz.' Aha bizim dam bomboş durur, topla çocuklarını git yerleş oraya.Tebelleş çıkan olursa, bana bir haber et, dağ gibi arkandayım."

(Feyza Hepçilingirler, Ürkek Kuşlar s.60)

173. Ağlamakla yâr ele girmez.

Bir amaca, isteğe, özlenen bir şeye ağlayıp sızlayarak kavuşulamaz. Ancak, emek verilirse kişi başarıya ulaşır ve istediğini elde eder.

Sonra baktılar ki, ağlamakla yar ele geçmez. O zaman bize bir haber gönderip:

"– Eğer iznin olursa bize pasaport göndersin. Biz de gelip esirlemizi alalım."

Dediler.

"– Gelsinler...! [...]

(M. Ertuğrul Düzdağ, Akdeniz Bizimdi: Barbaros Hayrettin Paşa'nın Savaşları, s.300)

174. Ağlamasını bilmeyen ölüsünü mundarlar.

Bir işin gereklerini yerine getirmeyen, ona göre davranmayan kişiler; işi berbat ederler.

175. Ağlamayan çocuğa meme vermezler.

Kendi hakkını savunmak için sesini çıkarmayan kişiyi kimse duyamadığı için yardım edecek başka insanlar da bulunamaz.

"Ağlamayan çocuğa meme verirler mi? Mâlum ya radyo bu, buradan bağırdın mı, git Amerika'dan kendi sesini dinle! "Gulgule yok!"diye bağırmazsan, sende gulgule olmadığını Turuman ne bilsin?"

(Aziz Nesin, Damda Deli Var, s. 119)

176. Ağlar göz ile sahte sözden kendini sakın.

Dürüst olmayan çevresindekileri kandırmak ve kendini acındırmak için ağlayan ve içten olmayan kişilerden uzak durulmalıdır.

177. Ağlarsa anam ağlar, gerisi yalan ağlar.
Ağlarsa anam ağlar, başkası yalan ağlar.
Ağlarsa anam ağlar, kalanı yalan ağlar.

Anaların sevgisi karşılıksız, içten ve süreklidir. Bunun dışında kalanlar için aynı şey söz konusu değildir.

El kızıdır ağlar ama yanarsa anan yanar ağlarsa anan ağlar Memedim.

(Yaşar Kemal, İnce Memed 3, s.447)

"Modernitenin ağlamayı aşağıladığının zannedilmesi, ağlayanın zayıf görülmesi, göz yaşını tutamayanların bunu toplumdan gizlemeye çalışması modernitenin insanlığı dışladığının ilanıdır. İyi de... İnsan olmayı reddeden modernitenin neresi modernitedir? Ağlarsa anam ağlar, gerisi yalan ağlar, sözü anaları yücelttiği kadar insanlığı da yeren bir söz değil midir?"

(Cüneyt Ülsever, Hürriyet Gazetesi, 26.01.2004)

178. Ağlatan gülmez.

Hiçbir kötülük cezasız kalmaz. Kötülük yapanlar er ya da geç cezalarını bulurlar.

179. Ağlayanın bir derdi var, gülenin beş.

Kimin derdinin daha çok olduğu davranışlarına bakılarak tam olarak anlaşılamayabilir.

180. Ağlayanın malı gülene hayır etmez.

Başkasına ait olan bir şeyi onun rızası olmadan ele geçiren kişi, malı istediği gibi kullanamaz, o mal ona mutluluk getirmez.

"Davran bakalım ağa, bu mallara senden başka köyde kimsenin gücü kuvveti yetmez diyenlere Hacı Osman Efendi sakalını sıvazlayarak dindar bir eda ile "Allah helâlından versin. Ağlayanın malı gülene hayır etmez" dedi."

(Halil Aytekin, Harman Yangını: Hikâyeler, s.23)

"– Elbet alın teriyle kazanmış. Ermeni kırımında herkes ermeni mallarına, ermeni evlerine sahiplenmiş, ama deden "ağlayanın malı başkasını güldürmez"deyip hiçbir şey almamış. Hep fakir fukara ya dağıtmış."

(Talip Apaydın, Öykülerle Çizgiler "Eski-Yeni Öykülerden Bir Seçki", s. 74)

181. Ağrılarda göz ağrısı, her kişinin öz ağrısı.

Kişiyi en çok kendi sıkıntı ve sorunları üzer.

182. Ağrısız baş mezarda gerek.
Ağrısız baş mezarda olur.
Dertsiz baş, mezara / mezarda taş.
Rahat ararsan mezarda.
Dertsiz baş terkide gerek.
Gailesiz baş, yerin altında.
Gailesiz baş terkide olsa gerek.
Dertsiz baş, bostan korkuluğunda.
Dünyada tasasız baş bostan korkuluğunda bulunur.

Kişilerin yaşamları boyunca karşılaştıkları sorunlar, dertler, sıkıntılar; bunlardan dolayı duydukları üzüntüler, çektikleri çileler ancak ölümleriyle sona erer.

"[...]Üstüne sağlık benim de ağrılarım arttı. Dünyanın sıkıntısı biter mi? Ağrısız baş mezarda olur demişler. Allah sabır vere. İman vere. Sana ne diyeceğim dinle. [...]"

(Hüseyin Karatay, Ana, s.203)

183. Ağustosun 15'inden sonra ere kaftan, ata çul.

Ağustos ayının on beşinden sonra sıcaklar azalmaya, kış soğukları yavaş yavaş kendini göstermeye başlar. Bu durum kışa hazırlık yapmanın zamanı geldiğini hatırlatır.

184. Ağustosun yarısı yaz, yarısı kıştır.

Her ne kadar ağustos, yaz mevsiminin ayıysa da on beşi geçtikten sonra kışın habercisi soğuklar kendini yavaş yavaş göstermeye başlar.

"– Çok sıcak, dedi kadın. Ama İstanbul'un sıcaklığına güvenilmez, bir bakarsın kışlayıverir. Ne derler, ağustosun on beşi yazsa on beşi kış."

(Füruzan, Parasız Yatılı, s. 65)

185. Ağzı büyük olana kepçe kaşık.

İhtiyacı büyük olan kimselere yapılan küçük yardımlar, onların sorunlarını gidermek için yeterli olmayabilir.

186. Ağzı eğri, gözü şaşı ensesinden belli olur / bellidir.
Ağzı eğri, gözü şaşı arkasından bellidir.

İnsanların kimi tavır ve davranışları sahip oldukları olumsuz özelliklerin ipuçlarını verebilir.

187. Ağzına tat bulaşanın gözü pekmez tulumundadır.

Bir işin kazancından çok memnun olan kişiler, bu işin peşini bırakmazlar ve de daha çok kazanç getirebilecek benzer işlerin peşinde koşarlar.

188. Ah alan onmaz.

Kötü ve zalim insanlar; yaptıkları nedeniyle aldıkları beddualaların etkisiyle günün birinde mutlaka cezalarını çekerler.

189. Ah arka ah arka düşman göre de korka.

İnsanlar, arkası kuvvetli olan kimselere yaklaşmaktan çekinirler.

190. Ah deme ki düşman oh demesin.

Düşmanların amacı düşmanı olduğu kişileri eziyet çekerken görmektir. Bu nedenle düşmanın sevinmesini istemeyen kişiler ne kadar acı çekseler de bunu karşıdakine belli etmemeleri gerekir.

191. Ahali isterse padişahı tahttan indirir.

Toplum birlik olursa güçlü olur, bu güçle olanaksız gibi görülen işleri başarır.

192. Ahmağa yüz, abdala söz vermeye gelmez.

Ahmak ve abdal insanlar ile ileşitimde ölçüye dikkat etmek, kontrolü elden bırakmamak gerekir.

193. Ahmak gelin yengeyi halayığı sanır.

Anlayışsız kişiler, kendilerine yardımcı olan, kendilerini koruyup kollayan kimseleri değersiz olarak görüp onlara saygısızca davranabilirler.

194. Ahmak iti yol kocatır.
Akılsız iti / köpeği yol kocatır.

Plansız programsız yapılan işlerden verim almak güçtür. Bu tür işler aynı zamanda boşa geçirilen zaman, boşa harcanan emektir.

"İşte sürünün amansız bekçileri; trene doğru koşan iki karabaş. Bir tanesi de hiç istifini bozmadan bozmadan yatıyor ve bakıyor. O çobanın çok tekrarladığı "akılsız köpeği yol kocatır"tekerlemesini yaşıyarak duymuştur ve o da artık gençliğinde bu trene karşı çok koşmuştur. Artık tecrübeli ve temkinlidir."

(Hikmet Birand, Anadolu Manzaraları, s.16)

195. Ahmak misafir ev sahibini ağırlar.
Şaşkın misafir ev sahibini ağırlar.
Misafirin yüzsüzü ev sahibini ağırlar.

İnsanlar, başkalarının sorumluluklarına, görevlerine karışmamalıdır.

"[...] Örneğin, Anayasa Mahkemesi'nin Af konusuyla ilgili son kararı üzerine politikacıların dediklerini izliyor musunuz? "Anayasa Mahkemesi Anayasa'yı ihlâl

"Davran bakalım ağa, bu mallara senden başka köyde kimsenin gücü kuvveti yetmez diyenlere Hacı Osman Efendi sakalını sıvazlayarak dindar bir eda ile "Allah helâlından versin. Ağlayanın malı gülene hayır etmez" dedi."

(Halil Aytekin, Harman Yangını: Hikâyeler, s.23)

"– Elbet alın teriyle kazanmış. Ermeni kırımında herkes ermeni mallarına, ermeni evlerine sahiplenmiş, ama deden "ağlayanın malı başkasını güldürmez"deyip hiçbir şey almamış. Hep fakir fukara ya dağıtmış."

(Talip Apaydın, Öykülerle Çizgiler "Eski-Yeni Öykülerden Bir Seçki", s. 74)

181. Ağrılarda göz ağrısı, her kişinin öz ağrısı.

Kişiyi en çok kendi sıkıntı ve sorunları üzer.

182. Ağrısız baş mezarda gerek.
Ağrısız baş mezarda olur.
Dertsiz baş, mezara / mezarda taş.
Rahat ararsan mezarda.
Dertsiz baş terkide gerek.
Gailesiz baş, yerin altında.
Gailesiz baş terkide olsa gerek.
Dertsiz baş, bostan korkuluğunda.
Dünyada tasasız baş bostan korkuluğunda bulunur.

Kişilerin yaşamları boyunca karşılaştıkları sorunlar, dertler, sıkıntılar; bunlardan dolayı duydukları üzüntüler, çektikleri çileler ancak ölümleriyle sona erer.

"[...]Üstüne sağlık benim de ağrılarım arttı. Dünyanın sıkıntısı biter mi? Ağrısız baş mezarda olur demişler. Allah sabır vere. İman vere. Sana ne diyeceğim dinle. [...]"

(Hüseyin Karatay, Ana, s.203)

183. Ağustosun 15'inden sonra ere kaftan, ata çul.

Ağustos ayının on beşinden sonra sıcaklar azalmaya, kış soğukları yavaş yavaş kendini göstermeye başlar. Bu durum kışa hazırlık yapmanın zamanı geldiğini hatırlatır.

184. Ağustosun yarısı yaz, yarısı kıştır.

Her ne kadar ağustos, yaz mevsiminin ayıysa da on beşi geçtikten sonra kışın habercisi soğuklar kendini yavaş yavaş göstermeye başlar.

"– Çok sıcak, dedi kadın. Ama İstanbul'un sıcaklığına güvenilmez, bir bakarsın kışlayıverir. Ne derler, ağustosun on beşi yazsa on beşi kış."

(Füruzan, Parasız Yatılı, s. 65)

185. Ağzı büyük olana kepçe kaşık.

İhtiyacı büyük olan kimselere yapılan küçük yardımlar, onların sorunlarını gidermek için yeterli olmayabilir.

186. Ağzı eğri, gözü şaşı ensesinden belli olur / bellidir.
Ağzı eğri, gözü şaşı arkasından bellidir.

İnsanların kimi tavır ve davranışları sahip oldukları olumsuz özelliklerin ipuçlarını verebilir.

187. Ağzına tat bulaşanın gözü pekmez tulumundadır.

Bir işin kazancından çok memnun olan kişiler, bu işin peşini bırakmazlar ve de daha çok kazanç getirebilecek benzer işlerin peşinde koşarlar.

188. Ah alan onmaz.

Kötü ve zalim insanlar; yaptıkları nedeniyle aldıkları beddualaların etkisiyle günün birinde mutlaka cezalarını çekerler.

189. Ah arka ah arka düşman göre de korka.

İnsanlar, arkası kuvvetli olan kimselere yaklaşmaktan çekinirler.

190. Ah deme ki düşman oh demesin.

Düşmanların amacı düşmanı olduğu kişileri eziyet çekerken görmektir. Bu nedenle düşmanın sevinmesini istemeyen kişiler ne kadar acı çekseler de bunu karşıdakine belli etmemeleri gerekir.

191. Ahali isterse padişahı tahttan indirir.

Toplum birlik olursa güçlü olur, bu güçle olanaksız gibi görülen işleri başarır.

192. Ahmağa yüz, abdala söz vermeye gelmez.

Ahmak ve abdal insanlar ile ileşitimde ölçüye dikkat etmek, kontrolü elden bırakmamak gerekir.

193. Ahmak gelin yengeyi halayığı sanır.

Anlayışsız kişiler, kendilerine yardımcı olan, kendilerini koruyup kollayan kimseleri değersiz olarak görüp onlara saygısızca davranabilirler.

194. Ahmak iti yol kocatır.
Akılsız iti / köpeği yol kocatır.

Plansız programsız yapılan işlerden verim almak güçtür. Bu tür işler aynı zamanda boşa geçirilen zaman, boşa harcanan emektir.

"İşte sürünün amansız bekçileri; trene doğru koşan iki karabaş. Bir tanesi de hiç istifini bozmadan bozmadan yatıyor ve bakıyor. O çobanın çok tekrarladığı "akılsız köpeği yol kocatır"tekerlemesini yaşıyarak duymuştur ve o da artık gençliğinde bu trene karşı çok koşmuştur. Artık tecrübeli ve temkinlidir."

(Hikmet Birand, Anadolu Manzaraları, s.16)

195. Ahmak misafir ev sahibini ağırlar.
Şaşkın misafir ev sahibini ağırlar.
Misafirin yüzsüzü ev sahibini ağırlar.

İnsanlar, başkalarının sorumluluklarına, görevlerine karışmamalıdır.

"[...] Örneğin, Anayasa Mahkemesi'nin Af konusuyla ilgili son kararı üzerine politikacıların dediklerini izliyor musunuz? "Anayasa Mahkemesi Anayasa'yı ihlâl

etmişmiş!"Ne buluş ne buluş! Kim, kimin için söylüyor bunu: Politikacıları Anayasa içinde tutmakla görevli Anayasa Mahkemesi'ne karşı, Anayasa dışına çıkmış politikacılar söylüyor! Gel de anma o güzel atasözümüzü: "Şaşkın misafir ev sahibini ağırlar."

(Seha L. Meray, Su Başlarını Devler Tutmuş, s.195)

196. Ahmak olana söz anlatmaktansa dağda domuz gütmek yeğdir.

Anlama zorluğu çeken kişilere laf anlatmak en zor işleri yapmaktan bile güçtür.

197. Ak akçe kara gün içindir.
Ak mal kara gün içindir

Çalışarak, emek vererek, alın teriyle kazanılan para, kötü günlerinde insanları sıkıntılarından kurtarır.

"İnsan nereye giderse gitsin, nereye bakarsa baksın veya kulak verirse versin gözlerine, "Yurttaş, namusunu arttır!"yollu yazılar renk renk çakıp parlıyor, kulağına davudî sesli hoparlörler, "Ak akça kara gün içindir!"diye haykırıyordu."

(Talip Apaydın, Yolun Kıyısındaki Adam, s.116)

"Kıy paraya, yoksa kurtulamazsın...""Savcıya, yargıca yedir biraz...""Mal sat! Ak mal kara gün için..."Anan altınlarını satsın, varsa..."

(Fakir Baykurt, Sınırdaki Ölü, s.219)

198. Ak at ile cahil ağaya kulluk çetindir.
Genç beye hizmet etmek güçtür.
Genç beyle, küheylan atla geçinmek güç.

Eğitilmesi, yetiştirilmesi zor canlılar ile bilgisiz, deneyimsiz ve hırslı insanlar ile bir arada yaşamak zordur.

199. Ak curun akmazsa kara curun kol gibi.

Kimi zaman az ama sürekli bir kazanç, çok ama devamı kesin olmayan bir kazanca tercih edilmelidir.

200. Ak göt, kara göt geçit başında belli olur.
Ak göt, kara göt hamamda belli olur.
Ak don, kara don geçit başında belli olur.
Ak don, kara don hamamda belli olur.
Ak bacak, kara bacak geçit başında belli olur.
Ak bacak, kara bacak hamamda belli olur.
Ak baldır, kara baldır geçit başında belli olur.
Ak baldır, kara baldır hamamda belli olur.
İyi kötü geçit başında belli olur.

Bir işin gerçek sonucu, doğruluğu o konuyla ilgili yapılacak bir yarış veya sınav ile ortaya çıkar.

"Kem küm etse bile, sonunda burnu sürtülecek, yüzünü eğecektir. Ben biliyorum ne diyeceğini onun; sonunda: Ben ettim, siz etmeyin, lanet olsun hepinize, varın alın kayığı, başınızda paralayın diyecek. Desin de... Biz de kayığı alalım da ak göt kara göt o zaman belli olur."

(Tarık Dursun K., Denizin Kanı, s.48)

201. Ak gün ağarıp kalmaz, kara gün kararıp kalmaz.

Dünyada her şey bir değişim içindedir. Hiçbir şey (varlık, mutluluk, sıkıntı... vb) sürekli değildir.

202. Ak gün ağartır, kara gün karartır.

Mutlu ve başarılı bir yaşam kişileri dinç ve canlı tutarken; üzüntülü, kederli ve başarısız bir yaşam ise kişileri yıpratır, karamsar kılar.

203. Ak koyunu gören, içi dolu yağ sanırmış.
Ala keçiyi gören, içi dolu yağ sanırmış.
Gök keçiyi gören, içi dolu yağ sanırmış.

Dış görünüş aldatıcı olabilir. İyi bir görüntünün altında yine iyi bir şeyler arayanlar yanılıyor olabilirler.

"Köylüye sorarsan, şen şatır, derdi tasası yok, gamsız gümansız bir adamdır Sarı. Vara güler, yoğa güler. İdaresi iyidir. Horantası kalabalık değildir. Karısı, en dar zamanlarda gebe kalmayı, çocuk üstüne çocuk doğurmayı bırakmıştır. Öküzleri canlıdır. Tarlaları biterlidir. İstese, on dört yaşındaki oğlu Durmuş'u gelecek güz everebilir. Köylü böyle der. Ama bir de kendine sorun. "Ak koyunu gören içi dolu yağ sanırmış!"

(Fakir Baykurt, Çilli Karın Ağrısı Cüce s.214)

204. Ak koyunun kara kuzusu da olur.

İyi kişilikli ve soylu insanların her zaman iyi kişilikli ve soylu çocukları olmayabilir.

"Dünkü piyasa hareketleri, faizlerin sadece zor duruma düşenler için değil, herkes için düşürülmesi gereğini ortaya koyuyor. Yani Fed, iskonto penceresinden kullandırdığı kredilerin faizini değil, temel faizini düşürene kadar yüksek tansiyon sürecek gibi görünüyor. - Sonuç- "Ak koyunun kara kuzusu da olur" Türk Atasözü."

(Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 22.08.2007)

205. Ak köpeğin pamuk pazarına zararı vardır.
Ak köpeğin pamuğa zararı vardır.
Ak itin pamuk satana / pamukçuya zararı vardır.

Görünüşü iyi, niteliği kötü olan bir şey, içinde bulunduğu ortamda benzer görünüşlü şeylerin iyi nitelikli olsalar da değerlerini azaltabilir.

"Özellikle Elâzığ dolaylarında bir söz var. Çok olayda düşünürüm bu sözü: "Ak itin, pamuk satana zararı vardır"derler Elâzığlılar. Kimin, neyin ne olduğunu iyi belirlemek, öyle yargıya varmak gerek. takanı görünce, "Vay bu da komünist..."yargısıyla, Mc Carthy'ciliğe prim verile verile kimsede huzur kaldı mı, cevabını Turhan Bey versin... Türkiye, bir an önce tam demokrasiye geçişi sağlama zorundadır..."

(Mustafa Ekmekçi, Gün Ola Harman Ola, s.108)

206. Ak köpek, kara köpek, ikisi de köpektir.

Özleri aynı olan şeyler, farklı görüntülere sahip olsalar da onların huy ve davranışlarını yine özleri belirler.

207. Akacak kan damarda durmaz.
Çıkacak kan damarda durmaz.
Kimi işlerin gerçekleşmesi engellenemez.

"– Bağırma yukardan misafir hanım duyar.

– Bağıracağım işte... Bu halini misafir de duysun, cümle âlem de işitsin...

– Sus ben karı. Bir kazadır oldu. Akacak kan damarda durmaz.

– Aksın tekmil kanın işte oradan..."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Sevda Peşinde, s.227)

"Sağdıcm ne yaptın, elini parçalamışsın be. Vay vay vay!"diyerek acısını paylaşmak istedi. "Çıkacak kan damarda durmazmış, yok bir şey, meraklanma!"

(Erdoğan Baysal, Tütün Parası, s.92)

208. Akan çay her zaman kütük getirmez.

Emek harcanmadan bir gelir elde edilse de bunun devam edeceği garantisi yoktur.

209. Akan su yosun tutmaz.

Çalışkan kimseler sürekli kendilerini geliştirerek daha iyisini yapabilme yeteneklerini arttırırlar.

210. Akara kokara bakma, çuvala girene bak.

Kazanılan, ele geçirilen para veya malı; iyi ya da kötü şeklinde ayrım yapmaksızın değerlendirmek gerekmektedir.

211. Akar su aklığına akar.

Çalışkan ve üretken insanlar kendilerini de yüceltirler.

212. Akar su pislik tutmaz.

Çalışkan insanlar üretken ve kötülükten uzak olurlar.

"Köy kadınlarının bu suda çamaşır yuğdukları, çocukların çimdikleri yetmezmiş gibi, köyün bütün pisliği de bu suya dökülüyordu. Başta muhtar olmak üzere, önüme gelen köylüye, "akarsu pislik tutmaz"sözünün neden yanlış olduğunu açıkladım."

(Aziz Nesin, Şehirden İndim Köye, s.150-151)

213. Akar suya inanma, eloğluna dayanma.
Ere güvenme, çöpe dayanma.

Başkalarına çok fazla güvenilmemelidir.

214. Akarsu çukurunu kendi kazar, su yatağını bulur.
Su yatağını bulur.
Su aka aka yolunu bulur.
Akarsu çukurunu kendi kazar.
Su çukurunu, yel tepesini bulur.

Güçlüklerden yılmayan azimli, çalışkan ve başarılı kişiler, kendi yollarını ve olanaklarını kendileri bulurlar. Zaman içerisinde her şey gerçek değer ve yerine ulaşır.

215. Akbaba leyleğin dayısı, herkese kendi başının kaygısı

Kişiler başkalarının kusurlarıyla çok fazla ilgilenmemeli aynı kusurlar kendilerinde de olabileceğinden herkes kendi eksiklikleriyle ilgilenmeli. Herkes kendi derdine yanmalı.

216. Akbabaya taş atan onmaz.

Tehlikeli ve saldırgan insanlara bulaşmamak gerekir.

Yaşlı ve güçsüz kimselere iyi davranılmalı, saygı gösterilmelidir.

217. Akça akıl öğretir, don yürüyüş.
Akça sayış öğretir, don yürüyüş.
Esvap yürüyüş, para konuşma öğretir.

Ekonomik olarak güçlü olmak kişiyi akıllı ve gösterişli yapar.

"Öyle ya don yürüyüş, akça akıl öğretir. İki parça da tarla alsın da bir görün. Bütün köylere meydan okumasına ne kaldı. Erkek böyle olmalı, koç kuyruğu yedirmeli avrada."

(Ali Kemal Gözükara, İbili'ye Mektuplar, s.36)

218. Akçası ak olanın bakma yüzün karasına.

Kişiler namuslarıyla para kazandıkları sürece yaptıkları işlerin ne olduğu önemli değildir.

219. Akçe bir murad içindir, bir inat içindir.

Para, kimi zaman istekleri yerine getirmek kimi zaman ise karşılaşılan engelleri aşmak için kullanılır.

220. Akçe ile boğça insanı eder yüce.

Ekonomik güç kişiyi saygın kılar, yüceleştirir.

221. Akçeli adamdan dağlar korkar.

Para insana çoğu şeyin sağlayamayacağı kadar büyük bir güç sağlar ve bu güç yıkılmaz gibi duran insanları bile korkutabilir.

222. Akıl akıldan çıkar.

Kişiler bir konu hakkında ne kadar bilgili olurlarsa olsunlar, işi bilen başkalarına danıştıklarında daha yararlı sonuçlar elde edebilirler.

223. Akıl akıldan üstündür.
Akıl akıldan üstündür, arşa çıkıncaya kadar.

İnsanların zeka düzeyleri ve düşünme yetenekleri farklıdır.

"Bir takım gözü açık adamlar sabahleyin araba garajdan çıkmazdan önce mi içine dolmuşlar? Oturanlar, ayakta kalanlara hiç acımazlar. Hemen gururlu birer somurtkanlık almışlardı.

Nuri kulağıma:

– Akıl akıldan üstündür arşa çıkıncaya kadar. Sen dur, ben şimdi ikimize de yer açtırırım, dedi."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ben Deli miyim? s.65)

"Yahu kadına bak, bilmediği hiçbir şey yok, bilmese de çözemeyeceği yok,"diye takıldı. "Eee, dedi Fikriye, bilmiş tavrını hiç değiştirmeden, "el elden, akıl akıldan üstündür..." "Sen kızları everdikten sonra, bu evde yalnız otura otura iyice feylesof kesildin Fikriye Hanım, çok düşünmenin sonunu bilirsin."

(Reha Çamuroğlu, Bir Anlık Gecikme, s.30)

224. Akıl bir attır, dizgini arifin elinde gerek.

İnsan aklını doğru kullandığı zaman başarıya ulaşır. Bunun için ona yol göstereceklerin de bilgi sahibi kişiler olması gerekmektedir.

225. Akıl dediğin başta, çakal dediğin dağda olur

Her şeyin değer kazandığı ve yaşamını rahatça sürdürebildiği yerler vardır ve bunlar birbirlerinden farklı olabilirler.

"Canım ben müneccim değilim Zeybek, ne bilirim el alemin akıllısını, akılsızını. Bu adamlar çakal mı, böcü börtü mü nasıl anlarım! Akıl dediğin başta, çakal denilen dağda olur. Oysa ben burada, onlar orada; anlayacağın yol ayrı, han ayrı. Zaten senin demek istediğini de kavrayamadım."

(Erdoğan Baysal, Tütün Parası, s.86)

226. Akıl gibi sermaye olmaz.

Hiçbir şey akıl kadar insana kendini geliştirmesinde yardımcı olamaz.

227. Akıl ile nefis birbirinin düşmanıdır.

Nefsin arzu ettiği şeyler kimi zaman insanları yanlış yola sürükleyebilir. Akıl ise daima doğru yolu göstermektedir. Bu nedenle nefis ve akıl çatışır.

228. Akıl kişiye sermayedir.
Akıl adama sermayedir.
Akıl insana sermayedir, o da gide gelmeye.

İnsanın başarıya ulaşmasında, toplum içinde saygın bir konuma gelip mutlu olmasında aklın büyük bir rolü olduğundan, insanın en büyük varlığı aklıdır.

"Zaman zaman bize doğrudan öğüt vermek yerine, atasözlerine başvururdu.

En çok kullandığı atasözü, "Akıl insana bir sermayedir,"idi.

Bu sözü, bize öğüt vermek için değil çevresinde onaylamadığı işler yapan dostlarını eleştirmek için kullanırdı."

(Emre Kongar, Babam Oğlum Torunum, s.123)

229. Akıl nerede ise devlet oradadır.

Aklını kullanan insanlar hata yapmayacaklarından zarara uğramaz ve mutsuz olmazlar.

230. Akıl olmayınca başta, ne kuruda biter, ne yaşta.
Baht olmayınca başta, ne kuruda biter, ne yaşta.

Talihsiz ya da akılsız insanlar hangi işe girişirlerse girişsinler sonuçta başarı elde edemezler ve hüsrana uğrarlar.

"Önce seki sıkı bir diyete başlatıyorlar... İğneli uygulamaya öyle geçiyorlar...

İğneleri temin ederken de müşterinin eline yazılı bir kâğıt veriyorlar... Kağıt, bir tembihatname.. İçinde mealen şöyle bir şeyler yazıyor..

"Bu iğneleri yaptırdığınız süre içinde sakın ola ki diyetinizi yarım b1rakmayın.. Yoksa ilacın içeriği yüzünden zehirlenirsiniz.."

Hele.. Hele.. Hele..

Akıldan fukaranın hem iki bin dolarını alacaksın.. Hem de zayıflatma sorumluluunu onun başlamış olduğu diyete yükleyeceksin..

"Bir de diyetini sakın bırakma, yoksa ölürsün!" deyip korkutacaksın..

Ne diyeyim ben.. "Akıl olmayınca başta.. Ne kuruda biter ne yaşta..." demişler zaten..."

(Selahattin Duman, Vatan Gazetesi, 28.10.2006)

"Aslında ben bahtsız bir adamım. Benim aha bu bahtsız başımda, bahtın zerresi zırnığı yoktur. Boşuna dememişler, baht olmayınca başta, ne kuruda biter ne yaşta. Tamahkâr bir adamım. Her şeyi merak ederim. Ulan merak etme işte, önüne bak. Yok bakmam."

(Muzaffer Oruçoğlu, Kangurular, s.307)

231. Akıl olmayınca ne yapsın sakal?
Akıllı olsa her sakallı kişi, sakallılara danışırlardı her işi.
Sakal ile kadı olunmaz.

Vücudun herhangi bir yerinde çıkan kıl (özellikle de yüzde çıkan sakal) zeka ve akıl yönünden kişiye herhangi bir katkı sağlamaz.

"Başbakan dün, yarım kalan MGK'nin yeniden toplanmısını istedi.. Durum belli. Ecevit rövanşa hazır.. Peki Cumhurbaşkanı Sezer hazır mı? Bu yazı yazılırken, hazır olup olmadığı belli değildi.. Bu konuda bir tüyo vermedi Sezer.. Gelip de görmemek var serde..

Geçen Cumartesi günü yayınlanan yazımızda, "Bakalım gireceğimiz yeni haftada ne gibi krizler yaşayacağız?"demiştik..

Değerli büyüklerimizi, bizi yalancı çıkartmadıkları için kutlar ve teşekkür ederiz.. Her ikisine vallahi de bravo, billahi de bravo.. [...]

Akıl olmayınca ne yapsın sakal..

Dilim seni dilim dilim dileyim, başıma geleni senden bileyim..

Allahım hem bizim, hem tüm ulusumuzun aklını koru..

Amin..."

(Sedat Sertoğlu, Sabah Gazetesi, 21.02.2001)

"Kılda keramet olsa tabakhaneye nur yağar. O bıyıklar derhal kesilecek!

Verdiği kesin emirle yetinmeyerek karyoladan atladı, gitti masasının çekmecesinden küçük pırıl pırıl bir makas alıp geldi. Zaloğlu'nun koca bıyığını hart hart kesip, genç adamı kuşa çevirdi."

(Orhan Kemal, Vukuat Var, s.116)

"Tu... Sen şu hoca reziline bak. Torba kadar sakalından da utanmaz, sakalından büyük yalan söyler. Vay rezil!..

Sakal koyvermekle, adam olunmaz; keçinin de sakalı var."

(Aziz Nesin, Zübük, s.337-338)

"Halis koç bıyık. İnsanın eli varır da keser mi o güzel bıyığı?"

"Canım yiğitlik kılla olsa, tabakhaneye nur yağardı!"

"Doğru."

(Orhan Kemal, Vukuat Var, s.123)

232. Akıl ortağı ortak, mal ortağı kaypak.

Düşünceler paylaşılırken birlik içinde olan kişiler, sıra maddi bölüşüme gelince bireyselliği ön planda tutup kendi çıkarlarını koruma peşine düşbilirler.

233. Akıl para ile satılmaz.

Maddi olanaklar aklı geliştirebilir ancak var edemez.

"Akıl parayla satın alınabilinseydi ne iyi olurdu. Parası olup da aklı olmayanlar, ihtiyaçları kadar akıl satın alırlardı da şu memleket biraz düzelirdi. Belki de, akılları olmadığı için, parayla almak mümkün olsa bile satın almazlardı."

(Mehmet Şevket Eygi, Milli Gazete, 14.10.2005)

234. Akıl tecrübe ile kemal bulur.

İnsanlar yaşları ilerledikçe kazandıkları deneyimlerle daha doğru düşünmeye başlarlar. Böylece insanla birlikte aklı da olgunlaşır.

235. Akıl yaşta değil, baştadır.

Akıl her zaman yaş ile doğru orantılı olmayabilir. Yaşlandığı halde olgunlaşamamış, kendini geliştirememiş kişilerle de karşılaşılabilir.

"Nameler göndermekte bu kadar inat gösteren delikanlı, sakın bu genç yaşına rağmen öyle bir ince görüşlü biri olmasın. Akıl yaşta değil baştadır."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Metres, s.127)

236. Akılları pazara çıkarmışlar, herkes yine kendi aklını almış.
Akıllara pazara çıkarmışlar, herkes yine kendi aklını beğenmiş.
Herkes aklını pazara çıkarmış, yine kendi aklını almış.
Herkes aklını pazara çıkarmış, yine kendi aklını beğenmiş.
Herkes aklını mezada vermiş, yine kendi aklını almış.

Herkes aklını mezada vermiş, yine kendi aklını beğenmiş.
Herkes aklını tellala vermiş, yine kendi aklını almış.
Herkes aklını tellala vermiş, yine kendi aklını beğenmiş.

Herkes kendi aklını beğenir.

İnsanlar çoğu zaman kendi düşünce ve davranışlarının başkalarınınkinden daha üstün olduğuna inanırlar.

"Burada yine bir Türk atasözüne sığınacağım: "Akılları pazara çıkarmışlar, herkes yine kendi aklını almış." Evet, herkes kendi aklını başkasının aklından üstün görmekte. Yedi sol parti var bugün Türkiye'de. Her birinin başında da bir baş."

(Vedat Günyol, Güleryüzlü Ciddilik, s.41)

"DOMDOM ALİ: Rahat durmuyor rezil. Hiç rahat durmuyor... bir kendi aklını beğeniyor

SEHER: Ne olur kendi aklını beğenirse?

HUYSUZ: Herkes kendi aklını beğenir durur.

ALAYCI: Baksana, sen bile hep kendi fikrini beğenir durursun..."

(Adalet Ağaoğlu, Oyunlar, s.405)

237. Akıllı asma kabağından olmaz, deli balkabağından.

Akıllı ya da deli olmak sonradan kazanılan özellikler değildir. Bu özellikler kişilerin soylarıyla ilgilidir.

238. Akıllı bildiğini söylemez, deli söylediğini bilmez.
Bilen bildiğini söylemez, söyleyen söylediğini bilmez.

Her bildiğimizi her yerde konuşmamalıyız. Akıllı insan söyleyeceklerinin yerini ve zamanını iyi ayarlayabilendir.

239. Akıllı düşman, akılsız dosttan hayırlıdır.
Akıllı düşman, akılsız dosttan yeğdir.
Deli dostun olacağına akıllı düşmanın olsun.
Akıllı düşmandan korkma, akılsız dosttan kork.
Akıllı düşmandan korkma, deli dosttan kork.

Kişilerin dostları sağlıklı düşünmeden yoksunsa dostluklarının yararından çok zararı olur. Düşmanın akıllısının yapabileceği kötülükler ise akıl yoluyla öngörülüp gerekli önlemler alınabilir.

"Akıllı düşman ahmak dosttan hayırlıdır. İnsanlar akıllı düşmanından korunmak için devamlı tedbirli olurlar ve düşmanın şerrinden korunurlar. Ahmak dosttan ummadıklarından, dost olduğu için, ondan kötülük beklemedikleri için tedbir almazlar. Ahmak dost iyi niyetli olmasına rağmen devamlı dostlarına zarar verir. Dikkat edilirse insanlarda olan bir takım iyi ve kötü ahlak ve içgüdüsel olarak hayvanlarda da vardır. (...) Deve ise çok kindar bir hayvandır. Ayı da öyledir. Kendine yapılan iyiliği de kötülüğü de asla unutmaz. Hatta iyiliğe karşı iyilik, kendine yapılan kötülüğe karşı da kötülük yapar. Fakat ahmaklığı, fikirsizliği nedeni ile iyilik yapıyorum derken kötülük yapar."

(İsmet Altıkardeş, Çorum'da Bir Gönül İnsanı Hakkı Bilal, s. 66)

"Gömleksizoğlu:

"Ben de Taşbaşzadeyi canımdan çok severim. Yiğit, sözden anlar, akıllı uşak. Kim olsa şimdi onun yerinde dönmez, durmaz giderdi. O gitmez. Çünkü onda derya kadar akıl var. Atalar ne demiş, deli bir dostun olacağına, akıllı bin düşmanın olsun, daha yeğdir."

(Yaşar Kemal, Ortadirek, s.312)

240. Akıllı düşününceye kadar deli oğlunu everir.
- Akıllı hesabını yapıncaya kadar deli oğlunu everir.
- Akıllı düşününceye kadar deli bayram eder.
- Akılla danışıncaya kadar deli bayram eder.
- Akıllı düşününceye kadar deli karnını doyurmuş.
- Akıllı danışıncaya kadar deli karnının doyurmuş.

Bazı durumlarda uzun uzadıya düşünmeden anında karar vermek daha iyi sonuçlar almamızı sağlayabilir.

"Demir Ali Bey, galiba hak kazanmıştı. Ne yapmalı, bir kaçakçıdan ince mantık da beklenemezdi. "Akıllı hesabını yapıncaya kadar, deli oğlunu evlendirir"derler. Bu işin tabiyesi de bundan fazla mı olurdu?"

(Kemal Koçer, Kurtuluş Savaşlarımızda İstanbul, s.143-144)

241. Akıllı köprü arayıncaya dek deli suyu geçer.
Akıllı geçit arayıncaya dek deli suyu geçer.

Bazı işlerde gözü kara olmak kestirmeden sonuca ulaşmamızı sağlar.

"Uzaktan bir horoz öttü. Bu ötüşle beraber uzaktan uzağa bir umut kımıldandı. Yarın bir şey yapabilirler mi, körlemeden bu serseriler? Olmaz olmaz denilmiştir. İster misin, "Akıllı geçit arayana kadar deli, suyu geçsin..."

Düşündüklerinden ürkerek soluğunu tuttu."

(Kemal Tahir, Kurt Kanunu, s.119)

242. Akıllı oğlan neyler ata malını, akılsız oğlan neyler ata malını.
Oğlum deli malı neylesin, oğlum akıllı malı neylesin.
Hayırlı evlat neylesin malı, hayırsız evlat neylesin malı.

Akıllı insanlar babadan kalacak mirasa güvenmezler ve geçimlerini kendileri çalışarak sağlarlar. Aklı kıt olanlar ise hem çalışmazlar hem de babadan kalan mirası hesapsızca harcarlar.

"Vedat pencerenin yanındaydı. Gözlerini, kocaman kestane ağacının rüzgarla sallanan dallarına dikmişti.

Zehra hanım:

– Ne halin varsa gör...diye bağırdı. Oğlum deli, malı neylesin, oğlum akıllı, malı neylesin dedik başımıza gelmeyen kalmadı. Yağma mı var? Gözüm açıldı artık. Eşek eşekken çamura bir kere çöker. Oğul usta ekmeği çift kaparsa, analık usta yumağı ufak yapar."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.15)

243. Akıllı, söylemeden düşünür, akılsız düşünmeden söyler.

Konuşmadan önce iyice düşünülmelidir. Düşünmeden konuşmak akılsızlıktır.

244. Akıllı, sözünü akılsıza söyletir.

Akıllı insanlar çevresindeki insanlarda gördüğü olumsuzluk ve benzeri durumları onlara söyleyerek hedef olmaz. Bunu bir şekilde başkalarının söylemesini sağlar.

245. Akıllıyı arkada tutma, akılsızı kılavuz etme.

Yapılacak işlerde akıllı insanların düşüncelerinden yararlanılarak hareket edilmesi iyi sonuç alınabilmesi için önemlidir.

246. Akılsız başın / kafanın cezasını ayaklar çeker.
Akılsız başın zahmetini ayaklar çeker.

İyice düşünülmeden yapılan işlerin olumsuz sonuçlarını telafi edebilmek için kişiler gereğinden fazla yorulabilirler.

Yöneticilerin aldığı yanlış kararlar çalışanlarını sıkıntıya sokabilir.

"Henüz sokağa çıkma zamanı gelmediği cihetle tenhalığından dolayı, cadde olduğunda fazla geniş, aydınlık ve aşılamayacak kadar uzun görünüyordu. Hayati kendine öfkelendi ve söylendi.

Akılsız başın cezasını ayaklar çeker. Cehennem sıcağında boşu boşuna bir çeyrek saat yol yürümüş oldum. Periler götürsün o Nurper haspasını!"

(Refik Halit Karay, Dişi Örümcek, s.45)

"– Oh olsun... Vallahi memnun oldum, diyordu. Çanak tuttun. Şunun şurasında rahat sana battı mıydı? Bir deliliktir tutturdun, akılsız kafanın cezasını ayak çeker derler. Atasözü tıpa tıp doğru çıktı. Topal kalır da koltuk değneğiyle gezersen görürsün sen..."

(Reşat Nuri Güntekin, Ateş Gecesi, s.121)

247. Akın eden gafil olmaz, etrafına bakınır.

Bir işi yaparken çevremizden gelebilecek her türlü olumsuzluğu görebilmek başarıda önemlidir.

248. Akile ben yakışmaz.

Akıllı insanlar bencil olmaz.

249. Aklın yolu birdir.
Akıl için tarik / yol birdir.

Bir konu hakkındaki düşüncelerini doğruya ve mantığa dayandıran kişiler aynı sonuca ulaşabilirler.

"Sen de arkadaşının söylediklerini söylüyorsun!

Akıl için yol birdir demezler mi?"

(Fakir Baykurt, Köygöçüren, s.442)

250. Aklına geleni işleme, her ağacı taşlama.

Sonucunu düşünmeden, ne olduğunu bilmeden girişilen kimi işler, insanlara

birtakım zararlar getirebilir.

251. Aklını eşek aklına verirsen çeker arpa tarlasına.

Beceriksiz kişiler ellerine geçen bilgiyi yararsız işler için kullanırlar. Bu kişilere verilen akıl boşa gider.

252. Aklınla gör gönlünle işit.

Görüntü bazen yanıltıcı olabilir. Bu nedenle görünenin altında yatanları hem aklın rehberliğinde anlamak hem de kalbin sesini dinleyerek değerlendirmek gerekebilir.

"...beni mahzene kapatıyorlar, fazla mal haramsız fazla laf yalansız olmaz, ferman atalarımızdandır, aklınla gör gönlünle işit, bazen kaçıp kapıdan odayı dinliyordum, müfettişlerden biri kadının göğsünü okşarken, başöğretmene seni genel müdürlüğe tayin ettireceğim diyordu..."

(Barlas Özarıkça, Ters Adam, s.228)

253. Akrep etmez akrabanın akrabaya ettiğini.

Aralarında kan bağı olan kişiler birbirlerinin zayıf yönlerini başkalarından daha iyi bildikleri için kimi zaman düşmanların bile yapmayacağı kötülüğü akrabalarına yapabilirler.

"Eskiler boşuna "akrep etmez akrabanın akrabaya ettiğini"dememişler. "Siyasal akrabalar"arasındaki şu kördöğüşüne şu kişisel kavgalara baksanıza..."

(Uğur Mumcu, Bütün Yazıları 25 - Sahte Atatürkçülük, s.51)

254. Aksak eşeğin kör nalbandı olur.

Birtakım eksiklikleri olan kimselerin yanında olanlar ya da gereksinimlerini karşılayanlar da kendileri gibi bir eksikliğe sahip kişilerdir.

255. Akşam işi iki katlı, sabah uykusu tatlı.
Akşam işi iki katlı, sabah uykusu tatlı olur.
Gece yapılan işler sağlıklı olmaz.

256. Akşam oduna giden çok olur.

Bir sonraki gün için yapacağı işi planlayanlar çoktur. İşin yapılacağını söylemek çok kolaydır. Önemli olan sözü yerine getirebilmek ve işi yapabilmektir.

257. Akşam oldu kon, sabah oldu göç.
Akşam ise yat, sabah ise git.
Akşam ise yat, sabah ise kalk.

Akşamları yatıp dinlenmek, sabah olduğunda yola koyulmak yolculuk için daha uygundur. Gündüz çalışma, gece dinlenme ve uyku zamanıdır.

258. Akşam pazarı sabaha yümdür / berekettir.
Alışverişlerde en ekonomik olan zaman seçilmelidir.

259. Akşama karşı gitme, tana karşı yatma.

En sağlıklı ve dinlendirici uyku zamanı gecedir, çalışma zamanı da günün

erken saatlerinden başlayarak gündüzdür.

260. Akşamdan sonra gelen ya soğan ya söğen yer.

Bir yere konuk gidilecekse çok geç kalınmamalıdır.

"Adam karısına: "Duydun mu Hösne?" dedi. Konuklar açlıktan bahsediyor. Kalk bunların karnını doyur!..."Kadın yüzünü eğmeden kalktı: "Akşamdan sonra gelen, ya soğan yer ya söğen! Konuklar kusura bakmasun!"

(Fakir Baykurt, Onuncu Köy, s. 301)

261. Akşamın hayrından sabahın şerri iyidir.
Akşamın hayrından sabahın şerri yeğdir.
Sabahın hayrı akşamın şerri.
Sabahın şerri akşamın hayrından yeğdir.

Akşam vakti günün vermiş olduğu yorgunlukla yapılan işlerden istenilen verim alınamayabilir.

"[...] Ne demişler: Sabahın şerri, akşamın hayrından iyidir. Her sabah Haktalâ Hazretleri en cömert biçimde insan dağıtır ve her sabah Ademoğlunun vücudundaki üçyüz altmış altı damarın hepsi gevşermiş; Tanrı'nın ihsânını almaya hazır hale gelirmiş. Onun için gündüzleri yapılan ibadetlerin, ibadeti yapanlara bir yararı olmaz Mamo."

(Lütfi Kaleli, Vakarlı Mamo, s.129)

262. Al elmaya taş atan çok olur.

Güzel ve kıymetli olanları, önemli özellikler taşıyanları kıskananlar ya da elde etmek istediği halde ulaşamayanlar bu değerler aleyhinde konuşabilir ya da davranabilirler.

"Tarkan, şarkıları, sahnesi çözülmez bir sihir!
Milyonlarca insanı etki altına almak kolay değil ama o zoru başarıyor.
Ama bu başarısını görmezden gelen birçok insan var.
Özellikle de her yeni albüm çıkarışında...
Al elmaya taş atan çok olur ya!
Tarkan'a yapılanlar da o hesap işte!
Geçtiğimiz yıl 'Metamorfoz' adını verdiği albümüyle çıkış yapmıştı.
Albümü çıktığında yapılan eleştirilere hiç şaşırmadım.
Çünkü ben bu sahneyi daha önce birkaç defa daha görmüştüm."

(Melike Birgölge, Hürriyet Gazetesi, 26.03.2009)

263. Al gömlek gizlenemez.
Kanlı gömlek gizlenmez.
Al gömlek ya yeninden ya yakasından meydana çıkar.

Gizlice yapılmış olsa da dikkat çekici bir iş ya da işlenen bir suçun saklanması zordur, er geç meydana çıkar.

264. Al gününde al; ver gününde ver.

Alışverişi uygun ve ekonomik olan zamanda yapmalıdır.

265. Al ile arslan tutulur, güç ile sıçan tutulmaz.
Al ile arslan tutulur, güç ile gücüğen tutulmaz.
Al arslan tutar, güç sıçan tutmaz.
Hileye arslan mağlup olur.

İnsanlar akıl ve hile ile kendilerinden daha güçlü ve üstün olanları yenebilirlerken, fiziken güçlü ve üstün kişiler ise kendilerinden güçsüz ancak daha akıllı olanları alt edemeyebilirler.

266. Al kibar kızını işlesin bulana bulana, al çıtak kızını gezsin eğlene eğlene.

Gelin alınacak kızların soylarını bilmek önemlidir. Çünkü kişiler mutlaka soylarının özelliklerini taşırlar.

267. Al malın iyisini, çekme kaygısını.

Kişiler bir mal veya eşya alırken sonradan sıkıntı çekmek istemiyorlarsa kaliteli olanı yeğlemelilerdir.

"İnsan anasına göstermeli en büyük saygısını
Onun altına sermeli en güzel yaygısını
Ucuz diye çürük mal alıp üzüleceğine;
Al malın iyisini çekme kaygısını."

(Nurhan Cangal, Atasözleri ve Tekerlemeler Üzerine Şarkılar, s.11)

268. Al ver diyorlar, al verme demiyorlar.

Yapılan iyilikler karşılıksız bırakılmamalı; aynı şekilde ödünç alınan şeyler zamanında geri verilmelidir.

269. Ala bakan iki bakar.

İnsanlar beğenilesi güzel şeylere bakmaktan kendilerini alamazlar.

270. Ala it çakalın dayısıdır.

İnsanların huy ve davranışları soylarıyla ilgilidir.

271. Ala keçi her vakit püsküllü oğlak doğurmaz.

Olaylar her zaman insanların istedikleri gibi, beklentileri doğrultusunda sonuçlanmayabilir.

"Şu bakanlıklara bakın ki, hep aynı tandansın gazetecileri seçilmiş ve bir Gazeteciler Cemiyetine, bir gazeteciler sendikasına bile danışmayı gereksiz görüp sergiden karpuz seçer gibi seçip seçip görev vermişler. Peki ne olacak bu arkadaşlarımızın hali pür melâli şimdi? Ala keçi her zaman püsküllü oğlak doğurur mu?"

(Kemal Bayram, Biri Yer Biri Bakar, s.19)

272. Alacağım olsun da alakargada olsun
Alakargada alacağım olsun.
Alakargada alacağım olsun, alamazsam gözümü oysun.

Borçlu olmaktansa, alınması zor bir yerde de olsa alacaklı olmak iyidir.

273. Alacağın olsun, vereceğin olmasın.

Alacaklı olmak kişiye bir şekilde güven verir. Ancak borçlu kimse tedirgin yaşar.

274. Alacak kız ay görünür, evleri saray.

Eğer kişiler bir şeyi elde etmeyi çok istiyorlarsa, onun kusurlarını ya da sakıncalarını göremezler, her şeyleri gözlerine iyi görünür.

275. Alacakla verecek / borç ödenmez.

Alacağa güvenilip borcun altına girilirse sorunlarla karşılaşılabilinir.

"– Ne münasebet...dedi, bizim Malatya'da bir söz vardır: Alacakla borç ödenmez, derler.

– Yani, biz Hubuş bacıyla hesabımızı görelim, sonra da sizin borcu mu ödeyelim.

– Elbette.."

(Kemal Tahir, Karılar Koğuşu, s.32)

276. Alan aldanmaz, satan aldanır.
Alan kazanır, satan aldanır.

İster pahalı ister ucuz hangi koşulda olursa olsun bir malı satanlar değil, alanlar kara geçer.

"Alan Kazanır, Satan Aldanır.

Başkaban, ülke toprağını satarak bütçeyi doldurmaya çalışıyor. Ama bilmiyor ki vergi kaçakçısının, kara para aklayıcısının bütçesini dolduruyor."

(Yalçın Bayer, Hürriyet Gazetesi, 25.03.2007)

277. Alçacık dağlara kar yağarsa kış değil mi, kişi kendi halini bilse hoş değil mi?

Kar nereye düşerse düşsün bu durum kışın habercisidir. İnsanı insan yapan en önemli özelliklerden biri de kendini bilmesidir.

278. Alçak eşek binmeye kolay, öksüz çocuk dövmeye kolay.
Alçacık eşeğe herkes biner.
Alçak eşeğin binmesi kolaydır.
Alçak eşek tımarlamaya kolay olur.
Sahipsiz eşeği kim olsa döver.

Güçsüz ve korumasız kimseleri buyruk altına almak kolaydır. Kimi kötü niyetliler, bu güçsüzlüklerinden yararlanarak kişileri hırpalayabilir, sömürebilir, onlara istediklerini yaptırabilirler.

"Kastamonulu Yusuf Bey de sayıldıkça esip tozuyordu bakımcılara, sık sık değişen telefonculara. Çünkü telefoncu oturuyordu telefonun başında, sabah öğle, akşam, gece gündüz. Yeyintisi olmadığı gibi fazla çalışma ücreti de yoktu. Alçak eşeğe herkes biner, baremin en altı on beş mi, on altı mı; asgari ücret ayarlamasını bile yaptıramıyordu."

(Fakir Baykurt, Kalekale, s.38)

279. Alçak uçan yüce konar, yüce uçan alçak konar.

Alçakgönüllü kimseler toplumda sevgi ve saygı görürlerken, kibirli insanlar ise başkalarını küçük gördükleri için sevilip sayılmazlar. Kibir insanı alçaltırken, alçakgönüllülük ise yüceltir.

"Çevre ve Orman Bakanı Veysel Eroğlu ile İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı (Makam ve mevki adının son üç kelimesini MM ve BB gibi, İst. BBB diye kısaltsak olmaz mı kuzum?) Kadir Topbaş birlikte açıklamalarda bulunmuşlar. Başlıca konu İstanbul'un su durumu.

Eroğlu söze, hayli yüksekten alarak girmiş:

– Bundan sonra kaçak yapı, turizm alanlarında sanayi tesisleri, yeşil alanların yapılaşmaya açılması gibi durumlar söz konusu olmayacak. (İstanbulluya bu söz neyi hatırlatır? Alçak uçan yüce konar, yüce uçan alçak konar, diyen bir meseli.)"

(Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 07.11.2007)

280. Alçak yer yiğidi hor gösterir.

Her ne kadar yetenekli ve değerli olsalar da, önemsiz görevlerde çalışan kişiler kendilerini gösterip kanıtlayamadıkları için, sıradan olmaktan kurtulamazlar.

281. Alçak yerde tepecik kendisini dağ sanır.

Bir toplulukta bilgili ve yetenekli kimseler yoksa, az da olsa bilgi ve yetenek sahibi olanlar uzman gibi davranırlar.

"Rockefeller gazeteciliğine heveslenmenin bir yararı yoktur!

Biz de aynen böyle düşünüyoruz, ama aynı kanıda olmayanlar var!

Ne gam? Biz her türlü fırtınaya alışığız.

Alçak yerde tepecik kendini dağ sanır. Otuz yıldır bir çoğunu gördük, tanıdık, yolcu ettik!..."

(Nazlı Ilıcak, Yazarlar Kavgalar - Özal Döneminde Medyanın İçyüzü, s.228)

282. Alçak yerde yatma sel alır, yüksek yerde yatma yel alır.

Kişilerin kendi sınırlarını bilmeleri ve kendilerine uygun bir yaşam sürmeleri gerekmektedir. Her düşüncenin, davranışın ya da isteğin aşırısı insanlara zarar getirebilir.

"DSİ, 578 adet baraj ve gölet vb. su yapıları inşa ederek ülkemizdeki akarsu sellerinin sayısını önemli ölçüde azaltmıştı. Bununla birlikte, taşkın yıllıkları incelediğinde Türkiye genelinde 1956-97 yılları arası onar yıllık dönemlere göre nehirlere bağlı olan sel sayısı azalırken, ölüm sayısı ve maddi zararlar hızla artıyor. Diğer bir deyişle, dere yataklarına müdahale ve yerleşimler barajların getirdiği yararlardan daha fazla zarar veriyor. Böylece çarpık yerleşimler, ne "Ateş ile su hatıra bakmaz. Alçak yerde yatma sel alır, yüksek yerde yatma yel alır" gibi atasözlerimizi, ne doğayı, ne de kanunlarımızı dinliyor..."

(Mikdat Kadıoğlu, Hürriyet Gazetesi, 27.03.2006)

283. Alçak yerin tepeciği dağ görünür.

İçinde bilgili ve yetenekli insanların bulunmadığı bir toplulukta az da olsa yeteneği ya da bilgisi olan kişiler olduklarından daha yüksek bir konumda görülürler.

284. Alçakta vefa, kahpede ar olmaz.

Özü kötü ve namus değeri olmayan insanlardan namuslu yaşamaları ve güvenilir olmaları beklenemez

285. Aldatayım diyen aldanır.
Aldatanın sonu aldanmaktır.

Başarının anahtarını başkalarını aldatma olarak görenler aslında kendileri aldatmış olmaktadırlar.

286. Alemde maskara olmaktan meydan süpürgesi olmak yeğdir.

İnsanlar değerli ama küçük duruma düşmüş olmaktansa değersiz ama işe yarayan biri olmayı tercih etmelidirler.

287. Alet işler, el övünür.
At işler er övünür.

Bir işin doğru ve verimli yapılabilmesi için gerekli aletlere sahip olunması gerekmektedir. Aletlerin yardımı sayesinde kişi ustalığını gözler önüne serebilir.

"Hayvansal gıda gibi var mı? Ondan sonra bulurdu öteye doğru katlanmanın yolunu. Erlik varlıkla dememiş mi eloğlu? Âlet işler el öğünür dememiş mi?"

(Fakir Baykurt, Kara Ahmet Destanı, s.363)

"Adam neden sonra başını kaldırdı, gülümsedi, dipdiri bir gülümseyişti bu!

– At işler er öğünür dedi, çalarız işte!...

– Avunursun değil mi? Çaldıkça için açılır, ferahlarsın değil mi?"

(Bekir Büyükarkın, Tanyeri, s. 311)

288. Alevi köz öldürür, güzeli göz öldürür.

Alımlı ve güzel insanlara bakan çok olacağından bu insanlar nazar sıkıntısı yaşayabilirler.

289. Alıcı kuşun ömrü az olur.
Yırtıcı kuşun ömrü az olur.
Zalimin ömrü az olur.

İhtiyaçlarını başkalarını sömürerek karşılayanların ya da kaba kuvvet ve zulümle işlerini halletmeye çabalayanların düşmanları her geçen gün artar ve bir gün bu kişiler düşmanları tarafından cezalandırılırlar.

"Çift namlulu, kırma tüfeği asılı olduğu duvardan aldı. Gözlerinde fişek sürülüydü. Anası: "Alıcı kuşun ömrü az olur oğlum. Cana kıyana Allah hoş nazarla bakmaz!" demişti kaç defa. Sultan Sazlığı'na ava göndermiyordu. Arkadaşlarıyla dağlara keklik avına gitmişti birkaç kez. "Bu tüfek duvar süsü olsun diye mi asıldı ana!"diye çıkışınca da: "Tüfek, namus söz konusu olunca patlamalı oğul. Durup dururken uçan kuşa, duran taşa kurşun atma oğlum." diye onu frenlemişti."

(M. Şakir Çetin, Bir Aşk Masalı, s. 8)

290. Alın yazısı değişmez.
Alın yazısını kullar değiştiremez.

Kaderi değiştirmek insanların elinde değildir. Kişiler, kaderlerinde ne yazarsa onu yaşarlar.

"Nasıl ki, ressamlar resim yaparken rengârenk fırça darbeleriyle kendi iç dünyalarını resmediyorlarsa, insanlar da kötü talihini değiştirmek için farklı bir portre çizerler. Hani derler ya 'Alın yazısı değişmez' diye. Değişmez değişmesine ama, doğum ve ölüm arasındaki boşlukları tamamlayanlar da bizler olduğunu unutmayın. Tıpkı Sıcak filminde olduğu gibi."

(Arzu Çevikalp, Güneş Gazetesi, 19.12.2008)

291. Alında yazılı olan başa gelir.
Alna yazılan başa gelir.
Başa yazılan gelir.

Kişiler, yazgılarında ne varsa onu yaşarlar.

"Sen bu olup bitenleri kendiliğinden olup bitiyor sanıyorsun he mi? Halbuysam her şeyi yapıp çatan Allah! Bunu düşünmüyor musun gı? Belkim senin kıza da böylesi yazıldı? Alın yazılarına akıl sır erer mi? Senin Velikul'a geleceğin, benim Camal'ın karısı olacağım, şunun Hafız'a varacağı belli miydi öncelerden gı Deli Havana? Bir insanın alnına yazılan gelir. Yazılan değişmez Havana! Dürü'nün de öyle. Ne yazıldıysa alnına, o gelir başına. Heç boşuna çabalama. Söz kesmedik, etmedik diye çelişik çölüşük konuşma. Habar yayılmış."

(Fakir Baykurt,Tırpan, s. 68-69)

292. Alış veriş sakal altından geçer.
Fırsat sakal altından geçer.

Olanaklar her zaman ele geçmez; onların en uygun zaman ve koşullarını denk getirmek gerekir.

293. Alışmadık götte don durmaz.
İnsanlar alışkın olmadıkları şeylere kolay uyum sağlayamazlar.

"İbo durduğu yerden bir adım geri sıçrayıp, çamaşırları yere bıraktı. Ellerini de pantolonunun dizlerine silerek temizlemeye çalıştı sanki kirli bir şeye dokunmuş hali vardı. Ardından da onlara bakarak 'Bilmez misin gardaş, alışmadık götte don durmaz!' deyip ortamı yumuşatmaya çalıştı.

(Erdoğan Baysal, Sokağın Umudu, s.50)

"Orda herkes bana bakıp güldüğünden, caddeyi dolanıp bir tenha yere varınca, şapkayı iyice sıkıp suyunu akıttım. Elimle kalıpladım. Kafama geçirdim, baktım niyeti kötü, gene fırlayıp uçacak kafamdan... Alışmadık yerde don durmadığı gibi, alışmadık kafada da şapka durmuyor."

(Aziz Nesin, Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz, s. 181)

294. Alışmış kudurmuştan beterdir.
Dadanmış kudurmuştan beterdir.

Bir şeye tutkuyla bağlanan kişiler, sürekli olarak esiri oldukları bu şeyi elde etmek için uğraşırlar. Bunun için kimi zaman saldırgan tavırlar takınabilirler.

"Yemin ederim, bu son, bir daha kimseyi peşime takmayacağım"dedi Aylin'e.

"Boşuna yemin etme Nilüfer, alışmış kudurmuştan beterdir," dedi Aylin."

(Ayşe Kulin, Adı: Aylin, s. 295-296)

"– Biz seni ve senin gibileri çok dinledik oğlum. Malum ya alışmış kudurmuştan beterdir derler. Bir defa gezmenin, yer değiştirmenin zevkini alıp göçebe hayatına alışmış olanlar bir daha o iptiladan kendilerini zor kurtarırlar."

(Muazzez Tahsin Berkand, O ve Kızı, s.75)

295. Alışmış kursak, bulamacını ister.
Acıkmış kursak, kavurgasını ister.

İnsanlar alışkanlıkları olan şeylerden uzak kalamazlar. Her zaman bunları devam ettirebilecek yollar ararlar.

"Kar duvarı göçünce soğumaya başladı içerisi. Karnım da fena acıkmıştı. "Acıkan kursak kavurgasını ister" misali torbamdan kuru ekmekle tuzlu peyniri çıkardım. Ekmeğin yarısını Uçar'a yarısını da kendime ayırdım."

(Osman Şahin, Sonuncu İz, s.33)

296. Alim olmak kolay, adam olmak çetin.

Başkalarından eğitim almak kolaydır, asıl zor olan alınan eğitimi insanlık yararına doğru olarak kullanabilmektir.

297. Alim olmak istersen durma yaz, rençber olmak istersen durma kaz.
Katip yazar, rençber kazar.

İnsanlar istedikleri konuma gelebilmek için bazı görevleri yerine getirmek zorundadırlar. İyi bir eğitim alıp alim olmak isteyen kişiler okuyup yazmaya ağırlık vermeliyken, çiftçi olmak isteyenler ise topraklarıyla ilgilenip, ekip biçmelidirler.

298. Alim unutmuş, kalem unutmamış.
Alem unutur, kalem unutmaz.

Unutulmaması ve kuşaktan kuşağa aktarılması gereken bilgiler yazıya geçirilmelidir.

"Yahu polis efendi kardaşım, alim unutur kalem unutmaz, yaz adımızı deftere, koy önüne! Kantarma köyünden su için diye belli et! Kalınca da bir çizik çek!..."

(Fakir Baykurt, Köygöçüren, s.104)

299. Alimden zalim doğar.
Alimden zalim de doğar.
Zalimden alim doğar, alimden zalim doğar.

Toplumun yararı için çalışan bilginlerin çocukları ya da öğrencileri kimi zaman onların tersine zararlı kişiliklere sahip olabilirler.

"Burası bana çok monoton geldi. Türkiye'nin canlılığı, cıvıl cıvıl hareketliliği yok burada. İlk sene bayağı zorlandım. Ondan sonra Ömer'i tanımaya başladım. Düşünceleri, baktım benim düşündüğüm gibi değilmiş. Ailesi öyle ama, kendisi farklı. Bizde

bir laf vardır: "Zalimden alim doğar, alimden zalim doğar!"Ömer öyle biri. 'Hoca oğlu' diyorlar. Lakabı öyle. Ama hoca başka, oğlu başka!"

(Metin Gür, Kınanın Soluşu, s.177)

300. Alimin yanında dilini, velinin yanında kalbini, zenginin yanında keseni tut.

Kişiler bulundukları ortama göre davranmalıdırlar.

301. Allah adama ya akıl verir ya devlet.

Kimi insanlar hayata şanslı başlarlar. Bu insanlar çok emek sarfetmeden çok şeye ulaşırlar. Kimileri ise akıllarıyla bir yere gelmek zorunda kalırlar.

302. Allah Allah demeyince işler olmaz.

İnsanlar işlerini Tanrı'nın izniyle yaparlar ve işlerin sınırlarını Tanrı belirler.

303. Allah balmumu yakana balmumu, yağmumu yakana yağmumu verir.
Allah çam isteyene çam, mum isteyene mum verir.

Tanrı her kuluna hak ettiği gibi davranır.

Dün açıklanan enflasyon verileri gerçekten sevindirici. Mayıs ayında bu iyimser rakamların ortaya çıkmasında kuşkusuz insanların yeniden gelecekten korkmaya başlamalarının, işini ve gelirini kaybedeceği korkusuyla harcamalarını azaltmalarının etkisi var. Bunu da, daha sonra açıklanacak verilerden öğreneceğiz. Yani ülkede Başbakan'ın sağlık durumunun belirsizliği beklentileri de yeniden kötüleştiriyor.

Eğer bu belirsizlik dönemi uzar veya uzatılırsa, bundan; hem hükümet, hem Türkiye, hem de bu işi uzatanlar kaybedecek. Çünkü, hastalık sonrası veriler açıklandığında aradaki fark ortaya çıkacak. Bir ayın bilançosu yukarıda. Bu işin uzadığını düşünün, sonucun kime hayrı olacak?

Sonuç- "Allah balmumu yakana balmumu, yağmumu yakana yağmumu verir" Türk Atasözü

(Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 04.06.2002)

304. Allah bilir ama kul da sezer.

Her şeyi bilen bir tek Tanrı'dır. İnsanlar da aklın rehberliğinde yaşadıkları olaylardaki iyiyi ya da kötüyü önceden görebilirler.

305. Allah bilir kulunu, giydirir çulunu.
Allah bilir kulunu, ona göre verir çulunu.

Tanrı insanlara hak ettikleri şeyleri nasip eder.

"İMAM: Allah bilir kulunu, ona göre verir çulunu. Sen tasa etme.
FADİME: Öyle öyle Hoca Efendi, Allah'ın emri olmadan daldan yaprak kopmaz.
İMAM: Allah adama yar olunca kılıcın ağaç olsa keser. Peygamberimiz dörde kadar izin vermiş.
OSMAN: Hocam nikahımızı kıyacaksınız değil mi?"

(Feridun Ankara, Kuma, s.30)

306. Allah bir kapıyı kaparsa diğerini açarmış.

Olumsuz olaylar karşısında karamsarlığa kapılmamak gerekir. Kimi zaman işler kötü gitse de Tanrı mutlaka bir çözüm yolu sunar.

"Allah büyük dedi"göğüs geçirerek, "bir kapıyı kaparsa ne derler öbürünü açarmış..."

"Hayırlısı..." dedim."

(Tarık Dursun K., Rızabey Aileevi, s.22)

"Gün doğmadan neler doğar. Allah bir kapıyı kapatırsa, ötekini açar."

"Atasözleri dağarcığını kutlarım, Serra'cığım."

(İpek Ongun, Adım Adım Hayata, s.219)

"Vassaf Bey, köşkün geceli, gündüzlü daimi misafirlerindendir. Her halde bu günlerde devamsızlığı için vazifesinden kovulacağı muhakkak. Bunu kendi de biliyor, fakat bir türlü aramızdan ayrılamıyor:

– Çocuklar, kanıma gireceksiniz ama, ne yapalım, siz sağ olun... Benim de canım sağ olsun!.. Cenab-ı Hak bir kapıyı kaparsa birini açar, diyor."

(Reşat Nuri Güntekin, Bir Kadın Düşmanı, s. 73-74)

307. Allah bir karıncasından bile geçmez.
Allah bir kör kurdundan bile geçmez.

Tanrı, en küçüğünden en büyüğüne yarattığı hiçbir şeyden elinin çekmez, hak etmediği kötülüğe uğramasına izin vermez.

"Derken kadıncağızın, günün birinde bir ağız dalaşından sonra, hatta bazen o da olmadan bohçasını alır ve benim akşam üstü İncir hanında yaptığımı yapar. Bu sefer artık kat'i kabuldür; gönül rızasıyledir ve dönüş yolları kesilmiştir.

Evet: "Tanrı, kör kurdundan bile geçmez!"derler. Burası doğru. Fakat davanın ruhu kör kurttan biraz daha başka türlü yaşamaya gayret noktasında toplanmıyor mu?"

(Reşat Nuri Güntekin, Miskinler Tekkesi, s.77)

308. Allah bir, peygamber hak; pekmez kara, yoğurt ak.

Kimi şeylerin tek bir gerçeği ve doğrusu vardır. Ve kimse bu gerçeği ve doğruyu değiştiremez.

"...ya Allah böyle altın perçemli bir çocuk yerine, tutar da sana bir kel oğlan verirse... O zaman tut perçeminden çal duvara... Öyle ya Allah bir, Peygamber hak, pekmez kara yoğurt ak... Başka ne bilir keloğlan?"

(Eflatun Cem Güney, Masallar, s.113)

309. Allah dağına göre kar verir.
Allah dağına göre verir kışı.
Dağına göre kar yağar.

Tanrı kullarına dayanabilecekleri kadar sıkıntı, taşıyabilecekleri kadar yük

verir.

"– Benim yapabileceğim bir yardım vardır. Buraları az çok biliyorum. "Allah dağına göre kar verir,"demişler. Bu işin üstesinden geliriz merak etme."

(M. Şakir Çetin, Bir Aşk Masalı, s. 137)

310. Allah, deldiği boğazı aç koymaz.
Allah, deldiği boğazı boş bırakmaz.

Tanrı her varlığı rızkıyla yaratır ve yarattıklarını aç bırakmaz. *"[...] Kalanları heç düşünme. Yavan ekmeğimin yarısı onlarındır. Tanrı deldüğü boğazı aç bırakmaz. Hemi de evrende aç mezarı yoktur."*

(Hasan Kıyafet, Gominis İmam, s.22)

311. Allah diyen açıkta kalmaz.
Allah diyen mahrum kalmaz.
Allah diyen aldanmaz.
Hak diyen mahrum kalmaz.
Hakka tevekkül eden açıkta kalmaz.
Mevlâ diyen yolda kalmaz.

İnsanlar Tanrı'ya inanıp güvenirlerse zor durumda kaldıklarında bile bir çıkış yolu bulurlar.

"[...] Burada susmak ve Ulu Tanrıya dua ederek 1954 mahsulünün bereketli olmasını ve iyi fiyatla satılmasını dilemekten başka diyecek bir şey yoktur. (Amin sesleri). Cenabı Hak bu memleketi, cümleyi ve bu meyanda Ziraat Bankasını muhafaza buyursun. (Amin sesleri).

Ama aminden başka diyecek şeyleriniz de olmalı idi. (Gülüşmeler)

SUAT BAŞOL (Zonguldak) – Hiç merak etme Cezmi Türk, Allah diyen mahrum kalmaz."

(Kâzım Öztürk, Milli Mücadele ve TBMM, s.4975)

312. Allah / Hak doğrunun yardımcısıdır.
Doğrunun yardımcısı Allah'tır.

Doğruluktan ayrılmayan kişilere Tanrı her zaman yardımcı olur. Bu kişilere kötülük ve zarar uğramaz.

"Öyle yapalım kardaşım. Başka çare yok. Allah senden razı olsun. Allah doğruların yardımcısıdır. İnşallah hiçbir şey olmamıştır, yalandır duydukların."

(Talip Apaydın, Yoz Davar, s.168)

313. Allah dokuzda verdiğini sekizde almaz.
Allah dokuzda verdiği ömrü sekizde almaz.

Tanrı, yarattığı her şeyin ömrünü önceden belirlemiştir ve vakti dolmayan hiçbir şeyin yaşamına son vermez.

"Kötü. Ama ne yapalım. "Allah sekizde verdiğini, dokuzda almazmış!"Böyle rahat felsefeye dayandıktan sonra..."

(Ömer Seyfettin, Yalnız Efe, s. 22)

314. Allah fukarayı sevindirmek isterse önce eşeğini yitirtir, sonra buldurur.

Tanrı zaman zaman insanlara ellerindekini yitirtip sonra da onlara kavuşturarak sıkıntıyı ve mutluluğu tattırır.

"Zaten adına kurban olduğum, varsılları sevindirmek için mal verirmiş yoksulları sevindirmek için de eşeğini yitirir buldururmuş."

(Fakir Baykurt, Köygöçüren, s.160)

315. Allah gümüş kapıyı kaparsa altın kapıyı açar.

İyi olanaklara sahip olan kişiler, ellerindekini kaybetseler de hak ettikleri takdirde Tanrı onlara daha iyisini nasip eder.

316. Allah herkesin gönlüne göre verir.

Tanrı kimin gönlünden neyin geçtiğini bilir. İyi niyet sahibi kişiler elbet bunun ödülünü alırlar. Kötü niyetliler de cezalarını bulurlar.

"[...] Aferin bak adama... Yetişip gelmiş... Bak Sakine, şehitler gibi gömülüyor karnın ayol... Bu da bir şey... Hasan temiz çocuktu canım... Allah herkesin gönlüne göre verir..."

(Adalet Ağaoğlu, Sessizliğin İlk Sesi, s.100)

317. Allah imhal eder, ihmal etmez.

İstekleri zamanında olmadığında insanlar umutsuzluğa kapılmamalıdırlar. Çünkü eğer alın yazılarında isteklerinin gerçekleşeceği yazıyorsa geç de olsa bunlara kavuşurlar.

318. Allah kardeşi kardeş yaratmış, kesesini ayrı yaratmış.
Allah kardeşi kardeş yaratmış, rızkını ayrı yaratmış.

Her insan geçimini kendi yaşamına göre ayarlar. Kardeşlerin kan bağları olsa da bu bağ, kazançlarının da ortak olmasını gerektirmez.

"Birden aklı karıştı: Ev yaparsa benim 1500'ü veremez! Yooo, ancak güze kadar sabrederim. Güzün vermedi mi, varır tünerim başına; "Haydı bakalım bizim oğlan! Allah kardeşi kardeş yaratmış, ama geçimlerini ayrı yaratmış. Benim de borcum var, haydi bakalım!"

(Fakir Baykurt, Yılanların Öcü, s.23)

319. Allah kerimdir, kerimin kuyusu derindir.

Tanrı büyüktür ve hikmetleri ve anlam dünyası sınırsızdır.

320. Allah kulundan geçmez / el çekmez.

En kötü ve sıkışık durumlarda bile Tanrı kuluna bir çıkış yolu gösterir ve onu yalnız bırakmaz.

"Bu konuşmanın sonunda Ali Onbaşı, iki kızıyla küçük oğlunu onlara isterlerse bir günlüğüne yardımcı göndermeyi teklif etti. Beş on gün sonra iş sıkışında, Recep de kızlarını bir günlüğüne onlara yardıma gönderir ödeşirlerdi.

Bu teklif Recebin yüzünü ummadık zamanda güldürdü. Ali Onbaşı uzaklaşırken karısına döndü:

– Bak karı, dedi, Allah kulundan hiçbir vakit el çekmez! Gördün nasıl sevindirdi bizi!"

(Necati Cumalı, Tütün Zamanı, s.55)

321. Allah kulunu darda komaz.
Allah kulunu her vakit darda komaz.

İnsanların çektikleri sıkıntının sonu elbet gelir. Tanrı çaresiz kullarına bundan kurtulmaları için yardım eder.

322. Allah kulunu kısmeti ile yaratır.

İnsanların yaşamlarını devam ettirebilecek az ya da çok mutlaka bir gelirleri olur.

323. Allah kulunun götüreceği kadar verir.
Allah ne verir ki kul götürmez.
Tanrı insana taşıyabileceği kadar yük verirmiş.

Tanrı insanlara kaldıramayacağı yükleri yüklemez. İnsanların başlarına gelenlerin mutlaka bir nedeni vardır.

"[...] Ana yüreği hiç hicran bilmiyor, cayır cayır yanıyor... Ah şehlâ gözlü, şahin bakışlı Nuri'ciğim, nerelerdesin? Gel ananın halini gör... Allah ne verir de kul götürmez. Ne hale uğradığımızı biz de bilmiyoruz. Evlâtçığıma büyü mü yaptılar? Onu ne asrara uğrattılar?"

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ben Deli Miyim?, s.353)

"Bir atasözü varmış, bir yerde okumuştum.

Tanrı insana taşıyabileceği kadar yük verirmiş.

Ben de diyorum ki, Tanrı herhalde beni çok güçlü sanıyor."

(İpek Ongun, Şimdi Düğün Zamanı, s.186)

324. Allah nefesi sayı ile vermiş.
Allah kuluna nefesi sayı ile vermiş.

Kişilerin ne kadar yaşayacağını bir tek Tanrı bilir.

325. Allah rızkın kefilidir.

Tanrı yarattıklarını aç bırakmaz. Her canlıyı rızkıyla yaratır.

326. Allah sabırlı kulunu sever.

Sabır pek çok sorunun giderilmesinde, sıkıntıların atlatılmasında yardımcı olur.

"LEKNÂHÜRÎ: Mademki biz masumuz, onlar suçlu... Öyleyse sabredelim... Allah sabırlı kullarını sever... Edenler tez cezalarını bulurlar.

EVHÂMÎ: Canım, bu ne olmaz şey!... Yabanın zırlak delileri sersemliklerine

doymasınlar... Dünya böyledir işte. Pertev bana "Dünya bir aynadır, herkes onda kendi halini görür"diyordu... Bu deliler de beni kendileri gibi çılgın sanıyorlar... Beni her şeye aldanır bir sersem sayıp karşımda düzenler yapıyorlar... Şu herif, Pertev'den kim bilir ne aldı?"

(Feraizcizade Mehmet Şakir, Evhami, s.68)

327. Allah sağ eli sol ele muhtaç etmesin.
Allah sağ gözü sol göze muhtaç etmesin.

Geçim sıkıntısı çeken kişiler için başkalarından hele ki yakınlarından yardım istemek çok üzücü bir durumdur. Kimi zaman istenilen yardım karşılanmayabilir ya da yardım isteyenlere hor davranılabilir. Bu nedenle insanların Tanrı'ya duası başkalarına muhtaç olmamaktır.

"– Burunları ne de tez havayı buldu? Kocan denen herifin ben de anası sayılırdım. Giderken gelip Ağanın, benim elimi öpmek yok mu? El öpme şöyle dursun, her hal yolu bu sokaktan geçse, aralık değiştirmiştir. Sinnek anası, akıldanesi. Ağasının da yuları kimin elinde belli değil. Allah hanelerine muhtaç etmesin. Şükür ki evimiz ayrı, yolumuz sapa.. Herkesin iti ayrı ürsün, tütünü ayrı tütsün... Sağ gözü sol göze muhtaç etmesin. Sen bile el gibi ayda bir uğrar oldun babaevine.. Sen de onlarla bir talim adımı tutturdun..."

(Abbas Sayar, Dik Bayır, s.103)

328. Allah uçamayan kuşa alçacık dal verir.

Tanrı, yokluk çeken ya da yeterli olanaklara sahip olmayan kişilere kolaylıklar sağlar.

329. Allah verince kimin oğlu, kimin kızı demez.

Tanrı nimetlerini kullarına ayrım yapmaksızın verir.

"[...]Ya şu Simon'un torununa ne dersin baba? Bu Osmanlıda akıl yok. Alınma da. Sen zaten başkaydın. Sözümüz yok sana. Ben bu oğlanın önüne iki kazı katmam güvenip de. Bir çift gondura vermiş Osmanlı bu oğlana, kardaş kardaşa bir kuzuya vermaz. Kimin oğlu, kimin kızı demiyor Tanrı verince. Hele gondura gör... Adamın gözü kamaşıyor. Deey köyün başından, bacanın başından balkıyor. Bilirsin ya, senin de var ayağında. Gücenme, alınma da onunkiler daha iyi. Ne derler, "Almanın iyisini ayı yermiş..."Ayağına da yakışmamış, o ayrı, gonduralar ayrı duruyor. Seninkiler tütmüş üstüne.[...]"

(Ümit Kaftancıoğlu, Dönemeç, s.130-131)

330. Allah verirse el getirir, sel getirir, yel getirir.

Getirince el getirir, yel getirir, sel getirir, götürünce el götürür, yel götürür, sel götürür.

331. Tanrı bir şeyi nasip ettiyse bu şey mutlaka bir yerden gelir.

Tanrı insanlara iyiyi ve kötüyü sunar, insanlar seçim hakkını kullanırlar.

332. Allah yapar, kullar sebep olur.
Allah yardım ederse kuluna her iş girer yoluna.

İnsanların işleri Tanrı yardım ettiği takdirde başarıyla sonuçlanır.

333. Allah'a olmak isteyen asi, ya mütevelli olsun ya vasi.

Vasilik ve yöneticilik adaletli ve haktan yana davranmayı gerektirdiğinden zorlu işlerdir. Bu işleri yapacak insanların haksızlık edip Tanrı'ya karşı suçlu olma olasılıkları yüksektir.

334. Allah'ın ondurmadığını kul da ondurmaz.
Allah'ın ondurmadığını kim oldurur.
Allah'ın ondurmadığını Peygamber sopa ile kovar.
Allah'ın sevmediğini kul da sevmez.

Tanrı'nın yardım etmediği kişiler başkalarından da destek göremezler.

335. Allah'ın öldürmediğini kimse öldürmez.

Bir kişinin ömrünün uzunluğunu Tanrı belirler. Belirlenen bu süreden önce kimse başkasının ölümüne neden olamaz.

Hayır... Bugün bir kurşun kulağımın dibinden, derimi sıyırarak geçti. İki parmak sola sapsaydı...

Murat babasız kalacaktı...

Sus... Şeytan kulağına kurşun...

Tuhafsın Yüzbaşım... Hani şeytan? Ortada kurşuna maruz bir kulak varsa o da senin kulağın...

Allah'ın öldürmediğini hiç kimse öldüremez. Ben size şaşıyorum yeni yetişmeler...

(Kemal Tahir, Bir Mülkiyet Kalesi, s. 503)

336. Allah'ın verdiğini kul alamaz.

Tanrı kullarına verdiği her şeyi ancak kendisi geri alır. Kulların gücü buna karışmaya yetmez.

337. Allah'tan hayır iste hayır bulasın.

Kalbi temiz olan, kendisi ve çevresi için iyi şeyler dileyen kimseler Tanrı tarafından iyilikle ödüllendirilirler.

338. Alma alı, sat yağızı, bin doruya, besle kırı.
Alma alı, satma kırı, ille doru, ille doru; yağızın da binde biri.

At besleyenler, al ve yağız atları ellerinde bulundurmazlar. Kır ve doru atlar ise kıymetlidirler.

[...] Kula, karma bir oluşumdur. Bunlar için bir atasözü bile vardır. "Alma alı, besle kırı, bin doruya, sat yağızı"Atasözünde kula'nın geçmemesi, kula'nın karma renk oluşundan, az bulunuşundan ileri geliyor. [...]

(Cahit Külebi, İçi Sevda Dolu Yolculuk, s.129)

Bir başka satıcının bulunduğu pazarın alt tarafına doğru yürüdü. "Alma alı, besle kırı, yağızın da binde biri, ille doru ille doru."diye sayıklar gibi konuşuyordu. Koyunların saman yediği çukurdaki ağaca bağlanmış, tek başına kişneyip duran kır ata doğru yaklaştı. Sahibi duvara yaslanmış duruyordu. Selam verip yanına çömeldi.

(M. Şakir Çetin, Bir Aşk Masalı, s. 91)

339. Alma mazlumun ahını, çıkar aheste aheste.
Alma mazlumun ahını, gökten indirir şahini.
Alma mazlumun ahını, yuvadan indirir şahini.

Kişi hiç kimseye zulüm ve kötülük yapmamalıdır, çünkü kötülüklerin cezası mutlaka bir gün çekilir.

Zalim, gaddar, katil bir herifin köpekler görür günü gelince suratını! Tabi bu böyle sürüp gitmeyecek. Bir gün ilahi adalet onunda hakkından gelecektir. O devleti milleti cansız, kansız kaldı sanıyor, ama eceli gelecektir. Bu dünyada kimin zulmü burnundan irin olup akmamıştır? Kimin ahı yerde kalmıştır? Meşhur beyittir: Alma mazlumun ahını çıkar aheste aheste. Tabi bu herifinde yaptıkları fitil fitil burnundan gelecektir! Memiş ağa da Müslim gibi düşünüyor.

(Etem İzzet Benice, Adsız Şehit, s.95)

340. Alma sarı, satma sarı, kapındaysa tutma sarı.
Alma sarı, satma sarı, kapındaysa kov dışarı.

Sarı at insanların gözünde makbul değildir.

341. Alma soysuzun kızını, sürer anası izini.
Alma delinin kızını soya çeker.
Alma delinin kızını soya kovar.

Yapılacak evliliklerde eş seçimi son derece önemlidir. Eşler, görgülü, bilgili ve soylu kişilerden seçilmelidir.

342. Almadan vermek, Allah'a mahsus.
Almadan vermek, Allah'a yaraşır.

İnsanların ilişkileri karşılıklıdır. Verdiğine karşılık beklemeyen bir tek Tanrı'dır.

Bakkalın gözleri uyku dolu, yüzü sakallı:

Ne var gene kız?

Kocaman takunyalı, ufacık kız:

Annem diyor, Müslüman amcan on kuruşluk zeytinyağı versin...

Uykusu içinden sıyrılan bakkal, kızın sözünü kesiveriyor:

Yüz paralık bile vermem. Dünya kadar borcunuz var, hadi!

Çocuk tekme yemişçesine çıkıyor.

O, bana dönüyor:

Sen ne istedin?

Sigarayla kibrit...

Raftan alırken kendi kendine söyleniyor:

- Almadan vermek Allaha mahsus. Ben Allah değilim. Benimki de can. Oniki saat fabrikada çalış, sonra gel dükkan götü bekle! ...

(Orhan Kemal, Arkadaş Islıkları, s.216-217)

343. Almanın satması da vardır.

Satın alınan bir mal günün birinde satışa çıkarılabilir. Bu nedenle mala iyi bakılmalıdır.

344. Alt değirmen güçlü akar.

Kaynaklarla sürekli desteklenen kuruluşlar, güçlü ve verimli olurlar.

345. Altı olur, yedi olur, hep Allah'ın dediği olur.

Kim ne derse desin, ne yaparsa yapsın kaderinde ne varsa onu yaşar.

"Eşkıya varmış civarda...

– Eşkıya da ne anne?

– Haydut, kaatil...

– Keserler mi bizi?

Büyükana, buruşuk elleriyle gözlerini kapatıyordu:

– Altı olur, yedi olur, hep Allahın dediği olur! "

(Reşat Enis, Despot, s.14)

"Halkın güvenliğini ve kamu düzenini korumakla yükümlü devlet de aynı çaresizliğe düşebilir. Ne olacak o zaman Allah'ın dediği olur deyip tevekkül mü göstereceğiz.

(Güngör Mengi, Vatan Gazetesi, 07.02.2005)

346. Altın anahtar her kapıyı açar.
Altın anahtar kale kapısını açar.
Para her kapıyı açar.
Paranın açamayacağı kapı yoktur.

Para pek çok sorunu çözebilen, engelleri ortadan kaldırabilen güçlü bir araçtır.

Para ile bütün engeller ortadan kaldırılır; bütün güçlükler yenilir; istenilen şey elde edilir.

"Tahir'in bulunduğu yerde Kanbur Cemal'i öldüren ve yine yaralı olduğu için hastanede tedavi edilen Yeni Bahçeli Lütfi de varmış. Kadayıfçı Ali'nin hapishanede elleri var. Lütfi'nin de düşmanları var.

İkisi derhal ittifak ederler, fakat ellerinde silah bulunmaması bunları düşündürür.

Tahir;

– Lütfi der, eğer ufak bir bıçak olsun edinemezsek seni de beni de harcarlar.

Lütfi;

– İmkanı yok, Tahir Bey, bıçağı nereden bulacağız.

Tahir;

– Senin aklın ermez. Altın anahtar her kapıyı açar. Ertesi gün Mehterhanenin hastalar ağası Mustafa Efendi'yi çağırır."

(Refi Cevad Ulunay, Sayılı Fırtınalar, s.8)

En çok para elektrik mühendisliğinde vardı. Gerekirse para yedirecekti o bölüme girebilmek için. Paranın açmadığı kapı mı vardı? Bin lira yetmezse iki bin verecekti.

(Fakir Baykurt, Kara Ahmet Destanı, s.87)

347. Altın ateşte, insan mihnette belli olur.

Altının değeri saflığıyla ölçülür, saflığı ise ateşe tutularak anlaşılır. İnsanların değeri de kişiliklerinden ödün vermeksizin sıkıntılara katlanabilme güçleriyle ölçülür.

348. Altın eli bıçak kesmez.

Para ve yetenek sorunların çözümünde çok önemlidir.

349. Altın eşik, gümüş eşiğe muhtaç olur.
Gümüş eşiklinin ağaç eşikliye işi düşebilir.
Altın kapılının ağaç kapılıya işi düşer.

Zenginliğin ya da yüksek mevkinin sürekli olacağını düşünmek doğru değildir. Üstünlük sahibi olanlar gün gelir bu üstünlüklerini kaybedip önceden kendilerine muhtaç olan kişilere el açmak zorunda kalabilirler.

"Gene de sağ ol Hüseyin usta! Gene de bu iş olur yanından bi daha düşün! Alacağın parayı da azımsama; ikisi razı olsa onar bin verecektim, sen tek çalış yirmi bin al! Az para değil! Hem de unutma, eşşek eşşeği ödünç kaşır! Bakarsın başka bir zaman biz de senin işine yararız. Olur a, dünyadır bu! Gümüş eşiklinin ağaç eşikliye işi düşebilir..."

(Fakir Baykurt, Yarım Ekmek, s. 175)

350. Altın kepeğe muhtaç.

En bilgili ve yetenekli insanlar bile gün gelir değersiz insanlara muhtaç olabilir.

351. Altın leğenin kan kusana ne faydası var.
Kan kusana altın leğenin ne faydası var.

Sağlığı bozulan, çaresiz bir derde düşen kişinin zengin olması eğer bu sıkıntılarına çare sağlayamıyorsa bir anlam taşımamaktadır.

"Oruç benim nefsime hakim olmaktır, bir çeşit arınma şeklidir. Günlük hayatımı yaşarken bazen hızlı hızlı yemek yediğim yemeğin tadına varamam ama oruçluyken yediklerimin o leziz tadına ve var olduğuma şükür ederim.

Program asistanım İpek'e bu konuda çok kızıyorum. Kendisi oruç tutuyor ama iftardan sonra ciğerlerine sigara içerek zarar veriyor. Onu çok seviyorum ama buna dayanamıyorum. Sigara içenlere sesleniyorum, orucumuzu en azından bize zarar veren alışkanlıklara karşı da tutalım. İpekçiğim lütfen bana kızma yazacağımı söylemiştim. Umarım herkes uygular. Tarkan'ın en sevdiği söz neymiş "Altın leğenin kan kusana ne faydası var."

(Neslihan Yavuzcan, Akşam Gazetesi, 02.11.2003)

352. Altın pas tutmaz.
Altın pas tutmaz, deli yas tutmaz.

Namuslu, şerefli, karakterli insanlara leke sürmeye kimsenin gücü yetmez.

353. Altın yerde paslanmaz, taş yağmurdan ıslanmaz.

Yetenekli ve değerli insanlar ya da kıymetli eşyalar en kötü şartlar da bile değerlerinden bir şey kaybetmezler.

Ataların, ninelerin gününden sürüp gelen güzelliktir bu! Hemde has altın yere düşse de paslanmaz. Burda bile ışıl ışıl Türkmen'in güzelliği!"

(Fakir Baykurt, Yarım Ekmek, s. 281)

354. Altın çamura düşmekle pul olmaz.

Altın yere düşmekle pul olmaz.
Altın yere düşmekle kıymetten düşmez.
Altın çamura düşmekle kıymetten düşmez.
Altın yere düşmekle tunç olmaz.
Altın çamura düşmekle tunç olmaz.
Elmas çamura düşse yine elmas.

Dürüst, yetenekli, karakterli insanlar kötü ve zor durumlara düşseler de değerlerinden bir şey kaybetmezler.

"Ondan sonrası yoktu. "-Ne yapabilirim? Bekârlığımın sultanlığına son verecek değilim herhalde. Birkaç gün idare, ondan sonra... Canım, çamura düşmekle altın altınlığından kaybetmez ya! Boşanır Cevdet'ten, barcı hazır. Onunla evlenir, metres yaşar. Bunu da mı ben düşüneceğim? Anasına da bir tekme. Cevdet'e karşı da suçsuzluğumu ispatlamış olurum böylece. Görüyorsunuz ya, derim. Karının cinsi, cibilliyeti, iliği bok. Suç bende miymiş? Anasının iğvasına uydu, seni terk etti. Bu zaten çok önceden düzenlenmiş bir plandı. Plan uygulandı. Mesele bundan ibaret!"

(Orhan Kemal, Sokaklardan Bir Kız, s.476-477)

355. Altından ağacın olsa zümrütten yaprak, akıbet gözünü doyurur bir avuç toprak.

İnsanlar varlıklarına güvenmemelidirler. Çok zengin olsalar da ölüm gerçeğini hiç unutmamalıdırlar.

"İlçeye kaç kere indimse her seferinde o ince suratlı adama rastladım. Kucağında bir sürü o kartonlardan olduğu halde, yüksek sesle ezberden okuyor. Öyle yanık bir ahenk vermiş ki sesine, gelen geçen birer tane almadan edemiyor. "Ölüm yeter... -nâr-i cehennem yeter- Akibet gözünü doyurur bir avuç toprak..." diye avaz avaz bağırdıkça halk çevresine birikiyor".

(Mahmut Makal, Bizim Köy, s.66)

356. Altını saklamak değil, kuruşu saklamak hünerdir.

Önemli olan değerini koruyan bir şeyi saklamak değil küçük değerleri biriktirebilmektir.

357. Altını sarrafa sor, cevahiri kuyumcuya.

Her işin uzmanı ayrıdır. Bir şeyin gerçek değeri o işin uzmanına danışılarak öğrenilebilir.

358. Altının kıymeti azlığından.

Bulundukları ortamda sayıca az olan yetenekli kimseler ya da değerli nesneler diğerlerine göre daha kıymetli olurlar.

359. Altının kıymetini / kadrini sarraf bilir.

Bir nesne veya kişinin niteliğini / değerini ancak o konuda yetkin olanlar anlayabilir.

"Geliver anam!"dedi Karakız. "Sen dağların kurdunu öldürdün! Boşboğaz yarenliklerine boşver. Altının değerini sarraf bilir. Her adam öldürebilir mi şunu? Geliver bakayım tosunum!.."Güleser: "Çekemeyenler tırnağına kurban olsunlar, erkeğimin!.."

(Fakir Baykurt, Kalekale, s.25)

360. Aman diyene kılıç kalkmaz.
Amana kılıç olmaz.
Amana kılıç kalkmaz.

Üstünlüğünü kabul edip, mertliktelerine sığınarak karşısındakine teslim olan kimselere düşman bile olsalar kötülük yapılmamalıdır.

"– Ne kadar modern bir koca olsanız, eşiniz Hanımefendinin kalbinde size mahsus yeri tutmuş olduğum için bana karşı derin bir kin duymamanız kabil değildir. Vücudum çok yorgun. Fazla dayağa tahammülüm yok efendim. Amana kılıç olmaz efendim."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ben Deli miyim? s.169)

361. Ambarda duran sıçan aç kalmaz.

Kendileri varlıklı olmasalar da olanakları bol olan bir yerde yaşayanlar, bu olanaklardan yararlanarak yaşamlarını devam ettirebilirler.

362. Amelsiz alim, yemişsiz ağaç gibidir.
Amelsiz alim, yağmursuz bulut gibidir.

Sahip olduğu bilgileri başkalarına aktarıp onları yetiştirmeyenlerin kendilerinden başka hiç kimseye yararı olmaz.

363. Amca baba yarısıdır.

Amca ile yeğen arasında baba-evlat bağı kadar yakın bir ilişki vardır.

"Bir ara, atlara mola verdi küçük amca... Islık çalarak onları rahatlatırken, arkaya baktı. Fikret, küçük amcanın içli, seven bakışlarına hemen bağlandı. Bu gözler birdenbire bulandı.

– Fikret gel, yanıma otur! Dedi. Saman kokan nasırlaşmış iki el, koltuk altlarından tutup çekti.

– Ayaz, dedi; üşüyorsun ha!

Ceketinin etekleriyle ayaklarını örtmeğe uğraştı. Sonra kucağına aldı, bağrına bastı:

– Amca, baba yarısıdır! dedi; deeeehhh..."

(Reşat Enis, Despot, s.14)

364. An beni bir kozla, o da çürük çıksın.

Dost beni ansın bir koz ile, o da çürük çıksın.
Yâr beni ansın bir koz ile, o da çürük çıksın.
Dost beni arasın da bir yeşil yaprakla olsun.
Dost beni ansın da bir yeşil yaprakla olsun.

İnsanların küçük de olsa hediyelerle birbirlerini anımsamaları aradaki dostlukları pekiştirir.

"Armağanın şu yada bu olması, pahalı olması önemli değil. An beni bir koz ile, o da isterse çürük olsun! Çok düşüncesiz çıktık yola çoook!"

(Fakir Baykurt, Yayla, s. 193)

365. Ana ata önüne geçmek hata.

Çocuklar anne babalarına saygısızlık yapmamalıdır.

366. Ana baba ile iftihar olmaz.

Çocuklar anne ve babalarının yaptıklarıyla övünmemeli, övünülecek işleri kendileri yapmalıdırlar.

367. Ana besler hurmayla, eloğlu karşılar yarmayla.

Anneler, çocuklarını büyük bir özenle büyütürken, çocukların girdikleri diğer çevrelerdeki kimseler onlara zarar verici davranışlarda bulunabilirler.

"Zaman değişince eskinin fukara kızlarının tafrası da değişti... Fukara kızının evliliği "ezmesi kolay olduğundan"daha bir iyiydi, geçimi hoştu... Koca diye istersen dağdan kopup gelmiş ayıyı göster...Kız kanaat ederdi...Hatta koca fukara takımından olsa bile... "Çalı idi çırpı idi evimdir ya! Ayı idi mayı idi kocamdır ya!"deyip boyun büken kızlar kapanın elinde kalırdı... Görgülü, varlıklı evin kızlarını istemek herkesin harcı olmazdı... Zaten kız tarafı da ele güne "Anası besler hurmayla, eloğlu karşılar yarmayla..."dedirtmemek için talipler içinden köy kibarını arardı..."

(Selahattin Duman, Vatan Gazetesi, 16.11.2008)

368. Bağdat gibi diyar olmaz.
Ana gibi yâr, vatan gibi diyar olmaz.

Yaşamda kimi şeylerin telafisi mümkün değildir. İnsanlar için hiç kimse kendi annelerinin yerini tutamaz ve kişiler kendi memleketleri dışında bir yerde memleketlerinde oldukları kadar rahat edemezler.

"– Yavrularım, dedim, biliyorum, hepiniz annenizi çok seviyorsunuz. Ah sevilmecek anne mi ki bu anne, annelerin annesi... Cennet annelerin ayağı altındadır... Ağlarsa anam ağlar gerisi yalan ağlar... Ana gibi yar, Bağdat gibi diyar olmaz... Ahhh ahhh, keşke şu an benim annem de sağ olsaydı da, bende... Ne dedi doktor biliyor musunuz çocuklarım, bundan böyle bu kadın meyve yerse, midesi delinir, patlar, kanser olur, ülser olur, kara toprak olur dedi, ahhh aahh!..."

(Muzaffer İzgü, Lüp Lüp Makinesi, s.173)

"Eş dost, Muhammet'in anasına arka çıkmış: "Bırak ulan, anamı diğne! İnsan anasını atasını gücendirmez. Dünyada karı mezeri çok, ana mezeri bir dene..."" Ana gibi

yâr, vatan gibi diyar yok demişler oğlum!.."

(Fakir Baykurt, Çilli Karın Ağrısı Cüce, s.282)

369. Ana hakkı ödenmez.

Annelerinin göstermiş oldukları fedakarlıkları, evlatları ne yaparlarsa yapsınlar ödeyemezler.

"Çocuk diyoruz ya, nedir çocuk? Dokuz ay döl yatağında, ağrılar sancılar, bin bir sızılar sıkıntılar, öldüm ölüyorum, bittim bitiyorum, yarına çıkar mıyım çıkmaz mıyım kaygıları içinde adına "ana"dediğimiz o kutsal, o hakkı ödenmez, ödenemez varlığın böğründe gelişe büyüye, vakti saati gelince, güne ışığa, havaya yaşama atılıveren yaratık var ya, o işte çocuk."

(Vedat Günyol, Daldan Dala, s.103)

370. Ana hakkı Tanrı hakkı.

Annelerin evlatları üzerindeki hakları Tanrı hakkı kadar kutsal, onun kadar önemlidir.

"Uruz der: Ağzın kurusun ana, dilin çürüsün ana, ana hakkı Tanrı hakkı olmamış olsaydı kalkarak yerimden doğrulaydım, yakan ile boğazından tutaydım, kaba ökçem altına ataydım, ak yüzünü kara yere tepeydim, ağzın ile burnundan kan fışkırtaydım, can tatlılığını sana göstereydim, bu nasıl sözdür, sakın kadın ana benim üzerime gelmeyesin, benim için ağlamayasın, bırak beni kadın ana çengele vursunlar, [...]"

(Muharrem Ergin, Dede Korkut Kitabı, s.42)

371. Ana ile kız, helva ile koz.

Cevizin helvayı tamamlayarak tadını arttırması gibi, anne ile kız da birbirlerini tamamlayarak eve düzen ve mutluluk sağlarlar.

372. Ana kızına taht kurar, kız bahtı kocadan arar.

Anneler kızlarına her türlü yardımı yapsalar da, onlara varlık içinde bir hayat sunsalar da, kızlar, mutluluğu evlenecekleri kimselerde ararlar.

373. Ana kızına taht kurmuş, baht kuramamış / kurmamış.

Ailesinin evindeyken her türlü olanaklara sahip olanların, evlendikten sonra eşleriyle mutlu olmalarını sağlamada annelerinin ellerinden bir şey gelmeyebilir.

"'Valla komşum' dedi. Vebali vardır: böyle işlerde akıl verirken dikkat etmek lazım. Atalar der ki: Aşk başa gelince akıl baştan çıkarmış. Analar evlada taht yapar ama baht yapamazmış. Onun suçu sevmektir. Evlat bu bağrına basmak gerek: Olan olmuş baş kırılır bark içinde, kol kırılır kurk içinde kalır. İnsan başına her şey gelir affetmek lazım."

(Serap Gökalp, Astak Kum Saatinde Akarken, s. 156)

374. Ana yılan, sözü yalan, karı çiçek, sözü gerçek.
Gelin çiçek, her dediği gerçek; kaynana yılan, her dediği yalan.

Eşini her şeyin üstünde tutan bir erkek, annesiyle eşi arasındaki geçimsizliğin sorumlusunun annesi olduğuna inanarak onun kötü ve yalancı olduğunu düşünür.

375. Ana yiğidin kalkanıdır.

Anneler kimi zaman fiziksel güçleriyle kimi zaman dualarıyla çocuklarını kötülüklerden korurlar.

376. Ana, yürekten yana.

Bir kimseyi yürekten seven, onun için canını ortaya koyabilen, sevinçlerini ve üzüntülerini içten hisseden kişiler annelerdir.

377. Anadan doğmak ölmek içindir.

İnsanların değiştiremedikleri tek gerçek ölümdür. Doğan insan mutlaka bir gün ölecektir.

"Bayılmış mı?"Diye sordum.

"Ölmüş kendini intihar etmiş!"

"Böyle intihar olmaz, kendi kendine cevlağı çekmiştir..."

Delilerden biri, "Allah kulu olan neferi sayıyla vermemiş; anadan doğmak ölmek içindir!"dedi.

Dudaklarımı ısırıp, gırtlağımı ve göğsümü yeni yaktığım cigara dumanıyla tıka basa doldurdum. Hırsla "Sersem, salak saloz adam..."deyip, helaya doğru yürüdüm."

(Vecdi Çıracıoğlu, Serseri Standartları Sempozyumu, s.104)

378. Anadan olur daya, hamurdan olur maya.

Özüne uygun yöntemler, kişiler ve araçlar kullanılan işlerde başarıya ulaşılır.

379. Anahtar doğruyadır.

Bir yerin koruma altına alınması iyi niyetli kimseleri bu yerden uzak tutarken, kötü niyetli kişilere karşı ise alınan tedbirler yeterli olmayabilir.

380. Analar büyütür kızı, çulhalar dokur bezi.

Kızlara en doğru bilgi ve görgüyü anneleri verir. Kaliteli bezi de çulhalar dokur. Bir işi en iyi şekilde yapan o işi en iyi bilenlerdir.

381. Analık usta, yumağı ufak yapar; çocuklar usta, ekmeği çifte kapar.

Bir işin daha kolay ya da yararlı olması için olduğundan küçük bir yapılanmaya gidilse de, bundan kârı olan kişiler paylarını eskisi gibi almanın yolunu bulurlar.

"Vedat pencerenin yanındaydı. Gözlerini, kocaman kestane ağacının rüzgarla sallanan dallarına dikmişti.

Zehra hanım:

– Ne halin varsa gör...diye bağırdı. Oğlum deli, malı neylesin, oğlum akıllı, malı neylesin dedik başımıza gelmeyen kalmadı. Yağma mı var? Gözüm açıldı artık. Eşek eşekken çamura bir kere çöker. Oğul usta ekmeği çift kaparsa, analık usta yumağı ufak yapar."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.15)

382. Anam babam kesem, elimi soksam yesem.

İnsanlar başkalarından gelebilecek yardımlara güvenmeyip kazançlarını kendileri sağlamaları gerekmektedir.

383. Anamın öleceğini bilseydim kulağı dolu darıya satardım.
Anamın öleceğini bilseydim acı soğana değişirdim.
Anamın öleceğini bilseydim tuz ile değiştirirdim.
Babamın öleceğini bilseydim kulağı dolu darıya satardır.
Babamın öleceğini bilseydim acı soğana değişirdim.
Babamın öleceğini bilseydim tuz ile değiştirirdim.

En değerli malı bir karşılık alamadan elinden çıkan kimse, bu durumu önceden bilse az da olsa bir gelir elde edecek şekilde malını satar.

384. Anan güzel idi, hani yeri; baban zengin idi, hani evi.

İnsanların sahip oldukları güzellik, zenginlik, gençlik, sağlık gibi değerlerin yaşamlarının sonuna kadar aynı şekilde kalmayacağı gerçeğini unutmamaları gerekir.

385. Ananın bahtı kızına.

Kız çocukların kaderleri annelerine benzer.

386. Ananın bastığı yavru incinmez.
Ananın bastığı yavru ölmez.
Ananın bastığı civciv incinmez.
Ananın bastığı civciv ölmez.

Anneler, çocuklarının iyiliği için, onlara iyiyi ve doğruyu öğretebilmek için kimi zaman onları azarlar ya da döverler. Çocuklar da bunu bildikleri için annelerinin yaptıkları onlara ağır gelmez.

"Şişenin cam kapağını açarak koklamak istediğimde, kapağın kırılmış ve yarısının da sürâhinin boğazında kaldığını görmüş, bunu benim yapmış olduğumu düşüneceklerinden endişe etmemiştim. Fakat tahminim doğru çıkmayıp sürâhinin kapağını kırmak suçu üstümde kalıverince isyan ettim ve ağlamaya başladım. Hani bir atasözü: "Ananın bastığı yavru ezilmez!"diyorsa da, bu her hal ü kârda doğru değildir. İşte annemin bir yalanla itham etmesi beni ezmişti. Onun için evlâtlara haksız olarak atılan tek tokat bile, o yavruyu ayak altına alarak ezebiliyor."

(Semiha Ayverdi, Dünden Bugüne Ne Kalmıştır, s.187)

387. Ananın çıktığı dala kızı salıncak kurar.

Kızlar daha çok annelerinin davranışlarını örnek alırlar, kimi zaman bu davranışları daha da ileri götürürler.

"DUDU –Körün gözü, utanmazın yüzü. Sana mı akıl danışacağız? Akşam vakti bela arama, git işine

HANİFE –Sen belanı bulmuşsun zaten. Senin gibi ana taş olsun. Haber haber üstüne saldım. Elçi Körafif'i eve sokmasın, kızı ayartır diye. Sonunda korktuğum başıma

geldi. Kör elçi, allem etti, kallem etti, bu cahil kızı kandırdı. Hem de evli bir adama. Karı malı ile semiren züğürt Osman'a. Şimdi namus temizleyeceksiniz öyle mi?

AYŞE –Hala günahımı alıyorlar. Gözüm kör olsun, eli elime değdiyse.

HANİFE –Kızım suç sende değil. Ananın çıktığı dala kız salıncak kurar, demişler.

AYŞE –Allah'ın emriyle istiyorlar, napalım. Benim kaderim de kumalıkmış."

(Feridun Ankara, Kuma, s.33-34)

388. Ananın ilki olmaktan dağlarda tilki olmak yeğdir.

Bir evde ilk çocuk olmak şanssızlıktır.

389. Anasına bak kızını al, kenarına / kıyısına bak bezini al.
Anasına bak kızını al, tarağına bak bezini al.

Önceden anneyi tanımak, kızı hakkında bir fikir verebilir. Kumaşın da bütünü hakkında bilgi edinmek için bir kenarına bakmak yeterlidir.

"Belirli küçük bir böceğe benzetildiklerinden dolayı ona Tatarcık denildiği söylense de bu henüz tamamen halledilmiş bir konu değildir. Bizde 'Anasına bak kızını al, kenarına bak bezini al' derler. Bu söz eskiden beri kızların analarına çektiğini belirtir. Fakat bizim Tatarcık öyle pek atasözüne uyacak genel örneklerden değildir. O kadar ki köy halkı bin yıllık atasözünü, onun için değiştirmiştir. Babasına bak kızını al demeye başlamışlardır."

(Halide Edip Adıvar, Tatarcık, s.15)

"Akşama kadar döktüm düşündüm: Kıyısına bak bezini al, anasına bak kızını al, dedim. Bu karının çocuğundan bana hayır gelmez, dedim. İki yıl demeden anası gibi bir cadaloz olur, atsan atmaya, satsan satmaya yaramaz."

(Fakir Baykurt, Çilli Karın Ağrısı Cüce, s.293)

390. Anasını babasını dinlemeyen evlat, kocasını saymayan avrat, üzengi ile yürüyen at, kapında tutma, hiç durma sat.
Buyurmadan tutan evlat, gün doğmadan kalkan avrat, deh demeden yürüyen at.

İnsanların ve hayvanların kimi özellikleri nerede ve ne zaman olursa olsun kabul görmez. Onlardan uzak durmak ya da onları uzaklaştırmak daha hayırlı olabilir.

"Fikret, yüzbaşının kendisine doğru uzandığını, çenesini okşadığını hatırlıyordu.

– Anam üzmeyesin, çocuk... Anasını, babasını dinlemiyen evlât, kocasını saymıyan avrat, özengi ile yürüyen at, kapında tutma hiç durma sat!

Ne garip adamdı bu zabit! Fikret gene babasını hatırlamıştı. Omzunda beyaz torbasiyle, Hacı Babanın dükkânını kıvrılıp kayıplara karışan ve bir daha dönmiyen adam..."

(Reşat Enis, Despot, s.12-13)

391. Anasız çocuk evde hordur, babasız çocuk çarşıda.

Hiç kimse bir çocuğu annesi ve babası kadar sevip çocuğa sahip çıkamaz.

Annesiz çocuk için başkalarıyla yaşamak çok zor olduğu gibi babasızlık da sosyal yaşamda çocuğun gereksinimi olan desteğin eksikliğine ve yalnız kalmasına neden olur.

392. Anayı kızdan ayıran para.

Maddiyat, aralarında koparılması güç bağlar bulunan insanların bile ayrılığına neden olabilir.

"İki, üç, beş, on... evlenmenin sözü mü olur? Para bu. Anayı kızdan ayıran... Onu bunu ne yapacaksın, biz bir gün şu Ramazan Efendi'yi çağıralım bize. Ne diyorsun?".

(Orhan Kemal, Vukuat Var, s.169)

"Kızın birini bir sandığa koyup kitlemişler. Atmışlar mı ırmağa! Bebeymiş daha. Irmak, sandığı alıp götürmüş denize. Çalkalanmış denizlerde. Orasıymış, burasıymış, varıp bir kıyıya ulaşmış. Denizi biçmeye gelenler görüp koşmuşlar. Tamam demişler. Hazine bu! Varsıl olduk! İtişip kakışmışlar başın başında. Kırmızı sakallı bir herif varmış içlerinde. Bizim Macır Osman gibi bir herif, bildiniz mi? Demiş ki, "Durun! Durun da açalım. Belki para değildir!"Bu olmaz olası paralar her yerde böyle yareni yoldaşı birbirine düşürmüş. Eee, boşuna mı demişler: 'Anayı kızdan ayıran para!' Ocağı batası para!... İtişip kakışmayı bırakıp açmışlar sandığı. Açmışlar ki ne görsünler? Ne görsünler? Bilin bakalım?... Kıız!... kız görmüşler sandığın içinde."

(Fakir Baykurt, Tırpan, s.47)

393. Anlayana kul ol, anlamayana ağa olma.

Cahil ve kavrayışı kıt kişileri yönetmektense, bilgili ve anlayışlı insanlara hizmet etmek daha iyidir.

394. Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az.

Anlayışlı kişilere bir söz, küçük bir hareket ne istendiğini anlatmaya yeterken, anlayışsız kişiler açık açık anlatılsa da istenileni bir türlü anlayamazlar.

"Eeeee! Söylemedik mi size? Daha ne söyleyelim?""Söyledik ama anlamadınız! Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna aaaz.."

(Fakir Baykurt, Sakarca, s.36)

"Yaşamına alıyor onları, sindirip özümlüyor. Her gün görmüyor muyuz; Kimine sivri sinek saz, kimine davul zurna az. Üzerime alınmıyorum, kendime pay çıkarmıyorum, haddim değil, tanışma mutluluğuna erdiğim birkaç sanatçıya bakarak söylüyorum; sanatçı mizaç genellikle bu ve böyle..."

(Mehmet Seyda, İçe Dönük ve Atak, s.304)

395. Ar çekmekten bar çekmek yeğdir.

İnsanların utanılacak işler yapıp toplumda kötü konuma düşmelerinden ağır işlerde çalışmaları daha iyidir.

396. Ar eden kâr edemez.

Ar yılı değil kâr yılı.
Ar dünyası değil, kâr dünyası.
Ar eden berhudar olmaz.

Kâr eden, ar etmez.
Kâra ar olmaz.

Namuslarıyla para kazanmak isteyen insanlar, yaptıkları işlerden utanırlarsa umdukları geliri sağlayamazlar. Devir, utanıp sıkılmadan gelir sağlayacak işleri yapan insanların olduğu bir devirdir.

"Beş ay içinde tam 140 bin kişi öldü Hiroşima'da. Daha sonra ölenlerin sayısı bilinmiyor. Dün Radikal'de çıkan bir habere göre, 'Little Baby bombasını atan pilot Robert Lewis de bu sorunun yanıtını merak etmiş: 'Kaç kişi öldürdük acaba' diye soruyormuş anı defterinde. Niye merak etti ki? Öldürdüğü kişi sayısına göre mi üzülecekti, kim bilir? Anı defterini ölmeden önce 37 bin dolara satmış Lewis. Defter şimdi yine satışta. Daha yüksek bir fiyata tabii. Ar yılı değil ne de olsa, kâr yılı. Bay Seiko Komatsu'nun anıları kaç dolar eder dersiniz?"

(Türker Alkan, Radikal Gazetesi, 28.03.2002)

"Kimileri, aferin sana, dedi, kâr eden ar etmez... Aldırmadı kimseye. Aldırmadı ya, değişen bir şey de olmadı. Gene borçtan gülmek nedir bilemedi."

(Necati Güngör, Yolun Başı: Hikâyeler, s.33)

397. Ar gözden, kâr yüzden bellidir.

Utanan kişinin gözlerini kaçırması onu ele verir. Geliri iyi olan kişinin de mutluluğu ve sağlığı yüzüne yansır.

398. Ar insana, bar hayvana yakışır.

Her canlıyı bir diğerinden ayıran önemli özellikleri vardır. İnsanlar için namus ön plana çıkarken, hayvanları değerli kılan ise taşıyabildikleri yükün miktarıdır.

399. Ar Tanrı'dan korkmayana bardır.

Tanrı korkusu taşımayan kişiler için namus yalnızca taşınan ancak değeri olmayan bir yüktür.

400. Ara bulucu yalan, ara bozucu doğrudan yeğdir.

Kimi zaman ara düzeltmek için söylenen yalanlar doğrulardan daha yararlı olabilirler.

401. Araba devrilince yol gösteren çok olur.
Kağnı devrilince yol gösteren çok olur.
Eşeği çamura çökertince yol gösteren çok olurmuş.
Tekerlek kırıldıktan sonra yol gösteren çok olur.
Teker kırılınca yol gösteren çok olur.
Yol azınca yol gösteren çok olur.

Güç duruma düşen, işleri bozulan insanlara bu konuda herkes yol yöntem öğretip öğüt verir; ancak bunun bir yararı yoktur.

"Tren devrilincce medyada ne kadar raylı sistem uzmanı olduğunu da böylece görmüş olduk. 'Araba devrilince yol gösteren çok olur.' Sözü boşu boşuna söylenmemiş. İşimiz her olay anında uzman kesilen akıl hocalarına kalacak olsa bu hadisenin nasıl gerçekleştiğinin temeline inilmeden birkaç kelle uçurup yolumuza devam etmek gerekecek."

(Günay Şimşek, Sabah Gazetesi, 27.07.2004)

"Eşeği çamura çökertince yol gösteren çok olurmuş. Bilen bilmeyen akıl öğretmeye başladı. Denenlerin çoğunu yaptık, emme faydası olmadı."

(Fakir Baykurt, Efendilik Savaşı, s.90)

"Söz konusu eylemden önce ciddiye alınmadıklarını, kendilerine bir kez dahi adam yerine koyup danışılmadığı için gürültü koparırlar. Bu tipler, tekerlek kırıldıktan sonra yol gösteren tiplerdendir. Tekerlek kırıldığından ve artık gidilecek yol söz konusu olmadığından bu tipleri hemen dövmek gerekir..."

(Rasim Öztekin, Star Gazetesi, 18.10.2004)

402. Arabanın ön tekerleği nereden geçerse art tekerleği de oradan geçer.
Ön tekerlek nereye giderse art tekerlek de oraya gider.

Küçükler büyüklerinden; astlar üstlerinden gördüklerini yapmaya özenirler, onların davranışlarını taklit ederler, onlar gibi bir yaşayış tarzı sürdürmeye çalışırlar.

"Ülkücüler, yüreği daha fazla yanıp tutuşan, gördüklerinden gözleri daha fazla yaşaran insanlardır. Böylesi de az bulunur. Az bulunur, ama bulunur. Bunlar toplumun arabasını götüren ön tekerler gibidir. Ön tekerler nereye giderse, arka tekerler de oraya gider. Hiçbir toplum bunlarsız olmaz, bunlarsız ilerlemez..."

(Fakir Baykurt, Şamar Oğlanları, s.23)

403. Arabayı kırıp odun ederler, halayık alıp kadın ederler.

Kimi şeylerin özleri değişebilir nitelikte olabilir. Artık yarar sağlanmayan eşyalar yararlı hale getirilebilirken, insanlar da alt seviyeden üst seviyeye çıkarılabilirler.

404. Aramakla bulunmaz, meğer ki rasgele.

Kimi zaman ne kadar çabalanırsa çabalansın şans olmadıktan sonra istenilen şeye ulaşmak çok zor hatta imkansız olur.

"– Dolandırıcılıktan düştüm bikaç kez ya, aslı yok, hepsi iftira...

– Hah şimdi oldu... Daha çok beğendim. Sen bu şeyhliği iyi becereceksin. Ulan senin gibisi aramakla bulunmaz, meğer ki rastgeline... Seni Allah gönderdi demek. Ismarlama gibi şeyhlik uygun düştü sana..."

(Aziz Nesin, Tek Yol, s.151)

405. Araması gayret, getirmesi şükret, geçinmesi mihnet.

Bazı şeyleri yerine getirebilmek için farklı şeylere de katlanmak gerekmektedir. Aranılan şeyi bulmak için gayret göstermeli, Tanrı'ya verdiklerinden dolayı şükretmeli, hayatı devam ettirebilmek için her türlü sıkıntılara katlanmalıdır.

406. Arap doyunca yer, Acem çatlayınca.

Arap doyduktan sonra yemeyi bırakır, ancak Acem aç gözlüdür.

407. Arayan Mevlasını da bulur, belasını da.

Belirli hedefleri olan kimseler sonuçta amaçlarına ulaşırlar. İyiyi hedefleyenler ödüllerine kavuşurlarken, kötüyü amaç edinenler de cezalarını çekerler.

"Dedik, boş duracağımıza gidip çalışalım. Şu katırcının definesini bulalım. Arayan mevlâsını da bulur belâsını da. Öyle değil mi Hıdır emmi? Ama bir bulursak, zengin olduk gitti. (...)"

(Talip Apaydın, Öte Yakadaki Cennet, s.183)

"Bu sevgi Ankasını nerede bulacağını bilmiyor. Ama dünya bu... Bu kadar insan, bu kadar çeşitli huy, yaratılış var. İnsan ararsa ya Mevlâsını, ya belâsını bulur."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Namuslu Kokotlar, s.94)

408. Ardıcın közü olmaz, yalancının sözü olmaz.
Çamın kökü olmaz, yalancının sözü olmaz.

Yalancının sözü tıpkı közün çabucak geçiverip kül durumuna gelmesi veya kökü çok sağlam olmayan çam gibi güvenilmezdir.

409. Ardından kırk köpek havlamayan kurda kurt denmez.
Ardından yüz köpek havlamayan kurt, kurt sayılmaz.

İnsanların ne kadar güçlü oldukları, savaştıkları güçlükler, arkalarından çevrilen oyunlar ve haklarında yapılan dedikodulardan belli olur.

"Muhtar:

Boş ver be Mehmet'ciğim. Olmuş olacak bir şey yok. Ardından yüz köpek havlamayan kurt sayılmaz! Arkadaşlık arasında her şey olur. Rakı bu. Şişede durduğu gibi durmaz ki kâfir! Eşek kulağına su kaçınca yüzmez! Ben de Aganta'nın kendini toparlaması için, birkaç gün görünmesin, diyerek ona göz dağı verdim. Böyle ufak işlerin hükmü bir sattır. Şimdi olanı biteni bırak da keyfimize bakalım biz."

(Mehmet Kunter, Cennetin Açları, s.221)

410. Arı, bal alacak çiçeği bilir.

Yetenekli insanlar nasıl ve nereden kazanç sağlayacaklarını çok iyi bilir.

"NECMİ: Bir mahlûl gördüler mi hemen kapatırlar. Şüphesiz mâlum. Mâlum siz bal alacak çiçeği iyi intihap etmişsiniz. Fakat yanındaki goncaya yaklaşmayın, aranıza kara çalı girer.

BİCAN: Efendim sinek pekmezciyi bilir.

NECMİ: Evet. Sinek küçüktür ama mide bulandırır. Siz de benim midemi bulandırıyorsunuz. Siz hükmederim ki asıl maksadınız Faika Hanım'ın yanında benim mevkiime göz diktiğiniz için ayağımı kaydırmaktır."

(İbn-ür Refik Ahmet Nuri Sekizinci, (Haz: Mehmed Rebii Hâtemi Baraz), s.190)

411. Arı, bey olan kovana üşer.

İnsanlar, yöneticilik yeteneğine güvendikleri, kendilerine önderlik edebilecek insanların etrafında toplanırlar.

"Hepsini umudu bir "alıcı"bulmakta. Atasözümüze güveniyorlar belki de: "Bitli baklanın kör alıcısı olur." Öğrenseler ya artık, her gün biraz daha seçer olduğunu; "Arı

bey olan kovana üşer" sözü de halkımızın bilgeliği ürünü değil mi?"

(Seha L. Meray, Su Başlarını Devler Tutmuş, s.80)

412. Arı gibi eri olanın dağ kadar yeri olur.

Bir ailede erkeğin çalışkan ve başarılı olması kadının da rahat etmesini sağlar.

413. Arı ile kalkan bal başına, sinekle kalkan leş başına.
Arslanla gezen taşa, kurtla gezen leşe konar.

İnsanlar birlikte hareket ettikleri arkadaşlarının iyi ya da kötü davranışlarına ister istemez uyarlar.

414. Arı kızdıranı sokar.

İnsanlar kendilerine kötülük yapanlara, eziyet edenlere, sinirlendirip kızdıranlara saldırgan davranırlar.

415. Arı söğüdü, akıllı öğüdü sever.
Her canlı kendine gerekli ve yararlı olan şeyleri sever.

416. Arıca etek, kuruca yatak.

İnsanlar yatalak olup gereksinimlerini karşılamada başkalarına muhtaç olmadan ölmeyi tercih ederler.

417. Arıdan bal almak herkesin kârı değildir.

Kimi ustalık ve emek gerektiren işleri herkes yapamaz. Bu işlerin üstesinden ancak o konuda deneyimli olanlar gelebilir.

418. Arık arınır, ad arınmaz.

Güçsüzlük ve zayıflıktan bir şekilde kurtulunabilir, ancak adı çıkan kişinin bunu temizleyebilmesi oldukça güçtür.

419. Arık ata kuyruğu yüktür.
Arık ata kuyruğu da yüktür.

Zayıf, çelimsiz ve güçsüz kimseler kendi gereksinimlerini karşılamaktan bile o kadar acizlerdir ki, en yakınları bile olsa başkalarına yardım etmeye güçleri yetmez.

420. Arık etten yağlı / semiz tirit olmaz.
Arık tavuktan tatsız tirit olur.

Zayıf ve niteliksiz malzemeden kaliteli ürün elde edilemez. Niteliksiz kişilerden büyük ve verimli işler beklenemez.

421. Arık öküze bıçak olmaz.
Arık öküze bıçak çalınmaz.

Zayıf, güçsüz, kendini koruyamayan ya da kendi geçimini sağlayamayan kişilere eziyet edilmemeli, onlardan zorla faydalanılmamalıdır.

422. Arının belasını çekmeyen bal yiyemez.

Başarmak istedikleri işin sıkıntılarına katlanamayan kişiler sonuca ulaşamazlar.

423. Arısını söndür, balını ondan sonra ye.
Balı yiyen arısını söndürür.

Kazanç sağlamak isteyen kimselerin bunun için öncelikle gerekli ortamı oluşturmaları gerekmektedir.

424. Arıyı duman, insanı iman yola getirir.

İnsanları ve hayvanları kontrol altına almak, onları düzene sokmak için alınması gereken önlemler farklıdır.

425. Arıyı, karıyı gezdirmek gerek.

Arıların kaliteli bal yapabilmeleri için olabildiğince çok çiçeği gezmeleri gerekmektedir. Kadının da gönlünü hoş tutabilmek için onları gezdirmekte yarar vardır.

"Arıyı, karıyı gezdirmek gerek!" "Arı yükü, darı yükü, karı yüküyle kayığa binilmez!" "Tavı geçtikten sonra ekilen tarlanın, gündönümünden sonra oğul veren arının, el sözüne oğul veren karının hayırı olmaz!"

(Fakir Baykurt, Efendilik Savaşı, s.184)

426. Arif isen bir gül yeter kokmaya, cahil isen gir bahçeye yıkmaya.
Arif isen bir gül yeter kokmaya, hammal isen gir bahçeye yıkmaya.
Arif isen bir gül yeter kokmaya, hoyrat isen gir bahçeye yıkmaya.

Akıllı kimselerin yaptığı en küçük şeyler bile onların değerini ortaya koymaya yeterli olur. Aklını kullanmayan kimseler ise ortaya bir şeyler koymak bir yana var olanı yıkmaya çalışan hoyrat kimselerdir.

427. Arife günü aşa ne, bayram günü tıraşa ne?

Her iş yeri ve zamanına göre yapılmalıdır.

428. Arife günü yalan söyleyenin bayram günü yüzü kara çıkar.
Arife günü oruç yiyenin bayram günü yüzü kara olur.
Akşam yalan söyleyenin sabah yüzü kara çıkar.
Perşembe günü yalan söyleyenin, Cuma günü yüzü kara olur.
Ramazanda yalan söyleyenin bayramda yüzü kara olsun.
Ramazanda oruç yiyenin bayramda yüzü kara olsun.

Yalan söylemek insanlar için kötü bir özelliktir. Yalan söyleyenin yalanı kısa bir süre sonra ortaya çıkar.

429. Arife tarif gerekmez / ne hacet.
Arife tarif ne lazım.

Anlayışlı ve zeki kişilere bir işi yaptırmak ya da bir davranışın doğrusunu göstermek için çok ayrıntılı anlatımlara gerek yoktur.

"Hansa hanım yine dolmanın içinden tadarak

– Hanım bu içe biraz daha pirinçle soğan karıştırsam acaba imlâya gelir mi?

– Biraz tuzluca olsun. Kocan belki bu kinayeyi anlar...

– Ya şeyh Keramet sen bana sabır ver; bu karı beni ulu orta söyletecek.

– Haydi haydi anladım ârife târif lâzım değil. Bu dolmaya bir avuç daha tuz katsan yine nafile... Şimdi onu bırak; seninle lâkırdı olmuyor ki her lâf yüz tarafa dal budak salıveriyor; kibar kızı göğsüne yazdırdığını yalatmış ta derdinden halâs olmuş mu?"

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Toraman, s.15)

430. Arifin elinde, zarifin belinde.

İnsanlar farklı yaratılıştadırlar. Kimisi çok zeki ve bilgedir, kimisi ise güzel ve beceriklidir.

431. Arka gerektir arka, ya utana ya korka.

Kişi düşmanlarını caydırabilecek güç ve arkaya sahip olmalıdır.

432. Arkasını sayan er olmaz.
Arkasını arayan er olmaz.

İnsanlar yaptıkları iyilikleri sürekli dile getirip hatırlatırlarsa çevresindekilerin saygısını kaybederler.

433. Arkın meleyen de bulur, katı meleyen de kuzusun.

Bir şeye ulaşmak isteyen kişiler az ya da çok çaba gösterirlerse de aradıklarına mutlaka kavuşurlar.

434. Armudun iyisini dağda ayılar yer.
Ahlatın iyisini dağların ayısı yer.
Yemişin iyisini domuz yer.

Güzel ve iyi şeylerden çoğu zaman onlara layık olmayan kişiler yararlanır.

"Sen gözel bir avratsın Fatma! Emme armudun eyisini dağın ayıları yirmiş, seninki de o hesap olmuş. Dengine düşememişsin!"

(Fakir Baykurt, Çilli Karın Ağrısı Cüce, s.138)

"Ulu'ların Mehmet, "(Avrat dediğin böyle olacak!)" dedi içinden. "(Ne gözel yalan kıvırdı! Bizimkiler üç gün düşünse bulamaz. Tırnaklı karı, tutarlı!...)" sonra bir iç çekti kendi kendine: "(Armudun iyisini her kırda ayılar yermiş! Bunu da bakkal Ahmet yedi!...)"

(Fakir Baykurt, Onuncu Köy, s. 228)

435. Armudun önü, kirazın sonu.

Nasıl ki armudu ilk çıktığında, kirazı da biteceği zaman yemek onun lezzetinden yararlanma bakımında önemliyse; işler de en uygun zamanda yapılırsa olumlu sonuçlar alınır.

436. Armut ağacı elma vermez.

Bir şeyin özünü ya da kapasitesini değiştirebilmek çok zordur.

437. Armut dalının dibine düşer.
Armut, ağacından uzağa düşmez.
Meyve, ağacından uzağa düşmez.

Elma dalından ırağa düşmez.

Kişi soyunun özelliklerini gösterir.

Kişiler öncelikle kendi yakınlarına el uzatırlar.

"Sağımda oturan babaannem kulağıma fısıldıyor, Sonya kadar güzel bir kız görmemiş ama kıza yazık oluyormuş. Oğlu nasıl oluyor da kızından küçük biriyle yaşıyormuş? Rahmetli dedem de babam gibi çapkınmış. Ondan az çekmemiş! O da genç kızlara düşkünmüş, armut dibine düşermiş."

(Tülay Ferah, Gidersen Ölmem, s. 157)

"Nâlet! Ufacık bacaklı nâlet! Beni alıp şehere götürecek de, "Korkusundan köyü bırakıp kaçtı!" dedirtecek! Ufacık bacaklı nâlet! Tıpkı yılgın babası! Tekine mi demişler elma dalından ırağa düşmez. Hem de keçinin çıktığı yere oğlağı da çıkar...!"

(Fakir Baykurt, Kara Ahmet Destanı, s.152)

438. Arnavut'a sormuşlar "Cehenneme gider misin?" diye, "Aylık kaç?" demiş. -Cehenneme kira var. -Paradan haber ver.

Kimi insanların fazla para kazanmak için yapamayacakları şey yoktur.

439. Arpa eken buğday biçmez.

Çalışmayanın kazanç, kötünün ödül beklemesi boşunadır.

"Ulu Tanrı, kötünün kötülük, iyinin iyilik bulmasını hükmetmiştir ya; o hüküm, asla değişmez. Çünkü Ulu Tanrı, hüküm ve hikmet sahibidir; nasıl olur da kötülük et de iyilik bulasın der. Buğday eken, arpa biçer mi; yahut arpa eken buğday devşirir mi; mümkün müdür bu? Bütün erenler, bütün peygamberler, iyiliğin karşılığı iyiliktir, kötülüğün karşılığı kötülüktür demişler."

(Mevlana Celaleddin Rumi, Fihi mâ-Fih, s.57)

440. Arpa samanıyla, kömür dumanıyla.

Kimi yararlı nesnelerin kusurlu yönleri de bulunabilir. Bunları kabul etmekten başka bir yol yoktur.

441. Arpa verilmeyen at, kamçı zoruyla yürümez.

Geçimini sağlayamayan, karnını doyuramayan insanlara ne kadar zor kullanılsa da verimli işler yaptırılamaz.

442. Arpa yemiş at menzil keser.

Gereksinimleri karşılanan kimselerin belirlenmiş hedeflere ulaşmaları daha kolay olur.

443. Arpacıya borç eden, ahırını tez satar.

Birikimleri olmaksızın yatırımlarını borca dayalı olarak yapan kişiler, kısa sürede iflas edebilirler.

"Kimler alıyor: Batılı sermayedarlar, ata sözümüzdeki arpacılar... Yetmiyor, Vatan toprakları da satışa çıkarıldı. Kimler alıyor? Yabancılar! Bu gidişle satış sırası

nelere gelir? Dilim varmıyor, demeye.

Ne doğru söylemiş atalarımız: Arpacıya borç eden, ahırını tez satar! Beni dinlemiyorsunuz bari atalarınıza kulak verin. Bir de muhafazakâr geçiniyorsunuz..."

(Cihan Dura, Düşmanı Çağırdılar, Satıldık, Uyanın!, s.539)

444. Arsız güçlü olunca haklısı suçlu olur.

Arsız insanların fiziki ya da maddi güçleri varsa bunları kullanarak savundukları şeyleri başkalarına da kabul ettirirler. Bu durum haklıların suçlu olarak görünmesine bile neden olabilir.

445. Arsız neden arlanır, çul da giyer sallanır.

Başkaları tarafından yadırganmak arsız insanların umurunda değildir. Davranışları gibi giysileriyle de bu utanmazlıklarını göz önüne sermekten çekinmezler.

446. Arslan kocayınca sıçan deliği gözetir.

Güçlü ve sözünü geçirdiği dönemlerinde büyük işlerle uğraşan kişiler, zaman geçip eski güçlerini kaybettiklerinde küçük işlerle uğraşmaya başlarlar.

447. Arslan, köpek havlamasına iltifat etmez.

Bir özelliği diğerlerinden çok güçlü olan kişiler kendilerine benzer özelliklere sahip ancak güçsüz insanları ve yaptıklarını önemsemezler.

448. Arslan kuyruğu ile oynamak, kendi başına iş açmaya çabalamaktır.

Güçlü ve tehlikeli kişi ya da işlerle uğraşmak insanların başına dert açar. Bile bile bu tür işlere girişenler bu tehlikeleri de göze almış olurlar.

449. Arslan kükrerse atın ayağı kösteklenir.
Arslan kükrerse beygir titrer.

Güçlü ve nüfuz sahibi kimselerin korkutucu söz ve davranışları güçsüzleri sindirir ve tepkisiz, hareketsiz kalmalarına neden olur.

450. Arslan mert olur, kaplan hilekâr.

Her canlı farklı özelliklerle yaradılır. Bu özellikler onların yaşamlarını biçimlendirir.

451. Arslan postunda, gönül dostunda.

Her şeyin kendine yakışan durumda bulunması en uygunu, en güzelidir.

452. Arslan yalağından köpekler su içemez.

Güçsüz ve yoksul insanlar, ekonomik ve sosyal olarak güçlü olanlar gibi yaşayamaz.

453. Arslan yatağında nice tilki kuyruk sallar.

Güçlü ve varlıklı kimselerin çevrelerinde bu güç ve varlıktan yararlanmak isteyen birçok güçsüz ve kurnaz kimseler dolaşır.

454. Arslan yatağında, yiğit çağında.

Her şey yeri ve zamanında değerlidir.

455. Arslan yatağından bellidir.
Arslan yattığı yerden belli olur.

Yaşanılan çevrenin tertip ve düzeni, kişilerin karakterlerini, huylarını ve temizlik alışkanlıklarını ortaya koyar.

"İyi bir soba alsınlardı, evladiyelik uzun yıllar onları soba derdinden kurtarsın. Adama kalırsa, üst başlarıyla, iç çamaşırlarını sağlamlamalıydılar. Çünkü malum ya? "Dost başa bakardı, düşman ayağa!" kadın, haklısın dedi, yalnız hiç eşyamızın olmadığını da unutma. "Aslan yatağından belli olur." Artık taksitle mi olur, peşin parayla mı, stil bir oda takımı alalım. Yere koyu kan kırmızısı bir halı, kostüm tayyör yaptırsam yeter şimdilik. Sen de bir kat lacivert kostüm yaptırırsın."

(Orhan Kemal, Grev, s.106)

456. Arslanın artığı çok çakallar besler.

Güçlü insanlardan kalan mal ya da ün çok sayıda daha az güçlü kimselerin yaşamlarını devam ettirmelerini sağlar.

"Yuk benim tarlam, yuk toprağım. Ama çaparım çapanızı, işlerim işinizi. Arslanın artığı çuk çakallar besler. Tutun bi garip Usman'ın elinden, kanatlandırın kızanlarını, kendisini eyi kötü..."

(Fakir Baykurt, Can Parası, s.167)

457. Arslanın kilitli olduğu yerde meydan tilkiye kalırmış.

Güçlü kimselere yasak olan alanlarda güçsüz ama kurnaz kişiler hemen pay çıkarmaya çalışırlar.

"Elbette böyle bir şey söylemeyeceğimi bilmeni isterim. Her ne kadar iyi cop sallamanın ya da iyi adam dövmenin, bir insanın kafasının çalıştığı anlamına gelmeyeceği ortadaysa da, herkes kendinden sorumludur. Denir ki arslanın kilitli olduğu yerde meydan tilkiye kalırmış. Bu yüzden sen işine bak ve sana güvenenleri mahçup etme."

(Yücel Sarpdere, Vatandaş Abuzer, s.226)

458. Arslanın ölüsünden tilkinin dirisi yeğdir.

Çok güçlü ama düşkün olanlara gücü az ama sağlıklı ve verimli olanları yeğlemek daha akıllıcadır.

459. Arşın boyu konak, üç gün oturak.
Endaze konak, üç gün oturak.

Her ne kadar büyük bir yapıya konaklamaya gidilse de orada üç günden fazla kalmamak iyidir. Konukluğun kısası makbuldür.

460. Asıl azmaz, bal kokmaz.
Asıl azmaz, bal kokmaz; kokarsa kaymak kokar, aslında ayran var.
Asıl azmaz, yol tezikmez.

Kişilik sahibi kişiler ne kadar olumsuz olayların içine girseler de sağlam olan

temel niteliklerinden bir şey kaybetmezler.

"Hocabey oturmuştu masaya, halkın sağlık sorunlarını konuşuyorlardı öğrencilerle. Çakır Hasan: "Asıl azmaz, bal kokmaz!..." dedi otururken. "Nasıl yüksek bir adam olduğunu ilk günden anlamıştım!" "

(Fakir Baykurt, Yayla s. 141)

"'Hak erenler' dedi, 'Maşallah Horasan'dan geldiğin gibi duruyorsun. O günkü gibi... Bin yıl önceki gibi...'

Bu sözler Haydar Ustayı çok sevindirdi.

"Asıl azmaz, yol tezikmez" diye gürledi. Hasan Hüseyinle karşılaşması onu yavaş yavaş kendine getiriyordu."

Yaşar Kemal, Binboğalar Efsanesi, s.233)

461. Asılsız söz sahibine yüz karası getirir.

Kişilerin yalanları ortaya çıktığında çevresindekilerin güvenini ve saygısını yitirirler.

462. Asi kuzuyu kurt yemez.

Hayatındaki olumsuzluklara baş kaldıran cesur kimseler, bu tavırlarıyla kötü insanların zararlarından da kendilerini korurlar.

463. Asi yara ile, kadı para ile avlanır.

İnsanlar güç ve konumlarına göre farklı yollardan elde edilebilirler.

464. Asil ile taş taşı, bedasıl ile yeme aşı.
Çirkin ile bal yiyeceğine, güzel ile taş taşı.
Anlayanla taş taşı, anlamayanla bal yeme.

Düşünsel ve fiziksel olarak iyi nitelikli insanlarla iletişim daha keyifli ve yararlıdır. Tersi kişiyi mutsuz eder.

"Bizde köylüler, "Çirkin ile bal yiyeceğine, güzel ile taş taşı"der. Kimi Yörük aşiretleri de, bir yerden bir yere göç ederken deve katarının başta giden devesine, aşiretin en güzel kızını ya da kadınını bindirir. Bunu uğur ve şenlik sayarlar."

(Halikarnas Balıkçısı, Hey Koca Yurt, s.75)

465. Asilzadeden kemlik gelmez.

Soyca onurlu olan biri onurunu korumak için kötülüklerden ve kötülük yapmaktan uzak durur.

466. Aslı ne ise nesli de odur.

Kişiler atalarından ne görürlerse onu yapmaya ve ataları gibi yaşamaya devam ederler.

467. Aslını saklayan haramzadedir.
Aslını inkâr eden haramzadedir.

İnsanların ailelerini, soylarını inkar etmeleri iyi karşılanmaz.

"Sivas'a doğduğum Bektaş'a senede bir gider, anamı-babamı, dost ve akrabalarımı ziyaret ederdim. Pek ilgimi kesmedim. Turşu, peynir ve benzeri ufak tefek şeylerimiz eş dost tarafından karşılanıyor. Aslını inkâr eden haramzadedir."

(Orhan Türkdoğan, Gecekondu:İnsan ve Kültür: İstanbul Örnek Olayı, s.421)

468. Astar bol olmayınca yüze gelmez.

Bir işi yaparken gerekli araç gereçleri tahmin edilenden biraz fazla temin etmek ve çevreye karşı eli açık davranmakta yarar vardır.

469. Aş taşınca kepçeye paha olmaz.
Aş taşarsa çömçenin değeri kalmaz.
Kazan taşarsa kepçenin değeri olmaz.

Normal zamanlarda çok büyük önem ve değeri olmayan gereçler, sıkışık ve ivedilikle gereksinim duyulan zaman ve ortamlarda çok değerli olurlar.

"Türkçe bir darb-ı mesel vardır: "Aş taşınca kepçeye baha olmaz"ben her şeyi yani bütün istikbali kaybetmiş idim. Erzincan'da ölünceye kadar sefilane sürünmeye mahkum idim. Kaybedeceğim bir şeyim yok idi, korkacak bir şey kalmamıştı. Esir yaşamaktan hür yaşamayı evlâ buldum. İşte hakikat budur beyefendi dedim."

(Süleymen Şefik Paşa, Hatıratım: Başıma Gelenler ve Gördüklerim: 31 Mart Vakası, s.79)

470. Aş tuz ile tuz oran ile.

Ölçülü tuzun yemeğe lezzet katması gibi, bir işin de değeri sahip olduğu özelliklerin ölçülü ve tutarlı olmasına bağlıdır.

471. Aşçının önü, kasabın sonu.

Kasaptaki et ne kadar beklerse (uygun ortamda) o kadar iyidir, yemek de hemen piştiği gibi yenirse iyidir.

472. Aşı pişiren yağ olur, gelinin yüzü ağ olur.

Gerekli gereçlere sahip olan kişiler daha verimli işler ortaya çıkarırlar. Bu durum işi yapana da övgü kazandırır.

473. Aşığın gözü kördür / kör olur.

Aşkını dünyasının merkezine koyan kişiler sevdiklerinin kusurlarını görmezken, etraflarında olup bitenlerin farkına varamaz.

474. Aşık âlemi kör, dört yanını duvar sanır.
Aşık âlemi kendi gibi kör, dört yanı duvar sanır.
El aşığı arsız sanır, aşık eli gözsüz sanır.

Aşkın sarhoşluğuna kapılan kimseler, kendileri farkında olmasalar da aşırıya kaçan söz ve davranışlarının başkaları tarafından duyulup görüldüğünü düşünmezler.

"- Eskiden bir atasözü vardı: "Âşık âlemi kör, dört yanını duvar sanırmış"... Birçok eski lakırdılar gibi bugün bunun da doğru olmadığı anlaşıldı. Telefonlarla, radyolarla şimdiki kulakların işitme gücü akıl almaz yerlere kadar uzanıyor. Burada çıt eden bir şey dünyanın öbür ucunda duyuluyor."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Deli Filozof, s.76)

475. Aşık daima bey oturmaz.

Şans her zaman yaver gitmez, yapılan işlerden her zaman başarılı sonuç alınmaz.

476. Aşıka Bağdat uzak değildir.

Tutkulu kişileri önlerine çıkabilecek hiçbir engel yıldıramaz.

"Hoşça kal gelin hanım! Allah seninkini de analı babalı büyütsün! Seninki de pek güzel oğlanmış maşaallah!" dedi. Kısmet'e geçti: "Maşaallah bin bin!" dedi. Kısmet tanıştırdı: "Bunlar akrabalarımız, Düren'den geldiler!" "Elbet gelirler! Aşığa Bağdat uzak değildir!"

(Fakir Baykurt, Yüksek Fırınlar, s.271)

477. Aşıklık ile mülk ortaklık kabul etmez.

Kimi şeylerin ortak sahipliği çok fazla sorunlar doğurduğundan tercih edilmez. İnsanı ve mülkü paylaşmak da bu tür sıkıntıları içerir.

478. Aşını pişir söyle, lâfını düşün söyle

Kişiler konuşurken her zaman düşünceli olmalı, yapacakları işleri sonuçlandırmadan onunla ilgili konuşmamalıdır.

479. Aşını, eşini, işini bil.
İş bilen, aş bilen, eşini bilen fakir olmaz.

Düzgün bir hayat isteyen kişiler, yemeklerine dikkat etmeli, eş, dost ve arkadaşlarını iyi seçmeli, bir iş sahibi olarak belirli bir kazanç sağlamalıdırlar.

"MEMİŞ: Yaa.. Evdeki hesap her zaman çarşıya uymaz, taşıma suyla değirmen dönmez. İşin erbabı olmazsan akıp duran sular akmaz olur, çeşmeler kurur. Hadi dostum, bundan sonra bil eşini, aşını, işini. Kimsenin ağrıtma başını."

(Ünver Oral, Erhan Tığlı, Kukla, s.147)

480. Aşikâr düşman gizli dosttan yeğdir.

Dost gibi davranarak düşmanlığını belli etmeyen insandan, düşmanlığını açıkça söyleyen insan daha az tehlikelidir.

481. Aşk ağlatır, dert söyletir.
Dert ağlatır, aşk söyletir.

Kişilerin yaşadıkları dertler ve sevdalar onlara sıkıntılar verebilir. Bundan dolayı insanlar bunlardan zaman zaman ağlayarak zaman zaman da paylaşarak kurtulmak isterler.

"Atalarımız' Aşk ağlatır, dert söyletir' demişler. 1996 yılında Darende Sağlık Meslek Lisesi'ni bitirdim. Rahmetli babam okuyup adam olmam ve birilerine yardımım olsun diye beni zor bela okuttu. Onun isteği vatan ve milletime hayırlı bir evlat olmamdı ama olamadım.

Halen Hekimhan Yukarı Selimli Köyü'nde ikamet ediyorum. Köyümüzün sağlık ocağı yıllardır kapalı. Köyümüz ilçeye 25 kilometre. Köyde sağlık personeli olmadığı için, insanlar bir enjeksiyon yaptırmak veya tansiyon ölçtürtmek için bu yolu kat ediyorlar."

(Mustafa Dolu, Akşam Gazetesi, 03.01.2002)

"Birazcık maruzatım daha var, dert söyletir hal ağlatır. Bendeniz savaştan önce Mal Müdürlüğünde yirmi yaşında katibdim efendim. Askerden mülazımısani olarak terhis edildim."

(Yaşar Kemal, Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana, s.25)

482. Aşk başa gelirse akıl baştan çıkar.

Aşık olan kişiler duyguları ön plana çıkardıkları için düşünceli davranamazlar.

"Yaprak, ben artık Rüya'ya söyleyecek bir şey bulamıyorum. Bugün beni arayıp yayınevine gideceğini ve verdiği çeviriyi geri alacağını söyledi. O çeviri iyi olmamış."

"Hayda! Bu da nereden çıktı?"

"Üç gündür uyuyamamış. O işi kendi disiplininde yapmamış, başından savmış, o nedenle de çevirileri vermesi çok yanlış olmuş."

"Nisan bu durumu anlamakta git gide zorlanmaya başladım. Biz de aşık olduk ama..."

"Kızıyorsun olmuyor, ikna ediyorsun olmuyor, kucak açıyorsun olmuyor..."

"Bilemiyorum herhalde biz hiç bu kadar aşık olmadık. Aşık olunca insanın aklı başından gidermiş ya herhalde bizimkinin de aklı gitti."

(Mehmet Arıkan, Zaten Yoksunuz, s. 77)

483. Aşk olmayınca meşk olmaz.

Bir işi sevmeden gönülsüz yapmak olumlu sonuç almayı engeller, başarısızlığa neden olur.

"Öyle pek genelleştirerek söyleyemem. Ama bu konuda bazı üstünlere de rastlamadım değil. Ben bir hanıma ut öğrettim. Kırk değil vallahi ellisini de geçmişti. Gençlerden çabuk aldı. Ve beni geride bıraktı.

Şaşılacak şey.

Evet... Bilmem ki o yaştan sonra kadının gönlüne nasıl verimli bir aşk doğmuştu? Gece döşeğinde sevgili bir evlat gibi utu koynuna alıp öyle yatıyordu. Aşk olmayınca meşk olmaz derler."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ölüm Bir Kurtuluş mudur?, s.107-108)

484. Aşure yemeye giden kaşığını taşır.
Pilav yiyen kaşığını yanında taşır.
Pilav yiyen kaşığını belinde taşır.
Saman yiyen torbasını beraber taşır.

Bir işten yarar sağlamak isteyen kişiler iş için gerekli araç gereci hazır bulundurmalıdırlar.

485. At arıklıkla, yiğit gariplikle.

Atı bakımsızlık, insanları ise kimsesizlik güçsüz bırakır. Yiğit yiğitliğini, at atlığını bu durumda göstermelidir.

486. At at oluncaya kadar sahibi mat olur.
Tay at oluncaya kadar sahibi mat olur.

Bir insanı yetiştirmek büyük emek ve zaman isteyen bir iştir. Bu zaman içerisinde emek veren kişiler oldukça yorulur ve yıpranır.

"– Bilir miyim, neden? Bu bezirgânlık işi, gâvurların harcı. Ben hesaptan, kasaptan ne anlarım?

Elini dizine vurdu:

– Alış veriş de ne alış veriş ya! At satışı!

– Eh, bir kere Bekir at istiyor, alacak da! Sen satmazsan gider ya Rum'dan alır, ya da başka bir gâvurdan.

– Öyle! Alışveriş eden adamda gâvur marifeti olmalı. Biz atı besleriz, büyütürüz, at at oluncaya kadar biz de mat oluruz."

(Cengiz Dağcı, Onlar Da İnsandı, s.255)

487. At atı kazıkta geçer.
At atı tavlada geçer.

İyi beslenmiş, sağlıklı olan atın iyi bakılmamış ve zayıf olan ata her konuda üstün geleceği daha baştan bellidir. Bunların yarıştırılmasına bile gerek yoktur.

488. At atlarsa düşman çatlar.
At atlarsa düşman patlar.

Başarılı olmak düşmanların hoşuna gitmez, onları üzer.

489. At beslenirken, kız istenirken.

Her iş zamanında ve yerinde yapıldığında insanlara yarar sağlar. Atlar bakımlı ve yararlı olabilecek zamanda satılmalı, kızlar ise isteyenleri varken evlendirilmelidir.

"Bir zamanlar güzide rafinesi ATAŞ artık bir yükleme-boşaltma tesmiyeline dönüştürülüyor. Tüm bu öz eleştirmede unutulmaması gereken 'At beslenirken, kız istenirken.' Bunun yazılı olduğu bir levhayı da özelleştirme dairesine hediye etmeye hazırım. Şart mı peki malımızın, mülkümüzün (bazılarına yok pahasına satılması sorusunun bendeki karşılığı ise, bu siyaset koşulları, bu Anayasa bu ölümsüz işçimizden 'köyümüze' müdür beyin yeşil kürkünden bir cümlemize kazınmış bulunan DEVLET MALI DENİZ anlayışı değiştirilmediği sürece EVET'tir."

(Perihan Mağden, Radikal Gazetesi, 09.06.2004)

490. At binenin, kılıç kuşananın.
İş bilenin, kılıç kuşananın
İş bilenin, köprü geçenindir.
At binenin, köprü geçenindir.
At binene kürk giyene yakışır.
At binenin ev oturanın.

Yaşamda mallar onları kullananlarla birlikte değer kazanır.

"Demek giyim kuşam, yeyim insanı böyle değiştirirdi. Bir sigara yaktı.

Adamı avucunun içine aldığı doğruydu demek. Koskoca beyi... Lakin aşk olsundu. "At binenin kılıç kuşananındı."Gözlerini Cemşir' e kaldırdı. Yorgun sağır ağırlığıyla oturuyordu."

(Orhan Kemal, Hanımın Çiftliği, s.214)

"İri iri, dışarı dışarı göbekle gözleriyle herife hınçla bakıp, onu söylediğine de söyleyeceğine de pişman ettikten sonra yolu tuttu. Haydi bana eyvallah ya da hoşça kal falan demeden çekip gitti. Bir takım sokaklardan geçerken kendi kendine gülüyordu. Ulan gerçekten de "İş bilenin kılıç kuşananındı." Hani o devirde dünyaya bu aklımla gelseydim, Hasan Sabbah'la çok sıkı arkadaşlık kurar, Mu'tezilenin itizal nimetlerinden yahut da Hasan Sabah efendi hazretlerinin cennet-i alasından faydalanırdım."

(Orhan Kemal, Yalancı Dünya, s. 150)

491. At boş torbaya bir kez tutulur.

Bir kere aldatılan insanlar aynı olayı bir daha yaşamamak için gerekli tedbirleri alırlar.

492. At bulunur meydan bulunmaz, meydan bulunur at bulunmaz.
At olur meydan olmaz, meydan olur at olmaz.

İstenilen işleri yapabilmek için gerekli bütün koşullar her zaman bir arada bulunmayabilir, biri bulunduğunda diğeri eksik kalabilir.

"Lider dediğin, hem atı hem de onu kullanacağı koşulları düzenlemeli, hazırlamalıdır. 'Bazen at bulunur, meydan bulunmaz' O zaman at da bir işe yaramaz meydan da."

(Türker Alkan, Radikal Gazetesi, 01.05.1999)

493. At et ile, adam don ile.

İster hayvanlarda olsun ister insanlarda dış görünüş önemlidir. Atın sağlıklı vücut yapısı, insanın da düzgün kılık kıyafeti olumlu tepkiler alır.

494. At ile avrat yiğidin bahtına.
At ile avrat yiğidin ikbaline.

Satın alınan atın nasıl olacağı ve nasıl bir eşe düşüleceği önceden pek bilinemez. Bunlar biraz şans işidir.

"– Allah kerim bakalım. Her evin tenceresi kapalı kaynar. "Kiminde et, kiminde dert kaynar."Demişler. Kapağını açıp bakamadığın kalaylı kazanın içinde ne var bilemezsin. Görüntüye aldanırsan bir daha belini doğrultamazsın. Tanıdık bildik bir kazanda kaynat sırlarını derim. Yine de: "At ile avrat yiğidin bahtına." demişler oğlum."

(M. Şakir Çetin, Bir Aşk Masalı, s. 21)

495. At ile eşek bir değil.
At ile eşek yarışamaz.

Güçleri ve soyluluğu eşit olmayan insanları bu eşitsizliği göz ardı ederek karşılaştırmak ya da yarıştırmak gereksiz ve yararsızdır.

496. At kaçmaz, et kaçar.

Bir atın iyi koşması bekleniyorsa onu iyi beslemek gerekmektedir.

497. At koşar, ikbal geçer.
At koşar, talih geçer.
At kaçar, ikbal geçer.
At kaçar, talih geçer.

Bir amaca ulaşmak için gösterilen çabanın yanında şanslı olmanın da büyük rolü olduğunu unutmamak gerekir.

498. At kudümü, yurt kudümü, avrat kudümü.

Erkekler için atları, yurtları ve hanımları onlara uğur getiren kutsal varlıklardır.

499. At ölür, itlere bayram olur.
Atın ölümü itin bayramıdır.

Önemli bir görevdeki çalışkan kimsenin ölümü ya da işten ayrılması, çıkarcı, düzenbaz kişilerin daha rahat hareket etmelerini sağlar. Bu da onların işine gelir ve onları çok mutlu eder.

500. At ölür meydan kalır, yiğit ölür şan kalır.
At ölür nalı kalır, yiğit ölür namı kalır.
Hayvan ölür semeri kalır, insan ölür eseri kalır.

Yaşarken iyi işler yapan, kalıcı eserler bırakan insanlar öldükten sonra yaptıklarıyla anılırlar.

"– Yiğit adamın yerinde çalışmam ben arkadaş. Yiğit ölür, nâmı kalır. Çalışmam ben!

Hidayetinoğlu da Kemal Cesur da üstelemediler.

Pehlivan Ali duvarın dibine çömeldi. Sırtındaki gömleği soyundu. Adaleli, kalın kolları, kıllı göğsü, sağlam gövdesi ordakileri imrendirdi.

Kemal Cesur:

– Güçlü oğlan, diye fısıldadı.

Hidayetinoğlu başını salladı:

– Güçlü ya kulak asma!

– Niye?

– İnat. Zeynel'in yerinde çalışmam diyor. Yiğitse bana ne? Öyle değil mi amma?"

(Orhan Kemal, Bereketli Topraklar Üstünde, s.335)

501. At binicisini tanır / bilir.
At sahibini tanır.
İt sahibini tanır.
At, adımına göre değil, adamına göre yürür.

Emir altında çalışan kişiler çalışma koşullarını amirlerine göre ayarlar, davranışlarını onlara göre düzenlerler.

"Göçebelik halen damarlarımızda dolaşıp durduğu için atlı özdeyişlerimiz çoktur. Örneğin, marifetin atta değil güveride olduğunu göstermek isteyenler 'At, adımına göre değil, adamına göre yürür' derler. Lider dediğin, hem atı, hem de onu kullanacağı koşulları düzenlemelidir."

(Türker Alkan, Radikal Gazetesi, 01.05.1999)

502. At yedi günde, it yediği günde.
At yedi günde, it yediği günde belli olur.
At yedi günde, it yediği günde semirir.

Yetenekli ve bilgili insanların yetişmesi zaman alır.

"Hastalık iki günde Doru'yu temeli deri kemik etmişti. Yanakları, göz kıyılarının derileri sıyrılmış, kırmızı kırmızı yaralar çıkmıştı ortaya.

Bir iyi ol kadaresiz, bir iyi ol...! Bir haftada ceylana dönersin sen... Eskiler ne demiş? At yedi günde, it yediği günde..."

(Abbas Sayar, Yılkı Atı, s.85)

503. At yiğidin yoldaşıdır.

Atlar cesaretin, soyluluğun, bağlılığın ve sevginin sembolüdür. Bu özellikleri atların insanlara en yakın hayvan olmalarını sağlar.

504. At yürümekle yol alır, kibar vermekle ün alır.
At yürümekle yol alır, zengin vermekle ün alır.

Amaçları va yapıları farklı olanlar, istedikleri şeylere ulaşmak için farklı davranışlarda bulunurlar.

505. At yürür, it seğirtir, ikisi de bir yere varır.

Farklı özelliklere sahip olan insanlar bu özellikleri ne gerektiriyorsa öyle davranıp ulaşmak istedikleri şeylere ulaşırlar.

506. Ata arpa, yiğide pilav.

Farklı canlıların yaşamlarını devam ettirmelerini sağlayan gereksinimleri de farklıdır.

507. Ata bakma dona bak, içindeki cana bak.

Bir şeyin dış görünüşüne bakarak karar vermek yerine özünü anlamaya çalışmak daha sağlıklı sonuçlar verir.

508. Ata binen nalını, mıhını arar.

İnsanlar kendilerine yarar sağlayacak bir şeyi alırken en ince ayrıntısına kadar dikkat ederler.

509. Ata binersen Allah'ı, attan inersen atı unutma.

Ata binerken insafsız olmamalı, onu gereğinden fazla yormamalıdır. Attan inince de onun için gerekli olan her türlü gereksinimi karşılanmalıdır.

"Evet, Müslüman'a bağışlanan atın birazını da gavur-Frenk takımı ele geçirmiştir. 'At ağasına göre kişner' denilmesi de bundandır. At, fikirli olduğundan iyi binici-

ği kötüsünden ayırır ossaat... ayır etmesi, 'Bana bekar' diyerekten'dir. Ata bakacaksın ki, zora düştüğünde ardına bakmayacaksın. 'Ata binersen koca tanrıyı, attan inersen atı unutmayacaksın."

(Kemal Tahir, Devlet Ana, s.383)

510. Ata da soy gerek, ite de.

İyi ya da kötü her canlıda soyluluk aranılan bir özelliktir.

511. Ata dost gibi bakmalı, düşman gibi binmeli.

Her işimize koşturduğumuz, her türlü zorluklara sürdüğümüz kişilere ve hayvanlarımıza iyi bakmak gerekir.

"Bu cüce herif, tepeden tırnağa dinamit olsa, kaç para eder! Biz can düşmanımızdır bu, senin haberin yok! Demiştir. Hey gidi cemiyetin ünlü Maksut'u... Sipahi lakabını almak yiğitlik değil, sonunda böyle yaya kalmamak yiğitlik. Osmanlı yediden yetmişe sipahi geçinir ama yüz yıllardır dağı, taşı, yayan yapıldak gezmekten tabanları aşınmıştır. Neden? Çünkü 'Ata dost gibi bakacaksın, düşman gibi bineceksin.' Biz bu lafı... düşman gibi baktık atamıza, dost gibi binmeye kalktık Sipahi Ağa... ben buna iznin olursa 'İttihatçı aklı' diyoruz."

(Kemal Tahir, Yol Ayrımı, s. 81)

512. Ata dostu, oğula mirastır.

Büyüklerin yaşarken konuşup görüştüğü, dostluk kurduğu kişiler, onlar öldükten sonra da çocuklarını koruyup gözetirler.

513. Ata eyer gerek, eyere er gerek.

Yeterli kişiler ya da araçlar olsa da önemli olan bunları doğru yönlendirebilecek ve kullanabilecek kişilerin bulunmasıdır.

"Göçebelik hala damarlarımızda dolaşıp durduğu için, 'at'lı özdeyişlerimiz çoktur.

"At binicisine göre kişner"deriz, liderin sorumluluğunu anımsatmak için. "Binicinin sağı solu olmaz"diye de ekleriz.

Marifetin atta değil, süvaride olduğunu göstermek isteyenler. "At, adamına göre değil, adamına göre yürür"derler. "Ata eyer gerek, eyere er gerek!"(Not: 'Er' erkek anlamında değil, mert' ve 'dürüst' anlamında kullanılmıştır.)"

(Türker Alkan, Radikal Gazetesi)

514. Ata ite karıya güven olmaz.
At ile avrata inan olmaz.

Her durumda tedbiri elden bırakmamak gerekir. Güven duyulan at da it de eş de bir gün gelir kişileri yarı yolda bırakabilirler.

"Duruma göre tedbirini alsaydın. Bilirsin Alman avradına güven olmaz, Kürt avradına, Türk avradına, avrat cinsinden olan cümle mahlukata güven olmaz! Sen Türk Atasözünü hiç duymadın mı? "Ata, ite, karıya güven olmaz!"

(Dursun Akçam, Dağların Sultanı, s.74)

515. Ata malı mal olmaz, kendin kazanmak gerek.
Baba malı tez tükenir, evlat gerek kazana.
Sade pirinç zerde olmaz, bal gerektir kazana; baba malı tez tükenir evlat gerek kazana.
Sade sudan zerde olmaz, bal kazana girmeyince, hazır akça tez tükenir arkasından gelmeyince.

Babadan kalan miras iyi değerlendirilmediği zaman, kısa sürede tükenir. Bu nedenle insan, baba malına güvenmemeli, yaşamını güvence altına alabilecek bir kazanç yolu bulmalıdır.

516. Ata olmayan ata kadri bilmez.

Çocuklar büyüklerinin öğüt ya da yasaklarının ne anlama geldiğini ancak onların yaşına ya da konumuna geldiklerinde anlarlar.

517. Atalar çıkarayım der tahta, döner dolaşır gelir bahta.

Büyükler her ne kadar çocuklarını yüksek konumlarda görmek isteyip bunun için çaba gösterseler de çocuk talihinde ne yazılmışsa onu yaşar.

518. Atalar sözü sözlerin özü.

Büyüklerin söyledikleri sözler deneyimlerin, yaşanmışlıkların, yapılan yanlışlardan alınan derslerin ürünleridir. Bu sözleri bilen kişiler hayata bir bakıma tecrübeli başlarlar.

519. Atalar sözünü tutmayanı yabana atarlar.

Büyüklerinin sözünü dinlemeyen kişilere değer verilmez, bu kişilerin sözleri de önemsenmez.

520. Atalara: "babam öldü"demişler, "iş başına düşmüş"demiş, "anam öldü" demişler, "öksüz olmuşsun"demiş.

Babanın ölümü çocuğun omzuna geçim sıkıntısı yüklerken annenin ölümü ise karşılıksız sevginin kaybını getirir.

521. Atası / Babası koruk yer, oğlunun dişi kamaşır.
Atası / Babası erik yer, oğlunun dişi kamaşır.
Atası / Babası ekşi elma yer, oğlunun dişi kamaşır.
Dedesi koruk yer, torununun dişi kamaşır.
Dedesi erik yer, torununun dişi kamaşır.
Dedesi ekşi elma yer, torununun dişi kamaşır.
Baba eder, oğul öder.

Kişinin atalarından herhangi birinin yaptığı yanlış işten / işlerden sonraki kuşaklar da olumsuz olarak etkilenir.

"Ferdin hakkını ve hürriyetini savunan Avrupa'da ve Amerika'daki demokratik gelişmede bence aşırı adımlar atılmıştır ki başlangıçta bir defa hatalı çıkan jestler, kaçınılmaz bir tekerrürle avdet ederek nihâyet bir illet, bir âfet haline gelebilir. Hatâların acısı ilk işleyenden, şahsen sorumlu olandan çıksa ne âlâ. Ama hatâlar kuşaktan kuşağa

miras kalır, dedeler koruk yese torunların dişi kamaşır, verâset kanunundan kaçılmaz."

(Safiye Erol, Makaleler, s.213)

522. Atasını tanımayan Allah'ını tanımaz.

Ana babayı sevip saymak Tanrı'nın emirlerinden biridir. Bu emre karşı gelmek Tanrı'ya karşı gelmektir.

523. Ateş ateşle söndürülmez.

Kötüyü yola getirmek için yine kötü olana başvurmak ve bundan çözüm beklemek yanlıştır.

524. Ateş demekle ağız yanmaz.

Tehlikeli bir işin yalnız sözünü etmekle o şeyden zarar görülmez.

"Bir daha iyilik sözünü duymayayım! Bu benim görevim. Şimdi beni iyi dinle. Hayat bu; belli olmaz, ateş demekle ağız yanmaz. Ben bugün bankada ikimiz adına ortak bir hesap açacağım."

(Nur İçözü, Yüreğimin Kıyısında, s.239)

"Alişar Efendim "Öl" desin, şuraya yatıp ölmezsem, Demirciler Piri Davut peygamber örsünde ezileyim. Ahi şeyhi kızına süremeye geldi mi... kışkırtma bize işlemez, et sürülerinin tanrısı kara kortala şükür, 'Ateş demekle ağız yanmaz' ve de öküz ayağı olmaktan buzağı başı olma yeğdir."

(Kemal Tahir, Devlet Ana, s.280)

525. Ateş düştüğü yeri yakar.

Üzücü olaylarda en büyük acıları, sıkıntıları onları yaşayanlar çekerler. Başkalarının üzüntüleri gelip geçicidir.

Evlat acısı başka şeye benzemez. Ateş düştüğü yeri yakar... anlatıcılar ne kadar debelense de sözcükler arasından duyguları ifade edecek doğru seçim yapamazlar.

(Osman Özbaş, Dağ Sürgünleri, s.211)

526. Ateş ile su hatıra bakmaz.

Ansızın gelişleri nedeniyle sel ve yangında, insanların statülerinin veya hazırlıklı olup olmadıklarının hiçbir değeri, önemi yoktur.

527. Ateş, kış gününün meyvesidir.
Ateş, kış gününün lalezarıdır.
Ateş, kış gününün çiçeğidir.

Ateş, daha çok kışın ısınma amaçlı olarak kullanıldığından kış aylarında kullanım sıklığı artar ve daha çok görülmeye başlanır.

528. Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.
Ateş olmayan yerden duman tütmez.
Ateşsiz duman tütmez.

Her olayın varlığını ortaya koyan bazı belirtileri vardır. Bu belirtilere rastlanı-

yorsa olay da gerçekleşiyor demektir.

"Nevzat'ın aile yaşantısındaki yeni durumu düşündükçe şimdi: eğer söylenti doğruysa ki ateş olmayan yerden duman çıkmaz, Reşat Beyle Nemide oyunlarını pek saklayamayacaklar artık... Kışın salonlarda gizlenen entrikalar yazın sırıtır, meydana çıkar."

(Muazzez Tahsin Berkand, Sevmek Korkusu, s.275)

"Boş takılma olmazdı bütün bunlar, ateş yanmayan yerde duman mı tüterdi? Şans işte, tam da zamanında gelmişti.."

(Mehmet Başaran, Aç Harmanı, s.34)

"Ateşsiz duman tütmez"derler. Böyle sözler de büsbütün boşuna çıkmaz. Haşmet Bey, zamanından beri acaba Revan Hanım'ın bir sevgilisi mi var? Böyle olsa bana niçin vardı? Dul kaldıktan sonra onunla evlenmez miydi?"

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ben Deli miyim?, s.203)

529. Ateşe karar olmaz.

Ateş, az da olsa çok da olsa tehlikeli olabilir.

530. Ateşi külde saklarlar.

Kişilerin üzüntü ya da kinleri zaman geçtikçe unutulmuş gibi görünse de bu duygularına neden olan söz ve davranışlarla yeniden karşılaştıklarında küllenmiş sanılan duyguların ortaya çıktığı görülür.

531. Ateşin oğlu kül olur.
Ateşin yavurusu kül olur.

Tehlikeli işlerle uğraşan kişiler en yakınlarına da zarar verirler.

532. Ateşin olsun da dumanlı olsun, ekmeğin olsun da samanlı olsun.

Kimi şeylerin az da olsa var olmaları hiç olmamalarından daha iyidir.

533. Ateşle barut bir yerde durmaz.
Ateşle barut bir yerde olmaz.
Barutla ateş bir yerde durmaz.

Bir arada durmaları tehlikeli olan kişiler ya da şeyler birbirlerinden ayrı yerlerde tutulmalıdırlar.

"NURİ BEY – Siz bizim iffet ve namusumuza kefil olmazmısınız?

ARİFE HANIM – A nasıl olmam? Boyumca kefilim. Fakat gençsiniz evladım. Atalardan kalma sözdür, "ateşle barut bir arada durmaz": Sizi böyle bir yerde buluşturduğum zaman ne yalan söyleyeyim gözümün önünden ayırmak istemem. Allah kazasından saklasın."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Aşk Batağı / Hazan Bülbülü, s. 211)

"Yakup Hızır, tüyler ürperten bir soğukkanlıkla :

– Vah çocuğum, vah evladım! diyordu, bu kan dökmek hırsı sana babandan geçmiş olacak!.. Ne talihsizmişsin! O iti odana ne diye alırsın? "Ateşle barut bir arada

durur mu"hiç ?.. Yoo, bunu bilmeyen yok, inkar boş kızım."

(Kerime Nadir Azrak, Esir Kuş, s.327)

534. Ateşle oyun olmaz.
Ateşin şakası olmaz.

Denetimsiz ve kontrolsüz ateş yakılmamalıdır. Sonu büyük kayıplarla bitebilir.

Tehlikeli işler konusunda dikkatli olunmalıdır.

"– Korkarım sen de ona vuruldun. Ona adı ile sanı ile Adonis Jirayir derler. Ayağını denk al yavrum, ateşle oyun olmaz, diye öğüt verdi."

(Haldun Taner, Yaşasın Demokrasi, s.36)

535. Ateşle pamuğun oyunu olmaz.
Ateş ile pamuk oyunu, terk etmektir kurda koyunu.

Bir araya geldiklerinde tehlike oluşturacakları önceden belli olan şeyleri ayrı tutmak gerekmektedir.

536. Atı atası ile katırı anası ile.

İnsanlar soylu özellikleriyle anılırlar.

537. Atı palan saklar, ülkeyi bilen.

Bir şeyi en iyi idare eden kişi o şeyle ilgili en fazla bilgisi olan kişidir. Kimi şeyleri korumak için de bu iş için en uygun şartlara sahip olan malzemeler kullanılmalıdır.

538. Atılan ok geri dönmez.

Pişman olunsa da yapılan işten, söylenen sözden geri dönmek çok zordur.

-Evet; Reis öyle deyince ve suratının da kızardığını görünce, eh, dedim, kendi kendime, sen köye dön Rıdvan; zaten günün işini sabahleyin yağmur bozduydu, sen de dinlenmeye karar vermiştin: madem ki karar vermiştin Abdurrahman gibi çoluk çocuğun lâfına uyup tekrar tarlaya gelmemeliydin. Evet, atılan ok geri dönmez; evde mi kalacaktın bugün? Evde. Niye çıktın geldin tarlaya? İşte, gene eve dönmek nasip oldu. Eh, diyorum, köye gene o Şara beri geldi, millete bir şeyler söylüyor. Önce onu dinler, sonra eve gider, bir güzel uyuklarsın, diyorum kendi kendime. Neyse, köye dönüyoruz ve tam yarım saat sonra köydeyiz.

(Cengiz Dağcı, O Topraklar Bizimdi, s.445)

539. Atım tepmez, itim kapmaz deme.
Atım tepmez, itim kapmaz deme, diyen haşa yalancı olur.
Atın tepmezi, itin kapmazı olmaz.

Özünde kavgacı, kimi tepkileri sert olan canlıları eğitimle bile olsa bu huylarından vazgeçirmek çok zordur.

"Ne var ki 'Atım tepmez' denilmeyecektir, nitekim, 'itim kapmaz.' Deneklik de yoktur ve de at, ulu yaratık olduğundan, Tanrının övgülüsü, yiğidin sevgilisi olduğundan kimsenin atına 'Eşek' denilmeyecek ki, boşuna döğüş çıkmaya, sövüşmek, tepişmek, dola-

şıp çekişmek hiç olmaya..."

(Kemal Tahir, Devlet Ana, s.383)

540. Atın bahtsızı arabaya düşer.

Şansı olmayan kişiler yeteneklerini gösterebilecek işler bulamadıklarından sıradan işler yapmak zorunda kalırlar.

541. Atın dorusu, yiğidin delisi.

Doru renkli atlar ve cesaretini göstermekten çekinmeyen kişiler toplum içinde daha çok beğenilirler.

"Atın dorusu, yiğidin delisi,' veya ' Atın ürkeği yiğidin korkağı türünden laflara kapılıp gitmeyin derim. Şu kahramanlık devrini kapatıp 'Atın allısı insanın akıllısı.' Devrini açma zamanı çoktan geldi, geçti."

(Türker Alkan, Radikal Gazetesi, 01.05.1999)

542. Atın erkeği, sözün dişisi yarar.

Atın erkeği güç olarak daha üstündür. Bu nedenle önemli işlerde bu atlar kullanılır. İnsanlara da hoşlarına giden sözler söylendiğinde istenilen sonuca daha kolay varılır.

543. Atın ürkeği, yiğidin korkağı.

Her an tehlike gelebilecekmiş gibi uyanık ve tetikte olmak gerekmektedir.

"Atın dorusu, yiğidin delisi,' veya ' Atın ürkeği yiğidin korkağı türünden laflara kapılıp gitmeyin derim. Şu kahramanlık devrini kapatıp 'Atın allısı insanın akıllısı.' Devrini açma zamanı çoktan geldi."

(Türker Alkan, Radikal Gazetesi, 01.05.1999)

544. Atın varken yol tanı, ağan varken el tanı.

Eldeki olanaklar bitip tükenmeden, zamanında kullanılmalıdır. Araç varken gezip tozmalı, saygın dostlar varken çevre edinilmelidir.

"Tabi devlet malını yağma ederken, 'Atın ölümü arpadan olsun' diye homurdanıyor olabilirsiniz. 'Atın varken yol tanı, ağan varken el tanı' fırsatını bulmuşken hayatını yaşa. "

(Türker Alkan, Radikal Gazetesi, 01.05.1999)

545. Atın yörük ise bin de kaç.

Çok iyi bir fırsatla karşılaşıldığında bu fırsat iş işten geçmeden olabildiğince en iyi sonucu elde edecek biçimde değerlendirilmelidir.

546. Atına bakan ardına bakmaz.

İşine ve kullandığı araçlara gereken özeni gösteren kişi sıkıntı çekmez.

547. Atını yedene yaya demezler, malını güdene çoban demezler.

Malına hizmet etmek ve onu koruyup gözetmek kişiyi küçük göstermez.

548. Atlar tepişir, arada eşekler ezilir.
At teper, katır teper; ara yerde eşek ölür.

Büyüklerin çatışma ve kavgalarına karışmaları durumunda küçükler de zarar görür. Bundan dolayı küçüklerin ya da güçsüzlerin böylesi ortamlardan uzak durması gerekir.

"O ona, o ona hava atarken arada benim gibi garibanlara olan olur. Atlar tepişir eşekler ezilir misali. Tamamı olmasa da ezilen eşek kısmı uydu."

(Toprak Işık, Halat Gösterisi, s.35)

"Başımıza bir devlet kuşu kondu ki kondu. Atlar tepişir arada eşekler ölür."

(Yaşar Kemal, Yusufçuk Yusuf Akçasazın Ağaların 2, s.350)

549. Atlı atını bağlayınca yayalar da yetişir.

Kişi elindeki güç ve olanakları yerinde ve zamanında kullanamazsa ilerleyemez ve kendisinden daha güçsüzlerin onunla arayı kapatması kaçınılmaz olur.

550. Atlı ile yayanın yoldaşlığı olmaz.
Atlı ile yaya bir değil.

Şartları eşit olmayan kişilerin arkadaşlık kurmaları güçtür.

551. Atlı kaçar, kaçar; yaya arkasına ne düşer?

Yeterli olanakları olan kişiler buna güvenerek işlere atılırken, olanaklardan mahrum olan kişilerin buna aldırış etmeksizin aynı işlere girmeleri iyi olmaz.

552. Atlıya saat olmaz.

Ellerinde gerekli ve yeterli olanakları olan kişiler içinde bulundukları işleri zamanından önce bitirebilirler.

553. Atta, avratta uğur vardır.

At ve evlenilen kadının erkeğe uğur getirdiğine inanılır.

554. Atta karın, yiğitte burun.

İyi cins atlarda karın, yiğit kişilerde burun önemlidir. İkisinin de büyüğü makbuldür.

555. Attan at eşekten eşek olur.
Attan at, itten it olur.
Kurt eniği kurt olur.
Kurdun oğlu kuzu olmaz.
Kurttan kuzu doğmaz, kerkenezden şahin.

Her şey soyuna çeker. Ataları soylu ve iyi olanların yeni kuşakları da soylu ve iyi, kötü olanların kötü olur.

"Gömleksizoğlu oğlunun elinden tutup hızla kendine çekti.

"Var ol oğlum,"dedi. "Hiçbir vakit, bilesin ki, göl yerinden su eksik olmaz. Hem de bilesin ki, eskiden de kurt eniği kurt olur. Var olasın, sağ olasın oğlum. Adilin kanını

içebilseydik. Gömleksiz şanı gökleri tutardı."

(Yaşar Kemal, Yer Demir Gök Bakır, s.172-173)

556. Attan düşen yine atlanır.

İyi günlerin ardından kötü günler yaşayan kişiler umutlarını kırmadan çalıştıklarında tekrar eski durumlarına dönebilirler.

557. Attan düşene yorgan döşek, eşekten düşene kazma kürek.
Attan düşen ölmemiş, eşekten düşen ölmüş.
Attan düşene tımar, deveden düşene mezar gerektir.
Attan düşene tımar gerek, deveden düşene kazma kürek.

Dürüst kimselerin insana bir zararı dokunsa da bu zarar çok büyük olmaz. Ahlaksız ve cahil kişilerin verdiği zararlar ise kolay kolay atlatılamaz.

558. Attan kalanı öküze dökerler.

Güçlü ve önemli kişilerden kalan şeyler daha az önemli kabul edilenlere layık görülür.

559. Av alan tazı burnundan belli olur.

Kendisi için yararlı olan bir işin kokusunu alan kişiler davranışlarıyla bunu belli ederler.

560. Av avlayanın, kemer bağlayanın.

Bir şey onu elde etmeyi ve en doğru şekilde kullanmayı bilen ve onunla ilgili yeneteği olanın hakkıdır.

561. Av köpeği avdan kalmaz.

Menfaat düşkünü insanlar başkalarının sırtından gelir elde ettikleri her işi severler.

562. Av vuranın değil alanın.

Bir işe başlamak, geliştirmek ne kadar önemliyse onu bitirmek ve o işten yararlanmak da çok önemlidir.

563. Av yerlisi ile avlanır.

Bir şeyi ele geçirmek için ona en yakın, onu avlamada en yararlı olabilecek şeyler kullanılmalıdır.

564. Ava gelmez kuş olmaz, başa gelmez iş olmaz.

İnsanların başına hiç olmayacak, hiç beklemedikleri ve ne yapsalar da kurtuluş yolunu bulamadıkları dertler açılabilir.

"Şimdi hotoz olmamış da şapka olmuş... Ha Ali Veli, ha Veli Ali... Bunun süs takılacak yeri yok mu? Kısacası başa gelmez iş olmaz, fakat başa gelmeyince de bilinmez. Zaten benimkisi de bir tahmin ve tasavvurdan ibaret; yalnız şu var ki kuvvetli belirtilere dayanıyor."

(Ahmet Haşim, Muharrir Bu Ya, s.273)

565. Ava giden avlanır.

Başkasını aldatıp zarara uğratarak çıkar sağlayabileceğini düşünen kimseler, sonunda kendileri tuzağa düşerler.

"Ararlarsa 'görmedik' deriz. Gelsin baksınlar istedikleri kadar. 'Ava giden avlanır' oğlum. Ben zamanında söyledim bunlara. Anlasınlar dünya kaç bucak? Yalnız sen ağzını sıkı tutacaksın, anladın mı? Kimseye bir şey kaçırayım demeyeceksin."

(Talip Apaydın, Yoz Davar, s.170)

"Böylece de artık kendisinin oltadan çıkarılıp "tavaya atılacak"hale geldiğini de göstermiş oldu.

Ah, ava gidip avlanan ve bunun bile bilincine varamayan zavallı ressamcığım!"

(Güler Kazmacı, Anarşist Bir Kadının Aşkları, s. 108)

566. Avcı etini it yemez.

Kişiler yanlarında çalıştıkları, ekmeklerini yedikleri kimselere kötülük etmezler.

567. Avcı kedi mırlamaz.

Kişiler içinde bulundukları duruma göre davranırlar ve bu duruma uygun tepkiler verirler.

568. Avcı ne kadar al bilse, ayı o kadar yol bilir.

Bir kimse başkasını alt etmek için türlü türlü hilelere, zekice oyunlara başvursa da; karşısındaki kişinin de bunlardan kurtulmak için çeşitli önlemleri vardır.

"'Avcı ne kadar yol bilirse ayı da o kadar yol bilir..' lafını boşuna etmemişler.

Hükümet adamları, zaptiye paşaları, çocuk karakollarını özendirici birer eğlence merkezi görünümünde tutarken ahali de tedbirini almış..."

(Selahattin Duman, Vatan Gazetesi, 29.03.2005)

569. Avcı tavşana "bir kürk vereyim"demiş, "postumu soyma da senin kürkünden vazgeçtim"demiş.

Kötü niyetli insanların vaatlerine inanılmamalıdır.

570. Avcıya bir göz yeter.

Ehil insanlar eldeki kıt olanaklarla başarılı olabilirler.

571. Avdan iflah olmuş yok.
Avdan iflah olmuş var mı?

Başkalarının ardından oyun çeviren, başkalarına kötülük yapmayı alışkanlık edinen kimselerin bundan her zaman yarar sağlaması mümkün değildir.

572. Avradı ar zapteder, er zaptetmez.

Kadının namuslu ve terbiyeli oluşu kendi kişiliğiyle ilgilidir, kocasının korkusundan değildir.

573. Avradı bet olanın, sakalı tez ağarır.

Kadın evde huzursuzluk yaratıyorsa; kocası, üzüntü ve sıkıntısından dolayı erken yaşlanır.

574. Avradı boşayan topuğuna bakmaz.

Erkeklerin isteyerek boşadıkları eşleriyle ilgilenmeleri yersizdir. İnsanlar da kendileri için önemli olsa da vazgeçtikleri şeyler için geriye dönüp bakmamalıdırlar.

575. Avradı eri saklar, peyniri deri.

Kadını koruyan ve gözeten, tavır ve tutumunu etkileyen kocasıdır. Peynirin ise tazeliğini etkileyen onu muhafaza eden basıldığı deri tulumdur.

576. Avradın yıkamadığı ev, bin yıl dikili kalır.

Kadınlar evin huzurlu olmasında çok büyük rol oynarlar. Kadının dirlik sağlayıp yaşattığı aileyi kimse kolay kolay yıkamaz.

577. Avrat düzdüğü evi Tanrı yıkmaz, avrat bozduğu evi Tanrı yapmaz.

Eğer kadınlar ailelerini bir arada tutabiliyorlarsa, yuvanın geçimini, huzurunu ve mutluluğunu sağlıyorlarsa bu yapıyı bozmaya kimsenin gücü yetmez. Ancak geçimsiz kadının yıktığı yuvayı ve aileyi toplamak da bir o kadar güçtür.

578. Avrat / Kadın / Karı malı, kapı mandalı.
Avrat / Kadın / Karı malı hamam tokmağıdır

Başkalarının özellikle hanımların malına çok fazla değer verilmemeli, çünkü bir gün başına kakılabilir.

579. Avrat var, arpa ununu aş yapar; avrat var, buğday ununu keş yapar.
Kadın var arpa ununu aş eder; kadın var buğday ununu keş eder.
Eti ciğer eden de avrat, ciğeri et eden de.

Becerikli kadın elinde yetersiz malzeme de olsa çok güzel işler yaparken; beceriksiz kadın elindeki malzeme en iyisi de olsa işi berbat eder.

580. Avrat var ev yapar, avrat var ev yıkar.

Kadınların evin huzurunu belirlemedeki rolleri büyüktür.

581. Avratla atı emanet etme.
Avradın ile pazarını kimseye inanma.

At ve kadın başkasına emanet edilmeyecek kadar değerli varlıklardır.

582. Ay aya, yıl yıla benzemez.

Yaşanılan süreç içerisinde her dönemin kendine özgü özellikleri vardır.

583. Ay ayakta, çoban yatakta; ay yatakta çoban ayakta.

Koruma güçleri iş başında olduğu sürece rahat olan yöneticiler, bu kişi ya da araçların görevde olmadığı sürelerde sürekli tetikte olmak zorunda kalırlar.

584. Ay var yılı besler, yıl var ayı beslemez.
Gün var yılı besler, yıl var günü beslemez.

Kimi zaman bir aylık ya da bir günlük kazanç, bütün bir yıl insanın gereksinimlerini karşılamaya yeterken; kimi zaman bir yılda elde edilen kazanç bir ay geçinmeyi sağlamaya ya da günü kurtarmaya yetmeyebilir.

"Altı saat yürüyorum demiştin."

"Evet aşağı yukarı!"

"Kaç saat yazıyorsun?"

"Gününe göre"diyor, gülüyor. Dönüp üstüne atılıyor birden, kucaklıyor. Kaldırıp çarpacak gibi yapıyor yere. "Gün var yılı besler, yıl var günü beslemez, bilmez misin?"Öpüyor gözlerimi üstünden: "Üç saat oldu, dönelim istersen! [...]"

(Fakir Baykurt, Özyaşam 8- Dost Yüzleri, s.78)

585. Ayağı yürüten baştır.

İşçilerin doğru ve verimli çalışmaları, işlerin yürümesi yöneticilerin tutum ve tavırlarına bağlıdır. Halkın da düzenli yaşamasını sağlamak baştaki devlet yöneticilerinin görevidir.

"– Senin efelerin, subayların, çetelerin kim oluyorlar? Yüksek bir dimağın yönelttiği iki bacak.

– Bacak değil, bel kemiği, derdi. Yürüten kafadır; fakat dayanan ve ölen yürektir, Peyami, Kardeşim."

(Halide Edip Adıvar, Ateşten Gömlek, s.47)

586. Ayağına taş bağla ki başınla denk gelsin.

Kişiler başarılı olmak, çevrelerince sevgi ve saygı görmek için kendilerini büyük görmemeli, ne olduklarını bilmeli ve alçakgönüllü olmalıdırlar.

587. Ayağını gevşek basma, boş laflara kulak asma.

Kişiler her an tedbirli olmalı ve duydukları şeylerin aslını araştırmadan inanmamalıdırlar.

588. Ayağını sıcak tut, başını serin; gönlünü ferah tut, düşünme derin.

Ayağın sıcak başın serin tutulması sağlık açısından yararlıdır. Beden sağlığının yanında karamsarlığa kapılmamak, olabildiğince az üzülmek de ruh sağlığına iyi gelir.

"Olimpik olmasa da epeyce büyük ve derin havuzu defalarca gidip geldikten sonra, nihayet soluk soluğa kalınca durdu, bir kenara çıkıp oturdu, bacaklarını suya sallandırdı. Ve tabii belleği ne zaman ayaklarını suya soksa hatırlattığı özdeyişi getirdi aklına: Ayağını sıcak tut başını serin, düşünme derin derin!"

(Mine G. Kırıkkanat, Destina, s.24)

"Fıstık da pahalılanmış... Fıstığı yiye yiye asfalt yol boyunca yürüdüm.Haydi kızmış asfalt, ayaklarımı yakıyor...

– Aldırma Sıpa,ne demiş atalarımız, "Ayağını sıcak tut, başını serin."Madem ki demişler, sen de atalarını dinle!"

(Muzaffer İzgü, Sıpa, s.108)

589. Ayak almadık taş olmaz, başa gelmedik iş olmaz.
Ayağa gelmedik taş olmaz, başa gelmedik iş olmaz.

Ayağa değmedik taş olmaz, başa gelmedik iş olmaz.
Başa gelmez iş olmaz, ayağa değmez taş olmaz.

İnsanlar yaşamları boyunca küçük ya da büyük pek çok sorunla karşılaşırlar. Bunları görmezden gelmeleri ya da bunlardan kaçmaları mümkün değildir.

"Doktorlar da yanılır. Tanrı'nın izniyle, gene turp gibi olacaksın inşallah. Gidip baraj başında çaylar içeceğiz. İsmet'i de çok dert etme. Ayağa değmedik taş, başa gelmedik iş olmaz. Nelerden kurtuldu Süleyman Ağa'nın Mehmet'i. Hala izleniyor biliyorsun."

(Mehmet Başaran, Eylülün Kızgın Soluğu, s.19)

"İsmailin gözleri cam kesilmişti. İçeri girip dizlerinin dermanı çözülmüş gibi çöküverdi.

Kadın İsmail'e baktı.

"Yavru,"dedi. "Bu kadar meraklanma. Başa gelmedik iş olmaz. Ölenle ölünmez. Zala iyi avrattı. Ne gelir elden. Ölenle ölünmez yavru. Aklını başına al. Ölenle ölünmez. Avradı ölmedik herif, herifi ölmedik avrat olur muymuş?"

(Yaşar Kemal, Sarı Sıcak, s.22)

590. Ayak gitmese el getirmez.

Kişilerin, gereksinimlerini karşılayabilecek kazançları elde edebilmeleri için emek harcamaları gerekir.

Kişiler yardımlaşarak işlerini daha rahat görebilirler.

591. Ayakkabı dar olunca dünya başa dar olur.

İnsanlar bir şeylerden rahatsız ve huzursuz olduklarında ne olursa olsun mutlu olamazlar.

592. Ayakkabıcının ayakkabısı olmaz

İşinde usta olan kişi bu işi yaparken başkalarına gösterdiği özeni kendi için göstermez.

"Şito gülümsedi kendi kendisine, "Ayakkabıcının ayakkabısı olmaz demişler" diyerek söyledi. Hep başkalarını evlendirerek "cendermeden"kurtarıyordu. Şimdi de kendisini kurtaracaktı bir kez daha!.."

(Dursun Akçam, Dağların Sultanı, s.148)

593. Ayart büyüden güçlüdür.
Ayart büyüden etkindir.

Söylenen asılsız, kötü bir söz kimi zaman insanları büyüden daha fazla etkiler.

"Mustafa bey, "Beğenmeyen kızını vermesin!"dedi. "Karıştırıcılar ne yaparsa yapsın, onlar halkların kardeşliğini bozamaz. Gerçi ayart büyüden güçlüdür denir. Cahillik de her zaman başa büyük beladır..."Büyük Yunus Emre hazretlerinin yüzyıllar önce buyurduğu gibi "az söz er yükü, çok söz eşek yüküdür"kuralına inandığım için konuşmamı işte bu kadar kısa kestim."

(Fakir Baykurt, Eşekli Kütüphaneci s. 140)

594. Ayı "akım", kirpi "yumuşağım"demiş.

İnsanlar kendilerinde bir kusur olduğunu kabul etmedikleri gibi, tersine başkalarından daha üstün özelliklere sahip olduklarını da ileri sürerler.

595. Ayı, ayı iken yenilmesini istemez.
Yenilmeyi / Altta kalmayı ayı bile istemez.

Kavgaya karışmış bir kimse haksız olduğunu bilse de bunu itiraf etmez ve kendince haklılığını ispat etmek için var gücüyle çalışır.

"Köy yerinde delikanlılar güreşir oynaşırken mutlaka kendilerinden çelimsizine dalmak isterler. Meşhur meseldir: "Ayı bile ayı iken yenilmeyi istemez," gelgelelim bu fukara ille de kendisinden irisini, kuvvetlisini tutacak. Onlar da "Haddini bilsin!"diyerek insafı bir yana bırakırlar, alta düşürüp bütünü vururlar, it leşi gibi yüz üstüne sürürler. Gözleri yumruk gibi dışarı uğrar, burnunun derisi ağzına toplanır da pas etmez, hırlar durur."

(Kemal Tahir, Rahmet Yolları Kesti, s.11)

596. Ayı çingeneyi tanır.

Yaşayış koşulları aynı olan kişilerin birbirlerini bulmaları daha kolay olur.

597. Ayı deyip geçme o da bir dağın şenliğidir.

Kimi çevrelerde hor görülen kişiler kendi çevrelerinde değer verilen niteliklere sahip olabilirler.

598. Ayık it ele düşmez.

Tehlikelere karşı tedbirli olan kişiler kolay kolay tuzaklara düşmezler.

599. Ayın on beşi karanlık, on beşi aydınlıktır.

Yaşamdaki olumsuzluklar kalıcı değildir. Kötü günlerin ardından iyi günler mutlaka gelir.

"Hayatın, bir felaketten sonra daima bir saadet verdiğini, o güzel darbımeselin söylediği gibi, ayın on beşi karanlıksa, on beşinin mutlaka aydınlık olacağını bilmiyor değildim. Fakat, bu mehtabın bu kadar koyu bir karanlıktan, bu kadar umulmaz bir dakikada doğacağını aklıma getirmezdim."

(Reşat Nuri Güntekin, Çalıkuşu, s.245)

600. Ayın son çarşambası kimine yarar, kimine yaramaz.

Kimi şeyler bazı insanlara yarar sağlarken, kimileri ise bunlardan etkilenmez ya da zarar görürler.

"Biraz derince kurcalayınca bu çeşit inançların boşluğu, hiçliği, temelsizliği ortaya çıkıyor. Fakat oluş nedenini belirtmekle birlikte uğurluluk ya da uğursuzluğu yabana atmayınız: "Ayın son çarşambası kimine yarar, kimine yaramaz." derler. Atalarımızın denemelerine dayanan öbür büyük sözleri gibi bunun da bir hikmeti vardır."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Son Arzu, s.100)

601. Ayının dişini görmeyen başını kabak sanır.

Kimi tehlikelerden henüz bilgisi olmayan insanlar bu tür tehlikelerle karşı-

laştıklarında ne kadar zarar görebileceklerini tahmin bile edemezler.

602. Ayısız orman olmaz.
Orman olur da domuz olmaz mı?
Kurbağasız göl olmaz.

Var olan bir durumun doğal nedenleri ve sonuçları olduğu gibi doğanın olmazsa olmaz ögeleri de bulunur.

603. Ayıyı fırına atmışlar, yavrusunu ayağının altına almış.
Ayıyı ateşe atmışlar, yavrusunu ayağının altına almış.
Maymunu fırına atmışlar, yavrusunu ayağının altına almış.
Maymunu ateşe atmışlar, yavrusunu ayağının altına almış.
Ayı sıkıya düşünce yavrusunu ayağı altına alır.

Bencil insanlar zor durumda kaldıklarında kendilerini kurtarabilmek için en yakınlarını bile tehlikeye atmaktan çekinmezler.

604. Aynan yoksa komşuna bak.

Komşusu ile insanlar birlikte yaşarken birbirlerinden etkilenirler ve birbirlerine benzerler. Dolayısıyla komşular komşunun özelliklerini yansıtır.

605. Ayrandan aşağı katık olmaz.

Bir işin yapılabilmesi için var olan nesneler arasından en ucuzu, basiti ya da küçüğü seçilip kullanıldığında onu artık daha ucuz, basit, küçük hale getirmek mümkün olmaz.

"Bunun daha neresi yontulacak, neresi kırpılacak? Halkın tabiri ile söylersek, "ayrandan aşağı katık olmaz" ki. Zira tam on yıldan beri memleketimizdeki orta okul ve liseler birer "oyuncak mektep"durumundadır. Bu okullarda öğretmen ve öğrenciler – bazı büyük şehir okulları hariç - tedrisat yapmak yerine "okulculuk oynamakta"dırlar."

(Necmettin Hacıeminoğlu, Türkiyenin Çıkmazları, s.300)

606. Ayyar tilki art ayağından tutulur.
Zeyrek kuş iki ayağından tutulur.
Çevik kuş iki ayağından tutulur.
Yürük kuş iki ayağından tutulur.
Sak tilki burnundan tutulur.
Sak kuş kanadından tutulur.

Bir kişi ne kadar kurnaz olursa olsun günün birinde gafil avlanıp bir oyun karşısında çok çaresiz duruma düşebilir.

"– Hepsi pek genç... Dedim. Aynı yaşta erkeklerle kızlar birbirleriyle pek anlaşamıyorlar. Kızlar daha olgun oluyor.

En çevik kuş iki ayağından birden yakalanırmış! Teyzelerim başlarını kaldırdılar, yarı şaşkın, yarı endişeli gözlerle bana baktılar.

– Ne demek istiyorsun..."

(Muazzez Tahsin Berkand, Saadet Güneşi, s.124)

607. Az ada, çok öde.

Yerine getirilemeyecek sözler vermektense, küçük de olsa başarılabilecek işler için söz vermek daha iyidir.

608. Az ateş çok odunu yakar.

Küçük gibi görünen kimi tehlike, suç ya da yalanlar büyüyerek beklenmedik zararlara neden olabilirler.

"İTO Başkanı Murat Yalçıntaş da, İTO'nun dünyanın en büyük üçüncü Oda olduğunu belirterek, 'Bir Arap atasözü; 'sağlıklı olanın umudu, umudu olanın da her şeyi var' der. Umut için zemin var. Türk işadamları için önemli ticari ortak olabilir' dedi. Turizm alanında çok büyük fırsatların olduğunu söyleyen Yalçıntaş, 'Ama ilişkiler arzu edilen seviyede değil' diye konuştu. Tekstil, otomotiv, inşaat, turizm ve gıda alanlarında ortak çalışılabileceğini söyleyen Yalçıntaş, 'Bir Türk atasözü; 'az ateş çok odun yakar' der. Bu nedenle burada attığımız küçük bir adım yeterli olacak' dedi."

(Star Gazetesi, Ekonomi Sayfası 20.01.2006)

609. Az el aş kotarır, çok el iş kotarır.
Az eli aşta gör, çok eli işte gör.

Kimi kolay işler az sayıda kişilerin çalışmasıyla yapılabilirken; kimi işlerin yapılması için ise çok sayıda insana gereksinim duyulabilir.

610. Az kaz, uz kaz, boyunca kaz.
Kuyu kazarsan kendi boyunca kaz.

İnsanlar kendilerini aşan işlere karışmamalı ve tepkisini kaldıramayacağı kişilere onların istemedikleri şekilde davranmamalıdırlar. Aksi takdirde içinden çıkamayacakları durumlara düşerler.

611. Az mal kan yutturur, çoğu birbirini güttürür.

Küçük bir işe girişildiğinde maliyetini karşılaması uzun zaman alabilir. Maliyeti fazla olsa da büyük işler daha çabuk kar elde etmeyi sağlar.

612. Az olsun, uz olsun.
Az olsun, temiz olsun.
Az olsun, öz olsun.
Az olup uz olsun, çok olup yavuz olacağına.

Sahip olunan şeylerin fazla ama yararsız olmalarındansa; az ama yararlı, temiz olmaları daha iyidir.

"Kimisi dedi, otel yaptır. Kimisi dedi lokanta aç. Babam rahmetli de hep engelledi "ya işletemeyiverirsen, ya batarsan? Az olsun, temiz olsun, fazlasına gitme."

(Talip Apaydın, Öykülerle Çizgiler "Eski-Yeni Öykülerden Bir Seçki", s. 214)

613. Az sadaka çok belâ savar.
Az sadaka çok belâ götürür.

Başkalarına yardım eli uzatıp onların hayır duasını almak kişileri kötülüklere karşı korumada yardımcı olur.

"Kaz gibi toplandılar adamın başına: "Canın sağolsun Küpeli emmiiii!.." "Az

sadaka çok belâ savar dememişler miiii?" "Gene Hakkı Çavuşa dua et bak! Ansızın çıkıverdiler önüne! Beklim iki daha kırılırdı sırf seninkilerden. Çok çevik davrandı da, birden kurtardı seni!.. Yat kalk Hakkı Efendiye dua et!"

(Fakir Baykurt, Kalekale, s.54)

614. Az söylemek çok söylemekten evladır.
Az söyleyen çok rahat eder.

Bilmeden çok konuşmaktansa bilinen kadar konuşmak daha iyidir. Bu durum hem kişiye hem de karşısındakine daha çok yarar sağlar.

615. Az tamah çok ziyan / zarar getirir.
Az tamah çok bela getirir

Ellerindekiyle yetinmeyerek daha fazlasının peşinde koşanlar daha fazlasını elde edemedikleri gibi ellerindekini de kaybedebilirler.

"Koca Halil: "Tamam,"dedi. "Az tamah çok zarar getirir. Haydi çekilelim köylü uyanmadan. Çekilelim de o ahmak köylüylen birlikte gene uyanalım da, gene pamuk toplalım. Haydi uyuyalım da kemiklerimiz azıcık dinlensin. İnsanoğluna, cümle mahlukatın hırsızlar başına azıcık dinlenmek gerek."

(Yaşar Kemal, Ölmez Otu, s.169)

616. Az veren candan, çok veren maldan.
Az veren candan, çok veren maldan verir.

Az verilen şeyler isteyerek ve samimi olarak verilirken, çok verilen şeyler malla, varlıkla ilgilidir; samimi ve candan olma özelliği ortadan kalkmaya başlar.

"Senin bizleri, tüm ev halkını sevindirmen nerede, Ulviye Teyze'nin ya da annemin arada bir yaptığı böylesine ikramlar nerede? "Az veren candan, çok veren maldan,"deyip kendimizi avutuyorduk bizler Kerim Dayı."

(Kemal Demirel, Piano Piano Bacaksız, s. 79)

"Kör Nuri, ölümlük kalımlık diye kuşağının arasında sakladığı, kat kat bükülü bütün elli lirayı çıkarıp uzatmış:

– Çok veren maldan, az veren candan ağam. Senin Ankara'ya yol paran bile değil a, bir kahve içersin işte. Bu dükkan gitti mi elimden, ben öldüm İbraam Bey..."

(Aziz Nesin, Zübük, s.34)

617. Az yaşa, çok yaşa, akıbet gelir başa.
Az yaşa, uz yaşa, akıbet gelir başa.

Her canlı için ölüm kaçınılmazdır. Ne kadar ve nasıl yaşanırsa yaşansın ölümden kurtulunamaz.

"Sonra kalktı. Beraber yürüdük. Bana eliyle mezarları göstererek: "Az yaşa, çok yaşa, Akıbet gelir başa. Nihayet hepimiz böyle olacağız."dedi. Anladım ki, bazı ihtiyarlar gibi bu da ölümden korkmağa başlamış."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Kesikbaş, s.82)

618. Az yiyen az uyur, çok yiyen güç uyur.
Az yiyen uz uyur, çok yiyen güç uyur.

Sağlıklı bir yaşam için iyi, kaliteli bir uyku ve aşırı yemekten kaçınmak son derece önemlidir.

619. Az yiyen çok zaman yer, çok yiyen çabuk bitirir.
Az yiyen her gün, çok yiyen bir gün.

Kişi elindekini ölçülü ve hesaplı olarak tüketirse sıkıntı çekmez, ondan uzun süre yararlanabilir.

620. Aza çoğa katlanan çok erlik kazanır.

Kişiler karşılarına çıkan büyük ya da küçük her türlü sıkıntıya katlandıkları oranda olgunluk ve saygı kazanırlar.

621. Azan kurda kızan köpek.

Saldırgan ve kötü kişilere karşı boyun eğilmemeli, onlara karşı onların anladığı dille karşılık verilmelidir.

622. Azana Tanrı bela verir.

Başkalarına kötülük yapan ve zaptedilemeyen kişilere ceza vermede insanlar aciz kalsalar da bu kişilerin cezasını Tanrı mutlaka verir.

623. Azdan az kalır çoktan çok.

Kişiler sahip oldukları şeylerin miktarları oranınca gelir elde ederler veya harcama yaparlar.

624. Azgın itin sonu uyuzluktur.

Başkalarına kötülük yapmaktan çekinmeyen, kötü işlerle uğraşan tehlikeli kişiler yaşamlarının son dönemlerinde aciz duruma düşerler.

"...aç diyorum sana! Aha bacadan içeri düşüyorum, ölümüm senin elinden oldu!.. diye attı ölüyü bacadan içeri.

Azgın itin sonu uyuzluktur, ne olacak? İt yolunda gezdi it gibi geberdi gitti bu adam."

(Ümit Kaftancıoğlu, Tek Atlı Tekin Olmaz, s.211)

625. Aza kanaat etmeyen çoğu hiç bulamaz.

Elindeki aza kanıp onunla yetinmeyenler çoğu da bulamazlar.

"Türk köylüsü kanaatkârdır. Aza kanaat etmiyenin, çoktan nasibi olamıyacağına inanır. Bu güzel huyu, ona, pek çok şeyler kazandırır. Köylü, aynı zamanda kanaat hasasını sabırla donatmasını ve tahammül ile de yaşatmasını pek iyi bilir."

(Osman Haluk Alpander, Köylü Deyip Geçmiyelim, s.16)

626. Azı çocuğa, çoğu kocana gösterme.

Çocuğu görgüsüz ve hırsız yapmamak için gereksinimleri evde karşılanmalı,

eşler de çok fazla şımartılmamalıdır.

627. Azıcık ağrıyı aş bastırır.
Azıcık ağrıyı aş, çokçasını iş bastırır.

Kişilerin sağlıklı bir yaşam sürdürebilmeleri için iyi beslenmeleri ve bedensel aktivite içinde olmaları son derece önemlidir.

628. Azığı olan yorulmaz.

Ekonomik düzeyi sağlıklı ve dengeli beslenmeyi sağlayacak durumda olan insanlar yaptıkları işlerde başarıya daha kolay ulaşırlar.

629. Azıksız yola çıkanın iki gözü el torbasında kalır.

Yaşamlarında ileriye yönelik plan ve programlarını iyi yapmayan, gerekli önlemleri almayan kişiler zor durumda kalarak çevresindekilerden yardım umar duruma düşerler.

630. Azıksız yola çıkılmaz, azılı ile başa çıkılmaz.
Azılı ile başa çıkılmaz.

Yemeksiz yola çıkmak kişileri zora sokabilirken tehlikeli, saldırgan ve laftan anlamaz kişiler de çevrelerine büyük zararlar verebilirler.

631. Azılı ile yola çıkılmaz.
Azılı düşman ile yola çıkılmaz.

Kendisinden kötülük geleceği beklenen kişilerle iş yapmaya kalkışmak tehlikelidir.

632. Azrail gelince oğul uşak sormaz.

Eceli gelen insanların ölümüne hiç kimse çare olamaz.

633. Azraile bahane bulunmaz.

Eceli geleni hiç kimse, hiçbir şey kurtaramaz.

B

634. Baba bilgisi ile çocuk adam olmaz.
Baba bilgisi ile adam adam olmaz.
Baba beyliği ile çocuk adam olmaz.
Baba beyliği ile adam adam olmaz.

Babanın sahip olduğu bilgi birikimi her ne kadar çocuğa yol gösterse de çocuğun değişen yaşam koşullarına ayak uydurabilmesi için kendini geliştirmesi de gerekmektedir.

635. -Baba himmet. - Oğul hizmet.
Derviş şeyhine, "Baba himmet."demiş, şeyhi de "Oğul hizmet."demiş.

Büyüklerden yardım isteyebilmeleri için küçüklerin öncelikle görevlerini yerine getirmeleri gerekir.

636. Baba oğluna bir bağ bağışlamış, oğul babaya bir salkım üzüm vermemiş.

Babalar çocuklarını büyütürlerken büyük özverilerde bulunurlar, onlara maddi olanaklar sağlarlar; ancak çoğu çocuk bunu iyi algılayamadığından olsa gerek babalarına karşı aynı duyarlılığı göstermezler.

"Hayriye Hanım, hiddetle yerinden fırladı:

- Anlıyorum Ali Rıza Bey, dedi. Eskiden "babası oğluna bir bağ vermiş, oğlu babasından bir salkım üzümü esirgemiş."diye bir söz vardı. Şimdi dünya tersine döndü. Oğlu, babasını salkım saçak bir yığın çoluk çocuğuyla sırtına yükleniyor, babası kırık bir evi oğlu için rehine vermekten kaçınıyor. Hayırlı baba diye işte buna derler. Hem benim gibi canından bezmiş bir kadına hakaret etmeye ne lüzum var. Ev senin değil mi, açıkça "olmaz"dersin, olur biter."

(Reşat Nuri Güntekin, Yaprak Dökümü, s.85)

637. Baba vergisi görümlük, koca vergisi doyumluk.

Bir kız gerçek mal mülk ve varsıllığa kendi kurduğu yuvasında kavuşur.

"Bir de Baba Ocağı diye yaygın kullanılan bir kavram var dilimizde. Ama bu ocak yalnız erkek çocuklar için tüter. Kız evlat evlendi mi, artık bahtına; sokağa da düşebilir konağa da, ama bir daha baba ocağına dönemez. Dönse bile o, çoluk çocuğuyla baba ocağında dul bir sığıntıdır artık. Boşuna `Baba ekmeği zindan ekmeği, koca ekmeği meydan ekmeği` dememişler. Yine aynı bağlamda bir atasözü daha var: `Baba vergisi görümlük, koca vergisi doyumluk.` yani babanın kızına verdiği (çeyiz) gösteriştir, onu ancak kocası

besler, tabii o da hayırlı çıkarsa."

(Ümit Bayazoğlu, Akşam Gazetesi, 18.06.2006)

638. Babadan miras kalır adamlık kalmaz.
Babadan mal kalır, kemal kalmaz.

Babadan oğula mal mülk kalabilir ancak bilgi, olgunluk, erdem gibi özellikler miras yoluyla aktarılamaz.

639. Babanın / Atanın sanatı oğla mirastır.

Çocuk öncelikle babasının sanatına merak sarar ve onu çok kolay öğrenerek ustalaşabilir.

640. Babasından mal kalan, merteği içinden bitmiş sanır.
Minareyi yaptırmayan yerden bitmiş sanır.
Minareyi yaptırmayan yerden bitti beller.

Herhangi bir emek harcamaksızın veya miras yoluyla maddi kazanç sağlayan kişi, kendine kalan mal ve mülkün nasıl sıkıntılar çekilerek kazanıldığını bilemediğinden onun çok kolay elde edildiğini düşünür.

"– Hayrettin'le Nurettin'i getirmeyi unutma ha...Otu çek köküne bak demişler. O babanın oğulları oldukça adam olacakları yok. Bari bir de sünnetsiz kalmasınlar. Okula gönderiyor mu onları?

– Vallahi, pek bilmiyorum ama...

– Amcaları olacaksın. Biraz göz kulak olsana... Balık kokarsa tuzlarlar, ya tuz kokarsa ne ederler?.. Minareyi yaptırmayan yerden bitmiş sanır. Kolay mı yetişir bir çocuk? Sizleri yetiştirip bu yaşlara getirinceye dek neler çektiğimi bir ben bilirim."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.25)

641. Babayla oğlanın pabucu bir olunca evde kavga eksik olmaz.

Aynı yerden çıkar sağlayan kişiler en yakın akraba bile olsalar çatışma yaşayabilirler.

642. Baca eğri de olsa duman doğru çıkar.
Eğri bacanın dumanı doğru çıkar.

Doğru ve iyi değerlere sahip olanlar, koşullar ne olursa olsun değişmez ve değerlerinden hiçbir şey kaybetmezler.

643. Bağ ayak bağıdır, üzümü asmada görmeli.

Bağdan verim alabilmek için onunla sürekli ilgilenmek gerekmektedir. Bağcılık hem çok zor hem de bağlayıcı bir uğraştır. Bağcılıkla uğraşanlar bunu göze almalıdırlar.

644. Bağ babadan, zeytin dededen kalmalı.
Zeytin dededen, incir babadan kalmalı.
İncir babadan, zeytin dededen.

Babayla çocuğu arasındaki bir kuşak; bağ ve incirden ürün alabilmek yeter-

li bir zamanken, zeytinin verimli olabilmesi için ise iki kuşaklık bir zamanın geçmesi gerekmektedir.

"Tijen Hanım, "Elma, armut babadan, zeytin dededen"deyimiyle başladı sözlerine... Benzer başka bir söz de Adana Kozan'a bağlı köylerde söylenen "kavak ek, çocukların görsün; zeytin ek, torunların görsün"şeklindeymiş. "Zeytin ağacının ne kadar dayanıklı, uzun ömürlü olduğunu anlatan bu sözler, Ege'de, Akdeniz'de karşıma çıkan asırlık zeytin ağaçlarını anımsatıyor."

(Nedim Atilla, Akşam Gazetesi, 20.08.2005)

645. Bağ barsız at tımarsız olmaz.

Bağın değeri verdiği üzümün çokluğuyla ölçülür. İnsanlara hizmet veren atın da arada bir tımarlanması yararlıdır.

646. Bağ bayırda, tarla çayırda.
Tarla çayırda, bağ bayırda.

Bir şeyden verim alabilmek için, ona en uygun ortamı hazırlamak gerekir.

647. Bağ çapa ister, tarla saban.
Bağ dua değil çapa ister.

İşlerden istenilen verimi elde edilebilmek için gerekli şeyler yapılmalı, doğru araçlar kullanılmalıdır. Hiçbir şey yapmadan beklemek boşunadır.

648. Bağ demiş ki bak bana bakayım sana.

Bağ ile ne kadar çok ilgilenilir, emek verilirse, bağın gereksinimi olan şeyler zamanında ne kadar çok karşılanırsa o kadar verim alınır.

"...Bağ demiş ki bak bana bakayım sana ! Siz ne bileceksiniz? Bağ, bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur ! diyordu.

Elini kıçına vurup ağır ağır geziniyordu."

(Fakir Baykurt, Kaplumbağalar, s.141)

649. Bağa bak üzüm olsun, yemeye yüzün olsun.
Bağda izin olsun, üzüm yemeye yüzün olsun.

Bir işten istenilen verimi alabilmek için gerekli olan çaba gösterilmelidir. Bir şeyi hak etmek için çalışmak gerekir.

"Peki, bu ne usta; `Aş buldun düş, iş buldun sıvış` `Yimek buldun nu çömcan, iş gördün mü gaçcan`! derdi bizim bakkal Ahmet. Niye öyle derdi, neden öyle derdi, bir türlü anlayamazdım. Hem `Ben bu bakkalı çalışarak kurdum aga!` derdi hem de işten kaçmanın teorisini yapardı. `Çok çalışmış, bunalmış zaar` derdim bakkal Ahmet için. Ama, bu sav söz bir yerel hatta ulusal bir höykürme biçiminde söylenmeye başlayınca rahatsız edici oluyor tabii. Gerçekten böyle mi oluyordu? Ya da böyle mi olmalı? Peki, bütün söylenenlerden sonra buna ne demeli; `Bağa bak üzüm olsun, üzüm yemeğe yüzün olsun.` Çalış ki hak edesin mealinde bir şey olmalı. Bana ilk çağrışım bu oldu."

(Hakan Dilek, Takvim Gazetesi, 09.08.2008)

650. Bağı ağlayanın yüzü güler.

Hizmet etmeyi ve emek harcamayı gerektiği gibi zamanında yapan kişiler o işten istedikleri yararı ve verimi sağlarlar.

651. Bağlı düşmanı herkes keser.

Düşkün, karşılık veremeyecek kadar güçsüz durumdaki kötü kişileri cezalandırmak kolay olduğundan bunu yapacak kimse çok olur.

652. Bahanesiz ölüm olmaz .
Sebepsiz ölüm olmaz.

Canlılar için ölüm kaçınılmazdır, bunun da mutlaka bir nedeni olur.

653. Bahtsızın bağına yağmur, ya taş yağar ya dolu.

Şanssız insanlar ne yaparlarsa yapsınlar bütün işleri ters gider. Olmadık talihsizlikler onları bulur.

654. Bak bana bir gözle, bakayım sana iki gözle.

İnsanlar karşısındakilerden ne kadar yardım alırlarsa onlara bunu fazlasıyla ödemeye çalışırlar.

655. Bakılacak yüze basma, basılacak yüze bakma.

İlişkilerin devam edileceği insanlara kötü davranılmamalı, kötü olan kişilerle de hiç ilişkiye başlanmamalıdır.

656. Bakan yemez, kapan yer.

Bir şeyi elde etmek için emek harcamak ve çabuk davranmak gerekir.

657. Bakarsan bağ, bakmazsan dağ.
Ekersen bağ, ekmezsen dağ olur.
Çalışırsan bağ, çalışmazsan dağ olur.
Bakarsan at, bakmazsan mat.

Yarar sağlanacak şeylerin sürekli bakım ve onarımını yapmak gerekmektedir. Aksi halde her geçen gün kullanılamayacak hale gelirler.

"...Bütün bu sorun uygarlığın gereklerini buralara da sokmak, buralar içinde biraz çalışmak...Eskiler: Bakılırsa bağ, bakılmazsa dağ olur demişler."

(Ethem İzzet Benice, Yakılacak Kitap, s.208)

"Yalova geçen yıldan bu yana bir Yalova iken gelişmiş on Yalova olmuş...

Ne denilmiştir, "Bakarsan bağ, bakmazsan dağ"denilmiş...Hey gibi bakım gücüyle olanları gelip Yalova'da görmeli!.."

(Kemal Tahir, Yol Ayrımı, s.82)

658. Bakkal tebeşirini okuyamaz.

İşini savsaklayarak yapan kişiler, kendi yaptıklarını da takip etmeyi başaramazlar.

659. Bakkalın peyniri tuzdan yenmez.

Başkalarına hizmet veren, gereksinimlerini karşılayan kişilerin ustası olmaları gereken kimi konularda başarısız oldukları da görülebilir.

660. Bakla değil vakitsiz baklava olsa yenmez.

Her şey yerinde ve zamanında güzeldir. İnsanlar, zamanı ve yeri olmadığında en güzel şeyleri yapmaktan zevk almayabilirler.

661. Bakmakla usta olunsa, köpekler kasap olurdu.
Bakmakla usta olunsa, kediler kasap olurdu.

Yalnızca başkalarının yaptığı işlere bakarak o işlerde usta olunamaz. İş, bizzat denenerek, çalışılarak öğrenilir.

"Böyle örnek diyor bunlar. "Önce bir görün!"diyorlar. Benim kafam almıyor bunu. Durma bak, sorma bak! Bakmayla olsa kasabanın köpekleri kasap olurdu şimdiye."

(Fakir Baykurt, Amerikan Sargısı, s. 61)

662. Baktın / Gördün deli dön geri.
Baktın / Gördün deli savul geri.

Uzlaşılması zor, akli dengesi yerinde olmayan insanlardan uzak durulmalı.

663. Baktın ibrik akıyor; önce götünü yu, sonra aptes boz.

Eldeki olanakları değerlendirirken öncelikle en önemlilerden başlayarak gereksinimlerin karşılanmasına dikkat edilmelidir.

664. Baktın ki kar havası, eve gel kör olası.

İçinde bulunulan durum tehlikeli olmaya başlarsa ondan uzaklaşmak gerekir.

"Panikleyen kaybeder- 2001 krizinden bu yana yeni bir durumla karşı karşıyayız. Ekonomide toparlanmanın önüne çok büyük siyasi belirsizlikler çıkmış bulunuyor.

Hükümetin böyle devam etmesi artık çok zor. Devam etse de bu aşamadan sonra yapabileceği fazla bir şey yok. Ekonomi ve piyasalar cephesinden bakınca en az zarar veren çözüm seçimin erkene alınması gibi gözüküyor. Galiba ekonomiden sorumlu bakan Kemal Derviş'e hak vermek gerekiyor.

Böyle çalkantılı dönemlerde risk arttığı ölçüde vade kısalır, faiz fırlar. Likit yatırım araçları tercih edilir. Dövize yatırım ön plana çıkar. Borsada satışlar daha baskın hale gelir, fiyatlar geriler.

Ancak her düğüm bir süre sonra çözülür de.

Mali yatırımcıların türbülans dönemlerinde panikleyerek işlem yapmaları kendilerine bir fayda sağlamaz, sadece zararlarını realize etme sonucunu doğurur.

** Sonuç- "Baktın ki kar havası, eve dön kör olası" Türk Atasözü*

(Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 31.05.2002)

665. Baktın yârin yâr değil, terkini kılmak ar değil.
Baktım yârim yâr değil, terk etmesi zor değil.

Düzgün gitmeyen işleri, sağlıklı yürümeyen ilişkileri sonlandırmaktan çekinilmemelidir.

666. Bal bal demekle ağız tatlanmaz.

Bal bal demekle ağız tatlı olmaz.

Bir şeye iyi ya da güzel demek onun iyi ve güzel olmasını sağlamaz.

"[...] Balın tadını ve lezzetini duymak isteyenlerin mutlaka balı yemeleri lâzımdır. "Bal bal demekle ağza bir tad gelmez", balın tadını ve nasıl bir şey olduğunu öğrenmek isteyenlere balı yemelerini tavsiye etmek herhalde daha hayırlı olur."

(Nimet Hatun, Zeynep Arıcan, Niyazi Demiröz, Allah Aşkı Her Şeyden Üstündür, s.42)

667. Bal da bal, bahası da bal.
Bal da bir bahası da bir.
Bal bahası da bal.

Değerli şeylerin ederi yüksek olur.

668. Bal ile kaymak isteyen akçesine kıymak gerek.

İyi ve güzel yaşamak isteyenler onun zorluğuna katlanmalı, bedelini ödemek zorundadır.

669. Bal ile kaymak yenir ama her keseye göre değil.

İyi, güzel ve kaliteli şeyleri elde etmeyi herkes istese de bunlara ancak ekonomik gücü olanlar elde edebilirler.

670. Bal olan yerde sinek de olur.

Değerli olan şeylerin etraflarında ondan yararlanmak isteyen kimseler çok olur.

671. Bal tutan parmağını yalar.

Başkalarına yararlı işler yapan kişiler az da olsa bundan mutlaka yararlanırlar.

"İkmalciler, evrensel "bal tutan parmak yalar"yasasına uyarak, birkaç çay ocağı ile el fenerini, birkaç potinle botu kendilerine ayırdırlar. Kalanları, cephenin hazırladığı plana göre grup konutanlıklarına ve tümenlere dağıtmaya başladılar."

(Turgut Özakman, Şu Çılgın Türkler, s.346)

672. Bal yiyen baldan usanırmış.

Güzel de olsa aynı işleri yapmak, aynı şeylerle ilgilenmek insanları gün gelir sıkabilir.

"Osman Emmi, hani bal yiyen baldan usanırmış derler ya, bu söz toprak için de aynen geçerlidir. İnsan her gün bal yiyemeyeceğine göre, toprağa da her yıl aynı mahsul ekilmez. Eğer ekilirse toprak yorulur; sonuçta istediğin gibi mahsul alamazsın. Onun için, toprakta ürün değişikliği gerekir."

(Erdoğan Baysal, Tütün Parası, s.66)

673. Balcı kızı daha tatlı.
Kıza adını sormuşlar, "balcı kızı"demiş. "Öyleyse daha tatlıdır" demişler.

Kişilerin yaptıkları işler ve geldikleri soylar kişiliklerine ve kalitelerine yansır.

"İyi ya, işte. Zararını hesaplarken, kârlı çıkmış olursun. Buna da İstanbul'da "Balcının kızı daha tatlı!"derler. Sen vaktini Balat'ta geçirdin, diyorum, Balat'ta câsusluk yaparak! Benim gibi Osmanlıların içinde geçirmiş olsaydın, bu incelikleri de öğrenirdin. "

(Ahmet Mithat, Denizci Hasan III - Hasan Mellâh, s.21)

674. Balcının var bal tası, oduncunun var baltası.
Balcının peltesi var, oduncunun baltası.

İşlerini doğru ve verimli yapılabilmek için insanlar bu işlere uygun araçları kullanırlar.

675. Balçığı duvara vur, tutarsa hoş, tutmazsa yine hoş.

Sonuç alamamaktan korkup bir işin yapılmaması ya da yarıda bırakılması doğru değildir. Önemli olan gayret göstermek, emek harcamaktır.

676. Balı dibinden, yağı yüzünden.
Balın telvesi yağın zirvesi.

Kimi şeylerin ilki ya da yüzü, kimi şeylerin ise sonu ya da dibi daha iyi, kaliteli ya da verimli olur.

677. Balı olan bal yemez mi?

Elinde yararlı malı olan kimseler, bu mallar başkaları için olsa da; elindekilerden mutlaka kendileri de yarar sağlarlar.

"Adamlardan biri kaçıncı sınıftasın diye sordu. Üçüncü sınıftayım kayıtlıyım, efendim, topal leylek uçamaz, cins cinse çeker, babam Hamit Bey reisi azamdır, cambaz ipte balık dipte gerek, babam ile baş öğretmenimiz Hulusi Bey her akşam bu ilim ve irfan yuvasında, balı olan bal yemez mi, fazla konuşmayalım, benlik İblise yakışır diyeceksiniz, aç aman bilmez, çocuk zaman bilmez, diyeceksiniz ki ben bunları nereden biliyorum..."

(Barlas Özarıkça, Ters Adam, s.227)

678. Balı, parmağı uzun yemez, kısmetlisi yer.
Balı, paramağı uzun olan yememiş, kısmeti olan yemiş.

Güzel şeylere bunu isteyenler ya da elde etmek için uğraşanlar değil kısmetli kimseler ulaşırlar.

"Bey abi balı parmakları uzun olanlar değil kısmeti olanlar yer, diyenler senin anan, baban, sülalen değil midir? Demek o ala karpuzun göbeği de benim rızgımmış.

(Ali Kemal Gözükara, Kiralık Tanık, s.8)

679. Balık ağa girdikten sonra aklı başına gelir.

Kişiler, yaptıkları ya da söyledikleri nedeniyle kötü duruma düştüklerinde hatalarının farkına varıp düzeltmeye çalışsalar da kimi zaman iş işten geçmiş olur.

"CHP kendi rüzgârını kendisi kesiyor. "Adana örneği"daha dün gibi taze. Deniz Baykal'ın "İstanbul adayımız Kılıçdaroğlu"dediği sahneyi hatırlayınız. Baykal aynı gün "işte Adana adayımız"diye Soner Çetin' in elini havaya kaldırmadı mı?

Sonra ne oldu?

Soner Çetin Adana'ya gitti, seçim çalışmasına başladı.

Ama birkaç gün sonra Genel Merkez onu adaylıktan aldı. [...]

Balık ağa girdikten sonra aklı başına gelirmiş.

CHP'nin aklı ne zaman başına gelecek? 29 Mart'tan sonra mı?"

(Yavuz Donat, Sabah Gazetesi, 18.02.2009)

680. Balık balığı yutmasa, balık denizi tutardı.

Bir topluluk içinde birbirini dengeleyen güçler olmazsa, topluluğu oluşturan fert ya da kurumların gücü parçası oldukları düzeni ele geçirebilir.

681. Balık baştan avlanır.

Bir oluşumun öncelikle başında bulunanları ele geçirerek istenilen yöne gitmesi sağlanabilir.

682. Balık baştan kokar.

Yöneticilerin ya da başta bulunanların olumsuzlukları hiyerarşik olarak bütün topluma ya da kuruma yansır.

"Ağam, dört sene seferdeydim, üç zafer, iki bozgunu bizzat yaşadım, gördüm. Bu iş böyle devam etmez. Balık baştan kokar. Orduda baş, kapıkulu; kapıkulında baş yeniçeridir. Din ü devlete nizamı verse verse padişah efendimiz ile, yeniçeri verir. Amma velakin yeniçerinin kendisi nizam ve intizamdan uzaktır. Önce yeniçeriye nizam vermek gerekir. Yoksa maazallah işimiz zordur, eğridir."

(Reha Çamuroğlu, Son Yeniçeri, s. 223)

"Tevfik kırkını henüz geçti. Padişah altmışına geliyor. Herhangi gün devir değişebilir. Hasretliler kavuşabilir.

– Bunları kimsenin yanında sakın söyleme Rabia. İnsanın babasına emniyeti yok. Duvarlar hep kulak. O kadar yıl sabrettin. Biraz daha sabret.

– "Dut yaprağı sabırla atlas olur..."Ah bir Tevfik'e kavuşacağımız ün gelse, Amcacığım.

– Belki o gün çok yakındır, Rabia. "Balık baştan kokar."Tepemizdekilerin kokusu burnumuzun direğini kırıyor. Mutlak temizlik günü gelecek..."

(Halide Edip Adıvar, Sinekli Bakkal, s.458)

683. Balık "Çok konuşurum ama ağzım su dolu"demiş.

Bir işe yetenekleri olmayan ya da güçleri yetmeyen kimseler, o işi yapamadıklarını kabul etmektense mazeretler uydurmayı tercih ederler.

684. Balık gölüne göre büyür

İnsanlar nerede büyürlerse oranın olanakları kadar iyi ya da kötü gelişme gösterirler.

"Ulan ne güzel, ulan Sefer, sen muhtarların kralı değil, akılların kralısın. Gözü kör olsun ki feleğin, bu küçücük köye baş olupsun. Yoksa balık gölüne göre büyüdüğüne göre, sen de büyük alemleri idare eden bir baş olurdun."

(Yaşar Kemal, Yer Demir Gök Bakır, s.132)

685. Balık isteyen gönlünü suya koyar.

Bir işte başarılı olmak isteyenler o işin gerektirdiği her şeyi kabul edip bunları içten yapmalıdırlar.

686. Balık tavada, tavşan ovada.

Her şeyin ait olduğu bir yer vardır. Bu yerler onları daha güzel kılar.

687. Balın âlâsı oğulun tazesinden.
Balın tazesi oğulun tazesinden.

Tadı en yerinde bal oğul arının yaptığı baldır. Anne ve babalar için de küçük çocukları ve onların eve kazandırdıkları en tatlı kazançtır.

688. Ballı pide yeniçeriyi yumuşatır.

Tatlı söz ve dostça davranışlar en sert yapıdaki kişileri bile yumuşatır, uyumlu hale getirir..

689. Balsız kovanda arı durmaz.

Bir yerden yarar sağlayamayan kişiler artık o ortamda bulunmak istemezler.

690. Balta değmedik ağaç olmaz.
Balta girmedik orman olmaz.

Yaşamı boyunca başına bir acı, zarar ya da felaket gelmedik insan olmaz.

691. Balta sapı uzun olur, şamatası güzün olur.
Kürek sapı uzun olur, şamatası güzün olur.

Balta ve küreği daha rahat kullanabilmek için saplarının uzun olmasında yarar vardır. Kışın yakacak sıkıntısı yaşamamak için de odunu güzden hazırlamak gerekmektedir.

692. Balta sapını yonamaz.

İnsanlar kimi zaman kendileriyle ilgili ancak kendi güçlerinin yetmediği işlerde başkalarından yardım alırlar.

693. Bana benden olur her ne olursa, başım rahat bulur dilim dururs a.

Kişiler kendilerine yararlı ya da zararlı olacak şeyleri yine en iyi kendileri bilirler. Olmadık yerde ve zamanda konuşan kişilerin başları bu olumsuz tavırları yüzünden çok belaya girer.

694. Bana dokunmayan yılan bin yaşasın.
Bana dokunmayan yılan kırk yıl yaşasın.
Beni sokmayan yılan bin yaşasın.
Beni sokmayan yılan kırk yıl yaşasın.

Benden uzak olan düşman bin yıl yaşasın.

Kimi kişiler, kendilerine zararı dokunmayan insanlardan uzak durdukları sürece onların başkalarına kötülük yapmalarını görmezden gelirler.

"Bir yaşam bilisizliğidir bu. "Bana dokunmayan yılan bin yaşasın"dedirten, kişinin kendine yakın bulmadıklarının acısı karşısında -gizli de kalsa- bir "oh olsun! Dikkat edeydi ya"duygusu bile uyandıran bir bilisizlik."

(Bilge Karasu, Gece, s.156)

"– Siz kendi derdinize düşer, beni sokmayan yılan bin yaşasın derseniz, o yılan hepinizi sokar da farkına varmazsınız. Bu köy, üç açıkgözün arpalığı olmamalı."

(Şerif Benekçi, Şimdi Ağlamak Vakti, s.102)

"...Her şeye benzeyen bir şeye benzemez mi diye soruyordum, insan insanın şeytanıdır diyordu, otur sıfıra sıfır elde var sıfır, bana dokunmayan yılanın kırk yıl yaşaması doğru mudur diye parmağımı havaya kaldırıyordum, ben oldum sencileyin sen de olursun bencileyin, çocuklar diyordu Makbule Hanım, siz bilirsiniz bir iki ben bilirim oniki, hayıflanıyordum..."

(Barlas Özarıkça, Ters Adam, s.228)

695. Baskıdaki altından askıdaki salkım yeğdir.

Ne kadar değersiz olsalar da kullanılan, işe yarayan nesneler; değerli olup kullanılmayan nesnelerden daha iyidirler.

696. Baskın basanındır.
Baskın basanın, av vuranın.

Beklenmedik bir anda düşmana baskın düzenleyen taraf savaşı kazanır.

"Ziya Hurşit tehlikesi ortadan kalkmış olacak, paralı arkadaşlar kabadayı bir kumarcının aralıksız haraç istemelerinden kurtulacaktı. Herif işi başarırsa... Ki, yüzde yüz eminim, çünkü "baskın basanındır". Bu güne kadar, iyi hazırlanmış hiçbir suikastın başarısızlığı görülmemiştir.

"(Kemal Tahir, Kurt Kanunu, s.14)

"Yunanlılarla palamutluk bayırda tutuşmuşlar. İki Yunanlı ölmüş, biri de yaralanmış. Yunanlıların, bir tercümanı varmış Manisalı Rumlardan. Onu da esir almışlar, amma ve lakin düşmanın bu işlerden haberi olunca, baskın basanın olmaktan çıkmış senin anlayacağın!.."

(Mustafa Yıldırım, Ulus Dağına Düşen Ateş, s. 79)

697. Baskısız tahtayı yel alır, yel almazsa sel alır.
Çivisiz tahtayı yel alır, yel almazsa sel alır.
Baskısız tahtayı el alır, el almazsa sel alır.
Çivisiz tahtayı el alır, el almazsa sel alır.
Baskısız tahtayı el alır, el almazsa yel alır.
Çivisiz tahtayı el alır, el almazsa yel alır.
Sahipsiz tahtayı el alır, el almazsa yel alır.

Baskısız yongayı yel alır; sahipsiz tarlayı el alır.
Baskısız yongayı yel alır; sahipsiz tarlayı sel alır.

Doğru ve sağlam bir şekilde korunamayan, gerektiği gibi yönetilemeyen mülk ve kişilerin gelecekleri tehlikeye girer.

"– Anne...dedi, bağırmadan konuşamaz mısın?

– Ben bağırmayayım da kimler bağırsın a dostlar...Cevat olacak çapçı Etyemez'deki arsanın üstüne oturdu. Sen de Antep'teki tarlalara göz dikiyorsun. Rahmetli babacığınız sağ olsaydı da bana bu ettiklerini görseydi... Baskısız yongayı yel alır, sahipsiz tarlayı el alır."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.15)

698. Baş ağır gerek, kulak sağır.

Toplumda saygın bir yer edinmek ve olumsuz durumlardan uzak kalmak isteyen kimseler ağırbaşlı olmalı ve yapılan dedikoduları, kışkırtmaları duymazdan gelmelidirler.

"Gelgelim Cindoruklular rahat bırakmamışlardı Haley'i. Adını "Hadım Haley" koymuşlardı, "Zürriyetsiz!" diyorlardı. Erkişi olan, erkişiliğe güvenen döl veren avratla evlenmez miydi?... Haley söylentileri işitmezlikten geliyordu. Evlenmesine de evlenebilirdi. Belini büken başka nedenler vardı. Yazgül, kumalı yaşıyan avratlardan değildi. Bir tek gün durmaz, çeker giderdi!... Bir var ki, avrat dediğin kızlığında kesilmemiş karpuz? Döl vereni, dil vereni, dölsüz olup bal vereni bilemezdi ki?... Diyelim evlendi, gene zürriyeti olmadı?... Revana pirince giderken evdeki bulgurdan da olurdu!...

Baş ağır kulak sağır yaşamanı sürdürürken, düzenini alt üst eden Topal Cevri olmuştu. Tarla sınırı yüzünden aralarında çıkan tartışmayı tutamak yaparak köy içinde açmıştı ağzını, yummuştu gözünü."

(Dursun Akçam, Kafkas Kızı, s.102)

699. Baş ağrıyınca sivrisinek davul çalar.

Sıkıntısı olan kimseler en küçük olumsuzluktan bile çok fazla etkilenirler.

700. Baş başa bağlı, baş da yasaya bağlı.
Baş başa bağlı, baş da padişaha bağlı.
Baş başa bağlı, baş da şeriata bağlı.
Başın başı, başın da başı vardır.

Toplumda insanlar yöneticilere, yöneticiler de daha üst seviyedeki kişilere ve yasalara bağlıdırlar.

"Benim bir edebim, erkânım var. Beni bugünlere getirenlere şükür borcum.. Beni eleyene, beleyene, besleyene, bugüne getirenlere olan borcum. Ben onlardan gayri düşünmem.. Ayrılık güdersem bunu benden hem Tanrım, hem yüreğim sorar. "Baş başa bağlı, baş padişaha bağlı"derler. Bizim padişahımız, atamızdır. Anamızdır. Yol başı onlardır. [...]"

(Abbas Sayar, Dik Bayır, s.187)

701. Baş başa vermeyince iş bitmez.
Baş başa vermeyince taş yerinden kalkmaz.

Dayanışma ve yardımlaşma ile zor işler daha kolay ve başarıyla yapılır.

702. Baş dille tartılır.

Kişilerin akıllı olup olmadıkları konuşmalarından ve bu konuşmaların tutarlı olup olmamasından anlaşılır.

"...fazla konuşmamalıyım, benlik İblise yakışır diyeceksiniz, aç aman bilmez çocuk zaman bilmez ki ben bunları nereden biliyorum, kömür altında kalıp söz, baş dille tartılır, derslerde öğretmenimiz ezberletiyor..."

(Barlas Özarıkça, Ters Adam, s. 227)

703. Baş eğmek ile baş ağrımaz.

Kimi zaman yardım görmek için birilerinin emirlerine itaat etmek yararlı olabilir.

704. Baş nereye giderse, ayak da oraya gider.

Toplumda yöneticiler nasıl davranırlarsa, nasıl bir yol takip ederlerse; idarelerinde bulunan insanlar da onların takipçileri olurlar.

705. Baş ol da eşek başı ol.
Baş ol da soğan başı ol.

En sıradan işlerin bile başında bulunmak kişilere umulmadık yetki, olanak ve saygı sağlayabilir.

"Birinci sonuç tahmini – iyi tamir edilmiş bir sandalyenin sandalyelerin kıralı olabilmesi, uzun yol şoförlerinin yolların fatihi, kıralı olabilmeleri, baş ol da soğan başı ol öğüdünde geçen başın karşılığı olarak kıralı görebilmemizi sağlıyor. Kıral bir şeyin iyisidir, dolayısıyla bu iyi oluş ona güç kazandırır, baskı unsuru kazandırır, diğerlerini yönetmesini, yönlendirmesini sağlar..."

(Süreyya Evren, Postmodern Bir Kız Sevdim, s. 66)

706. Baş olan boş olmaz.

Bir topluluğun başında olan yönetici kişiler, boş insanlar değillerdir. Bilgileri, tecrübeleri, yetenekleri, kişilikleriyle bu konuma gelmişlerdir.

707. Baş sağ olursa börk çok bulunur.

İnsanlar yaşadıkları sürece önlerine pek çok fırsatlar çıkar.

"– Ben bir gün göçüp gidersem çok çekeceksin bundan.

– Allah sana uzun ömürler versin. Başını sallamadık ağaç olmaz demişler. Koça boynuz yük değil ya...

– Koça boynuz yük mü değil mi bilmem ama bu sana iyice yük olacak.

– Canın sağ olsun. Baş bizim olursa börk eksik olmaz. Tavuk tavukken bir su içer, bir göğe bakar.

– Kardeşlerine de zararı dokunacak itin."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.39)

708. Baş sağlığı dünya varlığı.
Başın sağlığı, dünya varlığı.

Başın sağlığı, dünyanın varlığı.

İnsan için en önemli şey sağlığıdır. Onun kaybı başka kayıplara benzemez.

709. Baş sallamakla kavuk eskimez.
Baş eğmekle baş ağrımaz.

Kendinden yüksek seviyedeki kişilerin emirlerine itaat etmek insanlara yarar sağlıyorsa bu tür davranışlarda bulunmaktan çekinmek yersizdir.

"Bu kavram karışıklığından ve içinde bulunduğumuz dönemden çıkış ararken, "çağdaş uygarlık düzeyi"özleminden bir toplumun uğrayabileceği çok büyük kayıplardan biri belki de en önemlisi düşünce özgürlüğünün -Anayasa güvencesi altında olsa bile- ortadan kalktığının "sanılması", giderek buna "inanılması"olabilir. Böyle bir aşamaya varılırsa dilediğini söyleme özgürlüğünü yalnız kendi ayrıcalıkları sayanlardan; yaptıkları her değişikliğin "reform"olduğuna inanılmasını isteyenlerden; nereye olduğuna bakılmaksızın, koşuşur görünmelerine hayran kalınmasını bekleyenlerden; "baş sallamakla kavuk eskimez"ya da "etek öpmekle dudak aşınmaz"sözlerinden esinlenecek günü gün edicilerden; büyük vurgun hesapları ardında koşanlarla, günün ekmeği kaygısında olanlardan; [...]"

(Seha L. Meray, İnsanca Yaşamak, s.114-115)

710. Baş yastığı baş derdini bilmez.

Kimi zaman en yakınları bile kişilerin dertlerini bilemezler ya da tahmin edemezler.

711. Başa gelen başta kalmaz.

Her sıkıntının bir sonu vardır, zaman içerisinde bunlardan kurtulunur.

712. Başa gelen çekilir.

Kimi şeyleri değiştirmeye insanların güçleri yetmez. Bu nedenle kişiler başlarına gelen şeyleri kötü de olsa yaşarlar.

"Kendi kendime düşünüyordum:

– Bu çocuğa galiba ısınamayacağım... Fakat ne yapalım, başa gelen çekilir... Eniştelik ve vasilik vazifemi yapmaya çalışırım... Zaten aramızda ancak bir iki sene kalabilecek... İyice bir adam bulur, evlendiririz..."

(Reşat Nuri Güntekin, Akşam Güneşi, s.134)

"Gün doğdu, sırmalanmış bulutlar açıldı, karların üstüne ışıltılı bir ışık dumanı çöktü. Ahmet atı tuttu, at uysaldı, üstüne bindi aşağılara sürdü. Atı bıraktı, döndü. Döndü ki ne görsün, at Sofinin yanında duruyor. Bunu üç kere yineledi.

"Başa gelen çekilir, dayı,"dedi Ahmet.

Nasıl olsa bu atın sahibi bir gün atını arayacaktı. Kim olursa olsun artık Ahmet atı ona veremezdi. Kellesini verir de atı ona veremezdi."

(Yaşar Kemal, Ağrıdağı Efsanesi, s.16)

713. Başa gelmeyince bilinmez.

Bir sıkıntıyı ancak o sıkıntıyı o anda yaşayanlar ve daha önce aynı sıkıntıyı çekmiş olanlar bilirler.

"– O senin yeğenin olduğu kadar benim de yeğenim sayılır. Herkesin başına gelebilecek bir durum. Görmezden gelemeyiz. Değil mi?

– Haklısın canım. Biz bunu yaşıyoruz da biliyoruz. Başına gelmeyen bilemez ki.

– Aslında bütün insanların bu konuda duyarlı davranmaları gerekir."

(Füsun Göncü, Spastik, Psikopat ve Zippo Çakmak, s. 243-244)

714. Başak büyüdükçe boynunu eğer.

Kişiler olgunlaştıkça bu olgunluk onları daha alçakgönüllü kılar.

"Mesela yeşilçam emektarları neredeler? Tiyatro emektarları, neyle meşgul? Bazı şairler (Ece Ayhan hala hastanede mi?), bazı ses sanatçıları, besteciler? Anlatabildim sanırım. Bu köşeciğin adı da "Dolu Başak"olsun! Hani "Boş başak dik durur içi buğday olunca başağın boynu bükülür" derler."

(Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 28.03.2001)

715. Başı başka olanın aklı da başka olurmuş.

Kişiler, içinde bulundukları topluluğun liderinin yönlendirmesiyle hareket ettiklerinden, her farklı lider insanları farklı davranış ve düşünüş yollarına girmesine neden olur.

716. Başı, boş bırakmaya gelmez.

Bir topluluğa liderlik yapan kişilerin kararlarını, yaptıklarını kontrol altında tutmak bu kişilerin görevlerini kötüye kullanmalarına engel olabilir.

İnsanlar edindikleri bilgileriyle yetinmeyip olan bilgilerini arttırmaya yönelik çabalar göstermelidirler. Böylece cahil ve boş insan olmaktan kurtulurlar.

717. Başı ile giden gelmez, ayağı ile giden gelir.
Başı ile giden gelmez.

Bulundukları yerden başka yerlere giden kişiler işleri bitince ya da ziyaret için ayrıldıkları yerlere dönerken, yalnızca ölen kişilerin geri dönme şansları yoktur.

718. Başına gelen başmakçıdır.

İnsanlar başlarına gelen her olumsuz olaydan bir deneyim kazanırlar. Bu deneyimin rehberliğinde de aynı olayı yaşamamak için her türlü önlemlerini önceden alırlar.

719. Başını acemi berbere teslim eden, cebinden pamuğunu eksik etmez / etmesin.

İşini beceriksiz, bilgisiz ya da acemi insanlara teslim eden kişiler karşılaşacakları olumsuzlukları, sıkıntıları ve zararları önceden kabul etmiş olurlar.

"Başını acemi berbere teslim eden, pamuğunu cebinden eksik etmezmiş!

Biri siyasi sorumluluğu olmayan, ithal edilmiş bir Bakan. Ama, hükümetçe kullanılan yetkilerin çoğu ona ait.

Diğeri tecrübesiz bir bürokrat. Özerkliği, keyfilik sanıyor.

Bir diğeri, partili milletvekilleri arasından 'ekonomiden sorumlu bakan' bile çıkaramayan, bürokratların oyuncağı olmuş bir hükümet.

Bir karar verdiler.

Kangren olmuş bir işaret parmağını kurtarmak adına eli, kolu, öbür eli ve bacakları kestiler. Sonra da, 'Sevinçliyiz. Memnunuz. Daha güçlüyüz' demeçleri verdiler. 'İşaret parmağı' Pamukbank'tı. Eli, kolu, bacakları kesilen ise Çukurove Grubu. [...]

Bir kere başımızı acemi berbere teslim etmiş, 5 yıllık ücretini de peşin ödemişiz. Biz onu bıraksak, o bizi bırakmıyor."

(Yaman Törüner, Akşam Gazetesi, 24.06.2002)

720. Başını sallamayan kavak olmaz.
Başını sallamayan ağaç olmaz.

Her insan gençliğinde kendini eğlenceye kaptırdığı bir dönemden geçer.

"– Bu çocuk adam olmayacak kadın... diye bağırıyordu.

– Olmazsa nidelim a efendi, dilden gelen elden gelir mi? Bir minare var doğru, onun da içi eğri.

– Ben bir gün göçüp gidersem çok çekeceksin bundan.

– Allah sana uzun ömürler versin. Başını sallamadık ağaç olmaz demişler. Koça boynuz yük değil ya...

– Koça boynuz yük mü değil mi bilmem ama bu sana iyice yük olacak."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.39)

721. Başkasına yük olmaktansa yükünü kendin taşı.

İşlerini başkalarına yaptırmaya alışmış kimseler çevrelerine yük olduklarından pek sevilmezler. Karşılarındaki insandan sevgi ve saygı görmek isteyen kişilerin yapabildikleri her işlerini kendilerinin yapmaları daha uygundur.

722. Başkasının sözünden ziyade kendi gözüne inan.

İnsanların bir kişi ya da olay hakkında yargıya varmalarında yalnızca başkalarının sözleri yeterli olmamalı, bizzat görerek ya da yaşayarak bir karar vermeleri gerekmektedir.

723. Başmak balçıksız olmaz.

Kimi kişilerin ya da nesnelerin özellikleri nedeniyle belirli durumlarda bulunmak zorunluysa o durumların gerektirdiği kötü şeyleri de yaşamak kaçınılmaz olur.

724. Başsız kurt sürüsü iki köpeğe kul olmakta geç kalmaz.

Başlarında yöneticileri, yol göstericileri olmayan bir topluluk kötü kişilerin eline kalabilir.

Başsız kurt sürüsü iki köpeğe kul olmakta geç kalmaz. Bu kurtlar sürüsünün başı Bey olduğuna göre onun hiçbir isteğinden çıkılamaz.

(Yaşar Kemal, Yusufçuk Yusuf Akçasazın Ağaları 2, s.113)

725. Baykuş viraneyi gülistana değişmez.

Herkes kendine uygun olan yerde yaşamak ister. Başkalarına göre güzel olan mekanlar onlar için güzel olmayabilir.

726. Baykuşun kısmeti ayağına gelir.
Baykuşun kısmeti ayağına gelir, sıçramadan alamaz.

Tanrı yarattığı canlıların hiçbirini aç bırakmaz. Hareketsiz canlıların yaşamlarını sürdürebilmeleri için de rızkları ayaklarına gelir, ancak yaratılanlar da biraz gayretli olmalıdır.

727. Bayramda borç ödeyene ramazan kısa gelir.

Ödeme tarihi belli olan bir borcun altına girenler için o zamana kadar geçen süre çok kısaymış gibi gelir.

"Millet, Ayvansaray'ın altılı çengi koluna yazılmış "tavşan oynar"gibi tek sıra İstanbul'u terkedip tatile gidiyor.. Biz de oturduğumuz yerden el çırpıp, neşelerine karşılama yapıyoruz.. O yüzden teselli bulmaz hallerdeyim..

İşte eskilerin "İydi Fıtır"dedikleri Ramazan Bayramı da kapıya dayandı.. "On günlük dev tatil.."şartlanmasına kendini kaptıranlar ufak ufak İstanbul dışını tutuyor.. Bir yerlere gidemeyecek, yerinde kalacak olanlarda ise derinden derine hüzün işliyor..

Çünkü "yerinde kalmak"ar değil, alemin sizi parasız sanıp, bu yüzden kaldığınızı düşünmesi ar..

Bayramda borç ödeyecek olana Ramazan çabuk geçermiş.. Bu yıl da böyle oldu.. Ramazan ayı nasıl bitti anlamadık..."

(Selahattin Duman, Sabah Gazetesi, 24.12.2000)

728. Baz bazla, kaz kazla, kel tavuk topal horozla.
Kaz kazla, daz dazla, kel tavuk kel horozla.
Kaz kazla, daz dazla, kel tavuk topal horozlar.

İnsanlar, kendilerine denk ve benzer durumdaki kişilerle birlikte olmayı ve arkadaşlık etmeyi tercih ederler.

"Başvuru zamanı geçmiş olmasaydı Kel Tosun, Karı Mail, Kıllı Ümmet de veletlerini yazdıracaklardı astsubay mektebine. Üst subay şeher çocuklarına, astsubay da köy çocuklarına en uygun olanıydı. "Kaz kazınan, baz bazınan, çil horoz da kel kazınan!"Hüseyin, kendisini gedikli başçavuş babası olarak görmeye başlamıştı bile. Kasıla kasıla yürüyordu köy içinde."

(Dursun Akçam, Maral, s.26-27)

729. Bedava eşek attan yürük olur.

Herhangi bir bedel ödenmeden elde edilen şeylerin özellikleri kendilerinden değerli olanlardan bile üstünmüş gibi algılanır.

730. Bedava sirke baldan tatlıdır.
Beleş sirke baldan tatlıdır.
Bedava pekmez baldan tatlıdır.

Beleş pekmez baldan tatlıdır.
Ucuz sirke baldan tatlıdır.
Ucuz pekmez baldan tatlıdır.
Müft sirke baldan tatlıdır.

Emek verilmeden, herhangi bir bedel ödenmeden ya da az bir bedel ödeyerek elde edilen şeyler hoşa gider.

"Gerçekten bir ay sonra makale basıldı. Bedava sirke baldan tatlıdır, atasözünün matbaalar para basılan yeridir. Edip'in götürdüğü yazıları kabulde artık memurun eski isteksizliği kalmamıştı."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, İffet/Dünyanın Mihveri Kadın mı Para mı, s.251)

"Bedava sirke baldan tatlıdır diyerek sizin, bizim gibi birkaç kişinin dışında bu uygulamaya ses çıkarmayan kesimlere ne söyleyeceğimi bilemiyorum, özelleştirme konusunda en önde koşan ticaret odaları kitapçı esnafının ölümünün neden farkında değiller?"

(Abbas Güçlü, Milliyet Gazetesi, 11.04.2004)

731. Bedava şarabı kadı da içer.

Kimi insanlar bazen karşı oldukları ya da yararlı olduklarına inanmadıkları şeyleri bedava elde ettiklerinde kullanmaktan çekinmezler.

732. Bedduadan korkmayan belasına uğrar.
Bedduadan korkmayan sıkıntısını çeker.

Başkalarının ahlarını almaktan çekinmeden kötülük yapan kişiler bir gün mutlaka cezalarını bulurlar.

733. Bee dediğin hep keçi olsa, dağ taş sürü kesilir.

Birtakım işler sözle, vaadle olmaz. Kişiler gerçekçi olup sonuç alabilecekleri işlerin peşinden koşmalıdır.

734. Bekar gözü kör gözü.

Bekar kişilerin sahip oldukları sevgi, arzu ya da heyecanları kimi gerçekleri görmelerini engelleyebilir.

735. Bekara / Ergene karı / avrat boşaması kolaydır.

Tehlikeli, çözümü zor, ağır olaylarla henüz karşılaşmamış kişiler böyle durumlardan birini yaşayanların önerdikleri yollarla kolayca kurturabileceklerini düşünürler.

"Canın istediğinde çekip gidememek. Beklemek, seni sevenlerle birlikte cezanın sona ereceğini beklemek. Nasıl bir duygudur bu? Öte yandan insanlar buna katlanabildiklerine göre, demek ki dayanılmaz bir durumda belki bekara karı boşamak kolay bir de mahkumlara sormak lazım..."

(Ahmet Ümit, Beyoğlu Rapsodisi, s.249-250)

"– Şehbâl sen aşkı tanımamışsın. Ergene karı boşaması kolaydır. Ne derece ıstırap çektiğimi anlamana imkân olmadığını görüyorum. Bu volkan içimde, yüreğimde, kalbimde... Bunu bilemez, anlıyamazsın!..."

(Kerime Nadir Azrak, Aşka Tövbe, s.21)

736. Bekârlık maskaralık.

Kimi bekar insanların yaşadıkları yerler dağınık, kendileri bakımsız ve kılık kıyafetleri düzensiz olduğundan herkesçe alay edilen kişiler olurlar.

737. Bekârlık sultanlık.

Başkalarının sorumluluğunu almaya henüz hazır olmayan, hesapsızca yaşamayı seven kimseler için bekarlık rahat ve mutlu olmak ile eşdeğerdir.

"Yakası kapkara haki gömlekle muşambalaşmış çorapları ayağımın ucuyla karyolanın altına itelerken suçüstü yakalandım.

– Bırakın bana onları efendim, ben yıkarım dedi.

– Bunlar yıkanmaz artık, atılır. Ey...elbet, bekarlık sultanlık!"

(Mehmet Seyda, Gerçek Dışı, s.56)

738. Ben demek şeytana yakışır.
Ben demek şeytan kârıdır.
Benlik iblise yakışır.

Kendilerini her şeyin merkezine koyan, sürekli öne çıkıp gösteriş yapmaya meraklı olan kişiler, çıkarları uğruna başkalarına kötülük yapmaktan çekinmeyecek kadar bencil insanlardır.

"...cambaz ipte balık dipte gerek, babam ile başöğretmenimiz Hulisi Bey her akşam bu ilim ve irfan yuvasında, balı olan bal yemez mi, fazla konuşmamalıyım, benlik İblise yakışır diyeceksiniz ki ben bunları nereden biliyorum, kömür altında kalıp söz beş dille tartılır, derslerde öğretmenimiz ezberletiyor, demir nemden insan gamdan çürür, bilmece çözer gibi, ahmak toplamış akıllı yemiş, babam ayaktakımına kızınca hep söyler, cahil kendinin düşmanıdır, şimdi çocuktan al haberi oynuyoruz, can sözden aziz midir, her akşam ilim ve irfan yuvasında kadınlar toplanıp soyunarak raks ediyorlar, efendim..."

(Barlas Özarıkça, Ters Adam, s.227)

739. Benzeye benzeye yaz, benzeye benzeye kış olur.

Toplumların ya da kişilerin birbirlerine paralel biçimde iyi ya da kötü yöne gitmeleri zamana yayılarak, çok da farkında olmaksızın gerçekleşir.

740. Berber berbere benzer ama başın Allah'a emanet.

Gerçekte uzman olmayan kişilere mal ya da canı teslim etmek aslında onları tehlikeye atmaktır.

741. Berberin solumazı, tellağın terlemezi, kahvecinin söylemezi.

İnsanlarla iletişimi gerekli kılan kimi işlerde çalışan kimselerin sahip olması gereken bazı nitelikler vardır. Bu nitelikleri taşıyan kişiler daha çok müşteri kazanırlar.

742. Berk kaçan atın boku seyrek düşer.
Yürük atın tersi seyrek düşer.

Hızlı yapılan işten gereken özen gösterilemediğinden istenilen sonuç alınamayabilir.

743. Besle kargayı, oysun gözünü.

Özünde kötü olan kimseler kendilerine yapılan iyiliklerin kıymetini bilmedikleri için kendi çıkarları uğruna iyilik gördükleri insanlara zarar vermekten çekinmezler.

"Halil Ağa verir miydi üç paralık nökere kızını...? Pirelenir, küplere binerdi, "Besle kargayı oysun gözünü..!"der, derimi yüzer, içine, saman doldururdu. Bade içtikten sonra kolaydı. Tanrı, onun da gönlüne iyi duygular indirdi. Nice ağa kızları vardı nökerlere gönül veren..!"

(Dursun Akçam, Ölü Ekmeği, s.139)

744. Beslemeyi eslemeden alma.

İnsanlar evlerinde kendilerine yardımcı olacak kimseleri işe almadan önce iyice araştırmalı, sorup soruşturmalıdırlar.

745. Beş kuruşun varsa, beş yere düğümle.

Kazancımız az olsa da tutumlu olmalıyız.

746. Beş para giren ev yıkılmamış.

Birden çok kazanç kapısı olan bir evde, bir iş ters gitse de ondan doğan boşluk diğer kazançlarla giderilebilir ve ev ayakta tutulabilir.

747. Beş parmağın hangisini kessen acımaz?

İnsanlar için bütün çocukları birdir. Ayrım yapmadan hangi çocuklarının başına kötü bir iş gelse aynı derecede üzülürler.

748. Beş parmak bir olmaz.
Beş parmağın beşi bir değildir.

Aynı ana babadan olan kardeşlerin huyları ve karakterleri ya da benzer görevde çalışan kimselerin yetenekleri ve başarıları, tıpkı aynı ele bağlı oldukları halde farklı olan beş parmak gibi birbirine benzemeyebilir.

"Beş parmağın beşi bir olmaz:' Ama neye layık olduğunu insanın kendisi belirlemeli...'diye getirmişti arkasını.

Babam da buna karşılık:

'Beş parmağın beşi bir olmaz oğlum!..' deyince, öfkelenip masadan kalkmıştı.

Küçüklüğümden beri çalışkan, tuttuğunu koparan, her türlü haksızlığa başkaldıran, hep kafasının dikine giden bir çocuktu o."

(Deniz Kavukcuoğlu, Zarife, s. 77)

"Hiç insan insana eşit olur mu? Bir düşünsenize beş parmağın beşi bir midir? İnsan vardır tembel, adem vardır çalışkan. Kişi vardır akıllı, biri vardır, akılsızın önde gideni. Eğer insanlar birbirine eşit olsaydı, sarışın, esmer, yeşil ya da kara gözlü ademler olur muydu?"

(Erol Toy, Azap Ortakları, s.145)

Savaşların hepsine düşmanım.

Herkes elindekiyle yetinmeli.

Beş parmak bir değildir.

Bir Fransız düşünür ne demiş: "Gençlik bilebilse, ihtiyarlık yapabilse"

(Füruzan, Gül Mevsimidir, s.31)

749. Beş tavuğa bir horoz yeter.

Bir çok güçsüzü korumak için kimi zaman bir güçlü kişi yeterli olur.

750. Beterin beteri vardır.

Kötü olaylar yaşayan kişiler, yaşadıklarından daha kötü şeylerin varlığını bilip bunlarla karşılaşmadıkları için şükredip kendilerini avutmalıdırlar.

"– Bu da yaşamak mı be!

– Öyle deme arkadaş, bizden beterleri de var. Hani herif idama götürülürken, ordan biri, "Üzülme arkadaş, beterin beteri var!" demiş de, idama giden de, "Ulan bundan beteri olur mu?"deyince öbürü, "olur,"demiş, "seni asmaya götürüyorlar yine, senden önce birini kazığa oturtmuşlardı."Beterin beteri vardır."

(Aziz Nesin, Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz, s.29)

"Etrafınızdakileri üzmekten korkmayın. Onlar sizi anlarlar, hak verirler size"diyerek rahatlattı beni. Hakikaten beterin beteri var diye dişlerimi sıkıyorum. Ama herkesin sıkıntısı da kendine göre bir yerde patlak veriyor işte..."

(Filiz Akın, Hayata Merhaba, s.68)

751. Bey aşı borç, düğün aşı ödünç.

Çevresindekilere göre çok zengin bir kişiden alınan şeylerin pahaları da çok yüksek olduğu için geri ödenmesi oldukça güçtür. İmkanları eşit olan kimselerin birbirlerinden aldıkları şeyleri ödemeleri daha kolay olur.

752. Bey beyliğini verir, ama kız kızlığını vermez.

Namus o kadar önemli bir değerdir ki, kimi çok değerli gibi gözüken şeylerden bile üstün tutulduğu durumlar vardır.

753. Bey olagör, kul eksik olmaz.

Bir yerde gücünü ispat edip lider olunduğunda o güçten yararlanmak istedikleri için hizmet edebilecek çok insanlar bulunur.

754. Bey yoksa bedeli vardır.

Hatırı sayılır kişilerin kendilerinin bulunmadıkları ortamlarda da sözleri geçer, istekleri yerine getirilir.

755. Beyazın / Akın adı, karanın tadı.

Beyazın / Akın adı var, esmerin tadı var.

Sarışının adı, esmerin tadı.

Beyaz tenli kimselerin görünüşleri ve güzellikleri aldatıcıdır. Esmer kimselerin güzellikleri ise gerçektir.

"17. Festival yine gözlerimize layık bir program oluşturdu. Hem dünya sinemasını ayağımıza getiriyor hem sinematek işlevi üstleniyor. Festival programı bir tür güzellik yarışması gibi. Sarışının adı, esmerin tadı örneği modernin adı, klasiğin tadı söz konusu. Seçim yapmak zor olsa da görülmesi gereken filmleri tavsiye etme hakkımı kullanıyorum."

(Alin Taşçıyan, Milliyet Gazetesi, 08.04.1998)

756. Beyden gelen beydir.
Bey aslı bey olur.

Beyin soyundan gelen onun gibi beye yakışır özellikleri taşar.

757. Beygirin iyisi yolu kısaltır.

İşini iyi bilen ve doğru araçları kullanan kişiler, başarıya olurundan daha çabuk ulaşılmasını sağlarlar.

758. Beygirin suratını değil, süratini överler.

Atlarda yüz güzelliği değil koşu hızı daha önemlidir.

759. Beyle bostan ekenin hali haraptır.

Güçlüyle iş yapıldığında elde edilecek ürünün paylaşımı adil olmaz. Güçlü, güçsüzden daha çok pay alır.

760. Beyler buyruğu yoksula kan ağlatır.

Yöneticilerin aldığı kimi kararlar emirleri altındaki kişilere uygulamada sıkıntılar yaratabilir.

761. Beyler sözü gevherdir sınmak / kırmak olmaz.

Güçlü, nüfuzlu ya da bilgili kimselerin sözlerine uymak kişilere yarar sağlayacağından bu kimselerin sözlerine aykırı davranışlarda bulunmamak gerekir.

762. Beylerde zulüm olur yalan olmaz.

Güçlü kimseler kimi zaman zalimane tavırlar sergileseler de küçük düşmemek ve kendilerine gösterilen saygıyı kaybetmemek için yalan söylemezler.

763. Beylerin aklı olmaz, akıl işin devlet işler.

Devlet kutsal ve sürekli bir kurumdur. Beyler ise geçicidir. Devletin politikası değişmezken beylerin aldığı kararlar ise dönemsel olur.

764. Beylerin sözü, sözlerin beyidir.

Yüksek mevkilerdeki kimselerin sözleri ve kararları çoğu zaman diğer insanlar tarafından tereddütsüz kabul edilir.

765. Beylik kaşık aşsız, kârgir bina taşsız kalmaz.

Varlıklı ya da yüksek mevkilerde bulunan kimselerin olanakları tükenmez. Onların hep bir kazanç kapıları olur.

766. Bez alırsan Musul'dan, kız alırsan asilden.

Kimi nesnelerin kalitesi üretildiği yerle ilgili olmaktadır. Bu nedenle nesnele-

rin nereden alındığına dikkat edilmesi gerekmektedir. Kişilerin de geldikleri soy onların kişiliklerinin oluşmasında büyük bir rol oynadığından soylarının asil olması önemlidir.

767. Bezir yağından pilav olur ama yenmez.

Sınırlı olanaklarla yapılan işler tamamlanabilseler de beklenilen yararı sağlayamazlar.

768. Bıçak yarası geçer, dil yarası geçmez.
Bıçak yarası onulur, dil yarası onulmaz.
El yarası geçer, dil yarası geçmez.
El yarası onulur, dil yarası onulmaz.
Kılıç yarası geçer, dil yarası geçmez.
Kılıç yarası onulur, dil yarası onulmaz.

Bedende açılan yaraların acısı yara kapandıkça unutulur. Ancak kötü sözlerin insanlarda yarattığı üzüntü uzun zaman geçse de unutulamaz.

"Galatasaray ve Fenerbahçe maçlarında atılan taşlar, hastaneye taşınan yaralılar... her biri ligin final haftalarına doğru yükselen tansiyonun çirkin görüntüleriydi. Taş deyince, aklıma bir söz geldi. "Bıçak yarası geçer de, dil yarası geçmez." Yani kafada patlayan bir taşın acısı unutulur da pis bir dilin sarfettiği kötü bir söz kolay kolay unutulmaz..."

(Korkut Göze, Hürriyet Gazetesi, 02.03.1999)

769. Bıldırcının beyliği arpa biçimine kadardır.
Ötleğenin baylığı böğürtlenin vakti geçinceye kadardır.

Çevreden alınan güç, çevre koşullarının ortadan kalkmasıyla birlikte biter.

770. Bıyığın uzunsa borazan çal.

Bir iş, kişinin durumu onu yapmaya uygunsa yapılmalıdır.

771. Bilen ile bilmeyen bir olamaz

Bilgisiz, cahil kimseler davranış ve sözlerinde bilinçsizce tavırlar sergiledikleri için bu kimselerin bilinçli davranış ve sözlere sahip olan bilgili kişiler ile bir olmaları beklenemez.

...bulut yelkene sığmaz, bilen ile bilmeyen bir olamaz, her akşam çağrılan kadınlar değişiyordu, okulun kapısına Vahit Efendi'yi bekçi dikiyorlardı,

(Barlas Özarıkça, Ters Adam, s.228)

772. Bilen söylemez, söyleyen bilmez.

Her konuşan kişinin konuştuğu bütün konular hakkında bilgili olamayacağı gibi, her bilgili kişi de bildiği her şey hakkında konuşmaz.

773. Bilerek yapan aldanmaz.

Doğru ve güvenilir bilgiyle yapılan işlerin sonunda iyi ve verimli sonuçlar alınır.

774. Bilire danış, bildiğini işle.

Yapılmaya karar verilen bir iş için öncelikle konu hakkında bilgili kimselere danışılması daha yararlı sonuçlar alınmasını sağlar.

775. Bilmeden yenen aş, ya karın ağrıtır, ya baş.
Bilmeden yenen ot, ya karın ağrıtır, ya baş.
Alışmadık aş baş ağrıtır.
Bilmediğin aş, ya diş ağrıtır, ya baş.

İç yüzünü bilmeden, sonuçlarını tahmin etmeden girişilen işlerden insanlar zarar görebilir, başları belaya girebilir.

"Süt içiyorlar kâğıt bardaklardan. İçki içiyorlar teneke kutulardan. Her şey Amerika toprağından geliyormuş. Bize bir iki buyur çektiler; gitmedik tabii. Ne gidelim? "Bilmeden yediğin aş, ya karın ağrıtır, ya baş!" Durup karşıdan baktık o kadar."

(Fakir Baykurt, Amerikan Sargısı, s.57)

"Vallahi Savcı Beyim bana sorarsan bu kadardır bu takım... Evet bizler "Millet Meclisi hiç gerekmez" demekteyiz. "Çünkü bizim milletin alışmadığı aş baş ağrıtır. Dedelerimiz de Millet Meclisi mi gördü? Hayırlı bir matah olsa dedelerimiz..." Yahu desem teresler siz mi bilirsiniz koca Gazimiz, göz bebeğimiz, Ebedi Şefimiz Mustafa Kemal Atatürk paşamız mı bilir?"

(Kemal Tahir, Damağası, s.311)

"Bizim millet mal gibi millet... Birisi çıkmış, "Hürriyeti mi istersin, şeriat mı? Demiş... Bizim, sözüm burdan dışarı eşek adamımız "Hürriyet!" demiş. "Senin bilmediğin bir aş, ya diş ağrıtır, ya baş" diye bir laf vardır. Bizim babamız da şeriatı bırakıp hürriyete mi sarıldıydı?"

(Kemal Tahir, Köyün Kamburu, s. 176)

776. Bilmediğin işe girişme, bilmediğin yola gitme.
Bilmediğin söze karışma, bilmediğin yolda yarışma.

Bir işin kendisini ya da sonuçlarını bilmeden başlamak kişileri zarara uğratabilir.

777. Bilmemek ayıp değil, öğrenmemek ayıptır.
Bilmemek ayıp değil, sormamak ayıptır.
Bilmemek ayıp değil, böğürmemek ayıptır.

İnsanlardan her işi bilmeleri beklenemez. Ancak bir işe kalkışan kişiler o iş hakkında gerekli olan şeyleri bilmiyorlarsa mutlaka öğrenmeleri gerekmektedir. Sorup öğrenmek değil, bilmeden yapılan işlerin sonundaki zararlar insanı küçültür.

Birinci olasılık, Dr. Arslan'ın bu konuyu bilmesidir. Bilmeyebilir, "bilmemek ayıp değil, öğrenmemek ayıptır."derler, özel doktorlar, bu operasyonun Türkiye'de yapıldığını da araştırmak ve öğrenmek zorundadır.

Uğur Mumcu, Kurtar Bizi Baba, s. 273

778. Bin atın varsa inişte bin, bir atın varsa yokuşta bin.

Bir iş için gerekli şeyler elde fazla ise bunlar istenilen biçimde ve zamanda kullanılabilir ancak kısıtlı olanaklarla yapılan işlerde elde bulunan imkanlar ancak en gerekli zamanlarda kullanılmalıdır.

779. Bin atmak bir vurmaya muhtaçtır.

Ne kadar çalışırsan çalış, hedefe ulaşmadıktan sonra bunların bir önemi yoktur. Önemli olan hedefe ulaşmaktır.

780. Bin bilsen de bir bilene danış.
Bin bilsen de bir bilmeze sor.

Kişiler bir işi ne kadar iyi bilseler de bu alanda daha bilgili ve uzman kişilere danışmalarında yarar vardır.

781. Bin işçi, bir başçı.
Dokuz işçi, bir başçı.

Bir işte çalışanların sayısı çok da olsa bu çalışanların doğru ve verimli çalışabilmeleri için onları yönlendiren bir yönetici bulunmalıdır.

"Biri fakir olacak öbürü zengin. Aç oturulmaz tabii, geçinmek için fakir çalışacak. Zengin ne peki bu arada? O neci oluyor? Zengin mi? Fakiri idare edecek. Ne demişler dokuz işçi bir başçı."

(Kerim Korcan, Tatar Ramazan, s.264)

782. Bin kargaya bir sapan taşı yeter.

Korkak kişilerden oluşan bir topluluğu korkutup dağıtmak için küçük bir müdahale yeterli olur.

783. Bin kişi değmez bir kişi, bir kişi değer bin kişi.

Kimi durumlarda binlerce kişi bir araya gelse bir kişinin yaptığı işi yapamayabilir. Oysa işinde usta olan bir kişi tek başına binlerce kişinin yapamadığı işlerin altından kalkabilir.

784. Bin koyunluk baban kalacağına bir eşekli anan kalsın.

Annenin çocuklarına gösterdiği sevgi ve şefkati hiç kimse hatta babalar bile gösteremez. Bu nedenle yoksul bir anne varlıklı bir babaya tercih edilir.

785. Bin tanıktan bir ikrar yeğdir.

Öğrenilmek istenilen şeyle ilgili (suç, olay, sır vb.) kişilerin kendilerinin açıklama yapması, başkalarının tanıklıklarından daha sağlam ve inandırıcı olur.

786. Bin tasa / kaygı / merak bir borç ödemez.

Borcu olan kimselerin kaygılanıp üzülmeleri hiçbir şeye yaramaz. Kişiler ancak çalışarak borçlarını ödeyebilirler.

"Hani TV'de bıcır bıcır ekonomiden, borsadan bahsederken ekranın altından her biri borsada bir mana işaretler, kısaltmalarla dolu bantlar geçen kadın. Konuğuyla konuşurken bazen endişeli bazen sorgulayan ama hep bu ülke için telaş içinde gibi.

Kadınların yüzde 50'sinin okuma yazma bilmediği bir ülkede üniversiteyi bitirmiş, gazetecilik yapmaya daha lise yıllarında karar vermiş.

'Hayır ekonomist değilim, gazeteciyim' diyor. İletişim fakültesini bitirmiş arkasından bankacılık üzerine master, sonra çok bilinçli olarak ağırlığını para ve sermaye piyasaları üzerine vermiş.

"Gırtlağa kadar borca batmışız hani derler ya; 'Borçlunun dili kısa gerek' nerdee... Ben sordum Meliha Hanım da anlattı. Kim demişse, 'Bin tasa bir borç ödemez' diye halt etmiş."

(Necef Uğurlu, Star Gazetesi, 16.08.2004)

787. Bin yabancıdan bir bildik kişi iyidir.

Kişiler kendilerini tanıyıp anlayan, dertlerini paylaşabileceği bir tanıdık kimseyi binlerce yabancıya tercih ederler.

788. Binicinin sağı solu belli olmaz.

İşinde usta olan kimseler yer, zaman, durum fark etmeksizin işlerini gereğince yaparlar.

Bir işin başındaki yöneticilerin yapacaklarını önceden belirlemek kimi zaman çok güçtür.

789. Bir adam azığını iki kişi yese ikisi de aç kalır.
Bir kişinin yiyeceği ile iki kişi de olur ama ikisi de aç kalır.

Bir kişiye yetecek olanın iki kişi tarafından paylaşılması durumunda her ikisinin de gereksinimleri yeterince karşılanmamış olur.

790. Bir adama kırk gün deli dersen deli, akıllı dersen akıllı olur.

Sahip olunan bir fikrin sürekli tekrar edilmesi o fikir doğru olmasa bile karşı taraftakiler tarafından zamanla doğru olduğuna inanılıp kabul edilebilir.

"– Aaaaah ah... bu kafa ile indirdin yüreğine anacığının, almadın zamanında herkes gibi mal mülk ki edesin rahat şindi. Hala Hasan! Bu sabi ne anlar Hasan Bey dayından?

– Anlaaaar... açar Cenab– ı Allah gözünü. Kırk gün söylersen deli olur deli, söylersen Veli olur Veli!"

(Orhan Kemal, Murtaza, s.72)

"İşte ben de böyleyim. Fazla merak ediyorum. Türkçe ünlü bir atasözümüz vardır: "Birine kırk gün deli denirse nihayet o adam çıldırırmış".

Fazla merak ederek ben de kendi kendime zorla böyle bir hastalık davet ediyorum demektir."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ben Deli miyim?, s.37)

791. Bir adım geri giden iki adım ileri atlar.

Kişiler işlerini acele etmeden ve geriye dönük kontrollerle yaparlarsa daha sağlam bir ilerleme ve olumlu sonuçlar elde ederler.

792. Bir ağacın gölgesinde bir sürü yatar.

Bir insanın yaptığı iyiliklerden çok sayıda insan yararlanır.

793. Bir ağaçta gül de biter diken de.
Bir ağaçtan okluk da çıkar bokluk da.
Bir ocaktan okluk da çıkar bokluk da.

Bir soydan dürüst, iyi huylu ve iyi yetişmiş kimseler çıkabileceği gibi üç kağıtçı, namussuz ve karaktersiz kimseler de çıkabilir.

"...efendim, Vacit Efendi sopayla dövüyor beni, ne olacak Yeni Caminin kamburu, evet Victor Hugo'nun kitaplarını özetlerinden okuyorum, bir ağaçta gül de biter diken de, öteki müfettişler de buraya içip eğlenmeye gelirlerdi, doğru söz acıtır, deli deli akanı bura bura tıkarlar..."

(Barlas Özarıkça, Ters Adam, s.228)

"Dışarı çıkınca: "Cık cık..."etmeye başladılar. "Memlekette ne vahşi köyler var! Sağlam yerini bırakmamışlar! Git ulan, böyle köy mü olur?..."Muhtar: "Bir ağaçtan okluk da çıkar, bokluk da!.."dedi. "Köyün kabahati yok!"

(Fakir Baykurt, Onuncu Köy, s. 138)

794. Bir ağızdan çıkan bin ağza yayılır.
Bir ağızdan çıkan, bir orduya yayılır.

Bir kişiye söylenenler çoğu zaman gizli kalamaz, kısa zamanda herkese yayılır.

795. Bir ahırda at da bulunur, eşek de.

Bir toplulukta soylu kimseler bulunabileceği gibi soylu olmayanlar da bulunabilir.

796. Bir akçe bitirdiğini eller bitirmez.

Para kimi zaman birçok insanın çok uğraşıp sonuç alamadıkları bir işi kolayca çözer.

797. Bir anaya bir kız, bir kafaya bir göz.
Bir başa bir göz yeter.

Nasıl ki insanlara bir göz görmeleri için yeterliyse, bir anne için de yetiştirdiği bir kız çocuğu ona işlerinde yardım etmesi için yeterli olur.

"Hem bir başa bir göz yeter de artar bile...İki gözlü olup da birisiyle arkaya bakmaktansa, tek gözlü tek yürekli olup ileriye bakmak daha yeğdir."

(Mehmet Önder, Bitmez Tükenmez Anadolu, s.260)

798. Bir at bir mızrak, başka şey bulursan mezada ver.

Eski dönemlerde çevresi tehlikelerle dolu savaşçı kişilerin güvenliğini sağlamak için at ve mızrak yeterliydi. Bunların dışındaki şeylere gerek yoktu.

799. Bir at kırk yıl koşmaz.

Her kişinin bir gücü ve çalışma sınırı ve süresi vardır. Bunların üstünde bir şey beklemek boşunadır.

800. Bir avuç altının olacağına bir avuç toprağın olsun.

Değerli madenler satıldıklarında bir gelir sağlasalar da bu gelir bir kereye mahsus olur. Ancak az da olsa elde bulunan toprak ekilip biçildiği sürece kazanç sağlar.

801. Bir baba dokuz evladı besler, dokuz evlat bir babayı besleyemez.

Bir baba kaç çocuğu olursa olsun onlara bakmak için var gücüyle çalışır. Ancak çocuklar hayırsız çıkarlarsa bir babalarına bakmak onlara güç gelir.

802. Bir baş her yere sığar.

Tek başına olan insanın bakımı ve ağırlanması zor değildir.

803. Bir baş soğan bir kazanı kokutur.

Kötü bir kişinin bir davranışı ya da sözü bir topluluğun huzurunun bozulması için yeterli olabilir.

"Aslında Uğur Bayar'ın yapmak istedikleri özelleştirmenin ruhuna tamamen aykırı. Bir işletme hakkı satın alarak ülkemize gelen yabancıların Bayar'ın yapacağı bu ve buna benzer uygulamalardan sonra bir daha ülkemize gelemeyecekleri bir gerçek. Zaten Bayar gibileri yüzünden ülkemize gelen yabancı sermaye Zambiya'dan az. Bayar gibileri yüzünden ülkemiz sözünde durmaz damgası yemiş. İşin kötüsü yasalarımızda ülkeyi zor duruma düşürmenin hiçbir suçu yok. 'Bir baş soğan bir kazanı kokutur' derler. Doğru galiba."

(Yaman Törüner, Akşam Gazetesi, 16.04.2002)

804. Bir bilir ile söyleşmek güç olur bir bilmezle.

Bilgili kişilerle konuşurken yanlış bir şeyler söyleyip küçük duruma düşme ihtimali nedeniyle insanlar gerilebilirler. Cahil kimselere ise laf anlatmak o kadar güçtür ki onlara doğruları anlatmak için oldukça fazla bir çaba göstermek gerekir.

805. Bir bine küsemez.

Yalnız ya da güçsüz kimseler, güçlü ve kalabalık bir topluluğa tavır alamazlar. Tavır aldıkları takdirde dışlanabilirler ve yaşamlarını sürdürmeleri zorlaşabilir.

806. Bir bulut ile kış olmaz.
Bir karga ile kış gelmez.
Bir çiçekle yaz gelmez.

Kimi zaman küçük bir belirti beklenen sonuca ulaşıldığı anlamına gelmez.

"İSO'nun toplantısında Tekstil Sektörü Meslek Komiteleri adına konuşan İSO Meclis Üyesi Ömer Dinçkök, Türkiye'de ciddi potansiyele sahip sanayici topluluğu bulunduğuna dikkat çekti. Dinçkök, "Bir çiçekle yaz gelmez. Ülkenin şu veya bu bölmesinde yapılan tek tük yatırımlarla tatmin olamazsınız. Bunların sayısı ve büyüklüğü papatya tarlası gibi çok ve bol olmalı" dedi.

(Radikal Gazetesi, Ekonomi Sayfası, 25.05.2003)

807. Bir çok akıllıdan, bir de çok deliden kendini sakın.

Her şeyin çoğundan, aşırısından sakınılmalı, orta yol yeğlenmelidir.

"Çaydan geçmemiş, dağdan aşmamış, yüzü yırtılmamış, çok namuslu!' deyip aldık da, kısa zamanda kabak çekirdeği gibi açıldı. Sonunda bize boynuz da taktırdı! Sen sen ol, bir çok akıllıdan, bir de çok deliden kendini sakın diye boşa dememiş eski aklı erik atalar!"

(Fakir Baykurt, Yüksek Fırınlar, s.151)

808. Bir çöplükte iki horoz ötmez.
Bir katarda iki deve kükremez.

Bir ortamda aynı yetkinin iki kişiye verilmesi sorunlara, işlerin karışmasına ya da yavaşlamasına neden olabilir.

"TEVFİK: Köyün dışında bir tarla var, tapusu yok. Kimin olduğu belli değil. Rahmetli babam dedi ki, "Hergele de aygır bir olur"haklı değil mi ama? İki cambaz bir ipte oynar mı? Bir çöplükte iki horoz barınır mı? "

(Ali Yürük, Çatallı Köy, s.100)

809. Bir damla bal ile sinek tutulur.

Bir şeye aşırı düşkün olan kimseleri tuzağa düşürmek için düşkün oldukları şeyden çok az da olsa sahip olmak yeterlidir.

810. Bir deli kuyuya taş atmış, kırk akıllı çıkaramamış.
Delinin biri bir kuyuya taş atmış, kırk akıllı çıkartamamış.
Bir içlinin kuyuya attığı taşı kırk akıllı çıkaramaz.

Kimi zaman beceriksiz ve akılsız bir kişinin bilinçsizce yaptığı bir işi birçok akıllı ve bilgili insan bir araya gelse düzeltemez.

"Neye ve kime imdat için! Ya gönderilen paralar! Sonra niçin telgraf kendisine değil de belediyeye. Tutalım ki kendi şahsı yaralı farzediliyor. Fakat makam da cevap vermeyecek kadar yaralı mıdır? Ah, o Rıfat serserisiyle et kafalı Niyazi Efendi... Bu işi başına onlar açtılar. Tevekkeli dememişler, deli bir kuyuya taş atar kırk akıllı çıkaramaz diye."

(Reşat Nuri Güntekin, Değirmen, s.50)

"Pakete uzanıp yeni bir sigara yakıyorum. Bu iş eğlenceli olmakatan çıkıyor galiba artık. Bedeni mumları eritecek kadar ısınan, hilkat garibesi insanlar... Babam düzensiz ateşimi bununla bağdaştırıp, tedirgin geceler geçirmiş olmalı bu metni okuduktan sonra. Sanırım, aynı şey Reşat Hoca için de geçerli. Kime ne zararı var ki, demiştim içimden az önce. Var işte, bir delinin kuyuya attığı taşı, kırk akıllı çıkaramıyor. Ta ne zaman batıl inançlı bir psikopatın çiziktirdiği satırların etkisiyle, hayatımın geri kalanının nasıl geçeceği belirlenmiş sanki."

(Burak Eldem, Seni Tılsımlar Korur, s.135)

811. Bir deliği olan fare çabuk tutulur.

Olanakları kısıtlı ve aynı yöntemi kullanan insanların alt edilmesi kolay olur.

812. Bir dirhem et bin ayıp örter.
Bir gram et bin ayıp örter.

İnsanların vücutlarının kimi yerlerindeki zayıflıkların neden olduğu çirkinlikleri biraz kilo almak giderebilir.

"Kaynananın bu ufak çığlıkları alaydan çok içini yakıp kavuran bir duygudan doğuyordu. "Bir dirhem et bin ayıp örter"derler. Gelinin gerdanından, pazılarından, göğsünden taşan, dökülen o taze, o pembe adalelerden, yarım okkacağızı Allahın bir mucizesi eseri olarak kaynananın o sıska çehresine taksim edilse ne kadar pörsük düzelir, ne kadar çukur örtülür, ne kadar çizik kaybolurdu."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Metres, s.19)

813. Bir dost kırk yılda kazanılır.

Dostluğun gerçek olup olmadığı zaman geçtikçe belli olur.

814. Bir dostun bin düşman kadar kahrı olur.

Birbirine yakın olan kişilerin aralarındaki sevgi ve dostluk bağları nedeniyle birbirlerini incitmek istemezler. Bunun için yaptıklarına ve söylediklerine çok dikkat ederler. Bu durum kişilere kimi zaman sıkıntı verebilir.

815. Bir dönümün verdiğini bir bey veremez.

Kişilerin kendi topraklarının verimi başkalarından gelecek olanlardan daha iyi olur, kişilere daha çok yarar sağlar.

816. Bir düştüğün yerde bir daha düşme.

Bir kez hata yapan kişiler bu hatadan ders alıp aynısını bir daha tekrarlamamalıdırlar.

817. Bir ekmek dokuz aç, durma oradan kaç.

Gereksinim duyulan bir şeyin az olduğu bir ortamda o şeyden pay almak isteyenler çok olursa bu tür ortamlardan uzak durmak en doğrusudur.

818. Bir elin nesi var, iki elin sesi var.
Tek elin nesi var, iki elin sesi var.

İnsanlar tek başlarına üstesinden gelemeyecekleri işleri başkalarının yardım ve desteğiyle kolayca halledebilirler.

"Uzun sözün kısası dostum, tek başıma düştüm bu yola. Tek başıma düştüm, ama bir elin nesi var, iki elin sesi var. Önce tilki çıktı karşıma, anlattım, benimle birlik oldu. Kurt çıktı anlattım, benimle birlik oldu. Sen çıktın: "Yutacağım seni!"diyorsun. Yutacağına, sen de bizimle birlik olsana be dostum!"

(Fakir Baykurt, Sakarca, s. 54)

"Sonuç olarak herkesin elbirliğiyle sorunların üstüne gitmesi ve çözüm araması gerekir. Ne güzel söylemiş atalarımız, 'bir elin nesi var, iki elin sesi var' diye. O nedenle artık ben değil, biz zamanı."

(Mustafa Bayraktar, Akşam Gazetesi, 16.08.2003)

819. Bir elin sesi çıkmaz.
Bir elin avazı çıkmaz.
Yalnız elin sesi çıkmaz.
Yalnız elin avazı çıkmaz.
Yalnız elin şakırtısı olmaz.

İnsanlar kimi zaman tek başlarına bazı işlerde başarılı olamayabilirler.

"Bizim Hacı Yunus Efendimiz, giden Rumların malları Türk'e kalsın, diyerek duru dudağı, uykuyu muykuyu yitirdi kaç zamandır."Bir Hacı Efendi'nin çabalamasıyla ele bir şey mi geçe bilir?"dersen... Bir başına çabalamakta değildir. Çünkü bir elin sesi çıkmaz ve de bu dünyadan, Allah'ıma şükür, dini bütün Müslüman göğe çekilip tükenmez! Bu işin içinde adamı ipten alır mebus beylerimiz var ki, gördükte, hamiyetten gözlerin yaşarır."

(Kemal Tahir, Kurt Kanunu, s.136)

820. Bir elle eken iki elle biçer.

Yardımsever, eli açık ve çalışkan insanlar iyiliklerinin ve emeklerinin karşılıklarını fazlasıyla alırlar.

821. Bir emin iki yeminden evladır.

Kimi durumlarda kişiler bildikleri şeyler hakkında ne kadar yemin etseler de doğruluğuyla tanınan kimselerin sözleri doğru kabul edilir.

822. Bir esnemek iki dirhem afyon yerini tutar.

Afyon ve esnemek kişileri rahatlatır. Gerek fiziksel gerekse ruhsal bakımdan sağlık için rahatlama son derece önemlidir. Esneme de bedene rahatlık verir.

823. Bir ev donanır, bir kız donanmaz.
Bir gemi donanır, bir çıplak donanmaz.

Bir şeyin yokluğunu çekenlere ya da bir şeylere düşkün olanlara ne olanaklar sunulursa sunulsun gereksinimlerinin sonu bir türlü gelmez. Bu insanları memnun etmek kimi zaman imkansız gibi görünen işlerden bile daha imkansızdır.

824. Bir evde dü zen olunca o evde düzen olmaz.

İki kadının bulunduğu bir ortamda düzen kurulması oldukça zordur.

825. Bir evde iki kız, biri çuvaldız biri biz.

Bir evde iki kız çocuğu varsa, büyük olana sağlanan her türlü olanaktan küçük olan da yararlanmak ister. Bunun sağlanamaması durumunda huzursuzluk meydana gelebilir.

826. Bir eve bir baca, bir kadına bir koca.

Evin bacası nasıl ki bir evde bazı olumsuz olayların yaşanmasına engel oluyorsa, bir kadını da kocası korur ve de kötü ve olumsuz durumlardan uzak durmasını sağlar.

827. Bir fena kırk iyiyi bozar, kırk iyi bir fenayı düzeltemez.

Kimi durumlarda olumlu bir şey küçük de olsa olumsuz bir söz ya da davranışla bozulabilir. Bu bozulmanın getirdiği kötü sonuçları gereğinden fazla çaba gösterilse de düzeltmek zor olabilir.

828. Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır.
Bir fincan acı kahvenin kırk yıl hatırı vardır.
Bir fincan kahvenin kırk yıl hakkı vardır.
Bir acı kahvenin kırk yıl hatırı vardır.

Kimi zaman bir fincan kahve ikram etmek gibi küçük de olsa yapılan iyilikler insanlar arasında çok uzun sürecek bir dostluğun kurulmasına neden olabilir.

"Merak etme... Ona duyurmadık. Nasıl duyuralım. Ayıp bir şey. 'Her akşam kahveni içen Derviş Abdullah senin aleyhine istida yazmış, denir mi?

- Denmez. Doğru bir laf. Karının kahvesini içtik.

- Sonra da 'Bir kahvenin kırk yıl hatırı var.' derseniz."

(Kemal Tahir, Karılar Koğuşu, s. 232-233)

"Köy Kalkındırma Kooperatifi adını duyduktan, eh biraz da Veli'nin karısının "çocukların bir armağanı kardeş"deyip bir gazlı çakmağı usulca avucuna sıkıştırmasın-

dan sonra olanak sağladı: Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı, değil mi ya?... Hem, sizin için bu ayrıcalığı tanıdımsa şahsınıza değildir ha!..."

(Adalet Ağaoğlu, Fikrimin İnce Gülü, s. 32)

829. Bir fit bin büyü yerini tutar.
Bir fit bin büyü yerine geçer.
Bir fit bin büyü bozar.
Kırk söz bir büyü yerine geçer.

İnsanların arasını bozmada bir kötü söz kimi zaman bin büyüden daha etkilidir.

"NAİME HANIM -Aman bu çalçeneden de hiç hoşlanmıyorum. Babamın bu acayip evlenmesine karşı teselli yolları arayıp dururken bu karı beni bütün bütün fitilliyor. Ne dedikoducu mahluk... Aldırmamak istiyorum ama elimde değil... "Bir fit bin büyü yerini tutarmış" deler, pek doğru...Ara sıra çok kederleniyorum."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Aşk Batağı / Hazan Bülbülü, s.76)

830. Bir gemide iki kaptan olmaz.
Bir gemiyi iki reis batırır.
İki kaptan bir gemiyi batırır.
İki reis bir gemiyi batırır.

Bir yerde iki yöneticinin bulunması yetki karmaşasına neden olacağı için işlerden istenen sonuçlar elde edilemeyebilir. Hatta iş sonuçlanmayabilir.

831. Bir görüş, bir kör biliş.

Bir olay, kişi ya da nesneye bir kez bakmak onlarla ilgili değerlendirme yapmak için yeterli değildir. İlk görüşte yapılan değerlendirmeler yanlış düşünce ve davranışlara neden olabilir.

832. Bir göz ağlarken, diğer göz gülmez.

Birbirlerine çok yakın ve bağlı kimselerden birinin sıkıntıları olduğunda diğeri de bundan etkilenir, aynı sıkıntı ve acıyı o da duyar.

833. Bir gözün gördüğü bir göze hayır etmez.
Bir gözün gördüğü başkasına hayır etmez.
Bir gözün diğerine hayrı yoktur.

Bir kişinin haberdar olduğu ya da elde ettiği bir şeyden diğerinin haberi yoksa ya da elde etmeye gücü yetmiyorsa, bu şey yalnızca sahibi olan kişiye yarar sağlar.

"Elif:

"Ocağın bata herif, karı ölecek böyle. Kendini öldürecek,"dedi. "Onda yokuş çıkacak hal mı var?"

Ali koşarak indi. Gördüğü şey yüreğini ağzına getirdi. Anasının elleri yırtılmış, dizleri kızıl kana batmıştı.

"Anam,"dedi, "Fıkara anam. Hakkın var. Gözden göze hayır yok imiş."

(Yaşar Kemal, Ortadirek, s.100)

834. Bir günlük beylik, beyliktir.

İnsanlara kısa bir süre için olsa da sahip oldukları olanaklardan çok daha üstün bir biçimde yaşama olanağı elde etmek yeterli gelebilir.

Keşki ermiş olarak kalsaydı. Söylediği sözlere bin pişman oldu. "Ulan,"diyordu kendi kendine, "ulan eşek kafalı Taşbaş, bir günün beyliği de beylik. hazır köylü seni ermiş yapmışken, ne der de önüne geçersin? Ulan eşek kafa, sen ne bilirisn kendinin ermiş olup olmadığını. Köylü gözüyle görüp iman etmiş ki sen ermişsin. ne der de önüne geçersin bunun?

(Yaşar Kemal, Yer Demir Gök Bakır, s.304)

835. Bir günlük rızık için iki gün çabalamalıdır.
Sekiz günlük ömre, dokuz günlük nafaka ister.

Kimi zaman çok kısa süreli gereksinimlerin giderilebilmesi için gerektiğinden çok daha fazla çalışmalıdır.

836. Bir hatır, iki hatır, üçüncüde vur yatır.

İnsanlar başkalarına karşı tahammüllü olmalı, onlara şans tanımalıdırlar. Ancak kişiler gösterilen bu tahammüle karşılık tekrar tekrar yanlışlar yapıyorlarsa onları cezalandırmak gerekebilir.

837. Bir inat, bir murat.

Kimi zaman kişilerin yılmadan inat etmeleri onların istediklerine kavuşmalarını sağlar.

-Sen ne diyon doktur bey.. pöhhhööö.. anlar neler doğururmuş meğerleyim.

Doktor anlamıştı: Oyuncuları uyarmak ve onlara, üstüne gitmeyin demek istiyordu o. Nitekim aynı dokundurmalı sesle ekledi de:

-Eh işte; inat da bi murat demiş atalarımız.

-Şerif büyük paralar dönen öteki masaya gitti. Veterinerin yanına oturdu. Buradan daha iyi gözetleyebilecekti Orhan'ı. Ve, daha ikinci elde anladı. Şükrü haklıydı. Orhan oyunu çok iyi biliyor ve çok iyi oynuyordu. Lokantada "hiç beceremem"gibilerden konuşmuştu.

(Tarık Buğra, Dönemeçte, s.109)

838. Bir insanın dostu da olmalı düşmanı da.

İnsanların nasıl ki dostlarının olması onların iyi ilişkiler kurabildiğinin göstergesiyse, düşmanlarının olması da onların başarılarından dolayı kıskanılan kişiler oldukları anlamına gelebilir.

839. Bir iş başlamayınca uçlanmaz.
Başlanan uçlanır.

Bir işe başlamadan onun sonuçlanması beklenemez. Ortaya çıkan bir iş ya da olay mutlaka gelişerek devam eder.

Çatık kaşlarıyla, öyle acılı bir bakışı vardı ki "Öğrenin ki, öğretebilesiniz çocuklarınıza memleketin durumunu, sorunlarını. Ama önce siz öğreneceksiniz. Yapabileceğiniz

tek iş en olumlu iş bu. Hep birlikte öğrenmemiz gerek. Öğrendiklerimizi durmadan, usanmadan birbirimize geçirmememiz gerek. Atasözünü bilirsini: 'Başlanan uçlanır.'"

(Nezihe Meriç, Toplu Öyküleri 2, s.154)

840. Bir kapıda iki dilenci olmaz.

Yardımsever bir kişinin yardım ettiği kişi sayısı arttıkça yardım görenlerin payları da azalır.

841. Bir kararda bir Allah.

Kişilerin yaşam koşulları, sözleri ve kararları değişebilir. Değişmeyen, kudreti sonsuz olan yalnızca Tanrı'dır.

Ezel nasibimden bir perdedir bu, zaman zaman göç etmek; atalar sözü der di: Bir kararda bir Allah. Bizim karar ve istikrar dediğimiz hep iğreti duraklardır, hakikatte biz insanlar kona göçe seyrederiz.

(Safiye Erol, Makaleler, s.268)

842. Bir karı ile bir koca dırdır eder her gece.
Bir karı ile bir koca – Helva yerler her gece.

Evlilikte eşler arasında küçük tartışmaların olması olağandır. Bu tartışmalar evliliğe tat bile katar.

843. Bir kaşık ile dokuz çoban yemişler, birinin ağzı boş kalmamış.
Bir kaşık ile dokuz abdal geçinir.
Dokuz abdal bir kaşıkla geçinir.
Kırk derviş bir sofrada yemek yer.
Dokuz abdal bir kilimde uyur, iki padişah bir iklime sığamaz.

Yetinmeyi bilen alçak gönüllü kimseler ellerindeki sınırlı olanakları bile başkalarıyla paylaşıp yaşamlarını sürdürebilirler.

844. Bir kaz doymaz bir de kız.

Kazların ne kadar yeseler de doymadıkları gibi, kızlar da ne kadar çok şeye sahip olsalar da yeterli görmeyip daha fazlasını isterler.

845. Bir kere aldanışta kabahat aldatanın, iki kere aldanışta kabahat aldananın.

Kişiler, kendilerini aldatan kişilere güvenip tekrar aldatılırlarsa suçu kendilerinde aramaları gerekmektedir. Aldatmayı huy edinmiş kişilere inanmak çok büyük bir hatadır.

846. Bir kılın bir örmeye faydası var.

Çok küçük olduğu için hiçbir işe yaramayacağı düşünülen nesnelerin hiç beklenmedik büyük yararları olabilir.

847. Bir kızı bin kişi ister bir kişi alır.
Bir kızı bin kişi ister de bir kişi alır.

Güzel olan bir şeye çok sayıda kimse talip olsa da o şey, yalnızca bir kişiye nasip olur.

"Ömer fakirmiş... babası şöyleymiş... Komşusu Demir kıratmış, falanmış, filanmış. Bu işlerde, bu çeşit akıla hizmet edilmez. Ben Müslüman adamım Osman, her Allah'ın emri diyene dinlemek, boynuma borçtur. Bir kızı bin kişi ister, bir kişiye kısmet olur. Allah'ın emri, diye kapıma varanı alçak göremem. Her kabadayının gönlünde bir arslan yatar...öyle değil mi?"

(Samim Kocagöz, Yılan Hikayesi, s.79)

848. Bir korkak bir orduyu bozar.

Birlikte, toplu olarak iş yapılan bir yerde, bir kişinin korkup telaşlanması topluluktaki diğer insanların da paniğe kapılıp topluluğun düzenini bozmalarına neden olabilir.

849. Bir koyuna da bin koyuna da bir çoban gerek.

Sayıları ne olursa olsun kişi ya da kişilerin başına mutlaka onları yönlendirecek, koruyacak ve onlar için yararlı olacak önemli kararları alabilecek bir yönetici gerekmektedir.

850. Bir kötünün yedi mahalleye zararı vardır.
Bir kötünün yedi mahalleyi zararı dokunur.
Bir uyuz dananın kırk köye mazarratı olur.

Kötülük yapmayı alışkanlık haline getiren ve bundan zevk alan kimselerin en yakından en uzağa tüm çevreye zararları dokunur.

"Kısrak mı?" Allah onu yok etsin. Bir kurşun sıkmadan da alnına... Sonunda başımızın belası oldu. Bir kötünün yedi mahalleye zararı var. Geberesice tayı da azdırdı, peşine düşürdü."

(Abbas Sayar, Yılkı Atı, s. 97)

"Taşbaşoğlu adamı ne bilir, iti ne bilir? Onu sen adam edip karşıma diktin ya, ben onun oyunu bile sana verdirmem. Bunu böylece bilesin de, dövünesin. Aaaah İsmet aaah! Senin zamanında olsaydı... Seni ne yapmalı bilmem ki... Belanı buldun ya, bize de mazarratın dokundu. Bir uyuz dananın kırk köye mazarratı çok olur arkadaş!"

(Yaşar Kemal, Ortadirek, s.295)

851. Bir mescitte iki mihrap olmaz.

Bir yerde liderlerin birden fazla olması iyi değildir.

852. Bir mıh bir nal kurtarır, bir nal bir at kurtarır .
Bir mıh bir nal kurtarır, bir nal bir at kurtarır, bir at bir er kurtarır, bir er bir memleket kurtarır.
Bir mıhtan ötürü nal, naldan ötürü bir at kaybolur.

Çok küçük de olsa önceden alınan bir tedbir oluşabilecek büyük sıkıntıları önlemede yardımcı olabilir.

853. Bir musibet / felaket bin nasihattan yeğdir.
Bin nasihattan bir musibet yeğdir.
Kırk nasihatten bir serencam yeğdir.

Sayısız öğütler verilse de bunlara aldırmayan kimseler kimi zaman başlarına gelen kötü şeylerden ders alabilir ve yanlışlarının ayırdına varırlar.

"Elli yıldır yaşadığı onca olayın, onca ilişkinin olgunlaştıramadığı bizim Kenan bir kaza sonucunda sanki birdenbire aklı başında bir adam olup çıkıvermişti. Atalarımız boşuna dememişler, "Bir musibet, bin nasihatten iyidir." diye."

(Ahmet Ümit, Beyoğlu Rapsodisi, s.27)

"Nahit o hafta yine eve hiç gelmemişti. Sibel onun İbrahim'le elden gönderdiği bir nottan, o günlerde başlayacak davaları izlemek bahanesiyle bir süre ilçede kalacağını öğrenmişti.

İbrahim:

Sen tasa etme küçük hanım, diyordu. Allah büyüktür. "Bir elden aldığını öbür elden verir..." Nahit Bey, sağ olsun, bir kez ipin ucunu kaçırdı işte! Emme, "Bir musibet bin nasihatten hayırlıdır" derler. Her şey yoluna girecektir Tanrı'nın izniyle... Yiğit Bey de gayrı bu evin erkeği... Çok genç ve tecrübesiz de olsa, bunca verimli bağ bahçe, zeytinlik ve de bir fabrika nemize yetmez ki?"

(Kerime Nadir Azrak, Aşk Fısıltıları, s.90)

854. Bir okka et bin kuruşa, o da hayvan sırtında.

Birtakım şeyleri elde etmek kolay değildir. Emek ve ekonomik güç gerektirir.

855. Bir olan iki olur, iki olan üç.

Küçük bir yatırım gün geçtikçe artarak büyür.

856. Bir olmadan bin olmaz

Büyük işler başarabilmek, büyük kazançlar sağlayabilmek için öncelikle küçük de olsa bir atılım yapmak gerekir.

"Büyükbabam da her zamanki öğütlerine başladı:

- Bir olmadan bin olmaz! Ne olmazmış?

Metin,

- Bin olmaz! dedi.

Aferin! Damlaya damlaya göl olur. Ne olurmuş?"

(Aziz Nesin, Şimdiki Çocuklar Harika, s.97)

857. Bir selam bin hatır yapar.

Kimi zaman verilen ve gönderilen bir selam karşıdakinin gönlünü almada yardımcı olur ve de onun sevgisini ve saygısını kazanmayı sağlar.

858. Bir senden büyüğü, bir de senden küçüğü dinle.

Kişi yaşamını düzenlerken yanlışlara düşmemek için çevresindeki insanların yaş ayrımına gitmeksizin düşüncelerine baş vurmalıdır. Bu, kişiyi daha saygın kılar.

859. Bir sıçrarsın çekirge, iki sıçrarsın çekirge, üçüncüde ele geçersin çekirge.

Çekirge bir sıçrar, iki sıçrar, üçüncüsünde ele geçer.

Suç işleyen ya da yalan söyleyen kimseler önceleri yakalanmamayı başarsalar da günün birinde mutlaka yakayı ele verirler.

"Dilek, parmaklarıyla sayarak, "Bir sıçrarsın çekirge, iki sıçrarsın çekirge ama üçüncüsünde ele geçersin", dedikten sonra devam etti. Bu çekirge öyküsü seninle bu kızlar arasındaki yarışa ne kadar da benziyor."

(İpek Ongun, İşte Hayat, s.285)

860. Bir söz yola getirir, bir söz yoldan çıkarır.

Kimi sözler kötülerin doğru yola girmelerini sağlarken, kimi sözler ise iyilerin yanlışa düşmelerine neden olabilir.

861. Bir sürüye bir kurt yeter.

Topluluklarda ne kadar birlik ve beraberlik olsa da içlerine onlara zarar verecek bir kötünün girmesi topluluğun dağılmasına neden olabilir.

862. Bir şehre iki hakim hükmedemez.

Bir tahtta iki şah olmaz.

İki padişah bir tahtta oturmaz.

Aynı yetkilere sahip kişilerin bir yeri yönetmeleri çok zordur. Bu durum yetki ve sorumluluk karmaşasına yol açar ve yanlış kararların alınmasına neden olur.

863. Bir tepe yıkılır, bir dere dolar.

Dağ yıkılmazsa dere dolmaz.

Kaya uçmazsa dere dolmaz.

Kimi zaman kötü gibi görünen bir olay iyi olaylara zemin hazırlayabilir.

"[...] Hem bankaların hem de şirketlerin bu durumu nedeniyle faizlerin yeni vergiden dolayı artışa direnecek olması, kişisel yatırımcıları devlet iç borçlanma senetlerinden dışlayıcı etki yapacak. Çünkü, bu durum kişiler için bonoya yatırımı önemli ölçüde cazip olmaktan çıkaracak. Nereye gider? Bono piyasasından dışlanan tasarruf sahiplerinin gidebilecekleri en yakın araç ise yerli para cinsinden mevduat. Üstelik mevduatın 2005 yılın için stopajı yüzde 18 ve yüzde 16 düzeyinde ve 2006'da yüzde 15'e iniyor. Yeni yıla sarkan vadelerin faiz oranı da yeni yıldaki yüzde 15 stopaj oranı ile vergileniyor. O nedenle mevduat şu sıralar gözde. Reponun stopajı yüzde 22'den yüzde 15'e düşüyor. Bankaların ve finansal sistemin ihtiyacına ve tercihine göre para mevduatın yanında repoya da yönlendirilebilir."

Sonuç `Bir tepe yıkılır, bir dere dolar` Türk Atasözü

(Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 28.10.2005)

864. Bir uyuz keçi bir sürüyü bozar.

Bir uyuz keçi bir sürüyü pisler.

Bir dana bir ahırı pisler.

Bir toplulukta kötü huylara sahip olan tek bir kişi bu topluluğun huzurunu bozmaya yeter.

865. Bir yar yıkılmayınca bir yar yapılmaz.

Bir iş bitmeden diğerine başlanmamalı, işler sırasıyla yapılmalıdır.

Bir yerde umutlar tükenirse başka bir yerde yeşerir.

866. Bir yemem diyenden kork, bir oturmam diyenden.
İstemem diyenden korkmalı.

Kimi zaman naz yapmaktan kimi zaman da açgözlülük ve sahtekarlıktan kişiler istedikleri şeyleri istemiyormuş gibi görünebilirler. Bu insanlardan uzak durmakta yarar vardır.

"Gördünüz mü bizim tok hemşeriyi? Lokmaların el gibisi yel gibi gidiyor! Toku bu kadar; bir de aç olsa acaba ne yapardık?"Halil veriştirir: "Gerçekten haklısın Ana! Zaten bir yiyeceğim diyenden kork, bir yemeyeceğim diyenden! Ben bunu bir takvimde okudum..."

(Fakir Baykurt, Yarım Ekmek, s. 258)

867. Bir yiğit kırk yılda meydana gelir.

Güçlü ve cesur kimselerin yetişmesi ve olgunlaşması çok uzun ve zor bir dönem ister. Bu nedenle yiğit kimseler kolay yetişmez.

868. Bir yükü götüreceğin kadar yüklen.

Kişiler altından kalkabilecekleri sorumlulukları yüklenmelidirler. Kendilerini aşan şeyler onlara yarar sağlamayacağı gibi zarar da getirebilir.

869. Birden bire gelen devlette hayır yoktur.

Belli bir emek harcamaksızın elde edilen büyük bir para veya malın insanlara pek yararı olmaz.

870. Biri bilmeyen bini hiç bilmez
Azı bilmeyen çoğu hiç bilmez.

Az olsa da yeterli olan şeylere değer vermeyen kimseler büyük şeylere de ulaşamazlar çünkü ne kadar büyük olursa olsun bu insanlar doyumsuz olduğundan onlara her şey yetersiz gelir.

871. Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar.

Herkesin yararlanmaya hakkı olan şeyleri belirli bir kesim sahiplenip diğerlerinin bunlardan yararlanma haklarına engel olurlarsa büyük çatışmalar meydana gelir.

" 'Hah, gördün mü ya; şimdi iş değişti. Zengini fukarası aynı nisbette, dedin. Anlaşıldı, neden hiç kimsenin ses çıkarmadığı. Halbuki, bizde, bunun tamamiyle aksi olmuştur. Bizde zengin, doyunup tıkınırken, fukara açlığından ölmüştür. Biri yer, biri bakar, kıyamet ondan kopar demişler. İşte bizde kıyamet bundan koptu."

(Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Panaroma 2.Cilt, s.535)

872. Biribiri, adamı yer diri diri.

Kişiye en çok sıkıntı veren kimseler en yakınlarıdır.

873. Birlikten kuvvet doğar.

Tek başlarına bir varlık gösteremeyen küçük kuvvetler bir araya geldiklerinde umulmadık bir güç sağlayabilirler.

"Birlik ve beraberlik içinde olmalıyız. "Birlikten kuvvet doğar."Asıl odur güçlü olmanın kozası. Halkımız, "Bir el kıl, üç el bel kırar"dememiş boşuna. Zalimler, sömürücüler, karıncalar karşısında fil kadar ağır, deve kadar öfkeli olsalar bile ne çıkar! Bizler de karıncayız! "Çok karınca deveyi öldürür"...

(Osman Şahin, Geniş Bir Nehrin Akışı Yaşar Kemal, s.104)

874. Bitli baklanın kör alıcısı olur.
Kurtlu baklanın kör alıcısı olur.
Çürük baklanın kör alıcısı olur.

Kötü, niteliksiz şeylerin alanı, isteklisi genellikle bunlarla ilgili pek fazla bilgileri bulunmayanlar olur.

"(Bizim çoğumuzun ayağı yerden kesik ay Kemâlo! Anlar mı bu konuştuklarımızı Ahmet efendi?)""(Eeeeh, anlar anlar, anlmazsa... Bizim de kokmuş kızımız yok ya ede'm!.. Bitli baklanın kör alıcısı çıkar. Çıkar elbette Nurten'in de bir isteklisi...)"

(Fakir Baykurt, Sınırdaki Ölü, s.203)

875. Bitmez işin anasını uyku ağlatır.

İnsanlar bir işi yaparlarken her türlü sıkıntıya katlansalar da uykuya yenik düşerler.

876. Boğaz dokuz boğumdur.
Boğaz dokuz boğumdur boğa boğa söyle.
Boğaz dokuz boğumdur sözünü yutkuna yutkuna söyle.
Boğaz kırk boğumdur.
Boğaz kırk boğumdur boğa boğa söyle.
Boğaz kırk boğumdur sözünü yutkuna yutkuna söyle.
Söz dokuz boğumdur.
Söz dokuz boğumdur boğa boğa söyle.
Söz dokuz boğumdur sözünü yutkuna yutkuna söyle.
Söz kırk boğumdur.
Söz kırk boğumdur boğa boğa söyle.
Söz kırk boğumdur sözünü yutkuna yutkuna söyle.

Bir sözü söylemeden önce üzerinde tekrar tekrar düşünmeli, gerektiği takdirde düzeltmeler yapılmalı, sakıncalı olanlar elenmelidir. Böylelikle söylenen sözün sonuçları önceden tahmin edileceği için daha olumlu sonuçlar alınır.

"Böyle zamanlarda üç kere yutkunmadan laf edilir mi? Boğaz bi dokuz boğum. Bir kerede söyleyeceğin lafı dört beş kerede söyle."

(Aziz Nesin, İt Kuyruğu, s.82)

"Eskiler "Boğaz dokuz boğum!"demişler. İnsan söyleyeceği şeyi dokuz kere düşünüp, bir kere söylemeli. Hele başbakanlık gibi önemli makamları işgal edenler, her sözle-

rini tartarak söylemek zorunda."

(Zülfü Livaneli, Vatan Gazetesi, 19.02.2005)

877. Boğaz yediğinden, sırt giydiğinden kalmaz.

İnsanlar bir şekilde yiyecek ve giyecek gereksinimlerini hallederler.

"Battal, "Haydin komşular, kesin ağlamayı!"dedi. "Ağlamakla boğaz yediğinden, sırt giydiğinden kalmıyor! Biz ağlamakla orda hökümetin yüreği yumuşamıyor. Orakların sapını öpün, tu deyin avuçlarınıza ekini biçin!"

(Fakir Baykurt, Kaplumbağalar, s.319)

878. Boka nispetle tezek amberdir.

Çok kötünün yanında az kötüler iyidir.

879. Bol bol yiyen, bel bel bakar.

Kazancını biriktirmeyip gereksiz harcamalar yapan kimseler, kazanç kapıları kapanınca elde de birikimleri olmadığı için içler acısı durumlara düşerler.

"– Canım sen bunca yıl polislik yapmışsın maşallah; birinden nasıl borç alınacağını iyi bilirsin. Burhan Hoca at yarışlarına meraklıdır. Onu bu tarafından yakalayıp kafese koyabilirsin. Alt tarafı bin lira yahu. Şu sokaktaki dilencilerden birini çevirsen en az iki bin lira çıkar cebinden! Zamanında kazanmışsın kazanmasına ama, hepsini orda burada yemişsin. Bol bol yiyen bel bel bakar demişler! Tamam tamam, sen Burhan Hoca'yı kandırmaya bak."

(Oktay Verel, Maksat Vatan Kurtulsun, s.61)

880. Borcun iyisi vermek, derdin iyisi ölmek.

Borç ve dert insanları hayatlarından bezdirir. Borçtan kurtulmanın tek yolu borcu ödemektir. Dertlerden ise insan ancak ölünce tamamen kurtulur.

"O gün öyle kalkıp gitti. Alacaklı alacaklı bakıyordu gözüme. Borçluydum, bir daha yolundan geçemezdim. Üstüme gelse eridim. Borcun iyisi vermek, derdin iyisi ölmekti."

(Fakir Baykurt, Sınırdaki Ölü, s.137)

881. Borcunu vermeyen bir daha bulamaz.
Aldığını vermeyen aradığını bulamaz.

Geçici olarak aldığı bir şeyi geri vermeyen ya da borcunu ödemeyen kimseler; bu huyları dolayısıyla başkalarından bir şey istediklerinde olumlu yanıt alamazlar.

882. Borç iyi güne kalmaz.

Borcu ertelememek, ilk fırsatta ödemek gerekir. En doğru yol budur.

883. Borç uzayınca kalır, dert uzayınca alır.
Borç eğlendi kalır dert eğlendi alır.

Borç ne kadar ertelenirse ödenmesi de o kadar güçleşir. Dert ise insanda ne kadar uzun zaman kalırsa kişiye o kadar zarar verir, hatta onu ölüme götürür.

884. Borç yiğidin kamçısıdır.

Borç, kişiyi çalışmaya iten en önemli nedendir. Kişi ancak bu yolla borcunu ödeyebileceğini bildiğinden hiç yılmadan çalışır.

"– Sağ olsun Abdurrahman emmim... Abdurrahman emmime öyle demek düşer. Bana geldi mi, iyisi, borca girmemek... "Borç yiğidin kamçısı"demişler ya, bu lafı yiğit için demişler. Biz o yiğitlerden değiliz. Biz, lazım oldukça, birer ikişer alanlardanız."

(Kemal Tahir, Kelleci Memet, s.185)

885. Borç yiyen kesesinden yer.
Ödünç yiyen kesesinden yer.

Aldıklarının parasını hemen ödemeyen kimseler yine de önünde sonunda bu parayı ödemek zorundadırlar.

"Kerkenez:

– Yok be dedi. Olmaz.

– Al, dedi Cana. Al, sonra öde. Borç yiyen kesesinden yer. Kerkenez o parayı alınca Cana'nın elini öpmek istedi."

(Melek Melih Bayrı, Kanlı Elma, s.166)

"Buna bile cevap buldu kıçından bacaklı Ertan. "Para bulurum?"dedi. "Nerden bulursun?" "Ödünç alırım.""Nerden alırsın?" "Amerika'dan alırım! Ödünç yiyen kesesinden yer, Borç yiğidin kamçısıdır!" dedi."

(Fakir Baykurt, Amerikan Sargısı, s.103)

886. Borçlu ölmez, benzi sararır.

Borç kişileri öldürmese de hasta edecek kadar kaygılandırır ve üzer.

"Bir soğuk yel esmişti iç otağın has odasında; Timur'un buruklaşmasını dolaştırdı bir süre. Mehmet Cezeri Timur'un burukluğuna yakın bir sesle yeli dağıttı: "Borçlu ölmez benzi sararır derler bir söz vardır bizim Türkmenimizin ağzında Emirim"dedi."

(Mustafa Necati Sepetçioğlu, Darağacı, s.203)

887. Borçlu suçlu durur.

Borç alıp ödeyemeyen kimseler borç aldıkları kişilere karşı hep boynu büyük kalırlar, borcun ezikliğini ve borçlu olmanın mahcubiyetini taşırlar.

888. Borçlunun dili kısa gerek.

Borçlu kimseler borç aldıkları kişilere karşı saygılı konuşmalı, olumsuz laflar söylemekten kaçınmalıdırlar.

"Hani TV'de bıcır bıcır ekonomiden, borsadan bahsederken ekranın altından her biri borsada bir mana işaretler, kısaltmalarla dolu bantlar geçen kadın.

Konuğuyla konuşurken bazen endişeli bazen sorgulayan ama hep bu ülke için telaş içinde gibi. Kadınların yüzde 50'sinin okuma yazma bilmediği bir ülkede üniversiteyi bitirmiş, gazetecilik yapmaya daha lise yıllarında karar vermiş. 'Hayır ekonomist değilim, gazeteciyim' diyor. İletişim fakültesini bitirmiş arkasından bankacılık üzerine master, sonra çok bilinçli olarak ağırlığını para ve sermaye piyasaları üzerine vermiş.

Gırtlağa kadar borca batmışız hani derler ya; 'Borçlunun dili kısa gerek' nerdee...

Ben sordum Meliha Hanım da anlattı. Kim demişse, 'Bin tasa bir borç ödemez' diye halt etmiş."

(Necef Uğurlu, Star Gazetesi, 16.08.2004)

889. Borçlunun duacısı alacaklıdır.

Alacaklı kimseler borçlarını alıncaya kadar borç verdikleri kişilerin başlarına kötü olaylar gelmesini istemezler.

"Vergi psikolojisi garip şey vesselam! Ama olayın fizyolojik boyutu da önemli. Çünkü "vergi", bizde tek başına psikolojik ve fizyolojik rahatsızlık yaratabilecek etkiye sahip çok derin bir kelime. Adamın birini yoldan çevirip "vergi borcu"deyin, dizlerinin bağı çözülmezse adam değildir. İşyerine gittiğinde vergi memurlarıyla karşılaşan kişi, "besmele görmüş şeytan"gibi korkmazsa, psikolojisinde bir bozukluk var demektir. Vergi idaresinin "buyurun bir çayımızı için"davetini alıp da beti benzi atmayan mükellef, mükellef bile değildir. O kadar kesin söylüyorum. Her ne kadar "borçlunun duacısı alacaklısı"olsa da, Türkiye'de bunu kimseye anlatamazsınız."

(Reşat Yörük, Milliyet Gazetesi-Ege, 31.01.2005)

890. Borçlunun malı olmaz.
Borçlunun malı yoktur.

Borç para ile alınan mal borcu ödenmediği sürece kişiye mal değildir.

891. Borçlunun yalımı alçak olur.

Borçlu kimseler borçlarının neden olduğu mahcubiyetleri dolayısıyla ezik ve suçlu gibi dururlar, başları dik gezemezler.

892. Borçsuz çoban yoksul beyden yeğdir.

Borçsuz bir yaşam sıkıntısız ve huzurludur; bundan dolayı beyliğe bile yeğlenir.

893. Borçtan korkan kapısını büyük açmaz.
Borçtan korkan kapısını küçük açar.

Borçlu yaşamak istemeyen kimseler bütçelerini aşan gereksiz harcamalardan kaçınırlar.

894. Boru kuşu kemik yutarsa evvel ölçer sonra yutar.

İnsanların yaşama biçimleri maddi olanakları ve sosyal konumları ölçüsünde olmalıdır.

895. Bostana dadanan eşeğin kuyruğu, kulağı olmaz.

Kendisine ait olmayan şeyleri gizlice almayı huy edinen kimseler, bu suçları karşısında aldıkları cezalardan dolayı gün geçtikçe kendileri için çok değerli olan şeyleri de kaybetmeye başlarlar.

896. Boş başak dik durur.

Boş kafalı değersiz insanlar alçakgönüllü olmazlar.

Daha onurlu bir insan olmaya çalışmak yerine, daha bilgili, daha etkili daha iyimser, daha sevecen olmaya çalışmak, daha akıllıca olsa gerek. Anadolu' da "Boş

başak dik durur"derler. Dolu ve alçakgönüllü bir başak olduğumuzda, yaşam kalitemiz artacaktır.

(Üstün Dökmen, Küçük Şeyler, s.70)

"Mesela yeşilçam emektarları neredeler? Tiyatro emektarları, neyle meşgul? Bazı şairler (Ece Ayhan hala hastanede mi?), bazı ses sanatçıları, besteciler? Anlatabildim sanırım. Bu köşeciğin adı da "Dolu Başak"olsun! Hani "Boş başak dik durur içi buğday olunca başağın boynu bükülür"derler."

(Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 28.03.2001)

897. Boş boşuna bekleyen kollarını sallaya sallaya gider.

Çalışmayan kimseler bir şey elde edemezler, elleri boş kalır.

898. Boş çuval dik durmaz.
Boş çuval ayakta durmaz.

İnsanların açken çalışmaları çok zordur. Ayakta duracak hali olmayan kimselerden verimli çalışmaları beklenemez.

Bir iş için yeterli bilgi ve yeteneği olmayan kimseler verilen işte başarılı olamazlar.

Doğru plan ve programlamalar yapılmadan başlanan işlerin sonu gelmez.

"Olağanüstü koşullar"la siyaset meydanında birdenbire parlayan yıldız, kaymaya başladı mı, bu kez değişik edebiyat piyasaya sürülür:

– Bu iş artık tamam...

– Defteri dürüldü, ama biraz daha batsın diye bekliyorlar...

– Amma da çabuk iflas etti be...

– Fos çıktı yaha...

– Alternatif hazır; ama meyvanın olgunlaşması daha iyi olur...

– Boş çuval dik durmaz..."

(İlhan Selçuk, Görülmüştür, s.73)

899. Boş duracağına düşmanla taş taşı.

İnsanın düşmanına yardım etmesi bile boş oturmasından daha iyidir. Bu şekilde tembelliğe de alışmamış olur.

900. Boş eşek yorga gider.

Herhangi bir yetki ve sorumluluğu olmadığı için kaygılardan da uzak olan kimseler rahatça istedikleri gibi yaşarlar.

901. Boş gezmekten bedava çalışmak yeğdir.
Boş oturmaktan boşa çalışmak iyidir.

İnsanların boş gezip hiçbir iş yapmamaları onları tembelliğe ve yoksulluğa iter. Ancak bedava da olsa yapılan işler hem kişilerin tembelliklerini üzerlerinden alır hem de para kazanabileceği işler bulmasına yardımcı olur.

"İyi, güzel."dedi Kerim Ağa. "Boş oturmaktan boşa çalışmak iyidir. Aferim... Eğitim pişirir askeri..."

(Fakir Baykurt, Yayla, s.126)

902. Boş ite menzil olmaz.

Başı boş kimselerin yaşadıkları yer sabit olmaz. Canları nereye gitmek isterse oraya gidip kalırlar.

903. Boş laf / lakırdı karın doyurmaz.
Kuru laf / lakırdı karın doyurmaz.
Boşboğazlık karın doyurmaz.
Boşboğazlık para etmez.

Yalnızca boş sözlerle işlerin olması beklenemez. Bir şeyler elde edilmek isteniyorsa konuşmak yetmez, emek de harcamak gerekir.

"Sevgili kardeşim memur,

Bugünlerde dertli olduğunu duydum, bu mektubu o yüzden yazıyorum. Boş laf karın doyurmaz. Ama yine de birkaç tavsiyede bulunmak iyi olur diye düşündüm."

(Melih Aşık, Milliyet Gazetesi, 20.06.1999)

904. Boş torbaya eşek bile gelmez.
Boş torbaya at kişnemez.

Sonuç alınamayacak işlere en akılsız insanlar bile ilgi göstermez.

905. Boşanıp kocana varma, sevişip dostuna varma.

Yaşadıkları ilişkide kötü anılara sahip olan kişiler ayrıldıktan sonra tekrar bir araya gelmemelidirler.

"– Boşanıp da kocana, sevip de dostuna varma. Sarımsağı gelin etmişler kırk gün kokusu çıkmamış. Hayırlı bir kadın olsaydı, ilk kocasına yarardı. Dağlarda, bayırlarda haydut kucaklarında gezmiş bir kadına gelinim demeye utanıyorum."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Deli Filozof, s.178)

906. Boynuz kulaktan sonra çıkar, ama kulağı geçer.
Sonradan çıkan boynuz, kulağı geçer.

İyi yetişmiş çıraklar kendilerini bilgileriyle donatan ustalarından daha usta olabilirler.

Görüyor gençlerin tutumunu. Yine de direttiğine göre bir iyice ezmiş olmalılar...

Neyse boynuz kulağı geçer. O başlattı benim toplumsal davranışımı. Ama ben onu aştım. Şimdi dönem bizim."

(Erol Toy, Kördüğüm, s.358)

907. Boyca bulunur, huyca bulunmaz.

Kişiler fiziksel, sosyal ya da maddi açıdan kendilerine denk insanlar bulabilirler. Ancak kendi huylarına benzer huylara sahip kimseler bulmak oldukça zordur.

908. Bozan olmadıkça düzen olmaz.

Bir yerde yeni bir düzenin kurulabilmesi için var olan düzendeki aksaklıklara karşı çıkan ve onları bozup kaldırmaya çalışan kimseler olmalıdır.

909. Böyle gerek danaya, buzağının hakkını yemeye.

Güçsüzün hakkına tecavüz eden zorbalara öyle ağır cezalar verilmelidir ki yaptıklarına devam etmeye bir daha cesaret bulamamalıdırlar.

910. Bu dünya bir değirmendir, un eder bir gün bizi.

İnsanlar nasıl doğar ve büyürlerse bir gün zamanları gelince ölerek dünyaya veda ederler.

"A yaren ; bu dünya bir değirmendir; neler geldi, neler geçti felekten, un elerken deve geçti elekten ama, kimin ne olduğu alnında yazılı değil ki..."

(Eflatun Cem Güney, Kerem ile Aslı, s.78)

911. Bucağı / Köşesi dolu olanın, ocağı yanar.

Ellerinde birikimi olanlar rahat yaşarlar.

912. Bugünkü işini yarına bırakma / koyma.
Akşamın işini yarına bırakma / koyma.
Akşamın işini sabaha bırakma / koyma.

Yapılması gereken bir işin sonraya bırakılması işi yavaşlatabilir ya da yarıda kalmasına neden olabilir. İş zamanında yapılmalıdır, işi ertelemek iyi değildir.

Ben burada bırakıyorum. Dokumada eksik ilmekler var.

Bellekte iz bırakan akşamlar da yazılınca, ayrıntı döküntüleri bir araya toparlanıp düzene konunca tamamlanacaktı.

Bizim kültürümüzde denir ki, "Bugünün işini yarına bırakma" Doğrudur.

(Nezihe Meriç, Alacaceren, s.75)

"Böyle bir dünyada yaşıyoruz. İnsanın ne zaman nerede olacağı veya başına ne geleceği hiç belli olmuyor. Dün görüştüğünüz dostunuzla ilgili olarak mutlu ya da hüzünlü bilgiler alabiliyorsunuz. O yüzden herkes çok ama çok dikkatli olmalı. Bugünün işini yarına bırakma sözü hatırlanmalı. Hele bu sağlıksa hiç bekletilmemeli."

(Mustafa Bayraktar, Akşam Gazetesi, 27.07.2003)

Bağırsakların,karaciğerin görecekleri işler vardır; ama bunlar o kadar tembelleşmişlerdir ki, bazı tembel kimseler bugün edecekleri işleri, yarına öbür güne bırakmazlar.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Cehennemlik, s. 227)

913. Bugünkü tavuk yarınki kazdan iyidir.
Yarınki kazdan bugünkü tavuk yeğdir.
Yarınki kazdan bugünkü yumurta yeğdir.
Bugünkü yumurta yarınki tavuktan iyidir.
Erteki tane pirinçten bugünkü bulamaç yeğdir.

Bugün az da olsa elde bulunan kazanç yarın gelmesi olası ancak riskli büyük kazanca yeğlenmelidir.

914. Bugünün yarını vardır.
Bugünün yarını var, yarının bir başka günü var.

İnsanlar yalnızca günü kurtarmak için yaşamamalıdır. Geleceklerini de düşünüp birikim yapmaları gerekmektedir.

"Dur canım, dur kızma hemen! Başıma çalmayacağım! Ama insan dünyaya bir kez geliyor! gelmişken alımını almalı, yaşamını yaşamalı değil mi?" "Para koy köşeye; bugünün yarını var!"

(Fakir Baykurt, Yüksek Fırınlar, s.19)

915. Buğday başak verince orak pahaya çıkar.

Bir şeye verilen değer ona duyulan gereksinimin artması oranında yükselir.

"Muhtar... "Arpalar gevreyince orak bahaya çıkar bu da o hesap mına koyduğum!"Diyor. Suya düşen keçe ıslanır ta eskiden beri..."

(Fakir Baykurt, Irazcanın Dirliği, s. 146)

916. Buğday ekmeğin yoksa buğday dilin de mi yok?
Yağlı dilimin yoksa, yağlı dilin de mi yok!
Arpa unun yoksa, tatlı dilin de mi yok?
Elinden gelmezse dilinden gelsin.

Konukları hoş ağırlamak için insanın elindekiler yeterli olmasa da tatlı dilleri onların gönüllerini almaya yeterli olur.

"Çavdar kolay kolay ezilmiyor. Kayıyor döğenin altından. Kötü tarla ürünüdür çavdar; ekmeği de kötüdür. Buğday için: "Buğday ekmeğin yoksa, buğday dilin de mi yok?"derler, çavdarın böyle bir adı da yoktur. Buğday için destan yazılmıştır, edebiyat kitaplarına çavdarın adı geçmemiştir daha."

(Fakir Baykurt, Efendilik Savaşı, s.93)

917. Buğday Hicaz'a giderken arpaya "ince yufkaya karışma"demiş.
Buğday mısıra demiş ki: "aş ol, keş ol, hamur işine karışma."

Kişiler kendi yeteneklerini ve sınırlarını bilmelidir. Bunların dışında iş yapmaya kalkışmak onların içinden çıkamayacakları sorunlarla karşılaşmalarına neden olabilir.

918. Buğday ile koyun, geri yanı oyun.
Çift ile koyun, kalanı oyun.

Tarım ve hayvancılıkla uğraşan insanlar için koyun ve buğday çok önemlidir.

"Evliya Çelebi, Konya'nın hububatına da dikkat çekiyor ve diyorki "... yedi dürlü danedâr buğday olup deve dişi ta'bir olınan bir nev-i âlîsi ancak Şam civarında bulunur. Amma şa'îri gayet yağlı oldığından ata çok vermeden ihtiraz lâzımdır. Hububat ve otları çok, mezru'aları vâfir berekât ve ganimet bir şehirdir.""Buğday ile koyun gerisi oyun"darbımeselinin söylendiği Konya'da hububat üretimi ve hayvancılık önemli idi.

(Yusuf Küçükdağ, Osmanlı Döneminde Konya, s.96)

908. Bozan olmadıkça düzen olmaz.

Bir yerde yeni bir düzenin kurulabilmesi için var olan düzendeki aksaklıklara karşı çıkan ve onları bozup kaldırmaya çalışan kimseler olmalıdır.

909. Böyle gerek danaya, buzağının hakkını yemeye.

Güçsüzün hakkına tecavüz eden zorbalara öyle ağır cezalar verilmelidir ki yaptıklarına devam etmeye bir daha cesaret bulamamalıdırlar.

910. Bu dünya bir değirmendir, un eder bir gün bizi.

İnsanlar nasıl doğar ve büyürlerse bir gün zamanları gelince ölerek dünyaya veda ederler.

"A yaren ; bu dünya bir değirmendir; neler geldi, neler geçti felekten, un elerken deve geçti elekten ama, kimin ne olduğu alnında yazılı değil ki..."

(Eflatun Cem Güney, Kerem ile Aslı, s.78)

911. Bucağı / Köşesi dolu olanın, ocağı yanar.

Ellerinde birikimi olanlar rahat yaşarlar.

912. Bugünkü işini yarına bırakma / koyma.
Akşamın işini yarına bırakma / koyma.
Akşamın işini sabaha bırakma / koyma.

Yapılması gereken bir işin sonraya bırakılması işi yavaşlatabilir ya da yarıda kalmasına neden olabilir. İş zamanında yapılmalıdır, işi ertelemek iyi değildir.

Ben burada bırakıyorum. Dokumada eksik ilmekler var.

Bellekte iz bırakan akşamlar da yazılınca, ayrıntı döküntüleri bir araya toparlanıp düzene konunca tamamlanacaktı.

Bizim kültürümüzde denir ki, "Bugünün işini yarına bırakma" Doğrudur.

(Nezihe Meriç, Alacaceren, s.75)

"Böyle bir dünyada yaşıyoruz. İnsanın ne zaman nerede olacağı veya başına ne geleceği hiç belli olmuyor. Dün görüştüğünüz dostunuzla ilgili olarak mutlu ya da hüzünlü bilgiler alabiliyorsunuz. O yüzden herkes çok ama çok dikkatli olmalı. Bugünün işini yarına bırakma sözü hatırlanmalı. Hele bu sağlıksa hiç bekletilmemeli."

(Mustafa Bayraktar, Akşam Gazetesi, 27.07.2003)

Bağırsakların,karaciğerin görecekleri işler vardır; ama bunlar o kadar tembelleşmişlerdir ki, bazı tembel kimseler bugün edecekleri işleri, yarına öbür güne bırakmazlar.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Cehennemlik, s. 227)

913. Bugünkü tavuk yarınki kazdan iyidir.
Yarınki kazdan bugünkü tavuk yeğdir.
Yarınki kazdan bugünkü yumurta yeğdir.
Bugünkü yumurta yarınki tavuktan iyidir.
Erteki tane pirinçten bugünkü bulamaç yeğdir.

Bugün az da olsa elde bulunan kazanç yarın gelmesi olası ancak riskli büyük kazanca yeğlenmelidir.

914. Bugünün yarını vardır.
Bugünün yarını var, yarının bir başka günü var.

İnsanlar yalnızca günü kurtarmak için yaşamamalıdır. Geleceklerini de düşünüp birikim yapmaları gerekmektedir.

"Dur canım, dur kızma hemen! Başıma çalmayacağım! Ama insan dünyaya bir kez geliyor! gelmişken alımını almalı, yaşamını yaşamalı değil mi?" "Para koy köşeye; bugünün yarını var!"

(Fakir Baykurt, Yüksek Fırınlar, s.19)

915. Buğday başak verince orak pahaya çıkar.

Bir şeye verilen değer ona duyulan gereksinimin artması oranında yükselir.

"Muhtar... "Arpalar gevreyince orak bahaya çıkar bu da o hesap mına koyduğum!"Diyor. Suya düşen keçe ıslanır ta eskiden beri..."

(Fakir Baykurt, Irazcanın Dirliği, s. 146)

916. Buğday ekmeğin yoksa buğday dilin de mi yok?
Yağlı dilimin yoksa, yağlı dilin de mi yok!
Arpa unun yoksa, tatlı dilin de mi yok?
Elinden gelmezse dilinden gelsin.

Konukları hoş ağırlamak için insanın elindekiler yeterli olmasa da tatlı dilleri onların gönüllerini almaya yeterli olur.

"Çavdar kolay kolay ezilmiyor. Kayıyor döğenin altından. Kötü tarla ürünüdür çavdar; ekmeği de kötüdür. Buğday için: "Buğday ekmeğin yoksa, buğday dilin de mi yok?"derler, çavdarın böyle bir adı da yoktur. Buğday için destan yazılmıştır, edebiyat kitaplarına çavdarın adı geçmemiştir daha."

(Fakir Baykurt, Efendilik Savaşı, s.93)

917. Buğday Hicaz'a giderken arpaya "ince yufkaya karışma"demiş.
Buğday mısıra demiş ki: "aş ol, keş ol, hamur işine karışma."

Kişiler kendi yeteneklerini ve sınırlarını bilmelidir. Bunların dışında iş yapmaya kalkışmak onların içinden çıkamayacakları sorunlarla karşılaşmalarına neden olabilir.

918. Buğday ile koyun, geri yanı oyun.
Çift ile koyun, kalanı oyun.

Tarım ve hayvancılıkla uğraşan insanlar için koyun ve buğday çok önemlidir.

"Evliya Çelebi, Konya'nın hububatına da dikkat çekiyor ve diyorki "... yedi dürlü danedâr buğday olup deve dişi ta'bir olınan bir nev-i âlîsi ancak Şam civarında bulunur. Amma şa'îri gayet yağlı oldığından ata çok vermeden ihtiraz lâzımdır. Hububat ve otları çok, mezru'aları vâfir berekât ve ganimet bir şehirdir.""Buğday ile koyun gerisi oyun"darbımeselinin söylendiği Konya'da hububat üretimi ve hayvancılık önemli idi.

(Yusuf Küçükdağ, Osmanlı Döneminde Konya, s.96)

919. Buğday yanında acı ot da sulanır.
Buğdayın yanında karamuk da sulanır.

Yapılan yardımlar ve iyiliklerden bazen hak etmeyenler de yararlanabilir.

"Öğretmen, masadaki keseyi yokladı dışından: Cevizler, elmalar. "Bu da sana tabii!" Eğitmen güldü: "Buğdayın yanında karamuk da sulanır, gözünü seveyim! Götüreyim çocuklar bayram etsin! Nasıl olsa hükümetin bizim aylıkları göreceği yok! Ama yukarıdaki görüyor!..."

(Fakir Baykurt, Onuncu Köy, s. 34)

920. Buğdayım var deme ambara girmeyince, oğlum var deme yoksulluğa düşmeyince.
Buğdayım var deme ambara girmeyince, oğlum var deme yoksulluğa ermeyince.

İnsanlar bir şeye sahip olabilmeleri için o şeyin tamamen onların idaresi ve denetimi altında olması gerekmektedir. Yetiştirilen evlat da ana babaya kötü günlerinde yardım eli uzatıyorsa hayırlı evlattır.

921. Bulanık su, balıkçının yarı kazancıdır.

Karmaşalardan çıkar sağlayanlar karışıklıkların olduğu ortamları severler.

922. Buldun bir koyun, ye de doyun.
Buldun bir koyun, ye de doyun, nene lazım oyun moyun.
Buldun bir koyun, ye de doyun, neylersin ayin oyun.

İşine yarar şeyler ellerine geçen kimselerin bunu hemen değerlendirmeleri gerekmektedir. Aksi halde çok geç olabilir, ele geçen fırsat kaybolabilir.

"Tereddüt etti. Bir lahza, omuzlarını silkip gidecek sanıyordum. Fakat hayır! Gülümsemesi yayılıyor: ona "büyük"muamelesi etmemden, hoşlandı mı ne; tülbentin üzerinden başımı okşayıp, yanıma oturdu. Diyor ki:

"... ah Haticemu, sende bir lokma akıl yok vre!"

Sözlerine, ömrümde ilk defa onun ağzından işittiğim şu tekerlemeyi havalı havalı, ilave eyledi:

"... buldun bir koyun, ye de doyun, nene lazım dingil oyun?"

(Attilâ İlhan, Haco Hanım Vay!.., s.360)

923. Burun yüzden düşmez.

İnsanlar en yakınlarını ne kadar kötü huylu olsa da hayatlarından tamamen çıkaramazlar.

924. Buyuran yorulmamış.
Buyuran ağız yorulmamış.

Başkalarına emir vererek işlerini yaptıran kimseler kendileri yorulmadıkları için çalışanlarının da yorulmadığı gibi yanlış düşüncelere kapılmamalıdırlar.

925. Buzağısız ineği salhaneye salarlar.

Verimli işler yapmayan, çalıştığı yere kazanç sağlayamayan kimseler yerlerini ve mevkilerini kaybederler.

926. Büğersen göl olur, açarsan çöl olur.
Büğersen göl olur, saçarsan çöl olur.
Toplarsan göl olur, saçarsan çöl olur.

Az da olsa yapılan birikimler bir gün çoğalıp koca bir servete dönüşebilir ancak keyfice yapılan harcamaların sonu ise elde kalan koca bir sıfır olur.

927. Bükemediğin eli öp, başına koy.
Bükemediğin bileği öp, başına koy.
Isıramadığın eli öp, başına koy.
Isıramadığın bileği öp, başına koy.
Kesemediğin eli öpüp başına koy.

Kişiler eğer rakiplerini yenemiyorlarsa onların üstünlüğünü kabul edip rakiplerine iyi görünerek kendilerini onlardan gelecek kötülüklere karşı koruyabilirler.

"Kerem korktu:

"Yani ne yapmamı isterdin?"

Hiçbir şey... Bükemediğin bileği öp başına koy. Zorla eziyet etmeye de yeltenme.

(Dursun Akçam, Kanlıderenin Kurtları, s.316)

"Ritmix reklamında kum torbasıyla çalışan adam, kum torbasından okkalı bir darbe yiyince neden kum torbasına sevgiyle(!) sarılmaktadır? Reklamda, "Bükemediğin bileği öpeceksin"mesajı mı verilmek istenmektedir?"

(Alper Mestçi-Hüseyin Özcan, Milliyet Gazetesi, 04.11.2004)

928. Bülbülü altın kafese koymuşlar, "Ah vatanım"demiş.
Bülbüle altın kafes zindandır.

İnsanlar başka memleketlerde ne kadar iyi yaşam koşullarına sahip olsalar da yine de kendi memleketlerinin özlemini çekerler.

"Bizim köyden Hacı Mehmet çürük bir otopos aldı! Düldül mü, Bülbül mü koymuş adını. Onunla cumadan gittik, bu sabah geldik. Ne kadar kötü olsa boklu köyünü özlüyor insan..." Bülbülü altın kafese koymuşlar daaa, vatanım vatanım deye ötmüş.

(Fakir Baykurt, Kara Ahmet Destanı, s.27)

"Bülbülü altın kafese koymuşlar ah vatanım" demiş. Bilirsiniz bu lafı. İnsan nerede mutluysa, nerede rahat ediyorsa orasıdır yeri yurdu. Şu ölümlü dünyada mutlu olmak için fazla şeye ihtiyaç duymayanlar grubundansanız eğer, ne demek istediğimi anlarsınız!"

(Serda Kıvılcım, Star Gazetesi, 28.10.2004)

929. Bülbülün çektiği dili belasıdır.
Herkesin çektiği kendi dili belasıdır.
Herkesin çektiği kendi dili cezasıdır.
Herkesin çektiği ameli belasıdır.
Herkesin çektiği ameli cezasıdır.

Herkes diline sahip olmalıdır; sahip olmayanın başına kötülük gelir.

"Bülbülün çektiği dili belasıdır!" derler, yine bir münasebetsizlik ettim, hiç lüzum yokken, "Biraz iyileştiniz inşallah?" diye bir nezaket yapmak istedim. Sen misin hatır soran? Huriye Hanım öyle bir parlayış parladı ki anlatamam."

(Reşat Nuri Güntekin, Çalıkuşu, s.147)

930. Büyüğü döv ki küçük ibret alsın.
Büyüğü döv ki küçüklere ibret olsun.

Birisine ders verilmek isteniyorsa öncelikle o kişinin kendisine örnek aldığı kişiye hata yaptığında ceza verilmeli ki diğeri bundan ders alsın ve davranışlarını düzeltsin.

931. Büyüğünü bilmeyen Allah'ını bilmez.
Büyüğünü tanımayan Allah'ını tanımaz.

Büyüklerine saygı duymayan, onlara saygısızlık etmekten korkup çekinmeyen kimseler dinin kurallarına uymaya da çalışmazlar.

"Kocasına karşı gelen bir kadın, ağzıyla kuş tutsa bile nasıl ermiş olabilir? Büyüğünü bilmeyen, Tanrı'sını hiç bilmez."

(Lütfi Kaleli, Vakarlı Mamo, s.207)

932. Büyük balık büyük gölde olur.

Dar alanda ve kısıtlı olanaklarla büyük işler başarmak çok zordur.

"Üç beş ne verirse al. Dön Kazaya!.. Gençsin, yiğitsin. Tuttuğunu koparırsın. Bir kapıya kapılan. Büyük balık büyük gölde olur derler. İnsan köy yerinde keçi kuyruğuna benzer. Ne uzar, ne kısalır. Bizim kazada Resul Efendi derler, bir adam var."

(Abbas Sayar, Çelo, s.61)

933. Büyük balık küçük balığı yer.
Büyük balık küçük balığı yutar.

Güçlüler her durumda güçsüzleri ezer ve isterlerse onları yok edebilirler.

"Motor çıkmasa böyle yapmazdım, motor çıktı! Ben de toprakları çevireceğim. Bu dünya büyük balıkların dünyası. Böyük balıklar her zaman küçükçe balıkları yutar. Ben de yutacağım çevremdeki küçükleri..."

(Fakir Baykurt, Kara Ahmet Destanı, s.66)

"Her yer bir matem evi gibi ölgün ve acılarla doluymuş. Güçlü olanlar zayıfları eziyormuş. Büyük balık küçük balığı yutuyormuş. Üstelik, görünürde, kimse bu zorbalardan hesap da sormuyormuş."

(Mehmet Ali Bulut, Derviş ve Sinha, s.43)

934. Büyük başın derdi büyük olur.
Büyük başın ağrısı büyük olur.

Sorumluluk ve yetkileri geniş bir işe sahip olan kimselerin sıkıntıları da büyük olur.

"Çukurovanın her zaman büyük dertleri olmuştur. Büyük başın büyük derdi olduğu gibi.

Çukurovada, yine halkın zevkle söylediği bir laf vardır: "Seyhan Ceyhan böyle akar, biz de alık alık bakarız."Seyhandan Ceyhandan hiç faydalanılmıyor. Bu iki suyun Çukurovaya yalnız zararı oluyor. Çukurovalının içinde bir dert bu."

(Yaşar Kemal, Peri Bacaları, s.9)

"– Hakkınız var, Madam! Dedi ve sonra memleket sevgisinin uyandığı bir dertleşme ihtiyacıyla ekledi, Arap ve Suriyeli ruhlarıyla aramızda farklar var. Biz bunu tahlile meşgulüz ve zorluk çekiyoruz.

– Bir Türk atasözü hatırlıyorum: Büyük başın ağrısı büyük olur."

(Refik Halit Karay, Çete, s.41)

935. Büyük lokma yemeli büyük söz söylememeli.

İnsanlar böbürlenip övünerek çevresindekilere karşı sonradan pişman olacakları sözler söylememelidirler.

"– Buyurunuz efendim, gelin hanım. Siz de fakirhanemize ayak atmaya tenezzül eder miydiniz acaba? Ey, dünyadır bu, büyük lokma yemeli de büyük söz söylememeli. Konağınızda bu âna kadar ne ben kaynanalığımı bildim, ne de oğlum damatlığını."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Mezarından Kalkan Şehit/Eti Senin Kemiği Benim/Tünelden İlk Çıkış, s.319)

"Kiracımın nikâhlı kızı iki tarafın ağır davranmasından, düğün masrafından kaçmasından canı sıkılmış, nikâhlısına kaçmıştı. Ayıpladım, söylemedik söz bırakmadım: "Ben olsam o kızı koyun gibi çengele asardım..."dedim. Şimdi başıma daha antikası geldi. Büyük lokma yutmalıymış da, büyük konuşmamalıymış."

(Orhan Mithat, Şişli Hayatı, s.151)

936. Büyük söyleme başına gelir.

Kişiler, kendilerinin de başlarına gelebileceğini düşünerek başkasının başına gelen kötü durumla alay etmemeli ve bu durumları asla yaşamayacakları iddiasında bulunmamalıdırlar.

937. Büyük taşın büyük gölgesi olur.

Büyük sıkıntıların etkileri de büyük olur.

938. Büyükler huzurunda az söyle tez kalk.

Kişiler büyüklerinin sözlerini kesmeden dinlemeli, onları rahatsız edecek kadar uzun zaman yanlarında kalmamalıdırlar.

939. Büyüklerin sözü altın gibidir, yerde kalmaz, biri almazsa öbürü alır.
Ulu sözü yerde kalmaz.

Büyüklerin söyledikleri sözler yaşanmışlıklarının verdiği tecrübeler sonucudur. Bu nedenle bunları bir kişi dinlemese de mutlaka dinleyen ve bunları uygulayan birileri çıkar.

940. Büyüklük Tanrı'ya yakışır.

Herkesten ve her şeyden büyük olan yalnızca Tanrı'dır. İnsanlar bu yüzden sınırlarını bilmelidirler.

C

941. Cahil kendisinin düşmanıdır, başkasına nasıl dost olur?

Cahil ve beceriksiz kimseler kendi iyilikleri için bile doğru şeyler yapamayıp kendilerine zarar verirlerken onlardan başkaları için iyi şeyler yapmaları beklenemez.

942. Cahil olan kimse vakitsiz öten horoz gibidir.

Bilgisi olmadığı halde bir konu hakkında konuşan ya da bir işi yapmaya kalkan cahil kimselerin söyledikleri ya da yaptıkları kimseye yarar sağlamaz.

943. Cahile söz / laf anlatmak, deveye hendek atlatmaktan güçtür / zordur.

Belirli bir bilgi, kültür ve anlayış düzeyine sahip olmayan kişilerle konuşarak onlara bir şeyleri anlatmak çok zor, kimi zaman da olanaksızdır.

"Ne demiş atalarımız; cahile laf anlatmak deveye hendek atlatmaktan zordur. Ben de tarih bilmeyene tarih anlatıyorum. Boşa çene yoruyorum."

(İbrahim Kılınç, Saklı Umudun Peşinde, s.244)

944. Cahilin dostluğundan, alimin düşmanlığı yeğdir.

Bilgili bir düşmandan gelecek her türlü kötülük zararı dokunmadan akıl yoluyla öngörülüp çözülebilir.

945. Cahilin sofusu şeytanın maskarası.
Kadının sofusu şeytanın maskarası.

Gerçek ibadetin nasıl yapıldığını bilmeyen kişiler biçimsel ibadetleriyle uğraşırken yapmaları gereken işleri göz ardı ederler. Bu durum onları alay konusu haline getirir.

"Bu arada hemen ilave edeyim ki, ipe sapa gelmeyen konularla vakit geçiren bir takım partilerin elinden kurtulmam, bana sağlam bir ruh kazandırdı. Bu sağlamlığı kafamda da hissedebilsem!

"Cahilin sofusu şeytanın maskarasıdır"derler. Demek bu fakir kulunuz da, aylarca şeytanın maskarası olduğuna göre, şu satırları yazana kadar "cahilin sofusu"idi! Buradaki sofuluğu antidemokratik davranışları destekleme mânasına kullanıyorum efendim!"

(Oktay Verel, Kuklalar, s.270)

946. Cambaz ipte, balık dipte gerek.

Her şeyin bir yeri vardır. Bunlar ancak o yerde olduklarında değer ve anlam kazanırlar, kendilerini ancak o yerde gösterebilirler.

"Adamlardan biri kaçıncı sınıftasın diye sordu. Üçüncü sınıftayım kayıtlıyım, efendim, topal leylek uçamaz, cins cinse çeker, babam Hamit Bey reisi azamdır, cambaz ipte balık dipte gerek, babam ile baş öğretmenimiz Hulusi Bey her akşam bu ilim ve irfan yuvasında, balı olan bal yemez mi, fazla konuşmayalım, benlik İblise yakışır diyeceksiniz, aç aman bilmez, çocuk zaman bilmez, diyeceksiniz ki ben bunları nereden biliyorum..."

(Barlas Özarıkça, Ters Adam, s.227)

947. Cambazın cambazlığı seyircinin bakması iledir.

Bir şeyin değeri ona ilgi gösteren kimseler varsa ortaya çıkar.

948. Cami ne kadar büyük olsa imam gene bildiğini okur.
Cami ne kadar büyük olsa hoca gene bildiğini okur
Cemaat ne kadar çok olsa imam gene bildiğini okur.
Cemaat ne kadar çok olsa hoca gene bildiğini okur.

Yetkiyi elinde bulunduran kimseler çevredekilerin isteği ne olursa olsun kendi kararlarını uygulamayı yeğlerler.

"[...] Duymazdan geleceksin. Hani ne demişler, "İmam bildiğini okur."Yarın hazineyi bulalım, bak ortalık ne oluyor. Tıss... Anladın mı? O söyleyenler gülenler, gelir önünde el uğuştururlar. Ağamsın, dayımsın derler. Böyledir bizim köyün adamı. Sen sen ol kimseye kulak asma. Başkasına da bir şey deme. Söz aramızda bu Osman'ın ağzı biraz gevşekti. Bak o gün güttü muhtara laf kaptırdı. Geceleyin onun için gizlice geldiler oraya. Oysa bu işler gizlilik ister kardaşım. Ağzın sıkı olacak. Öyle değil mi?"

(Talip Apaydın, Define, s.165)

949. Cami ne kadar dolu olsa, padişah gelince yer bulunur.

Sıradan şeylerin arasında önem ve değer verilenlere her zaman yer bulunur.

"İyi kötü yedim doydum, daha fazla yiyesim yok! Halil A girer gene: "Yiyesim yok diye kendini kasma yahu Celil emmi! Ne demiş eski aklı erik atalar? Cami ne kadar dolu olsa, padişah gelince yer bulunur. Bak adakabağı tatlısına geliyor sıra! Adakabağı tatlısı, sen daha iyi bilirsin, yemeklerin padişahı! Nazlanma buyur; hem de anamı kızdırma, kalkar sürür seni şimdi"

(Fakir Baykurt, Yarım Ekmek, s. 257)

950. Caminin mumunu yiyen kedinin gözü kör olur.
Caminin mumunu yalayan kedinin gözü kör olur.
Mescidin mumunu yiyen kedinin gözü kör olur.

Üzerinde hakkı olan kişi ya da kurumlara hainlik eden kimseler mutlaka cezalarını bulurlar.

"Bu da ne demek oluyor diye soracaklarına, bir atasözü ile yanıt caminin mumunu yiyen kedinin gözü kör olur. Bizim sorunumuz mumu yiyen kedilerin gözlerinin hala açık olması".

(Yavuz Donat, Milliyet Gazetesi, 18.09.1997)

951. Can boğazdan gelir.
Can boğazdan geçer.

Kişi, sağlıklı yaşayabilmek için iyi ve dengeli beslenmelidir.

"Ana, o yemeği sümüren bir iştahla yedikçe: "Ye yavrum ye, can boğazdan gelir, ye... Yersen şu tatlı canını kurtarırsın belki. Ye yiğidim ye..."diyor, onu yüreklendiriyordu. Çocuk yedikçe de seviniyordu."

(Yaşar Kemal, Yağmurcuk Kuşu, s.96)

"Günde yarım kilo baklava yemeden edemem. Neden? Can boğazdan gelir!"

(Orhan Kemal, Sarhoşlar, s.73)

952. Can bostanda bitmez.
Baş bostanda bitmez.

İnsan, sağlığının kıymetini bilmeli, ona gereken önem ve özeni göstermelidir.

"Korkmayıp da ne yapsınlar fikaralar."

"Can bu!"

"Can dediğin bostan tarlasında bitmez ki..."

"Belki bu kasabayı bırakırlar da giderler."

"Belki büyük şehirlere kaçarlar."

(Yaşar Kemal, İnce Memed 3, s.198)

953. Can candan şirindir / tatlıdır.

Kişinin kendi canı başkalarının canından daha önemli ve önceliklidir.

954. Can canın yoldaşıdır.

İnsanlar yalnız olmaktan çok, çevrelerinde hep konuşabilecekleri, bir şeyler yaşayıp paylaşabilecekleri kimseler olmasını isterler.

"Can canın yoldaşıdır. Bizim sıkıntımız başka. Seni sıkmak istemiyoruz. İstersen söyleyelim...

Sizin sıkıntınız benim sıkıntım değil mi?"

(Ümit Kaftancıoğlu, Tek Atlı Tekin Olmaz, s.95)

955. Can cefadan da usanır sefadan da.

İnsanlar sürekli acı çekmekten usandıkları gibi sürekli sefadan da sıkılıp farklı şeyler yaşamak da isteyebilirler.

956. Can ciğerden tatlı.
Can kardeşten tatlıdır.

Anne babalar evlatlarına, kardeşler kardeşlere ne kadar düşkün olurlarsa olsunlar kimi zaman kendi canları daha değerli olur.

"İşte bunu, bu parmak kadar küçücük çocuğu öldürecek. Hem de öz bir kardaşını... Diyormuş ki, ben onu öldürmezsem, büyüyünce o beni öldürecek. Neyleyim ki, can kardaştan tatlıdır, ol sebepten ben kardaşım Mustafayı tez günde öldürmeliyim."

(Yaşar Kemal, Kale Kapısı, Kimsecik 2, s.257)

957. Can cömertliği kolay olmaz.
Can cömertliği lakırdı ile olmaz.

İnsanların canları kendileri için çok değerli olduğundan kolay kolay canlarıyla ilgili özveride bulunamazlar.

958. Can cümleden azizdir.

Kişi için her şeyden önce kendi canı ve çıkarları gelir.

-A, nasıl korkup telaş etmeyelim evladım? Can cümleden aziz.

İrfan Bey:

-Evet, haklısınız. Can, cümleden azizdir. Ama buna karşılık bizde bir atalar sözü vardır: "Cümle ile gelen düğün, bayramdır"derler.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Kuyruklu Yıldız Altında Bir Evlenme/Kaderin Cilvesi, s.72)

959. Can çekişmektense ölmek yeğdir.

İnsanlar acı çekerek yaşamaktansa ölüp sıkıntılardan kurtulmayı yeğlerler.

960. Can çıkmayınca huy çıkmaz.
Can çıkmadan huy çıkmaz.
Can çıkmadıkça huy çıkmaz.
Can çıkar huy çıkmaz.

Kişiyle birlikte doğup şekillenen huyu değiştirmeye kimsenin gücü yetmez. Kişiler ölünceye kadar başlangıçta neyse o biçimde varlıklarını sürdürürler.

"Yahu Abdi Baba,"dedim bir gün, "şimdi de yeni çehreler buldun, onlara anlatır durursun. Bunlar da sırtlarını dönüp gittiğinde yine fakire ihanetten mi dem vuracaksın?"Mahcup bir edayla cevap verdi. "Can çıkar huy çıkmaz nazarım. Başka nasıl hayeller gerçek olur, tasavvurlar imkan bulur?"

(Reha Çamuroğlu, Son Yeniçeri, s.232)

"Milletin harman yerindeki badası bile kalktı. Bizim nohutlar daha tarlada bekliyor. Hiç oralı olduğun yok. Yüz kileye yakın nohut rüzgârın önünde etrafa savruluyor; ben burada kavruluyorum haberin yok. Senin canın çıkmadan bu eringeç huyun çıkmaz. Benim canım burnumda, haberin yok. Dili uzunlar çeşmede ileri- geri bizi çekiştiriyor, senin oralı olduğun yok."

(M. Şakir Çetin, Bir Aşk Masalı, s.36-37)

961. Cana gelecek mala gelsin.
Cana gelecek kaza mala gelsin.
Cana gelecek zarar mala gelsin.

İnsanlar eğer bir zarara uğrayacaklarsa bunun mala gelecek bir zarar olmasını yeğlerler. Kendilerini yani canlarını korumak için mallarını gözden çıkarırlar.

"(...) çocuklar dükkanları taşlıyorlar, önemli maddi zarar oluşuyor, ortam her türlü provokasyona açık ama dönemin Diyarbakır Valisi olağanüstü bir yönetimle bu olayları can kayıpları büyümeden, güvenlik güçlerini çocukların üzerine sürmeden

geçiştiriyor ve olayların hemen arkasından kanımca türk idare tarihine geçebilecek örnek bir ifadeyle 'cana gelecek mala gelsin' değerlendirmesini yapıyor."

(Eser Karakaş, Star Gazetesi, 08.10.2008)

962. Candan ahbap, kandan şarap olmaz.

Nasıl ki şarabın malzemesi kan olamıyorsa hiçbir dost da tam anlamıyla içten ve özverili olamaz.

963. Canı yanan eşek attan yürük olur.
Canı acıyan eşek atı geçer.
Acımış eşek attan yürük olur.
Acımış eşek katırdan yeğin gider.

Canı yanan kimseler, aynı olayı tekrar yaşayıp acı çekmemek için kendilerinden beklenmeyecek biçimde güçlerini kullanıp, ellerinden gelenin ötesinde bir başarı gösterebilirler.

"Molla Nasrettin kaç para? Sizin oralarda belki yoktu, ama bizim buralarda ünlü sözdür, canı yanan eşek atı geçer hırpadak.... Biz canı yanmış eşeğiz ki Köroğlunun kıratı bizim tozumuza dumanımıza yetişmez göçmen ağa, sen öyle mi belledin."

(Kemal Tahir, Yorgun Savaşçı, s.325)

964. Cefa çekilmeden sefa sürülmez.

Eğer rahat bir yaşam sürmek isteniyorsa bunu sağlamak için belli sıkıntılara katlanmak gerekmektedir.

"– Ben hepsini hoş görürüm azizim. Böyle üzüntüler muhabbete çeşni veren tuz biber hükümündedir.

– Bazen iş zehir zemberek olur.

– Cefa çekilmeden sefa sürülmez."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Kuyruklu Yıldız Altında Bir Evlenme/Kaderin Cilvesi, s.316)

965. Cefayı çekmeyen safanın kadrini bilmez.
Cefayı çekmeyen âşık safanın kadrini bilmez.

Yaşamlarında hiç sıkıntı çekmemiş kimseler içinde bulundukları rahat koşulların kıymetini bilemezler.

"Muhabbet bir bela şeydir, giriftar olmayan bilmez. Cefayı çekmeyen aşık safanın kadrini bilmez. Haydi bakalım sen Zühre hanım getir, bende bunun elbiselerini giydireyim."

(Muhittin Sevilen, Karagöz, s.15)

966. Cehenneme nisbet araf cennettir.

Yetersiz olsa da iyi bir şeye sahip olmak; hiçbir şeye sahip olamamaktan veya kötü bir şeye sahip olmaktan daha iyidir.

967. Cehli itiraf bilgiçlikten iyidir.
Cehli itiraf bilgiçlikten yeğdir.

Bilgisiz olduğunu kabul etmek kişilere çok şey kazandırabilir. Bilgisiz olduğu konuların farkında olan kimseler çok çalışarak bu açıklarını kapatabilirler.

968. Cemal gider ama kemal seninle kalır.

Yüz güzelliği geçicidir; ancak sahip olunan bilgi ve deneyimlerle kazanılan olgunluk kalıcıdır.

969. Cennet de bu dünyada, cehennem de.
Cennet de bu dünyada, cehennem de hangisini kazanırsan.

Dünyada yaşanılan iyi ya da kötü olaylar cennette ya da cehennemde yaşanılacağı düşünülen olaylarla bir tutulurlar.

Kişilerin cennet ya da cehenneme gitmelerine neden olacak davranışları bu dünyada yaptıklarıdır.

970. Cezasız cürmün sahibi çok olur.

Sonunda ceza alınmayacağı bilinen suçları yapanlar da üstlenenler de çok olur.

971. Cihanda bir dertsiz yoktur.

Dünyada her kişinin az ya da çok bir derdi, sıkıntısı vardır.

972. Cihanda yar ol, bar olma.

İnsanlar yaşamları boyunca her zaman başkalarına yük değil, aksine onların acılarını ve sevinçlerini paylaşarak yüklerini azaltan dostlar olmalıdırlar.

973. Cin tutana bir muska yeter.

Kimi zaman ufak olduğu için önemsenmeyen şeyler bile işe yarayabilir. Küçük bir alet bir sorunu giderebilir, bir söz kızgın bir kimseyi yatıştırabilir.

"Abicim bulduk!"

"Ama bir tane o!"diye itiraz eder gibi oldu Sabri

"Yüz tane mi olacaktı abicim, cin tutana bir muska yeter! dedi Bedri.

(Hikmet Temel Akarsu, Alelade, s.54)

974. Cins horoz yumurtada / yumurtadayken öter.

Soylu kişiler daha çocukluktan itibaren değerlerini kanıtlayacak biçimde davranışlar gösterirler.

"Cins horoz yumurtada iken bile öter derler. Bu sözü kanıtlayan, lig dördüncüsü ve sezonun güçlü ekibi Denizli spor karşısında işi garantiye almak isteyen Daum, çift ön..."

(Devrim Sağıroğlu, Hürriyet Gazetesi, 10.05.2004)

975. Cins kedi ölüsünü göstermez.

Soylu kişiler ne kadar sıkıntı çekseler de bunu en yakınlarına bile belli etmezler.

"Kadın yineledi.

- Herhalde.

- Ayvaz daha altı yaşında.

- Vakitsiz ölebilir! Ama belki de ölmemiştir.

Kısa bir sessizlik daha geçti aralarında.

– Kimbilir? Dedi erkek. Orasını hiç bilmeyeceğiz. Cins kediler ölüsünü göstermez..."

(Necati Cumalı, Değişik Gözle, s.70)

976. Cömert derler maldan ederler, yiğit derler candan ederler.
El, adamı cömert der maldan eder, yiğit der candan eder.

Kişiler başkalarının aşırı övgülerine kapılıp abartılı davranışlarda bulunmamalıdırlar.

977. Cömertle nekesin harcı birdir.
Nekesle cömerdin harcı birdir.

İster cömert olsun ister cimri, her insan aynı sonucu yaşar.

Ç

978. Çabalama ile çarık yırtılır.

Bir işi zorla yapmaya kalkan kimseler işin sonunda zararlı çıkarlar.

979. Çabuk veren iki verir.

Gereksinimi olan ve birilerinden sorunlarının çözümlenmesi için yardım isteyen insanlara hemen yardımcı olunması yapılan yardımın değerini de arttırır.

980. Çağrıldığın yere git, ar eyleme; çağrılmadığın yere gidip yerini dar eyleme

Gel denilen yere gitmeye ar eyleme; gelme denilen yere gidip yerini dar eyleme.
Çağrılan yere erinme, çağrılmayan yere görünme.
Çağrıldığın yere erinme, çağrılmadığın yere görünme.
Çağrıldığın yere aş ol, çağrılmadığın yere taş ol.

Kişiler bir yere çağrılıyor ve isteniyorsa gitmelidir. İstenmeyen, çağrılmayan yerlere gidilmemelidir. Çağrılmayan yere gitmenin ne gidene ne gidilene yararı olur.

"Randevu almadan gideceklere hatırlatma. "Çağrıldığın yere git ar eyleme, çağrılmadığın yere gidip dar eyleme." Davetsiz gelen döşeksiz oturur."

(Fatoş Karahasan, Milliyet Gazetesi, 12.01.2004)

"...Bugün cumartesidir; ana babası "Yemeğe kal!"derse olmazlanma. Çağrıldığın sofraya teşekkür et otur. Ancak çağrılmadığın yerde uzak dur!"

(Fakir Baykurt, Koca Ren, s. 263)

981. Çağrılmayan yere çörekçiyle börekçi gider.

Çağrılmayan yere bozacı ile şıraca gider.
Çağrılmayan yere kedi ile köpek gider.

Kişiler bir yere onlara gereksinim duyulduğu ve değer verildiği için çağrılırlar; eğer kendilerine böylesi bir önem, değer verilmemiş ve çağrılmamışsa o yere kesinlikle gidilmemelidir.

"Ortak Hükümetin "küçük"ortağı, şaşı, kör de olsa ortakları (aslında hepsi, de "gözü açık" değilse bile, "açıkgöz" geçinmekte), her ortaklığa dünden hazır. Öne sürdüğü tek koşul: "Yeter ki, ben de hükümette olayım"Böyleleri, atalarımızın bu gibi tutumdakiler için söylediklerini, artık öğrenmek zorundalar. "Çağrılmayan yere çörekçi ile börekçi gider" ancak."

(Seha L. Meray, Su Başlarını Devler Tutmuş, s.77)

982. Çakalsız köy olmaz.

Bir toplulukta mutlaka huzursuzluk çıkaran, kötü işler yapan kişiler bulunur.

983. Çalı çırpı ile ev yapılmaz, harç ister.

Değersiz şeylerle sağlam işler yapılamaz.

984. Çalıda gül bitmez, cahile söz yetmez.

Bazı şeylerin olması kimi zaman olanaksızdır. Gülün çalıda bitmemesi gibi anlayışsız, cahil kimselere de laf anlatmak olanaksızdır.

985. Çalışmak ibadetin yarısıdır.

Yararlı işler yapan dürüst ve namuslu kimseler yaptıkları bu işlerle Tanrı katında da değer kazanmış olurlar.

986. Çalma elin kapısını, çalarlar kapını.
Çalma elin kapısını elinin ucu ile, çalarlar kapını var gücü ile.
Kimsenin kapısına bakma ki kapına bakmayalar.

İnsanlar başkalarına yaptıkları kötülüklerin daha fazlasıyla bir gün kendileri karşılaşırlar.

"Sorun çıkarma. O iş çoktan bitti... Hem laf aramızda, kaç kişi severdi Yıldırım'ı şu teşkilatta? Dört ya da beş kişi. Neden? Çünkü insanların kuyusunu kazmaya çalışırdı. İyi adamdı, yiğit adamdı, ama biraz paranoyaktı. Teşkilat içi operasyonlar düzenleyip dururdu. Eee ne demiş atalarımız, çalma elin kapısını, çalarlar kapını... Ama bunların hepsi geçmişte kaldı.

(Ahmet Ümit, Sis ve Gece, s. 218)

987. Çam ağacından ağıl olmaz, el çocuğundan oğul olmaz.
Kül tepecik olmaz, güvey oğul olmaz.

İster güvey ister evlatlık alınmış olsun, bir kişi öz evladın yerini tutamaz.

988. Çamur olmazsa hamur olmaz.

Tarımla uğraşanların topraktan daha iyi verim alabilmeleri için çok emek harcayıp toprağı iyi işlelemeleri, sulama vb. işlere önem vermeleri gerekmektedir.

"Cenaballah verir beyim!"dedi. "Çamur olmazsa hamur olmaz"

"Yok canım, gerekliyse tarlaya gerekli, yola gerekli değil ya?

"Olur mu? Yağdı mı her yere yağar yağmur...

(Fakir Baykurt, Anadolu Garajı, s.56)

989. Çamura bat da kalıbını seyreyle.

Kişilerin güç ve bilgilerinin sınırı, olumsuz durumlarla karşılaştıklarında verdikleri kararlar ve buldukları çözüm yollarıyla anlaşılır.

990. Çamura batan arabayı koca öküz götürür.
Batmış kağnıyı koca öküz çıkarır.

İçine düşülen zorlu durumu ancak işin sorumlusu ve deneyimli olanları çözerler.

Bir cigara yaktı. Çırpı atıp ateşi biraz harlattı. "Çok bilen çok bildiğinden doğru söylemiş. 'Batmış kağnıyı koca öküz çıkarır' demiş... Doğru bi laf diye işte buna derim. Altmış mermiyle tüfeği taşımaktan başka ilk nöbeti de biz tuttuk!"

(Kemal Tahir, Rahmet Yolları Kesti, s.289)

991. Çanakta balın olsun, Yemen'den arı gelir.
Çanakta balın olsun, Yemen'den sinek gelir.
Çanakta balın olsun, Bağdat'tan arı gelir.
Çanakta balın olsun, Bağdat'tan sinek gelir.
Pekmez gibi malın olsun Antakya'dan sinek gelir.

Malı iyi ve kaliteli olan kimseler reklam yapmaya bile gereksinim duymadan çok uzak yerlerden dahi alıcı bulurlar.

Galip bey:

-Ne duruyorsunuz? Ateşe devam edelim. Ölümlü dünyadayız. Vakit geçmesin! dedi. Kaputunu çıkarıp duvarına asarken:

-Oğlum garson! Hani bizim avadanlıklar? Diye seslendi.

Rüştü bey etrafına baktı:

-Dördüncü yok!

-Çanakta balın olsun. Sineği gelir Bağdattan... İşte Murat oğlumuz...

-Murat yazıları yazacak...

-Öyleyse, Ertuğrul Hikmet oğlumuz...

(Kemal Tahir, Hür Şehrin İnsanları, s.31)

992. Çapkınlığın sonu dervişlik, aşifteliğin sonu ebeliktir.
Kahpenin sonu ebelik, külhaninin sonu dedelik.

Uygunsuz işlerle uğraşanların sonları çok iyi olmaz.

Veysi –Bravo koca şair... Demek sen, matbaadan kovulduktan sonra postu meyhaneye serdin?

Neşatî –Ya ne sandın? Bizde çapkınlığın sonu dervişlik, aşifteliğin sonu ebeliktir dedikleri gibi muharrirliğin ötesi de ayyaşlıktır.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Can Pazarı, s. 216)

993. Çaputluya çalı düşman.

Ekonomik durumu iyi olanlardan yararlanmak isteyenler olduğu gibi onlara zarar vermek isteyenler de çok olur.

994. Çaresiz derde lokman da aciz kalır.
Çaresiz derde lokman neylesin?

Öyle dertler vardır ki bunlara çare bulmak olanaksızdır. Bu işte en yetenekli, usta ve ünlü olanların bile çare bulmaya bir katkısı olamaz.

995. Çarık çarıkla, sarık sarıkla.

Her iş yerli yerinde ve zamanında, kendisine uygun olanla yapılmalıdır.

996. Çarşı iti ev beklemez.
Çarşı iti av beklemez.
Çarşı iti koyun beklemez.
Çakal eniği kurt olmaz, çarşı iti koyun beklemez.

Vurdumduymaz, aylak kimselerden düzenli ve disiplinli işler yapmasını beklenmemelidir.

"Önlerinden, sortlarına kocaman denklerle, ak sarıklı hamallar geçiyordu. Baldırı çıplak oğlanlar, kırık testiler içinde, birbirleriyle itişerek su, şerbet satıyorlardı. Destuuuur, vardaaa sesleri kırbaç şakırtılarına karışıyordu.

Zehra gene:

- Kız Güllü... diye haykırdı, savuşma heybelerin önünden. Çakal eniği kurt olmaz, çarşı iti koyun beklemez demişler... Hacı ağan görünürlerde yok mu?..."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.5)

997. Çatal kazık yere batmaz.
Çatal kazık yere geçmez.

Bir yerde birden çok kimseye yetki ve sorumluluk verilirse orada işlerin yürümesi zorlaşır.

"Halk arasında çatal kazık yere batmaz diye bir söz vardır. Ucu çatallı kazıkların yere çakılmasındaki zorluğu ifade ederek iki başlılıkla yol almanın sıkıntısını özetler."

(Fikret Bila, Milliyet Gazetesi, 19.03.2003)

998. Çay kuşu, çay taşı ile vurulur.

Bir iş, o iş için en uygun gereç ve en pratik yöntemle yapılmalıdır.

999. Çay kuşu ayağından tutulur.

Yapılacak bir işte başarıyı yakalamak için o işin inceliklerini bilmek gerekir.

1000. Çekişmeden pekişilmez.

Kişiler arasında sağlıklı ilişkiler kurmak ve doğru kararlar almak için tartışmalar yapmak son derece önemlidir.

1001. Çengi ölüsü çalgı ile kalkar.
Çengi ölüsü daire ile kalkar.
Çengi ölüsü tef ile kalkar.

Yaşamları zevk ve eğlenceyle geçen kimseler en kötü günlerinde bile bu alışkanlıklarını değiştirmezler.

Toplumda bireyler, kendi gelenek ve göreneklerine uygun davranırlar.

"Bir kalemde borçlar da kapanır dertler de. Ele karşı ar ediyorum. "Para için evladını muhbirledi"diyecekler. Benim öğütlerimle yola gelmiyor. Omuzu doğrultusuna gidiyor. Çengi ölüsü çalgı ile kalkarmış. Onların eline düşerse iki günde akıllandırırlar. Verdiler mi ceryanlıya, saydılar mı otuz sopa. Ya da biraz hava pompaladılar mı. Bak nasıl tanıyor ana babayı."

(Mehmet Güler, Ak Badanalı Ev, s.112)

1002. Çerçi başındakini satar.
Aktar başındakini satar.

Ticaretle geçinen kimseler iyi bir müşteri bulduklarında ellerinde ne varsa -hatta kendi eşyalarını bile- satarlar.

1003. Çerçi kızı boncuğa aşıktır.

Çocuklar büyüklerinden ne görürlerse ona yatkınlık duyarlar.

1004. Çıkmadık candan umut kesilmez
Çıkmadık canda umut vardır.

Kişiler ne kadar kötü durumlara düşseler de umutsuzluğa kapılmamalı, sonuna kadar mücadele etmelidirler.

"Köpekler sinirimi bozdu, şimdi kendime gelirim. Buldum: Yalnız kalmaktan korktukça yalnızlığım artıyor. Bu sefer gerçekten gülümsedim. İster görün, ister görmeyin; gülümsedim işte. Her şeyimi kaybetmedim daha; çıkmayan candan ümit kesilmez, havlayan köpek ısırmaz. Hay Allah kahretsin!"

(Oğuz Atay, Korkuyu Beklerken, s.37)

"Elimizdekini avucumuzdakini hekime, hocaya ilaca verdik. "Çıkmadık canda ümit vardır"derler. Kurtarmak için elimizden ne gelirse yaptık, ne altımızda kaldı, ne üstümüzde."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Mürebbiye, s.190)

1005. Çıngıraklı deve kaybolmaz.

Girdiği ortamda kendilerini yararlıklar göstererek belli eden ve izler bırakan kimseler unutulmazlar.

1006. Çift edersen bağlanırsın, bağ edersen eğlenirsin.

Geçimini tarımla sağlayan kişiler işleri ve ürettikleriyle oraya bağlanırlar.

1007. Çiftçinin ambarı sabanın ucundadır.
Zahirenin ambarı sabanın ucundadır.

Toprakla uğraşanlar emek verip toprağı iyi işledikleri sürece bolca ürün elde ederler.

1008. Çiftçinin karnını yarmışlar, kırk tane "gelecek yıl"çıkmış.
Çiftçinin karnını yarmışlar; kırk "bu yılcık"kırk "bıldırcık"çıkmış.
Ekincinin karnını yarmışlar; kırk "bu yılcık"kırk "bıldırcık"çıkmış.
Rençberin kırk senesi var, bu sene olmadı, gelecek sene.

Tarımla uğraşan kişilerin daha iyi ve verimli ürün elde edebilmeleri için önlerindeki süreçte sürekli yenilenmeleri ve kendini geliştirmeleri, aynı zamanda umutlarını da yitirmemeleri gerekmektedir.

Almanya'ya gitmem sakıncalıydı. Danıştay da değiştiremedi bu gerçeği. Böylece, Almanya büyük bir tehlikeden kurtulmuş oldu. 1974'ten bu yana, lisede öğretmenim. Şiir, öykü, anı, Şiir, öykü, anı, hazırlamaya çalıştığım yapıtlarım var. Hani köylünün karnını

yarmışlar da, kırk tane gelecek yıl çıkmış ya, benim kafamda da kırk tane gelecek yıllık tasarı..."

(Selim Esen, Kendileri, s.408)

1009. Çiftçiye yağmur, yolcuya kurak; cümlenin muradını verecek Hak.
Çiftçi yağmur ister, yolcu kurak.
Çiftçi yağmur ister, kiremitçi kurak.

İnsanlar Tanrı'dan kendileri için en iyisi neyse onu dilerler, Tanrı da bu dileklere göre kullarının yardımcısıdır.

1010. Çingene ciğer pişirir, yemeden karnın şişirir.

Paragöz kimseler karınlarını doyurma konusunda bile cimridirler.

1011. Çingene çingeneye çatmadıkça kasnak boynuna geçmez.
Abdal abdala çatmadıkça kasnak boynuna geçmez.

Görgüsüz ve geçimsiz kimseler ancak kendi gibi olanlarla birbirlerine girdikleri zaman gerçek yüzleri ortaya çıkar.

"Esenyel Lisesi'nin gündeminde, Zeynel ve Canavar Mustafa vardı. "Canavar bu kez serte çattı. Çingene çingeneye çatmayınca kasnak boynuna geçmezmiş. Ama bizim bildiğimiz Canavar Mustafa bunu, onun yanına bırakmaz."

(Hasan Kıyafet, Yatırım Çocuklar, s.66)

1012. Çingeneye beylik vermişler, önce babasını asmış.
Çingeneye beylik vermişler, önce babasını kesmiş.

Sonradan görme, soysuz kimselerin ellerine yetki geçtiğinde en yakınlarına bile kötülük yapmaktan çekinmezler.

"Maarif Müdürünün eşi olan "Başmuallim" Siret hanım:

"Çingeneye beylik vermişler.."diye başlayacaktı."İlkin babasını asmış. Şuna bakın defterlerimi nasıl da berbad ediyor."

(Mehmet Seyda, Yaş Ağaç, s.88)

"Adam horozlandı

Mebus olacam varmı bi diyeceğin dedi. Namussuzum avrat beni bir mebus yapsalar yok muydu, bir gece içinde gecekonduların hepsini ateşe veririm.

'Çingeneyi padişah yapmışlar, önce babasını asmış.' Küflü kafa... Sen benim niye yaktığımı biliyor musun?

(Muzaffer İzgü, Gece Kondu, s.19)

1013. Çirkefe taş atma, üstüne sıçrar.

Saldırgan, kötü, görgüsüz ve kaba insanlarla dalaşmamak gerekir.

"Biliyorum beni sevdiklerinden değil, korkularından. Arkamdan "çirkefe taş atılmaz" dediklerini biliyorum. Beni kızdırırlarsa kendilerini gazetelerde rezil edeceğimi biliyorlar."

(Aziz Nesin, İt Kuyruğu, s.102)

1014. Çirkin bürünür, güzel görünür.

Güzel insanlar kendilerine güvenip bu güzelliklerini herkese göstermek isterler. Çirkinler ise giysi yardımıyla çirkinliklerini gizlemeye çalışırlar.

"Kadın orada değil şimdi, en eski ve karanlık günlerde dahi hürriyetine sahipti. Umacı gibi kara çarşafa girmez, ihtişamlı endamıyla ipekli maşlahlara, yeldirmelere bürünürdü. Anneleri onlara: 'Güzel görünür, çirkin bürünür' derlerdi."

(Hicran Göze, Kadıköylü Yıllarım: Çocukluk ve Gençlik Hatıralarım, s.81)

1015. Çivi çıkar ama yeri kalır.

Yapılan kötülüklerin üzerinden çok uzun zaman geçse de yaşanan acı bellekllerden hiç silinmez.

İnsanda gönül yarasının izi hep kalır.

1016. Çivi çiviyi söker.

Zor ve çetin olan şeyler ancak kendileri kadar zor ve çetin şeylerle yenilebilir veya unutulabilir.

"Sabahın o saatinde kahvede, sütlü kakaosunu içen yaşlı bir kadından; bir de çivi çiviyi söker düşüncesiyle sabah sabah bira içen akşamdan kalmış bir ayyaştan başka kimse yoktu."

(Oya Baydar, Sıcak Külleri Kaldı, s.361)

"Kendilerini isyancı, özgür kadınlar olarak görmeye başlayan cariyeler, saraydan kaçmanın yollarını bulmak için kafa kafaya vermişler. "Çivi çiviyi söker"demişler. Her biri, mutfaktan bir bıçak almış, iki memesinin arasında saklamış."

(Muzaffer Oruçoğlu, Sevdalı Kız, s.61)

1017. Çoban olan koyun gütmek, oğul babanın huyun gütmek gerektir.

Çocukların eğitimlerinde, karakterlerinin gelişmesinde büyüklerinin rolü yadsınamaz.

1018. Çobanın gönlü olursa / olunca tekeden yağ çıkarır.
Çobanın gönlü olursa / olunca tekeden süt çıkarır.
Kasap isterse keçinin boynuzundan yağ çıkarır.

Kimi zaman kişiler canları isterse olması mümkün olmayan işleri bile yapabilirler.

"Hala mı bu kepazelik?... Ayşe hanım... Sen akıllı bir karısın. Sana meseleyi anlattık. Ben o haltı yapamam.

– Neden? Çobanın gönlü olsa tekeden süt çıkarır. Bu da bir zor iş mi?"

(Kemal Tahir, Karılar Koğuşu, s.128)

1019. Çobansız koyunu kurt kapar.

Başlarında bir koruyucunun veya yönlendiricinin bulunmadığı topluluktaki kimseler düşmanları tarafından zarara uğratılabilirler.

1020. Çobansız sürü olmaz.

Bir topluluğun dağılmaması ve ayakta kalması için onları koruyan ve yöneten liderlere gereksinim duyulur.

"Padişahım çoban isteriz. Çobansız sürü olmaz. Şeriat emrediyor. Meyhaneler kapanmalı. İslam kadınları açık saçık sokaklarda gezmemeli. Resim çıkartılmamalı, tiyatrolar kapanmalı. Korkma tecelliyat var, evliya perde altında tecelli ediyor"

(Sadık Albayrak, Meşrutiyet İstanbul'unda Kadın ve Sosyal Değişim, s.2)

1021. Çocuğa iş buyuran, ardınca kendi gider.
Çocuğu işe sal, ardınca sen var.
Çocuğa iş, ardına sen düş.
Uşağı işe koş, sen de ardına düş.

Çocuklara yapılması söylenen işleri takip etmek gerekir. Çünkü çocukların verilen işi tam anlamıyla yapmaya bilgi, güç ve becerileri yetmeyebilir.

"Ev içinde yetiştirme ve kontrol işlerinin formülü şudur: "Çocuğa iş inan da dön ardından kendin git." Bu demektir ki, yetiştireceğin insanı işle baş başa bırak; fakat kendin de kontrol et. Ustalaşıncaya kadar onu güt gözet."

(Mehmet Tuğrul, Mahmutgazi Köyünde Halk Edebiyatı, s.27)

1022. Çocuğun bulunduğu yerde kov / dedi kodu / gıybet olmaz.

Çocuklara kötü örnek olmamak için onların bulundukları ortamlarda büyüklerin dedikodu yapmamaları gerekir.

1023. Çocuğun yediği helal, giydiği haram.

Çocuğun sağlıklı büyümesi için doğru beslenmesine dikkat edilmelidir. Bu nedenle çocuğa yemek için harcanan paralar boşa harcanmış olmaz. Ancak çocuk gün be gün gelişip büyüdüğü için ona sürekli yeni giysiler almak ve alınan giysilere çok para vermek yersizdir.

"Büyüklerimiz "çocuğun yediği helal, giydiği haram"derler. Anne olanlar bu sözün doğruluğunu defalarca tespit etmişlerdir, özellikle 0-12 aylık dönemde çocuklar o kadar hızlı büyürler ki siz bile şaşırırsınız."

(Nilüfer Kas, Hürriyet Gazetesi, 18.06.2004)

1024. Çocuğuna iyi kötü huy anadan gelir.

Çocuk eğitiminde annenin rolü son derece önemlidir.

1025. Çocuk düşe kalka büyür.

İnsanlar amaçlarına ulaşmak için kimi zaman başarısız olabilirler ancak yine de yılmadan çok çalışmaları gerekir.

1026. Çocuk kundakta, gelin duvakta.

Çocuklar küçükken gelinler de yeniyken çok sevilir.

1027. Çocuk seversen beşikte, koca seversen döşekte.

Çocukların beşiklerinden alınmadan sevilmeleri daha sağlıklıdır. Kadınların da kocalarına duydukları sevgiyi herkesin önünde değil baş başayken göstermeleri daha iyidir.

"Ata eğersiz biner ineği bismillahsız sağarım, ama bazı konularda atalarımızla hem fikirim. Yani ben de koca seversen döşekte çocuk seversen beşikte demekteyim."

(İsmail Hakkı, Radikal Gazetesi, 01.09.1998)

1028. Çocuksuz kadın meyvesiz ağaç gibidir.
Çocuksuz kadın yemişsiz ağaca benzer.

Bir annenin meyvesi çocuğudur. Yetiştirecek bir çocuğu olmayan kadın bu nedenle kuru, meyvesiz bir ağaca benzetilir.

1029. Çocuktan al haberi.
Ateşe sok biberi, çocuktan al haberi.

Çocuklar art niyet taşımadıklarından duydukları her şeyi kim olduğu fark etmeksizin olduğu gibi yalansız herkese aktarabilirler. Bu nedenle çocuktan alınan haberler yeri ve zamanı uygunsuz olsa bile doğru olur.

"Küçüklerin tombul yanaklarını acele öperken:

- Reha dayınız yalnız mı geldi?.. diye sordu.

- Evet, evet... Gelir gelmez de annemle anneannem onunla kavga ettiler...

- Bunu Sina söylemişti. Mina, kardeşinin ağzından sözü kapatarak:

- Gelin hanım için kavga ettikler... dedi

- Feyza içinden :

"Çocuktan al haberi"derler ya, diye geçirdi. Ama onlara başka bir şey sormadı. Çocuklar ise Feyza'nın sokaktan her dönüşünde çantasında kendileri için bir şey bulunduğunu bildiklerinden onu bırakmıyorlar; iki yanında zıplayarak beraber yürüyorlardı."

(Kerime Nadir Azrak, Saadet Tacı, s.175)

"En büyük korkusu üzerinden geçecek olan kervanların köprüyü yıkması. Çocuktan al haberi misali, mimara bir ufaklık getirmiş köprüden kervanların geçtiğini belirten şifreli mesajı."

(Saffet Emre Tonguç, Hürriyet Gazetesi, 31.01.2005)

1030. Çoğu zarar, azı karar.
Her şeyin çokluğu bir zarar getirir.

Kişiler ne yaparlarsa yapsınlar aşırıya kaçmamalıdırlar. Bu onları zarara uğratabilir. Bu nedenle orta yolu bulmak her zaman daha iyidir.

"Bak ben de mera sürüyorum. Söz durmayın karar yazın. Bu köyde mera sürmeyen yoktur? Yalnız usulünü bileceksin. Çapayla açacaksın. Saban koşmayacaksın. Azı karar, çoğu zarar deyeceksin, sezdirmeyeceksin. Açtığın yere ağaç dikeceksin. Diktiğini tutturacaksın. İki fidan dikersen biri çitin içinde olacak biri dışında olacak. [...]"

(Fakir Baykurt, Onuncu Köy, s.70)

1031. Çok ağız bir olunca bir ağız hiç olur.

Azınlık ne karar verirse versin sayıca çok olanların kararları geçerli olur.

1032. Çok açılma, soğuk alırsın.

Bir işe başlandığında sınırları zorlamadan harcamalar yapılmalıdır. Aksi halde zor durumda kalınabilir.

1033. Çok arayandan çok soran yeğdir.

Kişilerin yol yordam bilmeden bir şeyleri aramalarındansa bir bilene sormaları aradıkları şeylere daha kolay ulaşmalarını sağlar.

1034. Çok arpa atı çatlatır.

Hangi işte olursa olsun çok aşırıya kaçmak insanlara zarar verir.

1035. Çok azan başını yer.

Gereğinden fazla hırslı olmak kimi zaman insanın gözünü karartıp çok hatalar yapmasına ve başına kötü şeylerin gelmesine neden olabilir.

1036. Çok bilen çok yanılır.
Çok konuşan çok yanılır.
Çok söyleyen çok yanılır.

Bilgili olmak her konuya hakim olunduğu anlamına gelmez. Kişi bildiği konularda bile yanlış yapabilir. Onun için çok bildiğini belli edip çok konuşmamak gerekir.

"Ne demiş büyüklerimiz: "Çok bilen çok yanılır!"Biz de her konuda bilimsel olacağız derken bazı gereksiz işler de yaptık Kağan'la ilgili.

(Emre Kongar, Babam Oğlum Torunum, s.233)

"Onu büyük bir içtenlikle itiraf ederim. Bu yüzden atalarımız, çok bilen çok yanılır demişler. Aslında söylenmek istenen, çok bildiğini zannedenlerin çok yanıldıklarındandır."

(Tuğrul Şavkay, Hürriyet Gazetesi, 25.02.2000)

"Biz yaşlıyız oğlum"dedi Satı, "Hanımın da işi yok gücü yok ya günboyu kahve içer, fincan kapatır, laflarız. Çok konuşan çok yanılır demişler kusurumuza bakma sen bizim."

(Ayşe Kulin, Gece Sesleri, s.141)

1037. Çok çocuk anayı şaşkın, babayı düşkün eder.

Aynı anda birden fazla çocuğun bakımı anneyi yorar. Babanın ise çocukların gereksinimlerini karşılayabilmek için yaptığı harcamalar kimi zaman kazancını aşıp onu borçlu duruma sokabilir.

1038. Çok el, ya yağmaya ya yolmaya.

Kimi işlerde sayıca fazla kimselerin ortak çalışmasıyla daha iyi sonuçlar alınabilir.

1039. Çok gezen ayağa bok bulaşır.
Çok gezen ayak pise basar.
Çok gezen ayak boka basar.

Çok gezen ayak bok getirir
Çok gezen tavuk ayağında pis getirir.

Bilip bilmediği her yere giden, çok gezen kişiler belayla karşılaşırlar. Bu kötü durumları evlerine de taşırlar.

"On yedi yaşındaki kıza egemen olmak yurtta zor, Almanya'da daha zor. On bir yıldır burda büyüdü. Burda akıl baliğ oldu. Kolay mı? Dersten çıkınca doğru eve geleceğine, arkadaşlarıyla hamburger yemeye gider benim kız. Ama çok gezen ayak pise de basar. Ben pis diyim, o anlasın..."

(Fakir Baykurt, Yarım Ekmek, s.2)

"[...] Gurbet görmemiş bir körpe kız... Komşu nedir, komşuluk nedir, bilemiyordu ki... Elin garip yerinde kime güvenip, kime dost diye sarılabilsin.. "Kendini korumak istiyorsan kapını ört, kıçını kır evinde otur"demişti kendi kendine. "Gezen tavuk ayağıyla bok getirir evine."Ama hep böyle yalnız, kimsesiz ve de insansız oturulmaz ki! Yalnızlık, ta burasına gelmiş, için için ağlamıştı hep. [...]"

(Lütfi Kaleli, Vakarlı Mamo, s.80)

1040. Çok gülen çok ağlar.

Çevresindeki insanlarla alay edip onların düştükleri durumlara gülen insanlar bir gün kendileri de kötü durumlara düşebilirler.

"Ben hiç gülmedim demem; güldüm. Hem ben ne zaman gülmek istesem, anamın bir sözü hatırıma gelir. (Çok gülen çok ağlar) sözü... Bir türlü istediğim gibi gülemem. Şöyle hani insanlara selam kabilinden gülmek mecburiyeti vardır. En mesut anımda o kadar gülebildim."

(Yaşar Kemal, Baldaki Tuz, s.337-338)

1041. Çok incelme, koparsın.

İşinde aşırı titizliğe kaçan kimseler kimi doğruları gözden kaçırabilecekleri için yanlış yapma olasılıkları da artar.

1042. Çok isteyen belasını ister.

Elindekiyle yetinmeyip hep fazlasını isteyen açgözlü kimseler yanlış yollara sapabilirler. Ancak bu yanlış yola sapışın cezasını da mutlaka çekerler.

1043. Çok koşan çabuk / tez yorulur.
Çok koşan çok yorulur.
Tez giden, tez yorulur.

Kişiler yapılacak olan işlerde dengeli olmalı, çok aceleci davranmamalıdırlar.

Çok koşan çabuk yorulur sözüne uygun olarak eğlence adına didinmekten başka bir şey olmayan bu gürültülü hayattan, insanı yorup yıpratan yaşamadan Hami'ye usanç gelmeye başlamıştı.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Metres, s.254)

1044. Çok lakırdı baş ağrıtır.

Çok konuşan kimseler kimi zaman karşısındakilere duymamaları gereken bilgileri aktarabilirler. Bu durum onların başını belaya sokabilir.

Çok konuşmak dinleyenleri sıkıp rahatsız edebilir.

1045. Çok mal haramsız, çok laf yalansız olmaz.
Fazla mal haramsız, fazla laf yalansız olmaz.
Çok / Bol söz / laf yalansız, çok para haramsız olmaz.
Çok / Bol söz / laf yalansız, çok para dolansız olmaz.
Çok / Bol söz / laf yalansız, çok mal haramsız olmaz.
Çok / Bol söz / laf yalansız, çok mal dolansız olmaz.

Çok konuşan kimselerin anlattıkları şeyler arasında yalan olma olasılığı nasıl varsa, çok parası olan kimselerin de gelir kapılarından bazılarının yasal olmama olasılığı vardır.

"...beni mahzene kapatıyorlar, fazla mal haramsız fazla laf yalansız olmaz, ferman atalarımızdandır, aklınla gör gönlünle işit, bazen kaçıp kapıdan odayı dinliyordum, müfettişlerden biri kadının göğsünü okşarken, başöğretmene seni genel müdürlüğe tayin ettireceğim diyordu..."

(Barlas Özarıkça, Ters Adam, s.228)

"Yalan yeryüzüne geldiğinden beri çoğunlukla ya siyasaldır ya da ekonomiktir. Gerçekte bu iki şey de aynı yola, yani kazanç ve paraya çıkar. Hattâ; "Çok söz yalansız olmaz, çok para dolansız olmaz!" denir."

(Halikarnas Balıkçısı, Sonsuzluk Sessiz Büyür, s.210)

"Yahu Nuri, sen adamakıllı sarhoş olmuşsun. Çenen boşandı. Bol söz yalansız, bol para dolansız olmaz" diye araya lafını kattı."

(Halikarnas Balıkçısı, Ötelerin Çocukları, s.194)

1046. Çok muhabbet tez ayrılık getirir.

Aralarında güçlü bir sevgi bağı olan insanların nazları birbirlerine o kadar çok geçer ki sık sık görüşüp konuşmaları kimi kez kavga ve ayrılıklara neden olabilir.

"Annesi, ilk gözağrısının üstüne gelen ve kızını sevdalandıran yeni damat adayından dolayı sonsuz bir memnunluk içindeydi. Çılgın kızı ilk kocasının ilk zamanlarında yerde durmaz, gökte durmazdı Allah vermeye. "Çok muhabbet tez ayrılık getirir" demişti bilenler. Bu muhabbetin çokluğundan olacak, adamcağız daha evliliğine doymadan uçuruma yem olup gitmişti. "

(Orhan Kemal, Üç Kağıtçı, s.80)

1047. Çok naz aşık usandırır.

İnsanlar, kendilerine duyulan güvene ve sevgiye dayanarak gereğinden fazla naz ederlerse, karşısındakilerin ilgisizliğine ve bıkkınlığına neden olabilirler.

"– Aceleniz nedir? Benden bir an evvel kurtulmak mı istiyorsunuz?

- Saçmalama! Çetin'in her gelişinde ne kadar ısrar ettiğini görmüyor musun?

- Ben onu idare ederim.

- Çok naz aşık usandırır kızım. Bunu da unutma!

- Tamam tamam. İşte kağıt kalem elimde. Söyle bakayım."

(Muazzez Tahsin Berkand, Yabancı Adam, s. 142)

1048. Çok söyleme ağzın büyük olur.
Çok söylenme ağzın büyük olur.

Çok konuşunca ölçüsüzce ve büyük iddialarla konuşulmaya başlanır bu da insanı küçültür, saygınlık ve güvenirliliği azaltır.

1049. Çok söz hamamda yaraşır.

Çok konuşan kimselerin sözlerinin hepsi akıllı ve mantıklı olmadığından çoğu zaman söyledikleri anlaşılamaz. Bu durum tıpkı hamamda konuşmaya benzer.

1050. Çok söz söyleyen çok söz işitir.

Çok ve gereksiz konuşan kimseler bu huylarından dolayı olumsuz eleştiriler alabilirler.

1051. Çok yaşayan bilmez, çok gezen bilir.
Çok okuyan bilmez, çok gezen bilir.
Çok gezen çok bilir.

Çok gezen kimseler gittikleri her yerde yeni şeyler öğrenir ve deneyim kazanırlar bu da onları yüceltir.

"Her yolculuk bir binanın bir taşıdır. Her yolculuk bir mala harç, bir çift tuğla, bir kova kumdur. Veyahut bir mekiğin şöyle bir atılışı. Dünya havasında yaşamak ve söylemek istersin: Öyleyse bu havada dolaşacaksın. Ne demişler: Çok yaşayan değil, çok gezen..."

(Attilâ İlhan, Abbas Yolcu, s.85)

"...Böyle bir ortamda gezi yazılarının işlevi ne olmalıdır?

Atalarımız "çok gezen çok bilir"demişlerdi.

Çağımız bu sözü aşmıştır. Oturduğu kentten kasabadan hiç ayrılmamış kişinin tüm evreni kapsayacak bilgiye ulaşması işten değildir."

(İlhan Selçuk, Sovyetler-İran Amerika İzlenimleri, s.9)

1052. Çömçe tutan elim olsun, ocaklıkta yerim olsun.

İnsanlar yönetici olup sözlerinin geçtiği yerlerde çalışmak isterler.

1053. Çömlekçi suyu saksıdan içer.
Çömlekçi ayranı saksıdan içer.

İnsanlar işlerini yaparken ellerindeki olanaklarını kullanırlar.

Sanatla uğraşan kimselerin geçim kaynakları ortaya koydukları sanat yapıtları olur.

"Çömlekçi ayranı testiden, suyunu saksıdan içer... Bizim ahalinin de sağlık politikasını bakanlık değil medya belirler.. Gazetelerin verdiği akıllarla hala yaşıyorsak toprağımızın kuvvetli olmasındandır... Aklı eren biri, daha doğrusu lafı geçen biri söylese de medya leşkerleri ahaliye müjdeli "sağlık haberi" verme huyundan vazgeçse..."

(Selahattin Duman, Sabah Gazetesi, 04.11.2000)

1054. Çubuk kırılır, çıt der; kütük kırılır, küt der.

Yapılan işlerde uğranılacak zararlar işlerin hacmi ve yapısal özelliği ile doğru orantılıdır.

1055. Çuhayı fırçayla, kadifeyi elle.

İnsanların huyları farklı farklıdır. Kimileri sert kimileri yumuşak söz ve davranışları sever.

1056. Çuvaldız yurdusu / gözü kadar yerden deve denli soğuk girer.

Küçük gibi görünen kimi sorunlar büyük sıkıntılara neden olabilir.

1057. Çürük tahta çivi tutmaz.

Özünde yaramaz olan şeyler ne yapılırsa yapılsın işe yarar bir duruma sokulamaz.

"Aslında, "sağ koalisyon"heveslileri de bilirler gerçeği: "Çürük tahta çivi tutmaz" dememiş mi atalarımız? Yunus anlatır bu gibilerini:

"Kara taşa su koyarsan
Elli yıl ıslatırsan
Hemen taş olur yine bayağı
Hünerli taş olur değil." "

(Seha L. Meray, Su Başlarını Devler Tutmuş, s.80)

1058. Çürüksüz koz, kemiksiz et olmaz

Her güzel nesnenin kendine özgü kusurları vardır.

1059. Dadandırma kara gelin, dadanırsa yine gelir.

Arsız ve sırnaşık kimselere bir kez yüz verildi mi yüz buldukları kişilerin peşini bırakmazlar.

1060. Dağ adamı, hasta eder sağ adamı.

Kaba ve görgüsüz kimselere laf anlatmak çok güçtür. Bu kişiler bildiklerini okudukları için söz ve davranışları başkalarına zarar verebilir.

"– Ne mikrobuymuş bu? Sizsiniz mikrop! Keserken okuyup üfleyecez.

– Okuyup üflemek yetecek mi bakalım?

– Niye yetmesin? Cemile Hoca ölürken ağzıma tükürüp nefesini verdi bana.

– Fadime Kadın. "Aman nine, sen de nefesini bana ver"dedi.

– Dürdana abla dudak büktü. "Hani sana de pek yakışır ya hocalık, dedi. Ne demişler: Dağ adamı, hasta eder sağ adamı. Seninki de o hesap işte." "

(Erhan Tığlı, Şeytan Rivayetleri, s.145)

1061. Dağ başına harman yapma, savurursun yel için, sel önüne değirmen yapma, öğütürsün sel için.

Dağ başında harman savrulmaz.

Derede tarla sel için, tepede harman yel için.

Kişiler iş ve yatırımlarını uygun yerlere ve iyi düşünerek yapmalıdırlar.

1062. Dağ başına kış gelir, insanın başına iş gelir.

Dağ başlarını yükseklikten dolayı mutlaka kar yağar. İnsanlar da yaşamlarını tamamiyle kendileri yön veremedikleri için mutlaka sıkıntılı olaylarla karşılaşırlar.

"İnsanlar bir suçu şu veya bu sebeple işlerler. Hani bir ata sözü vardır: 'Dağ başına kış gelir, insan başına iş gelir.' İnsanlar bir kısmı çok isteyerek suç işlemez. Bir anlık feveran, bir anlık tahrik, eğitimsizlik cehaletle suçu işler ama ondan sonra da pişman olur 'Keşke işlemeseydim' der. Şimdi ceza infaz sisteminin özünde de zaten insanlara bunu dedirtmek yatıyor. Ölüm cezası niye kaldırıldı? Kaldırılmasının en önemli sebebi bu. Ölüm cezasını hak etmiş olan birini bile tekrar topluma kazandırmak istiyorsunuz. İşte 1 Nisan Kanunu'nda bu da var."

(Balçiçek Pamir, Sabah Gazetesi, 09.03.2005)

1063. Dağ başında duman insan başında yaman eksik olmaz.

Dağ başında duman insan başında hâl eksik olmaz.

Dağ başında duman insan başında iş eksik olmaz.
Dağ başından duman, yiğit başından boran eksik olmaz
Dağ başından duman eksik olmaz.
Dumansız dağ olmaz.
Başına duman sarılmadık dağ olmaz.

Dağ başında duman eksik olmadığı gibi yüksek mevkilerdeki insanların sıkıntı ve üzüntüleri bitmez.

"Deh! Gibi burnu dümbelek. E...y...dağ başında duman, yiğit başından hal eksik değildir dayı,... öyledir ayı oğlu ayı."

(Muhittin Sevilen, Karagöz, s.65)

"Helbet!... Helbet, herkesin kendine göre bir derdi vardır. Dumansız dağ olmaz. Neden geceledin bu ağacın başında?"

(Fakir Baykurt, Efendilik Savaşı, s.86)

"Bir tane de Mahir Çelik uzattı: "Sirkeden aşağısı su! Gerçekten boşver, inceldiği yerden kopsun! Başına duman sarılmadık dağ olmaz! üzülme! Biraz öğrenir gibi oldum sıkıntınızı! Sıkıntısız insan yok şu zamanda! Koca İbrahim'i biraz kurcaladım: 'Derdinin ortağıyım! Beni yanında bil!' Ses vermedi."

(Fakir Baykurt, Yüksek Fırınlar, s.340)

1064. Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur.

İnsanların arasına ne kadar zaman, yol veya sıkıntılar girse de mutlaka bir gün bir yerlerde karşılaşırlar.

"Dememişti, bir "Allahaısmarladık"bile dememiş, bunu bile çok görmüştü. Eeeeh, dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşurdu. Nasıl olsa karşılaşacaklardı bir gün.

(Orhan Kemal, Üç Kağıtçı, s.219)

"Yeter ki, yine "Otuz Beş Yaş"şairinin dediği gibi gün eksilmesin pencerenden. Yeter ki seni bırakıp gidenler, gidip de gelmeyenler geri dönsün. Dağ dağa kavuşmaz, ama insan insana kavuşur, sen de yeter ki kavuş yitirdiklerine."

(Nedim Gürsel, Allah'ın Kızları, s.42)

1065. Dağ dağ üstüne olur, ev ev üstüne olmaz.
Taş taş üstüne olur, ev ev üstüne olmaz.
El el üstünde olur, ev ev üstünde olmaz.
Misafir misafir üzerine olur, ev ev üstüne olmaz.

Bir arada bulunamazmış gibi görünen şeyleri bir araya getirmek iki ailenin aynı evde yaşamasından daha kolay olabilir, çünkü birlikte yaşayan iki ailenin arasında sorun çıkması güçlü olasılıktır.

"Yakın arkadaşların evlerinde samanlıkları seyran etmeye başladık. Arada karım:

– Gidelim artık buradan, diyordu.

Nedenini soruyordum.

Omuz silkiyordu:

– Arkadaşının annesi...

Anlıyordum. Ya surat etmiş, ya laf dokundurmuş, ya da benimkinden gizli, oğluna bize dair atıp tutmuştur da benimki işitmiştir! Öyle ya, dağ dağ üstünde olur da ev ev üstünde olmaz diye boşuna dememişler. Dahası var, oğullarının yakın arkadaşı diye, yeni evlilere ne diye boyuna yatak, yorgan, daha çok da çarşaf paralatsınlar?"

(Orhan Kemal, Arkadaş Islıkları, s.25-26)

1066. Dağ deyip dıngıldama ardınca adam bulunur.

Kimi kişilerce küçümsenen şeylerin arkasında onu koruyup kollayan çok sayıda kimse bulunabilir.

1067. Dağ deyip geçme yuva diyen bulunur.

Küçümsenip alay edilen kimi şeylere çok değer verip el üstünde tutan kişiler olabilir.

1068. Dağ kuşu dağda, çöl kuşu çölde olur.
Dağ kuşu dağda, bağ kuşu bağda bulunur.

Bir şey bulunmaya çalışılıyorsa onu yaşamını sürdürebildiği, alıştığı yerde aramak gerekir. Herkes ait olduğu yerde yaşamalıdır.

"Almasan eyiymiş emme almışın. Olmuşla ölmüşe çare yok. Oralara alışan buralarda edemez. Dağ kuşu dağda, çöl kuşu çölde. Götür karını kızını oğlum. İki yılda bir gel, bizi ara sor, yeter..." diyormuş."

(Fakir Baykurt, Çilli Karın Ağrısı Cüce, s.282)

1069. Dağ ne kadar yüce olsa yol üstünden aşar.
Dağ ne kadar yüce olsa geçidi bulunur.

Aşılması olanaksızmış gibi görünen sorunların bile elbet çözümleri bulunur.

"Şu kar tanecikleri, dağların yolunda nöbet bekler, "Dağ ne kadar yüce olsa, yol onun üstünden geçer."Diyenler, kara kışta Munzur, Kargapazar dağlarının eteklerinde gezsinler yeter!. Yol nerde, yolcu nerde ey dost? Atlasta parmağını çizdiğin o yolları, coğrafyadan ezberlediğin o yerleri gidip, gördün mü? Gücük'ün ağız açtırmayan ayazında, ocağa tezek attın mı?"

(Hekimoğlu İsmail, Çığ, s.6)

1070. Dağ tavşansız kul düşmansız olmaz.

Dağlarda tavşana rastlanması kadar insanların da düşmanlarının olması olağandır.

1071. Dağda bağı olanın çakaldan davası eksik olmaz.

Sahibinden uzakta ve ıssız yerlerde malı olanların malına sahipsizmiş sanıp saldıran çok olur.

Dağ başında duman insan başında iş eksik olmaz.
Dağ başından duman, yiğit başından boran eksik olmaz
Dağ başından duman eksik olmaz.
Dumansız dağ olmaz.
Başına duman sarılmadık dağ olmaz.

Dağ başında duman eksik olmadığı gibi yüksek mevkilerdeki insanların sıkıntı ve üzüntüleri bitmez.

"Deh! Gibi burnu dümbelek. E...y...dağ başında duman, yiğit başından hal eksik değildir dayı,... öyledir ayı oğlu ayı."

(Muhittin Sevilen, Karagöz, s.65)

"Helbet!... Helbet, herkesin kendine göre bir derdi vardır. Dumansız dağ olmaz. Neden geceledin bu ağacın başında?"

(Fakir Baykurt, Efendilik Savaşı, s.86)

"Bir tane de Mahir Çelik uzattı: "Sirkeden aşağısı su! Gerçekten boşver, incelediği yerden kopsun! Başına duman sarılmadık dağ olmaz! üzülme! Biraz öğrenir gibi oldum sıkıntınızı! Sıkıntısız insan yok şu zamanda! Koca İbrahim'i biraz kurcaladım: 'Derdinin ortağıyım! Beni yanında bil!' Ses vermedi."

(Fakir Baykurt, Yüksek Fırınlar, s.340)

1064. Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur.

İnsanların arasına ne kadar zaman, yol veya sıkıntılar girse de mutlaka bir gün bir yerlerde karşılaşırlar.

"Dememişti, bir "Allahaısmarladık"bile dememiş, bunu bile çok görmüştü. Eeeeh, dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşurdu. Nasıl olsa karşılaşacaklardı bir gün.

(Orhan Kemal, Üç Kağıtçı, s.219)

"Yeter ki, yine "Otuz Beş Yaş"şairinin dediği gibi gün eksilmesin pencerenden. Yeter ki seni bırakıp gidenler, gidip de gelmeyenler geri dönsün. Dağ dağa kavuşmaz, ama insan insana kavuşur, sen de yeter ki kavuş yitirdiklerine."

(Nedim Gürsel, Allah'ın Kızları, s.42)

1065. Dağ dağ üstüne olur, ev ev üstüne olmaz.
Taş taş üstüne olur, ev ev üstüne olmaz.
El el üstünde olur, ev ev üstünde olmaz.
Misafir misafir üzerine olur, ev ev üstüne olmaz.

Bir arada bulunamazmış gibi görünen şeyleri bir araya getirmek iki ailenin aynı evde yaşamasından daha kolay olabilir, çünkü birlikte yaşayan iki ailenin arasında sorun çıkması güçlü olasılıktır.

"Yakın arkadaşların evlerinde samanlıkları seyran etmeye başladık. Arada karım:

– Gidelim artık buradan, diyordu.

Nedenini soruyordum.

Omuz silkiyordu:

– Arkadaşının annesi...

Anlıyordum. Ya surat etmiş, ya laf dokundurmuş, ya da benimkinden gizli, oğluna bize dair atıp tutmuştur da benimki işitmiştir! Öyle ya, dağ dağ üstünde olur da ev ev üstünde olmaz diye boşuna dememişler. Dahası var, oğullarının yakın arkadaşı diye, yeni evlilere ne diye boyuna yatak, yorgan, daha çok da çarşaf paralatsınlar?"

(Orhan Kemal, Arkadaş Islıkları, s.25-26)

1066. Dağ deyip dıngıldama ardınca adam bulunur.

Kimi kişilerce küçümsenen şeylerin arkasında onu koruyup kollayan çok sayıda kimse bulunabilir.

1067. Dağ deyip geçme yuva diyen bulunur.

Küçümsenip alay edilen kimi şeylere çok değer verip el üstünde tutan kişiler olabilir.

1068. Dağ kuşu dağda, çöl kuşu çölde olur.
Dağ kuşu dağda, bağ kuşu bağda bulunur.

Bir şey bulunmaya çalışılıyorsa onu yaşamını sürdürebildiği, alıştığı yerde aramak gerekir. Herkes ait olduğu yerde yaşamalıdır.

"Almasan eyiymiş emme almışın. Olmuşla ölmüşe çare yok. Oralara alışan buralarda edemez. Dağ kuşu dağda, çöl kuşu çölde. Götür karını kızını oğlum. İki yılda bir gel, bizi ara sor, yeter..." diyormuş."

(Fakir Baykurt, Çilli Karın Ağrısı Cüce, s.282)

1069. Dağ ne kadar yüce olsa yol üstünden aşar.
Dağ ne kadar yüce olsa geçidi bulunur.

Aşılması olanaksızmış gibi görünen sorunların bile elbet çözümleri bulunur.

"Şu kar tanecikleri, dağların yolunda nöbet bekler, "Dağ ne kadar yüce olsa, yol onun üstünden geçer."Diyenler, kara kışta Munzur, Kargapazar dağlarının eteklerinde gezsinler yeter!. Yol nerde, yolcu nerde ey dost? Atlasta parmağını çizdiğin o yolları, coğrafyadan ezberlediğin o yerleri gidip, gördün mü? Gücük'ün ağız açtırmayan ayazında, ocağa tezek attın mı?"

(Hekimoğlu İsmail, Çığ, s.6)

1070. Dağ tavşansız kul düşmansız olmaz.

Dağlarda tavşana rastlanması kadar insanların da düşmanlarının olması olağandır.

1071. Dağda bağı olanın çakaldan davası eksik olmaz.

Sahibinden uzakta ve ıssız yerlerde malı olanların malına sahipsizmiş sanıp saldıran çok olur.

1072. Dağda bağın var, yüreğinde dağın var.
Her kimin bağı var, yüreğinde dağı var.
Kimin bağı var, yüreğinde dağı var.

Bağ bahçe sahibi kimseler her an bunların zarar görme olasılığını düşünüp yüreklerinde korkuyla yaşarlar.

Bağı olan kimse bunun kendine dağ gibi dayanak olduğunu düşünür.

1073. Dağda gez; belde gez insafı elden bırakma.
Yol kes, bel kes, insafı elden bırakma.
Hırlı ol, hırsız ol, insafı elden bırakma.

Yaptıkları işlerden dolayı insanlara korku veren kimselerin ne olursa olsun yine de acıma ve adalet duygularını yitirmemeleri gerekir.

"[...] Bundan sonra, bu haydutlar sıkı sıkı boynundan tuttukları tavukları bir taşa çarpıyorlar. Bunlar korkunç sert bir ses çıkarınca bu eğlenceyi yapanlar kahkaha ile gülerler. Ötekiler de jandarma tarafından basıldığını sanarak silâhlarını alıp pabuçsuz kaçarlar. Bunların kaçtığını gören kümestekiler de korku içinde bunlara katılırlar, köyü terk ederler.

Bir söz var (Bağı ol, dağı ol insafı elden bırakma) insanlar kötülük yapıyorsunuz, hayvanların ne suçu var? Günah değil mi? Diye söylenir. "

(Malik Aksel, İstanbul'un Ortası, s.369)

"Benim yüreğim sahiden temizdir arkadaş, Ne demişler? "Baş kes, insafı elden bırakma!"demişler. Ben insafsızlık etmedim hiç..."

(Kemal Tahir, Rahmet Yolları Kesti, s.81)

1074. Dağda gezen ayıya da rastgelir, kurda da.
Her gün gezen kırda, bir gün uğrar kurda.

Tehlikeli işler yapan, tehlikeli yerlerde dolaşan kimseler mutlaka sonunda zarara uğrarlar.

1075. Dağdaki kekliğin bini bir paraya.
Dağdaki kuşun kırkı bir akçeye.

İnsanlar için kendilerine ait olmayan şeyler ne kadar güzel ya da yararlı olsalar da bunların hiçbir değerleri yoktur.

1076. Dağdan gelen dağa gider.

Görgü kurallarını öğrenmeden yetişen kimseleri terbiye etmek zordur.

1077. Dağına göre odun, sapına göre saman olur.

Bir şeyin geleceğini, içinde oluştuğu, yetiştiği, büyüdüğü ortam ve koşullar belirler.

1078. Dağları ıssız sanma, körleri gözsüz sanma.

Kimi yoksunlukları bulunan kişi ya da nesnelerin iyi tanındığında zannedilenden çok niteliğe sahip olduğu görülür.

1079. Dalaşkan köpekte yara eksik olmaz.

Yaramaz ve kavgacı insanların başları beladan kurtulmaz.

1080. Dam dolusu tükenmiş, damlayan tükenmemiş.

Hazıra dağ dayanmaz atasözümüzde olduğu gibi, üretilerek üzerine ekleme yapılmadan tüketilen hazırdaki nesneler bir gün mutlaka biter; ama damlacıklar durumunda bile olsa küçük küçük eklemeler yapılan nesnelerin bitmesi tükenmesi çok zordur.

1081. Damdan düşen, damdan düşenin halini bilir.
Kim düşer daldan, o bilir haldan.

Geçmişte başlarından kötü olaylar geçen kimseler aynı şeyleri yaşayan kişilerin halinden iyi anlarlar.

"Arjantin'in 2001 yılı sonunda başlayan ve ekonomisinin dörtte birini uçuran "dört köşeli"döviz, kamu borcu, sistemik banka ve şirket krizleri, bizim gibi ülkelere pek yabancı değil. Bir çok bakımdan tam bir "damdan düşenin halini damdan düşen bilir" durumu söz konusu; tabii "beterin de beteri vardır"tanımlaması da orada uygun düşüyor."

(Metin Ercan, Radikal Gazetesi, 09.03.2005)

1082. Damı çok olanın karı çok olur.

Büyük sorumluluklara sahip olanların sıkıntıları da büyük olur.

Mal varlığı geniş olan kimselerin gelirleri de çok olur.

1083. Damlaya damlaya göl olur.
Damlaya damlaya göl olur, aka aka sel olur.
Damlaya damlaya göl olur, düşman gözü kör olur.

Kimi önemsiz gibi görünen şeyler birikerek büyük varlıkların oluşmasını sağlarlar.

"On para.. yirmi para.. hatta kuruş.. Üstelik borç da olduktan sonra, ne önemi vardı? Yusuf onları geri vermiyordu ve damla damla göl olur sözünü sadece öğrenmekle kalmamıştı."

(Tarık Buğra, Firavun İmanı, s.39)

"– Gülsüm, o amcan olacak adama da söyledim ya, sen emanetullahsın. Seni öz evlâtlarımdan ayırt etmiyorum... Hem değil sana, can düşmanıma bile gül yaprağı ile dokunmaya kıyamam... Lâkin sen de biraz adamlığın yolunu tutmalısın... Sen, bize dört elle sarılırsan arar etmezsin... Senin için her ay bir köşeye az çok bir para atarım... Damlıya damlıya göl olur... Çeyiz çimen de yaparım... İstediğinden âlâ bir kocaya veririm."

(Reşat Nuri Güntekin, Kızılcık Dalları, s.35)

1084. Dana büyür, ama çulu büyümez.

Çocuk büyüdükçe yeni giysiler almak gerekir.

1085. Dana oynar, mıhını berkitir.

İnsanlar çalıştıkça kendi yerlerini sağlamlaştırırlar.

1086. Danışan / Soran dağı aşmış, danışmayan doğru yolda şaşmış.

İnsanlar bilmedikleri konuları bu konu hakkında bilgisi olanlara danıştıklarında zorlukların üstesinden daha kolay gelirler.

"Anama danışırım da, önce sana bir danışayım diyorum. Danışan dağlar aşmış biliyorsun..."

(Fakir Baykurt, Irazcanın Dirliği, s. 28)

"Biliyorsun ben bu işlerin uzmanı değilim Zalim Kollege! Al da diyemem, alma da! Madem danışmak iyidir diyorsun, bence bu işi en iyi bilenlere danışsan iyi olur!""Evet danışan dağlar aşmış, öyle değil mi?""Belki öyledir, ama dağına göre değişir!"

(Fakir Baykurt, Koca Ren, s.166)

1087. Danışıkçın yok ise börkün yanına ko.

Dostu, arkadaşı olmayan yalnız kimselerin giriştikleri işlerde çok iyi düşünmeleri gerekmektedir, çünkü yardım edecek kimseleri yoktur.

1088. Dar günde bol, bol günde dar gezmeli.

İnsanlar sıkıntılı dönemlerinde oturmamalı ve ulaşabilecekleri her yere gidip çözüm yolları aramalıdırlar. Rahat koşullarda yaşayan kimseler ise gelecekte sıkıntıya düşmemek için ellerindekini dikkatli kullanmalıdırlar.

1089. Dar yerde yemek yemektense geniş yerde dayak yemek evlâdır.

İyi şeylerin çok olduğu dar alanlarda yaşamaktansa, kötü ancak ferah ve geniş alanlarda yaşamak daha iyidir.

1090. Dar yere bin dost sığar, bir düşman sığmaz.

Sevilen, yakın görülen insanlarla her mekanda bir arada olunabilir, ama düşmanlar ile hiçbir ortam paylaşılmak istenmez.

1091. Darı ekmeği domuza devlettir.

Kimi değersiz gibi görülen şeylere çok değer veren kimseler olabilir.

1092. Darı unundan baklava, incir ağacından oklava olmaz.
Çavdar unundan baklava, incir ağacından oklava olmaz.
Arpa unundan kadayıf olmaz.
Arpa ekmeğinden baklava olmaz.
Çavdar unundan baklava olmaz.

Kötü veya o iş için uygun olmayan malzemeyle iyi işler ortaya çıkarmaya çabalamak boşunadır.

"Darı unundan baklava, incir ağacından oklava olmaz', derler. Tayyib Erdoğan kendisinden bekleneni verebilecek, geldiği yeri hak edebilecek adam mıdır suali yüksek seste sorulmasa da, zihinleri kurcalamaktadır."

(Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 25.09.2004)

Ortalığa mis gibi ekmek kokusu dağılıyordu. Hemen kızartılan arpa ekmeği önce gözleri patlak patlak tandıra bakan çocuklara dağıtılıyordu. "Arpa ekmeğinden baklava olmaz."derlerdi sağda solda. Yalan sözdü bu. Arpa ekmeği bal baklava oluyordu aç karınlara...

(Abbas Sayar, El Eli Yur, El de Yüzü, s.128)

1093. Davacın kadı olursa yardımcın Allah olsun.
Davacısı kadı olanın yardımcısı Allah olsun.
Davacısı danişmend olanın yardımcısı Allah olsun.

Elinde yargı yetkisi olan kimse ile çıkar çatışması yaşayan kişiler sonuçta haketmeseler de ceza alabilirler.

"Kalktı, oturdu, etrafına baktı, yapacak yok; ışık da sönmüyor. Alt yatak hiç olmazsa loş oluyor. Mezar gibi ama ne yaparsın. Aşağı yatağa indi. Uyumalı! Biraz davasını düşündü: "Davacın kadı olursa, yardımcın Allah olsun! Kimse de bu haksızlığa aldırmıyor, kimse sormuyor. Avukatlar boyunlarını büküyorlar!"

(Memduh Şevket Esendal, Hava Parası, s.82)

1094. Davasını bilmeyene şahit olma.

Yaptığı iş hakkında bilgisi olmayan kimselerle kurulan ortaklıktan zarar görülebilir.

1095. Davet hak, gitmeyen ahmak.

Davetli olarak bir yere giden kimseler ev sahibince iyi ağırlanırlar. Davete yüz çevirenler ise bu durumdan mahrum kalırlar.

1096. Davetsiz gelen döşeksiz oturur.
Davetsiz giden döşeksiz oturur.
Davetsiz düğüne giden minderini beraber götürür.

Davetsiz gidilen yerde iyi ağırlanmayı beklemek boşunadır.

"Randevu almadan gideceklere hatırlatma. Çağrıldığın yere git ar eyleme, çağrılmadığın yere gidip yerini dar eyleme. 'Davetsiz gelen, döşeksiz oturur."

(Fatoş Karahasan, Milliyet Gazetesi, 12.01.2004)

1097. Davul dengi dengine diye çalar.

Kişi kendisine denk olanlarla iş yapmalı veya iletişim kurmalıdır.

"Hülya nerede oturuyor? Sen iki gündür böyle konuşuyorsun. Kız hangi varoşta ikamet ediyor acaba?"

"New York varoşunda. Dalga mı geçiyorsun Başak, tabii ki bizim mahallenin kızlarından. Ne de olsa davul denkliği diye bir şey de söz konusu. Anlatabildim mi acaba? Ne demişler, davul bile dengi dengine vurur."

(Tülay Ferah, Gidersen Ölmem, s. 210)

"Eh canım, bir hoş geldine gitmesek de olmazdı. Demez miydi neyin dağından inmiş bura halkı ve görgüsüzü. Yok komşum, yok. Ne demişler 'davul bile dengi dengine.' Sıkıldığım anlaşılır da hanıma töresizlik etmiş olurum diye az yürek geçirmedim."

(Füruzan, Kuşatma, s.42)

1098. Davulsuz düğün köpeksiz köye benzer.

Bir şeyi olurunca gerçekleştirebilmek için gereken değişmez ögeler vardır. Bunlar sağlandığı sürece istenilen sonuç elde edilir.

1099. Davulun sesi uzaktan, hoş gelir.
Davulun sesi uzaktan gümüler gelir.
Davul ötü ıraktan koygun gelir.
Irak yerin davulu koygun öter.

Sıkıntılı durumlar ancak onları yaşayan kimseler tarafından en iyi şekilde bilinir. Bu kişilerin yaşamları uzaktan bakanlara kolay ve rahatmış gibi görünür.

"İkincisi içimden gülerim. Pervin Gökay, bakımlı, meşhur olabilmek ve kalabilmek için çok çalışmıştır. Herkesin bayıldığı o yakışıklı ve beyefendi kocası çapkın, çocuk ruhlu, dengesiz bir adamdır ve o çok şanslı Pervin Gökay bu aileyi korumak için neleri sineye çekmiştir, bilmezler. Davulun sesi uzaktan hoş geliyor tabii!"

(Buket Uzuner, Kumral Ada Mavi Tuna, s. 443)

"Bunca yıllık şoförüm, beş kuruşu beş kuruşun üstüne koyamadım! Bak dingillinin biri daha geçiyor! Amerikanların ele aldığı köyde, bir adam oturmuş tavukları yazıyor; aylık bin! Bin lirayı bir arada görmedim ömrümde!""Tevatürdür, inanma! Uzaktan davulun sesi gümüler gelir!"

(Fakir Baykurt, Amerikan Sargısı, s.109)

"Cennet Karı: "İşte böyle diyorlar,"dedi. "İşte böyle İsmailim. Avradı kapamışsın bir içeri çocuklan, kilitlemişsin kapıyı üstlerinden, içecek bir su bile veren yok. Gitmişsin tarlaya. Irak yerin davulu koygun öter İsmailim. Böyle diyorlar İsmailim. Biri inanmazsa İsmailim, bini inanır... Elin ağzı uçkur bağın değil ki çeke bağlayasın yavru. Düşmeye gör, keyf için yerler seni!"

(Yaşar Kemal, Sarı Sıcak, s.24)

1100. Dayak cennetten çıkmadır / çıkmıştır.

Dayak kimi zaman yaramaz kimseleri yola sokan bir araç haline dönüşebilir.

"Karşısında şu ya da bu konuda beğenileri olan bir kadın, yaramazlıklar yapan çocuklar değil; her buyruğuna gık demeden boyun bükecek ruhsuz canlılar, bir sillede yatırıp bir fiskede kaldıracağı mumyalar ister.

Dayak cennetten çıkmadır. Mahmut bey basbas bağırır:

"Ağaç yaşken eğilir kadın, yaşken. Sertleşti mi eğemezsin.!" "

(Mehmet Seyda, Yaş Ağaç, s.115)

1101. Dayısı olan dayısına dayanır.

Güçlü ve nüfuzlu akrabaları olan kimseler; istediklerini elde edebilmek, işlerini halledebilmek için bu kişilerden güç alırlar.

1102. Dazlayan daza düşer, kel başlı kıza düşer.
Dazlayan daza düşer, bir kel başlı kıza düşer.

Önüne çıkan şeylerde sürekli kusur bulup bunları beğenmeyen kimseler sonunda beğenmedikleri, istemedikleri şeyleri kabul etmek zorunda kalabilirler.

1103. Değirmen taşsız öğütmez.
Değirmen susuz dönmez.

İşlerin doğru ve verimli yapılabilmesi için gerekli malzeme ve aletlerin tam olması gerekmektedir.

1104. Değirmenciye hırsızlık ayıp değil, başka ayıbını ara.

Birine çokça teslim edilen şeylerin azaldığını fark etmek ya da kanıtlamak zor olabilir. Bu nedenle bir olumsuzluk hissedilen durumlarda kanıtlanabilen şeylerin üzerine gitmek daha yararlıdır.

1105. Değirmenciye salgın salmışlar, o da müşteriye salmış.

Bir işte aracı olan kişi ya da kurumlar olumsuz bir alım gerçekleştirdiklerinde bu olumsuzluğu işbirliği yaptıkları kişi ya da kurumlara yansıtırlar.

1106. Değirmende doğan sıçan gök gürültüsünden korkmaz.

Zor koşullarda yaşamaya alışmış kimseler, bunlara benzer durumlarla karşılaştıklarında büyük tepkiler vermezler.

1107. Değirmenden gelenden poğaça umarlar.
Değirmenden gelenin eline bakarlar.

Başka bir yerden gelen kişilerden o yerle ilgili şeyler getirip hediye etmesi beklenir.

"Kavime kardeşe, konuya komşuya eli boş gidilmiyor. 'Değirmenden gelenin eline bakarlar!' diye boşa dememiş atalar. Hiç götürmesen, 'Ee Mevlüt, hoşgeldin!' diyene çıkarıp bir gömlek vereceksin, bir paket Alman sigarası sunacaksın."

(Fakir Baykurt, Barış Çöreği, s. 117)

1108. Değirmene dadanan köpek dere sıyırtır.

Kişiler tadını aldıkları, hoşlandıkları işleri sık sık yapmak isterler. Bunları engellemek güçtür.

1109. Değirmene gelen nöbet bekler.
Değirmene varan un öğütür, evdeki nevbet savar.

Birçok kişinin aynı şeyden yarar sağladığı bir durumda, herkes işlerini görebilmek için sabırla sıranın kendisine gelmesini beklemelidir.

1110. Değirmene kıtlık girmez.

Bir şeyin çokça bulunduğu, sürekli bir üretimin olduğu yerlerde yokluk durumunun oluşması güç bir olasılıktır.

1111. Değirmenin ününde değil unundadır.

Bazı şeylerin ses getirmesi onların iyi olduğu anlamına gelmez. Yapılan işin kalitesi, elde edilen verim o işi değerlendirirken göz önünde bulundurulmalıdır.

1112. Değirmi yurt tutmaya değirmi göt ister.

Kimi işlerde başarılı olmak için güçlüklere aldırmadan, yılmadan çok çalışmak gerekir.

1113. Değme bana, değmeyim sana.

Kişilerin karşısındakinden zarar görmemesi için zarar vermemesi gerekir.

1114. Değme / Dokunma sarhoşa, yıkılana kadar gitsin.
Sarhoşa dokunma, kendi yıkılsın.

Başkalarının verdiği aklı reddedip kendi doğrularının peşinde koşan ve bundan zarar gördüğü halde farkında olmayan kimselere acımak veya onları yanlışlarından döndürmeye çalışmak boşunadır.

"Ben bu köylü için tırnağımı kesip de atmam. Kendi düşen ağlamaz. Bırak sarhoşu düşene kadar gitsin. Bu köylü benim dediğimi yapsaydı da, Söğütlü geçekte Muhtara karşı gelseydi de, Miralayın oğlunun ot bitmez çiftliğine gitmeseydi, bu haller başına gemezdi. Var git yoluna Ali kardaşı, benden bu köye hayır yok. Çatlasın, patlasın, varsın birbirini öldürsün bu namuzsuz köylü. Bundan böyle ben bu köyün hiçbir işine karışmam. "

(Yaşar Kemal, Yer Demir Gök Bakır, s.140)

1115. Değneği yiyenle sayan bir değil.

Bir kimsenin yaşadığı bir olayda çektiği acının derecesini o olaya tanık olan kimseler bilemezler. Bir olayı görmek, o olaydan aynı derecede etkilenmek anlamına gelmez.

1116. Deli ağlamaz akıllı gülmez.

Akılsız kişiler dünyanın işlerine kafalarına takmayıp günlerini gün ederlerken akıllı kişiler ise çevrelerinde gelişen olaylara kayıtsız kalamayıp mutsuz olurlar.

1117. Deli akşamdan sonra azar.

Kendini bilmez kişiler ceza almamak, kınanmamak ya da yanlışlarının ortaya çıkmaması için yetkili ve bilgili kimselerin olmadığı zamanlarda isteklerini gerçekleştirir veya istedikleri gibi konuşlar.

1118. Deli alacayı sever.

Akıllarıyla hareket etmeyen kişiler, başlarına gelebilecek tehlikeleri görmezden gelerek kendilerine hoş gelen karmaşık işlere atılmaktan kaçınmazlar.

1119. Deli deli akanı, bura bura tıkarlar.

Olumsuz davranışlar sergileyen insanlar da, zarar verici boyuta gelen işler de gün gelir birileri tarafından zorla da olsa düzene sokulur.

"...efendim, Vacit Efendi sopayla dövüyor beni, ne olacak Yeni Caminin kamburu, evet Victor Hugo'nun kitaplarını özetlerinden okuyorum, bir ağaçta gül de biter diken de, öteki müfettişler de buraya içip eğlenmeye gelirlerdi, doğru söz acıtır, deli deli akanı bura bura tıkarlar..."

(Barlas Özarıkça, Ters Adam, s.227)

1120. Deli deliden hoşlanır, imam ölüden.
Deli deliyi sever, danişmend danişmendi.
Deli deliyi sever, danişmend uluyu.

İnsanlar kendilerine denk, anlaşabilecekleri, bir şeyler öğrenebilecekleri kimselerle birlikte olmayı ve çıkar sağlayabilecekleri şeylerle uğraşmayı yeğlerler.

"Ben de seni sevdim, "deli deliyi, imam ölüyü sever."Derler ya! İkimiz de yaşlıyız; birbirimizin dilinden anlarız dedim."

(Musa Uysal (Emmi), Nereden Nereye, s. 263)

"Northshield adını taşıyan barlar, ortak dostumuz Teoman Hünal'ın icadı. Teoman İskoçya'da okurken, iç mimari kadar biraya ve viskiye de merak sarmış. Başımıza oradan hem iç mimar, hem de bir acı başı ve viskici başı olarak geldi. "Deli deliden, imam ölüden hoşlanır"atasözünün ilk kısmı gereğince birbirimizi çok sevdik. Artık birbirimizden mi, yoksa Teoman'ın açtığı Northshieldlerdeki bira ve viskilerden mi orasını bileme-yeceğim."

(Tuğrul Şavkay, Hürriyet Gazetesi, 21.01.2000)

1121. Deli deliyi görmezse akıllanmaz.

Aklını kullanamayan kimseler ancak kendileri gibi olanları görerek kendi söz ve davranışlarının aslında ne kadar yanlış olduğunu fark edebilirler.

1122. Deli deliyi görünce değneğini / çomağını saklar / gizler.

Saldırgan ve aklı kıt kimseler, kendileri gibi biriyle karşı karşıya geldiklerinde onlara karşı saldırgan bir tutum içine girmekten kaçınırlar.

"Nalan'ın bir sergisinde, bu resimlerin aslında kendisine ait olduğunu ve Nalan tarafından çalındığını iddia ederek olay çıkartıp, resimlerden birine zarar vermeye kalkıştığında, Nalan'dan gördüğü şiddetli tepki, onu hemen kendine getirmiş, bize de "Deli deliyi görünce çomağını saklar", atasözünü hatırlamak kalmıştı."

(Murathan Mungan, Yüksek Topuklar, s.452)

"Peki ya 'kar yağsa da mikroplar ölse geyiği?'

Alakası yok. Kar mikrop falan öldüremez. Dedik ya karın bütün zararı bize. Yatsın kalksın insanların ayağını kaydırmanın planlarını yapsın. Ama yine de mikropları kaçırdığı bir gerçektir. Hani deli deliyi görünce değneğini saklar hesabı."

(Hakan & Utku, Sabah Gazetesi, 07.02.2007)

1123. Deli devran sürer, akıllı vakit bekler.

Cahil ve aklını kullanamayan kişiler gelecek kaygısı taşımadan yaşadıkları günü eğlence ve gereksiz işlerle harcarlarken akıllı kişiler ise bir işi yapmak veya eğlenmek için en doğru zamanı beklerler.

1124. Deli düşündüğünü, tavuk eşindiğini.

Delinin düşünmesine, tavuğun eşinmesine derman olmaz.

Akılsız insanlar çok ayrıntı düşünemezler. O anda akıllarına ne gelirse onu yaparlar. O nedenle bu tür insanlardan akıl almak yarar sağlamaz.

1125. Deli ile çıkma yola, başına getirir bela.

Kancık ile çıkma yola, başına getirir bela.
Kalleş ile çıkma yola, başına getirir bela.
Yoldaş olma namussuza, arsıza. Akıbet başına bela getirir.
Herkesle dost olma, bilmediğin ile yola çıkma.

İnsanlar tanımadıklarıyla veya dengesiz, güvenilmez kişilerle birlikte olmamalı, onlarla ortak işlere girişmemelidirler.

Dengesiz ve güvenilmez insanlarla arkadaşlık edenlerin başına çeşitli belalar gelebilir.

"Ummahan:

"Soluğum taştı."

Hasan geriye döndü, gene aynı hızla yürümeye başladı. Ummahan arkasından:

"Azıcık dursana güzel kardaşım, soluğum bir iyice taştı."

Hasan durdu, onu bekledi. Bir öfke gibi karın üstünde duruyor, gölgesi ayaklarının ucuna düşüyordu.

Ummahan yanına gelince:

"Bilsem seni getirmezdim,"dedi. "Kancığılan çıkma yola, başına getirir bela."

(Yaşar Kemal, Yer Demir Gök Bakır, s.9)

"Hasan tepinir gibi, öfke içinde dimdik duruyor, arada da elindeki küçük baltanın ağzına başparmağını koyuyor, çöküyordu. Bu hal Ummahan'ı deli ederdi, biliyordu.

Gene yaşlıların tavrını takındı, Kel Aşık gibi ağır ağır elini çenesine götürdü:

"Yoldaş olma namussuza, arsıza. Akıbet başına bela getirir."

Bunu öyle söyledi ki, hiç şaşmaz, Ummahan, mümkünü yok, kavga çıkarır. Ama, bir tuhaf. Ummahan tınmıyor bile. Ya da tınmaz gözüküyor. Ne domuzdur o, ne domuz!"

(Yaşar Kemal, Yer Demir Gök Bakır, s.10)

"-Delinin uyuklaması da deli, sayıklaması da...diye hamurdandı. 'Deliyle gitme yola, başına gelir türlü bela...' Oğlum, Suat'ımı... sen şimdi şu besmelesizi de kandır, beraberce Cevat'ın evine gidin, söyleyin ona, yarın gelmezse eğer analık hakkım helal olmasın."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.25)

1126. Deli ile helva yemekten uslu ile savaş yeğdir.

Aklı kıt insanlarla yapılan işlerde yararlı sonuçlar elde edilemez, ancak akıllı kimselerle çatışma durumunda bile iyi şeyler elde edilebilinir.

1127. Deli ile sarhoşun meydanı birdir.

Deli ve sarhoş kimseler düşünme yeteneklerini kullanamazlar. Bu kimseler benzer biçimde tutarsız davranışlar gösterirler.

1128. Deli kısmı kendi söyler kendi işitir.

Delinin söyledikleri çevresindeki kişilerce ciddiye alınmadığından onları kendilerinden başka kimseler dinlemez.

1129. Deli kız deli gelin olur.

Deli kız deli gelin olur, deli gelin de deli kaynana olur.

İnsanların yetişme çağında edindikleri davranış biçimleri yaşamları boyunca değişmez.

1130. Deli kız düğün etmiş, kendi baş sedire geçmiş.

Davranışları tutarsız olan ev sahipleri konuklarından çok kendi rahatlarını düşünürler.

1131. Deli neyler halı, akıllı neyler malı.
Deli neyler malı, akıllı neyler halı.

Akıllı insanlar, malları olmasa da akıllarını kullanarak zaman içerisinde mal mülk sahibi olabilirler; ama deli olan biri hazır malı da olsa onun kıymetini bilemez.

1132. Deli sarhoştan ürker.

Sarhoş kimseler delilerden bile daha zarar verici olaylara neden olabilirler. Bu insanlardan herkes çekinir.

1133. Deli sözü kaleme gelmez.
Delinin sözü kaleme gelmez.
Delinin sözü kaleme alınmaz.

Doğru yanlış olmasına bakmaksızın konuşan akıl yoksunu kimselerin sözleri ciddiye alınmamalıdır.

1134. Deli utanmaz / arlanmaz soyu arlanır.
Deli utanmaz / arlanmaz sahibi arlanır.

Tutarsız davranışları olan kimseler yaptıklarından rahatsızlık duymasalar da bu davranışlarından yakınları rahatsız olur.

"– Ah yavrucuğum, ananın karşısında bunlar nasıl sözler? Utanmıyor musun?
– "Deli utanmaz, soyu arlanır"derler.
– Aman ne sahi söz."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ben Deli miyim?, s.18)

"Güllü teyzem, hiçbir çare kalmadığı için örtünür örtünür, öfkesinden ağlar, sonra da oturur yamar. "Tarhana gitti sellere, malamat olduk ellere! Deli arlanmaz, sahibi arlanır..."Darlanacak, dırlanacak ne var oysa? Kadı oğlunun da olur bu kadarcık kusuru değil mi?"

(Fakir Baykurt, Sınırdaki Ölü, s.122)

1135. Deliden al uslu haberi.

Deli, gördüğü ve bildiği şeyleri saklamadan, sözün nereye gideceğini bilmeden söyler. Bu nedenle kimi zaman haberlerin doğrusu bu kimselerden öğrenilir.

"Aman he mi? Aman haaa!.. Bunlar nasıl işler, Şaban Kambur, "Deliden al haberi" denilmiştir. Demek sen, bu zilliyi oraya koyup...

– Yahu deli lafıyla... yahu, deli karı lafına bakarak, adam...

Zilli zöhre, zil sesleri arasında yeri göğü inletiyordu."

(Kemal Tahir, Bozkırdaki Çekirdek, s. 97)

1136. Deliden korkmayan adam delidir.

Aklından zoru olan kimseler bilinçsizce saldırgan davranışlar sergileyebilirler. Bu nedenle bu kimselerden uzak durmayan insanların da akıllarından şüphe edilir.

1137. Delikanlının gönlü tez olur.

Genç insanlar arzulu ve deneyimsiz olduklarından çabuk kandırılırlar.

1138. Delikli taş yerde kalmaz.
Delikli boncuk yerde kalmaz.
Delikli boncuk yerde kalmaz, deli kız evde kalmaz.
Delikli taş yerde kalmaz, deli kız evde kalmaz.

Bilgi ve becerisini kanıtlamış kimselerle herkes çalışmak ister. Bu nedenle bu kimseler boşta kalmazlar.

"Az kazmakla su bulunmuşsa meydana gelen kuyuya çok yerde eşme, Trakya bölgesinde de hotulcuk adı verilir. Civarda eski bir şehir harabesinin bulunması halinde, ki bu hal az çok her zaman mevcuttur, buradan çıkarılan münasip bir delikli taş kuyunun bileziğini ağızlık taşını teşkil eder. Boş yere mi "Bey almaz, paşa almaz, delikli taş yerde kalmaz" demişler."

(Burhan Oğuz, Türkiye Halkının Kültür Kökenleri: Giriş, Beslenme Teknikleri, s.326)

1139. Delilsiz cennete bile girilmez.

İnsanların bir şeyi yapabilmeleri ya da bir şeye sahip olabilmeleri için onları yönlendirecek birileri gerekir.

"Numan – (Gülerek) bırak sende.. eline sarılacağın mürşit, hak ile hak olmuş mudur?

Gani – Delilsiz cennete girilmez Numan Efendi.

Numan – Evet.. evet ama.. haktan hakikatten bihaber mürşit taslağı geçinen birçok babalar senin gibileri cennete değil, cehenneme götürür."

(Celâl Musahiboğlu, Mum Söndü, s.22)

1140. Delinin diline perhiz yoktur.

Aklı kıt kimseler söyledikleri sözlerin sonuçlarını düşünmezler, akıllarına ilk geleni söylerler. Bu nedenle bu kişilerin sözlerini önceden tahmin etmek olası değildir.

1141. Delinin yüreği ağzındadır, akıllının dili yüreğinde.

Akıllı insanlar yerli yerinde, zamanında ve mantıklı konuşanlardır.

1142. Deliye bal tattırmışlar, çarşıda katran bırakmamış.
Deliye bal tattırma köyde katran tulumu komaz.

Akıl yoksunu kimseler, bir defa da olsa beğendikleri şeyleri gerçeğine benzemese de elde etmeye çalışırlar.

1143. Deliye kendi belası yeter.

Aklı kıt kimseler başkalarından zarar görmekten çok sağlıklı olarak düşünemedikleri için yanlış kararlar verip başlarını kendileri belaya sokarlar.

1144. Deliye taş atma, başını yarar.
Deliye taş atma başına taş yağdırır.

Dengesiz davranışları bulanan kimselere sataşmak tehlikelidir. Bu kimselerden umulmadık zamanda zarar gelebilir.

"Yapamıyacağım şeyler için boş yere tehditler savurmam. Çok inatçı ve öfkeliyim. Haberiniz olsun.

Yarı şaka, yarı ciddi bir cevap verdim:

– Bir ata sözü: "Deliye taş atma!"der. Beni korkuttunuz."

(Muazzez Tahsin Berkand, Sabah Yıldızı, s.69)

1145. Deliye uyan zır delidir.

Akıl yoksunu kimselerin söz ve davranışları tutarsızdır. Bu kişilere uyan kimseler de en az onlar kadar akılsızdır.

1146. Deliyi düğüne götürmüşler, burası bizim evimizden iyidir demiş.

Görgüsüz kimseler eğer bir yerden hoşlanmışlarsa sürekli orada olmak isterler.

1147. Demir ıslanmaz, deli uslanmaz.
Taş ne kadar ıslanırsa deli o kadar uslanır.
Küçük büyür, deli uslanmaz.
Çocuk büyür, deli uslanmaz.

Kişi veya nesnelerin özünde değişmeyen nitelikleri vardır. Bunları değiştirmeye çabalamak boşunadır.

1148. Demir tavında, dilber çağında.
Demir tavında, güzel çağında.
Demiri tavında dövmeli.
Demir tavında dövülür.
Ham demir dövülmez.

Her işin yapılması gereken uygun bir zaman vardır. Bu zaman iyi değerlendirilirse olumlu sonuçlar alınır.

"Karakız, Hacı Resul'ün, otlarının arasına gizlenerek kayan bir yılan gibi, peşi sıra gelmekte olduğunu fark etmedi.

Hacı Resul, "Demir tavında, güzel de çağında dövülür!"diye içinden gülerek, yol alıyordu."

(Halikarnas Balıkçısı, Ötelerin Çocukları, s. 265)

"– Hatta isyancıların saldırması halinde bile ateş açılmasını istiyorlar ama saldırırlarsa ateş edeceğimi sadarefe bildirdim.

– Paşam, zatıaliniz benden iyi bilirsiniz ama 'Demiri tavında dövmek lazım' geç kalırsak diğer asker de isyana katılır."

(Ahmet Altan, İsyan Günlerinde Aşk, s.225-226)

"Kürt beyinden deve katarlı gelin mi getirmekteyiz? Bastır mecidiyeleri, gerisine Allah kerim!

– Uzun Hoca bu son sözüne de pişman oldu. "Demir tavında dövülür ama bu demir o demir mi? Hay Allah belanı versin sakallı pezevenk!"

(Kemal Tahir, Köyün Kamburu, s. 26)

1149. Demircinin canı demirden berk gerek.

Kimi zor işlerle uğraşanların güçlü ve sağlam bir yapıya sahip olmaları gerekir.

1150. Deniz bal olmuş, fukara kaşık bulamamış.

Kazancın bol olduğu bir yerde bundan yarar sağlayamayan kimseler için bu kazanç boştur.

1151. Deniz dalgasız olmaz, gönül sevdasız olmaz.
Deniz dalgasız olmaz, kapı halkasız.
Deniz kenarında dalga eksik olmaz.

Her şeyin kendine özgü, ondan ayrı düşünülemeyen ve de değiştirilemeyen özellikleri olduğu gibi sosyal ortamlarda da birtakım olumsuzluklar olabilir.

"Dalganın şamarı vücuda masajmış ve yalnız yüzmek değil suyla dövüşmek gerekmiş. Bir halk türkümüz "deniz dalgasız, gönül sevdasız olmaz"der. Sahi gönül umman va sevda dalga gibi."

(İsmail Habib Sevük, Tuna'dan Batıya, s.67)

1152. Deniz suyu ne içilir, ne geçilir.

Deniz, suyu içilmediği için yararsız gibi görünse de insanlar için son derece önemlidir.

1153. -Deniz yanar mı? -Belki.
Deniz ateş alır mı?.

Hiçbir şeye kesin olmaz gözüyle bakmamak gerekir. Her şey olabilir.

"Bu damgalı yazarlardan vazgeç de, ne güzel, ne temiz eserler var, onları oku. Bak, köyün de yol üstü. Ben bir şey demesem bile, yarın bakarsın bir vali gelir. Gelmez ama muhtemeldir. Deniz ateş alır mı? alması ihtimal dahilindedir. O hesap, valinin de gelmesi ihtimal dahilindedir."

(Fakir Baykurt, Efendilik Savaşı, s.66)

1154. Denize düşen yılana sarılır.
Denize düşen yosuna sarılır.

Başlarına tehlikeli işler gelen kimseler, bulundukları durumdan kurtulabilmek için, tehlikeli kişi ve yollara başvurabilirler.

"Aşkından sonra servetini, rahatını da kaybedecek, yalnız kendisi değil, annesiyle kardeşi de bugünkü yaşayışlarına devam etmek şöyle dursun, fakir bir ömür sürmek zorunda kalacaklardı.

Bütün bunları, gözyaşları arasından, annesinden dinledikten sonra denize düşen yılana sarılır diyerek tunç Başar'la evlenmeye razı olmuştu."

(Muazzez Tahsin Berkand, Uzayan Yollar, s.72)

1155. Densiz deve kuyruğu, "deh!"demeden sallanır.

Densiz kimseler, kendisini ilgilindirmeyen konulara dahil olmaktan çekinmezler.

1156. Densizin devesi çansız olur.

Görgüsüz ve edepsiz kişilerin nerede, ne konuşacağı veya nasıl davranacağı önceden kestirilemez.

1157. Derdi veren Allah dermanını da verir.

Tanrı her şeyi kararında verir. Bir kuluna dert verdiğinde bu dertten kurtulma yollarını da gösterir.

"Arkadaşları arada bir Halile soruyorlardı:

"Artık iyileştin Halil, ne zaman yola çıkacaksın?"diye.

Halil, gözlerini uçsuz bucaksız hışırtıyla dalgalanan çeltik salağına dikmiş, onlara başını bile çevirmeden:

"Ben nereye giderim arkadaş, daha yeterince para kazanmadan... İşte derdini veren Allah dermanını da verdi."diye onları karşılıyordu."

(Yaşar Kemal, Yağmurcuk Kuşu, s.238)

"– Niçin öleceksin? O nasıl söz? Ağzından yel alsın... Tanrı göstermesin... Derdin nedir?... Çabuk söyle... Dert veren dermanını da ihsan eder... Neren ağrıyor?"

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Son Arzu, s.158)

1158. Derdin yoksa söylen, borcun yoksa evlen.

Bir evin gideri hiç bitmeyeceği gibi gereksiz konuşanların da başı derde girer. Bunun için konuşurken ve evlenileceği zaman çok dikkatli olunmalıdır.

"Aile ve siyasî partiler, toplumun vazgeçilemez, onlarsız olmaz kurumları. Aile için toplumun eseridir demek o kadar kolay değil; toplum ailelerin ortak eseri olmasın sakın, diye sorarlar adama. Ama siyasî partilerin toplumca icat edildiğinden şüphe caiz değil. Bakın siyasî partilerimizden birinin, evet hem de en eski göz ağrımızın sağlık durumu günbegün kötüye gidiyor diye nasıl dertleniyoruz!

«Derdin yoksa söylen, borcun yoksa evlen!"diye geçiştirebileceğimiz bir mesele de değil, bu CHP'nin durumu. İyisi mi, onu «erbab-ı kalem»e havale ederek, biz meselin «Evlen!"emriyle ilgilenelim."

(Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 02.02.2005)

1159. Derdini söylemeyen / demeyen derman bulamaz.
Derdini yanmayan derman bulamaz.
Derdini saklayan derman bulamaz.

Dertler, sıkıntılar dostlarla paylaşılınca daha kolay çözüme kavuşur.

"Yahu aklımdan geçmedi değil, bir mektup yazayım, başbakandan bir bilezik isteyeyim. Ah ah derdini söylemeyen derman bulamazmış. Hay sen çok yaşa emi Nuri Bey!"

(Muzaffer İzgü, Soyma Beni Utanırım, s.171)

"Ben kendi işimi kendim hallederim."

"Elbette. Ama çok sıkıntılısın, aslanım. Ben elimde büyüttüm seni, anlamaz mıyım sanıyorsun halinden. Yüzün sapsarı, gözlerinin altı mosmor. Sıkıntıyı içe atmak iyi değildir, binbir türlü dert açar başına. Derdini demeyen derman bulamaz!"

(Ayşe Kulin, Gece Sesleri, s.151)

"Efendi, erdeme para veren yok. Biz böyle karşı karşıya geçmiş utanıp durursak ne ben size derdimi söyleyebilirim, ne de siz bana dermanınızı. Atalarımız der ki: derdini saklayan derman bulamaz."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Kuyruklu Yıldız Altında Bir Evlenme/Kaderin Cilvesi, s. 100)

1160. Dereyi, tepeyi sel bilir; iyiyi kötüyü el bilir.

Selin, tepeye doğru çıkamayıp dereden akması ne kadar normal bir doğa olayıysa, topluca yaşanılan yerlerde de insanların iyi ya da kötü kimselerin kimler olduğunu bilmeleri o kadar doğal bir sosyal olaydır.

1161. Derin su yavaş akar.

Bilge kişiler söz söylemeden, bir davranışta bulunmadan, karar vermeden önce uzun uzun düşünürler.

1162. Dert bir olaydı ağlamak kolaydı.

Kişiler bir dertleri olduğunda ağlayıp rahatlarlar ancak birden fazla derde sahip olanların ağlamaları bile onların rahatlamalarına yetmez.

1163. Dert, çekene göredir.

Her insanın bir derdi vardır. Kimileri için küçük olan bir dert, diğerleri için aşılamayacak kadar büyük olabilir. Dert çekmeyen birisi dert çekeni anlayamaz.

1164. Dert Deli Ahmet'in başında.
Yırtılan Deli Ahmet'in yakası.

Kimi zaman kişiler sorumluluklarından kolayca sıyrılabilirler. Böyle durumlarda genellikle dayanağı olmayan kimseler bu sorumlulukları üstlenmek zorunda kalırlar.

1165. Dert gezmiş, derman beraber gezmiş.

Kişiler dertlerini kabullenip çekmeye razı olmamalıdırlar. Dertlerden yılmak yerine bunların bir çözümü olacağını düşünüp çalışmak gerekmektedir.

1166. Dert gider amma yeri boş kalmaz.
Dert gitmez, değişir.

İnsanlar yaşamları boyunca hep sıkıntılarla boğuşurlar. Bir dertlerine çözüm bulsalar da başka bir dertle karşılaşırlar.

"Fakat bu gürültü arasında kulağına incecik bir çocuk sesi geldi, bu ses biraz sonra ağlamaya başladı: Rıfkı...

Celil Bey' in yüreği birdenbire sızladı. Bu manasızdı. Zarif beyle Sadiye hanımın çocuğuna, tavuk yumurtası üstünde kuluçkaya yatırılmış bir hindi alıklığıyle bunca sene

beslettikleri, sevdirdikleri bu yumurcağa acımak kadar gülünç bir mantıksızlık olamazdı. Ancak insan kalbi denen şey mantıksızlıktan Sadiye hanımı fersah fersah geçerdi.

Bu ince ses susturulduktan sonra da Celil Bey'e bir hayli azap çektirdi, "dert gider yerini boş bırakmaz"düşüncesiyle adamcağızın bu gecesini içine sindirmedi."

(Reşat Nuri Güntekin, Salgın & Madalyonun Ters Tarafı, s.115- 116)

1167. Dert vardır gelir geçer, dert vardır deler geçer.

İnsanların karşılaştıkları sorunların onlar üzerindeki etkileri aynı olmaz.

1168. Dertsiz baş olmaz.
Dertsiz kul olmaz.

Her insanın mutlaka az ya da çok etkilendiği bir derdi vardır.

"Dertsiz baş olmaz. Bolu Beyinin de başında büyük bir derdi vardı. Hem de ne dert! Bir dert ki düşman başına. Onun derdi şuydu ki, ta ezelden beri oldum olası Osmanlı Padişahlarıyla araları iyi gitmiyordu."

(Yaşar Kemal, Üç Anadolu Efsanesi, s.9)

1169. Dertsiz bir kabak varmış, onun da başını kesip içini oymuşlar.

Derdi yokmuş gibi görünen kimselerin de bir gün bir derdi olabileceği gerçeği unutulmamalıdır. Sonuçta onlar da yaşamları boyunca sıkıntı duyacakları olaylarla mutlaka karşılaşırlar.

1170. Derviş tekkede, hacı Mekke'de bulunur.
Abdal tekkede, hacı Mekke'de bulunur.
Hacı Mekke'de, derviş tekkede.
Hacı Mekke'de, derviş tekkede yakışır.

İnsanları eğilim duydukları, kendilerini rahat hissettikleri yerlerde bulmak kolaydır.

1171. Dervişe "Bağdat'ta pilav var"demişler, "Yalan değilse ırak değil"demiş.

Elde etmek istediği şeye karşı büyük bir arzu duyan kişiler, her türlü fedakarlığa katlanırlar.

1172. Dervişin fikri ne ise zikri de odur.
Kişinin fikri ne ise zikri de odur.

İnsanlar düşünerek kendilerine göre doğru olduğu sonucuna vardıkları şeyleri dile getirirler.

"Bu sırada Binnaz mendil çıkarmak bahanesiyle göğsünü açar. İnadına dikine sustda duran iki beyaz ilik memenin yuvarlaklıkları arasından uzun bir ahın elifi gibi ucu aşağı kaçmış ara çizgiyi görünce "kişinin fikri ne ise zikri de odur"sözünün kavramına uyarak komisyoncu ağzından elinde olmadan "Kaymak, kaymak!"tutkunluk sözlerini kaçırır."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Toraman, s.38)

1173. Dervişlik olaydı taç ile hırka, ben de alırdım otuza kırka.

Kimi önemli kademelere ulaşmak dış görünüşü değiştirmekle olsaydı, herkes istediği yere kolayca gelebilirdi. Oysa ki bunlara ulaşmak için dış görünüş yeterli değildir. Bu mevkileri çalışarak hak etmek gerekir.

"Mimar Sinan, profesörlüğü bırakın, yüksek mühendis bile değildi. Ve mühim olan asıl'dır. Eskiler ne demişler: "Dervişlik olaydı, tâc ile hırka", "Biz de alırdık otuza kırka..."İlim ve sanat, ah bunlar ne büyük şeylerdir..."

(Ergün Göze, Üniversite Niçin Çöktü, s.22)

1174. Destursuz bağa gireni sopa ile kovarlar.
Destursuz bağa girenin yediği sopayı Mevla bilir

İzin alınması gereken bir işi gerekli yerlerden izin almadan yapan kişiler bu durum fark edildiğinde ceza almaktan kaçamazlar.

1175. Devasız dert olmaz.
Her derdin bir dermanı vardır.

Dertleri kabullenip bunlardan kurtulmaya çalışmamak bir çözüm getirmez. Çünkü her derdin en azından acısını azaltacak bir dermanı vardır.

"İLLUYANKA: -(tatlı bir sesle); Dökün içinizi anlatın anlatın kaderinizi...Hem rahatlarsınız, hem de... Devasız dert olmaz."

(Beki L. Bahar, Pudu-Hepa, s.32)

Bir gün rüyasında aksakallı, nur yüzlü bir "Pir"görünür. Melike Hatun'a, gülümseyerek "üzülme evlâdım, her gecenin bir sabahı, her derdin bir dermanı vardır. Dert veren Tanrı çaresini de verir".

(Mehmet Önder, Şaheserler Konuştukça, s.15)

1176. Deve bir akçeye, deve bin akçeye.
Deve bir akçeye, götür, hani akçe, deve bin akçeye, getir, hani deve.

İnsanlar gerekli olduğunda ve paraları varsa bir malı pahalı da olsa alırlar.

1177. Deve boynuz ararken kulaktan olmuş.

Sahip oldukları şeylerin kıymetini bilmeyip bunlarla yetinmeyen insanlar, hiç ummadıkları anda ellerindekileri de yitirirler.

"Senin, benim gibiler cebinde varsa alır,
Sen oynarsın ortada, o tutar parsa alır,
Leblebi alır gibi eloğlu arsa alır,
Hem ucuzundan alır, hem karaborsa alır,
Ya yol da vermeseydi bize sokaklarından!..
Deve boynuz ararken olmuş kulaklarından."

(Aziz Nesin, Aziziname-Taşlamalar, s.119)

1178. Deve büyüktür amma beşini bir eşek yeder.
Eşek küçüktür amma dokuz deveyi yeder.

Akıl ve zeka bedensel güçten daha önemlidir.

1179. Deve deve yerine çöker.
Deve yerine deve çöker.

Yitirilen bir değerin yerini ancak onun kadar kıymetli olan bir değer doldurabilir.

1180. Deveci ile konuşan / görüşen kapısını büyük açar.

Zengin ve yüksek mevkilerdeki kimselerle görüşen kişiler onlara uyum sağlayabilmek için özel bir çaba harcamaları gerekmektedir.

"Bizde bir laf edilir: "Deveciden ahbabı olan, kapısını büyük yapacak"derler. Deveciye kapı laf gelişidir. Bunda çok hikmet var. Dengi dengine, demeye getiriyor. Başkaca, soylu kişi, ayak takımının tuttuğu işi tutamaz, davrandığı gibi davranamaz."

(Kemal Tahir, Damağası, s.331)

1181. Deveden büyük fil var.

Hiç kimse güçlülüğünün sınırsız olduğunu düşünmemelidir. Güçlüden güçlü vardır.

"Deveden büyük fil var demişler. Yalıdaki durum da tıpatıp böyle; Behiye haladan büyük-kaynanası-Refika hanım var."

(Mehmet Seyda, Yaş Ağaç, s.59)

"İş Kanunda var mı dokuz on yaşındaki çocukları çalıştırmak? Yok. Ne diye çalıştırıyorsun? Kaçak. İş müfettişleri de lüp. "Deveden büyük fil var"oğlum. Ta Ankara'ya kadar bildiririm. Daha olmazsa derim ki bakmayın siz o papazın CHP'ye kayıtlı olduğuna."

(Orhan Kemal, Kanlı Topraklar, s.243)

1182. Devenin derisi eşeğe yük olur.
Devenin yünü eşeğe yük olur.
Devenin silkintisi eşeğe yük olur.

Varlıklı kimseler zor duruma düşüp yoksullaşsalar bile, ellerinde kalanlar ile yoksullardan daha güçlüdürler.

"Bakıyorum ki bizim Konya halkı pür vekar ve temkin. Yalnız şöyle bakıyorlar ve hiç birisinin dilinden ne bir nefret kelimesi işitiliyor, ne de hakareti. Çünkü Türk o kadar büyüktür ki böyle bir kavme artık mağlüp olduktan sonra ona karşı bir harf atmayı hatırına bile getirmezdi. Efendiler, bir darbımesel söyleyeceğim, affedersiniz, 'Devenin silkintisi her zaman eşeğe yük olur.' Onlar zannetmişlerdi ki Türk kavmi ölmüştür. Hayır, yaşamaya azmetmiş olan bir millet her zaman yaşayacaktır. İşte, hafızı Allah olan bu milletin intikamı alındı. Yunan yakılacak, müebbeden yıkılacaktır."

(Büyük Zafer'in 50. Yıldönümü'ne Armağan, s.127)

1183. Deveye burç gerek olursa boynunu uzatır.
Deveye ot lazımsa boynunu uzatır.

İstenilen, gereksinim duyulan bir şeyi elde etmek için gereken çabayı göstermekten kaçınılmamalıdır.

"– Öyleyse git Damal'a, Gündeşlere, yukarı köylere ondan sonra gel bize sor. Öğrenirsin o zaman niye yavşanlığın içine gittiğimizi.

– Kimmiş bu karınsız Hasan Baba?

– Ben ne bileyim? Sen istiyorsun. Deveye burç gerekse boynunu uzatsın. Baktık ki bişey çıkarmış mı?

– Çıkarmış mıydı?"

(Ümit Kaftancıoğlu, Emin Çölaşan, İcen Börtecene, Halit Ziya Yavuzer, Nizam Özer, Bir Memleket Gerçeği, s.43-44)

1184. Deveye "inişi mi seversin, yokuşu mu?"demişler; "düz yere / düze kıran mı girdi?"demiş.

Bir işin kolay ve rahat bir biçimde yapılmasını sağlayan yöntem dururken, bunun yerine sıkıntı ve zorluklara neden olacak bir yöntem uygulamak akıllı ve tutarlı bir davranış değildir.

"Hani deveye sormuşlar: inişi mi seversin, yokuşu mu diye!

O da "Yahu bunun düzü yok mu?"demiş ya bizimki de o hesap.

Bu işin normali yok mudur?

Türkiye ille de dinci ya da milliyetçi kamplara bölünüp, birbirinin kanına ekmek doğrayacak kadar kutuplaşmak zorunda mı?

Daha kaç seçim, gönlümüzün istediğine değil de "ehven-i şer"e oy vereceğiz?

Daha kaç seçim, geleceğe ait umutlarımız değil de geçmişe ait korkularımız bizi yönlendirecek?

Bu ülkede çok zor günler gördüm ama "umut"denilen şeyin bu kadar yitip gittiğine hiç tanık olmamıştım."

(Zülfü Livaneli, Vatan Gazetesi, 14.07.2007)

1185. Deveyi yardan uçuran bir tutam ottur.
Deveyi yardan atan bir tutam ottur.

Aç gözlülük edip küçük çıkarlar için tehlikeli işlere girmek büyük felaketlere neden olabilir.

"Taklitçi zihniyete sahip üç beş feministin dediği olsun, torba dolsun deyip "Bayi toplantısı geleneği"bir bozuldu mu bu işten geriye dönüş yoktur.. Bunun kimseye faydası da yoktur.. Eskiler "Deveyi yardan uçuran bir tutam ot.,"lafını bu haller için söylemiş..."

(Selahattin Duman, Vatan Gazetesi, 07.05.2005)

1186. Deveyi yük değil zelber yıkar.

Kişileri çalışmaktan çok dert ve sıkıntıları yıpratır.

1187. Devlet adama ayağıyla gelmez.

Mutluluk, zenginlik, talih veya mevki kendiliğinden gelmez, çaba gösterilmeden kazanılmaz.

1188. Devlet oğul, mal tahıl, mülk değirmen.

Temel gereksinimleri karşılayacak olanaklara sahip olabilmek yaşamdaki en büyük mutluluktur. Soyu oğul devam ettirir, değirmen ise hem yiyecek hem de gelir kaynağıdır.

1189. Devlet kuşu başa bir defa konar.

Büyük şanslar insanların başına yaşamları boyunca çok fazla gelmez.

1190. Devletin malı deniz, yemeyen domuz.
Mirî malı deniz, yemeyen domuz.

Çıkarcı ve hain kimseler devleti zengin görüp bu zenginlikten kanunsuz yollarla dahi yararlanma fırsatlarını hiç kaçırmazlar. Aksini düşünenleri ise aptal sayarlar.

"Madde dört: SSK Borçka Hastanesi, Kozaklı tesisleri, Ankara Orman Çiftliği Toplu Konutları, Eskişehir-Kütahya, Türk İş Kooperatifi İnşaatları ile ilgili 579 milyonluk fazla ödeme, Karabük 5000 Evler, İl YSE Kardeşler İnşaatları ile ilgili soruşturmaları açtıranlar, başlatanlar nerede; bu namuslu devlet memurları hangi bürokrasi cenderesinin altında? Ne demişler, devlet malı deniz yemeyen domuz..."

(Uğur Mumcu, 16.Esir Teşebbüs, s.92)

"Pardon, lafımı geri alıyorum, onların itibarı büyük. Cem Yılmaz'ınsa kabahati büyük. Bizi kazıkladı! Ki çok önemlidir bu. 'Devlet malı deniz, yemeyen domuz' demiştir atalarımız ama vatandaşı kazıklamakla ilgili böyle hoşgörü içeren bir atasözüne rastlayamazsınız."

(Pakize Suda, Hürriyet Gazetesi, 31.01.2005)

1191. Devletli gözü perdeli olur.
Ekabir gözü perdeli olur.

Varlıklı ve güçlü kişilerin çevresindeki güçsüz ve yoksullara veya buyruğundaki kişilere karşı hoşgörülü olmaları gerekir.

Varlıklı, güçlü, işi yolunda olanlar çevresindeki yoksul ve güçsüzlerin çektiklerini bilmezler, anlamazlar.

" "Devletlinin gözü perdeli olur" sözü, işin başında bulunan, yüksek mevkili kişilerin, iyi niyetli olsalar bile, maiyetleri veya açıkgözler tarafından çok kolay aldatıldıklarını, bu yüzden halkın, iş sahiplerinin derdinden anlamadıklarını, işlerin çok iyi yürüdüğünü zannettiklerini dile getirmektedir."

(Ahmet Kabaklı, Bürokrasi ve Biz, s.110)

1192. Devletli ile deli bildiğini işler.
Deli ile devletli ikisi de bildiğini işler.

Devletin ileri gelenleri ellerindeki yetkiler, deliler de akıl yoksunlukları nedeniyle kimsenin sözüne kulak asmayıp kendi bildiklerini yaparlar.

"Geçen Cumartesi günü yayınlanan yazımızda, "Bakalım gireceğimiz yeni haftada ne gibi krizler yaşayacağız?"demiştik..

Değerli büyüklerimizi, bizi yalancı çıkartmadıkları için kutlar ve teşekkür ederiz.. Her ikisine vallahi de bravo, billahi de bravo...

Ne mutlu Türküm diyene.
Bir Türk dünyaya bedeldir..
Türkiye sizinle gurur duyuyor..
Devletli ile deli bildiğini okur.. [...]

(Sedat Sertoğlu, Sabah Gazetesi, 21.02.2001)

1193. Devletli yanını kaşısa yoksul para verecek sanır.

İşlerinin yapılmasını bekleyenler, ilgili kişilerin her davranışını kendi işleriyle ilgili olduğunu düşünürler.

1194. Devletlinin karnı gen gerek.

Güçlü ve varlıklı kişiler ile yönetici konumunda olan insanlar, ilişki kurdukları kişilere karşı hoş görülü olmalıdırlar.

1195. Devletliye dokun geç, fukaradan sakın geç.
Zengine dokun geç, fukaradan sakın geç.
Zengine sokul fakirin uzağından geç.

Yaptırım gücü yüksek ve varlıklı kimselerle kurulan ilişkilerden az çok yarar sağlamak olasıdır. Yoksul kimselerle ilişki kurulduğunda ise yardım bekleyen taraf onlar olacağından bunlarla olan ilişkilerin düzeyini iyi ayarlamak gerekir.

"– Şimdi ne ile geçiniyorlar?
– Orasını bilmem, ablama sormam da...
– Tabii sorulmaz.
– Değil mi ya? Yalnız ablamın büyüklerden tanıdıkları çoktur. Malûm a... Zengine sürün de geç, fukaradan sakın da geç... derler."

(Refi Cevad Ulunay, Eski İstanbul Yosmaları, s.85)

"Aldığım haberlere göre, cumartesi ve pazar günleri teyzengillere ziyarete hiç gitmemişsin. Halbuki onlar orada karı koca kök salmış, zengin, müstesna ailelerdendir. Zengine sokul fakirin uzağından geç atasözünü hatırlatırım. Büyük şehir geniş muhit demektir, nadide şahıslarla tanışma fırsatını kendin hazırlamalısın."

(Barlas Özarıkça, Ters Adam, s.26)

1196. Dibi delik kapta su durmaz.
Delik kapta su durmaz.

Eksik, bozuk nesnelerden yarar sağlanamaz. Aynı biçimde donanımı yetersiz olan kimselerin yaptıkları işlerden de verimli sonuçlar alınamaz.

1197. Diken battığı yerden çıkar.

Sıkıntı, zarar hangi yoldan, yönden gelmiş ise çözüm de o yolda, yönde aranmalıdır.

"Bir anlamda fındık fiyatı çifte darbe ile aşağı itililiyor. İşte 2006'yı diğer yıllardan ayıran da bu. Bu nedenle zaten Başbakan'ın konuşmasına kadar fındık fiyatları gerilemiş. 7 liradan 3.5 liraya inmiş. Düşüşün devamı hükümetin desteğini çektiğini ilan etmesiyle gelmiş. Fiyat nasıl toparlar? 'Diken battığı yerden çıkar' derler. Fındık

fiyatlarını bir yerde rekoltenin gelecek yıl düşmesi kısmen toparlar. Zaten fındık aynen zeytin gibi; bir yıl var, bir yıl yok. Ancak işi rekoltenin düşmesine bırakırsak fiyatlar iki darbenin etkisiyle iyice çökebilir."

(Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 01.08.2006)

1198. Dil ebsem baş esendir.

Dil ebsem olsa baş esendir.

Kişi ağzına her geleni söylemeyip yerine göre konuşmayı bilirse, başını gelecek belalardan uzak tutmayı da başarmış olur.

1199. Dil ile düğümlenen diş ile çözülmez.

Bir kişiyle konuşarak anlaşılıp bir konuda verilmişse o sözde durulmalıdır.

1200. Dil var bal getirir, dil var bela.

Tatlı dilli, doğru sözlü kimseler iyiliklerle; yalan ve kötü sözler sarf eden kimseler ise kötülüklerle karşılaşırlar.

1201. Dil yüreğin kepçesidir.

Kişilerin söze döktükleri şeyler yüreklerinden geçen duygu ve düşünceleridir.

1202. Dilden gelen elden gelse, her fukara padişah olur.

Dilden gelen elden gelse, her fukara bahtiyar olur.

Dilden gelen elden gelse her yoksul bir bay olur.

Her dilden gelen elden gelmez.

İnsanların her dediklerini gerçekleştirmeye güçleri yetseydi, olduklarından daha üstün durumlara gelebilirlerdi.

"Fenerbahçe oynayamaz ya. Veya hocasını, kalecisini hatta başkanını size veremez ki. Yani elimizden gelen fazla bir şey yok. Sadece sizleri zamanında ikaz etmekten başka."El yumruğu yemeyen çavuşun oğlu, kendi yumruğunu Bozdoğan armudu sanmıştı o günlerde. Ne derler: Dilden gelen elden gelse fıkara bahtiyar olur. Ve tarih 3 Mayıs 1998. Saat 18.15. Bir camianın bayrağını bile yırtmaktan çekinmeyen bu tribün provokatörüne "geçmiş olsun"deme zamanıdır."

(Salim Alpaslan, Radikal Gazetesi, 07.01.1998)

1203. Dile gelen ele gelir.

Kişiler bir işi yapacaklarını sürekli tekrarlarlarsa, en sonunda söyledikleri işi gerçekleştirirler.

"Ceylan'ın buluşları bununla sınırlı değil. Örneğin Erke şirketinin meşhur 'dönergeç'ini ta '79'larda icat ettiğini, ancak yeterli desteği alamadığı için geliştiremediğini söylüyor. "Dönergeç, yerin çekim kuvvetini enerjiye çevireceğini iddia ediyor. Ben de inanıyorum. 'Akla gelen dile gelir, dile gelen ele gelir' diye bir söz var. Eğer insanoğlu bunu düşünebilmişse, demek ki bir gün amacına ulaşacaktır."

(Serpil İlgün, Evrensel Gazetesi, 15.04.2007)

1204. Dilenci bir olsa şekerle beslenir.

Yardım isteyen yalnızca bir kişi olduğunda beklediğinden daha fazla destek görür. Ancak sayı artınca hepsine bu ölçüde yardım edilmesi de zorlaşır.

"Ben de – Gelirim efendim, ama iki kardeşim daha var. Onları da birlikte alırsanız...

"Sonra o hanım, yanındakine:

"– Ya kardeş, dilenci bir olsa şekerle beslersin... Elime bir ellilik kâğıt vererek yürüdüler.."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Hakka Sığındık, s.112)

1205. Dilenci küsmüş, kısmetini kesmiş.

Başkalarının destek ve yardımlarına muhtaç olan kimseler, verileni az bulup yardım eden kişilerle aralarını bozarlarsa gelecek yardımlardan da mahrum kalırlar.

1206. Dilencinin torbası dolmaz.

Dilenmeyi alışkanlık edinen kimselerin isteklerinin sonu gelmez. Bu kimselere ne verilirse verilsin daha fazlasını isterler.

1207. Dilenciye borçlu olma, ya düğünde ister, ya bayramda.
Densize borçlu olma, ya düğünde ister, ya bayramda.

Çıkarcı kimselerle ilişki kurulmamalıdır. Çünkü bu kimseler toplum içerisinde onur kırıcı sözler söylemekten ya da davranışlarda bulunmaktan çekinmezler.

1208. Dilim seni dilim dilim dileyim, başıma geleni senden bileyim.
Dilim seni, dilim seni; dilim dilim dilem seni.

İnsanların başlarına gelen belaların çoğu dillerini tutamamalarından kaynaklanır. İnsanlar dillerini tutmasını bilmelidir.

"Geçen Cumartesi günü yayınlanan yazımızda, "Bakalım gireceğimiz yeni haftada ne gibi krizler yaşayacağız?"demiştik..

Değerli büyüklerimizi, bizi yalancı çıkartmadıkları için kutlar ve teşekkür ederiz.. Her ikisine vallahi de bravo, billahi de bravo..

Ne mutlu Türküm diyene.

Bir Türk dünyaya bedeldir..

Türkiye sizinle gurur duyuyor..

Devletli ile deli bildiğini okur..

Deveden büyük fil var..

Ağacın kurdu içinde olur..

Akıl olmayınca ne yapsın sakal..

Dilim seni dilim dilim dileyim, başıma geleni senden bileyim..

Allahım hem bizim, hem tüm ulusumuzun aklını koru..

Amin..."

(Sedat Sertoğlu, Sabah Gazetesi, 21.02.2001)

1209. Dilin cirmi küçük, cürmü büyük.

Dil, küçük bir organdır. Ancak kişiler duygu ve düşüncelerini olmayacak yerlerde ve zamanlarda dile getirdiklerinde veya kötü sözler söylediklerinde bu küçük organ onların başlarına büyük belalar açabilir.

"Hayatımızın en zor işlerinden biri dilimizi tutmak, onu ancak gerektiği yerde, gerektiği kadar kullanmaktır. Onu kullanmanın dozu aşıldığında, sahibinin başına birçok dertler, belalar açtığı sayısız tecrübelerle bilinmektedir. Bu sebeple atalarımız dil için "Cirmi küçük, cürmü büyük"demişlerdir. Hiçbir konuda, dil ve onun tezahürü olan söz üzerinde durulduğu kadar durulmamış; deneylere dayalı öğütler verilmemiştir."

(İsmail Özcan, Milliyet Gazetesi-Yaşam, 10.12.2000)

1210. Dilin kemiği yoktur.

Dilin kemiği yoktur, nereye çevirsen oraya döner.
Dilin kemiği yoktur, bildiğini söyler.
Dilin kemiği yok ama kemiği kırar.

Kişiler arasında bir anlatım aracı olan dil ile her türlü söz söylenebilir. Bu sözler gerektiğinde acı da verebilir.

"Kendimden korktum. İnsanlık hali bu! Ne zaman neyi söyleyeceğimi bilemem. Hem zaten dilimin kemiği yoktur. Ayrıca olsa ne yazar, mutlaka birilerine anlatmak isterim. Anlatmazsam içim içimi yer. Kendime saygım kalmaz. Özgüvenimi yitiriveririm."

(Mehmet Murat Somer, Buse Cinayeti, s.129)

"– Hanımefendiciğim; siz işlerin aslını, hiç şüphesiz daha iyi bilirsiniz. Dilin kemiği yok. Elalem ulu orta söylenip duruyor, sarayın israfına takat getiremiyormuş vezir vükela diye. Sözde İstanbul'daki kesatlık da bundan ileri geliyormuş. Ben bu tevatürlere pek inanmıyorum doğrusu."

(Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Hep O Şarkı, s.62)

1211. Dilsizin dilinden anası anlar.

Dilsizin dilinden sahibi anlar.

Bir kimsenin ne istediğini, bir şeyin neye gereksinim duyduğunu ancak onlarla her gün uğraşan, onları çok yakından tanıyan kişiler anlar.

1212. Dinsizin hakkından imansız gelir.

Gaddarın hakkından zalim gelir.

İnsafsız, söz dinlemeyen kimseleri ancak kendilerinden daha güçlü, daha insafsız kişiler yola getirirler.

"Dün geldi benden sigara, kibrit aldı heybesine yerleştirdi. Atı dört nala kaldırdı, Aktozlu köyüne gitti. O köyden yer yurt alacakmış. Dinsizin hakkından imansız gelir. Sen tevekkel ol yeter ki... O sana etti. Bak, el kadar çocuğun önünden bucak bucak kaçıyor".

(Yaşar Kemal, İnce Memed 1, s.265)

1213. Diri tatmadan ölü tatmaz

Olumlu bir durumdan önce önde gelenler, güç sahibi kimseler yararlanırlar.

Diğer kişiler ise kalanlarla yetinirler.

"Höst höst! Duymadın mı oğlum, meşhur laftır, diri tatmadan ölü tatmaz derler. Sakın yerinizden kımıldamayın, olduğunuz yerde durun. Yemenin ilk başında Muhtar'la azalar olmalı, önce onlar horozu söğüşleyecek, kalanı da sizin olacak, iyi mi Zeybek dayı!"

(Erdoğan Baysal, Tütün Parası, s.84)

1214. Dirlik nerde, devlet orda.

Huzurun olmadığı yerde mutluluk, düzenin olmadığı yerde güçlü bir otorite olmaz.

1215. Dirlik olmayan yerde varlık olmaz.

Huzur, sağlık olmayan ortamlarda iyi bir düzen kurulamayacağından varlığa da ulaşmak zor olur.

1216. Diş eti karın doyurmaz.
Diş artığı karın doyurmaz.

Küçük şeyler ile kalıcı ve köklü çözümler sağlanamaz.

1217. Dişi ağrıyan dilini kesmeli, gözü ağrıyan elini.

Kişiler sıkıntılarını arttırıcı şeyleri iyi bilmeli ve bunlardan kaçınmalıdırlar.

1218. Dişi köpek kuyruğunu sallamayınca, erkek köpek ardına düşmez.
Dişi köpek kuyruğunu sallamayınca, erkek köpek kösnümez.
Dişi yalanmazsa, erkek dolanmaz.
Kancık yalanmadan erkek dolanmaz.
Kancık bulanmayınca erkek dolanmaz.
Kancık köpek kuyruk sallamadan erkek köpek sallamaz.
Keçi kuyruk sallamadan teke yanaşmaz.

Bayanlar karşı cinse ilgi göstermez, ona umut vermezse karşı cinsin yapacağı bir şey kalmadığından onun peşinden gidemezler.

- Vallahi nasıl söylesem Abdürrezzak bey, dedi, burada bir ırza tecavüz var...

- Haa, dedi Abdürrezzak bey, var var... Var amma, gel sen benim yerimde ol tecavüz etme savcı bey oğlum... Hani ne demişler, dişi köpek yalanmazsa erkek köpek dolanmaz derler haşa huzurdan, bu da öyle... Kadın değil, nasıl bir kadın anlatamam. Körpe mi körpe, güzel mi güzel... Biz de o zamanlar böyle değiliz tabi...

(Muzaffer İzgü, Lüp Lüp Makinesi, s.38)

"Her zamanki gibi başladı:

– Bir kızı, kadını hiç kimse zorla baştan çıkaramaz. Yeter ki kendi fiilinden olmasın. "Kancık köpek kuyruğunu sallamazsa erkek köpek ardından gitmez"anladın mı? Filiz boynunu bükerek sedirin köşesine ilişti, artık onların sözüne karışmadı.

(Orhan Kemal, Bir Filiz Vardı, s.167)

"Belki Yusuf alçağını ayartan kendidir! Kancık köpek kuyruk sallamadan erkek köpek sallar mı? eski aklı erik Türkmen atalar 'Asla sallamaz!' demiş. Elin adamının belki de hiç suçu yok! Burdan yolladığım paralarla şunu bunu alıp aklını çelmiştir! Öylece, altına yatmayı başarmıştır!"

(Fakir Baykurt, Yüksek Fırınlar, s.168)

1219. Doğan anası olma, doğuran anası ol.

Annenin değerini kız çocuklar kendileri de anne olup bu duyguyu tattıkları için daha çok bilirler.

1220. Doğru bilinmeyince eğri bilinmez.

Doğru ile yanlışı birbirinden ayırmak için her ikisini de bilmek gerekir. Doğruları görerek yanlışları fark etmek ve düzeltmek daha kolaydır.

1221. Doğru sarsılır / sallanır; ama yıkılmaz.

Doğruluktan ayrılmayan kimseler ne kadar iftiraya ya da saldırıya uğrasalar da bunlara karşı alınları ak bir biçimde direnirler ve yenilmezler.

1222. Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar.

Eleştiriye açık olmayan kimseler, kendi çıkarlarına dokunan, çirkin ve kötü yönlerini ortaya koyan doğruları söyleyen kişileri sevmediklerinden, onlara yüz vermezler ve onları kendilerinden uzaklaştırmaya çalışırlar.

"Fenalığa, ahlaksızlığa tahammül edemeyen bu dürüst tabiatlı çocuğa "Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar" hakikatini nasıl anlatırsın?"

(Reşat Nuri Güntekin, Acımak, s.101)

"Eli boş gelmemiş ama, İstanbul'da edinip dağarcığında biriktirdiği hekimlik bilgisini Yavuz Sultan Selim'in annesi Bezmi-Âlem Sultan'ın yaptırdığı bimarhanenin hastaları iyileştirmekte kullanmış, onlara, belki eski bir medrese öğrencisi olduğundan, asasıyla yerden su fışkırtarak değil dertlerine derman bularak şifa vermiş. Ne var ki, "doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar"ya, fazla tutunamamış orada da, kimsesiz bir kedi yavrusu gibi sokağa bırakılıvermiş."

(Nedim Gürsel, Yedi Dervişler, s.92)

1223. Doğru söyleyenin bir ayağı üzengide gerek.

Doğruları söylemekten çekinmeyen kimseler, bunlardan kötü etkilenen kişilerce istenmeyeceklerinden, bulundukları yerden her an ayrılmak için hazır bulunmalıdırlar.

"Durdu Ahmet Efendi. "Hacıymış, bir de"dedi, başını sallayarak. Sonra ekledi: "Hey, ağa bey, bu din işi hangi dünya için, bir söylesene. Öbür dünyamızı hazırlamıyor muyuz? Oysa, bizimki dini de imanı da bu dünyada sermaye ediyor. Öteki dünyada neyle geçinecek?"

Bırakmış işte bu yüzden, inşaatta çalışmayı Ahmet Efendi. Ne demişler: "Doğruyu söyleyenin bir ayağı üzengide gerek."

(Seha L. Meray, Su Başlarını Devler Tutmuş, s.194)

1224. Doğru söyleyenin tepesi delik olur.

Doğruları dile getiren, sözünü esirgemeyen kimselerin düşmanları çok olur.

1225. Doğru söz acıdır / acı olur.

Doğru söz acıtır.

Hak söz ağıdan acıdır.

Yanlışları, kötülükleri, düzensizlikleri veya haksızlıkları gösteren, eleştiren sözler hatalı kimselere acı ve ağır gelir.

"İleride bu adam aileye olan borçlarını ödemek şöyle dursun, kendi kumar borçlarını da size ödetecektir. Elinizde avucunuzda ne varsa alacak, sizi bir kumbara gibi kullanacaktır...

– Rica ederim Behzat Bey...

– "Doğru söz acıdır". Fakat beni hiçbir suretle susturamazsınız. Bütün kusurlarıyla bu adamı mutlaka hayat arkadaşı olarak kabul etmek için ne mecburiyetiniz var? Kendisini çılgın bir aşkla mı seviyorsunuz?"

(Kerime Nadir Azrak, Gelinlik Kız, s.308)

1226. Doğru söz katarından belli olur.

Bir sözün doğruluğu konuşulmaya başlandığı andan itibaren tutarlı olup olmamasından ortaya çıkar.

1227. Doğru söz yemin istemez.

Bir söz doğruysa sözün gerçek olduğunu kanıtlamak için ayrıca yemin etmeye gerek yoktur.

"Yaşı altmışa yaklaşmış, pek zengin olmasa da namuslu, evine, ailesine bağlı bir adamdı Seyd-Ali. Çok konuşmazdı, konuşunca da doğruyu söylerdi. Lâfı uzatmaz, çünkü doğru söz yemin istemezdi. Oğlu Remzi de, babası gibi doğru ve dürüsttü. Seyd-Ali'nin oğulları herkes tarafından sevilir, sayılırlardı. Ama nedense şu son zamanlarda Bekir'le Seyd-Ali birbirlerine uzak duruyorlardı. Sağdan soldan, Remzi, Ayşe'yi istedi, babası reddetti gibilerden lâflar da işitiliyor, ama işin doğrusunu kimseler bilmiyordu. Kala Mala yüzünden araları açıldı, diyenler de yok değildi. Arada ne varsa vardı, bunu yalnız ikisi bilirdi. Şimdi, karşı karşıya geldikleri şu anda ne konuşuyor, ne de birbirlerinin yüzüne bakıyorlardı."

(Cengiz Dağcı, Onlar Da İnsandı, s.107)

1228. Doğruluk dost kapısı.

Doğruluğuyla tanınan kimselerle herkes dost olmak ister.

1229. Doğuran avrat Azrail'i yenmiş.

Doğuran bir kadının çocukları ölse de vazgeçmemeli ve anne olmak için çaba göstermelidir.

[...] Evde oturmaz. Otursa ah çeker, of çeker. Raziye hanımın kulağını büküverdim. Burnunu kaldırdı. İki çocuğu var ya ona güveniyor. Doğuran avrat Ezrail'i yener ama komşunun şuncacık kızını yenemez. Adamın biri damdan düşmüş. Gözlüklü bir doktur getirmişler. "Bu benim derdimi bilmez. Damdan düşen birini bulup getirin..."demiş.

(Kemal Tahir, Namusçular, s.295)

1230. Dokuz keçe, su geçe; bir deri, soğuk geri.

Soğuk; "kırk kat keçe, ben ondan geçe; bir kat deri, ben ondan geri" demiş.

Ne kadar katlı olursa olsun keçeden deri su geçirme bakımından daha sağlıklıdır.

Beden sağlığı (deri) giysiden (keçeden) daha önemlidir.

1231. Dolu bardak su almaz.

Dolu testiye su konmaz.

Her şeyin bir sınırı vardır. Bunun ötesinde o şeye yenilerini eklemeye çalışmak boşunadır.

1232. Dolu küpün sesi çıkmaz.

Erdem sahibi bilgili ve görgülü kimseler gösterişi sevmedikleri için çok fazla konuşmazlar.

1233. Domuz derisi post, eski düşman dost olmaz.

Domuzdan post, gavurdan dost olmaz.

Köpek / İt derisi post, eski düşman dost olmaz.

Köpek / İt derisinden post, gavurdan dost olmaz.

Eski düşman hiçbir zaman olumsuz düşüncelerinden vazgeçmeyeceği için onun dostluğuna güven olmaz.

"Olur... Kendinize yazık ettiniz. Bir de ben yüklenemem üstüne senin. Domuz derisinden post, gavurdan dost olmaz demişler. Keşke sen karışmasaydın."

(Erol Toy, Gözbağı, s.91)

"Halaoğlu, teyzeoğlu diye kandırmışlar kuzumu! Onlar nerden halaoğlu, teyzeoğlu oluyor bize?... Ah Ahmet ah! Ah benim saf oğlum! Köpek derisi post, eski düşman dost olmaz. Onlar bize düşman, ay oğlum..."

(Fakir Baykurt, Irazcanın Dirliği, s.55)

"Çocuklar bağrışmaya, gelin ağlamaya başladı. Yamandı kocasının üstüne karısı. Kaç kez söylemişti. Domuzdan post gavurdan dost olmaz. Biz de kentlimizin yaptığını yapalım."

(Erol Toy, Toprak Acıkınca, s.249)

1234. Domuz gördüğünü çalar.

Kötüler kötüleri örnek alırlar.

1235. Domuzdan toklu doğmaz.

Her şey soyuna çeker. İyiden iyi, kötüden kötü doğar.

1236. Domuzun kuyruğunu kes yine domuz.

Atın kulağını kesin yine attır, domuzun kulağını kesin yine domuzdur.

Eşek / Merkep, kulağı kesilmekle küheylan olmaz.

Kuyruğunu kessen de domuz, kulağını kessen de domuz.

Bir şeyin dış görünüşünde bazı değişiklikler yapılarak özü değiştirilemez.

1237. Donsuzun gönlünden dokuz top bez geçer.

İnsanlar elde etmek istedikleri şeyleri düşlerler.

"Kendinizi dil bilgini sanmanıza ne diyebiliriz. Her yiğidin gönlünde bir arslan yatar. Atasözü ne güzel der: "Donsuzun gönlünden dokuz top bez geçer."[...]

(Emin Özdemir, Dil ve Yazar, s.251)

1238. Dost acı söyler.

Gerçek dostlar kırıcı da olsa doğruları söylemekten çekinmezler.

"Hayrola, nedir o bilmemi istediğin? İçinde kalmasın, sonra dert olup seni bitirir. Biliyorsun, dost acı söyler derler ama gerçeği de söyler. Haydi anlat da rahatla."

(Erdoğan Baysal, Tütün Parası, s.88)

"– Böyle günde iyi dost acı söyler. Kırlarda bu kadar kucaklarda dolaşmış ve şimdi hangi döşekte, kimlerin kolları arasında bulunduğu bilinmeyen bir kadının hâlâ kocasıyım demekten çekinmeyecek misin?"

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Deli Filozof, s.126)

1239. Dost ağlatır, düşman güldürür.

Düşmanlar, gerçekleri söylemeyerek karşısındakinin kötü durumunu düzeltmek için önlem almasını engeller. Dost ise, acı da olsa gerçeği söyler.

1240. Dost başa bakar, düşman ayağa.

Kişiler dostlarının yüzüne bakıp durumlarını anlamaya çalışırlar. Ayrıca onların karşısındakine karşı hataları olmadığından gözlerini kaçırmaya gereksinimleri de yoktur. Düşmanlar ise hem her an karşısındakinin ayağının kayabileceğini düşünerek onların düştükleri kötü durumları bir an önce görebilmek için hem de onların arkalarından iş çevirdikleri belli olmasın diye yüzlerine değil, ayaklarına bakarlar.

"Bir süre sonra işin içyüzü anlaşıldı. Kasabada, "Dost başa düşman ayağa bakar!"diye bir söz vardı. Düşmanlığımız açıkça belli olmasın diye kimse birbirinin ayağına bakmıyordu. Baksalar göreceklerdi halbuki."

(Fakir Baykurt, Can Parası, s.79)

"Ayağımın altında sanki fırın küreği ben üzerinde bir elli altı boyla sokakta yürürken görenler birbirine gösteriyordu. Dost üste, düşman ayağa bakarmış, sanki tüm bakanlar düşman, hepsi de önce ayakkabılarımı görüyor..."

(Muzaffer İzgü, Devletin Malı Deniz, s.173)

1241. Dost bin ise azdır, düşman bir ise çoktur.
Bin dost az, bir düşman çok.

Rahat, huzurlu ve mutlu yaşayabilmek için dostları çoğaltıp düşmanları azaltmak gerekir.

"Düşmanın küçüğü olmaz. Düşman düşmandır. Çünkü "Bin dost az, bir düşman çoktur." Zira bir düşmanın yapmak istediği düşmanlık ve kötülüğü bin dost önleyemez."

(Muhsin Bozkurt, Vatan Gazetesi, 23.02.2005)

1242. Dost dostun ayıbını yüzüne söyler.

Kişiler, dostlarını uyarmak, yanlışlarını düzeltmek için gördükleri ayıpları yüzlerine söylerler. Böylece dostlarını başkalarına karşı küçük düşmekten kurtarmış olurlar.

1243. Dost dostun eyerlenmiş atıdır.

Gerçek dostlar ne zaman olursa olsun yardıma gereksinimleri olduğunda birbirlerine destek olmaya hazırdırlar.

1244. Dost, dostun neşesini getirir.

Dostlar, birbirlerinin sıkıntılarını, üzüntülerini, sorunlarını paylaşarak çekilecek acının azalmasını sağlarlar.

"Bu acele kaçışınızı karşıdan biri görse, Bentleri haydutlar basmış zanneder. Birbirimize o kadar yabancı olmadığımızı da söylemeye hacet var mı? Neden korkuyorsunuz, Amerika'nın diplomalı bandi'leri (haydutları) gelse biz burada varken kılınıza dokunamazlar. Dost, dostun neşesini getirir, hep beraber gülüp eğlenelim efendim."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Deli Filozof, s.121)

1245. Dost evinde başını bağla, düşman evinde tırnağını kes.

Dostlarımıza karşı her zaman iyi niyetli ve duyarlı olmalıyız, düşmanlarımıza karşı ise aynı şey söz konusu olmamalıdır.

1246. Dost için ölmeli, düşman için dirilmeli.

Dostlar için elden gelen her şey yapılmalı, gereken bütün özveriler gösterilmelidir. Konu düşmanlar olduğunda ise bütün güç ve olanaklar, onlara karşı koymak için kullanılmalıdır.

1247. Dost ile ye iç, alışveriş etme.
Akraba ile ye iç, alışveriş etme.
Hısım akraba ile ye iç, alışveriş etme.

Alış veriş yapılırken kazanç sağlama amacı güdüldüğünden taraflar arasında çıkar çatışmaları yaşanabilir. Bu durum da alış verişe taraf olan dost veya akrabaların ilişkilerine zarar verebilir.

'Hısımla, dostla ye iç; alışveriş etme,' derler. Hısımlarla yeyip içmeye olanak bulunmadığı için biz de, ne yapalım, alışverişe girdik. Annem, bu dolaylara geleceğimiz belli olduğundan beri Nuriye Teyze'nin yapısında bir kat tutmağı çok istiyordu.

(Avni Givda, Erguvan'lar-Ihlamurlar Öyküsü ve Başka Öyküler, s.146)

1248. Dost kara günde belli olur.
Dostun iyisi kara günde belli olur.
İyi dost kara günde belli olur.
Dost sanma şanlı vaktinde dost olanı, dost bil gamlı vaktinde elinden tutanı.
Dost zindan kapısında belli olur.
Kaptanın iyisi fırtınada dostun iyisi fukaralıkta belli olurmuş

İnsanlar gerçek dostlarıyla gerçek dost olmayanları sıkıntıya düştükleri zamanlarda daha iyi anlayabilirler.

Ne kadar ince düşüncelisiniz. Allah herkese sizin gibi bir arkadaş, dost versin. Zaten ne demişler: Dost kara günde belli olur.

(Mehmet Murat Somer, Buse Cinayeti, s.120)

"Adnan'ın cezası onaylanmış, yürekleri yanar, biliyor. Dostun iyisi kara günde belli olur... Bir yandan da kızarım, kızlarını, oğullarını getirdi de karısını getirmedi diye! Mal maşat sahipsiz kalırmış!"

(Fakir Baykurt, Yarım Ekmek, s. 324)

"İnsanız biz yahu. Birbirimizin elinden tutmak için yaratılmışız. Mezara mı götüreceğiz paraları? Dost dediğin kara günde belli olur. Hiç sıkılma sen. Ne gerekse mal para gel bana. İstediğin kadarını hemen vereyim. Üzümün kalkınca ödersin."

(Erol Toy, Acı Para, s.220)

"Bunca eş dost arasında yalnız Ümmüşan ana insan çıktı. Kara gününüzde bile selamı sabahı kesmedi, dedi.

Delikanlının biri:

– Derler a, kaptanın iyisi fırtınada, dostun gerçeği de fikaralık, hastalık ve hapishanede belli olurmuş, diye mırıldandı."

(Halikarnas Balıkçısı, Aganta Burina Burinata, s. 66)

1249. Dost yüzünden, düşman gözünden bellidir.

İçinde kötülük, düşmanlık olan bir kişi, bunu bakışlarıyla belli eder. Dostun ise, dost olduğu güler yüzü ve davranışlarından bellidir.

1250. Dosta çok varan kişi ekşi yüz görür.

Aralarındaki samimiyete dayanarak sık sık dostlarına giden kimseler, bıkkınlık verecekleri için karşısındakilerden de ters davranışlar görebilirler.

1251. Dostluk başka, alışveriş başka.

Dostlar arasında alacak verecek ilişkisi varsa taraflardan birinin fedakarlıkta bulunması zarar verici olabilir. Çünkü alış veriş kuralları dostluk kurallarından farklı işler.

"Şarapçının para alıp almayacağını sınamak için tekliği atmıştı tezgaha. Şarapçı para alırsa tek bardakla yetinecek, çekecekti postayı. Almazsa... ki şarapçı tezgah üzerindeki tekliği elinin tersiyle itmişti bile:

– Senin paran burada geçmez!

Nazlandı: – Yoo... olmadı!

Kıpkırmızı şarap dolu bardağı önüne koyan şarapçı: – Niye?

– Dostluk başka, alışveriş başka aslanım!"

(Orhan Kemal, Üç Kağıtçı, s.17-18)

"Biz kardeşiz, dostuz, hısımız ama dostluk başka alışveriş başkadır. Bu senin on yedi dönümlük tapuna kaç para verelim? Ya da başka ne istersin?"

"Canın sağolsun Bey, bir avuç toprak değil mi, bir parça toprak değil mi? Canın sağ olsun Bey... Mademki istiyorsun, yarın kasabaya gidelim tarlayı hemen üstüne devredeyim."

(Yaşar Kemal, İnce Memed 2, s.48-49)

1252. Dostluk kantarla, hesap miskalle.
Dostluk kantarla, alışveriş miskalle.
Muhabbet kantarla, alışveriş miskalle.
Dostluk dağca, hesap kılca.

Kişiler, dostlarıyla aralarındaki alacak verecek hesabını özveri konusu haline getirmemeli ve ödenmesi gereken neyse o ödenmelidir.

"Kemal ağa:

- İster zengin ol ister fikara, yak bakalım yemekten sonra bir cıgara! diye, Yenice paketini uzattı.

- Hayır, diye elinin tersiyle itti, cıgaralar da benden!

- Yapma be bacanak.. benden'i senden'i, teklif tekerlek var mı?

- Yok ama, usulü, şurutu bu! Hep bana, Rabbena olmaz. Dostluk kantarla, alışveriş miskalle..."

(Orhan Kemal, Üç Kağıtçı, s.70)

1253. Dostun attığı taş baş yarmaz.

Gerçek dostların söyledikleri kötü sözleri veya davranışları incitici olmaz.

1254. Dostun odu cehennem odundan beterdir.

Dostun verdiği acı düşmanın verdiği acıdan daha etkileyicidir, üzücüdür.

1255. Dostun zahmeti düşmanınkinden çok olur.

Dostu memnun etmek için büyük çabalar harcanacağından sıkıntı da büyük olur, düşman için ise aynı şey söz konusu değildir.

1256. Dostunu överken yerecek yer bırak.

Kimi dostluklar kalıcı olmayabilir. Kişiler, günün birinde dost bildiklerinin kötü taraflarının da farkına varabilirler. Dostlarla ilgili övücü sözler söylerken bunlar akıldan çıkarılmamalı ve dikkatli olunmalıdır.

1257. Dört atanın dördü de hak.

Evlilikte taraflar kendi anne babalarına nasıl ilgi ve saygı gösteriyorlarsa, eşlerinin anne babalarına da o derece ilgi ve saygıyla yaklaşmalıdırlar.

1258. Dört göz bir evlat için.

Anne babalar çocukları iyi bir yaşam sürsün diye ellerinden geleni yaparlar, onları sürekli korurlar, gözleri hep çocuklarının üstünde olur.

1259. Dört paralık adamın sekiz paralık keyfi olur.

Kişiler ancak kazançları oranında rahat bir yaşam sürerler. Onun ötesine geçmeye güçleri yetmez.

1260. Dumansız baca olmaz, kahırsız koca olmaz.
Tütünsüz baca olmaz, kahırsız koca olmaz.

Nasıl ki her bacadan zamanı gelince mutlaka duman tüterse, eşler arasında da kocaların karılarına sıkıntı veren davranışları mutlaka olur.

1261. Dut yaprağı açtı, soyun; döktü giyin.
Kara dut yaprak döktü kış, kara dut yaprak açtı yaz.

Dut ağaçlarının yapraklanması soğuğun geçtiğinin bir işaretidir. Bu da insanlara kalın giysilerini kaldırma vaktinin geldiğini haber verir. Yaprakların dökülmesi ise kışı ve soğuğu dolayısıyla daha sıkı giyinmeyi getirir.

1262. Duvarı nem, insanı gam yıkar.
İnsanı gam duvarı nem yıkar.
Demir nemden, insan gamdan çürür.

Nemin, duvara yıkılmasına neden olacak zararlar vermesi gibi sıkıntıların, üzüntülerin, güçlüklerin de insanların yıpranmasına neden olacak etkileri olur.

Duvarı nem, insanı gam yıkar oysa.Yani dertleri bertaraf etmek, önemli olan. Bir daha dünyaya gelme şansımız olmadığına göre bize bahşedilen şu kısacık hayatı sonuna kadar, acısıyla tatlısıyla yaşamalı

(İkbal Gürpınar, Günaydın Gece, s.138)

"Üzüntüden diyordu komşular, "Duvarı nem yiğidi gam..."üzüntüden böyle oldu, eridi bitti Muhtar Alimiz. Günleri sayılıdır zavallının, Tanrı' dan umut kesilmez ama...

(Mehmet Başaran, Eylülün Kızgın Soluğu, s.13)

1263. Duvarın beri yüzü beri, öte yüzü öte.

Kişiler, özelle geneli birbirinden ayırabilmelidirler. Aralarında özel olan durumları başkalarına anlatmaları veya dışarıda yaşanılan olayların etkilerini özel ilişkilere yansıtmaları yanlıştır.

1264. Düğün el ile, harman yel ile.
Düğünün tadı elinen, harmanın tadı yelinen çıkarmış.
Düğün elle yağmur yelle.
Harman yel ile, düğün el ile.

Yapılan işlerde ancak gereken yardımlar alınırsa başarıya ulaşılır.

- Bunu borç olarak görme. Düğünde ne yapılacaksa o olacaktır. Hiçbir zahmeti zorzunmayız. Bizde armudun sapı, üzümün çöpü aranmaz. Sen gönlünü hoş tut. Husa çekme. "Düğün elinen, harman yelinen kotarılır."demişler. Bu hayırlı işe dostların katkısı olacaktır.

(M. Şakir Çetin, Bir Aşk Masalı, s.159)

"Yahu bizim birâderin oğlan evlenecek Kurna'da. Okuntu yollamış, bir de mektubu var, beş altı arkadaş toplanın gelin, düğün elle, yağmur yelle, diyor. Sen, senin arkadaş Navrumlu Ali, Daşduraklı Hilmi efendi falan gider miyiz birlikte?"

(Fakir Baykurt, Kara Ahmet Destanı, s.159)

Yaşlı bir kadın, çeşme başında bakır tasa doldurduğu suyu gelinin geçtiği yola serpti:

- Su gibi aziz olasınız, dedi. Düğünün tadı elinen, harmanın tadı yelinen çıkarmış. Şimdi kız evi yasta, oğlan evi heveste.

(M. Şakir Çetin, Bir Aşk Masalı, s. 186)

1265. Düğünde Fatmacığı kim bilir?
İplik pazarında Fatmacığa kim?

Birbirine benzer özelliklere sahip kimselerin çok sayıda bulunduğu ortamlarda bu kişilere değer verilmez.

1266. Düğünsüz ev olur, ölümsüz ev olmaz.
Gelin girmedik ev olur, ölüm girmedik ev olmaz.

Kimi olayları istekleri dahilinde yaşayıp yaşamamaya karar verebilen kişiler olmasına rağmen hiç kimse ölüme karşı koyamaz.

1267. Düğünü okuyucu boklar.

Taraflar arasındaki ilişkileri arada laf taşıyanlar bozabilirler. İyi niyetle söylenen sözler bu kişilerce karşı tarafa olumsuz anlamlar yüklenerek aktarılabilir.

1268. Dün öleni dün gömerler.

Bir acının üzüntüsünü her gün yaşamak insanlara yarar sağlamaz. Bu yüzden üzüntüler sürdürülmeden unutulmaya çalışılmalıdır.

1269. Dünkü köleliğe bakma, bugünkü efendiliğe bak.
Dünkü gedalığa / yoksulluğa bakma, bugünkü baylığına / zenginliğine bak.

İnsanoğlu geçmişte kötü günler yaşamış olabilir, bunları geride bırakıp bugünkü iyi durumunu yaşamayı bilmesi gerekir.

1270. Dünya alçaklı yüksekli yaratılmıştır.

İnsanlar eşit yaratılmazlar (kimi iyi, kimi kötü; kimi varsıl, kimi yoksuldur), bunun gibi yaşam da tek düze devam etmez.

1271. Dünya bir gemi, akıl yelkeni, fikir dümeni, kullan kendini, göreyim seni.

Kişiler, iyi, rahat ve başarılı bir yaşam sürebilmek için akıllarını ve mantıklarını iyi kullanmalıdırlar.

Ayrılacakları sırada anaları: "Şu son diyeceğim de kulaklarınıza küpe olsun 'Oğul! Dev boylu, peri soylu, insan huylu oğul! Sade ağlayıp gülmekle insan olsaydı, yeryüzünde insan olmadık kalmazdı. Bu dünya bir gemi akıl yelkeni, fikir dümeni, kullan kendini göreyim seni. Bugünden geri senin adın Sabır Han olsun' der oğlunun alnından öper..."

(Ahmet Kabaklı, Türk Edebiyatı-Cilt:1, s.87)

1272. Dünya bir, işin bin.

İnsanlar yaşamları boyunca akıllarına dahi gelmeyecek durumlara tanık olur-

lar.

1273. Dünya bir yağlı kuyruktur; yiyebilene aşk olsun.

Dünyada gelir elde edebilecek işler ve kişiler çoktur. Önemli olan bu işlerin üstesinden gelip başarılı olabilmek ve kişileri istenilen biçimde kullanabilmektir.

"Nigar Hatuna da kız kadın demeğe kimsenin dili varmaz. Şahbaz bir yiğitten daha da yiğit. Bolu beyleri sülalesi böyle bir insan daha görmedi. Padişah olacak bir kızdır Telli Nigar. Böyle bir Vezir oğluna layık mı Telli Nigar? Yazık ki, dünya bir yağlı kuyruk yiyene. Hiç aklına gelmez kim kazana kim yiye. Bolu Beyi de bir gün göçüp gidecek bu dünyadan... Telli Nigarın Körünoğluna ne derece bir yangın olduğunu bilip durur. Aratsa bulsa da Körünoğlunu, kızkardeşini sevdiğine verse n'olur? Kel Vezirin oğluna vereceğine..."

(Yaşar Kemal, Üç Anadolu Efsanesi, s.63)

1274. Dünya bol olmuş neye yarar, papuç dar olduktan sonra.

Bolluğun, rahatlığın, sınırsız bir yaşamın olduğu yerler onlardan yararlanma olanağı olmayan kimseler için bir anlam ve değer taşımazlar.

1275. Dünya dört kulplu kazan, bir kulpundan tut sen de kazan.
Dünya kırk kulplu kazan, bir kulpundan tut sen de kazan.

Dünyada insanlar için farklı farklı gelir yolları vardır. Boş boş oturmayıp bunları değerlendirebilen kimseler kazançlı çıkarlar.

"Geçmiştir artık bunların çağı! Boşuna beklemeyin bunları! Vakti geçmeden bir yolunu bulup kentlere sokulun. Dünya kırk kulplu kazan, bir kulpundan tut sende kazan... Burda kadınlarımız görgüsüzlükten imanınız gevriyor!"

(Fakir Baykurt, Kaplumbağalar, s.238)

"Kış basınca kilosunu doksandan yüze okutuyordu öğretmenlere, memurlara. Dünya kırk kulplu kazan, bir kulpundan tut sen de kazan diyorlar ya! Arkadaşlarım, 'Sömürücünün teki bu Gülizar!' diyor."

(Fakir Baykurt, Sınırdaki Ölü, s.133-134)

1276. Dünya gençten gence, dinçten dince.

Yaşlanmaya başlayan kimseler artık eskisi kadar işler başaramazlar veya yeniliklere uyum sağlayamazlar. Oysa ki dünya ve dünya işleri sürekli değişim içindedir. O nedenle yaşlılar zamanı gelince yerlerini gençlere devretmelidirler.

"Amma Abdullah'ın Seyyid Muhammed Sülûkî adında bir oğlu vardı. Babasına isyan edip iki bin kadar atlı ile Tarâre dağına çıkmıştı. Bir kaç kere babasına haber göndermiş: "Bu dünya gençten gence, dinçten dincedir. Sen şimdi ihtiyar oldun, var duacı ol. Tlemsen'e ben sultan olurum." Demişti."

(M. Ertuğrul Düzdağ, Akdeniz Bizimdi: Barbaros Hayreddin Paşa'nın Savaşları, s.219)

1277. Dünya iki kapılı handır.

Dünya doğum ve ölüm arasında geçici olarak bulunulan bir yerdir.

"Sanırım, dünyayı Aşık Veysel'den daha öz ve güzel tanımlayan biri olmamıştır.

Dünya bundan daha güzel ve anlamlı bir biçimde anlatılmazdı: "Dünyaya geldiğim anda / Yürüdüm aynı zamanda / İki kapılı bir handa / Gidiyorum gündüz gece."Evet; dünya iki kapılı bir han gibidir. Bir kapıdan giriyor; öteki kapıdan çıkıyorsunuz. Ama, insan yavrusunun kapıdan girdiği anda yürümesi ne demek? Bunu anlayabiliyor muyuz?"

(Gülağ Öz, Bütün Yönleriyle Aşık Veysel Yaşamı Sanatı Şiirleri, s.126)

1278. Dünya kadar malın olsa fayda etmez, darı kadar talihin olsun.

Maddiyatın engel olamayacağı şeyler de vardır. Kişilerin talihleri yaver gitmezse ne mallarını iyi bir biçimde değerlendirebilirler ne de başlarına kötü bir şey geldiğinde malları onları kurtarabilir.

1279. Dünya malı dünyada kalır.

Dünyada mal sahibi olan kişiler, bu malı hem kendileri hem de çevreleri için olabildiğince yararlı bir biçimde değerlendirmelidirler. Çünkü insanlar öldüklerinde sahip oldukları bütün malları dünyada bırakırlar, yanlarında götüremezler.

"Ölümü, ahreti bir dakika aklımıza getirmeyiz de dedikodudan hiç baş kaldırmayız, birbirimizi yiyip dururuz. Adam, ne oluyoruz? Dünyanın malı dünyada kalacak. Yiyeceğimiz bir lokma, giyeceğimiz bir hırka değil mi?"

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Şıpsevdi, s.337)

1280. Dünya ölümlü, gün akşamlı.

İnsanların yaşamlarında hiçbir durum değişmez değildir. Doğan; büyür, yaşlanır ve ölür, varlıklı olan yoksul duruma düşebilir, iyi günlerin ardından kötü günler gelebilir.

"Bilmem duydunuz mu, Kamberlerin İramazan izinli geldi askerden. Onun küçüğü Güddü de Dadasındaydı. Biri gelince, adam salıp haber ettiler; Güddü de deldi. Kamberin oğlu Mevlût okutacak bu akşam. Bir daha böyle bir araya ya gelinir ya gelinmez, dünya ölümlü, gün akşamlı diyor. Selamı var. Buyursun bir gayfe içelim, dedi... Bana da izin verin. Uğrayacağım yerler var daha. Başka çağrıcı yok..."

(Mahmut Makal, Kuru Sevda-Kalkınma Masalı, s.36)

1281. Dünya Süleyman'a bile kalmamış.
Dünya Peygamber Süleyman'a bile kalmamış.
Dünya kimseye kalmaz.

İnsanlar ne kadar varlıklı, güçlü, sağlıklı olurlarsa olsunlar, bir gün mutlaka yaşamları sona erecektir. Bu nedenle hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya ve yaşama bağlanmak doğru değildir.

"...Gül bre kardeşim, gül beyahu! Derler a bu dünya Süleyman mı İsmail mi hangisi ise, işte ona bile kalmamış!"

Ötekinin yüzü ve kaşı katılgandan yumuşar gibi oldu. Fakat neşeye doğru değil hüzüne doğru."

(Halikarnas Balıkçısı, Ötelerin Çocukları, s. 169)

"Koğuştaki havanın uygunluğu gözünden kaçmıyan Kudret Yanardağ, fırsatı

lar.

1273. Dünya bir yağlı kuyruktur; yiyebilene aşk olsun.

Dünyada gelir elde edebilecek işler ve kişiler çoktur. Önemli olan bu işlerin üstesinden gelip başarılı olabilmek ve kişileri istenilen biçimde kullanabilmektir.

"Nigar Hatuna da kız kadın demeğe kimsenin dili varmaz. Şahbaz bir yiğitten daha da yiğit. Bolu beyleri sülalesi böyle bir insan daha görmedi. Padişah olacak bir kızdır Telli Nigar. Böyle bir Vezir oğluna layık mı Telli Nigar? Yazık ki, dünya bir yağlı kuyruk yiyene. Hiç aklına gelmez kim kazana kim yiye. Bolu Beyi de bir gün göçüp gidecek bu dünyadan... Telli Nigarın Körünoğluna ne derece bir yangın olduğunu bilip durur. Aratsa bulsa da Körünoğlunu, kızkardeşini sevdiğine verse n'olur? Kel Vezirin oğluna vereceğine..."

(Yaşar Kemal, Üç Anadolu Efsanesi, s.63)

1274. Dünya bol olmuş neye yarar, papuç dar olduktan sonra.

Bolluğun, rahatlığın, sınırsız bir yaşamın olduğu yerler onlardan yararlanma olanağı olmayan kimseler için bir anlam ve değer taşımazlar.

1275. Dünya dört kulplu kazan, bir kulpundan tut sen de kazan.
Dünya kırk kulplu kazan, bir kulpundan tut sen de kazan.

Dünyada insanlar için farklı farklı gelir yolları vardır. Boş boş oturmayıp bunları değerlendirebilen kimseler kazançlı çıkarlar.

"Geçmiştir artık bunların çağı! Boşuna beklemeyin bunları! Vakti geçmeden bir yolunu bulup kentlere sokulun. Dünya kırk kulplu kazan, bir kulpundan tut sende kazan... Burda kadınlarımız görgüsüzlükten imanınız gevriyor!"

(Fakir Baykurt, Kaplumbağalar, s.238)

"Kış basınca kilosunu doksandan yüze okutuyordu öğretmenlere, memurlara. Dünya kırk kulplu kazan, bir kulpundan tut sen de kazan diyorlar ya! Arkadaşlarım, 'Sömürücünün teki bu Gülizar!' diyor."

(Fakir Baykurt, Sınırdaki Ölü, s.133-134)

1276. Dünya gençten gence, dinçten dince.

Yaşlanmaya başlayan kimseler artık eskisi kadar işler başaramazlar veya yeniliklere uyum sağlayamazlar. Oysa ki dünya ve dünya işleri sürekli değişim içindedir. O nedenle yaşlılar zamanı gelince yerlerini gençlere devretmelidirler.

"Amma Abdullah'ın Seyyid Muhammed Sülûkî adında bir oğlu vardı. Babasına isyan edip iki bin kadar atlı ile Tarâre dağına çıkmıştı. Bir kaç kere babasına haber göndermiş: "Bu dünya gençten gence, dinçten dincedir. Sen şimdi ihtiyar oldun, var duacı ol. Tlemsen'e ben sultan olurum." Demişti."

(M. Ertuğrul Düzdağ, Akdeniz Bizimdi: Barbaros Hayreddin Paşa'nın Savaşları, s.219)

1277. Dünya iki kapılı handır.

Dünya doğum ve ölüm arasında geçici olarak bulunulan bir yerdir.

"Sanırım, dünyayı Aşık Veysel'den daha öz ve güzel tanımlayan biri olmamıştır.

Dünya bundan daha güzel ve anlamlı bir biçimde anlatılmazdı: "Dünyaya geldiğim anda / Yürüdüm aynı zamanda / İki kapılı bir handa / Gidiyorum gündüz gece."Evet; dünya iki kapılı bir han gibidir. Bir kapıdan giriyor; öteki kapıdan çıkıyorsunuz. Ama, insan yavrusunun kapıdan girdiği anda yürümesi ne demek? Bunu anlayabiliyor muyuz?"

(Gülağ Öz, Bütün Yönleriyle Aşık Veysel Yaşamı Sanatı Şiirleri, s.126)

1278. Dünya kadar malın olsa fayda etmez, darı kadar talihin olsun.

Maddiyatın engel olamayacağı şeyler de vardır. Kişilerin talihleri yaver gitmezse ne mallarını iyi bir biçimde değerlendirebilirler ne de başlarına kötü bir şey geldiğinde malları onları kurtarabilir.

1279. Dünya malı dünyada kalır.

Dünyada mal sahibi olan kişiler, bu malı hem kendileri hem de çevreleri için olabildiğince yararlı bir biçimde değerlendirmelidirler. Çünkü insanlar öldüklerinde sahip oldukları bütün malları dünyada bırakırlar, yanlarında götüremezler.

"Ölümü, ahreti bir dakika aklımıza getirmeyiz de dedikodudan hiç baş kaldırmayız, birbirimizi yiyip dururuz. Adam, ne oluyoruz? Dünyanın malı dünyada kalacak. Yiyeceğimiz bir lokma, giyeceğimiz bir hırka değil mi?"

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Şıpsevdi, s.337)

1280. Dünya ölümlü, gün akşamlı.

İnsanların yaşamlarında hiçbir durum değişmez değildir. Doğan; büyür, yaşlanır ve ölür, varlıklı olan yoksul duruma düşebilir, iyi günlerin ardından kötü günler gelebilir.

"Bilmem duydunuz mu, Kamberlerin İramazan izinli geldi askerden. Onun küçüğü Güddü de Dadasındaydı. Biri gelince, adam salıp haber ettiler; Güddü de deldi. Kamberin oğlu Mevlût okutacak bu akşam. Bir daha böyle bir araya ya gelinir ya gelinmez, dünya ölümlü, gün akşamlı diyor. Selamı var. Buyursun bir gayfe içelim, dedi... Bana da izin verin. Uğrayacağım yerler var daha. Başka çağrıcı yok..."

(Mahmut Makal, Kuru Sevda-Kalkınma Masalı, s.36)

1281. Dünya Süleyman'a bile kalmamış.
Dünya Peygamber Süleyman'a bile kalmamış.
Dünya kimseye kalmaz.

İnsanlar ne kadar varlıklı, güçlü, sağlıklı olurlarsa olsunlar, bir gün mutlaka yaşamları sona erecektir. Bu nedenle hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya ve yaşama bağlanmak doğru değildir.

"...Gül bre kardeşim, gül beyahu! Derler a bu dünya Süleyman mı İsmail mi hangisi ise, işte ona bile kalmamış!"

Ötekinin yüzü ve kaşı katılgandan yumuşar gibi oldu. Fakat neşeye doğru değil hüzüne doğru."

(Halikarnas Balıkçısı, Ötelerin Çocukları, s. 169)

"Koğuştaki havanın uygunluğu gözünden kaçmıyan Kudret Yanardağ, fırsatı

kaçırmadı:

Yeni partinin, emr-i ilahi'yi yerine getireceğinden kimsenin şüphesi olmasın. Herşeyin bir vakti ve saati var. Vakti ve saati dolmadan ne civciv yumurtasında kabuğa tık eder, ne de tohum yerin zemininde çatlayıp yarılır. Bu dünya, bu alem-i fena Sultan Süleyman'a bile kalmamış. Öyle değil mi hocaefendi?"

(Orhan Kemal, Üç Kağıtçı, s.169)

"Sizin kötülüğünüz size kalsın. Bu dünya kimseye bâki değil. Bugün siz zilsiniz, yarın ben kalabilirim. İnsan olan arkadaşını alarga tutmaz. Size pazar ola arkadaşlar, bana eyvallah. Polis benden ser alır, sır alamaz, korkmayın..."

(Orhan Kemal, Önce Ekmek, s.26)

1282. Dünya tükenir, yalan tükenmez.
Dünya tükenir, düşman tükenmez.

Yalanın ve yalancıların sayıları o kadar çoktur ki dünya yok olsa bile bunlar varlıklarını sürdürürler.

"Belki o, üniversite denince kendisiyle birlikte, yıllar yılı aynı şarkıyı söyleyen üç beş kişiyi anlıyor. Mehmet kaplan, İbrahim Kafesoğlu, Karamanlıoğlu, Hacıeminoğlu, Muharrem Ergin gibi kişileri üniversite çevresi olarak görüyor. Yoksa, andığımız adlar ve onlar gibi düşünen birkaç kişi dışında kim ciddiye alır Timurtaş'ı. Kim paylaşır onun bilimdışı, çağdışı görüşlerini? Timurtaş, kanıtsız, tanıtsız tersini söylüyor bunun. Söylesin. Boşuna dememişler atalar: Dünya tükenir, yalan tükenmez."

(Emin Özdemir, Dil ve Yazar, s.283)

1283. Dünyada mekân, ahrette iman.

Rahat bir yaşam için çok çalışmak ve para kazanmak gerekirken ölümden sonra rahat etmek için ise dinen zorunlu kılınan görevlerin yerine getirilmesi gerekir.

1284. Dünyanın iki başı / ucu bir gelmez.
Dünyanın iki başı / ucu bir araya gelmez.

İnsanlar işlerini her zaman istedikleri gibi yürütemezler. Bu nedenle tam anlamıyla rahat bir yaşama kavuşamazlar.

1285. Dünyanın ucu uzundur.

Dünyanın işleyişine ve sırrına erebilmek kolay değildir. Deneyim kazandıkça bu daha iyi anlaşılır.

"[...] Yıllarca önceydi. Yanılmamıştı. Bu enseyle, değil İstanbul'a, Dünyanın öbür ucuna bile gidebilirdi. Bu enseye inanıyordu.

- Abla?

- Gene ne var?

- Varmadık mı daha?

- Dünyanın ucu uzun. Serçeyle konuşanın sesi semadan gelir. Dırlanma artık, otur oturduğun yerde."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.74)

1286. Dünyayı sel bassa ördeğe vız gelir.

Kimi insanların felaketine, mutsuzluğuna neden olan bir olay, kimilerini hiç ilgilendirmez. Çünkü bunların anlayışına göre bu tür olaylar doğaldır.

1287. Dünyayı umutla yemişler.

Bir şeyin olacağına dair umut taşımak ancak bunun için bir şey yapmamak elde olan varlıkları da ihmal etmeye ve bunların da durumlarının kötüleşmesine neden olur.

1288. Düş uykudan sonra olur.
Düş uykudan sonra gelir.

Doğru ve güzel sonuçlar elde edilmek isteniyorsa önce gerekli koşullar sağlanmalı, sağlam temeller atılmalıdır. Ancak böylece sonraki aşamalara sıra gelebilir.

1289. Düşen kalkar, yorulan çöker.

Azimli kimseler kendilerine sıkıntı veren bir olayla karşılaşsalar da direnip bundan kurtulurlar. Ancak kendilerini bırakan, azim göstermeyen kimseler ise oldukları durumdan daha aşağıya çökerler.

1290. Düşenin dostu yoktur / olmaz.
Düşenin dostu olmaz, hele bir düş de gör.

Varlıklı, cömert, iş sahibi, nüfuzlu kimselerin çevrelerinde onlarla dostluk kurmak isteyen, dost gibi görünen çok kişiler olur. Ancak bu varlıklı kişiler sahip olduklarını yitirince çevrelerinde kimse kalmaz, yalancı dostlar onları sıkıntılarıyla baş başa bırakırlar.

"Devamlı kendinle meşguliyet şahsın bütünlüğünü zedeler, onu kendi bacağından başkalarının çengeline asılan koyuna benzetir. Teşbihte hata olmaz derler. Fakat düşenin de dostu yoktur. Kuvvetliyi takip hem kolay hem de emin bir yoldur."

(Barlas Özarıkça, Ters Adam, s.26)

"Kimseye görünmemek için otoparkın ön tarafına kadar yürüyüp Kültür Merkezinin duvar dibinden dışarı çıktım. İlk taksiyi durdurup bindim.

Gençten bir sürücüydü. Binerken kıyafetime dikkat etti. "Bayan geçmiş olsun,"dedi.

Haliyle "bayan"ben oluyordum.

"Sağ ol,"dedim. "Önemli bir şey değil, düştüm."

"Ama fena düşmüşsün. bir şeyin yok ya?"

"Yok. Sağ ol. Sadece düşerken elbisem yırtıldı,"dedim.

"Düşenin dostu olmaz derler,"diye espri yaptı.

Üstüne bir de kendince güldü"

(Mehmet Murat Somer, Buse Cinayeti, s.166)

1291. Düşman düşmana gazel okumaz.
Düşman düşmana Kuran okumaz.
Düşman düşmana rahmet okumaz.

Hasım hasma mevlut okumaz.

Karşıdaki düşmandan iyi ve dostça davranışlar beklemek boşunadır. Onlara karşı her zaman önlem alınmalıdır.

1292. Düşman, düşmanın halini / durumunu bilmez.

Düşmana karşı verilen mücadeleyi kazanmanın en önemli yolu onun zayıf yerlerini bilip oradan saldırmaktır. Ancak taraflar ya bu yerleri bilmezler ya da bu yerlerden çok sonradan haberleri olur.

"... Bundan başka on beş gündür, düşe kalka gerilerken meğerse biz de domuzu epeyce hırpalamışız.

Murat, "Düşman düşmanın durumunu bilmez derler ya doğrudur"diye gülümsedi,

– Düşman düşmanın durumunu bilmez derler ya, doğrudur."

(Kemal Tahir, Yol Ayrımı, s.177)

1293. Düşmana yarak / silah gerek, ya düşmandan ırak gerek.

Düşmanları etkisiz hale getirebilmek için silah gerekir. Eğer kişiler bu silahlara sahip değillerse zarar görmemek için düşmanlarından uzak durmaları gerekmektedir.

1294. Düşmanın yoksa kardeşin de mi yok?

Düşmanı olmadığını düşünen kimseler bir an karşılarında kardeşlerini düşman tavırlarla bulabilirler. Çünkü insanlar kardeş bile olsalar birbirlerine kolayca düşman olabilirler.

1295. Düşmez kalkmaz bir Allah.
Yanılmayan bir Allah.

İnsanlar hata yapabilir, iyi ve kötü durumlara düşebilir. Ancak bu durumlar Tanrı için söz konusu değildir.

"Eeee, dünya bu.. Düşmez kalkmaz bir Allah.. O saltanatımız nerede şimdi? Rüya gibi hatırlıyorum.. Sen de hatırlar mısın, ne şahane incilerim vardı! Nelerim yoktu ki?"

(Pınar Kür, Akışı Olmayan Sular, s.30)

"Doktor, bu tımarhanede baş hekim asistanlığı yapmış, tam doçent olacağı sırada zıpırlamış. Oynatarak, bin bir itinayla baktığı hastaları arasında kendi yerini de ayırtmış. Ağırdı hastalığı ve yaşamda düşmez kalkmaz bir Allah'tır."

(Vecdi Çıracıoğlu, Serseri Standartları Sempozyumu s. 65)

"Evet evet Beyim, toprağa gelince, hiçbir değeri kalmış olmadığından dolayı, ben gene de eski alışkanlığımı, ata baba yolunu sürdürerek toprak almak isterim. Bir de sizin gibi bir zatıalisinin dar gününde elinden tutmak isterim. Düşmez kalkmaz bir Allah. El eli yur, sonra tutar el de yüzü yur."

(Yaşar Kemal, Yusufçuk Yusuf- Akçasazı Ağaları 2, s. 554)

1296. Düşüne düşüne görmeli işi, sonra pişman olmamalı kişi.

Evvelinde düşünmeyen sonunda pişman olur.
Düşüne düşüne söyleyen iş bitirir, düşünmeden söyleyen baş yitirir.

Kişiler, yapacakları işlerden pişman olmamak için öncesinde iyice düşünüp doğru kararlar almaya çaba göstermelidirler.

"Yapılacak reformlarla yerli ve yabancı sermayenin yatırım, üretim, iş yapma hevesi, ufku, olanağı artacak. Türkiye siyasi olarak da ekonomik olarak lig atlama şansını yakalayacak.

İşte 25 üyeli AB, bu akşamki kararı ile muğlak bir müzakereyi öngörürse Türkiye'den bunları esirgemiş olacak. AB'nin kayıpları ise onları ilgilendirir.

Sonuç: Düşüne düşene görmeli işi, sonra pişman olmamalı kişi.

(Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 16.12.2004)

1297. Düşünmenin geçinmeye faydası yoktur.

Yalnızca düşünüp tasarılar yapmak yeterli değildir. Önemli olan bunların yaşama geçirilmesidir.

"Bunaltıyla soludu Bayram: "Dangır dungur konuşup canımı sıkma Haçça! Zaten sıkkın!.." dedi yeniden düşünmeye başladı. "Düşünmenin geçinmeğe faydası yok demişler, yeter düşündüğün. Söyle buyruğunu, ona göre davranalım!"

(Fakir Baykurt, Kara Ahmet Destanı, s.103)

1298. Düt demeye dudak gerek.
Düt demeye dudak ister.

Bir işin gerçekleşebilmesi için gerekli koşullar hazırlanmalı, gerekli araçlar sağlanmalıdır.

1299. Ecel geldi cihane, baş ağrısı bahane.
Ölüm geldi cihane, baş ağrısı bahane.
Ecel geldi bu cane, baş ağrısı bahane.
Ölüm geldi bu cane, baş ağrısı bahane.
Ecelsiz kul ölmez.

Her canlı ölümlüdür; bu ölümün de mutlaka bir nedeni olacaktır.

"Yaşlı adamdır; birinci gün başı döner biraz, ikinci gün gözleri kararı, üçüncü gün Tanrı geride kalanlara uzun ömürler versin. Ecel geldi cihane-baş ağrısı bahane."

(Mehmet Seyda, Süeda Hanımın Ortanca Kızı, s.256)

1300. Ecele çare bulunmaz.
Ölüme çare bulunmaz.
Ecelden başka her şeye çare bulunur.
Her şeye çare bulunur ölümden başka.
Ecele çare olmaz, her şeye çare bulunur.

Her türlü soruna bir biçimde çözüm üretilebilirken ölüme çare / çözüm bulmaya hiç kimsenin yetmez.

"Ecele çare bulunmaz.

– Fuat'ın ölümü hepimiz için büyük bir acıdır. Fakat, "Ecele çare bulunmaz!" Kader böyleymiş...

Feyza, annesinin o anda samimi olduğuna inanmıyordu. Fuat'ı çok seven Lamia Hanım, onun ölümüne bu kadar ilgisiz kalmamalı, bu felaketi bu derece soğukkanlı karşılamamalıydı."

(Kerime Nadir Azrak, Gelinlik Kız, s.34)

1301. Eceli gelen it cami duvarına siyer / işer.
Eceli gelen it mescit duvarına siyer / işer.
Eceli gelen it cami avlusuna siyer / işer.
Eceli gelen it mescit avlusuna siyer / işer.
Eceli yaklaşan it cami duvarına siyer / işer.
Eceli yaklaşan it mescit duvarına siyer / işer.
Ölümü gelen it cami duvarına siyer / işer.
İtin ölümü gelirse cami duvarına işer.
Cami duvarına işeyen itin ölümü yakındır.
Dayak isteyen keçi çobanın değneğine sürünür.

Eceli gelen keçi çobanın değneğine sürünür.
Eceli gelen fare kedi taşağı kaşır.

Huzurlu, rahat ve sağlıklı yaşamak isteyenler kendilerine zarar getirecek işlerden uzak durmalıdır.

"Üç gencin birden ölümüne sebep olmakta ne haz vardır? Evet, üç genç... Kızınız, ben ve bir de bana rakip çıkan o menhus...

"Eceli gelen köpek cami duvarına siyermiş. Bu bahtsız daha berbat etti. Sakıp Cemal'in aşk tanrıçasına göz dikti. O küstah gözleri kamamın ucuyle oyup köpeklere atacağım."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ölüler Yaşıyor mu?, s.256)

"- Eceli gelen it, cami duvarına işermiş. Ruhsat sana Keçeci, Topal Ali'yi de al. Bitirin şu köpeğin işini. Sonra da yazdıklarını getirin bana. Neler demiş."

(Erol Toy, Toprak Acıkınca, s.34)

"Neye yarar bir duvar? Mekânı bölmeye. Bir odayı, bir evi, bir bahçeyi çevirmeye. Ufku kapatmaya belki, görüşü engellemeye. Kurşun dizilmeye de yarayabilir -sanırım bunu bir yerde okumuştum- Duvar işemek içindir, ilk işlevi başka olsa da. Hani ne demişler: "Eceli gelen it cami duvarına..."

(Nedim Gürsel, Öğleden Sonra Aşk, s.129)

1302. Edebi, edepsizden öğren.
Edebi edepsizden satın al.
Namussuzdan ırzını satın al.
Akıllı edebi edepsizden öğrenir.

Akıllı kimseler, olumsuz davranışlara sahip kişileri izleyerek bunların yaptıkları işlerin kötü yanlarını görerek iyi ve doğru olanı bulmaya çalışırlar.

"- Kapıyı vurdum. Neden sonra açtılar. Karı beni görünce kaşlarını çattı. "Ne istiyorsun?"diye sordu. "Şefika buraya geldi mi?"dedim. "Burası kerhane mi?"diye ağzını açtı, gözünü yumdu. Edebi edepsizden satın almalıymış. Doğru bir söz... İstasyon Caddesi'ne çıktım. İslam dini aşikâre, tekrardan buraya gelecektim. Bir arkadaş, "Senin karı bir herifle beraber arabadaydı. İstasyona doğru gittiler"dedi. İstasyona koştum. İstasyon polisi tanıdıktır. Bileti kesmişler de trene binivermişler."

(Kemal Tahir, Karılar Koğuşu, s.330)

1303. Eden bulur, inleyen ölür.
Etme bulursun, inleye inleye ölürsün.
Etme bulursun, inleme ölürsün.
Etme bulursun, yatma ölürsün.
Arayan bulur, inleyen ölür.
Etme bulursun, satma kalırsın.
Herkes ettiğini bulur.
Herkes ettiğine göre bulur.

İnsanlar yaptıklarının bir gün mutlaka karşılığını bulacaklarını göz önünde bulundurmalıdırlar.

"Sonra çifteyi kendine çevirdi: Sürek alınırken sen eşşek başımıydın? Pazarlığı yapan sensin, borç senedinin altına möhürü basan sensin.. Gözün kör mü? Almayaydın.. Eden bulur, inleyen ölür.. Ettin ve de buldun.. Bu zulum da sana az.. Bu akıl sendeyken daha beterlerini bekle sen.."

(Abbas Sayar, Yorganımı Sıkı Sar, s.23)

"Ulan müstahak, müstahak ulan. Size müstahak... Düşer misiniz bir karış boylu..."

"Bir karış boylu da sümüklü Memedin peşine!"

"Bayram eder misiniz, Ağamız öldüğünde?"

"Hem de toy düğün..."

"Eden bulur."

"Etme bulursun, yatma ölürsün."

(Yaşar Kemal, İnce Memed 2, s.286)

1304. Efendiyi efendi eden uşağıdır.
Efendiyi efendi eden etbaisidir.

İnsanların bulunduğu mevkilerde saygın olarak yaşamalarını onların çevreleri ve çalışanları sağlar.

1305. Eğilen başı kesmezler.
Eğilen baş kesilmez.
Eğilen boynu vurmazlar.

Yanlışlarını anlayarak pişman olan kimseler, büyüklüğünü kabul edip sığındıkları kişilerce affedilmeli, özürleri kabul edilmelidir.

"Hatada direnmek, özür dilemekten kaçınmak olumsuzluğu madalyonun bir yüzüdür. Madalyonun diğer yüzünde, özürleri kabul edip bağışlamama olumsuzluğu bulunmaktadır. Bazıları, bağışlama, hoşgörme olgunluğunu ve büyüklüğünü gösteremezler. Bu da, hatada ısrar kadar hatalı bir davranıştır. Böyleleri, "Eğilen baş kesilmez", "Yerdeki yüze basılmaz"anlayışından habersizdirler.

İslam dini, bu iki tavra da karşıdır. Yanlısını kabul edip bunun için özür dilemek de, bu tutumu ortaya koyanı bağışlamak da olgun Müslüman olma işareti sayılmıştır."

(Milliyet Gazetesi, Yaşam Sayfası, 12.01.1997)

1306. Eğreti ata binen tez iner.
Emanet ata binen tez iner.
El atına binen tez iner.
Emanet at insanı yaya bırakır.

Ödünç olarak alınmış araç gereçle uzun ve köklü işlere girişilmemelidir.

"Ağası da, babası da "kalıcı değiller"demiyorlar mıydı? Hele ağası, nasıl da sıkıyordu dişlerini, "Elin atına binen tez iner"derken. Dudaklarını ısırarak kanatmıştı bir keresinde."

(Yavuz Bahadıroğlu, Sel, s.22)

"Bir erkek yaşadıkça, kendi iradesine, kendi varlığına, kendi iş ve gücüne güvenmeyi, biri iki yapmayı bilmelidir. İğreti ata binen çabuk iner atasözü bir yandan da bu manayı taşır."

(Ethem İzzet Benice, Adsız Şehit, s.58)

1307. Eğreti kuyruk tez kopar.
Ekli kuyruk tez kopar.

Belli bir kökü, dayanağı ve güvencesi olmayan derme çatma işlere güvenilmemelidir.

1308. Eğretinin canı berk olur.

Emanet, eğreti olarak verilen şeyler acımasız ve özensizce kullanılır.

1309. Eğri ağaçsız orman olmaz.

Toplu olarak yaşanılan yerlerde toplumun düzenini bozacak kimseler çıkabilir.

1310. Eğri bakan eğri görür.

Kötülük ve yanlışlar üzerine kurulu bir yaşamı olan kimseler, bütün insanların da kendileri gibi olduğunu düşünerek dünyadaki her şeyin kötü ve yanlış olduğunu sanır.

1311. Eğri cetvelden doğru çizgi çıkmaz.
Eğri mastardan doğru çizgi çıkmaz.

Kötü kişilikli kimselerden iyilik etmelerini, bilgisiz kimselerden doğru işler yapmalarını, yanlış aletlerden de verimli işler elde etmeyi beklemek yanlıştır.

1312. Eğri özde doğru söz olmaz.

Özünde doğruluk bulunmayan kişilerin söz ve davranışlarından da doğruluk beklenmemelidir.

1313. Ek tohumun hasını çekme yiyecek yasını.

Çiftçinin iyi verim alabilmesi için iyi tohum kullanması ne denli önemli ise, iyi sonuçlar elde edilmek istenilen işlere iyi yatırım yapılması da o denli önemlidir.

1314. Eken biçer, konan göçer.
Devlet mansıbı bir güvercinliktir, konan göçer.
Gelen geçer, konan göçer.

Dünyadaki her şey geçicidir, hiçbir şey süreğen değildir. Her şey zaman içerisinde varması gereken sonuca ulaşır.

"Papazın köyü nere? Diye sormadım bey. Aha şu bizim Mağroğlu. İşte o köy Eski Ermeni köyü. Şimdi, üç beş hane Ermeni ya var ya yok. Dünya indir, bindir dünyası... Kimi konuyor, kimi göçüyor."

(Abbas Sayar, Dik Bayır, s.19)

1315. Eken bilmez, biçen bilir.

İşin asıl sıkıntısını o işi başlatanlar değil, işin tüm inceliklerini öğrenebilecek denli o işle uğraşanlar bilir.

1316. Ekici ol, bilici olma.

Bir işi yapmadan önce sonuca ilişkin konuşup öngörülerde bulunmaktan o işi yapmak daha önemlidir.

1317. Ekmeğimi al da dirliğimi alma.

Huzursuzluk ve geçimsizlik aç kalmaktan bile kötüdür.

1318. Ekmeğin büyüğü, hamurun çoğundan olur.
Ekmeğin büyüğü, unun çoğundan olur.
Çöreğin büyüğü, hamurun çoğundan olur.
Çöreğin büyüğü, unun çoğundan olur.

İşletilen veya çalıştırılan bir şeyin verdiği sonucun iyi olabilmesi için gerekli madde veya nesnelerin bol olması gerekir.

"A... pek çok. O kadar param yok

İsmail Ağa hemen kendini topladı.

İki yüzle de olur, yüz elli ile de olur, hatta yüzle de olur. Olur ama ekmeğin büyüğü hamurun çoğundan olur.

İsmail Ağa, dedi, ben ancak size iki yüz lira verebilirim."

(Refi Cevad Ulunay, Eski İstanbul Yosmaları, s.173)

1319. Ekmeğini ekmekçiye ver, bir ekmek de üste ver.
Ekmeğini ekmekçiye ver, bir ekmek de üste ver. Yarısını yerse helal olsun.

Her işin bir ustası vardır. Yaptırılacak işler de ücretleri ne olursa olsun o işten en iyi anlayan kişilere yaptırılmalıdır.

"– Yeter mi? Daha bir şey soracak mısın?

– Yok ayaklarına kurban, ne soram daha? Senin dillerin var ola! Ekmekçiye ekmek ver bir ekmek de üste ver, gittim şeyin oğlu gelmişti, adını sen söyle, Kırık'ın dedesinin oğlu kem-küm etti... İki sözü bir araya getiremedi. Eeee!... Şey, hele bir o mektibi bana okusana ne olur?"

(Ümit Kaftancıoğlu, Yelatan, s.260)

1320. Ekmeğini yalnız yiyen yükünü dişi ile kaldırır.
Ekmeğini yalnız yiyen yükünü kendi kaldırır.

İşlerini kendileri çekip çeviren kişiler işin tüm sorumluluğunu da üstlenmiş olurlar.

1321. Ekmekle oynayanın ekmeği ile oynanır.

Kişileri yaşamlarını sürdürecekleri işlerinden yoksun bırakanların da düzenleri bozulur.

1322. Ekmeksiz ev, köpeksiz köy olmaz.

Kazançsız bir evin yaşaması çok zordur; ancak kazancın ve sahip olunanların da iyi korunması gerekir.

1323. Ekmekten kaşık olur ama her yoğurdun hakkına değil.

Niteliksiz araç gereçle kimi durumlarda başarı sağlanabilir, ama bu her durum için geçerli değildir.

1324. Ekşi yüzlünün balı acı olur.

İnsanlar işlerini gönülsüz yaptıkları zaman ortaya çıkan şeylerin kimseye yararı olmaz.

1325. El ağzına bakan karısını tez boşar.
Ele uyan eşini boşar.

Kişiler yaşamlarını kendi düşünce ve öngörüleri doğrultusunda düzenlemelidirler. Başkalarının sözleriyle yaşamlarını biçimlendirenler büyük zararlar görürler.

1326. El, başkasının atına gavur atına biner gibi binermiş

Kişiler kendilerine ait malları büyük bir özenle kullanırken, başkalarına ait mallarda bu özeni göstermezler, hatta onları hor kullanmaktan çekinmezler.

"Ne desen zor Duran'ım, zor. El başkasının atına gavur atına biner gibi binermiş derler. Ne bileyim, belki o da öyle yapar Osman'a. Ocak bozulmaya görsün bir kere, yeniden imarı zor oluyor!"

(Erdoğan Baysal, Tütün Parası, s.190)

1327. El el için ağlamaz; başına kara bağlamaz.

Kişilerin dertlerine başkaları çare bulmaz. Herkes kendi çaresini kendi üretmelidir.

1328. El el ile, değirmen yel ile.

İnsanlar arasında yardımlaşma son derece önemlidir. Kimi nesnelerin çalışabilmeleri de insanların birbirlerine yardım etmesi gibi doğa olaylarının yardımıyla olur.

1329. El elden kalmaz, dil dilden kalmaz.

Kişiler kendilere kötü davranılması ve konuşulmasını karşısında tepkisiz kalamazlar.

1330. El elden üstündür.
El elden üstündür, ta arşa kadar.
El elden üstündür, arşa çıkıncaya kadar.
El elden üstündür, arşa varıncaya kadar.

İnsanlar bir konuda ne kadar bilgi sahibi olsalar da onlardan daha bilgili kimselerin olabileceğini unutmamalıdırlar.

"Pek anlamsız göründü bunlar bana. Hem kitapça zenginlik, bulunmaz kitapların ardına düşme, bir çeşit spor; sınırları vardır, tanımak zorundasınızdır; "el elden üstündür"demesini öğrenirsiniz. Bildikleriyle övünmekse, bilmediklerinizin – bir şeyler öğrendikçe daha da büyüyen- uçsuz bucaksız ummanı karşısında ne kadar zavallı bir çaba."

(Bilge Karasu, Ne Kitapsız Ne Kedisiz, s.11)

"Bir de Zalacayı çok öldür. Dişlerini babamın kulağına geçirmiş ısırıyordu. Bir de babamın üstüne çıktı, tepindi durdu."

"Onu da nasıl öldüreceğim, büyüyünceye kadar düşünürüm."

Ummahan: "Ben de düşünürüm. Belki benim de aklıma onu bir iyi öldürmek gelir."

Hasan: "Sen de düşün,"diye ona izin verdi. "El elden üstündür ta arşa kadar."

(Yaşar Kemal, Ölmez Otu, Adam Yayınları, s.227)

1331. El elin aynasıdır.
İnsan insanın aynasıdır.

Kişiler aynı çevrede yaşadıkları kimseler tarafından gözlemlenerek kendilerinin bile farkında olmadıkları şeylerini onlardan öğrenirler.

"SELİME – Ay... Ay... Aman ay, gülecek halim yok. Ayşe bir kere aynanın önüne gidip de suratına baksana... Süslenmeye uğraştıkça şebeleye dönmüşsün. O kaşındaki kazan kulpu rastıklar nedir? Efendi tabiat sahibi bir adamdır. O kaşları beğenir mi hiç?.. Kadına değil, adeta soytarıya benzemişsin.

AYŞE KADIN – "İnsan insanın aynasıdır" derler. Gelsinler de soytarıya hangimiz benzemiş, Allah için söylesinler."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Aşk Batağı / Hazan Bülbülü, s. 185)

1332. El elin eşeğini türkü çağırarak / çığırarak arar.
El elin eşeğini yırlaya yırlaya kendi eşeğini terleye terleye arar.

Herkes kendi işini en iyi kendisi yapar, başkalarından gelen yardımlar tam yararlı olmaz.

"– Kendi işini kendin çözeceksin. Başkasından beklemeyeceksin. El elin eşeğini türkü çağırarak ararmış, duymadın mı?

– Duydum emme ne yapabilirim kardaş?"

(Talip Apaydın, Kente İndi İdris, s.82)

1333. El elin iyisinde kötüsünde değildir.

Kişiler başkalarının sahip olduklarıyla ilgilenmezler, daha çok kendi işlerini ön planda tutarlar.

1334. El elin nesine gülerek gider yasına.
El elin ölüsüne dın dın diye ağlar.

Kişilerin dertleri başkaları tarafından yeterince önemsenmez. Onlar kadar bu acıyı derinlemesine duyumsamazlar.

"Gani şöyle sağlı sollu göz attı çevresini çevirenlere. Güvençli bir konuşma tutturdu:

– Yiğit olan başkasının ardından atmaz. Sözüm heç birinize değil. eğil emme arkamızdan atıp üfüren çok olmuş. Bize payanda olan da çok. Hep cümleniz sağolun... Lâkin bir sorum var hepinize: Kimin, kaç guruşunu aldım? "El elin ölüsüne dın dın diye ağlar"Bir şehre gidiş, on yirmi gün Ankara'da kalış adamına kaça mal olur? Bunu bilen bilir, bilmeyen de bir tutam mercimek sanar. Dirlik, birlik olsaydı şu köyden kim kaçmak isterdi? [...]"

(Abbas Sayar, Dik Bayır, s.48)

1335. El elin parasız gözcüsüdür.

Kişilerin yaşadıkları yerlerde düşünceleri ne olursa olsun kendilerini izleyen, yanlışlarını yakalamak isteyen kimseler mutlaka vardır.

1336. El gözü adamı yer bitirir.
Elin gözü taşı eritir.
Elin gözü dağları devirir.

Kişiler kendilerinde bulunmayan şeylere sahip olanlara düşmanca yaklaşabilirler ve bu durum karşılarındakilere zarar verebilir. Göze gelmek / nazar kişilere büyük zararlar verebilir.

1337. El gözü mihenktir.

Bir kişinin yaptıkları veya konumuyla ilgili o kişinin iyi ya da kötü olduğuna ilişkin en iyi değerlendirmeyi başkaları yapar.

1338. El için ağlayan gözden olur.
El için ağlayan iki gözden olur.
El için ağlayan gözden olur, yar için dövünen dizden olur.
El için ağlayan iki gözden olur, yar için dövünen dizden olur.

Başkaları için yapılacak özveriler konusunda aşırıya kaçılmamalıdır. Aksi durumda zarar görülebilir.

"Hem bunların `bizim kültürümüz`de yer almadığı, bütün kötü şeyler gibi `dışarıdan` geldikleri yargısının kaynağı nedir? Bizim atalarımız kötü sözler söyleyemezler mi? Yoksa `el için ağlayan gözünden olur` diyenler de `dış mihraklar` mı?"

(Berat Özipek, Star Gazetesi, 26.12.2006)

1339. El için kuyu kazan, evvela kendi düşer.
Kazma kuyuyu kendin düşersin.

Başkalarına kötülük yapanlar mutlaka benzeri bir kötülükle karşılaşırlar. Kimseye kötülük yapılmamalıdır.

"Neye uğradığını anlayamayan adam, bağırarak aşağıya düştüğü zaman, Çoban Ali arkasından: "- Kazma kuyuyu, kendin düşersin"derler demiş."

(Naki Tezel, Türk Masalları, s.185)

1340. El için yanma nare, yak çubuğunu safanı ara.
El için yanma nare, yak çubuğunu keyfini ara.

Kişiler başkaları için kendi huzurlarını kaçırmamalıdırlar.

1341. El ile gelen düğün, bayram.
Cümle ile gelen düğün bayramdır.
El ile bozgun düzgün.

Tüm toplum için geçerli olan kötü bir durum kişinin de başına geldiğinde o kişiyi fazla etkilemez; çünkü yalnız değildir.

"Meryemce gene dirsekleri üstüne doğruldu:

"Gidelim yavrum,"dedi. "Yaaa, biz de gidelim. Elilen gelen düğün bayram.

Pamuk olmasa da, çeltik bitmese de, sular akmasa da, yansa kavrulsa, yana yana ört olsa da Çukurova Çukurovadır, beti bereketi vardır. Ol sebapten hiç durmamalı."

(Yaşar Kemal, Ölmez Otu, s.28)

"Ya demek öyle! Demek tütünün ziraatçısı varmış ha! Yani bizim bildiğimiz tütünü ziraatçı bize yeniden öğretecek, öyle mi? Aman ya Rabbi, sen şu kocamış yüreğime güç ver de bu yeni modayı da öğrenelim. Eh ne diyelim, el ile gelen düğün dernek derler; biz de uyarız bu yeni modaya, olur biter."

(Baysal Erdoğan, Tütün Parası, s.61)

"– A, nasıl korkup telaş etmeyelim evladım? Can cümleden aziz.

İrfan Bey:

– Evet, haklısınız. Can, cümleden azizdir. Ama buna karşılık bizde bir atalar sözü vardır: "Cümle ile gelen düğün, bayramdır" derler."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Kuyruklu Yıldız Altında Bir Evlenme/Kaderin Cilvesi, s.72)

1342. El kapısı hem geç hem güç açılır.

Kişiler her işinde önce kendi gücüne güvenmelidirler. Başkalarından gelecek yardım ve desteklere güvenilmemelidir.

1343. El kızı elde bulunur, ana baba nerede bulunur.

Sevgili, eş, arkadaş, yoldaş, dostların yerini dolduracak kimseler bulunabilir. Ancak ana babanın yerini hiç kimse dolduramaz.

1344. El kuyruk yağıdır, yiyegör.

Yabancılar çok iyi, güzel görünebilirler ancak iletişime geçildiğinde durumun böyle olmadığı anlaşılır.

1345. El öpmekle ağız aşınmaz.
El öpmekle ağız kirlenmez.
El öpmekle dudak aşınmaz.
El öpmekle dudak kirlenmez.
Etek öpmekle ağız aşınmaz.
Etek öpmekle dudak aşınmaz.
Etek öpmekle ağız kirlenmez
Etek öpmekle dudak kirlenmez.
Arap eli öpmekle dudak kararmaz.

Bir işin sonucu iyi olacaksa, işi yapacak kişiye ricada bulunmak, onun gönlünü hoş edecek şeyler yapmak, aslında hak etmese de ona saygı göstermek insanları küçültmez veya onlardan bir şey eksiltmez.

"Kabzımal Müteahhit Hüseyin Bey, ceketinin düğmelerini ilikleyerek, saygıdeğer koltuklardan birine kalçasının ucuyla ilişmiş, hanımefendiden çok beyefendiye heyecanla koşacağı anı beklemenin tedirginliği içindeydi. "El öpmeyle ağız kirlenmez." Az sonra karşılaşacağı adam koskoca bir bakandı. Büyük beyefendiye sözü geçeceklerden."

(Orhan Kemal, Gurbet Kuşları, s.62)

"Hacıylan aran bozulursa, ne kazanırsın? Bi ayağı Bolu'da, bir ayağı Ankara'da. Yaz geldi mi vali iki günde bir Hacının Aşağı Çarşıdaki evinde misafir.. Hacının ensesi kilise direği gibi kalın mı kalın. [...] Ne demiş atalarımız, etek öpmekle dudak mı aşınır, demiş. Söyle aşınır mı? Başımız dara geldi mi, Hacı Dursun'a gidiyoruz."

(Rıfat Ilgaz, Karadeniz'in Kıyıcığında, s.162)

"Beyim"de, "senin gözel hatırın geçti emme yarım geçti, anca bin beş yüz lire tenzil ettiler, bir kart daha yaz, hepicini tenzil etsinler, bedavaya tedavi olsun gızım!"Aynan böyle yalvar. Arap eli öpmeylen dudakların mı gararacak Sadullah?..

(Fakir Baykurt, Can Parası, s.38)

1346. El sözü harman tozu.

Kişilerin söz ve davranışlarına yön vermek için başkalarınca söylenen sözler çoğu zaman kulak ardı edilmeli ve kişiler kendi bildiklerini yapmalıdırlar.

1347. El üstünde gömlek eskimez.

İnsanlar ileride vermek üzere aldıkları şeylere özen gösterirler. Böylece alınan şeyler eskimez ve niceliksel olarak azalmaz.

"Borcumuz, inkâr gelmiyoruz. Şimdi elimizde yok. Gelin birkaç ay mühlet verin. El üstünde gömlek eskimez. Dostun düşmanın içinde kapıma kara kilit asıp ocağımı söndürmeyin."

(Halil Aytekin, Harman Yangını: Hikâyeler, s. 21)

1348. El vergisi, gönül sevgisi.
Elin vergisi, gönlün sevgisi.
İki elin vergisi, gönül sevgisi.

Kişiler karşılık beklemeden kendilerine bir şey verenlere veya gereksinimlerini giderenlere sevgi beslerler.

1349. El yumruğunu yemeyen kendi yumruğunu değirmen taşı sanır.
El yumruğunu yemeyen kendi yumruğunu bozdoğan sanır.
El yumruğunu yemeyen kendi yumruğunu kantar sanır.
El yumruğunu yemeyen kendi yumruğunu balyoz sanır.
El yumruğu yemeyen kendini kahraman sanır.

Tüm gücün ve başarının kendilerinde olduğunu düşünen kimseler, birtakım sorunlarla karşı karşıya gelmediklerinden kendileri hakkındaki bu düşüncelere inanırlar.

"Az sonra Koyuncuoğlu ile silahlı adamları da menzilerini terk ederek kanal suyunun ötesine doğru kaçışmaya başlayınca, büyük sevinç çığlıkları atarak arkalarından koşuşmaya başladılar köylüler. [...]

'Soframızın eşkiyaları sizi! Nasılmış? El yumruğu yemeye yemeye kendi yumruğunuzu değirmen taşı sanıyordunuz değil mi?'

'Gördün mü cahil denilen köylünün gücünü? Gördünüz mü birlik olmanın, kozalaşmanın sırrını?' "

(Osman Şahin, Başaklar Gece Doğar, s.93)

1350. Elçiye zeval olmaz / yoktur.

Başkalarının sözlerini ileten kimseler ilettiklerinden sorumlu değildirler. Bu nedenle onlara karşı hoşgörülü davranılmalıdır.

"Eylülün bir sümbüli sabahında, Aydos koruyucuları, çıktıkları burçlarından Osman beğin çadırlarını gördüler. Az sonra da, ana giriş kapısının önünde bir Osman beğ habercisi geldi ve,

- "Elçiye zevâl olmaz; Kayı beği, Ertuğrul beğ gazi oğlu Osman beğ adına başınızla görüşmek dilerim"dedi.

(Tarık Buğra, Osmancık, s.234)

Fazla olarak benim pek kıymetli olan bir insanı, kayınvalidem cariyenizin de ricası inzimam etti. Elçiye zeval yok değil mi efendim?

(Reşat Nuri Güntekin, Acımak, s.113)

1351. Elde bulunan beyde bulunmaz.
Beyde bulunmayan elde neler var.

Yetenek ve zekanın kimde olduğu bilinmez. Bazen hiç beklenmedik kişilerde karşımıza çıkabilir.

1352. Eldeki bir kuş daldaki iki kuştan iyidir.
Eldeki bir kuş daldaki iki kuştan yeğdir.

Kişilerin ellerinin altında olan az şeyler başkalarında çok olarak bulunanlardan daha yararlıdır.

- Bundan dolayı seni pek intihar edecek gibi görmüyorum.

- Hayır, Dora, sen varsın!

- Mersi, eldeki bir kuş daldaki iki kuştan iyidir. Değil mi Hasan?

- Hayır. Elde olmasan da seni hepsinden fazla bir itimatla seviyorum, Dora.

(Halide Edip Adıvar, Kalp Ağrısı, s.242)

1353. Eldeki bülbülden bendeki karga.

İnsanlar ancak kendi sahip oldukları şeylerden yarar görürler. Başkalarında olan değerli şeylerin onlara bir yararı dokunmaz.

1354. Eldeki yara, yarasıza duvar deliğidir.

Kişilerin tasa ve üzüntüleri başkaları tarafından önemsenmez.

Boşa dememişler: bilmez ağrımı döver yağrımı! Boşa dememişler eldeki yara duvardaki kovuk! Ağzımı açıp sözcük demedim damadıma.

(Fakir Baykurt, Keklik, s.126)

1355. Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz.
Elden gelen ülüş olmaz, o da her vakit bulunmaz.
Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde gelmez.
Elden gelen geç gelir, onda da karnın aç kalır.

İnsanlar gereksinimlerinin başkaları tarafından karşılanmasını beklerlerse, bu yardım zamanında ve yerinde olmayacağından dolayı zararı bile olabilir.

"Yok öyle şey! Herkes üstüne aldığı görevi yapıyor!" "Dalga dümen işler! Hazır yemeye alışıyorlar. Yarın da borç alacaklar.""Borç yiğidin kamçısıdır. ödünç yiyen..." "Elden gelen öğün olmaz; o da vaktinde gelmez."

(Fakir Baykurt, Amerikan Sargısı, s.118)

"Bir faydası olur mutlaka!"dedi Cemil Hoca. "Elden gelenin öğün olmadığını anlarız. Yalnız biz değil, herkes anlar!..."

(Fakir Baykurt, Amerikan Sargısı, s. 172)

1356. Elden vefa, zehirden şifa.
Zehirden şifa, kahbeden vefa gelmez.

Niteliksel olarak kötü olanlardan iyilik ve yardım beklenilmemelidir.

"Gâvur Ali şimdiye kadar yanına kimseyi almamıştı. "Elden vefa, zehirden şifa"derdi. Başkasına teslim olunan mal kaybolurmuş sayılırdı. Fakat kahvede cemaatin karşısında sesini çıkarmadı."

(Şükran Kurdakul, Çağdaş Türk Edebiyatı, s.299)

1357. Elden yiyen börkmüş, keseden yiyen çökmüş.

Çalışan kimseler yokluk görmezler. Çalışmadan elindekini tüketen kişiler ise kısa bir süre sonra darlığa düşerler.

1358. Ele eden sana da eder.
Elin ayıbını söyleyen seninkini de söyler.

Başkaları hakkında kötü konuşan, onlara kötülük edenler bir gün aynı kötülüğü bizlere de yapabilir.

1359. Ele giden yele gider.

Kişilerin yabancılara yaptıkları iyiliklerin karşılıklarını beklemeleri boşunadır.

1360. Ele güvenen ersiz, oynaşına güvenen yarsız kalır.
Oynaşına inanan avrat, ersiz kalır.

Kişiler başkalarına güvenerek hareket ettiklerinde ellerindekini de kaybedebilirler.

1361. Ele sen soracağına el sana sorsun.

Bilgisiz olup başkalarının bilgilerine muhtaç kalmaktansa, çalışıp kendini geliştirmek daha yararlıdır. Bu durum kişilere daha çok olgunluk ve saygı kazandırır.

1362. Eli bağlı olanı kim olsa döver.

Çaresiz ve güçsüz olanlara zarar vermek kolaydır.

1363. Eli boşa "ağa uyur"derler; eli doluya "ağa buyur"derler.
Kapıya varsan efendi uyur, elde armağan olsa vay efendi buyur.

Kişi gittiği yerde güler yüzle karşılanmak istiyorsa, oraya belli armağanlarla gitmelidir.

1364. Eli yanan ağzına götürür.

Kişiler sıkıntılarının çözümlerini önce kendilerinde ararlar.

1365. Elifin hecesi var, gündüzün gecesi var.

Düzene oturtulmuş işler aynı doğrultuda devam etmezler. Çeşitli engeller ve aksaklıklarla karşılaşılabilir.

1366. Elin ağzı torba değil ki çekip büzesin.
Alemin ağzı torba değil ki çekip büzesin.

Kişiler kendileri dışındaki insanların konuşmalarına engel olamazlar, onların söyleyeceklerini kontrol altına alamazlar.

"Arkadaşları da ayıplıyorlardı. Korktu vazgeçti diyorlardı Onu söyleyecek oldu.

-Derler ne yapayım? Elin ağzı torba değil ki büzesin. Ama ben şunu biliyorum, başıma bir iş gelsin kimse bir şey yapamaz."

(Talip Apaydın, Kente İndi İdris, s.168)

"Abdi çökmüştü. Zayıflamıştı. Avurdu avurduna geçmişti. Kahvede akşamlara dek kulağının dibinde İnce Memed lafı ediliyordu. Buna ifrit oluyordu ama, ne gelirdi elden. Elin ağzı torba değil ki çeke bağlayasın."

(Yaşar Kemal, İnce Memed 1, s.393)

"Cennet Karı: "İşte böyle diyorlar,"dedi. "İşte böyle İsmailim. Avradı kapamışsın bir içeri çocuklan, kilitlemişsin kapıyı üstlerinden, içecek bir su bile veren yok. Gitmişsin tarlaya. Irak yerin davulu koygun öter İsmailim. Böyle diyorlar İsmailim. Biri inanmazsa İsmailim, bini inanır... Elin ağzı uçkur bağın değil ki çeke bağlayasın yavru. Düşmeye gör, keyf için yerler seni!"

(Yaşar Kemal, Sarı Sıcak, s.24)

"Osmanlı altınını orta yere, meydan sinisi gibi yuvarlayacağız. Dosta düşmana karşı bunun da yolu budur.

Dostun da düşmanın da geçmişinden başlatma bre Uzun İmam! Laz milleti ne der bakalım? Laz milleti der ki: "Elin ağzı kemençe torbası değil ki çekip büzesin de susturarsın"der. Biz yetim öksüz milletiyiz, şanlı düğün bize ne kadar uzak..."

(Kemal Tahir, Köyün Kamburu, s. 26)

1367. Elin attığı taş uzak düşer.

Başkalarının yaptığı işler diğerlerine daha büyük ve önemli görünür.

1368. Elin derdi ele yalan gelir.
Elin derdi ele masal gelir.
Elin acısı ele pamuk gibi dokunur.
Elin acısı ele hafif gelir.
Elin acısı ele küçük gelir.
El acısı ele geçici gelir.

Birinin çektiği acıları onun dışındakilerin tam olarak algılayabilmesi olası değildir.

"Dedi; kimi: "Delirmiş, dağlara düşmüştür!"dedi. Kimi de: "Miras yediliğin sonu bu, terki diyar etmiştir..."dedi. Eh bu dünya böyledir, elin derdi ele masal gelir."

(Âşık Garib, Âşık Garib, s.24)

1369. Elin ile koymadığına el, bilmediğine dil uzatma.

İnsanlar kendilerine ait olmayan şeylere ellerini sürmemeli; bilmedikleri veya emin olmadıkları işlere karışmamalı ve o konuda konuşmamalıdırlar.

1370. Elin iyisi itin dayısı olmaz.

Yabancılara ve kötü insanlara güvenilmemelidir.

1371. Elin iyisi ormanın çalısı.

Dışımızdakilerin iyi olduklarına çok fazla güvenilmemelidir.

1372. Elin övdüğünü el alır, ananın babanın övdüğü evde kalır.

Kişileri değerli kılan yakınlarının değil başkalarının övgüsüdür.

1373. Elin tuttuğu kuşun kuyruğu kısa olur.
Elin tuttuğu kuş kuyruksuz olur.

Başkalarının yaptığı işlerde kusurlar olabilir. Çünkü insanlar başkası adına yaptıkları işlere kendilerininki kadar özen gösterip sahip çıkmazlar.

1374. Elmanın dibi göl, armudun dibi yol.
Elmanın dibi göl, armudun dibi yol olmalı.

Özünde farklı olan şeylere özelliklerine göre işlem uygulanmalı veya davranış gösterilmelidir.

1375. Elmayı çayıra, armudu bayıra.

Canlıların gelişim gösterebilmeleri için uygun ortamlarda yaşamaları sağlanmalıdır.

1376. Elmayı havaya at, düşünceye kadar Allah kerim.

Kişiler bir şeyi yapmaya başladıkları zaman alacakları sonuç ne olursa olsun olumlu düşünmelidirler.

1377. Elmayı soy da ye, armudu say da ye.
Elmayı soy ye, eriği say ye, armudu sapçığı ile küpçüğü ile ye.
Armudu soy ye, elmayı say ye.
Bir elma bin akçaya soy; bir armut bir akçaya, soyma.

Her şey usulüne ve ölçüsüne göre yapılmalıdır.

1378. Elti eltiden kaçar, görümceler bayrak açar.

Kardeş eşlerinin birbirleriyle uyum sağlamaları zordur. Bu nedenle aralarında mesafe vardır. Görümceler ise gelinlerden uzak durmak yerine onlarla kavga etmekten çekinmez.

1379. Elti eltiye eş olmaz, arpa unundan aş olmaz.

Arpa unundan aş olamayacağı gibi kardeş eşlerinin de birbirleriyle anlaşmaları zordur.

1380. Emanet eşeğin yuları gevşek olur.

Başkalarına ödünç olarak verilen birtakım araç gereçler çok iyi korunup gözetilmez.

"Sonra bir de, el atına binen tez iner, sözünün altına ısrarla çizmekteyim. Başka bir deyişle, emanet eşeğin yuları gevşek olur, fikrindeyim.

Yani, başkasının çavuşuyla savaşa giderseniz sizi yarı yolda bırakır, emir dinlemez, firar eder, siz en iyisi, kötü olsun, benim olsun, şiarından vazgeçmeyin, demekteyim.

Unutmayın, el elin tavuğunu türkü çağıra çağıra arar! Belki de sizin tavuğu hiç aramaz. Kurda, çakala yem eder!"

(İsmail Hakkı, Radikal Gazetesi, 11.08.1998)

1381. Emanet hayvanın kuskunu yokuşta kopar.
Emanet hayvanın paldımı yokuşta kopar.
Emanet eşeğin kuskunu yokuşta kopar.
Emanet eşeğin paldımı yokuşta kopar.
Eğreti hayvanın kuskunu yokuşta kopar.
Eğreti hayvanın paldımı yokuşta kopar.
Eğreti eşeğin kuskunu yokuşta kopar.
Eğreti eşeğin paldımı yokuşta kopar.

Ödünç olarak başkasına verilen şeyler çok sağlamlarından seçilmez. Onun kullananların çok dikkatli olmaları gerekir çünkü her an bozulabilir.

1382. Emek olmadan yemek olmaz.
Emeksiz yemek olmaz.
Emek olmayınca sömek olmaz.
Yemek emek ister.
Yemek emeksiz olmaz.

İnsanların yaşamlarının sürebilmesi için temel gereksinimleri vardır. Bunlara da uzun ve özenli çalışma sonucunda sahip olunabilir.

"Yataklar istersen, cümle tüyü yumuşak kuşlar gelip, en yumuşak tüylerini dökecekler kapına. Sana tüm yatak olacak. O yüzden bu dünyada kuru yerde yatmak sevaptır. Emek olmayınca, yemek olmaz arkadaş!

(Yaşar Kemal, Ortadirek, s.298)

1383. Emir demiri keser.

Buyurma konumunda olanların buyruklarına uylumak zorunluluğu vardır. Alttakilerin bu buyruklara karşı çıkmamaları gerekir.

"Ayart büyüden kuvvetliymiş! Gitmeseydin dürzü!""Gitmeseydim!.. Savaş bu! Vatani görevini orada yapacaksın dediler. Emir demiri kıtır kıtır keser. Kuran tutsa sen de gidersin. Vatani görev bu!.."

(Fakir Baykurt, Sınırdaki Ölü, s.76)

1384. Emmim dayım kesem; elimi soksam yesem.

Kişiler kendi güçleriyle elde ettikleri gelirlerine güvenmelidir; çünkü böylesi bir güvence her şeyden ve herkesten daha sağlamdır.

"Kardeşim şöyle değişik bir hayal kursana:

- Bu para bana çıkarsa.. Cumhurbaşkanlığı Flarmoni Orkestrası'nı tutarım.. Öyle "Dokuzuncu Senfoni"yi filan değil, parası neyse verip, doksankokuzuncu senfoniyi çaldırırım.. O da kesmezse Hikmet Şimşek'i orkestranın başına geçirir sabah akşam "Lingo lingo şişeleri"icra ettirim.. Hem de çok seslisinden..Bizim ahalinin ekonomiden ne anladığı besbelli..

Ekonomi siyasetimiz "Emmim, dayım kesem.. Elimi soksam da yesem.."olduğu sürece, bizden dişe gelir bir hayal beklemek imkânsız..."

(Selahattin Duman, Sabah Gazetesi, 03.01.1999)

1385. En kolay iş yemek, o da çiğnemeden yutulmaz.
Lokma çiğnemeden yutulmaz.

En kolay işlerde bile eğer olumlu ve verimli sonuçlar alınmak isteniyorsa mutlaka emek harcamak ve çaba göstermek gerekmektedir.

"- Delinin uyuklaması da deli, sayıklaması da... diye homurdandı. Deliyle gitme yola, başına gelir türlü bela... Oğlum, Suat'ım. İki deliye bir uslu korlar. Sen şimdi şu besmelesizi de kandır, beraberce Cevat'ın evine gidin. Söyleyin ona, yarın gelmezse eğer analık hakkım helal olmasın. Hem Nurettin'le Hayrettin'i de mutlaka isterim. Yoksa alimallah bir daha böyle bir cemiyet yapacak değilim. O oğlanlar ömürlerince kafirler gibi sünnetsiz gezerler. O Cevat ölür de onları sünnet ettirmez. En kolay iş yemek, o da çiğnemeden yutulmaz. Anladın mı oğlum?"

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.25)

1386. En kötüsü davulculuk, öğren de unut.

Hiçbir iş yapmadan oturmaktansa, ikinci bir defa yapılmayacak da olsa bir işi öğrenmek iyidir.

"Bileğimde altın bilezik benim!"diyordu. "Fotoğrafçılığı da öğreniyorum ki iki olsun bileziğim. En kötüsü davulculuk, öğren de unut! dememiş mi gelip geçmiş atalar analar?"

(Fakir Baykurt, Kalekale, s.39)

1387. Engelsiz dernek olmaz.

İnsanlar birtakım engellere takılmadan sıkıntı çekmeden amaçlarına ulaşamazlar.

1388. Er adıyla, deve havuduyla söylenir.

Doğruluktan ayrılmayan, özü sözü bir, yiğit kimseler başkaları tarafından konuşulurken onların adlarıyla birlikte özellikleri de söylenir.

1389. Er cimri olunca avrat yüzsüz olur.

Eşler arasında eve para getiren tek kişi erkekse ve erkek de cimriyse kadın, gereksinimlerini karşılamak için eşiyle yüz göz olabilir.

1390. Er düştüğü yerden kalkar.

Kendini bilen, cesur, yiğit kimseler kimi olumsuz olaylar karşısında kötü durumlara düşseler de bunlardan kurtulmayı bilirler.

1391. Er ek, geç ek, tava ek.

Her iş uygun koşul ve zamanlarda yapılmalıdır. Çiftçiler toprağın uygun olduğu zamanda ekim yapmalıdırlar.

1392. Er ekmeği, meydan ekmeği.

Baba ekmeği zindan ekmeği, koca / er ekmeği meydan ekmeği.
Evlat ekmeği zindan ekmeği, koca / er ekmeği meydan ekmeği.
Oğul ekmeği zindan ekmeği, koca / er ekmeği meydan ekmeği.

Kişiler, evlenip bir yuva kurarak eşleriyle birlikte çalışmalıdır. Bu çalışmaları sonucundaki kazanımlarını bir başkasına yük olmayıp kendileri elde ettikleri için gönül rahatlığıyla tüketmelidir.

"Dayı koltuğuna sığınmış olmaktan bıkar, başlı başına bir evin hanımı olmak ister, koca diye hant hant ötmeğe başlarsın; ama iş işten geçmiş bulunur. Ben sana ana öğüdü veriyorum yavrum... Baba ekmeği zindan ekmeği, koca ekmeği meydan ekmeği derler. Başında bir çocuğun, yani bir pürüzün var. Evlenme tavını geçirmek senin için akla uygun değildir."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Cadı, s. 11)

1393. Er giden, işine; geç giden, boşuna.

Yapılacak işte zaman çok önemlidir; geç kalınmamalıdır.

1394. Er gönülü ibrişim, dolaşırsa açılmaz.

Kişiler insanların gönüllerini kırmamaya özen göstermelidirler. Kıralan gönlü yeniden kazanmak zordur.

1395. Er kocar, gönül kocamaz.

Vücut kocar, gönül kocamaz.
İnsan kocar, gönül kocamaz.
Yaş kocar, gönül kocamaz.
Gönül karımaz / kocamaz.

İnsanlar zaman geçtikçe bedensel olarak yaşlanıp güçten düşerler. Ancak gönüllerindeki sevgi, yaşam isteği kaybolmaz.

"Demin öğdüğüm yaşlılık erdemlerine artık öfkeyle bakmaktayım. Kendimi heyecan ıztırablardan korumağa başlamak yaşlılığın ilk işaretidir. Gönül kocamaz derler; halbuki rahatını kaçırmamak istediği gün, gönül kocamış sayılır."

(Refik Halit Karay, Yezidin Kızı, s.93)

1396. Er kocarsa koç olur, karı kocarsa hiç olur.

Erkekler yaşları ilerledikçe olgunlaşırlar ve güçleri artar. Kadınların ise yaşlandıkça dinçlikleri kaybolur.

1397. Er lokması er kursağında kalmaz.

Er ekmeği er kursağında kalmaz.
Er lokması er kursağında kalmaz, meğer ki eğlene.
Er ekmeği er kursağında kalmaz, meğer ki eğlene.

Başkalarından iyilik gören ve bunu unutmayan kimseler yapılan iyiliğin altında kalmazlar.

1398. Er olan ekmeğini taştan çıkarır.

Çalışmaktan usanmayan kararlı kimseler en zor işlerle bile uğraşıp geçimlerini sağlarlar.

1399. Er oyunu üçe kadar.

Daha önce iki kez yapılmaya çalışıldığı halde üçüncü denemede de bir başarı elde edilemediyse yapılacak en iyi şey o işten vazgeçmektir.

1400. Erenlerin helvası, insanların kavgası.

İnsanların ilişkileri durağan değildir. Bazen tatlı bazen acıdır.

1401. Ergen / Bekar gözüyle kız alma, gece gözüyle bez alma.
Yaya gözüyle at, bekar gözüyle avrat alınmaz.

Alınacak bir şey veya yapılacak bir iş konusunda çok iyi düşünülmelidir.

"– Sana ne demişsem bütün işleri ben üstleniyorum evlât. Gönlünü ferah tut, tasalanma. "Beni baban gibi görecek ve bileceksin."dedim ya sana! Mutluluğun için ne yapılması gerekiyorsa o işi bana bırak. Atalarımız:"Ergen gözüyle kız, gece gözüyle de bez alma."demişler. Sana alacağımız kız her türlü zahmete değiyorsa mesele yok. Sen kıza, kız sana yanıksa gerisi önemli değil."

(M. Şakir Çetin, Bir Aşk Masalı, s. 164)

1402. Ergene var ergene, kaygısız gir yorgana.

Yapılan ilk evlilikler güzel ve mutluluk getiricidir.

1403. Erim er olsun da yerim çalı dibi olsun.
Yiğidim yiğit olsun da yerim çalı dibi olsun.
Erim er olsun da durağım kaya dibi olsun.
Erin er olsun da yerin çalı dibi olsun.

Kadınların eşleri ailenin sorumluluklarını taşıyan bireyler oldukları zaman onların yoksul olmalarının önemi yoktur.

"Ne varsa senin elinde var! Olacaksan bir yiğide yar ol dünyada! Dolaşın birlikte köy köy... Başınız göklerde selbes yaşayın! Erin er olsunda, yerin çalı dibi olsun! He de bu işe..."

(Fakir Baykurt, Onuncu Köy, s. 275)

1404. Erine göre bağla başını, tencerene göre kaynat aşını.
Erine göre bağla başını, tencerene göre pişir aşını.
Evine göre pişir aşını; erine göre bağla başını.
Kocana göre bağla başını, harcına göre pişir aşını.

Kadınlar, tutumlarını eşlerine göre belirleyip giderlerini de bütçelerine uygun ayarlamaya çalışırlarsa, yaşam daha kolay ve güzel olur.

1405. Erkeğin eli kınası, kadının yüzü karası.

Erkekler toplum yaşamına uymayan şeyler yaptıklarında toplum olanları normal karşılarken, kadınlar ise bu tür davranışlarından ötürü toplum tarafından dışlanırlar.

1406. Erkeğin şeytanı kadın / karı.

Kadın erkeğin şeytanıdır.

Kimi kadınlar erkeklerin yanlış şeyler yapmasına neden olabilirler.

-Bırak Allasen... Sırası mı yahu?

-Elbet sırası... "Erkeğin şeytanı karı"denilmiştir. Benim bildiğim sultan dilerse hak peygamberlerini söyletir.

(Kemal Tahir, Bozkırdaki Çekirdek, s.52)

1407. Erkek arslan arslan da dişi arslan arslan değil mi?

Erkeklerin yürekli ve güçlü oldukları bilinirken en az onlar kadar kadınlar da bu özelliklere sahiptirler.

Onlar, 4 Halife döneminde, Halife seçimi konusunda çıkan anlaşmazlık sonucu, Hz. Ali etrafında toplanarak yollarını ayırmış olan Müslümanlardır.

Aleviler, Kur'anı Kerim ve Hz. Muhammet'e (S.A.S) inanırlar. Türklerin Orta Asya'daki inançlarından olan Şamanizmin izlerini muhafaza ettiklerinden, farklı şekilde ibadet ediyorlar. Farklı bir hayat görüşü, farklı bir felsefeleri var.

Örneğin, farklı olarak, kadınları ikinci sınıf birey olarak değil, eşit olarak gören, "Erkek aslan aslan da, dişi aslan aslan değil mi?" diyen bir felsefeye sahipler...

(Yalçın Bayer, Hürriyet Gazetesi, 13.01.2008)

1408. Erkek arslan dişisinden kuvvet alır.

Kadınlar eşlerine her konuda destek ve yardımcı olmaya çalışırlarsa onlar da daha azimle çalışıp evlerinin geçimlerini sağlarlar.

1409. Erkek koyun kasap dükkanına yakışır.

Aciz, insanları sinir edecek kadar hareketsiz olan erkekler yaşam sürmeye uygun değillerdir.

1410. Erkek sel, kadın / avrat göldür.

Erkekler evin geçimi için maddi kazançlar sağlarken eşlerin de görevi kazanılan paranın değerini bilmek, tutumlu olmaktır.

1411. Erkekliğin onda dokuzu kaçmaktır.

Yiğitliğin onda dokuzu kaçmaktır.

Yiğitlik dokuzdur; sekizi kaçmak, biri hiç görünmemek.

Yiğitliğin dokuzu kaçmak, biri karşı durmak; tümü ondur.

Cesur insanlardan beklenen aynı zamanda akıllı olmalarıdır. Bu kişiler yeri geldiğinde çekilmeyi de bilmelidirler.

Doktor Ekrem, bu kapıdan girip o kapıdan çıktığını gördü. Bağırdı sertçe "Rıza efendiii, oğlum Rıza efendiii!.."

"Duymazlıktan geldi. Sıvıştı. Bedirhan'ın bodrumdaki dairesine gitti. Onunki de kendi oturduğu gibi yerin bir metre altında, güneş görmeyen konutlardandı.

Ekrem Bey duyuramadı diye Saniye bağırdı: "Ulan kavat Irızaaa! Duyduğun halde neden duymazlıktan geliyorsuuuun?"

Bunu da duymazlıktan geldi "Yiğitliğin dokuzu kaçmak, biri karşı durmak: tümü ondur"derdi babası. Kaçtı, komşu kapıcı dairesine saklandı. Bir süre çıkmadı dışarı."

(Fakir Baykurt, Anadolu Garajı, s.146-147)

1412. Erken eken erken biçer.

Kişiler işlerini yaparken zamanı çok iyi kullanarak işlerine erken başlamalıdırlar. Çünkü erken başlamak erken sonuç almayı sağlar.

1413. Erken ekme don alır, geç kalma yer kurur.

Her şeyin yapılma zamanı vardır. Zaman doğru ayarlanırsa sonuç da verimli olur.

1414. Erken evlenenin ocağı küllü olur.
Erken yanan ocak küllü olur.

Ailenin sağlam temeller üzerine kurulabilmesi için erken evlenmek yararlıdır.

1415. Erken kalkan yol alır, er evlenen döl alır.
Erken çıkan yol alır, er evlenen döl alır.

İnsanlar ne yaparsa yapsınlar ellerini çabuk tutmalıdırlar. İşlerine erken başlayanlar daha çok verim alırken erken evlenenler de çocuklarını gençken yetiştirirler.

"Diyeceksiniz ki yahu bu herif kudurmuş mu? On altı yaşındaki körpecik oğlanı evermekten ne olur? Evet, "Erken çıkan yol alır, er evlenen döl alır"denilmiştir ama, buradaki er evlenme, yirmiye yakın, belki de yirmiden sonradır. Senin hizmetkara, ortakçıya muhtaçlığın mı var ki gelin getirip işe süreceksin? dese biri... Oğlanı yükün altına sürüp körpeliğinde ezmek nasıl bir gavurluk ! Yıldırmak nasıl bir imansızlık!"

(Kemal Tahir, Damağası, s.331)

1416. Erken kalktım işime, şeker kattım aşıma.

Zaman ilerlemeden işe girişen kişiler daha verimli olacaklarından kazançları da bol olur.

"Bu erken kalkma hikâyesi zaten oldum bittim başa beladır. İşte yürüyüş düzenleme komitesi bu sorunu pas geçmiştir.

Halbuki Türkiye'de karga bokunu yemeden sadece iki millet kalkar. Bunlardan birincisi askerler ise öteki de biçare ilkokul öğrencileridir.

Geri kalan zevat, erken kalktım işime, şeker kattım aşıma, şiarından bihaberdir. "

(İsmail Hakkı, Radikal Gazetesi, 27.10.1998)

1417. Eski diye atma kürkünü; gerek olur bürünürsün bir günü.

Kişiler veya nesneler zamanla unutulup bir kenara itilmemelidirler. Gün olur onlara da gereksinim duyulur.

1418. Eski dost düşman olmaz.

Eski dost düşman olmaz, yeniden vefa gelmez.

Kişileri en iyi tanıyanlar eski dostlardır. Bu nedenle yeni kazanılan dostlar onlara yeğlenmemelidir.

"– Öyle ya onlar sık sık beni ararlar. Eksik olmasınlar çok vefalıdırlar. Hatırımı hoş ederler sizden de haber sorarlar.

– Benden mi?

– Neden o kadar şaştınız? Eski dost düşman olmaz. Halanızın sağlığında bunlarla az mı beraber olmuştuk?

– Öyle ya, hakkın var."

(Muazzez Tahsin Berkand, İki Kalp Arasında, s.198)

1419. Eski kaçmış; iğne iplik geri getirmiş.

Giysiler kullanılamaz hale gelseler dahi onları kullanılabilir duruma getirmeye çalışılmalıdır. Bu durum öteki eşyalar için de geçerli olabilir.

1420. Eski kurt yolunu şaşmaz.

Deneyimli kimseler yaşlılıklarında dahi ne yapmaları gerektiğini çok iyi bilir adımlarını sağlam atarlar.

1421. Eski pamuktan bez olmaz kötü demirden kılıç olmaz.

Eski pamuktan bez olmaz.
Kötü demirden kılıç olmaz.

Kötü malzemeden iyi ürün elde edilemez.

"İnsanları güçlü-güçsüz, tutkulu-tutkusuz, iyi-kötü yanlarıyla da tanımış Sâdi. Gerçekçilik mi, umutsuzluk mu onu söyleten: "Kurt yavrusu insanlar arasında büyüse de, sonunda kurt olur" (Gürk zâde âkıbet gürk şeved). Böylelerini düzeltmenin güç, olanakların sınırlı olduğunu biliyor: "Kabiliyetsiz kimseyi eğitmeye çalışmak, kubbe üzerinde ceviz durdurmak gibidir."şu söz de onun: "İnsan, kötü demirden nasıl iyi kılıç yapar?"

(Seha L. Meray, Su Başlarını Devler Tutmuş, s.227)

1422. Eskiler mezara, yeniler pazara.

Eski olan şeyleri kimse kullanmak istemez. Genellikle ya bir köşeye atılırlar veya elden çıkarılırlar. Yeni olanlara ise herkes sahip olmak ister. Bu nedenle yeni şeylere sahip olanlar bunları başkalarına ulaştırmak için sergilerler.

"– Kuşa bu havayı da hangi zevzek örgetti (öğretti)? Ağzına biber komalı. Periz mefat olduysa (öldüyse) öbür dünyaya kantoyu da beraber götürdü, Manakyan ya teatoruyu (tiyatroyu)... Bu şimdikilere şantöz veyahut kim artist denebilir acep?

– "Eskiler mezara, yeniler pazara"derler madam."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Can Pazarı, s. 127)

1423. Eskisi olmayanın yenisi olmaz.

Kişiler sahip oldukları nesneleri tam olarak eskimeden elden çıkardıklarında yenilerini alarak gereksiz harcamalar yapmış olurlar. Bu nedenle sıkıntıya düşebilirler.

"(İyi ki anamın öğüdünü dinleyip almışım eskilerimi!)" Kül renkli gabardin pantolononunu lise iki'de yapınmıştı. Dizleri erimişti biraz. "Eskisi olmayanın yenisi olmaz, al sen..." demiş, zorlamıştı anası."

(Fakir Baykurt, Kara Ahmet Destanı, s.268)

1424. Eskiye itibar olsaydı, bit pazarına nur yağardı.
Eskiye rağbet olsa, bit pazarına nur yağardı.

İnsanların gözleri her şeyin yenisindedir. Eskilerden hoşlanan kişileri bulmak güçtür.

"Geçmişini aydınlatmayan bugünü göremez. Daha doğrusu, bugünü aydınlatmak için geçmişten ışık almak gerekir. Tarihsel gelişmeyi bilmenin önemini biz daha yeni kavrıyoruz. Kısaca eskinin yararı yoktur demek, yanlıştır!"Öksürdü, kazıdı boğazını Çakır Hasan: "Temelli öyle demiyorum. Ama eskiye itibar olsa, bit pazarına nur yağardı!"

(Fakir Baykurt, Yayla s. 41)

"Eskiye rağbet olsa, bit pazarına nur yağardı derler. Eskiye rağbet olmasa da bit pazarına nur yağmasa da, eskiyi silip atacak mıyız? O "eski"de acılar var, umutlar var, idealler var, hırslar var, hıyanetler var, dostluklar var..."

(Hasan Pulur, Milliyet Gazetesi, 16.05.2005)

1425. Esmere al bağla, karşısına geç ağla.
Karaya al bağla, karşısına geç ağla.

Teni esmer olan insanlar kırmızı renkli giysileri yeğlememelidirler.

"Gamsız gamsız tavandan sarkan avizeye baktım: "Zincirinden kopup bir düşse oradan."Sonra kendi kendime mırıldanıyormuşum gibi lâf attım yanımızdan geçen bir kadına:

– Esmere al bağla, karşısında dur ağla, dedim. Duydu mu bilmem. Duymasını isterdim. Buna benzer tekerlemeler dilime geliyordu artık. Naci'ye:

– Zürafanın düşkünü beyaz giyer kış günü, beyaz giyer kış günü! dedim.

– Efendim?

İnceldi çocuk."

(Vüsat O.Bener, Dost, s.62)

1426. Esmeyince kıpırdamaz.

Birtakım işlerin gerçekleştirilebilmesi için kimi desteklere gereksinimleri vardır.

1427. Esrik devenin çulu eğri gerek.

Kişiliği çok sağlıklı olmayan insanlara karşı tedbirli olunmalıdır.

"Son haftalarda biraz 'esrik devenin çulu eğri gerek' felsefesiyle çızıktırdığımın ve pek sıkıcı olduğumun farkındayım ama gün bu gidişe son verme günüdür. Hatta el şeyiyle gerdeğe girmek gibi olmasın ama gözlerinin parıltısıyla Obamamızın söylediği gibi "söz veriyorum, bir gün hedeflerimize ulaşacağız. Evet, yapabiliriz!"

"Ha bendeniz bir Obama olamadığım için hedeflerimizin ne olduğu ya da birbirimizinkiyle ne denli örtüştüğü konusunda şimdilik en ufak fikir sahibi değilim ama bazı olasılıklar üstüne kafa yordum. Spontane ve supangle bir dizi hedef..."

(Eray Aytimur, Radikal Gazetesi, 22.11.2008)

1428. Eşeğe altın semer vursalar yine eşektir.

Merkebe altın semer vursalar yine merkep, yine merkep.

Bilgi yoksunu, görgü kurallarını bilmeyen kişilerin görünüşleri ne kadar değişse de kendilerini değiştirmek mümkün değildir.

"Yok be Zeybek, beni öyle giysinin içine koyarsan, hemen belli olur, karşıdan sırıtırım. Ne demiş atalarımız; 'semeri som altın da olsa eşek eşektir.' Onun için beni dip bucak değiştirmen gerekir. Sonra o giysiyle yürümesini beceremez, yerlere düşerim. Toprağa basmayalım derken ayağımızı taş alır, düşüp burnumuzu kırarız."

(Erdoğan Baysal, Tütün Parası, s.87)

1429. Eşeğe cilve yap demişler, çifte / tekme atmış.

Eşeğe cilve yap demişler, art ayağıyla kulağını kaşımış.
Katıra cilve yap demişler, çifte / tekme atmış.
Katıra cilve yap demişler, art ayağıyla kulağını kaşımış.
Merkebe "Cilve et"demişler, art ayağı ile kulağı kaşımaya başlamış.
Eşeğe marifetini göster demişler, yıkılıp ağnamış.

Kişiler düşünce ve görgüden yoksunlarsa hoşa gidecek davranışlar yapsalar bile bu boşuna olur. Çünkü ortaya çıkan şeyler kaba sabadır.

"[...] O halde kelimelerinizi bir başka kılık altında ortaya çıkarmanız; en azından söze, süslü bir elbise giydirmeniz gerekecektir. Yani bir yandan azarlarken bir yandan gönlünü almanız istenmektedir. Bu anlayış bir medeniyetin nasıl yüksek bir seviyeye ulaşabileceğinin, demokrasinin, insan haklarının, saygı ve hoşgörünün vb. bir toplumdaki ideal uygulamasının semeresidir. Nitekim atalarımız, nükteyi uygun zemin ve zamanda yapmayanlar; yahut nükte yaptıklarını sanarak bayağı şeyler söyleyenler için "Katıra cilve yap demişler: tutmuş çifte atmış" deyu buyurmuşlardır."

(İskender Pala, Şairlerin Dilinden, s.78-79)

1430. Eşeğe kaç gün yol gidersin demişler; onu bizlengiç bilir demiş.

Çalışmayı sevmeyen kimselerin verimli olmaları onlara iş buyuranlar tarafından denetlenmeleriyle orantılıdır.

1431. Eşeğe rakı içirmişler; çulunu bahşiş vermiş.

Sarhoş kimseler düşünme yetilerini iyi kullanamadıklarından ellerindekini başkalarına vererek sıkıntıya düşebilirler.

1432. Eşeği dama çıkaran yine kendi indirir.

Bedeli ağır ödenecek, yanlış işler yapan kimseleri girdikleri yoldan kurtaracak olan yine kendileridir.

1433. Eşeği düğüne çağırmışlar, "ya odun eksik, ya su"demiş.

Eşeği düğüne çağırmışlar, "ya odun gereklidir / lazımdır, ya su"demiş.
Eşek ya oduna işler ya suya.

Bir yere hiç gereği yokken çağrılan bir kişi mutlaka ondan yararlanılmak istendiğinden çağrılmıştır.

1434. Eşeği sahibinin dediği yere bağla da varsın kurt yesin.

Kişiler, kendilerine verilen sorumlulukları verenlerin istediklerine uygun biçimde yerine getirdiklerinde kötü sonuçlar alsalar da bundan etkilenmezler.

1435. Eşeği süren osuruğuna katlanır.
Eşeği tımarlayan osuruğuna katlanır.
Eşeğe binen, osuruğuna katlanır.

Görgüden yoksun kimselerle uğraşan kişiler onlardan gelebilecek her şeyi göze almalıdırlar.

"Heeç... Aklıma bubamgilin bi lafı geldi"

"Ne derdi ki buban?"

"Derdi ki, Eşşeğe binen, osuruğuna katlanır!... derdi... Sende madem sosyeteye girdin her bişeye katlanıcan... Yörü hadi cudaş, yörüü...

(Kandemir Konduk, Üniformanın Hatırı Var, s.133)

1436. Eşeği yoldan çıkaran sıpanın oynaması.

Terbiye yoksunu kişiler büyüklerin de yanlış işler yapmalarına neden olabilirler.

1437. Eşeğin gönlüne kalsa bir bağ maydanozu götürmez.

Çalışmayı sevmeyen kişiler başkalarının denetimi olmadan üstlerine düşeni yapmazlar.

1438. Eşeğin hesabı başka, eşekçinin başkadır.

Merkebin hesabı başka, merkepçinin başkadır.

Farklı çıkarları olan kişilerin aynı olaya yaklaşımları da farklı olur.

1439. Eşeğin kazandığı at için.

Başkalarının emri altında çalışan kimseler elde edilen kazançtan hak ettikleri miktarı alamazlar. Asıl kazanç işi yöneten kişinin olur.

1440. Eşeğin kuyruğunu kalabalıkta kesme; kimi uzun der, kimi kısa.

Kişi kendisini ilgilendiren konular hakkında kendisi karar vermelidir, çevresindekileri bu işe karıştırmamalıdır.

"Kır Abbas, "Bana kalırsa sen bu bağ işini Muhtar Battal'a aç önce! Herkesten önce onun aklını erdir. O da komşuları toplasın. Kalabalıkta eşşek kuyruğu kesmek iyi olmaz."

(Fakir Baykurt, Kaplumbağalar, s. 12)

1441. Eşeğin ölümü köpeğe düğündür.

Kişilerin uğradıkları zararlardan kimi kez çıkarcı kimseler yararlanırlar.

1442. Eşeğin yorulduğu yere han yapmazlar.
Eşeğin yorulduğu yere köy yapmazlar.

"Ha bendeniz bir Obama olamadığım için hedeflerimizin ne olduğu ya da birbirimizinkiyle ne denli örtüştüğü konusunda şimdilik en ufak fikir sahibi değilim ama bazı olasılıklar üstüne kafa yordum. Spontane ve supangle bir dizi hedef..."

(Eray Aytimur, Radikal Gazetesi, 22.11.2008)

1428. Eşeğe altın semer vursalar yine eşektir.

Merkebe altın semer vursalar yine merkep, yine merkep.

Bilgi yoksunu, görgü kurallarını bilmeyen kişilerin görünüşleri ne kadar değişse de kendilerini değiştirmek mümkün değildir.

"Yok be Zeybek, beni öyle giysinin içine koyarsan, hemen belli olur, karşıdan sırıtırım. Ne demiş atalarımız; 'semeri som altın da olsa eşek eşektir'. Onun için beni dip bucak değiştirmen gerekir. Sonra o giysiyle yürümesini beceremez, yerlere düşerim. Toprağa basmayalım derken ayağımızı taş alır, düşüp burnumuzu kırarız."

(Erdoğan Baysal, Tütün Parası, s.87)

1429. Eşeğe cilve yap demişler, çifte / tekme atmış.

Eşeğe cilve yap demişler, art ayağıyla kulağını kaşımış.
Katıra cilve yap demişler, çifte / tekme atmış.
Katıra cilve yap demişler, art ayağıyla kulağını kaşımış.
Merkebe "Cilve et"demişler, art ayağı ile kulağı kaşımaya başlamış.
Eşeğe marifetini göster demişler, yıkılıp ağnamış.

Kişiler düşünce ve görgüden yoksunlarsa hoşa gidecek davranışlar yapsalar bile bu boşuna olur. Çünkü ortaya çıkan şeyler kaba sabadır.

"[...] O halde kelimelerinizi bir başka kılık altında ortaya çıkarmanız; en azından söze, süslü bir elbise giydirmeniz gerekecektir. Yani bir yandan azarlarken bir yandan gönlünü almanız istenmektedir. Bu anlayış bir medeniyetin nasıl yüksek bir seviyeye ulaşabileceğinin, demokrasinin, insan haklarının, saygı ve hoşgörünün vb. bir toplumdaki ideal uygulamasının semeresidir. Nitekim atalarımız, nükteyi uygun zemin ve zamanda yapmayanlar; yahut nükte yaptıklarını sanarak bayağı şeyler söyleyenler için "Katıra cilve yap demişler: tutmuş çifte atmış" deyu buyurmuşlardır."

(İskender Pala, Şairlerin Dilinden, s.78-79)

1430. Eşeğe kaç gün yol gidersin demişler; onu bizlengiç bilir demiş.

Çalışmayı sevmeyen kimselerin verimli olmaları onlara iş buyuranlar tarafından denetlenmeleriyle orantılıdır.

1431. Eşeğe rakı içirmişler; çulunu bahşiş vermiş.

Sarhoş kimseler düşünme yetilerini iyi kullanamadıklarından ellerindekini başkalarına vererek sıkıntıya düşebilirler.

1432. Eşeği dama çıkaran yine kendi indirir.

Bedeli ağır ödenecek, yanlış işler yapan kimseleri girdikleri yoldan kurtaracak olan yine kendileridir.

1433. Eşeği düğüne çağırmışlar, "ya odun eksik, ya su"demiş.

Eşeği düğüne çağırmışlar, "ya odun gereklidir / lazımdır, ya su"demiş.
Eşek ya oduna işler ya suya.

Bir yere hiç gereği yokken çağrılan bir kişi mutlaka ondan yararlanılmak istendiğinden çağrılmıştır.

1434. Eşeği sahibinin dediği yere bağla da varsın kurt yesin.

Kişiler, kendilerine verilen sorumlulukları verenlerin istediklerine uygun biçimde yerine getirdiklerinde kötü sonuçlar alsalar da bundan etkilenmezler.

1435. Eşeği süren osuruğuna katlanır.
Eşeği tımarlayan osuruğuna katlanır.
Eşeğe binen, osuruğuna katlanır.

Görgüden yoksun kimselerle uğraşan kişiler onlardan gelebilecek her şeyi göze almalıdırlar.

"Heeç... Aklıma bubamgilin bi lafı geldi"

"Ne derdi ki buban?"

"Derdi ki, Eşşeğe binen, osuruğuna katlanır!... derdi... Sende madem sosyeteye girdin her bişeye katlanıcan... Yörü hadi cudaş, yörüü...

(Kandemir Konduk, Üniformanın Hatırı Var, s.133)

1436. Eşeği yoldan çıkaran sıpanın oynaması.

Terbiye yoksunu kişiler büyüklerin de yanlış işler yapmalarına neden olabilirler.

1437. Eşeğin gönlüne kalsa bir bağ maydanozu götürmez.

Çalışmayı sevmeyen kişiler başkalarının denetimi olmadan üstlerine düşeni yapmazlar.

1438. Eşeğin hesabı başka, eşekçinin başkadır.

Merkebin hesabı başka, merkepçinin başkadır.

Farklı çıkarları olan kişilerin aynı olaya yaklaşımları da farklı olur.

1439. Eşeğin kazandığı at için.

Başkalarının emri altında çalışan kimseler elde edilen kazançtan hak ettikleri miktarı alamazlar. Asıl kazanç işi yöneten kişinin olur.

1440. Eşeğin kuyruğunu kalabalıkta kesme; kimi uzun der, kimi kısa.

Kişi kendisini ilgilendiren konular hakkında kendisi karar vermelidir, çevresindekileri bu işe karıştırmamalıdır.

"Kır Abbas, "Bana kalırsa sen bu bağ işini Muhtar Battal'a aç önce! Herkesten önce onun aklını erdir. O da komşuları toplasın. Kalabalıkta eşşek kuyruğu kesmek iyi olmaz."

(Fakir Baykurt, Kaplumbağalar, s. 12)

1441. Eşeğin ölümü köpeğe düğündür.

Kişilerin uğradıkları zararlardan kimi kez çıkarcı kimseler yararlanırlar.

1442. Eşeğin yorulduğu yere han yapmazlar.
Eşeğin yorulduğu yere köy yapmazlar.

Herkesin yorulduğu yere han yapmazlar.
Her yorulan için bir han yapmazlar.

Yorgunluğu gidermenin yeri ve zamanı çalışmayı sevmeyen kişilerin isteklerine göre değil işin gidişatına göre ayarlanmalıdır..

1443. Eşeğini sağlam bağla, sonra Allah'a ısmarla.
Eşeğini sağlam bağla, sonra Allah'a ısmarla, komşunu hırsız çıkarma.
Eşeği bağla, işini sağla.
Kapını iyi kapa, komşunu hırsız etme.
Malını iyi sakla, komşunu hırsız etme.

İnsanlar sahip oldukları mal ve eşyayı iyi korumalıdır. Gerekli önlemler alınmayıp iyi korunmayan şeylerin çevredeki insanlarca çalınma riski büyüktür.

"- Hiçbişey de olmaz, dedi, Zübükzade işini bilir ve sağlam kazığa bağlar. Ne demişler, "Sen önce eşeğini sağlam kazığa bağla, sonra tevekkül ol Allah'a...."İbraam Beyle bir işe girdin mi, gönlünü ferah tut."

(Aziz Nesin, Zübük, s.271)

1444. Eşek at olmaz, ciğer et olmaz.

Soyu kötü olarak tanınmış kişilerin soylu olmaları; nitelik bakımından iyi olmayan nesnelerin de iyi olmaları zordur.

1445. Eşek baş olunca encam hayır olmaz.

Beceriksiz kimselerin yönettikleri işlerden iyi sonuçlar alınamaz.

1446. Eşek / Merkep bile bir düştüğü yere bir daha düşmez.
Merkep bile düştüğü çukura bir daha düşmez.
Kör bile bir düştüğü yere bir daha düşmez.
Kör bile bir düştüğü çukura bir daha düşmez.
Deli oldur ki bir düştüğü çukura bir daha düşe.

Anlama ve kavrama yeteneğine sahip olmayan kişiler bile uğradıkları zararlardan ders çıkarırlar.

"Vedat pencerenin yanındaydı. Gözlerini, kocaman kestane ağacının rüzgarla sallanan dallarına dikmişti.

Zehra hanım:

- Ne halin varsa gör...diye bağırdı. Oğlum deli, malı neylesin, oğlum akıllı, malı neylesin dedik başımıza gelmeyen kalmadı. Yağma mı var? Gözüm açıldı artık. Eşek eşekken çamura bir kere çöker. Oğul usta ekmeği çift kaparsa, analık usta yumağı ufak yapar."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.15)

1447. Eşek bile makamla anırır.

Kişiler ne kadar yeteneksiz olsalar da kendilerine göre iyi işler ortaya koymaya çalışmalıdırlar.

1448. Eşek büyümekle tavla başı olmaz.
Eşek kocamakla tavla başı olmaz.

Dışarıdan gelen bir etkiyi alabilme gücüne sahip olmayan, yeteneksiz kişiler yaşları büyük olsa da işin başına geçip o işi yönetemezler.

1449. Eşek çamura çökerse sahibinden gayretlisi olmaz.

İşleri yolunda gitmeyen kimselere yardım edenler olsa da durumu düzeltmek için asıl çabayı kendileri harcamalıdırlar.

1450. Eşek dağda ölür, zararı eve gelir.

Kötü huylu ve belli bir amacı olmayan kişiler davranışlarıyla yalnız kendilerini değil yakınlarını da çevreye kötü olarak tanıtırlar.

1451. Eşek eşeği ödünç kaşır.

Canlılar birbirlerine karşılık bekledikleri için yardım ederler.

"Gene de sağ ol Hüseyin usta! Gene de bu iş olur yanından bi daha düşün! Alacağın parayı da azımsama; ikisi razı olsa onar bin verecektim, sen tek çalış yirmi bin al! Az para değil! Hem de unutma, eşşek eşeği ödünç kaşır! Bakarsın başka bir zaman biz de senin işine yararız. Olur a, dünyadır bu! Gümüş eşiklinin ağaç eşikliye işi düşebilir..."

(Fakir Baykurt, Yarım Ekmek, s.175)

1452. Eşek eti diri iken tatlıdır.

Eşek, etinden faydalanılan bir hayvan olmadığı için ölü bir eşek hiçbir işe yaramaz. Ancak yaşadıkları sürece istenilen işleri yaptıklarından kıymetlidirler.

1453. Eşek eve gelmiş, yorga yolda kalmış.
Eşkin eve gelmiş, yorga yolda kalmış.

Yapılan işlerde seri olmak sonuç için önemlidir.

1454. Et kanlı gerek, yiğit canlı.

Et ve et ürünleri çok pişirilmeden yenmelidir. Genç kişiler de çevik olmalıdır.

Et kanlı, yiğit canlı olur! Çok acıkırsak biraz kül bastı yaparız önden. Koş Gülcan! Sende pelit odunu at ocağa! Mersin dalı bul Şevket haydin bakalım.

(Fakir Baykurt, Yayla, s.72)

1455. Et kokarsa tuzlanır; ya tuz kokarsa ne yapılır?
Balık kokarsa tuzlanır; ya tuz kokarsa ne yapılır?

İşlerini yerine getiremeyen şeyleri işlevsel hale sokabilecek araçlardan yararlanılır. Ancak bu araçlar da kullanılamaz durumdaysalar o zaman yapılandan umut kesilmelidir.

"– Hayrettin'le Nurettin'i getirmeyi unutma ha...Otu çek köküne bak demişler. O babanın oğulları oldukça adam olacakları yok. Bari bir de sünnetsiz kalmasınlar. Okula gönderiyor mu onları?

– Vallahi, pek bilmiyorum ama...

– Amcaları olacaksın. Biraz göz kulak olsana... Balık kokarsa tuzlarlar, ya tuz kokarsa ne ederler?.. Minareyi yaptırmayan yerden bitmiş sanır. Kolay mı yetişir bir çocuk? Sizleri yetiştirip bu yaşlara getirinceye dek neler çektiğimi bir ben bilirim.

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.25)

1456. Et ne kadar arık olsa ekmek üstünde yaraşır.

Bilgi ve görgü sahibi kişiler bilgi ve görgü yoksunu kimselerden ayrı tutulup onlardan farklı yerlerde bulundurulmalıdırlar.

1457. Et ola, it ola.

Sonuçta kar elde edilecek bir iş olduğunda bu işten yararlanmayı bekleyenler çok olur.

1458. Et tırnaktan ayrılmaz.

Aralarında kan bağı bulunan kimseler birbirleriyle anlaşmazlığa düşseler de birbirlerinden kopamazlar.

"Hanımefendi, belki on dakika sonra yüreğinize düşecek pişmanlık ateşiyle oğlunuzu ararsınız, fakat onu ölümlüler arasında bulamazsınız. Et tırnaktan ayrılmaz. Siz onun analığından çıkmazsınız. Mezarında onun telkini sizin adınıza verilicek."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Kaynanam Nasıl Kudurdu?/Muhabbet Tılsımı, s. 92)

"Yaa, Memidiğim, benim akıllı, uslu kardaşım, yiğidim, seni benden uzak tutan düşmandır. Düşmanın gözü kör olsun. Et tırnaktan ayrılır mı kardaşım? Sen benim kardaşımsın. Aynı kandan, aynı özdensin. Düşman ne derse desin, ne uydurursa uydursun, sen benden ayrılamazsın. Öyle değil mi kardaşım?"

(Yaşar Kemal, Yer Demir Gök Bakır, s.252)

1459. Etin çiği et getirir, ekmeğin çiği dert getirir.

Et az pişirilip yendiği zaman vücuda yarar fakat ekmeğin az pişmiş olarak tüketilmesi sağlığa zararlıdır.

1460. Etle deri, yemekle diri.
Kemikle deri, yemekle diri.

İnsanların temel yapıları kemik ve derileridir. Bu temel yapıyı dinç tutabilmek için kişilerin gerekli besin maddelerini yemeleri gerekmektedir.

1461. Etle tırnak arasına giren kokup çıkar.
Et ile tırnak, araya giren kıymık.
Et ile tırnak, ara yere giren kırnak.
Et ile tırnak arasına giren kıymıktır.

Aralarında kan bağı olan kişiler anlaşmazlığa düşebilirler. Onları barıştırmak için bile olsa kişiler araya girmemelidirler, onların işlerine karışmamalıdırlar.

1462. Ev alma, komşu al.
Hane alma kendine hem-saye al.
Evvel komşunu bul sonra yurdunu tut.

Ev satın alacak kimselerin komşularına da özen göstermeleri gerekir. Kişiler için komşuluk ilişkilerinin iyi olması çok önemlidir.

"Beğeneceği birini daha bulursunuz...""Ev alma komşu al...Apartman yaşamı sıkıcı!..."

(Fakir Baykurt, Köygöçüren, s.283)

1463. Ev danası öküz olmaz.

Basit işler yapmaya alışmış narin kimselerden güç kullanmayı gerektiren işler yapmalarını beklemek boşunadır.

1464. Ev dememişler, evran demişler.

Evlerin gereksinimleri hiç bitmez. Bir yandan eksikler tamamlansa öbür taraftan yenileri ortaya çıkar.

1465. Ev ev üstünde olur, insan insan üstünde olmaz.

Konutlar üst üste yapılabilir; ama bir kişi başka insanların yanında, evinde uzun süre kalamaz, barınamaz.

1466. Ev sahibi çorbanın tuzsuz olduğunu bilir.

Bir evin içinde çekilen bütün sıkıntıları, yoklukları en iyi o evin sahibi bilir.

1467. Ev sahibi, mülk sahibi, nerde acep ilk sahibi.

Dünya malına çok önem verilmemelidir; çünkü bunlar bugüne kadar birçok kez el değiştirmiştir.

1468. Ev sahibinin köpeği baş sedire geçer.

Mal sahiplerinin yardımcıları mal sahibinden aldıkları güçle başkalarına göre kendilerinin daha üstün olduklarını düşünüp öyle davranırlar.

1469. Ev yanmış ama borç bacadan kaçmış.

Bu dünyada birilerine veya bir yerlere borcu olmayan kişi bulmak çok zordur.

1470. Ev yapılmış, bağ dikilmiş olmalı.

Kurulu düzenlere sahip olmak iyidir, kişilerin yaşamlarını kolaylaştırır.

1471. Evceğizim evceğizim, saklar benim halceğizim.

Kişilerin en rahat ettikleri yerleri evleridir.

"Müyesser içinden eyvah! Dedi. Âkif'in tâmirdeki terliklerini unuttum. Sonra gizliden esnedi, günün yorgunluğunu anladı, yatağını özledi. Ey evceğizim evceğizim, sen bilirsin halceğizim!

Yuvarlak omuzlu, etli canlı Güzin heyecan bilmeyen cinstendi. Gülbün'ün koyuverip unuttuğu yaldızlı yelpâzeyle rahat rahat serinlerken tasasız bakışlarını Talât Bey'e kaldırdı.

– Oldu mu ya amcacığım? Hani hikâyenin sonu? Masalcıların huyudur, hep can alacak yere gelince elhak! Der, dillerini yutarlar. Anlatsanıza, çiçek mâbuda neler söyledi..."

(Safiye Erol, Dineyri Papazı, s.18-19)

1472. Evden bir ölü çıkacak demişler, herkes hizmetçinin yüzüne bakmış.

Toplum içinde tehlikeli bir durum oluştuğunda kişiler korumasız ve söz geçirilebilen kimselerin tehlikeye atılmasını beklerler.

1473. Eve ev kadar yığsan yetmez.

Evlerin eksikleri hiç bitmez. Bu nedenle evin gereksinimlerini gidermek zor ve masraflıdır.

1474. Evi delikle baca, milleti hacı ile hoca yıkar.

Evde oluşan herhangi bir delik evin ısı sistemini bozabilir. Yakacağı olmayan evde ısınma ve yaşama daha da zorlaşır. Bilgisine güvenilen kişilerin yanlış yönlendirmeleri de insanları zor durumda bırakabilir.

1475. Evi ev eden avrat.
Evi ev eden avrat, yurdu şen eden devlet.

Bir ailenin mutlu ve düzenli yaşamasını sağlamak kadınların görevi; ulusun rahat ve huzurunu sağlamak da devletin görevidir.

1476. Evini temiz tut, konuk gelir, kendini de temiz tut, ölüm gelir.

İnsanlar her zaman her şeye hatta ölüme bile hazırlıklı olmalıdır.

"Irazca, gelini Haççа'ya "Evini temiz tut anam, konuk gelir, kendini de temiz tut, ölüm gelir!"der. Oysa hiç konukları filan gelmez. Kara Şali'nin sağlığındaydı onlar."

(Fakir Baykurt, Irazcanın Dirliği, s. 13)

1477. Evladı ben doğurdum, ama gönlünü ben doğurmadım.
Oğlumu ben doğurdum, ama gönlünü ben doğurmadım.

Çocuklar birçok yönden anne ve babalarına benzeyebilirler; ancak istekleri ve kişilikleri onlarla aynı olmayabilir.

1478. Evladı olmayanda merhamet olmaz.

Çocuk sahibi olan insanlar acıma konusunda diğer insanlara göre daha duyarlı olurlar.

1479. Evladın var mı, derdin var.
Her kimin evladı varsa, başında büyük derdi var.

Anne ve babalar çocuklarını yetiştirebilmek ve onlara iyi bir gelecek hazırlayabilmek için çeşitli güçlüklere katlanırlar.

"[...]Telefon konuşması biten Ayda kızına bozulmuş söyleniyordu: "Ayy, bu benim kız şimdi tıni bir Fransız oğlana tutulur da okumaz, erkenden evlenip çocuk doğurursa ne yaparız biz Belgin ya! Ayy, daha dün gece dizimin dibindeydi, şimdi âşık olmuş be! Sanki pazardan elma alıyor da... Aman çocuğun mu var, derdin var, bazen sana imreniyorum çocuk yapmadın diye inan olsun..."

(Buket Uzuner, İstanbullular, s.133)

1480. Evlenenle ev alana Allah yardım eder
Evlenenle ev yapana Allah yardım eder.
Evlenenle ev yaptıranın Allah yardımcısıdır.
Ev alanla evlenene Allah yardım eder.

Kişiler için ev almak veya evlenmek zor ve para gerektiren şeylerdir. Ancak bu güçlüklerin altından Tanrı'nın yardımlarıyla kalkabilirler. Tanrı onların yardımcısıdır.

"– Obanın bütün erkeği ve kadını bu hayırlı iş için seferber olacak. İşin zahmeti erkek tarafına düşüyor. Sen hiç merak etme oğlum. Ev alanla evlenene Tanrı yardım edermiş. Benim obanın nüfusu da fazla, imkânları da. Önce size yapılacak çadırın temini önemli; gerisi kolay."

(M. Şakir Çetin, Bir Aşk Masalı, s. 163)

1481. Evlenmesi bir alaca kuş, geçinmesi bora ile kış.

Kişilerin yaşamlarını birleştirmeleri güzel ve kolay olabilir; ancak birliktelik-lerin yürütülebilmesi güç ve sıkıntılıdır.

1482. Evlinin bir evi var, evsizin bin evi var.
Ev sahibinin bir evi var, kiracının bin evi var.

Ev sahibi olan kimselerin kendi evlerinden başka yerde oturma seçenekleri olmadığı halde, kiracı konumunda bulunan kişilerin ise istedikleri evde oturma şansları vardır.

1483. Evvel / Önce can, sonra canan.

İnsanlar için öncelikli olan kendi çıkarlarıdır.

"Yönüs Bey memleketi Kerbelâ'ya çevirdi. Kendi işlerine gelince yörüyor. Apartmanlar, otoposlar, kamyonlar, dükkânlar, üteler... Ellerin kamyonları lâstik bulamaz paslanır, onun otoposları vızır vızır. Şimdi gün onun. Gayriyi düşünen yok! Önce can, sonra canan diyorlar![...]"

(Fakir Baykurt, Onuncu Köy, s.205-206)

1484. Evvel hesap, sonra kasap.

Kişiler bir işe başlamadan önce ilerisini iyice düşünüp, akıllıca hesaplar yapmalıdırlar.

1485. Evvel kaçan kurtulur.

Tehlikeli durumların bulunduğu yerlerden çabuk uzaklaşan kişiler tehlikelerden en az zararla kurtulurlar.

1486. Evvel taam, sonra kelam.
Evvel selam, sonra kelam.
Kelamdan evvel selam gerek.
Evvel görüş sonra biliş.

Kişiler arasında bir görüşme olacaksa daha rahat konuşabilmek için bu görüşme yemekten sonraya alınmalı; karşılaşan kimselerin arasında da selamdan sonra sohbet başlamalıdır.

1487. Evvel zahmet çeken, sonra rahat eder.

Rahat edilmek isteniyorsa öncesinde o işle ilgili belli sıkıntıları çekmek gerekir.

1488. Eyersiz ata yük olmaz.

Yaptıkları işleri istemeden yapan kimselere daha fazla işler yüklenmemelidir.

1489. Fakir eline bakarsa sen kesene bak.

Yoksul kimseler yardım istediğinde eğer kişilerin durumları onlara yardım etmeye yetecek kadar iyiyse onları geri çevirmemelidirler.

1490. Fakir zenginin malını hesap ederken bir kütük çıra yakmış.

Yoksul insanlara varsılların malları sayılamayacak denli çok görülür.

1491. Fakirin ekmeği fırında bile donar.

Yoksulların giriştikleri işlerde hep terslikler çıkar.

1492. Fakirin tesellisi ölümdür.

Yoksul kimseler geçim sıkıntısıyla boğuşmaktan kurtuluşun ancak ölümle olacağını düşünürler.

1493. Fakirlik ayıp değil, tembellik ayıp.

Kişilerin çok yoksul olmaları veya çok çalıştıkları halde büyük gelirler elde edememeleri utanılacak bir durum değildir. Asıl utanılması gereken çalışmamaktır.

"Bir insanın aile mezarlığı olmaması ayıp mı? Herkesin hali vakti yerinde olmaz... Değil mi efendim? Fakirlik ayıp değil... Allah herkese aile mezarlığı versin... Gördünüz işte, hiç o kadında aile mezarlığı olan bir insan hali var mı? Aile mezarlığı olan bir kere kıyafetinden belli olur... Sorması ayıp olmasın ama, sizin aile mezarlığınız nerde hanımefendi?"

(Aziz Nesin, Namus Gazı, s.107)

1494. Fala inanma, falsız kalma.

Fala bakmak gerçekleri dile getirmek anlamına gelmemektedir. İnsanlar bunu bilmelerine rağmen oyalanmak, geleceklerine ilişkin umut dolu şeyler dinlemek isterler.

"Ne olsa okumuşlar. Bilim bilgi sahibi her biri. Gene de belli olmaz olsa da çevreden öyle demezler. Gördünüz ateş nasıl seslendi. Durdu az önce. "Fala inanma falsız da kalma" demişler. Böyle şeylere inanmam, ara sıra kulak vermemezlik de edemem."

(Fakir Baykurt, Yayla, s.95)

1495. Fare geçer yol olur.

Bir işi yapmaya alışık olanlar, ne kadar sıkıntılarla karşılaşsalar da bunlardan kurtulma yollarını mutlaka bulurlar.

1496. Farelere içir, kedilere karşı koysun.
Farelere içir, kedilere kafa tutsun.
Sıçana rakı içirmişler, kediye meydan okumuş.
Keçi şarap içerse, deveye meydan okur.
Keçi şarap içmiş, dağa kurt aramaya çıkmış.

Alkol insanların doğru düşünebilmelerine engel olur, onları korkusuzlaştırır.

"– İlk içtiğinde sen de böyle mi olduydun?

– Herkes böyle olur.

Bana döndü:

– Sen?

– Herkes.

– Demek ben de alışırsam?

– Bir daha bırakamazsın!

Ortahaf uzun bir açıklamaya girişti: Bütün ilaçlarda alkol vardı. Alkol alınınca cesurlaşılırdı. Sonunda da ekledi:

– Farelere içir, kedilere karşı koysun!"

(Orhan Kemal, Arkadaş Islıkları, s.97-98)

1497. Farz sünneti bastırır.

Yaptırım gücü fazla olan kurallara, aynı alanda geçerli olan az güçlü kurallardan daha fazla uyulur.

Kişiler önemli işleri daha az önemli olanlarından önce yapmayı yeğlerler.

1498. Fayda zarar hesap başında belli olur.
Kâr zarar hesap başında belli olur.

Bir işten ne kadar kazanç sağlandığı ya da zarar edildiği ancak iş bittikten sonra yapılan değerlendirmede belli olur.

1499. Faydasız baş mezara yaraşır.

İşe yaramayan kişiler ölü gibidirler. İnsanlar yararlı işler yapmalıdırlar ki ölülerden bir farkları olsun.

1500. Faydasız dosttan faydalı düşman yeğdir.
Faydasız hısımdan, faydalı hasım yeğdir.

Kişiler, kimi zaman dostlarından göremedikleri yardımları düşman olarak bildikleri kişilerden çıkar ilişkisine dayalı olsa da görebilirler ve onu yeğlerler.

1501. Fazla aş, ya karın ağrıtır ya baş.

Her durumda ölçülü olmak iyidir. Yararlı olan şeyler bile gereğinden fazla kullanıldığında zararlı olabilirler.

1502. Fazla / Artık mal göz çıkarmaz.

İnsanların ellerinde gereksinimleri dışında fazla malları olması onlar için zarar verici bir durum değildir. İleride o malların gerekeceğini düşünüp elden çıkarmamakta yarar vardır.

"Fabrika için kredi alacağız."

"Ne?"

"Para yenge, para."

"Gürül gürül çalışıyor fabrika. Paraya ihtiyacımız yok ki Yusuf."

"Paraya her zaman ihtiyacımız var. Fazla mal göz çıkarmaz,"demişti Yusuf, dudaklarının ucunda manidar bir gülümsemeyle, "Büyüteceğiz fabrikayı. Bakarsın unun yanı sıra başka şeyler de imal etmeye başlarız. Köşe döneceğiz yenge, köşe! Siyasete boşuna mı soktuk ağabeyimi."

(Ayşe Kulin, Gece Sesleri, s.62)

1503. Fettan insanın sözünden çok gözüne bakmalı.

Güvenilir olmayan kimseler sözleriyle karşısındakileri kandırabilseler de bakışlarından gerçek niyetleri anlaşılabilir.

1504. Fırsat her vakit ele geçmez.

Her durumda, ele geçen fırsatları kaçırmamak, en iyi biçimde değerlendirmek gerekir. Çünkü insanların eline fırsatlar kolay kolay geçmez.

1505. Fısıltı ev yıkar.

Sözlerin açıkça söylenmediği veya dedikodunun yapıldığı ortamlarda güvensizlik baş göstereceğinden bu durum kişilerin birbirlerinden kopmalarına da neden olabilir.

1506. Fukaranın başı ucunda durmaktan, zenginin ayağı ucunda ölmek yeğdir.

Yoksul kimseler kendi yaşamlarını bile devam ettirmekte zorlandıkları için başkalarına yardımcı olabilmeleri çok zordur. Bu kişilerle bir arada olmaktansa yarar sağlanabilecek varlıklı kimselerin yanında ağır şartlarda olsa bile yaşamak yeğdir.

1507. Fukaranın tavuğu tek tek yumurtlar.

Yoksul kimseler sürekli geçim sıkıntısı içindedirler. Yatırım yapacak kadar sermayeleri olmasa da ellerindekilerle iyi kötü geçimlerini sağlarlar.

1508. Fukaranın tavuğu, zenginin atı kıymetlidir.

Yoksul kimseler için kıymetli şeyler yaşamlarını devam etmelerine yardımcı olan gelir sağlayabildikleri şeylerdir. Zenginler için ise zevklerine hitap edenler değerlidir.

1509. Fukaranın yüzü soğuk olur.

Yoksul insanlara itibar olmaz. Onlara varlıklı insanlara gösterilen ilgi ve saygı gösterilmez.

1510. Fukaraya taş yokuşta yetişir.

Kendilerini koruyacak olanakları olmayan yoksul kimseler, en beklenmedik zamanlarda zarara uğrayabilirler.

"Yaralı kadın eski kaftanından bir parça kopardı, kanayan ayağını sararken kendi kendine söylendi:

"- Fukaraya taş yokuşta yetişir demişler. Allah belasını versin bu hayatın. Yıkılacak evde unudeni bir yana at, gözüne sokacak bir parça odun bulup da ataş tutuşturamazsın, tezek sahibi olamazsın. Gelsen bir dert, gelmesen bir dert...!" Elini destek yaparak kalktı, topallıya topallıya yerden odunları toplamaya başladı."

(Dursun Akçam, Ölü Ekmeği, s.13)

G

1511. Gafil başa düşman erişir.

Tehlikeleri göz ardı edip gereken önlemleri almayan kimseler, beklenmedik anda düşmanlarınca pusuya düşürülürler.

1512. Gafil çobana dağ taş kurt kesilir.

Yaptığı işle ilgili yeteri kadar bilgisi olmayan kimseler, gelebilecek tehlikeleri de önceden öngöremezler. Bu kişiler için çevresindeki her şey işleri ve kendileri için zararlı olabilir.

1513. Gafil kuşun avcısı çok olur.

İyiyle kötüyü ayırabilecek kadar bile aklını kullanamayan saf kimseleri herkes kandırabilir.

1514. Gafile kelam, nafile selam.

Çevresinde olan bitenin farkında olmayan kimselere laf anlatıp doğruyu göstemeye çalışmak boşunadır.

1515. Gam gam getirir, gam çor getirir, çor ölüm getirir.
Gam gam getirir, gam çör getirir, çör ölüm getirir.

Sorunlar, sıkıntılar, üzüntüler insanların sağlığını bozan etkenlerdir. Sıkıntılarından kurtulamamak kişiyi yavaş yavaş eritir, hatta ölüme götürür.

"– Demek kafacısın da?

– Gam gam getirir, yavrum; gam çör getirir, çör ölüm getirir. Gam ile kasvet ömür törpüsüdür. "

(Reşat Enis, Despot, s.205)

1516. Gam ile kasavet ömür törpüsüdür.

Kişilerin çektikleri sıkıntı, acı ve üzüntüler onların zamanla yıpranmalarına neden olur.

"– Demek kafacısın da?

– Gam gam getirir, yavrum; gam çör getirir, çör ölüm getirir. Gam ile kasvet ömür törpüsüdür."

(Reşat Enis, Despot, s.205)

1517. Gammaz olmasa tilki pazarda gezer.

Gizli yollardan iş yaparak çıkar sağlayan kimseler, yakalanacaklarından korkmasalar bu işleri açık açık yaparlar.

1518. Garibe bir selam bin altın değer.

Yoksul kimselere küçük de olsa yapılan bir iyilik onları mutlu etmeye yeter.

1519. Garibin parası pul, karısı dul.

Yoksul kimseler yaşamlarını sürdürebilmek için iş ayrımı gözetmeksizin sürekli çalışırlar. Bu yoğun çalışmadan dolayı kocasını çok sık göremeyen kadın dul gibidir. Kazanılan para da ancak masrafları karşıladığından bir türlü biriktirilemez.

1520. Garip itin / köpeğin kuyruğu bacağı arasında gerek.
Garip itin / köpeğin kuyruğu bacağı arasında olur.
Garip itin / köpeğin kuyruğu apış arasında gerek.
Garip itin / köpeğin kuyruğu kıçına kısık gerek.
Yabancı itin / köpeğin kuyruğu götünde olur.
Yabancı itin / köpeğin kuyruğu kıçına kısık olur.
Yabancı kuşun başı kanadı altında olur.

Girilen yeni ortamlarda insanlar daha dikkatli, ölçülü ve temkinli davranmalıdır.

"Kene demiş bana... Kene... Mikrop gibi adamdır demek istiyor... Yani kan emer!... Dur sen!... Ben onu bir zorlu kazığa oturtayım da! Bak Esen Ali, yabancı köpeğin kuyruğu apışarasına gerek arkadaş! Bu öyle mi? Damalı'nın yetmiş yıllık yerlisi gibi zart zurt ediyor."

(Fakir Baykurt, Onuncu Köy, s. 90)

1521. Garip kim, kör o.
Yabancı kim, kör o.
Garip gözü kör olur.

Bir ortama dışarıdan gelen kimseler orada yaşamlarını sürdürebilmek, gereksinimlerini giderebilmek için gereken şeylere nasıl ulaşacaklarını, hangi kurallara uymaları gerektiğini bilmezler.

1522. Garip kuşun yuvasını Allah yapar.
Kör kuşun yuvasını Allah yapar.

Kimi olanaklardan yoksun olanlara ve kimsesizlere Tanrı'nın yardımcı olacağına inanılır.

"Yeni bir mutluluğa ilk adımlarını atmakta olan Mustafa, sevgi çemberiyle kuşatılmıştı. Bir yıla yakın göremediği Ayşe'yi yarın kına gününde görecek, belki de konuşacaktı.

"Garip kuşun yuvasını Allah yapar."diyen Tuğrul Bey: "Biz bu mutluluğa vesile olacağız oğlum. Huzurlu ve güzel yaşamak size kalmış. Allah, yüzünüzü kul yanında ak etsin." Diye dualar, tavsiyeler etmişti."

(M. Şakir Çetin, Bir Aşk Masalı, s. 167)

1523. Garip yiğidin dili kısa, boynu eğridir.

Arkaları sağlam olmayan yalnız ve güçsüz kimseler ne kadar haklı ve yiğit olsalar da kendilerini savunamazlar.

1524. Gavurun ekmeğini yiyen gavurun kılıcını çalar.
Gavurun ekmeğini yiyen gavurun kılıcını sallar.

Kişiler kimi zaman inançları, düşünceleri, davranışları ayrı olan ancak kendilerine çıkar sağlayan kimselere hizmet ederler.

"Ardımdan çok konuştu. Terbiye, ar, hayâ kalmamış itte. Para insanlığını emip bitirmiş. Köyün öteki insanları, öteki insanların iyileri, benim yamacıma geçip, "Sen!"demez. Gâvur parası böyle bozdu bunları! Tekine dememişler. "Gâvurun ekmeğini yiyen gâvurun kılıcını çalar..."

(Fakir Baykurt, Amerikan Sargısı, s.204)

1525. Gavurun tembeli keşiş, Müslümanın tembeli derviş olur.

Kimilerinin inançlarına göre Hristiyanlarda keşişler, Müslümanlarda dervişler hiçbir iş yapmadan başkalarının verdikleriyle yaşamlarını sürdürürler.

"Gavurun tembeli keşiş, müslümanın tembeli derviş olur"cümlesinin birinci bölümünü bilemeyiz ama, ikinci bölümünün gerçeklere ters düştüğü fikrindeyiz. Tarihi belgelere dayanarak şunu iddia edeceğiz ki bu gönüllü ve kendilerini islâmiyete adamış ulu dervişler olmasaydı, Anadolu'ya gelen Türkmen akınlarının akıbetinin Hun – Türk İmparatoru Atillâ'nın yönetimindeki müthiş akınından farkı kalmayacak ve eriyip gidecekti.

(Mustafa Kara, Tekkeler ve Zaviyeler, s.108)

1526. Gece işi kör işi.
Gece gözü kör gözü.

İşlerimizi geceleri değil gündüzleri yapmalıyız.

1527. Gece uyanıp su içilmez, içilirse dertten geçilmez.

Olmadık zamanlarda yapılan işler kişilerin başına dertler açar. Gece uykudan uyanılarak içilen su, sağlığımızı bozabilir.

1528. Gece yağar gündüz açar, yıl düzgünlüğü; erkek söyler kadın susar, ev düzgünlüğü.
Gündüz yağar gece açar, yıl bozgunluğu; kadın söyler erkek susar, ev bozgunluğu.

Yağmurun gece yağıp güneşin gündüz açması o yılın uğurlu ve bereketli olacağına işarettir. Ev içinde de erkeğin konuşup kadının susması ilişkilerinde dirliği ve düzeni sağlar.

1529. Geceler sabahlara gebedir.
Geceler altın sabahlara gebedir.
Gecenin karnı büyüktür yarın ne doğurur bilinmez.

Kişilerin her yeni günde yeni olaylar ve durumlarla karşılaşmaları olasıdır.

"Ayağa kalktı, söylev çeker gibi sağ kolunu ileriye uzatıp:

"Bu gece, bu gece, benden arzuhal bekle,"diye bağırdı. Geceler altın sabahlara gebedir. Ve hem de altın arzuhallere... Şimdi ben bu gece hayatım boyunca yazdığım en güzel, en tesirli, en usta arzuhalleri bulacağım, bir de büyük üstadların yazdıklarını göz önüne alarak, akla hayale gelmedik arzuhaller yaratacağım ki okuyanın karnını çatlata."

(Yaşar Kemal, İnce Memed 3, s.32)

1530. Geç gelen bulutta yağmur çok olur.

Eğer iyi sonuçlar alınmak isteniyorsa işler ivedilikle değil sabırla yapılmalıdır.

1531. Geç olsun da güç olmasın.

Bir işin geç olmasından çok güçlük çekilmeden yapılması önemlidir.

"– Ama ben, öyle öte beri güçlüğüne pabuç bırakan bir adam değilim. Ne var ki geç olsun da güç olmasın derler. İşte bu söze rağmen güç işler geç olur. Olur ama işimiz biraz uzun sürer."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Namuslu Kokotlar, s.55)

1532. Geçme namert köprüsünden ko aparsın sel seni.

Namussuz, daleveracı bir kimseye borçlu olmaktansa, sıkıntıya katlanmak daha iyidir.

1533. Geçmişe mazi, yenmişe kuzu derler.

Kişiler, geçmişteki başarılarıyla ya da başarısızlıklarıyla oyalanmamalıdırlar. Düşünmeleri gereken bugün ve gelecekte neler yapacaklarıdır.

"Biz tarih okumaz, bilmez olduğumuz için, daima gelip geçen olaylara karşı ilgisiz kalırız; elverir ki geçsin, inancında olduğumuzu belirtiyordu. Üstelik dilimizde, "Geçmişe mazi yenene kuzu derler"diye bir atasözümüz de vardır. Fakat nasıl geçmişe mazi derler? Burası bilinmiyor."

(Ahmet Rasim, Eserlerinden Seçmeler, s. 261)

1534. Gel demek kolay ama git demek güçtür.

İnsanlar konuk etmek için çağıracakları kişiler konusunda dikkatli olmalıdırlar. Herkes çağrılırsa sorun yaşanabilir.

"– Bir adama gel demek kolay, fakat; git demek zor! Herifler İstanbul'un havasından hoşlandılar, bakalım nasıl gidecekler!..."

(Mehmet Zekai Konrapa, Bolu Tarihi, s.445)

1535. Geldik yüze, çıktık düze.

Kış mevsiminin sıkıntılı dönemi kasım ayının yüzüncü gününden sonra biter. Bu tarihten (yeni takvime göre 15 Şubat) sonra kış mevsimi daha ılımlı geçer.

1536. Gelen gideni aratır.

Gelen gidene rahmet okutur.

Kötü davranışları veya beceriksizliği nedeniyle bulunduğu mekandan veya mevkiden ayrılması istenilen kimselerin yerine her zaman daha iyi, daha becerikli kimseler gelmeyebilir. Hatta daha kötüleri çıkabilir.

"– Gelen gideni aratır, demiş eskiler. Ne de güzel bilmişler. İşte geldiği gün arattı daha babasını. "

(Erol Toy, Toprak Acıkınca, s.85)

"Bu kadın gitti. Kim gelecek belli mi? Gelen gideni aratır her zaman,meseldir. Kakasında boncuk bulmadım Emine kalfa'nın."

(Mehmet Seyda, Süeda Hanımın Ortanca Kızı, s.258)

1537. Gelene git denmez.

Türk geleneklerine göre eve gelen bir konuğa git denilmez. Konuk, elden geldiğince iyi ağırlanmaya çalışılır.

Çaba harcanmadan kendiliğinden gelen güzel şeyler geri çevrilmez.

"Sonunda Amerikalının kardeşine de içerledi. "Ulan döyüs"diyordu. "Herif düşe mi yattı burada senin ne halde olduğuna. Fırsatı şinci buldu, şinci. Gelene git geri denir mi. Ohlazlık işte. Bak bir ötekilere, bir bulsalar iki isteyecekler, [...]"

(Mahmut Makal, Kuru Sevda, s.27)

1538. Gelin altın taht getirmiş, çıkmış kendisi oturmuş.
Gelin altın kürsü getirmiş, çıkmış kendisi oturmuş.
Gelin altın taht getirmiş, çıkmış üstüne kendisi oturmuş.
Gelin altın kürsü getirmiş, çıkmış üstüne kendisi oturmuş.
Gelin halı getirir, serer kendi oturur.

Yeni katıldığı bir toplulukta beraberinde götürdüğü eşyaları kişinin yalnız kendisi kullanıyorsa, bu eşyaların değeri veya yararıyla ilgilenenler olmaz.

1539. Gelin atta buyruk Hak'ta.

Kesinlik kazanmamış bir işe sonuçlandı gözüyle bakılmamalıdır. Çünkü ortaya beklenmedik engeller çıkabilir.

1540. Gelin atta kısmeti yolda.

Her yuvanın kendine göre kısmeti vardır. Evlilikle birlikte bu kısmetler ortaya çıkmaya başlar.

1541. Gelin eşikte oğlan beşikte.
Ağa eşikte, gelin beşikte.

Bir eve gelin geldiğinde o evde çocuk olacağı göz önüne alınarak gereken hazırlıklar yapılmalıdır.

1542. Gelin gelir haçan gelir, gizli sırları açan gelir.

Gelin dışarıdan geldiği için evin sırlarını öğrenip başkalarına anlatabilir.

1543. Gelin getirdik oturak, altımıza battı pıtırak.
Gelin getirdik oturak, altımıza koydu pıtırak.

Evin büyükleri eve bir gelinin gelmesine kendilerine bakacağı umuduyla sevinirken kötü karakterli bir gelin onlara hizmet etmek bir yana, var olan huzurlarının da kaçmasına neden olabilir.

1544. Gelin gitti yerine, kalan kızlar yerine.

Gelin evlenip gider, geride kalan kızlarda da evlilik tasası gün yüzüne çıkar.

1545. Gelin hizmeti ile, kişi kârı ile sevilir.
Gelin hizmeti ile, koca kârı ile sevilir.

Aile içinde gelin ne kadar hizmette kusur etmezse o kadar değer kazanır. Erkekler de ailelerini geçindirmek için kazandıkları para oranında sevilip değer görürler.

1546. Gelini ata bindirmişler, "ya nasip"demiş.

Gelin evleneceği kişinin evine yerleşmeden, evliliğin gerçekleştiği söylenemez. Bir işten kesin sonuç alınmadan o işin bittiği sonucuna varılmamalıdır.

"Nitekim, anne, babam da beni onunla evlendirmeyi düşünmüşler. Belki de bu istek, ailesince kabul edilebilirdi. Gelin ata binmiş ya nasip demiş atasözünü bu konuda belki yeni bir örneği ortaya çıkabilirdi."

(Ethem İzzet Benice, Adsız Şehit, s.44)

1547. Gelmek iradet, gitmek icazetledir.

Misafirliğe gitmek için istek ve karşıdan davet gerekmektedir. Misafirlikten ayrılmak içinse nazik tavırlar göstermek ve ev sahibinden izin almak gerekir.

1548. Gelmek misafirin, gitmek ev sahibinin elindedir.

Kişiler bir yere konuk olarak gitmeye karar verdiklerinde çat kapı gitme olanakları vardır ancak ev sahibi onları evinde ağırlamak istemiyorsa ters davranabilir ve konuklar evden ayrılmak durumunda kalabilirler.

1549. Gelmeyecek çoğa güvenen gelecek azdan da kalırmış.

Az da olsa sahip olma olasılığı olan şeylerle yetinmeyen, elde edilmesi olanaksız büyük gelirlere gözlerini diken kimseler ellerine geçme olasılığı bulunan şeyi ihmal ederek onu da yitirebilirler.

"... belki Emniyet'ten gelip sorduklarında hem de Amerikan polisleri Sulakça'da kendisiyle görüştüklerinde keçenin acısıyla, hakkım da ne kadar dedikodu biliyorsa tıktı doldurdu!" "Gelmeyecek çoğa güvenen gelecek azdan da kalırmış!..."

(Fakir Baykurt, Keklik, s.289)

1550. Gem almayan atın ölümü yakındır.
Gem almayan hayvanın ölümü yakındır.

Başına buyruk davranan kimselerin sonunda başları belaya girer.

1551. Geminin selâmeti dümencinin elinde.

Bir toplulukta başta bulunan kişinin tavır ve davranışları, aldığı kararlar ne kadar doğru ve adilse topluluğun yaşamı da o kadar dirlik ve düzen içinde sürer.

1552. Gemisini batıran, sandalını aramaz.

Büyük zararlara uğramış kimseler için ufak kayıpların önemi yoktur.

1553. Gemsiz ata dizgin olmaz.

Aklına her eseni yapan kimseleri denetim altına almak çok zordur.

1554. Genç bilse, ihtiyar yapabilse.

Gençlerin gücü vardır; ancak deneyimleri azdır. Yaşlıların ise her şeyi anlayabilecek düzeyde deneyimleri olmasına karşın güçleri yoktur.

1555. Gençliğin kıymeti bilinse kocalığın şikayeti az olur.

Kişiler gençken ilerisini düşünerek önlemlerini alırlarsa; yaşlandıklarında karşılaşabilecekleri sorunları da azalır.

1556. Gençliğin kıymeti ihtiyarlıkta bilinir.

Bir şeyin değeri genellikle o şey elden çıkınca anlaşılır.

1557. Gençliğin lezzeti dinçlik.

Bedensel anlamda kişinin kendini en güçlü ve sağlıklı hissettiği dönem gençlik dönemidir.

1558. Gençlik bir kuştur, ihtiyarlık naçar iştir.
Gençlik uçar bir kuştur, ihtiyarlık naçar iştir.

Gençlik dönemi farkında bile olmadan çabucak geçer. Oysa yaşlılık elde olmayan pek çok çaresizliklerle doludur ve yaşlılıkta günler geçmek bilmez.

1559. Gençlikte ölüm, kocalıkta yokluk güçtür.
İhtiyarlıkta fakirlik zordur.
Yaşlılıkta yoksulluk güçtür.

Gençlerin ölümü insanlarca daha üzüntü ve acıyla karşılanır. Yaşlılıkta ise başkalarına muhtaç kalmak kişilere çok zor gelir.

1560. Gençlikte para kazan, kocalıkta kur kazan.
Gençlikte taş taşı, kocalıkta ye aşı.

İnsanlar en verimli dönemleri olan gençliklerini iyi değerlendirip çalışarak gelecekleri için birikim yapmalıdırlar ki, yaşlandıklarında rahat ve huzurlu bir yaşam sürsünler.

1561. Gençlikten ihtiyarlığa ömür saklamalı.

Kişiler gençliklerinde beden ve akıl sağlıklarına dikkat edip kendilerine zarar verecek ve ömürlerini kısaltacak şeylerden uzak durmalıdırlar.

1562. Gerdek gecesi geri kalmaz.

Bir işin tam anlamıyla yapılabilmesi için o iş için gereken her şeyin sırasıyla

gerçekleştirilmesi gerekir.

1563. Gerekliyi gerekmez iken saklamalı.

İnsanların bir gün işlerine yarabileceğini düşündükleri ancak o anda gereksiz görülen şeyleri saklamalarında yarar vardır.

1564. Getir bana hıdrellezi, göstereyim sana yazı.

Yazın kendini hıdrelezle (6 Mayıs) göstermeye başlaması gibi istenilen sonuçlara ulaşabilmek için de uygun koşulların oluşması gerekmektir.

1565. Gezen ayağa önce ip, sonra it dolaşır.
Gezen ayağa taş değer.

Çok gezen kişiler önce küçük dertlerle karşılaşırken sonraları büyük zararlar veren dertlerle de karşılaşmaya başlarlar.

1566. Gezen kurt aç kalmaz.
Uçan kuş aç kalmaz.
Gezen kuş aç kalmaz.

Tembellik etmeyip rızkının peşinde koşan, bunun için her kapıya baş vuran kimseler mutlaka bir geçim yolu bulup karınlarını doyururlar.

"Gördün mü, oğlum, gezen kurt aç kalmaz. Annen de gelip dilense ne çıkar sanki. Ama o, dilenmez. Çünkü o, halâ içinde bir padişah gönlü taşıyor. Onun için de açlık çekiyor. İlkin o padişah gönlünü çıkarıp çıkarıp çöplüğe atacaksın. Ondan sonra açlık da biter."

(Hasan İzzettin Dinamo, Savaş ve Açlar, s.379)

1567. Gezmekten hevesini alsa deli alır.

Bir şeyi yapmaktan çok hoşlanan kimseler ne kadar çok yaparlarsa yapsınlar o şeyden bıkmazlar.

1568. Giden gelse dedem gelirdi.
Giden gelse babam gelirdi.

Ölenlerin dirilmedikleri gibi, elden çıkan şeylere de kolay kolay bir daha sahip olunamaz.

"– Bay başkan, ölüm, "istisna"kabul etmeyen bir genel kanundur. Hatta her dilde bu gerçeği pekiştiren: "Ölen dirilmez", "giden geleydi babam gelirdi"gibi atasözleri vardır."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Tutuşmuş Gönüller, s. 116)

1569. Gidilmeyen yer senin olmaz.
Gidilmeyen yer senin değildir.

Kişilerin gitmedikleri, yararlanmadıkları bir yere sahip olmaları onlar için bir anlam taşımaz.

1570. Gidip de gelmemek var, gelip de görmemek var.
Gidip de gelmemek var, gelip de bulmamak var.

Ayrılık bazı kötü olasılıklar içerir. Giden kişi dönmeyebilir veya geride bıraktıklarını yitirebilir.

"Yarın sabah gidiyorsunuz yaklaş bana evlat.." Osman hemen yanaştı. Karnını Büyükbabasının dizine dayadı. -"Gidip de gelmemek var, gelip de görmemek var. Bir daha görüşür müyüz Allah bilir!"

(Mehmet Seyda, Yaş Ağaç, s.57)

"Akşam yemeği bitmek üzereydi. Senane Hanım, "Fahrünisa, Mevlüt'e söyle, Fransızca muallimi Emin'i bizim eve çağırsın. Ankara'ya gitmeden görüşmek istiyorum. Ne olur ne olmaz. Gidip de dönmemek var. Dönüp de görmemek var."dedi. Miralay şaşkın şaşkın bakıyordu."

(Naşide Gökbudak, Miralayın Kızı Süreyya, s.58)

1571. Gizlide gebe kalan aşikarede doğurur.
Gizliden boğaya gelen, aşikâre dana kuzular.
Gizliden yüğüren, aşikâre dana kuzular.

Çevreden gizlenerek yapılan bir iş er ya da geç ortaya çıkar. İş, olumsuz veya gizlenen yanlarının ortaya çıkmaya başlamasıyla kısa sürede bilinir duruma gelir.

"Atalar ne demişler: Gizliden boğaya gelen, aşikâre dana kuzular... Dal gibi Muammer Bey'in üstüne, o sırım gibi Denizci'yi sever, gizliden gizliye buluşursa, sonu bu olacaktı. Gene geç duydu adam. Ya başında duysaydı? Hem Denizci'yi vururdu, hem de Fahriye'yi. Duyduğuma göre Denizci İstanbul'a kaçmış."

(Mehmed Kemal, Kalenin Eteğinden – Pulsuz Tavla, s.75)

1572. Göç dönüşü topal eşek öne geçer.
Göçün dönüşü aksak ite yarar.
İtin aksayışı gelecek kervana uyar.

Toplumun var olan ilerleyiş yönünde sonda bulunanlar bu ilerleyiş tersine döndüğünde ilk sıraya geçerler.

"... Ve yine geriye dönüş sürecinde ilkel (arkaik) düşünceler etkinlik gösterirken ilerleme aşamasındaki toplumlarda yaratıcı düşünce egemen olur. Atalarımızın bu olguyu, "Sürü geri dönünce keçinin uyuzu, topalı önde olur" biçiminde anlatır."

(Mustafa Coşturoğlu, Toplumsal Çözülme, s.237)

1573. Göç gide gide düzelir.

Kimi düzensizce yapılan işler zaman geçtikçe, ilerleme sağlandıkça düzene girmeye başlarlar.

1574. Göçtük yurdun kadri konduk yurtta bilinir.

Yaşadıkları yeri beğenmeyip değiştirmeyi tercih eden kimseler, terk ettikleri yerin değerini yeni yaşam alanlarında kötülüklerle karşılaşınca anlarlar.

1575. Göğe direk, denize kapak olmaz.

Kişiler sahip oldukları güç, bilgi, beceri veya olanaklarıyla gerçekleştiremeyecekleri işlerle, gereksiz hayallerle vakit öldürmemelidirler.

1576. Gök ağlamayınca yer gülmez.

Tarım ürünlerinden istenilen verimin alınması, yağmurun düzenli yağmasına bağlıdır.

Yoksul kimseler, varsıl kişilerin onlara yardım etmeleriyle mutlu olurlar.

1577. Gök çok gürleyince az yağmur yağar.

Bağırıp çağırarak başkalarını korkutmak isteyen kimselerden çok büyük saldırılar beklenmez. Eğer saldırmaya güçleri olsaydı bağırıp çağırmakla zaman kaybetmezlerdi.

1578. Gök gürlemeden yağmur yağmaz.

Kişiler isteklerine ancak seslerini yükselterek kavuşabilirler.

Bir şeyin olacağı belirtilerinden anlaşılır.

1579. Gök gürlemeyince çiftçi Allah Allah demez.

Kimi işlerin olabilmesi için öncesinde bazı şartların gerçekleşmesi gerekir. Gök gürlemesi yağmura, yağmur da ekinlerin gelişmesine ve çiftçinin yüzünün gülmesine neden olur.

1580. Gökten ne yağdı da yer kabul etmedi?
Gökten ne yağar ki yer kabul etmesin?

Güçlü, mevki sahibi büyük kimselerin söyledikleri, yaptıkları güçsüz ve küçük kimselerce kabul edilir.

Muhtara anlatayım dedim, elini salladı: "Düzelir bee! Karabük'te kol gibi demirler düzeliyor! Düzelmezse de üzülme!.. Ne yapalım, bunu da çekeriz. Gökten ne yağdı da yer kabul etmedi?"Muhtarınki bu! Gidip tartışsam, "Yahu kardeşim hocaefendi, benim okulumdan ne istiyorsun? [...]"

(Fakir Baykurt, Köygöçüren, s.138)

1581. Gökten yere yağar, yerden göğe değil.

Yardım edilmesi söz konusu olduğunda olayın akışı varlıklıdan yoksula, güçlüden güçsüze biçiminde gelişir. Tersi yönde akış çok zor hatta çoğu zaman olanaksızdır.

1582. Göl yerinden su eksik olmaz.

Yeterli olanakların olduğu yerlerde gereksinimler istenilen her an karşılanabilir.

Olumlu yönleri fazla olan kişi veya durumların özleri küçük sıkıntılarla değişmez.

"Baktı ki Derviş Bey birden başkalaştı, bu konuyu hiç istemiyor, sözü değiştirdi. "Bey aldırma,"diye bağırdı, sesi güvenli, inandırıcı, yürekten, sıcaktı. "Bana inan ki göl yerinden su eksik olmaz."Sen ölsen yitsen bu hallere düşsen de Sarıoğlusun.

(Yaşar Kemal, Yusufçuk Yusuf Akçasazın Ağaların 2, s.555)

"Bizim evde un bitti ağali tane olsa değirmeni götürmeye vakit yok olanından

Ayrılık bazı kötü olasılıklar içerir. Giden kişi dönmeyebilir veya geride bıraktıklarını yitirebilir.

"Yarın sabah gidiyorsunuz yaklaş bana evlat.." Osman hemen yanaştı. Karnını Büyükbabasının dizine dayadı. -"Gidip de gelmemek var, gelip de görmemek var. Bir daha görüşür müyüz Allah bilir!"

(Mehmet Seyda, Yaş Ağaç, s.57)

"Akşam yemeği bitmek üzereydi. Senane Hanım, "Fahrünisa, Mevlüt'e söyle, Fransızca muallimi Emin'i bizim eve çağırsın. Ankara'ya gitmeden görüşmek istiyorum. Ne olur ne olmaz. Gidip de dönmemek var, Dönüp de görmemek var,"dedi. Miralay şaşkın şaşkın bakıyordu."

(Naşide Gökbudak, Miralayın Kızı Süreyya, s.58)

1571. Gizlide gebe kalan aşikarede doğurur.
Gizliden boğaya gelen, aşikâre dana kuzular.
Gizliden yüğüren, aşikâre dana kuzular.

Çevreden gizlenerek yapılan bir iş er ya da geç ortaya çıkar. İş, olumsuz veya gizlenen yanlarının ortaya çıkmaya başlamasıyla kısa sürede bilinir duruma gelir.

"Atalar ne demişler: Gizliden boğaya gelen, aşikâre dana kuzular... Dal gibi Muammer Bey'in üstüne, o sırım gibi Denizci'yi sever, gizliden gizliye buluşursa, sonu bu olacaktı. Gene geç duydu adam. Ya başında duysaydı? Hem Denizci'yi vururdu, hem de Fahriye'yi. Duyduğuma göre Denizci İstanbul'a kaçmış."

(Mehmed Kemal, Kalenin Eteğinden – Pulsuz Tavla, s.75)

1572. Göç dönüşü topal eşek öne geçer.
Göçün dönüşü aksak ite yarar.
İtin aksayışı gelecek kervana uyar.

Toplumun var olan ilerleyiş yönünde sonda bulunanlar bu ilerleyiş tersine döndüğünde ilk sıraya geçerler.

"... Ve yine geriye dönüş sürecinde ilkel (arkaik) düşünceler etkinlik gösterirken ilerleme aşamasındaki toplumlarda yaratıcı düşünce egemen olur. Atalarımızın bu olguyu, "Sürü geri dönünce keçinin uyuzu, topalı önde olur" biçiminde anlatır."

(Mustafa Coşturoğlu, Toplumsal Çözülme, s.237)

1573. Göç gide gide düzelir.

Kimi düzensizce yapılan işler zaman geçtikçe, ilerleme sağlandıkça düzene girmeye başlarlar.

1574. Göçtük yurdun kadri konduk yurtta bilinir.

Yaşadıkları yeri beğenmeyip değiştirmeyi tercih eden kimseler, terk ettikleri yerin değerini yeni yaşam alanlarında kötülüklerle karşılaşınca anlarlar.

1575. Göğe direk, denize kapak olmaz.

Kişiler sahip oldukları güç, bilgi, beceri veya olanaklarıyla gerçekleştiremeyecekleri işlerle, gereksiz hayallerle vakit öldürmemelidirler.

1576. Gök ağlamayınca yer gülmez.

Tarım ürünlerinden istenilen verimin alınması, yağmurun düzenli yağmasına bağlıdır.

Yoksul kimseler, varsıl kişilerin onlara yardım etmeleriyle mutlu olurlar.

1577. Gök çok gürleyince az yağmur yağar.

Bağırıp çağırarak başkalarını korkutmak isteyen kimselerden çok büyük saldırılar beklenmez. Eğer saldırmaya güçleri olsaydı bağırıp çağırmakla zaman kaybetmezlerdi.

1578. Gök gürlemeden yağmur yağmaz.

Kişiler isteklerine ancak seslerini yükselterek kavuşabilirler.

Bir şeyin olacağı belirtilerinden anlaşılır.

1579. Gök gürlemeyince çiftçi Allah Allah demez.

Kimi işlerin olabilmesi için öncesinde bazı şartların gerçekleşmesi gerekir. Gök gürlemesi yağmura, yağmur da ekinlerin gelişmesine ve çiftçinin yüzünün gülmesine neden olur.

1580. Gökten ne yağdı da yer kabul etmedi?
Gökten ne yağar ki yer kabul etmesin?

Güçlü, mevki sahibi büyük kimselerin söyledikleri, yaptıkları güçsüz ve küçük kimselerce kabul edilir.

Muhtara anlatayım dedim, elini salladı: "Düzelir bee! Karabük'te kol gibi demirler düzeliyor! Düzelmezse de üzülme!.. Ne yapalım, bunu da çekeriz. Gökten ne yağdı da yer kabul etmedi?"Muhtarınki bu! Gidip tartışsam, "Yahu kardeşim hocaefendi, benim okulumdan ne istiyorsun? [...]"

(Fakir Baykurt, Köygöçüren, s.138)

1581. Gökten yere yağar, yerden göğe değil.

Yardım edilmesi söz konusu olduğunda olayın akışı varlıklıdan yoksula, güçlüden güçsüze biçiminde gelişir. Tersi yönde akış çok zor hatta çoğu zaman olanaksızdır.

1582. Göl yerinden su eksik olmaz.

Yeterli olanakların olduğu yerlerde gereksinimler istenilen her an karşılanabilir.

Olumlu yönleri fazla olan kişi veya durumların özleri küçük sıkıntılarla değişmez.

"Baktı ki Derviş Bey birden başkalaştı, bu konuyu hiç istemiyor, sözü değiştirdi. "Bey aldırma,"diye bağırdı, sesi güvenli, inandırıcı, yürekten, sıcaktı. "Bana inan ki göl yerinden su eksik olmaz."Sen ölsen yitsen bu hallere düşsen de Sarıoğlusun.

(Yaşar Kemal, Yusufçuk Yusuf Akçasazın Ağaların 2, s.555)

"Bizim evde un bitti ağali tane olsa değirmeni götürmeye vakit yok olanından

kalanından, şu çuvala un doldur un göl yerinden su eksik olmaz bizde bulunmaz sizde bulunur!..."

(Fakir Baykurt, Irazcanın Dirliği, s. 195)

1583. Göle su gelesiye / gelinceye kadar kurbağanın gözü patlar.
Göle su gelesiye / gelinceye kadar kurbağalar susuzluktan ölür.
Arığa su gelesiye / gelinceye kadar kurbağanın gözü patlar.
Arığa su gelesiye / gelinceye kadar kurbağalar susuzluktan ölür.

Her iş zamanında yapıldığında yarar sağlayabilir. Herhangi bir gecikme işten olumlu sonuçlar bekleyenleri çok güç durumda bırakabilir.

"Duruyoruz ulan kavat Hüsnü, bir yere gittiğimiz yok, öhho! Ama ne zaman gidecek senin dediğin dürzüler? Göle su gelesiye kurbağalar susuzluktan ölür!"

(Fakir Baykurt, Irazcanın Dirliği, s. 15)

1584. Gön, yufka yerinden delinir.

Bir iş en kolay zararı, zayıf ve çürük olduğu yerden görür.

"Üstü başı, döğüşten yeni çıkmış bir mahalle çocuğu gibi, toz toprak içindeydi.

Gülümseyerek ilerledi. Annesinin önünde durdu. Onun titreyen elini kocaman avuçlarının arasına alıp öptü, başına koydu.

Zehra hanım:

– Ay oğul, ay oğul...diye hıçkırmaya başlamıştı, öldüreyazdın beni... Gön, yufka yerinden delinir, bilmez misin?"

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.11)

1585. Gönlün sığdığı yere köy sığar.

Huzurun olduğu yerlerde sorunları aşmak daha kolay olur.

"Gece sokaklara gezmeye çıktık. Dönüp geldik, uyumak için iki odaya sıkıştık hepimiz. "Gönlün sığdığı yere köy sığar!"dedi anam. "Tatlılık olunca dar yerler geniş-ler..."

(Fakir Baykurt, Barış Çöreği, s. 87)

1586. Gönlün yazı var, kışı var.

İnsanlar her zaman aynı ruh halini taşımazlar. Kimi zaman neşe, iyimserlik ağır basarken kimi zaman hüzün ve kötümserlik ön plana çıkar.

"– Doğrusunu söylemek gerekirse sizin insanları "idare etmeniz"beni her zaman şaşırtmıştır...

– Kürşat eğer sen de şaşırırsan, kim beni anlayabilir. İnsanlarla kırmadan konuşmak için epey retorik çeşitlemesi yaptım. İnsanla karşılaştığımda, ilk baktığım yüzüdür. Suret-siret ilişkisine dikkat edeceksin. Gönlün yazı var, baharı var, kışı var diye düşüneceksin. Ben her şeyden soyutlanmış kurallar tespit edip o kuralları herkese aynı şekilde uygulamadım."

(Sanki Bir Roman Kahramanı-Doğan Hızlan Kitabı, Söyleşi: Kürşat Başar, s.274)

1587. Gönül bilen hicran bilir.

Kimi zaman sevgi duyulan kişiye kavuşmanın önünde katlanılması gereken zorluklar çıkar. Bu durumda da gerçek sevgi, ayrılığı çekmeyi gerektirir.

"Emel'i ona emenet ettin değil mi? Ayol sen bu Emel sevdasından ne zaman vazgeçeceksin? Ona acıyorum ama şekerim gönül bilen hicran da bilir derler."

(Kerime Nadir Azrak, Ruh Gurbetinde, s.192)

1588. Gönül bir sırça saraydır, kırılırsa yapılmaz.

İnsanların gönülleri ince ve duyarlıdır; bu konuda dikkatli olunmalı ve gönüller kırılmamalıdır.

"Hele dur Ağam, hele acele etme. Topal Aliyi, gönlü kırılmış Ali Ağamızı o kadar kolay değil eve çağırmak. Gönül bir sırça saraydır, kırılırsa bir daha bitiştirmek zordur."

(Yaşar Kemal, İnce Memed 4, s.35)

1589. Gönül bu, aka da konar, boka da
Gönül bu, aka da düşer, boka da.
Gönül bu, ota da konar, boka da.
Gönül bu, ota da düşer, boka da.
Gönül var otluğa, gönül var bokluğa.
Gönül var otluğa, gönül var bokluğa konar.

Kimi kişiler yüce gönüllüdürler, iyi ve güzel şeyleri sevip bunların değerini de bilirler. Kimileri ise aşağılık şeylerden hoşlanarak mutluluğu onlarla yakalamaya çalışırlar.

"– Şu Necla'ya da şaşarım, dedi, akıllı, fikirli aslan gibi taze. O herifi nasıl sevdi de vardı? Ailesini de tepti bu yüzden. Babası reddetmedi ama reddetti gibi bir şey. Polisler ne de olsa çekiniyor babasından. Gönül bu, aka da konar demişler, boka da. Niye zengin baba evini tepti de komüniste vardı?"

(Nazım Hikmet, Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim, s.153)

"– Sana dediğim gibi bir bit yeniği var bu işte. Benim anladığım o ki başkasını düşünüyor. Gönül demişler ota da konar boka da konar. Bu herif o senin pis zamparan olmasın?"

(Mehmet Seyda, Gerçek Dışı, s.142)

"Müfit, şamatasız bir köşede, boş bir masa fark etmişti, oraya oturacak; yönelmeden, elinin tersiyle, Doktor Selâhattin'in omzunu okşayarak: "Aldırma, reis! Ne denilmiştir bilirsin: Gönül bu, ota da düşer, boka da!"

(Attila İlhan, Yengecin Kıskacı, s.207-208)

1590. Gönül düştü bir boka, o da misk gibi koka.

Kimi zaman insanlar kötü veya çirkin kişi ve durumlara eğilim gösterirler. Çünkü onlara göre bu kişi ve durum güzel ve iyidir.

"Gelip gidenlerin ayağı kesilmedi gene de. Umut arkasında koşan koşana oluyordu. Çikora köyünden gelenler Almanya'daki kızı istediler:

"Boşanmış, kızmış, değilmiş, her neyse. Bizim oğlumuzun gönlü ona düşmüş. Ne derler 'gönül düştü bir boka, o da gül gibi koka.' Oğlan Gülember'i istiyor. Ne neyse, yolu, yordam, başlığı, boynumuzun borcu."

(Ümit Kaftancıoğlu, Çarpana, s.185)

1591. Gönül ferman dinlemez.

Gerçekten seven bir kimse sevdiğini elde etmek için yalnızca kalbinin sesini dinler, hiçbir engel onu yolundan döndüremez, onun sevgisinden vazgeçmesini sağlayamaz.

"Bilemiyorum. Benim çekindiğim nokta da burası zaten. Hani bir laf var ya 'Gönül ferman dinlemez' benim gönlüm de ferman dinlemedi. Kural tanımadı ve gitti bir Türk'ü sevdi."

(Mustafa Akgün, Ağrı'da İki Mevsim, s.101)

1592. Gönül kimi severse güzel odur.

Herkes kendi beğenilerine uygun bir güzellik anlayışı taşır. Bu nedenle başkalarınca güzel bulunmasa da gönlün sevdiği her şey, kişilere güzel görünür.

" 'İyi etmişsin 'dedim ama, kafam nasıl dönüyor bilemezsin. Babam anlattı da anlattı. Anlattıkça zavallılaştı, küçüldü. O anlattıkça ben, bu avrat, benden daha yaşlı, daha çirkin olan babamla niye birlikte olur, diye düşündüm. Düşündüm bir çıkış yolu bulamadım. Belki de sevdalanmıştır, dedim. Gönül kimi severse güzel odur."

(Ahmet Ümit, Sis ve Gece, s. 203)

1593. Gönül umduğu yere küser.

İnsanlar bir iyilik veya yardımın gelmesini beklediği yerden bu iyilik veya yardımın gelmemesine kırılır küserler.

1594. Gönül ummadığı yere küser.
Kişi ummadığına küser
Gönül sevdiğine küser

Kişiler herhangi bir kötülük veya saldırı beklemediklerinden / ummadıklarından bu türden davranışlar gördüklerinde hayal kırıklığına uğrar ve onlara küserler.

"Kim tutar elinden? Ben umarım bacımdan, bacım ölür acından. Kimsenin kimseye yapacak yardımı yoktur ki yapmadı diye darılasın. Gene de gönül sevdiğine küser. El yardımı olmasa bile, dil yardımı olabilir birazcık."

(Fakir Baykurt, Kalekale, s.27)

1595. Gönül verme evliye, eve gider unutur.

Evli bir kişinin eşi dışındakilere göstereceği ilgi doğru bir davranış değildir.

"[...] aslında evli erkeğe aşık olmak zordur. Zorlukların neler olduğunu uzun uzun anlatmayayım şimdi, kısaca 'Eve gider unutur' diyeyim. Neme lazım, yarın kızların tamamı evli erkeklere hücum eder falan... Sebep olmayayım."

(Pakize Suda, Hürriyet Gazetesi, 05.06.2004)

1596. Gönül yetti mi aş da yeter.

Az olanaklara sahip olunsa da istenilerek ve sevilerek yapılan işlerin sonuçları

kişileri mutlu eder.

" "Siz de buyrun, beraber olsun!.." dedim. "Bir lokma tavşan, sana zor yeter!"dediler. "Gönül yetti mi, aş da yeter, buyrun!" dedim."

(Fakir Baykurt, Yüksek Fırınlar, s.136)

1597. Gönülden gönüle yol vardır.
Kalpten kalbe yol vardır

Aralarında özel bağlar bulunan kimselerin birbirleri için duyumsadıkları, düşünceleri ve besledikleri duyguları bir yerde kesişir.

"– Sizi çok takdir ediyorlar efendim!.. Ben de hayranlarınızdanım...

– Öyle mi?.. Bir kere onların beni takdir edip etmemesi tasam değil!.. Aslında hakkımda ne düşündüklerini bilirim... Ama, senin eserimi okuman hoşuma gitti bak...

Sabir sabırsızlanarak:

– Bu başlangıç mükemmel!.. dedi. Biliriz, "Kalpten kalbe yol vardır..."Lakin şimdi kalpleri bırakıp midelerimizi ön plana alalım lütfen!.."

(Kerime Nadir Azrak, Zambaklar Açarken, s.31)

1598. Gönülsüz karı acı zehire benzer. Yenmez yutulmaz.

Kadın erkek ilişkilerinde iki tarafın da birbirlerini gönülden sevmeleri çok önemlidir. Hele hele kadının gönlünde sevgi yoksa bu ilişki çekilmez olur.

"Söylen Ali Ağaya da nişan hazırlığı mı, düğün hazırlığı mı yapacak, ne yapacaksa gelsin yapsın, alsın kızı götürsün. Bir de kızın gönlünü ederse daha iyi eder. Selam söyle ki biz kızın gönlünü edemedik. Kendine karı olacak. Gönülsüz karı acı zehire benzer, Yenmez yutulmaz der, atalar."

(Yaşar Kemal, Üç Anadolu Efsanesi, s.180)

1599. Gönülsüz köpeğin sürüye hayrı olmaz.
Gönülsüz davara giden köpekten hayır çıkmaz.
Gönülsüz köpek av avlamaz.

Bir işi isteksizce yapan kişilerden hem verim alınamaz hem de işe zarar verici davranışlar görülebilir.

1600. Gönülsüz namaz göğe / göklere ağmaz.

İsteksiz yapılan hiçbir işten beklenilen sonuçlar alınamaz.

1601. Gönülsüz yenen aş, ya karın ağrıtır ya baş.
Gönülsüz pişen aş, ya karın ağrıtır ya baş.
İstenmeyen aş, ya karın ağrıtır ya baş.

Kişiler isteksiz, gönülsüz yaptıkları işlerde istedikleri sonuçları alamadıkları gibi bu işlerden zarar da görebilirler.

"Kazananların adını çıkarıyorlar, komünist! Su işini dersen, acı çıktı! Çünkü gönülsüz tuttunuz! Gönülsüz pişen aş, ya karın ağrıtır, ya baş! Şimdi diyorsunuz, yeni sondalar!... Ama ürktü millet! Bu ürküntüyle yeni sonda zor vurulur!..."

(Fakir Baykurt, Köygöçüren, s.337)

"Valla sen bilirsin Velikul! İstersen bütün sülalene danış. Bütün Türkiye'ye danış. Benim için hava hoş. Ben bu kızı alacam. Alacam emme, gözelliklen alacam. Yok, sen ille de kalsın, olmasın, bırağalım deyorsan, ben ona da varım. Çünkü neden? Zorla güzellik olmaz arkadaşım! Zorlan yinen aş, ya karın ağrıtır, ya baş! Benim ille de evlenmek diye bir davam yok aslında. Ha ben şöyle karşıdan baktım, gördüm kızını, hoşuma yaradı. Sülaleni de bilirim eskiden. Terbiyeli, pak bir soydansınız."

(Fakir Baykurt, Tırpan, s.74)

"– Daha önce fırsatları değerlendirmek varmış. Ancak, onu ailesinin yanında mahcup etmek doğru olmazdı.

– Sonunda ölüm yoktu ya! Alıp kaçırsaydık.

– Atalar boşa dememiş: "Gönülsüz aş ya karın ağrıtır, ya baş."diye. Telli duvaklı gelin olması benim arzumdu. Dilek ağacına en son bağlanan Ayşe'nin mendiliydi. Ne dilediğini bana söylemedi. Şuna eminim ki benden başka bir gençle konuşmuşluğu yok."

(M. Şakir Çetin, Bir Aşk Masalı, s. 102)

1602. Gördüğünü tınma gözden düşersin.
Gördüğünü söyleme gözden düşersin.

Her duyduğunu her gördüğünü olur olmaz yerlerde anlatan kişilere kimse güven ve saygı duymaz, bu kişilerden olabildiğince uzak durulmaya çalışılır.

1603. Gördüğünü koyup işittiğine gitme.

Doğrusu bilinen, görülen bir şeyi terk edip gerçek olup olmadığı meçhul, kulaktan dolma şeylere kapılmak kişilerin zarar görmesine neden olabilir.

1604. Gördün deli, savul geri.
Gördün deli, dön geri.

Deliler yaptıklarının ve söylediklerinin farkında olmadıkları için istemeden de olsa kişilere zarar verici davranışlarda bulunabilirler. Bu nedenle deliden uzak durmak gerekir.

1605. Gören gözün hakkı vardır.

Kişiler ellerinde olup da başkalarında bulunmayan, imrenilecek şeyleri görenlerle paylaşmalıdırlar.

1606. Görgülü kuşlar gördüğünü işler, görmedik kuşlar ne görsün ki ne işler?
Kuş gördüğü yuvayı yapar.
Yavru kuş yuvadan gördüğünü yapar.
Yavru kuş yuvadan gördüğünü işler.

İyi eğitim almış kimseler toplum içinde nasıl davranacaklarını iyi bilirler; böyle bir eğitim görmemiş kimselerden ise bu tür davranışları beklemek boşunadır.

"Ağızları, yüzleri kapalı kadınlar, damların altına çekilmişler, birbirlerine sokulmuşlar, el bakıyorlar. Küçücük kız çocukları da, ağızlarını, yüzlerini kapatmışlar,

bilir bilmez, büyüklerine özeniyorlar. Ama özenmesinler de ne yapsınlar? Neye özensinler? Görgülü kuşlar, gördüğün işler..."

(Fakir Baykurt, Efkâr Tepesi, s.129)

1607. Görünen dağın uzağı olmaz.
Görünen köyün uzağı olmaz.
Görünen dağa tez ulaşılır.
Görünen dağın dibi yakındır.
Görünen dağın dibi tez gelir.

Sonucu az çok belirmeye başlayan işlerde bu sonucun gerçekleşmesi kaçınılmaz olur.

"Allah askere gittiği günü de gösterir miydi acaba? Görünen dağların dibi yakın olurmuş, ömürleri olursa askere gittiği günü de görürler, evlendiği günü de görürlerdi... Yaradan'a bin kere şükürler olsundu..."

(Osman Çeviksoy, Duvarın Öte Yanı, s.127)

1608. Görünen köy kılavuz istemez.

Herkesçe kavranabilen bir biçimde ortada bulunan gerçeklerle ilgili açıklama yapmanın gereği yoktur.

"– Yahu, kırk senelik iş o... Servet sahibi olduğu, bize gönderdiği kumaşlardan, halılardan, üç yüz kağıttan da anlaşılıyor. Görünen köy kılavuz istemez. Zengin olmuş işte!"

(Refik Halit Karay, Bugünün Saraylısı, s.41)

1609. Götürü pazar mideyi bozar.

Piyasasını yeteri kadar araştırmadan bir malın ticaretine başlayan kimselerin yanılma olasılıkları yüksektir. Bu kimseler işten bekledikleri kazancı sağlayamayıp zarar ederler.

1610. Göz bir penceredir, gönüle bakar.

Kişiler sevdikleri, beğendikleri, arzuladıkları şeyleri hep görmek isterler.

1611. Göz gördüğünden korkar.

Kişiler görülen şeylerin verebileceği zararları daha iyi algıladıkları için görülen tehlike görülmeyenden daha korku verici olur.

"Düşman ancak Köroğlu'nun boyunu gördü. Hemen kaçmaya koyuldu. Atalar der ki göz gördüğünden korkar. Düşmansa Köroğlu'ndan gördüğünü zaten görmüştü. Bir anda meydan boşaldı. "

(İsa Öztürk, Mehmet Ulusel, Köroğlu Destanı, s.374)

1612. Göz gördüğünü ağız yediğini ister.
Sırt giydiğini ağız alıştığını ister.
Boğaz yediğini istemez de göz gördüğünü ister.

İnsanlar her zaman gördükleri ve alıştıkları güzel şeyleri isterler.

"– Umur görmüş bir hanım.

– Bak, orası belli.

– Bu sokakta yapabilecek mi?

– Sırt giydiğini ağız alıştığını ister.

– Varlığa darlık olmaz. Şehzade... Paşa kızıymış!

– Halceğizini bir de ona sormalı."

(Güngör Dilmen, Aşkımız Aksaray'ın En Büyük Yangını, s.20)

1613. Göz görmeyince gönül katlanır.

Kişiler sevdikleriyle her zaman birlikte olmak isterler. Ancak koşullar buna elvermeyip araya ayrılıklar girdiğinde de bu ayrılıklara katlanmak zorunda kalırlar.

"İnsanlar hep kendi yaşadıklarının en acısı olduğunu düşünüyorlar. En... en... en... Tıpkı daha... daha... daha gibi. Oysa o kadar çok insan işkence çekiyor ve çektiriyor ki. Fiziksel işkenceye katlanmak daha mı kolay? Ya da 'Göz görmeyince gönül katlanır' gibi bir şey mi?.. Hep amalar, hep acılar mı değişimi getirmeli? Yine de, belki..."

(Meltem Arıkan, Ve... Veya... Belki..., s.52)

1614. Göz görür, gönül ister.
Göz görür, gönül çeker.

İnsanlar haberleri olmayan şeylere karşı istek duyamazlar. Görülen şeylere ilgi gösterilir ve eğer hoşa gidilmişse bunlar elde edilmeye çalışılır.

1615. Göz hasmını tanır.

Düşmanların verebileceği zararlara karşı her an tetikte olunduğu için tehlikeli olabilecek kimselerin varlığı da çok çabuk fark edilir.

"Muhtaroğlu Cemal'di bu! (Göz hasmı tanımaz mı hiç?) dedi içinden. Yüreği güm güm vurmaya başladı..."

(Fakir Baykurt, Irazcanın Dirliği, s. 87)

"Valla iyi bildin! Ta kendisi! Gözün keskin!"dedi. Rıza, "Keskin olmasa da hasmını tanır gözlerim!"dedi!.."

(Fakir Baykurt, Kaplumbağalar, s.82)

1616. Göz uyur, gönül uyumaz.

Kişiler sevdiklerini görmeseler de onları sevmekten vazgeçmezler.

1617. Göz var görmek için, akıl var bilmek için.
Göz var, izan var.

Sağlıklı kararlar verebilmek için iyi bir gözlem ve konuyla ilgili iyi değerlendirmeler yapmak gerekir.

"– Canım, o kargaşalıkta saydınız mı?

– Saymadık ama, herhalde vardı... Artık, siz bu kadar olmaz. İnsanda göz var, izan var... Canım köprünün üstünde kaç kişi var, insan bunu görmez mi?"

(Memduh Şevket Esendal, Temiz Sevgiler, s.137)

1618. Göz yumulmakla kör olunmaz.

Olumsuz bir durum karşısında tepki göstermemek onun farkında olunmadığı veya bundan sonra benzer durumlarda aynı tepkisizliğin gösterileceği anlamına gelmez.

1619. Göz yumulunca kıymeti bilinir.

Kişilerin kıymetleri ancak öldükleri zaman anlaşılır.

1620. Gözden ırak olan gönülden de ırak olur.
Gözden uzak olan gönülden de uzak olur.

İnsanlar sevgi duydukları kimselerle olabildiğince sık görüşürler. Çeşitli nedenlerle bu görüşmeler azalırsa ilişkiler de giderek zayıflar, hatta unutulur.

"Evet efendim sürgün edildiniz. O gün bu gündür beklediğiniz haber gelmedi değil mi?"

"Gelmedi. Yalnız, nereye gelsin, üç beş aydan daha çok bir yerde oturamadım ki beni bulabilsinler. Geldim geleli bir adresim olmadı ki."

"Adanın adresine göndermedik mi?"

"Gözden ırak olan gönülden de ırak olmaz mı?"

"Hem olur, hem olmaz, adamına bakar."

(Yaşar Kemal, Tanyeri Horozları, Bir Ada Hikayesi 3, s.37)

1621. Göze yasak olmaz.
Bakan göze bağ olmaz.
Bakan göze yasak olmaz.

Herkesin gözü önündeki şeye bakmayı yasaklamak olanaksızdır.

"Olur şey değil! Hep bana bakıyor! Neredeyse ifade alacak... Polis mi ne? Ama ben o devirde henüz polis mevzuu değilim...

İçimde sert bir mukabele ihtiyacı... Hemen adama hitap edebilirim:

- Beyefendi, boyuna bana bakıyorsunuz! Göze yasak olmaz derler ama, galiba en büyük ve en ince yasak gözedir. Ne demek istiyorsunuz?"

(Necip Fazıl Kısakürek, O ve Ben, s.81)

1622. Gözlüye gizli yoktur.

Görebilen, görmeyi bilen kimselerden önünde olup bitenleri gizlemek olası değildir.

"Etem Şah dervişe dönerek, "ey derviş baba, şahlar sarayında oturur, sen bizim şah olduğumuzu ner'den çıkardın? Biz de senin gibi birer fakiriz"dedi. Derviş gülerek Etem Şah'a dönüp, "efendim, gözlüye gizli olmaz. Bizlere yolun uzağı, yakını yoktur. Herkesin gamını kasavetini bilenlerdeniz. Sen Horasan'ın hükümdarı Etem Şah'sın, yanında oturanlar da kardeşin Ahmet Han ve başverizindir"deyince, Etem Şah'la Ahmet Han dervişe sarıldılar. "Ey derviş baba, bizim kim olduğumuzu bildin, derdimizi de bilirsin" dediler."

(Fikret Türkmen, Tahir ile Zühre, s.250-251)

1623. Gözü tanede olan kuşun ayağı tuzaktan kurtulmaz.

Sürekli çıkarları peşinde koşan kişilerin başları dertten kurtulmaz.

"CHP, "Ağzı sütten yandığı için", her yoğurdu üflemekte. "İktidar olma hevesini" ("dersini"de) şimdilik aldıktan sonra, belki yeni yeni düşünmekte o doğru sözü: "Gözü tanede olan kuşun ayağı tuzaktan kurtulmaz". Artık, "dibi görünmeyen sudan geçme!" öğüdü kulaklarına küpe olmuşa benzer."

(Seha L. Meray, Su Başlarını Devler Tutmuş, s.78)

1624. Gözün, özün ağlarsa ağlar.

Kişiler ancak içten duygulanırlarsa ağlayabilirler.

1625. Gurbet canlıyı candan düşürür.

Alışkın olmadıkları bir yerde yaşayan kimseler hem yeni yerdeki sıkıntılardan hem de ayrıldıkları yere duydukları özlemden dolayı ruhsal ve bedensel sıkıntılar yaşamaya başlarlar.

"Çayırların içinde şir şir akan suları nerde? Çayırda dibi sulu ince otları nerde? Gurbetten kötü ne var dünyada? Gurbet canlıyı candan düşürür!"

(Fakir Baykurt, Amerikan Sargısı, s. 157)

1626. Gurbette geçen ömür ömür değildir.

Yaşadıkları yerden ayrılıp istemedikleri bir yerde yaşamak zorunda kalan kimseler mutsuz olup yaşamdan zevk almamaya başlarlar.

1627. Gurbette övünmek hamamda türkü çağırmaya benzer.
El memleketi hamam gubbesine benzer.

Hamam yankı yaptığı için seslerin gerçek nitelikleri anlaşılamaz, ancak hamamdan çıkıldığında gerçek ses işitilir. Gurbette olan bir kimse de memleketinde yaptıklarını veya gurbetten dönen bir kimse geldiği yerde yaşadıklarını anlattığında bunların gerçek olup olmadığını ancak o kişiyi tanıyan kimselerle konuşarak veya geldiği yere giderek öğrenmek olasıdır.

"Pavlike işçileri beni gaterin saabı sanarlardı. Ben de hiç oralı gözükmez, lafı yüksekten alırdım onlara karşı. El memleketi hamam gubbesine benzer. "Ağa mı?"N'olacaksa, ağa idim. Daha önce bizim bir iki işçiyi tenbihledim. "Bana bakın"dedim. "Bunlar bana ağa dediler, siz de hiç mi hiç Ağalığımı boklamayın."

(Abbas Sayar, Can Şenliği, s.36)

1628. Gurbette taşa yaslanmayan evindeki hasırın kıymetini bilmez.

Yaşanılan yerin kıymeti ancak gurbette sıkıntı çekilirse anlaşılır.

1629. Gurkun cücüğü güzün sayılır.

Başlanılan bir işten ne kadar verim elde edildiği ancak iş süresince olabilecek sıkıntıların atlatılmasından sonra anlaşılır.

1630. Gücük, "ya iti soludurum, ya devenin kuyruğuna çıkarım" demiş.
Şubat, "ya iti soludurum, ya devenin kuyruğuna çıkarım" demiş.

Şubat ayında kimi zaman sıcak bir hava görülürken kimi zaman ise dondurucu soğuklar olur.

1631. Gül dikensiz olmaz.

Dikensiz gül olmaz.
Dikensiz gül olmaz, engelsiz yar olmaz.
Gül dikensiz, güzel nazsız olmaz.
Gül dikensiz, yar ağyarsız olmaz.

Her iyi ve güzel şeyin rahatsızlık veren bir özelliği bulunabilir. Bu özellik söz konusu şeye sahip olan veya olacak kimselerce hoşgörüyle karşılanmalı, gereken özveriler gösterilmelidir.

Sinek, sıtma... Kanımızı emiyor, öldürüyor bizi, der. Mahvetmeye çalışıyor milli mahsulü. Sinek olacak... Sıtma olacak... Mademki milli mahsuldür! Mecburen olacak. Olacak... Her şey olacak. Gül dikensiz olmaz. Çorbayı bile üflemeden içemezsin."

(Yaşar Kemal, Teneke, s.29)

Tuğgeneral Doğu Silapçıoğlu'nu mahkemeye veren Sultanbeyli Belediye Başkanı Ali Nabi Koçak ise şu değerlendirmeyi yaptı:

"Dikensiz gül olmaz. Bütün gülleri de diken var diye suçlamak yanlış olur. Belki siyasete ısınıyordur. Biraz sivri çıkış yapacak ki kendine yer hazırlasın. Genelkurmay'ın hesap sorması gerekir. Biz devlet memuruyken siyaset yapamıyorduk. Bu komutanlar siyaset yapacaklarsa sırtlarındaki elbiseleri çıkarsınlar."

(Milliyet Gazetesi, Haber Sayfası, 20.04.1997)

1632. Güle dikeninden zarar gelmez.

İnsanlara akraba, dost ve yakınlarından kötü de olsalar zarar gelmez.

1633. Güler yüze bere olmaz.

Kişiler kendilerine güler yüzle, iyilikle yaklaşanlara zarar vermezler. Vermek isteyenlere de engel olmak için uğraşırlar.

1634. Gülme ile ağlama bir çıkının içindedir.

Yaşamda gülmek kadar ağlamak da olağan bir durumdur. Kişiler sevinçli olayların yanında kendilerine keder ve üzüntü veren olaylarla da karşılaşmak zorunda kalırlar.

1635. Gülme komşuna, gelir başına.

Ta'n etme komşuna, gelir başına.
Etme komşuna gelir başına

Başkalarının başlarına gelen felaketlere gülüp geçmek yerine onlara yardım eli uzatmak gerekir. Çünkü gün gelir benzer bir olay sevinen o kimselerin başına da gelebilir.

"Ağız birliği edip kayırmaları Ruhsarı sevdiklerinden ona acıdıklarından mı sanki? Keşke öyle olsa ama ne gezer...Kocalarından boş düşüverecekler diye her birinin aklı başından gidiyor, kaygılar Ruhsarı tutmaları da hep o yüzden. Gülme komşuna gelir başına hesabı."

(Mehmet Seyda, Yaş Ağaç, s.7)

"Kendinden geçmiş Derviş Bey inliyor, başucunda onu seyreden Mahir için için gülüyor, sevinçten dört köşe oluyordu. Etme komşuna, gelir başına. Oynama insanların

onuruyla, oynarlar onurunla. Omuzların güçlüyse kalk bakalım bu yükün altından Derviş!"
(Yaşar Kemal, Yusufçuk Yusuf, s.222)

1636. Gülmedik başa gül taksan gülmez.

Mutsuz, talihsiz kimselerin yaşamları giysilerinin veya çevrelerinin süslenmesiyle düzelmez. Böyle bir çaba boşunadır.

1637. Gülü seven dikenine katlanır.
Bir gül için bin dikene katlanılır.

Sevilen kişinin, işin veya nesnenin iyi yönleri bulunduğu kadar birtakım hoşa gitmeyen, sıkıntı yaratan yönleri de bulunsa seven kimse bunlara katlanır.

"Uzun söze gerek yok... Gülü seven dikenine katlanır, derler. Bugüne dek, tüm zorluklarına rağmen yaşamı çok sevdiğim için, çok şeylere katlanmaya çalıştım. Acı da olsa, zor da olsa..."

(Sara Gül Turan, Gülün Dikeni, s.9)

1638. Gün çarığı çarık ayağı sıkar.

Hiyerarşik ilişkilerde en üst mevkidekinin sıkıntısı ve istekleri aşamalı olarak herkesi etkiler.

1639. Gün doğmadan neler doğar.

Yeni günün ne getirceğini kimse bilemez. Kötü bir durum gün gelir sona erebilir. Bu nedenle kişiler karamsarlığa düşmemeli, umutlarını yitirmemelidirler.

"Davayı birkaç ay ileriye atmakla bunların önüne geçilecek miydi? Elbette hayır. Fakat gün doğmadan neler doğar, belki o zamana kadar, Sefa beyin dediği gibi, akla daha uygun çareler gelecekti."

(Reşat Nuri Güntekin, Salgın& Madalyonun Ters Tarafı, s.120)

1640. Gün geçer, kin geçmez.

Kişiler kendilerine zararı dokunan kimselere duydukları kinlerini aradan uzun zaman geçse de söndüremezler.

"[...] Bu kişinin sosyal statüsü ve saygınlığı buna göre belirlenir, intikamını alamayan bir kişiye (kendi köyünde) kız verilmeyecek kadar ileri gidilerek, o kişi zayıf telakki edilir. Yöre halkının inançlarına göre, "kısas kıyamete kalmaz", "Gün geçer, kin geçmez", "Kanla ödenir kan"şeklinde dile getirilir. Bu inanış ve düşünüş biçimi, kan davasını sürekli canlı ve gündemde tutar. Dolayısıyla, her iki tarafta bu konudaki yanlışları görse bile bu sosyal baskıdan kurtulamazlar."

(Ahmet Özer, Doğu'da Aşiret Düzeni ve Brukanlar, s.168)

1641. Gün güne uymaz.
Her gün bir olmaz.
Zaman zamana uymaz.
Her vakit bir olmaz.
Her vakti bir sanma.

Her yeni gün bir öncesinde yaşanmayan yeni durumları, işleri, olayları, değişimi beraberinde getirir.

"Güne gün uymaz, güne gün benzemezdi. Benzerse tekdüzeleşir, sıkardı insanı. Boğardı insanı. Günü gün yapan, günü güzelleştiren, değişimdi, beklentiydi, umuttu. Her gün yeni bir umut, yeni bir bekleyişle başlardı. Yeni bir umut, yeni bir bekleyişle başlamıştı güne. Gecenin gerginliğini neşeli bir görünüşle üstünden atmalıydı önce."

(Ekrem Güneş, Rüzgar Kanatlılar, s.87)

1642. Gün varken davarını eve götür.

Kaybedilen fırsatlar bir daha ele geçmeyebilir. Bu nedenle eldeki fırsatları zamanında değerlendirmek gerekir.

1643. Gündüzün mum yakan geceye / geceleyin bulamaz.
Işığını akşamdan önce yakan sabahına çırasına yağ bulamaz.

Ellerindekileri ileriyi düşünmeden harcayan savurgan kimseler gün gelip bu şeylere gereksinim duyduklarında ellerinde kalmadığı için onlardan yararlanamazlar.

1644. Güne göre kürk giyinmek gerek.

Kişiler, davranışlarını içinde bulundukları zaman ve durumun koşullarına göre ayarlamalıdırlar.

1645. Güneş balçıkla sıvanmaz.

Tartışmasız bir biçimde gerçek olan şeyler her yerde aynıdırlar. Bunların yadsınması, gizlenmesi veya aksinin iddia edilmesi boşadır.

"Muhtar Ali Yüce'nin başına gelenleri düşün bir de. O dediğin adam köye garez bellese de gaddarlık etse de güneş hiçbir zaman balçıkla sıvanmaz. Doğru er geç açığa çıkar."

(Mehmet Başaran, Eylülün Kızgın Soluğu, s.135)

1646. Güneş girmeyen eve doktor girer.

Güneşin insan sağlığı üzerinde olumlu etkileri vardır. Güneşten yoksun evlerde hastalıklar için elverişli ortamlar olur. Bu nedenle evin güneş almasına dikkat edilmelidir.

1647. Güneş varken aya ne hacet.

Daha değerli şeyler varken değeri az olanlara ilgi gösterilmemelidir.

1648. Güneşte yanmayan gölgenin kıymetini bilmez.
Güneş kıymeti bulutlu günde belli olur.

Kişiler içinde bulundukları durumun kıymetini ancak daha kötü durumlarla karşılaşınca anlarlar.

1649. Gürültü istemeyen, kazancı dükkanına girmez.
Gürültü istemeyen, bakırcı dükkanına girmez.
Gürültü istemeyen, hırkasını başına çeker.

Sorunsuz ve rahat yaşamak isteyen insanlar rahatını kaçıracak, başına dert olacak şeylerden kaçınmalıdır.

"Şubat krizinden sonra IMF ile uygulamaya konulan program geçen hafta atılan adımlarla yeniden rayına sokuldu. Hükümet Telekom'da geri adım attı, bankalarla ilgili isteneni yaptı. IMF ve Dünya Bankası da, Arjantin krizinin patladığı günlerde Türkiye'nin kredilerini serbest bıraktı. Adeta program gitti geldi.

Program yürürlükte ancak yaşanan bu son olaydan sonra her şey bırakıldığı gibi değil. Ya da başladığımız yere değil, daha gerisine dönmek zorunda kaldık. [...]

IMF ile ilişkiler yeniden rayına sokuldu ancak gelişmeler yaz aylarında bile ülkede rahatlamanın olmayacağına işaret.

Yine Hükümet'e çok iş düşüyor.

Sonuç- "Gürültü istemeyen bakırcı, dükkanına girmez" Türk Atasözü

(Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 15.07.2001)

1650. Güvenme dayına, ekmek al yanına.

Kişiler yaşamlarına yakınlarına güvenerek yön vermemelidirler. Her zaman ellerinin altında sıkıntıya düştüklerinde kullanabilecekleri yatırımları bulunmalıdır.

1651. Güvenme / İnanma dostuna, saman doldurur postuna.

Dost bilinen kimselere her zaman güven duyulmamalı, onlar için yapılan fedakarlığın bir sınırı olmalıdır.

1652. Güvenme varlığa, düşersin darlığa
Varlığa güvenilmez.

Kişiler ellerindeki varlığın tükenmeyeceğini düşünüp bilinçsizce harcarlarsa sonunda yoksulluğa düşebilirler.

Karısına:

"– Çocuğu kucağına al... dedi. Güllü kız taşıyamaz onu. Eteğime sıkıca yapış, sakın peşimden ayrılma.

Zehra kocasının dediğini yaptı. Cevat'ı kucağına aldı. Bir eliyle Güllü'nün kolunu, öbür eliyle de ağanın eteğini yakaladı. Yanından geçen ipek maşlahlı kadınlara bakarak:

İnsanoğlu on, dokuzu don...diye mırıldandı, güvenme varlığa, düşersin böyle darlığa."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.6)

1653. Güzden ek buğdayı, olur olmaz deme, eğer yaza kalırsa ya saman tükenir, ya tohum, yahut da öküz ölür.

Bir iş zamanında, olanaklar varken yapılmayıp ertelenirse sonraki dönemlerde hiç beklenmedik durumlar ortaya çıkabileceğinden iş yarım kalabilir veya işe hiç başlanamayabilir.

1654. Güzel göz için; akıllı gönül için.

Gözle görülen güzellik bakan herkes tarafından fark edilebilir. Ancak akıl gör-

meyle değil, anlama, içten özümsemeyle anlaşılabilir.

1655. Güzel kanda kavga anda.

Nerede iyi, güzel, verimli bir şey varsa bu şeyin varlığından haberdar olan herkes onu elde etmek ister ve bu durum kişiler arasında kavgaların çıkmasına neden olur.

1656. Güzel olana gölgesi bile düşmandır.

Kişiler kendilerinden daha güzele, daha iyiye sahip olanları kıskanabilir ve onlara kötülük yapabilirler. Bu kötülük kişilere en yakın bildiklerinden bile gelebilir.

1657. Güzelden yâr eksik değil, çirkinden çor.

Güzel kimselerle herkes birlikte olmak ister. Ancak çirkin kimseler arkadaş bulmakta çok zorlanırlar. Bu durum onları üzer hatta hastalanmalarına bile neden olur.

1658. Güzele bakmak sevaptır.

Güzel olan her şeye Tanrı'nın yaratma gücünün, büyüklüğünün ve yüceliğinin kanıtı olarak bakıldığında kişiler sevap kazanmış olurlar.

"Sol yanındaki reis beye gelince nerdeyse kadını gözleriyle yiyecekti. Ötekilerde en hafifi "güzele bakmak sevaptır!"emr-i peygamberanesiyle -bunu medreseden yetişme hukuk reisi böyle söylüyordu- temaşaya giriştiler."

(Kemal Tahir, Hür Şehrin İnsanları, s.548)

1659. Güzele bakmanın göze faydası var.

Güzel olan şeylere bakmak kişileri mutlu eder. Mutlu olan kişilerin ise gözleri parıldar.

"Oğlanına gülü gülüversin. Güzele bakmanın göze faydası var. Adamın yüreği ferahlar. Karı milletini sen bilmezsin. Oynadıkça güzelleşir. Üstüne başına bakar, yüzüne renk gelir."

(Kemal Tahir, Namusçular, s.296)

1660. Güzele ne yakışmaz / yaraşmaz.
Güzele köken yakışır, çirkine allar neylesin.
Güzele göz ağrısı da yakışır.

Güzel olan kişiler ne giyerse giysinler kendilerine yakıştırmayı bilirler.

Güzel olan şeyler ne olursa olsun güzelliklerinden bir şey kaybetmezler her şey onlara yakışır.

"Vapurlarda lodosun sebep olduğu, mide bulantısına çare olarak benim çok sevdiğim nane şekerleri satılırdı. Şimdi de satılıyor. Ama nerede o lodoslar? Ahmed Yüksel Özemre Hocada kendisiyle yapılan bir röportajda eski İstanbul'a özlemini dile getirirken "çocukluk günlerinin korkuları, insanları yok; ve hatta o günlerimin lodosu da yok"demektedir. Ragıp Akyavaş ise o lodosları anlatırken "güzele ne yakışmaz" diyerek lodosu da sisi de karı da yağmuru da çok sevdiğini İstanbul'a yakıştırır.

(Hicran Göze, Kadıköylü Yıllarım, s.187)

1661. Güzeli güzel için sevmeli, çirkini Allah için sevmeli.

Kişiler gördükleri her güzel şeyi severler ancak unutulmaması gereken güzeli de çirkini de Tanrı'nın yaratmış olduğudur. Bu nedenle çirkin olanı da sevmek gerekir.

1662. Güzeli herkes sever.

Güzel olan bütün varlıklara karşı herkes sevgi ve hayranlık duyar.

1663. Güzeli kızken görme, beşik ardında gör.

Bekar kızın güzel olmasına aldanmamalıdır. Çünkü güzellik geçicidir. Önemli olan evliliği yürütebilme, annelik yapabilme bilgi ve becerilerine de sahip olunmasıdır.

1664. Güzelin başından çile eksik olmaz.

Güzel olanları çekemeyenler yalan yanlış sözlerle veya olumsuz davranışlarla onların kötü durumlara düşmeleri için uğraşırlar.

1665. Güzelin düşmanı çoktur.

Güzel ve alımlı olanların çevredekiler tarafından kıskanılması sonucu düşmanlıklar oluşur.

1666. Güzelin koynunda sabah tez olur.

Kişiler sevdikleri bir işle uğraşırken sevdikleri bir kişiyle birlikteyken zamanın nasıl geçtiğini anlamazlar.

1667. Güzellerin talihi çirkin olur.

Güzel olan kimseler güzelliklerine yaraşır bir yaşam sürdürmeyi isterler ancak ellerindekiler buna yetmeyince mutsuz olurlar.

"Azizden sonra Memed... Güzellerin talihi güzel olmaz. Analarından kötü kaderleriyle doğarlar. Yıllardır ona şu köyde vurulmayan erkek kalmadı da hiç birisine bakmadı, Azizin yatağına erkek giremez dedi de... Sonunda varıverdi Memede sevdalandı."

(Yaşar Kemal, İnce Memed 2, s.421)

1668. Güzellik ondur, dokuzu dondur.

Giyim kuşam güzel görünmede önemli bir etkendir. Kişiler ne kadar güzel olursa olsunlar üzerlerindeki giysiler iyi değilse başkalarınca "güzel"bulunmayabilirler.

"Karısına:

– Çocuğu kucağına al...dedi. Güllü kız taşıyamaz onu. Eteğime sıkıca yapış, sakın peşimden ayrılma.

Zehra kocasının dediğini yaptı. Cevat'ı kucağına aldı. Bir eliyle Güllü'nün kolunu, öbür eliyle de ağanın eteğini yakaladı. Yanından geçen ipek maşlahlı kadınlara bakarak:

– İnsanoğlu on, dokuzu don... diye mırıldandı, güvenme varlığa, düşersin böyle darlığa."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.6)

1669. Güzlük varlık getirir, yazlık tohum götürür.

Tarımla uğraşan insanların verim alabilmeleri için güzün çiftçilikle ilgili işleri yapmaları gerekir

1670. Haberi verenden alan uz gerek.
Lafı verenden, alan uz gerek.

Kişiler başkalarından duydukları veya öğrendikleri bilgilerin konuları ne olursa olsun soğukkanlılıkla dinlemelidirler.

1671. Hacı hacıyı Mekke'de bulur.
Hacı hacıyı Mekke'de derviş dervişi tekkede bulur.
Hacı hacıyı Mekke'de deli deliyi dakkada bulur.
İt iti suvatta bulur.
Domuz domuzu batakta bulur.
Bok boku kenefte bulurmuş.

Nitelik ve yaşam biçimleri benzer olan insanların iletişim kurmaları ve aynı ortamları paylaşmaları kolay ve çabuk olur.

"Derviş'in Türk ekonomisine verdiği zarar veya sağladığı fayda daha çok tartışılacak. Ama şu bir gerçek ki, Derviş Türk siyasi hayatında büyük bir yara açtı.

– Seçilmemiş bir bakandı.

– Hiç bir ciddi ekibi ve takipçisi yoktu. Kendisi var sansa da, sonra da olmadı.

– Ne halka ne hükümete ve ne de parlamentoya karşı sorumluluğu olmayan bir bakandı. Ama, yetkileri sonsuzdu. [...]

– Bulunmaz hint kumaşıymış gibi parti parti dolaştı. En son adı katılacağı söylenen yer AKP idi.

– Kim olduğunu kendi kendine sormadan solu birleştirmeye kalktı. Birleştiremedi, daha da ayırdı.

Bundan sonra onu nerede bulacağınıza, şu atasözü iyi cevap veriyor:

"Hacı hacıyı Mekke'de, derviş dervişi tekkede bulur.""

(Yaman Törüner, Sabah Gazetesi, 12.08.2002)

1672. Haddini bilmeyene bildirirler.

Sınırlarını bilmeyen, başkalarının sahip olduklarına göz diken insanlar er geç yola getirilirler.

"Haddini bilmeyene bildirirler.

İnsana vermezler yatağını!.. Değil yatak vermek, selâm vermek için bile yürek ister, yürek!...

Bazı ham ervahlar da yok değildir arada... Bir türlü hapishaneci olamaz bunlar... Kabiliyet meselesi efendim..."

(Ratip Tahir Burak, Hapishane Hatıraları, s.145)

1673. Hain onsa şeytan onardı.
Hile ile onsaydı fare onardı.
Hırsız onaydı, fare onardı.

Hile, düzenbazlık, adaletsizlik, hırsızlık ve ihanet ile hiç kimse mutluluğa erişemez.

"Mektubunu üç beş yerde okuttum. Köylü milleti görsün bilsin diye... El uşağı kaleme almış olsa da, laflarını pek beğendiler. Dostların göğsü gabardı. Haset fesat ehli ile çekemeyenler, kırağı yemiş patlıcan gibi pörsüyü pörsüyü verdiler. Daha beter olsun dürzü takımları... Sen gider gitmez laf tellalı kesildiler. "Gani ile bir olup para yedirdiler. Sağa sola rüşvet dağıttılar", diye ilaniyet vermedikleri yer kalmadı. "Hayin onsa şeytan onardı"derler. Sürünüyor hepsi işte.. Sen sıtkını tam tut..."

(Abbas Sayar, Dik Bayır, s.101)

1674. Hak deyince akan sular durur.
Hak / Doğru söze akan sular durur.

Doğru oldukları kesinleşen şeylere kişiler farklı şeyler söyleyemez, aksini savunamazlar.

1675. Hak doğrudadır.

Kişiler yanlış işler yapmadıkları, doğru yoldan ayrılmadıkları sürece adalet her zaman onlardan yanadır.

1676. Hak gelince batıl gider.

Her zaman haklıyı savunan, doğrunun yanında olan kimseler ortaya çıktıklarında yalancı kişiler daha fazla orada kalamazlar.

1677. Hak yerde kalmaz.
Hak yerini bulur.

Yapılan haksızlıklar uzun süre gizli kalamazlar bir gün gün yüzüne çıkarlar. Hak eden hakkını mutlaka bir gün alır.

"Hüseyin Beyi bu işte didinmeye, uğraşmaya teşvik eden şeylerden biri mezhebi, öteki de kendini çok haklı görmesi, hakkın yerini bulacağına inanmasıdır. Her gün dilinde bu sözler dolaşıyor.

- Bir haktır, diyorum, hak yerde kalmaz, ortaya çıkar diyorum. Hak yolunda çalışmak sevaptır. Benim hakkım olduğunu bir gün herkes görecek; o zaman isterlerse hepsi onların olsun."

(Memduh Şevket Esendal, Ayaşlı ile Kiracıları, s. 79)

1678. Hak yolunda yuvarlanan merdane ölür.
Hak yolunda yuvarlanan yiğitçe ölür.

Tanrı'nın yolundan ayrılmayan, doğruluktan vazgeçmeyen kimseler öldüklerinde arkalarında iyi bir ad bırakırlar ve her zaman saygıyla anılırlar.

1679. Hakimsiz hekimsiz memlekette durma.
Hekimsiz, hakimsiz memlekette oturma.

Kişiler adalet sağlayanların ve sağlık hizmeti verenlerin olduğu yerlerde daha rahat yaşarlar.

1680. Hakkı tanıyan halka baş eğmez.

Tanrı'nın buyruklarına uyan, nefsine hakim olan kimseler dünya nimetlerine bağlı olmadıkları için insanlara da bağlı olmazlar ve onlardan bir şey isteyip karşılığında onların buyruklarına uymak zorunda kalmazlar.

1681. Haklı söz haksızı Bağdat'tan çevirir.

İnandırıcı, doğru sözler yanlış yoldaki insanları doğru yola yöneltirler.

1682. Hal halin yoldaşıdır.

Kişiler nereye giderlerse gitsinler sevinçleri de sıkıntıları da kendileriyle birliktedir. Aynı zamanda ortak yönleri bulunan kimseler birbirlerinin dertlerini en iyi anlayanlardır.

"Kimin ne dediğini kimsenin kulağı duymasa da konuşulanlar belli şeylerdi. Boşuna mı demişler "hal halin ölçüsü" diye."

(Mahmut Makal, Yer Altında Bir Anadolu, s.73)

1683. Halayıktan kadın olan kurnayı deler tasla, köleden müezzin olan minareyi yıkar sesle.
Köleden ağa olan minareyi sesiyle yıkar.

Yetişme biçimleri ve sosyal konumlarıyla görgü ve bilgi olarak hak etmeden bir yerlere gelenler o yerlerde başarılı olamazlar.

1684. Halayıktan kadın olmaz, gül ağacından odun.
Beslemen kadın olmaz, gül ağacından odun olmaz.
Gül dalından odun, beslemeden kadın olmaz
Gül dalından, çingeneden kadın olmaz
Ihlamurdan odun, beslemeden kadın olmaz
Ihlamurdan odun, çingeneden kadın olmaz
Ödağacından odun, beslemeden kadın olmaz
Ödağacından odun, çingeneden kadın olmaz
Çam ağacından odun, dilenci kızı kadın olmaz.
Kavak ağacından odun, halayıktan kadın.
Keresteden sac, hizmetkardan ağa olmaz.

Kendilerinden beklenen görevi yapabilecek nitelikte olmayanlar, bu nitelikleri özlerinde taşımayanlar o görevin altından kalkamazlar.

"[...] Kendisi ne yiyordu ki, onlara da yedirsin? İt evinde ekmek kırığı bulunmazdı. Yandan pencereli bir oda yaptırmış olması, onun ağalığını kanıtlamaya yetmezdi tek başına. Mahalle toplanmışken onun ağzının payını vermeliydi bir güzel:

"Keresteden sac, hizmetkardan (yanaşma) ağa olmaz!" diyerek sürdürdü,

"Senin nicelerini kapımda beslemiş adamım ben! Sen ne zaman don giydin, ne zaman çarık çorabın oldu, söyler misin?..."

(Dursun Akçam, Maral, s.20)

"Bu konuşmanın yapıldığında, İlhan'ın yandaşlarından birkaç kişi vardı. Duyunca çok kızdılar: "Bösböyük Hacı Osman, emme lâfını bilmiyor!"dediler. "Ödağacından odun m'olur? Sanki İlhan Beyimiz belediye parasını yimek için seçime giriyor! Ağızdan ağza bunu da yayıp İlhan'ı tutanları iyice öfkelendirdiler."

(Fakir Baykurt, Can Parası, s.78)

1685. Halıda nakış bir gerek.

Amaçları aynı olan kimselerin, bu amaçlarına bir an önce kavuşabilmeleri için birlikte ve bütünlük içinde hareket etmeleri gerekir.

1686. Hamama giren terler.

Bir şeyin sorumluluğunu ve zorluklarını baştan kabul etmek gerekir.

"Üç beş dakikalık bir terleyip kızarma faslı: kitap alımından sorumlu görevli de telefonla çağırıldı; konuşuldu; vezne sırasında bekleyenlerin başlarını uzatıp bakmaları, içimden "hamama giren elbet... Turhan, niye yaptın bunu?..." diye geçirmem... Bitti; asansöre binerken Ezher ile Turhan -sanırım bir ağızdan- "alışmalısın," dediler."

(Bilge Karasu, Öteki Metinler, s.110)

"[...] Zulum insan için var edilmiş herhal... Yoksa adı olmazdı. Donuk kayalar gibi boy vermezdi.. "Hamama giren terlermiş"Papaz Efendi.. Biz de bir zulum hamamında derde, gasavete, belâya "baş üstüne"deyip terliyoruz. Geldik geleli bir birkaç belâ savuşturduk başımızdan.[...]"

(Abbas Sayar, Dik Bayır, s.18)

1687. Hamamda türkü çağırmak, her akıllının kârı değildir.

İnsanlar konuşacakları yeri ve zamanı iyi belirlemeli, her şeyi her yerde söylememelidirler.

1688. Hamı tatlı, yetkini acı.

Çocukların küçükken dertleri az olur. Ancak çocuklar büyümeye başladıkça dertleri de giderek büyür.

1689. Hamsi kurban olur mu? - Kanı da var, canı da.
Hamsi niçin kurban olmasın; kanı da var canı da.

Toplumda herkesin uyması gereken kurallara uyan, suç işlemeyen kişiler ceza almazlar.

1690. Hamurdan artar da çamurdan artmaz.

İnsanlar arttırıldığında, daha sonra kullanabilecek özellikteki nesneleri bir kenarda saklayabilirler. Ancak önemsiz ve değersiz nesnelerden kalanları ise saklama gereği duymazlar.

1691. Han evi babam evi.

Parası ödenerek konaklanan yerlerde kişi babasının evindeki gibi rahat eder.

1692. Hana kır atlı da gelir, kahpe avratlı da.

Bir mekana iyi insanlar geldiği gibi kötü insanlar da gelebilir. Bir işte bilgili, dürüst kişiler de çalışabilir, bilgisiz, daleveracı kişiler de.

1693. Hancının kuzusu olmuş, yolcuya ne.

Kişilerin sıkıntı ve dertleri kendilerini üzdüğü kadar başkalarını üzmez.

1694. Hangi gün vardır akşam olmadık.

Kişiler yaşamları boyunca sorunlarla karşılaşırlar. Bunun yanında tüm canlıları bekleyen bir son mutlaka vardır.

"Cabbar: "Bu gidişle kıyamete dek eşkiyalık yap. Burnun kanamaz."

Topal: "Öyle deme Cabbar," dedi. "Ali Safa Bey boş durur mu? Kalaycı onun canıydı. Siz canını elinden aldınız. Bunu size koymaz."

Memed: "Koymamağa çalışır."

Cabbar: "Elinden gelirse..."

Memed: "Siktiret bre Cabbar kardaş,"dedi. "Sefil Ali'nin dediği gibi... Hangi günü gördük akşam olmamış." "

(Yaşar Kemal, İnce Memed 1, s.362)

1695. Hanım kırarsa kaza, halayık kırarsa ceza.
Hizmetçi kırarsa suç, hanım kırarsa kaza.

Buyuran veya yöneten kimselerin işledikleri suçlar genellikle hoş görülürken buyruk altındakilerin en küçük yanlışları bile büyük bir suç olarak görülüp cezalandırılır.

"– ... eski bir müteahhit karısıysan, memur karısıysan, kocana boynuz taktırdıysan, baş tacısın. Hıh... sanki iş! Hanım kırar kaza, hizmetçi kırar ceza hesabı."

(Mehmet Seyda, Gerçek Dışı, s.8)

1696. Hanımsız hane parasız kasaya benzer.

Eve her ne kadar erkek para getirse de bu paranın doğru biçimde kullanılmasını, birikim yapılmasını evin hanımı sağlar.

1697. Haramdan gelen harama gider.

Kişiler haksız yere bir şeyler kazandıkları zaman onu hayırlı işlerde kullanamazlar.

1698. Haramın temeli olmaz.
Haramın binası olmaz.

Haksız yere kazanılan şeyler uzun süre kullanılamazlar.

1699. Haramzade adam pazar bozar, helalzade pazar yapar.

Yaramaz adam pazar bozar, iyi adam pazar yapar.

Helalzade barıştırır, haramzade karıştırır.

İkiyüzlü insanlar kişilerin aralarını açarak birbirlerine düşman ederler. Temiz yürekli, kişilik sahibi insanlar da kişiler arasındaki huzursuzlukları gidermeye çabalarlar.

1700. Harman demek devran demektir.

Çalışmalarının karşılığının alındığı, gelir elde edilen dönem insanların mutlu oldukları dönemdir.

1701. Harman döven öküzün ağzı bağlanmaz.

Döven öküzünün ağzı bağlanmaz.

Önemli ve yararlı işlerle uğraşan kişilere az da olsa bir pay vermek gerekir.

"Şimdi o su içen öküzlerine hafif, yanık bir ıslık tutturdu. Öküzler de içtikçe içtiler. Bütün gün ekinlerin en güzel yerini yiye yiye karınlarını iyice doymuştu.

Hasan:

- Yesinler, düven öküzün ağızı bağlanmaz. Canlarının istediği kadar yesinler. Böyük Allahın verdiği onlara da yeter, bize de, dedi."

(Rahmiye Altınok, Dursun'umun Dursun'u, s.67)

1702. Harman dövmek keçinin işi değil.

İşlerin sonunda verim elde edilmek isteniyorsa işler herkese değil, doğru kişilere teslim edilmelidir.

1703. Harman sonu dervişlerindir.

Kendini gerçek değerinden aşağı gösteren, büyüklük taslamayan kişiler hep sona kalırlar ve arta kalanlarla yetinirler.

"Elini hürmetle öptüm ve sofradaki yerime oturdum. Bu yer, Fügen'in yanındaydı. Karşımda Şirzat'la Hidayet'in arasında oturan Nükte, bana sıcak bir tebessüm gönderdi. İki delikanlı da beni dostça selamladı.

Tabağıma yemek koymak telaşında olan Gazale :

"Harman sonu dervişlerindir"İzzet Bey diyordu. Hindinin en güzel parçasını sizin için sakladım..."

(Kerime Nadir Azrak, Pervane, s.89)

1704. Harmanda dirgen yiyen sıpa, yılına kadar acısını unutmaz.

Harmanda dirgen yiyen öküz, yılına kadar acısını unutmaz.

Harmanda tırpan yiyen sıpa, yılına kadar acısını unutmaz.

Harmanda tırpan yiyen öküz, yılına kadar acısını unutmaz.

Dana yediği taşı bilir.

Yaptıkları davranışlardan sonra ceza alan çocuklar aynı davranışları sergilemeye çekinirler

1705. Harmanı olmayanın dermanı olmaz.

Çalışmayan, üretmeyen, emek harcamayan insanlar rahat edemezler.

1706. Harmanı yakarım diyen, orağa yetişmemiş.

Başkalarına kötülük yapmak için tuzak kuran kişiler yapmak istediklerini gerçekleştiremeden yakayı ele verirler.

1707. Hasım hasmı ateşe atar, dost başta tutar.

Düşmanlardan her ne kadar zarar gelebilirse de insanların sahip oldukları dostları bu zararları önlemek için çabalarlar.

1708. Hasmın / Düşmanın karınca ise de hor bakma.
Düşmanın pire ise, o sanki deve imiş gibi hazırlan.
Karıncaya bile merdane bak

Hiç beklenmeyen bir anda küçük görülen düşmandan büyük zararlar gelebilir. Düşmanı çok küçük görmemek gerekir.

"Oysa savaş bir korkaklık cesaret konusu değildi ve değildir. "Düşmanın pire ise, o sanki deve imiş gibi hazırlan!" bir eski Türk sözü idi. Bu sözlerden Türkler, "Sakın ha, düşmanını zayıf olursa olsun, o çok kuvvetli imiş gibi hazırlan"anlamını çıkarıyorlardı. Zaten zaferlerimizin hiçbirinde, cesaretimiz hesaba katılarak savaşa girişilmiş değildir."

(Halikarnas Balıkçısı, Uluç Reis, s.498)

"Biliyorum, biliyorum, ulukepez kardeş, o kadar küçücük yaratıklar fillere, bu koskocaman fillere bir şey yapamazlar ya, ne demiş insanoğlu, o insanoğlu ki ne kadar ahmaksa o kadar da akıllıdır, ne demiş?"

"Ne demiş?"diye sordu hüdhüdler başı.

"Düşmanın karıncaysa da hor bakma, demiş. Biliyorum, karıncalar kıyamete kadar benim buyruğumda kalacaklar.

(Yaşar Kemal, Filler Sultanı İle Kırmızı Sakallı Topal Karınca, s.109)

"Yakacam erinde gecinde, sen benim başımı ezmeden ben seni yakacam!"demedi mi? Dedi ama, yapabilir mi? hiç ciddiye almadım, önem vermedim, yapabilir mi? "Hasmın karıncaysa da horsunma!" demiş adam adama!

(Fakir Baykurt, Kara Ahmet Destanı, s.113)

1709. Hasta ol benim için, öleyim senin için.

İnsanlar kendileri için özveride bulunan kişilere borçlarını ödemek için gördükleri iyiliğin daha fazlasıyla karşılık vermeye çalışırlar.

"Güllü, sabah kahvelerini hazırlamış, elindeki tepsiyi hamur tahtasının üstüne bırakarak:

- Gözlükçü kapalıymış hanımcığım... dedi. Vedat bey, merak etmesin, bu gün değiştireceğim diyor.

Zehra hanım, hikâyesini unuttu:

- Sen ağa ben ağa... diye söylendi, bu ineği kim sağa

Sonra, hemen hatırlamış gibi, telâşla ekledi:

- Hasta ol benim için, öleyim senin için."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.54)

1710. Hasta olmayan, sağlığın kadrini bilmez.

İnsanlar sağlık gibi son derece önemli bir olgunun değerini hastalanıp belli sıkıntılar çektikten sonra, kaybettikleri sağlıklarına tekrar kavuşunca daha iyi anlarlar.

1711. Hasta sağalınca hekim kapıya gelir.

Kişilerin bazı durumlarda bir şeylere gereksinimleri olur ama kişiler bunları gereksinimleri kalmadıkları zaman elde ederler.

1712. Hastalık kantarla girer, miskalle çıkar.
Dert kantarla girer, miskalle çıkar.

Kişilerin herhangi bir nedenle sağlıkları kolayca bozulabilir, ancak tekrar sağlığa kavuşmak o kadar kolay değildir.

1713. Hastalık / Sayrılık sağlık bizim için.
Ölüm dirim bizim için.
Ölüm kalım bizim için.
Ölüm var, dirim var.
Ölüm var, kalım var.

İnsanlar bir gün gelip hastalanabileceklerini veya ölebileceklerini göz önünde bulundurarak yaşamlarını bunu göre düzenlemelidirler.

"ŞAZİMENT: - Bak oğlum. Dün geldi, bugün kaynanalığa başladı deme. Sizi sevdiğim ve düşündüğüm için söylüyorum. "Hastalık, sağlık bizim için" Bilmez misin? Ak akça kara gün içindir derler. Siz de de birkaç kuruş bulunsa fena mı olur?"

(Turgut Simer, Ak Akça, s.46)

"O gelip duran ağrılar var ya! Onlar yüzünden. Doktor: "Durumun öyle gerektiyor, çok önemli! Bir hafta sonra gel, o zamana İzmir'den onarımcı gelir, jenaratörü düzeltir!"dedi. Ben de peki dedim. İşte bugün ona gidiyorum. Muzaffer'e söylemedim, ama ölüm var kalım var; senin bilmen gerekir..."

(Fakir Baykurt, Özyaşam 3-Kavacık Köyünün Öğretmeni, s.195)

1714. Hastanın başında ecelli oturur.

Kimin önce öleceği belli olmaz. Kimi zaman ölüm döşeğindeki insan sağlığına kavuşurken hiç öleceği beklenmeyen kişi ölebilir.

1715. Hastaya bakmaktan hasta olması yeğdir.

Hasta olan insana her zamankinden çok daha fazla ilgi ve özen gösterilmesi gerektiğinden hastaya bakan insanların işi çok zordur. Bu zamanlarda hasta olanların işi daha kolaymış gibi gelir.

1716. Hastayı döşek bilir, ölüyü teneşir.

Kişiler bir işi sürekli yaptıkları zaman o işin iyi ve kötü yönlerini diğer kişilerden daha iyi bilirler.

1717. Hatıra çok bakan yere bakar.

Yaşamda arkadaşlık, dostluk dengelerini iyi kurmak, düzenini bozacak kadar özverili olmamak gerekir.

1718. Hatırda kalmazmış, satırda kalırmış.

Her şeyi akılda tutmak zordur. Not etmek gerekir.

1719. Havlayan / Ürüyen köpek ısırmaz.
Çok havlayan köpek kapmaz.
Isıracak köpek havlamaz.
Isıracak köpek dişini göstermez.

Birine zarar vermek isteyenler bunu sezdirmeden yaparlar.

"Ulan pezevenk! Isıracak köpek dişini göstermez, sen de bunu bil. Sonunda kendi kazdığın kuyuya kendin düşeceksin. Tamam mı oğlum."

(Erdoğan Baysal, Sokağın Umudu, s.90)

1720. Hay hayın çoğundan vay vay çıkar.

Başkalarının düşüncelerine doğru yanlış bakmaksızın sürekli katılan, onların kararlarına uyan kimseler gün gelir bu davranışlarından zarar görürler.

1721. Haydan gelen huya gider.
Haydan gelen huya gider, selden gelen suya gider.
Haydan gelen huya gider, davuldan gelen zurnaya.
Havadan gelen havaya gider.

Emek veya para harcamadan kazanılan şeylerin gelmeleri ile gitmeleri bir olur.

"Ufak iş o. Herifin asıl zamparalığı Avrupa'da. Anlatıyorlar aklın durur!"

"Ya kumara verdiği para?"

"İyi mi? Paramızı götürüp gâvurlara yedirmek iyi mi yani?"

"İyi, kötü. Para onun, keyfi misin?"

"Değilim ama... Sözünü kesti:

"Bitti. Alınteri döküp senin benim gibi kazanmıyor ki acısın paraya. Haydan gelen huya gider. Çalmış Memet. Hasan, Ali, Ayşe, "Fatma...

(Orhan Kemal, Vukuat Var, s.62)

"Kimse kimsenin gözünün yaşına bakmaz. Benden size öğüt, siz de kimsenin gözünün yaşına bakmayın.Yarın gümbürderseniz en yakınlarınız köçekliğe soyunup kazandılar da mı batırdılar.Yelden gelen sele gider, der."

(Erol Toy, Bal Tutanlar, s.210)

"Görkemin geçiciliğini, büyüklüğün büyük de bir akağı bulunması gerektiğini unutmamış (öğrenmiş) küçük Beyoğlu, İstanbul'un (iki yakasının da denebilir ya) en azından bir yakasını ana ağımı niteliğiyle durmaz, akar, yabanıl, bezeli, yoksul, (para-

sını harcayıp yaşadığına inanan, gerçekte belki de yaşamını haydan gelip huya giden bir para gibi har vurup harman savuran insanlarla dolu) bir dünya. Dipdiri."

(Bilge Karasu, Lağımlaranası ya da Beyoğlu, s.82)

1722. Hayıf ölene olur.

Telafisi olabilen şeylere üzülmek gereksizdir. Telafisi mümkün olmayan tek şey ölümdür. Üzülünecekse buna üzülmelidir.

1723. Hayır dile eşine, hayır gele başına.

Hayır dile komşuna, hayır gele başına.
Ne dilersen eşine o gelir başına.
Kem dileme komşuna, kem iş gelir başına.
İyilik et komşuna, iyilik gelsin başına.
İyilik dile komşuna, iyilik gelsin başına.

Karşılarındaki insanlara karşılık beklemeksizin iyi dileklerle yaklaşan kişiler onlardan da iyilik görürler.

"Hayır dile işine... Hayır dile eşine... Hayır dile komşuna... Hayır gelsin başına... Adı üstünde hayır: Karşılık beklemeden yapılan yardım, iyilik.

Bunun neresi hayır? Bunun neresi yardım? Bunun neresi iyilik?

Anadolu'nun 34 şehrinin belediye başkanlarının eşlerini bul... Ve bu hanımların kocaları olan belediye başkanlarının hepsi iktidar partisi AKP'den olsun..."

(Necati Doğru, Vatan Gazetesi, 25.05.2006)

1724. Hayırlı dost hayırsız hısımdan / akrabadan yeğdir.

Hayırlı komşu hayırsız hısımdan yeğdir.
Yakın dost hayırsız akrabadan iyidir.

Kimi zaman insanlar kan bağları olmayan kimselerden akrabalarına oranla daha fazla yarar görürler.

1725. Hayırlı evlat baba malından ne bekler, hayırsız evlat baba ocağına incir diker.

Hayırsız evlat baba ocağına incir diker.

Aklı kıt olan, hayırsız çocuklar hem çalışmazlar hem de babadan kalan mirası hesapsızca harcayarak haneyi batırırlar.

1726. Hayvanda arıklık insanda züğürtlük ayıptır.

Hayvanda arıklık insanda züğürtlük tutulmaz.

Zayıf hayvanlardan az verim alındığı için insanlar bu durumdaki hayvanları beslemek istemezler. İnsanlarda ise para, güç ile bir tutulduğundan parasız kişilere güçsüz gözüyle bakılır.

1727. Hayvanın dişine, insanın işine bakarlar.

Hayvanın kalitesi sağlığıyla, sağlığı dişleriyle ölçüldüğü gibi insanların da kalitesi başarılarıyla, başarıları ise yaptıkları işlerle ölçülmelidir.

1728. Hazıra dağlar dayanmaz.

Elde bulunan birikimler, üzerlerine bir şeyler eklenmediğinde kullanıldıkça biterler. Bu nedenle çalışarak eldekileri arttırmakta yarar vardır.

"– Emme ne çok cephane var adamlarda? Ata ata bitiremediler.

– Hazırlıklı gelmişler. Ağaları da iyi doyuruyor.

Birisi söze karıştı:

– Hazıra dağlar dayanmaz arkadaş, bir gün biter.

– İnşallah."

(Talip Apaydın, Vatan Dediler 2, s. 451-452)

1729. "He"demek de iş bitirir, "yok"demek de.

Bir iş ya onayla başlar ve devam eder, ya da reddedilerek başlamadan konusu kapatılır.

1730. Hekim kim, başına gelen.
Hekim kimdir? Başına gelendir.

Kişiler daha önce uğraşmış oldukları işleri bu konularda deneyim kazandıkları için en iyi şekilde bilir ve yaparlar.

"– Oğlum, zararından bahsettiğin şeyin en birinci düşkünü sensin. İçki yasağı cemiyetlerinin azaları arasında hiç yol gelmez sarhoşlar tanırım. Meşhur meseldir bilmiyor musun? "Hekim kimdir? Başına gelendir"derler. Rakıyı hiç ağzına koymamış bir insan ne bilgi ve selâhiyetle onun fenalığından elâleme ve'zü nasihatta bulunabilir? "

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Kaynanam Nasıl Kudurdu?/Muhabbet Tılsımı, s. 53)

1731. Hekimden sorma, çekenden sor.
Çeken bilir.

İnsanlar sıkıntılarından kurtulmak istediklerinde öğüt verecek kişilere değil aynı sıkıntıları yaşamış kişilere danışmalıdırlar.

"Hekimden sorma çekenden sor"demiş atalarımız. Nefes darlığı da öyledir, çünkü kalbi, ciğerleri sağlam sağlıklı insan nefes alıp verdiğinin farkında değildir. Oysa istirahat durumundaki erişkin bir kişi dakikada 12-16 kez soluk alıp verir. Her nefeste 400-800 ml havayı ciğerlerine çeker, nefes verirken de dışarı atar.

Normal insan, ancak dikkatini solunumuna yoğunlaştırdığında veya bir efor yaptığında nefes alıp verdiğinin farkına varır. Efora devam edildiğinde veya arttırıldığında, solunum fark edilir olmanın ötesinde, rahatsız edici, hoş olmayan bir duygu halini alır ve kişi eforu azaltmak veya durdurmak zorunda kalır."

(Ahmet Rasim Küçükusta, Star Gazetesi, 14.02.2008)

"Ben yine, bir zaman için unutmuş olduğum gündelik dertlere, evin küçük ve yıpratıcı ıstıraplarına gömülmüştüm.

Bunlar; insanı; gözle görünmez akla gelmez işkencelerle her gün damla damla öldüren dertlerdir; bunları ancak çeken bilir; çekmeyenin duyabilmesine imkan yoktur."

(Halide Nusret Zorlutuna, Aydınlık Kapı, s.192)

1732. Helal kazanç ile yağlı pilav yenmez.

Varlıklı olmayan kimselerin bir anda çok zengin olmalarının altında mutlaka ahlak veya yasa dışı olaylar vardır.

1733. Helal mal zayi olmaz.

Alınteriyle, hak edilerek kazanılan mallara zarar gelmez.

1734. Helal malın şeytan yarısını alır, haram malı sahibiyle beraber götürür.

Helal yollardan kazanılan malların başına kötü bir iş gelse de bunun telafisi için Tanrı kişilere el uzatır. Ancak haram yollardan kazanılan mallar ne hatırı sayılır bir yardım sağlar ne de sahibine hayır getirir.

1735. Helale cömertlik olmaz.

Eşler birbirlerinin karşı cinsten başkalarıyla içli dışlı olmalarına göz yummamalıdırlar.

Alınteri ve büyük emekler harcanarak elde edilen şeyler kolay kolay elden çıkarılamaz.

1736. Helva şirin, nefis kafir.

Ulaşılması zor olan çekici şeyleri elde etme isteğini bastırmak çok güçtür

1737. Her ağacın gölgesi vardır.

Kişilerin kendilerine uygun bir yaşam biçimleri vardır.

"[...] okulun kapısına Vahit Efendi'yi bekçi dikiyorlardı, hain olan korkak olur, her ağacın gölgesi var, öğretmenimiz Makbule Hanım teftiş gününden önce titizleniyordu, akıl kişiye sermayedir diyordu, sonra akıl akıl gel aptala takılma diye ekliyordu."

(Barlas Özarıkça, Ters Adam, s.228)

1738. Her ağacın meyvesi / yemişi olmaz.

İnsanlar bir şeyler ortaya çıkarmak için çalışırlar. Yalnız her iş yapanın da işi düzgün olmayabilir.

1739. Her ağaçtan kaşık olmaz.
Her ağaçtan düdük olmaz.
Her ağaçtan kaval olmaz.
Her kütükten çıra çıkmaz.

Görünüşleri aynı olan şeylerden aynı derecede yarar sağlanamaz.

" "Önemli kişiler" deyişi sizi yanıltmasın. Büyük virtüöz, büyük besteci, ressam, heykeltıraş, şair, romancı, oyuncu, hekim, hâkim, avukat, mühendis, bilim adamı, işadamı, siyasetçi, yönetici... olabilirsiniz. Ama bu, siz de ikinci sayfalarda boy gösterebilirsiniz anlamına gelmez. Durup dururken «Her ağaçtan kaşık olmaz" demediler ya!"

(Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 09.02.2003)

1740. Her ağlamanın bir gülmesi vardır / olur.

Yaşamda üzücü olaylar olduğu gibi mutlu anlar da vardır.

1741. Her arı bal yapmaz.

Özellikleri ve görünüşleri aynı olan değerli şeylerden aynı derecede değer elde edilemeyebilir.

1742. Her başın bir derdi var, değirmencininki de su.
Herkesin bir derdi var, değirmencininki de su.

Yaşamda kişilerin sıkıntıları ayrı ayrıdır.

"Bir ara sustu. Hacı gülümsüyordu.

"Üşüyorum, üşüyorum. Bir yorgan getir. O orospu avradına söyle de ocağa bir iyice tarhana koysun. Ölmeden sıcak bir çorba içeyim."

Hacı mırıldanarak:

"İşte şimdi derdini söyledin."

Hacı bu bağırmaların, çağırmaların sonunun neye varacağını çok iyi biliyordu. Sonunun varıp sıcacık, tüten bir tarhana çorbasında biteceğini biliyordu. Herkesin bir derdi olur, değirmencininki de su..."

(Yaşar Kemal, Yer Demir Gök Bakır, s. 41.)

1743. Her bir azın bir de çoğu olur.

Yaşamda bir şeylerin azı olduğu gibi çoğu da mutlaka vardır.

1744. Her cefanın bir safası, her safanın bir cefası.
Her safanın bir cefası.
Her safanın bir cefası var.

Yaşamda rahat ve mutluluğun yanında sıkıntı olduğu gibi sıkıntının yanında da neşe yaşanabilir.

1745. Her çiçek koklanmaz.

Görünüşte kolay elde edilebileceğini düşündüren şeylere sahip olmak zor olabilir.

1746. Her çok, azdan olur.
Her şeyin azından çoğu bereket.

Gerektiğinden fazla olan şeyler azların birikmesiyle oluşurlar.

1747. Her dağın dumanı kendine göredir.
Her dağın kendine göre dumanı, her insanın kendine göre gamı gümanı olur.

Her insanın yaşam koşulları ayrı ayrı olduğu için çektiği sıkıntılar da ayrı ayrıdır.

"Keyfi yok çocuğun!"dedi Irazca. "Neden yok keyfi? İnsanın keyfi olmaz mı böyle günde? Bak ninen hoşaf pişirmiş. Bişi yapmış. Hazır mis gibi, kıtır kıtır!" Haçça, terini bir daha sildi: "Her dağın kendine göre dumanı, her insanın kendine göre gamı gümanı olur Kara Bayram!"dedi içinden..."

(Fakir Baykurt, Irazcanın Dirliği, s.60)

"Derdimizi anlatıyoruz gülüyor kimi! Kimi de elini sallayıp geçiyor: bu da dert mi? Tabii her dağın dumanı kendine göre küçük dağın ki küçük. Velakin bize büyük geliyor: hakkımızı hak edemiyoruz!"

(Fakir Baykurt, Keklik, s.177)

1748. Her damardan kan alınmaz.

Her kişiden veya işten aynı oranda verim elde edilemez.

"Hükümet, bir de borsayı özelleştirmeyi düşünüyor. Özelleştirilecek kurumun çok daha liberal hale getirilmesi lazım. Dayak altında, kim çalışır? Bu kafayla, bu borsa ne işlevini yapabilir ne de özelleştirilebilir.

Kendimizi aldatmayalım. Tasarruf tedbirleri her zaman vardır. Ama, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, Hazine, Merkez Bankası, Sermaye Piyasası Kurulu ve hatta devlet bankaları kendi özel yasaları sayesinde veya kendilerine bir biçimde ek olanaklar sağlayarak elemanlarını tutarlar. Bu işin başka çaresi de yoktur.

Her damardan kan alınmaz."

(Yaman Törüner, Milliyet Gazetesi, 17.01.2005)

1749. Her deliğe elini sokma, ya yılan çıkar ya çıyan.
Her taşın altına elini sokma, ya yılan çıkar ya çıyan.
Çok taş kaldıran ya yılana uğrar ya çıyana.

Kişilerin her şeye karışmaları doğru olmaz. Karşılarındakiler ne kadar iyi görünseler de onlara zarar verebilirler.

"Gül yaprağı üzerinde yürüyormuşcasına ses etmeden birkaç adım attı. Dikkatlice yaklaştı, köşedeki tuvalet deliğinin dibine baktı. Burcu burcu tüten keskin kokuya bir anlam vermeye çalıştı.

"Her deliğe elini sokma, ya yılan çıkar ya çiyan"diye mırıldandı.

Bozo'nun kokulu çukuruna benziyordu bu delik. İçindeki korkuya sığınan, sığınınca da çürüyen nice insan, bu delikten geçip gitmişti."

(Muzaffer Oruçoğlu, Filozof, s.256)

1750. Her delinin başına bayrak dikilse bedestende bez kalmaz.

Toplumda dengesiz, aklını kullanamayan o kadar çok kişi vardır ki, bunların her birini belirlemek ve her biriyle ilgilenmek olanaksızdır.

1751. Her düdük istediğin gibi ötmez.

İnsanlar her istediklerine ulaşamayabilirler. Sahip oldukları şeyleri istedikleri gibi kullanamayabilirler.

1752. Her dükkan kirasıyla.

Belirli bir bedeli olan şeylere ancak bu bedeller ödendiğinde sahip olunabilinir.

1753. Her düşüş bir öğreniş.

İnsanlar uğradıkları zararlardan bir ders alırlarsa o zararları veren davranışlarda daha dikkatli olurlar.

1754. Her eğri ağaçtan yay olmaz.

Kişilerin işlerine yarayan şeyler göründükleri kadar dayanıklı olamayabilirler. Onların değerleri görünüşleri ile değil verdikleri hizmetlerle ölçülür.

1755. Her Firavun'un bir Musa'sı olur.
Her Musa'nın bir Firavun'u vardır.

Çevresinde bulunanlara kötülük yapan kimselerin düşmanları da çoktur. Bu nedenle bir gün kötü kişilerin hakkından gelebilecek insanlar da çıkar.

1756. Her gecenin bir sabahı vardır.
Her gecenin bir gündüzü vardır.
Her kötü şey mutlaka bir gün biter.

"Ah Nesim! Neredesin Nesim? Hani dünyayı güzelleştireceğine inandığımız felsefeler, hani yeni, cesur, uygar dünya? Seni susturdular, beni de ben olmaktan çıkartıyorlar Nesim! Ben yok oluyorum Nesim!.. Nesim... Uyuşturuyorlar beni... Duyarsız, alışmış, tepkisiz biri olana dek bu kâbusu sürdürecekler... Nesim!"

"Üzülme can oğlum!"dedi yaşlı kadın. "Her gecenin bir sabahı vardır. Kul sıkışmadıkça hızır yetişmez!"

(Buket Uzuner, Kumral Ada Mavi Tuna, s. 244)

1757. Her gidişin bir gelişi var.

Yaşamda her şeyin tersine dönebileceği unutulmamalıdır.

1758. Her gönülde bir aslan yatar.
Her yiğidin gönlünde bir arslan yatar.
Herkesin gönlünde bir arslan yatar.
Herkesin gönlünde bir sultan gezer.

İnsanların içlerinde taşıdıkları, beğendikleri kimseler olduğu gibi ulaşmak istedikleri mevkiler de vardır.

"– Aman sakın ha! dedim. Uslu, kendi halinde bir çocuktur. Saygılıdır, gücendirmiş olursun.

– Yutkundum, pişkince ekledim:

– Her yiğidin gönlünde bir arslan yatar derler bilir misin? Dışa görünüşe aldanma."

(Mehmet Seyda, Gerçek Dışı, s.183)

"– Ben daha iyi kötü hiçbir şey yorumlamadım. Senin aptestinden şüphen yok da, mektupları göze niye kilitliyorsun?

– A bu da tuhaf... Kendime özgü bir sırrım olmak hakkım değil mi? Herkesin gönlünde bir aslan yatar..."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Tutuşmuş Gönüller, s.12)

1759. Her gördüğünü dost sanıp gizli sırrını söyleme.

Kişiler, herkesin iyi niyetli ve dost olduğunu düşünerek sırlarını anlatmamalıdır.

1760. Her gün baklava börek yense bıkılır.

Sık sık yapılan ve hiç bıkılmayacak gibi duran şeyler gün gelir hoşa gitmeyebilirler.

"– Yoook, yoooook... Dinleyemem. Bizim evdekilere göre bu sizin kavganız çok tatlı, pek zarif. Adeta ballı börek. Türkçede bir atalar sözü vardır. "İnsan her gün kaymak yerse bıkar"derler. Ben de kavgadan o kadar bıktım ki, artık en tatlısına bile gerek yok."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Şıpsevdi, s. 382)

1761. Her gün çekmekten bir gün ölüp kurtulmak evladır.

İnsanlar kendilerine acı veren bir durumdan kurtulamamaktansa ölmeyi yeğlerler.

1762. Her gün tarhana aşı, bir gün bulgur aşı.
Her gün tarhana aşı, bir gün pekmez aşı.

Yaşam hep tekdüze devam etmez. Sıradan olayların arasında kimi zaman farklı ve daha iyi olaylar yaşanabilir.

1763. Her güzelin bir kusuru vardır.
Her güzelin bir huyu vardır.
Güzel ayıpsız / kusursuz olmaz.
Kusursuz güzel olmaz

Hiçbir şey mükemmel değildir, her şeyin mutlaka bir kusuru vardır.

"Razılığın varsa gelen müşterilere satmayım. Kır ata güven. Eşi ölünce tek başına koşamadım. Her güzelin bir kusuru olduğu gibi bunun da tek kusuru, ilk defa hamutu bonuna geçirirken huysuzlaşır. Başka kötü huyu yok. "At sahibine göre eşinir"demişler. Nasıl alıştırırsan öyle kalır. Koşuya iyi. Arabada hızlı gider."

(M. Şakir Çetin, Bir Aşk Masalı, s. 92)

1764. Her horoz kendi çöplüğünde / küllüğünde öter.
Her horoz kendi çöplüğünde / küllüğünde eşinir.
Herkes zibilliğinin horozu.
Her horoz zibilliğinde öter.
Herkes evinde ağadır.
Herkes evinde beydir.

Kişilerin, doğup büyüdükleri ve kendilerine ait olan sosyal ortamlarda yaptırım güçleri ve saygınlıkları daha çoktur.

" "Mardin mi? Suriye mi? Bu mu şimdi bizim ihtiyarın bulduğu çözüm? Daha makul bir plan yapamamış mı?"

"Eh, her horoz kendi çöplüğünde öter." diyor Gönül gülerek. "Seni güvence altına alabileceğine inandığı tek yer Ortadoğu. Suriye' de kalmayacaksın ama merak etme. Birkaç gün içinde Lübnan' a geçeceksin, durum uygun olduğunda Reşat Hoca da her şeyi kontrol edip, senin yanına gelecek."

(Burak Eldem, Seni Tılsımlar Korur, s.241)

1765. Her inişin bir yokuşu vardır.

Her yokuşun bir inişi vardır.

Her alışın bir verişi, her yokuşun bir inişi vardır.

Yaşamda her şey geçicidir. Üzüntüler de sevinçler de kalıcı değildir.

"– Ölmeli bey... Bu namussuz dünyada ölmeli...

– Ölmek kolay yavrum. Marifet yaşamalı da bunların sonunu görmeli.

– Bilmem ki beyim... Biz görmeyiz... Ummam... Biz, işte böyle gebeririz. Gözümüz arkada kalır.

– [...] Belli olmaz. 'Her inişin bir yokuşu var.' Demişler. Aldırma..."

(Kemal Tahir, Karılar Koğuşu, s.370)

1766. Her inleyen ölmez.

İnsanlar sıkıntı yaşayabilir veya hastalanabilirler; ancak bunun sonunda en kötüsü olmayabilir.

"Ve bu sözü, lüzumu kadar kuvvetli bulmamış olmalı ki aynı mefhumu başka bir şekilde tekrarladı.

Her derdin olur ahırı, her inleyen ölmez!"

(M. Turhan Tan, Üç Ay Yatakta, s.82)

1767. Her insan kendi çukurunu doldurur.

Herkes kendi çukurunu doldurur.

Kimse kimsenin çukurunu doldurmaz.

Kişiler yanlış yaptıkları zaman bu yanlışları kendileri düzeltmek zorunda kalırlar.

Kimse bir başkasının yerine ölmez.

"[...] Sermaye ve kredi veren, bunun karşılığında KOBİ'ye iştirak eden Yatırım Bankası, şirkete operasyonel destek vererek, yeniden yapılandırarak alacağını garanti altında tutuyor. Sinerji ve kazanç karşılıklı. Eğer istenirse Küçük Şirketlere Yatırım Bankası'nın bizzat kendisi halka açılabilir. KOBİ'lerin yeniden yapılanma ile belli bir büyüklüğe ulaştıktan sonra bankanın hissesini halka arz etmesi ile borsaya gelmesi de mümkün. Bu da KOBİ'lerin sermaye piyasasından yararlanmasının formülü. Aslında bu formül 'private equity' olarak adlandırılan ve halen yabancıların etkin olduğu bir finansman yönteminin yerlileştirilmiş ve genelleştirilmiş versiyonu.

Türkiye'deki sorun, kaynaktan çok KOBİ'lerin kaynak kullandırılacak yapıda olmamalarında yatıyor.

Sonuç- "Kimse kimsenin çukurunu doldurmaz" Türk Atasözü"

(Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 17.04.2003)

1768. Her işi oluru ile bitirmeli.

İnsanlar bir işe kalkıştıkları zaman en iyi sonucu almaya çalışmalıdırlar.

1769. Her işin başı sağlık.

Yaşam sağlıkla devam ettiği zaman daha güzel ve anlamlıdır.

"Sevgili çocuklarım,unutmayın her şeyin başı sağlıktır.

Bir insan ne denli akıllı, ne denli çalışkan, ne denli başarılı olursa olsun, sağlığı yerinde değilse, bütün bunların hiçbir anlamı kalmaz."

(Emre Kongar, Kızlarıma Mektuplar, s. 171)

1770. Her işte bir hayır vardır.

Bir iş kötü gitse de da neticesinde iyilik olduğu düşünülmelidir.

"Hacı Hüseyin Bey'in Saraçanebaşı'ndaki konağı büyük yangınlardan birinde tutuşunca, yanan evin kapısını nasıl sükunetle kilitleyip anahtarı cebine koyarak evi yangına teslim ettiğini; eşyalarını küçük bir denk yapıp karısıyla iki oğlunu alarak, her işte bir hayır vardır, deyip Erenköy'deki yazlık köşke gidişlerini anlatırdı sanki oradaymış da yanan tahtaların ardından olayı seyrediyormuş gibi."

(Evin İlyasoğlu, Teodora'nın Düşmanları, s. 143)

1771. Her kadın evinin hem hanımı, hem halayığıdır.

Kadınlar evlerinin düzenleri için her işi yapmalı aynı zamanda evlerinin huzurunu sağlamalıdırlar.

1772. Her kafa her kafaya denk olmaz.

Kişilerin duygu ve düşünceleri farklıdır.

1773. Her kapının bir anahtarı vardır.

İşlerin yöntemleri, nasıl yapılabileceklerini gösteren göstergeleri vardır.

"Çocuklar yaptıkları yardımın yerine ulaştığını ve etkisini görmekten mutlu ve daha da önemlisi umutlu. "İsteyince yapılmayacak hiçbir şey yoktur, her kapının bir anahtarı vardır, istedikten sonra bu anahtarları bulmak zor değil"diyor Sona. Filmde dikkatlerini çeken başka bir görüntüyse çocuklara gelen şekerlerin dağıtıldığı an. Natali Kumru bu anı şöyle anlatıyor: "Beni en çok etkileyen şey, çocukların ellerine şekerleri aldıklarında ne yapacaklarını bilememesiydi, emecekler mi ısıracaklar mı?"

(Eda Sökmen, Radikal Gazetesi, 08.03.2007)

1774. Her kârın bir zararı vardır.

Alışverişte neyin nasıl olacağı belli olmaz, kazançlı olunabileceği gibi zarar da edilebilir.

1775. Her kaşığın kısmeti bir olmaz.

İnsanların kısmetleri ayrı ayrı yaratılmıştır. Bu nedenle yararlanılması gereken şeylerde kişiler aynı oranda pay sahibi olamazlar.

1776. Her katık ekmeğe göre olmaz.

Kişilerin bütün gereksinimlerini istedikleri gibi karşılamaları her zaman mümkün değildir.

1777. Her kazılan yerden su çıkmaz.

Emek harcanan her işten kazanç sağlanamayabilir.

1778. Her kişi kendi ayıbını gözetir.

Kişiler kendi utanç veya kusurlarını gizlemeye çalışırlar.

1779. Her koyun kendi bacağından asılır.

Ak koyun ak bacağından, kara koyun kara bacağından asılır.
Koyunu koyun, keçiyi keçi ayağı ile asarlar.

Kişiler kendi yaptıklarından kendileri sorumludurlar.

"– Her koyun kendi bacağından asılır. Zişan'ın günahından Nuriyezdan sorumlu tutularak azarlanır mı?

– Beni daha çok söyletmeyiniz. Zişan, Vicdan, siz üçünüz birden, aynı zamanda üç delikanlı ile seviştiniz."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Son Arzu, s.142)

" 'Siz yakın köylü değil misiniz; Koca İbrahim neden gelmiyor?' Bana kalırsa ak koyun ak bacağından, kara koyun kara bacağından asılır. Biliyorsun, herkesin gömütü ayrı! Fakat ayağına kadar gelip bir kezcik anımsatayım dedim, Gerçi Firma Thyssen, Mannesmann, Krupp, Klöckner, hattâ Bayer çok destek oldu; gene de camimiz dindaşlarımızın desteğiyle ayakta duruyor.

(Fakir Baykurt, Yüksek Fırınlar, s.180)

1780. Her kuş uçar bir şey olmaz, bıldırcın uçar alvarda ederler.

İnsanlar sıradan şeylere sahip olmak istemezken albenisi olan şeyleri ele geçirmek için çok uğraşırlar.

1781. Her kuş yuvasını beğenir.

Her kuş kendi yuvasını beğenir.

İnsanlar öncelikle sahip oldukları ve kendi yaptıkları şeyleri beğenirler.

"Gözü görmek istemiyor bizi, iki gözüm, bilmek istemiyor. Her kuş kendi yuvasını beğenir. Mademki bizi beğenmiyor, bırak! Ben gittim söyledim, dinlemedi. Sen gittin söyledin, dinlemedi. Seyd-Ali söyledi, dinlemedi. Eee daha ne gidersin oraya?"

(Cengiz Dağcı, Onlar da İnsandı, s.243)

1782. Her kuş yuvasını kendi yapar.

Kişiler kendi işlerini kendileri yapar, geleceklerini kendileri hazırlarlar.

1783. Her kuşun eti yenmez.

Herkese kolaylıkla boyun eğdirilemez. Buna karşı çıkanlar da olur.

"Dediğini iyice hatırladığı halde, gene de kızdı:

– Dimek böyle diyor? Peki alacağı olsun, sorarım ona ben!

– Sor, sorma. Düş benim yakamdan. İşte bey, vallaha da billaha da karışmam Gafur Ağa. "Her kuşun eti yenmez." Ne ben sana göreyim ne de sen bana göre. Düş benim yakamdan!

Gafur gittikçe doluyordu:

– Peki dedi, peki. Kısa kes, anladık..."

(Orhan Kemal, Gurbet Kuşları, s.168)

1784. Her kuşun kuyruğu kanadına göredir.

Her kuşun kanadına göre olur kuyruğu.

Kişilerin durumları ve yaptıkları kendi kişisel özelliklerini yansıtır.

1785. Her makalin bir makamı var.

Yeri geldiğinde söylenen her sözün bir değeri vardır.

1786. Her nesnenin erkanı vardır, oduna gidenin urganı vardır.

Her işte nesneleri doğru kullanabilmek için yol yordam bilmek gerekmektedir. İşe uygun nesneleri seçmek kişilere yarar sağlar.

1787. Her neşenin bir humarı vardır.
Her zevkin bir humarı vardır.
Her rif'atın bir zilleti vardır.

Neşeli olmak kişileri sarhoş olmuşcasına kendilerinden geçirebilir. Bu nedenle kişiler bu zaman zarfında bir sersemlik yaşayabilirler.

1788. Her sakaldan bir tel alsalar, köseye sakal olur.
Her sakaldan bir tel çekseler, köseye sakal olur.

Bir şeye sahip olan kişilerin özveride bulunmaları aynı şeyin yokluğunu çeken çaresiz bir kişiye yardım edilmesini sağlar.

"Siz biraz, öteki biraz verirse, ikiraz olur. Bu ikiraz sözünü de kendi uydurdu. Böyle böyle insanları güldürerek, her sakaldan bir tel alınsa köseye sakal olur diyerek bir şeyler çıkarıp vermelerini sağlıyor."

(Fakir Baykurt, Eşekli Kütüphaneci s. 59)

1789. Her sargı bir yaraya göre olmaz.

Her derdin farklı farklı çareleri vardır. Bir derde iyi gelen çareler diğer sıkıntılara çözüm yolu olmayabilirler.

1790. Her su geçit vermez.

İnsanlar yaşamları boyunca engellerle karşılaşabilirler.

1791. Her suç / kabahat yüze vurulmaz.
Allah bile kulunun karasını yüzüne vurmaz / vurmamış.

Kimse başkasının yanlışını veya kusurunu yüzüne vurmamalıdır. Kişiler oldukları gibi kabul edilmelidirler.

1792. Her şey bilen bir şey bilmez.

Her şey hakkında aynı anda bilgi sahibi olmak isteyen kişiler bunların hepsini tam olarak öğrenemeyecekleri için bilgileri eksik kalacaktır. Bu bilgi eksikliğinin kimi zaman cahillikten farkı yoktur.

1793. Her şey damarına çeker.
Her şey aslına çeker.
Ak şeker, kara şeker, bir damar soya çeker.
Herkes kendine çeker.

Tüm canlılar geldikleri soyun özelliklerini taşırlar.

1794. Her şey incelikten, insan kabalıktan kırılır.

İnsanları inciten, kıran şeyler terbiyesi ve görgüsü olmayanlarca söylenen sözler ve yapılan davranışlardır.

1795. Her şey olur biter, kösenin sakalı bitmez.
Her şey olur biter, kösenin sakalından başka.
Bitmez ne var kösenin sakalından başka.

İnsanlar azmettikten sonra olup bitmesi güç gibi görünen işleri bile başarırlar.

1796. Her şey zıddı ile münkeşif olur.

Kişiler bir şeyi iyi tanırlarsa karşıtının özelliklerini daha iyi bilirler.

1797. Her şeye benzeyen bir şeye benzemez.

İnsan başkalarına öykünmek yerine kendi özgün kişiliğine göre haraket etmelidir.

1798. Her şeyin bir sonu vardır.

Yapılmaya başlanan her iş iyi ya da kötü olsa bile mutlaka bitirilir.

"– Kim olduğumu! Kimim ben?... Ailem kimsem yok mu ?...

Esteralla iç geçirdi:

– Allah şahittir ki, senin kim olduğunu bilmeyi ben de çok isterdim. Ama her şeyin bir sonu vardır: bunun da sonu gelecek ve senin kim olduğun belli olacaktır.

– Bu sözün beni sevindirdi Esteralla!.. Bir de şu var: Kulaklarımdaki uğultu nedir? Zaman zaman gözlerimin önünde beliren o kömür gözlü ve sizin giyiminize benzemeyen bir şekilde giyinmiş, güler yüzlü kız kimdir?.."

(Ahmet Yılmaz Boyunağa, Efsane Komutan, s.106)

1799. Her şeyin cehlinden ilmi yeğdir.

İnsanların biraz da olsa bilgi sahibi olmaları hiçbir şey bilmemelerinden iyidir.

1800. Her şeyin ortası hayırlıdır / iyidir.

Bazı şeylerin azlığı kadar çok olması da zarar getirebilir. Bu nedenle dengeyi yakalamak ve ortasını bulmak zarardan çok yarar sağlar.

1801. Her şeyin vakti var, horoz bile vaktinde öter.
Her şey vaktiyle olur, horoz bile vaktinde öter.
Her kuş vaktinde öter.
Horoz bile vakitsiz ötmez.

Gerekli ortam ve koşullar oluşmadan yapılan şeylerden olumlu sonuçlar alınamaz.

"Koğuştaki havanın uygunluğu gözünden kaçmıyan Kudret Yanardağ, fırsatı kaçırmadı:

– Yeni partinin, emr– i ilahi'yi yerine getireceğinden kimsenin şüphesi olmasın. Herşeyin bir vakti ve saati var. Vakti ve saati dolmadan ne civciv yumurtasında kabuğa tık eder, ne de tohum yerin zemininde çatlayıp yarılır."

(Orhan Kemal, Üç Kağıtçı, s.169)

1802. Her şeyin yenisi, dostun eskisi.

Yeni şeyler henüz yıpranmamış olduklarından daha kullanışlı olurlar ve bu yüzden insanlar tarafından yeğlenirler. Dostluk ise zamana direndiği ölçüde değer kazanır.

"Amerikan kahvesi filan... Bunların modası geçiyor. Onların fast-food dedikleri acele tıkınma modası da gerilemeye başladı, farkındasınız herhalde.

Her şeyin yenisi, dostun eskisi düsturu bence yiyecek-içecek konusunda da geçerlidir.

– Sormayı unuttum. Şekeri nasıl olsun?[...]"

(Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 17.11.2002)

1803. Her şeyin yokluğu yokluktur.

Kişiler ellerinde bulunduğu zaman kıymetini bilmedikleri şeyleri yokluklarında çok ararlar.

1804. Her tak tak eden dülger olmaz.

Bir işin yapımında kişiler aynı yöntemleri izleseler de herkes aynı derecede ustalık gösteremez.

1805. Her taş baş yarmaz.

Yapılan her kötülük kişilere zarar vermez.

1806. Her tepeden bir gün doğar.

Olumsuz durumlar karşısında kişiler sabırlı olurlarsa mutlaka bir gün bu durumlardan kurtulmanın yolu önlerine çıkar.

"Irazın dizindeki Hatçe:

"Hani ya teyze?"diye sordu. Af çıkacaktı, Mustafa Ağa yalancı çıktı."

Iraz: "Çıkacak,"diye karşılık verdi. "Sabreyle kızım, sabreyle. Her tepeden bir gün doğar."

Zayıflamışlar, kapkara kesilmişlerdi. Derileri kemiklerine yapışmıştı."

(Yaşar Kemal, İnce Memed 1, s.409)

1807. Her uzun ağaç selvi değildir.
Her uzun ağaç kavak değildir.

Dış görünüşleri birbirlerine benzeyen nesnelerin özleri aynı olmayabilir.

1808. Her vakit düşeş gelmez.

İnsanların işleri her zaman yolunda gitmez. Bu nedenle kişiler amaçladıkları şeylere ulaşamayabilirler.

1809. Her vaktin bir padişahı var.

Her dönemde başa geçen ve kitleleri yönlendiren kişiler mutlaka bulunur.

1810. Her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır.

Kişilerin kendilerine göre farklı farklı iş yapma beceri ve yöntemleri vardır.

"Öte tarafa geçen canlar, kısa bir süre içinde bize ustalarımızın öğrettiklerinden başka şeyler söylemeye başladılar. Biz önce bunu önemsemedik, 'Her yiğidin bir yoğurt yiyişi, her babanın bir yol sürüşü vardır,' dedik. Fakat sonra yavaş yavaş anlamaya başladık ki, mesele bundan ibaret değildir."

(Reha Çamuroğlu, İsmail, s.158)

1811. Her yol bostan kenarından geçmez.

Özellikleri aynı olan şeylerin aynı düzende gitmeleri söz konusu olmayabilir.

1812. Her yumurtadan civciv çıkmaz.
Her yumurtadan şahin çıkmaz.

Yaşamda farklılıklar her yerde olabilir. Benzer şeylerin aynı özellikleri göstermeleri beklenemez.

1813. Her Yusuf güzel olmaz.

Benzer özelliklere sahip olan kişilerin karakterlerinin aynı olmasını beklemek doğru değildir.

1814. Her yüze gülen dost olmaz
Her yüze güleni dost sanma.

Kişiler çıkarları için başka insanlara dost yüzlü gözükebilirler.

"Yalağından bulut bulut, aklı karalı koyunların su içtiği çeşmeler. Mızrak gibi direği yıldızları silkeleyen kuyular. Tahir buradan mutlaka geçmiştir. Zaloğlu şu gıldır güdük köprünün başucunda ne kanlı dövüşler etmiştir. "Yürü yiğit yürü yolundan kalma. Her yüze güleni dost olur sanma." Al bir daha: "Yürü deli huylum sen binler yaşa."Her Adımda Anadolum bir mısra fırtınası estiriyor."

(Attilâ İlhan, Abbas Yolcu, s.22)

1815. Her zaman eşek ölmez, on köfte on paraya olmaz.
Her gün eşek ölmez ki bir akçeye dokuz köfte olsun.

Elde etmek istenen şeye kolay yoldan ulaşma olanağı belirince bunu kaçırmamak gerekmektedir.

1816. Her zaman felek insana yâr olmaz.

İnsanların şansı her zaman yüzlerine gülmeyebilir, işleri uygun gitmeyebilir.

1817. Her zaman gemicinin istediği rüzgar esmez.
Rüzgar her zaman bir yandan esmez.

İnsanların işleri her zaman yolunda gitmeyebilir. Kişiler ellerinde uygun zaman ve olanaklar varken bunlardan olabildiğince yararlanmalıdırlar.

"Akıl ve ahlâklarının elverdiği her şeyi yapsınlar!... Bilsinler ki dünya yuvarlaktır, döner. Ve rüzgârlar her zaman bir yandan esmez. Müdürlük, âmirlik kimsenin mülkü değildir, bu saltanatın sonu da gelir; o zaman ifade vermek, hesap vermek çok zor olur. Bunu da bilsinler."

(Fakir Baykurt, Şamar Oğlanları, s.123)

1818. Her zevalin bir kemali, her kemalin bir zevali vardır.
Her kemalin bir zevali vardır.
Her kemalin bir zevali, her zevalin kemali.

Olgun davranışlar sergileyen ve eksiği bulunmayan kişilerin bile zayıf yönleri vardır.

1819. Her ziyan bir öğüttür.
Her zararda bir hayır vardır.

Kişiler uğradıkları zararlardan bunu bir deneyim olarak görüp ders çıkarırlarsa bir dahaki sefere daha dikkatli olurlar.

"Aslında halka arz fiyatının, borsada oluşan ortalama fiyat üzerinden indirimli olarak belirlenmesi, fiyatlara bir müdahale sayılır. Ancak indirimli fiyat yerine arz doğrudan borsada yapılsada, meydana gelecek fiyat düşüşünden dolayı, müdahale fiilen gerçekleşmiş olacak.

Bu da piyasaya yeni yatırımcı gelmesinin bedeli olacak.

Yatırımcıları kaybetmek kolay da, kazanması zor oluyor.

Sonuç - "Her ziyan bir öğüttür" "

(Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 21.04.2000)

1820. Herkes atar ama vuramaz.

Bir iş söz konusu olduğu zaman herkes düşünce ileri sürer ama başarılı olamaz.

1821. Herkes başından korkar.

Toplu yaşanılan yerlerde tehlike söz konusu olduğu zaman kişiler öncelikle kendilerini kurtarmaya çalışırlar.

Önüne gelene açılma. Herkes başından korkar. Herkes kendini düşünür. Sen yalnız kalırsın ortada. Karşımızdaki Yahudiyi gece yarısı alıp götürdüler sen bilmiyor musun? Bir daha gözükmedi adam. Ölü mü diri mi? Karısı bile bilmiyor.

(Muzaffer Arabul, Çakrazlar, s.95)

1822. Herkes bildiğini okur.
Herkes bildiğini, değirmen döndüğünü.

İnsanlar kendi bildikleri şeylerin doğru olduklarına inanır, işlerini kendi düşüncelerine göre yapmaya çalışırlar.

"Yok efendim, moruk ağzı yapıyor değilim, "okumuyor haytalar" gibilerden... Ders çalışmanın "tekniğini" bilmezler demek istedim. Çünkü öğretilmez. Çünkü anası babası da bilmez, hocası da. Gencecik bir kız bilgisayar başında on bir saat oturduğu için "akciğer ambolisinden" gidince de akıllar başlara gelir gibi olur... Gibi olur, gelmez. "Vah vah" denir ve herkes bildiğini okur."

(Engin Ardıç, Sabah Gazetesi, 20.02.2009)

1823. Herkes cennete girecek olsa, cehennem boş kalır.

Dünyada herkes iyi nitelikli olamaz, kötüler de iyiler de vardır.

1824. Herkes davul çalar ama çomağı makama uyduramaz.

Bir işi en iyi yapabilenler o işten en iyi anlayanlardır.

1825. Herkes ettiğinden utanır.

Kişiler başkalarına yaptıkları kötülüklerden gün gelir pişmanlık duyar, yaptıklarından utanırlar.

1826. Herkes gübresini kendi tarlasına kor.

Kişiler, ne kadar kötü olsa da yararlı olan şeyleri öncelikle kendileri için düşünürler.

1827. Herkes içindekini bilir.

Kişiler yalnızca kendi dertlerini ve sıkıntılarını bilirler.

1828. Herkes kaşık yapar ama sapını ortaya getiremez.
Kaşığı herkes yapar ama sapını ortaya getiremez.

Bir işi herkes yapabilir; ama o işin ustası kadar iyi ve kusursuz yapamaz.

"Onlar Çingene Ali gibi işinin ustası olmuş bir celladı zor bulurlardı. Herkes kaşık yapar ama, sapını ortaya getiremez, demişler. Ne demişler herkes sakız çiğner ama, kürd kızı tadını çıkarır."

(Aziz Nesin, Surnâme, s.133)

1829. Herkes kendi ayıbını bilmez.
Herkes kendi ayıbını görmez.
Kimse kendi ayıbını bilmez.
Kimse kendi ayıbını görmez.

İnsanlar kendi yaptıkları kötü ve zararlı şeylerin ayırdına varamazlar.

1830. Herkes kendi çıkarına bakar.
Herkes kendi nefsini düşünür.
Herkes kendi gömüsüne kül eşer.
Her kişi kendi çöreğine köz eşer.

Kişiler öncelikle kendi çıkarlarını gözetirler.

"Biz cahil kişileriz. Amma ve lâkin, beylerden, ağalardan söz geçiren bulunur.

"Bundan bize ne. Herkes kendi çıkarına bakar."

"Ortalık bir karışsa, elbette bize de bir iş düşer."

(Samim Kocagöz, Yılan Hikayesi, s.18)

1831. Herkes kendi günahına göre yanar.

İnsanlar kendi yaptıklarından sorumlu tutulur, başkalarının yaptıkları yanlışların bedelini ödemezler.

1832. Herkes kendi ölüsü için ağlar.

Kişiler ancak kendi çektikleri acıları en iyi şekilde anlarlar.

"Cenaze sahibi dinlemiş. İstedikleri gibi ağlayamıyorlar. "bu kadar para verdim, ağlayacaksanız güzel ağlayın." demiş. "Ne diyek de ağlayak ölü bizim olmayınca. Böyle Çerkez mi tükenir? Kırkı birden ölmeyince." diye ağlamışlar. Bir atasözü vardır: cenaze de herkes kendi ölüsüne ağlarmış. Cemal'in ölümünde herkes bütün arkadaşları Cemal Tuygun'a ağladılar."

(Musa Uysal (Emmi), Nereden Nereye, s. 58)

1833. Herkes sakız çiğner ama, Kürt kızı tadını çıkarır.
Herkes sakız çiğner ama, Çingene kızı tadını çıkarır.
Herkes sakız çiğner ama çıtlatamaz, Kürt kızı tadını çıkarır.
Herkes sakız çiğner ama çıtlatamaz, Çingene kızı tadını çıkarır.

Bazı işleri herkes yapabilir; ancak işe hakkını veren, onun tadını çıkartan, en iyi biçimde uygulayarak ustalığıyla herkesin dikkatini çeken çok az kimse çıkabilir.

"Daha sonra karyola, elbiselik kumaşlar, entariler, halı, kilim, arkasından benim lacivert elbise, kravat ve ruganlar sahiplerine teker teker gittiler. Karım ille benim kostümle kravatın gitmesine kahkahasını bastıktan sonra:

Aldırma kocacığım dedi. "Herkes sakız çiğner ama, çingene tadını çıkarır."Değil mi? Dünyanın tadını çıkarmaya devam ettik."

(Orhan Kemal, Avare Yıllar, s.128)

1834. Herkes sevdiğini öper, bayram da bahane.

Kutsal sayılan, herkesin bir arada olması gerektiğine inanılan zamanlarda bile kişiler yine de sevdikleri insanlarla olmayı yeğlerler.

1835. Herkese kendi huyu hoş gelir.
Herkes kendi huyunu beğenir.

Başkaları güzel bulmasa da kişiler kendi niteliklerini beğenirler.

1836. Herkese tükrüğü bal.

İnsanlara kendilerine ait olan şeyler güzel gelir.

1837. Herkesi nasıl bilirsin? Kendin gibi.
Herkesi nasıl bilirsin? Kalbince.
Kişiyi nasıl bilirsin? Kendin gibi.
Kişiyi nasıl bilirsin? Kalbince.
Alemi nasıl bilirsin? Kendin gibi.
Alemi nasıl bilirsin? Kalbince.
Kişi kişiyi kendi gibi bilir.

İnsanlar karşısındaki kişileri kendileri gibi görür ve öyle algılarlar.

"Birisinin kendisi veya ailemizden biri hakkında bir dedikodu yaptığını duyduğunda, "Kişi kişiyi kendi gibi bilir," derdi.

Ben önceleri bu ifadeyi hani, "Kem söz sahibinindir," derler ya, sadece onun gibi bir savunma sanırdım."

(Emre Kongar, Babam Oğlum Torunum, s.125)

"ANİKA – Ben de senin kalbinde patlayan borayı çoktan anladım. Hepsini biliyorum.

SELİME, Anika'ya doğru yaklaşarak – Ne biliyorsun? Söyle bakalım.

ANİKA – Efendiye varmak istiyorsun.

SELİME – Hah hah hay... O senin gönlündeki ayol... "Alemi nasıl bilirsin, kendin gibi" demişler. Kokona hanım gönlümdeki şu sırrı nasıl anladın, bakalım?"

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Aşk Batağı / Hazan Bülbülü, s. 182)

1838. Herkesin aklı bir olsa koyuna çoban bulunmaz.
Her akıl bir olsaydı pazar kurulmazdı.

İşlerin yapılabilmesi için çeşitli beceri ve bilgilere gerek vardır. Kişiler aynı işlerde bilgi sahibi olurlarsa diğer işleri yapacak kimse kalmaz.

1839. Herkesin delisi evinde, derdi karnında.

İnsanlar kendi sıkıntılarını en iyi kendileri bilirler.

"Sabah güneşi, yorganın üstüne düşmüştü. Isınan bacaklarını bükmeye, dizlerindeki karıncalanmayı dağıtmaya çalışı.

– Ne düşünüyordun?

– Küçük bey ne zaman evlenecek diye.

Zehra hanım, yatağının içinde, sırtüstü, gülmeye başladı:

– İlahi kız...o da mı tasa oldu sana? Herkesin delisi evinde, derdi karnında.

Sonra:

– Sen onun evlenip evlenmeyeceğini bırak da...dedi, benim şu gözlüğü değiştirecekti. Becerebilmiş mi? Git onu öğren hele."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.53)

1840. Hesabı pak olanın, yüzü ak olur.

Kişiler alnı açık ve başı dik yaşayabilmek için dürüstlükten, doğruluktan, adaletten uzaklaşmamalıdır.

1841. Hesapsız giren zararlı çıkar.

Kişiler bir işin sonunda zararlı çıkmak istemiyorlarsa, enine boyuna düşünüp, hesaplı kitaplı, dengeli yaşamalıdırlar.

1842. Hesapsız kasap, ya bıçak kırar ya masat.
Hesabını bilmeyen kasap, ne satır bırakır, ne masat.
Harcını bilmeyen kasap, ne satır bırakır, ne masat.
İşini bilmeyen kasap, ne bıçak kor ne masat
Akılsız kasabın gerisine kaçar masadı.
Hesapsız kasabın gerisine kaçar masadı.

İşini doğru düzgün ve hesaplıca yapamayan kişiler büyük zararlara uğrarlar.

"Son paranı yemesini bildin, şimdi de eve kadar yürümesini bil bakalım. Hiç ağlaşma canım. Hesapsız kasap, gözüne kaçar masat!"

(Sezgin Kaymaz, Zindankale, s.166)

1843. Hıdrellez yağmurunun damlası altın olur.

Hıdrellezde yağan yağmurlar geçimini topraktan / tarımdan sağlayan kişiler için çok değerlidir.

1844. Hıdrelleze kadar bir tutam, hıdrellezden sonra tutam tutam.

Tarım ürünleri havaların ısınmasıyla büyür, gelişir.

1845. Hırsız evden olursa mandayı bacadan aşırır.
Hırsız evden olursa danayı bacadan aşırır.

Üyesi olduğu topluluğun zayıf yönlerini iyi bilen kimselerin topluluğa büyük zarar vermesi de kolay olur.

1846. Hırsız evden olursa bulunması müşkül / zor olur.

Toplu halde yaşanılan yerlerde kendi içinden oluşan zararların kimden kaynaklandığını anlamak, bulmak zor olur.

1847. Hırsız it korkak olur.

Bir konuda eksikliği, açığı olan insanlar bundan dolayı çekingen olurlar.

1848. Hırsız / Uğru kalana yanar; mal sahibi gidene.
Hırsız / Uğru kalana yanar, ev sahibi gidene.

Kişiler hangi konumda olurlarsa olsunlar öncelikle kendi çıkarlarına ters düşen veya çıkar sağlayamadıkları durumlar için üzülürler.

1849. Hırsıza ip, mücrime / suçluya zindan gerek.

Herkese hak ettiği biçimde davranılmalıdır.

1850. Hırsıza kilit olmaz.
Hırsıza kapı olmaz.
Hırsıza baca olmaz.
Usta hırsız kapı baca dinlemez.
Usta hırsıza kapı baca olmaz.

Bir konuda (özellikle kötülükler) bir şey yapmaya karar vermiş kişilerin durdurulması çok zordur.

"İhale Yasası'yla ilgili Melih Gökçek'in "Bir insan hırsızlık yapmak isterse yapar. Hırsıza kilit olmaz" gibi beylik laflarını da özellikle aklıma not ettim. Melih Gökçek, 1 Ocak'ta yürürlüğe giren yasanın Türkiye'nin artık proje çöplüğü olmaktan kurtulacağını sağladığı konusuna ise hiç girmiyor. Bu yasayla birlikte artık ödeneği, programı, zemin etüdü, kamulaştırması hazır olmayan hiçbir proje ihaleye çıkamayacak."

(Funda Özkan, Radikal Gazetesi, 07.01.2003)

1851. Hırsızın azgınlığı subaşının ihmalindendir.
Hırsızın çoğalması subaşının başı altındadır.

Bir yerde olumsuz olaylar çok oluyorsa bunun nedeni oranın güvenliğini sağlayan kişilerde aranmalıdır.

1852. Hırsızlığı da öğren, başucunda dursun.

Kötü de olsa bir işin nasıl yapıldığını öğrenmek, o işin ehli olmak iyidir.

1853. Hırsızlık bir ekmekten, kahpelik bir öpmekten.

Kötülük ve kötü işlerin büyüğü küçüğü olmaz. Kötülüğün küçüğünü yapan da kötüdür, büyüğünü yapan da kötüdür.

1854. Hıyar akçesiyle alınan eşeğin ölümü sudan olur.

Emek verilmeden çok ucuza veya bedava elde edilen şeyler uzun süre yararlanılacak verimlilikte olmaz.

1855. Hıyarın önü, dutun sonu.

Nasıl ki bazı yiyeceklerin ilk çıkanının bazıların ise sona kalıp olgunlaşanının yeğlenmesi önemliyse diğer işlerin de yerinde ve zamanında yapılması önemlidir.

1856. Hızır eli öpeyim diyeceğine kendi elini öp.

Kişiler olmadık yerlerden yardım beklemeyip kendi işlerini kendileri görmelidirler.

1857. Hiç üzüm yok ki çöpü olmaya.

Her şeyin mutlaka bir kusuru vardır.

1858. Hiçbir şeyi olmayan hiçbir şey kaybetmez.
Hiçbir şey olmayan hiçbir şey kaybetmez.

Yaşamda bir şeylere sahip olamayan kişilerin yitirecekleri hiçbir şeyleri yoktur.

1859. Hiçi hiçe versen yine hiç çıkar.
Hiçten hasıl olan hiç.

Kalitesi düşük olan şeylerden veya beceriksiz olan kişilerden yararlı işler beklenemez.

1860. Hile ile hurda, ne varsa pirde.

Bir işi iyisiyle kötüsüyle en iyi o işin ustası olanlar bilir.

1861. Hile ile iş gören mihnet ile can verir.

Kişiler, yaşamını hile, yalan dolan ve adaletsizlik üzerine kurmamalıdır; çünkü böyle olanların sonu kötü olur.

1862. Hilekar dokuz ocak yıkılmayınca, bir ocak yapamaz.

İşlerini sahtekârlıkla yürütmeye alışmış yalancı insanlar başkalarına zarar vermeden bir şey yapamazlar.

1863. Hilekar onmaz, kuyruğu ele girer.

Başkalarını kandırarak iş yapmaya kalkışanların niyetleri er geç anlaşılır.

1864. Hilekardan yumurta alan, içinde sarısını bulamaz.

Hileci, düzenbaz ve yalancı insanlarla iletişim kurmaktan kaçınılmalıdır.

1865. Hilekarın gözü yaşlı olur.
Haramzadenin gözü yaşlı olur.

Yalanla ve başkalarını kandırarak iş yapmaya alışkın kimseler, hırsızlar; kişileri kendilerine daha kolay inandırmak için acıklı tavırlar sergilerler. Bu tip insanlar yaptıklarının karşılığını bir gün mutlaka göreceklerinden mutsuz olurlar.

1866. Himmete dağlar dayanmaz.

Çalışmaya hiçbir şey karşı koyamaz.

1867. Himmete endaze olmaz.

Çalışmanın sonu ve ölçüsü yoktur.

1868. Hizmet etmesini öğrenmeyen efendilik edemez.

Kendilerinden üstte bulunan kimselere nasıl davranılması gerektiğini bilmeyen kişiler kendi hizmetinde olanları yönetemezler.

1869. Hoca okurken yanılır.
Hoca bile okurken yanılır.
İmam okurken yanılır.
İmam bile okurken yanılır.

Yanılmak insana özgüdür; herkes yanılabilir.

1870. Hocanın dediğini yap, yaptığını yapma.
Hocanın söylediğini dinle, yaptığını yapma.
Hocanın okuduğunu dinle, gittiği yola gitme.

Din adamları veya eğitimci kişilerin bazı zaafları ve kötü alışkanlıkları olabilir. Bu kişilerin aktardığı gerekli ve yararlı bilgileri özümseyip uygulamalı, yaptıkları anlattıklarıyla çelişiyorsa bu davranışlara özenilmemelidir.

"Korku kültüründe: "Hocanın dediğini yap, yaptığını yapma"korku kültürünün tipik ilkelerindenden biridir. Ana baba veya çocuğun yaşamında otorite durumunda olan kişiler, çocuğa davranışlarıyla örnek olma gibi bir bilinç taşımazlar. Bu nedenle bir baba veya anne korku kültüründe elinde sigara tutarken çocuğuna nasihat edebilir ve bunda da hiçbir çelişki görmez."

(Doğan Cüceloğlu, İletişim Donanımları, s. 177)

"Ne demiş Ali bana bir kelime öğretenin kölesi olurum demiş. Bize işçi gibi işçi olmayı onlar öğretti oğul. Hiç düşman olunur mu?

- Öyleyse yaptıklarını neden beğenmiyorsun?

- Hah işte, hocanın dediğini yap, yaptığını yapma demişler."

(Erol Toy, Gözbağı, s.445)

1871. Horoz ne kadar öterse ötsün, civciv tavuğun dıkdıkına bakar.

Kişilerin davranış kazanmasında eğitim son derece önemlidir. Eğitimde de annenin katkısı büyüktür.

1872. Horoz ölür, gözü çöplükte kalır.

Maldan ve yiyecekten gözü doymak bilmeyen kişilerin başlarına bela gelse bile hala çıkarları peşinde koşarlar.

"Ben gezerdim. Nerenin rakısı iyi? Falan yerin. Haydi, ben orda. Nerde güzel karı var? Şurada. Hooop ben orda. Çal, söyle, söylet, vur, kır, yat kalk. Sonunda baktım Âdem baba olacağız, mektep ettim atölyeyi, açtım şu bakkaliyeyi ama "Horoz ölür gözü çöplükte kalırmış"... Önümüzden kıvıra kıvıra geçmekte olan bir kadını işaret etti: Bak bak, defransiyele bak karıda... Yiyecek gibi bakıyordu kadına kurt gözleriyle. Kadın çekip gittikten sonra bakışlarını topladı."

(Orhan Kemal, Yağmur Yüklü Bulutlar, s.159)

1873. Horozu çok olan köyün sabahı geç olur.

Bir yerde birden fazla yönetici olduğunda bu kişiler arasında çıkan sorunlar işlerin de yavaşlamasına ve bozulmasına neden olur.

1874. Horozu çok olan köyün sabahı tez olur.

Bir işte kendilerini yönetici olarak kabul eden kişilerin sayıları arttıkça iş olması gerekenden daha önce biter ancak işten gerektiği kadar verim alınamaz.

"Demokrasi memokrasi... Bir takım moda cereyanlara uyarak halkın büyüklerine karşı duyageldiği saygıyı, mahviyeti kelbane ubudiyeti sarsmamalı. Yazık olur memlekete. Horozu çok olan köyün sabahı erken olur."

(Orhan Kemal, Devlet Kuşu, s.71)

1875. Hoyrattan savaş kopar.

Kişiler birbirlerine kaba ve kırıcı davranırlarsa aralarında mutlaka tartışmalar çıkar.

1876. Huy canın altındadır.

Kişiler sahip oldukları yaratılış özelliklerini yaşamları boyu sürdürürler.

"Bu, bana garip bir gurur veriyordu. Bir zaman gevezeliği, yaramazlığı bırakmaya mecbur oldum. Bu vaziyette bir insanın bebek gibi atlaması, sıçraması, yaramazlık etmesi şık bir şey olamazdı.

Mamafih, huy canın altındadır, derler. Akşamüstleri son teneffüste Mişel'in koluna asılarak ona yavaş yavaş yeni masallar uydurmakta devam ederken, ara sıra da yine şeytana uyuyordum".

(Reşat Nuri Güntekin, Çalıkuşu, s.50)

1877. Huylu huyundan vazgeçmez.
Köylü köyünden geçmiş de huylu huyundan geçmemiş.

İnsanlar onları başkalarından ayıran özelliklerinden kopamazlar. Onları değiştirmiş gibi gözükseler bile bu uzun sürmez.

"Numara yapmayı bırak İbo. Huylu huyundan vaz geçmez. Namuslu vatandaş rolüne soyundun ha? Güldürme beni. Olacak şey mi bu? Su testisi su yolunda kırılır derler. Hâlâ kafan basmıyor mu? Avcı burada dedim sana. Mutlaka geçmişte yarım kalmış o hesabını kapatmak isteyecektir. Bu kez elinden kurtulamazsın. Seni mutlaka öldürecektir."

(Osman Aysu, Ölü veya Diri, s.50)

1878. Huyunu bilmediğin davarın ardına düşme.
Huyunu bilmediğin hayvanın ardına düşme.

Kişiler özelliklerini bilmedikleri şeylerden uzak durmalıdırlar.

1879. Hüner erbabı pabuçlukta kalmaz.

İşini en iyi şekilde yapabilen o işte ustalaşmış kişiler hiçbir zaman açıkta kalmazlar.

1880. Hüner sahibini belli.
Hüner sahibini aziz eder.

İş yapabilmek, meslek bilmek insanları aranılır kılar.

1881. Hünersiz adam meyvesiz ağaca benzer.

Yeteneği olmayan kimseler başarılı olamayacaklarından dolayı pek işe yaramazlar.

1882. Irak yerin haberini kervan getirir.
Uzak yerin salığını kervan getirir.

Uzaklarda olan, ulaşılamayanlarla ilgili merakı giderecek haberler aracılardan alınır.

1883. Irz insanın kanı pahasıdır.
Namus insanın kanı pahasıdır.

Kişiler namuslarını korumak için gerektiğinde canlarını bile vermekten kaçınmamalıdırlar.

1884. Isıracak it dişini / diş göstermez.

Birine kötülük etmeye kararlı olan kimseler bunu daha önce herhangi bir biçimde açığa vurmaktan kaçınırlar.

"Allahın dediği olacak. Yalnız "ısıracak köpek dişini göstermez"oğlum. Bunu iyi belle. Şurda burada vuracam, kanını içecem, partiden istifa edecem gibi lafları kaldır. Karda yürü izini belli etme. "İş bitirenin kılıç kuşananındır."

Çubuğuna yeni bir sigara taktı Habip ateşledi."

(Orhan Kemal, Hanımın Çiftliği, s.257)

1885. Isırgan ile taharet olmaz.

Bir işin en iyisini yapmak için doğru ve tehlikesiz araçlar kullanılmalıdır.

Kötü karakterli kimselerin iyilik yapmalarını beklemek boşunadır.

1886. Isırgan, ocağında biter.
Isırgan, ısırgan dibinde biter.
Dikenin dibinde diken biter.

Kötü, saldırgan ve zararlı kimseler kötülüklerin kol gezdiği yerlerde yetişerek bu özelliklere sahip olurlar.

1887. Islanmışın yağmurdan korkusu / pervası olmaz.

Kişiler, zarar gördükleri şeylerin daha küçük olanlarından korkmazlar.

"Odanın altı zifiri karanlıktı. Taze kazılmış toprak yığınlarının ortasında kocaman, iki insan sığacak kadar büyük bir delik vardı. Yunan Hasan, kazdıklarını torba torba buraya taşımıştı.

Beşir tekrar bir kibrit çakıp, çukurun dibini görmek istedi. İçerisi adamakıllı derindi. Tevfik'e döndü:

– Ben gidiyorum, dedi. Islanmışın, yağmurdan pervası olmaz. Arkamdan gel.

Çukurun kenarlarına tutunarak toprakları döke döke aşağıya indi."

(Adnan Veli, Mapusane Çeşmesi, s.148-149)

1888. Ismarlama hac, hac olmaz.
Ismarlama hac, kabul olunmaz.
Ismarlama dua, kabul olunmaz.
Ismarlama dua satın alınmaz.

Kişiler, bilgi, güç ve yeteneklerinin elverdiği ölçüde kendilerinin yapmaları gereken işleri başkalarına ısmarlamamalıdırlar. Çünkü başkasına ısmarlanan işlerde kişiler istedikleri sonuçları alamazlar.

1889. İbadet de gizli / mahfi kabahat de.
Kabahat de mahfi, ibadet de.

Kişiler ibadetlerini gösteriş için değil gizlilik içinde Tanrı'ya olan borçlarını ödemek için yapmalıdırlar. Kabahat de toplumda hoş karşılanmayan, ayıplanan bir eylem olduğundan gizli tutulmalıdır.

"– Ben de başkaları gibi düşünmüyorum değil zaman zaman. Bak sen yabancım değilsin, şu namaz işi mesela. Anlıyorum ki adam dinine pek bağlı değil. Neden dersen, herkesin gördüğü yerde namazını kılıyor, görmediği yerde yan çiziyor. Aslına bakarsan, ibadet de gizli, kabahat de. Böyle öğrendik biz bunu."

(Orhan Kemal, Üç Kağıtçı, s.252)

1890. İbadet de kabahat de kul içindir.

Bir kişinin bütün yaşamı boyunca iyi işler, ya da kötü işler yapması beklenemez. İyi insanlar, suç işleyebilirler; kötüler ise beklenmedik iyiliklerde bulunabilirler.

1891. İbadette riya, kabahatte haya olmaz.

Kişiler ibadetlerini bütünüyle samimi duygularla yapmalıdırlar. Bu nedenle ibadette ikiyüzlülüğe yer yoktur. Suç işleyen kişilerde de utanma duygusu aramak boşunadır.

1892. İç güveysi iç ağrısı.

Ev halkı iç güveysini kırmamak, memnun edebilmek için davranış ve sözlerine çok dikkat ederler. Bu yüzden de istedikleri gibi davranamayıp rahatsız olurlar. İç güveyliği iyi bir şey değildir.

1893. İftar kebabıyla, herkes erbabıyla.
Kaplumbağa kabı ile herkes erbabı ile.

Her şey yerine göre ve dengi dengine yapılmalıdır.

1894. İhmalin devlete zararı var.

İşlerini ihmalkarlıkları nedeniyle sürekli erteleyen kimseler hem kazanç sağlayamazlar hem de önlerine çıkan fırsatları kaçırırlar.

1895. İki arslan bir posta sığmaz.

Bir topluluğun başında iki kişi olursa orada geçimsizlik baş gösterir, sürekli kavgalar çıkar.

"– Bunda düşünecek ne var? İki aslan bir posta sığmaz dedim. Şah misafirdir. Dolmabahçe'de oturur, Atatürk de Beylerbeyi'nde... deyince

– Aferin Çelebi... dediler. Benim dediğimi yaptılar."

(Cemal Granda, Atatürk'ün Uşağının Gizli Defteri, s.96)

1896. İki cambaz bir ipte oynamaz.

İki kurnaz, hileci kişinin bir arada çalışmalarına olanak yoktur. Eğer çıkarları aynıysa biri diğerini aldatmaya kalkıp hilelere baş vurur. Bu durum her iki tarafın da zarar görmesine neden olur.

"Semra, sağa sola yalpa vurarak yürüdüğü bu cambaz ipinin üstünde, aklınca bir zengin koca avına çıkmıştır. Fakat, avare kız, bilmiyordu ki, iki cambaz bir ipte oynamaz!"

(Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Panaroma 2.Cilt, s.456)

1897. İki çıplak bir hamamda yakışır.

İki yoksul kimsenin evlenip ev kurmaları çok zordur. Evlenebilmeleri ve yaşamlarını sürdürebilmeleri için hiç olmazsa bir tarafın az çok bir gelire sahip olması gerekir.

"Allah'tan kızın annesi akıllı çıkmış, "İki çıplak bir hamama yakışır, ne oluyor bu çocuklara,"diyerek, benim bu zamansız "ciddiyetimi""ciddiye almamıştı"

(Emre Kongar, Babam Oğlum Torunum, s.170)

"– Hanımefendi'nin evlâdı var. Evlâtlığı nidecek? Benim gelinim yok... Oğlan: "Ana beni ever"diye beni sıkıştırır, durur. Köyde kız çok. Fakat ünlü lakırdıdır: "İki çılbah bir hamamda yaraşır.,"Mademki bu kız hizmetçiymiş; oğlanı da dışarıda uşak ederiz. Güzel güzel iş görürler."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Nimetşinas/Hakka Sığındık/Meyhanede Kadınlar, s.23)

1898. İki deliye bir uslu koymuşlar.
İki deliye bir uslu gerek.
Her deliye bir uslu komuşlar.

Aralarında anlaşmazlık bulunan iki kişinin durumlarını çözüme kavuşturabilmek için akıllı, sağ duyulu bir kimse aracı olmalıdır.

"Oğlum, Suat'ım. İki deliye bir uslu korlar. Sen şimdi şu besmelesizi de kandır, beraberce Cevat'ın evine gidin. Söyleyin ona, yarın gelmezse eğer analık hakkım helâl olmasın."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.25)

1899. İki dinle bir söyle.
Bin işit bir söyle.
Bir söyle iki dinle.
Dil bir, kulak iki bir söyle dinle iki.
Az söyle, çok dinle.
Az konuş, çok dinle.
Allah insana iki kulak bir ağız vermiş.
Allah insana iki kulak bir ağız vermiş iki dinleyip bir söylemeli.

Çok konuşmak bilgili olmanın göstergesi sayılmaz. Konuşmadan önce iyice düşünmeli ve de gerekli ve doğru olduğuna inanılan sözler söylenmelidir.

"Ağa: Ha... Ne konuşuyorduk? Ne konuşuyorduk? Diyorduk ki: İki işçi bir başçı. Atalarımız da böyle söylemiş, bu ne demektir? Ha muhtar sen söyle ne demektir?

Muhtar: Şöyle bir düşünelim? İki işçi bir başçı? Bu köydeki düzen demektir.

Uslular: Taban düzen demektir. Yani düzenin tabanı.

Irgat: Düzen, bana göre bir okkadır!

İmam: Sana kırk kere söyledik ırgat evlâdım, sen iki dinle bir söyle!

Irgat: Ne zaman konuşmaya başlasam imam karşımda.

Ağa: Böyüğe hörmet töremizde var bizim. Sen imam ne derse öyle yap. Onun helbette bir bildiği vardır?"

(Kerim Korcan, İdamlıklar, s.62)

"Aman uyanık ol! Az konuş, çok dinle! Ne duysak kazançtır.""İngilizce dersi o yüzden yürümüştü biraz da. Galip de öylesine ölçülü ki, kolay kolay bir şey çıkar mı o herifin ağzından? Pek çıkmadı da. Gözleri kapanıyordu. Onu geçiyordu saat. Uyur kalırsan bir de."

(Vedat Türkali, Güven, s.646)

1900. İki eğriden bir doğru çıkmaz.

Yanlış, kötü ya da olumsuz iki şeyin bir araya gelmesinden verimli bir sonuç çıkması beklenemez.

1901. İki el bir baş içindir.
İki göz bir baş içindir.

İnsanlar çalışmak, geçimlerini sağlamak için Tanrı tarafından verilen birtakım olanaklara sahiptirler. Başkalarına muhtaç olmamak için kişiler öncelikle kendi olanaklarını kullanmalıdırlar.

"Bey gelir ona da dayatırım. Getirdikleri gibi yollarlar. Eve meve gitmem. Giderim Pakize'nin yanına. Tekrardan girerim fabrikaya, oooh! Bey de ben paşa da. "İki el bir baş içindir."Çalışır kazanır, geçinir giderim diyordu.

(Orhan Kemal, Hanımın Çiftliği, s.38)

1902. İki emini bir yemin aralar.

Birbirlerine güvenen iki kişi birlikte iş yaparlarken birisi hiç olmadık yere yeminler edip karşıdakini bir şeylere inandırma çabasına girerse arada güven azalmış demektir. Bu kişilerin ayrılmalarında yarar vardır.

1903. İki gönül bir olunca / olursa samanlık seyran olur.

Birbirini seven ve evlenmek isteyen iki kişi için aşılmayacak hiçbir sorun yoktur. Sevgilerinden aldıkları cesaret ve güçle önlerine çıkan her güçlüğün üstesinden gelirler.

"Kâtip de iyi olan, saygılı. Zorlu da içki içer hani. Benim şu mahzene girer, pencerenin önüne oturur, saçları maçları da tarar mı sana...

Otuz kağıtnan avrat mı sevilir?

Neye sevilmesin? "İki gönül bir olduktan sonra samanlık seyran olur"derler bre oğlum.

Bu kız kısmının da işine akıl sır ermez... Bir heye dise yani... Kollarını altın burmaynan doldururum."

(Orhan Kemal, Cemile, s.14)

1904. İki kardeş savaşmış ebleh buna inanmış.
Ata oğul savaşmış ebleh buna inanmış.

Çok yakın akrabalar arasında çıkan kavgalar, anlaşmazlıklar geçicidir. Bunların sürekli olacağına inanan kimseler yanılır.

1905. İki karılı bitten iki analı sütten ölür.

Bir işe çok kişi karışırsa veya bir erkek iki eşli olursa burada sağlıklı bir ortam, sağlıklı bir iş olmaz.

1906. İki kıbleye tapanda din olmaz.

Çıkarları uğruna birbirine karşıt iki durumda yer alan kimselerden dürüst davranışlar beklenemez.

1907. İki kılıç bir kına girmez.
İki kılıç bir kına sığmaz.

Tehlikeli iki durum, nesne veya kişilerin aynı yerde olmaları hem kendilerine hem de çevrelerine zarar verir.

Mahmut, cezbeye kapıldı, nefesi geçkin bir er oldu, ne derse hemencecik olurdu. Hünkâr'a şikâyet ettiler. Hünkâr, iki kılıç bir kına sığmaz, varın, görün, dedi. Gittiler, baktılar ki göçmüş.

(A. Haydar Avcı, Alevi Tarihinden Bir Kesit: Kalender Çelebi Ayaklanması, s.39)

1908. İki kişi dinden olursa bir kişi candan olur.
İki kişi dinden çıkarsa bir kişi candan olur.

Kişiler yalan yere yemin ederlerse dinsiz olurlar. Artık Tanrı korkusu taşımayan bu kişiler doğru olmadığı halde bir kimsenin suç işlediğine tanıklık etmekten de çekinmezler. Bu davranışları bir masumun yaşamına son verilmesine neden olabilir.

1909. İki kişi konuşurken / lakırdı ederken üçüncüsü sen olma.

İki kişi aralarında konuşurken üçüncü kişi bu konuşmayı bölmemeli kendisine sıranın gelmesini ya da söz verilmesini beklemelidir.

1910. İki köpek bir kemiği paylaşamaz.

Kavgacı ve çıkarcı iki kişi bölüştüklerinde her birine yetecek de olsa yine de ellerine geçen fırsatı tek başlarına kullanmaya çalışırlar. Paylaşmasını bilmek gerek.

1911. İki pilav arasında bir su gerek.

Değerli şeylere sahip olan kişiler arada onlar kadar değerli olmasa da yaşamsal değeri olan küçük şeyleri de kullanmalıdırlar.

1912. İki su bir ekmek yerini tutar.

Küçük ve önemsiz gibi görünen şeyler birleşince önemli bir gereksinimi karşılayacak kadar değer kazanabilirler.

"Kamyon kiralayacak kadar paramız yok."

"Peki, ne olacak?"

"Allahın dediği olacak. Allah'ın dediği..."

"İki su bir ekmek yerini tutar, çocuklar, iki su bir ekmek yerini!

Dayandık suya. Arap Hasan:

"Allah kerim be!"dedi.

Ağlayıp ta gözden mi olalım?

(Orhan Kemal, Baba Evi, s.159)

1913. İki şahin bir yerde yuva yapmaz.

Güçlü iki kişinin aynı yerde yaşamaları o yerden yarar sağlamaları çıkar çatışması yaratacağından çok zordur.

1914. İki tavşan birden avlanmaz.
İki tavşanı birden kovalayan, hiçbirini tutamaz.

Zamana karşı yarışılarak yapılması gereken iki işi aynı anda istenilen zamanda bitirmek mümkün değildir.

1915. İki testi çarpışınca biri kırılırsa biri de çatlar.

Güçleri ne olursa olsun karşı karşıya gelip savaşan iki taraf az ya da çok zarar görürler.

"Sultan Muhammet, putatapar, Budist ve Nestori Moğollara karşı cihat ilan edebilirdi. Ancak bu da olanaksızdı. Çünkü Bağdat Halifesi Ennasir, hilafeti alacak diye Sultan Muhammet'i kıskanıyor ve bir yana katılırsa Cengiz'e katılır.

Savaşın ayrıntısını saymayayım. Horzum devleti yenildi. Ancak bu yenilgi Cengiz Han'a çok pahalıya patladı. İki testi birbirine çarpılırsa, biri kırılır; ancak öteki de çatlar."

(Halikarnas Balıkçısı, Arşipel, s.149)

1916. İki testi tokuşunca biri elbet kırılır.

Kavgaya tutuşan iki taraflar zarar görür; ama birisi çok daha fazla zarar görür.

"Hasan, ablama o yontuyu parka diktirmeyeceğini söylemişti. İki testi tokuşunca biri gırılır helbet. Gözümlen görmedim emme Hasan'ın bu işte parmağı olduğunu bilirim. Annadım ki, o gün arkadaşlarıylan gonuşurkene, ablamın ölümünü tezgahlarmış."

(Leyla Onat, Sorumlu Bulutlar, s.188)

1917. İki tımar bir yem yerine geçer.
İki tımar bir yem yerini tutar.

Canlılar için beslenmeleri kadar, bekım ve temizlikleri de önemlidir.

"Hemi de mal kısmınınki yemden çok tımara kuvvettir. Atalardan kalma sözdür, iki tımar bir yem yerini tutar!"

(Fakir Baykurt, Çilli Karın Ağrısı Cüce, s.340)

1918. İlim dost kazandırır, mal düşman.
İlim, sahibine dost; mal, sahibine düşman kazandırır.

Bilim dünyadaki her şeyden, maldan mülkten de önemlidir.

1919. İlk atılan taş uzak düşer.

Kişiler ilk başladıkları işi ileriye götürmeleri kolay olur. Sonra başlanan işlerde güç azalacağından ilki kadar ilerleme görülemez.

1920. İlk avrat çarık, sonraki sarık.
Önceki çarığı, sonraki sarığı.

İkinci evliliklerdeki eşler birincilere göre daha değerli görülür.

1921. İlk vuran okçudur.
İlk vuran okçu, son vuran bokçu.

Ulaşılmak istenilen amaca herkesten önce varan kişi o işin ustasıdır ve işten en kazançlı çıkanıdır.

"Soğuk olmaz mı? Sızı mızı bulmaz mıyız hepten?...""Eee hazır kalorifer var dedim ya?" "Önceden giden olmalı da sormalı bir...""Yok... ama ilk atan okçu demişler!"

(Fakir Baykurt, Köygöçüren, s.355-356)

1922. İllet ile direnen, mihnet ile can verir.

Hasta olup iyileşmek için bir çaba göstermeyen kimseler gün geçtikçe artan sıkıntılarına dayanamayarak sonunda canlarından olurlar.

1923. İllet ile dirilikten ölüm yeğdir.

İnsanlar acı ve sıkıntılar çekerek yaşamaktansa ölüp kurtulmayı yeğlerler.

1924. İmam evinden aş, ölü gözünden yaş çıkmaz.

Bir şeyler alınması olanaksız olan yerlerden bir şeyler verilmesini beklemek boşunadır.

"Kendi aklınız yok mu? Başbakanın avradı. Faydası olur düşündük. Ama olmadı. İmam evinden aş, ölü gözünden yaş! Kabahat onda değil, bizde!"

(Fakir Baykurt, Keklik, s.215)

1925. İmam osurursa cemaat sıçar.

Bir toplulukta yöneticilerin en küçük suç işlemesi yönetilenlerin kendilerinde daha büyük suçlar işleme hakkını görmelerine neden olur.

"...Benim Cemal'imin ne suçu, vebali vardı da senin boz biraderin yoluna onu da yaktılar?"diye bağırıp çağırıyor. Haceli'den ise çıt çıkmıyor. "İmam böyle yaparsa cemaat ne yapmaz Haceli? Böyle kurul üyeliği mi olur Haceli? Köye böyle mi örnek oluyorsun Haceli? Yapamıyorsan çekil!... "...

(Fakir Baykurt, Irazcanın Dirliği, s.136)

1926. İmama hak değsin de kim ölürse ölsün.

Kişiler başkalarının zararına olan işlerden eğer kazanç sağlıyorlarsa bu işlerin gerçekleşmesiyle çekilen acıları umursamazlar, yalnızca kazançlarına bakarlar.

1927. İmamı imam yapan cübbesi değildir.

Kişilere sahip olmaları gereken nitelikleri giysileri değil, akılları, bilgileri ve deneyimleri kazandırır.

"Yargıç Karak'a duyduğum ilgi yalnızca adının garipliğinden mi ileri geliyordu? Kendisi, bir gün, bu konuda yaptığı açıklamada, bu adın (Karak) eski bir ad olduğunu, atalarının üç yüz yıl önce, gelip bu kente yerleştiklerini, kendisinin de tüm garipliğine karşın (özellikle, yargıçlık gibi, herkesin saygı duyduğu bir uğraş olan kişi için) bu simetrik adı değiştirmek ve herkes gibi bir ad almak gerekliliğini duymadığını söylemiş, haklı olarak "imamı imam yapan cübbesi değildir" demişti."

(Ferit Edgü, Av, s.62)

1928. İmece günü bulutlu, görmeyene ne mutlu.

Beraberce yapılacak bir işte terslikler çıkmasına rağmen yardım edecek kimselerin yılmayıp işe devam etmeleri iş sahibini mutlu eder.

1929. İnce kız donanınca yoğun kız ele varmış.

Narin, kırılgan kimselere bir şeyi beğendirmek çok zordur. Bu kişiler üstün niteliklere sahip olsalar da onlardan aşağı; ancak az seçici kimselerin isteklerine kavuşmaları daha kolaydır.

1930. İneğin sarısı toprağın karası.

Kişiler kullanacakları şeylerin özelliklerini iyi bilmeli, en yararlısı, en verimlisi hangisiyse onu elde etmeye çalışmalıdırlar.

1931. İnek ağzından sağılır.

İnek ne kadar iyi beslenirse o kadar çok ve kaliteli süt verir. Kişiler de çalışanlarına ne kadar geniş ve yeterli olanaklar sunarlarsa o kadar verimli sonuçlar alırlar.

1932. İnek gibi süt vermeyen, öküz gibi kutan sürer.

Basit işlerde varlık gösteremeyen, yararlı olamayan kimseler ağır işlerde çalıştırılırlar.

1933. İniş yokuşun yamacıdır.

Kişilerin yaşamları iniş çıkışlarla doludur. Çünkü yaşamda her an beklenme-

dik olaylar olabilir. Bunun nedeni ise, iyiyle kötünün, doğruyla yanlışın, güzelle çirkinin hep bir arada olması ve birbirlerini tamamlamasıdır.

"Ama bilirsin, iniş yokuşun yamacıdır. acıyla tatlı karşı karşıyadır. Göklerde ayın on beşi karanlık, on beşi aydınlıktır. Yalnızlıktan bunaldığım zamanlarda senin gibi apaydınlık bir kız, bol ışıklı bir yıldız kulübemin içine, kulübemin içine değil, yanlış söyledim, gönlümün içine doluverir."

(Fakir Baykurt, Yüksek Fırınlar, s.112)

1934. İnkar mahkemenin kilidi.

Bir suç karşısında verilecek cezanın önündeki en büyük engel suçlu kimselerin yaptıklarını inkar etmeleridir.

1935. İnsan ayaktan at tırnaktan kapar.
İnsan kulaktan at tırnaktan kapar.

İnsanların da hayvanların da sağlıklı olabilmeleri için dikkat etmeleri gereken şeyler vardır. Vücutlarındaki duyarlı bölgelerin korunmaması her ikisinin de hasta olmalarına neden olur.

"Atalarımızın asırlar önce, kendi gözlemlerine ve tecrübelerine dayanarak söyledikleri sözlerin doğruluğu yeni yeni kanıtlanıyor. Kim bilir kaç yüzyıl öncesine ait "İnsan ayaktan, at tırnaktan kapar" sözü daha geçen ay İskoçya'da yapılan bir araştırma ile doğrulanabildi. Bu araştırmada sağlıklı 90 kişiden ayaklarını 20 dakika süreyle içinde buzlu soğuk su olan bir leğende, diğer 90 kişiden ise ayaklarını iç boş bir leğende tutmaları istendi. Birkaç gün sonra yapılan incelemede, ayaklarını boş leğende tutanların sadece %9'unda, buna karşılık buzlu suda tutanların ise %29'unda soğuk algınlığı geliştiği saptandı."

(Ahmet Rasim Küçükusta, Güneş Gazetesi, 29.12.2005)

1936. İnsan beşer, kuldur şaşar.
İnsan beşer, kuldur bazen şaşar.

İnsanlar zaafları olduğundan bunlara kapılıp yanlış yapabilirler. Kasıtlı yapılmamışlarsa bazen yanlışları hoş görmek yerinde bir davranış olur.

"ŞAHENDE HANIM – Affedersiniz beyefendi, ben öyle yalan dolan kabul etmem

HASAN BEY – Bunu kimse kabul etmez. Fakat ne çare insan beşer, bazen şaşar, derler. En masum kalpler ara sıra yalanda bie nevi vicdan selameti bularak oraya sapıtmaya mecbur oluyorlar."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Aşk Batağı / Hazan Bülbülü, s. 289)

1937. İnsan bilmediğini ayağının altına alsa başı göğe erer.

İnsanlar ne kadar bilgili olduklarını düşünseler de yine de bilemedikleri pek çok konular vardır.

1938. İnsan bir kere ölür.
İnsan iki kere ölmez.

Kişilerin yaptıklarının bir biçimde telafi edilme olanakları varken bir tek ölümün dönüşü yoktur.

"Levon bir ara kilotunun ağırlaştığını hissetti. Korkudan altını doldurmuştu. Pisliği kilotundan bacaklarına doğru süzülürken bir ara kendinden utandı.

"– İnsan bir kere ölür. Ayıp ediyorum."Diye mırıldandı.

Başını kaldırarak tepelerinden çevreyi ısıtan güneşe, gözleri kamaşarak baktı. Dağ yamaçlarındaki bağlara, bahçelere, akarsulara ve canlılara hayat saçıyordu."

(Barbaros Baykara, Nefret Köprüsü, s.209)

1939. İnsan çeşit çeşit, yer damar damar.
Yer damar damar, insan soy soy.

Toprağın her kesiminin ayrı ayrı özellikler göstermesi gibi insanlar da kişilik ve yaradılışça birbirlerinden çok farklıdırlar.

"Günümüzde düşünürler, inanmışlar gördük. Yüreklilik, yanılmışlar gördük. Ölümün üstüne yüreklice, gözünü kırpmadan yürümüşler gördük. Koşullara göre,, yaratılmalara göre, insan kısım kısım, yer damar damar. Ölümün üstüne korka korka yürümüşleri, ama yürümüşleri de gördük."

(Yaşar Kemal, Baldaki Tuz, s.302)

1940. İnsan doğduğu yerde değil, doyduğu yerde.
İnsanın vatanı doğduğu yer değil doyduğu yerdir.
Doğduğun yerde değil, doyduğun yerde.

İnsanlar her ne kadar doğdukları yere özel bir sevgi ve bağlılık duysalar da asıl yurtları geçimlerini sağladıkları yerler olur.

"Herkes kendi avında kuşunda. Çoğu zaten aktı gitti Ege'ye, Antalya'ya... Durumları biliyorsun. Eski aklı erik atalar, doğduğun yer değil, doyduğun yer diye karar vermiş. Biz de buna uyduk."

(Fakir Baykurt, Yarım Ekmek, s. 144)

1941. İnsan eşek olunca, semer vuran çok olur.

Yetenekli kişiler iş bulmakta, geçimini sağlayacak geliri elde etmekte zorlanmazlar.

"Yarın geleceğim. Suçlanmadım, cezalanmadım. çalışmadığım günler ücretimi de vermediler. Hangi nedene dayanarak işe almayacaklar görürüz. Üstelik iş o denli önemli değil. Yeni atelyeler kuruluyor. Birine girerim olmadı. Biz eşek olduktan öte, semer vuran çok..."

(Erol Toy, Gözbağı, s.232)

1942. İnsan / Adam eti ağırdır.
İnsan / Adam yükü ağırdır.

Her aile gelir ve giderlerini kendi kazançlarına göre ayarlar. Aile dışından gelen kimselerin bakımı giderleri arttırdığından birtakım güçlükler ortaya çıkar.

"– İnsan alıştı mı, zor oluyor ayrılması... Ama kendi evinden şaşmayacaksın kızım. Herkes evini bilmeli.

– Doğru. Kızım, daha kal anne, dedi. Olmaz. Evli evine, köylü köyüne. İnsan eti ağırdır amca.

Bunları söyledikten sonra yüzünü pencereye çevirdi. Orada kırmızı mantolu küçük bir kızın hayalini arıyor olmalıydı."

(Sevinç Çokum, Onlardan Kalan, s.20)

1943. İnsan göre göre hayvan süre süre alışır.

Kişilerin bir işi iyice öğrenebilmeleri için öncelikle ustasından o işin nasıl yapıldığını görmeleri gerekir. Hayvanların ise bir işi öğrenmeleri için görmelerine gerek yoktur; onlar kendileri yapa yapa işi öğrenirler.

"Akça'yla sohbette sözü biraz da yalının sahiplerine getiriyoruz. Her iki ailenin de kendisine çok iyi davrandıklarını söylüyor. Ama Kemal Ilıcak'ın Erol Aksoy'dan daha sıcak olduğunu da anlatıyor.

'Peki', diyorum 'Bankanın batmasından sonra yalıya devlet tarafından el konulmasına üzülmedin mi? Bankalarını kötü kullanan patronların bankaları batırmalarına kızmadın mı? Bunca zararın devletin üstüne kalmasına isyan etmedin mi?' Yanıtı, toplumdaki genel tavrı özetler nitelikte.

"İnsan göre göre alışıyor." "

(Kadife Şahin, Milliyet Gazetesi, 14.01.2005)

1944. İnsan insanın / Adam adamın şeytanıdır.

Kötü arkadaşlar / arkadaşlıklar kişileri doğru yoldan saptırıp kötü yola sürüklenmelerine neden olur.

"Makbule Hanım teftiş gününden önce titizleniyordu, akıl kişiye sermayedir diyordu, sonra akıl akıl gel aptala takılma diye ekliyordu, her şeye benzeyen bir şeye benzemez mi diye soruyordum, insan insanın şeytanıdır diyordu, otur sıfıra sıfır elde var sıfır..."

(Barlas Özarıkça, Ters Adam, s.228)

1945. İnsan insanla hayvan hayvanla.

İnsanlar yaşamlarını ve soylarını devam ettirebilmek için diğer insanlara gereksinim duyarlar. Hayvanlar da ancak kendi cinslerinin yardımıyla hayatta kalırlar ve çoğalırlar.

1946. İnsan kendini beğenmese çatlar ölür.

Kişiler hem fiziksel hem de zeka olarak kendilerini beğenirler.

"İnsan kendini beğenmese çatlarmış. Fakat bazıları biraz fazla oluyor. Mesela Çin'de yapılan Dünya Güzellik Yarışması'nda ülkemizi temsil eden Tuğba Karaca... Kendini beğenmese yarışmaya girmezdi elbet ama Çin'de ölçüyü kaçırmış biraz. Dünya güzeli seçilen İrlandalı Rosanna için, "Favori bile değildi, şikeyle seçildi" demiş. "Favori olan bendim"diye de ilave etmiş.

İkisinin birlikte çekilmiş fotoğrafı vardı gazetede. Baktım, baktım... Şu kadarını söyleyeyim, İrlandalı Rosanna değil de Tuğba kraliçe seçilseydi, işin içine şike karıştığına inanabilirdim."

(Pakize Suda, Hürriyet Gazetesi, 13.12.2003)

1947. İnsan kıymetini insan bilir.
Adam kıymetini adam bilir.
İnsan olmayan insan kadri / kıymeti bilmez.

Bir kimsenin sahip olduğu gerçek değerini; ancak o kimsenin değerini ölçebilecek nitelikte olan insanlar anlayabilir.

"...Yarın bir tane koyacağım tomofilin ardına, alıp gitsin, bir kıymetsiz armağanım olsun! İnsanın kıymetini insan bilir. Paranın kıymetini de sarraf!"

(Fakir Baykurt, Keklik, s.104)

1948. İnsan konuşa konuşa / söyleşe söyleşe hayvan koklaşa koklaşa.
Hayvan koklaşa koklaşa, insan söyleşe söyleşe.
Hayvan yalaşarak, insan soruşarak.

Hayvanlar birbirlerini içgüdüyle, koklaşarak tanırlar. İnsanlar ise konuşarak tanışırlar ve akıllarının rehberliğinde tartışarak birbirlerini tanımaya çalışırlar.

"Yarın sabaha konuşuruz, sen yornuğunu al"dedi, odadan çıktı gitti. O çıkar çıkmaz da odaya, onun çıkmasını bekleyen Niyazi girdi.

"Hoş gelmişsin,"diye bağırarak ona sarıldı. "Yaşadın, yaşadın,"diyordu iki sözünün arası. "Yaşadın, yaşadın. Bak, iki insanın bir köprüde karşılaşması, bak, ne işler getiriyor insanın başına. Bak, biz o köprüde karşılaşmasaydık, ne olurdu. İnsanlar konuşa konuşa, hayvanlar koklaşa koklaşa, öyle değil mi İsmail Ağam? Bak ne işler oluyor bak ki, anan seni kadir gecesi doğurmuş, Allah da öyle denk getirmiş."

(Yaşar Kemal, Yağmurcuk Kuşu, s. 136)

"Döndüler, konuşarak armut ağacının altına gittiler, orada karşı karşıya çimenlerin üstüne oturdular. Sorunu enine boyuna konuştular.

"Bir de adamla konuşalım. Hayvan koklaşa koklaşa, insan konuşa konuşa"dedi Poyraz.

Kalktılar çınarların altına yürüdüler. Vardılar ki daha uyuyor Süleyman, durumu hiç bozmadan. Bakıştılar. Bu sefer de zeytinli konağa yürüdüler, böyle giderse Süleyman'ın uyanacağı yoktu. "

(Yaşar Kemal, Tanyeri Horozları, Bir Ada Hikayesi 3, s.17)

1949. İnsan, malı bir dost için kazanır, bir de düşman.

Kişiler hem dostlarına yardım etmek hem de düşmanlarına karşı daha güçlü olmak için mal sahibi olurlar.

1950. İnsan öleceğini bilse mezarını kendi kazar.

İnsanların nasıl ve ne zaman öleceğini ancak Tanrı bilir. O yüzden çoğu kişiler ölüme hazırlıksız yakalanırlar.

1951. İnsan sözünden, hayvan yularından tutulur.
İnsan sözünden, öküz boynuzundan tutulur.
İnsan ikrarından, hayvan yularından tutulur.
İnsan ikrarından, öküz boynuzundan tutulur.

Hayvan yularından, insan ikrarından tutulur.
Hayvan yularından, insan sözünden tutulur.
Adam nefesinden hayvan yularından yedilir.
Er ikrarından hayvan yularından.

İnsanların değeri ve onlarla kurulacak iletişimin kalitesi konuşmalarıyla ve konuşmalarının arkasında durmalarıyla ortaya çıkarken hayvanlardan yararlanılabilmesi ve onların yönetilmesi de yularladır.

"Onlar ta geçen yıl iki misli vereceklerine söz vermişlerdi. Hayvan yularından insan da sözünden tutulur. Senin elin ayağın tutar, onların topunu da eşek sudan gelinceye kadar pataklayacaksın; neleri var neleri yoksa sıyırıp alacaksın! Diyordu."

(Halikarnas Balıkçısı, Aganta Burina Burinata, s. 177)

1952. İnsan yediğiyle değil sindirdiğiyle yaşar.

Kişiler para kazanmakla değil, kazandıklarını doğru ve yerinde kullanarak iyi bir yaşama kavuşurlar. Aynı zamanda insan yaşamakla değil, yaşadığı sürece bilgi ve algılama düzeyini geliştirdiği ölçüde insandır.

"Güzeller güzeli kızım doydun mu?" "Ben doymam nineciğim, ama yetti.." "Ben de az yemeyi severim. İnsan yediğiyle değil, sindirdiğiyle yaşar."

(Fakir Baykurt, Yüksek Fırınlar, s.111)

1953. İnsan yedisinde ne ise yetmişinde de odur.

Kişilerin küçük yaşlarda edindikleri huylarını ve temel alışkanlıklarını değiştirmeleri çok zordur. Yaş ilerledikçe bu huy ve alışkanlıklar da sürer ve tam olarak yerleşir.

"İnsan, yedisinde neyse yetmişinde de odur!" derler. Âmenna! Fakat yedisinde neyse on yedisinde, hatta yirmi yedisinde, pek o kadar «o"değildir de ancak kırka doğru tekrar yedisindekine benzemeye başlar."

(Reşat Nuri Güntekin, Miskinler Tekkesi, s.11)

1954. İnsana döven yarar, deveye diken.

Genelde insanlar korktukları insanlara karşı daha duyarlı davranırlar. Bu hayvanlar için de geçerlidir.

1955. İnsanın / Adamın adı çıkacağına canı çıksın.
İnsanın / Adamın adı çıkmaktansa canı çıkması yeğdir.
İnsanın / Adamın adı çıkmaktansa canı çıkması hayırlıdır.
Bir kimsenin adı çıkacağına canı çıksın.
Bir kimsenin adı çıkmaktansa canı çıksın yeğdir.
Bir kimsenin adı çıkmaktansa canı çıksın hayırlıdır.

Adları kötüye çıkan kimseler ne yaparlarsa yapsınlar bunu değiştiremezler ve yaşamları boyunca bu kötü ad onları zora sokar.

"Bütün bunlar doğru! Fakat insan dünyada namusu için yaşar; biliyorsun değil mi? Ne demiş atalar: Ateş ile barut bir arada durmaz! Hemde ateş olmayan yerden duman tütmez! Namus konusunda Zabat arkadaş, bir insanın adı çıkacağına canı çık-

sın! Belii ya, bizde dedikodu çok! Bu işlerin söylentisi olmuşundan beter! İşte ben şimdi böyle bir batağın içindeyim! "

(Fakir Baykurt, Yüksek Fırınlar, s.212)

"– Bir kimsenin adı çıkacağına canı çıksın daha iyi. Bu atasözünü bilirsin. Bu memlekette ekmek yiyoruz. Adı kötüye çıkmak, hele bu türlüsü insanı bitirir. Böyle, alçaklığın en dibine indirilen bir lânetliye karşı kimsede güven kalmaz. Ticarette doğruluk, onur şarttır. Bunlar da namusla eş anlamlı kelimelerdir.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Namuslu Kokotlar, s.63)

1956. İnsanın / Adamın alacası içinde hayvanın alacası dışındadır.

İnsanların kişilik özellikleri hayvanların deri renkleri gibi ilk bakışta anlaşılamaz.

"Bunlardan başka, Dilara Hanım da ayrıca yürekler acısıydı. Zavallı kadın, evladı gibi sevdiği Feyza'nın felaketini kendi eliyle hazırlamış olmaktan son derece kahırlanmış:

- Ah ! Tevekkeli "hayvanların alacası dışında, insanların içindedir"dememişler ! Ben bilseydim kızımın başını hiç yakar mıydım? Hepimiz, hepimiz aldandık bu işte ! diye günlerce ağlayıp yolunmuştu."

(Kerime Nadir Azrak, Gelinlik Kız, s.348)

1957. İnsanın canı acıyan yerindedir.
İnsanın aklı acıyan yerindedir.
Neren ağrırsa canın orda.

İnsanın neresi acıyorsa, derdi neyse sürekli onu düşünür, başka şeylerle ilgilenmez.

1958. İnsanın eti yenmez derisi giyilmez; tatlı dilinden başka nesi var?

İnsanı insan yapan en önemli özelliklerden biri konuşma yeteneğidir. Güzel konuşan, tatlı dilli kişileri herkes sever.

"Yahu Nalbant, sen iyi insansın, tatlı konuşuyorsun!"

"Konuşuyorsam getir anamı! Oğlunun öğretmen olduğu köyü tanısın. Belki burada da vardır ekmeği yenecek, çayı içilecek komşu. Değilse insan insanı ne yapacak? İnsan eti yenmez derisi giyilmez."

(Fakir Baykurt, Özyaşam 3 - Kavacık Köyünün Öğretmeni, s.39)

1959. İnsanın soyu bir, huyu bindir.

Aynı soydan gelseler de kişilerin her birinin bir diğerinden ayrılan türlü türlü huyları vardır.

1960. İnsanın söz anlamazı, atın gem almazı.

Huysuz bir ata gem vurmak da aklı kıt, söz anlamaz kişilere laf anlatmak da çok zordur.

1961. İnsanoğlu çiğ süt emmiş.

İnsanlardan her zaman iyi ve doğru davranışlar beklenilemez. Kişiler kimi zaman şaşkınlık yaratabilecek kötülükler de yapabilirler.

"Son zamanlarda İsmail Ağa Adana'da Ramazanoğluylan, Kozanda Kurdoğlu, Antepte Canbolatoğluylan konuşuyormuş. Onlarla sıkı fıkı olmuşmuş. Bunun arkasında bir şeyler olmasın? Yoksa, canından çok sevdiği Paşasını öldürteceği, öldürtüp yerine geçeceği, dedikodu da olsa ortalıkta nasıl dolaşırdı? Vardı, bunun altında bir şeyler vardı... Bir adam vardı ki gözünü daldan budaktan sakınmaz. Bu da kim olabilirdi, İsmail Ağa mı? İsmail Ağaysa onu canından da fazla severdi. Ama insanoğlu çiğ süt emmiştir, belli olmaz ki..."

(Yaşar Kemal, Yağmurcuk Kuşu, s.379)

1962. İp ince yerinden / inceldiği yerden kopar.

İşler hep en canalı ve duyralı noktalarından bozulur. Kimi sorunlar hep güçsüz ve yoksul insanları bulur.

"AYNUR –Malımız mülkümüz bize yeter. Kimsenin malında gözümüz yok. İftira taşın bize dokunmaz. İnsan ettiğini bulur, ektiğini alır. Bunu böyle bil.

FADİME – Haydi oradan. İp inceldiği yerden kopar. Senin akıl satmanı kaç paraya alırım ben. Erkek erkektir, iki karı da alır, isterse üç de. Kısır karının aklı olsa kendisi evlendirir kocasını. Siz de gerçek hısım olsanız onun önüne düşüvermezsiniz."

(Feridun Ankara, Kuma, s.13)

1963. İp kırıldığı yerden ulanır.
İp kırıldığı yerden bağlanır.
İp koptuğu yerden ulanır.
İp koptuğu yerden bağlanır.

Bir iş neresinden bozulmuşsa düzeltilmeye de oradan başlanır.

Küsen iki kişiyi barıştırabilmek için öncelikle kırgınlığı başlatan nedeni ortadan kaldırmak gerekir.

"Bu saatten sonra Meclis'te "Çankaya turları"olsa ne yazar, olmasa ne?

Herkes biliyor ki artık atılacak tur "nafile tur."

Öyleyse "kim kimi aldatıyor?"

Kim kimi oyalıyor?

İp koptuğu yerden bağlanır.

İp Meclis'te koptu.

Yine Meclis'te bağlanmalı."

(Yavuz Donat, Sabah Gazetesi, 03.05.2007)

1964. İs karası çıkar, yüz karası çıkmaz.
Kazın karası çıkar, yüz karası çıkmaz.

Kimi işlerde yapılan yanlışlıkları düzeltmek olasıdır. Ancak kişilerin utanacakları yüz kızartıcı suçlarını düzeltmek hiç de kolay değildir.

1965. İsin yanına varan is, misin yanına varan mis kokar.
Miskçiyle konuş, miskine bulaş, pisçiyle konuş, pisine bulaş

Yakın arkadaşlar birbirlerini etkilerler. İyi arkadaşlar iyi, kötü arkadaşlar ise kötü huylar aşılarlar. Arkadaşlar iyi kişilerden seçilmelidir.

1966. İslâm'ın şartı beş, altıncısı insaf demişler.

İslâm'ın şartı beş, altıncısı haddini bilmek.

İslam dininde beş temel şart vardır. (Kelime-i Şehadet, namaz, oruç, zekât ve hac) Bunlara bir tane daha eklense idi bu, insaf olurdu. Çünkü insaf insanlar için en az öteki şartlar kadar önem taşımaktadır.

"Borsanın tasarruf genelgesi kapsamında düşünülmemesi görüşündeyim. Borsanın "kamu kurumu"sayılması bile bu uygulamayı haklı gösteremez. Örneğin, Merkez Bankası da bir kamu kurumudur ama tasarruf genelgesi kapsamında değildir. Olmamalıdır, da. İslamın şartı beş, altıncısı insaftır.

Burada, tartışılması gereken tasarruf genelgesi değil, borsanın kendisidir."

(Yaman Törüner, Milliyet Gazetesi, 05.11.2005)

1967. İstediğini söyleyen, istemediğini işitir.

İnsanlar kötü söz işitmek istemiyorlarsa, kötü söz söylememelidirler.

"Çiçek, kimseyi hedef almak istemediğini belirterek şunları söyledi: "Anayasa Mahkemesi kapatılır mı kapatılmaz mı tartışmasıyla ne elde edeceğiz? Kimse Meclis'i yok farz ederek bir yere varamaz, 1961 Anayasası'ndan bu yana da Yüce Mahkeme'nin yeri de bellidir. 'Yaş sınırımız 67'ye çıksın, özlük haklarımızda iyileşme olsun' diye gittikleri yer yine Meclis'tir. Kimse yargıyı medyatik hale getirmesin..."Çiçek, konuşmasını başka bir ata sözü ile tamamladı:

"İstediğini söyleyen, istemediğini işitir..."

Kim üstüne alırsa..."

(Muharrem Sarıkaya, Sabah Gazetesi, 03.05.2005)

1968. İsteyenin bir yüzü kara, vermeyenin iki yüzü.

Kimi gereksinimleri nedeniyle karşısındakinden bir şeyler isteyen kimseler genellikle bundan utanırlar. Ancak asıl utanması gerekenler onların durumlarını anladıkları halde yardım etmeyenlerdir.

Hükümetin bir planı programı var mı, dinlemeden, Başkana yapıştınız: Su da su! Ne bilir Başkan sizin köyün suyunu? İsteyenin bir yüzü kara, vermeyenin iki yüzü! O da peki dedi.

(Fakir Baykurt, Köygöçüren, s.273)

1969. İş amana binince kavga uzamaz.

Kavga eden taraflardan birisinin alttan alması kimi durumlarda iyidir.

1970. İş anlatılıncaya kadar baş elden gider.

Kişiler artık durdurulması mümkün olmayan bir kavganın içinde yer aldıklarında, dertlerini anlatmalarına fırsat olmadan başlarına kötü bir şeyler gelir.

1971. İş insanın aynasıdır.

Birisi iyi tanınmak isteniyorsa bunun için o kimsenin yaptığı işe bakılmalıdır. İşinin niteliği o kimsenin yeteneğini ve tutumunu da belli eder.

"Yaşıyla ölçülemeyecek derecede kendisine çeki düzen vermeye uğraşmış olan hanım:

- Zarafet, sen onlara uyma... Kişinin hali, tavrı kendi aynasıdır. Karlar yağsa kış değil mi? Kişi halini bilse hoş değil mi? Gülen kendine güler. Onlara kim gülsün?"

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Şıpsevdi, s.44)

1972. İş insanın kalayı.

Çalışma ve başarı insanı başat kılar.

1973. İş işin aynasıdır.

Kişilerin bir işi yapma aşamalarındaki tutumları başka işleri de nasıl yaptığı hakkında az çok bilgi verir.

1974. İşçi kırk yılda, tüccar kırk günde.
Rençber kırk yılda, tüccar kırk günde.

Ticaretle uğraşanlar bazı durumlarda kısa sürede çok büyük paralar kazanabilirler.

1975. İşin sonuna bakmalı.
Her işin sonuna bak.
Önüne bakma, sonuna bak.

Zor durumda da olunabilir, iyi durumda da olunabilir; önemli olan sonunda içinde bulunulan durumdur.

1976. İşin yoksa şahit ol, paran çoksa kefil ol.
İşin yoksa şahit ol, borcun yoksa kefil ol.
Borcun yoksa kefil ol, işin yoksa şahit ol.
Paran çoksa kefil ol, işin yoksa şahit ol.
Borcun yoksa kefil ol, işin yoksa şahit ol.

Kişiler dertsiz başlarına dert açmak istiyorlarsa tanık veya kefil olabilirler. Çünkü tanık olanların işlerini bırakıp mahkemeye gitmek zorunda olmaları gibi kefil olanların da borçlu kimse borcunu ödemediğinde bu borcu ödeme zorunlulukları vardır.

""– Şu yaralıya bir baksaydı be ustam...

– Bırak şimdi yaralıyı maralıyı, yürü!... Hastanede, karakolda uğraşacak zamanımız yok!

– Yoktur, yok!..

– Tarık yazılmaya da bakma... işin yoksa mahkemede tanık ol, paran çoksa kefil ol...

– Aman gidilsin ustam, yola çıkılsın...

– Hiç durulmasın hem...çıkılsın..."

(Tahir Kutsi Makal, Kamyon, s.129)

1977. İşine hor bakan boynuna torba takar.
Sanatını hor gören boğazına torba takar.

Yaptığı işi küçümseyip yeteri kadar çaba göstermeyen kimseler işten kazanç sağlayamayıp parasız kalırlar. Parasızlık ise sonunda kişilerin başkalarına muhtaç olmalarına neden olabilir.

1978. İşini kış tut da yaz çıkarsa bahtına.

Kişiler bir işi yaparken çıkabilecek tehlike ve güçlükleri düşünüp önceden önlem almalıdırlar. Sonuçta iş sorunsuz bitse de en azından önceden aldıkları önlemler işin kolay yürütülmesine neden olduğu için daha az zarar görürler.

"Üç yüz sayfa yazacaksan biz seni lafa tutmayalım. Haydi kolay gele! Demek her gün on sayfa yazacaksın. Eh biraz kendini sıkıver. Gençlik gücü var ne olsa! Sen işini kış tut, yaz gelirse daha iyi!"

(Fakir Baykurt, Özyaşam 5 – Bir TÖS Vardı, s.401)

1979. İşkilli büzük dingilder.

Gizlediği bir ayıbı olan kimseler söylenen herhangi bir sözden etkilenerek davranışlarıyla kendilerini ele verip dikkatleri üzerlerine çekerler.

"Ayşe Teyze' nin sık sık dediği gibi: "İşkilli büzük dingilder."kendi durumun normal olmayınca küçüklüğünden beri o sıradışı genetik bozukluk nedeniyle üzerinde oluşan baskı da iyiden iyiye açığa çıkıyor ve art niyet aramaya eğilimli hale geliyorsun. Hele günlerdir cadı masalları, gizemli tarikat efsaneleri ve bilmem kaç binyıl önce birilerinin çiziktirdiği birtakım yazıtlara böylesine yoğunlaşınca."

(Burak Eldem, Seni Tılsımlar Korur, s.202)

1980. İşleyen demir pas tutmaz / paslanmaz.
İşleyen demir ışıldar.
Çalışan demir paslanmaz.
Çalışan demir ışıldar.
İşleyen anahtar ışıldar.

Tembel kimseler zamanla iş yapma yeteneklerini yitirirler. Çalışan kimseler ise günden güne daha yararlı ve verimli işler yaparlar.

"Ayrıca, bütün gerçek ilişkilerde olduğu gibi, burada da insanın ortaya kalbini koyması adettendir. Kalp ortaya kondu mu, işleyecek demektir. "İşleyen demir paslanmaz"sözü, her kalp için geçerli değildir. Özellikle işlemeye alışkın olmayan kalpler çok kolay bozulurlar. Devreler iflas eder, kablolar birbirine dolanır."

(Tuna Kiremitçi, A. Ş. K. Neyin Kısaltması, s.154)

"Klinikteki doktor, "Bak, yeni çıkıyorsun, vücudun temizlendi, sakın öyle viskiye falan saldırma", dedi ama, "Şaraba saldırma", demedi... İşleyen demir pas tutmaz. Formuma kavuşmalıyım. Bu akşam normal istidadıma ulaşmak için fırsatım var. Yani iki şişeyle talim yapmalıyım."

(Hakan Karahan, Azrail, s.23)

1981. İşleyen eşeğin boynu boncuklu olur.

Kişiler iyi iş çıkardıklarında karşılık olarak ödüllendirilirler. Her başarıyla ödülün sayısı da kalitesi de artar.

1982. İşret insanın mihengidir.

Kimi insanın gerçek yüzünü görebilmek için onu içki masasında tanımak gerekir. Çünkü içkili insan gevşer ve ayıkken söyleyemediği ne varsa ortaya döker.

1983. İştah dişin dibindedir.
İştah dişin altındadır.

Kişilerin iştahlarını açabilmeleri için yiyeceklerden bir parça tatmaları yeterlidir.

"– Biraz süt iç bari... Açlık da insanı hasta eder.

– Hiç iştahım yok.

– İştah dişin altındadır. Büsbütün kendini kapıp sal verme kadınım. Birat gayret et."

(Mahmut Yesari, Çoban Yıldızı, s.330)

1984. İşten artmaz, dişten artar.
İşten artmaz, dişten artar, dişten de artmaz dişiden artar.
Ya işten artar, ya dişten.

Bir evde para ve mal elde edebilmek için yiyeceklerden tutum önemlidir; ancak bu işin daha iyi başarılabilmesi için evin hanımının tutumlu olması da çok önemlidir.

"– Yetinmeyi öğrensinler ağam. İşten değil, dişten artar demiş atalarımız. Biraz kıssınlar boğazlarını. Kıssınlar ki size yük olmaktan vazgelsinler."

(Erol Toy, Toprak Acıkınca, s.454)

"– Mehmet bey... Nasıl başardınız?

– Yavuz bey... Üç anahtarım var.

1- İşini ve eşini seveceksin.

2- ARGE hayattır... Toprağa atılan tohumdur... ARGE'yi ihmal etmeyeceksin.

3- Para, ya işten artar, ya dişten... Hem işten artıracaksın, hem de dişten... Türkiye zor durumda... Eskisinden çok çalışıp, eskisinden az harcayacaksın."

(Yavuz Donat, Sabah Gazetesi, 15.04.2003)

1985. İt ağzını kemik tutar.

Kötü ve edepsiz kimselerin ağızlarını kapayabilmek için onlara az da olsa bir çıkar sağlamak yeterli olur.

"Murad iki adım attı öne doğru:

– Bunca yıl hep senin dediğin oldu Hüseyin ağa.. gayrı insanlığım uyandı... Senin gapında bir köpek gibi çalışmaktan bıktım gayrı!.. İt ağzını kemik tutar dirler, felâgin bu lâf bize göre deel ağa! Sen o kemikleri mutar gibilerine at! Ben bullardan gideceem ağa..."

(Oktay Verel, Kuklalar, s.44)

1986. İt, boku acından yer.

Güçsüz, yoksul kimseler yaşamlarını devam ettirebilmek için başkalarına iğrenç ve ters gelen işleri bile yapmaya razı olurlar.

"– İt boku niye yer? Açlıktan. Ben de yiyeceğim...

– Yarım ağız konuşma. Üstesinden geleceksen ben ekinimi ektirecek yol buldum.

– De bakalım hele!"

(Ümit Kaftancıoğlu, Yelatan, s.176)

1987. İt değmekle deniz pis olmaz.
İt işemekle deniz pis olmaz.
İt ürümekle deniz pis olmaz.
Köpek havlamakla deniz mundar olmaz.
Köpek yestehlemekle deniz mundar olmaz

Dürüstlüğü, güvenirliliği herkesçe kabul edilen kişiler, aşağılık kimselerin çamur atmasıyla değerlerinden bir şey yitirmezler.

"Benim ahımla bir sene yatacaktın. Tamam! Lakin sen başkalarından da ah almışsın. Öyleyse çıkamazsın! dedi.

– Hele çıfit!

– Doğru da söyledi Aka ! Bak çıkamadık.

Bırak, "köpek havlamakla deniz mundar mı olur? "Allah'ın işi yok da Yahudi kızlarının ahını mı hesaplıyorlar? İşte önümüzde dağ gibi af var. 'Harp biterse af sağlam!' diyorlar... Sen daha iyisini bilirsin ya!"

(Kemal Tahir, Damağası, s.177)

"– Sen Telâş etme Azmiye'ciğim ben dostumu, düşmanımı bilirim. O sarhoş oğlanın sözlerine bakıp da senin iyiliklerini unutur muyum hiç?!. Köpek yestehlemekle deniz mundar olmaz."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Kaynanam Nasıl Kudurdu?/Muhabbet Tılsımı, s. 46)

"Onu sen bana bırak! Gider konuşurum. En kötüsü, bize sövecek değil mi? Sövsün varsın... İt ürümekle deniz mundar olmaz."

(Kemal Tahir, Köyün Kamburu, s. 22)

1988. İt ekmekten kaçmaz.

Kendilerinden başka kimseyi umursamayan kişiler, menfaatlerinin söz konusu olduğu işleri yapmaktan asla kaçmazlar.

1989. İt iti ısırmaz.
Domuz domuzu çalmaz.
Karga karganın gözünü oymaz.

Saldırgan, edepsiz kimseler kendileri gibi olanlara sataşmazlar.

"Zarfı açtım. Milli Eğitim Müdürlüğündendi yazı. Görülen lüzum üzerine bölgemin değiştirildiği bildiriyordu. İt iti ısırmazmış, Sıtkı Bey, muradına ermişti demek... Her türlü olanak ellerindeydi. Yapılacak bir şey yoktu. Çaresiz gidecektim...

Kazdağı'nın moraran yamaçlarına, Sarkız bakıp kaldım...

Altı yıl önce, donuk bir kış denizi gibi seriliverilmişti önüme şu ova, Hamazçaklılında durup, körfeze bakmıştık otobüstekilerle.

(Mehmet Başaran, Yüreğin Sesi Zeytin Ülkesi, s.128)

"Ekspertiz yapmakla görevlendirilen Pavlesku adındaki hekim ise, Hipokrat'ın yeminini unutup, bir ata sözünün gösterdiğine göre "Karga karganın gözünü oymaz!" diyen yanlış anlayışla, hakikati alçakçasına saklamasını başardı."

(Emin Atilla, Ali ve Ayşe, s.68)

1990. İt iti yemiş kuyruğuna gelince "Bizim it"demiş.

Aralarında bağ olan kimseler birbirlerine ne kadar kızgın veya kırgın olsalar da başları derde girdiğinde birbirlerine yardım etmekten kaçınmazlar.

1991. İt itin ayağına basmaz.
İt itin kuyruğuna basmaz.

Başkalarına kötülük etmede aynı yolu benimseyenler birbirlerine zarar vermezler.

"Bize her çeşit silah verecek. Bilirim it itin ayağına basmaz. Bize silah veren İngiliz gâvuru Ermeni'yi bizden daha çok gözetir ama varsın gözetsin. Bizim din kuvvetimiz onların hakkından gelir."

(Ömer Polat, Saragöl, s.98)

"Bütün bunlar, bağışlama düşüncesi, hem de babasının malını bağışlar gibi bağışlama düşüncesi onu kıvanca gömüyordu ama, mutlu değildi. İçinde bir korku, onulmaz bir sıkıntı vardı.

Haydi borçları bağışladık diyelim, bundan sonra Kırlangıç güvenir de alışveriş eder miydi? Adile, kırk yıllık kapılarına bunu yapanlar, bizlere neler yapmaz ki, demezler miydi?

"İt itin kuyruğunu ısırmaz. Ve de hiçbir vakit."

(Yaşar Kemal, Yer Demir Gök Bakır, s.133)

1992. İt itin kuyruğunu bırakmaz.

Güçsüz ancak saldırgan kimseler güçlü görünebilmek için kendileri gibi olanlarla bir arada olmayı tercih ederler.

1993. İt kağnı gölgesinde yürür de kendi gölgesi sanırmış.

Aklı kıt kimseler başkalarının korumasıyla yaşamlarını sürdürdüklerini unutup kendilerinin güçlü olduklarına inanırlar.

"– Bire heyri, şaşırdın gene... Sen bu bizim Zübükzade İbraam'ı bilmez gibi konuşuyorsun. Yahu bu İbraam, gazetelerde resmini gördüğü vekille hemen kendini arkadaş bilmez mi? Şimdi bu vali ne yapsın? Hadi Bey'le arkadaş olmadıklarını nerden bilsin... Gidip de bir vekile de, "Zübükzade İbraam çok yakın arkadaşınız mı?"diye soramaz ya... Gördün mü, ister istemez, herif yutacak bu dolmayı... Ne demişler; "İt kağnı gölgesinde gider de, kendi gölgem sanırmış"Bu bizim Zübük de şimdicik vekilin gölgesine girdi işte. Sen de allasen, bilmez gibi konuşuyorsun..."

(Aziz Nesin, Zübük, s. 92)

1994. İt kışı geçirir ama gel de derisine sor.

Çaresiz, güçsüz, kimsesiz insanlar karşılaştıkları güçlükleri bir biçimde atlatsalar da ne kadar acı ve sıkıntı çektiklerini bir tek kendileri bilirler.

1995. İt kursağı yağ götürmez.

Değersiz kimselere değerli nesneler teslim edilmemelidir.

"– Gayrı bir bütün sırrımızı açalım mı? Şunu aklına koy iyicene... Muhtar arif olacak namussuz bana karakolda ne dese iyi? "Kızı aile yapmak için mi alacaksın, malım için mi alacaksın. Lakin it kursağı yağ götürmez. Benim malım kılçık... Boğazına düğümlenir ki değme yutkunmayla çıkaramazsın. Vazgeç!"dedi. Ben de şart ettim."

(Kemal Tahir, Rahmet Yolları Kesti, s.198

1996. İt sürü para kazan.
İt sürü akça kazan.

Geçimini sağlamak için namusuyla para kazanmak isteyenlerin başkalarınca küçük görülen işleri yapmaları ayıp değildir.

1997. İt ulur, birbirini bulur.

Zararlı, saldırgan kimseler bir yerde varlıklarını belli etmek için seslerini yükseltince aynı amaçta olanlar hemen onun etrafında toplanırlar.

1998. İt ürür, kervan yürür.

Doğru ve yararlı bir yol izlediğine inanan kimselerin önüne onları bu yoldan saptırmak isteyen kötü niyetli kişiler çıksa da bunlara aldırış etmemeleri ve yollarından dönmemeleri gerekir.

"Hacı Kadir, "Bu kadar canım!"dedi. "Ben de aynen böyle dedim. Kır Temel ta ezelden beri muhaliftir! Hem de münafik! Bunu da herkes bilir. Bunda kalkıp gidecek ne var?"Beni tutup oturtmaya çalıştı. "Otur, haydi otur!..""Otur Muhtar!"dedi Tuluğ Paşa da. "Muhaliflere aldırmayın! Ne demişler: İt ürür, kervan yürür..."Oturacaktım, baktım Tuluğ Paşa da saçmalamaya başladı it, kurt diye."

(Fakir Baykurt, Amerikan Sargısı, s.122)

1999. İt yal yediği kapıyı bekler.

Köpek bile yararlandığı yeri sahiplenir ve orayı korur. İnsanlar da ekmek yedikleri, yararlandıkları yerleri benimsemeli, koruyup kollamalıdırlar.

2000. İte vurmazlar sahibinin hatırı var diye.
İte hoşt demezler sahibinin hatırı var diye.

Birinin yönetiminde çalışan kimselere gelebilecek her zarardan doğrudan yönetici de etkilenir. Bu nedenle çalışanlara karşı daha dikkatli davranılmalıdır.

2001. İti ite salarlar.

Kavgacı, saldırgan bir kişiyle başa çıkabilmek için en az onun kadar kavgacı ve saldırgan birini karşısına çıkarırlar.

2002. İti / Köpeği öldürene sürütürler.

Olumsuz sonuçlar alınan işi onu bu duruma getirene düzelttirirler.

"Recep biraz düşündü;

"-Öyle ya... Deh demiş dünyayı, çüş deyip biz mi durduracağız abi?.. İtin leşini kime sürütürler? Gebertene sürütürler... Bir günlük beylik beyliktir... Çekelim kafaları, bakalım keyfimize..."

(Kemal Tahir, Yorgun Savaşçı, s.176)

2003. İtin / Köpeğin ahmağı baklavadan pay umar.

Akılsız kimseler sahip olamayacakları şeylerden yine de yararlanabileceklerini düşünürler.

" "Ayda 551 lira ne ki.." diyenler için hesabın sonu şöyle.. On iki çarpı 551 lira.. Yılda altı bin altı yüz on iki lira eder.. Onu da yirmi yılla çarp.. Yüz otuz iki bin iki yüz kırk lira.. Rakamla 132 bin 240 YTL. Haydi bakalım.. Şimdi Hacı Hasan Kemiğiniz'in altında tatlı bir sızı hissettiniz mi? Yasanın lafı ilk çıktığında ben de heyecanlanmıştım.. Hani "İtin ahmağı baklavadan pay umarmış.."derler.. Benim halime uyanı da buydu. Gazetelerin hesapları beni çabuk ayılttı.. "Yüz bin lira borç alıp, ayda bin küsur taksit ödeyeceğime.." Böyle akıl verdim kendi kendime..O taksitlerle her yıl bir Rio bir de Las Vegas yaparım.. Beş yıldızlı otellerde kalır, şanıma şan katarım."

(Selahattin Duman, Vatan Gazetesi, 25.02.2007)

2004. İtin çakşırı olmaz.

Kimi kişilerin yapacakları kötülükleri önlemek ve bunun için önlem almak olası değildir.

2005. İtin / Köpeğin duası kabul / makbul olsa gökten kemik yağar.
İtin / Köpeğin duası kabul / makbul olsaydı gökten kemik yağardı.
Duaları kabul olsa, köpekler kasap olurdu.

Kötü kimselerin her istedikleri olsaydı dünya yalnızca onların işine yarayan şeyler ve durumlarla dolardı.

"Nankörler, dedi. İyilik bilmezler ki. İnsan değerinden anlamazlar ki...Yine de küfrederler. Bre nabekarlar,hiç olmazsa parayı alırken içinizden küfretmeyin değil mi? Ne gezer? Bin lanet yağdırırlar. Bin küfür sıçratırlar üstüne. Bir fiske bile deymez ona. Köpeğin duası kabul olsaydı gökten kemik yağardı."

(Erol Toy, Acı Para, s.153)

"Kötürüm olsun elcezlerin Bayraam!"Kollarıyla başını saklayıp inledi Hatça. "Sust! Sust!.." çekti Bayram. "Sust! Duaları kabul olsa, köpekler kasap olurdu, sust!.." Susturup bir daha, bir daha vuruyordu."

(Fakir Baykurt, Kara Ahmet Destanı, s.55)

2006. İtin gönlüne kalsa günde bir leş yer.

Kötülük yapmayı huy edinen kimseler rahat bırakılsalar her gün kötülüklerine yeni bir tane eklemekten çekinmezler.

2007. İtin ısısı var ise, tavşanın dahi Tanrısı vardır.

Saldırgan kimseler kendilerini koruyan güçlü kişilere güvenerek güçsüzlere sıkıntı verseler de elbet Tanrı da onlara cezalarını verir. Çünkü güçsüz insanların Tanrı'dan başka sığınacak kapıları yoktur.

2008. İtin kuyruğu kalıba konmakla doğrulmaz.
İtin kuyruğunu kalıba koysan yolda gene eğritir.

Karakteri oturmamış serseri kimselere doğru yolu göstermeye çalışmak boşunadır. Onlar yine kendilerince doğru olanları yapmaya devam ederler.

2009. İtin yatağında ekmek ufağı bulunur mu?

İşe yaramayan, değersiz kimselerden ve çevrelerinden yardım beklemek ya da verimli işler ortaya koyacaklarını düşünmek boşunadır.

2010. İtle / Köpekle dalaşmaktan çalıyı dolaşmak yeğdir.
İte / Köpeğe dalanmaktan çalıyı dolanmak iyidir.
İte / Köpeği dalanmaktan çalıyı dolanmak yeğdir.
Çakala dalanmaktan çalıyı dolanmak iyidir.

Terbiyesiz, saldırgan kimselerle kavgaya tutuşmamak hatta onların bulundukları yerlerden uzaklaşmak gerekir.

"– Geliyorlar beyim. Iskaranın kilidi açıldı. Ben gideyim de tekrar gelirim.

– Sen bilirsin. Oturuyorduk. Merak etme sana bir şey yapmazlar.

– "İtle dalaşmaktansa çalıyı dolaşmak yeğdir"beyim.

Kel Yiğit gitti. Cemal, tercümeyi önüne aldı. Ayak seslerini duymamış gibi dalgınlığa vurdu."

(Kemal Tahir, Damağası, s.186)

2011. İtle yatan bitle kalkar.

Kötü ortamlarda kötü kişilerle haşır neşir olanlara ortamın ve kötü kişinin kötülükleri bulaşır.

2012. İven kız ere varmaz, varsa da baht bulmaz.

İşlerinde aceleci davranan kimseler sonuca ulaşamazlar, ulaşsalar da olumlu sonuçlar elde edemeyip bundan mutsuz olurlar. Evlilik de aceleye getirilmemesi gereken bir konudur. Sıkıntıya girmemek için aceleci olunmaması gerekir.

2013. İven sinek süte düşer.

İşlerini aceleyle yapan kimseler sonuçta o işten büyük zararlar görebilirler.

"MALAZGİRTLİ: - İmparator çok ivdi kaldı.

M. KADISI: - İven sinek süte düşer ivmekle yol alınmaz."

(Remzi Özçelik, Büyük Köprü, s.84)

2014. İyi adam eşeğinden iyi karı döşeğinden belli olur.

İşini iyi yapan erkek kullandığı araçların bakımından, ev işlerini iyi yapan kadın ise evinin düzeni ve temizliğinden belli olur.

"Kır Abbas elini eşşeğin semerine koydu. Eşşek gocundu. "Yağır mı olmuş sırtın?" Semeri biraz kaldırdı, eşşek çöküverdi. "Hımmm!" dedi kendi kendine. "İyi adam eşşeğinden, iyi karı döşeğinden belli olur!" Kol kırılır boyna yük olur. Kol kırılır boyna yük olur ellere varıp sızlayıp buzlamayalım ben yarın eşşeğe binip Burdur'a gitmeye karar verdim!.."

(Fakir Baykurt, Kaplumbağalar, s.12)

2015. İyi adamın karısı, kurna başında belli olur.

Kadının kocası tarafından ne kadar ilgi ve sevgi gördüğü yüzünün, vücudunun güzelliğinden belli olur. Mutsuz kadın üzüntüden zayıflarken mutlu olanlar ise bakımlı olurlar.

"O tevhit denilen adamın elinde, bir deri bir kemikten ibaret kalmıştı işte. İyi adamın karısı kurna başında belli olur derlerdi ya, tas tamam doğruydu bu söz. O dışarıda istediği kadar iyi olsun, hepsi gösteriş, hepsi..."

(Muzaffer Arabul, Çakrazlar, s.297)

2016. İyi evlat babayı vezir, kötü evlat rezil eder.

Babanın saygınlığı açısından çocukların tutum ve davranışları son derece önemlidir.

2017. İyi ile konuşan çuvalına un doldurur.

Bir şeye gereksinimi olan kimseler dürüst, iyi karakterli kişilerle konuşup dertlerini anlatırlarsa mutlaka onlardan yardım görürler.

2018. İyi ipek kendini kırdırmaz, iyi kadın kendini dövdürmez.

Kadın eviyle ve kocasıyla ne kadar ilgilenir, kocasına ne kadar saygı gösterirse kocasından da o kadar sevgi ve şefkat görür.

2019. İyi kadının kocası cübbesinden bellidir.

Kadının ne kadar temiz ve ev işlerinde ne kadar becerikli olduğu kocasını temiz giydirmesinden belli olur.

2020. İyi nasihat verilir, iyi ad verilmez.

Kişiler başkalarından çeşitli konularda öğüt alabilirler. Ancak ün alamazlar. Kişilere ün kazandıran kendi eylemleridir.

2021. İyi olacak hastanın hekim ayağına gelir.

Kimi sorunların çözümünde beklenmedik bir anda ortaya çıkan rastlantılar emek vermeden sorunun çözülmesini sağlayabilir.

"Önce Aşık Ali doğrulup oturdu, arkasından da ötekiler. Birbirlerine bakışıp kaldılar, ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Birden Aşık Ali'nin yüzü güldü, karşıda harman savuran adamı görmüştü: "Bakın, orada bir kişi harman savuruyor. "Ötekilerde adamı gördüler, sevindiler. Hiç konuşmadan, Aşık Ali önde, ötekiler arkada, harman savurana gittiler. "Selamünaleyküm." Adam sevindi: "Aleykümselam! Buyurun, buyurun. İyi olacak hastanın doktor ayağına gelirmiş. Harman savurmasını bilir misiniz?" "

(Yaşar Kemal, Hüyükteki Nar Ağacı, s.83)

2022. İyi olursa Allah'tan kötü olursa kuldandır.

Kişiler yaşamlarında gördükleri iyilikleri, kazandıkları başarıları Tanrı'ya, kötülük ve başarısızlıkları diğer insanlara bağlarlar.

2023. İyi öküz dengine düşmez.

Kişiler ne kadar iyi niteliklere sahip olsalar da kendileri kadar iyi olanlarla birlikte olma olanağını her zaman yakalayamayabilirler.

"Gönül yüksekliği bilmez. Karıncayı incitmez. Ağzından kötü söz çıkmaz... Dört okka adam... Alacağı kız yaşadı! İyi öküz dengine düşmez derler ya... Meryem gibi bir kancık ister buna. Gözel diller ile tatlı diller ile gönlünü alacak... Dağın başında öpüp okşayacak... Kafasına kalbine kuvvet verecek..."

(Fakir Baykurt, Onuncu Köy, s.92)

2024. İyi söz demir kapıyı açar.
Güzel söz demir kapıyı açar.

Kişiler tatlı dille en zor işleri bile çözebilirler.

2025. İyi türkü kırk gün söylenir.

Kimi güzel işler bile belli bir süre sonra olumlu etkilerini kaybederek kişilere bıkkınlık vermeye başlayabilir.

"Çaresiz, ertesi gün bir şeyler bölüp vermiş bizimkine... Biz odamıza çekildik. Ağam da sofrada küplere bindi. Buz duyalım diye sesine keyif verdiriyordu. Esti, yağdı. Ben heç oralı olmadım. Eyi türkü kırk gün söylenir. Üç beş gün sonra enişti. Evimiz bir, kazan birdi emme soframız sapa oldu. Ağam kendine yediremedi. Er vade o gün, bu gün bin başım emsal çoluksuz çocuksuz sofraya oturmadım."

(Abbas Sayar, Dik Bayır, s.37)

2026. İyiliğe iyilik her kişinin kârı, kötülüğe iyilik er kişinin kârı.
Kötülük her kişinin kârı, iyilik er kişinin kârı.

İyilik gördüğü kişiye karşı herkes iyilik yapmaya çalışır. Ancak kötülük gördüğü bir kimseye iyilik yapanlar yalnızca olgun ve alçak gönüllü insanlardır.

"İsmail: Çok iyi edersin Recep emmi, çok iyi edersin. Varsın o istediği kadar kötülük etsin. Siz hep iyilik edin de o utansın. Ne demişler: iyiliğe iyilik her kişinin kârıdır, kötülüğe iyilik er kişinin kârıdır."

(Ali Yürük, Çatallı Köy, s.36)

2027. İyiliğe iyilik olsaydı, koca öküze bıçak olmazdı.

Yapılan iyilik her zaman takdirle karşılanmayabilir. Eğer iyiliğin değeri bilinseydi iyilik edenler her zaman hak ettikleri karşılıkları alırlardı.

2028. İyiliğe kemlik alemde olagelmiş olagider.
Her kemlik bir iyiliğin mükafatıdır.
Her kime iyilik edersen, sakın ondan kendini.

İyiliğe nankörlükle karşılık veren kimseler geçmişte var oldukları gibi gelecekte de var olacaklardır.

2029. İyiliğe "nereye gidiyorsun"demişler, "kötülüğe"demiş.

Çoğu zaman iyiliklere kötülükle karşılık verilir.

2030. İyilik bilmeyen adam adam sayılmaz.

Yapılan iyiliğin değerini bilmeyen kimselere güven olmaz. Artık onlara adam yerine koyup kimse yardım elini uzatmaz.

2031. İyilik eden iyilik bulur.

İyi eden iyi bulur, kötü eden kötü bulur.
İyilik eden kemlik bulmaz.

2032. İyilik et iyilik bul.

İyilik yapanlar herkesçe sevilirler ve zamanı gelince onlar da iyiliklerinin karşılığını alırlar.

"Şeyh, tereddütle önüne baktı. Sonra övünmek istemediği için anlatmaktan utanıyormuş gibi zorlanarak, 'iyilikle davranan iyilik bulur' dedi."

(Necati Göksel, Kara Kadife, s.206)

2033. İyilik et / yap denize at, balık bilmezse Halik bilir.

Yapılan her iyilik Tanrı tarafından bilinmektedir. İyilik yapan kişi karşısındakinden beklediği yanıtı alamasa da Tanrı tarafından mutlaka ödüllendirilir.

Yaşasın be Muhlis ağa. Gördün mü,ne demiş eskiler. İyilik yap denize at, Balık bilmezse halik bilir. Bildi işte. Biz onu köyüne kavuşturduk. O da bizi hambalbaşılığa.

(Erol Toy, Bal Tutanlar, s.108)

Şu yaşamaktan geçmiş görünen namuslu insana yardım elini uzatacak, ona yaşamayı sevdirecekti. Aması kötüsü çıkar, görenler olur, yeniden dile düşerdi. Yukardaki içini biliyordu. Kulu bilmezse bilmesindi. Anasından çok işitmişti. "Yap iyilik, at denize, Balık bilmezse Halik bilir."

(Orhan Kemal, Kaçak, s.44)

2034. İyilik et kele, övünsün ele.

Eksik ya da beğenilmeyen yönleri olan kişiler bunlar düzeltildiğinde emeği geçen kimseleri övmek yerine kendi güzelliklerini övmeye başlarlar. Böyle durumlar olsa bile kişiler iyilik yapmaktan vazgeçmemelidirler.

2035. İyilik iki baştan olur.
Muhabbet iki baştan olur.
Değirmen iyi taştan, iyilik iki baştan.
Mermer iyi taştan, iyilik iki baştan.
Değirmen iki taştan, muhabbet iki baştan
Çakmak kara taştan, iyilik iki baştan.

Karşılıklı ilişkilerde iki taraf da iyi olursa birbirlerine güven ve saygı verebilirlerse ilişki sağlıklı bir biçimde devam eder.

Bizim ahalinin ekonomiden ne anladığı besbelli..

Ekonomi siyasetimiz "Emmim, dayım kesem.. Elimi soksam da yesem.."olduğu sürece, bizden dişe gelir bir hayal beklemek imkânsız..

Ben bu para muhabbetini daha çok yaparım ama böyle tek başıma, kendi kendime yazarken olmuyor..

Şöyle hayal fikri yüksek bir yaran bulsam, o zaman görün para muhabbetini.. Ne demiş atalarımız?

"Değirmen iki taştan, muhabbet iki baştan.."

(Selahattin Duman, Sabah Gazetesi, 03.01.1999)

2036. Kabahat ipliği eğirende değil, iğ ile çıkrıkta.

Kişiler çok suç işliyorlarsa, o kişilerin kendilerinden çok onları yetiştirenler suçludur.

2037. Kabı ayrı olanın tadı ayrı olur.

Geçim konusunda kimse kimseye yük olmamalıdır. Böylece kişilerin dostlukları, iyi ilişkileri zarar görmeden sürebilir.

Yumurta sepetini yerden alıp masaya çıkardı Talip. "Önce bunu al! Benim eksik etek yolladı:"İllede bunu Ahmet Ağanın hanımına götür, tazecik yeyiversinler, kabı ayrı olanın tadı ayrı olur. Köy yerinde başka şey bulunmuyor malum!..."

(Fakir Baykurt, Köygöçüren, s.94)

2038. Kabiliyetli çırak ustayı geçer.
Kabiliyetli çırak ustadan usta olur.

Ustası tarafından iyi yetiştirilmiş çıraklar kendi yetenek ve çalışma azimleriyle ustalarından daha ileri seviyeye çıkabilirler.

2039. Kaçan balık büyük olur.
Kaçan tavşan büyük olur.
Kaçan tavşan iri olur.
Zayi olan / Kaybolan koyunun kuyruğu büyük olur.

Elden kaçırılan fırsat küçükse bile insanlar bunu kendi gözlerinde büyütürler.

Demiryolcu gibi var mıydı? Şunlara bak; itle pisik! Ne yapayım böyle tatsız evliliği? Demiryolcu gibi yoktu, yoktu, dedi Celil. Kaçan balık büyük olur. Demiryolcu öldü ya; dünyanın iyisi oldu çıktı!

(Fakir Baykurt, Yarım Ekmek, s.318)

2040. Kaçanı kovmazlar / kovalamazlar yıkılanı vurmazlar.

Kaçan veya yıkılan bir düşman, yenilgiyi kabul etmiş demektir. Yenilgiyi kabul etmiş birini kovalamak veya ona vurmak, insana yakışmaz.

2041. Kaçanın anası ağlamamış.

Kişiler tehlikeli durum ve ortamlardan gerektiğinde uzaklaşmasını da bilmelidir.

Bir hesaplayın, şunların tümünden daha çok adam öldürdüm. Ölmek görevim değil. Bir gün öyle bir ödev verilirse onu da yerine getiririm. Ama şimdilik öldür buy-

ruğu verildiğine göre... "Kaçanın anası ağlamazmış" Diye açıklar ve ardından eklerdi;" Komutanların işidir bu... Saldırıda birliğin ardında olacaksın,geri çekilmede önünde.. Yoksa nereden anlaşılır komutanlığım.."

(Erol Toy, Son Seçim, s.91)

2042. Kaçanın ardından gidilmez.

Kavga anında kaçan kişiler yenilgiyi zaten kabul etmişler demektir. Bu durumda onların ardından gitmeye gerek yoktur.

"Çakırcalı dağdan indikten sonra, yüzde ne kadar eşkıya varsa dağa çıkmıştı. Çakırcalı dağda iken onlar dağda, yüzde iken onlar yüzde yaşayamazlardı. Bu yüzden bu eşkıyaların çoğunluğu onun düşmanları idi. Başına büyük bir dert açmıştı, bu küçük eşkıyalar. Yataklarına işkence ediyorlar, dağa kaldırıyorlar, soyuyorlardı. Salt Çakırcalının yataklarıdır diye. Çakırcalı bir şey yapamıyordu. Arkalarına düşüp takip edemezdi. Kaçanın ardından gidilmez. Bir kör kurşunla bir pusuda insanı haklayıverirlerdi."

(Yaşar Kemal, Çakırcalı Efe, s.84-85)

2043. Kader olmayınca kadir bilinmez.
Kader olmayınca takdir bilinmez.

Talihi kötü olan kişiler ne kadar iyi ve başarılı olsalar da onların değeri bilinmez.

"Hikmet -nur içinde yatsın!- Dolar kuru yükselecek"diye bir haber patlattı.

- Patron seni arıyor, dediler.

- Bak kardeşim, Adnan Bey (başbakan Menderes) biraz önce bana demediğini bırakmadı. Memleketin işleri kötüye mi gitsin istiyorsunuz, diyecek kadar ağır konuştu. Muhabirimi savundum. Bir ay bekleyelim, dolar artmazsa o zaman karar veririz, diye bir orta noktada buluştuk o gün.

Dolar kuru hayır o aylarda artmadı. Ama bu arada Menderes'in ve dolayısıyla bizim patronun da (Safa Kılıçlıoğlu) öfkesi geçmişti.

Kader olmayınca kadir bilinmez derler.[...]"

(Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 25.07.1999)

2044. Kaderde varsa görülür.

İnsan yazgısında olanları mutlaka yaşar.

2045. Kadı anlatışa göre fetva verir.
Anlatışa göre verirler fetvayı.

Bir olayın karar vericilerilere çok iyi anlatılması, doğru karar verilmesi bakımından son derece önemlidir.

2046. Kadı ekmeğini karınca yemez.

Kadının malına hiç kimse dokunamaz. Çünkü suçluyu yargılayacak kişi kadının kendisidir. Ayrıca kadılar haram yemek ve rüşvet almakla ünlü oldukları için onların malını karınca bile pis bulur ve ekmeğini yemez. Zarar görülecek işlere kimse karışmamalıdır.

2047. Kadın eli kaşık sapında kararır.

Kadınlar ev işlerine çok zaman ayırırlar; hatta yaşamları bu işlerle geçer. Bu bedensel özelliklerine de yansır.

2048. Kadın kocasını isterse vezir, isterse rezil eder.

Kocasını vezir eden de rezil eden de karısıdır.

Kişiyi vezir eden de karısı, rezil eden de.

Kancıktır adamı adam eden! Kancıktır adamın yüzünü güldüren, eğdiren!..

Bir kişinin toplum içinde saygınlığının artması da azalması da karısıyla yakından ilgilidir.

"...Olduğum gibi sana kurbanım, ne kadar canım varsa hepsi senin, derdim... Şimdi neylesin beni? Allaha duam, dengini bulsun! Meryem gibi, tatlı bir kancık...Kancıktır adamı adam eden! Kancıktır adamın yüzünü güldüren, eğdiren!..."

(Fakir Baykurt, Onuncu Köy, s. 99)

2049. Kadın kocasının çarığı, anasının sarığıdır.

Çarık nasıl bir insan için çıkarıp atılabilir bir şeyse kadın da kocası için öyle terk edilebilir durumdadır. Fakat ana babaları için durum böyle değildir; çünkü çocuklar her zaman ana babaların baş tacıdır.

"HACCA – Ah kadınım, kız evladı yerine düşerse bir eyerli at, yerine düşmezse bir uyuz it olur. Kader işte.

FADİME – Hacca, kadın, kocasının çarığıdır. Size noluyor?

HACCA – Arkasını neye getirmedin gülüm, anasının babasının da başının sarığıdır. Kimse sarığını çarık yapmak istemez."

(Feridun Ankara, Kuma, s.20-21)

2050. Kadının biri âlâ, ikisi beladır.

Kadının biri âlâ, ziyadesi beladır.

Birden çok kadınla birlikte yaşamaya kalkan erkek başına bir sürü dert almış demektir.

2051. Kadının fendi erkeği yendi.

Kadınlar erkeklerden daha kurnaz oldukları için çeşitli oyunlarla erkekleri yenerler.

"– Evet, ham, him, hum... Facia komedyalaşıyor... Zavallı kardeşim Nezihi, sana bu ham himleri yutturuyorlar da ben hakikati ihbar edemiyerek bu felâketine karşı öyle seyirci kalıyorum. (Kadının fendi, erkeği yendi) diye kaba bir söz vardır. Tavuk pazarı şairleri sanihatından bir hikmete benzeyen biz sözü evvelve pek mânasız bulurdum."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Sevda Peşinde, s.173)

2052. Kadının kırk çırası var, biri sönse biri yanar.

Kadınlar erkekleri etkilemek için birçok yol bilirler. Bu yolların birinde başarılı olamazlarsa diğerinde olurlar.

2053. Kadının şamdanı altın olsa mumu dikecek erkektir.

Kadının ne kadar bol ve değerli çeyizi olursa olsun o evin eksiklerini giderecek olan, evi geçindirecek olan kişi erkektir.

" "Biz ne kadını aşağılıyoruz, ne de kötülüyoruz. 'Kadınla dört özelliği nedeniyle evlenilir; malı, soyu, güzelliği ve dini; sen dindar ve ahlaklı olanı al' diyor. Bu sözlerde eleştirilecek ne var, siz zengin bir insanla evlenmek istemez misiniz? 'Kadının şamdanı altın olsa, mumu dikecek erkektir.' Evet, doğrudur, toplumun erkeğe yüklediği görevler vardır, tabii ki mumu erkek diker."

(Betül Kotan, Radikal Gazetesi, 25.12.2005)

2054. Kadıya yalnız giren, sakalını sıvayıp çıkar.

Tanığı veya kanıtı olmayan kişiler adalet karşısında haklılıklarını kanıtlayamazlar.

2055. Kadıyla mı iyisin, kapıyla mı? - Kapıyla

İşlerini zamanında ve istediği gibi yapmak isteyen kimselerin son imzayı atacak yetkili kişilerden önce onun emrinde çalışanlarla işbirliği yapmaları işin hızlanmasını ve kişilerin lehine gelişmesini sağlar.

2056. Kahpeye "Kahpe!" deme, donunu sana giydirir.

Kişiliksiz kimseler tehlikelidirler. Bu nedenle onlardan olabildiğince uzak durmak gerekir.

2057. Kahvenin yüzü kara ama yüz ağartır.

Evine gelen konukları ağırlayacak, onlara ikram edecek bir şeyleri bulunmayan kimseler iyi pişirilmiş bir kahve ikram ederek bu sıkıntılarından kurtulabilirler. Verilen armağanının biçiminden çok verilmesi önemlidir.

2058. Kalabalıkla görülen iş alacalı olur.

Çok sayıda kişinin birlikte yaptığı iş, tek kişinin elinden çıkmış gibi her yanı aynı olmaz; kimi yeri iyi, kimi yeri kötü olur.

2059. Kalaylı bakır küflenmez.

Temizliğinden herkesin emin olduğu bir kişi iftiralarla lekelenmez.

2060. Kaldın mı oğul eline, müdara eyle geline.

Oğullarının bakımına muhtaç kişiler, gelinleriyle aralarını iyi tutmalıdırlar. Çünkü o evin asıl sahibi oğulları değil gelinleridir.

"Bu ağulu dürümü yedik bir iki yıl. Karı da fazla dayanamadı. Boyladı mezeri... Daşlı köye dana gütmeye gitti. Beklim oranın danalarının dünyanın deli öküzlerinden akılları daha yatıktır.

Bir lâf var: "Galdık oğul eline, Müdâri eyle geline" derler. Üç beş gün garının yasına evde her şey süt liman gitti. İçimden dedim ki; "Bu evde rahat yüzü görmek istiyorsan, haftada bir cenaze çıkması gerek..."Adam tavuk değil ki on yirmi tane alıp, haftada birini öldüresin..."

(Abbas Sayar, Can Şenliği, s.47)

2061. Kalın / Yoğun incelene kadar ince üzülür.

Güçlü ve zengin birinin dayanma gücü zayıf, yoksul kimselere göre daha çoktur.

"Karşındaki hayır mı dedi; dayat! Sonuna kadar dayat! Nerden inceyse bırak ordan kopsun. Kalın incelene kadar incenin canı çıkarmış, yine de incelir ya...Sen ona bakacaksın. Onun için direneceksin, tartacaksın."

(Tarık Dursun K., Denizin Kanı, s.34)

2062. Kalıp kıyafetle adam adam olmaz
Kürk ile börk ile adam olunmaz.

Giyim kuşam ve fiziksel özellikler bir kişinin niteliksel özelliğine olumlu olarak çok büyük katkılarda bulunamaz.

2063. Kalkacağın yere oturma.

Kişiler altından kalkamayacakları, bırakmak zorunda kalacakları işlere girişmemelidirler.

" "Ülen gara kedi, ben sana ne dedim, kalkacağın yere oturma dedim. Oturdun gara kedi. Arkadaş olduğunun ismini sor dedim, sormadın gara kedi. Yarın saat dokuzdan sonra Allah'a ısmarladık" diyor."

(Ali Berat Alptekin, Taşeli Masalları, s.468)

2064. Kalp kalbe karşıdır.

Aralarında sıkı bağlar bulunan kişilerin, birbirlerine karşı besledikleri duygularda benzerlikler olabilir.

"Baharın bu nazik günlerinde gönderdiğiniz muhabbetnameyi aldım, derecesiz sevindim. Lakin sen çok siyasi konuşuyorsun. Ben bu türlü laflardan anlamam.

"Kalp kalbe karşıdır. "Sen beni seviyorsan, ben de seni seviyorum demektir, senin bana meylin düştüyse benim de sana düştüğü tabiidir."

(Orhan Kemal, Ekmek Kavgası, s.28)

2065. Kalp kazanır, kaltaban gönenir.
Kalp kazanır, kaltaban faydalanır.

Beceriksiz kişiler, düzenbaz birilerinin kendilerine yutturduğu şeyi kazanç sanırlar. Oysa asıl kazanan düzenbazlardır.

2066. Kanaat gibi devlet olmaz.

Elindekiyle yetinmesini bilen kişinin mutluluğu kimsede olamaz.

2067. Kanatsız kuş uçmaz.

Kişinin gücü çevre ve olanaklarından gelir. Çevresi ve olanakları güçlü olanların etkisi daha çoktur.

2068. Kanı kanla yumazlar, kanı su ile yurlar.

Bir kötülük; ancak bir iyilikle ortadan kaldırılabilir. Kötülük, başka bir kötülükle düzeltilemez.

"Çağırın bana Ramazan'ı. Ramazan Efendi gelir. Bir iki hık mık. Beydir anlar işi. Der kanı kanan yumazlar, kanı suynan yurlar. Haydin bakalım düşün önüme. Yallah nikâh dayresine götürür bunları. Derken, bi hökümat nikâhı..."

(Orhan Kemal, Vukuat Var, s. 167)

2069. Kapı arkası bile gurbettir.
Eşik arkası bile gurbettir.

Gurbetin uzağı yakını olmaz. Evinden ayrılan kişi çok uzağa gitmemiş bile olsa gurbettedir.

2070. Kapısını büyük açan, misafire katlanır.

Kişiler kendi davranışları yüzünden başlarına gelen şeyleri çekmek zorundadırlar.

2071. Kapısını dövmeyen ocağını boş bulur.

Eve sahip çıkıp yuva için emek harcamak gerekir. Aksi halde evin bereketi olmaz.

"Evin önünde durmuş, kapıyı açmaya çalışıyordu. Beceremeyince omzuyla yüklendi. Kapı devrilerek yere yıkıldı. Fahri'nin apoletlerinden biri kopmuştu. Ne demişler efendim? Kapısını dövmeyen ocağını boş bulur. Allah kahretsin, yine karıştırıyorum. Kızını döven oğlunu Abaza bırakır."

(Barlas Özarıkça, Ters Adam, s.94)

2072. Kaplumbağa kabuğunda "ne büyük sarayım vardır"demiş.

Elindekilerin değerini bilen kişiler çok şeye sahip olmasalar da mutlu olurlar.

Kaplumbağa yumurtasını gözüyle ısıtır.

Anneler çocuklarına zarar gelmesini önleyebilmek için hiçbir özveriden kaçınmazlar.

2073. Kar ekinin yorganıdır.

Kar, toprağın zararlı etkenlerden korunmasına ve dinlenmesine yardımcı olur. Ekin için son derece yararlıdır.

2074. Kar erir bok ayaza çıkar.

Pislikleri örten durum ortadan kalktıktan sonra kötülükler gizlenemez.

2075. Kar kuytuda, para pintide eğleşir.

Her şey saklanabildiği yerde veya kendisini saklayabilenin yanında bulunur.

"Söz vermişti Şaziye... "Eh yarından sonra cumartesi... O gün yaparım, kar yağınca gene yaparım..."

Ve kar yağıyordu... Koca, davulu boynunda sesleniyordu sağa sola. "Hey! Toprağa ak düştü. Kar kuytuda, para pintide eğleşir diye avaz avaz bağırıyordu."

(Hasan Kayıhan, Yoklar, s.83)

2076. Kar ne kadar çok yağsa yaza kalmaz.

Ortam elverişli olduğu için çoğalan şeyler, ortam elverişliliğini yitirince ortadan kalkar.

2077. Kar susuzluk kandırmaz / gidermez.

Avutucu ve oyalayıcı şeyler, kişinin gerçek gereksinimlerini karşılayamaz.

2078. Kar yılı var yılı.

Kar yağdığı yıl çiftçinin ürünü bol olur, eline de bol para geçer.

2079. Kâr, zararın kardeşidir.
Kâr, zararın ortağıdır.

Ticarette yalnızca kar edilmez, zarar da edilebilir.

"Baktık bütün fişler yine önümüze yığılmış... Bosna Hersek'le Bulgaristan gitti. "Kumardır böyle olur. Zarar karın kardeşidir." Trablusgarb'a sıvanmamız kumarcı sıvanmasıydı."

(Kemal Tahir, Yorgun Savaşçı, s.128)

"– Bak benim nazlı kuzum, bu sözümü iyi dinle... Ne demişler? Ticaret ve endüstri işlerinde kâr zararın ortağıdır! Hiç zannetmiyorum ama Allah korusun, şayet zarar edip iflâs edecek olursan işte bu çivi ile asabilirsin."

(Oktay Verel, Kuklalar, s.99)

2080. Kara, gözde olsun, yüzde olmasın.

Kişilerin sahip oldukları fiziksel özelliklerden değil, yaptıkları onursuzca davranışlardan utanmalıdırlar.

2081. Kara gün kararıp kalmaz.
Kara gün kararıp durmaz.
Kara gün kararıp kalmaz, koç yiğit bunalıp ölmez.

Sıkıntılı ve zor zamanlar sürüp gitmez, onların arkasından iyi zamanlar da gelir.

"Üzülme dünürüm karanlık bir dönem. Yukarılarda bir yerlerde birileri tepişiyor, ayaklar altında kalanlara oluyor olan. Ama çok sürmez, geçer bu günlerde. 12 Mart geçmedi mi? Ne demiş atalar "Kara gün kara kalmaz."

(Mehmet Başaran, Eylülün Kızgın Soluğu, s.11)

"Onun oğulları okudular, mektepleri bitirdiler, subaylar doktorlar oldularsa, benim oğullarım okumadılar, amma paradan zenginlikten yana onları cepten çıkarır demeliyim. Hemi de olacaksınız. "Kara gün kararıp gitmez." Allah her daim onlara gülmeyecek ya. Sıraynan. Aklınız var fikriniz var. Onun geberesicelerinden neyiniz eksik?"

(Orhan Kemal, Eskici Dükkânı, s.147)

2082. Kara / Kötü haber tez duyulur.
Kara haber kara yayılır.
Kara haber tez yayılır.

Felaket haberleri ilgili kimselerin kulağına çabuk ulaşır.

"Kara haber tez ulaşır. İsmail harmanını bitirmiş, buğdayını kuyularken söylediler. Yıldırımla vurulmuşa döndü.

Vardı baktı ki ne görsün. Hürü yatakta, yüzü sapsarı, avurtları birbirine geçmiş."

(Yaşar Kemal, Sarı Sıcak, s.41)

"Bir şeyciği yoktur. Kara haber tez gelir, şimdi gürbüz bir denizci olmuştur derdi. Murat Dayının ustam ve benden başka bir insanın sözlerine kulak verdiğini hiç görmedim. Sözü kıt bir adamdı."

(Halikarnas Balıkçısı, Aganta Burina Burinata, s. 39)

2083. Kara yanına varma, kara bulaşır.

Kötü kimselerle birlikte vakit geçirenler kötü huylar edinebilirler. Edinmeseler de toplum onları, birlikte oldukları kötü kişilerle aynı değerde görür.

2084. Karakışta karlar, martta yağmaz, nisanda durmazsa değme çiftçinin keyfine.

Martta yağmaz, nisanda dinmezse sabanlar altın olur.
Martta tezek kuruya nisanda seller yürüye.
Martta yağmasın, nisanda dinmesin.
Martta yağmasın, nisanda dinmesin, mayısta ara sıra.
Mart kuruluk, nisan yağmurluk.

Kışın kar yağar, mart ayı yağışsız, insanların çalışabileceği özellikte, nisan ayı da yağışlı olursa verim yüksek olur.

"Sözgelişi: Ankara'nın Mayıs ayı kuraklık indisi; bu hesaba göre 27,65 yani 28'lere yakın çıkar ki, bu ayın Ankara için nemli bir ay olduğu anlaşılır. İlkbahar yağmurları tarımda çok beklenen yağışlar olduğu için, çiftçilerimiz arasında "Mart'ta yağmasın, Nisan'da dinmesin" denildiği gibi "Mart yağar Nisan övünür, Nisan yağar insan övünür"gibi deyimler de söylenir."

(Reşat İzbırak, Türkiye, s.206)

2085. Karaya sabun, deliye öğüt neylesin.

Bir şeyin özü bozuksa hiçbir çaba onu düzeltmeye yetmez.

2086. Kardeş kardeşi atmış yar başında tutmuş.
Ana evladını atmış yar başında tutmuş.

Kardeş kardeşe, anne evladına kıyamaz. Bu kişiler öfke anında birbirine zarar vermeye kalksa da sonradan pişman olup hatalarını telafi etmeye çalışırlar.

2087. Kardeş kardeşi bıçaklamış, dönmüş yine kucaklamış.

Kardeşler birtakım anlaşmazlıklar, kavgalar yaşasalar da birbirlerine kıyamazlar.

2088. Kardeş kardeşin ne öldüğünü ister, ne onduğunu.
Hısım hısımın ne öldüğünü ister, ne onduğunu.

Kişiler akrabalarının kimi özelliklerini kıskanabilir, onlarla kimi anlaşmazlıklar yaşayabilirler; ama yine de akrabalarına bir zarar gelmesini istemezler.

"Hoca Hanım, parayı, senedi koynuna soktu. Sokağa çıktığı zaman düşünüyordu:

– A mübarek kadın, başkalarına avuç dolusu altın veriyorsun. Ne olur, bir iki lira da bana ver, tevekkeli dememişler: "Kardeş kardeşin ne onduğunu, ne öldüğünü ister!" "

(Refi' Cevad Ulunay, Eski İstanbul Yosmaları, s.171)

2089. Kardeşim ağa, avradı hatın, almaz beni kulluğa satın.

Erkekler evledikten sonra eşlerine kardeşlerinden daha çok değer vermeye başlarlar.

2090. Kardeşim olsun kanlım olsun.

Kişiler kardeşlerinden çok büyük kötülükler görseler de onlardan vazgeçemezler.

2091. Kardeşin büyüğü baba / peder, küçüğü evlat yerine geçer.

Kişilerin kendilerinden büyük kardeşlerine karşı babalarına oldukları gibi saygılı olmaları, küçük kardeşlerine ise evlatlarına gösterdikleri sevgi ve şefkati göstermeleri gerekir.

2092. Kardeşten karın yakın.
Kardeşten karın yakın, kulaktan burun yakın.
Karın kardeşten yakın.
Karın kardeşten yakın, kulaktan burun yakın.
Kulaktan burun yakın, kardeşten karın.
Kulaktan burun yakın, kardeşten karın yakın.
Ağızdan burun yakın, kardeşten karın.
Ağızdan burun yakın, kardeşten karın yakın.

Kişiler kendi yararlarına olan şeyleri her şeyden üstün tutarlar.

2093. Karga demiş ki: "Çocuklarım olalı burnumu göme göme bok yiyemedim."

Anne ve babalar çocukları için her türlü özveriyi gösterirler, çoğu zaman diledikleri gibi yaşayamazlar.

2094. Karga ile gezen boka konar.

Kişiye arkadaşlık ettiği kişilerden birtakım kötü huylar geçer.

2095. Karga kekliği taklit edeyim derken kendi yürüyüşünü şaşırmış.
Saksağan kekliği taklit edeyim derken kendi yürüyüşünü şaşırmış.

Kişiler başkalarına öykünmemelidir, bu onların özgünlüklerine zarar verebilir.

"Karga size ne hatırlatır, desem, ilk akla gelen biliyorum kılavuzluğu olur. Mesellerde, deyimlerde müstesna yeri olan bir kuş değildir karga.

«Gene bir sürü budala bir araya gelmiş" demenin kısaltması Karga Derneği'dir. «Sarkıntılık etme»nin öbür adı karga taşlamak. Çıkarına fazla düşkün olanların hali, Karga mandayı babasının hayrına bitlemez, diye anlatılır. Karga kekliği taklit edeyim derken kendi yürüyüşünü şaşırmış, meseliyle tarif edilen «görgüsüz»den başkası değildir. Sahtekârın baş marifeti, Kargayı bülbül diye satma'ya kalkmaktır."

(Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 27.02.2005)

2096. Karga mandayı babası hayrına bitlemez.
Karga mandayı tevekkeli bitlemez.
Saksağan danayı babası hayrına bitlemez.
Saksağan danayı tevekkeli bitlemez.
Karga öküzün başını kendi çıkarı için bitler.

Kişi başkasına karşılıksız olarak hizmet etmez, eğer bir hizmette bulunuyorsa bunda mutlaka kendisinin de bir çıkarı vardır.

"Öğretmen emeklisi konuyu karşı masaya kaydırmak için tabelacı Rıza'ya seslendi:

"Demek karga boşuna bitlemezmiş mandayı ha!"dedi.

"Öyle abi! Benim zorum şu tabelâ memurlarından! Sacı çakıp da astarını çekmeğe başladım mı hemen biterler: Kimin bu tabelâ?.. Nereye asılacak?... Tabelâ dükkanından çıktı mı, onlar da düşerler peşine... Vazife dediğin böyle yapılır aşk olsun heriflere doğrusu! Gün sektirmezler, kör olayım, çıkarırlar mezuralarını, şıpınişi ölçerler. Bir metrekare büyük mü? Hemen yapışırlar koçanlar... İster hepsini ver, ister dörtte birini... Ver de, ne verirsen ver![...]" ."

(Rıfat Ilgaz, Geçmişe Mazi-Meşrutiyet Kıraathanesi, s.29)

2097. Karga şakırdamış bülbülüm sanmış.

Akılsız kişi bir ustayı taklit ederken, ustalığa yükseldiğini sanır.

2098. Karga tuti, şap şeker olmaz.

Bir şey ne ise odur, kendinden daha üstün bir şeye dönüşemez.

2099. Karga yavrusuna bakmış, "benim ak pak evladım"demiş.
Karga yavrusuna bakmış, "ah benim ak topuklu evladım"demiş.

Herkese kendi çocuğu güzel ve şirin görünür. Gerçekte öyle olmasa bile...

2100. Karı koca bir sözle yakın bir sözle uzaktır.

Kadın ve erkek birbirlerine bağlandıklarını bildiren bir sözle karı koca olurlar, aralarında bir bağın kalmadığını bildiren bir sözle de iki yabancı olurlar.

"– Ah sen serbestsin. Fakat ben, şeriatın bir güllesiyle karıma ve çocuklarıma bağlıyım...

– Müslümanlık en felsefî bir dindir. Almak da hak, boşamak da... Karı kocalar için: "bir sözle yakın, bir sözle uzak"atasözünü halk neden ortaya atmış? ..."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Tutuşmuş Gönüller, s. 139)

2101. Karı koca ipek, ara yere giren köpek.
Er ile avrat arasına giren nadim olur.

Er ile avrat arasına girenin hürmetsizliği kalır.

Eşlerin arasına girmek iyi bir şey değildir. Daha sonra pişman olmamak için eşlerin aralarındaki konulara karışmamak gerekir.

2102. Karınca kanatlanınca serçe oldum sanır.

Eline önemsiz ve geçici bir güç geçen kişi bu gücün çok önemli olduğunu ve sürekli elinde olacağını sanır. Oysa ki gerçek böyle değildir.

2103. Karınca zevali gelince kanatlanır.
Karıncanın kanatlanması zevaline işarettir.

Kişiler, çok şımarmamalı; taşkınlık ve toplumun benimsemediği biçimde yaşamamalıdır. Eğer yaşarsa başlarına kötü işler gelebilir.

"Sofada ıslıkla bir ça ça başladı. Kadınlar sanki bunu dinlemek için sustular. Annesi küçük oğlunun çaldığını anlamıştı.

– Böyle şeyleri çoktan çocuklarına bırakmaları lazımdı, dedi. Çocukları böyle cahillik yapacak da onlar akıl verecekler.

– Eee, "karınca kanatlanmayınca zeval bulmaz derler". Eh Müçteba alacağın olsun Müçteba. Ben de bunu senin yanına korsam..."

(Orhan Kemal, Evlerden Biri, s.213)

2104. Karıncadan ibret al, yazdan kışı karşılar.

Kişi çalışıp para kazanabiliyorken bu zamanı boşa harcamamalı, çalışamayacağı günler için de yatırım yapmalıdır.

2105. Karışma el işine, akşam evine sabah işine.

Üstüne vazife olmayan işlere karışmadan, kendi halinde bir yaşam sürdüren insanların huzurlu bir yaşamı olur.

2106. Karnı tok it gölgede yatar.

Akılsız kişi geleceğini düşünmez. Bugün karnı toksa yarın için çalışmayı aklına bile getirmez, yan gelip yatar.

2107. Karnının doymayacağı yerde açlığını belli etme.

Eğer sorunun çözülmeyecekse bu sorunu açık etmenin bir anlamı yoktur.

2108. Karpuz kabuğunu görmeden denize girme.

Her iş en uygun zamanında yapılmalıdır.

2109. Karpuz kabuğuyla büyüyen eşeğin ölümü sudan olur.
Karpuz kabuğuyla beslenen eşeğin ölümü sudan olur.

Kişi nasıl yaşarsa (alışkanlıkları, yaptığı işi vb.) ölümü de öyle olur.

2110. Karpuz kesmekle hararet sönmez.
Karpuz kesmekle yürek soğumaz.

Bir soruna çözüm olabilecek işi tam olarak gerçekleştirmeden sonuç almayı beklememek gerekir.

2111. Karpuz kökeninde / kökünde büyür.
Kavun kökeninde / kökünde büyür.

Kişiler en sağlıklı olarak doğup büyüdükleri çevrede gelişirler.

2112. Kart gavur Müslüman olmaz.
Kart gavur imana gelmez.

İnsanların yanlışlarından dönebilmeleri genç yaşlarda kolay olur. İleriki yaşlarda ise bu neredeyse olanaksızdır.

2113. Kartala bir ok değmiş, yine kendi yeleğinden.

Bir kimseye en büyük kötülüğü yapabilecek olanlar en yakınındakilerdir.

2114. Kartalın beğenmediğini kargalar kapışır.

Daha iyilerine alışmış olan kişiler için değersiz olan kimi şeyler başkaları için çok değerli olabilir.

2115. Kartalın yavrusu kartal olur.
Arslandan doğan arslan olur. Er koyunun er kuzusu olur.

Güç sahibi korkusuz kişilerin çocukları da doğuştan "güçlü olma"özelliğini taşırlar.

"Köroğlu: Benim koçaklarım kendi istekleriyle gelmiştir Çamlıbel'e. Bu daha çocuk. Aklı ermez.

Çocuklu Kadın: Kartalın yavrusu kartal olur. Bu çocuğun babasını da Bolu Beyi öldürdü. Aklı erdiği zaman o da elbet öcünü alır."

(Ahmet Kutsi Tecer, Koçyiğit Köroğlu, s.15)

2116. Kasap ekmeği yavan yer.

Ticaretle uğraşan kişiler, ticaretini yaptıkları malları kendileri harcayamazlar.

2117. Kasavetsiz ağız anahtarsız açılır.

Bir sıkıntısı, sorunu olmayan kişiler her konuda rahat rahat konuşabilirler.

2118. Kasım yüz elli, yaz belli.
Yüz elli, yaz belli.
Üç elli, yaz belli.
Kasım yüz, gerisi düz.

Kasımın 150. günü yani nisanın başı yaz mevsiminin geldiği anlamındadır.

"Çorabı neylemeli? Otuz dört gün sonra bahar, yaz. Cemreler düştü. Kasımın yüz yirmi üçü. Yüz elli yaz belli."

(Orhan Kemal, Ekmek Kavgası, s.206)

2119. Kasımdan on gün evvel ek, on gün sonra ekme.

Kasım ayından on gün önce ekim işleminin bitirilmesi ve de bunun kasım ayından on gün sonraya ertelenmemesi gerekmektedir. Aksi durumda istenilen verim alınamaz.

2120. Kaş çatmakla çatık kaşlı olunmaz.

İnsanda dış görünüş, biçimsel özellik; özün niteliğini değiştirmez.

2121. Kaş ile göz, gerisi söz.

Kaş ile göz, kalanı / artanı söz.

Kaş ile göz, dahası söz.

Kaş ile göz, gayrısı söz.

Kaş ve göz güzelliği önemlidir. Kişinin kaşları ve gözleri güzelse, bedeninin başka yerlerinin güzel olup olmaması önemli değildir.

"Zehra Hanım, titrek elleriyle torununun başını okşamaya çalışarak:

– Rabbim kem gözden saklasın, diye mırıldandı, nice bayramlara yetiştirsin. Kaşla göz, kalanı söz. Kırk bir buçuk maşallah."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.10)

2122. Katıra "baban kim?" demişler, "dayım at" demiş.

Aşağılık duygusu içinde bulunan kimseler, kendilerini oldukları gibi göstermeye utanırlar. Kötü olduğunu düşündükleri yönlerini gizlemeye çalışıp iyi yönleriyle övünürler.

2123. Katibin kalbi başka, kalemi başkadır.

Kişiler yazı yazarken her zaman düşüncelerini dürüstçe ifade edemeyebilirler.

2124. Katrandan olmaz şeker, olsa da cinsine çeker.

Katranı kaynatırsan olur mu şeker, cinsine tükürdüğümün cinsine çeker.

Cins cinse çeker.

Kişilerin ya da nesnelerin aslı kötüyse iyiye döndürülemez.

"Adamlardan biri kaçıncı sınıftasın diye sordu. Üçüncü sınıftayım kayıtlıyım, efendim, topal leylek uçamaz, cins cinse çeker, babam Hamit Bey reisi azamdır, cambaz ipte balık dipte gerek, babam ile baş öğretmenimiz Hulusi Bey her akşam bu ilim ve irfan yuvasında, balı olan bal yemez mi, fazla konuşmayalım, benlik İblise yakışır diyeceksiniz, aç aman bilmez, çocuk zaman bilmez, diyeceksiniz ki ben bunları nereden biliyorum..."

(Barlas Özarıkça, Ters Adam, s.227)

2125. Kavak yaprağını tepeden dökerse kış çok olur.

Kavak ağacının yaprakları dökülmeye tepeden başlarsa o yıl kış çok sert geçer.

2126. Kavgada kılıç ödünç verilmez.

Kişi, bir işte kendisi için önemli olan gereçleri başkalarına vermemelidir. Eğer verirse yenilip büyük zararlar görebilir.

2127. Kavgada yumruk sayılmaz.

Dövüşte yumruk sayılmaz.

Dövüş arasında yumruğa bakılmaz.

Kavgada amaç karşı tarafı ezmektir. Bu nedenle taraflardan her biri diğerine karşı mümkün olduğunca sert olmalı ve çok saldırmalıdır.

Bir işi başarmak için çok harcama yapmak gerekiyorsa bu harcama esirgenmemeli, yapılmalıdır.

"Bir öğrencisiyle yakapaça dövüşen öğretmene, şapkayı alıp gitmek düşen. Yoksa kavgada yumruk sayılmaz. İki fazla yer, üç fazla vurursun önemli değil. Geride bekleyenler ne olacak? Harun, Şevket, Duvarcı Homo...?"

(Hasan Kıyafet, Yatırım Çocuklar, s.65)

2128. Kavganın iyisi boğaz kavgasıdır.

Kişilerin yapmak zorunda oldukları tek kavga, geçim kavgasıdır ve en önemli kavga da budur.

2129. Kavuk ayağa mest başa giyilmez.

Belirli bir işte kullanılmak için üretilmiş bir şey, başka bir işte kullanılmaz.

2130. Kavurga karın doyurmaz.

Kişinin gerçek gereksinimleri avutucu ya da oyalayıcı şeylerle karşılanamaz.

2131. Kayış bilir kutan ne çeker.

Bir işin ne kadar güç yapıldığını ancak o işi yapan kişi bilir.

2132. Kaymağı seven mandayı yanında taşır.
Kaymağı seven mandayı cebinde taşır.
Canı kaymak isteyen mandayı yanında taşır.
Zemheride yoğurt isteyen cebinde inek taşır.

Rahat yaşamak, canının istediğine, istediği zamanda kavuşabilmek belli uğraş ve özveriyi gerektirir; kişiler ancak bu özveri ve uğraşla istediklerini elde edebilirler.

"Aday başvuru formunuzdaki vesikalık fotonuzla yetinmeyin. Bulduğunuz boş duvarlara, kendinize yakın hissettiğiniz (kadın hislidir) esnaf vitrinlerine resimlerinizi yapıştırın. "Ne bakmıştın şekerim?" mimikli, ilgili sempatik insan ifadeli pozlarla, taze fönlü olduğundan elektriklenmiş birkaç telin tepenizde dikildiği saçlarla, 'manikürlü eller şehircilikte esastır!' imajı veren duruşlarla, "Gel ablana" şekilli iki yana açılmış kollarla resim çektirin. Ama artık bize çektirmeyin. Seçilin gidin ya...

Ninem diyor ki: Zemheride yoğurt isteyen, cebinde bir inek taşır."

(Halime Gürbüz, Türkiye Gazetesi, 12.03.2009)

2133. Kaynana öcü, oğlu cici.

Gelinler kocalarını severler ama kaynanalarını sevmezler.

2134. Kaynana pamuk ipliği olup raftan düşse gelinin başını yarar.

Kaynana çok yumuşak huylu, iyi davranışlı biri de olsa gelin onun davranışlarından rahatsızlık duyar.

2135. Kaynayan kazan kapak tutmaz.

Bir ortamda sıkıntı ve sorun varsa belli bir süre sonra olaylar başlar.

"Üstü başı, döğüşten yeni çıkmış bir mahalle çocuğu gibi, toz toprak içindeydi.

Gülümseyerek ilerledi. Annesinin önünde durdu. Onun titreyen elini kocaman avuçlarının arasına alıp öptü, başına koydu.

Zehra hanım:

- Ay oğul, ay oğul..diye hıçkırmaya başlamıştı, öldüreyazdın beni... Gön, yufka yerinden delinir, bilmez misin? Ot kökü üstünde biter. Kaynayan kazan kapak tutmaz."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.11)

2136. Kaz öter, saz biterse kaç oradan, keklik öter, kekik biterse kal orada.

Kişilerin, gittikleri yerde kıtlık varsa orada durmamaları, bolluk ve rahatlık varsa oraya yerleşmeleri kendileri için iyi olur.

2137. Kaza geliyorum demez.

Bela geliyorum demez.
Kaza görünerek gelmez, karı / ihtiyar bükülüp ölmez.
Kaza dur geldim demez.

Kazaların ne zaman olacağı bilinemez. Hiç beklenmedik bir anda kazayla karşılaşılabilir.

"Bi denem Ayşem, güzel kızcağızım... Kaza geliyorum demezmiş... Dese de sanki kaça mı bilir bizim gibisi onun elinden. Elimi böğrümde kodun bidenem... Kabahatim büyüğü bende dedim a..."

(Fahri Erdinç, Diriler Mezarlığı, s.186)

2138. Kazan kazan kazana ver, artığın kazmaya.

Kazanılan gelirle öncelikle besin maddeleri karşılanmalı sonra araç gereçler alınmalıdır.

2139. Kazanırsan dost kazan, düşmanı anan da doğurur.

Kazanırsan sen dost kazan, düşmanı anan da doğurur.
Sen dost kazan; düşman ocağın başından çıkar.

Önemli olan dost kazanabilmektir. Dost kazanmak zordur, düşman kazanmak ise çok kolaydır, kişiye kardeşleri bile düşman olabilir.

2140. Kazanmayanın kazanı kaynamaz.

Kazanmayınca kazan kaynamaz.

Kazanç girmeyen evde yaşamak da zorlaşır.

2141. Kazaya rıza gerek.

Kişi yazgısına razı olmalıdır, alın yazısı ne ise onu kabullenmelidir.

"İmamın kaşları çatılmıştı. Yere bakıyordu. Din adamı edâsıyla şöyle dedi.

- "Murad Ağa! Kazaya rıza gerek. Takdir böyle imiş. Hatunun merhum oldu... "Deli Kurt bu sözün manasını birdenbire düşünmeye başladı."

(Hüseyin Nihal Atsız, Deli Kurt, s.256)

2142. Kazma elin kuyusunu, kazarlar kuyunu.

Başkalarına kötülük yaparsan başkaları da sana kötülük yapar.

"Yarın erkenden yeni kravat tak doğru Fatmalara git! Fatma'yı kendisinden kendin için iste...

– Aman! İmkânı yok! Ben hiç yapabilir miyim?

– Yapacaksın! Sonra karışmam bak! (kazma kuyuyu kazarlar kuyunu!) demişler. (çalma kapıyı çalarlar kapını) demişler. Bunları hep doğru söylemişler. Yarın! Anladın mı?"

(Kemal Tahir, Hür Şehrin İnsanları, s. 709)

2143. Keçi geberse de kuyruğunu indirmez.

İnatçı kişiler öleceklerini bilseler yine de inatlarından vazgeçmezler.

2144. Keçi kurttan kurtulsa gergedan olur.

Hayatta bazı tehlikeler ve engeller olmasa her şey olabildiğince yükselirdi.

2145. Keçi nereye çıkarsa oğlağı da oraya çıkar.
Keçinin çıktığı yere oğlağı da çıkar.

Küçükler büyüklerini örnek aldıkları için, büyüklerinin tuttuğu yoldan giderler.

"Bu kız böyle tam babası rahmetliye çekmiş! Bunun bu ince iğneli sözleri sevinçten öldürecek beni. Böyle insanlardan hoşlanırım..." "Biz okuldan bir söz öğrendik: Keçinin çıktığı yere oğlağı da çıkar! Öyle değil mi?"

(Fakir Baykurt, Yarım Ekmek, s.225)

2146. Keçide de sakal var.
Keçinin de sakalı var.
Kılda keramet olsa keçiyi derviş ederler.
Kılda keramet olsa keçiyi göğe çekerler.
Sakal ile kamil olaydı kişi, keçiye danışırlardı her işi.
Sakal keçide de var.
Sakala itibar olaydı keçi şeyh olurdu.

Değersiz birini yüzde veya çenede çıkan kıl / sakal değerli yapmaz.

2147. Keçinin uyuzu, çeşmenin gözünden su içer.
Keçinin uyuzu, pınarın gözünden içer suyunu.

Değersiz kimseler, durumlarını görmezden gelip her şeyin en iyisine layık olduklarını düşünerek hak etmedikleri şeyleri elde etmeye çalışırlar.

2148. Kedi beslemeyen fareleri besler.
Kedi bulunmayan yerde fareler çok olur.
Kedinin olmadığı yerde fareler cirit atar.

Evde, iş yerinde veya toplumda düzeni ve disiplini sağlayacak biri bulunmazsa orası başıboş ve serseri kişilerden geçilmez; hatta bunlar yönetimi bile ele alabilirler.

2149. Kedi ciğere yetişemezse, bugün oruçtur dermiş.
Kedi ete yetişemezse, bugün oruçtur dermiş.

Kişi ulaşamayacağını bildiği şeyler için çeşitli bahaneler uydurur, ona ulaşmaya gücünün yetmediğini itiraf edemez.

2150. Kedi törpüyü yalar da kanlar çıktıkça "oh" der.

Aklını kullanamayan kimseler, kötü yolda olduklarını ve bundan dolayı zarara gördüklerini kabul etmeme yolunu yeğlerler, başlarına gelen kötü şeylere aldırış etmez görünürler.

2151. Kedi uzanamadığı / yetişemediği ciğere, pis / murdar der.

İnsanlar elde etmek istedikleri şeyler konusunda başarılı olamayınca onu kötülemekten çekinmezler.

Güzeldul'un gövdesi öyküyü ele geçirdi ve her şeye egemen oldu. Bu da öykümüz ve sizin için yeterli olsun, sevgili Güzeldul Teyze, kedi ulaşamadığı ciğere her zaman murdar demek zorunda mıdır?

(Özcan Karabulut, Belki de Kaybeden Zaman, s.75)

2152. Kedi, yavrusunu yerken sıçana benzetir.

Kişiler yanlış olduğunu bildikleri bir işi yaparken kendilerini mazur gösterecek bahaneler uydururlar.

Anam, diline pelesenk etmiştir; der ki: "Aç kedi, yavrusunu yiyeceği zaman fareye benzetir de yer"; benimki o hesap! İçten içe, minareyi çalacağını hissediyorum, hazırlığım kılıfını bulmaya! Allah da biliyor ya, Angelika'yla sohbeti koyulaştırmamın, altında yatan bu! Ödemiş'e döndüm diyelim, hicâbımdan kimsenin suratına bakamam; buna, benim sebebime, ailemin sefil olması ihtimali inzimam edince, tereddütlerim iyice zâil oluyor. [...]

(Attilâ İlhan, Haco Hanım Vay, s.449)

2153. Kedinin gideceği samanlığa kadar.
Kedinin yörüklüğü samanlığa dek.

Yanlış bir iş yapan kişiler ne kadar kaçarlarsa kaçsınlar sonunda gidecekleri yer bellidir, mutlaka yakalanırlar.

2154. Kedinin gözü sıçan deliğindedir.

Kişiler, dikkatlerini her zaman kendi çıkarlarına uygun olan şeylere yöneltirler.

2155. Kedinin kabahatini önüne koyarlar, öyle döverler.

Kişilere ceza almışlarsa bunun nedeni bildirilirse aynı suçu tekrar işlememeleri sağlanabilir.

... Ama önce anlatın bugüne kadar benim gözüme çarpmayan kusuru ne müftünün? Evet, alt ucu memur, halkımız hoşnut değilse elbet sepetleriz, ama insafı da elden bırakmayalım. Kedinin suçunu önüne koyup ondan sonra dövelim. Müftü attırmak hepsinden zor.

(Fakir Baykurt, Sınırdaki Ölü, s.150)

2156. Kedinin kanadı olsaydı serçenin adı kalmazdı.

Saldırgan ve güçlü kişilerin her şeye gücü yetseydi, zayıfları kolaylıkla ortadan kaldırırlardı.

2157. Kedinin usluluğu sıçan görünceye kadar.

Kışkırtılan kişiler saldırganlaşırlar.

2158. Kediye "bokun kimya" demişler, üstünü örtmüş.
Kargaya "bokun merhem"demişler gitmiş denize sıçmış

İyilik yapmak istemeyen kişiler, kendi işlerine yaramayan şeyleri bile kimseye vermezler.

"'Kargaya bokun merhem demişler, gitmiş denize sıçmış ayol! Bununki de o hesap. Hiç bize yordam olur mu, yolak olur mu? ...'"

(Tarık Dursun K., Denizin Kanı, s.216)

2159. Kediyi sıkıştırırsan üstüne atılır.

Daha güçsüz oldukları için senden korkan, çekinen kişileri sıkıştırırsan sana karşı gelmeye başlarlar.

2160. Kefen alacak adam gözünün yaşından belli olur.

Kişilerin yapacakları işler, onların davranışlarından, tavırlarından belli olur.

2161. Kefenin cebi yok.

Kişi öldüğü zaman, yaşamı boyunca kazandığı paranın, malın mülkün ona hiçbir yararı olmayacaktır. Malını veya parasını yanına almasının bir yolu yoktur.

Geçenlerde dertlendi de, dedi ki bana: 'Benim param sizin paranız,' dedi. 'Kefenin cebi yok,' dedi. Yazık ayol!" Gene hıçkırdı yalandan.

(Sezgin Kaymaz, Zindankale, s.37)

2162. Kefilin ya saçı, ya sakalı.

Borçlu kişiler borçlarını ödemezlerse bunu ödemek kefile düşer ve üzülürler.

Bakkal kefil olduğuna pişman mıydı yoksa? Kim bilir, kefilin ya saçı, ya sakalı diye düşünüyordu belki de. Biraz da buz sessizliği bozmak için:

"Yok hemşerim"dedi. Emin "Bu dimdik uçurumdan kendimi atmayı göze alamam" dedi.

(Kemal Ateş, Toprak Kovgunları, s.267)

2163. Kel kız teyzesinin saçıyla övünür.

Yeteneksiz ve başarısız insanlar yakınlarının başarı ve yetenekleriyle övünürler.

-Şu halde siz bir adaptasyon tarafdarı mısınız?

-Nasıl olur... Adaptasyonu kabul etmek edebiyatımızı mütemâdiyen ecnebi harac-güzarı etmek değil midir? Adaptasyon bir nevi kapitülasyondur... Adapte bir eserle iftihâr edersek "halasının kızının uzun saçlarıyla iftihar eden kel kıza benzeriz..."

(Reşat Nuri Güntekin, Reşat Nuri Güntekin'in Tiyatro ile İlgili Makaleleri, s.351)

2164. Kel kızın kör alıcısı olur.

Kötü, eksik şeyleri yine belli eksiklikleri olanlar yeğlerler.

2165. Kele köseden yardım olmaz.

Kişinin kendisinin yardıma muhtaç olduğu bir konuda başkalarına yardımı dokunamaz.

2166. Kele yıkandın mı demişler, tarandım bile demiş.

İşleri az ve kolay olan kişiler bu işlerini çabucak bitirirler.

2167. Kelin ayıbını takke örter.

Pek çok kişinin ayıbını, kusurunu para ve mevki örter.

2168. Kelin ilacı olsa kendi başına sürer.
Kelin merhemi olsa kendi başına sürer.
Kelin medarı olsa kendi başına sürer.
Kel ilaç bilse kendi başına sürer.

Kendine hayrı olmayan kişilerin başkalarına da bir yardımı dokunamaz.

"Ama çok umurumdu. Benim annem var,o çok akıllı bir kadın."

"Kelin merhemi olsa, kendi başına sürermiş."

"Bu da ne demek oluyor şimdi?"

(İpek Ongun, Kendi Ayakları Üstünde, s.119)

- Hanım, Allah sekizde verdiği beşte almaz. Kırk yıl kıran olmuş, eceli gelen ölmüş... Zavallıcık evinde oturup dururken hastalık ona nereden geldi? Hastalık, sağlık Allah'tan... Tanrı'm ne yazdıysa o olur. Hekimler ne bilirmiş? Kelin medarı olsa kendi başına olur. Onlar ölmeyecek mi?

(Hüseyin Rahmi Gürpınar,Nimetşinas/Hakka Sığındık/Meyhanede Kadınlar, s.139)

2169. Kelin tırnağı olsa başını kaşır.

Kendi derdine derman bulamayan kimseden aynı konuda yardım istemek boşunadır.

"Vay akıl vay", dedi, onu onayladı, "Kelin tırnağı olsa başını kaşır. İsmet Paşa toprak bulsa kendisi kışlak yapar. Ramazanoğlu toprak bulsa kendisi yaylak yapar da ak çağşaklı pınarından, öz bir kendisi içer..."

(Yaşar Kemal, Binboğalar Efsanesi, s. 224)

"İnkâr etme, var bir şeyler. Efkârlı görünüyorsun.

Mahzun bir şekilde gülümsedim.

"Para sorunu mu? Geçen hafta arabanın taksidini nasıl ödeyeceğini düşünüp duruyordun."

"Hayır."

"Doğru konuş; sorun paraysa sana biraz yardım edebilirim."

Tekrar güldüm.

"Kelin medarı olsa kendi başını kaşır ulan"dedim.

Arkadaşım birden ciddileşti. "Halt etme"diye homurdandı. "Sen de bana başım sıkıştığında yardım etmiştin...

(Osman Aysu, Şantaj, s.68)

2170. Kelle sağ olsun da külah bulunur.

Kelle sağ olsun da külah eksik olmaz / değil.

Kişiler yaşamda oldukları sürece onlara uygun bir iş elbet bulunur.

Hemen söyliyeyim, ben soldayım, böyle olmakla övünürüm, çünkü yurdumun gerçek gelişmesini, halkımın kalkınmasını solculukta buluyor, buna içten inanıyorum. Yani sosyalistim, Türkçesi toplumcuyum. Atatürkçülük, ancak bu yolla sağlanır. Atatürkçülük yalnız toplumculukla bağdaşır.

Bu gazeteyi seçişim de bundan. Gazete sahibine ilk koşulum bunlar oldu. Bu yolda anlaştık. Ben de inandım.

Ya ilerde, politik kaygılar, çıkarlar üstün gelirse?

Şair şöyle demiş:

"Kelle sağ olsun cihanda bir külâh eksik değil."

(Aziz Nesin, Suçlanan ve Aklanan Yazılar, s.49)

2171. Kem / Ham söz, kalp akça sahibinindir.

Kem söz, kem akça sahibinindir.
Kem söz, geçersiz akça sahibinindir.
Ham söz, kalp akça sahibinindir.
Ham söz, kem akça sahibinindir.
Ham söz, geçersiz akça sahibinindir.
Kalp akçe sahibinindir.

Geçersiz mal ve kötü sözler yine ait oldukları kişilerde kalır.

Birisinin kendisi veya ailemizden biri hakkında bir dedikodu yaptığını duyduğunda, "Kişi kişiyi kendi gibi bilir,"derdi.

Ben önceleri bu ifadeyi hani, "Kem söz sahibinindir," derler ya, sadece onun gibi bir savunma sanırdım.

(Emre Kongar, Babam Oğlum Torunum, s.125)

2172. Kemikle deri, yemekle diri.

Etle deri, yemekle diri.

Sağlıklı olmak için iyi beslenmek gerekir.

2173. Kenarın dilberi nazik de olsa nazenin olmaz.

Yetişilen çevrenin ve alınan eğitimin kişi davranışlarında önemi büyüktür.

AZMİ EFENDİ: Lâkin hiç öyle büyük zatın oğlu böyle kaymakam parçasına damad olmaya tenezzül ederler mi?

SEYYAH: Niçin efendim?

AZMİ EFENDİ: Niçin demek lâzım mı ya? Bir kere babası bir kaymakam parçası... İkinci kere kız bir şey değil... Bir şey değil dediğim yine güzel ya lâkin öyle

paşazâdelere felânlara lâyık olacak derecede değil... Hem ben de dışarılıyım ammâ doğrusu "Kenarın dilberi nâzik de olsa nâzenin olmaz,"öyleleri bize yarar

(İsmail Parlatır, Nurullah Çetin, Hakan Sazyek, Recaizade M.Ekrem Bütün Eserler I- Çok Bilen Çok Yanılır, s.97)

2174. Kendi düşen ağlamaz.

Kendi düşen ağlamaz, ağlasa da yakışmaz.

Kendi yanlışları yüzünden kötü duruma düşen kimselerin bu durumdan şikayet etmemeleri gerekir.

"Hangi rüzgar atmıştır böyle?"dedi. Geldi yanıma oturdu. Bir sigara uzattım. "Evden mi attılar?"dedi. Güldüm. "Kendim düştüm"dedim. "Kendi düşen ağlamaz"dedi.

(Oktay Akbal, İnsan Bir Ormandır, s.76)

2175. Kendi düşen kendi kalkar.

Kendi yanlışları yüzünden kötü bir duruma düşmüş olan kişiler kendi çabalarıyla bu durumdan kurtulmalıyı bilmelidirler.

[...] sonra işleri bitince beni bahçeye veya mahzene kovuyorlardı, kendi düşen kendi kalkar, Ayşe'yi sadece iki kez öpebilmiştim, tek kanatla kuşun uçamayacağı öğretilmişti, ama insanın insana yakınlaşması öğretilmemişti, yarın ile öbür gün bitmiyordu, efendim maruzatım bu kadardır..

(Barlas Özarıkça, Ters Adam, s.228)

2176. Kendin kazan kendin ye, kimseye minnet etme.

Kendi paralarını kazanıp kendi ayakları üstünde durabilen kişiler, kimseye muhtaç olmadan yaşamlarını sürdürebilirler.

2177. Kendinden küçükten kız al, kendinden küçüğe kız ver.

Kendinden küçükten kız al, kendinden büyüğe kız verme.

Gelinler, kocalarına saygı duymalıdırlar. Erkeğin ailesinin kızın ailesinden ekonomik olarak daha güçlü olması bu saygıyı daha da arttırır.

2178. Kendini bilmeyen çuhadar yılda iki çakşır eskitir.

Kendini bilmeyen çuhadar yılda iki pabuç eskitir.

Yaptıkları işin inceliklerini bilmeyen kimseler hiç olmadık yere kazandıklarından çok daha fazlasını kaybedecekleri hatalar yaparlar.

2179. Kendini yorulmuş bilirsen yoldaşını ölmüş bil.

Kişiler kendi sorunlarına önem verdikleri kadar arkadaşlarının sorunlarına, sıkıntılarına da önem vermelidirler.

2180. Keresteci, düşünde yangın görür.

Ticaretle uğraşan kişilerin en büyük korkuları mallarına zarar gelmesidir. Kaygıları da bu bağlamdadır.

2181. Kes parmağını çık pazara, em / ilaç buyuran çok olur.

Kes parmağını çık pazara, merhem buyuran çok olur.

Bir şeye gereksinimi olan birine herkes ayrı ayrı yollar gösterir.

2182. Keser döner, sap döner; gün gelir, hesap döner.

Her şey planlandığı zamanda, yerde, biçimde gerçekleşmeyebilir.

2183. Keseye danış, pazarlığa sonra giriş.

Bir şey satın almaya kalkışmadan önce paranızın olduğundan emin olmanız gerekir.

2184. Kesilen baş yerine konmaz.

Kesilen baş bir daha yerine konmaz.
Kesilen baş bir daha bitmez.
Kesilen baş bir daha bitmez, bitse de sahibine hayır etmez.

Bozulan hiçbir şey eski haline döndürülemez.

[...] Bu sırada padişah, "bre vurun"diye bağırdı. Tahir'in haline cellatlar bile ağlıyorlardı. Ama ne yapsınlar, emreden padişahtı, çaresiz Tahir'in gözlerini bağladılar, bıçağı ellerine alıp üç kere çevirdiler, son bir ümitle padişaha dönüp, "padişahım bu civana kıymayalım, kesilen baş yerine gelmez"diye ricada bulundular. Padişah "vur"dedi. [...]

(Fikret Türkmen, Tahir İle Zühre, s.246)

2185. Keskin akıl keramete kıç attırır.

Keskin akıl kerameti takla attırır.
Keskin zekâ keramete kıç attırır.
Keskin zekâ keramete takla attırır.
Keskin irfan keramete kıç attırır.
Keskin irfan keramete takla attırır.

Zeka kerametten üstündür.

Gelir şuradan birkaç zıpçıktı, bilir bilmez konuşur, yurttaşların kafasını bulandırır, yıkılmasına sebep olur bu güzelim kurumların..." "Keskin zekânın keramete kıç attırdığını boşa söylememişler! Böylelerinin iş rasgidiyor!

(Fakir Baykurt, Efendilik Savaşı, s.200)

-Fena kelimeleri öyle yaldızlı niteliklerin süsleriyle örtüyorsunuz ki, sizi buraya Allahın emri Peygamberin kavliyle bir kız istemeye gelmiş toy bir kimse sanıyorum.

- Hemen onun gibi bir şey... Nasıl keşfettiniz? Keskin zekâ keramete taklak attırır.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Kuyruklu Yıldız Altında Bir Evlenme / Kaderin Cilvesi, s.131)

2186. Keskin bıçak sahibini kesmez.

Kişi ne kadar sert ve öfkeli olsa da kendisini koruyan, himaye eden kimselere kötülük etmez.

2187. Keskin sirke küpüne zarardır.

Yavuz sirke küpüne zarardır.
Sarp sirke küpüne zarardır.
Keskin sirke kabına zarardır.
Har sirke küpünü çatlatır.

Çok öfkeli kişinin zararı kendisine olur. Sağlığı bozulur, kendisini yıpratır.

- Cici Bey'im ikimiz de aynı cezayı görürüz. Böyle zart zurtla benim elimden kurtulamazsın. Keskin sirke kabına zarardır. Sana kabadayılık yaraşmıyor. Bu dikbaşlılığı bırak. Tatlı tatlı konuşalım.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ben Deli miyim? s.182)

2188. Kestirme yoldan giden çok dolaşır.

Kısa da olsa alışılanın dışında bir yola girmek kişilerin işlerinin uzamasına neden olabilir.

2189. Kıç/göt kısmetten çıkınca donun lastiği dokuz yerden kopar.

Bir şey kişinin kısmetinden çıkarsa, başına o şeyi kaybetmesine neden olabilecek bir sürü iş gelebilir.

Yoldan geçen tek bir araç yoktu. Zaten o kalabalık İstanbul trafiği böyle zamanlarda yok olur, biter. Hani neredeydiler saatlerce yolları tıkayanlar? Tek bir araba, minibüs, otobüs, hatta kamyona razıydım. Kıç kısmetten çıkınca donun lastiği dokuz yerden kopar misali hiçbiri ortada yoktu. İş bana kalıyordu.

(Mehmet Murat Somer, Buse Cinayeti, s.159)

2190. Kılavuzu horoz olan kümeste geceler.

Kavgacı ve dikbaşlı kişilerle arkadaşlık edenler, onların gittiği yoldan giderler ve sıkıntı çekerler.

2191. Kılavuzu karga olanın burnu boktan kalkmaz.
Kılavuzu karga olanın burnu boktan kurtulmaz.
Kılavuzu karga olanın burnu boktan çıkmaz.

Kötü huylu birinin arkasına düşen kişinin başı beladan kurtulmaz.

Durmuş Ağa, sakalını kaşıdı:

"Ben,"dedi, "yorgunluktan bittim. Ellerim dizlerim ala kan içinde kaldı. Halim kötü benim. Nerde bulurum adamı? İnsan yitiği bulunmaz. Kim bilir hangi kayanın kovuğuna sokuldu?"

Karaca Ali öfkeli:

"Kılavuzu karga olanın..." dedi.

(Yaşar Kemal, Üç Anadolu Efsanesi, s.171)

Korkma yiğit... Kasım oğlan seni hücresine kondurdu. Dağarcıkta yiyecek bir şey varsa gövdelemiştir, o kadar... Kasım Molla'yı sana müzakereci verdim. Derslerini gösterir. Ne demişler? "Kılavuzu karga olanın burnu boktan çıkmaz"demişler. İşin iş...

Nerede? Odası nerde aman efendi ağa?

Nah, şurda... Sol köşeden ikinci kapı... Dur eğlen namussuz, hemen savuşur. Nereliyim dedindi?

Narlıca'dan

Sizin köy kenevir eker mi?

Ekmez.

Ya gizliden haşhaş ekeniniz.yakarın ağrıtır

(Kemal Tahir, Köyün Kamburu, s. 158)

2192. Kılda keramet olsa tabakhaneye nur yağardı.
Yiğitlik kılla olsa, tabakhaneye nur yağardı.

Kıl / Sakal, kişinin yetenek, güç ve kişiliğine herhangi bir olumlu katkı sağlamaz.

2193. Kılıcı kestiren kendi suyu, kişiyi sevdiren kendi huyu.
Bıçağı kestiren kendi suyu, kişiyi sevdiren kendi huyu.

Nasıl ki birtakım nesnelerin kalitesini onlara verilen emek belirliyorsa; insanların değerini de onların kişilik özellikleri belirler.

2194. Kılıç kınını kesmez.

Kişiler doğaları gereği saldırgan ve hırçın olsalar da kendileriyle ilgili olan, yardım gördükleri kişilere zarar vermemelidir.

Karaçullu obasının çocukları sinekler gibi kırılıyordu. Bu sabah bir çocuğu daha Payas kalesinin dibine gömdüler, üstüne birkaç avuç Osmanlı toprağı attılar. Zulüm toprağını, kadir kıymet, töre gelenek bilmezin, insanlık bilmezin, kılıç kabzasını keser mi, soy asıl bilmezin toprağını attılar üstüne.

(Yaşar Kemal, Binboğalar Efsanesi, s.155)

2195. Kır atın yanında duran ya huyundan ya suyundan.
Kır atın yanında duran ya huyundan ya tüyünden.
Arap atının yanında duran ya huyundan ya suyundan.
Arap atının yanında duran ya huyundan ya tüyünden.
Sarı öküzün yanında duran hem tüyünden hem huyundan alır.
Sarı öküzün yanında duran ya tüyünden ya huyundan alır.
Sarı ineğin yanında duran hem tüyünden hem huyundan alır.
Sarı ineğin yanında duran ya tüyünden ya huyundan alır.

Kişiler arkadaşlarının, yakınlarının çeşitli özelliklerinden etkilenirler ve zaman içinde davranışlarında benzerlikler görülür.

- Anlayamadım efendim!

- Anlarsın da benim gibi mahşere kadar yanarsın!

- Bak oğlum, biz acele ettik. Para hırsı gözümüzü perdeledi yavrum. (para hırsı gözümüzü perdeledi) laf gelişi bir söz! Demek cibiliyetimiz bozukmuş! Pardon! Bunu yalnız kendim için söylüyorum. Bizde de bu domuz bakırlık varmış. Ne derler: "Kır atın yanında, ya huyundan, ya huyundan." Derler.

Godoşluk bize de sıvaşmış, cezamızdır çekeceğiz...

(Kemal Tahir, Hür Şehrin İnsanları, s. 617)

Gülten, el kadar çocuk, Oma Gerda'nın elinde, hem ona yük olsun, hem Almanlaşsın! Evet Almanlaşır! Sarı ineğin yanında duran ya huyundan, ya tüyünden alır dememiş mi eski aklı erik atalar? Çok serseri bu Elif; saf olduğu kadar da tilki!

(Fakir Baykurt, Yüksek Fırınlar, s.91)

2196. Kırk dereyi bir tepe keser.

Güçlü, akıllı ve yetenekli kişiler diğerlerini yönetirler, onlara yön verirler.

- Necati, herkes kendi mantığını kendi gönlüne, duygusuna uydurmak ve hakkı kendinde görmek ister. Lâkin sokak ortasında, böyle felâketli bir zamanımda bu kadar uzun sözlere ne lüzum var... Kırk dereyi bir tepe keser. Sana bir şey söyleyeyim. Haklı olup olmadığımı anlarsın. ...

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Tutuşmuş Gönüller, s.163)

2197. Kırk ebe bir araya gelse, yine doğuran çeker.

Dert kimin başındaysa, çeken odur. Büyük bir dertle, bir acıyla uğraşan kişilerin yanında onlara yardımcı olan ya da destek olan kaç kişi bulunursa bulunsun yük yine onların omuzlarındadır.

2198. Kırk gün taban eti, bir gün av eti.

Başarı veya ödül emek ve çalışma gerektirir.

[...] Dava kovalamak avcılığa benziyor insan bir kere kendisini kaptırdı mı, iddiaya bindiriyor. Avcı kısmı da böyledir. Sabahtan akşama kadar dolaşır, kundura, pantolon eskitir, can telef eder, havaya kurşun sıkar. İki bıldırcınla ya döner ya dönmez... Kırk gün taban eti, bir gün av eti demişler. Bıldırcının tanesi iki kuruş... Rahatça alıp yesene dersen öfkelenir. Dava kovalamak da böyleymiş. Ha kazandım, ha kazanıyorum derken, avukat yazıhanelerinde helak oluyoruz. [...]

(Kemal Tahir, Hür Şehrin İnsanları, s.158)

2199. Kırk hırsız bir çıplağı soyamamış.
Çıplak yolcuyu kırk harami soyamaz.

Hiçbir şeyi olmayan insandan hırsız bile olsanız bir şey elde edemezsiniz.

2200. Kırk serçeden bir kaz iyi.

Bir tek büyük ve iyi gelir elde edilebilecek iş yapmak birçok küçük iş yapmaktan daha iyidir.

2201. Kırk yıl yağmur yağsa mermere geçmez.

Güçlü karakterli kişiler ve sağlam temellere dayanan işler kolay kolay sarsılmazlar, zarar görmezler.

2202. Kırk yılda bir ölet / kıran olur, eceli gelen ölür.
Kırk yıl kıran olmuş, eceli gelen ölmüş.

İnsan ancak eceli geldiğinde ölür. Tanrı'nın verdiği ömrü hiçbir şey değiştiremez. Büyük afetler ya da salgın hastalıklar olduğunda bile eceli gelmeyen ölmez.

- Hanım, Allah sekizde verdiği beşte almaz. Kırk yıl kıran olmuş, eceli gelen ölmüş... Zavallıcık evinde oturup dururken hastalık ona nereden geldi? Hastalık, sağlık Allah'tan... Tanrı'm ne yazdıysa o olur. Hekimler ne bilirmiş? Kelin medarı olsa kendi başına olur. Onlar ölmeyecek mi?

(Hüseyin Rahmi Gürpınar,Nimetşinas/Hakka Sığındık/Meyhanede Kadınlar, s.139)

2203. Kırk yılda bir zengin fakir, bir fakir zengin olmaz.

Bir şeylerin gerçekleşebilmesi / olabilmesi için zaman önemli bir ögedir.

Hami on beş, on altı yaşına girdiği zaman bütün gelirleri ayda yüz elli, iki yüz liraya kadar inmişti ki bu azalış ana oğlun dokuz on yıldır geçirdikleri israfçı hayata göre âdeta acınacak bir yoksulluk, çekilmez bir fukaralık hali demekti. Meşhur meseldir, "Kırk yılda bir zengin fakir, bir fakir zengin olamaz"derler.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Metres, s.40)

2204. Kırk yıllık Kani, olur mu Yani?

Kişilerin uzun sürede gelişip biçimlenmiş olan özelliklerinin değişmesi zordur.

Beğendikleri karılar bari aldıkları cinsin hanımından, kadınından seçilmiş olsa, insanın o kadar esması yanmaz. Öyle yerlerden çekip alıyorlar ki, söylemeye insanın yüzü kızarıyor. Ah, kırk yıllık Yani, olur mu Kani? Ah, ah... Zamane başka, zamane başka... Allah rahmet eylesin haminnem bunları vaktiyle bize söylerdi. Kıyamet alametlerini hep sayıp dökerdi. Bina ile zina çoğalacak, katırlar doğuracak derdi.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Şıpsevdi, s.304)

2205. Kırkından sonra azanı teneşir paklar.
Kırkından sonra azana çare bulunmaz.

Yaşları ilerlediğinde ahlakları bozulan kimseleri yola getirmek güçtür, doğru yoldan ayrılan bu kişilerin sonu iyi olmaz.

- Yalan mı? İşi çok diyorsun. İşi çok olan adam ikide bir yollara düşüp dört dönmez dünyada. Usanmış senden. Belli bir şey. Gözü dışarıda. Öyle oldu mu, hayır gelmez artık. Eskilerin sözü vardı. "Kırkından sonra azanı teneşir paklar."Akıllı kadın işi teneşire bırakmaz.

(Refik Erduran, Domuz, s.189)

Karşısındaymışcasına sordu:

"Ne zamandan beri benim gibi olmaktan çıktınız?"

Muhasebecisini bırakıp odasına geçti.

Kırkın üstündeki bir insanın öylesine körpecik, azgın mı azgın, üstelik ateşli bir kadınla boğuşması... "Kırkından sonra azanı.. Evet ama yanlış. Kırkından sonra değil, altmışından sonradır o. Teneşir altmışından sonra azanı paklar! Ben kırkımı çoktan aştım. Nerde teneşir? Hani?"

(Orhan Kemal, Önce Ekmek, s.58)

2206. Kırkından sonra saza başlayan kıyamette çalar.
Sekseninde saz öğrenen kıyamette çalar.
Altmışta zurna öğrenen kabirde çalar.

Belirli bir yaştan sonra gayret isteyen işlere başlayan kimselerin, ne kadar çabalasalar da işi bitirmeye / o işte başarılı olmaya ömürleri yetmeyebilir.

Bedriye Hanım gülümsemesini genişleterek:

-Hayır efendim. Kırkından sonra saz çalmak atasözünün ben tamamıyla karşısındayım. Çalgı her yaşta öğrenilebilir. Ama Tanrı vergisine, yeteneğe bakar.

-Böyle bir Tanrı vergisi kırkına kadar kendini göstermezse çok geç kalınmış olmaz mı efendim.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ölüm Bir Kurtuluş Mudur?, s.107)

2207. Kırlangıcın zararını biberciden sor.
Kırlangıcın zararını çivit ekenden sor.

Görünüşte zararsız olan kimi küçük şeylerin aslında ne kadar zararlı olduğunu ancak ondan etkilenen kişiler bilebilirler.

2208. Kısa günün kârı / kazancı az olur.

Çok kazanmak için işimize günün erken saatlerinde başlamalıyız ve günün çoğunu çalışmaya ayırmalıyız. Bu da bizim kazancımızı arttıracaktır.

Ünlü şarkıcı ve sinema oyuncusu Cher, "Believe" isimli hit parçasından ne kadar para kazandı biliyor musunuz? Tam 40 milyon dolar. Evet, bir şarkı, yılların sanatçısına bu kadar para kazandırdı. Cher Malibu sahilinde beş yatak odalı İtalyan stili bir villa yaptırdı. On arabanın rahatça sığabileceği bir de garajı olan villa, sanatçıya beş milyon dolara maloldu. Geçenlerde Amerikalı bir zengin bu villayı satın almak için 60 milyon dolar teklif etti. Kısa günün karı az olur demeyin...

(Azize Bergin, Hürriyet Gazetesi-Kelebek Eki, 13.11.2000)

2209. Kısa ile kösenin yaşı bilinmez.

Ufak tefek kimseler de, bıyıkları, sakalları çıkmayan köseler de olduklarından daha küçük gösterirler. Bu kişilerin yaşlarını öğrenebilmek zordur.

2210. Kısmet gökten zembille inmez.

Kişilerin yaşamında şanslı olmaları önemli olabilir; ancak çalışmak şanstan da önemlidir. Şansın yaver gitmesi için bile çalışmak gerekir. Çalışmadan hiçbir şey elde edilemez.

2211. Kısmet ise gelir Hint'ten Yemen'den, kısmet değilse ne gelir elden?

Kişilerin nasiplerini hiç kimse engelleyemez.

Ama bakkal Hamdi bana değil, ona raslamış! Bana raslamış olaydı, onunla değil, bana damat olacaktın! Fakat kısmet! Ne demiş eskiden arkadaşın biri? Kısmet ise gelir Hint'ten, Yemenden! Kısmet değilse ne gelir elden?

(Fakir Baykurt, Yüksek Fırınlar, s.283)

2212. Kısmetinde ne varsa kaşığında o çıkar.

Kişiler ne kadar çabalasalar da kısmetlerinden fazlasını elde edemezler, alınyazılarında ne varsa onu yaşarlar.

"-... ne demişler, kısmetinden olanın kaşığında çıkarmış: Size rastlamam, ne saadet! Neşre elverişli olsun olmasın, Zikri Bey, kulağına çalınan her haberi, mutlaka bize bildirir demişti; lakin Vali Bey kuş uçurtmuyor, mektuplarımızı açıyorlar, üstelik hakarete uğruyoruz...

(Atilla İlhan, O Karanlıkta Biz, s.372)

2213. Kısmetsiz köpek, sabaha karşı uyuya kalır.
İtin / Köpeğin akılsızı kurban bayramında sılaya gider.
İtin / Köpeğin kısmetsizi kurban bayramında sılaya gider.
Kısmetsiz köpeğin kurban bayramında karnı ağrır.

Kişilere bazı şeyler nasip edilmiş olsa bile söz konusu nasipler için çalışılmaz, emek harcanmaz ve bulunulması gereken zeminde bulunulmazsa bundan yararlanılamaz.

Oysa Müdür taaa Maçka'da oturduğu halde hemen her gün, hiç sektirmeden, benimle birlikte bulunurdu okulda. Hani "Köpeğin nasipsizi Kurban Bayramında sılaya gider!"diye bir söz vardır ya, bizim müdür de ilk kez geç kalıyordu. Siciline "Devamsız"damgasını yiyecekti. Adı, devamsıza çıkacaktı.

(Rıfat Ilgaz, Sarı Yazma, s.233)

2214. Kısmetten artık yenmez.

Kişiler ne kadar çabalasalar da kısmetlerinden fazlasını elde edemezler.

2215. Kış kış gerek, yaz yaz.

Kişiler davranışlarını ve yaşam biçimlerini yaşadıkları koşullara göre ayarlamalıdırlar.

2216. Kış kışlığını, kuş kuşluğunu gösterir.
Kış kışlığını, puşt puştluğunu yapar.

Her varlık kendi doğasından gelen özelliklerini belli eder.

- Ben de hayretler içinde bu manzarayı seyrediyorum. Hayretten öte duygularım, haşin denebilecek düşüncelerim, ama henüz cevaplandıramadığım suallerim de var. Bunlardan birini, tatil dönüşü bilge siyasetçiye sordum. İsterseniz şimdilik, onun kestirme cevabıyla yetinelim.

- Boş fıçı çok langırdar, dedi bana. Konu üzerinde durmak istemediği belliydi. Şunu da ekledi:

- Yakında kış kışlığını, kuş kuşluğunu gösterir.

(Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 21.07.2004)

2217. Kışın ekmeksiz, yazın gömleksiz yola çıkma.
Kışın ekmeksiz, yazın örtüsüz yola çıkma.

Kışın azıksız, yazın gömleksiz yola çıkma.
Kışın azıksız, yazın örtüsüz yola çıkma.
Yazın abasız, kışın torbasız yola çıkma.

Kişiler bir işe girişmeden önce, koşulları ve yaşayabilecekleri olumsuzlukları göz önünde bulundurup önlemlerini almalıdırlar.

2218. Kışın hoşluğuna güven olmaz.

Kış mevsiminde doğal koşulların çetin olmasından dolayı önlemlerimizden ödün vermemeliyiz.

2219. Kışın ocak başı, yazın dağlar başı.

Kişi sağlığı için kışın sıcak yerlerde yazın ise serin yerlerde olmalıdır.

Özellikle tarım işlerinde uğraşanların kışın ocak başında rahat olabilmeleri için yazın dağ başında çalışmaları gerekir.

2220. Kışın soba, yazın yaba al.

Kişiler gereksinim duydukları nesneleri onların en ucuz oldukları dönemlerde satın almalıdırlar.

2221. Kız beşikte çeyiz sandıkta.
Kız kundakta, çeyiz sandıkta.
Kız kucakta, çeyiz bucakta.

Kız doğar doğmaz onun çeyizini düzmeye başlamak gerekir.

Ertesi gün, kız evinin nişan bohçası, içine damatlık eşyalar konarak, oğlan evine gönderilir. Kızın çeyizi "Kız beşikte çeyiz sandıkta" misali hemen hemen hazırdır. Çünkü kızımız biraz büyüyünce eline iğne iplik alır, en basitinden nakışlara başlardı.

(Meral Beltan, Günur Karaağaç, Karya'dan Carretta'ya Ortaca, s.171)

2222. Kız evi naz evi.

Evlenecek gençlerin kız isteme aşamasında geleneklerimize göre kız tarafı kendini ağırdan satar. Bu da hoş görülmelidir.

- Neler mi istersiniz Huriye bacı? Canınızın sağlığını. Kızımız rezil olmasın da başka hiçbir şey istemeyiz.

- Olmaz öyle şey canım, kız evi naz evi demektir.

- Vallaha bacım fakirin nazı adamın kazı demişler.

(Muzaffer İzgü, Gecekondu, s.90)

2223. Kız karıyınca gayret dayıya düşer.
Kız kocayınca gayret dayıya düşer.

Yaşı geçtiği halde evlenememiş olan kıza evlenebilmesi için akrabaları yardımcı olmaladır.

2224. Kız pazarda satılmaz, oğlan atılmaz, çekmek gerek.

Kız olsun oğlan olsun anne babalar çocuklarını bir köşeye atamazlar. Onların sıkıntılarına ellerinden geldiğince katlanmaya çalışırlar.

2225. Kızdan has gelin, kazdan has tavuk vardır.

Kimi durumlarda önem ve değeri çok olanlardan az olanlar daha çok tercih edilir.

2226. Kızı gönlüne bırakırsan ya tamburacıya ya davulcuya ya zurnacıya varır.
Kızın keyfine bırakırsan ya tamburacıya ya davulcuya ya zurnacıya varır.

Evlenme çağındaki kızlar büyükleri tarafından yönlendirilip denetlenmezlerse kendilerine uygun olmayan kişilerle evlenebilirler.

Siz daha gençsiniz. Belki de çocuksunuz. Böyle şeylere akıllarınız ermez. "Kızı keyfine bırakırsanız tamburacıya varır" derler ki atalarımız, bunu boş yere söylememişlerdir. Kızım, sizi yetiştiren büyüklerinizin sizin üstünüzde hakları vardır.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Son Arzu, s.141)

938'lerde Nazmi henüz çulsuzun biriyken, Bedia hanım efendinin bir şirkete tercüman babası onu gözüne kestirmiş. Yanına otuz lira aylıkla almış, daha sonra da kızını vermişti. Vermeseydi kız, yani sevdanın annesi Bedia, -o zaman henüz hanım efendi değildi- ya davulcuya varacaktı ya da zurnacıya. Malum ya meşhur meseledir: "Bir kızı kendi haline bırakırsan ya davulcuya varır ya da zurnacıya" Neyse artık Bedia hanım efendi olan Sevdanın annesi kocasının yanına geldi.

(Orhan Kemal, Yağmur Yüklü Bulutlar, s.215)

2227. Kızı kızken görme, gelinken gör; gelinken görme, beşik ardında gör.

Kadınların nitelik ve değerleri evlendikten sonraki duruşlarıyla belli olur.

2228. Kızı olan tez kocar.
Kız doğuran tez kocar.
Kızın var, sızın var.
Kızın var, yüreğinde sızın var.

Özellikle kız çocuklarının eğitilip büyütülmesi daha çok titizlik ister.

2229. Kızını dövmeyen dizini döver.
Oğlunu dövmeyen böğrünü döver; kızını dövmeyen dizini döver.

Anne babalar çocuklarının eğitimlerine gerekli ilgiyi göstermez ise ileride çocuklarına ilişkin sıkıntılar yaşayabilirler.

Dalga mı geçiyon lan toy. Benim bacılarım benden çok büyük oğlum. O Zehra bacım yok mu, ben şu kadarmışım anam ölmüş, bana analık etmiş. Benim küçüğüm olmalı, böyle gecikmeli ki...avrat kısmı deyil mi anam olsa şüphelenirim. Kafalarından yumruğu eksik etmeye gelmez. "Kızını dövmeyen dizini döver." Doğru...

(Orhan Kemal, Cemile, s.50)

2230. Kilit dost içindir, düşman için değil.

Düşmanların kötülük edebilecekleri bilindiği için onlara karşı önlemler alı-

nır. Fakat asıl önemli olan, hiç beklemediğimiz kişilerin, dostlarımızın da bize kötülük edebilme ihtimalini göz önünde bulundurup bunun için de tedbirli olmaktır.

2231. Kimi istemezsen ayak ucuna, o geçer baş ucuna.

Kişilerin emirleri altında çalıştırmak istemedikleri kimseler olabilir. Ancak bu çalışılmak istenmeyen kimseler hiç beklenmedik bir biçimde onların başına amir olarak gelebilirler.

2232. Kimse bilmez, kim kazana kim yiye.
Ahmak oldur ki, dünya için gam yiye, ne bilirsin kim kazana kim yiye.

Bir kimse çalışıp kendisi ve çocukları için çok para ve mal biriktirebilir. Ama o biriktirdiklerinin kime kısmet olacağı belli olmaz. Biriktirdiği mal ve paralar ileride, hiç aklına gelmeyen birilerine de kısmet olabilir.

Nigar Hatuna da kız kadın demeğe kimsenin dili varmaz. Şahbaz bir yiğitten daha da yiğit. Bolu beyleri sülalesi böyle bir insan daha görmedi. Padişah olacak bir kızdır Telli Nigar. Böyle bir Vezir oğluna layık mı Telli Nigar? Yazık ki, dünya bir yağlı kuyruk yiyene. Hiç aklına gelmez kim kazana kim yiye. Bolu Beyi de bir gün göçüp gidecek bu dünyadan... Telli Nigarın Körünoğluna ne derece bir yangın olduğunu bilip durur. Aratsa bulsa da Körünoğlunu, kızkardeşini sevdiğine verse n'olur? Kel Vezirin oğluna vereceğine...

(Yaşar Kemal, Üç Anadolu Efsanesi, s.63)

2233. Kimse kendi memleketine peygamber olmaz / olmamış.

Kişilerin kendi çevrelerinde değerleri bilinmez.

2234. Kimse kimsenin kısmetini yemez.
Kimse kimsenin rızkını yemez.

Herkes ancak kendi kısmeti kadarına sahip olabilir. Kimse başka birinin kısmetine sahip olamaz.

Dışarı çıkınca arkasından bir yaşlı:

"Deyyus,"dedi. "Koca deyyus... Bir fıkara gelmiş, sebeplensin. Kimse kimsenin kısmetini yemez. Varsa kısmetinde, gelir Hintten, Yemenden. Yoksa kısmetinde ne gelir elden? Ne istersin elin fıkarasından? Sana ne? Sebeplensin. Ucuz veriyormuş, verir ya. Sen ondan ucuz ver, senden alsınlar."

(Yaşar Kemal, Sarı Sıcak, s.56)

2235. Kimseden kimseye hayır yok.
Kimseden kimseye hayır gelmez.

Kişiler yapacakları işlerde başkalarına değil öncelikle kendilerine güvenmelidirler.

Hikmet dedi ki:

- Bu erkekleri adam mı sanıyorsun? Şu söyledikleri sözlere bak! Doğrusu kızım, ben de sana hak veriyorum. Bu yıllarda kimseden kimseye hayır yok. İşte en iyisi Nizam değil mi? O kara mantonun yakasına biraz kürk koydurttum diye bilsen bana ne acı şeyler söyledi... Ben olmasam, onun iki yakasını bir araya kim getirdi? Şimdi üç gündür

konuşmuyoruz. Kocan olsa senin de olacağın bu değil mi? Eksik olsun! Şimdi gelip barışmak istiyor, önüm arkam sıra dolaşıyor ama hiç...

(Memduh Şevket Esendal, Kelepir, s.187)

2236. Kimsenin âhı kimsede kalmaz.

Zulüm gören kişinin bedduası tutar ve zalim kişiler yaptıklarının cezasını mutlaka çekerler.

Ayşe Nazife'nin başını okşadı:

"Sabret kardeş sabret... Kimsenin ahı, kimsede kalmaz..."

Nazife gözlerini kuruladı:

"Sabret demesi kolay Ayşe ablacım. Sabretmesi güç... Sabır, sabır... Ne zamanacak? Hacı Kadir'in yaşı altmışı geçti..."

(Kemal Bilbaşar, Yeşil Gölge, s.117)

2237. Kimsenin çırası tana kadar yanmaz.

Dünyadaki her şeyin mutlaka bir sonu vardır.

2238. Kimsesiz mirasyedinin kimsesi çok olur.

Kişiler zengin olduklarında çevrelerindeki kişilerin sayısı artar, herkes onlara yakın olmaya çalışır.

2239. Kiraz "dut yetişmese beni yiyenin boynunu sapıma döndürürüm" demiş.

İnsanlar beslenmelerine dikkat etmelidir. Yiyecekleri çeşitli ve ölçülü tüketmelidir.

Batı dillerinde ancak Latince adlarıyla ya da ekşi-tatlı gibi sıfatlarla birbirinden ayrılan kiraz ile vişne arasındaki açık seçik kavram farkı, güzelim Türkçemizden başka acaba hangi dilde vardır? "Arkamdan dut yetişmese, beni yiyenlerin boynu çöpüme dönerdi."dermiş kiraz. Bu özdeyişin ardında, 100 gramında 250 miligram gibi yüksek dozda potasyum içeren kirazın idrar söktürücü etkisi yatıyor. Kiraz aynı zamanda kilo almaktan korkanların dostu bir meyve. 100 gramında sadece 60 kalori var. Kirazdan meyvesi dışında da yararlanılıyor. Örneğin plastik öncesi dönemlerde en iyi sigara ağızlığı kiraz ağacının dallarından yapılırdı. Bugün bile esmerimsi kırmızı renkli tahtası ince marangozlukta torna işlerinde ve çalgı yapımında kullanılıyor.

(Ahmet Örs, Sabah Gazetesi, 01.10.2005)

2240. Kiraz güzelliğine güvendiği için kurtlanır.

Kimi kişiler, kendi özellikleriyle o kadar gurur duyarlar ki bir süre sonra bu gurur onlara zarar vermeye başlar.

2241. Kişi ne yaparsa kendine yapar.
Kişi ne ederse kendine eder işi.
Herkes ne ederse kendine eder.

İyilik ya da kötülük yapan kişiler yaptıklarının karşılıklarını alacaklarından

bunları kendileri için yapmış olurlar.

Uzun zamandır müzik piyasasından uzaktasınız. Bu arada hayatınızda neler olup bittiğini merak ediyoruz...

En son 1997 yılında 'Ruhlar Şehri' isimli bir albüm yaptım. Çok sevdiğim bir albüm olmasına rağmen şanssız oldu, tanıtımı yapılamadı bir türlü. Bunca yıl sonra bir şey yaptım, neden değerlenmiyor diye düşünerek küstüm ben de... Biraz da suçu başkalarına attım. Halbuki niye küsmüşüm! Geçen yıllar içinde kendimi geliştirdiğimde suçu başkalarına atmanın doğru olmadığını anladım. Çünkü insan ne yaparsa kendine yapar. Muhakkak benim bir eksiğim, bir açığım vardı ki olmadı. Ama bu arada başka şeyler de yaptım. Nazım Hikmet'in 'Hoşgeldin Bebek' isimli müzikalinde oyunculuk yapıp, şarkı söyledim. Çok keyifli bir işti, Anadolu ve Avrupa turnesini yaptık. Onun dışında çok fazla festivale gittim...

(Selin Özavcı, Akşam Gazetesi, 03.03.2009)

2242. Kişi noksanını bilmek gibi irfan olmaz.

Kişilerin kendi eksikliklerinin farkında olmaları en büyük erdemlerdendir.

2243. Kişi refikinden azar.
El insanı azdırır.

Yabancılar ve kötü arkadaşlar kişileri kötü işlere sürükler.

Beni kocam ahlaksız bir adamdır. Ben yirmi seneden beri neler çekiyorum. Belki de hakikatte ahlaksız değildir. Lakin (Kişi refikinden azar) demişler. Fena insanlar kocamı baştan çıkarıyorlar. Bir kere Hamdi Bey dedikleri serseri, sonra Cemil denilen namussuz, daha birkaç tane var...

(Kemal Tahir, Hür Şehrin İnsanları, s.334)

"Sakın sizde komşuların hizmetçileriyle, uşaklarıyla konuşmayın. El insanı azdırır."

(Ömer Seyfettin, Yalnız Efe, s.6)

2244. Kişinin ayıbını toprak örter.
Kişinin ayıbını bir avuç toprak örter.

Kişilerin kötü yönleri; ancak onlar öldükten sonra unutulur gider.

2245. Kişinin kendine ettiğini kimse edemez.
Kişinin kendine ettiğini alem bir yere gelse edemez.

Bazen kişi kendi hataları yüzünden başını öyle büyük belalara sokar ki kendine yaptığı bu kötülüğü hiç kimse ona yapamaz.

Rauf Denktaş'ın çözüme engel olduğuna dair şikayetleri bir vakıa olan Demirel'in, unutulmamak uğruna her zaman geçerli huyu ile popülizme başvurması eşyanın tabiatıdır. Ortak eserleri devlet sırtından aile ekonomisini beslemek olan iki lider, fiziki görünüm olarak da kopya kelimesini hatırlattılar.

Kayboluşun son ufkunda dolaşan Bülent Ecevit ve Recai Kutan'ın ise sokakta

gördükleri TV kamerasında gözükmek için çaba sarf eden veletler misali toplantıda yer almaları, "insanın kendine ettiğini kimse edemez" sözünün görüntülenmesinden başka bir şey değildi.

(Cüneyt Ülsever, Hürriyet Gazetesi, 06.03.2004)

2246. Kişiye kendi osuruğu kokmaz.

Kişiler kendi kötü özelliklerini göremeyebilirler, göremediklerinden dolayı bunlardan rahatsızlık duymayabilirler. Ama başkaları bunların farkındadır ve bundan rahatsız olabilirler.

2247. Koca elde, evlat belde, kardeş nerde?

Kadınlar evlendikten sonra eşleri ve çocuklarına gösterdikleri ilgiyi kardeşlerine göstermemeye başlarlar. Ya da eş ve çocuklarından gördükleri ilgiyi kardeşlerinden göremeyebilirler.

2248. Koca öküzün kıblesi belli olmaz.

Yaşlanmış, deneyim sahibi kişilerin nasıl davranacakları önceden kestirilemez.

2249. Kocamış tilki faka düşmez.
Kocamış tilki faktan korkmaz.

Başından çok şey geçmiş, deneyim sahibi kişiler kolay kolay hata yapmazlar.

2250. Kocanın kabı ikiyse birini kır.

Kimi kadınlar kocalarını elde tutabilmek için kendilerine yarar sağlayan şeylere bile zarar vermekten çekinmezler.

2251. Koç koyundan seçkel gerek.

Liderler yönettiklerine göre daha üstün niteliklere sahip olmalıdır.

2252. Koça boynuzu yük değil / olmaz.
Öküze boynuzu yük olmaz / değil.
Eşeğe semer yük değil.
Hamala semeri yük olmaz / değildir.
Koyuna kuyruğu yük olmaz.
Koça kuyruğu yük olmaz.

Kişiye kendi işleri ve yakınlarının sorumlulukları ağır gelmez.

"Hacı Cemalettin efendi:

-Bu çocuk adam olmayacak kadın.. diye bağırıyordu.

-Olmazsa nidelim a efendi, dilden gelen elden gelir mi?

-Ben bir gün göçüp gidersem çok çekeceksin bundan.

-Allah uzun ömürler versin. Başını sallamadık ağaç olmaz demişler. Koça boynuz yük değil ya...

-Koça boynuz yük mü değil mi bilmem ama bu sana iyice yük olacak."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s. 39)

2253. Koçu kendinin et de ötesini berisini öyle yokla.

Kişilerin kendilerine ait olmayan şeyleri çok karıştırmamaları, onların nitelikleriyle ilgili konuşmamaları gerekir.

2254. Kokmuş ete sinek konar.

Tembel kişilerin yaşadığı yerler pis olur.

Güçsüz ve korunmasız duruma düşen yerlerden herkes yararlanmak ister.

2255. Kol kırılır boyna yük olur.

İş göremez nitelikteki kişiler, yalnızca kendilerine değil, çevrelerine de yük olurlar.

Kol kırılır boyna yük olur ellere varıp sızlayıp buzlamayalım ben yarın eşşeğe binip Burdur'a gitmeye karar verdim. !..

(Fakir Baykurt, Irazcanın Dirliği, s.196)

2256. Kol kırılır yen içinde baş yarılır börk içinde.
Baş yarılır börk içinde, kol kırılır kürk içinde.
Baş yarılır fes içinde, kol kırılır yen içinde.

Aile içinde kişilerin kusurları, kavgaları, sorunları sır olarak kalmalı; dışarıya duyurulmamalıdır.

"Kol kırılır yen içinde kalır. Bir daha söylüyorum Ziynet. Etrafta dedikodu duyacak olursam, affetmem seni, bilmiş ol!"

"Ben şimdi aşağı ineyim de bakayım Cemile Hanım limonatasını içmiş mi,"demişti Ziynet. Odadan çıkarken dönmüş, "Ben hiçbir şey duymadım beyim,"diye eklemişti "içinizi ferah tutun siz."

(Ayşe Kulin, Gece Sesleri, s.173)

2257. Kolu kırık işlemiş, gönlü kırık işlememiş.

Bedensel bir acısı veya engeli olan kişiler çalışmaya, yaşamın içinde olmaya devam edebilirler ancak; gönlü kırık kişinin içinden hiçbir şey yapmak gelmez, her şeyden uzaklaşır.

2258. Komşu boncuğunu çalan gece takınır.

Utanılacak yollardan elde edilen nesnelerden tam anlamıyla yararlanılamaz.

2259. Komşu ekmeği komşuya borçtur.

Yakın çevresinden yardım alan kişiler günü gelince aynı yardımı yapmak zorundadır.

2260. Komşu hakkı büyük, saymayan hödük.

Komşunun komşu üzerindeki hakkı çok büyüktür. Düşünceli ve aklı başında olan herkes bunun bilincindedir ve komşusuna ona göre davranır.

2261. Komşu hakkı, Tanrı hakkıdır.

Komşunun komşu üzerindeki hakkı, Tanrı'nın kulu üzerindeki hakkı gibi değerlidir.

[...] Bu hak yolu kıldan ince, kılıçtan keskindir. Kul kusursuz olmaz, suçları Hak bağışlıya, esirgiye. Lâkin bu yola girecekler, haram yemiyecek, yalan söylemiyecek, zina etmiyeceklerdir. Komşu hakkı Tanrı hakkıdır, komşu hakkına dokunulmaz. Gönül kırılmaz. Emanete hiyanet edilmez. Hazreti Pir buyurmuş ki: eline, beline, diline sahip olun. Şimdi elinizle şer işlemeyin, elinizle komadığınız bir şeyi kaldırmayın. [...]

(Mehmet Eröz, Türkiye'de Alevîlik Bektaşîlik, s.138)

2262. Komşu iti komşuya ürümez.

Komuşuya hiçbir biçimde zarar verilmemelidir.

2263. Komşu kızı almak, kalaylı kaptan su içmek gibidir.

Komşu kızını alan kişi, aileyi ve kızı yakından tanıdığı için içi rahat bir biçimde evlenir.

2264. Komşu komşudan huy kapar, ayranına su katar.

Komşularıyla çok samimi olan kişiler ister istemez onların bazı huylarını kaparlar.

2265. Komşu komşunun külüne muhtaçtır.

Komşular çok önemsiz ve gereksiz görünen şeyler için bile birbirine gereksinim duyabileceklerinin bilincinde olmalıdırlar.

"... Süngeri getir siliver, yaz günü, kurur gider!" Naci süngeri alıp batan yerleri sildi. Mühendis İsmail Bey: "Komşu komşunun külüne muhtaçtır! Ama Fahri Efendi, ancak müşteri kazıklamayı bilir! Yedi liralık yatağa on beş lira istiyor! Bir liralık inciri iki liradan okutuyor!.."

(Fakir Baykurt, Can Parası, s. 177)

2266. Komşuda aş pişer, kokusu bize düşer.

Yakınlarda olan yararlı şeylerden kimi zaman kazanç sağlamak mümkün olmaz.

2267. Komşuda pişer, bize de düşer.

Yakınlarımız güzel şeyler kazandığında onların bu kazançlarından biz de yararlanabiliriz.

Ömercikli İsmail Ağa da dedi: "İyi iş, gözel iş; hayırlı olsun! Kıskanmayalım, Allah bize de versin. İsterse hiç vermesin; komşuda pişenden bize de düşer. Uğurlu olsun!..."

(Fakir Baykurt, Amerikan Sargısı, s.59)

2268. Komşunu iki inekli iste ki kendin bir inekli olasın.

Kişi çevresine karşı iyi niyetli olduğu ölçüde iyi şeylerle karşılaşır.

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s. 39)

2253. Koçu kendinin et de ötesini berisini öyle yokla.

Kişilerin kendilerine ait olmayan şeyleri çok karıştırmamaları, onların nitelikleriyle ilgili konuşmamaları gerekir.

2254. Kokmuş ete sinek konar.

Tembel kişilerin yaşadığı yerler pis olur.

Güçsüz ve korunmasız duruma düşen yerlerden herkes yararlanmak ister.

2255. Kol kırılır boyna yük olur.

İş göremez nitelikteki kişiler, yalnızca kendilerine değil, çevrelerine de yük olurlar.

Kol kırılır boyna yük olur ellere varıp sızlayıp buzlamayalım ben yarın eşşeğe binip Burdur'a gitmeye karar verdim. !..

(Fakir Baykurt, Irazcanın Dirliği, s.196)

2256. Kol kırılır yen içinde baş yarılır börk içinde.
Baş yarılır börk içinde, kol kırılır kürk içinde.
Baş yarılır fes içinde, kol kırılır yen içinde.

Aile içinde kişilerin kusurları, kavgaları, sorunları sır olarak kalmalı; dışarıya duyurulmamalıdır.

"Kol kırılır yen içinde kalır. Bir daha söylüyorum Ziynet. Etrafta dedikodu duyacak olursam, affetmem seni, bilmiş ol!"

"Ben şimdi aşağı ineyim de bakayım Cemile Hanım limonatasını içmiş mi,"demişti Ziynet. Odadan çıkarken dönmüş, "Ben hiçbir şey duymadım beyim,"diye eklemişti "içinizi ferah tutun siz."

(Ayşe Kulin, Gece Sesleri, s.173)

2257. Kolu kırık işlemiş, gönlü kırık işlememiş.

Bedensel bir acısı veya engeli olan kişiler çalışmaya, yaşamın içinde olmaya devam edebilirler ancak; gönlü kırık kişinin içinden hiçbir şey yapmak gelmez, her şeyden uzaklaşır.

2258. Komşu boncuğunu çalan gece takınır.

Utanılacak yollardan elde edilen nesnelerden tam anlamıyla yararlanılamaz.

2259. Komşu ekmeği komşuya borçtur.

Yakın çevresinden yardım alan kişiler günü gelince aynı yardımı yapmak zorundadır.

2260. Komşu hakkı büyük, saymayan hödük.

Komşunun komşu üzerindeki hakkı çok büyüktür. Düşünceli ve aklı başında olan herkes bunun bilincindedir ve komşusuna ona göre davranır.

2261. Komşu hakkı, Tanrı hakkıdır.

Komşunun komşu üzerindeki hakkı, Tanrı'nın kulu üzerindeki hakkı gibi değerlidir.

[...] Bu hak yolu kıldan ince, kılıçtan keskindir. Kul kusursuz olmaz, suçları Hak bağışlıya, esirgiye. Lâkin bu yola girecekler, haram yemiyecek, yalan söylemiyecek, zina etmiyeceklerdir. Komşu hakkı Tanrı hakkıdır, komşu hakkına dokunulmaz. Gönül kırılmaz. Emanete hiyanet edilmez. Hazreti Pir buyurmuş ki: eline, beline, diline sahip olun. Şimdi elinizle şer işlemeyin, elinizle komadığınız bir şeyi kaldırmayın. [...]

(Mehmet Eröz, Türkiye'de Alevîlik Bektaşîlik, s.138)

2262. Komşu iti komşuya ürümez.

Komuşuya hiçbir biçimde zarar verilmemelidir.

2263. Komşu kızı almak, kalaylı kaptan su içmek gibidir.

Komşu kızını alan kişi, aileyi ve kızı yakından tanıdığı için içi rahat bir biçimde evlenir.

2264. Komşu komşudan huy kapar, ayranına su katar.

Komşularıyla çok samimi olan kişiler ister istemez onların bazı huylarını kaparlar.

2265. Komşu komşunun külüne muhtaçtır.

Komşular çok önemsiz ve gereksiz görünen şeyler için bile birbirine gereksinim duyabileceklerinin bilincinde olmalıdırlar.

"... Süngeri getir siliver, yaz günü, kurur gider!" Naci süngeri alıp batan yerleri sildi. Mühendis İsmail Bey: "Komşu komşunun külüne muhtaçtır! Ama Fahri Efendi, ancak müşteri kazıklamayı bilir! Yedi liralık yatağa on beş lira istiyor! Bir liralık inciri iki liradan okutuyor!.."

(Fakir Baykurt, Can Parası, s. 177)

2266. Komşuda aş pişer, kokusu bize düşer.

Yakınlarda olan yararlı şeylerden kimi zaman kazanç sağlamak mümkün olmaz.

2267. Komşuda pişer, bize de düşer.

Yakınlarımız güzel şeyler kazandığında onların bu kazançlarından biz de yararlanabiliriz.

Ömercikli İsmail Ağa da dedi: "İyi iş, gözel iş; hayırlı olsun! Kıskanmayalım, Allah bize de versin. İsterse hiç vermesin; komşuda pişenden bize de düşer. Uğurlu olsun!..."

(Fakir Baykurt, Amerikan Sargısı, s.59)

2268. Komşunu iki inekli iste ki kendin bir inekli olasın.

Kişi çevresine karşı iyi niyetli olduğu ölçüde iyi şeylerle karşılaşır.

2269. Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür.

Komşunun tavuğu komşuya kaz, gelini kız görünür.

Komşunun tavuğu komşuya kaz, fındığı koz görünür.

Elin tavuğu ele kaz görünür.

Elin tavuğu ele kaz, gelini kız görünür.

Elin tavuğu ele kaz, fındığı koz görünür.

Kişiler başkalarının sahip oldukları şeyleri olduklarından daha değerli görürler.

- O bu değil de ağrıma giden şu ki dost var, düşman var oğlum. Ben köylünün yüzüne nasıl bakarım gayrı! Yıllardır açığımı arayan kayın karısı Nezile'nin sözleri öldürür beni. Bu ağrıma gider. Atalar: "Komşunun tavuğu komşuya kaz, karısı da kız görünür."Demişler. Benim neyim varsa Nezile'nin gözünde büyüdü de büyüdü.

(M. Şakir Çetin, Bir Aşk Masalı, s. 229)

2270. Komşunun sakalını yoldularsa sen de sakalını kazıt.

Uğradıkları haksızlıklardan ve saldırılardan dolayı birtakım zararlar gören yakın çevredekilere karşı onları destekleyici yaklaşımlar içerisinde olunmalıdır.

2271. Konur eşek çayırını almaz.

Kibirli kimseler kendilerinden başka her şeyi küçümsediklerinden yarar sağlayacakları durumları bile görmezden gelerek bunlardan mahrum kalırlar.

2272. Kopacak kiriş sesinden belli olur.

Bir şeyin olup olmayacağı, verdiği belirtilerden yola çıkılarak önceden bilinebilir.

2273. Kork aprilin beşinden, öküzü ayırır eşinden.

Korkma martın kışından, kork aprilin beşinden.

Aprilin beşi (18 Nisan) o kadar yağışlı, fırtınalı olur ki çift süren iki öküzü bile birbirinden ayırır.

Gelgelelim açlıkla savaş, her savaştan büyüktü. Belalı bir kış geçirmiştik. "Karakış karadan gider, zemheri aradan gider. Gücük azdır, mart da yazdır."Umudu karaya oturmuştur. Mart kapıdan baktırmıştı, kazma-kürek yaktırmıştı. "Kork abrilin beşinden, öküzü ayırır eşinden"sözü doğru çıkmıştı. Cemre havaya çıkmış, ayaza kesmişti. Buza düşmüş dondurmuştu

(Dursun Akçam, Kanlıderenin Kurtları, s.107)

2274. Korkak bezirgan / tüccar ne kar eder ne ziyan / zarar.

Riske girmekten korkanlar, kendini zarardan koruyabilse de kar da edemez.

2275. Korkmak yarı ölmektir.

Korku, kişilerin yapabilecekleri şeylerde bile başarısız olmalarına neden olur. Bu durumda kişiler yaşamlarını kendi istedikleri gibi yönlendiremediklerinden ölüden farksızdırlar.

Köylü senin korktuğunu bir sezerse, korkarsan hemen de sezer, o zaman tekmil kötülükleri yapar. Azgın bir köpek bile senin ondan korkmadığını anlarsa, üstüne saldıramaz. Korkmak yarı ölmektir. İşte bu köylü salt namus belası, salt korkudan bu hale geldi.

(Yaşar Kemal, Yer Demir Gök Bakır, s.115)

2276. Korku dağları bekletir.
Korku dağları aşırır.

Korku, varlığını her yerde gösterir ve insanlara en güç işleri bile yaptırır.

"Korku dağları bekler"diye bir söz vardır bilirsiniz. Bir askeri ihtilal olmuş; tabii ki halk da sinmiştir. Kimse halka "ayaklanın"demiyor.

(Uğur Mumcu, Bütün Yazıları 27 - 12 Eylül ve Şeriat, s.73)

2277. Korkulu rüya görmektense uyanık yatmak hayırlıdır.

Tehlikeli bir işe girişmektense o işin sağlayacağı kazançtan vazgeçip güvende kalmak iyidir.

"...Sepette mi, selede mi, bir belbıçağım olacaktı. Nerdeyse bul da ver onu. Takayım şurama. "Korkulu düş görmektense uyanık yatmak eftaldir"demiş elin oğlu ana..."

(Fakir Baykurt, Yılanların Öcü, s.141)

Evet evet, elindekini o atmadan atmıyacaktı! Baştakilerin herhangi bir düzeni olmazdı Allahın izniyle ama, gene de ne olur ne olmaz, korkulu rüya görmektense uyanık durmak daha akıl karıydı. Sonra, içini günlerdir değil, haftalar, aylardır kemirip duran, böylesine kelle kulak yerinde birine rol verilip verilmediğiydi.

(Orhan Kemal, Üç Kağıtçı, s.6)

2278. Korkulu yerlerde kervan ateş yakmaz.

Kişiler zarar görecekleri durumlardan uzak durmaya çalışmalıdırlar. Uzak duramadıkları durumlarda ise olabildiğince kendilerini belli etmemeye gayret göstermelidirler.

2279. Korkunun ecele faydası yoktur.

Her canlı için ölüm kaçınılmaz bir sonuçtur; korkmak ölecek kişiye hiçbir yarar sağlamaz.

Başımdan aşağı kaynar sular dökülmüştü. Ne söyleyeceğini tahmin ediyordum. Ne duymak ne de duymamak istiyordum. Korkunun ecele faydası yok dedim ve cesaretimi topladım. "Buyurun sizi dinliyorum,"dedim.

(Naşide Gökbudak, Miralayın Kızı Süreyya, s.106)

Bakıyorum uzaklarda birkaç karaltı dışında kimsecikler yok yürüdüğüm kaldırımda. Bu kış kıyamette sokak köpekleri dahi ortalıkta görünmüyor. "Korkunun ecele yararı yok,"diyorum içimden.

(Cengiz Özakıncı, Münevver, s. 7-8)

2280. Koy avucuma, koyayım avucuna.

İletişimde özveri karşılıklı olmalıdır.

2281. Koyma akıl, akıl olmaz.

Kendi aklıyla değil, başkalarının verdiği akılla hareket eden kimse başarılı olamaz.

2282. Koyun bağlı olduğu yerde otlar.

Kişiler yaşadıkları koşulların gerektirdiği biçimde ve özellikte davranmalıdırlar.

Kış boyunca ateş yakmış, buğdayı kuru tutmuş. Öyledir o bilir işini. Ama buğdayı nereden almış? Orasını bilmem hem karışmam. Ama koyun bağlı olduğu yerde otlar. Buğday Militopol'dan gelmedi ki geri Militopol'a gitsin! İki çuval buğdayın çıktığı yer elbette Manay'ın tarlası Moskova'nın değil.

(Cengiz Dağcı, Kolhozda Hayat, s.164)

2283. Koyuna çoban, tarlaya saban.
Tarlaya saban, koyuna çoban.

Kişiler yaptıkları işlerin gereklerini yerine getirmeli ve yönetime önem vermelidirler.

2284. Koyunu yüze yetir, el onu bine yetirir.

Kimi durumlar olduğundan daha abartılı biçimleriyle dilden dile aktarılırlar.

2285. Koyunun kuyruğu var, örter.

Kişilerin zenginlikleri onların ayıplarını, kusurlarını örter.

2286. Koyunun melediğini kuzu melemez.

Kişilerin yaşamında deneyim çok önemlidir. Deneyimli insanların konuştuğu ve davrandığı gibi deneyimsizler konuşup davranamazlar.

2287. Koz gölgesi kız gölgesi, söğüt gölgesi yiğit gölgesi, dut gölgesi it gölgesi
Ceviz gölgesi yavuz gölgesi, söğüt gölgesi yiğit gölgesi.
Ardıç gölgesi kardeş gölgesi, söğüt gölgesi yiğit gölgesi, ceviz gölgesi yavuz gölgesi.

Ceviz ağacının gölgesinde insan herkesin hayran olduğu bir kızın yanındaymış gibi mutlu olur. Söğüt uzun bir ağaçtır, uzun boylu bir yiğide benzer. Dut gölgesi ise çok rahatsız edici bir yerdir. Çünkü bu ağacın meyveleri sürekli dökülerek hem insanın üstünü kirletir hem de bu meyvelerden faydalanmak isteyenlerin oraya üşüşmesine neden olur.

2288. Kömürcünün evine giren yüzü kara çıkar.
Kömürcünün dükkânına giren yüzü kara çıkar.
Kömürcü ile dost olanın eline kara bulaşır.

Bir kimsenin arkadaşlarının yaptığı iyi ya da kötü işler o kimseyi mutlaka etkiler.

2289. Köpeğe gem vurma, kendini at sanır.
Eşeğe gem vurma, kendini at sanır.

Değersiz bir kişiye değerli biriymiş gibi davranıldığında o kişi kendini gerçekten çok değerli biri sanır.

"... Köyün kıyılarına gitsinler! Nüfus artıyor, ne kadar artarsa atsın, Karataş'ın evleri tâ meralara kadar uzanacak değil ya! Hani, lâfın gelimi, eşeğe gem vurma, kendini at sanır! Onun gibi. Biz Haceli'yi üye yaptık emme, ardından da sen böyle irellet demedik!..."

(Fakir Baykurt, Yılanların Öcü, s.237)

2290. Köpeği dövmeli ama, sahibinden utanmalı.

Kişi kendisini rahatsız eden birini hırpalarken onu korumakta ve sevmekte olan saydığı bir kimseyi gücendirmemelidir.

2291. Köpek artığı ile aslan beslenmez.
İtin artığını arslan yemez.

Kişilik sahibi ve onurlu insanlar kişiliksiz ve onursuz insanların yardımlarına tenezzül etmezler.

2292. Köpek avlanırsa tavlanır.

Her canlı yapması gerektiği işleri yaptıkça hem güçlenir hem de becerisi artırıp uzmanlaşır.

2293. Köpek bile yal yediği kaba pislemez.
Köpek bile yal yediği kaba sıçmaz.

Köpek bile yemeğini yediği kaba saygı gösterir. İnsan da geçimini sağladığı yere, kendisinin geçimini sağlayan kişilere karşı saygısızlık / kötülük etmemelidir.

2294. Köpek ekmek veren kapıyı tanır.
Köpek ekmek yediği kapıyı tanır.

Köpek kendisini seven, besleyen insanları tanır ve o insanları korur, onlara zarar vermez. İnsanlar da kendilerine yapılan iyilikleri unutmamalıdırlar.

Kamil Baba be, seni ısırmaz mı köpeklerin?

Köpek, ekmek veren eli tanır, evlat...

Bu hayvancıklar hep burada mahpus mu kalır, Kamil Baba?

Onları güneşli havalarda peşime takarım. Gezdirir havalandırırım [...]

(Reşat Enis Aygen, Despot, s.202)

2295. Köpek kapar, katır teper; iyi iyilik, kötü kötülük eder.

Doğadaki her canlı, kendi doğasının gerektirdiği biçimde davranır.

2296. Köpek köyü için değil, kendi için havlar.

Kişiliksiz kimseler başkalarına bir iyilik yapıyorlarsa mutlaka bir çıkarları

vardır.

2297. Köpek sahibini ısırmaz.

Kişi ne kadar saldırgan ve kötü olursa olsun kendisini koruyanlara zarar vermez.

Bence aslanımın ihtiharından sorumlu olanlar şu kişilerdir: Murat Efendi'nin annesi Şevkefza Sultan, Sersaker Hüseyin Avni Paşa, o cezasını buldu. Sadrazam Mütercim Rüştü Paşa, Bahriye Nazırı Kayserili Kaptan Ahmet Paşa, Askeri Şura Reisi Redif Paşa, Mektebi Harbiye Nazırı Süleyman Paşa ve Şeyhülislam Hayrullah Efendi. Oğlumu onlar hal ettiler. Ama mahkeme kadıya mülk olmaz, dünya onlara kalmadı. Köpek sahibini ısırmaz derler, bunlar köpekten de betermiş. Ömrüm oldukça onları affetmeyeceğim.

(Hıfzı Topuz, Meyyale, s.174)

2298. Köpek suya düşmeyince yüzmeyi öğrenmez.

Kişi bir tehlikeyle karşı karşıya gelmediği sürece o tehlikeyle baş etmeyi öğrenemez.

2299. Köpek sürünmekle / sürtünmekle etek kesilmez.

Kötü ve değersiz birinin sataşmasıyla, temiz kişi kirlenmiş olmaz.

2300. Köpeksiz sürüye kurt girer.
Köpeksiz köye kurt iner.
Köpeksiz çobanın koyununu kurt kapar.

Koruyucusuz, güvencesiz ve güçsüz yerlere saldıran çok olur.

2301. Kör Allah'a nasıl bakarsa Allah da köre öyle bakar.

Kişiler kendilerini koruyan, geçimlerini sağlayan kişilere nasıl yaklaşırlarsa, onlardan da o biçimde yaklaşım görürler.

İlmin kökü Allah'tadır. Kör Allah'a nasıl bakarsa Allah da köre öyle bakar... Ölünceye kadar çalışmak lazım Allah yolunda...

(Fakir Baykurt, İçerdeki Oğul, s.421)

2302. Kör / Kesmez bıçak ele, iş bilmeyen avrat dile.
Kör bıçak ele yavuz, iş bilmeyen avrat dile yavuz.

İş bilmez, beceriksiz, tembel insanların çok konuşması gibi işe yaramaz, nesneleri kesemeyen bıçak da insanların elini keser.

[...] Oysa bizim akıldaneler, okumadan âlim, yazmadan katip. Hem de anadan doğma!... Öğrenecek neleri kalmış şu dâr-ı dünyada? Galiba bizim ata mirası, küffara uymuş. Onları kalkındıran fikir namusu, bizi batıran da hezevan!.. Aynı atalar ne güzel buyurmuşlar; Kör bıçak ele, hünersiz dile yavuz!...

(Erol Toy, Yitik Ülkü – 3, s.28)

2303. Kör görmez, sezer; sağır işitmez uydurur.

Kör görmez, sezer.
Sağır işitmez / duymaz uydurur / yakıştırır.

Kimi zaman durumun iç yüzünü bilmeyen kişiler sezgileriyle edindikleri kanıyı gerçek sanırlar.

Hastaneye kadar gelen yakınlarına, arkadaşlarına, meslektaşlarına, okurlarına da ayıp oluyordu artık, sadece "ziyaretçi defteri"ni uzatmak. Ayrıca, sağır duymaz uyrudur örneği, kimseyi yanına sokmamızın nedeni olarak olmadık dedikodular çıkarıldığı da kulağımıza gelmeye başlamıştı.

(Demirtaş Ceyhun, Asılacak Adam Aziz Nesin, s.123)

2304. Kör köre kılavuz olursa ikisi de çukura düşer.

İş bilmez kişiler başkalarına kılavuzluk ederlerse kendileriyle birlikte onları da zarara götürürler.

2305. Kör körü arar, su çukuru.
Kör körü bulur, su çukuru.

Herkes kendisine yakın kendi kişiliğiyle uyuşan kişilerle birlikte olmak ister. Doğadaki olaylarda da buna benzer durumlar gözlenmektedir.

2306. Kör ölür badem / payam gözlü olur, kel ölür sırma saçlı olur.
Kel ölür sırma saçlı olur, kör ölür badem / payam gözlü olur.

Kişiler bazı şeylerin değerlerini onları yitirdikten sonra anlamaya başladıklarından zaman zaman bunun abartarak da dile getirirler.

Hani, "Kör ölür badem gözlü, kel ölür sırma saçlı olur" hesabı, ağabeyimi, ölümünden sonra yücelttiğimi, idealize ettiğimi sanmayın sevgili okurlarım.

(Emre Kongar, Babam Oğlum Torunum, s.128)

2307. Kör pazara varmasın, Pazar körsüz kalmasın.
Pazar körsüz olmaz.

Hesabını ve alış veriş yapmayı bilmeyen kişiler satın aldıkları malın fiyatına ve kalitesine dikkat etmezler. Böyle kişiler alış verişte zararlı çıkarlar ama esnaf onlar sayesinde çok kazanır.

Başlıktaki mesel: Kör pazara varmasın, pazar körsüz kalmasın, atalar «Satın almayı bilmeyen alışverişe çıkmamalı"uyarısında bulunurken, bunun mümkün olamayacağını da bilerek, «ama çıkarlar"diyor; sonra gülerek sözünü tamamlıyor: «Esnaf da bu gibilerden hoşlanır zaten». Seçmen ile seçilenden söz edercesine...

Ankara'dakilere ve orada mesken tutmayı meslek edinmişlere atalarımızdan, halk dehasından göndermeler.

Gülmeye yarar! Ama yalnız Ankara'dakilere değil. Oraya onları kimlerin gönderdiğini de unutmamak lazım.

(Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 11.05.2001)

2308. Kör satıcının kör alıcısı olur.

İyi iyiyle, kötü kötüyle herkes kendi düzeyindekilerle iletişim kurar.

Muayenehaneyi çok kısa sürede oturduğu ve her nasılsa çalıştığı bir alan olarak görüyordu, gerçek yaşamı evdeydi. Yine de buraya gelenler, çıkıyordu ona da. Sağdan soldan savrulup düşenler, sonra da biz nereye gelmişiz deyip kaçıyorlardı zaten. Bir bölümü ise kalıyordu. Garipliklerinden, eksantrikliklerinden, kör satıcının kör alıcısı olur, bir bölümü zaten yalnızca bu ayrıksılıktan zevk alıyordu. Ev ve iş yeri. Bir buçuk saatte de yolda geçen zaman, ortak yaşam alanlarında hemen hiçbir ortaklığa karışmadan zorunlu olarak geçiş.

(Kaan Arslanoğlu, Kuş Bakışı, s.420)

2309. Körden avcı topaldan cambaz olmaz.

Kişilerin yapacakları işin gerektirdiği donanıma sahip olmaları gerekir, aksi takdirde o işte başarılı olamazlar.

- Ulan bir sıkımlık canın var. Körden avcı, topaldan cambaz olmaz. Hırsız olmak için de vücut, gösteriş, kuvvet ister. Bir de yakalanırsan var ya, tıkarlar seni karanlık palasa, kuru somunla sade su diyetine yattığın vakit bugünkü tokluk ve hürriyetini fenerle ararsın.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ben Deli miyim? s.40)

2310. Körden gözlü, topaldan ayaklı, deliden deli.
Gözsüzden gözlü doğar, dilsizden dilli doğar, ille deli soy kovar.
Gözsüzden gözlü, dilsizden dilli; deliden deli.

Bedensel özürler kalıtımsal olmayabilir ancak psikolojik özürler kalıtsal olabilir.

2311. Köre "şimdi gece"demişler; "ne zaman gündüzdü"demiş.

Başkaları için değerli ve anlamlı olan bir şey, ondan yararlanamayan kişiler için anlamsızdır.

2312. Körle yatan şaşı kalkar.

Kötü kişilerle iletişim kuran ve arkadaşlık edenlerin zaman içerisinde kişiliklerinde o kötülüklere ilişkin değişimler olur.

"Sen babanı bana anlatma kızım, benim kadar tanıyamazsın onu. O kayıp mayıp olmadı. Başını aldı, o deli kadınla beraber Dersim'e gitti. Zaten o her geldiğinde alır başını Dersim'e giderdi. Yediden yetmişe ne kadar deli varsa hepsiyle görüşürdü. Görüşe görüşe delirdi sonunda. Ne olacak körle yatan şaşı kalkar."

(Muzaffer Oruçoğlu, Filozof, s.150)

2313. Körler sofrasında ışıkla kaşık aranmaz.

Yetersiz özelliklere sahip olan kişilerden verimli sonuçlar alınacak davranışlar beklemek boşunadır.

2314. Körün yanına varırsan, sen de bir gözünü kapa.
Vardığın yer körse gözünü kapa.

Vardığın yer karanlık ise sen de gözünü kapa.
Komşun kör ise sen kıpa bak.

Kişiler girdikleri ortamlara uyum sağlamalıdırlar.

- Bir sigara verdim.

- Garip yiğittir, söktüremezse bir pakete razı olur.

- Bir paket değil Ali ağa ! Bir tek sigara..

- Bey sen de adetleri berbat etmişsin. Tevekkeli, gelir gelmez herifler telaşa düşmediler... olmadı.

- Neden ?

- "Gittiğin köy kör köy ise bir gözünü de sen kapa"demişler.

- Demişler ama Ali Ağa, bu sözü kör köyünü soymaya gidenler için söylemişler. Biz burayı soymaya gelmedik.

- Soymadın mı soyulursun !

(Kemal Tahir, Damağası, s.155)

2315. Kös dinleyen, davula kulak vermez.

Büyük işler ve sorunlarla haşır neşir olmuş kişiler, küçük işleri ve dertleri pek ciddiye almazlar.

2316. Köseyle alay edenin top sakalı kara gerek.

Başkasının eksik bir yönüyle alay eden birinin o yönden hiçbir eksiği olmaması gerekir. Aksi durumda, alay eden kişi gülünç olur.

2317. Köşe taşı köşede yakışır / yaraşır.
Köşe taşı yerde kalmaz.
Her şey yerinde yakışır.
Temel taşı temelde, köşe taşı köşede gerek.
Yapı taşı, yapıdan kalmaz.
Yapı taşı, yerde kalmaz.
Çeki taşı çekiden kalmaz.

Yetenekli ve başarılı insanlar bir gün mutlaka hak ettikleri yere gelirler.

"Köşemden kalk Besê."

"Alışmışsın köşede oturmaya."Diye çıkıştı cingar bir sesle. Besê, "Bu köşe senin babanın malı değil. Biraz da orda otur."

"Terbiyesizlik etme Besê. Köşe taşı köşeye yakışır."

(Muzaffer Oruçoğlu, Filozof, s.154)

Köyde kalan yaşlılar, çoluk çocuk vardıllar Bekir beyin kapısına. Zenneler ağladı, er kişiler yalvardı. Bey dediğin dar günlerde gerekti. Eskiden beri öyle görmüşlerdi, Hıdır beyi baba bellemişlerdi. Korurdu, yardım elini açardı, zor günlerde bırakmazdı Çeşmirlileri. Bir bey ölmeynen dünya mı yıkılmıştı. Onun oğlu Bekir bey vardı yerdini alan. Yapı taşı yapıdan düşmezdi. Göstermeliydi beyliğini, kurtarmalıydı Çeşmirlileri.

(Dursun Akçam, Kanlıderenin Kurtları, s.77)

2318. Kötü gelmeyince iyinin kadri bilinmez.

İyinin ve güzelin değeri kötü ve çirkinle karşılaşınca daha iyi anlaşılır.

2319. Kötü komşu insanı / adamı hacet sahibi eder.
Kötü komşu adamı mal sahibi eder.

Komşunun iyi niyetli olmamasından dolayı yardımlaşma gerçekleştirilemez. Bundan dolayı da herkes kendi başının çaresine bakmak durumunda kalırsa gerekli nesneleri de edinmiş olur.

Ne denilmiştir, "Kötü komşu, adamı araç sahibi eder"denilmiştir. Komşunu kollamalı ki her şeyi ucuzuna öğrenmeli...

- Neymiş söz gelimi öğrenilecek?

- Belli mi olur?

(Kemal Tahir, Büyük Mal, s.266)

2320. Kötü söyleme eşine, ağı katar aşına.

Kişiler yakınındakilerden kötülük görmek istemiyorlarsa onlara kötü sözler söylememelidirler.

2321. Kötürümden aksak, hiç yoktan torlak yeğdir.
Hiç yoktan köse iyidir.
Hiç yoktan torlak iyidir.
Hiçten yok yeğdir.

Bir şeyin hiç bulunmamasından kötü de olsa bulunabilme olasılığı olanı daha iyidir.

2322. Köyden köye it ürümez.

Bir yerde olan olayların, yapılan işlerin nedenlerini başka yerde, çok uzaklarda aramamalıyız.

2323. Kişiler kendi ortamları dışında seslerini yükseltmeyi yeğlemezler.
Köylü birbirine düşmezse Osmanlı mıkla yiyemez.

Kimi zaman kişilerin birbirine düşmeleri, kendilerinden daha güçlü kişilerin çıkarınadır.

2324. Köylü, misafir kabul etmeyiz demez, konacak konak yoktur der.

Kişiler bir işi yapmak istemezlerse bunu doğrudan söylemezler de birtakım bahaneler öne sürerek o işi yapamayacaklarını anlatırlar.

2325. Köylünün kahve cezvesi karaca amma sürece.

Köylünün kahve cezvesi gösterişsiz de olsa sürekli kaynar ve gelen misafiri ağırlar.

2326. Köyün ağasına çatan aç açık kalmaz.
Köyün kızirine çatan aç açık kalmaz.

Güçlü ve varlıklı kimselerin yakınındakiler, onların gücünün ve zenginliğinin yararını görürler.

2327. Kuduz ölür ama daladığı da ölür.

Aşırı hırslı ve sinirli kişiler hem kendileri çok büyük zararlar görürler hem de başkalarının başını belaya sokarlar.

2328. Kul azmayınca Hak yazmaz.
İnsan azmayınca belasını bulmaz.

Kişilerin başlarına gelen felaketler kendi azgınlıkları yüzündendir.

2329. Kul kullanan, bir gözünü kör, bir kulağını sağır etmeli.

Kişiler buyruklarında çalıştırdıkları kişilerin daha verimli olmalarını bekliyorlarsa onların her yanlışlarını görmemeli, her söylediklerine inanıp yollarını onlara göre çizmemelidirler.

2330. Kul kusursuz / hatasız olmaz.
Hatasız kul olmaz.

Hiç kimse mükemmel değildir. İnsanlar kendilerine ne kadar dikkat ederlerse etsinler yine hata yaparlar.

Melek bütün kalbiyle:

- Elbette yok ! dedi.

- Eğer seni şaşırtacak bazı kusurlarım olursa, beni bağışlar mısın?

- Gayet tabii ! Hem senin ne kusurun olacak ?

"Kul kusursuz olmaz!"Ama, böyle bir durumda beni bağışlayacağına söz veriyor musun?

(Kerime Nadir Azrak, Aşk Fısıltıları, s.164)

2331. Kul sıkılmayınca Hızır yetişmez.
Kul bunalmayınca Hızır yetişmez.
Kul sıkışmayınca Hızır yetişmez.

Kişiler eğer temiz kalpli iseler zorda kaldıklarında ummadıkları yerlerden yardım görebilirler.

Yemin etsek ki bu yıl Çukurun en verimli tarlalarını, gece demeyip gündüz demeyip, biz toplayacağız, öteki köylülerin beş misli, on misli toplayacağız, tüm kazancımızı da sana vereceğiz. Ne dersin Adil Efendi? Kul sıkışmayınca Hızır erişmez. Yetiş imdadımıza Hızır gibi, yüreği iyilik dolu Adil Efendi, desek. Bağışlamaz mı ola?

(Yaşar Kemal, Yer Demir Gök Bakır, s.111)

Hamburg olaylarından bize ne? Kul bunalınca Hızır yetişir! Cenabı allah hepimize bir çözüm verir. Ramiz'in oğullarına da verir.

(Fakir Baykurt, Yarım Ekmek, s.292)

2332. Kuma gemisi yürümüş, elti gemisi yürümemiş.
Ortak gemisi yürümüş, elti gemesi yürümemiş.

Aynı erkeğin eşi olan kadınlar birbiriyle anlaşabilir, birileriyle ortaklaşa işler

yürütülebilir; ama iki kardeşin hanımlarının birbirleriyle anlaşmaları çok güçtür.

2333. Kurcalama sivilceyi çıban edersin.

Sivilceyi kurcalama çıban edersin.

Sivilce kurcalanınca çıban olur.

Küçük bir sorun ne kadar kurcalanırsa o kadar büyük bir soruna dönüşür.

2334. Kurda "neden boynun kalın?" demişler, "işimi kendim görürüm de ondan" demiş.

Kurda "neden boynun kalın?" demişler, "işimi kimseye inanmadığımdan" demiş.

Kurda "neden ensen kalın?" demişler, "işimi kendim görürüm de ondan" demiş.

Kurda "neden ensen kalın?" demişler, "işimi kimseye inanmadığımdan" demiş.

Kişiler yaptıkları işlerin başında durmalı, onu gerektiği gibi denetlemeli, kimseye emanet etmeksizin sonuca kendileri ulaştırmalıdır.

Kurda ne demişler, boynun böyle neden kalın, demişler. O da demiş ki kendi işimi kendim görürüm de ol sebepten, demiş. İşte oğlum Sefer, sen de kendi işini kendin göreceksin. Adilden kötü bir haber gelince, o umut kapısı da kapanınca, on beş yılı göze alıp kendi işini kendin göreceksin. Bunun başkaca bir çaresi yok. Meryemce nin oğluna da gelince, onun için de bir kolaylık düşünülür. Ne yapmalı, başa gelen çekilir.

(Yaşar Kemal, Yer Demir Gök Bakır, s. 242)

2335. Kurdu gören bağırır, görmeyen daha çok bağırır.

Bir olayı gören kişiler olayı olduğu gibi anlatırlar. Olayı görmeyen kişilerse abartılı bir biçimde anlatırlar ve o olay üzerine daha çok konuşurlar.

2336. Kurdu ormandan açlık çıkarır.

Kişiler barındıkları yerde karınlarını doyuramıyorlarsa yaşamsal riskleri de göze alarak o yeri terk ederler.

2337. Kurdun adı yaman çıkmış, tilki vardır baş keser.

Kurdun adı yaman çıkmış, tilkicik var baş keser.

Tilki var baş keser, kurdun adı yamandır.

Öyle içten pazarlıklı, düzenbaz kimseler vardır ki kötü tanınan kimselerden daha tehlikeli ve kötüdürler.

Dedim ki 'Burada herkesi eşiyle beraber yatırırlar. Sen de bir istida versene...' dedim.

- İyi demişsin. Ne dedi?

- Ne diyecek? 'Aman anacığım...Aman usulü ne ise yapalım. Ben yalnız yatamam. Bizi bir araya koysunlar sevaptır. Uuy anacığım,' diyerek şuraya dikildi.

- Ee...

- E'si...Güldük bir vakit...Karı zamane karısı. [...] Kurdun adı çıkmış, çakallar

baş kesiyor hesabı...

(Kemal Tahir, Karılar Koğuşu, s.15)

2338. Kurdun yanında kuş da geçinir.

Güçlü ve iş bilir kişilerin varlıklarından ve başarılarından, onların yakınında güçsüzler de yararlanır.

Kurtlar geldi aklına... "Adam sende"diye söylendi. "Kurdun yanında kuş da geçinir." Yüreklendirmeğe çalışmıştı kendini. Tepeye ulaşıp, okula doğru inerken, gerilerden duyduğu bir uluma ile sıçrayarak dönüp baktı. Bir şey görmedi. İşittiği kurt ulumasıydı.

(Hasan Kayıhan, Yoklar, s.101)

2339. Kurt dumanlı havayı sever.

Kimi insanlar, kendi yararlarına bir iş çevireceklerinde, karmaşa içinde bir ortam ararlar. Bu şekilde kimsenin dikkatini çekmeden işlerini kolayca halledebilecekleri düşünürler.

Ayla'nın öteki kızların bıcırdaşmalarını duymuyordu bile.

-Gidiyor musun kız?

-Nereye?

-Annen duyarsa ya?

-Hava da soğuk, soğuk olmasa...

-Ne yaparlardı?

-Bir ağaç altında, otların üstünde...

-"Kurt dumanlı havayı sever"kızım!

-Nursen, çakıyorsun ya?

(Orhan Kemal, Evlerden Biri, s.119)

"Haydi çocuklar gidin istirahat edin, hava karladı, tipi de yapabilir. Bilirsiniz ya kurt dumanlı havadan hoşlanır."

(Ethem İzzet Benice, Adsız Şehit, s.78)

2340. Kurt ininde kemik eksik olmaz.

Herkesin yaşadığı yerde, kendi işleriyle ve kişilikleriyle ilgili malzemeler bulunur.

2341. Kurt kapana düşmeyince faka bastığını bilmez.

Kişiler başlarına bir kaza bela gelmediği sürece yaptıkları işin ne kadar tehlikeli olduğunu fark edemeyebilirler.

2342. Kurt kocayınca köpeğin maskarası olur.
Kurt kocayınca köpeklere maskara olur.

Genç ve güçlü iken herkesin korktuğu kişi yaşlanıp gücünü yitirince daha güçsüz ve karaktersiz kimselerin alay konusu olur.

"Aaahh!" diyordu. "Aaah eski günler, aah! Koca Halil'in Koca Halil olduğu günler! Kurtlar kocayınca köpeklerin maskarası olurmuş. Vay kocalık vay, evin yıkılsın. Hay kahpe felek hay, çarkın kırılsın."

(Yaşar Kemal, Ortadirek, s.78)

2343. Kurt komşusunu yemez.
Kurt bile komşusunu yemez.

Kişiler ne kadar kötü karakterli olsalar da yakınlarına zarar vermezler.

Merkez burası... bu içinde bulunduğunuz oda... Burasını bir tavuk kümesi farz ediniz. Anahtarını size teslim ettikleri bir kümes...

- Bizde bir söz var: kurt komşusunu yemez! Derler.

- Komşu mu? Hani komşu? Siz nerede oturuyorsunuz?

(Kemal Tahir, Hür Şehrin İnsanları, s.193)

O günlerde İğri Nuri gene gelmiş. Bir gece vakti Muhalif Kadir Efendi, İğri Nurinin anasının evine gidiyor. Gözleri çakmak çakmakmış.

Nuri Efendi oğlum, demiş, Kurt bile, kurtken, komşusunu yemez, değil mi?

Yemez Kadr'efendi amca.

Ehl –i iffet ve ehl – i ırz ve de ehl – i namus bir kız oğlan kızı iğfal edene erkek denir mi?

Denilmez Kadr'efendi amca.

Peki, insandan dışarı böyle bir canavarı ne yapmak gerek Nuri Efendi oğlum?

Leşini sermek, dağa sürüyüp, kurda kuşa vermek gerek.

(Aziz Nesin, Zübük, s.59)

2344. Kurt köyünü değiştirir, huyunu değiştirmez.
Kurt tüyünü değiştirir, huyunu değiştirmez.

Kötü kimseler her şeylerini değiştirseler de kötü huylarından vazgeçemezler.

2345. Kurt kulağından tutulmaz.

Saldırgan ve tehlikeli kişilerle yakın ilişkiler kurmak kötü sonuçlar doğurabilir.

2346. Kurt kurdu yemez.

Kişi kendisinden olana, kendisi gibi olana zarar vermez.

Ayı ayıyı, donguz donguzu, aç kalmazsa kurt kurdu yemez. Güçsüz, savunmasız yaratıklar, telef olur, yem olur, onlar yaşar. Memleket dediğimiz, mesken tutuğumuz yerler de güvenle yaşayabileceğimiz yerler haline gelir.

(Dursun Akçam, Kanlıderenin Kurtları, s.457)

2347. Kurt kuzuyu haber vererek yemez.

Düşman, yapacağı kötülüğü sinsice yapar, herkese duyura duyura yapmaz.

2348. Kurt, mahallesinde av avlamaz.

Kötü ve saldırgan kişiler bile yakın çevresine zarar vermekten kaçınırlar.

2349. Kurt ulusundan gördüğünü işler.

Kişiler büyüklerinden ne görürlerse onu yaparlar.

"Aslanım benim! Goçum benim! Tekem benim! Dedesine çekmiş. Helbet çekecek. Ot kökünün üstünde biter. Kurt ulusundan gördüğünü işler. Aslanım,yiğidim ..."

Yeri gelince Ahmet: "Öteki yılanı da yarın öldürecem nine!"dedi.

(Fakir Baykurt, Yılanların Öcü, s. 33)

2350. Kurtla görüşürsen köpeğini yanından ayırma.
Kurda konuk giden köpeğini yanında götürür.
Kurda komşu giden köpeğini yanında götürür.

Saldırgan ve tehlikeli birileriyle karşılaşacak olan kişiler gereken önlemlerini almalıdırlar.

2351. Kurtla koyun, kılıçla oyun olmaz.
Kurt ile koyun arkadaş olmaz.
Kurtla koyun, ateş ile su.

Saldırgan ve tehlikeli biriyle güçsüz biri yan yana bulunmamalıdır.

2352. Kurtla ortak olan tilkinin hissesi, ya tırnaktır, ya bağırsak.

Saldırgan ve kişilerle hilekar ve kurnaz kişiler ortaklık etmemelidirler. Çünkü paylaşımda çok büyük sorunlar yaşanacaktır.

2353. Kurttan çoban olmaz.

Açgözlü ve kendi çıkarları doğrultusunda hareket eden kimselere değerli şeyler emanet edilmemelidir.

2354. Kurttan korkan çoban olmaz.

Bir işin zorluklarına, sıkıntılarına katlanmayı göze alamayan kişiler o işe hiç girişmemelidirler.

2355. Kuru ağacın meyvesi olmaz.

Yetersiz kişi ve durumlardan verimli işler beklenemez.

2356. Kuru bok göte yapışmaz.

Bir kişiye, onun yapmadığından herkesin emin olduğu bir suçu yüklemeye çalışmak boşunadır.

2357. Kuru gayret adamı bitli eyler.
Kuru inat adamı bitli eder.
Kuru gayret, çarık eskitir.

Etkisi ve sonucu olmayacak işlere giren ve bunda gereksiz yere ısrar eden kimseler bundan ancak zarar görüp çıkarlar.

2358. Kuru kaşık ağıza yaramaz, kuru söz kulağa yakışmaz.

Boş işler ve boş sözler yararsızdır, yalnızca zaman kaybına neden olurlar. Bunun için kişiler yararlı işler yapmalı ve anlamlı konuşmalıdırlar.

2359. Kurunun yanında yaş da yanar.

Kurunun arasında yaş da yanar.

Yaşın arasında kuru da yanar.

Yaşın yanında kuru da yanar.

Suçlular cezalandırılırken onların yanında suçsuzlar da zarar görürler.

"Bu tiplemeye uyan askerler yok değil tabi... Ama binlerce adsız kahraman ve şerefli asker de bu genellemeyle cezalandırılmakta, tabir yerindeyse kurunun yanında yaş da yanmaktadır."

(Buket Uzuner, Kumral Ada Mavi Tuna, s. 129)

"Böylece ve bu yüzden, şiddet olanca hızı ile başlamıştır.Şiddetle birlikte de, her zaman ve her yerde olduğu gibi, yürek parçalayıcı, isyan ettirici – aslında, şiddete başvuranlarında da, evet onlarında istemediği – haksızlığı başlamıştır: Kuruların yanında yaşlar da cayır cayır yanmakta, en sağlam iyi niyetler, en titiz dürüstlükler ve en temiz Devlet endişeleri de kurban gitmektedir."

(Tarık Buğra, Gençliğim Eyvah, s.53)

2360. Kuş darıdan kaçar mı?

Kuş darıdan kaçar mı? Kaçmaz.

Hiç kimse önüne çıkan iyi bir fırsatı geçerli bir nedeni olmadan reddetmez. Karşısına çıkan fırsattan yararlanmayı reddediyorsa onda zararlı bir yön görüyor demektir.

2361. Kuş kanadına kira istemez.

Sahip olunan olanaklarla yapılan işler ve kendileri için harcanan emekler için hiç kimseden karşılık beklenmemelidir.

2362. Kuş kuşun yüzüne öter.

Kişiler ancak aynı dili konuşabildikleri, anlaşabildikleri kimselerle konuşmayı, anlaşmayı tercih ederler.

Bana dediler: "Bir köyden oluyorsunuz. Gel bir de seninle anlatalım. Rica edelim bize bir ağabeylik vede atalık yapsın! Hem de tepmesin çağalarının ayağına gelmiş kısmeti!"Ben de düşündüm: "Kuş kuşun yüzüne öter... Hayvanlar koklaşa koklaşa, insanlar konuşa konuşa anlaşır!"Dedim: "Hele oturup bir daha konuşalım... Kati karanti anlaşırız..."

(Fakir Baykurt, Sınırdaki Ölü, s.251)

2363. Kuş var eti yenir, kuş var et yedirirler.

Her kişiye karşı aynı davranılmaz.

2364. Kuşa kafes lâzım, boruya nefes.

Her canlının veya nesnenin yararlanabilecek bir yöntem ve yolu vardır.

2365. Kuşa süt nasip olsa anasından olurdu.

Her canlının bir yaradılış özelliği vardır ve özelliğe göre yaşar.

Kişiler bir konu hakkında yakınlarından yarar göremiyorlarsa başkalarından yardım beklemeleri boşunadır.

2366. Kuşkulu uyku evin bekçisidir.

Uykusu hafif olmak ve her an tetikte olmak evin güvenliği açısından son derece iyidir.

2367. Kutlu gün doğuşundan bellidir.

Kutlu gün doğuşundan, kutlu yaz yağışından.
Kutlu ay doğuşundan bellidir.

İyi sonuç verecek olan işler, daha en başında belli olur.

2368. Kutsuz kuşun yuvası doğan yanında olur.

Eğer kişiler şansları yoksa yaşamlarını kendileri için tehlikeli olan ortamlarda sürdürmek zorunda kalırlar.

2369. Kuyruklu yıldız her zaman doğmaz.

Önemli fırsatlar her zaman ele geçmez.

2370. Kuzguna yavrusu anka görünürmüş.

Kuzguna yavrusu hoş / güzel görünürmüş.
Kuzguna yavrusu hoş / güzel gelirmiş.
Kuzguna yavrusu şahin görünürmüş.
Kuzguna sormuşlar: "Güzel kimdir?""Yavrularımdır."demiş.

Kişilerin yarattıkları yapıtları ve çocukları bunların kendilerine ait olmalarından dolayı onlara güzel görünür.

- Şu Necla'ya da şaşarım, dedi, akıllı, fikirli aslan gibi taze. O herifi nasıl sevdi de vardı? Ailesini de tepti bu yüzden. Babası reddetmedi ama reddetti gibi bir şey. Polisler ne de olsa çekiniyor babasından. Gönül bu, aka da konar demişler, boka da. Niye zengin baba evini tepti de komüniste vardı? demiyorum. Ama komüniste de varınca benim Kerim gibisine varmalı... (Çok düzgün dişlerini parlatarak gülümsedi) Kuzguna yavrusu Anka görünürmüş.

(Nazım Hikmet, Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim, s.153)

N.-Erkek dediğin öyle, vücutlu olmalıdır.

T.- İnce vücut makbuldür, kime istersen sor.

Z.- Gönül kimi severse güzel odur. Bunun için yok yere zıtlaşmayınız. Kuzguna yavrusu hoş gelirmiş. Allah herkesinkini kendine bağışlasın.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Kuyruklu Yıldız Altında Bir Evlenme/Kaderin Cilvesi, s.62)

Madem ki o kadar emek verip yazmışım, mademki bu kadar hoşuma gitti,

neden yayımlanmasın dedim. Yetmişli seksenli yıllardan gelen bir esinti işte. Burada kuzguna yavrusu şahin denmeli mi?

(Nezihe Meriç, Oradan da Geçti Kara Leylekler, s.vii)

2371. Kuzusuna kıymayan kebap yiyemez.

Kişiler güzel yaşamak ve iyi şeyleri elde etmek için bazı özverilerde bulunmalıdırlar.

2372. Küçük ölçekle büyük ambar dolmaz.

Küçük birikimlerle büyük işler yapmak olası değildir.

2373. Küçükten suç büyükten bağış.

Küçükler ve deneyimsizler zaman zaman yanlışlar yapabilir. Büyük ve güngörmüş insanlar onları hoşgörmesini bilmelidir.

Ama bir kere daha iftira ederlerse kulak kökünden kopar haaa! Bir Çalık Kerim iken, bir Kulaksız Kerim olursun.

-Oluruz sayende efendi ağa.

İşte bu kadar.... Yarın sonra gene ezanı oku, camiyi süpür, "Küçükten suç, büyükten bağış..."demişler.

Çalık oğlan imamın eline bir daha davrandı. O günden sonra da herifi gece gündüz kollamaya başladı.

(Kemal Tahir, Köyün Kamburu, s. 128)

2374. Küheylan bok saçmaz mı?

İyiliği, doğruluğu ile tanınmış kişiler de yanlış yapabilir.

2375. Külhancının beyliği hamamcılık demişler.

Kişilerin yaptıkları işler çok değerli uğraşlar değilse onlar ne kadar yükselirse yükselsin söz konusu iş kadar yükselebilir ve o işle anılırlar.

2376. Küpe küp deyince küp adama düp der.

Eğer kendimize kötü davranılmasını istemiyorsak karşımızdaki insanların eksik ve kötü yanlarını yüzlerine söylememeliyiz.

2377. Kürkçünün kürkü olmaz, börkçünün börkü.

Başkalarının gereksinimi olan şeyleri onlara sağlayan kişiler, aynı şeylere kendileri gereksinim duyduklarında "nasıl olsa bende var"ya da "nasıl olsa elimden geliyor"diye düşünerek kendi gereksinimlerini karşılamazlar, ertelerler.

2378. Kürkü giymeli fakat yakasını kirletmemeli.

Kişiler giysilerini titiz ve temiz kullanmalıdırlar.

2379. Küsen barışır, ölen toprağa karışır.

Hiçbir şey olduğu gibi kalmaz, zamanla değişim ve dönüşüm yaşar.

2380. Laf / Söz torbaya girmez.

Söz ağızdan çıktıktan sonra onu kontrol edebilmek olanaksızdır, herkes o sözü duyar.

Bendeniz onüç yıldan beri fâsılasız olarak parti içinde çalıştığım için, bu söylediğim sözler tamamen hakikate müstenittir.

Alakadar oldum ve çok tetkik ettim.

Acaba partiye karşı başlayan bu alakasızlık neden ileri geliyor?

Gördüm ki, sebep şahıslarda, Valilerde filan değil, şekillerdedir.

Yani, iki duygunun muhite yayılmış olmasındandır.

Birincisi, 'Kimi kime şikayet edeceğiz?'

İkincisi, herhangi bir dilek için şikayette bulundu ise, çok arkadaşımızm bilirler ki, alacağı cevap şudur: 'Arkadaş, söz torbaya girmez. Bir istidâ getir...'

(Cemil Koçak, Türkiye'de Milli Şef Dönemi – 1938-1945 2.Cilt, s.62)

2381. Lafın azı, uzu çobana verme kızı, ya koyun güttürür ya kuzu.
Çobana verme kızı, ya koyun güttürür ya kuzu.

Kızı isteyen kişi ne iş yapıyorsa onunla evlenen kız da evlendikten sonra aynı işi yapacaktır. Kızlar evlendirirken bu gerçek göz önüne alınmalıdır.

Abdülhamid'in sonra parça parça yayınlanan hatıralarında da bu konu var.. Sonraları Şerif Hüseyin diye tanıyacağımız bu zatın makbul biri olmadığını çevresine de sık sık hatırlatıyordu..

Abdülhamid'i tahttan indiren, sonra da iktidara gelen İttitahçılar'ın başı Enver ile Talat Paşalar, tuttular bu Hüseyin'i Mekke Şerif'i yaptılar..

Böylece Şerif Hüseyin'e Mekke'nin teslim edilmesi tam anlamıyla "Çobana verme kızı.. Ya koyun güttürür ya kuzu.."hesabı bir iş oldu..

Oraya gider gitmez İngilizle anlaşıp Osmanlı'ya isyan etti.. Hicaz Krallığı'nı kurup başına geçti..

Bu da yetmezmiş gibi "Türkler islamiyetten çıktı.. Osmanlıyı öldürmek farzdır.. Kanları helâldir.."diye fetva verip, Arapları bizim askerin üzerine saldı..

(Selahattin Duman, Sabah Gazetesi, 09.02.1999)

2382. Lafla karın doymaz.
Kuru lafla karın doymaz.

Konuşarak iş başarılmaz, çalışmak gerekir.

2383. Lafla pilav pişerse deniz kadar yağı benden.

Lafla pilav pişerse dağ kadar yağı benden.
Adamakla pilav pişerse deniz kadar yağı benden.
Adamakla pilav pişerse dağ kadar yağı benden.
Laf ile pilav pişseydi deniz kadar yağı olurdu.

Konuşarak iş başarılsaydı en çok konuşanlar en büyük işleri başarırlardı.

2384. Latife latif gerek.

Şaka yaparken incelikten uzaklaşmamak gerekir.

Hani ucuna barut doldurur cigara içirirler, barut birdenbire "Pof!"diye ateş alınca, ürker insan. Şaka derler buna. İşte Kibrit İnhisarı da bu çeşitten, yalnız bunun tersi soyundan, şaka ediyor benimle galiba?

Kibrit değerini 10 para indirdiği vakit şaka ettiydi sandıydım. Meğerse o şaka değilmiş de, şakaya hazırlıkmış. Yalnız eski bir söz vardır: "Latife latif olmak gerek"derler.

Kibrit İnhisarı'nın bu yanmayan kibritler latifesi satışı çoğaltsa bile, halk için hiç de latif değil.

(Nazım Hikmet, Yazılar - 1935, s.141)

2385. Leyleği kuştan mı sayarsın, yazın gelir, kışın gider.

Bir işin üzerinde sürekli duramayan kişilere güvenilmemelidir.

2386. Lodos cehennemden, poyraz cennetten gelirmiş.

Lodos sıcaklığın yükselmesine neden olur, kişilere sıkıntı verir, sorunlara yol açar. Poyraz ise yazın sıcağını hafifletir, kişilere ferahlık verir.

2387. Lodosun gözü yaşlı olur.

Lodos, yağmur getiren bir rüzgârdır.

[...]Tuhaf adamdı Lodos Lütfü.

Birkaç hafta evvel, tekkede barınmaya başlayan ve yağmuru pek seven bu meczup adam, gene bir yağmurda sokaklarda dolanıp, çaldığı her kapıyı açana "lodosun gözü yaşlı olurmuş"diye diye şifayı kapmış, ciğerlerini üşütmüştü. Zaten cılız olan bedeni soğuktan ve yağmurdan epey hasar görmüştü. Elbette, sade bir kez üşütmekle açıklanamayacak kadar büyüktü vücudundaki tahribat. Şimdi sesini boğan hırıltılar ve göğsünü tırmalayan öksürük nöbetleri, senelerdir hırpalanmış, oradan oraya sürüklenmiş vücudunun artık isyan bayrağını çektiğine işaretti belki de.

(Elif Şafak, Pinhan, s.126)

2388. Lokma şefkat arttırır.

Lokma karın doyurmaz, şefkat artırır.
Lokma karın doyurma, muhabbet arttırır.
Az lokma çok şefkat getirir.

Birlikte yemek yemek, birilerine yemek yedirmek / ikram etmek aradaki dostluğu, sevgi bağlarını güçlendirir.

2389. Lokmayı ağzına sokmazdan nasıl yutulacağını düşünmeli.

Kişiler bir işe başlamadan önce o işin altından kalkıp kalkamayacalarını iyice ölçüp biçmeli, düşünmeden hareket etmemelidirler.

2390. Lokmayı yutacağın kadar kopar.

Kişiler baş edebilecekleri kadar sorumluluk almalı, daha fazlasından kaçınmalıdırlar.

2391. Mahkeme kadıya mülk değil.

Makam ve unvanlar geçicidir.

Ezile bozula çıkıp gitti Yirik Abdullah da. 'Şımardı, ne olacak! Deli Kaymakamı temelli kalacak sanıyor Yeşilova'da. Ulan, emekli olur gene gider. Mahkeme kadıya mülk değil demişler gıı! Serseri Irazca!'

(Fakir Baykurt, Yılanların Öcü, s.240)

2392. Mal adama hem dost, hem düşmandır.

Mal kişiye rahat bir yaşam sağladığı için dosttur. Fakat çok mal, çok para kişinin yanlış yollara sapmasına, yanlış işler yapmasına da yol açabilir. Maldan dolayı düşmanlıklarla karşılaşılabilir.

2393. Mal al ölsün, mülk al kalsın.

Sermaye olarak kullanılan hayvan günün birinde ölebilirken gayrimenkuller kalıcıdır.

Ökkeş, Üç Damlar'ın eskilerindendi. Ama Durana gibi parlayamadı. Şimdiden sonra parlayacağı da yok. Gerekli de görmüyor bunu. Oğlunu uçurmuş, kızını göçürmüş. "Mal al ölsün, mülk al kalsın! Başının ağrıdığına değmez yahu!"diyor.

(Fakir Baykurt, Onuncu Köy, s. 142)

2394. Mal bulunur, can bulunmaz.

Kişiler maddi kayıpları olduğunda bunu çok dert etmemelidirler, çünkü kaybettiklerini tekrar kazanma olasılıkları vardır. Ancak kaybedilen şey can olursa bunun geri kazanılması olanaksızdır.

"Aklını başına topla Raviye! Sabırlı ol komşum. Mal bulunur, can bulunmaz. Çocuklarını düşün, kocanı düşün. Bu da bi yazı. Siz sağolun.

(Mehmet Başaran, Elif Diye Bir Türkü, s.139)

2395. Mal canı kazanmaz, can malı kazanır.

Kişiler için sağlıklı ve yaşıyor olmak maldan da önemlidir. Çünkü malı sağlıklı insanlar çok kısa sürede kazanabilirler.

2396. Mal canın yongasıdır.

Kişilerin yaşamında edindikleri malların önemi ve değeri büyüktür. Onlara gelebilecek zararlar kişilere büyük acılar çektirebilir.

Yaşadıkları yılların yorgunluklarını karşı karşıya soba ve mangal başı sohbetleriyle geçiren iki candan ibaret bu sessiz ailenin ağız tadı bu gecenin saldırısına gelinceye kadar hiç bozulmamışa benziyordu. Mal canın yongasıdır, derler. Bu yongaları korumak için bir çocuk saflığıyla gösterdikleri heyecanlar Ahmet Cemal'e dokundu.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, İffet/Dünyanın Mihveri Kadın mı Para mı, s.241)

2397. Mal ile insan insan olmaz.

Maddi zenginlik insanın kişilikli olmasını sağlayamaz.

2398. Mal insanı zengin etmez, idare lazım.

Kişiler sahip oldukları malları, zenginliği idare etmeyi bilmez, iyi değerlendiremezlerse bunların yararını göremez ve zaman içerisinde bunları yitirebilirler.

2399. Mal istersen bedeninden, evlat istersen belinden.

Kişilerin sahip olacakları mal ve çocukları kendilerine ait olmalıdır (çocuk öz, mal da kendi emekleriyle kazanılmış olmalıdır).

2400. Mal malamatı örter.

Mal ve zenginlik kişilerin kötü yanlarının görülmesini engeller.

2401. Mal malı kazanır.

Elinde ufak da olsa bir sermayesi bulunan kişilerin para kazanmaları daha kolaydır.

2402. Mal müşteriye göre satılır.

Mallar alıcıdan gelen isteğe göre satılırlar. Eğer yeterli alıcı yoksa kimse o malın ticaretini yapmaz.

2403. Malı kırağı öldürür, kışın adı çıkmıştır.

Kırağı canlılar için tehlikelidir. Bu yüzden dikkatli olunmalıdır.

2404. Malı mala, canı cana ölçmeli.
Malı malla canı canla tartmalı.

Can her şeyden önemlidir. Maldan da üstün tutulmalıdır.

"Türkçede bir darbı meselimiz vardır. (Canı cana ölçmeli) derler. Ben zevcemi çıldırasıya sevdiğim halde evlendiğimizden beri yine kendisini pek çok defa aldattım. Bu hıyanetlerimden bir kaçını belki o da sezmiştir. Lâkin beni öldürmek gibi vahşiyane bir harekete kıyamı, böyle mecnunca bir intikam fikrini aklından bile geçirmediğine eminim; ..."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Sevda Peşinde, s.85)

2405. Malı ongun olanın adı angın olur.

Varsıl insanlar herkesçe tanınırlar.

2406. Malın iyisi boğazdan geçer.

Sahibi onu kullanabiliyorsa mal işe yarıyor demektir. Kişi kendi malını dilediği gibi kullanamıyorsa o malın var olmasının bir anlamı yoktur.

2407. Malını övme, pazarını öv.

Bir malın alıcısı olmazsa o mal, sahibine bir şey kazandırmaz. Bunun için bir mal ne kadar iyi ve kaliteli olursa olsun, önemli olan alıcısının olmasıdır.

2408. Malını yemesini bilmeyen zengin her gün züğürttür.

Varlıklı olduğu halde malını yemeyi bilmeyen kişilerin yoksul kişilerden farkı yoktur.

2409. Mart ayı, dert ayı.
Mart çıkmadıkça dert çıkmaz.
Mart çıktı dert çıktı.

Kişiler özellikle sağlıklarına dikkat etmelidirler.

-Ne olacak kardeşim... Kış sonu, vücutlarda stok eridi, mukâvemet azaldı

-Sâhi, sâhi, Mart ayı dert ayı, hiç şaşmaz

-Havalar da baksana... Hayır mı kalır insanda? Mübârek bir türlü hızını alamadı. Hangi cemre, hangi nevrûz? Leylekler bile memleketimizde ne rüzgârlar estiğini görünce ters yüzüne geri dönmüş.

(Safiye Erol, Makaleler, s.336)

2410. Mart ayların çingenesidir.

Mart ayı iklimi çok değişkendir. Ona pek güvenilmez.

2411. Mart dokuzunda çıra yak, bağ buda.
Mart on, tarlaya kon.
Mart on, bağa kon.

Tarımla uğraşan insanlar martın ikinci yarısından sonra iyi ürün elde edebilmek için gece gündüz çalışmalıdır.

Kara Ahmet Pınarı'nı geçtikten sonraki topraklara tümcek bağ diktiler. Armut deresinden gelen suyu arığa aldılar. Bağların köşesine ekilen sebzelere, kıyıdaki ağaçlara on beşten on beşe su verirdik. Asmalar yılda bir iki sulanırda. Babalarımız bağ arıklarını derin açardı. Birbirlerine "Mart dokuzu geldi mi, çıra yak bağ belle! Bak bağa, baksın sana!"derlerdi. Belki yüzlerce, binlerce yıl önce de bağlık bahçelikti buralar. Belki olgun dolgun üzüm yetişir, aşkın taşkın şarap üretilirdi.

(Fakir Baykurt, Özyaşam 1- Özüm Çocuktur, s.33)

2412. Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.

Mart ayı kışın en çetin günlerinin yaşandığı dönemdir.

"3 Mart. Mart kapıdan baktırıyor. Hava nakıs 27. Müdür bir türlü dönemedi. İstese de zor döner. Kapalı yollar varmış."

(Füruzan, Parasız Yatılı, s.20)

2413. Mart martladı, tavuk yumurtladı.

Mart ayı ile birlikte kışın çekilen sıkıntılar yavaş yavaş bitmeye başlar.

2414. Mart yağar, nisan övünür; nisan yağar, insan övünür.

Mart ve nisan aylarındaki yağışlar çiftçiye bereket getirir.

Sözgelişi: Ankara'nın Mayıs ayı kuraklık indisi; bu hesaba göre 27,65 yani 28'lere yakın çıkar ki, bu ayın Ankara için nemli bir ay olduğu anlaşılır. İlkbahar yağmurları tarımda çok beklenen yağışlar olduğu için, çiftçilerimiz arasında "Mart'ta yağmasın, Nisan'da dinmesin"denildiği gibi "Mart yağar Nisan övünür, Nisan yağar insan övünür"gibi deyimler de söylenir.

(Reşat İzbırak, Türkiye, s.206)

2415. Martın on beşi yaz, on beşi kış.
Martın yarısı yaz, yarısı kış.

Martın ikinci yarısında havalar ısınmaya başlar.

2416. Martta sürmez, eylülde ekmezsen sabanı bırak.

Toprakla uğraşan insanların iyi ürün alabilmeleri için işlerini zamanında yapmalılar.

2417. Mayasız / Damızlıksız yoğurt tutmaz.
Mayasız / Damızlıksız yoğurt çalınmaz.

Elde sermaye olmadan para kazanılamaz.

2418. Maymun yoğurdu yemiş, artığını ayının yüzüne sürmüş.

Kişiliksiz insanlar suçlarını başkalarının üzerine atarlar.

Ben bir de, 'maymun yoğurdu yemiş, kalanı ayının suratına çalmış' atasözünü severim.

Bu, suçu başkasının üzerine yıkmaya yeltenen uyanıklar için cukka oturur.

Lakin, en azından şimdiki aşamada Rusya suçu başkasının üzerine atmaya değil de gizlemeye çalıştığından, dediğim gibi, burada MİT Müsteşarı'nın kullandığı 'üç maymunu oynuyorlar' deyimi gerçekten daha uygun düşüyor.

(Hadi Uluengin, Hürriyet Gazetesi, 04.02.1999)

2419. Mazlumun ahı, indirir şahı.
Fukaranın ahı tahttan indirir şahı.

Zayıf ve güçsüz kimselere haksızlık edilip ahları alınmamalıdır.

2420. Mazlumun ahı yerde kalmaz.
Ah yerde kalmaz.

Haksızlığa uğrayıp beddua eden insanların beddualarının bir gün mutlaka gerçekleşir.

"Sağlıkla kal Şıh Ana! Şıh Persin'in eline düşen Ke.... uşağını da seni de İmam Ali hıfzede! Elbet ki mazlumun ahı yerde kalmaz."dedi helâllık diledi.

(Kemal Bilbaşar, Memo, s. 120)

Havalice, inip giderken, "Kara gün kararıp kalmaz Irazca, hiç korkma! Bunalan da 'bun'da kalmaz!"dedi.

"Bunalan bun'da kalmaz ama, iş işten geçip gidecek!... Ben tutup Haceli'nin başını ezmedikten sonra!.... Sütü bozuk Muhtar'ın ağzına patır patır sıçmadıktan sonra, 'bun'dan kurtulmuşum neye yarar? Ama eh bakalım 'Ah yerde kalmaz!' demişler!...

(Fakir Baykurt, Yılanların Öcü, s.211)

2421. Mazlumun ahı yeri göğü titretir.

Büyük haksızlıklara ve zulme uğramış insanların beddualarına hedef olunmamalıdır.

2422. Merak insanı mezara kadar sokar.

Her şeyi merak etmek iyi bir şey değildir. Merakı yüzünden kişinin başına her türlü hal gelebilir, hatta canından bile olabilir.

2423. Meramın elinden bir şey kurtulmaz.
Meramin elinden ne kurtulur.
Muradın elinden ne kurtulur.
Muradın elinden uçan kaçan kurtulamaz.

Kişiler azimle her işi başarabilirler.

"Ben Faruk Yüzbaşı değilim. Ben Maraş Candarma Kumandanlığına bağlıyım. İnce Memedi ben yakalayacağım Faruktan önce."

"Meramın elinden hiçbir şey kurtulmaz. Yüzbaşım."

"Sen İnce Memedi gördün mü?"

(Yaşar Kemal, İnce Memed 3, s.511)

...ya sonra müzik öğretmenliğine dönmek zordu ama varsın olsun. Muradın elinden ne kurtulur. Zamanla buna da alışır. Hem bağırıp çağırsa ne olacaktı.

(Muttalip Çardak, Karanlıktan Aydınlığa Doğru, s.161)

Birbirimizle küstük, barıştık. Gelecek günlerde daha iyi anlaşacağız, buna inancım tamdır!""Çok büyük, çok kocaman bir sorudur benim kardeşim Koca İbrahim, sen anlayamazsın!"dedi Sabahat. Mahir Çelik, "Muradın elinden uçan, kaçan kurtulmaz! Ben kardeşimi anlarım!"dedi yeniden kucaklayıp öptü.

(Fakir Baykurt, Yüksek Fırınlar, s.343)

2424. Merdiven ayak ayak çıkılır.
Merdiven basamak basamak çıkılır.

Yükseklere bir anda çıkılamaz; yavaş yavaş, adım adım çıkılabilir.

Devlet Bakanı Mehmet Ali Şahin: "İstanbul'da açıkhava toplantılarının nerede yapılacağı, toplantı ve gösteri yasası ve buna bağlı yönetmelik valiliğin kararında açıkça bellidir. Bu böyle olduğu halde ben yasa tanımam, yönetmelik tanımam, ben valiliğin kararını da tanımam tanımam, ben bildiğimi okurum denirse bu açıkça Türkiye'deki mevcut anayasa düzenine bir başkaldırı olarak da değerlendirilebilir. Ben binlerce işçiyi ve çalışanı temsil eden sendika ve konfederasyon başkanlarını Türkiye'deki yasal

çerçevede hareket etmeye davet ediyorum. Gerginliklere yol açmak, meydan okumak, işte biz gideceğiz, karşımıza hiçbir güç çıkamaz demek sanıyorum bir sendika konfederasyon başkanına yakışmaz. 1 Mayıs ilerde inşallah bayram ya da tatil de olabilir. Merdiven basamak basamak çıkılır. [...]"

(Radikal Gazetesi, Politika Sayfası, 01.05.2008)

2425. Merhametten maraz doğar.
Merhametten maraz gelir.
Merhametten maraz hasıl olur.

Kimi zaman kendilerine acınarak iyilik yapılan kimseler bunu kötüye kullanabilir ve yardım aldıkları kişilerin başlarına olmadık işler açabilirler.

Yiğenimin nişanlısını kaçırdı ama, gelsin gene köyde otursun, dedim. Kalmasın el aralıklarında. Benim köylümün hepsi benim oğlum demektir. Besle kargayı da gözünü oysun derlerdi. İnanmazdım. Merhametten maraz gelir, derlerdi, inanmazdım. Nene gerek senin. Akılsızlık bende.

(Yaşar Kemal, İnce Memed 1, s.303)

-Kocam burada kaldığı müddet ben de onunla beraber kalacağım. Karı kocanın aynı çatı altında yaşamaları tabi değil midir?

-Onu biran evvel öldürmek ve mirasına konmak için buradan ayrılmayacaksınız, öyle mi? Merhametten maraz hasıl olurmuş. Onun alicenaplığına böyle mukabele ediyorsunuz demek. Kocanızın sizinle niçin evlendiğini düşündünüz mü hiç?

(Muazzez Tahsin Berkand, Aşkla Oynanmaz, s.160)

2426. Mescide gerek olan meyhaneye haramdır.
Mescide gerek olan medreseye haramdır.

Kutsal özellikteki gereçler uygunsuz işlerde kullanılmamalıdır.

2427. Meyhaneciden şahit istemişler bozacıyı göstermiş.
Meyhaneciden şahit istemişler mezeciyi göstermiş.
Meyhaneciden şahit sormuşlar bozacıyı göstermiş.
Meyhaneciden şahit sormuşlar mezeciyi göstermiş.

Kişiler haklı olduklarını kanıtlamaları gerektiğinde kendileriyle aynı düşüncede ve aynı yapıda olan kişileri tanık gösterirler.

"Meyhaneciden şahit istemişler, bozacıyı göstermiş"mi diyeceksiniz? Diyemezsiniz. Feylesof şair, kızınca aksi aksi söylenmekle ve üzerinde bir "Sevr"imzası günahını taşımakla beraber, Allah'ı bile tenkit eder görünen Bektaşiler gibi gizlice Milli Hareketin hayranı idi. Belki de dış öfkesi o harekete katılıp da bir mevki yapmasından iler geliyor; kıskanç bir adamdı, zira...

(Refik Halid Karay, Bir Ömür Boyunca, s.188)

2428. Meyhanecinin yüzünü bayram topu güldürür.

Bir yasak yüzünden işine ara veren kişilerin yasak kalktığında yüzleri güler.

2429. Meyil verme evliye, eve gider unutur.

Evli kişiler eşleri dışında birilerine ilgi duysalar bile evlerine gittiklerinde böyle şeyler dışarıda kaldığı için onları unuturlar.

Aslında bizde aşık olmakla esir kampına düşmek arasında hiç fark yoktur. Fakat işte erkek evli olunca, bir nevi özürlü sayıldığından bir anda tüm hesap vermelerden sıyırmış olur kadın. Öyle ya, 'Ne sıfatla?' diye sorarsa, ne cevap verecek erkek? Zaten evine girdiği andan itibaren takip etme imkanı kısıtlandığından hesabı sorulacak durumlardan da bihaberdir ki bu da kadına hareket serbestisi sağlar. Tadından yenmez bir durum çıktı ortaya gerçi ama aslında evli erkeğe aşık olmak zordur. Zorlukların neler olduğunu uzun uzun anlatmayayım şimdi, kısaca 'Eve gider unutur' diyeyim. Neme lazım, yarın kızların tamamı evli erkeklere hücum eder falan... Sebep olmayayım.

(Pakize Suda, Hürriyet Gazetesi, 05.06.2004)

2430. Meyve ağacına herkes hizmet eder.

Varlıklı ve eli açık kişiler, kendilerine hizmet edenlere bol bahşiş verdikleri için onlara hizmet etmek isteyen çok olur.

2431. Meyveli ağacı taşlarlar.

Meyveli ağaca taş atan çok olur.

Yemişi olmayan ağaca taş atmazlar.

İnsanlar genellikle bilgili, başarılı ve yetenekli kişilere saldırırlar.

"Öyledir. Meyveli ağacı taşlarlar."dedim.

"Tartışılmak bir yazarın lehinedir. Biliyorsunuz, ileri sürülen düşünceler, kanılar karşıt doğruları taşıyorsa ve bir doğru öteki doğruyu yenecek güçte değilse tartışma sürer gider..."

(Muzaffer Buyrukçu, Dünden Bugüne Günlükler, s.109)

2432. Meyveli ağaç herkesin gözüne diken olur.

Kişiler kendilerinden daha iyi konumda olanların her yaptıklarına, her kazanımlarına kıskançlıkla yaklaşırlar.

2433. Meyvenin iyisine kurt düşer.

İyi özellikleri olan şeylere düşmanlık yapmak isteyenler çok olduğundan bu kişiler zarar görebilirler.

2434. Meyvenin kurdu içinden olur.

Kişilere beklemedikleri anda en yakınlarından zarar gelir.

2435. Meyvesiz ağaç olur ama, gölgesiz ağaç olmaz.

Kişiler hayatta hiçbir akrabası veya yakını olmadan da yaşayabilirler. Fakat kimsenin yardımı ve desteği olmadan yetişkin ve topluma yararlı kişiler haline gelemezler.

2436. Mezhepten bahsolunur, meşrepten bahsolunmaz.

Kişileri mezheplerine göre değil, davranışlarına ve yaptıkları işlere göre değerlendirmek gerekir.

2437. Mısıra "yağmur geliyor"demişler; "çapan birlik mi?"demiş.

Mısır çok su isteyen bir bitkidir, mısırı çapalamak da o denli önemlidir.

2438. Minare de doğru, ama içi eğri.
Doğruluk minarede kalmış.
Doğruluk minarede kalmış, onun da içi eğri.

Bazı kişiler doğru ve dürüst görünseler de aslında düzenbaz ve yalancı olabilirler.

Babalarının odası orta kattaydı. Yarı aralık kapıdan, annesiyle konuştukları duyuluyordu.

Hacı Cemalettin efendi:

- Bu çocuk adam olmayacak kadın... diye bağırıyordu.

- Olmazsa nidelim a efendi, dilden gelen elden gelir mi? Bir minare var doğru, onun da içi eğri.

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.39)

2439. Minareyi çalan kılıfını hazırlar.

Suç işleyen kişiler, bu suçu gizlemek için gerekli önlemi önceden alırlar.

- Sonra katil diye seni yakalarlar. İş, âlemin diline, gazetelere, mahkemelere düşer. Korktuğumuz şeye kendi kendimizi uğratmış oluruz. Senin bir öldürme cezası görmeni hiç istemem.

- Merak etme... Hiç düşünme... Minareyi çalan kılıfını hazırlar.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ben Deli miyim? s.215)

2440. Miras helal, hele al demişler.
Miras helal, hele ele al demişler.

Miras, mirasçının hakkı olsa da mirası alabilmek kolay değildir.

2441. Mirasa "nereye gidiyorsun?"demişler; "esip savurmaya"demiş.

Kişiler kendilerine miras kalan malı çalışarak, alın teri dökerek kazanmadıkları için düşüncesizce harcarlar.

2442. Mirî malı balık kılçığıdır, yutulmaz.
Mirî malı balık kılçığı gibi boğazda kalır.

Devlet malına karşı duyarlı olunmalı, hırsızlık yapılmamalıdır.

2443. Misafir ev sahibinin kuzusudur.
Misafir ev sahibinin bağlı kuzusudur.

Konuk ev sahibine uyar.

"Şimdi sizler konuklarımsınız dördünüz! Konuk ev sahibinin danasıdır. Takar başlarına ipi, istediği yere götürür. Bu bir temsil sizi öğleyin yemeğe götüreceğim.

(Fakir Baykurt, Yayla s. 125)

2444. Misafir kısmeti ile gelir.

Konuk, gittiği eve bereket getirir.

Bir zamanlar Göksüncük Köyü'ne Memik adında gariban bir derviş gelir. Bir su ister. Ev sahibinin hanımı "Konuk kısmetiyle gelir. Sıcak sıcak helva yaptım. Suyum da buz gibi. Otur şuracığa karnını doyur"der. Derviş, taze somun, sıcak helva ile karnını doyurur, buz gibi pınar suyuyla bağrını serinletir.[...]

(Mehmet Önder, Efsane, Destan ve Öyküleriyle Anadolu Kentleri, s.222)

2445. Misafir misafiri istemez, ev sahibi ikisini de.

Misafir misafiri sevmez, ev sahibi ikisini de.

Dilenci dilenciyi istemez, ev sahibi ikisini de.

Dilenci dilenciyi sevmez, ev sahibi ikisini de.

Ev sahipleri konuklardan pek hoşlanmaz.

Ben, bilâkis grupa alarga duruyor, ikide bir de içeride yahut bahçenin arka taraflarından kayboluyordum.

Bir aralık, bilmem niçin, yanlarına yaklaşmak lâzım gelmişti. Kârman, halimden alındığını gösteren bir tavırla:

- Misafire hürmette kusur ediliyor galiba, dedi.

Ben gülerek omuzlarımı kaldırdım:

'Misafir misafiri çekemez' derler dedim.

(Reşat Nuri Güntekin, Çalıkuşu, s.61)

2446. Misafir on kısmetle gelir; birini yer, dokuzunu bırakır.

Misafir on kısmetle gelir; birini yer, dokuzunu evde bırakır.

Konuklara yapılan harcamalar eve bereket olarak döner.

Hem onun günündeki bereket şimdi nerde? Şimdi oğulları boğazlarını ancak beceriyor. Belki on yıl var, köreldi Koca Oda. Gelmez uğramaz oldu o eski "dokuz kısmet getirip, sekizini yeyip, birini gene oda sahibine bırakan"konuklar.

(Fakir Baykurt, Köygöçüren, s.99)

2447. Misafir / Konuk umduğunu değil bulduğunu yer.

Konuklar ev sahibi ne veriyorsa onu yemek durumundadır.

Ayakkabılarını eşiklikte çıkarıp döşeklere bağdaş kurup oturdular, bellerini de yastıklara dayadılar.

"Kusura bakmayın Tanrı misafirleri, misafir umduğunu değil de bulduğunu yer. Bir, ekmeğimiz yok, hepsini askerler aldı, iki, bulgurumuz, üç, kahvemiz de yok.

(Yaşar Kemal, Tanyeri Horozları, s.171)

2448. Misafir üç gün misafirdir.
Misafirlik üç gündür.

Konuk gidilen yerde üç günden fazla kalmamak gerekir.

Bunu elettiler, atı hana geldini misafirhâneye çıkardılar. (O günün bahrinde misafirlik üç gün olur. Üç gün galıp, ondan sonra soralar.) Üç gün sonra sordular: "Nereden gelip nere gediyodun, kimin nesiydin?"

(İsmail Görkem, Mustafa Köse, Halk Hikâyesi Araştırmaları, s.180)

2449. Misafiri horoz olanın, arpa kalmaz ambarında.

Ev sahibi konuklarının beğendiği yiyecekleri ikram ederse konuğun uzun süre kalacağından dolayı kendisi de kötü duruma düşebilir.

2450. Misafirin umduğu ev sahibine iki öğün olur.

Konuk eğer ev sahibinin kendisine çok şey ikram etmesini beklerse umduğunu bulamayabilir. Büyük şeyler hayal etmemelidir.

2451. Misk yerini belli eder.

Değerli kişiler nerede olurlarsa olsunlar kendilerini belli eder.

2452. Miyancının kesesi bol olur.

İki kişinin anlaşabilmesi için aracılık eden kimse para kendisinden çıkmayacağı için bol keseden atar.

2453. Mum dibine ışık vermez.
Çıra dibine ışık vermez.
Mum dibi karanlık olur.
Çıra dibi karanlık olur.

Çıkarları bir tarafa bırakarak başkalarına yardım etmeyi amaç edinen kimseler aynı özeni kendilerine ve yakınlarına göstermeyebilirler.

"Nasıl? Sahiden biliyor mu idiniz? Diye soruyor ve Rahmi'den de çok şaşırmış görünüyordu: Tevekkeli, mum dibine ışık vermez demişler."

(Tarık Buğra, Yağmur Beklerken, s.177)

"Hani sanatçı dediğin zaten yalanlarla yaşamaya hazır olmalıydı. O zaman ne demeye, hangi hakla... yoksa, öğrencilerine akıl dağıtmakta böylesine usta ve soyutlamalarda mahir Fatin Bey, tıpkı daha pek çok teoriysen gibi, gündelik yaşamın somut pratiklerine gelince kendi dibine ışık veremeyen bir mumu kesiliyor?"

(Murathan Mungan, Faruk Ulay, Elif Şafak, Celil Oker, Pınar Kür, Beşpeşe, s.313)

2454. Mum yanmayınca pervane dönmez.
Mum yanmayınca pervane yanmaz.

Bir değer ve güzellik ancak ortaya çıktığında onunla ilgilenilir.

2455. Müflis bezirgân / tüccar eski defterlerini karıştırır.
Müflis bezirgân / tüccar eski defterlerini yoklar.

Züğürtleyen bezirgân / tüccar eski defterlerini karıştırır.
Züğürtleyen bezirgân / tüccar eski defterlerini yoklar.
Bezirgân 'tüccar' züğürtleyince geçmiş defterleri yoklar.
Tımar sipahisi züğürtleyince eski defterleri yoklar.
Yahudi züğürtledikçe eski defterleri karıştırır.

Eski gücünü ve parasını yitirmiş olan kişiler geçmişiyle övünerek ondan medet umarlar.

"'Tüccar züğürtleyince eski defterleri karıştırır' misali, son zamanlarda iç açıcı olay yaşanmayınca, hayatın tadını eski olaylardan çıkarmaya çalışıyorum. Eski gazetecilerden Orhan Karaveli 'Görgü Tanığı' (x) adlı kitabında geçmişin ses getirmiş olaylarını, zarif bir üslup ve belgelere dayandırılmış çalışmasıyla günümüze taşıyor. Karaveli geçmişin olaylarını anlatırken, perde arkasını da 'aramızda kalsın' anlatılarla aktardığı için ortaya 'tadından yenmez' bir kitap çıkıyor."

(Yalçın Peksen, Akşam Gazetesi, 26.05.2001)

2456. Müft olsun da zift olsun.

İnsanlar, işe yaramasalar da para vermeden elde edebilecekleri şeyleri geri çevirmezler.

2457. Mühür kimde ise Süleyman odur.
Akçe kimde ise Süleyman odur.
Ferman kimde ise bey odur.

Yetki kimde ise güç ondadır.

10 Kasımda ölen yol göstericinin "Fikri hür, vicdanı hür kuşaklarını ortadan kaldıracak plan hazırdı artık. Çünkü "Akçe kimdeyse Süleyman odur"ilkesine göre şimdi gün kendilerinindi. Eyleme geçme günleri gelmişti!

(M.Nihal Özüm, İkizkenar Üçgen, s.18)

2458. Mürüvvete endaze olmaz.
Lütf ve ihsanın ölçüsü, terazi olmaz.

Mert ve cömert davranmanın, iyilik yapmanın, yardımsever olmanın sınırı yoktur. Bu özellikleri sahip olanların değerleri de yaptıkları iyilikler oranında artar.

Evet öküz iyidir. Lâkin kurbanın parası belediyeden... Evet, bu söz doğrudur. Kaz gelecek yerden tavuk esirgememeli. Bu büyükler, Ankara'dan kalkıp kazamıza konacaklar. Bizim kendilerine camuş kurban ettiğimizi görecekler. Kör değil ya bunlar heyri, ayakları dibinde sel olup camus kanı akacak... Bunlar da insan. Bizim kendilerine camuş kurban ettiğimizi görünce hamiyete gelecekler. Ondan sonra gayri iste de iste... Yol iste fabrika iste meselâ baraj iste... Belediyenin bütçesini göster para iste. Biz kendi insanlığımızı gösterip konukseverliğimizi yapalım, camuşu kurban edelim de gerisi onlara kalmış. Onlar da büyükse, büyüklüğünü gösterir. Ne demişler: "Mürüvvette endâze olmaz."

(Aziz Nesin, Zübük, s.72)

2459. Mürüvvetsiz adam suyu, çekilmiş değirmene benzer.

Başkalarına yardım etmekten, iyilik yapmaktan hoşlanmayan kişiler, içinde yaşadıkları toplum için değerli değildirler.

2460. Naçarın kapısı sırımla bağlı olur.

Yoksul ve çaresiz insanların malı da korunmasızdır.

2461. Namazda meyli olmayanın kulağı ezanda olmaz.

Kişiler yapmak istemedikleri işe dair hiçbir şeyle ilgilenmezler.

Bir süredir "Hükümet bunalımı"vardı ülkemizde. Çözülmek üzere olduğu anlaşılıyor. "Varsa var; bunalım demek, bunalım demektir"deyip, kesip atamıyor sorumluluk duygusu olanlar. "kuvvet şurubu"saymaktalar. Aldırmazlıktan geldiler kaç gündür, çıkış yollarına. Boşuna mı söylemiş atalarımız: "Namaz meyli olmayanın kulağı ezanda olmaz."

(Seha L. Meray, Su Başlarını Devler Tutmuş, s.76)

2462. Namus bostan tarlasında bitmez.
Namus pazarda satılmaz.

Kişilerin namuslu olup olmamaları onların yaratılışlarıyla ilgilidir. Kişi ya namusludur ya da değildir, namus bir yerden alınıp kişiye sonradan eklenebilen bir şey değildir. Aynı zamanda parayla alınıp satılamaz.

Dükkanına geldi, fakat açmadan geriye, ölünün yanına döndü. "İyi yaptılar," dedi. "Elalemin karısı kızı yerde yatmıyor, namusu yerde yatmıyor," diye bağırdı. "Namus bostan tarlasında bitmez."

(Yaşar Kemal, Yusufçuk Yusuf, s.411)

2463. Nasihat tutmayanı musibet tutar.

Kendilerine verilen öğütleri dikkate almayan kişilerin başlarına türlü belalar gelebilir.

2464. Nasip ise gelir Hint'ten Yemen'den, nasip değilse ne gelir elden.

Tanrı kişiye bir şeyi nasip ettiyse o nasip onu mutlaka bulur, nasip etmediyse yapılacak bir şey yoktur.

Ramazan keyifle yudumladı rakısını. Kekliğin kalan etlerini attı ağzına. Ne derisini bıraktı, ne gerisini. Sonra salatadan kaşıkladı. "Kime niyeeeet, kime kısmet? "Nasip ise gelir Hint'ten Yemen'den, nasip değil ise ne gelir elden?"demişler, işte o budur!"

(Fakir Baykurt, Can Parası, s.67)

2465. Ne doğrarsan aşına, o çıkar kaşığına.

Ne doğrarsan aşına, o çıkar karşına.

Çanağa ne doğrarsan kaşığında o çıkar.

Kazanına ne kortsan çömçende o çıkar

Kişiler başkalarına nasıl davranırlarsa kendilerine de o biçimde davranılır.

2466. Ne ekersen onu biçersin.

Kişi ektiğini biçer.

Herkes ektiğini biçer.

Dünyada eken ahirette biçer.

Kişiler yaptıklarının karşılıklarını görürler. İyilik eden iyilik, kötülük eden kötülükle karılaşır.

Kiminin derdi seninki benimki gibi, kiminin derdi başka türlü! Kendi kendini yiyip bitirme. Fazla kulak asma kocana. Erkek kabahati kadına bulur. Halbuysam bir tarlaya ne ekersen onu biçersin. Cenaballah buğdayı arpaya çevirip kullarıyla eğlenmez!

(Fakir Baykurt, Yüksek Fırınlar, s.160)

- Ooo maşallah iş ilerledi desenize!...

Hep alay ediyorsunuz. Bana siz hiç acımıyorsunuz

İnsan ne ekerse onu biçer. Siz de kocanızla çocuklarınıza acımıyorsunuz.

Kocam evlensiin! Zaten komşularla haber yolladım. Benden ona artık hayır gelmez. Başının çaresine baksın! Dedim.

Kemal Tahir, Karılar Koğuşu, s. 250

2467. Ne oldum dememeli, ne olacağım demeli.

Bugün iyi durumda olan kişi buna güvenip hep böyle süreceğini sanmamalı, gelecekte kötü bir duruma da düşebileceğini unutmamalıdır.

- Ne var? dedi, noluyor? Ben de sizden sayılırım aslanım!

Ve fısıldadı: - Düşmez kalkmaz bir Allah. Allah kimseyi kuru iftiraya uğratmasın. Bugün onaysa yarın sana, öbürgün bana, insan olan bir insan ne oldum dememeli ne olacağım demeli...

(Orhan Kemal, Üç Kağıtçı, s.11)

2468. Ne verirsen elinle, o gider seninle.

İnsan bu dünyada yaptığı her iyiliğin karşılığını ahirette mutlaka görecektir.

- Zamanımı pahalı satabilmek için güzel şık kıyafet, lüks kabine lâzım. Adam kandıracak kuvvetli çene, iyi söylemek lâzım. Kendini dirhem dirhem satacak ustalıklar lâzım. Doktor değilim, avukat değilim, diplomat değilim. Ne verirsen elinlen, o gider seninlen.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Deli Filozof, s.28)

2469. Ne yavuz ol asıl, ne yavaş ol basıl.

Ne sert ol asıl, ne yavaş ol basıl.

Ne şaşkın ol basıl, ne aşkın ol asıl.
Ne azgın ol asıl, ne miskin ol basıl.

Olumlu ya da olumsuz konularda aşırıya kaçmak kişiyi zor durumda bırakabilir. Bu nedenle başını belaya sokacak kadar atılgan, dikbaşlı veya başkalarının ezeceği kadar çekingen ve yumuşak başlı olmamak gerekir.

Yönetenden çok yönetilenin şu atasözünü unutmaması gerekir: "Ne yavaş ol basıl, ne yavuz ol asıl."Yayın dünyasında çalışanlar, hassas, alıngan, kırılgan oluyorlar, ben de onlardan biri olduğum için anlayabildim.

(Sanki Bir Roman Kahramanı- Doğan Hızlan Kitabı, Söyleşi: Kürşat Başar, s.275)

2470. Ne zengine borçlu ol, ne züğürtten alacaklı.

Kişi ödeyemeyeceği borçların altına girerse veya verdiğini geri alamayacağını bildiği kişilere borç verirse sıkıntıya düşer.

2471. Nefesine güvenen borazancı başı olur.
Götüne güvenen borazancı başı olur.
Nefesin elverirse borazancı başı ol.

Kişiler kendilerine güvendikleri ölçüde ve başaracakları işlere girmelidirler.

Öncelikle bu olay aracılığıyla, kadınlar arasında, yapılan işle ilgili dayanışma olmadığı, "kadın kıskançlığı"nın altı çizilerek gösterilmiş olur. Leyla kendini: "Nefesine güvenen borazancı başı olur.", "Hem müşterisi kendisi beni istiyor." diyerek savunur.

(Nilgün Abisel, Türk Sineması Üzerine Yazılar, s.162)

2472. Nerde birlik, orda dirlik.

Örgütlü ve birlikte hareket etmek insanların başarısı için son derece önemlidir.

"Yani herkes istediği gibi oy mu atacak değil mi?""Tabii atacak, ama.""Öyleyse ama'sı ne?"Durup kaldı Can Ali. Araya Ramazan girdi: "Yani hepimiz birlik olalım diyoruz tatlı hemşerim! Aklı erik atalarımızın dediği gibi nerde birlik, orda dirlik! Arkadaşlar kısaca, aynı böyle diyor!"

(Fakir Baykurt, Yüksek Fırınlar, s.93)

2473. Nerde çokluk, orda bokluk.
Kanda çokluk, orda bokluk.

Yapılacak bir işin sağlıklı yürüyüp sağlıklı sonuca varılması isteniyorsa o işe çok fazla insan karıştırılmamalıdır.

Kudret Yanardağ gururla:

- İster misiniz bir tel çekip getirteyim?

- Kimi? dedi Deve.

- Sema'yı!

- Zor.

- Niye?

- Bir Lübnan'lısı var onun şimdi, görme. Zebellah bir Arap, para dersen boyuna Amerikan doları harcıyor deyyus, su gibi. Onu bırakır da sana...

- Bahse giriyor musun? Bir tel çekeceğim, en geç öbür gün burada. Ne dersin?

- Deve düşündü düşündü:

- Boşver, dedi. sen, ben, İdris kafi hatta vafiyiz. Nerde çokluk, orda bokluk. Hele işe karı kancık da karıştı mı, koyuver yakasını!

(Orhan Kemal, Üç Kağıtçı, s.260)

2474. Nerde hareket, orda bereket.

Hareket berekettir.
Hareket olmayınca bereket olmaz.

Hareket, yani çalışma olan yerde bolluk ve bereket olur.

Harekette bereket vardır... diyerek bizi, Taksim'e götürmek isteyen bir şoförün dolmuş arabasına bindirdi.

(Aziz Nesin, Seyahatname, s.56)

2475. Nikâhta keramet vardır.

Nikah (evliliğin belgelenmesi) evlenen iki kişi arasında güven, saygı ve sevgi ortamına katkı sağlar.

Senane hanım, "Süreyya öyle cama burnunu dayamış ne yapıyorsun?"Süreyya ninesine döndü, burnu kızarmış ve yassılmış görünüyordu. "Hiiç, ne yapabilirim ki, idam kararının verilmesini bekliyorum."Nine birden irkildi.

"Kızım, bu kadar da izam etme! Niye idam kararı? Sırf sen istemiyorsun diye senin yanındayım. Aslında Erdoğan' ın göze batacak hiçbir kusuru yok. Çocuk aile olarak senin bir parçan, inşaat mühendisi çıktı. Ablasının yanında Paris' te lisan öğrendi. Yakışıklı. Eh bir kısmet bu kadar olur. Sırf sevmiyorum diye bu tepki çok büyük. Nikahta keramet vardır, seversin de ilerde,"dedi.

(Naşide Gökbudak, Miralayın Kızı Süreyya,s.10)

2476. Nisan yağar sap olur, mayıs yağar çeç olur.

Tarımla uğraşanların yüksek verim alabilmeleri için nisan ve mayıs aylarında yağan yağmurun değeri büyüktür.

2477. Nisan yağmuru: altın araba, gümüş tekerlek.

Nisanda yağmur yağarsa çiftçinin ürünü bereketli olur, çiftçile bol kazanç getirir.

"Daha ne olsun Nihat Bey?"dedi Fettah. "Altın araba, gümüş tekerlek, geçen gökten. Nisan yağmuru bu. Altın yağıyor..."

Yan yana yürüdüler çocukluk arkadaşıyla. Bağa, bahçeye ekine, tütüne, zeytine, pamuğa yani herkese her şeye birden yarayan tek yağmurun nisan yağmuru olduğunu söyledi Fettah.

(Necati Cumalı, Yağmurlar ve Topraklar, s.409)

2478. Niyet hayır, akıbet hayır.
Niyet hayır, akıbet selamet.

Kişiler iyi niyetli olarak yaşarlarsa başlarına iyi şeyler gelir.

Bu da sizin tuzağınızdı!.. dedi. Beni avucunuzun içine alabilmek için kardeşinizle evlenmemi en çok isteyen sizdiniz şüphesiz!.. Ama "Niyet hayır, akıbet hayır"demişler... Hesabınız yanlış çıktı işte!...

(Kerime Nadir Azrak, Karar Gecesi, s.158)

2479. Ocak içinden tutuşur.
Od içinden tutuşur.

Kişi ve toplumlara kendi içlerindeki sıkıntı ve dertler zarar verir.

2480. Od ile su, dilsiz yağıdır / düşmandır.
Ateş ile sel dilsiz düşmandır, haber vermeden gelir.

Ateş ve su insanların kimi gereksinimlerini karşılasa da ansızın ve çok miktarda oluşmaları zararlara neden olabilir.

2481. Oduncunun gözü omçada.
Oduncunun gözü omçada, dilencinin gözü çömçede.
Açın gözü ekmek teknesinde olur.

Herkesin beklentisi, hedefi çıkarı elde edeceğini düşündüğü, bildiği yerdedir.

"-Anne.. dedi, bağırmadan konuşamaz mısın?

-Ben bağırmayayım da kimler bağırsın a dostlar... Cevat olacak Çapçı Etyemez'deki arsanın üstüne oturdu. Sen de Antep'teki tarlalara göz dikiyorsun.

-Ben kimsenin malına göz dikmiyorum.

-Nettin öyleyse? Cevat'ın aylardır göründüğü yok. Etyemez'deki arsayı satmak için benden vekalet aldıydı. Gidiş o gidiş. Oduncunun gözü omçada, dilencinin gözü çömçede."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.15)

2482. Odunun kurusu, suyun durusu.

Kimi şeylerden gereğince yararlanabilmek için en uygun zaman ve koşullar beklenmelidir.

2483. Oğlan anası kapı arkası, kız anası minder kabası.
Kızların anası raf elması, oğlanların anası sıçan dolması.

Genellikle gelinler kendi annelerini eşlerinin annelerinden üstün tutarlar.

2484. Oğlan atadan / babadan öğrenir sofra açmayı, kız anadan öğrenir biçki biçmeyi.
Anadan gören inci dizer; babadan gören sofra yazar.
Kız anadan öğrenir sofra yazmayı, oğlan babadan öğrenir oba gezmeyi.
Kız anasından görmeyince sofra kaldırmaz.

Çocukların eğitilip davranış kazandırılma sürecinde aile boyutunda annenin

kız, babanın ise oğlan çocuk üzerinde büyük etkili vardır.

"Kara koç ata kıymayınca yol alınmaz, kara çelik öz kılıcı çalmayınca hasım dönmez, er malına kıymayınca adı çıkmaz. Kız anadan görmeyince öğüt almaz, oğul babadan görmeyince sofra çekmez. Oğul babanın yerine yetişenidir, iki gözünün biridir."

(Muharrem Ergin, Dede Korkut Kitabı, s.16)

2485. Oğlan dayıya, kız halaya çeker.

Oğlan çocuklarının fiziksel özellikleri ve huyları dayılarına, kızların ise halalarına benzer.

Bana sorarsanız Ada ne annesine, ne de babasına benzer. Onun kişiliği tamamen dayısının genlerinden kodlanmıştır. "Kız halaya, oğlan dayıya çeker"diye sananların tam tersine, Ada tıpatıp dayısının kızıydı.

(Buket Uzuner, Kumral Ada Mavi Tuna, s. 201)

2486. Oğlan doğur, kız doğur; hamurunu sen yoğur.
Oğlan yetir, kız yetir; yine şeleği sen götür.

Anne babalar kız veya erkek evlatlara sahip olsalar da kendi işlerini yine de kendileri görürler.

2487. Oğlan doğuran övünsün, kız doğuran dövünsün.

Genellikle doğacak çocukların oğlan olması istendiğinden annelerin oğlan çocuğu doğurduğunda sevindiği, kız çocuğu doğurduğunda üzüldükleri düşünülür.

Baba erkil bir ailenin sekizinci çocuğuyum. Evde dedem, ninem, anam, babam, iki ablam, beş ağabeyim varken bir de ben gelmişim. Doğan her çocuk ailenin lokmasından bir parçasını alıp götürüyorsa da; gelen erkekse üzünç yerine gene de sevinç duyuyorlardı... "Erkek doğuran ana övünsün, kız doğuran ana dövünsün"sözü belki gücünü bu düşünceden alıyordu.

(Mehmet Cimi, O Yıllar Dile Gelse, s.57)

2488. Oğlan doğurdum, oydu beni; kız doğurdum, soydu beni.

Oğlan olsun kız olsun çocukların yetiştirilip topluma kazandırılma süreçleri zahmetli ve masraflı olmaktadır.

2489. Oğlan olsun deli olsun, ekmek olsun kuru olsun.

Aklı kıt da olsa oğlan çocuk soyun devamı için önemli olduğundan yine de sevilir. Ekmek de yaşamın devam ettirilebilmesi için temel gıda maddesi olduğundan kuru da olsa varlığı yeterlidir.

Zehra hanım:

- Ne düşünüyormuş, diye söylendi, ekmek olsun kuru olsun, oğlan olsun deli olsun dedik başımıza bu geldi. Koca herif oldu, hâlâ çomaklarla oynar durur. Sabahtan beri, git o Cevat olacak herifi bul getir, diye diye dilimde tüy bitti. Ha duvara söylemişsin, ha buna... Olgaç oğlak kıhından belli olurmuş.

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.24)

2490. Oğlanınki oğul balı, kızınki bahçe gülü.

Torunlar değerlidir. Oğlandan da olsa, kızdan da olsa sevilirler.

2491. Oğlanlar paşa, emekler boşa.

Anneler oğullarını paşalar gibi büyütürler. Ancak bir gün gelir oğlan evlenir ve annenin yerini gelin alır.

2492. Oğlunu seven hocaya, kızını seven kocaya verir.

Aileler kendileri olmadığında çocuklarının yaşamlarını devam ettirebilmeleri için önceden tedbirler (okul, evlilik gibi) almalıdırlar.

2493. Okka her yerde dört yüz dirhem.
Her yerde okka dört yüz dirhem.
Okka nereye gitsen okka dört yüz dirhem.

Doğruluğu ve gerçekliği herkesçe kabul edilmiş şeyler yer ve zaman ne olursa olsun değiştirilemezler.

"Reel sektörün rekabet gücünü koruması ve artırması için nasıl yatırım ortamını iyileştirmek zorunluysa, bankacılıkta da aracılık maliyetlerinin düşürülmesi son derece gerekli. Yapısal reformlarda gecikmenin faturası hem reel sektörde hem de bankalarda ortaya çıkıyor. Sonuç- 'Okka her yerde dört yüz dirhem' Türk Atasözü."

(Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 28.02.2005)

"-... Hoşsunuz Murat efendi, içtimaî-zarurî iş gücünün pazarda ne ettiğini, bunu kimin neye göre hesapladığını, yani (Okka nereye gitsek dörtyüz dirhem!) Sözünün ne manâya geldiğini tabi bilmiyorsunuz!"

(Kemal Tahir, Hür Şehrin İnsanları, s.574)

2494. Olacak olur.
Olacak olur, ahmağın çabaladığı yanında kâr kalır.

Kişiler alın yazılarında ne yazılmışsa onu mutlaka yaşarlar. Bunları değiştirmek mümkün olmadığından değişim için çaba göstermek boşunadır.

- Allah ile hesaplaşmana karışmam. Dinine, devletine heç mi heç karışmam. Bir guru nefes yönünden üzerimize düşecek vazifenin cümlesi baş üstüne. Gücümüz nereye dek ulaşırsa oraya kadar seninle birliğiz. Sen bu yaşta o tatlı canını üzüp durma! "Olacak olur. Ahmağın çabaladığı yanına kâr kalır."Bundan sonra ne senin, ne benim deviyi gıçından döndürecek halimiz var. Yüreğini ferahlatmak istiyor musun? "Takdir bu imiş"deyip geçeceksin. Hele bundan sonra senin halin tümünden "takdir..."İçini serin tut! Dert edinme olmuşu, olacağı...

(Abbas Sayar, Can Şenliği, s.109)

2495. Olacakla öleceğe çare bulunmaz.

Kişiler kimi olaylardan ne kadar çaba gösterseler de kaçamazlar. İstemeseler de bir anda kendilerini o olayın içinde bulurlar. Ölüm de insanlar için kaçınılmaz bir gerçektir. Zamanı dolan herkes bu yazgıyı yaşayacaktır.

- Yazık oldu, dedi Habip. Acıdım.

- Acınmaz mı? Emme bizde kabahat yok canım. Haber verdik ona.

- Verdik emme...

- Olacakla öleceğe çare bulunmaz kardaşım. Ne edelim?

Gün doğu tarafı ağarmıştı. Son horozlar ötüyordu.

- Hadi eyvallah, dedi Seyitali.

(Talip Apaydın, Define, s.178)

2496. Olan bulgur kaynatır, olmayan elini oynatır.
Olan bulgur kaynatır, olmayan bıyığını oynatır.
Bulan bulgur kaynatır, bulamayan elini oynatır.
Bulan bulgur kaynatır, bulamayan bıyığını oynatır.
Olan dört bağlar, olmayan dert bağlar.

Varlıklı kimseler istedikleri her şeye kolayca ve fazlasıyla ulaşırlar. Ancak yoksul kimseler böyle bir şansa sahip olamadıkları için sürekli dertlenirler.

2497. Olmaz olmaz deme / dememeli, olmaz olmaz.

Hiçbir iş için olmaz veya olmayacak denilmemelidir. İnsan her türlü iş ve olayla karışlaşabilir.

Yaşar'ın yanında izmaritçi olarak çalışmamasına içerlemiş olan Avcı,

- Anlarım, nüfus kaydında yanlışlık yapılabilir. Bir çocuk, babasından iki yaş büyük yazılmış olabilir. Haai bak bu olur. Ama havadan üç çocuk kaydına yazılıp da, "Çıkar çocukları!"diye insan suçlanır mı yahu? Bu Yaşar Yaşamaz, nişangâhsız atarken, artık iyice ipin ucunu da, lafın tadını da kaçırdı... dedi.

Maltızca karşı koyuyordu:-Öyle söyleme arkadaş. Bu işler bizim başımıza az mı geldi yani... Hani ne demişler: Olmaz olmaz, deme, olmaz olmaz.

(Aziz Nesin, Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz, s.293)

2498. Olmuşla ölmüşün çaresi yoktur.
Olmuşla ölmüşe çare yoktur.

Ne ölen insanı geri getirebilmenin ne de yapılan bir hatayı düzeltip hiç olmamış gibi davranabilmenin bir yolu vardır.

Yaşar amca: "Haydin yeyin ikişer tıkım! Sonra bizim arabaya atıp hastaneye götürelim. Olmasa iyiymiş, ama olmuş! Olmuşla ölmüşün çaresi yok..."dedi.

(Fakir Baykurt, Barış Çöreği, s.27)

"Anladığım kadarıyla AB'nin dayatmaları, ya da düzenleme yasaları dışında, AKP ilk kez çok maddeli bir temel kanun yaptı. Kanunun adı; TCK, Türk Ceza Kanunu. Kanunun başı ile sonu birbirini tutmadığı gibi, içi ile dışı da birbirine uymuyor. Kanunun hedefi ile amacı ise farklı. Kanunun yapımında görev alanlar dahi televizyonlara çıkıp 'Bu nasıl kanun?' diyorlar, arkadaşlarımız onları "Üzülmeyin, bir sefer oldu... Bir dahaki sefere iyisini yaparsınız... 'Olanla ölene çare yok...' diyerek teselli ediyorlar."

(Bekir Coşkun, Hürriyet Gazetesi, 29.03.2005)

2499. Olsa ile bulsayı ekmişler, "yel"ile "yuf"bitmiş.
Olsayı bulsaya vermişler, hiç doğmuş.
"Eğer"ile "meğer"i evlendirmişler, "keşke"diye bir çocuk doğmuş.
Olsa ile bulsa bir araya gelse neler olurdu neler.

Bir işte sonuç istemek veya onun hakkında konuşmakla değil, çalışmakla elde edilir.

2500. Olursan el beğenir, ölürsen yer beğenir.
Ölürse yer beğensin, kalırsa el beğensin.

Bir kişinin yaşarken ve öldüğünde çevrede iyi bir insan olarak yad edilmesi için büyüklerinin çocuk eğitimine ve iyi yetiştirilmesine özen göstermeleri gerekir.

Bak Cemal! Bir işi yaptın mı tam yapacaksın aslan oğlum! Olursan el beğenir, ölürsen yer beğenir koçum! Bak bu kez hiç kızmadım, dövmedim. ama bir daha yitirirsen kardeşini, kırarım kemiklerini oğlum, tamam mı?

(Fakir Baykurt, Barış Çöreği, s.57)

-Ah Efendiciğim... İki gözüm Paşacağım... Lemiye sinirlidir, içlidir, pek sıkıntılıdır. Her şeyi "dar-ı dünya"da bir yavrumuz var olduğunu da düşünürüz... Öfkeyle, sertlikle önüne geçilmez, onarılamaz bir yanlışlıkta bulunursak sonra kıyamete kadar yanarız. Ah deriz.

-Hanım, dedelerimizden kalma bir atasözümüz vardır: Ölürse yer beğensin, kalırsa el beğensin.....

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Tutuşmuş Gönüller, s.75)

2501. Olursan kazık olma, tokmak ol.

Kişiler yaşadıkları çevrede kendilerini ezdirmemeye, dik ve onurlu yaşamaya özen göstermelidirler.

2502. On beşindeki kız, ya erde gerek ya yerde.

Kimi geçmiş zamanlarda kızların evlenmeleri için en uygun yaş on beşti. Bu yaşı geçip evlenemeyen kızlar aileyi güç duruma sokuyorlardı. Bu nedenle kızın ölmesi ailesince daha iyi görülüyordu.

"Hafız: 'Öyle uzun boylu düşünülecek yanı yoktur bunun!' dedi. Sade bir ufacık nokta var, o da Dürü'nün yaşı meselesidir. Çok güccük görünüyor bana. Emme beşi bitirdi geçen yıl. Sonra da görüyorum, yaşıtlarından önce gelişti. Evet... zaten ne demişler, 'kız evladı on üçüne bastı mı, ya erdedir, ya evde... evet!'"

(Fakir Baykurt,Tırpan, s.22)

2503. On ceviz alsan ikisi çürük çıkar.

Dıştan aynı özelliklere sahipmiş gibi görünen kişi veya nesnelerin bir kısmından beklenen verim alınamayabilir.

2504. Onmadık yılın yağmuru harman vakti yağar.

Zamanında gerçekleşmesi büyük yararlar sağlayacak bir durum, zamansız gerçekleşirse zarar verici bir durum alır.

2505. Orospu tövbe tutmaz.

Edepsiz kimseler bir şeyi yapmamaya yemin etseler de bir müddet sonra yeminlerini unutup yine o şeyi yapmaya devam ederler.

2506. Orospuda din iman olmaz.

Aşağılık kimselerde Tanrı korkusu olmadığından onlardan her kötülük beklenir.

Peki, şu yalım gibi Ummahan bu kadar hakarete nasıl dayanır? Başka zaman olsaydı, Ummahan bütün bunları hiç yutar mıydı?

"Erkek olmayanın yalanı çoktur."

İşte bu öldürür onu, çıldırtır.

Bekledi. Gözlerini alaylı alaylı yüzüne dikti kızın. Ummahan gene ses çıkarmadı. Yalnızca içini çekti.

"Orospuda iman olmaz, din olmaz."

Bu da mı, bu da mı etkisini göstermez?

Ummahanın gözlerinin dolduğunu gördü. Bir acıdı ki kıza. Bütün söylediklerine pişman oldu. Vardı, elini tuttu.

(Yaşar Kemal, Yer Demir Gök Bakır, s.10)

2507. Orospuya surat gerek.

Edepsiz kimseler yapılmaması gereken şeyleri olur olmaz yerlerde yapsalar da bundan utanç duymazlar.

2508. Ortak atın beli sakat olur.

Ortaklaşa kullanılan bir maldan her ortak olabildiğince çok yararlanmak ister. Bu nedenle mal çabuk zarar görür.

2509. Ortak malda hayır yoktur.

Ortaklaşa kullanılan bir malda her ortak kendince daha fazla kullanım hakkı ve pay almaya çalışır. Bu nedenle mal da çabuk yıpranarak kullanılmaz hale gelir.

2510. Ortak malı köpek bile yemez.
Ortak boka karga bile konmaz.

Tek başlarına bir mala sahip olamayacak durumdaki kimseler bile ortaklığın getireceği sıkıntılardan dolayı ortaklaşa iş yapmaktan kaçınırlar.

2511. Ortaklık öküzden yalnız buzağı yeğdir.

Kişilerin büyük bir mala ortakla sahip olmalarındansa kendilerine ait küçük bir mallarının olması daha iyidir.

2512. Osuranın burnuna sıçmalı ki koku ala.

Kötü davranışları olan kimselere daha kötü davranışlar yapılmalı ki yaptıklarının farkına varsınlar.

2513. Osurgan / Osuruklu göte arpa ekmeği bahane.

Kötü durumlara düşen insanlar bahanelere sığınmamalıdırlar.

Anası, akrabası anama gelmiş. Birle ikiyle kalmamışlar. Yolları evimizin yanından geçer. Her geçişte lâf çarparak anamı bunaltmışlar. O da bir sabretmiş, iki sabretmiş; "Eee, kesin artık! Ötürekli göte arpa ekmeği mahana; sizinki o hesap! Geçenler nasıl geçiyor? Çalışana Tahir bir şey yapmaz! Ejderha mı o?"demiş.

(Fakir Baykurt, Özyaşam-2 Köy Enstitülü Delikanlı, s.75)

2514. Ot kökü üstünde biter.

Kişiler soy sop ve ailelerinin özelliklerini taşırlar.

"Aslanım benim! Goçum benim! Tekem benim! Dedesine çekmiş. Helbet çekecek. Ot kökünün üstünde biter. Kurt ulusundan gördüğünü işler. Aslanım,yiğidim ..."

Yeri gelince Ahmet: "Öteki yılanı da yarın öldürecem nine!"dedi.

(Fakir Baykurt, Yılanların Öcü, s.33)

2515. Otu çek, köküne bak.

Kişilerin gerçek kişiliklerini, davranışlarının nedenlerini öğrenebilmek için soylarına bakmak gerekir.

"-Hayrettin'le Nurettin'i getirmeyi unutma ha... Otu çek, köküne bak demişler. O babanın oğulları oldukça adam olacakları yok. Okula gönderiyor mu onları?

-Vallahi, pek bilmiyorum ama...

-Amcaları olacaksın. Biraz göz kulak olsana..."

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s. 25)

2516. Oturandan yatan yeğ, eski bezden keten yeğ.

Boş boş oturan kimselerin ne kendilerine ne çevrelerine yararları dokunur. Üstelik onlara bakan kimselere de yük olurlar. Yatanın ise onlar kadar zararı olmaz. Eldeki malların da eski olmalarındansa yeni fakat daha az kaliteli olmaları kişilerin işine daha çok yarar.

2517. Otuz iki dişten çıkan, otuz iki mahalleye yayılır.
Laf ağızdan çıkınca dillere destan olur.

Bir söz ağızdan çıktı mı hemen çevreye yayılır, herkes bu sözden haberdar olur.

2518. Oynamasını bilmeyen kız; "yerim dar"demiş; yerini genişletmişler / bollatmışlar; "yenim dar"demiş.
Oynamasını bilmeyen kız; "yerim dar"demiş; yerini genişletmişler / bollatmışlar; "gerim dar"demiş.
Geline "oyna"demişler, "yerim dar"demiş.

Beceriksiz kimseler başaramayacaklarını düşündükleri işlerde birtakım gerekçeler ileri sürüp başarısızlıklarını saklamaya çalışırlar.

2519. Öcün iyisi bağışlamaktır.

Görülen bir kötülüğe karşı öç almak yerine bağışlamayı tercih etmek çok daha yararlı bir davranıştır.

2520. Ödünç güle güle gider, ağlaya ağlaya gelir.

Ödünç verilen mal ve para her iki tarafı başlangıçta memnun etse de zamanında geri verilmeyince tarafların arası açılır.

Kimi kişiler sağlam aldıkları ödünç eşyayı yıpranmış bir biçimde geri verirler.

2521. Öfke baldan tatlıdır.

Kişiler öfkelerine hakim olmasını bilmelidir. Hakim olunamayan öfke kişiye kötü işler yaptırır.

Akıllılık patentiyle serbest yaşayanların bile arasıra tutuldukları bir hal vardır: Öfkelenmek... İşte bu herkesin uğradığı anî bir deliliktir. Göze bir şey görünmez. İnsan asar, döver, keser, kırar, yıkar. "Öfke baldan tatlıdır"sözü işte buradan çıkıyor.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ben Deli miyim? s.285)

2522. Öfke gelir, göz kararır; öfke gider yüz kızarır.

Öfkeye kapılan kimseler ne söylediklerini, ne yaptıklarını bilmezler ve başkalarını kırıcı davranışlarda bulunurlar. Öfkeleri geçince de yaptıklarından pişman olurlar.

2523. Öfkede akıl olmaz.
Gazap gelince, akıl gider.

Öfke insanın doğru ve mantıklı düşünmesine engel olur. Bu nedenle öfkeli insanın sözleri ve davranışları her zamankinden aşırı ve kırıcı olur.

Kudret Bey'le o gece, otelcinin evinde karşılaştığı anı düşündü: "- Adam beni görünce çarpılmıştı ama, ben... Öfkede akıl olmuyor işte. Allah belasını versin bilezikleriin. Galiba bir parça tamahkar yanım mı ayaklanmış; yoksa hayır, tamahkar yanım filan değil. Yazıhanede karısıyla karşılaşmıştık da, beni aldattığını sanmıştım.

(Orhan Kemal, Üç Kağıtçı, s.136-137)

2524. Öfkeli dilencinin torbası boş kalır.

Öfkeli kimseler kendilerine yardımı dokunan kimselere ters davranışlar gösterdiklerinde artık onlardan yardım göremezler.

2525. Öfkeyle kalkan zararla oturur.
Gazap ile kalkan zararla oturur.
Hiddetle kalkan nedametle oturur.

Sonradan pişman olup üzülmemek için öfkemize hakim olmasını bilmeliyiz.

Neriman bırakmadı. Elinden muskayı aldı, adamı zorla karyolaya sürükledi. Mashar, Nazan meselesi ile zaten doluydu. Bu tuz biber ekmişti.

"Öfkeyle kalkan, zararla oturur."Sakin ol. Sakin olursan sana daha başka anlatacaklarım var.

(Orhan Kemal, El Kızı, s.276)

Muhammed, Ebubekir'le dertleşmekteymiş. "Arkadaşın nerede?"diye sormuş Ebubekir'e. Öfke böyle bir şeydir işte, onunla kalkan zararla oturur. Karşısında duran Muhammed'i görmemiş haspa. Gözünü kin bürümeyecek, sevmesen de beğenmesen de kin tutmayacaksın. Bir dahaki sefere Muhammed'i ağzını elindeki taş tokmakla parçalayacağını söyleyip uzaklaşmış oradan.

(Nedim Gürsel, Allah'ın Kızları, s.174)

2526. Öğleye kadar dik, öğleden sonra sök.

Akıl gerektiren işlerin kafalar sağlamken yani öğlene kadar yapılması iyi olur.

2527. Öğrenmeye ar olmaz.

Her ne olursa olsun kişilerin bir şeyler öğrenmeye çalışmalarında utanılacak bir durum yoktur.

2528. Öksüz çıracı olmuş da, ay akşamdan doğmuş.
Öksüz hırsızlığa çıkarsa ay ilk akşamdan doğar.
Yetim hırsızlığa çıkarsa ay ilk akşamdan doğar.
Öksüz oynaşa çıkmış; ay akşamdan doğmuş.

Kimsesiz kalmış (anası babası ölmüş) kimseler bir işe giriştiklerinde karşılarına akla gelmeyecek engeller çıkar ve o işten hiçbir olumlu sonuç alamazlar.

Akşamüzerine doğru başlayan yağmur Çamlıca seferini epeyce ıslatıyor, çamlar arasında yapılacak yürüyüşü kısıtlıyor. Durum, gruptaki çeşitli kişilerce çeşitli biçimlerde yorumlanıyor.

Sinan, önce yüzünü buruşturduktan sonra, "Yetim hırsızlığa çıkmış, ay doğmuş,"diyerek gülüyor.

Semra, yağmuru 'evliliğin bereketli olacağına' yorarken, Necmi, ağzının içinde, 've de bol rahmetli,' diye söyleniyor.

(Pınar Kür, Bitmeyen Aşk, s.445-446)

2529. Öksüz kuzu toklu olmaz.
Öksüz kuzu öveç olmaz.

Koruyucusu olmayan kimsesiz insanların ilerlemeleri çok zor olur.

[...] Yalvardım, vurdular. Ağladım, güldüler... Kasap dükkânlarında asılı ete dön-

düm; gelen istedi, giden istedi. Anadolu kazan, ben kepçe oldum... Ağladım, durmadan ağladım. On yıl, tam on yıl, gözlerim ırmak, eteğim deniz oldu... Bana "gül"demeyin! "Öksüz kuzu üveç olmaz; acı çeken güleç olmaz... Gülmeyi unuttum. Ağla derseniz ağlarım...[...]"

(Zeynep Kerman, Sadık K. Tural, Metin Kayahan Özgül, Hikâyeciliğimizin 100. Yılında Yüz Örnek, s.608)

2530. Öksüz neden güler? Yanılır da güler.
Öksüz güler mi, meğer yanıla.

Kimsesiz kalmış kimselerin yüzleri hiç gülmez. Yüzlerini güldürecek bir durum olsa da bunun bir yanlışlık olduğu ortaya çıkar.

2531. Öksüz oğlan göbeğini kendi keser.
Öksüz çocuk göbeğini kendi keser.

Yardımdan, destekten yoksun kimseler bütün işlerini kendileri yapmak, bütün sorunlarını kendileri çözmek zorunda kalırlar.

- Yürüyün arkadaşlar! Gayri iş başa düştü. Öksüz kısmı göbeğini kendi kesermiş. Bu mülevvesi temizleyince bu memlekete rahat yüzü yok. Bu, askerlikten bile ileri bir vatan vazifesidir. Yürüyün, şu iblisin işini bitirelim de millet rahata ersin...

(Aziz Nesin, Zübük, s.35)

2532. Öksüzün bağrı yağ bağlamaz.

Kimsesiz, çaresiz kişiler gereksinimlerini yeterince karşılayamadıklarından güçsüz ve zayıf olurlar.

2533. Öksüzün boynu bükük olur.

Koruyucusu olmayan kimsesizlerin hep bir yanları eksik olur hep başkalarının mutluluklarına özenip üzüntü duyarlar.

2534. Öksüzün karnı doymaz.

Bakanı, besleyeni olmayan kimseler temel gereksinimlerini kendileri yeterince karşılayamazlar.

2535. Öksüzün karnına vurmuşlar "vay arkam!"demiş.
Öksüzü dövmüşler "vay arkam!"demiş.
Arkasızın karnına vurmuşlar "vay arkam!"demiş.

Zayıf, güçsüz kimseler haksızlığa uğramamak, zulüm görmemek için kendilerini koruyup arka çıkacak birilerine gereksinim duyarlar.

Yahu emekliye ayrılırken göz göre göre hakkımı yediler de üç yıllık vatani vazifemi saymadılar, ne dersin? Uğraşmadım mı? İstida vermedik yer komadım. Hiçbirine cevap yok. Benim gibi bir garibin hakkı yenir mi efendi? Neye? Çünkü bir arkamız yok. Boşuna mı söylenmiş bir söz: "Öksüze şamar atmışlar da, ah arkam, demiş..."

(Aziz Nesin, Zübük, s.47)

2536. Öküz ayağı olmaktan buzağı başı olmak yeğdir

Büyük işlerde ağır işler yapan sıradan biri olmaktansa küçük işlerde yönetici olmak daha iyidir.

"Alişar Efendim "Öl" desin, şuraya yatıp ölmezsem, Demirciler Piri Davut peygamber örsünde ezileyim. Ahi şeyhi kızına süremeye geldi mi?... Kışkırtma bize işlemez, et sürülerinin tanrısı kara kortala şükür, 'Ateş demekle ağız yanmaz' ve de öküz ayağı olmaktan buzağı başı olma yeğdir."

(Kemal Tahir, Devlet Ana, s.280)

2537. Öküz yem bitince çifte gideceğini bilir.

Akıllı ve bilgili kimseler bir olayla karşılaşınca ardından gelebilecekleri öngörürler.

2538. Öküzün öğrenmişini döverler.

Topluluk içerisinde yapılan bir yanlışın nedeni güngörmüş ve deneyimli insanlarda aranmalıdır.

2539. Öl benim için, öleyim senin için.
Hizmet et benim için hizmet edeyim senin için.

İkili ilişkilerde saygı ve özveri karşılıklı olmalıdır.

2540. Öldürürüm diyenden korkma, ölürüm diyenden kork.

Yiğit ve açık sözlü insanlardan ikiyüzlü ve riyakar, sırnaşık insanlar daha tehlikelidir.

2541. Ölecek karga kırılacak dala konar.

Başa gelen her türlü işin mutlaka bir nedeni vardır.

2542. Ölen dirilmez.

Ölmüş kimsenin geri gelmesini, tekrar yaşama dönmesini beklemek boşunadır. Ölümün dönüşü yoktur.

-Bay başkan, ölüm, "istisna"kabul etmeyen bir genel kanundur. Hatta her dilde bu gerçeği pekiştiren: "Ölen dirilmez", "Giden geleydi babam gelirdi"gibi atasözleri vardır.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Tutuşmuş Gönüller, s. 116)

2543. Ölenle ölünmez.
Ölenle beraber ölünmez.
Ölenle kim ölmüş.

Kişiler ölen yakınları için çok üzülseler, kendilerini öldüresiye harap etseler de bu, durumu değiştirmeyecek, öleni geri getirmeyecektir.

- Hayır, burada kalacağım. Onun yanı başında... Onu ben bekleyeceğim... Ona hayattayken söyleyemediğim şeyleri söyleyeceğim... Ruhunun eriştiği mutluluğu paylaşacağım ruhumla...

- Oğuz evladım, "Ölenle ölünmez."Kader böyleymiş... Elden ne gelir?

- Ben onunla yaşadım, onunla öldüm hala... Çok kısa sürdü bu yaşantım... Ama anılarımı son nefesime kadar saklayacağım... Ona kavuşacağım güne kadar...

(Kerime Nadir Azrak, Zambaklar Açarken, s.240)

2544. Ölme bayılmaya benzemez.

Bayılan bir kimseyi ayıltabilmek mümkünken öleni geri getirmenin hiçbir yolu yoktur.

2545. Ölmüş arslana tavşanlar bile hücum eder.
Bağlı arslana tavşanlar bile hücum eder.

Zayıf düşen, çaresiz kalan kimselere daha önceleri kendisinden çekinenler bile zarar vermeye çalışırlar.

2546. Ölmüş koyun kurttan korkmaz.
Ölmüş eşek kurttan korkmaz.

Her şeyini yitirip elinde bir şey kalmayan kişilerin kendilerine saldırabilecek kötü kimselerden korkuları olmaz.

- Biliyorum be herif, yiyeceksin başımı... Ye de kurtul... Benimle artık ne alıp vereceğin kalıyor? Ölmüş eşeğin kurttan korkusu olur mu? Vallahi, billahi bu sefer patlayacağım.

(Reşat Nuri Güntekin, Değirmen, s.114)

2547. Ölü aşı neylesin, türbe taşı neylesin.

Kişiye yiyecek içecek konusunda yaşarken ve sağlıklıyken destek olunmalı, öldükten sonra yapılan hayırların faydası yoktur.

2548. Ölü çömleği gibi kakalanmaktan mezara girmek yeğdir.

Başkalarınca değersiz bir mal gibi itilip kakılarak yaşamaktansa ölmek daha iyidir.

2549. Ölüm bir kara devedir ki, herkesin kapısına çöker.

Ölüm, yaşamın değişmez gerçeğidir. Zamanı gelen herkes bu kaçılınılmazı yaşar.

Yüzbaşı hassas bir insandı da... Bir sabah onu "Anan öldü!"diye uyandırmışlar. Evine koşmuş. Renkleri soluk bir Isparta seccadesinde -anasının beş vakit namaza durduğu seccadede- başı kıbleye doğru uzatılmış, üstü çarşafla örtülmüş bir cenaze... Suratını açmış: Sapsarı! Hıçkırarak yüzünü yüzüne sürmüş: "Anacığım! Hani ben ağladıkça, üzme kendini, sil gözlerinin yaşını! Derdin ana... Hadi gene söyle o sözleri!"

Yaşlı bir komşu kadın, omzunu okşuyormuş:

-Ağlama evlât ağlama... Ölüm bir devedir ki herkesin kapısına çöker...

(Reşat Enis, Despot, s.12)

2550. Ölüm hak, miras helal.

Herkes zamanı gelince ölecektir. Bunu değiştirmenin veya ertelemenin bir yolu yoktur. Ölen kimseden kalanlar da mirasçılarının hakkıdır.

Çocuklar da buradayken isterseniz açalım. Diğer malları, yani gayrimenkulleri babamın ölümünden sonra pay etmişti zaten,"dedi.

Ali Kürşat Bey, "Yok canım, ne acelesi var?"derken Menşure Hanım atıldı.

"Efendi, Miralay, niye sıkıntıya sokuyorsun; hazır herkes buradayken açalım. Ne varsa! Ölüm hak, miras helal,"diyerek son noktayı koydu.

(Naşide Gökbudak, Miralayın Kızı Süreyya, s. 129)

2551. Ölüm ile öç alınmaz.

Kişilerin öç almak istedikleri kimselerin veya onların yakınlarının ölümüne sevinmeleri doğru değildir.

2552. Ölüm yüz aklığıdır.

Ölüm her canlı için kaçınılmaz bir sonuç olduğuna göre ölüm zamanı gelmiş insanlar için de hayırlı bir olaydır.

2553. Ölüme giden gelmiş, paraya giden gelmemiş.

Para kazanmak ölümle bile kıyaslanacak denli zor bir iştir.

2554. Ölüsü olan bir gün ağlar; delisi olan her gün ağlar.
Ölüsü olan kırk gün ağlar, delisi olan her gün ağlar.
Ölüsü olan ağlamasın da delisi olan ağlasın.
Ölüye ağlama, deliye ağla.

Sevdiği bir kişiyi yitiren kimseler ilk günlerde çok üzüntü duyarlarken zamanla bu üzüntüleri azalır, onlara daha az acı vermeye başlar. Ancak ailesinde bir deli olan kimse ise bütün yaşamı boyunca üzüntü çekip mutsuz olur.

"Bacı ne ağlarsınız? Kocanız mı öldü, oğlunuz mu öldü? Gurbetten, askerden dönmeyeniniz mi oldu?"

Kadınlar sustular. Gürcü diretti:"Ölenle ölünmez bacım. Her neyse. Anlatın bana. Ben de duyayım. Komşu sayılırız. Köyünüzün, yaylanızın suyunu içiyoruz."

"Git kardeş yoluna, yoluna git! Ölen kurtuluyor. Ne diye ağlayayım ölene? Ölüsü olan bir gün ağlar. Biz doğduk bittik ağlarız."

(Ümit Kaftancıoğlu, Çarpana, s.61)

2555. Ölüye ağlarlar, deliye gülerler.

Ölmüş kimsenin arkasından üzüntü nedeniyle göz yaşı dökülürken, deliler olmadık şeyler yaparak insanların gülmelerine neden olurlar.

2556. Ölüye varan ağlar, düğüne varan oynar.
Ölüye giden ağlar, düğüne giden oynar.

Kişiler bulundukları ortamlara göre davranışlarına yön verirler. Ölü evinde üzüntüyü, düğün evinde sevinci paylaşırlar.

"Ne oldu, neye bozuldun?" diye yüklendi bu kez. "Bir şeye bozulmadım, görüşmeyeceğim!.." dedim. "Ulan amma romantiksin!" dedi çıkışır gibi. "Romantik filân değilim, boşver!" dedim. Hacı hemen kalktı. Dikildi önüme: "Haggaten görüşmüyor musun?" "Görüşmüyorum!.." dedim. "Ben görüşüyorum öyleyse!" dedi, tuttu Gülây'ı kolundan. "Ölüye giden ağlar, düğüne giden oynar yahu!.. Haydi Gülây hanım!.."

(Fakir Baykurt, Sınırdaki Ölü, s.244)

2557. Ölüyü çok yursan sıçağan olur.
Ölüyü çok yursan ötürekli olur.
Ölüyü çok yıkama sıçağan olur.
Ölüyü çok yıkama ötürekli olur.
Ölüyü çok yursan / yıkarsan ya osurur ya sıçar.

Düzeltilemeyecek bir işi yine de gereğinden fazla özen göstererek en küçük ayrıntılarına kadar yapmaya çalışmak işin daha kötü bir duruma girmesine neden olabilir.

"Çürük oluyor ev!"diye üzüntüden ölüyordu Mertali. "Yok yok! Yüreğini berk tut ki ne diyeceğim: İnce eleyip sık dokuma! Ölüyü demiş herifçioğlu fazla yıkama ötürekli olur!.."

(Fakir Baykurt, Kalekale, s.28)

2558. Ölüyü örtekorlar, deliğe dürtekorlar.
Ölüyü örtekomuşlar, deliğe dürtekomuşlar.

Ölen kişiler için yapılacak tek şey onları kefenleyip toprağa vermektir. Geri kalanlar bu duruma önce üzülseler de zamanla üzüntüleri azalır ve yaşamlarına kaldıkları yerden devam ederler.

"Kışın, ölüm iyi karşılanmaz. Kadınlar için çok sıkıntılı olur çünkü. Mezar kazma vardır, 'tekfin ve techiz' için 'kefen' bulma vardır, cenazeyi yıkama, teneşirde önce 'musalla'ya, sonra gömmek için mezara taşıma vardır. Daha bir sürü hizmeti vardır ölünün. Ortada bırakılması düşünülemiyeceği için ölüyü kaldırmak zorunlu. Ne demişler: 'Ölüyü örte korlar, deliğe dürte korlar.'"

(Kemal Tahir, Karılar Koğuşu, s. 294-295)

2559. Önce / Evvel düşün, sonra söyle.

Düşünmeden söylenen kimi sözler kişileri güç duruma düşürebilir ve onların utanmalarına neden olabilir. Bu duruma düşmemek için sözü söylemeden önce iyice düşünülmeli, sonuçları az çok öngörülmeye çalışılmalıdır.

"Önce düşün sonra söyle ve 'artık yeter' denilmeden önce dur. İnsan söz söyleme yeteneği ile hayvandan üstündür, fakat ağzına geleni söyleyerek gevezelik ederse hayvandan aşağı olur.' 'Kendini övme, diğerini de yerme. Kimse ile münakaşa etme ve tartışmaya girme."

(Tarık Buğra, Yarın Diye Bir şey Yoktur, s. 120)

2560. Önce iğneyi kendine batır, sonra çuvaldızı ele.
Çuvaldızı kendine, iğneyi başkasına batırmalı.
İğneyi kendine, çuvaldızı başkasına batır.

Kişiler kendilerine yapılmasını istemedikleri davranışların daha büyüğünü başkalarına yapmamalıdır. Öncelikle kendilerinin olaydan nasıl etkileneceklerini düşünürlerse daha ağır bir olayın başkalarında ne kadar yıkımlara neden olacağını daha iyi anlarlar.

-"Çuvaldızı kendine, iğneyi başkasına batırmalıdır"atalar sözünü söyleyen için düşünceniz nedir?

- Söyleyen pek kurnazmış efendim.

- Neden.

- Çünkü bu öğüdüyle kendini "gayri"makamında bulundurup çuvaldızı âleme batırarak iğneyi kendine çevirttirmek istiyor.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Gulyabani/Gönül Ticareti/Melek Sanmıştım Şeytanı, s. 108)

2561. Önde giden yorulur, arkada kalan soyulur.

Girişilen işlerde aşırılıktan kaçınıp orta yolu bulmak gerekir

2562. Önün anlamayan sonun tanlar.

Bir işe girişen kişi bu işle ilgili ayrıntılı bilgi sahibi olup belli bir plan program doğrultusunda ilerlemezse sonuçta kötü / alay edilecek duruma düşer.

2563. Övgülü kirazın altına küçük sepetle git.

Çok övülen bir şeye karşı dikkatli olunmalıdır.

2564. Övüngen adam en sonra önüne bakar.

Kişiler kendilerini çok övmemelidirler.

2565. Övünürse baht övünsün.

Kişilerin başarılarında şans ve talihin de payı vardır.

2566. Öz ağlamayınca göz ağlamaz.

Kişiler acılarını içten hissetmeyince bunu davranışlarına dökmekte başarılı olamazlar.

Halil efe en fazla çarpılan.Tambura hiç de yabancı kalmayan bir sesle haykırdı:

"Of... Of... Öz ağlamayınca göz ağlamaz!"dedi. Ramazan'la efe bir an için göz göze geldiler. Efe başını öne eğdi.

(Kerim Korcan, Tatar Ramazan, s.237)

2567. Padişah yasağı üç gün sürer.
Padişahın emri üç gün sürer.
Yasak dediğin üç gün sürer.

Kontrol sağlamak için konulan kurallara insanlar, önce cezadan korkarak uyum sağlamaya çalışsalar da zamanla korkuyla beraber uyum da azalır.

Kanuni Sultan Süleyman'ın, ilk zamanlarında musikî dinlerken içki içmişliği vardı. Ancak daha sonra içkiyi yasakladı.

"Osmanlı'nın yasağı üç gün sürer"deyimi doğruydu. Kısa bir zaman sonra içki yasağı unutuldu, meyhaneler yeniden açıldı.

Padişahlar arasında içkiye en düşkün isim II. Selim'di. Lakabı "Sarhoş"idi. Bu dönemde sınırsız içki serbestliği vardı.

(Soner Yalçın, Hürriyet Gazetesi, 18.11.2007)

2568. Padişahın bile arkasından kılıç sallarlar.
Bey ardından çomak çalan çok olur.
Bey ardından kılıç çeken çok olur.

Herkesin, güçlü insanların bile arkasından konuşulur.

Ağzımdan çıkan kelimelerin uğultusu kulaklarımda hoş yankılar yapıyordu. kaynaHamla yüzyüze geldiğim zaman sert notayı veremiyeceğim bir gerçekti. Arkadan da olsa sallamanın faydası vardı! Padişahın bile arkasından kılıç sallayan çok olurmuş!

(Oktay Verel, Maksat Vatan Kurtulsun, s.140)

2569. Palamut çok biterse kış erken olur.

Kimi olaylar diğerleri için öncül olur.

2570. Palûze diş kırmaz.

Kişiyi zor ve çetrefilli işler yıpratır. Küçük ve basit işler pek zarar vermez.

2571. Papaz her gün pilav yemez.
Papaz her gün yağlı yemez.
Her zaman papaz pilav yemez.
Her zaman papaz yağlı yemez.
Her zaman kedi kıyma yemez.
Her vakit kedi kaymak yemez.
Her zaman keşiş kete yemez.

Ayı her zaman bal yemez.
İşler her zaman insanların istediği gibi iyi olmayabilir.

"Senin canın uçağa binmek istiyor; benimki bal yimek..." "Yamaçta kovanları gördün tabiî..."<u>"Ayı her zaman bal yimez</u>!"dedi biri.

(Fakir Baykurt, Can Parası, s.182)

Şu filmi bir türlü seyredemedim.
Zarar yok
Yarın gene gelir seyredersin.
Sağ kaşı yukarı kalktı:
<u>Her gün papaz pilav yemez</u>, olmaz.
Peki gün aşırı yesin. Ne dersin?.

(Mehmet Seyda, İçe Dönük ve Atak, s.298)

2572. Para dediğin el kiri.

Para sürekliliği olmayan, el değiştiren, harcanılıp kazanılan bir şeydir. Bu nedenle paraya çok önem verilmemelidir.

Bir dost bulmuştu kendine şu kokuşmuş, insanı bin yüzlü olmuş dünyada, malını canını, ırzını güvenecek, güvenip de gözü arkada kalmayacak. Yıllar yılı ölümü, yalnızlığa ta iliklerinde duymuş bir insanın en büyük özlemi buydu. Dört elle sarılmıştı ona. Ne kadar da cömertti bu Mahir, birkaç dönümlük bir tarlaya oluk gibi para akıtıyordu. Aldığı paralardan dolayı Derviş Bey doğrusu çok mahcup oluyor ya, netsin, hem ihtiyacı vardı, hem de verdiği parayı almazsa Mahir Beyin güceneceğinden korkuyordu. Dünya malı için böyle bir dost hiç gücendirilir mi? <u>Para ne para? El kiri</u>, yıkarsın gider. Ha almışsın, ha almamışsın, değeri ne...

(Yaşar Kemal, Yusufçuk Yusuf - Akçasazın Ağaları-2, s.185)

2573. Para ile imanın kimde olduğu bilinmez.
İmanla paranın kimde olduğunu kimse bilmez.

İnsanlar kendi paralarının hesaplarını ancak kendileri bilirler. İman da Tanrı'nın takdirine kalmış bir durumdur. Bu nedenle dışarıdan bakılarak para ve imanı sorgulamak oldukça güçtür.

Tereddütle etrafına bakıyordu. Evin eşyası halasının zengin olmadığını açıkça göstermekte idi. Fakat ihtiyar kadınların işine pek akıl ermez. Hem <u>paraylа imanın kimde bulunduğu belli olur mu</u>?

(Muazzez Tahsin Berkand, Aşk Tılsımı, s.20)

Karınca Adalılar, bütün kasaba büyüklerinin adalarına geldiklerinden dolayı onurlandılar, yeni gelenler bile... Resmen açılan dükkan hemen alışverişe başladı. Bu kadar yoğun alışverişe Salih Efendi bile şaşırdı. <u>İmanla paranın kimde olduğunu kimse bilmez.</u>

(Yaşar Kemal, Tanyeri Horozları, Bir Ada Hikayesi 3, s.366)

2574. Para isteme benden, buz gibi soğurum senden.

Kişiler cana yakın, samimi görünseler de onlardan para istenildiği zaman aynı tutumları sergilemeyebilirler.

Fakat gene böyle bir zaman için, haddine düştüyse iki kuruşluk bir para yardımı iste... Derhal maske değişir, ahbaplık bozulur, gözler başka türlü bakmağa başlar, meşhur "para isteme benden, buz gibi soğurum senden"sırrı aşikâr olur.

(Reşat Nuri Güntekin, Anadolu Notları Cilt 2, s.54)

2575. Para parayı çeker.

İnsanlar varlıklıysalar daha fazla para kazanmak için sahip oldukları parayı kullanırlar; bu bağlamda paraya sahip olurlar.

Koğuşundaki maltızcıyla da anlaşmıştı. Bu maltızları, konserve kutularından yapılmış küçük ocakları, gaz tenekelerinden yapılma mangalları, cezaevinin başka kısımlarındaki koğuşlara götürüp satıyor, satıştan yüzde elli kazanç alıyordu.

Neden "Para, parayı çeker"dediklerini Yaşar Yaşamaz şimdi anlamıştı. Biyandan da rehincilik yapıyor, rehincilikten de para kazanıyordu.

(Aziz Nesin, Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz, s. 237)

2576. Para parayı kazanır, koç yiğit ne kazanır.

Varlıklı kimseler paralarıyla varlıklarına varlık katarken varlıklı olmayan kimseler ise bütün güçleriyle çalışsalar da çok kazanamazlar.

2577. Paranın gittiğine bakma, işinin bittiğine bak.
Akçenin gittiğine bakma, işinin bittiğine bak.
Paran gitti mi diye sormazlar, işin bitti mi diye sorarlar.

Önemli olan şey paranın harcanması değil yapılan işin bitmesidir.

Hem de yarım günde sınırı selâmetle geçmişti Bayraktepeli Abdülhalim'e, Göksunlu Mustafa'ya söz anlatamayınca! İki motosiklet taşımıştı heybelerle! Parası alınmıştı! Yirmi beş bine olmayan yüz elli bine rahaaat olmuştu! Ne demiş büyük, hem de çok büyük deneylerin sahibi atalarımız! "Paranın gittiğine bakma, işin bittiğine bak!.. Tabii!.."

(Fakir Baykurt, Sınırdaki Ölü, s.256)

2578. Paranın yüzü sıcaktır.

Para, ona sahip olmayan kimseler için alımlı gelir. Hiç kimse paraya hayır demez ve onu elde etmek için her şeyi yapar.

- Ha... Yine unutuyordum. Sana beş mecidiye vereceğim. Bunu da kadına ver. Almazsa ısrar et.

Rana:

- Almaz efendim. Beyhude göndermeyin.

- Senin aklın ermez, paranın yüzü sıcaktır, almazsa geri getir.

(Refi' Cevad Ulunay, Eski İstanbul Yosmaları, s.101)

2579. Parası aziz olanın kendisi rezil olur.
Parası aziz olanın kendisi zelil olur.

Parasını harcamayan, cömert olmayan kişiler toplum içinde sevilmezler.

2580. Parası ucuz olanın kendisi kıymetli olur.
Akçası ucuz olanın kendisi kıymetli olur.
Paran ucuz olursa sen pahalı olursun.

Cömert olan kimseleri herkes el üstünde tutar, sevip sayar. Bu kimseler toplum içinde itibar görürler.

2581. Parasız tellal / dellal bağırmaz.

Kişiler karşılığında para olmayan bir işe kolay bile olsa girişmezler.

2582. Parayı domuzun boynuna takmışlar da "Domuz Ağa!"diye çağırmışlar.

Parası olan kimseler ne kadar kötü kişiliğe sahip olsalar da saygı görürler.

2583. Parayı kazanmak değil tutmak marifettir

İnsanlar bir şekilde para kazanabilirler; ancak kazanılan parayı çarçur etmemek gerekir ve onu iyi değerlendirmek çok daha önemlidir.

2584. Parayı zaptetmek deliyi zaptetmekten zordur.

Paranın kıymetini bilip tutumlu olmak zordur. Bu nedenle kişilerin iradeli olmaları gerekmektedir.

"Paranın yüzü sıcak."Hele kimileri için kaynama derecesinde! Öte yandan "parayı zaptetmek deliyi zaptetmekten zor"diye bir atasözü de var.
(Uygur Kocabaşoğlu, İki Arada Bir Derede: İmlaya Gelmez Tarih Yazıları, s. 74)

2585. Parayla dost bulunmaz.

Kişilerin çok parası olsa da gerçek arkadaşlara sahip olamayabilirler. Çünkü onlarda bulunması gereken paradan daha önemli şeylerin olması gerekir.

2586. Pazar, ilk pazardır.

Satışa çıkarılan mala ilk biçilen değere, malı satan kişi karşı çıkmamalı, o fiyata satmalıdır.

2587. Pazarda herkes ambarındaki unu kadar konuşur.

Kişiler sahip oldukları ekonomik güçleri kadar çevrelerinde güç gösterisi yapabilirler.

2588. Pehlivan, kispetinin yağından bellidir.

İşinde usta olan kimseler kullandıkları araç gereçlerin kalitesinden belli olurlar.

2589. Pek eğilme basarlar, pek yükselme asarlar.

Kişi yaşadığı ortamda ne çok alçakgönüllü ne de çok kendini beğenmiş olmalıdır. Duruma ve koşullara göre davranmasını bilmelidir.

2590. Pek yaş olma, sıkılırsın; pek de kuru olma, kırılırsın.

Kişiler ölçülü olmayı bilmelidirler. Tedbirli ve dikkatli olmak her zaman kişilere yarar sağlar.

- Kırılacak denli kuru olma, ama paçavra gibi sıkılacak denli yaş da olma.

Babam ne bir damla yağmurla ıslananlardandı, ne de bir üfürüşte tutuşanlardan. O basit bir işçiydi [...]

(Rasul Gamzatovich, Mazlum Beyhan, Benim Dağıstanım, s.151)

2591. Pekmezi küpten, kadını kökten al.

Evlenmeyi düşünen erkekler evlenecekleri kızların ailelerini iyice araştırmalı, soyu iyi olan kızı yeğlemelidirler.

Kadın, kendisi için mi bizim için mi yoksa etraf için mi güzelleşir? Onu bunu bilmem ama kadını alırken iyi yerden almak önemli. Zaten bizim bir sürü atasözümüzden; 'Pekmezi küpten, kadını kökten al' diye. Ancak; şimdilerde kadının güzelliği için para konuştuğundan, zaman içinde gerçeğin de sustuğu oluyor...

(Fehmi Yener, Güneş Gazetesi, 25.05.2002)

2592. Peynir yiyen suyu bilir.
Peynir yiyen suyu bulur.

Her şeyin bir bedeli vardır. Bir işi yapan onun bedeline de katlanmalı, çözüm yollarını bulmalıdır.

2593. Pulsuz iş, yolsuz iş.

İşlerin düzenli ve güzel olmasında para son derece önemli bir araçtır. Parasızlık insanları doğru yoldan çıkarabilir.

2594. Rağbet güzel ile zenginedir.

Toplumdaki kişiler zengin ve güzel olanlara ilgi gösterirler.

"Aha bu kız var ya, ben bu kızı birkaç sefer dinleyim, verem olurum! Böyle acı şeyleri dinlemeye gelemem! Yanık seslere biterim. Sen benim görünüşüme bakma Muhtarım!.."

Çeek deveci develeri engine
Şimdi rağbet güzel ile zengine
Develi daylak, severler aylak
Sen kimin yârisin, her yanın oynak! [...]

(Fakir Baykurt, Köygöçüren, s.41)

2595. Rahvan at kendini yorar.

Bir işte çok özen gösterip kılı kırk yarmak kişiye bir yarar sağlamayacağı gibi sıkıntı da verebilir.

2596. Rakip ölsün de ne yüzden ölürse ölsün.

İnsanlar herhangi bir işte kendilerinin önüne geçmeye çalışan kişilerden rahatsız olurlar. Nasıl olursa olsun onların ortadan kalkmalarını isterler.

[...] Ancak siyasi rakiplerinin İttihat Terakki tarafından çok ezildiği 1912 seçimleri ertesinde, İttihat Terakki'nin zararına gelişecek her hareketin kolay taraftar bulmasından daha tabiî ne olabilirdi. Siyâsi mücadelenin "rakip ölsün de, nasıl ölürse ölsün" noktasına gelip dayandığı bir safhada her hareket, rakibin ölmesine yaradığı nisbette mâkul ve haklıydı.

(Ali Birinci, Hürriyet ve İtilâf Fırkası: II Meşrutiyet Devrinde İttihat ve Terakki'ye Karşı Çıkanlar, s.176)

2597. Ramazan bereketli aydır, ama duvardan giden kılıca sor.
Ramazan bereketli aydır, ama duvardan giden kılıca sor demişler.

Sonucunda büyük yarar sağlanacaksa kişiler bir süreliğine özverili olabilirler.

2598. Rençberin kedisi bile dişi olmalı.

Üretim yaparak geçinen kimselerin sahip oldukları en küçüğünden en büyüğüne her şey de üretkenlik özelliğine sahip olmalıdır.

2599. Rüşvet kapıdan girince insaf bacadan çıkar.
Rüşvet kapıdan girince iman bacadan çıkar.

Haksız yere para alan ya da veren kimselerde acıma duygusu / Tanrı inancına dayalı korkusu olmaz.

Ankara' dan bir hukukçu okurumuz telefonda üzgün bir şekilde çok şeyler söylüyor; özeti şu:

"Sayın Bayer... Bir kamu yöneticisine, oğlunun düğününde hediye adı altında 265 milyar liralık altın veriliyorsa, bu hediye hediye olmaktan çıkar. Hediye sınırını aşar. O zaman akla başka şeyler çağrıştırır.

Bunu 'hediye' adı altında mal varlığına katan kişi, yutturmuş gibi görünebilir ama kamu vicdanı bunu bağışlamaz.

Akıl sahibi her insanın yapacağı yorum budur."

Rüşvet kapıdan girince iman bacadan çıkar.

(Yalçın Bayer, Hürriyet Gazetesi, 24.01.2003)

2600. Rüzgâr esmeyince yaprak oynamaz.
Rüzgâr esmeyince dal kımıldamaz.
Yel esmeyince çöp deprenmez / kımıldamaz.

Her durumun ortaya çıkmasına neden olan etkenler vardır.

2601. Rüzgâra tüküren kendi yüzüne tükürür.

İnsanlar başarılması mümkün olmayan işlerde direnirlerse boşuna kendilerini yıpratmış olurlar ve bundan zarar görürler.

2602. Rüzgârın önüne düşmeyen yorulur.
Rüzgârın önüne düşen yorulmaz.

Topluma ayak uyduramayan kimseler fazla direnemezler.

2603. Rüzgârlı havanın kuytusu, yağmurlu havanın uykusu.

Kişiler huzurun olmadığı, çatışma yaşanan yerlerden uzaklaşmalıdırlar. Aynı zamanda rüzgârlı havada insanlar rüzgârdan korunacak yerler ararken yağmurlu havalarda uyuyarak mutlu olurlar.

Bir süreliğine mola.

Normalde zaten piyasalarda şişme döneminin ardından bir gevşeme dönemi gelecekti. Şimdi böyle bir dönem yaşanmasını dış faktörler yanında hükümetin durumu ve Ortadoğu'daki gelişmeler de destekliyor. İyileşme bir süreliğine mola alacak gibi. Kurda ve faizde yeni düşüşler, borsada yeni yükselişler için belli bir sürenin geçmesi, yeni gelişmelerin devreye girmesi ve hükümetin yeni hamlelerinin ortaya çıkması beklenebilir.

Sonuç:

"Rüzgarlı havanın kuytusu, yağmurlu havanın uykusu (iyidir)"Türk Atasözü

(Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 16.03.2005)

2604. Rüzgarsız harman olmaz.

Yapılan işten sağlıklı sonuç alınabilmesi, koşulların ve gereçlerin uygun olmasına bağlıdır.

2605. Sabah ola, hayır ola.
Sabah ola, hayır gele.

İnsanların işlerini aceleye getirmeden, erteleyerek yeni güne bırakmaları daha iyi olabilir.

"Dur, acele etme,"dedi Zero. "Konuşalım görüşelim, sen yarın gidersin. Bu geç vakitte olur mu, burası senin evin. Yarın sabah erkenden seni yolcu ederiz. Sabah ola, hayır ola..."

(Yaşar Kemal, Kale Kapısı, Kimsecik 2, s.286)

2606. Sabah sürçen geceye dek sürçer.

Kişiler bir işe şansız başladıklarında o şansızlıkları sonuna kadar devam eder.

- Yeni dönemin farkı - Bu açıdan iktidara hazırlananlar aynı zamanda ekonomide ilk 100 güne de hazır olurlarsa kendi dönemlerini kurtarırlar. Yoksa geçmiş olsun. Mevcut iktidarın yeni dönemde de işbaşına gelmesi halinde ekonomide yaşanacaklara en yakın örnek ise 19871991 arasındaki ikinci ANAP dönemi ekonomisi gösterilebilir. Buradaki fark ise yeni Meclis'in ilk işinin cumhurbaşkanını seçecek olmasında. Bu açıdan ilk 100 günlük icraat dönemini cumhurbaşkanı seçiminin ardından başlatmakta fayda var. Yeni hükümetin ilk 100 günü, gelecek dönemde ekonomik performansı yansıtması açısından tam bir test nitelitğinde geçmeye aday.

- Sonuç - "Sabah sürçen geceye dek sürçer" Türk Atasözü

(Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 22.05.2007)

2607. Sabahın kızıllığı akşamı kış eder; akşamın kızıllığı sabahı güz eder.

Gökyüzünün durumundan havanın nasıl olacağı anlaşılabilir. Sabah görülen kızıllık akşamın soğuk olacağını, akşamki kızıllık bir sonraki günün sonbahar havasında geçeceğine işaret eder.

2608. Sabahtan karnını doyuran, küçükken evlenen aldanmamış.
Erken kalkanla erken evlenen aldanmaz.

Sabah erkenden uyanıp karnını doyuran kimseler daha iyi çalışırlar. Küçük yaşta evlenenler de ileride eş bulmada zorlu yaşamayacakları ve genç yaşta çocuklarını büyütebilecekleri için doğru karar vermiş olurlar.

2609. Sabanın tutağına yapışan el aç kalmaz.

Çok çaba gösterip çalışan insanlar uğraşlarının karşılığını en iyi şekilde alırlar.

2610. Sabır acıdır, meyvesi tatlıdır.

Sabır acı ise de meyvesi tatlıdır.

Bir şeyin sonunu beklemek kolay değildir ancak sabretmek kişilere her zaman yarar sağlar.

Arslan Bey sarardı soldu. Namusum kirlendi, diye kimsenin yüzüne bakamıyordu artık. Arkadaşları:

- Sabret Arslan. Sabır acıdır ama meyvası tatlıdır, diye Lehistan pehlivanını Arslan'a unutturmak istediler. Fakat yiğit Arslan unutmadı. Nişanlısını unuttu, Lehistan pehlivanını unutmadı. Namusum, namusum, diye ağlardı. Baktılar ki olacak gibi değil, o akşam kahvede bulunan ağalar Kalgay'ın yanına gidip yiğit Arslan'ın halini olna anlattılar. [...]

(Cengiz Dağcı, Korkunç Yıllar, s.24)

2611. Sabır maksadın en kestirme yoludur.

Bir hedefe ulaşmanın en kısa yolu sabretmektir.

2612. Sabırla koruk helva olur, dut yaprağı atlas.

Beklemekle umutsuz görünen işler bile başarıyla sonuçlanır.

Kantarcının iki gözü iki çeşme, Şehnaz diyordu da başka bir şey demiyordu:

Topal ona da:

Sabır demişti. "Sabır ile koruk helva, dut yaprağı atlas."

Kantarcı odacı gibi sabırsız değildi.

(Orhan Kemal, Kanlı Topraklar, s.359)

İnce Memedin ölüm haberini bekleye bekleye bir hal olmuştu. İkide bir Ali Safa Beye gidiyordu, "hani oğlum Ali? Gözleye gözleye gözüm dört oldu,"diyordu. "Dört de oldu, sekiz de. Hani, noldu?"Ali Safa Beyse, "sabreyle emmi,"diyordu, "sabreyle. Sabırla koruk helva olmuş. Sabreyle. Ben sana söz verdim. Onun kellesini getirip senin eviyin avlusuna diktireceğim. Sabreyle."

(Yaşar Kemal, İnce Memed 1, s.407)

2613. Sabreden derviş, muradına ermiş.

Beklemeyi bilen insanlar istediklerine ulaşırlar.

"Tam yedi yıl beklemiş."

"Sabır demişler buna..."

"Sabırla koruk helva olur."

"Sabreden derviş muradına ermiş."

"Şu kısacık adam sabır taşı olmuş da..."

"Beklemiş ulu Kafdağının başında..."

"Beklemiş boranında kışında..."

"Beklemiş insanlığa hizmet etmek için..."

(Yaşar Kemal, Deniz Küstü, s.118)

2614. Sabreyle işine, hayır gelsin başına.

Kişiler yaptıkları işlerde sabırlı olurlarsa daha çok verim alır, başarılı olurlar.

2615. Sabrın sonu selamettir.
Sabrın sonunda selâmet vardır.

Sabretmek insanların yararına olur, kişiler kazançlı çıkarlar.

Sonra, günler günleri kovalamış ve bir zaman gelmiş, ohooo, sen hâlâ orada mısın mirim, mevzuat hazretlerinin hışmına uğrayan o güzelim projeler çoktan iptal edildi, şimdi senin için senin şanına layık bambaşka bir program düşünüyoruz, iki ayağımızı bir papuca sokma da hele azıcık daha sabret bakalım, bilirsin, sabrın sonu selamettir, demişler.

(Hasan Ali Toptaş, Uykuların Doğusu, s. 11)

2616. Saç sefadan, tırnak cefadan uzar.

Eksiği, üzüntüsü bulunmayanların saçı, üzüntü içindeki insanların da tırnakları uzar.

Kalınlaşmış tırnaklarını kesmek için, çim biçme makasını kullanan Şehmus, toprak işi tırnak uçlarını körelttiğinden, üç aydın üç aya keserdi onları. "Her ne kadar, saç sefadan, tırnak cefadan uzar derler ise de, avradım, inanma. Bak bizim saçımız, saç tıraşı pahallı diye uzar ha uzar, hem de ağarmiy, ama tırnaklarımız köreliy"diye takılırdı karısına.

(Ayşe Kilimci, Sevgi Yetimi Çocuklar, s.105-106)

2617. Saçısı çok olan düğünün pekmezi tatlı olur.

Bir ortamda kişilere ne kadar çok olanaklar tanınırsa ortamın özellikleri herkesçe o kadar olumlu algılanır.

2618. Sadık dost akrabadan yeğdir.

Kişilere içten bağlı arkadaşlar onlara kan bağı bulunan kişilerden daha yakın davranırlar.

2619. Sadık dostun nasihati acıdır, acıtmaz; hain düşmanın sözü tatlıdır, acıtır.

İçten arkadaşların kişilere verdikleri öğütler gerçektir, onlar için yararlıdır. Kişilere kötülük besleyenlerinse onlara söyledikleri iyi sözler bile yalan ve zararlıdır.

2620. Saf çobandan sağır it yeğdir.

İşin başındaki kimselerin yetersiz olmasındansa, çalışanların kusurlu olmaları daha iyidir. Çünkü iyi bir yönetici kusurlu çalışanları düzeltebilir ancak kötü yönetici elindekileri verimli olarak kullanamaz.

2621. Sağ / Sağlam baş yastık istemez.
Ağrımayan baş yastık istemez.

Sağlıklı kişiler kolay kolay yatmak istemez. Vakitsiz yatmak isteği hastalık habercisi olabilir.

2622. Sağ gözden sol göze fayda yoktur.
Sağ gözden sol göze inan yoktur.

Kişileri kendilerinden çok düşünen bulunmaz. Aynı zamanda herkese inanmak da doğru değildir.

...Efendi taksirat mı, alın yazısı mı, kul şerri mi bilmem... İnsan kendinden beterini görünce, şükrediyor... Bu kadın bizim mahallede oturur. Kocası bırakıp kaçtıydı. Hep nedir, geçim dedi. Kadının kimi kimsesi de yok, olsa da bu zamanda babadan, evlattan, sağ gözden sol göze fayda var mı?

(Orhan Kemal, Çamaşırcının Kızı, s. 53)

2623. Sağ olana her gün düğün bayram.

Sağlık en büyük mutluluk kaynağıdır.

2624. Sağ öküze çürük saman zarar etmez.

Sağlıklı kimseler ne yerlerse yesinler sağlıklarını kolay kolay kaybetmezler.

2625. Sağanaklı yağmur tez geçer.

Hızlı bir biçimde başlayan durumlar başladıkları gibi hızlıca biterler.

2626. Sağır için iki kere kamet olmaz / ezan okunmaz.

Kişilerin aynı payı alması gereken şeylerde bazı kimselere ayrıcalık tanınamaz.

2627. Sağırın kulağı duymaz ahmağın her yanı.

Kulakları işitmeyen kişiler duymasalar bile nelerin doğru olup olmadıklarını bilirler. Ancak akılsız kimseler doğruyu yanlışı ayıramazlar.

2628. Sağlık varlıktan yeğdir.

Sağlığı iyi durumda olmayan kişilerin varlıklarının olup olmamasının onlar için önemi yoktur. Önemli olan sağlıklı olmaktır.

Gazetelerde, milletvekillerinin sağlık durumuna, ve ilaç-tedavi harcamalarına dair haberler okuyoruz.

Daha önce, son on ayda "ceb-i hümayun"dan (SSK'dan da diyebiliriz) milletvekili başına ortalama 10,5 milyar lira bir masrafımız (!) olduğunu öğrenmiştik (Vatan, 25 Kasım). Gülten Uğurlu araştırmış, anketler yapmış. Bana da sorsa vardığı sonuçları tahmin edebilirdim (Radikal, 4 aralık). Milletvekillerimizin yüzde 83,4'ü sağlık açısından endişe edilecek durumdaymış. Yüzde 70,9'unun kilosu fazla; 58,9'u sigara içiyor; 77,7'si düzenli bir spor yapmıyor; 75,5'i tedavi ve ilkyardım bilgisinden yoksun... Ve yüzde 81,1'i dış görünümünden memnun. Allah onları sevenlerine bağışlasın, deyip geçemeyiz. Sağlık varlıktan yeğdir, demiş atalarımız.

(Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 07.12.2004)

2629. Sahipsiz eve it buyruk.
Issız eve it buyruk.

İdare edecek kimsenin olmadığı topluluklarda yönetim, o işten anlamayanların ellerine geçer.

2630. Sakabaşı ölürse su götüren çok olur.

Bir işin başında bulunan insan yok olunca sahipsiz kalan mal talan edilir.

2631. Sakal bıyığa denk olmayınca berber ne yapsın?

Eldeki araç gereç ve koşullar uygun olmayınca başarı sağlamak güçtür.

Geliri harcamalarına denk olmayan insanlar sıkıntı yaşayabilirler.

2632. Sakınılan / Esirgenen göze çöp batar.

Başkalarından korunmaya çalışılan, tehlikelerden uzak tutulan şeylerin başlarına her durumda zarar gelebilir.

Vali hazretleri, kürsüye yöneldi. Aklınca nutuk kürsüsünü sınayacak. Bey, terslik geldi mi, hep üstüste... Boşuna mı "Sakınan göze çöp batar"demişler. O zaman alan eğri büğü olduğundan, düzlemeğe de gerek yok, kürsü eğri durmasın diye Memet Çavuş, kürsünün bir ayağının altına takoz sokmuş. Vali hazretleri kürsüye çıkarken, takoz fırlayıp da, kürsü yan yatmaz mı? Biz yekinip kurtarasıya, vali hazretlerinin de ayakları havaya geldi.

(Aziz Nesin, Zübük, s.88)

2633. Sakla beni varken, bulunayım sana yokken.

Kişiler ellerinde olan şeyleri bir köşeye koyup ileride kullanmak üzere saklarlarsa ellerindeki tükendiğinde sıkıntıya düşmezler, işleri görülür.

2634. Sakla samanı, gelir zamanı.

İnsanlar ellerinde bulundurdukları değerini yitirmiş şeyleri bile atmayıp saklarlarsa günün birinde onlardan yararlanabilirler.

"Selman Reis 'Gerçi bunlar, günleri geçmiş eski toplardır. Fakat sakla samanı gelir zamanı. Bunlar gemide kumanya yemez, su içmez. Varsın bir kenarda durakoysunlar." demiş."

(Halikarnas Balıkçısı, Turgut Reis, s.50)

2635. Sana taşla vurana sen aşla vur.

Sana taşla vurana sen ekmekle vur.
Sana taşla vurana sen pamukla vur.
Sana taşla dokunana sen aşla dokun.
Sana taşla dokunana sen ekmekle dokun.
Sana taşla dokunana sen pamukla dokun.
Taş atana sen ekmek at.

Kişiler kendilerine kötülük yapanlara, zarar veren insanlara iyilik yaparak onlar gibi kötü niyetli olmadıklarını göstermeliler. Böylece daha kazançlı çıkarlar.

Köylüler uzaylıya taş atmışlardı ya ordan, Peygamber Efendimizin "Sana taşla vurana sen ekmekle vur"hadisi aklıma geldi; ama uzaylıların bundan doğal olarak haberi yok. O da cevaben taş atma cihetine gitmiş doğal olarak! "Doğal olarak"deyince de o meşhur boya reklamı aklıma geldi.

(Ayşegül Aldinç, Sabah Gazetesi, 16.06.2001)

2636. Sana vereyim bir öğüt: Ununu elinle öğüt.
Sana vereyim bir öğüt: Kendi ununu kendin öğüt.
Benden sana bir öğüt: Ununu elinle öğüt.

İnsanlar üzerlerine düşen görevleri veya onlara gerekli olan işleri kendileri yapmalıdırlar, böyle daha iyi sonuç alırlar.

2637. Sanat altın bileziktir.

Kişilerin sahip oldukları sanat ve beceriler onlar için zenginliktir.

Dökümümü yıkmakla, çulu çaputumu batırmakla ne olurmuş bana? Sanat, bileğimde altın bilezik benim. Ben sağ oldukça çalışır, dünyayı kazanırım. Her şeyin daha iyisini, daha yahşisini alırım.

(Kemal Bilbaşar, Cemo, s.127)

2638. Sanatı ustadan görmeyen öğrenmez.
Sanatı ustadan öğrenmeyen öğrenmez.

Kişiler işlerinin inceliklerini ne kadar kendileri öğrenmeye çalışsalar da yine de bu işi en iyi bilenden öğrenmeden başarılı olamazlar.

2639. Sandığına olmaz, sakındığına olur.

Bir kimseyle veya bir şeyle çok ilgilenildiğinde bunlar olumsuzluklarla karşılaşabilirlerken zarar görecek diye beklenilenlere ise hiçbir şey olmayabilir.

2640. Sarhoştan deli bile korkar.

Sarhoş kişiler akıllarını yeterince kullanamadıkları, akıllarına geleni yapmaya çalıştıkları için çevresindekilere korku verirler.

Kızlara döndüm:

"Duydunuz ya, gelmiyor."

"Kendi başına mı bırakacağız onu?"

"N'olur? Koskoca adam..."

"Koskoca adam ama..."dedi Necla. "Sarhoş!"

"Sarhoştan deli bile korkarmış derler,"dedi Semay.

"Yürüyün,"dedim.

Denizin dirseğini kıvrıldık, Hamza görünmez oldu.

(Tarık Dursun K., Ona Sevdiğimi Söyle, s.27)

2641. Sarhoşun mektubu meyhanede okunur.

İçkiye düşkün insanların arandıkları zaman en kolay bulunacakları yerler içki içilen yerlerdir.

Sarhoşun söylediği sözler pek ciddiye alınmamalıdır.

2642. Sarı altının olacağına sarı samanın olsun.

Kimi yararsız gibi görünen şeyler bile iyi korunur ve yeri zamanı gelince değerlendirilirse altın gibi değerli olur.

2643. Sarığı sarar sarar, ulamı yetiştiği yere sokarsın.

Kişiler için yaptıkları işler istedikleri sonuca gelmese de gelebildikleri yer olumlu aşamadır.

2644. Sarmısağı gelin etmişler, kırk gün kokusu çıkmamış.
Sarımsağı soğanla gelin güvey etmişler, kırk gün kokusu çıkmamış.

Toplu olarak yaşanılan yerde yaşamaya başlayan kötü huylu kişilerin amaçları ilk zamanlarda ortaya çıkmaz.

İnsanlar sabretmesini bilmelidir.

-Boşanıp da kocana, sevip de dostuna varma. Sarımsağı gelin etmişler kırk gün kokusu çıkmamış. Hayırlı bir kadın olsaydı, ilk kocasına yarardı. Dağlarda, bayırlarda haydut kucaklarında gezmiş bir kadına gelinim demeye utanıyorum.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Deli Filozof, s.178)

2645. Sarmısak da acı amma evde lâzım bir dişi.

İnsanlar kendilerine gerekli olan şeyleri az da olsa el altında bulundurmalıdır.

2646. Sarmısak içli dışlı, soğan yalnız başlı.

İnsanlarla iyi geçinip içli dışlı olunmalıdır. Bunu başaramayanlar tek başına kalırlar.

İsli:

- Oooooh... Kaynını oturtmuş baş köşeye, almış karısını dizinin dibine. Ne yapalım baba. "Sarmısak içli dışlı, soğan yalnız başlı."

- Otur babanın dedenin canını seversen. Senin de derdine bak? Keşke biz de soğan olaydık. Sarmısak olduk da başımız göğe erdi.

Tuntul'un bu sızıntısını Ede kapatır görünmeye çalıştı:

- Böyle bir karı vermiş bana, nereye oturacak? Baş köşeye. Vereydin bacını da sen oturaydın. Molla'ya tavuk kestim, sana kuzu keseydim, dedi

(Ümit Kaftancıoğlu, Dönemeç, s.99)

2647. Satılık ziftin olsun, Selânik'ten kel gelir.

Kişilerin işe yaramaz gibi de görünse birtakım malları varsa onların müşterileri de vardır.

2648. Saygı sayana, terbiye alana göredir.

Özü sözü bir olmak, saygılı ve terbiyeli karakter özelliklerine sahip olmak, sahip olduklarının değerini bilen kişiler içindir.

2649. Sayılı akçede bereket yoktur / olmaz.
Sayılı parada bereket yoktur

Sürekli gelir yok ise eldeki sayısı belli bir para mutlaka bir gün biter.

2650. Sayılı gün tez geçer / biter.

İşlerin yapılması için belirlenmiş olan süre çabucak geçer.

Cezaevinde yatarken bile, artık eskisi gibi umutsuz değildi. O da ağır cezalı mahkûmların, kısa cezalıları, "Sayılı günler çabuk geçer, aslanım,"diye avuttukları gibi, kendi kendisini, sayılı gün çabuk geçer, diye avutuyordu.

(Aziz Nesin, Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz, s.193)

Ama karısı sevinemiyordu: "Sayılı gün tez biter! Kırk gün göz açıp yumasıya geçer. Bunları buraya yığdırdın. Hızır'ı bulamazsan padişah kelleni kestirir. Bir ev dolusu yetimle ben naparım, nerelere giderim?"diye üzülüyordu.

(Fakir Baykurt, Saka Kuşları, s.115)

2651. Sayılı koyunu kurt kapmaz.
Sayılı koyunu kurt yemez.

Sayısı veya miktarı belirli şeyler teslim alanlar tarafından iyi korunurlar.

2652. Sebepsiz kuş bile uçmaz.

Dünyada olan her şeyin bir nedeni vardır. Nedensiz hiçbir şey olmaz.

Söyleyene değil, söyletene bakınız. Sebepsiz kuş uçmaz, bir karınca kımıldamaz. Determinizm, determinizm, determinizm... Bana doğru yol göründü. Beynimde, kalbimde iman nuru çakıyor. Gaflet, gençlik, aldırmama yüzünden din vazifelerimi unuttum. Şimdiye kadar bu zavallı başım Rahmanın secdesini görmedi. Bana aptes ve namazın usul ve adabını öğretiniz, müminlerle camie gireyim. Hakka ibadetle yalvarayım. Tasavvuf erbabının işaret ettikleri aşk kaynağını bugün bulmak isterim.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Acı Gülüş, s.254-255)

2653. Sefa ile yenen cefa ile kazanılır.

Kişiler sıkıntıya girmeden kazanç elde edemezler.

2654. Sel gider kum kalır kişi ettiğini bulur.
Sel gider kum kalır.
Kişi ettiğini bulur.
Herkes ettiğini bulur.
Herkes ettiğine göre bulur.
Kişi ettiğini bulur, kimi tez, kimi geç bulur.

Yaşamda önemli olan geçici durumlar değil kalıcı olan öğelerdir. Herkesin yaptığı bir gün karşısına çıkar.

"Topraklar Fordson'larla sürüldüydü de ne olduydu? Her taraf Fordson mezarlığı hâline gelmedi miydi? Sel gider, kum kalır. Siz emektar sarı öküzünüze sahip olun!"

(Orhan Kemal, Vukuat Var, s. 163)

2655. Sel ile gelen yel ile gider.
Yel gibi gelen sel gibi gider.

Alın teri dökülmeden kazanılan paranın hiçbir kıymeti olmaz. Para gereksiz yere harcanır gider.

Muhalefet Partileri, halkın desteğini kaybetmiş olan ANAP iktidarının artık iktidar da sayılamayacağı, bu sebeple onların seçtikleri Cumhurbaşkanı'nın da meşru olamayacağı açıktı. Günlerce bu tezi savunan Demirel, Özal'ın seçilmesinden sonra da ilk olarak şöyle konuştu:

"İn aşağı diyeceğiz. Selle gelen yelle gidecek..."

Muhalefet itiraz sesini yükselttikçe yükseltti ama, işler de normal seyrinde yürümeye devam etti.

(Yalçın Toker, Zirvede Kavga, s.73)

2656. Sel nereye giderse kütük de oraya gider.

Olayların etkileri ne kadar güçlüyse içinde yer alanlar da olaylardan o kadar çok etkilenirler.

2657. Selam para, kelam para.

Para dünyada her iş için gereklidir.

2658. Selin ağzı tutulur, elin ağzı tutulmaz.

Kişiler bazı olayları önlemler alarak engelleyebilirler ama başkalarının ileri geri konuşmalarını önleyemezler.

2659. Sen ben demeyince değirmende kavga olmaz.
Sen bilirsin deyince kavga olmaz.
Sen bilirsin deyince değirmende kavga olmaz.
Kavga sen ben demekle çıkar.

Kişiler arasındaki anlaşmazlık ve kavganın nedeni dediğim dedikliktir. Uyumlu, hoşgörülü olmak insanlar arasındaki ilişkilerde son derece önemlidir.

Muhtar bir sigara daha doladı:

"Seni de konuşalım mı, Osman Hafız?." dedi.

Osman Hafız sıkıldı: "Sen bilirsin Muhtar."dedi.

"Eferim arkadaş." Dedi Muhtar. "Haşşöyle! Yani cahal değilsin. Sen bilirsin deyince kavga olmaz. Hemen çitini geri al..."

Osman Hafız ellerini oğuşturuyordu.

"Alacaksın değil mi?" dedi Muhtar.

(Fakir Baykurt, Onuncu Köy, s.32)

2660. Sen doğru ol, eğri belasını bulur.

Doğru olmak her zaman iyidir. Onun için dürüstçe yaşamak gerekir. Dürüst yaşamayanlar bir gün mutlaka zararını görürler.

2661. Sen işini bırakmayınca iş seni bırakmaz.

Çalışkan kişiler her zaman yapacak işler bulurlar.

2662. Sen işlersen mal işler, insan öyle genişler.

İnsanlar emek harcayarak çalışırlarsa malları daha verimli olur kazançları da artar, zenginleşirler.

2663. Sen işten korkma, iş senden korksun.

Kişiler yapacakları işleri üstesinden gelemeyecekleri işlermiş gibi görmemeli, kararlı ve direngen bir biçimde çalışmalıdırlar.

[...] Tevekkeli kaybettiği eşi Şahabeddin Bey ona boşuna "Çöp atlamaz hanım"dememiş. Bana ev hanımlığının esaslı iki noktasını hep telkin ederdi. Aldığını aldığın yere koy ve sen işten değil, iş senden korksun diyerek. Usanmadan tekrarladığı bir söz daha vardı. Mühim olan yapmak değil yaptığını tutmaktır... Süpürgeyi elime ilk defa aldığımda sen süpürgeden değil süpürge senden korksun deyişini hiç unutmuyorum.

(Hicran Göze, Kadıköylü Yıllarım: Çocukluk ve Gençlik Hatıralarım, s.29)

2664. Sen kazan da düşmana kalsın.

Çalışarak kazanmak iyidir. Aynı zamanda çalışmak insan sağlığı açısından da önemlidir.

2665. Sen olursan bensiz, ben de olurum sensiz.

Kişiler kendilerini gözden çıkaran kimseler için aynı şekilde düşünür, onlar olmadan da yaşayabilirler.

Sıra çocuklarının resimlerine gelmişti. Onları da alıp cüzdanının naylon kapağının altına koyacağı zaman karısının öfkeyle uzandığını gördü. [...] "O resimleri almaya hakkın yok senin! Sen olursan bensiz, ben olurum sensiz. Kısa zamanda acı haberlerin gele!"dedi. Adam, bu sözlere karşılık vermedi. Ağzındaki sigarayla birkaç kez döndü odayı. Son dakikalarıydı. Karısına dönerek:

"Ben ayrılınca babanın evine gidersin. Sana da çocuklara da bakmak zorundayım. Bu yönden ilgimi keseceğimi sanma. Kazancımın çoğun size göndereceğim.[...]"

(Şevket Yücel, Güneşin Parmakları – Hikâyeler, s.85)

2666. Sen sen, ben ben.

Kimse kendini aşağı konumda görmek istemez. Herkes kendini başkalarından yüksekte görür, kimsenin buyruğu altına girmek istemez.

Ne saygı kaldı ne korku kaldı. Ne uşak belli, ne efendi. Sen sen, ben ben. Yumruk yumruğa bir kör dövüşüdür gidiyor. Altta kalanın canı çıksın. Kıçlar baş oldu, başlar kıç oldu. Allah sonumuzu iyi eyleye... Her şey tersine döndü vesselam...

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ölüm Bir Kurtuluş Mudur?, s.97)

2667. Senden çıkmış bir kaza, kime giden / gidersin imdada.

İnsanlar kendi yaptıkları olumsuz eylem veya işler için başkalarından yardım beklemeyerek kendi yaptıklarına razı olmalılar ya da durumu düzeltmeye çalışmalıdırlar.

2668. Senden devletli ile ortak olma.

Kişiler kendilerinden güçlü ve zengin kimselerle ortaklık kurmamalıdırlar. Ortaya daha çok sermaye koyanların, güçlü olanların sözleri daha çok geçer böylece diğer kişiler ezilirler.

2669. Serçe ile konuşanın sesi semadan gelir.

Maddi durumu iyi olan, toplumdaki yerleri yüksek olan kişilerle ilişki kuranların da kendi düzenlerini onlara göre kurmaları gerekmektedir.

[...] Yıllarca önceydi. Yanılmamıştı. Bu enseyle, değil İstanbul'a, Dünyanın öbür ucuna bile gidebilirdi. Bu enseye inanıyordu.

- Abla?

- Gene ne var?

- Varmadık mı daha?

- Dünyanın ucu uzun. Serçeyle konuşanın sesi semadan gelir. Dırlanma artık, otur oturduğun yerde.

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.74)

2670. Serçeden korkan darı ekmez.
Serçeden korkan darı serpmez.
Kuştan korkan darı ekmez.
Kuştan korkan darı serpmez.

Her işin tehlikesi vardır. Bu tehlikeleri göze alamayan kişiler bu işleri yapmaya kalkışmamalıdırlar.

İsmet'in Omar yiğit tabii, Menderes'i dakar mı? 'Söyle bakalım, ne yapacaksın benim pedere?' deyip diklenmiş. 'Sana ne benim ne yapacağım? Sen git, dediklerimi söyle!' – 'Serçeden korkan darı ekmez!' demiş Omar.

(Fakir Baykurt, Efendilik Savaşı, s.80)

2671. Serçeye çubuk beredir.

Güçsüz durumda bulunanlar veya önlem almayanlar için küçük sorunlar bile büyük zararlar verir.

2672. Serkeş öküz soluğu kasap dükkânında alır.
Serkeş öküz son soluğu kasap dükkânında alır.

Yola gelmeyen, kafalarının dikine giden insanlar yaptıklarının cezasını çekerler. Bunlar yaşamlarına bile mal olabilir.

2673. Sermayen bir yumurta ise taşa çal.

Kişilerin güven duydukları şeyler önemsiz ve işe yaramayacak kadar küçükse onları kullanmaktan vazgeçmelidirler.

2674. Sev beni, seveyim seni.
Say beni, sayayım seni.

Sevgi ve karşılıklı olmalıdır.

Annemin çok sevdiği bir atasözü de, "Sev beni seveyim seni"ydi.

Bu atasözünü, sık sık birlikte ziyaretine gittiğimiz arkadaşlarıyla konuşurken kullandığını çok net anımsıyorum.

(Emre Kongar, Babam Oğlum Torunum, s.123)

Kendine karşı güveni sonsuzdu belki, buyruklarının hemen yerine getirildiğini görmeye alışkın olanlar böyle olurlar ama rahatsız edici bir şekilde hep de epeden bakıyordu (Say beni sayayım seni) havasındaydı.

(Mehmet Seyda, Gerçek Dışı, s.69)

2675. Sev seni seveni hâk ile yeksan ise, sevme seni sevmeyeni Mısır'a sultan ise.

Kişiler toplumda yer edinmemiş olup kendilerini sevenleri sevmeli, toplumda yüksek yer edinmiş olup onları sevmeyenlerden uzak durmalıdırlar.

Sev seni seveni yer ile yeksan olsa, sevme seni sevmeyeni Mısır'a sultan olsa, denilen bir atasözümüz var. Düşlerimiz aynı değil, senin zengin ve görkemli yaşamın olur belki ama ben öyle bir yaşamı zaten istemiyorum.

(Öner Yağcı, Yediveren, s.284)

2676. Sevda geçer yalan olur, sonra sokar yılan olur.
Sevgi geçer yalan olur, sonra sokar yılan olur.

Birbirlerini seven kişiler için sevgileri hiç bitmeyecekmiş gibi gelirken zamanla bu sevgi tükenir, en küçük şeyler bile kişiler arasında sorun oluştururlar.

2677. Sevenin kuluyum, sevmeyenin sultanı.
Sevenin kulu ol, sevmeyenin sultanı.

İnsanlar onları sevenlere ellerinden gelen tüm iyilikleri yapmalı, onları sevmeyenlere ise mesafeli davranmalıdırlar.

2678. Seyrek git sen dostuna, kalksın ayak üstüne.
Sıkça varma dostuna, kalksın ayak üstüne.
Sık gidersen dostuna, yatar arka üstüne.
Ayda bir gel dostuna, kalksın ayak üstüne; günde bir gel dostuna, yatsın sırt üstüne.

İnsanlar, en yakınlarına dahi sık gittiklerinde kendilerine gösterilen saygının gün geçtikçe azaldığını fark ederler. Bu nedenle daha iyi ağırlanmak için yakınlarına ara sıra gitmeyi yeğlemelidirler.

2679. Sıcağa kar hazıra mal dayanmaz.

Üretmeden sürekli olarak tüketmek fazla olan birikimleri bile bitirir.

2680. Sıçan çıktığı deliği bilir.
Fare çıktığı deliği bilir.

Saklı işlerle uğraşan kişiler başları derde girdikleri zaman nereye kaçacaklarını bilirler.

2681. Sıçan geçer yol bulur.

Sürekli yapılarak alışkanlık kazanılan kötü şeylerin başarılması için o işi yapanlar çareler üretmesini bilir.

2682. Sıçanın sidiği denize faydadır.

Küçük gibi görünen kimi durumlar çok daha büyük durumlar için yararlı olabilirler.

Ben ortakçının arpa kavramasına geçmesiyle birlik, çoğu kez çoluk çocuk oyunundan el etek çekerdim. Arpa yolmaya giderdim ortakçının horantasıyla. Hani, şaka değil, iyi de çalışırdım. "Sıçan sidiği denize fayda"deyimini o zamanlar duydum zahar.

(Abbas Sayar, Dik Bayır, s.22)

2683. Sıçılacak ağız göte yakın gelir.

Kişilerin başkaları tarafından ağır bir şekilde yargılanmaları onların yaptıklarından ötürüdür.

Hüseyin Ağa'nın duraladığını gören Osman Ağa'nın tayfası,

- Yaşa be Osman Ağa, dediler. Şinciden yıldırdın Hüseyin Ağa'yı

Hüseyin Ağa hırslı hırslı sırıttı:

- Yıldığım felan yok. Hani ödülü üçyüz dönüme yükseltsem Ağanız kaçmaz mı deyi düşündüm de.

Osman Ağa heyecanından konuşmanın endazesini kaçırdı:

- N'edelim, sıçılacak ağız göte yakın gelirmiş. Üç yüz dönüm olsun. De bakalım.

(Kemal Bilbaşar, Başka Olur Ağaların Düğünü, s.115-116)

2684. Sığırtmaç kocayınca buzağı güttürürler.

Zamanında güç ve nüfuz sahibi olan kimseler bu özelliklerini kaybettiklerinde öncekilere göre daha düşük seviyeli yerlere getirilirler.

2685. Sınanmışı sınamak ahmaklıktır.
Denenmişi denemek ahmaklıktır.
Bir sınadığını bir daha sınama.
Bir sınadığını bir daha sınamak şumdur.
Adam adamı bir kere / defa sınar.

Deneme ile niteliği anlaşılmış olan kişi, iş veya nesneleri tekrar tekrar aynı amaçla incelemek bir yarar sağlamaz.

Vah, oğlum, vah, der, Abdülhamid, 'Şimdi bunlar mutlakiyetin bakanları iken, meşrutiyet ilan edildi de, zihniyet ve kişilik mi değiştirdiler? Eğer buna inanılıyorsa, ahlaklarından şüphe etmek lazımdır!' Nitekim olanları gördük. Denenmişi denemek doğru değil, canım.

(Alev Alatlı, Yaşasın Ölüm- Viva la Muerte, s.221)

2686. Sıpa büyüye büyüye eşek olur.

Çocuklar babalarına özendikleri için büyüdükçe onlara benzerler.

2687. Sıtma / Isıtma "ben tuttuğumu kırk yıl sonra tanırım"demiş.

Aman vermeyen, kronikleşmiş hastalıklara yakalanan kimseler o hastalığın izlerini ömür boyu taşırlar.

2688. Silah sahibine bile düşmandır.

Silah, onları taşıyan kimselere ne kadar güven verse de kişilere yine en büyük zarar ondan gelir.

2689. Sille yemeden yanak kızarmaz.

Kimi olayların gerçekleştiği görünür işaretlerle anlaşılır.

2690. Sinek bir damla pekmeze konar, bir fıçı sirkeye gelmez.

Özü sözü bir, cana yakın kişilerin sevenleri çok olur. İşe yaramaz, dürüst olmayan kişilerden herkes uzak durur.

2691. Sinek küçüktür ama mide bulandırır.

Kirli nesnelerin görüntüleri ya da kötü kişilerin yaptıkları ne kadar küçük de olsa rahatsızlık verir.

"Sen söyleyebilirsin, ama Burhan'ın kabul etmemesi gerekirdi. Sinek küçüktür ama mide bulandırır. Bu saate kadar nerede yaşamış bu adam? Adetlerimiz vardır bizim. Bin bir incelik taşıyan adetlerimiz... Kızım, yüzlerce örneği var, sen gel Melih'e devret üzerindeki malları, geleceğin neler getirebileceğini bilebilir misin?"

(Aysın U. Kezer, Aşkını Sorgula, s.70)

Müdür masasına geçip oturdu. Başını avuçları içine aldı.

-Korkunç, dedi bir ara. Çok korkunç hem de...

-İyi ama, korkunç olan nedir?

-Savcı'nın, sonra da Ankara'nın kulağına gitmesi!

-Ne olur?

-Ne olacak? Sinek pis değil, mide bulandırır Kudret'ciğim!

-İyi ama ben sana elli bin değil, elli para bile verdim mi?

-Vermedin ama, gel de milletin ağzını tut!

(Orhan Kemal, Üç Kağıtçı, s.112)

2692. Sinek pekmezciyi tanır.

Aklı çalışan, işini bilen kimseler yararlanacakları kişileri de çok iyi bilirler.

NECMİ: Bir mahlûl gördüler mi hemen kapatırlar. Şüphesiz mâlum. Mâlum siz bal alacak çiçeği iyi intihap etmişsiniz. Fakat yanındaki goncaya yaklaşmayın, aranıza kara çalı girer.

BİCAN: Efendim sinek pekmezciyi bilir.

NECMİ: Evet. Sinek küçüktür ama mide bulandırır. Siz de benim midemi bulandırıyorsunuz. Siz hükmederim ki asıl maksadınız Faika Hanım'ın yanında benim mevkiime göz diktiğiniz için ayağımı kaydırmaktır.

(İbn-ür Refik Ahmet Nuri Sekizinci, (Haz: Mehmed Rebii Hâtemi Baraz), s.190)

2693. Sirkesini, sarmısağını sayan paçayı yiyemez.
Sarmısağını hesap eden paçayı yiyemez.

Bir işe girişmek için küçük hesaplar yapan, o işin sakıncalarını gözeten kişiler o işi yapmamalıdır.

2694. Sitte-i Sevir, her saati bir devir.
Sitte-i Sevir, her dakkası bir devir.

Nisanın son günlerinde (21- 26 Nisan) havalar çok değişkendir.

2695. Sitte-i Sevir, kapıyı çevir.

Nisanın son günlerinde (21- 26 Nisan) havalar değişken ve çok soğuk olduğundan iyi korunulmalıdır.

2696. Sivri demir çuvalda durmaz.

Uyumsuz insanlar hiçbir yerde barınamazlar.

2697. Siyah inekten beyaz süt sağılır.

Görünüşü güzel olmayan kişilerin özleri ölçülemeyecek kadar değerli olabilirler.

2698. Sofra görürsen yanaş, dayak görürsen dolaş.
Dayak gördün mü kaç, sofra gördün mü otur.

İnsanlar zarar görebilecekleri ortamlardan hemen uzaklaşıp yarar sağlayabilecekleri durumları hemen değerlendirmelidirler.

2699. Sofrada elini, mecliste dilini kısa tut.
Mecliste dilini, sofrada elini kısa tut.

Kişiler toplum içinde kendilerini denetlemeli, aşırıya kaçan davranışlarda bulunmamalıdırlar.

2700. Sofranın alt başında, kavganın üst başında.

Kişiler duruşlarını içinde bulundukları koşullara ve yaptıkları işlere göre ayarlamalı, çevreleriyle uyumlu ve koşulları iyi değerlendirir olmalıdırlar.

2701. Sofu soğan yemez, bulunca sapını komaz.

İşi ya da davranışı yapmak istemiyormuş gibi görünen bazı kişiler fırsatlar ellerine geçince en aşırısını bile yaparlar.

2702. Soğanın acısını yiyen bilmez, doğrayan bilir.
Yiyen bilmez, doğrayan bilir.

İşin zorluğunu, sıkıntısını ancak o işi yapan işten başarı sağlamış kimseler bilir. Başarılmış işten yarar sağlayanlar bunun farkında değildirler.

Gerçekler çıplak gezer

Hükümetin iç politikada daraldığını, solunum yetersizliği çektiğini vurgulayan Kutan, hem Ege'deki ihtilaflarda hem de Kıbrıs'ta Yunan ve Rum tezinin AB tezi haline geldiğini söyledi. Türkiye'nin bu gerçeği anlamak için 2004 yılını bekleyeceğini ifade eden Kutan, 'Gerçekler çıplak gezer. Bekleyeceğiz ve göreceğiz. Tavus kuşunun kuyruğundaki renk cümbüşü, onun ayağının çirkinliğini gizlemeye yetmez. Gün olur, ortalık

aydınlanır hakikat kendini gösterince sahtelik de ortadan kalkar. Soğanın acısını yiyen bilmez, doğrayan bilir. Rauf Denktaş'ın fikri de bu yöndedir' dedi

(Akşam Gazetesi, 20.12.1999)

2703. Sokma akıl, sekiz adım gider.
Koyma akıl, sekiz adım gider.
Sokma akılla giden sekiz adım gider.

Kendi aklını kullanmayıp başkalarının verdiği akılla iş yapmaya kalkanlar başarılı olamazlar.

Madem sorunları bilmiyormuş, belediyesine nasıl başkan olurmuş kasabanın? Sokma akıllan giden sekiz adım gider. Ondan bundan öğrenmeyle başkanlık yapılamaz.

(Fakir Baykurt, Can Parası, s.71)

2704. Son gülen iyi / âlâ güler.

İşin zorluklarına katlanan, başta sıkıntı çeken kişiler iş sona erdiğinde çektikleri sıkıntıları unutur, mutlu olurlar.

"Tut kelin perçeminden. Son gülen âlâ güler, lafınca kendisiyle "Oh ya! Seni aldattım ya!"diye alay eden Azrail'in yüzünü görüyordu."

(Halikarnas Balıkçısı, Çiçeklerin Düğünü, s.151)

2705. Son pişmanlık fayda vermez.
Son pişmanlık fayda etmez.
Son pişmanlık akçe etmez.

Sonucu düşünülmeden yapılan işler ya da söylenen sözlerin neden olduğu güçlükler ve zararlar karşısında pişman olmak kişilere bir fayda sağlamaz.

Suratı bir karış asık olan Hacer Abla :

-Ben size demedim mi ?.. diyordu. Beni dinlemediniz... Hala da o adamın tedavisinde ısrar ediyorsunuz?.. Bu işin şaka götürür yeri kalmadı artık... "Son pişmanlık fayda vermez..."Bu eli bir an önce başka bir doktora göstermek lazım!...

(Kerime Nadir Azrak, Gümüşselvi, s.204)

Amerikan başkanının sana gönderdiği gizli dosyaları getir Hamza. Son pişmanlık fayda etmez. Vakit varken dosyalarınla beraber gel bana biat et. Semud kavmi Salih Peygambere biat etmeyince ne oldu? Mahvoldu.

(Muzaffer Oruçoğlu, Filozof, s.80)

Ebanım üstüne basa basa gene de durmuştu:

"- Son pişmanlık akça etmez Şehvar. Sonra korkarım başını taştan taşa vurursun. Biraz bekle, adamın davası görülsün. Bakalım mahkum mu olacak, yoksa bir kulpunu bulacak mı? El karın doyurmaz. Namusla, şerefle, haysiyetle bu zamanda ne peynir veriyorlar, ne ekmek, ne çay, ne de giyim kuşam. Dinle beni!"

(Orhan Kemal, Üç Kağıtçı, s.229)

2706. Sona kalan donakalır.
Arkaya kalan donakalır.
Erteye kalan arkaya kalır.
Tana kalan donakalır.
Arda kalan derde kalır.

Birçok kişinin talip olduğu bir şey için zamanında harekete geçilmezse, önce gelenler o şeyi kapacağından sonradan gelenlerin elleri boş kalabilir.

İşte bu olmaz dedi. Sona kalan dona kalır. Onun için gelmiyorlar ya işte. Basıp peşin almalı ki iş olsun."

(Halikarnas Balıkçısı, Bulamaç, s.8)

2707. Sonradan gelen devlet devlet değildir.

Zamanı geçtikten sonra elde edilen para, mal veya gücün kimseye bir yararı olmaz.

2708. Sonradan imam olanın camiye sığmaz sesi; sonradan kadın olanın hamama sığmaz tası.

Bir şeyleri sonradan elde edenler gösteriş merakına düştüklerinden kendilerini olduklarından daha üstün göstermeye çalışırlar.

2709. Sonradan sıkmayla büzük daralmaz.
But sıkmayla büzük daralmaz.

Kimi olaylar sonradan gerçekleştirilmeye çalışılsa da başarılı olunamayabilir. Değiştirilmesi olası olmayan şeyler için çabalamak yersizdir.

İşbirliğinin gönüllü destekçisi Tuluğ Paşa düşündü, düşündü: "Sonradan sıkmayla büzük daralmaaaz!"dedi. "Büzük baştan dar olacak!"Kendi kendine dört beş kez böyle dedi. Bu o kadar doğru bir kuraldı ki, kafasındaki hangi olaya uygulasa, tıpatıp geliyor. "İnsanlık, uygarlık, sonradan öğretilmiyor. Bir çağı, bir mevsimi var. Mevsiminde, yani çocukken öğreteceksin.

(Fakir Baykurt, Amerikan Sargısı, s.132)

2710. Sopayı ele alınca uğru it kendini gösterir.

Koşullar zorlaşınca herkes gerçek yüzünü gösterir.

2711. Sora sora Bağdat bulunur.
Sora sora Kâbe bulunur.

Sormak ve danışmak bilinmedik bir şeyi arayan kişinin işini kolaylaştırır.

Sora sora Bağdat bulunur derler. Doğuda usul böyledir. Avrupa'da her kilometre başında, bulunduğunuz ve gideceğiniz yerlerin adlarını söyler, uzaklıklarını belirtir levhalar varmış.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Kaynanam Nasıl Kudurdu?/Muhabbet Tılsımı, s. 174)

2712. Soran yanılmamış.
Soran yorulmamış.

Kişiler bilmediklerini bilenlere sorarak öğrenmeye çalışırlarsa sonuca daha kolay ve kestirmeden varırlar.

2713. Sorma kişinin aslını, sohbetinden bellidir.
Sorma kişinin aslını, izzetinden bellidir.
Sorma kişinin aslını, suretinden bellidir.

Kişiler konuşurlarken kalitelerini de ortaya koyarlar çünkü kişilerin konuşma biçimlerinden, söyledikleri sözlerden ve davranışlarından kişisel özellikleri belli olur.

2714. Soy asma, soyuna çeker.

Soyu temiz olan kişiler her halleriyle bunu belli eder, soyluluklarını gösterirler.

2715. Soy köpek adam ısırmaz.

İyi nitelikler taşıyan kişilerin davranışları da iyidir; bu tür insanlar çevresine kolay kolay kötülük yapmazlar.

2716. Soydur / Cinstir çeker.
Soydur / Cinstir çeker, boktur kokar.
Soydur / Cinstir çeker, ottur kokar.
Ottur kokar, cinstir / soydur çeker.
Boktur kokar, cinstir / soydur çeker.

Tüm canlılar aralarında kan bağı olan canlılara benzerler. Soyları kötü ise kendilerinde de bu özellikten bulunur.

Boby'nin gözüne görünmek istemiyor mahcupluğundan. "İyi oğlan, çok has oğlan; ama ne olsa Amerikan! Ottur kokar, cinstir çeker. Bütün rezilliğimizi gördü hastanede. İyi olamadığımızı gördü.

(Fakir Baykurt, Amerikan Sargısı, s.243)

"...Yüz ağartmaz benim kızım! Kör olası anasına çekmiş! Bile bile bir arkadaşımın başını yakamam!...Kılcı Karısı: "Akıllanır!"dedi. "Öyle kalacak değil ya!""Ne kadar akıllansa cinstir çeker, boktur kokar!"

(Fakir Baykurt, Onuncu Köy, s.161)

2717. Soyu soydan köpeği mandıradan.
Soyu soydan köpeği mandıradan almalı.
Soyu soydan sütü mandıradan almalı.

Soylarının iyi bir biçimde devam etmesini isteyen kimseler, soyu iyi olanlarla evlenmelidirler. Kaliteli işler yapmak isteyenler de gereken şeyleri en iyi üretimin yapıldığı yerden almalıdırlar.

2718. Söylemekle dert eksilmez.

Yalnızca dile getirmekle dertler çözülemez. Bunun için çözüm yolları aranması gerekir.

Onun ne acıklı belâ olduğunu içten anlamak için kendine bir hafta olsun damatlık etmelidir. İşte ben bu karabetin acısıyle senelerden beri yanıp kebap oluyorum.

"Söylemekle dert eksilmez"derler. Boş lakırdı. İnsan kederini boşaltmakla pekâlâ rahatlar.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Kaynanam Nasıl Kudurdu?/Muhabbet Tılsımı, s. 10)

2719. Söylenmedik söz yok, işitilmedik söz çok.

Dünyada o kadar çok söz vardır ki insanların bunların hepsini bilmesi mümkün değildir.

2720. Söyleyenden dinleyen arif gerek.

Bir şeyler anlatanlar açık konuşmayabilirler ancak dinleyenlerin bunları anlamaları gerekir.

- Ad eksik yazılmışsa affedersiniz. Kime verileceğini anladınız ya bu yetişir.

- Anladım. Söyleyenden dinleyen arif gerek. Fakat bu da böyle dımdızlak Mösyö Bernar diye yazılmaz.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Kesikbaş, s.126)

2721. Söyleyene bakma, söyletene bak.

Kişilere içten gelerek güzel sözleri söyleten Tanrı'dır..

Gerçekten bunları söylüyor. Dokuz,on yaşlarındaki bir bebenin aklından geçmez bunlar. Bir söyleyen,bir söyleteni var. Ne derler, söyleyene değil söyletene bak sen...

(Erol Toy, Toprak Acıkınca, s.272)

2722. Söz ağızdan çıkar.

Özü sözü bir olan, dürüst kişiler sözlerinde durup verdikleri sözleri yerine getirmeye çalışmalıdırlar.

-Gelmiyeceksiniz sanmıştım

Kadın iri yeşil gözleri, uzun kirpikleriyle öyle bir baktı ki, Topal hemen hizaya geldi.

-Söz ağızdan çıkar Nuri bey!

-Haklısınız, demek zorunda kaldı. Haklısınız ama, ne bileyim ben?

(Orhan Kemal, Kanlı Topraklar, s.137)

2723. Söz biliyorsan söyle, inansınlar; bilmiyorsan söyleme, seni bir adam sansınlar.

Kişiler bildikleri ve emin oldukları konular üzerinde yorum yapmalıdırlar. Bilmedikleri şeyleri söylemekten çekinmelidirler.

2724. Söz dediğin yaş deridir, nereye çekersen oraya gider.
Söz, yaş deriye benzer, nereye çekersen oraya gider.

Sözler çeşitli anlamlara gelebilirler. Dinleyenler de bu sözleri anlamak istedikleri şekilde yorumlarlar.

2725. Söz / Laf gümüşse sükut altındır.
Sükût etmek gibi alemde nadâna cevap olmaz.
Sükût etmek gibi alemde zengine cevap olmaz.

Kişilerin yaşamlarındaki en büyük erdemlerinden biri sessiz kalabilmeleridir. Anlayışı kıt kimselere laf anlatmaktansa sessiz kalmak daha iyidir.

Eskiden daha çok gürültü yapan şarkı plakları çalınırdı. Şimdi grevler sırasında "sessizlik plakları"daha rağbette. Ne demiş atalarımız: "Söz gümüşse sükut altındır."Bu nedenle grevdeki radyoları tebrik etmek gerek.

(Ahmet Tangün, Kiraz Toplayan Uskumru, s.207)

Ulviye Melek- Mösyö Aram, hangi dersi dinleyeceğiz?

Tefeci-Pardon Madam, şüphesiz Prenses Diçeski'yi dinleyeceğiz. İşte ben sus olmuşum. Laf gümüşse sükût altındır!..

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Kokotlar Mektebi, s.107)

2726. Söz sahibinden ürer.

Kişilerin söyledikleri sözler hiç beklenmedik biçimde yayılabilir. Bu nedenle kişiler duyulmasını istemedikleri durumları olabildiğince başkalarına anlatmamalıdırlar.

Seni kendi ellerimle döverim! Bunu unutma! Bir de ne diyorum bak: Kapat ağzını! Orda burda anlatma! Konuyu saçıp dağıtma! Duydun değil mi? Söz sahibinden ürer.

(Fakir Baykurt, Yüksek Fırınlar, s.238)

2727. Söz söylemekle ağız aşınmaz.

İnsan söylemek istediklerini söylemelidir. Söylemenin insana bir zararı olmaz.

2728. Söz var, ara bozar, söz var ara düzer.
Bir söz ara bozar, bir söz ara düzer.

Söylenmiş öyle sözler vardır ki kişilerin birbirleriyle olan ilişkilerini bozarken kimi sözler de kişiler arasındaki anlaşmazlıkları düzeltmeye yardımcı olur. Kişiler sözün iyisini söylemelidir.

2729. Söz var, dağa çıkarır; söz var, dağdan indirir.

Kişiler birbirleriyle konuşurlarken söyledikleri sözlere dikkat etmelidirler. Çünkü karşılarındakini sinirlendiren de yola getiren de söyledikleri sözlerdir.

2730. Söz var, gelir geçer; söz var, deler geçer.

Kimi sözler zamanla unutulur gider. Kimi sözler ise insanlara unutulması güç zararlar verir.

2731. Söz var, iş bitirir; söz var, baş yitirir.

Kişiler sözleriyle başkalarını etkilerler. Akıllıca söylenmiş sözler iş bitirici olur, yerinde söylenmemiş kışkırtıcı sözler ise insanları ölüme bile götürebilirler.

2732. Söz verme, verdinse dönme.

İnsanlar yerine getirebilecekleri sözler vermelidirler. Yerine getiremeyecekleri sözler vermek onlara olan güveni yıkabilir.

2733. Sözü söyle alana, kulağında kalana.

Laf algılama yeteneği ya da çapı düşük insanlara laf anlatılmaya çok fazla çalışılmamalıdır.

Çoğu son yıllarda değişik yerlerde çıkmış bu yazılar, belli konular çevresinde, sözle böyle bir arama bulgulama çabasının ürünleri olarak görülebilir. Yer yer göze çarpan yinelemeler, belli sorunlarla ilgili olarak, sözü bir daha, bir daha açma zorunluluğundan doğmuştur belki: Sözün ötesinde, vardığı yerde, buluşma özlemiyle. Öyle ya, boşuna dememiş atalar:

"Sözü söyle alana, kulağında kalana."

(Akşit Göktürk, Sözün Ötesi, s.3)

2734. Sözün tamamı aptala söylenir.
Sözün tamamı deliye söylenir.

Akıllı insanlar sözün tamamı anlatılmadan da ne söylenmek istendiğini anlamalıdırlar.

Şimdi de yalan söylüyorlar, kendinizin, yada babalarınızın kusuru gibi gösteriyorlar bunları. Bu derece de yüzsüzler!.."Gene parmak kaldırdım: "Kim bunlar?""Sözün tamamı aptala söylenir, duymadın mı?"

(Fakir Baykurt, Barış Çöreği, s.10)

2735. Sözünü bil, pişir; ağzını der, devşir.

Kişiler nerede, neyi söyleyeceklerini ve sözlerinin nereye gideceğini iyi bilmelidirler, düşünmeden konuşmamalıdırlar.

Hey delikanlı sözünü bil pişir; aklını dür, düşür; her gördüğün sakallıyı baban sanma; biz ne erenlerden, ne yarenlerdeniz! Çek arabanı başka kapıya!

(Eflatun Cem Güney, Aşık Garip, s.21)

2736. Su akar göz bakar.
Göz bakar su akar.
Su akar deli bakar.

Akıllı insanlar doğal olayların sağladığı fırsatlardan yararlanmasını bilirler.

Göz bakar, su akar; işler açık seçik ortada! Gün günden kötü geliyor. Kötü gidiği, para değerimizin her hafta düşmesinden belli!

(Fakir Baykurt, Yarım Ekmek, s.229)

Bırakıyor bizi. Şehir merkezinin kim bilir kaç kilometre dışında, gecenin ortasında, bir yerlerdeyiz. Yeni yıla girmeye bir saatten az bir zaman var. Yanımızda bir otoban, "Su akar deli bakar"misali çok uzaklarda bir deniz ve Tanrım biz nerdeyiz?

(Fatih Türkmenoğlu, Üç Kuruş Fazla Olsun, Kırmızı Olsun, s.188)

2737. Su akarken testiyi doldurmalı.
Su akarken küpü doldur.

Kişiler fırsatları değerlendirip birikimlerini gelirleri varken yapmalıdırlar.

2738. Su aktığı yere akar.
Su aktığı yere yine akar.

Kişilere daha önce yararı dokunmuş şeyler gün gelir tekrar karşılarına çıkabilir.

İşte bu, debbağlık yapan dedenin babası da aynı kapıya bağlı, ihtiyaç sahiplerine bol keseden yardım eden bir zattı. Kendisini kınayarak tâciz eden karısının çeşitli müdâhalelerine rağmen o gene kim zorda ise ona el uzatmaktan geri kalmaz, tarlalarını, bağlarını ihtiyaçlılara dağıtmaktan büyük zevk alırmış. Hatta ayaklarından çıkarıp ayakkabılarını bile vererek eve yalınayak geldiği ve bunu da fark etmediği günler çokmuş. İşte bu yüzden, ileride ellerinde bir şey kalmayacağından endişelenen karısı öfkelenip yeter artık çocuklarını da düşün dedikçe yaşlı derviş: "Mal mülk dünya malı gider gelir, su aktığı yere bir daha akar, ancak giderse can geri gelmez, muhabbet gelmez, beni rahat bırak hâtun,"dermiş.

(Sâmiha Ayverdi, Ezelî Dostlar, s.254)

2739. Su alçağa akar.

Alçak gönüllü ve iyi niyetli insanlar daha çok sevilir ve yeğlenirler.

2740. Su başından bulanır.

Yöneticilerin aldıkları kararların yanlışlığı başında olduğu bütün topluluğu olumsuz bir duruma sokar.

2741. Su başından kesilir.
Su başından bağlanır.
Su başından tutulur.
Su bendinden kesilir.

İşlerin çözümlenebilmeleri için o işin başındakilerle anlaşmak gerekir.

Bu iş böyle başlar. Böyle böyle yürür. Kim bilir kaç köyde bizdeki gibi oldu. Amma unutmamalı, balık baştan koktuğu gibi su da başından tutulur.

(Mahmut Makal, Yer Altında Bir Anadolu, s.108)

2742. Su bulanmayınca balık tutulmaz.

Birtakım gelirler elde etmek, çıkarlar sağlayabilmek için insanlar karışıklıklardan yararlanmasını bilmelidir.

2743. Su bulanmayınca durulmaz.

Çeşitli konu veya işler tartışmalar sonucunda yoluna girer ve çözüme kavuşurlar.

Karılara, kızlara fiyaka olsun diye rahmetli pederden kalma, rafta tozlanmış zırıltı bir "Felâsifeyi Şark ve Garp"adlı kitaptan satırlar m ezberlemezdik? Geçen yüzyıl-

lar romantiklerinin serüvenleriyle yüklü filmlerin jönlerine benzeyelim diye sakal, bıyık, favori mi bırakmazdık?

Bize dair şöyle konuşulduğunu çokluk kulaklarımızla işitirdik:

E, gençlik!

Yaşlarının hükmü..

Bu yaşta insan taşı havaya atar başını altına tutar!

Sular bulanmadan durulmaz!

Dünyanın tadı bu günlerde. Yarın...

Lânet halkalarını taksınlar hele...

Hele karı tuz desin.. Ha?

Çoluk çocuk sarsın etraflarını...

(Orhan Kemal, Arkadaş Islıkları, s.17-18)

2744. Su bulununca teyemmüm bozulur.
Su görülünce teyemmüm bozulur.
Su bulunmayan yerde teyemmüm caizdir.

İnsanlar, ellerine olanaklar geçtiğinde zor durumlarda kullandıkları yöntemleri terk ederek daha iyisinden yararlanmayı becerebilmelidirler.

Bir düğünde tanıştığımızı hatırlıyor musun? Güzel delikanlılar, parıl parıl üniformalarıyla genç zabitler çoktu. Yani su bulunmayan yerde teyemmüm caizdir, diyemezsin. Sabret. Deminden beri, seni beklerken lakırdıyı bu kadar uzatacağımı zannetmiyordum. Konuşmasını beceremem. Bazı kadın muharrirler, romanda benim gibi mühendisler hakkında "Maddi adam, kadın ruhunu anlamaz, ona muhtaç olduğu şiiri veremez!"falan diye birtakım şeyler, hakikatler, güldü, yazıyorlar.

(Kemal Tahir, Dutlar Yetişmedi, s.137)

2745. Su her şeyi temizler, yalnız yüz karasını temizlemez.

Her türlü kir ve leke temizlenirken onuruna leke düşüren kişilerin bunları unutturabilmesi çok zordur.

2746. Su içene yılan bile dokunmaz.

Su içen kişilere saygılı davranılmalı, onlar rahatsız edilmemelidirler.

"Yeryüzü gökyüzü birbirine girerken..."

"Ne bilsin..."

"Ne bilsin böyle bir yağmur yağacağını?"

"Ne bilsin yatalakların bile torunlarının sırtlarına binip gözlerini çitin deliklerine dayayıp..."

"Dayadıklarını ne bilsin?"

"Su içene yılan bile dokunmaz."

"Fıkaracık o işini yaparken bütün köylünün..."

"Böyle kudurduğunu ne bilsin?"

(Yaşar Kemal, Yağmurcuk Kuşu, s.301)

2747. Su küçüğün, söz büyüğün.
Su küçüğün sofra büyüğün.

Bazı şeyleri yapmak için sıra gözetmek gerekir.

Osmanlı eğitim geleneğinde, hep çocuktan, küçükten beklenirdi büyüklere saygı. "Su küçüğün, söz büyüğündür" geleneğinde yetişen çocukların, ergin çağa geldiklerinde hele doğruyu eğriyi ayırt edecek duruma ulaştıklarında konuşturulmamış, yani düşünmesi önlenmiş engellenmiş olmanın tepkisi elbette büyük olacaktı. Nitekim oldu da.

(Vedat Günyol, Güleryüzlü Ciddilik, s. 136)

Kaynanam:-Anlatacağım amma bunlar rahat veriyorlar mı? Hepsini sustur da beni dinle.

Ben:-Susunuz bakalım. Söz büyüğün, su küçüğün... Hanımninemi dinleyelim.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Kuyruklu Yıldız Altında Bir Evlenme/Kaderin Cilvesi, s.189)

2748. Su küpünün yanında çanaklar kırılır.

Her zaman güçlülerin yanında güçsüzler ezilir.

2749. Su önünden tarla alma sel alır, genç kız alma el alır.
Çay kenarında bağ alan sele verir, kırkından sonra kız alan ele verir.
İhtiyar genç alırsa el alır.

Kişiler koşullarına bakmadan iş yaparlarsa o işten hayır göremezler.

Emine: Düzelmez Veli, keşke düzelse. Beni sırf sevgilimle evlendirmemek için dedem yaşında bir ihtiyarla evlendirecekler. Sonu ne olacak bunun? "Su önünden tarla alma sel alır, genç karı alma el alır" hesabı ihtayırla yaşamaktansa kaçacağım sevgilime.

(Ali Yürük, Çatallı Köy, s.148)

2750. Su testisi su yolunda kırılır.
Testi su yolunda kırılır.
Çeşmeye gidenin testisi kırılır.

Kişiler hangi işle uğraşıyorlarsa başlarına gelebilecek her türlü şey o işten olur.

- Allah seni doğru yola iletsin. Umduklarına kavuştursun, korktuklarından korusun, demiş.

Maruf bir kere daha şaşırmış. Genç, sanki içini okuyor ve ona göre konuşuyormuş:

- Sen çok büyük bir adam olacaksın, demiş. Genç:

- Sen de, karşılığını vermiş...

Maruf annesinin rüyasını tabir ederken söylediği aynı sözü hatırlamış:

- Ben bir eşkiyayım. Bir gün bir yerlerde öldürülürüm. Su testisi su yolunda kırılır.

- Genç Maruf'un yüzüne dik dik bakmış ve:

- Hayır senin maceran daha yeni başlıyor. Sen aradığını bulacaksın, demiş.

(Mehmet Ali Bulut, Derviş ve Sinha, s. 17)

2751. Su uyur, düşman uyumaz.
Dost uyur, düşman uyumaz.
Kurt kuş, düşman uyumaz.
Yılan uyur, düşman uyumaz.

Kötülük yapmak isteyen kişiler ne kadar sessiz kalsalar da onların her an kötülük yapabilecekleri unutulmamalı ve tetikte olunmalıdır.

Erkekte güçsüzlük kadınlar tarafından en az güçlülük kadar çekici bulunur, çekilmez olan arada derede yüzer takımıdır. Bunlar insana tutulmak neydi unuttururlar.

Ama asker unutmaz. Su uyur düşman uyumaz. Su uyur mimar uyumaz sür uyur. Yukarı Mısır Kıralı Yanar (Nahar) asla uyumaz, asla!

(Süreyyya Evren, Postmodern Bir Kız Sevdim, s.81)

2752. Suç / Kabahat öldürende değil, ölendedir.
Kabahat ölende mi, öldürende mi?

Kişiler suçu öldürende arasalar da ölen kişilerin de kendi ölümlerine sebebiyet verebilecekleri unutulmamalıdır.

Dayı ni derlee ölende mi gabahet öldürende mi? Zıngıl Dayı anlattı. Hincik mahkemelee yılın yılı süree gider. İşin yoğsa mahkemelere daşın dur gaariik.

(Aziz Nesin, İt Kuyruğu, s.46)

2753. Suç samur kürk olsa kimse üstüne almaz.
Kabahat samur kürk olsa kimse sırtına almaz.

Suç, toplumda kınanan, ceza gören, kişilere kötü ün getiren bir durumdur. Bu nedenle hiç kimse kendisi işlese de işlemese de suçu üzerine almayı istemez.

Kırpık bıyığının üstleri alınmıştı. Güldü:
-Evlendim, ayrıldım.
-Ne diye?
-İmtizaç edemedik..
-Mizaçlarımız tutmadı, anlaşamadık...
-Suç hanımda tabi değil mi?
-E kızım, "suç samur kürk olsa kimse sırtına giymez"derler.

(Orhan Kemal, Bir Filiz Vardı, s.201)

2754. Suçu gelin etmişler, kimse güvey girmemiş.

İşlenin suç ne kadar zararsızmış gibi görünse de hiç kimse suçu üstlenmeye yanaşmaz.

2755. Susuz ağaç meyve vermez.
Kuru ağaç meyve vermez.

Gerekli hizmet ve özen gösterilmezse hiçbir şeyden verim alınamaz.

2756. Suya düşen keçe ıslanır.

Yapılan her şeyin bir sonucu vardır. Kişiler bunun bilincinde olup ona göre davranışlarına yön vermelidirler, önlemlerini ona göre almalıdırlar.

Muhtar "Arpalar gevreyince orak bahaya çıkar bu da o hesap mına koyduğum!" diyor. Suya düşen keçe ıslanır ta eskiden beri. ...

(Fakir Baykurt, Irazcanın Dirliği, s.146)

2757. Suya gidenin susağı, ormana gidenin baltası.
Suya gidenin susağı, köye gidenin köpeği.

Bir işe başlayacak kişiler o işte kendilerine gerekli olabilecek tüm araç ve gereçleri hazır bulundurmalı, gereken önlemleri almalıdırlar.

2758. Suya inanma, yele dayanma.

Su ve rüzgâr her ne kadar insanlara yaşamlarını sürdürmek için yardımcı olan unsurlarsa yine de her ikisinin aşırısı zararlıdır. Sel ve kasırganın insanların yaşamlarına mal olan sonuçları olabilir.

2759. Suyu bardakta, gemiyi resimde görmeli.

Bazı işleri o işin tehlikelerinden uzak durarak yapmak her zaman yararlıdır.

2760. Suyu havana koy, döv döv yine su.

Kişi ya da nesnelerin nitelikleri ne kadar değiştirilmek istense de değiştirilemez.

Münevver susta. Uzun boylu konuşmayı sevmezdi. Daha yavaş bir sesle:

- Hayırdır inşallah... diye mırıldandı, bir sıkıntısı falan olmasın da.

Zehra hanım, umursamadan:

- Tandır başında...dedi, bağ dikmek kolaydır. Tavuk kaza bakarsa bilmem neresi yırtılır. Kim dedi ona Antep'e git diye? Becerebileceği iş miydi? Suyu havana koy, döv döv gene su. Hamama giren terlemeden çıkmaz elbet.

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.54)

2761. Suyun yavaş akanından, insanın yere bakanından kork / sakın.
Adamın yere bakanından, suyun sessiz akanından kork.
Adamın yere bakanından, suyun yavaş akanından kork.
Suyun harlamadan akanı, insanın söylemeden bakanı.
Suyun çağlamazı / şarlamazı, insanın söylemezi.
İnsanın yere bakanından, hayvanın göğe bakanından kork.

Yargılarını ve duygularını açığa vurmayan kişiler tehlikeli olabilirler. Onlardan uzak durmak gerekir.

İbrahim, şu olmaz olasıca Uzunca Alinin babası İbrahim; karıncayı bile incitmezdi. Bir utangaç, bir yumuşacık bir adamdı ki, başını kaldırıp da insanın yüzüne bakamazdı. Tatlı, yumuşacık, ak pamuklar gibi gülerdi. Hep güler, konuşmazdı. Çocuklar gibiydi, insan içine çıkmaz, düğün derneğe gitmezdi. Suyun ağır akanı, insanın yere bakanı derlerdi onun için. Yalan. Vallahi billahi salt utandığından çıkmazdı ortalığa.

(Yaşar Kemal, Ortadirek, s.221)

"Suyun harlamadan akanı, insanın söylemeden bakanı! Ne mezhebi geniş herifler var dünyada? Ticaretse herkes sever ticaretini! Sen yapmadığına güven.

(Fakir Baykurt, Sınırdaki Ölü, s.217)

2762. Sükût ikrardan gelir.

Bir konuda sessiz kalmak kabullenmek anlamına gelir.

- Çok ileri gittiğinizin herhalde farkında değilsiniz Behzat Beyefendi !...

- Evet ! Saydığım bütün bu niteliklerle demek ki bu adam yine sizin makbulünüz ??...

- !!!...

- "Sükut ikrardan gelir"derler... Anlaşılan yanılmıyorum. Yalnız daha önce, sizi tanımak hususunda yanılmışım... Ben sizin için evlenmeği eşiniz olmaya layık bir erkekle tam bir ruh ve fikir beraberliği kurmak diye düşündüm.

(Kerime Nadir Azrak, Gelinlik Kız, s.309)

2763. Süprüntünün irisi kalbur üstüne çıkar.

Toplumda kötülükleri ve çirkinlikleri saklamak kolay değildir. Bir gün mutlaka iyi olanların arasında fark edilip ortaya çıkarılırlar.

2764. Sür git dememişler, gör geç demişler.

Kişiler hoşlarına gitmeyen durumları sürüp giden sorunları kendilerine dert etmeyerek hoş görüp geçmesini de bilmelidirler.

- Marmara rezil olanlardan... İstanbul tevkifhanesinde gördüm. Koca Marmara gitmiş de gölgesi kalmış...

- Eroin bir bela canım! Laz Yusuf bıçaklayınca zaten Galata'da hızı indiydi.

- "Sür git dememişler be Aka, gör geç!"Sen demez miydin?

İyi aklına geldi. Şimdi Galata ne olmuştur? Karıya o kadar 'Yaz' diyorum da unutu unutuveriyor. Geçen sene buradaydı.

(Kemal Tahir, Damağası, s.176)

2765. Sürtüğün feracesi yol demirinde asılır.

Ahlaksız insanların yaptıkları uzun süre gizli kalamaz, er geç toplumca duyulur.

2766. Sürüden ayrılanı kurt kapar.
Sürüden ayrılan koyunu kurt kapar.
Sürüden ayrılan kuzuyu kurt kapar.
Yalnız kalanı kurt yer.

Arkadaşsız, dostsuz, tek başına ve güçsüz kalmak insanın başına kötü işler getirebilir.

"Kaymakam Bey! Halil tilki gibidir. Bunların bizim üstümüze geleceğini anlayınca, yukarı çıkar gibi yapıp yeniden aşağıya dönmüş olmalı."

"Yani, Halil olmasa pusuya düştüydük..."

"Halil dediğin bir deli! Sürüden ayrılıp kuzu gibi kurt kapanına giriyor, sonra da düşmanı ardına takıp geri geliyor. Bunun neresi iyiyse!.. Karı sözüne kapılıp gidersen böyle olur işte!.."

(Mustafa Yıldırım, Ulus Dağına Düşen Ateş, s.230)

2767. Sürüyü güden kurdu görür.
Koyunu güden kurdu görür.

Zor işler yapan kimseler bu işlerin tehlikelerine de katlanmak zorundadırlar.

- Evet... Davar kısmı akılsız olduğundan... Hemi de "Sürüyü güden kurdu görür" demişler. Aldırma çoban, bunlar olağan işler!.. Çoban öcü canavarda kalmaz. Günün birinde o namussuz hırsızı, bir yerde sıkıştırırsın. Hırsız kısmının, ele gelmediği görülmemiştir. Postunu gocuk bile yaparsın da keyfine bakarsın.

(Kemal Tahir, Köyün Kamburu, s.240)

2768. Sütle giren huy canla çıkar.

Kişilerin küçük yaşlarda edindikleri huyları yaşamları boyunca sürer.

Doğar doğmaz bebeciklerin ağzına biberonla mama dayayacak bir teknoloji henüz bulunmadığına göre, anamızın ak sütünü hak ettiğimiz anda "vazgeçilmez"ler zinciri başlıyor. İlk gıdamız su ve süt. Anadolu insanının dediği gibi, gıdanın yanı sıra, başka kazandıklarımız da var:

"Sütle giren huy, canla çıkar."

Bu noktada, tamamen savunmasız olduğumuz ortada: Anamızın memesini zor zahmet bulurken, "Ingaaa... Ingaaa..."feryatları arasında domates seçer gibi, huy beğenecek halimiz mi var, tanrı aşkına?

(Jülide Ergüder, Hürriyet Gazetesi, 28.06.2000

2769. Sütlüyü sürüden çıkarmazlar.

Yararlı hizmetlerde bulunan insanlar ve verimli şeyler yitirilmemelidir.

Anadolu'da "Sütsüz koyun meleğen olur"diye boşuna dememişler. Etrafına bir faydası olmayan, elinden bir iş gelmeyen kişi kederli, acılı ve dertli olur anlamında. Tam tersi de şöyle:

"Sütlüyü sürüden çıkarmazlar."

Eminim, bu özdeyiş bir zamanlar gerçeği yansıtıyordu. Ama ya şimdi? Liyakat'in esas olduğu bir toplumda yaşadığımıza inanıyor musunuz, sahiden? "Sütlü"yü olsa olsa, tepe tepe kullanırlar, ama asla değerini bilmezler.

(Jülide Ergüder, Hürriyet Gazetesi, 28.06.2000)

2770. Sütsüz koyun meleğen olur.

Topluma yararlı olamayan, bir şeylere sahip olamayan kişilerin sözleri hep üzüntülüdür.

Süt neredeyse hayat kadar önemliymiş. Fazla kanıta gerek yok: Bizim üç afacan yavru kedimiz Marilyn'in memişlerini bir türlü terk etmeyişlerinden belli. Sarışın bomba anne kedimizin ne tatlı memeleri varmış? Yavrular kocaman oldu, her türlü mamayı yiyorlar, ama Marilyn'in yumuşak karnını bulunca hemen yumuluyorlar. Annecik de, analığına ve memelerinin süt dolu oluşuna uslu uslu boyun eğiyor.

Anadolu'da "Sütsüz koyun meleğen olur"diye boşuna dememişler. Etrafına bir faydası olmayan, elinden bir iş gelmeyen kişi kederli, acılı ve dertli olur anlamında. [...]

(Jülide Ergüder, Hürriyet Gazetesi, 28.06.2000)

2771. Sütten ağzı yanan, yoğurdu üfleyerek yer.
Sütten ağzı yanan, ayranı üfleyerek içer.
Çorbadan ağzı yanan, yoğurdu üfleyerek yer.
Çorbadan ağzı yanan, ayranı üfleyerek içer.
Isıdan / Sıcaktan korkan soğuk suyu üfürür içer.

Kişiler neyin kendilerine zararlı olabileceğini biliyorlarsa bunlara benzer hatta daha az tehlike içeren işlere girdiklerinde bile çok daha tedbirli davranırlar.

- Fena olmaz ya! Çarpmışlar oğlum, seni çarpmışlar. Vaziyet onu gösteriyor. 'Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer' demiş atalarımız. Senin ağzın yanmadı mı oğlum? Bu saatten sonra bir de Ayşe pekmezi yemeğe kalkışma. İn mi, cin mi tanımıyorsun!

(M. Şakir Çetin, Bir Aşk Masalı, s. 20)

2772. Şahin gözünü ette açmış; karga gözünü bokta açmış.

Kişiler ailelerinin yaşam koşulları ne ise o koşullarda doğup aynı koşullarda yaşamak zorunda kalırlar.

2773. Şahin küçük ama payını ele vermez.

Kimi ufak tefek kimseler hiç umulmadık biçimde güçlerini ortaya koyup kendi haklarını korurlar.

2774. Şahin küçük, et yer; deve büyük, ot yer.

Dış görünüş çoğu zaman aldatıcıdır. Kimi küçükler büyüklerden beklenen davranışları gösterirlerken büyükler de tam tersi davranışlarda bulunabilirler.

(...) Hepsi bu. Hepsi bu ama deve büyük ot yer, şahin küçük et yer demişler. Bu küçücük olaya Milli Eğitim Müdürü el koydu ve işi emniyete aktardı aynı gece. Sabaha dek öğretmenlerin ifadesi alındı. Sonuç olarak da Osman Bolulu üç yıl, ama tüm üç yıl açıkta kaldı, bulvara düştü istemeyerek.

(Mahmut Makal, Zulüm Makinesi, s.131)

2775. Şahin küçüktür ama koca turnayı havadan indirir.

Her küçük olanı güçsüz zannetmek doğru değildir. İçlerinde öyleleri vardır ki kendilerinden çokça büyük olanlardan bile güçlü çıkarlar. Görünüşe adlanılmamalıdır.

2776. Şahin sinek avlamaz.

Soylu ve kaliteli insanlar küçük işlerle uğraşmazlar.

Merzifon yanlarına geçmiş oralarda kaldırılmış bir Süvari birliği varmış. Bu birliğin kalıntılarıyla ilgili bir alış veriş olacakmış Açık arttırma varmış, katılacakmış. Yandaşları kızdı. Camide, çarşıda ateş püskürdüler: "Hiç şu yapılacak iş mi? Ne kaygısız adam? Otur şurda, iki komşu gör! Faydadır..."Ama açıktan bir şey demediler. Hatta ele güne karşı, Şahin sinek avlamaz! Onun telaşı yok! O halkın sağduyusuna güveniyor... ."dediler.

(Fakir Baykurt, Can Parası, s.71)

2777. Şakanın sonu kakadır.

Şaka insanlar arasında kavga ve dargınlıklara neden olabilir.

2778. Şap ile şeker bir değildir.

Birbirine benzer görünen nesneler nitelik olarak aynı olmayabilir.

"Şap ile şeker bir değil ama bazen aynı terazinin kefesinde tartılabiliyor."

(Fehmi Yener, Tercüman Gazetesi,18.09.2004)

2779. Şaraptan bozma sirke keskin olur.

Sonradan yoldan çıkan kimseler çok önceden yoldan çıkanlardan bile daha tehlikeli olurlar.

2780. Şaşı çakır demektense kör de kurtul.

Her durumda açık konuşulmalıdır.

2781. Şaşkın avcı, geyik dururken tavşana bakar.

Yaptığı işte usta olmayan kimseler, önlerindeki büyük fırsatları görmeyip daha küçük kazanımların peşine düşerler.

2782. Şaşkın ördek başını bırakır, kıçından dalar.

Dalmasını bilmeyen ördek başını bırakır, kıçından dalar.

Şaşkın ördek götün götün yüzer.

Şaşırmak ve paniklemek insanların saçma sapan davranışlar yapmasına neden olur.

"İnsanların ilgisini çekmek, beğenilmek ve televizyonlarda, gece kulüplerinde, çalgılı türkülü 'mekânlarda' çalışma teklifi almak için ne yapmak gerekir? Sağlıklı bir medyanın var olduğu, 'normal' bir toplumda, 'pozitif' bir şeyler yapmanız gerekir, değil mi?... Halbuki bizde, tam tersi... Ortalık 'negatif şöhret' kaynıyor. 'Şaşkın ördek başını bırakır kıçından dalar' derler ya... Sağlıklı bir toplumda histerik ruh hastası diye doktor gözetimine alınacak, yahut 'bırak serseriyi Allah'ını seversen' diye insanların başını çevireceği bir takım tipler, bizde baş tacı maşallah."

(Yılmaz Durmuş, Hürriyet Gazetesi, 04.08.2002)

2783. Şehirde eşek bile makamla anılır.

Şehir yaşamını düzenleyen pek çok kurallar vardır. Ve kişiler bu kurallara göre kendi davranışlarına yön verirler.

2784. Şehirde tavuk olup gıdaklamaktan köyde horoz olup ötmek yeğdir.

Büyük bir işte değersiz bir konumda olmaktansa küçük bir işte sözü geçen bir kimse olmak daha iyidir.

2785. Şer işi uzat hayra dönsün, hayır işi uzatma şerre dönmesin.

Hayır işi uzat şerre dönsün, şer işi uzat hayra dönsün.

Kötü giden bir işi yılmadan zamana yayarak iyi duruma getirmek için çabalamalıdır. İyi giden bir işi ise çıkabilecek sıkıntıları göz önüne alarak hemen sonuca ulaştırmaya çalışılmalıdır.

2786. Şeriatın kestiği parmak acımaz.

Yasalarca belirlenen kurallara boyun eğmekten başka çıkar yol yoktur.

İdam lafını öteki arkadaşları duyunca dizlerinin bağı çözüldü. Biri olduğu yere yığılıverdi. Biri sapsarı kesilip ağlamaya başladı. Kara Ali gülüyordu. Hakim heyetine gülerek, tok bir sesle: "Şeriatın kestiği parmak acımaz. Varın sağ olun,"dedi.

(Yaşar Kemal, Çakırcalı Efe, s.130)

2787. Şeyh uçmaz müridi uçurur.

Kimi insanlar sonsuz sevgi ve saygı duydukları kimseleri herkesten üstün görmeye başlayıp, onları kendilerince inandıkları olağanüstü değerlerle donatırlar ve de başkalarına bunları anlatıp onları da inandırmaya çalışırlar.

"AKP'de adı Ersönmez Yarbay olan bir milletvekili var. Denizli şivesine yatkın konuşmasıyla dikkat çeken Ersönmez Bey, benim her ay yakından takip ettiğim ama AKP ileri gelenlerinin pek takip etmediklerini düşündüğüm 'Ekspres' dergisine bir mülakat vermiş. Uzun röportajda son derece cesur açıklamalar yapmış Ersönmez Yarbay. Bence Ersönmez Bey'in bu cesaretinden AKP ileri gelenleri de haberdar olmalı. Bu yüzden buraya onun şu cümlelerini almakta yarar görüyorum: Kültürümüzde padişahlığa yatkınlık vardır. Bu yüzden başkanlık sistemine karşıyım. Mesela bir toplantıda bütün milletvekilleri parti başkanına 'senin sayende milletvekili olduk' derse, adamı padişah yapmış olursunuz. Erdoğan olmasaydı da hareket oy alırdı. Güzel bir söz vardır: Şeyh uçmaz, müritler uçurur."

(Ahmet Hakan, Hürriyet Gazetesi, 21.02.2005)

2788. Şeytan adamı kandırır, ama suyunu ısıtıvermez.

Karşısındakini aldatıp güç duruma düşüren kimseler onları bu durumdan kurtarmak için bir çaba göstermezler. Bu konuda dikkatli olunmalıdır.

2789. Şeytanın dostluğu darağacına kadardır.
Şeytanın dostluğu zindana kadardır.

Çıkarcı ve kötü niyetli kimseler arkadaş gibi görünürken aslında insanı ölüme kadar götüren kötülükler yapabilirler ve ölüm döşeğinde ise onları sıkıntılarıyla yalnız bırakırlar. Kötü niyetlilere karşı dikkatli olunmalıdır.

2790. Şeytanla kabak ekenin kabak başına patlar.

Hileci ve çıkarcı kimselerle ortak iş yapanlar bu ortaklıktan zararlı çıkarlar.

Çoluk çocuk demeden sivil halkı hedef alan ve katleden mantıkların ne dini ne vatanı ne de vicdanı yoktur. Kör olmuş, sağır olmuş, insanlıktan bir nebze nasiplenmemiş beyinler. Ülkemiz üzerinde sinsi emeller peşindesiniz ama unutmamak lazım ki Şeytanla kabak ekenin, kabak başına patlar.

Yüzlerine maske takanlarının maskelerini indirme zamanıdır.

Ülkemizin insanları ölüyor, Mehmetçiklerimiz ölüyor, ocaklar sönüyor. Bunun sorumlusu örgütler ve eli kanlı temsilcileri mutlaka hesap vermeli. Ülkemizdeki terörist faaliyetleri artık durdurulmalıdır.

(Ayşe Aydın, Tercüman Gazetesi, 31.07.2008)

2791. Şeytanla ortak buğday eken, samanını alır.

Düzenbaz kimseler, ortaklaşa yapılan bir işte kârı sahiplenip zararı ise karşısındakilere yüklerler. Bunlarla işe girilmemelidir.

"Daha önümüzde hem ince uzun, hemi de kılıçtan keskin bir yol var... Ve de genelde 'Şeytanla ortak buğday eken, sadece samanını alır..' imdi diyelim. Avrupa ile masaya oturduk ve bunlar en az 10 yıl boyunca bizi sıygaya çekmeye koyulacaklar."

(Halit Çapın, Takvim Gazetesi, 09.10.2004)

2792. Şık şık eder nalçadır, işi bitiren akçadır.
Çık çık eder nalçadır, işi bitiren akçadır.

Kimi nesneler bir yönüyle değerli şeylere benzese de yine de iş bitirme konusunda paranın yerini tutamazlar.

Bir hafta sonra döndü. Tanınmıyacak kadar değişmişti. Kafasındaki efsaneler yıkılmış, yeni sulara ermişti ayakları. Valisine, paşasına umut bağlamak budalalıkmış diyordu. "Şık şık eden nalçadır, iş bitiren akçadır."deyip başını sağa sola döndürüyordu.

(Mehmet Cimi, O Yıllar Dile Gelse, s.41)

2793. Şimşek çakmadan gök gürlemez.

Her olayın varlığını ortaya çıkaran belirtileri vardır.

Türkiye maalesef psikolojik bir savaşın içerisinde. Psikolojik savaş konusunda çok yetersiz karşı faaliyetlere sahip Türkiye'nin böyle bir operasyon karşısında takınacağı tavır konusunda bile bir görüş birliği yok. Can almak şeytanla pazarlık yapmaktır. Bu büyük ulus, elli yıldır devam eden, istikrarsız, bunalımlı, anarşik ve terör ortamında yaşatılmayı hak etmemiştir. Öncelikle; Şimşek çakmadan gök gürlemez atasözünden yola çıkarsak 1957'de şimşekler çakarken günümüze kadar siyasi hayatta yer tutanlar gök gürlemelerini engellemek için, terör denen lanet yılanın başını daha şimşekler çakmadan neden ezmedi?

(Ayşe Aydın, Tercüman Gazetesi, 31.07.2008)

2794. Şom olandan yine şom doğar.

Kötü huylu kimselerce yetiştirilenler de en az onlar kadar kötü ve uğursuz olurlar.

2795. Şöhret afettir.
Şöhret afettir, kendini sakın.

Şöhret sahibi olanlar toplumda örnek alınan kişiler olduklarından istedikleri gibi davranamazlar, değişik istek ve zorlamalarla karşılaşırlar. Bu da onları sıkabilir.

Hani Mazhar Alanson'un kafasına taş düşse, ondan bilinecek gibi... Konserlerinde eşine `tuhaf` kıyafetler giydirdiği, hatta MFÖ üçlüsünün arasını açtığı için eleştiri yağmuruna tutulan Biricik Suden, neden bu kadar üzerine gelindiğine bir anlam veremiyor. Bir yerde güzel, alımlı ve başarılı bir kadın olmanın faturasını ödediğini düşünmek yerine, daha iyimser bir ifadeyle `Mazhar, `şöhret afettir,` der, gerçekten doğru, demekle yetiniyor. Oysa şöhret olmadığı halde, payına düşen bile ona yetiyor.

(İlknur K. Akman, Sabah Gazetesi, 13.08.2006)

2796. Şubat güç üzer, mart gön yüzer.

Şubat ayı diğer kış aylarına göre kışın daha sert yaşandığı bir dönemdir. Ancak bahar ayı olan mart, şubattan da daha çetin geçer.

2797. Şubatın arpası, martın sıpası.

Martta doğan canlılar güçlü kuvvetli olurlar, arpa da iyi verim vermesi için şubat ayında ekilmelidir.

2798. Şubatın sonundan, martın onundan kork.
Martın onundan, şubatın sonundan korkulur.

Şubatın son günlerinde ve martın onunda havalar her zamankinden çok daha soğuk ve çetin olur. Bu dönemlerde sıkı önlemler alınmalıdır.

2799. Şüphe insanı rahat koymaz ama çok tehlikeden de kurtarır.

Bir şeye veya kişiye şüpheyle yaklaşmak rahatsız edici bir durumsa olsa da insanlar bunlara karşı tedbir aldıklarından başka yerlerden gelecek kötülüklere de bir biçimde hazırlıklı olmuş olurlar.

2800. Tabağa sorarsan dünyada fena koku olmaz.

Sürekli kötü ve pis işlerin içinde bulunan kimseler iyiyle kötü arasında bir ayrım yapamaz hale gelirler.

2801. Tabak mısın, it bokuna muhtaçsın.

Beğenilmeyen, değersiz bulunan kişilerin ve nesnelerin bile işe yaradıkları yerler vardır.

-O İzzet gâvuru bana da ters bakıp durur. Domuza bakar gibi bakıyor... Aşağıdan alıp idare ediyorum. Neylersin? Tabaksın, it bokuna muhtaçsın.

(Abbas Sayar, Çelo, s.221)

2802. Tabak sevdiği deriyi yerden yere çarpar.
Ayı sevdiği yavrusunu hırpalar.

Kişiler sevdikleri kimselerin hata yapmalarını engelleyip daha başarılı olmaları için onları acımasızca eleştirip onlara sert davranışlar gösterirler.

"Şimdi efendim bir söz vardır, tabak sevdiği deriyi yerden yere çalarmış, sanırım Allah da beni sevdiği için yerden yere çaldı, ama sonunda..."

(Muzaffer İzgü, Azrail Nasıl Rüşvet Yedi?, s.15)

2803. Tabancanın dolusu bir kişiyi korkutur, boşu kırk kişiyi.
Boş tüfek iki adam korkutur.

Öldürücü bir araç olan tabanca boş olsa bile bunu bilmeyenlere korku verir. Kimse ona karşı durmaya cesaret edemez. Yaptıkları kötülüklerle tanınan kişiler de eyleme geçmeden bile çevrelerine korku salarak istediklerini elde edebilirler.

Sam yol boyundaki ağaçların gölgelerinden de faydalanarak hemen bahçeye geçti. İki büklüm eve sokuldu. Kapıyı hücumla zaptedecek bir mesafeye gelince Lüger'ini çıkardı. Namluya fişek sürmek istedi. Silah boştu. Gene dalgınlığına gelmiş, şarjörü unutmuştu. Dişlerinin arasından küfretti. Sonra dişlerini kurt gibi göstererek karanlıkta kurnaz kurnaz sırıttı. "Ne demişler? Dolu silan bir kişiyi korkutur, taşıyanı... Boş silah yüz kişiyi korkutur, çekinenleri... Haydi bakalım bu laf doğru mu, eğri mi bu gece göreceğiz."

(Kemal Tahir, Merhaba Sam Krasmer, s.37)

2804. Takdir tedbiri bozar.

Takdirin yaptığını tedbir bozamaz.
Takdirle yazılan, tedbirle bozulmaz.

İnsanın kaderinde yazan neyse onu yaşar. Ne kadar tedbir alınsa da alın yazısını değiştirmeye kimsenin gücü yetmez.

Açılan telefonlara daha infaz olmadan "Efendim infaz yapıldı"denilmiş. Tabi ki, takdirle yazılan tedbirle bozulmaz.

Sonradan öğrendik ki günlük güneşlik 17 Eylül infazı takiben bir fırtına, toz duman ve arkasından her şey ters düz olmuş.

(Aydın Menderes, 1960 Acılı Günler, s.141)

2805. Takke ayağa, terlik başa gelmez.

Her nesne doğru yerde kullanıldığında yarar sağlar.

2806. Talihsiz / Onmadık hacıyı deve üstünde yılan sokar.
Talihsiz / Onmadık hacıyı Arafat'ta yılan sokar.
Devenin üstünde adamı kuduz dalar.

Talihsiz kimselerin karşısına en güvenli ortamlarda bile umulmadık, beklenmedik ve aşılması güç engeller çıkabilir.

"Bu köyün sahibi yok mu Ökkeş? Jandarmaların kulağına fısılayıp, milleti sabaha kadar dövdürecek, anlamıyor musun? "Ökkeş, sel gelmiş de bostanı gidiyormuş gibi çırpınmağa başladı: "Neye yaradık şimdi biiiiz? Gördün mü başımıza geleniiii? "Devenin üstünde adamı kuduz dalar mıuı? Dalar," derlerdi inanmazduuum.

(Fakir Baykurt, Onuncu Köy, s.144)

"Gelmedi şükür! Gelmez de inşallah! Ama ödüm sıdıyor! Şurda yaban eldeyiz. Diken üstünde duruyorum! Devenin üstünde kuduz dalar mı insanı? (Zaten osuruğu cinli bir kocam var! Mahanaya bakıp durur!) "

(Fakir Baykurt, Yüksek Fırınlar, s.28)

2807. Tamah insanı baştan çıkarır.
Tamah insanı yarı yolda kor.

Aç gözlü olmak kişilere zarar verir.

2808. Tamah varken müflis acından ölmez.
Tamah olmasa müflis acından ölür.
Tamahkâr olmasa, müflis acından ölür.
Tamahkârın yakası müflisin elindedir.

İstek ve açgözlülük insana yeni umutlar ve hayaller peşinde gitme gücü sağlar.

2809. Tamahkârdan bir şey isteyen denize çukur açar.

Elindekilerle yetinmeyen kimselerden bir şey istemek, denizde çukur açmak kadar boş ve gereksiz bir iştir. Çünkü bu insanlar kendi varlıklarıyla yetinemez, gözleri hep başkasının sahip olduğu şeylerde olduğundan, ellerindekini asla paylaşmaya yanaşmazlar.

2810. Tamahkârın gözünü bir avuç toprak doyurur.

Aç gözlü insanlar ne kadar çok mal mülk sahibi olsalar da gözleri doymaz. Bu tutkuları ancak ölümle sonlanır.

2811. Tan gelsin hayrı beraber gelsin.

Her yeni gün beraberinde yeni ve güzel şeyler getirir.

2812. Tan yeri ağarınca hırsızın gözü kararır.

Toplumun değer yargılarına aykırı işler yapan kimseler bunlar için elverişli durumlar sona erdiğinde hiçbir iş yapamaz olurlar.

2813. Tandır başında bağ dikmek kolaydır.

Hayal kurarak önemli işler yapılamaz. Önemli olan kurulan hayali gerçekleştirebilecek eylemlere yönelebilmektir.

Zehra hanım, yatağının içinde, kendi kendine homurdandı.

- Antep'te, Ağababamızın atına binmiş...

- Benekli miydi at?

Münevver düşündü:

- Yok...dedi, karaydı, lekesiz kara.

Zehra hanım, bir daha homurdandı:

- Olmadı işte... Ağababanızın atı benekliydi.

Münevver sustu. Uzun boylu konuşmayı sevmezdi. Daha yavaş bir sesle:

- Hayırdır İnşallah...diye mırıldandı, bir sıkıntısı falan olmasın da.

Zehra hanım umursamadan:

- Tandır başında...dedi, bağ dikmek kolaydır. Tavuk kaza bakarsa bilmem neresi yırtılır. Kim dedi ona Antep'e gitsin diye?

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.54)

2814. Tarlada izi olmayanın, harmanda yüzü olmaz.

Bir işten verimli sonuçlar elde edilmek isteniyorsa bu ancak gereken çabayı göstermekle olur.

Meşhur sözdür:

'Tarlada izi olmayanın, harmanda yüzü olmaz.' Bu sözün 'siyasetçesi' şu: 'Partinin geçmişinde emeğiniz, bugünlere gelmesinde alın teriniz bulunacak ki... Kurultayda 'o gitsin, ben geleyim' diyecek, iddianız olsun."

(Yavuz Donat, Sabah Gazetesi, 15.01.2005)

2815. Tarlanın iyisi suya yakın, daha iyisi eve yakın.
Malın iyisi suya yakın, daha iyisi eve yakın.
Akçanın iyisi kesede duran, bahçanın iyisi eve yakın olan.

İşlerin doğru yerde, doğru biçimde ve uygun koşullarda yapılması kişilere hem kolaylık sağlar hem de işten istedikleri verimi almalarına yardımcı olur.

2816. Tarlanın taşlısı, kızın saçlısı, öküzün başlısı.
Tarlanın taşlısı, kızın saçlısı, ineğin başlısı.
Bağın taşlısı, karının saçlısı.

Her varlığın beğenilen farklı özellikleri vardır. Tarlanın taşlısı, kadınların uzun saçlısı ve öküzün büyük başlısı insanlarca daha çok yeğlenir.

Dur hele oğlum!... Vay başıma! Sen tarlada hiç taş komamışsın! Sonunda bunun sana zararı dokunur. "Karının saçlısı, tarlanın taşlısı"demişler. Kendin bilmez değilsin ya, kurak zamanlarda bunlar ekinin yanmasını az buçuk önler. Hem yahu, taş ayıklamanın sırası mı? Herk'ten kalacaksın.

(Kemal Tahir, Köyün Kamburu, s.13)

2817. Tarlayı düz al, kadını kız al.

Seçim yaparken kişiler kendileri için uygun olanı bulmaya çalışmalıdırlar. Tarlanın bayırdan uzak ve düz olanı, evlenilecek kadının da dul yerine daha önce evlenmemiş olması yeğlenir.

2818. Tarlayı koçan zaptetmez, saban zapteder.

Kişilerin tarlayı yalnızca para verip satın almaları yetmez. Tarlayı asıl değerli kılan ekip biçilerek kazanç sağlanmasıdır.

2819. Tarlayı taşlı yerden kızı kardaşlı yerden.
Arpayı taşlı yerden, kızı kardaşlı yerden.
Buğdayı taşlı yerden, kızı kardaşlı yerden.

Tahıl taşlı tarlada daha verimli olur. Kadın da erkek kardeşlere sahipse onlara hizmet ederek kocasına karşı nasıl hürmet göstereceğini öğrenir.

[...] 'Hatun getir ki, bey doğursun' demiş atalarımız. Gördüğüm kadarıyla, kendine güzel bir hatun almışsın ama ne çare, seni kalkındırmaktan, seni ihya etmekten uzak. Çocuklar desen öyle, hiç birinin faydası yoktur sana. Sen düşman sahibisin. Tayy Araplarının inadını bilirsin. Sakın zayıf yanını verme onlara. Bu kadını boşa. Ya da gücün yetiyorsa yeni bir kadın bul kendine. Varsın çirkin olsun, ama soylu bir haneden olsun. Mümkünse bol kardeşli yerden olsun. Sen de bilirsin ki, tarlayı daşlı, kızı gardaşlı yerden alacaksın. Ama ondan da öte iyi bir kişi kızı seç kendine.

(Mahmut Yıldırım, Tarih-Türk Dünyası Tarih ve Kültür Dergisi, s.43)

2820. Tartılırsan denginle tartıl.

Biriyle mücadeleye girilmek isteniyorsa kazanabilmek için eşit koşullara sahip olunması önemlidir. Güçlü olanlarla yarışılmamalıdır.

2821. Tas yere düşmeden çanlamaz / çınlamaz.

Yapılan dedikodunun mutlaka kaynaklandığı bir olay vardır. Söylentileri olaylardan bir şekilde haberleri olanlar çıkartır.

2822. Tasada duracağına kesede dursun.

Kişilerin ellerindekini borç verip geri alamama sıkıntısı çekmelerindense hiç vermemeleri daha iyidir. Aynı biçimde yatırım ve harcamalar uygun işlere yapılmalıdır.

2823. Taş altında olmasın da dağ ardında olsun.
Yer altında olmasın da dağ ardında olsun.
Sağ olsun da dağ ardında olsun.

Ayrılık ne kadar zor olsa da, uzakta olan kimselerin günün birinde dönme olasılıkları bu zorluğa göğüs germeyi kolaylaştırır. Ancak ölen bir kişiyi geri getirmek olanaksızdır.

"Canı sağ olsun da ne giderse getsin. Daş altında olmasın da dağ ardında olsun bre bacım. Soğna başına bir takazalık gelirse içiğe derdolur kele Kâmile?"dimişti.

(Ali Yüce, Şeytanistan, s.205)

2824. Taş büyüğü değil, yaş büyüğü.

Mal varlığı çok olanlara değil, yaşça büyük, olgun, bilgin kimselere saygı göstermek gerekir.

2825. Taş çömleğe çarparsa vay çömleğin haline, çömlek taşa çarparsa yine vay çömleğin haline!
Taş çömleği dokunursa vay çömleğin haline, çömle taşa dokunursa yine vay çömleğin haline!

Güçleri birbirine denk olmayan kişiler karşı karşıya geldiklerinde çıkacak bir çatışmada zararı güçsüz olan görür.

Oğlum bizim durumumuzdaki insanlar toprak çömleğe benzer. "Çömlek taşa dokunursa vay çömleğin haline... Taş çömleğe dokunursa, vay çömleğin haline!" Anladın mı? Yâni; senin benim gibi aç fukaralar ne bok yesek günah olur.

(Mehmet Kunter, Cennetin Açları, s.79)

2826. Taş ıraktan / uzaktan gelmez.

Kişilere en büyük kötülükler hiç ummadıkları anda en yakınlarından gelir.

2827. Taş ol da baş yar.

Başkalarına zarar verecek bile olsalar insanların kendilerini gösterebilecek davranışlar edinmeleri gerekir.

2828. Taş taşa söykenir.

Kişiler büyük ve önemli işlerde birbirlerine yardımcı olarak başarıya ulaşırlar.

2829. Taş yerinde ağırdır.
Taş düştüğü yerde ağırdır.
Taş düştüğü yerde kalır.

Kişilerin hatırı en çok çevrelerinde bulunanlarca sayılır ve onlara hak ettikleri değer yine bu kimselerce verilir.

"Peki sen niçin para kazandıracak işler yapmıyorsun Ağam?"diye sordum. "Bak Sarı, dedi "her taş yerinde ağırdır. Moskof gelmiş sınırlarımızda kol gezer, Nemçe öte yandan. Allah muhafaza, biraz boş bulunsak, ne taht kalır ne devlet, İstanbul'a dahi gelirler. Kim savaşacak? Sen burada gördüğün her yeniçeriyi savaşa gider mi sanır-

sın? Haşa savaşa gitmeyenleri kınamıyorum. Onlar da kendilerine göre pek çok hizmet görüyorlar. En azından gözümüz arkada kalmıyor..."

(Reha Çamuroğlu, Son Yeniçeri, s.58)

2830. Taşıma su ile değirmen dönmez.
Dökme su ile değirmen dönmez.

Kişiler giriştikleri işlerde kendi güçlerine güvenmelidirler; çünkü küçük yardım ve desteklerle bir işi sonuna kadar sürdürebilmek olası değildir.

Dökme suyla değirmen dönmez, madde üç! Eşşeğinizi hangi yola dâh diyeceğinizi kendiniz düşünün! Ancak maldan farkı olmayanlar gideceği yolu kendi bulamaz...

(Fakir Baykurt, Sınırdaki Ölü, s.155)

Uzun bir süre parasızlık çektiler, bütün kış evde kuru ekmeğe yattılar. Komşular bunların durumlarını sezdiler ama, en küçük bir yardımı bile onlara kabul ettiremediler. Yalnız bir gece canına tak diyen Memet Efendi, biraz bulgur, biraz un, nohut, fasulye, mercimek ve bir hızman tereyağı koyduğu bir arabayla geldi, kapılarında durup eve seslendi, kimseye hiçbir şey söylemeden yiyecekleri çabucak içeriye taşıttı, gene hiçbir söze varmadan da arabasına bindi, geldiği gibi geri gitti.

Kovayla su taşımakla değirmen dönmüyordu. Memet Efendinin getirdikleri bu kadar kişiye ne kadar yeterdi ki... Hiçbir yerden umut ışığı yoktu.

(Yaşar Kemal, Yağmurcuk Kuşu, 117-118)

2831. Taşkınlığın sonu şaşkınlıktır.

Davranışlarına, sözlerine hakim olamayan, girdikleri ortamlarda taşkınlık çıkaran kimseler başları derde girince yaptıklarından ve söylediklerinden pişman olurlar.

2832. Taşlarsan deliyi, başına kapla çeliği.

Davranışları dengesiz olan kimselere sataşmak tehlikeli olabilir. Bu kimseler umulmadık zamanda karşısındakilere zarar verebileceğinden gerekli önlemler alınmalıdır.

2833. Tatarın kılavuza ihtiyacı yoktur.

Yapacağı işin ayrıntılarını iyi bilen kimseler başkalarının yardımlarına muhtaç kalmazlar.

2834. Tatlı dil güler yüz düşmanın kolunu büker.

Tatlı dilli, güler yüzlü kişiler karşılarındaki sinirli ve saldırgan kimseleri bile sakinleştirip onları alt edebilirler.

2835. Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.
Tatlı söz yerden mal çıkarır, acı söz dinden imandan çıkarır.
Acı / Kötü söz insanı / adamı dininden çıkarır
Acı / Kötü söz insanı / adamı dininden çıkarır, tatlı söz yılanı deliğinden çıkarır.

Acı / Kötü söz insanı / adamı dininden çıkarır, tatlı söz ayıyı ininden çıkarır.
Acı / Kötü dil insanı / adamı dininden çıkarır, tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.
Acı / Kötü dil insanı / adamı dininden çıkarır, tatlı dil ayıyı ininden çıkarır.

Güzel, hoş ve alçakgönüllü konuşma en insafsız, acımasız insanları bile yumuşatabilir.

Teker teker de alacaksın bunları. Yola getireceksin. Öyle değil mi?

Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır. Bu da makbul bir sözdür. Yumuşacık, ipek gibi olmalı. Sertlik sonra. Onun da sırası gelir.

(Yaşar Kemal, Ortadirek, s.269)

Hayvanları dahi şekerle, tatlılıkla idare edenler muvaffak olurlar. İnsanları da mükâfatla idareyi denesek ne olur? Hep ceza, hep ceza... Ondan sonra da yarım yamalak umumi af! Pek güzel değil. Hele âkilâne değil... Tatlı dil yılanı ininden, acı dil insanı dininden çıkarır... Tatlı, yumuşak, ama ciddi ve rabıtalı olanlar idarede muvaffak olurlar.

(Aydın Taneri, Türk Devlet Geleneği - Dün ve Bugün -, s.258)

2836. Tatlı söz can azığı, acı söz baş kazığı.

Acı ve onur kırıcı sözler kimi zaman kişilere kötü şeyler yaptırabilir.

2837. Tatlı söz dinletir, tatsız söz esnetir.

Tatlı dilli kimselerle sohbet etmeyi, onları dinlemeyi herkes sever ve bundan kimse sıkılmaz. Ancak sıkıcı konuşmalar kişileri rahatsız eder.

2838. Tatlı söz dost kazandırır, acı söz düşman.

Düşmansız, rahat ve huzurlu yaşamak için tatlı sözlü olunmalıdır.

2839. Tatlı tatlı yemenin acı acı geğirmesi olur.

Sonunu düşünmeden yalnızca beğendikleri için bir işe girişen kimseler sonunda bu işten zarar görürler.

"Evet artık kına yakma zamanı beyler. Şimdi meydan sizin. Çalın davulları. Ve lütfen o sahte göz yaşlarınızı akıtmayın. İlk maçtan sonra yaptıklarınız, yazdıklarınız, konuştuklarınız, bu ülke futboluna bir utanç tablosu olarak geçecektir. Yaptıklarınızla gurur duyun.

Her şey bitti. Hem de tam bitti. Dünya üçüncülüğünün kredisini bir yılda yedik, bitirdik. Üstüne hiçbir şey katmadık. Tatlı tatlı yemenin acı acı geğirmesi olurmuş. Biz de öyle yaptık."

(Halil Özer, Milliyet Gazetesi, 20.11.2003)

2840. Tatsız aşa tuz neylesin, akılsız başa söz neylesin.
Akılsız kafaya söz kâr etmez.
Lezzetsiz çorbaya tuz kâr etmez.

Tatsız çorbaya tuz, akılsız kafaya söz kâr etmez.

Değersiz şeyler az çabayla yararlı duruma getirilemezler. Benzer biçimde aklı kıt kimseleri de sözle yola getirmek olanaksızdır.

Çirkin yüze naz neylesin, donmuş ele köz neylesin
Yanmış yüreğe buz neylesin, paslı demire toz neylesin
Bir şey eğer değersizse, ne yaparsan yap boşunadır
Tatsız aşa tuz neylesin, akılsız başa söz neylesin.

(Nurhan Cangal, Atasözleri ve Tekerlemeler Üzerine Şarkılar, s.23)

2841. Tavşan dağda, suyu ateşte.

Kişiler içinde bulundukları durumun aynı kalacağını düşünmemeli sahip olduklarını her an kaybedebilecekleri gerçeğini de unutmamalıdırlar.

2842. Tavşan yattığı yeri eşer yatar.

İnsanlar yaşadıkları ortamların tertip, düzen ve temizliğine özen göstermelidir.

2843. Tavşana demişler ki: "Dağ sana küstü", "Ben ona küsmem"demiş.

Kişiler gereksinim duydukları, çıkar sağlayacakları makam ve kişilere küsmemelidir.

2844. Tavşanı tazı tutar, çalımı avcı satar.

Kimi kişiler emri altındakilerin elde ettikleri başarılardan kendi başarılarıymış gibi söz ederek övünürler.

2845. Tavşanın çıkışından, kurdun inişinden korkmalı.

Her canlının güçlü ve yetenekli olduğu bir yönü vardır. Mücadele edilecek canlıların bu özelliklerine karşı gerekli önlem alınmalıdır.

2846. Tavuğun sadakası bir yumurta.

Gücü ve maddi varlığı az olan kimselerden gelebilecek yardımlar da küçük olur.

2847. Tavuk bile su içerken göğe bakar.

İnsanlar hiçbir zaman Tanrı'dan umut kesmemelidirler. Çevrelerini izlediklerinde canlıların birçok hareketlerinin Tanrı'ya bir yöneliş olduğunu görürler.

2848. Tavuk kaza bakmış da kıçını yırtmış.
Tavuk kaza bakarsa kıçı yırtılır.

Güçleri yetmediği halde başkalarının yaptığı işlere özenip o işleri yapmaya çaba gösteren kimseler sonuçta kötü ve sıkıntılı bir duruma düşerler.

Münevver sustu. Uzun boylu konuşmayı sevmezdi. Daha yavaş bir sesle:

-Hayırdır inşallah... diye mırıldandı, bir sıkıntısı falan olmasın da.

Zehra Hanım, umursamadan:

Acı / Kötü söz insanı / adamı dininden çıkarır, tatlı söz ayıyı ininden çıkarır.
Acı / Kötü dil insanı / adamı dininden çıkarır, tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.
Acı / Kötü dil insanı / adamı dininden çıkarır, tatlı dil ayıyı ininden çıkarır.

Güzel, hoş ve alçakgönüllü konuşma en insafsız, acımasız insanları bile yumuşatabilir.

Teker teker de alacaksın bunları. Yola getireceksin. Öyle değil mi?

Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır. Bu da makbul bir sözdür. Yumuşacık, ipek gibi olmalı. Sertlik sonra. Onun da sırası gelir.

(Yaşar Kemal, Ortadirek, s.269)

Hayvanları dahi şekerle, tatlılıkla idare edenler muvaffak olurlar. İnsanları da mükâfatla idareyi denesek ne olur? Hep ceza, hep ceza... Ondan sonra da yarım yamalak umumi af! Pek güzel değil. Hele âkilâne değil... Tatlı dil yılanı ininden, acı dil insanı dininden çıkarır... Tatlı, yumuşak, ama ciddi ve rabıtalı olanlar idarede muvaffak olurlar.

(Aydın Taneri, Türk Devlet Geleneği - Dün ve Bugün -, s.258)

2836. Tatlı söz can azığı, acı söz baş kazığı.

Acı ve onur kırıcı sözler kimi zaman kişilere kötü şeyler yaptırabilir.

2837. Tatlı söz dinletir, tatsız söz esnetir.

Tatlı dilli kimselerle sohbet etmeyi, onları dinlemeyi herkes sever ve bundan kimse sıkılmaz. Ancak sıkıcı konuşmalar kişileri rahatsız eder.

2838. Tatlı söz dost kazandırır, acı söz düşman.

Düşmansız, rahat ve huzurlu yaşamak için tatlı sözlü olunmalıdır.

2839. Tatlı tatlı yemenin acı acı geğirmesi olur.

Sonunu düşünmeden yalnızca beğendikleri için bir işe girişen kimseler sonunda bu işten zarar görürler.

"Evet artık kına yakma zamanı beyler. Şimdi meydan sizin. Çalın davulları. Ve lütfen o sahte göz yaşlarınızı akıtmayın. İlk maçtan sonra yaptıklarınız, yazdıklarınız, konuştuklarınız, bu ülke futboluna bir utanç tablosu olarak geçecektir. Yaptıklarınızla gurur duyun.

Her şey bitti. Hem de tam bitti. Dünya üçüncülüğünün kredisini bir yılda yedik, bitirdik. Üstüne hiçbir şey katmadık. Tatlı tatlı yemenin acı acı geğirmesi olurmuş. Biz de öyle yaptık."

(Halil Özer, Milliyet Gazetesi, 20.11.2003)

2840. Tatsız aşa tuz neylesin, akılsız başa söz neylesin.
Akılsız kafaya söz kâr etmez.
Lezzetsiz çorbaya tuz kâr etmez.

Tatsız çorbaya tuz, akılsız kafaya söz kâr etmez.

Değersiz şeyler az çabayla yararlı duruma getirilemezler. Benzer biçimde aklı kıt kimseleri de sözle yola getirmek olanaksızdır.

Çirkin yüze naz neylesin, donmuş ele köz neylesin
Yanmış yüreğe buz neylesin, paslı demire toz neylesin
Bir şey eğer değersizse, ne yaparsan yap boşunadır
Tatsız aşa tuz neylesin, akılsız başa söz neylesin.

(Nurhan Cangal, Atasözleri ve Tekerlemeler Üzerine Şarkılar, s.23)

2841. Tavşan dağda, suyu ateşte.

Kişiler içinde bulundukları durumun aynı kalacağını düşünmemeli sahip olduklarını her an kaybedebilecekleri gerçeğini de unutmamalıdırlar.

2842. Tavşan yattığı yeri eşer yatar.

İnsanlar yaşadıkları ortamların tertip, düzen ve temizliğine özen göstermelidir.

2843. Tavşana demişler ki: "Dağ sana küstü", "Ben ona küsmem"demiş.

Kişiler gereksinim duydukları, çıkar sağlayacakları makam ve kişilere küsmemelidir.

2844. Tavşanı tazı tutar, çalımı avcı satar.

Kimi kişiler emri altındakilerin elde ettikleri başarılardan kendi başarılarıymış gibi söz ederek övünürler.

2845. Tavşanın çıkışından, kurdun inişinden korkmalı.

Her canlının güçlü ve yetenekli olduğu bir yönü vardır. Mücadele edilecek canlıların bu özelliklerine karşı gerekli önlem alınmalıdır.

2846. Tavuğun sadakası bir yumurta.

Gücü ve maddi varlığı az olan kimselerden gelebilecek yardımlar da küçük olur.

2847. Tavuk bile su içerken göğe bakar.

İnsanlar hiçbir zaman Tanrı'dan umut kesmemelidirler. Çevrelerini izlediklerinde canlıların birçok hareketlerinin Tanrı'ya bir yöneliş olduğunu görürler.

2848. Tavuk kaza bakmış da kıçını yırtmış.
Tavuk kaza bakarsa kıçı yırtılır.

Güçleri yetmediği halde başkalarının yaptığı işlere özenip o işleri yapmaya çaba gösteren kimseler sonuçta kötü ve sıkıntılı bir duruma düşerler.

Münevver sustu. Uzun boylu konuşmayı sevmezdi. Daha yavaş bir sesle:

-Hayırdır inşallah... diye mırıldandı, bir sıkıntısı falan olmasın da.

Zehra Hanım, umursamadan:

-Tavuk kaza bakarsa bilmem neresi yırtılır. Kim dedi ona Antep'e gitsin diye? Becerebileceği iş miydi?"

(Orhan Hançerlioğlu, Bordamıza Vuran Deniz, s.54)

2849. Tay yetişmedikçe, ata paha biçilmez.
Geriden dana yetişmedikçe, koca öküze paha yetmez.

Bir işi yapanın yerine geçecek olanlar yoksa o kişi çok değerlidir; ancak onun yerini alabilecek seçenekler arttıkça değeri o oranda azalır.

2850. Tayfa ne kadar çok olsa, iş geminin kaptanındadır.

Çalışanlar ne kadar çok ve üretken olsa da yönetici gereklidir çünkü sevk ve idare her şeyden önemlidir.

2851. Tayfanın akıllısı, geminin dümeninden uzak durur.

Aklını kullanan kimseler hem kendilerini hem de başkalarını zora sokmamak için başaramayacakları işlerde işin ehlinin işine karışmamalıdırlar.

2852. Taze bardağın suyu soğuk olur.
Yeni testinin suyu ayaz olur.
Yeni testinin suyu soğuk olur.

Elde edilen her yeni şey kişilere hoş gelir.

2853. Tazısız ava çıkan tavşansız eve döner.

Ellerinde yeterli araç gereçleri, yanlarında yardımcıları olmayan kimseler yaptıkları işten iyi sonuçlar alamazlar.

2854. Tebdil-i mekanda ferahlık vardır.

Sosyal ortam değiştirmek insanı belli ölçüde rahatlatır.

Gazetemizin yeni düzeniyle birlikte gördüğünüz gibi ben de taşındım. Köşemin bu yeni halini ben pek sevdim. Umarım sizler yadırgamazsınız.

Tebdil-i mekanda feraklık vardır özdeyişi, aslında benim ruhuma pek uygun. Her yenilik, bana heyecan verir. Her değişiklik önerisi içimi kıpır kıpır eder, bana yeni sıçramalar yaptırır. Rutin düşünmekten, rutin yaşamaktan mümkün mertebe kaçınmaya çalışırım.

Kimileri için taşınmak, başlı başına bir hüzündür. Benim içinse evimi taşımak da dahil taşınmanın her türlüsü, yenilenmek için bir fırsattır. Şimdi de aynı duygular içindeyim.

(Meral Tamer, Milliyet Gazetesi, 25.03.2000)

2855. Tedariksiz aptes bozmaya oturan, domalı domalı taş arar.

Bir işe gereken hazırlıklar yapılmadan başlanırsa iş süresince bir çok sıkıntılı durumla karşılaşılır.

İçinde bulunduğu medya grubu dünyaya açılmayı, "Davos Ruhu"nu, özelleştirmeleri, globalleşmeyi gelişmesinin ve varlık sebebinin temel öğeleri arasında tutarken, bu grubun en büyük gazetesini "liberal-düşmanı"konumuna getirmek de bir başarıdır. Eğer liberal demokrat görüş istenildiği gibi ağırlığını kaybederse, AK Parti-MHP ağırlıklı

bir düşünce ve siyaset ortamı bu liberal-düşmanı aymazları herhalde çok mutlu edecektir. İşte o zaman da Ömer Asım Aksoy'dan aldığımız "Gaziantep ağzı"nın bir başka özdeyişini hatırlayacağız herhalde:

- Tedariksiz aptesaneye giden domalı domalı taş arar.

(Mehmet Barlas, Milliyet Gazetesi, 07.02.2008)

2856. Tedbirde kusur eden takdire bahane bulur.
Tedbirde kusur edip de kadere bühtan eyleme.

Kişiler zamanında almadıkları tedbirler nedeniyle zarara uğrarlarsa bunu şanssızlık olarak değerlendirmeyi yeğlerler.

İhtiyar- Kızım, tevekkülün gemisi batmaz...

Vicdan- Efendi Hazretleri: "Tedbirde kusur edip de kadere bühtan eyleme"atasözünü de unutmayalım.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Son Arzu, s.77)

2857. Tek duranı kimse yerinden tedirgin etmez.
Dek duranı kimse yerinden tedirgin edemez.

Yaptıklarının doğruluğundan emin olan ve bunun için mücadele eden kimseler kendilerine sataşanlardan tedirgin olmazlar.

2858. Tek duranın devece assı vardır.
Dek duranın devece assı vardır.

Dürüst ve uyumlu, çalışkan kişiler bunun karşılığını kat kat alırlar.

2859. Tek duranın teknesi devrilmez.
Dek duranın teknesi devrilmez.
Tek duran, teknesi ile kalır.

Ayakları yere sağlam basan, doğru bildikleri için mücadeleler veren kişiler gelecek tehlikelerden kolaylıkla kurtulmayı bilirler.

"Tek dur Sakarca! Kanına mı susadın?" "Tek dur, tek duranın teknesi devrilmez!" "Ne işin var Kabza Bey'in karşısında?" dediler. "Kabza Bey kim, sen kim, biz kimiz, bi düşünsene?"dediler

(Fakir Baykurt, Sakarca, s.54)

2860. Tek kanatla kuş uçmaz.

Yardımlaşma ve dayanışma başarı için son derece önemlidir.

[...] Tek kanatla kuşun uçamayacağı öğretilmişti, ama insanın insana yakınlaşması öğretilmemişti, yarın ile öbür gün bitmiyordu, efendim maruzatım bu kadardır..

(Barlas Özarıkça, Ters Adam, s. 228)

2861. Tekkeye hizmet eden, tekkeden geçinir.

Yararlı işler yapan kimseler bunun için kazançlarından kendileri de pay alırlar.

2862. Tekkeyi bekleyen çorbayı içer.

Bir işte yılmadan sabırla çalışan kimseler sonunda katlandıkları sıkıntıların ödülünü alırlar.

"Tekkeyi bekleyen çorbayı içer." Halk tekke nedir bilmez idi. Fakat ol zamanın akıllı padişahı, tüm işsizleri bir araya toplamak ve de bu işsizlerin halk içerisinde işsizlik sözlerini önlemek için tekkelerin açılmasına karar vermiş idi, bulamadım.

(Halikarnas Balıkçısı, Ötelerin Çocukları, s.182)

2863. Tembel, ceviz yemek ister, kabuğunu kırmaya üşenir.

Uyuşuk, tembel kimseler çok küçük zahmetleri olan işleri bile yapmaya üşenirler.

2864. Tembele dediler: 'Kapını ört.' Dedi: 'Yel eser örter.'

Tembel kimseler en basit ve sıradan işleri bile yapmaktan üşenirler ve işin kendiliğinden olmasını beklerler.

2865. Tembele iş buyur sana akıl öğretsin.
Tembele iş buyurursan sana akıl öğretir.
Nasihat istersen tembele iş buyur.

Tembel kişilerden bir iş yapmaları istendiğinde o işi yapmamak için türlü bahaneler bulurlar. Ya işin gereksiz olduğunu söylerler ya da onlardan istenen yöntemi beğenmezler hatta akıl vermeye bile kalkarlar.

"Babaanne, sofra kurmasak da, yemeklerimizi alıp televizyonun karşısında yesek,daha iyi olmaz mı?"dedim ve tabii cevabımı aldım.

"Tembele iş buyur,sana akıl öğretsin."

Eski sevecen (!) ilişkimize dönmüştük.

(İpek Ongun, Kendi Ayakları Üstünde, s.124)

2866. Temelsiz bina tez yıkılır.

Sağlam temellere oturtulmayan işler çok zaman geçmeden bozulurlar.

2867. Temiz iş altı ayda çıkar.
İyi iş altı ayda çıkar.
İşin iyisi altı ayda çıkar.

Doğru bir biçimde yapılmak istenen işler çabucak bitirilemez. Her bir ayrıntının düşünülerek gerçekleştirilmesi uzun zaman alabilir.

[...] Seyahat izninin hâlâ verilmeyişi yüzünden üzülmediğini yazan, "iyi iş altı ayda çıkar"diyen Kemal'in, 26 Nisan tarihli mektubundaki "İzmir'e ruhsat vermiyorlar; ma'amâfih, mâni' değil, bana seyahatin lüzûmu kalmadı"cümlelerinden, aldığı menfî cevapla bu seyahat isteğinin önlendiği anlaşılır.

(Fevziye Abdullah Tansel, Namık Kemal'in Mektupları III, s.xxxv)

2868. Tencere demiş: 'Dibim altın.', kaşık demiş: 'Ben nerdeyim?'.
Tencere demiş: 'Dibim altın.', kaşık demiş: 'Girdim, çıktım'.

Tencere demiş: 'Dibim altın.', kaşık demiş: 'Girdim, gördüm'.
Çömlek demiş: 'Dibim altın.', kepçe demiş: 'Ben nerdeyim?'.
Çömlek demiş: 'Dibim altın.', kepçe demiş: 'Girdim, çıktım'.
Çömlek demiş: 'Dibim altın.', kepçe demiş: 'Girdim, gördüm'.

Kişiler kusurlarını kendilerini yakından tanıyanlara karşı gizlemeye çalışmamalıdırlar.

2869. Tencere tencereye "kara"demiş, çömlek utancından yere geçmiş.
Tencere tencereye yüzün kara demiş, çömlek utancından yere geçmiş.

Kişiler eksiklikleri ya da farklılıkları nedeniyle eleştirildiğinde onlardan daha kötü durumda olanlar bu eleştirilerden daha çok etkilenirler.

2870. Terazi var, tartı var; her bir şeyin vakti var.
Terazi tartıyla her şey vaktiyle.
Atı var, rahtı var, her işin bir vakti var.

Kişiler her şeyin bir ölçüsü ve vakti olduğunu hiçbir zaman unutmamalıdırlar.

Gözü küllü değilim ben. Benim ne anamın gözü olduğunu sen bile bilemezsin.

Kadın yumulu gözleriyle:

- Göster de belleyelim, dedi.

- Belleyecen sen de, Nedim Ağa da herkes belleyecek. "Terazi var tartı var, her şeyin bir vakti var."Gün ola harman ola. Anam "sakla samanı gelir zamanı"derdi. Doğru. İyiliğimizden, içimizdeki Allah korkusundan herkese oyuncak olduk. Bundan sonra isterse babamın oğlu olsun yakaladım mı falsosunu, vur yere.

(Orhan Kemal, Kanlı Topraklar, s.49)

"Ancak köşesinde yayımladığı ikinci yazıda kantarın topu biraz kaçmış galiba; ya da acil bir tartı gereksemesi içinde ki, ***'Terazi var tartı var, her şeyin bir vakti var'*** *özdeyişini boşa çıkartmaya çalışmış!"*

(Fatih Aker, Milliyet Gazetesi, 06.02.2002)

-Harp cehennemdir oğul... Kurtulsan da zebaniler peşinden gelir...

- Gelmeyecek mi bu kötü haller?

-Atı var, rahtı var her işin bir vakti var...

Yıllar yılı memleketten memlekete sürüklense de; Halep'ten bugüne gelmiş bir Süryani kızı sandım ben annemi oysa o çoktan Urfalı olmuş. Atasözlerini bile benimseyecek kadar.

(Selma Fındıklı, Kum Gülü, s.127)

2871. Teraziyi uz tutmayan, sonunda ağlar.

Hesabını bilmeyen, elindekileri olur olmaz harcayıp gelir gider dengesini tutturamayan kimseler sonunda sıkıntıya düşüp yaptıklarından pişman olurlar. Adaletli olmaya özen gösterilmelidir.

2872. Terlemeden mal, solumadan can olmaz.

Emek harcanmadan kazanç elde edilemez. Soluk almadan da yaşamda kalınamaz.

2873. Ters giderse insanın işi, muhallebi yerken kırılır dişi.
İyi gitmezse kişinin işi, muhallebi yerken kırılır dişi.
Allah isterse bir kulun işini, mermere geçirir dişini; istemezse işini, muhallebi yerken kırar dişini.

İnsanların işleri kötü gitmeye, terslikler yaşanmaya başlarsa en kolay halledilmesi gereken işleri bile bozulur.

Bu hırsız milleti de şerefsiz.. İşin düştü mü yaralı parmağa işemezler.. Ulan biriniz de babanızın hayrına çalın şu arabayı işte..

Çalmadılar.. Teşvik olsun diye arabanın içine eski montları, ceketleri koyduk.. Fazladan manavdan aldığımız kavunu karpuzu bıraktık.. Camı çerçevesi açık arabaya bir alıcı çıkmadı..

"Kısmet!"derken bunu kastediyorum.. Bizim arabanın da soyulacağı varsa soyulur.. Bu krizin ortasında arabam soyulacak diye dert edemem.. Param olursa takarım camımı..

Kıssadan hisse: Allah murad ederse kişi taşa geçirir dişini.. Murad etmezse muhallebi yerken kırar dişini..

(Selahattin Duman, Sabah Gazetesi, 31.07.2001)

2874. Terzi kendi söküğünü dikemez.

Kişiler uzman oldukları işleri başkaları için yapıp onların gereksinimlerini giderirlerken kendileri için bu işleri yapmaya zaman ayıramazlar.

Bu arada, oraya koş, buraya koş derken kendi tatil programımız için geciktik ve o saatten sonra istediğimiz yerlerin hepsi dolmuş olduğundan biz iki turizmci kaldık mı ıssız İstanbul'da. Hani bir gün terzi kendi söküğünü dikemez derler ya, aynen öyle.

(İpek Ongun, Şimdi Düğün Zamanı, s.169)

2875. Terzinin işi kötü, ayıbını örten ütü.

İşinde usta olan kimseler yaptıkları kimi işler kötü olsa da bunları kapatmanın bir yolunu bulurlar.

2876. Testi kırılırsa da kulpu elde kalır.

Varlıklı kimseler sahip olduklarının bir kısmını kaybetseler de geri kalanlarla idare edebilirler.

2877. Teşbihte hata olmaz.
Temsilde hata olmaz.

Konuşmada yeri geldikçe anlatımı daha etkili kılmak için kullanılan benzetmeler yersiz ve yanlış olsa da bu benzetmelerden kimsenin alınmaması gerekir.

Kadıköy'de bir evin bir odasını tuttum. Hiç kimseyle görüşüp konuşmadan okuyordum, çalışıyordum. Teşbihte hata olmaz, nasıl şeytan camiye girmezse polis de kütüphaneye girmez düşüncesiyle, bütün günlerimi İstanbul kütüphanelerinde okumakla geçiriyordum.

(Aziz Nesin, Fil Hamdi, s.141)

2878. Tevekkelin gemisi batmaz.
Tevekkelin eşeğini kurt yemez.
Tevekkelin hazinesi tükenmez.

Gerekenleri yapıp gereken tedbirleri aldıktan sonra yaptıkları işi oluruna bırakan kimseler zarar etme kaygısı çekmezler.

İhtiyar- Kızım, tevekkülün gemisi batmaz...

Vicdan- Efendi Hazretleri: "Tedbirde kusur edip de kadere bühtan eyleme" atasözünü de unutmayalım.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Son Arzu, s.77)

"Kırk yılda bir işimiz düştü..."

Yasin Ağa bu gece neşeliydi ama gene de ciddileşti:

"Oğlum, yavrum, sabırlı ol. Tevekkülün koyununu kurt yememiş. Yasin Emmi'nin yaşı ohooo... Benim bes kulağımın dibi kalmış bu yaşa kadar. Ne derler, yol yoluynan, orman baltaynan!"

(Orhan Kemal, Vukuat Var, s. 268)

2879. Teyze, anne yarısıdır.

Teyzeler yeğenlerine anneleri kadar yakınlık ve ilgi gösterirler.

"Sabahın 5'inde evin tüm ahalisi odaya hücum ediyor. Önce annem. 'Uyandı mı?' diyerek süzülüyor. Derken babam 'Annem yataktan kalktı da, ona bakmaya geldim' diyerek mahcup bir şekilde Ayla'ya yaklaşıyor. Annem onun yolunu kesiyor: 'Önce tıraş ol!' O sırada kardeşimin sesi yükseliyor: 'Ben dişlerimi bile fırçaladım. Nerede benim güzel Aylam?' Ama ablam başka... Teyze demek, anne yarısı demek..."

(Ayşe Arman, Hürriyet Gazetesi, 23.04.2005)

2880. Tez gelen devlet tez gider.

Emek gösterilmeden bir anda kazanılan şeyleri kaybetmek de bir o kadar çabuk olur.

2881. Tırnağın varsa başını kaşı.
Tırnağın varsa kelini kendin kaşı.

Kişiler bir işe girişirlerken başkalarının olanaklarına güvenmemeli sahip olduklarının yettiği ölçüde riskler almalıdırlar.

"Kelin tırnağı olsa başını kaşır. İsmet Paşa toprak bulsa kendisi kışlak yapar. Ramazanoğlu toprak bulsa kendisi yaylak yapar da ak çağşaklı pınarından öz bir kendisi içer..."

(Yaşar Kemal, Binboğalar Efsanesi, s.224)

Keşke Halil ile Petra'yı yollasaydım! Onlar da çıkıp gelmedi gördün mü? Köylünden, hemşerinden kimseler gelmedi; gördün mü Kezik? Tırnağın varsa kelini kendin kaşı diye boşa dememişler; gördün mü?

(Fakir Baykurt, Yarım Ekmek, s.92)

2882. Tilki ateşten nasıl atlanacağını bilir.

Yaptığı işte usta olan kurnaz kimseler karşılaşacakları güçlükleri de bu güçlüklerden nasıl kurtulacaklarını da iyi bilirler.

2883. Tilki benim için demem ama üzümsüz bağın kökü kurusun demiş.

Kurnaz kimseler karşılarındakileri kendilerinin yarar sağlayacakları şeylerin aslında başkaları için çok önemli ve gerekli olduğuna inandırmaya çalışırlar.

2884. Tilki erişemediği üzüme 'hevengim olsun' demiş.

Elde etmek istedikleri şeylere ulaşamayan kişiler, güçlerinin yetmediğini kabul etmektense, işi küçümsemeyi tercih ederler ama onu elde etmekten de vazgeçmezler.

Ama çingene kızının "Yasak!"diyen ücra bakışında, söylemiş olduğu bütün o yüksek sözler, kendi kulağına bile yavan geliyordu. Demek ki erişemeyeceği üzümlere ekşi diyenler olduğu gibi, "ekşi"deyince onları ekşitenler de bulunuyordu.

(Halikarnas Balıkçısı, Ötelerin Çocukları, s. 59)

2885. Tilki iki defa tuzağa düşmez.

Aklını kullanan kurnaz kimseler yaptıkları bir hatadan derslerini alıp aynı hatayı bir daha yapmazlar.

2886. Tilki ininde arslan yatmaz.
Tilki gölgesinde aslan gizlenmez.

Herkesin yaşayabileceği ortamlar farklıdır. Yüksek mevkideki kimseler kendilerine layık görmedikleri, tedbirli kimseler de zarar görebilecekleri yerlerde durmazlar.

2887. Tilki kendi inine ürüse uyuz olur.
Tilki öz inini hor görse uyuz olur.

Kendi soyuna, yakınlarına, akrabalarına, yaşadığı yerdeki insanlara kötü bakan, onları beğenmeyen, onlara saldıran, hor gören insanlar bunlardan zarar görürler.

2888. Tilki ne kadar çevik ise de bir gün boğazı ele verir.

Kişiler ne kadar kurnaz olurlarsa olsunlar ellerindekiyle yetinmeyip daha fazlasını istediklerinde bir gün mutlaka tuzağa düşerler.

2889. Tilki, piliçleri taşıyana "elin kırılsın"demiş.

Kimi açıkgöz insanlar onları ilgilendiren ve çıkar sağlayacakları bazı işlerle uğraşanları sevmezler.

2890. Tilki, piliçleri taşlıyana "Yarabbim, gazabını artır"demiş.

Kimi açıkgöz insanlar işlerine gelecek işleri yapanları desteklerler.

2891. Tilki, tilkiliğini bildirinceye kadar post elden gider.
Tilki meramını anlatıncaya kadar post elden gider.

Masum kimseler işlemedikleri bir suçtan kendilerini aklayasıya kadar iş işten geçmiş olabilir.

Kurnaz kimseler başkalarını tuzağa düşürmeye çalışırlarken kendilerinden daha kurnaz olanlarca tuzağa düşürülebilirler.

Develer angaryaya toplanırken tilki ne dedi?"Biz tilkiliğimizi anlatana kadar, post elden gider"demedi mi? Kuyruğu omuzlayıp savuşmaya çabalamadı mı?

(Kemal Tahir, Yol Ayrımı, s.65)

2892. Tilki yatağını bilir.

Kurnaz kimseler nereden kazanç sağlayacaklarını çok iyi bilirler.

2893. Tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kürkçü dükkanıdır.

Kişiler çevrelerinden, işlerinden ya da arkadaşlarından türlü nedenlerle uzaklaşsalar da sonunda yine alışık ya da bağlı oldukları yaşantıya dönerler.

...- Ağlama hiç ağlama. "Tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kürkçü dükkânıdır". İşte buraya kertiyorum, Sema erkeklerden alımını alıp ta buraya gelmez, elimize ayağımıza kapanmazsa eşek gibi anırırım ibreti âlem için!

(Orhan Kemal, Müfettişler Müfettişi, s.255)

"İşte, gittik, geldik, tatil dönüşleri, usuldendir, 'tilkinin dönüp dolaşıp, geleceği yer, kürkçü dükkanıdır' denir...

Bize göre, yanlış bir laf, tilkinin, kürkçü dükkanına dönmesi için postunun delinmiş olması gerekmez mi?

Oysa biz ne tilkiyiz, ne de postu deldirmişiz; her ne kadar Melih Aşık bizim için, hoş bir anında 'Seksene merdiven dayamış!' demiş olsa da! Hem ona da söz verdik, 'İnşallah, biz de senin yaşına geliriz abi!' deyince fırsatı kaçırır mıyız."

(Hasan Pulur, Milliyet Gazetesi, 03.10.2002)

2894. Tilkiye: 'tavuk kebabı yer misin?' demişler; 'adamın güleceğini getiriyorsunuz' demiş.

Kişilere uzun zamandır özledikleri ancak sahip olamadıkları şeyleri isteyip istemediklerini sormak gereksizdir.

Sinan Şamil Sam ise 21 yıldır boks yaptığını dile getirerek, unvan kemerini maçtan sonra almasının kendisi için daha önemli olduğunu, ancak geç de olsa kemerin kendisine verildiğini söyledi.

Sam, dünya şampiyonuyla maç yapmayı düşünüp düşünmediği yönündeki bir soruya, "Tilkiye, tavuk sever misin diye sormuşlar. Gülmekten cevap verememiş. Bana da dünya şampiyonuyla maç yapar mısın deseler, seve seve kabul ederim. Ancak biraz dinlenmem lazım"ifadelerini kullandı.

(Hürriyet Gazetesi, Spor Sayfası, 22.07.2008)

2895. Tok, açın halinden bilmez.
Tok açın halinden ne bilir.
Tok ne bilir aç halinden.
Açın halini tok bilmez, hastanın halini sağ bilmez.

Varlıklı kimseler yoksulların nasıl geçim sıkıntısı içinde olduklarını bilmezler. Yoksul kimseleri ancak yoksulluk çekenler anlar.

- Başına gelmeyen bilmez, bir; tok açın derdinden anlamaz, iki; ey yarenler, sizlerin başınıza gelenler daha ne ki... Büyük kentte aç sokak iti olsan, çöp tenekelerini eşeler de karnını doyurursun, açlıktan ölecek değilsin ya...

(Aziz Nesin, Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz, s.125)

2896. Tok, açın önünde ekmeğini ufak doğrar.

İstedikleri her şeyi elde edebilen varlıklı kimseler bir şeyin yokluğunu çekenlerin halinden anlamazlar. Bu yüzden onlara yardım ederken de cömert davranmazlar.

2897. Tok ağırlaması / ağırlamak güçtür / güç olur.

Karnı tok olan kimselere yemek beğendirmek çok güçtür.

Özellikle, Türk yemekleri bölümü. 180 Firmanın katıldığı otel, restaurant, pastane ve fast food sektörü makine, donanım ve otomasyon fuarında her bölüm ilginçti. Öyle, yemek hastası biri olmadığım halde, bilgi merakından olacak günümün büyük bir bölümünü Türk yemekleri bölümünden geçirdim. Tok ağırlamak zordur, derler. Ona rağmen, hazırlanan Türk yemekleri sergisine zaman zaman saldıracağım geldi. Büyük otel ve restoranların, turizm işletmelerinin katıldığı Türk yemekleri fuarından masalar mücevherci vitrinleri gibi özenle hazırlanmıştı.

(Necmi Tanyolaç, 8.15 Vapuru, s.169)

2898. Tok iken yemek yiyen, mezarını dişiyle kazar.

Karnı tokken yemek yiyen kişiler sağlıklarını tehlikeye atmış olurlar.

2899. Tokmağı baş kazık yer.

Topluca yapılan işlerde en büyük sorumluluk işi yöneten kişilere ait olur.

2900. Top otu beylikten olunca güllesi Bağdat'a gider.

Gereken her türlü araca sahip olunan sıkıntısız işlerden, beklenenden çok daha verimli sonuçlar elde edilir.

2901. Topa alışan deve davuldan ürkmez.
Topa alışan zemberekçi devesi davuldan ürkmez.

Zor koşullara, kavga ve gürültülere alışkın olan kimseler başkalarının korkutucu söz ve davranışlarına aldırış etmezler.

2902. Topalla gezen aksamak öğrenir.

Kötü huylara sahip olanlarla arkadaşlık edenler onların kimi olumsuz huylarını da kaparlar.

2903. Toplama danelerin harmanı olmaz.

Büyük işler başarabilmek için küçük yatırımlar yeterli olmaz.

2904. Toprağı işleyen ekmeği dişler.

Bir iş için büyük çabalar harcayan kimseler işin kazançlarından da yararlanmaya hak kazanırlar.

2905. Turpun sıkından seyreği iyidir.

Kalabalık ailelerden az çocuklu aileler daha iyidir. Bitkilerin de seyrek ekileni daha verimli olur.

2906. Tutulan kısrak döğer harmanı.

Kimsesiz, dayanacak bir arkası olmayan kişilerin yapılanlara karşı çıkamayacak kadar güçsüz oldukları bilindiğinden en ağır şartlarda bu insanlar çalıştırılırlar.

2907. Tutulan sakal yolunur.

Birlikte işlenen bir suçun cezasını yalnızca yakalananlar çeker.

2908. Tutulmayan hırsız beyden büyüktür.
Tutulmayan uğru beyden doğru.

Suçlu olduğu halde suçu kanıtlanmayan kimseler namuslu insanlar kadar hatta kimi zaman onlardan daha fazla saygın bir yaşam sürdürürler.

2909. Tutulmayanın çomak hakkını tutulan yer.

Bir suçu beraberce işleyen kimselerden kaçanlar ceza almaktan kurtulurken yakalananlar cezayı ağırlaştırılmış bir biçimde çekerler.

2910. Tuz ekmek hakkını bilmeyen kör olur.
Her taamın lezzeti tuzdan çıkar, tuz ekmek bilmeyen akıbet gözden çıkar.

Aldıkları yardımın, gördükleri iyiliğin değerini bilmeyen nankör kimseler sonunda Tanrı tarafından cezalandırılırlar.

2911. Tüfeğin vurmazı olmaz, gözlemeye göz gerek. Kadının da vermezi olmaz, istemeye yüz gerek.

Bir işi iyi yapabilmek için o iş için donanımlı olmak gerekirken kadınları elde edebilmek için onlara nezaketle yaklaşmak gerekir. Yol yordam bilen her işi başarır.

"...Ama biraz gözünü aç, çevrene bak. Bizim köyümüz fena değildir. Tecrübe edinmeğe bak. Yani tüfeğin furmazı olmaz, gözlemeye göz gerek. Karının da vermezi olmaz, istemeye yüz gerek. Anladın mı? Tecrübe iyidir..."

(Fakir Baykurt, Onuncu Köy, s.64)

"Ne var ki tüm köy halkı Fadime için; "Çok ırz ehli"diyordu. Hacı'nın gördükleri de bu sözleri doğruluyordu. Ama Hacımız: "Aman sen de, tüfeğin vurmazı, kadının da vermezi olmaz"diyordu."

(Halikarnas Balıkçısı, Gençlik Denizlerinde, s.96)

2912. Tükürdüğün eli öpme.

Birisiyle ilgili kötü düşünülüyor ve hakkında kötü konuşuluyorsa bir daha o kimseden yardım istenilmemelidir.

2913. Türk karır kılıcı karımaz.

Türkler yaşlandıklarında bile en az gençler kadar iyi kılıç kullanırlar.

2914. Türk'e bir selam ver, yiyeceğini düşünme.

Türkler kendilerini önemseyip selamını esirgemeyen kimselere ellerinden gelen yardımı yaparlar.

"Uzun yıllar sonra doğduğum kenti ziyarete geldim Türklerin evine gittiğimizde, bizi tanımasalar bile buyur ettiler, evlerindeki en güzel yeri bize verdiler. Yemekler enfesti. Yemekten sonra tatlı, çay... ikramlar bitmiyordu. Bu özellik itiraf etmeliyim ki, hiçbir Avrupa ülkesinde yok! Evlerinde bize oda açtılar, otele gitmemize bile izin vermediler. Böylesine olağanüstü bir misafirperverlik, sanırım dünyanın başka yerinde görülmez. Annem ve babam 'Türk'e bir selam ver, yiyeceğini düşünme" derdi. Haklıymışlar.

(Rahmi Turan, Hürriyet, 25 Haziran 2009)

2915. Türk'ün aklı gözünde.

Türkler'in bir şeye inanmaları için kendi gözleriyle görmeleri gerekir.

2916. Türk'ün aklı sonradan gelir.

Bir olay karşısında Türkler ne yapacaklarını hemen düşünmezler. Ancak geç de olsa göstermeleri gereken doğru tepki ve davranışı bulurlar.

Birden, "Ben ne akılsız kadınım?"dedi kendi kendine. "Onu bunu deyip duracağıma, götürsem ya kendi oğlumu, gelinimi! Boşuna dememişler, Türk'ün aklı sonradan gelir! Benimki daha sonradan geldiğine göre, demek ben Türk'ün özüyüm!"dedi, güldü.

(Fakir Baykurt, Yarım Ekmek, s.65)

2917. Tütmedik baca, çekişmedik karı koca olmaz.

Evin devamlılığının bir simgesi olan dumanın her bacadan tütmesi gibi, eşler arasında da zaman zaman anlaşmazlıklar çıkabilir.

2918. Ucuz alan, pahalı alır.

Ucuz alan, pahalı alır, pahalı alan aldanmaz.

Benzerlerine göre dayanıksız ve kötü oldukları için ucuza satın alınan mallar kısa zamanda kullanılmaz duruma gelirler. Bu nedenle yenisini alma zorunluluğu ortaya çıkar ve satın alınan mal daha pahalıya gelmiş olur.

Arı gider balı kalır çiçek gider dalı kalır

Her şeyin bir iyisini al ucuz alan pahalı alır

(Nurhan Cangal, Atasözleri ve Tekerlemeler Üzerine Şarkılar, s.8)

2919. Ucuz etin çorbasını it içer.

Değersiz işleri ancak değersiz kimseler takdir ederler.

İşe yaramaz ve düşük değerli şeyleri hayvanlara verirler.

2920. Ucuz etin yahnisi tatsız olur.

Ucuz etin yahnisi yavan olur.
Ucuz etin suyu yavan olur.
Ucuz etin suyu kara olur.
Ucuz etten tatsız tirit olur.
Ucuz öküzün kıyması tatsız olur.

Benzerlerine oranla daha ucuza alınan mal iyi niteliklere sahip olmayacağı için ondan beklenen yarar ve verimi de sağlayamaz.

[...] Celil Hıfzı bey on iki on üç seneden beri senenin altı ayını muntazaman mutfakta geçiriyordu, Ama bunun adı "sıkı zamanlara mahsus sınırlı bir hizmet, inşallah çalışkan, terbiyeli, tok gözlü, namuslu, sadık, doğru bir aşçı bulunduğu zaman kat' i surette bitecek iş"olduğu için profesör bey pek şikayet etmiyordu.

Sadiye Hanım' a gelince o da kendine göre birçok mazeretler bulmuştu:

- Ne yapalım cezadır çekecek: Çifte çifte hizmetçiler kullanacak kadar para kazanaydı elbette böyle olamazdı..

Ne diyelim: Ucuz etin yahnisi tatsız olur. Bizim verebileceğimiz para ile tutulabilecek hizmetçi ya hırsız olur ya arsız...

(Reşat Nuri Güntekin, Salgın& Madalyonun Ters Tarafı, s. 81- 82)

Eskiler boş yere "Ucuz etin suyu kara olur"dememişler. Aha, bu boyu devrilesice gelin de cılk çıktı. Gelinlik etmedi bana.

(Gülten Dayıoğlu, Geride Kalanlar, s.140)

2921. Ucuz satan tez satar.

Ucuz malın alıcısı çok olacağından düşük fiyatla mal satanlar ellerindeki malları çok çabuk tüketirler.

2922. Ucuzdur vardır illeti, pahalıdır vardır hikmeti.

Bir malın ucuz ya da pahalı olmasının nedenleri vardır. Bol bulunan, kullanışsız, modası geçen, sağlam olmayan mallar ucuz olurlarken az bulunan, kullanışlı, yeni çıkan ve sağlam mallar da pahalı olurlar.

Eskiden sık kullanılan bir deyiş vardı. Sanırım İngiliz kökenlidir "Ucuz mal alacak kadar zengin değilim."Yani ucuz mal; dayanıklı olmadığı, çabuk eskiyeceği için, aslında uzun vadede daha pahalıya geliyordu. Lafın yerlisi de şöyledir "Pahalıdır, vardır bir hikmeti; ucuzdur, vardır bir illeti."

Gayet mantıklı değil mi?

Ancak bu sözün, modanın daha yavaş değiştiği ve üst sınıflara has bir etkinlik olup halka inmediği bir döneme ait olduğu ortaya çıktı.

(Emre Aköz, Sabah Gazetesi, 20.10.2003)

2923. Uçan şahin eski yuvasına dönmez.

Kişiler güçleri ve başarıları arttıkça eski yaşamlarına dönmeyi düşünmezler.

2924. Uğursuzun yüzüne bakma, kırk gün işin rast gitmez.

Uğursuz kimselerle dost olanların işleri rast gitmez. Bu kişilerden uzak durmakta yarar vardır.

2925. Ulu beylerin kağnısı tavşan avlar.

Bilgili, becerikli, varlıklı kimseler en olumsuz şartlarda bile istediklerine ulaşmayı başarırlar.

2926. Ulu kuşun kısmeti ayağına gelir.

Büyüklere, bilgi ve becerisiyle kendini kanıtlamış kimselere herkes saygı gösterir ve bu kişilerin istekleri hemen yerine getirilmeye çalışılır.

2927. Ulu sözü dinlemeyen, uluyakalır.

Büyüklerin sahip oldukları deneyimlerden yola çıkarak verdikleri öğütlere kulak asmayan kimseler türlü sıkıntı ve güçlüklerle karşılaşıp acılar içinde yaşarlar.

Sonunda büyük sözü tutmaya karar verdim. Çünkü eski aklı erik atalar, "Ulu sözü tutmayan ulu kalır!"demiştir.

(Fakir Baykurt, Koca Ren, s.94)

2928. Ulular ile urgan çekişme.

Kişiler kendilerinden güçlü, bilgili ve varlıklı kimselerle mücadeleye girmemelidirler. Çünkü bu mücadeleyi kaybedip küçük duruma düşebilirler.

2929. Ulular köprü olsa basıp geçme.

Bilgi, deneyim bakımından üstün olan büyükleri hor görmemeli, her zaman onlara saygı gösterilmelidir.

2930. Ululara havuç / keşir ekenin yoğunu / kalını götüne gider.

Kendilerinden güçlü kimselerle işe girişen kişiler sonunda büyük zararlara uğrarlar.

2931. Umma Davut, gönlünü avut.

İnsanlar her istediklerine kavuşamayacaklarını bilip kendilerini sahip olduklarıyla avutmalıdırlar.

2932. Ummadığın çotuk / kütük araba devirir.
Ummadığın yar araba devirir.

Kimi önemsenmeyen olay ve durumlar kişilerin başlarına büyük dertler açabilir.

2933. Ummadığın delikten tilki çıkar.

Kişiler, hiç ummadıkları yerlerde tehlikelerle karşı karşıya kalabilirler. Bu nedenle her zaman her şeye karşı önlemler alınmalıdır.

2934. Ummadığın keçiden bir batman yağ çıkar.

Kimilerine önemsizmiş gibi gelen şeylerden beklenmedik yararlar sağlanabilir.

2935. Ummadığın taş baş yarar.

Değer verilmeyen, elinden iş gelmesi beklenmeyen kişiler de zaman zaman başarılı olabilirler.

"Yahu Bayram, senin oğlan...""Ummadığın taş baş yararmış...""Senin oğlan şairmiş öyle mi Bayram?"Oğlunun çalışkan olduğunu biliyor, "yazar"deseler onu da anlar; ama "şair"in anlamını bir süre kavrayamadı.

(Fakir Baykurt, Kara Ahmet Destanı, s.183)

2936. Una dökülen yağın zararı yok.

Bir iş ortaya konulurken gereğinden fazla yapılan harcamalar eğer bir işe yarayacaksa bu durum pek fazla dikkate alınmamalıdır.

2937. Unun çoksa çörek et, yağın çoksa börek et.
Unun çoksa bazlama ye, yağın çoksa gözleme ye.

Kişiler ellerindeki mallardan hangileri çoksa o malları kullanırken kısıntı yapmaya gerek duymazlar.

2938. Ustanın çekici bin altın.

Bilgi ve deneyimleriyle kendilerini kanıtlamış ustalar, kimi olmaz denilen işleri küçük bir dokunuşlarıyla olur kılarlar.

Gözden kaçar mı, diye korktuğum bir diğer yazıyı da söylemeden edemeyeceğim. «Ustanın çekici bin altın"meselini bilir misiniz?

Sonyıllarda Küba'yailgiduyanmeslektaşlarımızoldu. Davetligittiler, belkigeçer-

kenuğradılar,hediyepurokutularınıpeksevdiler...İzlenimlerininereden venasıledindiler bilemem,amayazılarındahemenhepsiCastro'nunKüba'sınınasılöveceklerinibilemediler. Ben etmeyin, dedikçe; Castro'yu alçak Amerika'ya kafa tutan kahraman komünist olarak pek beğenenler, bana da demediklerini bırakmadılar. (Benim okurlarımdan bazıları da...)

(Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 11.01.2007)

2939. Utanma pazar, mideyi bozar.
Utanma pazar, dostluğu bozar.
İşkilli pazar, mideyi bozar.
Hileli pazar, mideyi bozar.
Örtük pazar, ara bozar.

Aralarında alış veriş ilişkisi olan kimselerin birbirlerine açık ve dürüst davranmamaları anlaşmazlıklara ve sonuçta işin bozulmasına neden olabilir.

Hacı Mesut sokak kasabasının üstündeki yaldızlı boynuzu gördü. Sanki bundan sevinmiş gibi bir de gülümsemez mi! Sonra da kafasını içeri sokup, kafesi sürdü, perdeyi indirdi.

-A kardeş, herifte utanma arlanma yok ki... Utanma pazar, mideyi bozar. Bir de üstelik gülüyor.

-Suratına tükürsen, yarabbi şükür diyecek.

(Aziz Nesin, Mahallenin Kısmeti, s.38)

2940. Uyku, uykunun mayasıdır.

İlk gelen uyku daha uzun sürecek uykunun tetikçisi olur. Kişiler uyudukça daha çok uyumak isterler.

Aslında kişi bedenini nasıl alıştırırsa öyle gider. "Uyku uykunun mayasıdır" derler. Sözlükte açıklaması şöyle: Bedene gelen ilk uyku, daha uzun bir uykunun mayası olur. İnsan uyudukça uyuyası gelir. Buna uyku uykuyu çeker de diyebiliriz. Buradan yola çıkarak yemek yemeği çağırır. Tabii bu çekim olumlu işler için de geçerlidir. Yazmak yazmayı, okumak okumayı, çalışmak çalışmayı, yürümek yürümeyi vd. tetikler.

(Remzi İnanç, Evrensel Gazetesi, 27.07.2008)

2941. Uykusuz baş yastık istemez.
Uyku yastık istemez.

Uykusu gelen insan uyumak için ayrım yapmadan her hangibir yere yatar.

Atlar yürüdü. Küçük amca, büyükanayla konuştu:

-Şu Kanlıpınarı geçsek, gerisi selâmet!

Anası, kucağında Bekir, başını arabanın tahta kenarına dayamış, sızmış kalmıştı. Aç katık istemez, uyku yastık istemez...

Fikret Kanlıpınarı düşünüyordu. Küçük amcanın ürperek konuştuğu bu pınar neye kanlı oluyordu? Kanlıpınarı düşünürken uyuya kalmıştı.

(Reşat Enis, Despot, s.14)

2942. Uyumakla yol alınmaz.

Uyumakla menzile varılmaz.

Kimi işler çalışıp emek verilmeden gerçekleştirilemez.

2943. Uyuyanın üstüne kar yağarmış.

Kişiler uyurken iyi örtünmelidirler.

Annem "Hadiyin!"deyince dağılırdık odaya. Herkes yerinde bekleyen büyük oyunun gereçlerini çıkarırdı. Cin mısırlarının gevrek patlamaları içinde birden beliren uykumuzu engelleyip sonuna dek dayanırdık. Bizi soba yanan odada yatırırlardı. Ama soymadan. Tam tersini, biraz daha giydirip. Gece uykuya vardıktan bir süre sonra evin kol vermiş ahşap örgülerinden soğuk dalardı odaya... Sabahları "Ya,"derdi annem, "bir de, yeter yeter diye diretirsiniz. Uyuyanın üstüne kar yağar."

(Füruzan, Kuşatma, s.30)

2944. Uyuz kaşınsa kanı çıkar, kaşınmasa canı çıkar.

Kavgacı kimseler başkalarına sataştıklarında zarar görebilirler ancak onlar için asıl dayanılmaz olan kimseye sataşmadan yaşamaktır.

2945. Uzak yeri urganla ölçme.

Zor işler yetersiz malzemeyle yapılmamalıdır. Ancak gereken biçimde yapılırsa işten verim alınabilir.

2946. Uzun, ne tadın var ne tuzun.

Uzun, ne tadın var ne tuzun, kısa usa, orta muhabbet arta.

Her şey kararında yapılırsa kişilere yarar sağlar.

Ü

2947. Üç gecelik ayı herkes görür.

Tamamen ortada olan şeyleri herkes fark eder. Önemli olan kimsenin farkına varmadığı şeyleri görebilmek, anlayabilmektir.

2948. Üç göç, bir yangın yerini tutar.
İki göç bir bozgun yerini tutar.

Yaşanılan yerden başka bir yere taşınırken kimi eşyalar kırılır veya kaybolur. Taşınma sayısı arttıkça eşyalar sanki yangından zarar görmüşe dönmeye başlarlar; zarar büyük olur.

Baykal, gıda toptancılarının çok önemli bir kamu hizmeti yaptıklarını belirterek, "Taşınmalar nedeniyle bir türlü kök salamadığınızı biliyoruz. Üç göç, bir yangın derler. Buralarda sıkıntı varsa, Türkiye'yi de etkisi altına alır. En temel sorun olarak enflasyonu görüyoruz. Yeni hükümet, indireceğiz diye geldi, ama enflasyon yüzde 70'ten yüzde 100'e çıktı. Gündemdeki vergi kanununa sizin pencerenizden bakıyoruz. Komisyonlarda çoğunluk iktidar partilerinde. Ama, Genel Kurul'a geldiğinde elimizden geleni yapacağız" dedi.

(Hürriyet Gazetesi, Ekonomi Sayfası, 13.03.1998)

2949. Üç kuruşluk eşeğin beş paralık sıpası olur.

İşi yaramaz kimselerin ya da araçların ortaya çıkardıkları işler de değersiz olur.

2950. Üçlenmemiş eken, olmamış biçer.

Bir işe yeterli koşullar sağlanmadan başlanırsa, o işten verimli sonuçlar alınmaz.

2951. Ülfet kuvvet bulunca, külfet ortadan kalkar.
Ülfet kuvvet bulunca, külfet aradan kalkar.

Kişiler arası bağlar ne kadar güçlenirse zorlukların üstesinden o kadar çabuk gelinir.

2952. Ümit ile geçinen açlıkla ölür.
Ümit ile yaşayan mihnet ile can verir.

İsteklerinin gerçekleşmesi için bir şey yapmayan, yalnızca bunu ümit eden kimselerin elleri boş kalır. Bu kimseler çalışmadıkları için yaşam koşulları da güçleşir.

2953. Ün lazım değil un lazım.

Ün sahibi olmak kişilerin sosyal yanlarını tamamlasa da yaşamlarını sürdürmelerine yetmez. Yaşamda kalabilmek için fiziksel gereksinimlerin de giderilmesi bunun için de gereken yiyeceklerin sağlanması gerekir.

2954. Ürkütme tavşanı, yiğit edersin.
Ürkütme kediyi, arslan edersin.

Zayıf, güçsüz kişiler tehlikeyi sezdiklerinde hiç beklenmedik biçimde güçlü tavırlar sergileyebilirler.

2955. Ürümesini / Havlamasını bilmeyen köpek / it, sürüye kurt getirir.
Ulumasını bilmeyen köpek, sürüye kurt getirir.
Yavaş köpek sürüye kurt getirir.
Yavuz it üre üre ağıla kurt düşürür.

Ölçülü ve yerinde konuşmayı ve davranmayı bilmeyen kimseler hem çevrelerindekileri güç durumda bırakırlar hem de kendi başlarına iş açarlar.

Kim, neresinden, nasıl bakar ve nasıl yorumlarsa yorumlasın! Bu işler artık tahammül sınırlarını aştı! "Ürümesini bilmeyen it, yürümesine kurt çağırır"diye bir atasözümüz var! Demek ki bu ürümesini bilmeyen itler, bu atasözünden de habersizler ki böyle pervasızlaştılar!

"Eyüp'te asker uğurlamak için şehirlerarası otobüs terminaline gitmeye çalışan konvoya bir grup, taş ve sopalarla saldırdı. Konvoyda bulunan 1'i çocuk 3 kişi, sıçrayan cam kırıkları ve atılan taşlarla yaralandı./.....ellerinde sopa ve taşlar olan yaklaşık 40 kişilik bir grup PKK terör örgütü sempatizanı konvoyun yolunu kesti."(haberturk) İtin ölümü geldiğinde cami duvarına siğermiş! Bunlar bu fiili yapıyorlar!

(Mustafa Aslan, Yeniçağ Gazetesi, 28.05.2008)

2956. Ürümeyen iti kapıya koymazlar.

Kötü karaktere sahip olsalar da sesi çıkmayan, her denileni yapan kişileri kimse dışlamaz, kendi yanlarında tutmaya çalışırlar.

- Sizin de, benim de kısmetim bu kadarmış, dedi. Bu dünyada iki günül bir olursa samanlık seyran olmuyor. Nasıl bak derlerse öyle bakacaksınız. Bekçi gavurundan çıktı bu iş, dersiniz. Ona da bir diyeceğim yok. Sizin de olmasın.. Niye ki? Çünkim ürmeyen iti kapıya koymazlar.. O da derbederliğini itlikle sürdürecek.. Başka çaresi yok.. Rezilliğin hepsi bir lokma ekmete kilitleniyor.. Eksik, artık hakkınızı helal edin..

(Abbas Sayar, Dik Bayır, s.164)

2957. Üşenenin / Erinenin oğlu kızı olmazmış.
Utananın oğlu kızı olmazmış.

Tembel, utangaç kimselerin ne doğru bir işleri ne de malı mülkü olur. Utangaç ve üşengeç davranan kimseler çocuk sahibi bile olamazlar.

Kazmaları, kürekleri ufak, kazılıp atılacak toprak ise "dağ"gibi önlerinde. Gerçi boylu büyük tepeler yok. Ama kaza kaza ta demiryoluna ulaşacaklar. Orayı da geçip kındıralıklara varacaklar. "Haydin bakalım haydiiin üşenmeyin! Üşenenin oğlu kızı

olmazmış!"

(Fakir Baykurt, Köygöçüren, s.287)

2958. Üşüntü köpek mandayı paralar.

Küçük ancak sayıca çok olan güçler birleşince umulmadık büyük bir güce dönüşebilirler ve güç hatta olanaksızmış gibi görünen bir işin üstesinden gelebilirler.

2959. Üvey öz olmaz, kemha bez olmaz.

Bir üvey anne ne kadar şefkatle ya da sevgiyle yaklaşmaya çalışsa da çocuk için öz annesinin yerini tutamaz. Üvey çocuk da ne kadar sevilirse sevilsin öz evladın yerine geçemez. Doğası kötü olan kimselerden de iyi davranışlar beklenemez.

2960. Üveye etme, özünde bulursun; geline etme, kızında bulursa.

İleride öz çocuklarına kötü davranılmasını istemeyen anneler, bugün sahip oldukları üvey çocuklarına iyi davranmalıdırlar. Kayınvalideler de kızlarının gelecek-lerini düşünerek gelinlerine olumlu ve ılımlı yaklaşmalıdırlar.

2961. Üzüm bağda, bağ dağda.

Bir işten olumlu sonuçlar alınmak isteniyorsa iş için en verimli yer saptanmalı ve iş orada yürütülmelidir.

2962. Üzüm hırsızı güzün belli olur.

Kimi işlerde kayıplar işin devam ettiği sürece değil, iş bittikten sonra yapılan hesaplarda belli olur.

2963. Üzüm üzüme baka baka kararır.

Yakın ilişkilere sahip olan kimseler, zamanla birbirlerini etkilerler ve karşılıklı huylarını almaya başlarlar.

Ortalıkta ahlâkî ve sosyal fenalıklar, akıl almayacak derecede iyiliklerden baskın ise, o tarafa dönmemiz tabiîdir. Üzüm üzüme baka baka kararır, derler. Bir çocuğu sokak arkadaşlarının yanında bırakınız. Arsız, hayasız, yalancı olur ve daha fena huylarla huylanır.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Can Pazarı, s.47)

2964. Üzümü elde gör, çöpünü yerde gör.

İyi, güzel ve işe yarar şeylere değer verilir.

2965. Üzümünü ye de bağını sorma.
Meyvesini ye de ağacını sorma.
Meyvesini ye de ağacını arama.
Yemişini ye ağacını sorma.

Kişiler, kendilerine sunulan ikramların nereden ve nasıl geldiğiyle ilgilenmemeli, ikramdan olabildiğince yararlanmaya çalışmalıdırlar.

... Kahve içicen mi kahve? İstersen Boğaziçi cigaram da var!

- Nerden esti?

Kaptandan demeyi uygun bulmadığı için:

- "Üzümünü ye bağını sorma"Başefendi! Dedi.

(Orhan Kemal, 72'nci Koğuş, s.88)

Nasıl bir ev orası? Kevser'in işi ne orada? İsminin madam Serkis olduğunu güç bela öğrendiğim kadın -soydaşı kadınların aksine -gayet az konuşur, sıkı ağızlı, galiba tembihli. Gene de soruyorum.

-Üzümünü ye de bağını sorma demişler?... Evi satın alacaksın? Yoksa vergisini tarh edeceksin?...

(Refik Halit Karay, Sonuncu Kadeh, s.167)

V

2966. Vadesi yetmişe çare yoktur.

Her insanın bir yaşam süresi vardır. Bu süre dolduğunda kişiler ne yaparlarsa yapsınlar ölümlerini erteleyemezler.

2967. Vakıf mal kimseye mal olmaz.

Devlete ait olan malları kişiler kendi kafalarına göre sahip olamazlar. Gereken bedelleri ödemeden bu malları sahiplenmek suçtur.

2968. Vakit, nakittir.

Zaman çok değerlidir, onu boşa harcamamak gerekir.

İçeride, yerden bir metre kadar yükseltilmiş bir yatak çarpıyor hemen gözüme. "Şunun üzerine uzan, hemen başlayalım istersen," diyor Adrian. "Vakit nakittir!"

(Burak Eldem, Seni Tılsımlar Korur, s.379)

Ben götüreceğim yok ben götüreceğim. Vakit geçiyor, bizler için vakit nakittir, ayırayım dedim, vay sen misin! Bu sefer de birbirlerini bırakıp benim üstüme çullanmazlar mı?

(Mehmet Seyda, Yanartaş, s.53)

2969. Vakitsiz açan gül tez solar.
Vakitsiz açan çiçek boy atmaz.
Vakitsiz gül açılmaz.

Her iş zamanında yapılmalıdır, zamansız yapılan hiçbir işten verim ve başarı alınamaz

2970. Vakitsiz öten horozun başını keserler.
Erken öten horozun başını keserler.
Vakitsiz öten horozun boynunu vururlar.

Zamansız ve yersiz yapılan işler bazen insanların başına olmadık işler getirebilir, bundan büyük zararlar çekilebilir.

Geçen yıldan bu yana huyu değişmişti kızın. Para filan verdiği yoktu. Yani biti kanlanmış, gözü açılmış, aklı başına gelmişti. Demek ki vakitsiz ötmeye başlamıştı... Vakitsiz öten horozun'sa boynunu vurmak vaciptil

(Orhan Kemal, Vukuat Var, s. 128)

2971. Vaktine göre sıçan deliği bin altın olur.

Bazı durumlarda çok kötü ve değersiz mekanlar bile onlara olan gereksinimden dolayı çok pahalı ve değerli olabilir.

2972. Var akar, yok bakar.

Varlıklı kimselerin istedikleri her şeyi elde etmeleri kolaydır. Bu nedenle harcamaları da çok olur. İmkanları olmayan yoksul kimseler ise sahip olmak istedikleri şeylere ancak uzaktan bakarlar.

2973. Var eli titremez.

Varlıklı insanların harcarken sıkıntısı ve büyük kaygıları olmaz; harcamalarını gayet rahat bir şekilde yaparlar.

2974. Var evi kerem evi, yok evi verem evi.
Var evi kerem evi, yok evi elem evi.

Varlıklı evler saygın ve rahattır; ancak yoksulluk ve yoksunluk içerisindeki evler ise sıkıntılı ve huzursuzdur.

İsmail Ağa:

- Para parayı kazanır, dedi, Kâhya, bu çatma tezgâhını kurarsa İstanbul'un sayılı zenginlerinden olacak.

Sonra kızına mânalı mânalı baktı:

- Kızımız da rahata kavuşacak

Rana:

- Ben dedi, bu evde, sizin yanınızda rahatsız değilim ki...

İsmail ağa, hikmet beyan ediyormuş gibi bir eda takındı:

- Öyle kızım ama var evi kerem evi, yok evi verem evi derler. Suyu istediğin kadar döv ne çıkar? Ama sütü döğersen yağ çıkar. Bizim ev Feyzullah Kâhyanın evine benzer mi?

(Refi' Cevad Ulunay, Eski İstanbul Yosmaları, s.51-52)

2975. Var ne bilsin yok halinden.

Varlıklı kimseler yoksulların nasıl geçim sıkıntısı içinde olduklarını bilmezler, onların durumlarını anlamazlar, herkesi kendileri gibi sanırlar.

2976. Var varlatır, yok söyletir.

Varlıklı olmak kişilerin daha güçlü olmalarını, var olanın üstüne daha çok katmalarını sağlar. Yoksulluk ise kişilerin sürekli yakınmalarına yol açar.

2977. Vara var, yoka yok denir.

Kişiler ne kadar varlıklıysalar, o kadar saygı ve destek görürler. Varlıklı olmayan kişiler ise ne zaman yardım isteseler elleri boş dönerler, kimse onlarla ellerindekini paylaşmaz.

2978. Vardı bağım malım, gelirdi kardeşlerim; tükendi yağım balım, gelmiyor kardeşlerim.

Varlıklı iken insana herkes gelir, ona değer verir; ama malları tükenip yoksul olunca en yakın akrabaları hatta kardeşleri bile yanına uğramaz olur.

2979. Varını veren utanmaz / utanmamış.
Varını veren utanmaz, baldızını alan yad olmaz.

Kendisinden yardım isteyenlerle elindekileri paylaşan kimseler bunun az olmasından utanç duymamalıdırlar. Çünkü yapılan iyiliğin azı da çoğu da değerlidir.

Ama okuldaki masa küçük!" "Bacağıda biraz sallanıyor!" dedi Rıza. "Ama bulunan o! Varını veren utanmaz! Gidip getirelim..."

(Fakir Baykurt, Kaplumbağalar, s.231)

2980. Varışına gelişim, tarhana aşına bulgur aşım.
Gelişine gidişim, tarhana bulgur aşım.
Alışına verişim, tarhana bulgur aşım.

Kişiler, karşısındakilere ne kadar değer verip ne kadar samimi davranışlar gösterirlerse, o ölçüde değer ve samimiyet bulurlar.

Dertleşiyoruz üzüm yiyerek... Salatalıkları kasabadaki değerine göre veriyorlar, ama acurları armağan ediyorlar. -Ben de altında kalmıyorum doğrusu. Her yaz gelirken onlara kentten iplik, tığ, boya vermeyen nakış ipliği falan getiroyurum. Gelişine gidişim, tarhana bulgur aşım. Doğrusu bu!-

(Nezihe Meriç, Toplu Öyküler 2, s.149)

2981. Varlığa darlık olmaz.
Varlığa zorluk olmaz.

Varlıklı insanlar ekonomik olarak pek dara düşmeyeceklerinden dolayı büyük sıkıntıları olmaz.

- Umur görmüş bir hanım.

- Bak, orası belli.

- Bu sokakta yapabilecek mi?

- Sırt giydiğini ağız alıştığını ister.

- Varlığa darlık olmaz, Şehzade... Paşa kızıymış!

- Halceğizini bir de ona sormalı.

(Güngör Dilmen, Aşkımız Aksaray'ın En Büyük Yangını, s.20)

2982. Varlığınla varlık satma.

Kişiler ellerindeki varlığa güvenip başkalarını küçümsememelidirler. Çünkü günün birinde ellerindekini kaybedip küçük gördükleri kimselere muhtaç olabilirler.

2983. Varsa aşın rahattır başın.
Varsa aşın rahattır başın, yoksa aşın dardadır başın.

Yiyecek yemeği ve maddi gücü olan insanların tasaları olmaz.

2984. Varsa hünerin, var her yerde yerin; yoksa hünerin, var her yerde yerin.

Becerikli ve yetenekli insanlar her toplumda kendilerine saygın bir yer bulurlar; ama yeteneksiz olanlar için durum tam tersidir, onlar da bu durumlarına üzülmelidirler.

2985. Varsa pulun, herkes kulun; yoksa pulun, dardır yolun.
Var mı pulun, herkes kulun; yok mu pulun, dardır yolun.
Paran varsa cümle âlem kulun; paran yoksa cehennemdir yolun.
Paran varsa cümle âlem kulun; paran yoksa tımarhane yolun.
Paran var ise celep kulun paran yok ise han tuman yolun.
Varsa pulun Halep'tir kulun, yoksa pulun han tuman yolun.
Malı olmayanın dostu olmaz.

Para ve ekonomik gücü olanlara karşı herkes saygı gösterir; ama parası olmayan insanlara hiçbir değer verilmez.

Her bir yerde geçerli olan, güçtür. Paradır. Var mı pulun, dünya kulun. Yok mu pulun, cehennemdir yolun.

(Erol Toy, Toprak Acıkınca, s.299)

2986. Vasiyet ölüm getirmez.

Vasiyetin yakınlara bildirilmesiyle hemen ölünmez.

- Canım yoluna kurban... Vasiyet ölüm getirmez derler, bize senden sonra kimlerin senin yolunu, izini güdeceklerini bildirmedin.

Taptuk Sultanda cevap yok... Hatta sadece bir nur hâlesi içinde ışıldayan çehresinde belirli bir celâl ruzgarı da esiyor...

- Herkesin sevdiği ademler böyle şeyleri merak etmiyorlar diye usulca cevap veriyor ve susuyor. Sıkı sıkı, koyu koyu susuyor.

(Nezihe Araz, Dertli Dolap-Yunus Emre'nin Hayat Hikâyesi, s.251)

2987. Ver elindeki sapı, git dolan kapı kapı.

Elindeki nesneyi birilerine borç da olsa veren kişi bunun zamanında geriye getirilmemesinden dolayı geriye alabilmek için peşine düşerek sıkıntılar yaşar; bunun için de eldeki mal her isteyene verilmemelidir.

2988. Ver elindekini ellere, sonra vur başını yerlere.

Elindekileri hesapsızca birilerine verenler, o verilenin zamanında ve sağlam olarak geri dönmemesinden dolayı çok pişman olabilirler.

2989. Ver yiğidi yiğide, Mevlâ rızkını yetire.

Dürüst, çalışkan, güçlü, ahlaklı kimseler ilişkilerinde ne kadar sorunlarla karşılaşırlarsa karşılaşsınlar, Tanrı onlara yardım elini uzatır. Bu kişilerle yakın olunmalıdır.

2990. Veren el dert görmez.

Eli açık, yardımsever kimseleri zorluk çekmez, herkesten saygı ve yardım görür.

2991. Veren eli herkes öper.
Himmeti âli olanın kıymeti efzun olur.

Yardımsever insanlar her yerde sevilip saygı görürler.

[...]Mahalli versiyon; çevir kazı yanmasın, mahalleli uyanmasın!...

İzleyiciler; Reha Muhtar'ın çocukları!

Bana kalırsa "Biri bizi düdüklüyor"un bir başka versiyonu!

Burada amaç namus belası değil. Rating "Hülya"sı!

Kaya'nın hiç işi yok da bu tuzağa düşecek. Ayrıca kimse tasalanmasın; veren eli herkes öper!

Bu şu demektir. Eli açık, iyiliksever kimselere herkes saygı gösterir.

Kaya da, Granit de...

Mika bile hallenir böyle durumlarda!

Tarihte bunlara çok rastlanır. Kadın bakkala gitmiş ha babam veresiye almış. Borç gırtlağa, bakkal kapıya dayanmış. Uzlaşmışlar!

Bir acı kahvenin kırk yıl hatırı vardır, derler doğrudur. Beylik numaradır. Eve gidilir, kahve içilir, fal kapatılır ne çıkarsa bahtına!... Dul çıkarsa şansına, kız çıkarsa vay anasına!...

(Osman Tanburacı, Akşam Gazetesi, 02.12.2002)

2992. Veren eli kimse kesmez.
Cömert eli kimse kesmez.

Kişiler, yardım gördükleri kimselere kötülük yapmayı düşünmezler, hatta onlara gelecek kötülüklere de engel olmaya çalışırlar.

2993. Veresiye şarap içen, iki kez / kere sarhoş olur.
Borca şarap içen, iki kez sarhoş olur.

İçki borç olarak içilmemelidir; çünkü parasını alacak olan esnaf kişinin sarhoş olmasını fırsat bilerek fazla para isteyebilir, borçlu kişi bu duruma düşmenin üzüntüsüyle bir kez daha sarhoş olur.

Kredi veya itibar denilen şeye pek ziyade güvenmemeli. İnsan bir kere böyle alıştı mı ekseriya uğradığı zararı hissedemiyor. "Veresiye içen iki defa sarhoş olur"lafı boş yere söylenmemiştir. Geçen gün yanımda bir Osmanlı lirası olduğu halde Tokatlıyan'dan içeri girdim. Bir akşam evveli orada yiyip içmiş, borcumu asmış idim.[...] hesabımı sordum. On dokuz dediler. Lirayı bastırdık. Garson paranın üst tarafını getirdiği esnada idi ki diğer garson elinde bir akşam evvelki borç pusulası olduğu halde arz-ı endam ederek, "Evvelki borcunuzu verecek misiniz"diye sordu. Derhal kırkbir kuruş suladık.

(Ahmet Rasim, Şehir Mektupları, s.58)

2994. Verip pişman olmaktan, vermeyip düşman olmak yeğdir.
Verip de pişman olmaktan, vermeyip de düşman olmak yeğdir.
Param seni vereyim de mi düşman olayım, vermeyeyim de mi düşman olayım? Vermeyeyim de düşman olayım.

İstenilen bir şeyi birilerine verdikten sonra geri alınamama gibi durumlardan pişman olunabilir; bundan dolayı da baştan vermeyerek kötü veya düşman olmak pişman olmaktan iyidir.

2995. Verirsen doyur, vurursan duyur.
Verirsen doyur, vurursan öldür.
Vurursan acıt, yedirirsen doyur.

Yapılan bir iş tam ve layıkıyla yapılmalıdır.

Bu vesileyle benim de TSE'den bir ricam var. Mesleklerin mensuplarını böyle madde madde tarif ettikten sonra, «Bu işte çalışacaklara verilecek ücret şu kadardan az olamaz"diye, o pek neşeli listenize bir madde daha ilave eder misiniz! Sevgili arkadaşım Nurullah Gezgin'in işadamlarına sık sık söylediğini işitirdim:

– İş teklifine karşınızdakinden ne istediğinizi anlatarak değil, ona ne vereceğinizi söyleyerek başlayın. Atalarımız Verirsen doyur, vurursan duyur, demişler... Bunu hiç unutmayın, derdi.

(Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 22.11.2005)

2996. Verirsen veresiye, batarsın karasuya.
Verirsen veresiye, gidersin batasıya.
Verme veresiye gider karasuya.
Verme malını veresiye, akar gider karasuya.

Veresiye mal satan veya veren insanlar bu malın geri gelmemesinden dolayı çok zor duruma düşebilirler; bundan dolayı da zor duruma düşmek istemeyenlerin mallarını veresiye vermemeleri gerekir.

Çevre köylülerde işleri veresiye istiyor. Birkaç kez Kuru Hasan: "Arpa buğday getirin ulan, bedava usta mı buldunuz!"Diye bağırdı. Sonra Ustaya dönüp: "Verme veresiye, gider Karasu'ya!..."diye çıkıştı.

(Fakir Baykurt, Onuncu Köy, s.218)

2997. Vermekle mal tükenmez.

Hesabını bilerek elindekileri başkalarıyla paylaşan kimseler hem kendilerininkini kaybetmezler hem de başkalarına yardımcı olduklarından günün birinde sıkıntıya düştüklerinde kendilerine maddi destek olabilecek dostlar kazanırlar.

2998. Vuran mı yiğit, vur diyen mi? – Vur diyen.

Emir altındaki kimselerin yaptıkları işlerin sonuçlarından onlara emir veren kimseler sorumlu olur.

2999. Vurma korkağa cesur edersin.

Yaptığı kötü bir şeyden ötürü çekindiği bir kimseden dayak yiyen kişiler, sonuçta alacakları cezanın ne olduğunu bildiklerinden bundan cesaret alarak rahat davranışlar göstermeye başlarlar.

3000. Vurmak da yiğitlik, kaçmak da.

İçinde bulunulan koşullara göre bazen vuruşmak yiğitliğin ölçüsüdür; ancak bazen de öyle durumlarla karşılaşılır ki o ortamdan uzaklaşmak, oradan kaçmak gerekir, bunu da başarabilmek bir tür yiğitliktir.

Karşı koyamayacağını anlayan Köroğlu, gendi gendine dedi ki: "Şu adama bir gürültü veririm, korkutursam ne âlâ. Yok baktım ki korkmadı, gendi gendime bir hamle yaparım. Onu da haylamazsa atım yürük, deper kaçarım. Vurmak da yiğitlik, kaçmak da..."deyip Kır Atın başını çekip yoluna devam etti.

(Hüseyin Bayaz, Köroğlu: Antep Rivayeti, s.174)

Y

3001. Ya evlat bir, ya ocak kör.

Soyun sürdürelebilmesi için en az bir çocuk sahibi olunmalıdır.

3002. Ya pek durmalı ya tek.

Kimi zaman çoğunluğun içinde yer almak kişilere kazanç sağlasa da kimi zaman yalnız olmak insanlara üstünlük getirebilir.

3003. Ya sırt üstü yat, ya kırk adım at.
Ya sırt üstü yat, ya kırk adım at. Yemekten sonra.

Kimi inanışlara göre yemek sonrası insanların sırt üstü yatmaları ya da kırk adım atmaları sağlıkları açısından yararlıdır.

3004. Yabancı koyun kenara yatar.

Yabancı bir ortama giren kişiler önceleri o ortama uyum sağlayamazlar ve de onlardan farklı davranışlar sergileyip uzak bir konumda yaşarlar.

3005. Yabancı köpek yedi mahalleden kovulur.

Yaşadığı ortama yabancı olan kimseler, o ortamda bulunanlar tarafından kimi zaman dışlanıp onlardan yardım göremezler.

3006. Yad elde beylik sürmeden, yurtta züğürt gezmek yeğdir.
Gurbette sultan olacağına yurdunda züğürt ol.

Kimi zaman insanların kendi yurtlarında yoksul bir hayat sürmeleri yabancı yurtlarda iyi yaşantı sürmelerinden daha iyi olur.

3007. Yağ acı olursa pilavı da acı olur.

Baştan belirlenen kötü yöntem ya da kullanılan yetersiz araç gereç, işin sonunun başarısız ya da verimsiz olmasına neden olur.

3008. Yağ ile yavşan, sirke ile tavşan.

Malzemenin yerinde ve bol kullanılması en kötü tatları bile lezzetli hale getirir.

3009. Yağ yiyen köpek tüyünden belli olur / bellidir.
Yal yiyen köpek tüyünden belli olur / bellidir.

Durumu iyi olmadığı halde yüksek yaşam koşullarına ulaşan kişiden şüphe edilir. Bu kişi yanlış işler yapıyor olabilir.

İyi beslenenlerin görünüşü de sağlıklıdır.

"Yağ çalan köpek tüyünden belli olur."derler.. Bodrum'un huysuz köpekleri de adam seçmelerinden.. Bu köpeklerin ortak özelliği okuryazar olmamaları.. Sadece havlamaları.. Bu sayede köşe yazarı olamıyorlar.. Yine de tırsıyorum bunlardan..

Bodrum bu sene erken bitti.. Sezonun bitip bitmediği Bodrum köpeklerinin hallerinden belli olur.. Sezon açıkken, insan selleri bir oraya bir buraya akarken köpekler şaşkın, bezgin, aşırı beslenmenin ataleti içindedir.. Ne zaman ki insanlar seyrekleşir.. Turist dediğin koca bir çarşının üç lokantasını ancak doldurur.. O zaman Bodrum köpeklerine bir cevvallik gelir.. "Bu şehrin asıl sahibi biziz.."rüzgârı estirirler..

(Selahattin Duman, Vatan Gazetesi, 26.09.2003)

3010. Yağına göre tavası, kuyusuna göre kovası.

Kişiler kullanacakları nesneleri seçerken sahip oldukları şeylere uyabilecek, verim alabilmelerine yardımcı olabilecekleri tercih ederler.

3011. Yağına kıymayan, çöreğini kuru yer.

Yapılan işten yarar sağlanması için kimi şeylerden ödün vermek gerekmektedir. Böylece sonuç daha verimli olur.

3012. Yağma hacının böreği yağından yenmez.

Yağma ve talanla elde edilen bir malın insanlara pek yararı olmaz.

3013. Yağmur diner, su durulur.

Kimi kötü olayların sonrasında işler yoluna girebilir. İnsanlar bu nedenle karşılaştıkları her sorunda karamsar bir tutum takınmamalıdırlar.

3014. Yağmur yağdıracak bulut uzaktan bellidir.

Kimi zaman bazı belirtiler; kişiler veya olaylar hakkında ipuçları verir.

3015. Yağmur yağsa kış değil mi? Kişi halini bilse hoş değil mi?

Kişiler ne olduklarının, hangi konumda bulunduklarının farkında olurlarsa, hem kendilerini olumsuzluklardan uzak tutarlar hem de ortaya çıkacak sonuçlar daha hayırlı olur.

Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi'nin, Amerikan, İngiliz, Alman ve İtalyan katkılarıyla düzenlediği beş günlük "Yolsuzluk ile Savaşım Stratejileri" başlıklı uluslararası sempozyumun son oturumundan çıkmıştım. "Yolsuzluk"la mücadele üstüne kafa yorup "şemsiyesizlik"in sonuçlarını hiç düşünmemiş olmanın sonuçlarını iliklerimde hissettim. Bu yüzden, ertesi gün (yani dün) gazetede "Yağmur geliyor"haberini görmek üzerimde rutubet hissiyatı yarattı.

Medya, neden böyle yapıyordu? Yağmur gelip sırılsıklam ettikten sonra "yağmur geliyor"diyordu? "Yağmur yağsa kış olur, kişi halin bilse hoş olur"demeyip kaleme, kağıda, bilgisayara, ekrana sarılanlar durmadan fetvalar veriyor, başımızdan "yağmasa da gürler"şahsiyetler eksik olmuyor, bu arada "yağmur yağarken küplerini dolduranlar"çoğalıyor, "kerpiççi ağlıyor"ve biz, sokaklarda "yağmurdan kaçarken doluya tutuluyor"duk hep. Bunlar olup bittikten sonra, bir önceki durum için "yağmur geliyor"haberleri konuluyor, yağmur yorumları yapılıyordu.

(Umur Talu, Milliyet Gazetesi, 05.10.1997)

3016. Yağmur yağsın da varsın kerpiççi ağlasın.

Kimi zaman zarar görülebilecek bir durumdan yarar sağlayan kişiler çoğunluktaysa zarar görecekler göz ardı edilir.

Al sana yağmur altında sosyal içerikli bir tartışma konusu.. Sen Laila'ya giden bir müşterinin o gece içinde harcadığı para ile on kamyonun yıllık vergisinden fazlasını ekonomiye kazandırdığını savun.. O da ana avrat küfür etsin.. Fikirler çarpışsın.. Yüzlerce çiçek açsın.. Hava şartları yüzünden kalıp seyredemedim.. Yaklaşık bir buçuk saat dışarıda kaldım.. Arabadan iki kez indim.. Toplam yirmi metre yürümedim.. Eve döndüğümde on altı yıllık Clark marka kunduralarım su ile dolmuştu.. İstanbul'un gerisi ne yaptı bilmiyorum.. Vardır bunda da bir hayır.. Nasıldı o laf? "Yağmur yağsın da varsın kerpiççi ağlasın..." demişlerdi galiba..

(Selahattin Duman, Vatan Gazetesi, 08.10.2004)

3017. Yağmurda düşmanın koyunu, dostun atı satılsın.

Kişiler kötü durumlardan düşmanlarının değil dostların kazanç sağlamasını isterler.

3018. Yahudi'yi öldürmektense korkutmak yeğdir.

Her zaman insanları yola getirmek için ille de onlara çok fazla zarar vermek gerekmez. Bazen küçük uyarılarla da onları istediğimiz duruma getirebiliriz.

3019. Yakına erinen uzağa gerinir.

Kısa zamanda ve az bir emekle yapacağı bir işe üşenen kimseler daha fazla zaman ve emek harcayacakları işlerden olabildiğince uzak dururlar.

3020. Yal vakti itten, yem vakti attan sakınmalı.

Aç kaldıklarında yalnız kötü kişilerden değil iyi kişilerden de her türlü kötülük gelebilir.

3021. Yalan dinlemek söylemekten güçtür.

Yalan söylemekten çekinmeyen kimselere dahi bir şeyin yalan olduğunu bile bile dinlemek zor gelir.

3022. Yalan ile iman bir yerde durmaz.

İnancı tam olan kimseler yalandan uzak dururlar. Sözlerinde ve davranışlarında doğru yoldan sapmazlar.

3023. Yalan olmazsa yemin olmaz.

Bir kişi ısrarla bir şey hakkında yemin ediyorsa, söylenen şeyden şüphe etmek gerekir. Çünkü o kişiler doğru olanı ispatlayamadıkları için yapabildikleri tek şey yemin etmektir.

Malum ya, zaman devir değişti. Her şey seksen türlü kılığa girdi. Hilekarlık her işimize karıştı. Zaten kız alışverişinde öteden beri yalan söylemek adettir. "Yalan olmazsa, yemin olmazmış..." derler.

(Orhan Mithat, Şişli Hayatı, s.177)

3024. Yalan söyleyen unutkan olmamalı.

Yalan söyleyen kişiler, yalanları ortaya çıkıp kötü durumlara düşmemek ve kendilerini kurtarabilmek için söyledikleri yalanları akıllarında tutmaları gerekir.

3025. Yalan var ki gerçekten yeğdir.

Kimi zaman gerçekler insanlara daha fazla acı verebilir. Bu durumlarda söylenen yalanlar kişiler için daha hayırlı sonuçlar ortaya çıkarabilir.

3026. Yalancı kim? İşittiğini söyleyen.

Her duyduğuna inanıp bunların gerçekliğini araştırmadan başkalarına aktaran kimseler kimi zaman bu söylenenlerin doğru olmadığı durumlarda yalancı konumuna düşerler.

3027. Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış.

Yalancılıklarıyla tanınmış kimseler başlarına kötü bir şey geldiğinde doğruyu söyleseler de onlara kimse inanmaz.

"Yalan söyleme alışkanlığını sürdürürsen ummadığın pisliklerle karşılaşırsın" dedi Naci, öğüt veren bir bilge tavrı takındı.

"Adın bir kere yalancıya çıktı mı kıçını ateşe koysan kimseyi inandıramazsın. Ne diyor annen: - Yalancının evi yanmış da kimse inanmamış."

(Muzaffer Buyrukçu, Dar Sokaklardaki Duman, s.18)

3028. Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.
Hilekarın mumu yatsıya kadar yanar.

Er geç her yalan gün yüzüne çıkar. Yalanlar uzun süre saklanamaz.

Siyasal yalanın belleği güdüktür. Şimdi söyleneni hemen şimdi unutur. Şimdi gerçek diye sunduğunu, hemen şimdi yalanlar.

"Yalancının mumu yatsıya kadar yanar"derler. Bu söz yanlıştır. Yalancının mumu kıyamete dek yanar. Yalan, bir saat süresince bile yansa, işini görmüş bitirmiştir.

(Halikarnas Balıkçısı, Sonsuzluk Sessiz Büyür, s. 212)

-Amma ağzı kalabalık adamsın! Söylediklerin düzen midir? Yoksa yapmağa gücün yeter mi?

-Yalancını mumu yatsıya kadar yanar, aslanım. Kande ise yatsı ezanı okunacak.

Sarı Mehmet:

Hay Şaki! Dedi. Ne de hazır cevapsın! Gözlerin de saat rakkası gibi oynuyor.

-Elbette oynar, İstanbul'da taşralıları oynatmak adettir.

(Abdullah Ziya Kozanoğlu, Dağlar Delisi, s. 19)

3029. Yalancıyı kaçtığı yere kadar kovalamalı / kovalarlar.

Yalan olduğundan şüphe duyulan bir olayın peşini bırakmamak ve doğrular ortaya çıkana kadar elden gelen bütün gayreti göstermek gerekmektedir.

3030. Yalanın dibi sığdır.

Yalanın ortaya çıkması çok uzun zaman almaz.

3031. Yalanın kemiği yok ki boğazına bata.

Kimi zaman bir sözün yalan olduğu bilinse de yalanın söylenmesine engel olunamaz.

O'nunla ilk karşılaşmamız bambaşka bir ortamda oldu.. Etraftan bana gösterilen ilgi dikkatini çekmiş.. Yanıma geldi.. "Dikkat ettim herkes sizinle ilgileniyor, siz ne iş yapıyorsunuz.."diye sordu..

Erkeğin kötü yola düşmüşüne "gazeteci"dediklerinden işimi söyleyemedim.. Onun da moda işinde olduğunu bilmiyorum.. "Modacıyım.."dedim..

Çok şaşırdı.. Beter ilgilendi.. Nerede çalıştığımı, neler yaptığımı sordu.. Yalanın kemiği yok ki boğazına bata, demişler..

- "Son olarak Dice Kayek'in Paris defilesinde çalıştım.."

Moda duayeni olduk..

(Selahattin Duman, Sabah Gazetesi, 13.11.2001)

3032. Yalın ayak gezenin kundurası hiç çürümez.

Sahip oldukları olanakları kullanmayan kimselerin ellerindekilerin tükenmesi veya eskimesi söz konusu değildir.

3033. Yalnız kuş yuva yapmaz.

Tek başına yaşayan kimselerin düzenli bir yaşam kurmaları çok zordur.

3034. Yalnız öküz, çifte koşulmaz.
Yalnız öküz, boyunduruğa koşulmaz.
Öküz tekini bulmadan çifte yürümez.

Bir işi en az iki kişi yapabiliyorsa bu işin tek bir kişi tarafından yapılmasını beklemek doğru değildir.

3035. Yalnız taş, duvar olmaz.

Kişilerin tek başlarına güç bir işi başarmaları çok zordur. Böyle durumlarda başkalarından yardım almak işlerini hem kolaylaştırır hem de sağlam işler çıkarmalarını sağlar.

... Ama sinirlenince böyle çekip gitmek yok. Bu işi yapacaksak hep birlikte yapacağız, "tek taştan duvar olmaz"çünkü. Sen tarlayı bekleyeceğim diyorsan o zaman git bekle.

(Osman Şahin, Başaklar Gece Doğar, s.61)

3036. Yalnız yiyen sofrasını kendi kaldırır.

Kişiler tek başlarına yaptıkları işlerin sorumluluklarını da kendileri üstlenirler.

3037. Yalnızlık, Allah'a mahsustur.

Yalnızlık, Allah'a yaraşır.

İnsanlar toplumsal varlıklar olduklarından tek başılarına yaşamaları çok zordur.

"Bari annen de yaşı iyice geçmeden evlensin. Yalnızlık Allah'a mahsus."

"Annem yalnız değil ki, ben varım."

(İpek Ongun, Kendi Ayakları Üstünde, s.124)

"– Biz ta şu karşıki odacıkta oturuyoruz, çocukları uyuttum, sefa geldin demeye geldim size... Allah eksik etmesin, gündüzleri çoluk çocuk gailesi var. Haçan bu vakit olur, çocuklar uyurlar bir kasavettir basar beni. Yalnızlık bir Allahu.teala'ya mahsustur, öyle değil mi? Hemsireciğim. Efkarlan bire efkarlan iç sigara, iç sigara, iç sigara. Sabahı ederim.

(Reşat Nuri Güntekin, Çalıkuşu, s.125)

3038. Yaman komşu, yaman avrat, yaman at; birinden göç, birini boşa, birini sat.

İnsanlar kendilerine sıkıntı veren olay ya da kişilerden olabildiğince çabuk uzaklaşmalı ve onları hayatlarından çıkarmalıdırlar.

3039. Yanan, kendi derdine yanar.

Başkalarının sıkıntıları insanları üzse de bu üzüntü gelip geçicidir. Ancak kendi sıkıntılarını içten yaşarlar.

3040. Yananla yenene dağlar dayanmaz.
Yenen ile yanana ne dayanır!

Yakarak ve yiyerek tüketilen nesneler zaman içerisinde biter.

3041. Yandan gelen denizden korkulur.

Hiç beklenmedik bir biçimde gelen tehlike çok zararlar verir.

3042. Yangını körükleyen saçından tutuşur.

Çözülebilecek problemleri ya da atlatılabilecek tehlikeleri kışkırtarak büyümesine neden olan kişiler bu olaylardan büyük zararlar görebilirler.

3043. Yanık yerin otu tez biter.

Kişilerin yaşadıkları acılar zaman geçtikçe azalır ve insanlar acılarından kurtulup yaşamlarına devam ederler.

Vehbi Bey (Karesi): Efendim, hârekâtı milliye dolayısıyla Karahisarı Şarkî yanmış... Allah yardımcıları olsun... Karahisar'dan İzmir'e kadar hattın iki tarafındaki binlerce kasaba, köyler yanmıştır. Ahâli açıkta kalmıştır. Allah yardımcıları olsun... Fakat yine askere gelsin, vergi versin, angaryaya gitsin... 'Yanan yerin otu tez biter' derler. Onların çâresine Allah baksın... Çünkü onlar söylemez, bilmez, hakkının müdâfaasını bilmez, yaygara yapmaz ve bu memleket benimdir der, susar.

(Cemil Koçak, Belgelerle Heyeti Mahsusalar, s.260)

3044. Yanık yerlerin filizleri gür olur.

Acılarından kurtulan insanlar yaşama daha sıkı sarılırlar.

Eski kıyıklardan emekli Hamdi Esmer de kalkıp birkaç cümle söylesin isteniyor. Bakıyor yeni arkadaşlarına: "Keşke ben de sizin yanınızda olsaydım, yeniden kıyılsaydım! Yılmayın; yanık yerlerin filizleri gür olur, sevine sevine gidin, daha çok çalışın, daha çok uyandırın.

(Fakir Baykurt, Şamar Oğlanları, s.294)

3045. Yanlış da bir nakış.

Kimi zaman yapılan yanlışlar insanların yaşamlarındaki tek düzeliği giderir ve kişileri doğru yola yönelterek yaşamlarına bir güzellik katarlar.

Peki yanlışlar, onlar yok mu? Olmaz mı? Mustafa, sorgusunu yapıyor bunların, yargıları ve vargıları kesince. Yazık olmuştu bu ülkenin o altın nesline; devrimciye, ülkücüye ve inandıkları uğruna ileri atılıp bir daha dönmeyen tüm yiğitlere. Mustafa, yanlışlara kahrediyor sanki. İşte buna katılamıyorum. Yanlışsız da olmaz, yanlışla da. Nefis gibidir yanlış, o bizimle olacak çare yok. Azerbaycanlı şair dostum Fikret Sadıg, bunun için "Yanlış da bir nakıştır"der. Dağlama yöntemiyle yüreğe çizilse de nakıştır işte.

(Cazim Gürbüz, Yeniçağ Gazetesi, 03.02.2009)

3046. Yanlış hesap Bağdat'tan döner.

Bir iş yapılırken eğer bir hata varsa baştan fark edilmese bile işin mutlaka bir yerinde bu hata insanların önüne çıkar.

Yapılan yanlışlıklar bir gün adaletin terazisinden hak yerini bulacak şekilde geri döner.

"Kızım, Kadastro gelmiş! Bir karar vermiş, o da kesinleşmiş! Vaktinde itiraz etmemişler. Dayıcık diyor ki, yanlış hesap Bağdat'tan döner! Her şey kanuna göre be adam, nasıl döner? Hem Bağdat'la ne ilgimiz var bizim? Bağdat Irak'ta! Anlamıyor..."

(Fakir Baykurt, Kaplumbağalar, s.328)

Ağrı'dan Haşim Özonur burada: "İki yıl önce lise öğretmenliğinden indirdiler kâtipliğe! Danıştay'ın kararı da çıktı, ama ne zaman dönecek bu yanlış hesap Bağdat'tan?"

(Fakir Baykurt, Şamar Oğlanları, s.79)

3047. Yanmış harmanın öşrü alınmaz.
Yanmış harmanın öşrü olmaz.
Yanan harman öşür vermez.

Verimli bir haldeyken zarar gören bir şeyden artık verim ve gelir beklemek boşunadır.

İşte böyle avanaktır bunlar: Tutup götürmüş kaçakçıları müdür, tıkmış karakolun altına. Sonra savcı bırakmış hepsini: "Yanmış harmanın olmaz öşürü!"demiş..." "Doymasınlar enayiliklerine! Alsalardı yirmi beş bin'e çıktıydık!

(Fakir Baykurt, Sınırdaki Ölü, s.254)

3048. Yanmış mal ile, ölmüş baba ile iftihar olmaz.

İnsanların geçmişte var olup artık bulunmayan şeylerle gurur duymaları boşunadır.

3049. Yanşağın hakkından sağır gelir.
Yanşağın / Gevezenin hakkından tınmaz gelir.

Çok ve gereksiz konuşan rahatsız edici insanların hakkından onları duymazdan gelenler gelir.

3050. Yapmak güç, yıkmak kolay.
Yıkmak kolay, yapmak güç.

Bir işi yapmak çok emek isterken işi bozmak ise o kadar çaba gerektirmeyen bir şeydir.

3051. Yaprağa yapış, atlas olsun; toprağa yapış, altın olsun.

Geçimini ipek böcekçiliği ve çiftçilikle sağlayan kimseler, verdikleri emeklerin karşılığını mutlaka alırlar.

3052. Yâr elinden zehir olsa içilir.

İnsanlar sevdikleri kişilerden gelebilecek zararlara gözü kapalı katlanırlar.

"Çekmek elimde değil gönlümü senden kadın. Benim sana bağlanan, sen beni bağlamadın"

Hökümet (IMF'ye): "Yâr elinden zehir olsa içilir."

Geçiş taksimi: Türk parası kıyım kıyım kıyılır.

(Arslan Başer Kafaoğlu, Ne Dedik, Ne oldu, Ne Olacak, s.170)

3053. Yar, yıkıldığı gün tozar.
Kar yağdığı gün tozar.

Meydana gelen kötü bir olay önce bir tepki ve panik yaratsa da zaman geçtikçe önemini kaybeder, olaya verilen tepkiler azalır.

- Ya biz onların affı için saadetlu padişah huzurunda arzlarımız makbule geçerse "Her birine bir eyalet ihsan eyledim"diye hatt-ı şerif gelirse padişaha ne cevap verelim dedikten hemen Tutsak Ali Paşa eydür:

-Bire kardeşler yar yıkıldığı gün tozar. Hele Allah verse biz onları şu meşveret-i Ahsen üzre bir kere kırabilsek, padişaha cevap vermek âsandır kim "Vallahi padişahım, aman, dahil diye suret-i haktan görünüp yalnız geldiler, sonra nezaketle Halep'e doldular. [...]"

(Evliya Çelebi, Seyahatname 3. Cilt, s.110)

3054. Yara, sıcakken sarılır.

Olumsuz sonuçlar doğuran olayların acılarını dindirmek için yapılacak şeyler ertelenmemeli, hemen bir şeyler yapılmalıdır.

Bir yüce hâkim vuruldu Türkiye'de. Çok felaket gördük biz. İçimden:

– Felaketin böylesini görmemiştik, diye haykırmak geliyor.

Bunu söylüyorum, çünkü nasıl bir felakete uğradığımızın farkına varacak mıyız, diye de bir endişem var. «Yara sıcakken sarılır"meselini hayli zamandır unutmuşa benzer bir halde olduğumuzu da hatırlayın!

Caninin, diyelim bir akıl hastası olduğunun anlaşılmasıyla kapanacak yara da değil bu. Çok daha önemli daha daha derinde bir gerçeğin, belki toplumun zayıf bir noktasından dışa vuran belirtisidir.

(Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 18.05.2006)

3055. Yarası olan gocunur.
Yağırı olan gocunur.
Al kaşağı gir ahıra, yarası olan gocunur / gocunsun.

İşlenen bir suçun sorumlusu aranırken sorumlu olan kişiler tedirgin olup söz ve davranışlarıyla kendilerini belli ederler.

Karşı masadan biri ayağa kalktı.

-Bana bakın, terbiyenizi bozmadan oturun yerinizde. Niye lafa atıp duruyorsunuz sağa sola? Dursun yan yan baktı.

-Bizim kimseye laf attığımız yok. Yarası olan gocunur. Yok mu bu fabrikada hergün arkadaşlarını ispiyonlayan alçak? Var, hem de kaç tane... Yolunu şaşıranı herkes şikayet eder. İspiyonlamak değil bu.

(Talip Apaydın, Kente İndi İdris, s.121)

Delikanlının yanıtı son derece kestirme oldu: Eline çıngıraklı kaşağıyı al, ahıra gir, yarası olan eşek gocunur. Yani görünen oydu ki, sıkı yönetim zamanında devletin elinde bir çok olanak bulunduğu gibi, köylere kadar uzanan Abdulhamid zamanındaki gibi bir ispiyoncu ağı vardı.

(Ertuğrul Mavioğlu, Apoletli Adalet, s.37)

3056. Yarım elma, gönül / hatır alma.
Gönül / Hatır alma, bir elma.

Sevdiğimiz kişilere sevgimizi göstermek, onların gönlünü almak, hatırlarını sormak için vereceğimiz armağanın büyük ya da pahalı olması gerekmemektedir.

Dozu hep ayrılık olan bir sevgiyle sevildim. Çözümsüz bir durumda yaşamak da işime gelmiyor. Sanki yarım kalmış gibiyim. Şifre çözülmeden yarım kalma duygusundan kurtulamayacağım. Dünyada onca insan yaşıyor, neden bu insanlar beni bir kişi yapamıyor? Yoksa hepimiz yarım mıyız?

"Yarım elma, gönül alma."

Elmalar bile ancak yarım olunca gönül alabiliyor. Bu değişi ciddiye alırsam bir kişi olma şansım şansım hiç yok. Durum böyleyse ayvayı yedim!

(Tülay Ferah, Gidersen Ölmem, s.62)

3057. Yarım hekim candan eder, yarım hoca dinden eder.

İşini iyi bilmeyen kimselerin yaptığı işler diğer insanlara zarar verebilir.

'Etme baba, yarım sofu dinden, yarım hekim candan eder, derler. Benim bu yaşıma kadar öğrendiklerim deryada bir damla misalidir.'

(Ahmet Ümit, Bir Ses Böler Geceyi, s.75)

3058. Yarın ile öbür gün bitmez.

Zamanı geri döndürmek mümkün değildir, bu nedenle hep yaşanılacak günlerle ilgili planlar yapılır ya da bugün yapılacak işler hep sonraya ertelenir.

3059. Yarına kalan davadan korkma.
Arkaya kalan kazadan korkma.

Aralarında problem olan insanların zamanla sinirleri geçtiği için birbirleriyle karşılaşmaları ertelendikçe düşmanlıkları azalır ve daha ılımlı tavır takınmaya başlarlar.

3060. Yasak merak arttırır.
Yasak arzu doğurur.

Yasaklamalar yasaklanan şeye karşı ilgi ve isteği arttırır.

3061. Yaş ağaç eğilir ama kırılmaz.

Çocukları küçük yaşta eğitmek daha kolaydır. Eğitim alan çocuklar, böylece gelebilecek zararlara karşı kendilerini nasıl koruyacaklarını da öğrenmiş olurlar.

3062. Yaş kesen, baş keser.
Dal kıran baş keser.
Baş kes, yaş kesme.

Ağaçların çeşitli yararlarını göz ardı ederek gelişi güzel kesilmeleri bir insanı öldürmekle eş değer sayılır.

Böylece gayretin dayıya düştüğünü anladım. Pazar günü çocuklar eşek getirdi. Birlikte gittik. On yük odun indirdik. "Aman yaş kesmeyelim. Yaş kesen baş keser!"dedim durdum aralarında. Tutup bir de orman dersi verdim aklım sıra. Çocuklar halime güldüler.

(Fakir Baykurt, Özyaşam – 3 Kavacık Köyünün Öğretmeni, s.58

3063. Yaş yetmiş, iş bitmiş.

Kişiler, yaşlanınca kimi beden ve kafa yetilerini kaybederler. Bu nedenle yaşlı kimselerden genç insanlar kadar yararlı ve verimli işler beklenemez.

Zeliha hariç, sevinçten çılgına dönenlerin heyecanlı bir konuşması başladı. Oh be, oh be... Ne güzel anlaşmışlardı be! Öyle ya, babalarının "yaşı yetmiş, işi Bitmişti."onun artık eve çekilip dinlenmesi gerekti.

(Orhan Kemal, Eskici Dükkânı, s.146)

3064. Yaşa yaşa, gör temaşa.

Kişiler yaşlandıkça akla hayale gelmeyen iyi ya da kötü pek çok durum ve olayla karşılaşırlar.

Ali Fevzi Bir... Susurluk çetesinin tescilli üyesi. Ya da onunla birlikte bu ortaya çıkan şike olayında suçlananlar. Savunma haklarının kutsallığına sonuna kadar saygılıyım. Ama aralarında öylesine bir pişkinlik yarışı var ki, şaşkınlıktan ben utanıyorum. Ali Fevzi Bir, kaçak. Polis onun kaçışını izlemiş. Ankara'daki yetkili konuşuyor ya her

hafta. Artık boşa konuştuğu kesin. Ali Fevzi Bir Milano'da, onlar Ankara'da. Yaşa yaşa gör temaşa... Onlar da benden öğreniyor. Oysa hukuka yeni hesaplar vermesi gerekiyor. Tutuklu olması gerekiyor. Ama hukuku uygulayacaklar onu nasıl soruşturacaklarına karar veremiyor. Dosya dolanıp duruyor. Amasya'nın bardağı bir olmasa bir daha misali...

(Tuncay Özkan, Milliyet Gazetesi, 18.12.2002)

3065. Yaşamış eşekte, yıllanmış akıl olur.

Yaşlı kimseler yaşamları boyunca pek çok şey görüp öğrenmişlerdir. Bu nedenle onlar çok geniş bir bilgi birikimine sahiptirler.

3066. Yaşı at pazarında sorarlar.

Kişiler yaşlarıyla değil, sahip oldukları bilgi ve becerilerle değer kazanırlar. Yaşına göre değerlendirilmesi gerekenler hayvanlardır.

Sonra birdenbire Enver'in Ayşe'sinin yaşını soruşunda bir şeyden şüphelenmiş gibi:

"Bizim Ayşe'nin yaşından sana ne? dedi. Yaşı at pazarında sorarlar."Sonra lakırdıyı başka yana çevirdi.

(Cengiz Dağcı, Onlar da İnsandı, s.7)

3067. Yatan / Yatar arslandan, gezen tilki yeğdir.
Yatan / Yatar arslandan yelen tilki iyidir.
Yatan / Yatar arslandan yelen tilki nasiplidir.
Yatan / Yatar kurttan yelen tilki nasiplidir.
Yatan / Yatar kurttan yelen tilki nasiplidir.
Oturan arslandan gezen tilki iyidir.
Oturan arslandan gezen tilki nasiplidir.
Oturan arslandan yelen tilki yeğdir.
Oturan arslandan yelen tilki nasiplidir.
Oturan kurttan gezen tilki iyidir.
Oturan kurttan gezen tilki nasiplidir.

Güçlü olmadıkları halde çok çalışkan olan kimseler, güçlü fakat boş durup çalışmayan kimselerden daha iyidirler ve daha yararlı işler ortaya koyarlar.

"Siz dolaşın bakalım!" dedi. "Ben alırım yerimi, bağdaş kurup oturturum... Açar şişemi beklerim! Domuz, burnunun doğrusuna gittiğine göre er geç önümden geçecektir. "Ben dolaşırım arkadaşlarım! Ne demiş dedelerimiz, yatan aslandan dolaşan tilki yeğdir dememişler boşuna!"

"Bu söz senin için değil ki tilki için! Ben aslanlıktan şaşmam"

(Rıfat Ilgaz, Karartma Geceleri, s. 111)

-İyi bildin, bilakis, bakliyat...

-Dükkan...

-Yoktur Allah'ıma şükür...

-Ardiye, yazane?

-Yoktur, çünkü "Yatan aslandan gezen tilki yiğit"der bizim Hacı Yunus Efendi...

-Kimdir?

-Kim mi? Nasıl haksız mıymışım, boşuna çiğnemektesin İstanbul'un kaldırımını dediğimde, İnebolulu?...

(Kemal Tahir, Kurt Kanunu, s.183)

3068. Yatan öküze yem yok..
Yatan öküze saman olmaz.

Çalışmayan, üretime katkıda bulunmayan kimselerin kazanç sağlama beklentisi içine girmeye hakları yoktur.

3069. Yatan ölmez, eceli yeten ölür.
Hasta yatan ölmez, eceli yeten ölür.
Hasta inlerken sağ ölür.

Kişiler, ecelleri gelmemişse ne kadar ciddi hastalıklar geçirseler de yaşamaya devam ederler. Ancak eceli gelen sapasağlam kişiler ise beklenmedik anda ölebilirler.

[...] Başlarında rengârenk takkeleri, ellerinde testileri, dillerinde "Besmele, okuyalım mı abi, sulayalım mı abi, ot yolalım mı abi, yasin ister misin abi, Allah rahmet eylesin abi, o yattıkça Allah size ömür versin abi"gibi şamatalarla müşteriye pervane olur, her namaz vakti, küçük ellerini göğe açıp, "Allahım, çok ölü ölsün, kısmetimiz bol olsun. Yatan ölmez, yeten ölürmüş Allaam, hem yeten ölsün, hem yatan ölsün..."diye dualarla yakarırlardı. Gene de, akşamları mesai yerlerinin uzağından bile geçmezler, geceleri düşlerinde ölüleri görür, sıçrar, analarının göğsünde uzun uzun hıçkırırlardı... [...]

(Ayşe Kilimci, Sevgi Yetimi Çocuklar, s.154-155)

3070. Yatanın, yürüyene borcu var.
Çalışanın yatanda hakkı vardır.

Emek vermediği halde bir işten yarar sağlayan kimseler o işe emek verenlere borçludurlar.

Dünya dümdüzdü
Kim çalışıyor kim çalışmıyor belliydi
Bu defa daha açık görülüyordu
Yatanın yürüyene borcu vardı

(İlhan Berk, Günaydın Gökyüzü, s.58)

3071. Yatma tilki ininde ko arslan yesin seni.

Aç gözlü, düzenbaz kimselerle birlikte olmak tehlikeli gibi görünen kimselerle birlikte olmaktan bile daha zarar verici olabilir.

3072. Yatsının faziletini güveyden sormalı.

Kimi kişiler için önem taşımayan bir durum bazıları için özel bir anlam ve önem taşıyabilir.

3073. Yavaş / Yumuşak huylu / Sessiz atın çiftesi / tekmesi pek olur.
Yavaş atın çiftesi / tekmesi yavuz olur.

Uysal, sakin kimseler kolay kolay sinirlenmeseler de sabırları taştığında gösterdikleri tepkiler öfkeli kimselerin tepkilerinden kat kat fazla olur.

Demek o sessiz, iddiasız Meriç tek vuruşça Aliye gibi profesyonel bir dövüşçüyü sendeletebilmişti. Sessiz atların tekmesi pek mi olurdu sahiden? Fakat Aliye'yi iyi tanıyordum ve onun böyle küçük tokatlarla asla yere düşmeyeceğini, aksine daha da öfkeli saldıracağını biliyordum.

(Buket Uzuner, Kumral Ada-Mavi Tuna, s.397)

3074. Yavaş tükürüğün sakala zararı var.
Gevşek tükürüğün sakala zararı var.

Sert davranışların gerektiği bir olayda gevşek davranışlar gösteren kimseler bu tutumlarından dolayı zarar görürler.

Her yolları gösterdik. Evin önüne ev yapmağa yeltendikleri zaman, senin çocuğunu düşürdükleri zaman, ası kuzuyu çaldıkları zaman, git davacı ol Bayram, dedik. Ana sözü tutmadı da düşmanlarla barıştı. Gevşek tükürüğün sakala işte böyle zararı olur...

(Fakir Baykurt, Irazcanın Dirliği, s. 56)

3075. Yavru kuşun ağzı büyük olur.
Küçük kuşun ağzı büyük olur.

Küçük çocukların gereksinimleri ne kadar karşılansa da isteklerinin sonu bir türlü gelmez.

3076. Yavuz at sahibini yabanda bırakmaz.

İyi yetiştirilmiş kimseler kendini eğitenlerin başları derde girse onları bırakıp kaçmazlar, ellerinden geldiğince onlara yardımcı olmaya çalışırlar.

3077. Yavuz at yemini arttırır.
Yürük at yemini kendi arttırır.
Yavuz at yemini, yavuz it ününü arttırır.

İşlerini hızlı ve doğru yapan kimseler başkalarına gereksinim duymadan ünlerini ve kendilerine duyulan saygıyı başarılarıyla arttırırlar.

- Demek yanılmamışım! -Doktor Münür de sesini alçalttı: - "Bu oğlan madrabazlıkta bizim deliyi geçer, yaya bile bırakır"dedimdi. Nasıl, artırdı mı maaşı altı ayda. Malûm ya, "Yörük at yemini artırır" derler.

- Hem madrabaz diyorsun, hem maaş artırmaktan dem vuruyorsun!

(Kemal Tahir, Yol Ayrımı, s.124)

3078. Yavuz hırsız ev sahibini bastırır.
Kurnaz hırsız ev sahibini bastırır.

Kimi edepsiz ve kurnaz kimseler işledikleri suçlarla zarara uğrattıkları kimseleri susturur hatta onları suçlu bile çıkarırlar.

Yani yalanı doğru. Doğruyu yalan edip işin içinden kolaylıkla çıkıyorlar. İngiliz albayının Afrikada, Asyada sürdüremediği sömürgecilik düzenini, içerden tuttukları uşakları eliyle kolaylıkla sürdürüyorlar.

Yavuz hırsız ev sahibine baskın çıkıyor. Çağların en büyük yavuz hırsızları çağımızdaki, geri kalmış memleketlerdeki kapitalistlerin iç kollarıdır.

(Yaşar Kemal, Baldaki Tuz, s.161)

"...Nemrut herif mahallede rezalet çıkarmaya çalıştı; zorla evime girdi, başardı. Tanrı böyle rezillerden insanları korusun. Yavuz hırsız ev sahibini bastırır dedikleri hırsızlar tam böyleleri."

(Ethem İzzet Benice, Yakılacak Kitap, s.150)

3079. Yavuz it ne yer, ne yedirir.

Güvenilir ve sadık kimseler kendilerine emanet edilen şeylere hem kendileri zarar vermezler hem de başkalarının zarar vermesine engel olurlar.

3080. Yayı atıcısına vermeli.

Her iş ustasına teslim edilmelidir. Ancak bu şekilde doğru ve istenilen sonuçlar alınır.

3081. Yaz ayransız, kış yorgansız olmaz.

Her mevsimin kendine özgü olumsuz şartlarını ortadan kaldırabilmek için kişiler çeşitli yollara baş vururlar. Yazın sıcaktan bunalmayı önlemek için ayran iyi gelirken, kışın ise yorgan kişileri soğuktan korur.

3082. Yaz diye yola çıkarsan kışı gözüne al.

Kişiler ellerindeki olanakları hesapsızca harcamamalı, önlerine sıkıntıların da çıkabileceğini düşünüp bunlar için bir kısmını saklamalıdırlar.

3083. Yaz garibindir.

Yazın yaşam şartları kışa göre daha kolaydır. Yoksul kimseler bu nedenle yaz mevsimini daha rahat geçirirler.

3084. Yaz yalan, kış gerçek.

Yaza göre kışın yaşam koşulları daha ağırdır.

3085. Yaz yaz gerek, kış kış.

Her mevsimin kendilerine özgü yapılması gereken işleri vardır. Bu işlerin yapılmaması kişilerin düzenlerini bozar ve yaşamlarını zora sokar.

3086. Yazılan bozulmaz.

Kişiler ne kadar uğraşırlarsa uğraşsınlar, yazgılarını değiştiremezler.

Günün birinde, gecenin ileri saatinde Râtibe'nin konağından gelen uşak: "Küçük Hanım, yenge hanımefendiyi istiyormuş!" haberini getirince, büyük annem, Râtibe'nin bu davetinde gizli olan sebebi anlamış olarak, acele giyinip evden çıkarken anneme: "Kızım yazılan bozulmaz. Râtibecik, âkıbetini sezmiş olmalı ki beni istiyor..." demişti.

(Sâmiha Ayverdi, Ratibe, s.16)

3087. Yazın araması, kışın taraması olmasa herkes besler mandayı.

Güzel ve yararlı şeylere herkes sahip olmak istese de bunun için gereken işleri yapıp sıkıntılara göğüs germeyi herkes göze almaz.

3088. Yazın gölge hoş, kışın çuval boş.

Yazın başı pişenin, kışın aşı pişer.
Yazın çalışan kışın gülüşür.
Yazın gölge kovan, kışın karın ovar.
Yazın yanmayan kışın ısınmaz.
Yazın çalan kışın oynar.
Yazın sıcakta terleyen kışın soğukta üşümez.
Yazın yorulmayan kışın kurulmaz.
Yazın yersen lokumu, kışın yersin bokumu
Gölgeyi hoş gören tekneyi boş görür.
Güneşte orak biçen, gölgede ayran içer.
Ağustosta beyni kaynayanın zemheride kazanı kaynar.
Ağustosta gölge kovan, zemheride karnın ovar.
Ağustosta yatanı zemheride büğelek tutar.

İnsanlar çalışıp üretmeleri gereken zamanlarda çalışmazlar emek harcayıp üretmezlerse daha sonraki dönemlerde (çalışamadıkları dönemlerde) sıkıntı çekerler. Rahat etmek için zamanında çalışmak gerekir.

"-Ali Molla oğlum kalk artık şu harmanı bir aktaralım."

İstersen kalkma. Hani "Yazın gölge hoş, kışın çuval boş"diye bir ata sözü var ya. Tıpkı onun gibi. Eğer kışın kötü duruma düşmek istemiyorsan kalkıp bu kavurucu sıcak altında harmanı attıracaksın. O da ne sıkıcı olur. Ali Molla harman aktarmasını çok iyi bilir. Hele bir de arpa harmanı aktaracaksa yandın demekter.

(Muttalip Çardak, Karanlıktan Aydınlığa Doğru, s.14)

Bak, ağustos bitti, sonbahar geldi. Ömrümün son günlerini yaşıyorum. Yakında öleceğim. Ama açlıktan değil, mutluluktan. Görevim bitti artık. Dişilerimiz, size gelecek yazlarda size şarkı söylesinler diye oğullarımızı ince dallar arasına koyuyorlar.

Bakıyorum da, hikâyenin son sayfasını yazıyorsun. Neymiş de, "Yazın çalan kışın oynar"demiş karınca bana. Ah sevgili dostum, bilmiyorsan bari karıncaya sorsaydın: Hiç kış görmedim ki ben. Nedir kış sahi?

(Senai Demirci, Şöyle Garip Bencileyin, s.101)

Eylül güzün eşiği, kasım kendisidir. Bu zamanda kışlık tamam olmalıdır, yoksa kış altına girilmez. "Yazın başı pişmeyenin kışın aşı pişmez"unutulmayan bir nasihattir. Ekşi-tatlı tarhana, bulgur, kuru filiz, pekmez, un, yağ tamam olmazsa fıkara düşünür.

(Ali Sümbül, Evliya Çelebi Gibi Geze Geze Akseki Kazası ve Köyleri, s.314)

3089. Yazın harmana sıçan öküzün kışın yemlikte ağzına gelir.

Geleceklerini düşünmeden kötü işler yapan kimseler bunun sıkıntısını ileride mutlaka çekerler.

3090. Yazın serçeye kim olsa yem verir.

Elde geniş olanaklar varken herkes başkasına yardım etmeyi kabul eder, ancak olanaklar az olunca bunları gereksinim sahipleriyle paylaşmaya kimse yanaşmaz.

3091. Yazın yaşa, kışın taşa oturma.

Kişiler her duruma göre gereken tedbirleri almalıdırlar.

3092. Yazlık olursa evladına gösterme o da ekmesin.

Tarımsal etkinliklerde yazlık işlerden verim almak zordur. Yeni kuşaklar yazın yapılacak tarımsal etkinliklere fazla yönlendirilmemelidir.

3093. Ye balı içme suyu ko yanarsa yansın, ye eti iç suyu ko sönerse sönsün.
Ye yağlıyı iç suyu donarsa donsun, ye tatlıyı içme suyu yanarsa yansın.

Bal, yendiğinde insanın içini yakan bir besin maddesidir. Ancak balın üzerine içilen su bu yanmayı söndürse de baldan vitamin alınmasına engel olur. Vitaminli diğer bir besin maddesi etin de üzerine su içildiğinde sindirimi kolay olur.

3094. Yedi adım yolun, bir yudum suyun hakkı vardır.

Kişiler, gördükleri en küçük iyiliğin bile kıymetini bilmeli, kendilerine hakkı geçen kimselere ufak nedenlerden ötürü ters davranmamalıdırlar.

3095. Yeğdir ot otlamak, aç kalıp helva gözetmekten.

Çoku bulamayan beklemek yerine bulabildiğinden yararlanmasını bilmelidir.

3096. Yeğniyi yel alır, ağır yerinde kalır.
Hafif çalıyı yel alır, ağır çalı yerinde kalır.
Ağır yongayı yel kaldırmaz.

Yerine ve zamanına göre davranışlarda bulunmayan kimseler, çevrelerince dışlanırlar ve hiçbir yerde barınamazlar. Ağırbaşlı, olgun, kendini bilen kimseler ise sevilip sayıldıklarından hiç kimse onları yerlerinden edecek olumsuz davranışlarda bulunmaz.

3097. Yel gelen deliği kapamalı.

Kişilerin nereden zarar görme olasılıkları varsa o yerle ilgili gereken önlemleri almaları, tehdit unsurlarını ortadan kaldırmaları gerekir.

3098. Yel / Rüzgar kayadan ne koparır.
Yel / Rüzgar kayadan ne alır.
Yel / Rüzgar kayadan ne anlar.
Yel / Rüzgar kayadan ne aparır.
Yel / Rüzgar yalçın kayadan ne koparır.

Temelleri sağlam olan işler, karakterleri sağlam olan kişiler karşılaştıkları küçük sorun ve sıkıntılardan etkilenmezler.

Önce hemen şunun altını çizelim; öyle olağanüstü, eskilerin deyimiyle fevkalbeşer, insanüstü şeyler görmedik, çoğu alışılmış, kanıksanmış şelrdi, güzellikler, çirkin-

likler, dostluklar, düşmanlıklar, hainlikler, yiğitlikler, satanlar, satılanlar, satılmışlar, enayiler, dangalaklar, höt deyince teslim bayrağı çekenler, zalimin önünde elpençe, mazlumun önünde aslan kesilenler, yağcılar, dalkavuklar, yel kayadan ne alır misali her şeye karşı dimdik dikilenler ve de kimi görse etekleyen rezil köpekler...

(Hasan Pulur, Olaylar ve İnsanlar-4, s.10)

Şu beş paralık çocuğun bir tek sözüyle hayatı kurtulacaktı. Ama namussuz oğlu namussuz dayatıyordu. Ne vardı sanki... Köylü ona ne yapardı ki? "Korkma,"diyordu, "Korkma. Köylüden değil, Azrailden bile korkma. Arkanda dağ gibi Sefer amcan var."

Teklifler yaptı, onu everecek oldu. Mal mülk sahibi yapacağını söyledi. En sonunda Muhtarlığı devredeceğini de söyledi.

Memidik gene:

"Yapamam,"dedi.

Muhtar durmadı, söyledi söyledi, yel kayadan ne anlar, çocuk Nuh dedi de peygamber demedi.

(Yaşar Kemal, Yer Demir Gök Bakır, s.257)

3099. Yemeğin azından, sözün çoğundan.
Yemeğin azından, sözün çoğundan Allah ırak eyleye.

Az yemek kişilerin yaşamlarını sürdürmelerine yetmez. Çok söz ise karmaşa ve çatışma yaratır. Bu nedenle her iki duruma da dikkat edilmelidir.

3100. Yemeğin iyisi hazırıdır.

Kişilere asıl kazanç ve yarar sağlayan şeyler ellerinde olup hazırda bulunanlardır.

3101. Yemeğini komşudan bekleyen, çok vakit aç kalır.

Başkalarına güvenip gereksinimlerini gidermek için çaba göstermeyen kimseler sonunda sefil duruma düşerler.

3102. Yemek yemekle boğaz aşınmaz.

Yarar sağlanan bir iş ne kadar çok yapılırsa yapılsın zarara dönüşmez.

3103. Yemeyenin malını yerler.
Yemeyenin malını yerler, demine hu çekerler.
Yemeyenin malını yerler, üstüne bir bardak su içerler.

Elindekileri yemeye kıyamayan aşırı cimri kimselerin mallarını mirasçıları güzelce yer.

Anlayacağınız paranın, eşyaların ne kendilerine, ne de başkalarına hayrı var "Yemediğin, paylaşamadığın para senin değildir." der bir arkadaşım. Ne kadar doğru! Bir başka söz de "Yemeyenin malını yerler" der. Allah, bu adama öyle bir gelin vermiş ki, adamcağız öldüğünde eminim kemikleri sızım sızım sızlayacaktır.

(İkbal Gürpınar, Günaydın Gece, s.52)

Oysa Einstein'ın da saçları darmadağındı ama adam 'dahi'ydi. Galatasaray

rakiplerle mücadele ederken sakatlıklarla da etti. Giderek yıprandı, yoruldu ama son viraja o da atbaşı girdi. Beşiktaş'ı yenerse potoya kadar arayı açar. İkincilik savaşı kızışır. Yenilirse morali sıfıra iner! Kızmaca yok! Yemeyenin malını yerler. Galatasaray ikinci senedir kendini şampiyonluktan ederse suçu başkalarına atmasın. İlk yıl ketenpereye geldim diyebilir ama hiç mi ders almadı!

(Osman Tanburacı, Akşam Gazetesi, 06.03.2002)

3104. Yemiş vermeyen ağacı keserler.

Kendilerinden beklenen verimi sağlayamayan şeyler ortadan kaldırılırlar. Başarısız kimselere değer verilmez.

3105. Yengece "Niye yan yan gidersin?" demişler; "Serde kabadayılık var." demiş.

Yengece "Niye yan yan gidersin?" demişler; "Yiğide nice yürürse yaraşır." demiş.

Herkesin kendine özgü davranışları ve iş yapma yöntemleri vardır. Kimi kişiler zorunlu olarak bu davranışlara sahip olsalar da yöntemleri uygulamak zorunda kaldıklarında bunları üstünlük olarak kabul etmeyi yeğlerler.

3106. Yenik pehlivan güreşten bıkmaz.

Yıkılan güreşmekten usanmaz.

Hırslı kimseler bir işte ne kadar çok başarısız olurlarsa o işi bıkmadan tekrar tekrar denemek isterler.

3107. Yenliceği yel atmış, götüne diken batmış.

Sakin, ağırbaşlı ve saygın olmayan tutarsız insanlara güvenilmez bu tür insanların başına olmadık işler gelir. Asaletli olunmalıdır.

3108. Yer pek, girilmez, gök yüksek, çıkılmaz.

Kimi işler tehlikeli oldukları için, kimi işlerse imkansız oldukları için yapılamazlar.

3109. Yerde yatan yumurta, gökte uçan kuş olur.

Yaşam bir çok değişimleri içermektedir. Küçük çocuklar büyüyüp kendi yaşamlarını kurarlar, önceleri varlık gösteremeyen kimseler, günün birinde yüksek mevkilere gelirler.

3110. Yerdeki yüze kimse basmaz

Yerdeki yüze basılmaz.

Başkalarına üstünlük kurmaya çalışmayan alçak gönüllü kişilere hiç kimse zarar vermeyi düşünmez.

Hatada direnmek, özür dilemekten kaçınmak olumsuzluğu madalyonun bir yüzüdür. Madalyonun diğer yüzünde, özürleri kabul edip bağışlamama olumsuzluğu bulunmaktadır. Bazıları, bağışlama, hoşgörme olgunluğunu ve büyüklüğünü gösteremezler. Bu da, hatada ısrar kadar hatalı bir davranıştır. Böyleleri, "Eğilen baş kesilmez", "Yerdeki yüze basılmaz" anlayışından habersizdirler. İslam dini, bu iki tavra da karşıdır.

Yanlısını kabul edip bunun için özür dilemek de, bu tutumu ortaya koyanı bağışlamak da olgun Müslüman olma işareti sayılmıştır.

(Milliyet Gazetesi, Yaşam Sayfası, 12.01.1997)

3111. Yerdiğin oğlan yer tutar.
Yerdiğin küçük, yer tutar.

Beğenilmeyen, yeteneksiz görülen çocuklar günün birinde bilgi, görgü ve başarılarıyla toplum içinde önemli yerlere gelebilirler.

3112. Yerin kadar bostan ek, bittiği kadar ye.

Kişiler, işlerini sahip oldukları olanaklar çerçevesinde yapmalı ve sonuçta ellerine geçen kadar giderlerini ayarlamalıdırlar.

3113. Yerin kulağı var.
Her sözü söyleme yerin kulağı var.
Duvarın kulağı var, gözünü de unutma.

İnsanlar kimsenin olmadığı mekanlarda bile görülebileceğini ve duyulabileceğini hesaba katarak konuşmalıdırlar.

"Etrafına bakındı ve aynı mırıltılı sesle, fakat bu sefer hızlı hızlı ilave etti: Yerin kulağı var demişler, Ağam. Burada ne olup olup bittiğini anlayana kadar ağzımızı sıkı tutalım."

(Tarık Buğra, Küçük Ağa, s.295)

Ali Osman Bey şaşırdı, Züleyha'dan bu kadar açık bir sual beklemiyordu. Onu anlamamış gibi görünerek:

-Ne cevap mı verdim? dedi, duvarların kulağı vardır... Bu sözünüzü kimse işitmesin dedim.

(Reşat Nuri Güntekin, Eski Hastalık, s.109)

3114. Yerinden oynayan yetmiş kazaya uğrar; en küçüğü ölüm.

Bir yere yerleşip düzenini kuran kimseler gerek yokken bu düzenlerini bozarlarsa önlerine ölümden bile beter sıkıntılar çıkabilir.

3115. Yerine düşmeyen gelin yerine yerine, boyuna düşmeyen esvap sürüne sürüne eskir.

İnsanlar kendileriyle uyumlu kişilerle birlikte olmalı ve kendisine uyumlu eşya edinmelidir.

3116. Yerini bilmeyen, yılda bir kat urba eskitir.

Kişiler sık sık iş ve sosyal ortam değiştirmemelidir. Değiştirirlerse bundan zararlı çıkabilirler.

3117. Yersen kap açık, yemezsen kapı açık.

Kişiler bulundukları ortamlara uymalıdır. Uyamayacakları ortamlardan da uzaklaşmalıdırlar.

3118. Yetim malı ateşten gömlektir.

Kimsesizlerin hakkını yiyenler, malına göz dikenler bunun bedelini çok ağır öderler.

3119. Yetime gel diyen çok olur, çörek veren olmaz.

Acıyan çok ama ekmek veren yok.
Öksüze acıyan çok ama ekmek veren yok.
Yetime acıyan çok ama ekmek veren yok.
Akıl / Öğüt veren çok, ekmek veren yok.
Akıl veren çok, para veren yok.
Öğüt veren çok, ekmek veren yok.
Öğüt veren çok, para veren yok.

Olumsuz bir olay karşısında üzüntülerini bildirip tepkilerini ileten pek çok kişi görmek mümkünken, sıra yardım etmeye geldiğinde kimse buna yanaşmamaktadır.

3120. Yetişemediğin köyün alt tarafında yat.

Yetişemedin köyün beri yanında yat.

Kişiler tam anlamıyla başarı elde edemedikleri işleri zorlamak yerine yapabilecekleriyle yetinmeyi bilmelidirler.

3121. Yıkılan ağaca balta vuran çok olur.

Güçlü kimseler zor duruma düştüklerinde çevrelerinde onlardan bir şeyler koparmaya çalışanlar çok olur. Güçsüzleri herkes ezer.

3122. Yıkılan yıkılanı sever.

Sıkıntı içindeki kimseler, kendilerini daha iyi anlayabildikleri için onlarla aynı koşullarda olanlarla daha iyi anlaşırlar.

3123. Yıl harmansız olmaz.

Her yıl düzenli olarak ürünlerin toplanması hem toprağın hem de ürünün verimli olmasını sağlar.

3124. Yıl uğursuzun.

Yıl uğursuzun eyyam arsızın.

Çıkar ilişkilerinin arttığı zamanımızda başkalarına mutsuzluk veren karaktersiz kimseler el üstünde tutulurken; dürüst, olgun kimseler ise ezilmeye çalışılmaktadır.

-Erer, domuz gibi erer. Köy karılarının durumu gayet zorda Çalık ağa! "Yıl uğursuzun"demişler. Senden iyi uğursuz olmaz. Meydan sana kaldı. [...]

(Kemal Tahir, Köyün Kamburu, s. 207)

3125. Yılan ağusuz olmaz.

Kötülük yapmayı huy edinmiş kimselerden bu huylarından vazgeçip iyi şeyler yapmaları beklenemez.

3126. Yılan kendi eğriliğine bakmaz da "devenin boynu eğri"der.

Kendi kusurlarını görmezden gelen kimseler benzer kusurlara sahip olanları eleştirmekten çekinmezler.

3127. Yılan ne kadar eğri gitse deliğine doğru girer.
Yılan eğri büğrüdür amma deliğin ağzına gelince doğrulur.
Yılan doğrulmayınca deliğine giremez.

Kişiler içinde bulundukları koşullara göre davranmasını bilmelidir.

- Evet, doğru, dedi, doğruya doğru... Aklımızı başımıza devşirsek gerek. Zübükzade'nin eğriliğini hep biliriz. Ama ne demişler "Yılan dolana dolana gider de deliğin ağzına geldi mi doğrulur..."Hayatta böyle olunacak... İş, deliğin ağzına geldin mi doğrulmakta... Şimdi biz, işte seçimdeyiz, deliğin başına geldik. Zübük oğlumun bundan önceki dolanması, dolandırması başka iş...

(Aziz Nesin, Zübük, s.276)

3128. Yılan yıldız görmeyince ölmez.

İnsanlar isyankar ve saldırgan olurlarsa başlarına olmadık işler gelebilir hatta yaşamları tehlikeye düşebilir.

3129. Yılana yumuşak diye el sunma.

Kişilerin zararsız, yumuşak huylu görülen her varlığa yanaşmadan önce onlardan zarar görebilme ihtimalini de hesaba katmaları gerekir.

3130. Yılanın başı küçükken ezilir.

Büyüyerek zararlara yol açabilecek tehlikeleri önceden sezip söz konusu tehlikeleri ortadan kaldırmak gerekmektedir.

Çok asker gönderin... Bütün Çukurovanın alçak köylüsü onun arkasında. Amanın elinizi çabuk tutun, yılanın başı küçükken ezilmeli. Bunlar bir ayağa kalkarlarsa karıncalar gibidir bunlar, başa çıkılmaz. Amanın ha amanın!

(Yaşar Kemal, İnce Memed 2, s.275)

3131. Yılanın sevmediği ot, deliğinin ağzında biter.
Keçinin sevmediği ot gelir karşısında biter.

Kişilerin görmeye bile dayanamadıkları şeyler kimi zaman çok yakınlarında ortaya çıkarak onları rahatsız ederler.

Eyuboğlu aşırılığı sevmezdi. Hoşgörülü bir adamdı. Çok öfkelendiği, delicesine tutulduğu şeyler vardı. Aklınca hep ölçü isterdi. Dostlarından ölçüsüz hoşgörü, alçakgönüllü olma isterdi. Övünenlere çok karşıydı. Övünenleri de hoş görürdü. Yılanın sevmediği ot, deliğinin ağzında biter, derler ya, ben onun en övünen dostlarından biriydim. Gene de bir kerecik olsun beni kırmadı. Onunla dostluğumuz aramızda yürekten, sözsüz, otuz yıl sürmüş bir dostluktu.

(Yaşar Kemal, Baldaki Tuz, s.389)

3132. Yılın eksiğini nisan getirir, nisanın eksiğini yıl getirmez.

Tarımsal verim için nisan ayı geri kalan bütün aylardan daha önemlidir.

3133. Yırtıcı kuşun eti yenmez.

Saldırgan, kavgacı kimselerden yararlı davranışlar beklenemez.

3134. Yiğidin malı meydandadır.

Yiğit kimselerin gizleyecekleri hiçbir şeyleri yoktur.

Pantolonunun yan dikişleri söküktü. Arkadan bizim Hababam Sınıfı, Kemal olsun, Kavanoz olsun, "Hop hocam, buran açık"derlerdi. Hoca da, "Olsun, yiğidin malı meydandadır"derdi onlara.

(Feriha Karasu Gürses, Kemal Sunal: Film Başka Yaşam Başka, s.24)

3135. Yiğidin sözü, demirin kertiği.

Mert kimseler verdikleri sözden dönmeyip ellerinden geldiğince sözü yerine getirmeye çalışırlar. Demirin kertiği nasıl ortadaysa yiğidin sözü de değişmeden kalır.

3136. Yiğidin yiğide ekmeği ödünç, kötüye sadaka.

İyilik bilir kimseler kendilerini iyi ağırlayanların ikramlarının altında kalmazlarken, bu düşünceye sahip olmayanlara yapılan ikramlar sadaka gibi karşılıksız kalır.

3137. Yiğit başından devlet ırak değildir.
Er başından devlet ırağ olmaz.

Mert, dürüst kimseler sahip oldukları iyi huylarının ödülünü her zaman alırlar.

3138. Yiğit bin yaşar, fırsat bir düşer.

Cesur, mert kimselerin önlerine yaşamları boyunca bir kez kaçırmamaları gereken bir fırsat çıkar.

[...] Bir ırmakda iki kere yıkanamadığımız gibi, zamanımızı ve imkânlarımızı da iki kere kullanabilme fırsatımız yoktur. "Yiğit bin yaşar, fırsat bir düşer."

İnsanın en şerefli işi, hadiseleri, olup bitenleri görmek, anlamak ve bilmektir. Fırsat varken görmeye ve bilmeye çalışmak en büyük sorumluluğumuzdur.

(Hasan Aksay, Gerici Eylemler ve Başörtüsü, s.53)

3139. Yiğit düşüp kalkmayınca er olmaz.

İnsanların yaşadıkları sürece başlarına her türlü iş gelebilir. Karşılaştığı bir çok olay kişiyi hem olgunlaştırır hem bilgeleştirir.

3140. Yiğit ekmeği ile yiğit beslenir.

Er / yiğit kişiler kendilerine benzer kimselerle bir arada bulunurlar ve birbirlerini korurlar.

3141. Yiğit lakabıyla anılır.
Er lakabıyla çağırılır.
Yiğit babasının lakabıyla anılır.

Yiğit kimseler için kendilerine verilen lakap çok önemlidir. Bu lakap sahip

oldukları ünlerinin bir göstergesidir.

Boyu biraz kısa, kendi yuvarlakça olduğu için köyde bir ara Tosba Kezik taktılar adını. Ama Duisburg'da Deli Kezik bilinir. Er lakabıyla çağırıldığından, yurtta, burda, dümdüz adını söyleyen yoktur. Arada tepesinin tası atınca kendi de Tosba Kezik diye azarlar kendini.

(Fakir Baykurt, Yarım Ekmek, s.13)

-Aman efendim. Efeciban değil, Tefeciyan...

-Ne olur, ha öyle, ha böyle!...

-Çok şey olur efendim, efe başka, tefe başka... Her yiğit babasının lağabıylan anılır.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Kokotlar Mektebi, s.106)

3142. Yiğit meydanda belli olur.

Kişiler asıl hünerlerini sözlerle değil yaptıklarıyla ve kazandıkları başarılarla gösterirler.

3143. Yiğit yatağı boş kalmaz.

Yitirilen değerli kimselerin yeri boş kalmaz. Bu boşluğu en az onun kadar değerli olanlar doldururlar.

Memed okulu bıraktıktan sonra Hacı Efe bir gün onu dizinin dibine almış: "Oğlum,"demişti, "Sen şu bu değilsin. Sen Çakırcalı Ahmed Efe gibi bir adamın oğlusun. Onun yüreğinden azıcığı sana geçmişse, sen şu çalıkakıcıların topuna bedelsin. Göl yerinde su eksik olmaz. Yiğit yatağı boş kalmaz. De gayrı gün senin günündür."

(Yaşar Kemal, Çakırcalı Efe, s.13)

3144. Yiğit yiğide at bağışlar.

Cesur ve mert kimseler dostları için her sıkıntıya katlanırlar. En değerli varlıklarını bile onlara bağışlamaktan mutluluk duyarlar.

3145. Yiğit yiğide katlanır.
Yiğit yarasına yiğit katlanır.

Yiğit kimselerden gelebilecek saldırılara ancak onlar kadar yiğit olanlar karşı durabilirler.

3146. Yiğit yüzüne tükürtmez, leşine tükürtür.

Değerli, mert kimseler yaşadıkları sürece uygunsuz davranışlarda bulunup kendilerini küçük duruma düşürmezler. Onurlarına laf söyletmezler.

3147. Yiğitliğin kalesi inkardır.

İyi bir adla anılmak isteyen kimseler yaptıkları kötü şeyleri inkar ederek olduklarından daha farklı bir kimliğe bürünmek isterler.

Kız beni ele vermek zorunda kalırsa yüzleştirildiğimiz vakit erkekliğe değil, insanlığa bile yaraşmaz inkârlar büsbütün alçalacak mıyım? Yiğitliğin kalesi inkârdır demişler. Ne olursa olsun, tuttuğum yolda gideceğim.

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Gulyabani/Gönül Ticareti/Melek Sanmıştım Şeytanı, s. 311)

- Görmedik diyeceğiz. Köpek işine çağırdılar. Karılardan başka tanık yokmuş. Ali Dayım dedi ki, "Senin Murat Ağan Küçük Başağa olduğundan, sen hiç bulaşmamış ol!" dedi.

- İyi...

- İnkardan gelinecek... "İnkar yiğidin kalesi..." İçerisi kalabalık mı ?

- Kalabalık.

Koruyucu Ali Dayı, sofadan: "Gelin bakalım, kopuklar!" diye dik dik bağırınca hızlandılar.

(Kemal Tahir, Sağırdere, s.39)

3148. Yiğitten korkma korkaktan kork.

Özü sözü bir mert, cesur kişilerden kimseye zarar gelmez. Asıl zararı dokunanlar korkuları dolayısıyla birlikte oldukları kimseleri yarı yolda bırakan kişilerdir.

3149. Yoğun canı alınmaz.

Elinde verecek bir şeyi olmayan kimselerden ısrarla bir şeyler istenmemelidir.

3150. Yoğurdum ekşidir diyen olmaz.

Yoğurdum karadır diyen olmaz.
Ayranım ekşidir diyen olmaz.
Ayranım karadır diyen olmaz.
Hamurum ekşidir diyen olmaz.
Hamurum karadır diyen olmaz.
Kimse ayranım ekşi demez.
Kimse yoğurdum ekşi demez.
Kim der ki yoğurdum ekşi.

Hiç kimse sahip olduğu malını kötülemez, kendilerinin ve inandıkları, güvendikleri, sevdikleri kimselerin davranış ve sözlerinin eleştirilmesini istemez.

Her işleri başaran, iyi kötü dağları deviren siz olduğunuz halde, o çocuk oyuncağı kazmalarla Purluğun kitli toprağını açan, bir olup her çızısına bağ diken, yaz altı ay güneş altında orak biçen, düven süren, tarhanayı yoğuran, bulguru kaynatan, hiçbir lokmasını hazırdan yemeyip bilakis taştan çıkaran siz olduğunuz halde, neden elinde on kuruşluk yetki olmayan bir memura güvenirsiniz?

Battal daldı gitti bir süre: "Doğru olmasına doğru. Emme ağzımızı mı arıyor acap böyle bir siyasetinen? Hamdi bey yapar mı bunu? Bunu ki bu devirde benim yoğurdum ekşi diyen yok."

(Fakir Baykurt, Kaplumbağalar, s.136)

3151. Yoğurt dökülse izi kalır, ayran dökülse nesi kalır.

Yoğurt dökülse yeri kalır, ayran dökülse nesi kalır.

Kaliteli işlerin ve değerli kişilerin etkileri zaman geçse de devam eder. Ancak

değersiz kişi ve işlerin adları anılmaz.

3152. Yok büyümez, arık büyür.

Yoktan bir şey üretilmesi imkansız, ancak az olanı çoğaltmak, küçük olanı büyütmek, zayıfı güçlendirmek mümkündür.

3153. Yok deme yok olur.

Elindekilerin kıymetini bilmeyen, bunları az bulup sürekli şikayet eden kimseler sonunda sahip olduklarını da kaybederler.

3154. Yok yere gülene deli derler.
Boşa gülene deli derler.

Yerine ve zamanına uymayan davranışlarda bulunan kişilere deli gözüyle bakılır. Çünkü deliler ne yaptıkların farkında olmayan kimselerdir.

3155. Yoksul ala ata binse, selam almaz.

Sonradan görme kimseler eriştikleri yeni konumun etkisiyle herkese tepeden bakmaya başlarlar, kimseye selam bile vermezler.

3156. Yoksul bayırsa, çanağı bayırmaz.
Yoksul bayıtsa, çanağı bayıtmaz.

Yoksul kimseler zenginleşseler de geçmiş yaşamlarını tümüyle terk edemeyip kimi eski yaşantılarına ait alışkanlıklarını devam ettirirler.

3157. Yoktan vermek Allah'a vergi.

Yoktan var etmek yalnızca Tanrı'ya mahsustur. Hiçbir şeye sahip olmayan kimselerden bir şey beklemek boşunadır.

3158. Yoktan yonga kopmaz.
Yoktan yonga çıkmaz.
Yoktan çıkmaz, pekten çıkar.
Taştan kopar ama yoktan kopmaz.

Kimi kez güçlü ve zorlu koşullardan zor da olsa bir şeyler elde edilebilirken hiç olmayan yani yoktan hiçbir şey elde edilemez.

"Yok diyorum. Olmayınca nereden bulup vereyim? Yoktan yonga kopar mı? Hadi iki lire bari kes. Gerisini harman kalkınca al, olmaz mı gardaşım?""Ulan borcun eyisi vermek, derdin eyisi ölmek... Duymadın mı?"

(Fakir Baykurt, Çilli Karın Ağrısı Cüce, s.300)

Kayığa gidip tabancalarını almak niyeti aklından şimşek gibi geçti. Ama bu gidişin pek de kaçmaya benzeyeceğini düşündü. Hem de düşmana sırt gösterip kurşunları arkasından yemek istemedi. Ömrünün sonunu ona bir giysi gibi biçip hazırlamışlardı işte. Sövmek için, içinde öfke, kin toplamaya çalıştı. Fakat yoktan ne çıkardı? Ne öfkesi, ne de kini vardı.

(Halikarnas Balıkçısı, Ötelerin Çocukları, s. 39)

3159. Yol bilen bile kervandan ayrılmaz.

Bir işin nasıl yapılacağını bilen kimseler yine de başkalarına danışarak bilgilerini arttırmaya çalışırlar.

3160. Yol bilen kervana katılmaz.

Kendi başlarına bir işi yapabilecek güç, bilgi ve yeteneğe sahip olanlar başkalarının yardımlarına gereksinim duymazlar.

3161. Yol bilenle yürüyen yorulmaz.

Bilgili, becerikli kimselerle yapılan işlerde sıkıntılar kolay atlatılır ve elde edilen kazanç artar.

3162. Yol sormakla bulunur.

Kişiler bir iş için yapılması gereken doğru şeyleri bilenlere danışarak öğrenebilirler.

3163. Yol yürümekle, borç ödemekle / vermekle.

Yol yürümekle, borç ödemekle / vermekle tükenir / biter.
Borç ödemekle, yol yürümekle tükenir.
Borç vermekle, düşman vurmakla.
Borç vermekle, yol yürümekle.

Bir iş ancak iyi bir çalışmayla, yapılması gerekenlerin yerine getirilmesiyle olumlu bir biçimde sonuçlandırılabilinir.

"-Kaptan, dedi, motor biraz dinlensin mi?

-Yok canım, yol yürümeyle, borç ödemeyle...

-Peki ustam, borç yiğidin kamçısı oluyor, yol nesidir?

-Farklı yoktur. Ha borç, ha yol... Direksiyon başındaki adam için hiç ayrılığı yoktur... Borç ödenmeli, yol gidilmeli..."

(Tahir Kutsi Makal, Kamyon, s.133-134)

"Borçlar, bölük pürçük olduğundan herkese azar azar verebiliyorum. Bu yüzden pek de makbule geçmiyor ama, napalım!.. Yol yürümekle, borç ödemekle... Kadir üç aydır,benden harçlık almıyor,elime geçen, ayda kırk iki lira, şu kadar kuruş...

(Kemal Tahir, Yol Ayrımı, s.167)

3164. Yola yoğurt dökmüş var mı?

Hiç kimse yok yere savurganlık yaparak elindekileri kaybetmek istemez.

3165. Yola yoldaş bulunur, hale yoldaş bulunmaz.

Kişilerin arkadaş edinmeleri kolaydır ancak onları anlayacak, sıkıntılarını, üzüntülerini paylaşacak dostlar bulmaları çok zordur.

3166. Yolcu yolunda gerek.

Avcı avında, yolcu yolunda gerek.
Yolcu yolundan kalmaz.

Yolcunun gitmek istediği yere zamanında varabilmesi için bir an önce yola çıkması gerekir.

Aşık Ali:

"Aman ha,"dedi. "Aman ha siz siz olun ermişlerin işine karışmayın, hele ağaçların." Ayağa kalktı: "Yolcu yolunda gerek," dedi, yola düştü. "Hele yürüyün şu köye bir daha varalım. Belki Allah..."."

(Yaşar Kemal, Hüyükteki Nar Ağacı, s.54)

"Osman beğ, o zaman ayağa kalktı:

Tez toparlanın sungur dedi ve ötekilere döndü:

Yolcu yolunda gerek."

(Tarık Buğra, Osmancık, s.162)

3167. Yolda doğru gidene kimse ilişmez.

Taşkınlık yapmayan, dürüst ve ahlaklı bir yaşam süren, işini düzgün yapan kişilere kimse sataşmaz.

3168. Yoldan çıkmak ayıp değil, yola girmemek ayıptır.

İnsanlar yanlış yapıp doğru yoldan çıkabilirler. Bu, ayıp değildir. Önemli olan yanlışın farkına varıp bunu düzeltebilmenin bir yolunu bulmaya çalışmalarıdır.

3169. Yoldan giden yorulmaz.
Yol ile giden yorulmaz.

Her işin kendine özgü yöntemleri vardır. Yöntemsiz, programsız yapılan işlerde başarısız olunacağı için bu durum kişileri yorar ve üzer.

İnsanın içi, kızını hiç ilkokula yollamayan Erkin Koray'a karşı hayranlık, haset, özenme ve takdir hisleriyle dolmuyor değil. Belki onunki en doğru, en cesur karardır. Ama işte, çok gözükara olmak lazım öyle bir yola girmek için. Biz herhalde "Yoldan giden yorulmaz"modelini uyguluyoruz. Uyguluyoruz da... Yorgunluktan ve üzüntüden ağlamak üzereyim. Epeyce gecikmiş bir vakitte kaleme alınan şu yazıyı faksladığım gibi, esas işlerime döneceğim. Esas işler: Etiketleme, kaplama, tamamına erdirme faaliyeler.

(Perihan Mağden, Radikal Gazetesi, 06.09.2000)

3170. Yoldan kal, yoldaştan kalma.

Kişiler çıkacakları yolculuğun zevkli geçmesini istiyorlarsa yanlarına anlaşabilecekleri iyi bir yol arkadaşı seçmeleri gerekir. Yolculuk bu kişiler hazır olasıya kadar ertelenebilir.

3171. Yolu azana köpek sesi bülbülden tatlı gelir.

Kişiler, gurbetteyken tanıdık bir yüz gördüklerinde bu kişi eskiden sevmedikleri biri olsa da dostlarını görmüş gibi sevinirler.

3172. Yolu yol ile, ormanı balta ile keserler.

Bir işten istenilen sonuçları alabilmek ya da işi en zararsız biçimde sonlandırabilmek için en uygun yöntemin seçilmesi gerekmektedir. Kişiler koşullara ve olanaklara göre kendilerini ayarlayıp sabırlı olmalıdırlar.

"Bir şey dediği yok. Arpacı kumrusu gibi düşünüp duruyor. Düşünsün, geçer. Yavaş yavaş unutur. Yol yoluyla orman da baltayla..."

(Orhan Kemal, Vukuat Var, s. 405)

3173. Yordamsız elin kazası çok olur.

İşini bilmeyen beceriksiz kimselerin yaptıkları işlerde çok sorunlar çıkar.

3174. Yorgun eşeğin çüş canına minnet.
Yorgun eşeğin ıslık canına minnet.
Yorgun öküzün çüş canına minnet.
Yorgun öküzün ıslık canına minnet.

Yorgun kimseler kendilerine dinlenme fırsatının verilmesine çok sevinirler.

3175. Yumurtada kıl bitmez.

Koşulları uygun olmayan ortamlardan beklenen verim alınamaz.

3176. Yumurtadan çıkan yine yumurta çıkarır.

Her canlı, soyunun özelliklerini alarak bu özelliklerin sürekliliğini sağlar.

3177. Yumurtayı satan sarısını bulamaz.

Başkaları için yararlı işler yapan kimseler, aynı işte kendilerine o kadar yarar sağlayamayabilirler.

3178. Yumurtlayan tavuk bağırgan olur.

Çalışkan ve üretken kimseler yaptıklarını duyurmak ve başkaları tarafından fark edilebilmek için seslerini olabildiğince yükseltirler.

3179. Yurdun otlusundan kutlusu yeğdir.

Kişiler verimli bir yerde mutsuz yaşamaktansa kıraç ancak rahat ve mutlu bir yerde yaşamayı tercih ederler.

3180. Yuva bozanın yuvası olmaz.
Yuva bozanın da yuvası bozulur.
Ev yıkanın evi yıkılır.
Ev yap ev yıkma.

Başkalarının mutluluklarına engel olan, düzenlerini bozan kimseler ne kadar çabalasalar da mutluluğu yakalayamazlar.

"Karasevdalıları ayıranın onduğunu duydun mu hiç? Aralarına kara çalı olma sevdalıların. Yuva bozanın yuvası bozulur Ali! Bir köy bayram etti Ali, sevdalılar kavuştu diye. Çürük bir ağaca dönersin. Bir köy sana düşman kesilir.

(Yaşar Kemal, İnce Memed 1, s.109)

Devran çenberi bir dairede devredemez. Sonunda zalim de bir zulme uğrar ve elbette ev yıkanın evi yıkılır. Çünkü ekseriya cezada işin cinsindendir, nasıl ki bir iğnenin deliği bir demirle açılır. Haccaç ve Cengiz lanetle...

(Vehbi Evinç, Ziya Paşa, Osman Ruhî Bağdadî, İki Münekkit Şair ve İki Şaheser, s.30)

3181. Yuvarlanan taş yosun tutmaz.

Yaşadıkları yerleri sürekli değiştiren kimseler mal mülk sahibi olamazlar. Çalışmak iyidir.

"– Bunda gülecek ne var?... "Aklıma gelen mi?"dediğini bir duysa, aklın var sanır... Şu dünyada girmediğin savaş kalmadı da ne oldu? İngiliz'e yenildiniz, bunca düşmanı memlekete doldurdunuz !... Çanakkale'de bu kadar insan öldü, o gün sokmadığınız gemiler, şimdi Beşiktaş önünde yatıyor. Aklını başına devşir! Dedelerimiz ne demiş? "Yuvarlanan taş yosun tutmaz."demiş... Benim hesabımca, sen otuz ikini bitirdin, otuz üçüne girdin!... Balkan'dan sonra, beni dinleyip evlenseydin şimdi boyunca oğlun olurdu."

(Kemal Tahir, Yorgun Savaşçı, s. 20)

"...Ama bir vardığı yerde bir yıldan fazla kalmıyor; zenaati var, tahsili var, sebat etmedikten sonra neye yarar? Sel taşı gibi ha yuvarlan, de yuvarlan! Yuvarlanan taş yosun mu tutar?"

(Fakir Baykurt, Onuncu Köy, s. 274)

3182. Yuvayı yapan dişi kuştur.
Yuvayı dişi kuş yapar.
Erkek kuş gezer havai havai, dişi kuş yapar yuvayı.

Bir yuvanın mutlu ve sürekli olmasında kadının rolü büyüktür.

"K. KADIN – Meşhur kelamdır. Erkek ne kadar becerikli olsa yuvayı yapan dişi kuştur, derler. Bendeniz de Yusuf Bey'i tasdik edeceğim. Maaşallah eviniz dayalı döşeli koskoca konak. İşte görünüyor herşeyiniz var. Fakat hiç biri yerinde değil. Aşağı katlardan geçerken gördüm. Her taraf alan taran... O canım eşyanın her biri bir yere atılmış. Yazık değil mi? Onların her birine avuç doluları paralar verilmiş olacak. Bu hali görünce ne yalan söyleyeyim yüreğim cızladı. Size acıdım. Yol, iz'an, usul, tertip bilmez hizmetçilerin, ham halat el karılarının ellerine kalmışsınız. Vah vah çok yazık..."

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Aşk Batağı / Hazan Bülbülü, s.194)

Doğada çok az hayvan türünün dışında tüm erkekler çok eşlidir. Ve yuvayı dişi kuş yapar. Siz bir erkek olarak eğer bir yuvaya sahip olmak ve orada mutlu olmayı umut ediyorsanız eğer evlenirdiniz. Ancak hayvanlar aleminin tersine siz tek eşli olmak zorundasınız.

(Halim Bahadır, Tutunuş, s.192)

3183. Yuyucunun hakkı eline geçsin de ölü ister cennete gitsin ister cehenneme.

Yaptığı işler karşılığında ücret alan kimseler kendilerine ödeme yapıldığı sürece ödenen bu paranın kaynağını ya da yaptıkları işin başkalarına getireceği sonuçları hiç düşünmezler.

3184. Yük altında eşek anırmaz.
Yüklü eşek anırmaz.

Ağır işler ya da borçlar altında olan kimseler kendilerine düşen sorumlulukları yerine getirmeden başka iş ya da borçları üzerlerine almamalıdırlar.

3185. Yük altında eşek kalır.

Gördüğü iyiliğin altında kalmamak, karşılığını vermek için uğraşmak erdemli insanların en önemli özelliklerinden biridir.

3186. Yüksek / Yüce dağın başı dumanlı olur.
Büyük dağın dumanı büyük olur.

Sorumlulukları olan yüksek mevkideki kimselerin bu sorumluluklarından dolayı sıkıntıları da fazladır.

3187. Yüksek dağın karı bol olur.

Yüksek mevkilerde bulunan kimselerin yaptıkları işlerin fazla olması gibi sıkıntıları da çoktur.

3188. Yüksekten uçan alçağa düşer.

Kendilerini olduklarından daha yüksek bir konumda görenler, hadleri olmayan işlere karışanlar eninde sonunda bulundukları konumu da kaybederler ve olduklarından daha kötü durumlara düşerler.

3189. Yürük ata kamçı olmaz.
Yürük at kamçı değiştirmez.
Yürük at kamçı değdirmez.
Usta maymun kamçı istemez.

Kendilerine verilen işleri hızlı, doğru ve ustalıkla yapan kimselere karışmak gerekmez.

3190. Yürük ata paha olmaz.
Atın yürüğüne paha olmaz.

İşlerini hızlı, doğru ve verimli sonuçlar elde edecek biçimde yapan kimselere çok değer verilir.

3191. Yürük tazıyı tilki sevmez.

Kötü niyetli sinsi kimseler, işlerini hızlı ve doğru yapan kişileri kendilerine engel olabileceklerinden dolayı sevmezler.

3192. Yürüyen yol alır, yürümeyen yolda kalır.

Bir iş için emek ve zaman harcayan kimseler az ya da çok ilerleme kaydederler. Ancak hiçbir iş yapmayan, çaba sarf etmeyen kimseler ise ilerleyemezler, oldukları yerde sayarlar.

3193. Yüz aklın varsa bir akıllıya danış.

İnsanların çok emin oldukları konularda dahi mutlaka başkalarının da fikrini almalarında yarar vardır. Bu durum onların hata yapma olasılıklarını en aza indirir.

3194. Yüz güzelliği hamamdan eve, öz güzelliği Urum'dan Şam'a.
Tüy güzelliği hamamdan eve, huy güzelliği Urum'dan Şam'a.

İnsanların sahip oldukları fiziksel güzellikler geçici, huy güzellikleri ise kalıcıdır. Ayrıca dış güzellik yalnızca yakın çevre tarafından fark edilirken huy güzelliği görülmeye gereksinim duyulmadığı için en uzak yerlerde bile saygıyla anılabilir.

3195. Yüz insanın aynasıdır.

İnsanların sahip oldukları iyi ya da kötü huylar yüzlerine yansır. Bu nedenle kişilerin yüzlerindeki ifadeler onların kişilikleri ve ruh halleriyle ilgili ipuçları verir.

3196. Yüz yüzden utanır.

Bir işin yapılması isteniyorsa bu işin muhattaplarıyla doğrudan ilişki kurmak onlar üzerinde daha etkili olmayı sağlar.

Memleketin geleceğini tehdit eden erozyon ve çölleşmeye karşı bu çabaları giderek büyüten vakıf, toplumsal duyarlığı artırmak için yurttaşın toplu halde bulunduğu yerleri seçmekte akılcı davranıyor. Yüz yüzden utanır da belki herkes payına düşeni kavrar ve yapar.

(Savaş Ay, Sabah Gazetesi, 12.03.2004)

3197. Yüzü güzel olanın huyu güzel olur.
Yüzü güzel olanan huyu da güzel olur.

Kişilerin taşıdıkları iyi ya da kötü özellikler yüzlerine de yansır. Bu nedenle kötü ve acımasız kimselerin yüzlerinin içlerindeki bu çirkinliği yansıtması gibi, iyi niyetli ve alçakgönüllü kimselerin yüzleri de bu temiz duygularının aynasıdır.

Bu aileye oldukça mesut bir yuva denebilirdi. Ancak o çirkin çocuk bu yuvadaki ahengi bozuyordu. Çirkinlik, yalnız yüzde olsa belki ona tahammül ederlerdi. Fakat tabiatı, ahlakı da yüzü kadar çirkindi. "Yüzü çirkin olanın ahlakı da çirkindir!"sözü büyük bir hakikattir.

(Reşat Nuri Güntekin, Bir Kadın Düşmanı, s.139)

3198. Yüzü güzele kırk günde doyulur; huyu güzele kırk yılda doyulmaz.
Güzele kırk günde doyulur, iyi huyluya kırk yılda doyulmaz.
Güzelliğe kırk günde doyulur, iyi huya kırk yılda doyulmaz.
Güzel yüzden kırk günde usanılır, güzel huydan kırk yılda usanılmaz.

Huy güzelliği insanlar için bir ilişkide aranan en önemli özelliktir. Çünkü huy güzelliği yüz güzelliği gibi gelip geçici değildir.

3199. Zahmetsiz lokma yenmez.
Zahmetsiz bal yenmez.

Hiçbir iş emek harcanmadan, zahmet çekilmeden başarıya ulaştırılamaz.

3200. Zahmetsiz mal kazanılmaz.

İnsanlar mal elde etmek istiyorlarsa bunun için çok çalışmaları ve sıkıntılara katlanmaları gerekmektedir.

3201. Zahmetsiz rahmet olmaz.
Zahmet çeken rahat bulur.

Sıkıntı çekmeden rahata kavuşulamaz; ancak belli uğraşların sonucunda rahata kavuşulabilir.

Neslihan sen benim sözüme bakma. Zahmetsiz nimet olmaz; meramın elinden de hiçbir şey kurtulmaz kızım.. Mücadele et. Er geç başarıya ulaşırsın

(Kerime Nadir Azrak, Ruh Gurbetinde, s.211)

3202. Zaman sana uymazsa sen zamana uy.

Kişiler yaşadıkları koşullara göre kendilerini ayarlamayı becerebilmelidir.

Ahmet, istasyonda karısı ile karşılayacaktı babasını. Şimdi gözleri yollarda bekliyorlardı! Bir yılın evlisiydi Ahmet. Gelinini hiç görmemişti. Ahmet'in dediğine göre iyi insanmış karısı, "Helal süt emmiş birisidir, sen hiç merak etme baba!"demişti. Ne de olsa şeher kızıydı. Açık seçik giyinirdi. Köylü gelinleri gibi ürkek olmazdı. Kaynatasına gelinlik de etmezdi. Zorunlu olarak hoş görecekti. "Zaman sana uymazsa sen zamana uyacaksın."Yeter ki saygıda kusur etmesin.

(Dursun Akçam, Haley – Seçilmiş Öyküler, s.72)

3203. Zararın neresinden dönülse kârdır.

Eğer bir işte zarar ediliyorsa ve her geçen zamanda bu zarar devam ediyorsa bu işi bir an önce sonlandırarak zararın sürmesine son verilmelidir. Zararın önüne geçmek bile kâra geçmek anlamına gelir.

Şimdi bizim için bu vaziyet karşısında bir karar vermek lazım geliyor: Düşünüyoruz ki, hakikaten toprak değerli ise arttırarak biz alalım. Değilse, "Zararın neresinden dönülürse kardır"deyip vazgeçelim... İşte şimdi sizden bu arazi hakkında tetkikat yaparak, bize bir fikir vermenizi istiyoruz. Bütün seyahat zannederim ancak bir hafta kadar devam edecek.

(Esat Mahmut Karakurt, İlk ve Son, s.70)

Sema'nın uzandığı kerevetin tam karşısında, kapının yanında, Hayriye'nin kocası Sefer'in her sabah satışa çıkarken omzuna sırıkla astığı, plastik eşya sepeti duruyor. Sefer nerde peki? Bugün satışa çıkmadı mı? Yoksa, Hayriye, zararın neresinden dönülse kârdır diye bunca yıl sonra bu işten vazgeçirebildi mi Sefer'i. Yok olamaz bu...

(Sevgi Soysal, Hoş Geldin Ölüm, s.23)

3204. Zemheride kar yağmadan kan yağması iyi.
Zemheride kar yağmadan zehir yağması iyi.
Zemheride yağmur yağmadan kan yağması iyi.
Zemheride yağmur yağmadan zehir yağması iyi.

Kış aylarında kar ya da yağmur yağması çiftçilerin işlerini engeller. Bu durum toprağını işleyemeyen çiftçiyi zarara sokar. Bu nedenle kış aylarındaki yağışlar iyi karşılanmaz.

3205. Zemheride sür de çalı ile sür.

Çiftçilerin kış aylarında toprağı sürmeleri çok yararlıdır; yazın verimin iyi olması isteniyorsa çok iyi olmasa da toprağın mutlaka sürülme gerekmektedir.

3206. Zenci yüzü yıkamakla ağırmaz.

Bir şeyin aslı sonradan uğraşarak değiştirilemez. Ne kadar uğraşılırsa uğraşılsın her şey özüne benzer.

3207. Zengin arabasını dağdan aşırır, züğürt düz ovada yolunu şaşırır.

Varlıklı, olanakları geniş insanlar ne denli sıkıntılı olursa olsun işlerini bir şekilde hallederler; ama yoksul insanlar için durum aynı değildir, onlar kolaylıkla başarılabilecek işlerini bile bazen halledemeyebilirler.

"Zengin arabasını dağdan aşırır, fakir düz yolda şaşırır. Halkımızın burada anlatmak istediği, egemen güçlerin her türlü olanaklardan yararlanarak olmayacak şeyleri oldurur hale getirmelerine karşı, ezilmiş halkın kendi gerçek haklarını almakta bile güçlük çektikleridir."

(Alev Coşkun, Cumhuriyet Halk Partisi ve Demokratik Sol, s.139)

3208. Zengin ateş dökecek olsa fukara götünü saksı eder.

Yoksullar varlıklı insanların çıkarları için gerektiğinde bazı zor durumları bile göze almak zorunda kalabilirler.

3209. Zengin giyerse "sağlıcakla", fakir giyerse "nerden buldu ki"derler.

Varlıklı insanların yediği, giydiği şeyler kimsenin gözüne batmaz; ama yoksul insanlar için durum farklıdır. Onların bazı harcamaları yapamayacakları düşünüldüğünden kendilerine şüpheyle bakılabilir.

3210. Zengin helvasını baldan pişirir, züğürt derman için pekmez bulamaz.

Varlıklı insanların olanakları çok geniştir, işlerini en iyi malzemeleri kullanarak çözerler; yoksullar içinse durum tam tersidir, onlar sorunlarını çözebilmek için en ucuzundan da olsa gerekli malzemeyi bulamayabilirler.

3211. Zengin kesesini döver, züğürt dizini.

Varlıklı insanlar paralarını kullanarak her türlü işlerini halledebilirler; ancak yoksul insanların parası olmadığı için üzülmekten başka ellerinden bir

3212. Zengin ölürse mezarına taş dikilir, züğürde çalı nişan edilir.

Varlıklı insanların mezarları bile varlıklarını gösterecek biçimde yapılırken, yoksul insanlar ise onlar kadar gösterişli bir mezara sahip olamazlar. Varlık ve yoksulluk öldükten sonra da değişmeden kişileri etkilemeye devam ederler.

3213. Zengin silkinse fakir bay olur.

Zenginlerin önemsiz gibi gördükleri, o anda üzerlerindeki paraları veya değerli taşınır mülkleri, yoksulların eline geçse o insanların hemen kendilerini varlıklıymış gibi hissetmelerini sağlayacak ölçüdedir.

3214. Zenginin ayıbı, fukaranın hastalığı meydana çıkmaz.
Fukaranın hastası, zenginin orospusu geç duyulur.

Varlıklı insanlar ne denli ayıplanacak işler yapsalar da olanaklarını kullanarak bunları diğer insanların duymasını engelleyebilirler; yoksul insanlar da utandıkları için hastalıklarını diğer insanlardan gizlerler.

3215. Zenginin azgını, kürk giyer yaz günü.

Varlıklı ve yoldan çıkmış insanlar nasıl davranacaklarını şaşırırlar. Mevsime ve ortama uymayacak biçimde giyinebilirler.

3216. Zenginin basması ipekli görünür.

Varlıklı, olanakları ve parası çok olan insanlar, çevrelerinde olduklarından daha üstün, değerlerinin üzerinde görülebilirler.

3217. Zenginin fıkrası komik olur.

Varlıklı, olanakları ve parası çok olan insanlara, olduğundan daha fazla değer verilir. Onların söylediği her şeye abartılı olarak tepki verilir.

3218. Zenginin gönlü oluncaya kadar fukaranın canı çıkar.

Düştükleri zor durumdan kurtulabilmek için çevresindeki zengin birinden yardım isteyen yoksullar, o kişiye derdini zor anlatırlar; zenginin onları anlayabileceği duruma gelmesi oldukça uzun bir süre aldığından, bu zamanda yoksul kişiler çok aşırı bir biçimde üzülebilirler.

3219. Zenginin horozu bile yumurtlar.

Varlıklı, olanakları geniş ve ekonomik olarak güçlü olan insanların, malı mülkü çevredeki insanlara olağanüstü görünür. Bu böyle kabul görür.

3220. Zenginin iki dünyası da mamurdur.

Varlıklı insanların bu güçlerinden dolayı hem bu dünyada hem de öldükten sonra dinsel olarak geçileceği düşünülen boyutta mutlu olacakları düşünülür.

3221. Zenginin malı, züğürdün çenesini yorar.

Zenginin parası züğürdün çenesini yorar.

Yoksul insanlar çevresindeki varlıklı insanların malını mülkünü, parasını konuşurken boşuna zaman harcar, yorulur.

Koltuklar, masalar, dolaplar. Geniş yataklar, halılar halılar... Nasıl alırlar bunları, nasıl para yetiştirirler? Eskiden hep düşünürdü bunları, bir karşılık bulamazdı. Şimdi artık düşünmüyor, kanıksıyor gittikçe. Herkes yapışmış bir kuyruğa, deyip geçiyor. "Zenginin malı züğürdün çenesi"sözüne sığınıyor. Bizim gece kondulara bak sen, bunlardan bize ne? İyi kötü bizde kurduk düzenimizi.

(Talip Apaydın, Öykülerle Çizgiler "Eski-Yeni Öykülerden Bir Seçki", s. 29)

"Zenginin parası züğürdün çenesini yorar ya biz de onun gibi Loto Müdürlüğü'nün milyonlarıyla bol bol çenemizi yoruyoruz."

(M. Bedri Kanak, Memleket İpi, s.92)

Zenginin parası yoksulun çenesini yorar, demişler. Doğru. Çırağan eğlencelerini aratmayan debdebeyi, en pahalı Fransız şaraplarıyla "long drink"lerin su gibi aktığı, bir tek kuş sütü eksik sofraları, önünde rıhtımı olmayan yalının yan bahçesine yanaşan yatları, sabaha dek süren cümbüş yorgunlarının sarmaş dolaş eve dönüşlerini kimimiz eleştirdi, görgüsüzlük hatta provakasyonla suçladı, kimimiz bu "dolce vita"ya erişemediği için hayıflandı.

(Nedim Gürsel, Öğleden Sonra Aşk, s.108)

3222. Zenginin malı, züğürdün evladı.

Varlıklı kişilerin malları nasıl onlar için bir dayanak ise yoksul kişilerin de dayanakları gelecekte onlara güzel bir yaşam sunacaklarını düşündükleri çocuklarıdır.

3223. Zenginin sermayesi kasasında, âlimin sermayesi kafasında.

Zengin insanların bol miktarda paraları vardır; onları kasa ve benzeri yerlerde saklarlar; bilgili insanlarınsa bütün varlıkları beyinlerindedir. Bu bilgileri onların tüm mal ve mülk varlığıdır.

3224. Zenginin tavuğu iki sarılı yumurtlar.

Varlıklı ve olanakları geniş insanların malı mülkü çevredeki insanlara olduğundan daha büyük ve fazla görünür.

Doktor önerisi:

- Et, süt, yumurta... Tereyağı... Mandalina, portakal, muz... Nar suyu... Vitamin takviyesi... Baklava, börek.

Bütün bunlar "Bünyeyi kuvvetlendirecek."

"Zengin için"mesele değil de...

Fakir fukara "bunları nasıl alsın?.. Nasıl bal, kaymak, sahanda sucuklu yumurta yesin?"

(...) Zenginin tavuğu bile "çift sarılı"yumurtlarmış.

Boşuna dememişler:

"Ölüm de garibe, zulüm de garibe."
Fakir, zenginden önce yakalanır gribe.

(Yavuz Donat, Sabah Gazetesi, 21.11.2009)

3225. Zerdaliden kaval olmaz, al zurnadan haberi.

Elde yeterli olanaklar olmadan yapılan işin sonuçları tatmin edici olmaz.

Estağfurullah, esasında, zerdaliden kaval olmaz, al zurnadan haberi de derler ya, lakin meragımdan senle bi gonuşmak istedim. Yogsa bilirim gi sohbedine, muhabbedine doyum olmaz.

(Umur Talu, Milliyet Gazetesi, 05.12.1999)

3226. Zırva tevil götürmez.

Mantığa uymayan sözler anlamlandırılmaya çalışılsa da saçma olma özelliklerinden kurtulamazlar.

İHSAN BEY – Hayalet değildi, ama senin çıkardığın şekilde de bir hakikat değildi. Şuradan geçerken Şahende Hanım'a rast geldim. "Aman beyefendi üzerime bir fenalık geliyor yetişiniz"diye benden yardım istedi. Yanına koştum kollarımın arasına düştü. İşte o aralık sen çıkageldin. Hakikat bundan ibaret...

NAİME HANIM – Zırva tevil götürmez.

İHSAN BEY – Şahende Hanım'ın hastalığı yalan mıydı? Ayıltmak için içeride az mı uğraşıldı?

(Hüseyin Rahmi Gürpınar, Aşk Batağı / Hazan Bülbülü, s.114)

3227. Zor kapıdan girerse, şeriat bacadan çıkar.
Zor kapıdan girerse, töre bacadan çıkar.

Güç kullanılan yerde yasalar veya güçlü kurallar devre dışı kalır.

Balasagunlu Yusuf'a göre dünyayı mahveden iki şey vardır. Birisi vazifeyi ihmal, öteki de insanlara zulümdür. O halde iyi bir hükümdar da halkı âdil kanunlarla idare etmeli, birini diğerine karşı zorbalığa kalkışmasına meydan vermemelidir. Zira, zorbalığın olduğu yerde kanun hâkimiyetinden söz etmek mümkün değildir. Buna uygun olarak Kaşgarlı Mahmut'un eserinde kaydettiği 'zor kapıdan girerse törü bacadan çıkar' şeklindeki bir atasözü buna gözel bir örnektir.

(Reşat Genç, Karahanlı Devlet Teşkilâtı, s.62)

3228. Zor oyunu bozar.

Güç kullanılması durumunda bütün kurallar geçersiz kalır.

Zor oyunu bozar. Aşk ise zordur. Su misali Carla'nın yok olup gidişine izin vermeyeceğimi adım kadar iyi biliyordum. Acının ise beni özgürleştirmesine lüzum yok. Zaten acı yerini öç duygusuna, rüzgârın kurumuş yaprakları süpürmesi kadar doğal bir eforsuzlukla bıraktı.

(Hakan Karahan, Azrail, s.276)

3229. Zora, beylerin borcu vardır.
Hırsıza beyler de borçlu.

Zor kullanan güç sahibi kişiler ya da dalaveracı kimseler karşılarındaki kim olursa olsun her istediklerini alabilirler.

-Şu topal herif... Bana bak! Bizi neden müzevirledi? Ulan İsmail! Alacağın olsun!...

-Tamam, buldun alacaklıyı... "Hırsıza beyler borçlu"demişler. Sorduğuma karşılık gelsin!.. Sana kim açacaktı kapıyı?

(Kemal Tahir, Sağırdere, s.116)

3230. Zora dağlar dayanmaz.

Zorluklar karşısında uzun süre dayanılamaz; bu çok güçlü görünen her şey için geçerlidir. Dağ gibi büyük ve güçlü nesneler bile zora dayanamaz.

Kel Hayim mektubu aldı gitti. Adam bu şiddetli mektuba da kulak asmadı. Ama kendi canından korktu. O gün köyü bırakıp Tire'ye, oradan İzmir'e geçti. Çakırcalı'ya da bir haber yolladı:

""Ben İzmir'deyim. İşte kız, işte köy, işte kendisi... Kızı alabilir, köyü yakabilir. İstediğini yapabilir. Ben de İzmir'den köye dönmeyeceğim. Zorsa zor. Zora dağlar dayanmaz."

Çakırcalı bu haber karşısında yıkıldı.

(Yaşar Kemal, Çakırcalı Efe, s.81)

3231. Zorla ava giden it, sahibine hayır etmez.
Zorla ava giden köpek bu kadar avlanır.

Kimi insanlara zorla yaptırılan işlerden verimli sonuçlar elde edilemez.

3232. Zorla güzellik olmaz.
Güç ile gökçeklik / güzellik olmaz.

En güzel, en yararlı ve iyi işler bile zor kullanılarak gerçekleştirilemez.

Üç kere geceleyin evden kaçtı, üçünde de yolda yakalayıp getirdi Halil. Anası, bu orospu sana hayretmez Halil, dedi. Bırak onu da evine gitsin, başına bir iş açacaksın bu sürtük yüzünden...Halil anasına güldü geçti. Zorlan güzellik olmaz Halil, yavrum, dinle anan, dedi.

(Yaşar Kemal, Yılanı Öldürseler, s.26)

"Neyse ki benim aslan sütünü inek sütüyle değiştirmiyorsunuz, sayın Valim." dedi Doktor.

"Raşit Bey"dedi Vali. "Bu kampanya sadece gençler ve katılmak isteyenler içindir. Zorla güzellik olmayacağını bilirim. Rahmetli Özal da Aydın'a tayinim çıktığında telaşlanmış, 'Orada turistler denize üstsüz giriyor, aman ha Tokat'taki uygulamalarını Aydın'da yapma!' diye beni uyarmıştı."

(Ayşe Kulin, Köprü, s.52)

3233. Zorla köpek çuvala girmez.

İnsanlara istemedikleri şeyleri yaptırmak boşunadır. Bu işlerden olumlu sonuçlar almak kimi zaman olanaksızdır.

3234. Zulüm tarlasında zulüm biter

Kötülüklerin olduğu yerde iyiliğe pek rastlanamaz; zalimliklerin yaşandığı ortamlarda yine zalimlikler ortaya çıkar.

Bir de senden dileğim, oğlum, o kasabaya gidersen, o Ermenilerden kalma evleri, tarlaları kabul etme. Sahibi kaçmış yuvada, öteki kuş barınamaz. Yuva bozanın yuvası olmaz. Sahiplerine hayretmeyen ev, başkasını barındırmaz. Zulüm tarlasında zulüm biter.

(Yaşar Kemal, Yağmurcuk Kuşu, s.100)

3235. Zurnada peşrev olmaz.
Zurnada peşrev olmaz, ne çıkarsa bahtına.

Rastgele, o anki olanaklarla yapılmaya çalışılan işlerde çok fazla kural aranmaz, o anki duruma göre davranılır.

Bu kitaplar, bu mağaranın foyasını açığa vuruyor. Oğlum girin bir daha arayın.

Filozof, bakış çarmıhına germişti başçavuşu. Arama sözünü duyunca güldü.

"Zurnada peşrev olmaz, ne çıkarsa bahtına."diye mırıldandı.

(Muzaffer Oruçoğlu, Filozof, s.107)

3236. Züğürt olup düşünmektense, uyuz olup kaşınmak yeğdir.
Müflis olup düşünmektense uyuz olup kaşınmak yeğdir.
Borçlu olup düşünmektense uyuz olup kaşınmak iyidir.

Varlıklıyken yoksul duruma düşerek kara kara düşünmektense başından beri yoksul olup o yoksulluğun sıkıntılarıyla yaşamak daha iyidir.

"- Ağaya borcum var. Sokağa çıkamıyorum. Herkesin içinde, 'Şu bizim parayı ne zaman ödeyeceksin Recep, balık kavağa çıkmadı mı daha' diyor; alaylı alaylı. Borçlu olup düşünmekten, uyuz olup kaşınmak iyiymiş. Bir daha ağadan borç para alanın..."

(Aydın Aydemir, Herşeye Rağmen, s.141)

3237. Züğürtlük, zadeliği bozar.
Açlık zadeliği bozar.
Açlık sofuluğu bozar.

Yokluk, olanakların kısıtlılığı insanları soylu davranışlardan uzaklaştırabilir.

Sıkıştıkça sıkıştık, neredeyse zorunlu gereksinmelerimizi karşılayamaz hale geldik. Açlık zadeliği bozar derler, bizde zadelik, soyluluk olmadığı için, başka şeylerimizi bozdu galiba. Para edecek neyimiz var diye düşünmeye başladık. Önce, biricik altın varlığımız nişan yüzüklerimiz geldi aklımıza.

(Muzaffer İlhan Erdost, İlhan İlhan, s.79)

3238. Zürefanın düşkünü, beyaz giyer kış günü.

Eşkıyanın düşkünü beyaz giyer kış günü.
Fukaranın düşkünü hasa giyer kış günü.
İhtiyarın düşkünü hasa giyer kış günü.
Kibarın düşkünü, aklar giyer kış günü.
Paşalının düşkünü, ak sade giyer kış günü.
Şehir oğlanının düşkünü beyaz giyer kış günü.

Giyinme ve gösteriş düşkünü insanlar, bu meraklarından ötürü giysi türü ve renk seçimlerinde mevsimle uyuşmayacak biçimde davranabilirler.

Ondan da beteri vardı.. İki Hollandalı genç kadın.. Otuzlarında ya var ya yoklar..

Üstleri incecik.. Altlarında beyaz birer kot.. Oysa buraları kışı yaşıyor daha.. "Zürefanın düşkünü, beyaz giyer kış günü.."halindeler..

İnce giyinip kendilerine şekil yapacaklar ki bakan erkeklerin akılları sıyrılsın..

Modadır diye ayaklarına da incecik bantlı, açık beyaz ayakkabılar giymişler..

Oysa etraflarında dönüp duran kadınların yüzde doksan dokuzu kat kat olmuş.. Her birinin sırtında kepenek ayarında bir gocuk, hepsinin kucağında bir battaniye var..

(Selahattin Duman, Vatan Gazetesi, 13.07.2010)

1.	Aba altında er yatar.	1.
2.	Aba altında sultan yatar.	1.
3.	Aba da bir yaba da bir giyene, güzel de bir çirkin de bir sevene.	2.
4.	Aba vakti aba, yaba vakti yaba alan yanılmamış / aldanmamış.	3.
5.	Aba vakti yaba, yaba vakti aba.	4.
6.	Abanın kadri yağmurda bilinir.	5.
7.	Abdal abdala çatmadıkça kasnak boynuna geçmez.	1011.
8.	Abdal abdalın ne onduğunu ister, ne bulduğunu.	6.
9.	Abdal ata binince bey oldum sanır, şalgam aşa girince yağ oldum sanır.	7.
10.	Abdal düğünden, çocuk oyundan usanmaz.	8.
11.	Abdal kızı hanım olmaz, devşirmeyince karnı doymaz.	9.
12.	Abdal tekkede, hacı Mekke'de bulunur.	1170.
13.	Abdala "kar yağıyor"demişler, "titremeye durmuşum"demiş.	10.
14.	Abdala "kar yağıyor"demişler, "titremeye hazırım"demiş.	10.
15.	Abdalın dostluğu köy görününceye kadardır.	11.
16.	Abdalın karnı doyunca gözü kapıda olur.	12.
17.	Abdalın karnı doyunca gözü pabucunda olur.	12.
18.	Abdalın karnı doyunca gözü yolda olur.	12.
19.	Abdalın yağı çok olursa gâh borusuna çalar, gâh gerisine.	13.
20.	Abdalın yağı çok olursa gâh burnuna çalar, gâh gerisine.	13.
21.	Abdestsiz / Aptessiz Bektaşi'ye namaz dayanmaz.	14.
22.	Abdestsiz / Aptessiz Dede'ye namaz dayanmaz.	14.
23.	Abdestsiz / Aptessiz sofuya namaz mı dayanır?	14.
24.	Âbidin ibadeti nefsinedir.	15.
25.	Acaba receba derken iş biter.	16.
26.	Acar tazı çullu da belli olur, çulsuz da.	17.
27.	Acele ile kalkan nedametle oturur.	20.
28.	Acele ile menzil alınmaz.	18.
29.	Acele işe şeytan karışır.	19.
30.	Acele işin sonu pişmanlıktır / nedamettir.	20.
31.	Acele yürüyen yolda kalır.	158.
32.	Acemi katır kapı önünde yük indirir.	21.
33.	Acemi marangozun talaşı tahtasından çok olur.	22.
34.	Acemi nalbant ahmak eşeğinde usta olur.	23.
35.	Acemi nalbant gâvur eşeğinde öğrenir.	23.

36.	Acemi nalbant kafir eşeğinde öğrenir.	23.
37.	Acemi nalbant Kürt eşeğinde dener kendini.	23.
38.	Acı / Kötü dil insanı / adamı dininden çıkarır, tatlı dil ayıyı ininden çıkarır.	2838.
39.	Acı / Kötü dil insanı / adamı dininden çıkarır, tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.	2838.
40.	Acı / Kötü söz insanı / adamı dininden çıkarır	2838.
41.	Acı / Kötü söz insanı / adamı dininden çıkarır, tatlı söz ayıyı ininden çıkarır.	2838.
42.	Acı / Kötü söz insanı / adamı dininden çıkarır, tatlı söz yılanı deliğinden çıkarır.	2838.
43.	Acı acıya, su sancıya.	24.
44.	Acı acıyı bastırır.	24.
45.	Acı acıyı keser, soğuk su sancıyı	24.
46.	Acı acıyı keser, su sancıyı.	24.
47.	Acı patlıcanı kırağı çalmaz.	25.
48.	Acıkan doymam sanır, susayan kanmam sanır.	26.
49.	Acıkan doymam, susayan kanmam sanır.	26.
50.	Acıkan ne olsa yer, acıyan ne olsa söyler.	27.
51.	Acıkan ne yemez, acıyan ne demez.	27.
52.	Acıkan yanağından, susayan dudağından belli olur.	28.
53.	Acıklı başta akıl olmaz.	29.
54.	Acıkmış kudurmuştan beterdir.	30.
55.	Acıkmış kursak, kavurgasını ister.	295.
56.	Acımış eşek attan yürük olur.	963.
57.	Acımış eşek katırdan yeğin gider.	963.
58.	Acından kimse ölmemiş.	60.
59.	Acından ölmüş yok tokundan ölmüş çok.	31.
60.	Acından ölmüşün mezarı yok.	60.
61.	Acındırırsan arsız olur, acıktırırsan hırsız olur.	32.
62.	Acının tadına dirhemle bakılır.	33.
63.	Acıyan çok ama ekmek veren yok.	3122.
64.	Acıyan uyumuş, acıkan uyumamış.	65.
65.	Acıyan yerin ayrı acıkan yerin ayrı.	64.
66.	Aç aç ile yatınca arada dilenci doğar.	34.
67.	Aç adam kendini ateşe salar.	43.

68.	Aç aman bilmez, çocuk zaman bilmez.	35.
69.	Aç anansa da kaç.	36.
70.	Aç arslandan tok domuz yeğdir.	37.
71.	Aç at yol almaz, aç it av almaz.	38.
72.	Aç atansa da kaç.	36.
73.	Aç ayı oynamaz.	39.
74.	Aç bırakma hırsız edersin, çok söyleme arsız edersin.	32.
75.	Aç dışarı, çıplak içeri kaçar.	40.
76.	Aç domuz darıdan çıkmaz.	41.
77.	Aç doymam, tok acıkmam sanır.	42.
78.	Aç elini kora sokar.	43.
79.	Aç esner tok geğirir.	44.
80.	Aç esner, âşık gerinir.	44.
81.	Aç gezmekten tok ölmek yeğdir.	45.
82.	Aç gözünü açarlar gözünü.	46.
83.	Aç gözünü yoksa açarlar gözünü.	46.
84.	Aç ile arkadaş olma, yemem der de sömürür.	47.
85.	Aç ile dost olayım diyen peşin karnını doyursun.	48.
86.	Aç ile eceli gelen söyleşir.	49.
87.	Aç ile ecelli söyleşir.	49.
88.	Aç it fırın yıkar.	55.
89.	Aç kalmak borçlu olmaktan iyidir.	50.
90.	Aç kalmak borçlu olmaktan yeğdir.	50.
91.	Aç karın katık istemez.	51.
92.	Aç kendini aslana vurur.	57.
93.	Aç kılıca sarılır.	52.
94.	Aç kiminle olsa savaşır.	53.
95.	Aç koyma hırsız edersin, çok söyleme yüzsüz edersin.	32.
96.	Aç köpek ava salmaz.	54.
97.	Aç köpek fırın damı deler.	55.
98.	Aç köpek fırın deler.	55.
99.	Aç köpek fırın duvarını deler.	55.
100.	Aç köpek kendini aslana vurur.	57.
101.	Aç köpek kudurmaz.	56.
102.	Aç köpek yavrusunu yer.	59.

103.	Aç kurt arslana saldırır.	57.
104.	Aç kurt bile komşusunu dalamaz.	58.
105.	Aç kurt komşunun kuzusunu yemez.	58.
106.	Aç kurt yavrusunu yer.	59.
107.	Aç mezarı yoktur.	60.
108.	Aç ne yemez, tok ne demez.	27.
109.	Aç ölmekten tok ölmek yeğdir.	45.
110.	Aç ölmez, gözü kararır; susuz ölmez, benzi sararır.	61.
111.	Aç tavuk düşünde kendini buğday ambarında görür.	62.
112.	Aç tavuk kendini arpa ambarında görür.	62.
113.	Aç tavuk kendini arpa ambarında sanır / zanneder.	62.
114.	Aç tavuk kendini buğday ambarında görür.	62.
115.	Aç tavuk kendini buğday ambarında sanır / zanneder.	62.
116.	Aç tavuk kendini darı ambarında görür.	62.
117.	Aç tavuk kendini darı ambarında sanır / zanneder.	62.
118.	Aç yeri başka acı yeri başka.	64.
119.	Aç, tokun gözüne bakmakla doymaz.	63.
120.	Aç, tokun yüzüne bakmakla doymaz.	63.
121.	Aç, yanından kaç.	36.
122.	Aça arpa ekmeği etten lezzetli gelir.	66.
123.	Aça dokuz yorgan örtmüşler, yine uyuyamamış.	65.
124.	Aça kuru ekmek bal helvası gibi gelir.	66.
125.	Açık ağız aç kalmaz.	67.
126.	Açık boğaz aç kalmaz.	67.
127.	Açık göte herkes tükürür.	68.
128.	Açık kaba it değer.	69.
129.	Açık kaba it siyer.	69.
130.	Açık kapı görünce it dalar.	70.
131.	Açılan solar, ağlayan güler.	71.
132.	Açın amanı olmaz, tokun imanı.	72.
133.	Açın gözü ekmek teknesinde olur.	2484.
134.	Açın halini tok bilmez, hastanın halini sağ bilmez.	2898.
135.	Açın imanı olmaz.	72.
136.	Açın karnı doyar, gözü doymaz.	73.
137.	Açın karnında ekmek eğleşmez.	74.

138.	Açın koynunda ekmek durmaz.	74.
139.	Açın kursağına çörek dayanmaz.	75.
140.	Açın uykusu gelmez.	65.
141.	Açlık ile tokluğun arası bir dilim ekmek.	76.
142.	Açlık ile tokluğun arası bir lokma ekmek.	76.
143.	Açlık ile tokluğun arası yarım yufka.	76.
144.	Açlık sofuluğu bozar.	3240.
145.	Açlık zadeliği bozar.	3240.
146.	Açma sırrını dostuna, dostunun dostu vardır o da söyler dostuna.	77.
147.	Açma sırrını dostuna, o da söyler dostuna.	77.
148.	Açtan korkmalı.	78.
149.	Açtırma kutuyu, söyletme kötüyü.	79.
150.	Ada bana, adayım sana.	80.
151.	Adalet ile zulüm bir yerde durmaz.	81.
152.	Adalet olmayınca bir yerde, insan düşer o yerde her derde.	82.
153.	Adam "adam"demekle adam olmaz.	83.
154.	Adam / İnsan yanıla yanıla, pehlivan yenile yenile.	100.
155.	Adam adam, pehlivan başka adam.	84.
156.	Adam adama gene gerek olur, iki serçeden börek olur.	87.
157.	Adam adama gene gerek olur.	87.
158.	Adam adama gerek olmasa her biri bir dağ başında olurdu.	86.
159.	Adam adama gerek olur, iki serçeden börek olur.	87.
160.	Adam adama gerek olur.	87.
161.	Adam adama gerektir, tosbağaya hanesi.	88.
162.	Adam adama her zaman gerek olur, iki serçeden börek olur.	87.
163.	Adam adama her zaman gerek olur.	87.
164.	Adam adama yük değil, can gövdeye mülk değil.	89.
165.	Adam adama yük olmaz.	89.
166.	Adam adamdan korkmaz, hatır sayar.	90.
167.	Adam adamdan korkmaz, utanır.	90.
168.	Adam adamdır, olmasa da pulu; eşek eşektir atlastan olsa çulu.	91.
169.	Adam adamdır, olmasa da pulu; eşek eşektir, olmasa da çulu.	91.
170.	Adam adamı bir kere / defa sınar.	2688.
171.	Adam adamı bir kere aldatır.	92.
172.	Adam adamın şeytanı, adam adamın Rahmanı.	93.

173.	Adam dünyayı dolaşsa da bir mislini bulamaz.	94.
174.	Adam hacı mı olur ulaşmakla Mekke'ye, eşek derviş mi olur taş çekmekle tekkeye?	95.
175.	Adam kıymetini adam bilir.	1949.
176.	Adam nefesinden hayvan yularından yedilir.	1953.
177.	Adam odur ki ikrarından dönmeye.	96.
178.	Adam olacak çocuk bokundan belli olur.	97.
179.	Adam olan iki kere aldanmaz / yanılmaz.	92.
180.	Adam olana bir söz yeter.	98.
181.	Adam sormakla âlim olur.	99.
182.	Adam yenilmekle marifetli olur, yanılmakla alim.	101.
183.	Adam, adam sayesinde adam olur.	85.
184.	Adama dayanma ölür, ağaca dayanma kurur.	124.
185.	Adama lisanıdır adam dedirten de, hayvan dedirten de.	102.
186.	Adama sözü bir kere derler.	98.
187.	Adamak kolay, ödemek güçtür.	103.
188.	Adamakla mal tükenmez.	104.
189.	Adamakla pilav pişerse dağ kadar yağı benden.	2386.
190.	Adamakla pilav pişerse deniz kadar yağı benden.	2386.
191.	Adamı adam eyleyen paradır, parasız adamın yüzü karadır.	105.
192.	Adamı rezil de vezir de eden aklıdır.	106.
193.	Adamın / Adam iyisi iş başında belli olur.	110.
194.	Adamın ahmağı malını över.	107.
195.	Adamın çokluğu peksimetin kıtlığı.	108.
196.	Adamın iyisi alışverişte belli olur.	109.
197.	Adamın kötüsü olmaz, meğer ki züğürt ola.	111.
198.	Adamın yere bakanından, suyun sessiz akanından kork.	2764.
199.	Adamın yere bakanından, suyun yavaş akanından kork.	2764.
200.	Adamın yiğidi güreşte, köpeğin leşte belli olur.	112.
201.	Adamlık adım atmakta değildir.	113.
202.	Adem oğluna çok iyilik yaramaz.	114.
203.	Ademin hayvaniyeti yemekle, insaniyeti okumakla kaimdir.	115.
204.	Adet etme, adeti terk etme.	116.
205.	Adet insanda tabiat olur.	117.
206.	Af gibi adudan intikam olmaz.	118.
207.	Afiyet ola demekle deniz içilmez.	119.

208. Afyonun keyfini tiryakisi bilir. 120.
209. Afyonun keyfini tiryakisine sormalı. 120.
210. Ağa borç eder, uşak harç. 121.
211. Ağa eşikte, gelin beşikte. 1542.
212. Ağaca balta vurmuşlar "sapı bedenimden"demiş. 122.
213. Ağaca balta vurmuşlar "sapı bendendir"demiş. 122.
214. Ağaca bar olan kendi meyvesidir. 125.
215. Ağaca çıkan keçinin, dala bakan oğlağı olur. 123.
216. Ağaca dayanma çürür, adama / insana dayanma ölür. 124.
217. Ağaca dayanma kurur, adama / insana dayanma ölür. 124.
218. Ağaca yük olan kendi meyvesidir. 125.
219. Ağacı içinden kurt yer. 127.
220. Ağacı kesersen dibine düşer. 126.
221. Ağacı kurt, insanı dert yer. 127.
222. Ağacı uzun kes, demiri kısa. 128.
223. Ağacın kurdu içinde olur. 129.
224. Ağacın kurdu özündedir. 129.
225. Ağacın yemişini ye, kabuğunu soyma. 130.
226. Ağacın yumuşağını kurt yer. 131.
227. Ağaç ağaç içinde büyür. 132.
228. Ağaç düşse de yakınına yaslanır. 133.
229. Ağaç fidan iken eğilir. 140.
230. Ağaç genç iken eğilir. 140.
231. Ağaç kökünden yıkılır. 134.
232. Ağaç ne kadar uzasa göğe ermez. 137.
233. Ağaç ne kadar uzunsa da balta, dibinde hazırdır. 136.
234. Ağaç ucuna yel değer, güzel kişiye söz değer. 138.
235. Ağaç yaprağıyla gürler. 139.
236. Ağaç yaprağıyla güzeldir. 139.
237. Ağaç yaş iken eğilir. 140.
238. Ağaç yeşert, meyve getirsin; oğlan büyüt, ekmek getirsin. 141.
239. Ağaç yeşil iken eğilir. 140.
240. Ağaç, meyvesi olunca başını aşağı salar. 135.
241. Ağaçlardan söğüttür en kabası, insanı hor eden sırtındaki abası. 142.
242. Ağaçtan düşen, dalına sarılır. 143.

243. Ağaçtan maşa olmaz, abdaldan paşa olmaz. 144.
244. Ağaçtan maşa olmaz, Arap'tan paşa olmaz. 144.
245. Ağaçtan maşa olmaz, çakaldan paşa olmaz. 144.
246. Ağaçtan maşa olmaz, Kürt'ten paşa olmaz. 144.
247. Ağaçtan maşa olmaz. 144.
248. Ağalık vermekle, yiğitlik vurmakla. 145.
249. Ağanın alnı terlemezse ırgatın burnu kanamaz. 146.
250. Ağanın eli tutulmaz. 147.
251. Ağanın gözü ata tımardır. 148.
252. Ağanın gözü ineği semiz eder. 148.
253. Ağanın gözü öküzü semiz eder. 148.
254. Ağanın gözü, yiğidin sözü. 149.
255. Ağanın malı çıkar, uşağın canı. 150.
256. Ağanın muradı olunca hizmetkara ağlamak düşer. 151.
257. Ağaran baş, ağlayan göz gizlenmez. 152.
258. Ağası güçlü olanın kulu asi olur. 153.
259. Ağası güçlü olanın kulu suçlu olur. 153.
260. Ağası yiğit olanın etbaı sarhoş gezer. 154.
261. Ağılda oğlak doğsa derede otu biter. 155.
262. Ağılda oğlak doğsa ovada otu biter. 155.
263. Ağır ağır demeli, çabuk çabuk yemeli. 156.
264. Ağır basar, yeğni kalkar. 157.
265. Ağır giden yol alır, hızlı giden yolda kalır. 158.
266. Ağır git ki yol alasın. 158.
267. Ağır kazan geç kaynar. 159.
268. Ağır ol batman döv / dövesin. 160.
269. Ağır ol batman gel / gelesin. 160.
270. Ağır otur da molla bilsinler. 161.
271. Ağır otur ki ağa desinler. 161.
272. Ağır otur ki bey desinler. 161.
273. Ağır taş batman döver. 162.
274. Ağır taş yerinden oynamaz. 162.
275. Ağır yongayı yel kaldırmaz. 3099.
276. Ağır yükü hayvanın büyüğüne vururlar. 163.
277. Ağırlanacak misafir yüzünden bellidir. 164.

278. Ağırlık altın kale, hafiflik başa bela. 165.
279. Ağız büzülür, göz süzülür, ille burun, ille burun. 166.
280. Ağız yer yüz utanır. 167.
281. Ağız yüreğin taşkınını söyler. 168.
282. Ağızdan burun yakın, kardeşten karın yakın. 2094.
283. Ağızdan burun yakın, kardeşten karın. 2094.
284. Ağızdan çıkan başa değer. 169.
285. Ağızla pilav pişmez, yağla pirinç gerek. 170.
286. Ağlama ölü için, ağla deli için. 171.
287. Ağlama ölü için, ağla diri için. 171.
288. Ağlamakla iş, gözyaşıyla aş olmaz 172.
289. Ağlamakla yâr ele girmez. 173.
290. Ağlamasını bilmeyen ölüsünü mundarlar. 174.
291. Ağlamayan çocuğa meme vermezler. 175.
292. Ağlar göz ile sahte sözden kendini sakın. 176.
293. Ağlarsa anam ağlar, başkası yalan ağlar. 177.
294. Ağlarsa anam ağlar, gerisi yalan ağlar. 177.
295. Ağlarsa anam ağlar, kalanı yalan ağlar. 177.
296. Ağlatan gülmez. 178.
297. Ağlayanın bir derdi var, gülenin beş. 179.
298. Ağlayanın malı gülene hayır etmez. 180.
299. Ağrılarda göz ağrısı, her kişinin öz ağrısı. 181.
300. Ağrımayan baş yastık istemez. 2624.
301. Ağrısız baş mezarda gerek. 182.
302. Ağrısız baş mezarda olur. 182.
303. Ağustosta beyni kaynayanın zemheride kazanı kaynar. 3091.
304. Ağustosta gölge kovan, zemheride karnın ovar. 3091.
305. Ağustosta yatanı zemheride büğelek tutar. 3091.
306. Ağustosun 15'inden sonra ere kaftan, ata çul. 183.
307. Ağustosun yarısı yaz, yarısı kıştır. 184.
308. Ağzı büyük olana kepçe kaşık. 185.
309. Ağzı eğri, gözü şaşı arkasından bellidir. 186.
310. Ağzı eğri, gözü şaşı ensesinden belli olur / bellidir. 186.
311. Ağzına tat bulaşanın gözü pekmez tulumundadır. 187.
312. Ah alan onmaz. 188.

313. Ah arka ah arka düşman göre de korka. 189.
314. Ah deme ki düşman oh demesin. 190.
315. Ah yerde kalmaz. 2423.
316. Ahali isterse padişahı tahttan indirir. 191.
317. Ahlatın iyisini dağların ayısı yer. 434.
318. Ahmağa yüz, abdala söz vermeye gelmez. 192.
319. Ahmak gelin yengeyi halayığı sanır. 193.
320. Ahmak iti yol kocatır. 194.
321. Ahmak misafir ev sahibini ağırlar. 195.
322. Ahmak olana söz anlatmaktansa dağda domuz gütmek yeğdir. 196.
323. Ahmak oldur ki, dünya için gam yiye, ne bilirsin kim kazana kim yiye. 2235.
324. Ak akçe kara gün içindir. 197.
325. Ak at ile cahil ağaya kulluk çetindir. 198.
326. Ak bacak, kara bacak geçit başında belli olur. 200.
327. Ak bacak, kara bacak hamamda belli olur. 200.
328. Ak baldır, kara baldır geçit başında belli olur. 200.
329. Ak baldır, kara baldır hamamda belli olur. 200.
330. Ak curun akmazsa kara curun kol gibi. 199.
331. Ak don, kara don geçit başında belli olur. 200.
332. Ak don, kara don hamamda belli olur. 200.
333. Ak göt, kara göt geçit başında belli olur. 200.
334. Ak göt, kara göt hamamda belli olur. 200.
335. Ak gün ağarıp kalmaz, kara gün kararıp kalmaz. 201.
336. Ak gün ağartır, kara gün karartır. 202.
337. Ak itin pamuk satana / pamukçuya zararı vardır. 205.
338. Ak koyun ak bacağından, kara koyun kara bacağından asılır. 1781.
339. Ak koyunu gören, içi dolu yağ sanırmış. 203.
340. Ak koyunun kara kuzusu da olur. 204.
341. Ak köpeğin pamuğa zararı vardır. 205.
342. Ak köpeğin pamuk pazarına zararı vardır. 205.
343. Ak köpek, kara köpek, ikisi de köpektir. 206.
344. Ak mal kara gün içindir 197.
345. Ak şeker, kara şeker, bir damar soya çeker. 1795.
346. Akacak kan damarda durmaz. 207.
347. Akan çay her zaman kütük getirmez. 208.

348. Akan su yosun tutmaz. 209.
349. Akar su aklığına akar. 211.
350. Akar su pislik tutmaz. 212.
351. Akar suya inanma, eloğluna dayanma. 213.
352. Akara kokara bakma, çuvala girene bak. 210.
353. Akarsu çukurunu kendi kazar, su yatağını bulur. 214.
354. Akarsu çukurunu kendi kazar. 214.
355. Akbaba leyleğin dayısı, herkese kendi başının kaygısı 215.
356. Akbabaya taş atan onmaz. 216.
357. Akça akıl öğretir, don yürüyüş. 217.
358. Akça sayış öğretir, don yürüyüş. 217.
359. Akçanın iyisi kesede duran, bahçanın iyisi eve yakın olan. 2818.
360. Akçası ak olanın bakma yüzün karasına. 218.
361. Akçası ucuz olanın kendisi kıymetli olur. 2583.
362. Akçe bir murad içindir, bir inat içindir. 219.
363. Akçe ile boğça insanı eder yüce. 220.
364. Akçe kimde ise Süleyman odur. 2460.
365. Akçeli adamdan dağlar korkar. 221.
366. Akçenin gittiğine bakma, işinin bittiğine bak. 2580.
367. Akıl / Öğüt veren çok, ekmek veren yok. 3122.
368. Akıl adama sermayedir. 228.
369. Akıl akıldan çıkar. 222.
370. Akıl akıldan üstündür, arşa çıkıncaya kadar. 223.
371. Akıl akıldan üstündür. 223.
372. Akıl bir attır, dizgini arifin elinde gerek. 224.
373. Akıl dediğin başta, çakal dediğin dağda olur 225.
374. Akıl gibi sermaye olmaz. 226.
375. Akıl için tarik / yol birdir. 249.
376. Akıl ile nefis birbirinin düşmanıdır. 227.
377. Akıl insana sermayedir, o da gide gelmeye. 228.
378. Akıl kişiye sermayedir. 228.
379. Akıl nerede ise devlet oradadır. 229.
380. Akıl olmayınca başta, ne kuruda biter, ne yaşta. 230.
381. Akıl olmayınca ne yapsın sakal? 231.
382. Akıl ortağı ortak, mal ortağı kaypak. 232.

383.	Akıl para ile satılmaz.	233.
384.	Akıl tecrübe ile kemal bulur.	234.
385.	Akıl veren çok, para veren yok.	3122.
386.	Akıl yaşta değil, baştadır.	235.
387.	Akıllara pazara çıkarmışlar, herkes yine kendi aklını beğenmiş.	236.
388.	Akılları pazara çıkarmışlar, herkes yine kendi aklını almış.	236.
389.	Akıllı asma kabağından olmaz, deli balkabağından.	237.
390.	Akıllı bildiğini söylemez, deli söylediğini bilmez.	238.
391.	Akıllı düşman, akılsız dosttan hayırlıdır.	239.
392.	Akıllı düşman, akılsız dosttan yeğdir.	239.
393.	Akıllı düşmandan korkma, akılsız dosttan kork.	239.
394.	Akıllı düşmandan korkma, deli dosttan kork.	239.
395.	Akıllı düşününceye kadar deli oğlunu everir.	240.
396.	Akıllı edebi edepsizden öğrenir.	1302.
397.	Akıllı geçit arayıncaya dek deli suyu geçer.	241.
398.	Akıllı köprü arayıncaya dek deli suyu geçer.	241.
399.	Akıllı oğlan neyler ata malını, akılsız oğlan neyler ata malını.	242.
400.	Akıllı olsa her sakallı kişi, sakallılara danışırlardı her işi.	231.
401.	Akıllı, söylemeden düşünür, akılsız düşünmeden söyler.	243.
402.	Akıllı, sözünü akılsıza söyletir.	244.
403.	Akıllıyı arkada tutma, akılsızı kılavuz etme.	245.
404.	Akılsız başın / kafanın cezasını ayaklar çeker.	246.
405.	Akılsız başın zahmetini ayaklar çeker.	246.
406.	Akılsız iti / köpeği yol kocatır.	194.
407.	Akılsız kafaya söz kâr etmez.	2843.
408.	Akılsız kasabın gerisine kaçar masadı.	1844.
409.	Akın eden gafil olmaz, etrafına bakınır.	247.
410.	Akil isen sakla sırrın deme asla dostuna, belki dostun dostu vardır; o da söyler dostuna.	77.
411.	Akile ben yakışmaz.	248.
412.	Aklın yolu birdir.	249.
413.	Aklına geleni işleme, her ağacı taşlama.	250.
414.	Aklını eşek aklına verirsen çeker arpa tarlasına.	251.
415.	Aklınla gör gönlünle işit.	252.
416.	Akraba ile ye iç, alışveriş etme.	1247.
417.	Akrep etmez akrabanın akrabaya ettiğini.	253.

418. Aksak eşeğin kör nalbandı olur. 254.
419. Akşam ise yat, sabah ise git. 257.
420. Akşam ise yat, sabah ise kalk. 257.
421. Akşam işi iki katlı, sabah uykusu tatlı olur. 255.
422. Akşam işi iki katlı, sabah uykusu tatlı. 255.
423. Akşam oduna giden çok olur. 256.
424. Akşam oldu kon, sabah oldu göç. 257.
425. Akşam pazarı sabaha yümdür / berekettir. 258.
426. Akşam yalan söyleyenin sabah yüzü kara çıkar. 428.
427. Akşama karşı gitme, tana karşı yatma. 259.
428. Akşamdan sonra gelen ya soğan ya söğen yer. 260.
429. Akşamın hayrından sabahın şerri iyidir. 261.
430. Akşamın hayrından sabahın şerri yeğdir. 261.
431. Akşamın işini sabaha bırakma / koyma. 912.
432. Akşamın işini yarına bırakma / koyma. 912.
433. Aktar başındakini satar. 1002.
434. Al arslan tutar, güç sıçan tutmaz. 265.
435. Al elmaya taş atan çok olur. 262.
436. Al gömlek gizlenemez. 263.
437. Al gömlek ya yeninden ya yakasından meydana çıkar. 263.
438. Al gününde al; ver gününde ver. 264.
439. Al ile arslan tutulur, güç ile gücüğen tutulmaz. 265.
440. Al ile arslan tutulur, güç ile sıçan tutulmaz. 265.
441. Al kaşağı gir ahıra, yarası olan gocunur / gocunsun. 3058.
442. Al kibar kızını işlesin bulana bulana, al çıtak kızını gezsin eğlene eğlene. 266.
443. Al malın iyisini, çekme kaygısını. 267.
444. Al ver diyorlar, al verme demiyorlar. 268.
445. Ala bakan iki bakar. 269.
446. Ala it çakalın dayısıdır. 270.
447. Ala keçi her vakit püsküllü oğlak doğurmaz. 271.
448. Ala keçiyi gören, içi dolu yağ sanırmış. 203.
449. Alacağım olsun da alakargada olsun 272.
450. Alacağın olsun, vereceğin olmasın. 273.
451. Alacak kız ay görünür, evleri saray. 274.
452. Alacakla verecek / borç ödenmez. 275.

453. Alakargada alacağım olsun, alamazsam gözümü oysun. 272.
454. Alakargada alacağım olsun. 272.
455. Alan aldanmaz, satan aldanır. 276.
456. Alçacık dağlara kar yağarsa kış değil mi, kişi kendi halini bilse hoş değil mi? 277.
457. Alçacık eşeğe herkes biner. 278.
458. Alçak eşeğin binmesi kolaydır. 278.
459. Alçak eşek binmeye kolay, öksüz çocuk dövmeye kolay. 278.
460. Alçak eşek tımarlamaya kolay olur. 278.
461. Alçak uçan yüce konar, yüce uçan alçak konar. 279.
462. Alçak yer yiğidi hor gösterir. 280.
463. Alçak yerde tepecik kendisini dağ sanır. 281.
464. Alçak yerde yatma sel alır, yüksek yerde yatma yel alır. 282.
465. Alçak yerin tepeciği dağ görünür. 283.
466. Alçakta vefa, kahpede ar olmaz. 284.
467. Aldatanın sonu aldanmaktır. 285.
468. Aldatayım diyen aldanır. 285.
469. Aldığını vermeyen aradığını bulamaz. 881.
470. Alem unutur, kalem unutmaz. 298.
471. Alemde maskara olmaktan meydan süpürgesi olmak yeğdir. 286.
472. Alemi nasıl bilirsin? Kalbince. 1839.
473. Alemi nasıl bilirsin? Kendin gibi. 1839.
474. Alemin ağzı torba değil ki çekip büzesin. 1366.
475. Alet işler, el övünür. 287.
476. Alevi köz öldürür, güzeli göz öldürür. 288.
477. Alıcı kuşun ömrü az olur. 289.
478. Alın yazısı değişmez. 290.
479. Alın yazısını kullar değiştiremez. 290.
480. Alında yazılı olan başa gelir. 291.
481. Alış veriş sakal altından geçer. 292.
482. Alışına verişim, tarhana bulgur aşım. 2983.
483. Alışmadık aş baş ağrıtır. 775.
484. Alışmadık götte don durmaz. 293.
485. Alışmış kudurmuştan beterdir. 294.
486. Alışmış kursak, bulamacını ister. 295.
487. Alim olmak istersen durma yaz, rençber olmak istersen durma kaz. 297.

488. Alim olmak kolay, adam olmak çetin. 296.

489. Alim unutmuş, kalem unutmamış. 298.

490. Alimden zalim de doğar. 299.

491. Alimden zalim doğar. 299.

492. Alimin yanında dilini, velinin yanında kalbini, zenginin yanında keseni tut. 300.

493. Allah / Hak doğrunun yardımcısıdır. 312.

494. Allah adama ya akıl verir ya devlet. 301.

495. Allah Allah demeyince işler olmaz. 302.

496. Allah balmumu yakana balmumu, yağmumu yakana yağmumu verir. 303.

497. Allah bile kulunun karasını yüzüne vurmaz / vurmamış. 1793.

498. Allah bilir ama kul da sezer. 304.

499. Allah bilir kulunu, giydirir çulunu. 305.

500. Allah bilir kulunu, ona göre verir çulunu. 305.

501. Allah bir kapıyı kaparsa diğerini açarmış. 306.

502. Allah bir karıncasından bile geçmez. 307.

503. Allah bir kör kurdundan bile geçmez. 307.

504. Allah bir, peygamber hak; pekmez kara, yoğurt ak. 308.

505. Allah çam isteyene çam, mum isteyene mum verir. 303.

506. Allah dağına göre kar verir. 309.

507. Allah dağına göre verir kışı. 309.

508. Allah diyen açıkta kalmaz. 311.

509. Allah diyen aldanmaz. 311.

510. Allah diyen mahrum kalmaz. 311.

511. Allah dokuzda verdiği ömrü sekizde almaz. 313.

512. Allah dokuzda verdiğini sekizde almaz. 313.

513. Allah fukarayı sevindirmek isterse önce eşeğini yitirtir, sonra buldurur. 314.

514. Allah gümüş kapıyı kaparsa altın kapıyı açar. 315.

515. Allah herkesin gönlüne göre verir. 316.

516. Allah imhal eder, ihmal etmez. 317.

517. Allah insana iki kulak bir ağız vermiş iki dinleyip bir söylemeli. 1901.

518. Allah insana iki kulak bir ağız vermiş. 1901.

519. Allah isterse bir kulun işini, mermere geçirir dişini; istemezse işini, muhallebi yerken kırar dişini. 2876.

520. Allah kardeşi kardeş yaratmış, kesesini ayrı yaratmış. 318.

521. Allah kardeşi kardeş yaratmış, rızkını ayrı yaratmış. 318.

522. Allah kerimdir, kerimin kuyusu derindir. 319.
523. Allah kuluna nefesi sayı ile vermiş. 324.
524. Allah kulundan geçmez / el çekmez. 320.
525. Allah kulunu darda komaz. 321.
526. Allah kulunu her vakit darda komaz. 321.
527. Allah kulunu kısmeti ile yaratır. 322.
528. Allah kulunun götüreceği kadar verir. 323.
529. Allah ne verir ki kul götürmez. 323.
530. Allah nefesi sayı ile vermiş. 324.
531. Allah rızkın kefilidir. 325.
532. Allah sabırlı kulunu sever. 326.
533. Allah sağ eli sol ele muhtaç etmesin. 327.
534. Allah sağ gözü sol göze muhtaç etmesin. 327.
535. Allah uçamayan kuşa alçacık dal verir. 328.
536. Allah verince kimin oğlu, kimin kızı demez. 329.
537. Allah verirse el getirir, sel getirir, yel getirir. 330.
538. Allah yapar, kullar sebep olur. 331.
539. Allah yardım ederse kuluna her iş girer yoluna. 332.
540. Allah, deldiği boğazı aç koymaz. 310.
541. Allah, deldiği boğazı boş bırakmaz. 310.
542. Allah'a olmak isteyen asi, ya mütevelli olsun ya vasi. 333.
543. Allah'ın ondurmadığını kim oldurur. 334.
544. Allah'ın ondurmadığını kul da ondurmaz. 334.
545. Allah'ın ondurmadığını Peygamber sopa ile kovar. 334.
546. Allah'ın öldürmediğini kimse öldürmez. 335.
547. Allah'ın sevmediğini kul da sevmez. 334.
548. Allah'ın verdiğini kul alamaz. 336.
549. Allah'tan hayır iste hayır bulasın. 337.
550. Alma alı, sat yağızı, bin doruya, besle kırı. 338.
551. Alma alı, satma kırı, ille doru, ille doru; yağızın da binde biri. 338.
552. Alma delinin kızını soya çeker. 341.
553. Alma delinin kızını soya kovar. 341.
554. Alma mazlumun ahını, çıkar aheste aheste. 339.
555. Alma mazlumun ahını, gökten indirir şahini. 339.
556. Alma mazlumun ahını, yuvadan indirir şahini. 339.

557. Alma sarı, satma sarı, kapındaysa kov dışarı. 340.
558. Alma sarı, satma sarı, kapındaysa tutma sarı. 340.
559. Alma soysuzun kızını, sürer anası izini. 341.
560. Almadan vermek, Allah'a mahsus. 342.
561. Almadan vermek, Allah'a yaraşır. 342.
562. Almanın satması da vardır. 343.
563. Alna yazılan başa gelir. 291.
564. Alt değirmen güçlü akar. 344.
565. Altı olur, yedi olur, hep Allah'ın dediği olur. 345.
566. Altın anahtar her kapıyı açar. 346.
567. Altın anahtar kale kapısını açar. 346.
568. Altın ateşte, insan mihnette belli olur. 347.
569. Altın çamura düşmekle kıymetten düşmez. 354.
570. Altın çamura düşmekle pul olmaz. 354.
571. Altın çamura düşmekle tunç olmaz. 354.
572. Altın eli bıçak kesmez. 348.
573. Altın eşik, gümüş eşiğe muhtaç olur. 349.
574. Altın kapılının ağaç kapılıya işi düşer. 349.
575. Altın kepeğe muhtaç. 350.
576. Altın leğenin kan kusana ne faydası var. 351.
577. Altın pas tutmaz, deli yas tutmaz. 352.
578. Altın pas tutmaz. 352.
579. Altın yerde paslanmaz, taş yağmurdan ıslanmaz. 353.
580. Altın yere düşmekle kıymetten düşmez. 354.
581. Altın yere düşmekle pul olmaz. 354.
582. Altın yere düşmekle tunç olmaz. 354.
583. Altından ağacın olsa zümrütten yaprak, akıbet gözünü doyurur bir avuç toprak. 355.
584. Altını mihenk taşında insanı iş başında denerler. 110.
585. Altını saklamak değil, kuruşu saklamak hünerdir. 356.
586. Altını sarrafa sor, cevahiri kuyumcuya. 357.
587. Altının kıymeti azlığından. 358.
588. Altının kıymetini / kadrini sarraf bilir. 359.
589. Altmışta zurna öğrenen kabirde çalar. 2209.
590. Aman diyene kılıç kalkmaz. 360.
591. Amana kılıç kalkmaz. 360.

592. Amana kılıç olmaz. 360.
593. Ambarda duran sıçan aç kalmaz. 361.
594. Amca baba yarısıdır. 363.
595. Amelsiz alim, yağmursuz bulut gibidir. 362.
596. Amelsiz alim, yemişsiz ağaç gibidir. 362.
597. An beni bir kozla, o da çürük çıksın. 364.
598. Ana ata önüne geçmek hata. 365.
599. Ana baba ile iftihar olmaz. 366.
600. Ana besler hurmayla, eloğlu karşılar yarmayla. 367.
601. Ana evladını atmış yar başında tutmuş. 2088.
602. Ana gibi yâr, Bağdat gibi diyar olmaz. 368.
603. Ana gibi yâr, vatan gibi diyar olmaz. 368.
604. Ana hakkı ödenmez. 369.
605. Ana hakkı Tanrı hakkı. 370.
606. Ana ile kız, helva ile koz. 371.
607. Ana kızına taht kurar, kız bahtı kocadan arar. 372.
608. Ana kızına taht kurmuş, baht kuramamış / kurmamış. 373.
609. Ana yılan, sözü yalan, karı çiçek, sözü gerçek. 374.
610. Ana yiğidin kalkanıdır. 375.
611. Ana, yürekten yana. 376.
612. Anadan doğmak ölmek içindir. 377.
613. Anadan gören inci dizer; babadan gören sofra yazar. 2487.
614. Anadan olur daya, hamurdan olur maya. 378.
615. Anahtar doğruyadır. 379.
616. Analar büyütür kızı, çulhalar dokur bezi. 380.
617. Analık usta, yumağı ufak yapar; çocuklar usta, ekmeği çifte kapar. 381.
618. Anam babam kesem, elimi soksam yesem. 382.
619. Anamın öleceğini bilseydim acı soğana değişirdim. 383.
620. Anamın öleceğini bilseydim kulağı dolu darıya satardım. 383.
621. Anamın öleceğini bilseydim tuz ile değiştirirdim. 383.
622. Anan güzel idi, hani yeri; baban zengin idi, hani evi. 384.
623. Ananın bahtı kızına. 385.
624. Ananın bastığı civciv incinmez. 386.
625. Ananın bastığı civciv ölmez. 386.
626. Ananın bastığı yavru incinmez. 386.

627. Ananın bastığı yavru ölmez. 386.

628. Ananın çıktığı dala kızı salıncak kurar. 387.

629. Ananın ilki olmaktan dağlarda tilki olmak yeğdir. 388.

630. Anasına bak kızını al, kenarına / kıyısına bak bezini al. 389.

631. Anasına bak kızını al, tarağına bak bezini al. 389.

632. Anasını babasını dinlemeyen evlat, kocasını saymayan avrat, üzengi ile yürüyen at, kapında tutma, hiç durma sat. 390.

633. Anasız çocuk evde hordur, babasız çocuk çarşıda. 391.

634. Anayı kızdan ayıran para. 392.

635. Anlatışa göre verirler fetvayı. 2046.

636. Anlayana kul ol, anlamayana ağa olma. 393.

637. Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az. 394.

638. Anlayanla taş taşı, anlamayanla bal yeme. 464.

639. Aptal ata binerse bey oldum sanır, şalgam aşa girerse yağ oldum sanır. 7.

640. Aptal kızı hanım olmaz, devşirmeyince karnı doymaz. 9.

641. Ar çekmekten bar çekmek yeğdir. 395.

642. Ar dünyası değil, kâr dünyası. 396.

643. Ar eden berhudar olmaz. 396.

644. Ar eden kâr edemez. 396.

645. Ar gözden, kâr yüzden bellidir. 397.

646. Ar insana, bar hayvana yakışır. 398.

647. Ar Tanrı'dan korkmayana bardır. 399.

648. Ar yılı değil kâr yılı. 396.

649. Ara bulucu yalan, ara bozucu doğrudan yeğdir. 400.

650. Araba devrilince yol gösteren çok olur. 401.

651. Arabanın ön tekerleği nereden geçerse art tekerleği de oradan geçer. 402.

652. Arabayı kırıp odun ederler, halayık alıp kadın ederler. 403.

653. Aramakla bulunmaz, meğer ki rasgele. 404.

654. Araması gayret, getirmesi şükret, geçinmesi mihnet. 405.

655. Arap atının yanında duran ya huyundan ya suyundan. 2198.

656. Arap atının yanında duran ya huyundan ya tüyünden. 2198.

657. Arap doyunca yer, Acem çatlayınca. 406.

658. Arap eli öpmekle dudak kararmaz. 1345.

659. Arayan bulur, inleyen ölür. 1303.

660. Arayan Mevlasını da bulur, belasını da. 407.

661. Arda kalan derde kalır. 2709.

662. Ardıcın közü olmaz, yalancının sözü olmaz. 408.

663. Ardıç gölgesi kardeş gölgesi, söğüt gölgesi yiğit gölgesi, ceviz gölgesi yavuz gölgesi. 2290.

664. Ardından kırk köpek havlamayan kurda kurt denmez. 409.

665. Ardından yüz köpek havlamayan kurt, kurt sayılmaz. 409.

666. Arı gibi eri olanın dağ kadar yeri olur. 412.

667. Arı ile kalkan bal başına, sinekle kalkan leş başına. 413.

668. Arı kızdıranı sokar. 414.

669. Arı söğüdü, akıllı öğüdü sever. 415.

670. Arı, bal alacak çiçeği bilir. 410.

671. Arı, bey olan kovana üşer. 411.

672. Arıca etek, kuruca yatak. 416.

673. Arıdan bal almak herkesin kârı değildir. 417.

674. Arığa su gelesiye / gelinceye kadar kurbağalar susuzluktan ölür. 1584.

675. Arığa su gelesiye / gelinceye kadar kurbağanın gözü patlar. 1584.

676. Arık arınır, ad arınmaz. 418.

677. Arık at yol almaz, arık it av almaz. 38.

678. Arık ata kuyruğu yüktür. 419.

679. Arık etten yağlı / semiz tirit olmaz. 420.

680. Arık öküze bıçak çalınmaz. 421.

681. Arık öküze bıçak olmaz. 421.

682. Arık tavuktan tatsız tirit olur. 420.

683. Arının belasını çekmeyen bal yiyemez. 422.

684. Arısını söndür, balını ondan sonra ye. 423.

685. Arıyı duman, insanı iman yola getirir. 424.

686. Arıyı, karıyı gezdirmek gerek. 425.

687. Arif isen bir gül yeter kokmaya, cahil isen gir bahçeye yıkmaya. 426.

688. Arif isen bir gül yeter kokmaya, hammal isen gir bahçeye yıkmaya. 426.

689. Arif isen bir gül yeter kokmaya, hoyrat isen gir bahçeye yıkmaya. 426.

690. Arif isen sakla sırrın deme asla dostuna, belki dostun dostu vardır; o da söyler dostuna. 77.

691. Arife bir söz yeter. 98.

692. Arife günü aşa ne, bayram günü tıraşa ne? 427.

693. Arife günü oruç yiyenin bayram günü yüzü kara olur. 428.

694. Arife günü yalan söyleyenin bayram günü yüzü kara çıkar. 428.

695. Arife tarif gerekmez / ne hacet. 429.

696. Arife tarif ne lazım. 429.
697. Arifin elinde, zarifin belinde. 430.
698. Arka gerektir arka, ya utana ya korka. 431.
699. Arkasını arayan er olmaz. 432.
700. Arkasını sayan er olmaz. 432.
701. Arkasızın karnına vurmuşlar "vay arkam!"demiş. 2538.
702. Arkaya kalan donakalır. 2709.
703. Arkaya kalan kazadan korkma. 3062.
704. Arkın meleyen de bulur, katı meleyen de kuzusun. 433.
705. Armudu soy ye, elmayı say ye. 1377.
706. Armudun iyisini dağda ayılar yer. 434.
707. Armudun önü, kirazın sonu. 435.
708. Armut ağacı elma vermez. 436.
709. Armut dalının dibine düşer. 437.
710. Armut, ağacından uzağa düşmez. 437.
711. Arnavut'a sormuşlar "Cehenneme gider misin?"diye, "Aylık kaç?"demiş. 438.
712. Arpa eken buğday biçmez. 439.
713. Arpa ekmeğinden baklava olmaz. 1092.
714. Arpa samanıyla, kömür dumanıyla. 440.
715. Arpa unun yoksa, tatlı dilin de mi yok? 916.
716. Arpa unundan kadayıf olmaz. 1092.
717. Arpa verilmeyen at, kamçı zoruyla yürümez. 441.
718. Arpa yemiş at menzil keser. 442.
719. Arpacıya borç eden, ahırını tez satar. 443.
720. Arpayı taşlı yerden, kızı kardaşlı yerden. 2822.
721. Arsız güçlü olunca haklısı suçlu olur. 444.
722. Arsız neden arlanır, çul da giyer sallanır. 445.
723. Arslan kocayınca sıçan deliği gözetir. 446.
724. Arslan kuyruğu ile oynamak, kendi başına iş açmaya çabalamaktır. 448.
725. Arslan kükrerse atın ayağı kösteklenir. 449.
726. Arslan kükrerse beygir titrer. 449.
727. Arslan mert olur, kaplan hilekâr. 450.
728. Arslan postunda, gönül dostunda. 451.
729. Arslan yalağından köpekler su içemez. 452.
730. Arslan yatağında nice tilki kuyruk sallar. 453.

731. Arslan yatağında, yiğit çağında. 454.
732. Arslan yatağından bellidir. 455.
733. Arslan yattığı yerden belli olur. 455.
734. Arslan, köpek havlamasına iltifat etmez. 447.
735. Arslandan doğan arslan olur. 2117.
736. Arslanın artığı çok çakallar besler. 456.
737. Arslanın kilitli olduğu yerde meydan tilkiye kalırmış. 457.
738. Arslanın ölüsünden tilkinin dirisi yeğdir. 458.
739. Arslanla gezen taşa, kurtla gezen leşe konar. 413.
740. Arşın boyu konak, üç gün oturak. 459.
741. Asıl azmaz, bal kokmaz. 460.
742. Asıl azmaz, bal kokmaz; kokarsa kaymak kokar, aslında ayran var. 460.
743. Asıl azmaz, yol tezikmez. 460.
744. Asılsız söz sahibine yüz karası getirir. 461.
745. Asi kuzuyu kurt yemez. 462.
746. Asi yara ile, kadı para ile avlanır. 463.
747. Asil ile taş taşı, bedasıl ile yeme aşı. 464.
748. Asilzadeden kemlik gelmez. 465.
749. Aslı ne ise nesli de odur. 466.
750. Aslını inkâr eden haramzadedir. 467.
751. Aslını saklayan haramzadedir. 467.
752. Astar bol olmayınca yüze gelmez. 468.
753. Aş taşarsa çömçenin değeri kalmaz. 469.
754. Aş taşınca kepçeye paha olmaz. 469.
755. Aş tuz ile tuz oran ile. 470.
756. Aşçının önü, kasabın sonu. 471.
757. Aşı pişiren yağ olur, gelinin yüzü ağ olur. 472.
758. Aşığın gözü kördür / kör olur. 473.
759. Aşık âlemi kendi gibi kör, dört yanı duvar sanır. 474.
760. Aşık âlemi kör, dört yanını duvar sanır. 474.
761. Aşık daima bey oturmaz. 475.
762. Aşıka Bağdat uzak değildir. 476.
763. Aşıklık ile mülk ortaklık kabul etmez. 477.
764. Aşını pişir söyle, lâfını düşün söyle 478.
765. Aşını, eşini, işini bil. 479.

766. Aşikâr düşman gizli dosttan yeğdir. 480.
767. Aşk ağlatır, dert söyletir. 481.
768. Aşk başa gelirse akıl baştan çıkar. 482.
769. Aşk olmayınca meşk olmaz. 483.
770. Aşure yemeye giden kaşığını taşır. 484.
771. At arıklıkla, yiğit gariplikle. 485.
772. At at oluncaya kadar sahibi mat olur. 486.
773. At atı kazıkta geçer. 487.
774. At atı tavlada geçer. 487.
775. At atlarsa düşman çatlar. 488.
776. At atlarsa düşman patlar. 488.
777. At beslenirken, kız istenirken. 489.
778. At binene kürk giyene yakışır. 490.
779. At binenin ev oturanın. 490.
780. At binenin, kılıç kuşananın. 490.
781. At binenin, köprü geçenindir. 490.
782. At binicisini tanır / bilir. 501.
783. At boş torbaya bir kez tutulur. 491.
784. At bulunur meydan bulunmaz, meydan bulunur at bulunmaz. 492.
785. At et ile, adam don ile. 493.
786. At ile avrat yiğidin bahtına. 494.
787. At ile avrat yiğidin ikbaline. 494.
788. At ile avrata inan olmaz. 514.
789. At ile eşek bir değil. 495.
790. At ile eşek yarışamaz. 495.
791. At işler er övünür. 287.
792. At kaçar, ikbal geçer. 497.
793. At kaçar, talih geçer. 497.
794. At kaçmaz, et kaçar. 496.
795. At koşar, ikbal geçer. 497.
796. At koşar, talih geçer. 497.
797. At kudümü, yurt kudümü, avrat kudümü. 498.
798. At olur meydan olmaz, meydan olur at olmaz. 492.
799. At ölür meydan kalır, yiğit ölür şan kalır. 500.
800. At ölür nalı kalır, yiğit ölür namı kalır. 500.

801.	At ölür, itlere bayram olur.	499.
802.	At sahibini tanır.	501.
803.	At teper, katır teper; ara yerde eşek ölür.	548.
804.	At yedi günde, it yediği günde belli olur.	502.
805.	At yedi günde, it yediği günde semirir.	502.
806.	At yedi günde, it yediği günde.	502.
807.	At yiğidin yoldaşıdır.	503.
808.	At yürümekle yol alır, kibar vermekle ün alır.	504.
809.	At yürümekle yol alır, zengin vermekle ün alır.	504.
810.	At yürür, it seğirtir, ikisi de bir yere varır.	505.
811.	At, adımına göre değil, adamına göre yürür.	501.
812.	Ata arpa, yiğide pilav.	506.
813.	Ata bakma dona bak, içindeki cana bak.	507.
814.	Ata binen nalını, mıhını arar.	508.
815.	Ata binersen Allah'ı, attan inersen atı unutma.	509.
816.	Ata da soy gerek, ite de.	510.
817.	Ata dost gibi bakmalı, düşman gibi binmeli.	511.
818.	Ata dostu, oğula mirastır.	512.
819.	Ata eyer gerek, eyere er gerek.	513.
820.	Ata ite karıya güven olmaz.	514.
821.	Ata malı mal olmaz, kendin kazanmak gerek.	515.
822.	Ata oğul savaşmış ebleh buna inanmış.	1906.
823.	Ata olmayan ata kadri bilmez.	516.
824.	Atalar çıkarayım der tahta, döner dolaşır gelir bahta.	517.
825.	Atalar sözü sözlerin özü.	518.
826.	Atalar sözünü tutmayanı yabana atarlar.	519.
827.	Atalara: "Babam öldü" demişler, "İş başına düşmüş" demiş, "Anam öldü"demişler, "öksüz olmuşsun" demiş.	520.
828.	Atası / Babası ekşi elma yer, oğlunun dişi kamaşır.	521.
829.	Atası / Babası erik yer, oğlunun dişi kamaşır.	521.
830.	Atası / Babası koruk yer, oğlunun dişi kamaşır.	521.
831.	Atasını tanımayan Allah'ını tanımaz.	522.
832.	Ateş ateşle söndürülmez.	523.
833.	Ateş demekle ağız yanmaz.	524.
834.	Ateş düştüğü yeri yakar.	525.
835.	Ateş ile pamuk oyunu terk etmektir kurda koyunu.	535.

836. Ateş ile sel dilsiz düşmandır, haber vermeden gelir. 2483.
837. Ateş ile su hatıra bakmaz. 526.
838. Ateş olmayan yerden duman çıkmaz. 528.
839. Ateş olmayan yerden duman tütmez. 528.
840. Ateş, kış gününün çiçeğidir. 527.
841. Ateş, kış gününün lalezarıdır. 527.
842. Ateş, kış gününün meyvesidir. 527.
843. Ateşe karar olmaz. 529.
844. Ateşe sok biberi, çocuktan al haberi. 1029.
845. Ateşi külde saklarlar. 530.
846. Ateşin oğlu kül olur. 531.
847. Ateşin olsun da dumanlı olsun, ekmeğin olsun da samanlı olsun. 532.
848. Ateşin şakası olmaz. 534.
849. Ateşin yavurusu kül olur. 531.
850. Ateşle barut bir yerde durmaz. 533.
851. Ateşle barut bir yerde olmaz. 533.
852. Ateşle oyun olmaz. 534.
853. Ateşle pamuğun oyunu olmaz. 535.
854. Ateşsiz duman tütmez. 528.
855. Atı atası ile katırı anası ile. 536.
856. Atı palan saklar, ülkeyi bilen. 537.
857. Atı var, rahtı var, her işin bir vakti var. 2873.
858. Atılan ok geri dönmez. 538.
859. Atım tepmez, itim kapmaz deme, diyen haşa yalancı olur. 539.
860. Atım tepmez, itim kapmaz deme. 539.
861. Atın bahtsızı arabaya düşer. 540.
862. Atın dorusu, yiğidin delisi. 541.
863. Atın erkeği, sözün dişisi yarar. 542.
864. Atın kulağını kesin yine attır, domuzun kulağını kesin yine domuzdur. 1236.
865. Atın ölümü itin bayramıdır. 499.
866. Atın tepmezi, itin kapmazı olmaz. 539.
867. Atın ürkeği, yiğidin korkağı. 543.
868. Atın varken yol tanı, ağan varken el tanı. 544.
869. Atın yörük ise bin de kaç. 545.
870. Atın yürüğüne paha olmaz. 3193.

871. Atına bakan ardına bakmaz. 546.
872. Atını yedene yaya demezler, malını güdene çoban demezler. 547.
873. Atlar tepişir, arada eşekler ezilir. 548.
874. Atlı atını bağlayınca yayalar da yetişir. 549.
875. Atlı ile yaya bir değil. 550.
876. Atlı ile yayanın yoldaşlığı olmaz. 550.
877. Atlı kaçar, kaçar; yaya arkasına ne düşer? 551.
878. Atlıya saat olmaz. 552.
879. Atta karın, yiğitte burun. 554.
880. Atta, avratta uğur vardır. 553.
881. Attan at eşekten eşek olur. 555.
882. Attan at, itten it olur. 555.
883. Attan düşen ölmemiş, eşekten düşen ölmüş. 557.
884. Attan düşen yine atlanır. 556.
885. Attan düşene tımar, deveden düşene mezar gerektir. 557.
886. Attan düşene tımar gerek, deveden düşene kazma kürek. 557.
887. Attan düşene yorgan döşek, eşekten düşene kazma kürek. 557.
888. Attan kalanı öküze dökerler. 558.
889. Av alan tazı burnundan belli olur. 559.
890. Av avlayanın, kemer bağlayanın. 560.
891. Av köpeği avdan kalmaz. 561.
892. Av vuranın değil alanın. 562.
893. Av yerlisi ile avlanır. 563.
894. Ava gelmez kuş olmaz, başa gelmez iş olmaz. 564.
895. Ava giden avlanır. 565.
896. Avcı avında, yolcu yolunda gerek. 3169.
897. Avcı etini it yemez. 566.
898. Avcı kedi mırlamaz. 567.
899. Avcı ne kadar al bilse, ayı o kadar yol bilir. 568.
900. Avcı tavşana "bir kürk vereyim"demiş, "postumu soyma da senin kürkünden vaz geçtim"demiş. 569.
901. Avcıya bir göz yeter. 570.
902. Avdan iflah olmuş var mı? 571.
903. Avdan iflah olmuş yok. 571.
904. Avradı ar zapteder, er zaptetmez. 572.
905. Avradı bet olanın, sakalı tez ağarır. 573.

906.	Avradı boşayan topuğuna bakmaz.	574.
907.	Avradı eri saklar, peyniri deri.	575.
908.	Avradın ile pazarını kimseye inanma.	581.
909.	Avradın yıkamadığı ev, bin yıl dikili kalır.	576.
910.	Avrat / Kadın / Karı malı hamam tokmağıdır	578.
911.	Avrat / Kadın / Karı malı, kapı mandalı.	578.
912.	Avrat düzdüğü evi Tanrı yıkmaz, avrat bozduğu evi Tanrı yapmaz.	577.
913.	Avrat var ev yapar, avrat var ev yıkar.	580.
914.	Avrat var, arpa unundan aş yapar; avrat var, buğday unundan keş yapar.	579.
915.	Avratla atı emanet etme.	581.
916.	Ay aya, yıl yıla benzemez.	582.
917.	Ay ayakta, çoban yatakta; ay yatakta çoban ayakta.	583.
918.	Ay var yılı besler, yıl var ayı beslemez.	584.
919.	Ayağa değmedik taş olmaz, başa gelmedik iş olmaz.	589.
920.	Ayağa gelmedik taş olmaz, başa gelmedik iş olmaz.	589.
921.	Ayağı yürüten baştır.	585.
922.	Ayağına taş bağla ki başınla denk gelsin.	586.
923.	Ayağını gevşek basma, boş laflara kulak asma.	587.
924.	Ayağını sıcak tut, başını serin; gönlünü ferah tut, düşünme derin.	588.
925.	Ayak almadık taş olmaz, başa gelmedik iş olmaz.	589.
926.	Ayak gitmese el getirmez.	590.
927.	Ayakkabı dar olunca dünya başa dar olur.	591.
928.	Ayakkabıcının ayakkabısı olmaz	592.
929.	Ayart büyüden etkindir.	593.
930.	Ayart büyüden güçlüdür.	593.
931.	Ayda bir gel dostuna, kalksın ayak üstüne; günde bir gel dostuna, yatsın sırt üstüne.	2681.
932.	Ayı "akım", kirpi "yumuşağım"demiş.	594.
933.	Ayı çingeneyi tanır.	596.
934.	Ayı deyip geçme o da bir dağın şenliğidir.	597.
935.	Ayı her zaman bal yemez.	2574.
936.	Ayı sevdiği yavrusunu hırpalar.	2805.
937.	Ayı sıkıya düşünce yavrusunu ayağı altına alır.	603.
938.	Ayı, ayı iken yenilmesini istemez.	595.
939.	Ayık it ele düşmez.	598.
940.	Ayın on beşi karanlık, on beşi aydınlıktır.	599.

941. Ayın son çarşambası kimine yarar, kimine yaramaz. 600.
942. Ayının dişini görmeyen başını kabak sanır. 601.
943. Ayısız orman olmaz. 602.
944. Ayıyı ateşe atmışlar, yavrusunu ayağının altına almış. 603.
945. Ayıyı fırına atmışlar, yavrusunu ayağının altına almış. 603.
946. Aynan yoksa komşuna bak. 604.
947. Ayrandan aşağı katık olmaz. 605.
948. Ayranım ekşidir diyen olmaz. 3153.
949. Ayranım karadır diyen olmaz. 3153.
950. Ayyar tilki art ayağından tutulur. 606.
951. Az ada, çok öde. 607.
952. Az ateş çok odunu yakar. 608.
953. Az el aş kotarır, çok el iş kotarır. 609.
954. Az eli aşta gör, çok eli işte gör. 609.
955. Az kaz, uz kaz, boyunca kaz. 610.
956. Az konuş, çok dinle. 1901.
957. Az lokma çok şefkat getirir. 2391.
958. Az mal kan yutturur, çoğu birbirini güttürür. 611.
959. Az olsun, öz olsun. 612.
960. Az olsun, temiz olsun. 612.
961. Az olsun, uz olsun. 612.
962. Az olup uz olsun, çok olup yavuz olacağına. 612.
963. Az sadaka çok belâ götürür. 613.
964. Az sadaka çok belâ savar. 613.
965. Az söyle, çok dinle. 1901.
966. Az söylemek çok söylemekten evladır. 614.
967. Az söyleyen çok rahat eder. 614.
968. Az tamah çok bela getirir. 615.
969. Az tamah çok ziyan / zarar getirir. 615.
970. Az veren candan, çok veren maldan verir. 616.
971. Az veren candan, çok veren maldan. 616.
972. Az yaşa, çok yaşa, akıbet gelir başa. 617.
973. Az yaşa, uz yaşa, akıbet gelir başa. 617.
974. Az yiyen az uyur, çok yiyen güç uyur. 618.
975. Az yiyen çok zaman yer, çok yiyen çabuk bitirir. 619.

976. Az yiyen her gün, çok yiyen bir gün. 619.
977. Az yiyen uz uyur, çok yiyen güç uyur. 618.
978. Aza çoğa katlanan çok erlik kazanır. 620.
979. Aza kanaat etmeyen çoğu hiç bulamaz. 625.
980. Azan kurda kızan köpek. 621.
981. Azana Tanrı bela verir. 622.
982. Azdan az kalır çoktan çok. 623.
983. Azgın itin sonu uyuzluktur. 624.
984. Azı bilmeyen çoğu hiç bilmez. 870.
985. Azı çocuğa, çoğu kocana gösterme. 626.
986. Azı verip gezdirme, çoğu verip azdırma. 32.
987. Azıcık ağrıyı aş bastırır. 627.
988. Azıcık ağrıyı aş, çokçasını iş bastırır. 627.
989. Azığı olan yorulmaz. 628.
990. Azıksız yola çıkanın iki gözü el torbasında kalır. 629.
991. Azıksız yola çıkılmaz, azılı ile başa çıkılmaz. 630.
992. Azılı düşman ile yola çıkılmaz. 631.
993. Azılı ile başa çıkılmaz. 630.
994. Azılı ile yola çıkılmaz. 631.
995. Azrail gelince oğul uşak sormaz. 632.
996. Azraile bahane bulunmaz. 633.
997. Baba beyliği ile adam adam olmaz. 634.
998. Baba beyliği ile çocuk adam olmaz. 634.
999. Baba bilgisi ile adam adam olmaz. 634.
1000. Baba bilgisi ile çocuk adam olmaz. 634.
1001. Baba eder, oğul öder. 521.
1002. Baba ekmeği zindan ekmeği, koca / er ekmeği meydan ekmeği. 1392.
1003. Baba himmet. - Oğul hizmet. 635.
1004. Baba malı tez tükenir, evlat gerek kazana. 515.
1005. Baba oğluna bir bağ bağışlamış, oğul babaya bir salkım üzüm vermemiş. 636.
1006. Baba vergisi görümlük, koca vergisi doyumluk. 637.
1007. Babadan mal kalır, kemal kalmaz. 638.
1008. Babadan miras kalır adamlık kalmaz. 638.
1009. Babamın öleceğini bilseydim acı soğana değişirdim. 383.
1010. Babamın öleceğini bilseydim kulağı dolu darıya satardır. 383.

1011. Babamın öleceğini bilseydim tuz ile değiştirirdim. 383.
1012. Babanın / Atanın sanatı oğla mirastır. 639.
1013. Babasından mal kalan, merteği içinden bitmiş sanır. 640.
1014. Babayla oğlanın pabucu bir olunca evde kavga eksik olmaz. 641.
1015. Baca eğri de olsa duman doğru çıkar. 642.
1016. Bağ ayak bağıdır, üzümü asmada görmeli. 643.
1017. Bağ babadan, zeytin dededen kalmalı. 644.
1018. Bağ barsız at tımarsız olmaz. 645.
1019. Bağ bayırda, tarla çayırda. 646.
1020. Bağ çapa ister, tarla saban. 647.
1021. Bağ demiş ki bak bana bakayım sana. 648.
1022. Bağ dua değil çapa ister. 647.
1023. Bağa bak üzüm olsun, yemeye yüzün olsun. 649.
1024. Bağda izin olsun, üzüm yemeye yüzün olsun. 649.
1025. Bağı ağlayanın yüzü güler. 650.
1026. Bağın taşlısı, karının saçlısı. 2819.
1027. Bağlı arslana tavşanlar bile hücum eder. 2548.
1028. Bağlı düşmanı herkes keser. 651.
1029. Bahanesiz ölüm olmaz . 652.
1030. Baht olmayınca başta, ne kuruda biter, ne yaşta. 230.
1031. Bahtsızın bağına yağmur, ya taş yağar ya dolu. 653.
1032. Bak bana bir gözle, bakayım sana iki gözle. 654.
1033. Bakan göze bağ olmaz. 1623.
1034. Bakan göze yasak olmaz. 1623.
1035. Bakan yemez, kapan yer. 656.
1036. Bakarsan at, bakmazsan mat. 657.
1037. Bakarsan bağ, bakmazsan dağ. 657.
1038. Bakılacak yüze basma, basılacak yüze bakma. 655.
1039. Bakkal tebeşirini okuyamaz. 658.
1040. Bakkalın peyniri tuzdan yenmez. 659.
1041. Bakla değil vakitsiz baklava olsa yenmez. 660.
1042. Bakmakla usta olunsa, köpekler kasap olurdu. 661.
1043. Bakmakla usta olunsa, kediler kasap olurdu. 661.
1044. Baktım yârim yâr değil, terk etmesi zor değil. 665.
1045. Baktın / Gördün deli dön geri. 662.

1046. Baktın / Gördün deli savul geri. 662.
1047. Baktın ibrik akıyor; önce götünü yu, sonra aptes boz. 663.
1048. Baktın ki kar havası, eve gel kör olası. 664.
1049. Baktın yârin yâr değil, terkini kılmak ar değil. 665.
1050. Bal bahası da bal. 667.
1051. Bal bal demekle ağız tatlanmaz. 666.
1052. Bal bal demekle ağız tatlı olmaz. 666.
1053. Bal da bal, bahası da bal. 667.
1054. Bal da bir bahası da bir. 667.
1055. Bal ile kaymak isteyen akçesine kıymak gerek. 668.
1056. Bal ile kaymak yenir ama her keseye göre değil. 669.
1057. Bal olan yerde sinek de olur. 670.
1058. Bal tutan parmağını yalar. 671.
1059. Bal yiyen baldan usanırmış. 672.
1060. Balcı kızı daha tatlı. 673.
1061. Balcının peltesi var, oduncunun baltası. 674.
1062. Balcının var bal tası, oduncunun var baltası. 674.
1063. Balçığı duvara vur, tutarsa hoş, tutmazsa yine hoş. 675.
1064. Balı dibinden, yağı yüzünden. 676.
1065. Balı olan bal yemez mi? 677.
1066. Balı yiyen arısını söndürür. 423.
1067. Balı, paramağı uzun olan yememiş, kısmeti olan yemiş. 678.
1068. Balı, parmağı uzun yemez, kısmetlisi yer. 678.
1069. Balık "Çok konuşurum ama ağzım su dolu"demiş. 683.
1070. Balık ağa girdikten sonra aklı başına gelir. 679.
1071. Balık balığı yutmasa, balık denizi tutardı. 680.
1072. Balık baştan avlanır. 681.
1073. Balık baştan kokar. 682.
1074. Balık gölüne göre büyür 684.
1075. Balık isteyen gönlünü suya koyar. 685.
1076. Balık kokarsa tuzlanır; ya tuz kokarsa ne yapılır? 1455.
1077. Balık tavada, tavşan ovada. 686.
1078. Balın âlâsı oğulun tazesinden. 687.
1079. Balın tazesi oğulun tazesinden. 687.
1080. Balın telvesi yağın zirvesi. 676.

1081. Ballı pide yeniçeriyi yumuşatır. 688.
1082. Balsız kovanda arı durmaz. 689.
1083. Balta değmedik ağaç olmaz. 690.
1084. Balta girmedik orman olmaz. 690.
1085. Balta sapı uzun olur, şamatası güzün olur. 691.
1086. Balta sapını yonamaz. 692.
1087. Bana benden olur her ne olursa, başım rahat bulur dilim dururşa. 693.
1088. Bana dokunmayan yılan bin yaşasın. 694.
1089. Bana dokunmayan yılan kırk yıl yaşasın. 694.
1090. Barutla ateş bir yerde durmaz. 533.
1091. Baskıdaki altından askıdaki salkım yeğdir. 695.
1092. Baskın basanın, av vuranın. 696.
1093. Baskın basanındır. 696.
1094. Baskısız tahtayı el alır, el almazsa sel alır. 697.
1095. Baskısız tahtayı el alır, el almazsa yel alır. 697.
1096. Baskısız tahtayı yel alır, yel almazsa sel alır. 697.
1097. Baskısız yongayı yel alır; sahipsiz tarlayı el alır. 697.
1098. Baskısız yongayı yel alır; sahipsiz tarlayı sel alır. 697.
1099. Baş ağır gerek, kulak sağır. 698.
1100. Baş ağrıyınca sivrisinek davul çalar. 699.
1101. Baş başa bağlı, baş da padişaha bağlı. 700.
1102. Baş başa bağlı, baş da şeriata bağlı. 700.
1103. Baş başa bağlı, baş da yasaya bağlı. 700.
1104. Baş başa vermeyince iş bitmez. 701.
1105. Baş başa vermeyince taş yerinden kalkmaz. 701.
1106. Baş bostanda bitmez. 952.
1107. Baş dille tartılır. 702.
1108. Baş eğmek ile baş ağrımaz. 703.
1109. Baş eğmekle baş ağrımaz. 709.
1110. Baş kes, yaş kesme. 3065.
1111. Baş nereye giderse, ayak da oraya gider. 704.
1112. Baş ol da eşek başı ol. 705.
1113. Baş ol da soğan başı ol. 705.
1114. Baş olan boş olmaz. 706.
1115. Baş sağ olursa börk çok bulunur. 707.

1116. Baş sağlığı dünya varlığı. 708.

1117. Baş sallamakla kavuk eskimez. 709.

1118. Baş yarılır börk içinde, kol kırılır kürk içinde. 2259.

1119. Baş yarılır fes içinde, kol kırılır yen içinde. 2259.

1120. Baş yastığı baş derdini bilmez. 710.

1121. Başa gelen başta kalmaz. 711.

1122. Başa gelen çekilir. 712.

1123. Başa gelmeyince bilinmez. 713.

1124. Başa gelmez iş olmaz, ayağa değmez taş olmaz. 589.

1125. Başa yazılan gelir. 291.

1126. Başak büyüdükçe boynunu eğer. 714.

1127. Başı başka olanın aklı da başka olurmuş. 715.

1128. Başı ile giden gelmez, ayağı ile giden gelir. 717.

1129. Başı ile giden gelmez. 717.

1130. Başı, boş bırakmaya gelmez. 716.

1131. Başın başı, başın da başı vardır. 700.

1132. Başın sağlığı, dünya varlığı. 708.

1133. Başın sağlığı, dünyanın varlığı. 708.

1134. Başına duman sarılmadık dağ olmaz. 1063.

1135. Başına gelen başmakçıdır. 718.

1136. Başını acemi berbere teslim eden, cebinden pamuğunu eksik etmez / etmesin. 719.

1137. Başını sallamayan ağaç olmaz. 720.

1138. Başını sallamayan kavak olmaz. 720.

1139. Başkasına yük olmaktansa yükünü kendin taşı. 721.

1140. Başkasının sözünden ziyade kendi gözüne inan. 722.

1141. Başlanan uçlanır. 839.

1142. Başmak balçıksız olmaz. 723.

1143. Başsız kurt sürüsü iki köpeğe kul olmakta geç kalmaz. 724.

1144. Batmış kağnıyı koca öküz çıkarır. 990.

1145. Baykuş viraneyi gülistana değişmez. 725.

1146. Baykuşun kısmeti ayağına gelir, sıçramadan alamaz. 726.

1147. Baykuşun kısmeti ayağına gelir. 726.

1148. Bayramda borç ödeyene ramazan kısa gelir. 727.

1149. Baz bazla, kaz kazla, kel tavuk topal horozla. 728.

1150. Bedava eşek attan yürük olur. 729.

1151. Bedava pekmez baldan tatlıdır. 730.
1152. Bedava sirke baldan tatlıdır. 730.
1153. Bedava şarabı kadı da içer. 731.
1154. Bedduadan korkmayan belasına uğrar. 732.
1155. Bedduadan korkmayan sıkıntısını çeker. 732.
1156. Bee dediğin hep keçi olsa, dağ taş sürü kesilir. 733.
1157. Bekar gözü kör gözü. 734.
1158. Bekara / Ergene karı / avrat boşaması kolaydır. 735.
1159. Bekârlık maskaralık. 736.
1160. Bekârlık sultanlık. 737.
1161. Bela geliyorum demez. 2139.
1162. Beleş pekmez baldan tatlıdır. 730.
1163. Beleş sirke baldan tatlıdır. 730.
1164. Ben demek şeytan kârıdır. 738.
1165. Ben demek şeytana yakışır. 738.
1166. Benden sana bir öğüt: Ununu elinle öğüt. 2639.
1167. Benden uzak olan düşman bin yıl yaşasın. 694.
1168. Beni sokmayan yılan bin yaşasın. 694.
1169. Beni sokmayan yılan kırk yıl yaşasın. 694.
1170. Benlik iblise yakışır. 738.
1171. Benzeye benzeye yaz, benzeye benzeye kış olur. 739.
1172. Berber berbere benzer ama başın Allah'a emanet. 740.
1173. Berberin solumazı, tellağın terlemezi, kahvecinin söylemezi. 741.
1174. Berk kaçan atın boku seyrek düşer. 742.
1175. Besle kargayı, oysun gözünü. 743.
1176. Beslemen kadın olmaz, gül ağacından odun olmaz. 1686.
1177. Beslemeyi eslemeden alma. 744.
1178. Beş kuruşun varsa, beş yere düğümle. 745.
1179. Beş para giren ev yıkılmamış. 746.
1180. Beş parmağın beşi bir değildir. 748.
1181. Beş parmağın hangisini kessen acımaz? 747.
1182. Beş parmak bir olmaz. 748.
1183. Beş tavuğa bir horoz yeter. 749.
1184. Beterin beteri vardır. 750.
1185. Bey ardından çomak çalan çok olur. 2571.

1186. Bey ardından kılıç çeken çok olur. 2571.
1187. Bey aslı bey olur. 756.
1188. Bey aşı borç, düğün aşı ödünç. 751.
1189. Bey beyliğini verir, ama kız kızlığını vermez. 752.
1190. Bey olagör, kul eksik olmaz. 753.
1191. Bey yoksa bedeli vardır. 754.
1192. Beyazın / Akın adı var, esmerin tadı var. 755.
1193. Beyazın / Akın adı, karanın tadı. 755.
1194. Beyde bulunmayan elde neler var. 1351.
1195. Beyden gelen beydir. 756.
1196. Beygirin iyisi yolu kısaltır. 757.
1197. Beygirin suratını değil, süratini överler. 758.
1198. Beyle bostan ekenin hali haraptır. 759.
1199. Beyler buyruğu yoksula kan ağlatır. 760.
1200. Beyler sözü gevherdir sınmak / kırmak olmaz. 761.
1201. Beylerde zulüm olur yalan olmaz. 762.
1202. Beylerin aklı olmaz, akıl işin devlet işler. 763.
1203. Beylerin sözü, sözlerin beyidir. 764.
1204. Beylik kaşık aşsız, kârgir bina taşsız kalmaz. 765.
1205. Beylik vermekle, yiğitlik vurmakladır. 145.
1206. Bez alırsan Musul'dan, kız alırsan asilden. 766.
1207. Bezir yağından pilav olur ama yenmez. 767.
1208. Bezirgân 'tüccar' züğürtleyince geçmiş defterleri yoklar. 2458.
1209. Bıçağı kestiren kendi suyu, kişiyi sevdiren kendi huyu. 2196.
1210. Bıçak yarası geçer, dil yarası geçmez. 768.
1211. Bıçak yarası onulur, dil yarası onulmaz. 768.
1212. Bıldırcının beyliği arpa biçimine kadardır. 769.
1213. Bıyığın uzunsa borazan çal. 770.
1214. Bilen bildiğini söylemez, söyleyen söylediğini bilmez. 238.
1215. Bilen ile bilmeyen bir olamaz 771.
1216. Bilen söylemez, söyleyen bilmez. 772.
1217. Bilerek yapan aldanmaz. 773.
1218. Bilire danış, bildiğini işle. 774.
1219. Bilmeden yenen aş, ya karın ağrıtır, ya baş. 775.
1220. Bilmeden yenen ot, ya karın ağrıtır, ya baş. 775.

1221. Bilmediğin aş, ya diş ağrıtır, ya baş. 775.
1222. Bilmediğin işe girişme, bilmediğin yola gitme. 776.
1223. Bilmediğin söze karışma, bilmediğin yolda yarışma. 776.
1224. Bilmemek ayıp değil, böğürmemek ayıptır. 777.
1225. Bilmemek ayıp değil, öğrenmemek ayıptır. 777.
1226. Bilmemek ayıp değil, sormamak ayıptır. 777.
1227. Bin atın varsa inişte bin, bir atın varsa yokuşta bin. 778.
1228. Bin atmak bir vurmaya muhtaçtır. 779.
1229. Bin bilsen de bir bilene danış. 780.
1230. Bin bilsen de bir bilmeze sor. 780.
1231. Bin dost az, bir düşman çok. 1241.
1232. Bin işçi, bir başçı. 781.
1233. Bin işit bir söyle. 1901.
1234. Bin kargaya bir sapan taşı yeter. 782.
1235. Bin kişi değmez bir kişi, bir kişi değer bin kişi. 783.
1236. Bin koyunluk baban kalacağına bir eşekli anan kalsın. 784.
1237. Bin nasihattan bir musibet yeğdir. 853.
1238. Bin tanıktan bir ikrar yeğdir. 785.
1239. Bin tasa / kaygı / merak bir borç ödemez. 786.
1240. Bin yabancıdan bir bildik kişi iyidir. 787.
1241. Binicinin sağı solu belli olmaz. 788.
1242. Bir acı kahvenin kırk yıl hatırı vardır. 828.
1243. Bir adam azığını iki kişi yese ikisi de aç kalır. 789.
1244. Bir adama kırk gün deli dersen deli, akıllı dersen akıllı olur. 790.
1245. Bir adım geri giden iki adım ileri atlar. 791.
1246. Bir ağacın gölgesinde bir sürü yatar. 792.
1247. Bir ağaçta gül de biter diken de. 793.
1248. Bir ağaçtan okluk da çıkar bokluk da. 793.
1249. Bir ağızdan çıkan bin ağza yayılır. 794.
1250. Bir ağızdan çıkan, bir orduya yayılır. 794.
1251. Bir ahırda at da bulunur, eşek de. 795.
1252. Bir akçe bitirdiğini eller bitirmez. 796.
1253. Bir anaya bir kız, bir kafaya bir göz. 797.
1254. Bir at bir mızrak, başka şey bulursan mezada ver. 798.
1255. Bir at kırk yıl koşmaz. 799.

1256. Bir avuç altının olacağına bir avuç toprağın olsun. 800.
1257. Bir baba dokuz evladı besler, dokuz evlat bir babayı besleyemez. 801.
1258. Bir baş her yere sığar. 802.
1259. Bir baş soğan bir kazanı kokutur. 803.
1260. Bir başa bir göz yeter. 797.
1261. Bir bilir ile söyleşmek güç olur bir bilmezle. 804.
1262. Bir bine küsemez. 805.
1263. Bir bulut ile kış olmaz. 806.
1264. Bir çiçekle yaz gelmez. 806.
1265. Bir çok akıllıdan, bir de çok deliden kendini sakın. 807.
1266. Bir çöplükte iki horoz ötmez. 808.
1267. Bir damla bal ile sinek tutulur. 809.
1268. Bir dana bir ahırı pisler. 864.
1269. Bir deli kuyuya taş atmış, kırk akıllı çıkaramamış. 810.
1270. Bir deliği olan fare çabuk tutulur. 811.
1271. Bir dirhem et bin ayıp örter. 812.
1272. Bir dost kırk yılda kazanılır. 813.
1273. Bir dostun bin düşman kadar kahrı olur. 814.
1274. Bir dönümün verdiğini bir bey veremez. 815.
1275. Bir düştüğün yerde bir daha düşme. 816.
1276. Bir ekmek dokuz aç, durma oradan kaç. 817.
1277. Bir elin avazı çıkmaz. 819.
1278. Bir elin nesi var, iki elin sesi var. 818.
1279. Bir elin sesi çıkmaz. 819.
1280. Bir elle eken iki elle biçer. 820.
1281. Bir elma bin akçaya soy; bir armut bir akçaya, soyma. 1377.
1282. Bir emin iki yeminden evladır. 821.
1283. Bir esnemek iki dirhem afyon yerini tutar. 822.
1284. Bir ev donanır, bir kız donanmaz. 823.
1285. Bir evde dü zen olunca o evde düzen olmaz. 824.
1286. Bir evde iki kız, biri çuvaldız biri biz. 825.
1287. Bir eve bir baca, bir kadına bir koca. 826.
1288. Bir fena kırk iyiyi bozar, kırk iyi bir fenayı düzeltemez. 827.
1289. Bir fincan acı kahvenin kırk yıl hatırı vardır. 828.
1290. Bir fincan kahvenin kırk yıl hakkı vardır. 828.

1291. Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır. 828.
1292. Bir fit bin büyü bozar. 829.
1293. Bir fit bin büyü yerine geçer. 829.
1294. Bir fit bin büyü yerini tutar. 829.
1295. Bir gemi donanır, bir çıplak donanmaz. 823.
1296. Bir gemide iki kaptan olmaz. 830.
1297. Bir gemiyi iki reis batırır. 830.
1298. Bir görüş, bir kör biliş. 831.
1299. Bir göz ağlarken, diğer göz gülmez. 832.
1300. Bir gözün diğerine hayrı yoktur. 833.
1301. Bir gözün gördüğü başkasına hayır etmez. 833.
1302. Bir gözün gördüğü bir göze hayır etmez. 833.
1303. Bir gram et bin ayıp örter. 812.
1304. Bir gül için bin dikene katlanılır. 1639.
1305. Bir günlük beylik, beyliktir. 834.
1306. Bir günlük rızık için iki gün çabalamalıdır. 835.
1307. Bir hatır, iki hatır, üçüncüde vur yatır. 836.
1308. Bir içlinin kuyuya attığı taşı kırk akıllı çıkaramaz. 810.
1309. Bir inat, bir murat. 837.
1310. Bir insanı tanımak için kendisi ile yol arkadaşlığı etmelidir. 109.
1311. Bir insanın dostu da olmalı düşmanı da. 838.
1312. Bir iş başlamayınca uçlanmaz. 839.
1313. Bir kapıda iki dilenci olmaz. 840.
1314. Bir kararda bir Allah. 841.
1315. Bir karga ile kış gelmez. 806.
1316. Bir karı ile bir koca - Helva yerler her gece. 842.
1317. Bir karı ile bir koca dırdır eder her gece. 842.
1318. Bir kaşık ile dokuz abdal geçinir. 843.
1319. Bir kaşık ile dokuz çoban yemişler, birinin ağzı boş kalmamış. 843.
1320. Bir katarda iki deve kükremez. 808.
1321. Bir kaz doymaz bir de kız. 844.
1322. Bir kere aldanışta kabahat aldatanın, iki kere aldanışta kabahat aldananın. 845.
1323. Bir kılın bir örmeye faydası var. 846.
1324. Bir kızı bin kişi ister bir kişi alır. 847.
1325. Bir kızı bin kişi ister de bir kişi alır. 847.

1326.	Bir kimsenin adı çıkacağına canı çıksın.	1957.
1327.	Bir kimsenin adı çıkmaktansa canı çıksın hayırlıdır.	1957.
1328.	Bir kimsenin adı çıkmaktansa canı çıksın yeğdir.	1957.
1329.	Bir kişinin yiyeceği ile iki kişi de olur ama ikisi de aç kalır.	789.
1330.	Bir kişiyle ya alışveriş etmeli, ya yola gitmeli ki ne olduğu bilinsin.	109.
1331.	Bir korkak bir orduyu bozar.	848.
1332.	Bir koyuna da bin koyuna da bir çoban gerek.	849.
1333.	Bir kötünün yedi mahalleye zararı vardır.	850.
1334.	Bir kötünün yedi mahalleyi zararı dokunur.	850.
1335.	Bir mescitte iki mihrap olmaz.	851.
1336.	Bir mıh bir nal kurtarır, bir nal bir at kurtarır .	852.
1337.	Bir mıh bir nal kurtarır, bir nal bir at kurtarır, bir at bir er kurtarır, bir er bir memleket kurtarır.	852.
1338.	Bir mıhtan ötürü nal, naldan ötürü bir at kaybolur.	852.
1339.	Bir musibet / felaket bin nasihattan yeğdir.	853.
1340.	Bir ocaktan okluk da çıkar bokluk da.	793.
1341.	Bir okka et bin kuruşa, o da hayvan sırtında.	854.
1342.	Bir olan iki olur, iki olan üç.	855.
1343.	Bir olmadan bin olmaz	856.
1344.	Bir selam bin hatır yapar.	857.
1345.	Bir senden büyüğü, bir de senden küçüğü dinle.	858.
1346.	Bir sıçrarsın çekirge, iki sıçrarsın çekirge, üçüncüde ele geçersin çekirge.	859.
1347.	Bir sınadığını bir daha sınama.	2688.
1348.	Bir sınadığını bir daha sınamak şumdur.	2688.
1349.	Bir söyle iki dinle.	1901.
1350.	Bir söz ara bozar, bir söz ara düzer.	2731.
1351.	Bir söz yola getirir, bir söz yoldan çıkarır.	860.
1352.	Bir sürüye bir kurt yeter.	861.
1353.	Bir şehre iki hakim hükmedemez.	862.
1354.	Bir tahtta iki şah olmaz.	862.
1355.	Bir tepe yıkılır, bir dere dolar.	863.
1356.	Bir uyuz dananın kırk köye mazarratı olur.	850.
1357.	Bir uyuz keçi bir sürüyü bozar.	864.
1358.	Bir uyuz keçi bir sürüyü pisler.	864.
1359.	Bir yar yıkılmayınca bir yar yapılmaz.	865.

1360. Bir yemem diyenden kork, bir oturmam diyenden. 866.
1361. Bir yiğit kırk yılda meydana gelir. 867.
1362. Bir yükü götüreceğin kadar yüklen. 868.
1363. Birden bire gelen devlette hayır yoktur. 869.
1364. Biri bilmeyen bini hiç bilmez 870.
1365. Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar. 871.
1366. Biribiri, adamı yer diri diri. 872.
1367. Birlikten kuvvet doğar. 873.
1368. Bitli baklanın kör alıcısı olur. 874.
1369. Bitmez işin anasını uyku ağlatır. 875.
1370. Bitmez ne var kösenin sakalından başka. 1797.
1371. Boğaz dokuz boğumdur boğa boğa söyle. 876.
1372. Boğaz dokuz boğumdur sözünü yutkuna yutkuna söyle. 876.
1373. Boğaz dokuz boğumdur. 876.
1374. Boğaz kırk boğumdur boğa boğa söyle. 876.
1375. Boğaz kırk boğumdur sözünü yutkuna yutkuna söyle. 876.
1376. Boğaz kırk boğumdur. 876.
1377. Boğaz yediğinden, sırt giydiğinden kalmaz. 877.
1378. Boğaz yediğini istemez de göz gördüğünü ister. 1614.
1379. Bok boku kenefte bulurmuş. 1673.
1380. Boka nispetle tezek amberdir. 878.
1381. Boktur kokar, cinstir / soydur çeker. 2719.
1382. Bol bol yiyen, bel bel bakar. 879.
1383. Borca şarap içen, iki kez sarhoş olur. 2996.
1384. Borcun iyisi vermek, derdin iyisi ölmek. 880.
1385. Borcun yoksa kefil ol, işin yoksa şahit ol. 1978.
1386. Borcun yoksa kefil ol, işin yoksa şahit ol. 1978.
1387. Borcunu vermeyen bir daha bulamaz. 881.
1388. Borç eğlendi kalır dert eğlendi alır. 883.
1389. Borç iyi güne kalmaz. 882.
1390. Borç ödemekle, yol yürümekle tükenir. 3166.
1391. Borç uzayınca kalır, dert uzayınca alır. 883.
1392. Borç vermekle, düşman vurmakla. 3166.
1393. Borç vermekle, yol yürümekle. 3166.
1394. Borç yiğidin kamçısıdır. 884.

1326. Bir kimsenin adı çıkacağına canı çıksın. 1957.

1327. Bir kimsenin adı çıkmaktansa canı çıksın hayırlıdır. 1957.

1328. Bir kimsenin adı çıkmaktansa canı çıksın yeğdir. 1957.

1329. Bir kişinin yiyeceği ile iki kişi de olur ama ikisi de aç kalır. 789.

1330. Bir kişiyle ya alışveriş etmeli, ya yola gitmeli ki ne olduğu bilinsin. 109.

1331. Bir korkak bir orduyu bozar. 848.

1332. Bir koyuna da bin koyuna da bir çoban gerek. 849.

1333. Bir kötünün yedi mahalleye zararı vardır. 850.

1334. Bir kötünün yedi mahalleyi zararı dokunur. 850.

1335. Bir mescitte iki mihrap olmaz. 851.

1336. Bir mıh bir nal kurtarır, bir nal bir at kurtarır . 852.

1337. Bir mıh bir nal kurtarır, bir nal bir at kurtarır, bir at bir er kurtarır, bir er bir memleket kurtarır. 852.

1338. Bir mıhtan ötürü nal, naldan ötürü bir at kaybolur. 852.

1339. Bir musibet / felaket bin nasihattan yeğdir. 853.

1340. Bir ocaktan okluk da çıkar bokluk da. 793.

1341. Bir okka et bin kuruşa, o da hayvan sırtında. 854.

1342. Bir olan iki olur, iki olan üç. 855.

1343. Bir olmadan bin olmaz 856.

1344. Bir selam bin hatır yapar. 857.

1345. Bir senden büyüğü, bir de senden küçüğü dinle. 858.

1346. Bir sıçrarsın çekirge, iki sıçrarsın çekirge, üçüncüde ele geçersin çekirge. 859.

1347. Bir sınadığını bir daha sınama. 2688.

1348. Bir sınadığını bir daha sınamak şumdur. 2688.

1349. Bir söyle iki dinle. 1901.

1350. Bir söz ara bozar, bir söz ara düzer. 2731.

1351. Bir söz yola getirir, bir söz yoldan çıkarır. 860.

1352. Bir sürüye bir kurt yeter. 861.

1353. Bir şehre iki hakim hükmedemez. 862.

1354. Bir tahtta iki şah olmaz. 862.

1355. Bir tepe yıkılır, bir dere dolar. 863.

1356. Bir uyuz dananın kırk köye mazarratı olur. 850.

1357. Bir uyuz keçi bir sürüyü bozar. 864.

1358. Bir uyuz keçi bir sürüyü pisler. 864.

1359. Bir yar yıkılmayınca bir yar yapılmaz. 865.

1360. Bir yemem diyenden kork, bir oturmam diyenden. 866.
1361. Bir yiğit kırk yılda meydana gelir. 867.
1362. Bir yükü götüreceğin kadar yüklen. 868.
1363. Birden bire gelen devlette hayır yoktur. 869.
1364. Biri bilmeyen bini hiç bilmez 870.
1365. Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar. 871.
1366. Biribiri, adamı yer diri diri. 872.
1367. Birlikten kuvvet doğar. 873.
1368. Bitli baklanın kör alıcısı olur. 874.
1369. Bitmez işin anasını uyku ağlatır. 875.
1370. Bitmez ne var kösenin sakalından başka. 1797.
1371. Boğaz dokuz boğumdur boğa boğa söyle. 876.
1372. Boğaz dokuz boğumdur sözünü yutkuna yutkuna söyle. 876.
1373. Boğaz dokuz boğumdur. 876.
1374. Boğaz kırk boğumdur boğa boğa söyle. 876.
1375. Boğaz kırk boğumdur sözünü yutkuna yutkuna söyle. 876.
1376. Boğaz kırk boğumdur. 876.
1377. Boğaz yediğinden, sırt giydiğinden kalmaz. 877.
1378. Boğaz yediğini istemez de göz gördüğünü ister. 1614.
1379. Bok boku kenefte bulurmuş. 1673.
1380. Boka nispetle tezek amberdir. 878.
1381. Boktur kokar, cinstir / soydur çeker. 2719.
1382. Bol bol yiyen, bel bel bakar. 879.
1383. Borca şarap içen, iki kez sarhoş olur. 2996.
1384. Borcun iyisi vermek, derdin iyisi ölmek. 880.
1385. Borcun yoksa kefil ol, işin yoksa şahit ol. 1978.
1386. Borcun yoksa kefil ol, işin yoksa şahit ol. 1978.
1387. Borcunu vermeyen bir daha bulamaz. 881.
1388. Borç eğlendi kalır dert eğlendi alır. 883.
1389. Borç iyi güne kalmaz. 882.
1390. Borç ödemekle, yol yürümekle tükenir. 3166.
1391. Borç uzayınca kalır, dert uzayınca alır. 883.
1392. Borç vermekle, düşman vurmakla. 3166.
1393. Borç vermekle, yol yürümekle. 3166.
1394. Borç yiğidin kamçısıdır. 884.

1326.	Bir kimsenin adı çıkacağına canı çıksın.	1957.
1327.	Bir kimsenin adı çıkmaktansa canı çıksın hayırlıdır.	1957.
1328.	Bir kimsenin adı çıkmaktansa canı çıksın yeğdir.	1957.
1329.	Bir kişinin yiyeceği ile iki kişi de olur ama ikisi de aç kalır.	789.
1330.	Bir kişiyle ya alışveriş etmeli, ya yola gitmeli ki ne olduğu bilinsin.	109.
1331.	Bir korkak bir orduyu bozar.	848.
1332.	Bir koyuna da bin koyuna da bir çoban gerek.	849.
1333.	Bir kötünün yedi mahalleye zararı vardır.	850.
1334.	Bir kötünün yedi mahalleyi zararı dokunur.	850.
1335.	Bir mescitte iki mihrap olmaz.	851.
1336.	Bir mıh bir nal kurtarır, bir nal bir at kurtarır .	852.
1337.	Bir mıh bir nal kurtarır, bir nal bir at kurtarır, bir at bir er kurtarır, bir er bir memleket kurtarır.	852.
1338.	Bir mıhtan ötürü nal, naldan ötürü bir at kaybolur.	852.
1339.	Bir musibet / felaket bin nasihattan yeğdir.	853.
1340.	Bir ocaktan okluk da çıkar bokluk da.	793.
1341.	Bir okka et bin kuruşa, o da hayvan sırtında.	854.
1342.	Bir olan iki olur, iki olan üç.	855.
1343.	Bir olmadan bin olmaz	856.
1344.	Bir selam bin hatır yapar.	857.
1345.	Bir senden büyüğü, bir de senden küçüğü dinle.	858.
1346.	Bir sıçrarsın çekirge, iki sıçrarsın çekirge, üçüncüde ele geçersin çekirge.	859.
1347.	Bir sınadığını bir daha sınama.	2688.
1348.	Bir sınadığını bir daha sınamak şumdur.	2688.
1349.	Bir söyle iki dinle.	1901.
1350.	Bir söz ara bozar, bir söz ara düzer.	2731.
1351.	Bir söz yola getirir, bir söz yoldan çıkarır.	860.
1352.	Bir sürüye bir kurt yeter.	861.
1353.	Bir şehre iki hakim hükmedemez.	862.
1354.	Bir tahtta iki şah olmaz.	862.
1355.	Bir tepe yıkılır, bir dere dolar.	863.
1356.	Bir uyuz dananın kırk köye mazarratı olur.	850.
1357.	Bir uyuz keçi bir sürüyü bozar.	864.
1358.	Bir uyuz keçi bir sürüyü pisler.	864.
1359.	Bir yar yıkılmayınca bir yar yapılmaz.	865.

1360. Bir yemem diyenden kork, bir oturmam diyenden. 866.
1361. Bir yiğit kırk yılda meydana gelir. 867.
1362. Bir yükü götüreceğin kadar yüklen. 868.
1363. Birden bire gelen devlette hayır yoktur. 869.
1364. Biri bilmeyen bini hiç bilmez 870.
1365. Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar. 871.
1366. Biribiri, adamı yer diri diri. 872.
1367. Birlikten kuvvet doğar. 873.
1368. Bitli baklanın kör alıcısı olur. 874.
1369. Bitmez işin anasını uyku ağlatır. 875.
1370. Bitmez ne var kösenin sakalından başka. 1797.
1371. Boğaz dokuz boğumdur boğa boğa söyle. 876.
1372. Boğaz dokuz boğumdur sözünü yutkuna yutkuna söyle. 876.
1373. Boğaz dokuz boğumdur. 876.
1374. Boğaz kırk boğumdur boğa boğa söyle. 876.
1375. Boğaz kırk boğumdur sözünü yutkuna yutkuna söyle. 876.
1376. Boğaz kırk boğumdur. 876.
1377. Boğaz yediğinden, sırt giydiğinden kalmaz. 877.
1378. Boğaz yediğini istemez de göz gördüğünü ister. 1614.
1379. Bok boku kenefte bulurmuş. 1673.
1380. Boka nispetle tezek amberdir. 878.
1381. Boktur kokar, cinstir / soydur çeker. 2719.
1382. Bol bol yiyen, bel bel bakar. 879.
1383. Borca şarap içen, iki kez sarhoş olur. 2996.
1384. Borcun iyisi vermek, derdin iyisi ölmek. 880.
1385. Borcun yoksa kefil ol, işin yoksa şahit ol. 1978.
1386. Borcun yoksa kefil ol, işin yoksa şahit ol. 1978.
1387. Borcunu vermeyen bir daha bulamaz. 881.
1388. Borç eğlendi kalır dert eğlendi alır. 883.
1389. Borç iyi güne kalmaz. 882.
1390. Borç ödemekle, yol yürümekle tükenir. 3166.
1391. Borç uzayınca kalır, dert uzayınca alır. 883.
1392. Borç vermekle, düşman vurmakla. 3166.
1393. Borç vermekle, yol yürümekle. 3166.
1394. Borç yiğidin kamçısıdır. 884.

1395. Borç yiyen kesesinden yer. 885.
1396. Borçlu olup düşünmektense uyuz olup kaşınmak iyidir. 3239.
1397. Borçlu ölmez, benzi sararır. 886.
1398. Borçlu suçlu durur. 887.
1399. Borçlunun dili kısa gerek. 888.
1400. Borçlunun duacısı alacaklıdır. 889.
1401. Borçlunun malı olmaz. 890.
1402. Borçlunun malı yoktur. 890.
1403. Borçlunun yalımı alçak olur. 891.
1404. Borçsuz çoban yoksul beyden yeğdir. 892.
1405. Borçtan korkan kapısını büyük açmaz. 893.
1406. Borçtan korkan kapısını küçük açar. 893.
1407. Boru kuşu kemik yutarsa evvel ölçer sonra yutar. 894.
1408. Bostana dadanan eşeğin kuyruğu, kulağı olmaz. 895.
1409. Boş başak dik durur. 896.
1410. Boş boşuna bekleyen kollarını sallaya sallaya gider. 897.
1411. Boş çuval ayakta durmaz. 898.
1412. Boş çuval dik durmaz. 898.
1413. Boş duracağına düşmanla taş taşı. 899.
1414. Boş eşek yorga gider. 900.
1415. Boş gezmekten bedava çalışmak yeğdir. 901.
1416. Boş ite menzil olmaz. 902.
1417. Boş laf / lakırdı karın doyurmaz. 903.
1418. Boş oturmaktan boşa çalışmak iyidir. 901.
1419. Boş torbaya at kişnemez. 904.
1420. Boş torbaya eşek bile gelmez. 904.
1421. Boş tüfek iki adam korkutur. 2806.
1422. Boşa gülene deli derler. 3157.
1423. Boşanıp kocana varma, sevişip dostuna varma. 905.
1424. Boşboğazlık karın doyurmaz. 903.
1425. Boşboğazlık para etmez. 903.
1426. Boyca bulunur, huyca bulunmaz. 907.
1427. Boynuz kulaktan sonra çıkar, ama kulağı geçer. 906.
1428. Bozan olmadıkça düzen olmaz. 908.
1429. Böyle gerek danaya, buzağının hakkını yemeye. 909.

1430. Bu dünya bir değirmendir, un eder bir gün bizi. 910.

1431. Bucağı / Köşesi dolu olanın, ocağı yanar. 911.

1432. Bugünkü işini yarına bırakma / koyma. 912.

1433. Bugünkü tavuk yarınki kazdan iyidir. 913.

1434. Bugünkü yumurta yarınki tavuktan iyidir. 913.

1435. Bugünün yarını var, yarının bir başka günü var. 914.

1436. Bugünün yarını vardır. 914.

1437. Buğday başak verince orak pahaya çıkar. 915.

1438. Buğday ekmeğin yoksa buğday dilin de mi yok? 916.

1439. Buğday Hicaz'a giderken arpaya "ince yufkaya karışma"demiş. 917.

1440. Buğday ile koyun, geri yanı oyun. 918.

1441. Buğday mısıra demiş ki: "Aş ol, keş ol, hamur işine karışma." 917.

1442. Buğday yanında acı ot da sulanır. 919.

1443. Buğdayı taşlı yerden, kızı kardaşlı yerden. 2822.

1444. Buğdayım var deme ambara girmeyince, oğlum var deme yoksulluğa düşmeyince. 920.

1445. Buğdayım var deme ambara girmeyince, oğlum var deme yoksulluğa ermeyince. 920.

1446. Buğdayın yanında karamuk da sulanır. 919.

1447. Bulan bulgur kaynatır, bulamayan bıyığını oynatır. 2499.

1448. Bulan bulgur kaynatır, bulamayan elini oynatır. 2499.

1449. Bulanık su, balıkçının yarı kazancıdır. 921.

1450. Buldun bir koyun, ye de doyun, nene lazım oyun moyun. 922.

1451. Buldun bir koyun, ye de doyun, neylersin ayin oyun. 922.

1452. Buldun bir koyun, ye de doyun. 922.

1453. Burun yüzden düşmez. 923.

1454. But sıkmayla büzük daralmaz. 2712.

1455. Buyuran ağız yorulmamış. 924.

1456. Buyuran yorulmamış. 924.

1457. Buyurmadan tutan evlat, gün doğmadan kalkan avrat, deh demeden yürüyen at. 390.

1458. Buzağısız ineği salhaneye salarlar. 925.

1459. Büğersen göl olur, açarsan çöl olur. 926.

1460. Büğersen göl olur, saçarsan çöl olur. 926.

1461. Bükemediğin bileği öp, başına koy. 927.

1462. Bükemediğin eli öp, başına koy. 927.

1395. Borç yiyen kesesinden yer. 885.
1396. Borçlu olup düşünmektense uyuz olup kaşınmak iyidir. 3239.
1397. Borçlu ölmez, benzi sararır. 886.
1398. Borçlu suçlu durur. 887.
1399. Borçlunun dili kısa gerek. 888.
1400. Borçlunun duacısı alacaklıdır. 889.
1401. Borçlunun malı olmaz. 890.
1402. Borçlunun malı yoktur. 890.
1403. Borçlunun yalımı alçak olur. 891.
1404. Borçsuz çoban yoksul beyden yeğdir. 892.
1405. Borçtan korkan kapısını büyük açmaz. 893.
1406. Borçtan korkan kapısını küçük açar. 893.
1407. Boru kuşu kemik yutarsa evvel ölçer sonra yutar. 894.
1408. Bostana dadanan eşeğin kuyruğu, kulağı olmaz. 895.
1409. Boş başak dik durur. 896.
1410. Boş boşuna bekleyen kollarını sallaya sallaya gider. 897.
1411. Boş çuval ayakta durmaz. 898.
1412. Boş çuval dik durmaz. 898.
1413. Boş duracağına düşmanla taş taşı. 899.
1414. Boş eşek yorga gider. 900.
1415. Boş gezmekten bedava çalışmak yeğdir. 901.
1416. Boş ite menzil olmaz. 902.
1417. Boş laf / lakırdı karın doyurmaz. 903.
1418. Boş oturmaktan boşa çalışmak iyidir. 901.
1419. Boş torbaya at kişnemez. 904.
1420. Boş torbaya eşek bile gelmez. 904.
1421. Boş tüfek iki adam korkutur. 2806.
1422. Boşa gülene deli derler. 3157.
1423. Boşanıp kocana varma, sevişip dostuna varma. 905.
1424. Boşboğazlık karın doyurmaz. 903.
1425. Boşboğazlık para etmez. 903.
1426. Boyca bulunur, huyca bulunmaz. 907.
1427. Boynuz kulaktan sonra çıkar, ama kulağı geçer. 906.
1428. Bozan olmadıkça düzen olmaz. 908.
1429. Böyle gerek danaya, buzağının hakkını yemeye. 909.

1430. Bu dünya bir değirmendir, un eder bir gün bizi. 910.

1431. Bucağı / Köşesi dolu olanın, ocağı yanar. 911.

1432. Bugünkü işini yarına bırakma / koyma. 912.

1433. Bugünkü tavuk yarınki kazdan iyidir. 913.

1434. Bugünkü yumurta yarınki tavuktan iyidir. 913.

1435. Bugünün yarını var, yarının bir başka günü var. 914.

1436. Bugünün yarını vardır. 914.

1437. Buğday başak verince orak pahaya çıkar. 915.

1438. Buğday ekmeğin yoksa buğday dilin de mi yok? 916.

1439. Buğday Hicaz'a giderken arpaya "ince yufkaya karışma"demiş. 917.

1440. Buğday ile koyun, geri yanı oyun. 918.

1441. Buğday mısıra demiş ki: "Aş ol, keş ol, hamur işine karışma." 917.

1442. Buğday yanında acı ot da sulanır. 919.

1443. Buğdayı taşlı yerden, kızı kardaşlı yerden. 2822.

1444. Buğdayım var deme ambara girmeyince, oğlum var deme yoksulluğa düşmeyince. 920.

1445. Buğdayım var deme ambara girmeyince, oğlum var deme yoksulluğa ermeyince. 920.

1446. Buğdayın yanında karamuk da sulanır. 919.

1447. Bulan bulgur kaynatır, bulamayan bıyığını oynatır. 2499.

1448. Bulan bulgur kaynatır, bulamayan elini oynatır. 2499.

1449. Bulanık su, balıkçının yarı kazancıdır. 921.

1450. Buldun bir koyun, ye de doyun, nene lazım oyun moyun. 922.

1451. Buldun bir koyun, ye de doyun, neylersin ayin oyun. 922.

1452. Buldun bir koyun, ye de doyun. 922.

1453. Burun yüzden düşmez. 923.

1454. But sıkmayla büzük daralmaz. 2712.

1455. Buyuran ağız yorulmamış. 924.

1456. Buyuran yorulmamış. 924.

1457. Buyurmadan tutan evlat, gün doğmadan kalkan avrat, deh demeden yürüyen at. 390.

1458. Buzağısız ineği salhaneye salarlar. 925.

1459. Büğersen göl olur, açarsan çöl olur. 926.

1460. Büğersen göl olur, saçarsan çöl olur. 926.

1461. Bükemediğin bileği öp, başına koy. 927.

1462. Bükemediğin eli öp, başına koy. 927.

1463. Bülbüle altın kafes zindandır. 928.
1464. Bülbülü altın kafese koymuşlar, "Ah vatanım"demiş. 928.
1465. Bülbülün çektiği dili belasıdır. 929.
1466. Büyüğü döv ki küçük ibret alsın. 930.
1467. Büyüğü döv ki küçüklere ibret olsun. 930.
1468. Büyüğünü bilmeyen Allah'ını bilmez. 931.
1469. Büyüğünü tanımayan Allah'ını tanımaz. 931.
1470. Büyük balık büyük gölde olur. 932.
1471. Büyük balık küçük balığı yer. 933.
1472. Büyük balık küçük balığı yutar. 933.
1473. Büyük başın ağrısı büyük olur. 934.
1474. Büyük başın derdi büyük olur. 934.
1475. Büyük dağın dumanı büyük olur. 3189.
1476. Büyük lokma yemeli büyük söz söylememeli. 935.
1477. Büyük söyleme başına gelir. 936.
1478. Büyük taşın büyük gölgesi olur. 937.
1479. Büyükler huzurunda az söyle tez kalk. 938.
1480. Büyüklerin sözü altın gibidir, yerde kalmaz, biri almazsa öbürü alır. 939.
1481. Büyüklük Tanrı'ya yakışır. 940.
1482. Cahil kendisinin düşmanıdır, başkasına nasıl dost olur? 941.
1483. Cahil olan kimse vakitsiz öten horoz gibidir. 942.
1484. Cahile söz / laf anlatmak, deveye hendek atlatmaktan güçtür / zordur. 943.
1485. Cahilin dostluğundan, alimin düşmanlığı yeğdir. 944.
1486. Cahilin sofusu şeytanın maskarası. 945.
1487. Cambaz ipte, balık dipte gerek. 946.
1488. Cambazın cambazlığı seyircinin bakması iledir. 947.
1489. Cami duvarına işeyen itin ölümü yakındır. 1301.
1490. Cami ne kadar büyük olsa hoca gene bildiğini okur 948.
1491. Cami ne kadar büyük olsa imam gene bildiğini okur. 948.
1492. Cami ne kadar dolu olsa, padişah gelince yer bulunur. 949.
1493. Caminin mumunu yalayan kedinin gözü kör olur. 950.
1494. Caminin mumunu yiyen kedinin gözü kör olur. 950.
1495. Can boğazdan geçer. 951.
1496. Can boğazdan gelir. 951.
1497. Can bostanda bitmez. 952.

1498. Can candan şirindir / tatlıdır. 953.
1499. Can canın yoldaşıdır. 954.
1500. Can cefadan da usanır sefadan da. 955.
1501. Can ciğerden tatlı. 956.
1502. Can cömertliği kolay olmaz. 957.
1503. Can cömertliği lakırdı ile olmaz. 957.
1504. Can cümleden azizdir. 958.
1505. Can çekişmektense ölmek yeğdir. 959.
1506. Can çıkar huy çıkmaz. 960.
1507. Can çıkmadan huy çıkmaz. 960.
1508. Can çıkmadıkça huy çıkmaz. 960.
1509. Can çıkmayınca huy çıkmaz. 960.
1510. Can kardeşten tatlıdır. 956.
1511. Cana gelecek kaza mala gelsin. 961.
1512. Cana gelecek mala gelsin. 961.
1513. Cana gelecek zarar mala gelsin. 961.
1514. Candan ahbap, kandan şarap olmaz. 962.
1515. Canı acıyan eşek atı geçer. 963.
1516. Canı kaymak isteyen mandayı yanında taşır. 2134.
1517. Canı yanan eşek attan yürük olur. 963.
1518. Cefa çekilmeden sefa sürülmez. 964.
1519. Cefayı çekmeyen âşık safanın kadrini bilmez. 965.
1520. Cefayı çekmeyen safanın kadrini bilmez. 965.
1521. Cehenneme kira var. -Paradan haber ver. 438.
1522. Cehenneme nisbet araf cennettir. 966.
1523. Cehli itiraf bilgiçlikten iyidir. 967.
1524. Cehli itiraf bilgiçlikten yeğdir. 967.
1525. Cemaat ne kadar çok olsa hoca gene bildiğini okur. 948.
1526. Cemaat ne kadar çok olsa imam gene bildiğini okur. 948.
1527. Cemal gider ama kemal seninle kalır. 968.
1528. Cennet de bu dünyada, cehennem de hangisini kazanırsan. 969.
1529. Cennet de bu dünyada, cehennem de. 969.
1530. Ceviz gölgesi yavuz gölgesi, söğüt gölgesi yiğit gölgesi. 2290.
1531. Cezasız cürmün sahibi çok olur. 970.
1532. Cihanda bir dertsiz yoktur. 971.

1533. Cihanda yar ol, bar olma. 972.
1534. Cin tutana bir muska yeter. 973.
1535. Cins cinse çeker. 2126.
1536. Cins horoz yumurtada / yumurtadayken öter. 974.
1537. Cins kedi ölüsünü göstermez. 975.
1538. Cömert derler maldan ederler, yiğit derler candan ederler. 976.
1539. Cömert eli kimse kesmez. 2995.
1540. Cömertle nekesin harcı birdir. 977.
1541. Cümle ile gelen düğün bayramdır. 1341.
1542. Çabalama ile çarık yırtılır. 978.
1543. Çabuk veren iki verir. 979.
1544. Çağrılan yere erinme, çağrılmayan yere görünme. 980.
1545. Çağrıldığın yere aş ol, çağrılmadığın yere taş ol. 980.
1546. Çağrıldığın yere erinme, çağrılmadığın yere görünme. 980.
1547. Çağrıldığın yere git, ar eyleme; çağrılmadığın yere gidip yerini dar eyleme 980.
1548. Çağrılmayan yere bozacı ile şıraca gider. 981.
1549. Çağrılmayan yere çörekçiyle börekçi gider. 981.
1550. Çağrılmayan yere kedi ile köpek gider. 981.
1551. Çakal eniği kurt olmaz, çarşı iti koyun beklemez. 996.
1552. Çakala dalanmaktan çalıyı dolanmak iyidir. 2012.
1553. Çakalsız köy olmaz. 982.
1554. Çakmak kara taştan, iyilik iki baştan. 2036.
1555. Çalı çırpı ile ev yapılmaz, harç ister. 983.
1556. Çalıda gül bitmez, cahile söz yetmez. 984.
1557. Çalışan demir ışıldar. 1982.
1558. Çalışan demir paslanmaz. 1982.
1559. Çalışanın yatanda hakkı vardır. 3073.
1560. Çalışırsan bağ çalışmazsan dağ olur. 657.
1561. Çalışmak ibadetin yarısıdır. 985.
1562. Çalma elin kapısını elinin ucu ile, çalarlar kapını var gücü ile. 986.
1563. Çalma elin kapısını, çalarlar kapını. 986.
1564. Çam ağacından ağıl olmaz, el çocuğundan oğul olmaz. 987.
1565. Çam ağacından odun, dilenci kızı kadın olmaz. 1686.
1566. Çamın kökü olmaz, yalancının sözü olmaz. 408.
1567. Çamur olmazsa hamur olmaz. 988.

1568. Çamura bat da kalıbını seyreyle. 989.
1569. Çamura batan arabayı koca öküz götürür. 990.
1570. Çanağa ne doğrarsan kaşığında o çıkar. 2468.
1571. Çanakta balın olsun, Bağdat'tan arı gelir. 991.
1572. Çanakta balın olsun, Bağdat'tan sinek gelir. 991.
1573. Çanakta balın olsun, Yemen'den arı gelir. 991.
1574. Çanakta balın olsun, Yemen'den sinek gelir. 991.
1575. Çapkınlığın sonu dervişlik, aşifteliğin sonu ebeliktir. 992.
1576. Çaputluya çalı düşman. 993.
1577. Çaresiz derde lokman da aciz kalır. 994.
1578. Çaresiz derde lokman neylesin? 994.
1579. Çarık çarıkla, sarık sarıkla. 995.
1580. Çarşı iti av beklemez. 996.
1581. Çarşı iti ev beklemez. 996.
1582. Çarşı iti koyun beklemez. 996.
1583. Çatal kazık yere batmaz. 997.
1584. Çatal kazık yere geçmez. 997.
1585. Çavdar unundan baklava olmaz. 1092.
1586. Çavdar unundan baklava, incir ağacından oklava olmaz. 1092.
1587. Çay kenarında bağ alan sele verir, kırkından sonra kız alan ele verir. 2752.
1588. Çay kuşu ayağından tutulur. 999.
1589. Çay kuşu, çay taşı ile vurulur. 998.
1590. Çeken bilir. 1733.
1591. Çeki taşı çekiden kalmaz. 2320.
1592. Çekirge bir sıçrar, iki sıçrar, üçüncüsünde ele geçer. 859.
1593. Çekişmeden pekişilmez. 1000.
1594. Çengi ölüsü çalgı ile kalkar. 1001.
1595. Çengi ölüsü daire ile kalkar. 1001.
1596. Çengi ölüsü tef ile kalkar. 1001.
1597. Çerçi başındakini satar. 1002.
1598. Çerçi kızı boncuğa aşıktır. 1003.
1599. Çeşmeye gidenin testisi kırılır. 2753.
1600. Çevik kuş iki ayağından tutulur. 606.
1601. Çık çık eder nalçadır, işi bitiren akçadır. 2795.
1602. Çıkacak kan damarda durmaz. 207.

1603. Çıkmadık canda umut vardır. 1004.
1604. Çıkmadık candan umut kesilmez 1004.
1605. Çıngıraklı deve kaybolmaz. 1005.
1606. Çıplak yolcuyu kırk harami soyamaz. 2202.
1607. Çıra dibi karanlık olur. 2456.
1608. Çıra dibine ışık vermez. 2456.
1609. Çift edersen bağlanırsın, bağ edersen eğlenirsin. 1006.
1610. Çift ile koyun, kalanı oyun. 918.
1611. Çiftçi yağmur ister, kiremitçi kurak. 1009.
1612. Çiftçi yağmur ister, yolcu kurak. 1009.
1613. Çiftçinin ambarı sabanın ucundadır. 1007.
1614. Çiftçinin karnını yarmışlar, kırk tane "gelecek yıl"çıkmış. 1008.
1615. Çiftçinin karnını yarmışlar; kırk "bu yılcık"kırk "bıldırcık"çıkmış. 1008.
1616. Çiftçiye yağmur, yolcuya kurak; cümlenin muradını verecek Hak. 1009.
1617. Çingene ciğer pişirir, yemeden karnın şişirir. 1010.
1618. Çingene çingeneye çatmadıkça kasnak boynuna geçmez. 1011.
1619. Çingeneye beylik vermişler, önce babasını asmış. 1012.
1620. Çingeneye beylik vermişler, önce babasını kesmiş. 1012.
1621. Çirkefe taş atma, üstüne sıçrar. 1013.
1622. Çirkin bürünür, güzel görünür. 1014.
1623. Çirkin ile bal yiyeceğine, güzel ile taş taşı. 464.
1624. Çivi çıkar ama yeri kalır. 1015.
1625. Çivi çiviyi söker. 1016.
1626. Çivisiz tahtayı el alır, el almazsa sel alır. 697.
1627. Çivisiz tahtayı el alır, el almazsa yel alır. 697.
1628. Çivisiz tahtayı yel alır, yel almazsa sel alır. 697.
1629. Çoban olan koyun gütmek, oğul babanın huyun gütmek gerektir. 1017.
1630. Çobana verme kızı, ya koyun güttürür ya kuzu. 2384.
1631. Çobanın gönlü olursa / olunca tekeden süt çıkarır. 1018.
1632. Çobanın gönlü olursa / olunca tekeden yağ çıkarır. 1018.
1633. Çobanın yağı çok olursa çarığına sürer. 13.
1634. Çobansız koyunu kurt kapar. 1019.
1635. Çobansız sürü olmaz. 1020.
1636. Çocuğa iş buyuran, ardınca kendi gider. 1021.
1637. Çocuğa iş, ardına sen düş. 1021.

1638. Çocuğu işe sal, ardınca sen var. 1021.
1639. Çocuğun bulunduğu yerde kov / dedi kodu / gıybet olmaz. 1022.
1640. Çocuğun yediği helal, giydiği haram. 1023.
1641. Çocuğuna iyi kötü huy anadan gelir. 1024.
1642. Çocuk büyür, deli uslanmaz. 1147.
1643. Çocuk düşe kalka büyür. 1025.
1644. Çocuk kundakta, gelin duvakta. 1026.
1645. Çocuk seversen beşikte, koca seversen döşekte. 1027.
1646. Çocuksuz kadın meyvesiz ağaç gibidir. 1028.
1647. Çocuksuz kadın yemişsiz ağaca benzer. 1028.
1648. Çocuktan al haberi. 1029.
1649. Çoğu zarar, azı karar. 1030.
1650. Çok / Bol söz / laf yalansız, çok mal dolansız olmaz. 1045.
1651. Çok / Bol söz / laf yalansız, çok mal haramsız olmaz. 1045.
1652. Çok / Bol söz / laf yalansız, çok para dolansız olmaz. 1045.
1653. Çok / Bol söz / laf yalansız, çok para haramsız olmaz. 1045.
1654. Çok açılma, soğuk alırsın. 1032.
1655. Çok ağız bir olunca bir ağız hiç olur. 1031.
1656. Çok arayandan çok soran yeğdir. 1033.
1657. Çok arpa atı çatlatır. 1034.
1658. Çok azan başını yer. 1035.
1659. Çok bilen çok yanılır. 1036.
1660. Çok çocuk anayı şaşkın, babayı düşkün eder. 1037.
1661. Çok el, ya yağmaya ya yolmaya. 1038.
1662. Çok gezen ayağa bok bulaşır. 1039.
1663. Çok gezen ayak bok getirir 1039.
1664. Çok gezen ayak boka basar. 1039.
1665. Çok gezen ayak pise basar. 1039.
1666. Çok gezen çok bilir. 1051.
1667. Çok gezen tavuk ayağında pis getirir. 1039.
1668. Çok gülen çok ağlar. 1040.
1669. Çok havlayan köpek kapmaz. 1721.
1670. Çok incelme, koparsın. 1041.
1671. Çok isteyen belasını ister. 1042.
1672. Çok konuşan çok yanılır. 1036.

1673. Çok koşan çabuk / tez yorulur. 1043.
1674. Çok koşan çok yorulur. 1043.
1675. Çok lakırdı baş ağrıtır. 1044.
1676. Çok mal haramsız, çok laf yalansız olmaz. 1045.
1677. Çok muhabbet tez ayrılık getirir. 1046.
1678. Çok naz aşık usandırır. 1047.
1679. Çok okuyan bilmez, çok gezen bilir. 1051.
1680. Çok söyleme ağzın büyük olur. 1048.
1681. Çok söyleme arsız edersin, aç bırakma hırsız edersin. 32.
1682. Çok söyleme arsız edersin, aç bırakma yüzsüz edersin. 32.
1683. Çok söyleme arsız edersin, çok saklama hırsız edersin. 32.
1684. Çok söyleme arsız edersin, çok saklama yüzsüz edersin. 32.
1685. Çok söyleme arsız edersin, parasız koyma hırsız edersin. 32.
1686. Çok söyleme arsız edersin, parasız koyma yüzsüz edersin. 32.
1687. Çok söylenme ağzın büyük olur. 1048.
1688. Çok söyleyen çok yanılır. 1036.
1689. Çok söz hamamda yaraşır. 1049.
1690. Çok söz söyleyen çok söz işitir. 1050.
1691. Çok taş kaldıran ya yılana uğrar ya çıyana. 1751.
1692. Çok yaşayan bilmez, çok gezen bilir. 1051.
1693. Çorbadan ağzı yanan, ayranı üfleyerek içer. 2774.
1694. Çorbadan ağzı yanan, yoğurdu üfleyerek yer. 2774.
1695. Çömçe tutan elim olsun, ocaklıkta yerim olsun. 1052.
1696. Çömlek demiş: 'Dibim altın.', kepçe demiş: 'Ben nerdeyim?'. 2871.
1697. Çömlek demiş: 'Dibim altın.', kepçe demiş: 'Girdim, çıktım'. 2871.
1698. Çömlek demiş: 'Dibim altın.', kepçe demiş: 'Girdim, gördüm'. 2871.
1699. Çömlekçi ayranı saksıdan içer. 1053.
1700. Çömlekçi suyu saksıdan içer. 1053.
1701. Çöreğin büyüğü, hamurun çoğundan olur. 1318.
1702. Çöreğin büyüğü, unun çoğundan olur. 1318.
1703. Çubuk kırılır, çıt der; kütük kırılır, küt der. 1054.
1704. Çuhayı fırçayla, kadifeyi elle. 1055.
1705. Çul içinde aslan yatar. 1.
1706. Çuvaldız yurdusu / gözü kadar yerden deve denli soğuk girer. 1056.
1707. Çuvaldızı kendine iğneyi başkasına batırmalı. 2563.

1708. Çürük baklanın kör alıcısı olur. 874.

1709. Çürük tahta çivi tutmaz. 1057.

1710. Çürüksüz koz, kemiksiz et olmaz 1058.

1711. Dadandırma kara gelin, dadanırsa yine gelir. 1059.

1712. Dadanmış kudurmuştan beterdir. 294.

1713. Dağ adamı, hasta eder sağ adamı. 1060.

1714. Dağ başına harman yapma, savurursun yel için, sel önüne değirmen yapma, öğütürsün sel için. 1061.

1715. Dağ başına kış gelir, insanın başına iş gelir. 1062.

1716. Dağ başında duman insan başında hâl eksik olmaz. 1063.

1717. Dağ başında duman insan başında iş eksik olmaz. 1063.

1718. Dağ başında duman insan başında yaman eksik olmaz. 1063.

1719. Dağ başında harman savrulmaz. 1061.

1720. Dağ başından duman eksik olmaz. 1063.

1721. Dağ başından duman, yiğit başından boran eksik olmaz 1063.

1722. Dağ dağ üstüne olur, ev ev üstüne olmaz. 1065.

1723. Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur. 1064.

1724. Dağ deyip dıngıldama ardınca adam bulunur. 1066.

1725. Dağ deyip geçme yuva diyen bulunur. 1067.

1726. Dağ kuşu dağda, bağ kuşu bağda bulunur. 1068.

1727. Dağ kuşu dağda, çöl kuşu çölde olur. 1068.

1728. Dağ ne kadar yüce olsa geçidi bulunur. 1069.

1729. Dağ ne kadar yüce olsa yol üstünden aşar. 1069.

1730. Dağ tavşansız kul düşmansız olmaz. 1070.

1731. Dağ yıkılmazsa dere dolmaz. 863.

1732. Dağda bağı olanın çakaldan davası eksik olmaz. 1071.

1733. Dağda bağın var, yüreğinde dağın var. 1072.

1734. Dağda gez; belde gez insafı elden bırakma. 1073.

1735. Dağda gezen ayıya da rastgelir, kurda da. 1074.

1736. Dağdaki kekliğin bini bir paraya. 1075.

1737. Dağdaki kuşun kırkı bir akçeye. 1075.

1738. Dağdan gelen dağa gider. 1076.

1739. Dağına göre kar yağar. 309.

1740. Dağına göre odun, sapına göre saman olur. 1077.

1741. Dağları ıssız sanma, körleri gözsüz sanma. 1078.

1742. Dal kıran baş keser. 3065.

1743. Dal küçükken eğilir. 140.
1744. Dalaşkan köpekte yara eksik olmaz. 1079.
1745. Dalmasını bilmeyen ördek başını bırakır, kıçından dalar. 2785.
1746. Dam dolusu tükenmiş, damlayan tükenmemiş. 1080.
1747. Damdan düşen, damdan düşenin halini bilir. 1081.
1748. Damı çok olanın karı çok olur. 1082.
1749. Damlaya damlaya göl olur, aka aka sel olur. 1083.
1750. Damlaya damlaya göl olur, düşman gözü kör olur. 1083.
1751. Damlaya damlaya göl olur. 1083.
1752. Dana büyür, ama çulu büyümez. 1084.
1753. Dana oynar, mıhını berkitir. 1085.
1754. Dana yediği taşı bilir. 1706.
1755. Danışan / Soran dağı aşmış, danışmayan doğru yolda şaşmış. 1086.
1756. Danışıkçın yok ise börkün yanına ko. 1087.
1757. Dar günde bol, bol günde dar gezmeli. 1088.
1758. Dar yerde yemek yemektense geniş yerde dayak yemek evlâdır. 1089.
1759. Dar yere bin dost sığar, bir düşman sığmaz. 1090.
1760. Darı ekmeği domuza devlettir. 1091.
1761. Darı ununda baklava, incir ağacında oklava olmaz. 1092.
1762. Davacın kadı olursa yardımcın Allah olsun. 1093.
1763. Davacısı danişmend olanın yardımcısı Allah olsun. 1093.
1764. Davacısı kadı olanın yardımcısı Allah olsun. 1093.
1765. Davasını bilmeyene şahit olma. 1094.
1766. Davet hak, gitmeyen ahmak. 1095.
1767. Davetsiz düğüne giden minderini beraber götürür. 1096.
1768. Davetsiz gelen döşeksiz oturur. 1096.
1769. Davetsiz giden döşeksiz oturur. 1096.
1770. Davul dengi dengine diye çalar. 1097.
1771. Davul ötü ıraktan koygun gelir. 1099.
1772. Davulsuz düğün köpeksiz köye benzer. 1098.
1773. Davulun sesi uzaktan, hoş gelir. 1099.
1774. Davulun sesi uzaktan gümüler gelir. 1099.
1775. Dayak cennetten çıkmadır / çıkmıştır. 1100.
1776. Dayak gördün mü kaç, sofra gördün mü otur. 2701.
1777. Dayak isteyen keçi çobanın değneğine sürünür. 1301.

1778. Dayısı olan dayısına dayanır. 1101.
1779. Dazlayan daza düşer, bir kel başlı kıza düşer. 1102.
1780. Dazlayan daza düşer, kel başlı kıza düşer. 1102.
1781. Dedesi ekşi elma yer, torununun dişi kamaşır. 521.
1782. Dedesi erik yer, torununun dişi kamaşır. 521.
1783. Dedesi koruk yer, torununun dişi kamaşır. 521.
1784. Değirmen iki taştan, muhabbet iki baştan 2036.
1785. Değirmen iyi taştan, iyilik iki baştan. 2036.
1786. Değirmen susuz dönmez. 1103.
1787. Değirmen taşsız öğütmez. 1103.
1788. Değirmenciye hırsızlık ayıp değil, başka ayıbını ara. 1104.
1789. Değirmenciye salgın salmışlar, o da müşteriye salmış. 1105.
1790. Değirmende doğan sıçan gök gürültüsünden korkmaz. 1106.
1791. Değirmenden gelenden poğaça umarlar. 1107.
1792. Değirmenden gelenin eline bakarlar. 1107.
1793. Değirmene dadanan köpek dere sıyırtır. 1108.
1794. Değirmene gelen nöbet bekler. 1109.
1795. Değirmene kıtlık girmez. 1110.
1796. Değirmene varan un öğütür, evdeki nevbet savar. 1109.
1797. Değirmenin ününde değil unundadır. 1111.
1798. Değirmi yurt tutmaya değirmi göt ister. 1112.
1799. Değme / Dokunma sarhoşa, yıkılana kadar gitsin. 1114.
1800. Değme bana, değmeyim sana. 1113.
1801. Değneği yiyenle sayan bir değil. 1115.
1802. Dek duranı kimse yerinden tedirgin edemez. 2860.
1803. Dek duranın devece assı vardır. 2861.
1804. Dek duranın teknesi devrilmez. 2862.
1805. Deli ağlamaz akıllı gülmez. 1116.
1806. Deli akşamdan sonra azar. 1117.
1807. Deli alacayı sever. 1118.
1808. Deli deli akanı, bura bura tıkarlar. 1119.
1809. Deli deliden hoşlanır, imam ölüden. 1120.
1810. Deli deliyi görmezse akıllanmaz. 1121.
1811. Deli deliyi görünce değneğini / çomağını saklar / gizler. 1122.
1812. Deli deliyi sever, danişmend danişmendi. 1120.

1813. Deli deliyi sever, danişmend uluyu. 1120.
1814. Deli devran sürer, akıllı vakit bekler. 1123.
1815. Deli dostun olacağına akıllı düşmanın olsun. 239.
1816. Deli düşündüğünü, tavuk eşindiğini. 1124.
1817. Deli ile çıkma yola, başına getirir bela. 1125.
1818. Deli ile devletli ikisi de bildiğini işler. 1192.
1819. Deli ile helva yemekten uslu ile savaş yeğdir. 1126.
1820. Deli ile sarhoşun meydanı birdir. 1127.
1821. Deli kısmı kendi söyler kendi işitir. 1128.
1822. Deli kız deli gelin olur, deli gelin de deli kaynana olur. 1129.
1823. Deli kız deli gelin olur. 1129.
1824. Deli kız düğün etmiş, kendi baş sedire geçmiş. 1130.
1825. Deli neyler halı, akıllı neyler malı. 1131.
1826. Deli neyler malı, akıllı neyler halı. 1131.
1827. Deli oldur ki bir düştüğü çukura bir daha düşe. 1446.
1828. Deli sarhoştan ürker. 1132.
1829. Deli sözü kaleme gelmez. 1133.
1830. Deli utanmaz / arlanmaz sahibi arlanır. 1134.
1831. Deli utanmaz / arlanmaz soyu arlanır. 1134.
1832. Deliden al uslu haberi. 1135.
1833. Deliden korkmayan adam delidir. 1136.
1834. Delik kapta su durmaz. 1196.
1835. Delikanlının gönlü tez olur. 1137.
1836. Delikli boncuk yerde kalmaz, deli kız evde kalmaz. 1138.
1837. Delikli boncuk yerde kalmaz. 1138.
1838. Delikli taş yerde kalmaz, deli kız evde kalmaz. 1138.
1839. Delikli taş yerde kalmaz. 1138.
1840. Delilsiz cennete bile girilmez. 1139.
1841. Delinin biri bir kuyuya taş atmış, kırk akıllı çıkartamamış. 810.
1842. Delinin diline perhiz yoktur. 1140.
1843. Delinin düşünmesine, tavuğun eşinmesine derman olmaz. 1124.
1844. Delinin sözü kaleme alınmaz. 1133.
1845. Delinin sözü kaleme gelmez. 1133.
1846. Delinin yüreği ağzındadır, akıllının dili yüreğinde. 1141.
1847. Deliye bal tattırma köyde katran tulumu komaz. 1142.

1848. Deliye bal tattırmışlar, çarşıda katran bırakmamış. 1142.
1849. Deliye kendi belası yeter. 1143.
1850. Deliye taş atma başına taş yağdırır. 1144.
1851. Deliye taş atma, başını yarar. 1144.
1852. Deliye uyan zır delidir. 1145.
1853. Deliyi düğüne götürmüşler "burası bizim evimizden iyidir" demiş. 1146.
1854. Demir ıslanmaz, deli uslanmaz. 1147.
1855. Demir nemden, insan gamdan çürür. 1262.
1856. Demir tavında dövülür. 1148.
1857. Demir tavında, dilber çağında. 1148.
1858. Demir tavında, güzel çağında. 1148.
1859. Demircinin canı demirden berk gerek. 1149.
1860. Demiri tavında dövmeli. 1148.
1861. Dene altını mihenk taşında, dene insanı bir iş başında. 110.
1862. Denenmişi denemek ahmaklıktır. 2688.
1863. Deniz ateş alır mı?. 1153.
1864. Deniz bal olmuş, fukara kaşık bulamamış. 1150.
1865. Deniz dalgasız olmaz, gönül sevdasız olmaz. 1151.
1866. Deniz dalgasız olmaz, kapı halkasız. 1151.
1867. Deniz kenarında dalga eksik olmaz. 1151.
1868. Deniz suyu ne içilir, ne geçilir. 1152.
1869. Deniz yanar mı? -Belki. 1153.
1870. Denize düşen yılana sarılır. 1154.
1871. Denize düşen yosuna sarılır. 1154.
1872. Densiz deve kuyruğu, "deh!"demeden sallanır. 1155.
1873. Densize borçlu olma, ya düğünde ister, ya bayramda. 1207.
1874. Densizin devesi çansız olur. 1156.
1875. Derdi veren Allah dermanını da verir. 1157.
1876. Derdin yoksa söylen, borcun yoksa evlen. 1158.
1877. Derdini saklayan derman bulamaz. 1159.
1878. Derdini söylemeyen / demeyen derman bulamaz. 1159.
1879. Derdini yanmayan derman bulamaz. 1159.
1880. Derede tarla sel için, tepede harman yel için. 1061.
1881. Dereyi, tepeyi sel bilir; iyiyi kötüyü el bilir. 1160.
1882. Derin su yavaş akar. 1161.

1883. Dert ağlatır, aşk söyletir. 481.
1884. Dert bir olaydı ağlamak kolaydı. 1162.
1885. Dert Deli Ahmet'in başında. 1164.
1886. Dert gezmiş, derman beraber gezmiş. 1165.
1887. Dert gider amma yeri boş kalmaz. 1166.
1888. Dert gitmez, değişir. 1166.
1889. Dert kantarla girer, miskalle çıkar. 1714.
1890. Dert vardır gelir geçer, dert vardır deler geçer. 1167.
1891. Dert, çekene göredir. 1163.
1892. Dertsiz baş olmaz. 1168.
1893. Dertsiz baş terkide gerek. 182.
1894. Dertsiz baş, bostan korkuluğunda. 182.
1895. Dertsiz baş, mezara / mezarda taş. 182.
1896. Dertsiz bir kabak varmış, onun da başını kesip içini oymuşlar. 1169.
1897. Dertsiz kul olmaz. 1168.
1898. Derviş şeyhine, "Baba himmet."demiş, şeyhi de "Oğul hizmet."demiş. 635.
1899. Derviş tekkede, hacı Mekke'de bulunur. 1170.
1900. Dervişe "Bağdat'ta pilav var"demişler, "Yalan değilse ırak değil"demiş. 1171.
1901. Dervişin fikri ne ise zikri de odur. 1172.
1902. Dervişlik olaydı taç ile hırka, ben de alırdım otuza kırka. 1173.
1903. Destursuz bağa gireni sopa ile kovarlar. 1174.
1904. Destursuz bağa girenin yediği sopayı Mevla bilir 1174.
1905. Devasız dert olmaz. 1175.
1906. Deve ağır gider ama yol alır. 158.
1907. Deve bir akçeye, deve bin akçeye. 1176.
1908. Deve bir akçeye, götür, hani akçe, deve bin akçeye, getir, hani deve. 1176.
1909. Deve boynuz ararken kulaktan olmuş. 1177.
1910. Deve büyüktür amma beşini bir eşek yeder. 1178.
1911. Deve deve yerine çöker. 1179.
1912. Deve Kabe'ye gitmekle hacı olmaz. 95.
1913. Deve yerine deve çöker. 1179.
1914. Deveci ile konuşan / görüşen kapısını büyük açar. 1180.
1915. Deveden büyük fil var. 1181.
1916. Devenin derisi eşeğe yük olur. 1182.
1917. Devenin silkintisi eşeğe yük olur. 1182.

1918. Devenin üstünde adamı kuduz dalar. 2809.

1919. Devenin yünü eşeğe yük olur. 1182.

1920. Deveye "inişi mi seversin, yokuşu mu?"demişler; "düz yere / düze kıran mı girdi?"demiş. 1184.

1921. Deveye burç gerek olursa boynunu uzatır. 1183.

1922. Deveye ot lazımsa boynunu uzatır. 1183.

1923. Deveyi yardan atan bir tutam ottur. 1185.

1924. Deveyi yardan uçuran bir tutam ottur. 1185.

1925. Deveyi yük değil zelber yıkar. 1186.

1926. Devlet adama ayağıyla gelmez. 1187.

1927. Devlet kuşu başa bir defa konar. 1189.

1928. Devlet mansıbı bir güvercinliktir, konan göçer. 1314.

1929. Devlet oğul, mal tahıl, mülk değirmen. 1188.

1930. Devletin malı deniz, yemeyen domuz. 1190.

1931. Devletli gözü perdeli olur. 1191.

1932. Devletli ile deli bildiğini işler. 1192.

1933. Devletli yanını kaşısa yoksul para verecek sanır. 1193.

1934. Devletlinin karnı gen gerek. 1194.

1935. Devletliye dokun geç, fukaradan sakın geç. 1195.

1936. Dibi delik kapta su durmaz. 1196.

1937. Diken battığı yerden çıkar. 1197.

1938. Dikenin dibinde diken biter. 1888.

1939. Dikensiz gül olmaz, engelsiz yar olmaz. 1633.

1940. Dikensiz gül olmaz. 1633.

1941. Dil bir, kulak iki bir söyle dinle iki. 1901.

1942. Dil ebsem baş esendir. 1198.

1943. Dil ebsem olsa baş esendir. 1198.

1944. Dil ile düğümlenen diş ile çözülmez. 1199.

1945. Dil var bal getirir, dil var bela. 1200.

1946. Dil yüreğin kepçesidir. 1201.

1947. Dilden gelen elden gelse her yoksul bir bay olur. 1202.

1948. Dilden gelen elden gelse, her fukara bahtiyar olur. 1202.

1949. Dilden gelen elden gelse, her fukara padişah olur. 1202.

1950. Dile gelen ele gelir. 1203.

1951. Dilenci bir olsa şekerle beslenir. 1204.

1952. Dilenci dilenciyi istemez, ev sahibi ikisini de. 2448.

1953. Dilenci dilenciyi sevmez, ev sahibi ikisini de. 2448.
1954. Dilenci küsmüş, kısmetini kesmiş. 1205.
1955. Dilencinin torbası dolmaz. 1206.
1956. Dilenciye borçlu olma, ya düğünde ister, ya bayramda. 1207.
1957. Dilim seni dilim dilim dileyim, başıma geleni senden bileyim. 1208.
1958. Dilim seni, dilim seni; dilim dilim dilem seni. 1208.
1959. Dilin cirmi küçük, cürmü büyük. 1209.
1960. Dilin kemiği yok ama kemiği kırar. 1210.
1961. Dilin kemiği yoktur bildiğini söyler. 1210.
1962. Dilin kemiği yoktur nereye çevirsen oraya döner. 1210.
1963. Dilin kemiği yoktur. 1210.
1964. Dilsizin dilinden anası anlar. 1211.
1965. Dilsizin dilinden sahibi anlar. 1211.
1966. Dinsizin hakkından imansız gelir. 1212.
1967. Diri tatmadan ölü tatmaz 1213.
1968. Dirlik nerde, devlet orda. 1214.
1969. Dirlik olmayan yerde varlık olmaz. 1215.
1970. Diş artığı karın doyurmaz. 1216.
1971. Diş eti karın doyurmaz. 1216.
1972. Dişi ağrıyan dilini kesmeli, gözü ağrıyan elini. 1217.
1973. Dişi köpek kuyruğunu sallamayınca, erkek köpek ardına düşmez. 1218.
1974. Dişi köpek kuyruğunu sallamayınca, erkek köpek kösnümez. 1218.
1975. Dişi yalanmazsa, erkek dolanmaz. 1218.
1976. Doğan anası olma, doğuran anası ol. 1219.
1977. Doğduğun yerde değil, doyduğun yerde. 1942.
1978. Doğru bilinmeyince eğri bilinmez. 1220.
1979. Doğru sarsılır / sallanır; ama yıkılmaz. 1221.
1980. Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar. 1222.
1981. Doğru söyleyenin bir ayağı üzengide gerek. 1223.
1982. Doğru söyleyenin tepesi delik olur. 1224.
1983. Doğru söz acıdır / acı olur. 1225.
1984. Doğru söz acıtır. 1225.
1985. Doğru söz katarından belli olur. 1226.
1986. Doğru söz yemin istemez. 1227.
1987. Doğruluk dost kapısı. 1228.

1988.	Doğruluk minarede kalmış, onun da içi eğri.	2441.
1989.	Doğruluk minarede kalmış.	2441.
1990.	Doğrunun yardımcısı Allah'tır.	312.
1991.	Doğuran avrat Azrail'i yenmiş.	1229.
1992.	Dokuz abdal bir kaşıkla geçinir.	843.
1993.	Dokuz abdal bir kilimde uyur, iki padişah bir iklime sığamaz.	843.
1994.	Dokuz işçi, bir başçı.	781.
1995.	Dokuz keçe, su geçe; bir deri, soğuk geri.	1230.
1996.	Dolu bardak su almaz.	1231.
1997.	Dolu küpün sesi çıkmaz.	1232.
1998.	Dolu testiye su konmaz.	1231.
1999.	Domuz derisi post, eski düşman dost olmaz.	1233.
2000.	Domuz domuzu batakta bulur.	1673.
2001.	Domuz domuzu çalmaz.	1991.
2002.	Domuz gördüğünü çalar.	1234.
2003.	Domuzdan post, gavurdan dost olmaz.	1233.
2004.	Domuzdan toklu doğmaz.	1235.
2005.	Domuzun kuyruğunu kes yine domuz.	1236.
2006.	Donsuzun gönlünden dokuz top bez geçer.	1237.
2007.	Dost acı söyler.	1238.
2008.	Dost ağlatır, düşman güldürür.	1239.
2009.	Dost başa bakar, düşman ayağa.	1240.
2010.	Dost beni ansın bir koz ile, o da çürük çıksın.	364.
2011.	Dost beni ansın da bir yeşil yaprakla olsun.	364.
2012.	Dost beni arasın da bir yeşil yaprakla olsun.	364.
2013.	Dost bin ise azdır, düşman bir ise çoktur.	1241.
2014.	Dost dostun ayıbını yüzüne söyler.	1242.
2015.	Dost dostun eyerlenmiş atıdır.	1243.
2016.	Dost evinde başını bağla, düşman evinde tırnağını kes.	1245.
2017.	Dost için ölmeli, düşman için dirilmeli.	1246.
2018.	Dost ile ye iç, alışveriş etme.	1247.
2019.	Dost kara günde belli olur.	1248.
2020.	Dost sanma şanlı vaktinde dost olanı, dost bil gamlı vaktinde elinden tutanı.	1248.
2021.	Dost uyur, düşman uyumaz.	2754.
2022.	Dost yüzünden, düşman gözünden bellidir.	1249.

2023. Dost zindan kapısında belli olur. 1248.

2024. Dost, dostun neşesini getirir. 1244.

2025. Dosta çok varan kişi ekşi yüz görür. 1250.

2026. Dostluk başka, alışveriş başka. 1251.

2027. Dostluk dağca, hesap kılca. 1252.

2028. Dostluk kantarla, alışveriş miskalle. 1252.

2029. Dostluk kantarla, hesap miskalle. 1252.

2030. Dostun attığı taş baş yarmaz. 1253.

2031. Dostun iyisi kara günde belli olur. 1248.

2032. Dostun odu cehennem odundan beterdir. 1254.

2033. Dostun zahmeti düşmanınkinden çok olur. 1255.

2034. Dostunu överken yerecek yer bırak. 1256.

2035. Dökme su ile değirmen dönmez. 2833.

2036. Dört atanın dördü de hak. 1257.

2037. Dört göz bir evlat için. 1258.

2038. Dört paralık adamın sekiz paralık keyfi olur. 1259.

2039. Döven öküzünün ağzı bağlanmaz. 1703.

2040. Dövüş arasında yumruğa bakılmaz. 2129.

2041. Dövüşte yumruk sayılmaz. 2129.

2042. Duaları kabul olsa, köpekler kasap olurdu. 2007.

2043. Dumansız baca olmaz, kahırsız koca olmaz. 1260.

2044. Dumansız dağ olmaz. 1063.

2045. Dut yaprağı açtı, soyun; döktü giyin. 1261.

2046. Duvarı nem, insanı gam yıkar. 1262.

2047. Duvarın beri yüzü beri, öte yüzü öte. 1263.

2048. Duvarın kulağı var, gözünü de unutma. 3116.

2049. Düğün el ile, harman yel ile. 1264.

2050. Düğün elle yağmur yelle. 1264.

2051. Düğünde Fatmacığı kim bilir? 1265.

2052. Düğünsüz ev olur, ölümsüz ev olmaz. 1266.

2053. Düğünü okuyucu boklar. 1267.

2054. Düğünün tadı elinen, harmanın tadı yelinen çıkarmış. 1264.

2055. Dün öleni dün gömerler. 1268.

2056. Dünkü gedalığa / yoksulluğa bakma, bugünkü baylığına / zenginliğine bak. 1269.

2057. Dünkü köleliğe bakma, bugünkü efendiliğe bak. 1269.

2058. Dünya alçaklı yüksekli yaratılmıştır. 1270.
2059. Dünya bir gemi, akıl yelkeni, fikir dümeni, kullan kendini, göreyim seni. 1271.
2060. Dünya bir yağlı kuyruktur; yiyebilene aşk olsun. 1273.
2061. Dünya bir, işin bin. 1272.
2062. Dünya bol olmuş neye yarar, papuç dar olduktan sonra. 1274.
2063. Dünya dört kulplu kazan, bir kulpundan tut sen de kazan. 1275.
2064. Dünya gençten gence, dinçten dince. 1276.
2065. Dünya iki kapılı handır. 1277.
2066. Dünya kadar malın olsa fayda etmez, darı kadar talihin olsun. 1278.
2067. Dünya kırk kulplu kazan, bir kulpundan tut sen de kazan. 1275.
2068. Dünya kimseye kalmaz. 1281.
2069. Dünya malı dünyada kalır. 1279.
2070. Dünya ölümlü, gün akşamlı. 1280.
2071. Dünya Peygamber Süleyman'a bile kalmamış. 1281.
2072. Dünya Süleyman'a bile kalmamış. 1281.
2073. Dünya tükenir, düşman tükenmez. 1282.
2074. Dünya tükenir, yalan tükenmez. 1282.
2075. Dünyada eken ahirette biçer. 2469.
2076. Dünyada mekan, ahrette iman. 1283.
2077. Dünyada tasasız baş bostan korkuluğunda bulunur. 182.
2078. Dünyanın iki başı / ucu bir araya gelmez. 1284.
2079. Dünyanın iki başı / ucu bir gelmez. 1284.
2080. Dünyanın ucu uzundur. 1285.
2081. Dünyayı sel bassa ördeğe vız gelir. 1286.
2082. Dünyayı umutla yemişler. 1287.
2083. Düş uykudan sonra gelir. 1288.
2084. Düş uykudan sonra olur. 1288.
2085. Düşen kalkar, yorulan çöker. 1289.
2086. Düşenin dostu olmaz, hele bir düş de gör. 1290.
2087. Düşenin dostu yoktur / olmaz. 1290.
2088. Düşman düşmana gazel okumaz. 1291.
2089. Düşman düşmana Kur'an okumaz. 1291.
2090. Düşman düşmana rahmet okumaz. 1291.
2091. Düşman, düşmanın halini / durumunu bilmez. 1292.
2092. Düşmana yarak / silah gerek, ya düşmandan ırak gerek. 1293.

2093. Düşmanın pire ise, o sanki deve imiş gibi hazırlan. 1710.
2094. Düşmanın yoksa kardeşin de mi yok? 1294.
2095. Düşmez kalkmaz bir Allah. 1295.
2096. Düşüne düşüne görmeli işi, sonra pişman olmamalı kişi. 1296.
2097. Düşüne düşüne söyleyen iş bitirir, düşünmeden söyleyen baş yitirir. 1296.
2098. Düşünmenin geçinmeye faydası yoktur. 1297.
2099. Düt demeye dudak gerek. 1298.
2100. Düt demeye dudak ister. 1298.
2101. Ecel geldi bu cane, baş ağrısı bahane. 1299.
2102. Ecel geldi cihane, baş ağrısı bahane. 1299.
2103. Ecelden başka her şeye çare bulunur. 1300.
2104. Ecele çare bulunmaz. 1300.
2105. Ecele çare olmaz, her şeye çare bulunur. 1300.
2106. Eceli gelen fare kedi taşağı kaşır. 1301.
2107. Eceli gelen it cami avlusuna siyer / işer . 1301.
2108. Eceli gelen it cami duvarına siyer / işer. 1301.
2109. Eceli gelen it mescit avlusuna siyer / işer. 1301.
2110. Eceli gelen it mescit duvarına siyer / işer . 1301.
2111. Eceli gelen keçi çobanın değneğine sürünür. 1301.
2112. Eceli yaklaşan it cami duvarına siyer / işer . 1301.
2113. Eceli yaklaşan it mescit duvarına siyer / işer . 1301.
2114. Ecelsiz kul ölmez. 1299.
2115. Edebi edepsizden satın al. 1302.
2116. Edebi, edepsizden öğren. 1302.
2117. Eden bulur, inleyen ölür. 1303.
2118. Efendinin gözü ata tımardır. 148.
2119. Efendiyi efendi eden etbaisidir. 1304.
2120. Efendiyi efendi eden uşağıdır. 1304.
2121. Eğer ile "meğer"i evlendirmişler, "keşke"diye bir çocuk doğmuş. 2502.
2122. Eğilen baş kesilmez. 1305.
2123. Eğilen başı kesmezler. 1305.
2124. Eğilen boynu vurmazlar. 1305.
2125. Eğreti ata binen tez iner. 1306.
2126. Eğreti eşeğin kuskunu yokuşta kopar. 1381.
2127. Eğreti eşeğin paldımı yokuşta kopar. 1381.

2128. Eğreti hayvanın kuskunu yokuşta kopar. 1381.
2129. Eğreti hayvanın paldımı yokuşta kopar. 1381.
2130. Eğreti kuyruk tez kopar. 1307.
2131. Eğretinin canı berk olur. 1308.
2132. Eğri ağaçsız orman olmaz. 1309.
2133. Eğri bacanın dumanı doğru çıkar. 642.
2134. Eğri bakan eğri görür. 1310.
2135. Eğri cetvelden doğru çizgi çıkmaz. 1311.
2136. Eğri mastardan doğru çizgi çıkmaz. 1311.
2137. Eğri özde doğru söz olmaz. 1312.
2138. Ek tohumun hasını çekme yiyecek yasını. 1313.
2139. Ekabir gözü perdeli olur. 1191.
2140. Eken biçer, konan göçer. 1314.
2141. Eken bilmez, biçen bilir. 1315.
2142. Ekersen bağ, ekmezsen dağ olur. 657.
2143. Ekici ol, bilici olma. 1316.
2144. Ekincinin karnını yarmışlar; kırk "bu yılcık"kırk "bıldırcık"çıkmış. 1008.
2145. Ekli kuyruk tez kopar. 1307.
2146. Ekmeğimi al da dirliğimi alma. 1317.
2147. Ekmeğin büyüğü unun çoğundan olur. 1318.
2148. Ekmeğin büyüğü, hamurun çoğundan olur. 1318.
2149. Ekmeğini ekmekçiye ver, bir ekmek de üste ver. 1319.
2150. Ekmeğini ekmekçiye ver, bir ekmek de üste ver. Yarısını yerse helal olsun. 1319.
2151. Ekmeğini yalnız yiyen yükünü dişi ile kaldırır. 1320.
2152. Ekmeğini yalnız yiyen yükünü kendi kaldırır. 1320.
2153. Ekmekle oynayanın ekmeği ile oynanır. 1321.
2154. Ekmeksiz ev, köpeksiz köy olmaz. 1322.
2155. Ekmekten kaşık olur ama her yoğurdun hakkına değil. 1323.
2156. Ekşi yüzlünün balı acı olur. 1324.
2157. El acısı ele geçici gelir. 1368.
2158. El ağzına bakan karısını tez boşar. 1325.
2159. El aşığı arsız sanır, aşık eli gözsüz sanır. 474.
2160. El atına binen tez iner. 1306.
2161. El el için ağlamaz; başına kara bağlamaz. 1327.
2162. El el ile, değirmen yel ile. 1328.

2163. El el üstünde olur, ev ev üstünde olmaz. 1065.
2164. El elden kalmaz, dil dilden kalmaz. 1329.
2165. El elden üstündür, arşa çıkıncaya kadar. 1330.
2166. El elden üstündür, arşa varıncaya kadar. 1330.
2167. El elden üstündür, ta arşa kadar. 1330.
2168. El elden üstündür. 1330.
2169. El elin aynasıdır. 1331.
2170. El elin eşeğini türkü çağırarak / çığırarak arar. 1332.
2171. El elin eşeğini yırlaya yırlaya kendi eşeğini terleye terleye arar. 1332.
2172. El elin iyisinde kötüsünde değildir. 1333.
2173. El elin nesine gülerek gider yasına. 1334.
2174. El elin ölüsüne dın dın diye ağlar. 1334.
2175. El elin parasız gözcüsüdür. 1335.
2176. El gözü adamı yer bitirir. 1336.
2177. El gözü mihenktir. 1337.
2178. El için ağlayan gözden olur, yar için dövünen dizden olur. 1338.
2179. El için ağlayan gözden olur. 1338.
2180. El için ağlayan iki gözden olur, yar için dövünen dizden olur. 1338.
2181. El için ağlayan iki gözden olur. 1338.
2182. El için kuyu kazan, evvela kendi düşer. 1339.
2183. El için yanma nare, yak çubuğunu keyfini ara. 1340.
2184. El için yanma nare, yak çubuğunu safanı ara. 1340.
2185. El ile bozgun düzgün. 1341.
2186. El ile gelen düğün, bayram. 1341.
2187. El insanı azdırır. 2246.
2188. El kapısı hem geç hem güç açılır. 1342.
2189. El kızı elde bulunur, ana baba nerede bulunur. 1343.
2190. El kuyruk yağıdır, yiyegör. 1344.
2191. El memleketi hamam gubbesine benzer. 1629.
2192. El öpmekle ağız aşınmaz. 1345.
2193. El öpmekle ağız kirlenmez. 1345.
2194. El öpmekle dudak aşınmaz. 1345.
2195. El öpmekle dudak kirlenmez. 1345.
2196. El sözü harman tozu. 1346.
2197. El üstünde gömlek eskimez. 1347.

2198. El vergisi, gönül sevgisi. 1348.
2199. El yarası geçer, dil yarası geçmez. 768.
2200. El yarası onulur, dil yarası onulmaz. 768.
2201. El yumruğu yemeyen kendini kahraman sanır. 1349.
2202. El yumruğunu yemeyen kendi yumruğunu balyoz sanır. 1349.
2203. El yumruğunu yemeyen kendi yumruğunu bozdoğan sanır. 1349.
2204. El yumruğunu yemeyen kendi yumruğunu değirmen taşı sanır. 1349.
2205. El yumruğunu yemeyen kendi yumruğunu kantar sanır. 1349.
2206. El, adamı cömert der maldan eder, yiğit der candan eder. 976.
2207. El, başkasının atına gavur atına biner gibi binermiş 1326.
2208. Elçiye zeval olmaz / yoktur. 1350.
2209. Elde bulunan beyde bulunmaz. 1351.
2210. Eldeki bir kuş daldaki iki kuştan iyidir. 1352.
2211. Eldeki bir kuş daldaki iki kuştan yeğdir. 1352.
2212. Eldeki bülbülden bendeki karga. 1353.
2213. Eldeki yara, yarasıza duvar deliğidir. 1354.
2214. Elden gelen geç gelir, onda da karnın aç kalır. 1355.
2215. Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz. 1355.
2216. Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde gelmez. 1355.
2217. Elden gelen ülüş olmaz, o da her vakit bulunmaz. 1355.
2218. Elden yiyen börkmüş, keseden yiyen çökmüş. 1357.
2219. Ele eden sana da eder. 1358.
2220. Ele giden yele gider. 1359.
2221. Ele güvenen ersiz, oynaşına güvenen yarsız kalır. 1360.
2222. Ele sen soracağına el sana sorsun. 1361.
2223. Ele uyan eşini boşar. 1325.
2224. Eli bağlı olanı kim olsa döver. 1362.
2225. Eli boşa "ağa uyur"derler; eli doluya "ağa buyur"derler. 1363.
2226. Eli yanan ağzına götürür. 1364.
2227. Elifin hecesi var, gündüzün gecesi var. 1365.
2228. Elin acısı ele hafif gelir. 1368.
2229. Elin acısı ele küçük gelir. 1368.
2230. Elin acısı ele pamuk gibi dokunur. 1368.
2231. Elin ağzı torba değil ki çekip büzesin. 1366.
2232. Elin attığı taş uzak düşer. 1367.

2233. Elin ayıbını söyleyen seninkini de söyler. 1358.
2234. Elin derdi ele masal gelir. 1368.
2235. Elin derdi ele yalan gelir. 1368.
2236. Elin gözü dağları devirir. 1336.
2237. Elin gözü taşı eritir. 1336.
2238. Elin ile koymadığına el, bilmediğine dil uzatma. 1369.
2239. Elin iyisi itin dayısı olmaz. 1370.
2240. Elin iyisi ormanın çalısı. 1371.
2241. Elin övdüğünü el alır, ananın babanın övdüğü evde kalır. 1372.
2242. Elin tavuğu ele kaz görünür. 2272.
2243. Elin tavuğu ele kaz, fındığı koz görünür. 2272.
2244. Elin tavuğu ele kaz, gelini kız görünür. 2272.
2245. Elin tuttuğu kuş kuyruksuz olur. 1373.
2246. Elin tuttuğu kuşun kuyruğu kısa olur. 1373.
2247. Elin vergisi, gönlün sevgisi. 1348.
2248. Elinden gelmezse dilinden gelsin. 916.
2249. Elma dalından ırağa düşmez. 437.
2250. Elmanın dibi göl, armudun dibi yol olmalı. 1374.
2251. Elmanın dibi göl, armudun dibi yol. 1374.
2252. Elmas çamura düşse yine elmas. 354.
2253. Elmayı çayıra, armudu bayıra. 1375.
2254. Elmayı havaya at, düşünceye kadar Allah kerim. 1376.
2255. Elmayı soy da ye, armudu say da ye. 1377.
2256. Elmayı soy ye, eriği say ye, armudu sapçığı ile küpçüğü ile ye. 1377.
2257. Elti eltiden kaçar, görümceler bayrak açar. 1378.
2258. Elti eltiye eş olmaz, arpa unundan aş olmaz. 1379.
2259. Emanet at insanı yaya bırakır. 1306.
2260. Emanet ata binen tez iner. 1306.
2261. Emanet eşeğin kuskunu yokuşta kopar. 1381.
2262. Emanet eşeğin paldımı yokuşta kopar. 1381.
2263. Emanet eşeğin yuları gevşek olur. 1380.
2264. Emanet hayvanın kuskunu yokuşta kopar. 1381.
2265. Emanet hayvanın paldımı yokuşta kopar. 1381.
2266. Emek olmadan yemek olmaz. 1382.
2267. Emek olmayınca sömek olmaz. 1382.

2268. Emeksiz yemek olmaz. 1382.
2269. Emir demiri keser. 1383.
2270. Emmim dayım kesem; elimi soksam yesem. 1384.
2271. En kolay iş yemek, o da çiğnemeden yutulmaz. 1385.
2272. En kötüsü davulculuk, öğren de unut. 1386.
2273. Endaze konak, üç gün oturak. 459.
2274. Engelsiz dernek olmaz. 1387.
2275. Er adıyla, deve havuduyla söylenir. 1388.
2276. Er başından devlet ırağ olmaz. 3140.
2277. Er cimri olunca avrat yüzsüz olur. 1389.
2278. Er düştüğü yerden kalkar. 1390.
2279. Er ek, geç ek, tava ek. 1391.
2280. Er ekmeği er kursağında kalmaz, meğer ki eğlene. 1397.
2281. Er ekmeği er kursağında kalmaz. 1397.
2282. Er ekmeği, meydan ekmeği. 1392.
2283. Er giden, işine; geç giden, boşuna. 1393.
2284. Er gönülü ibrişim, dolaşırsa açılmaz. 1394.
2285. Er ikrarından hayvan yularından. 1953.
2286. Er ile avrat arasına giren nadim olur. 2103.
2287. Er ile avrat arasına girenin hürmetsizliği kalır. 2103.
2288. Er kocar, gönül kocamaz. 1395.
2289. Er kocarsa koç olur, karı kocarsa hiç olur. 1396.
2290. Er koyunun er kuzusu olur. 2117.
2291. Er lakabıyla çağırılır. 3144.
2292. Er lokması er kursağında kalmaz, meğer ki eğlene. 1397.
2293. Er lokması er kursağında kalmaz. 1397.
2294. Er olan ekmeğini taştan çıkarır. 1398.
2295. Er oyunu üçe kadar. 1399.
2296. Ere güvenme, çöpe dayanma. 213.
2297. Erenlerin helvası, insanların kavgası. 1400.
2298. Ergen / Bekar gözüyle kız alma, gece gözüyle bez alma. 1401.
2299. Ergene var ergene, kaygısız gir yorgana. 1402.
2300. Erim er olsun da durağım kaya dibi olsun. 1403.
2301. Erim er olsun da yerim çalı dibi olsun. 1403.
2302. Erin er olsun da yerin çalı dibi olsun. 1403.

2303. Erine göre bağla başını, tencerene göre kaynat aşını. 1404.
2304. Erine göre bağla başını, tencerene göre pişir aşını. 1404.
2305. Erkeğin eli kınası, kadının yüzü karası. 1405.
2306. Erkeğin şeytanı kadın / karı. 1406.
2307. Erkek arslan arslan da dişi arslan arslan değil mi? 1407.
2308. Erkek arslan dişisinden kuvvet alır. 1408.
2309. Erkek koyun kasap dükkanına yakışır. 1409.
2310. Erkek kuş gezer havai havai, dişi kuş yapar yuvayı. 3185.
2311. Erkek sel, kadın / avrat göldür. 1410.
2312. Erkekliğin onda dokuzu kaçmaktır. 1411.
2313. Erken çıkan yol alır, er evlenen döl alır. 1415.
2314. Erken eken erken biçer. 1412.
2315. Erken ekme don alır, geç kalma yer kurur. 1413.
2316. Erken evlenenin ocağı küllü olur. 1414.
2317. Erken kalkan yol alır, er evlenen döl alır. 1415.
2318. Erken kalkanla erken evlenen aldanmaz. 2611.
2319. Erken kalktım işime, şeker kattım aşıma. 1416.
2320. Erken öten horozun başını keserler. 2973.
2321. Erken yanan ocak küllü olur. 1414.
2322. Erteki tane pirinçten bugünkü bulamaç yeğdir. 913.
2323. Erteye kalan arkaya kalır. 2709.
2324. Eski diye atma kürkünü; gerek olur bürünürsün bir günü. 1417.
2325. Eski dost düşman olmaz, yeniden vefa gelmez. 1418.
2326. Eski dost düşman olmaz. 1418.
2327. Eski kaçmış; iğne iplik geri getirmiş. 1419.
2328. Eski kurt yolunu şaşmaz. 1420.
2329. Eski pamuktan bez olmaz kötü demirden kılıç olmaz. 1421.
2330. Eski pamuktan bez olmaz. 1421.
2331. Eskiler mezara, yeniler pazara 1422.
2332. Eskisi olmayanın yenisi olmaz. 1423.
2333. Eskiye itibar olsaydı, bit pazarına nur yağardı. 1424.
2334. Eskiye rağbet olsa, bit pazarına nur yağardı. 1424.
2335. Esmere al bağla, karşısına geç ağla. 1425.
2336. Esmeyince kıpırdamaz. 1426.
2337. Esrik devenin çulu eğri gerek. 1427.

2338. Esvap yürüyüş, para konuşma öğretir. 217.
2339. Eşeğe altın semer vursalar yine eşektir. 91.
2340. Eşeğe altın semer vursalar yine eşektir. 1428.
2341. Eşeğe binen, osuruğuna katlanır. 1435.
2342. Eşeğe cilve yap demişler, art ayağıyla kulağını kaşımış. 1429.
2343. Eşeğe cilve yap demişler, çifte / tekme atmış. 1429.
2344. Eşeğe gem vurma, kendini at sanır. 2292.
2345. Eşeğe kaç gün yol gidersin demişler; onu bizlengiç bilir demiş. 1430.
2346. Eşeğe marifetini göster demişler, yıkılıp ağnamış. 1429.
2347. Eşeğe rakı içirmişler; çulunu bahşiş vermiş. 1431.
2348. Eşeğe semer yük değil. 2255.
2349. Eşeği bağla, işini sağla. 1443.
2350. Eşeği çamura çökertince yol gösteren çok olurmuş. 401.
2351. Eşeği dama çıkaran yine kendi indirir. 1432.
2352. Eşeği düğüne çağırmışlar, "ya odun eksik, ya su"demiş. 1433.
2353. Eşeği düğüne çağırmışlar, "ya odun gereklidir / lazımdır, ya su"demiş. 1433.
2354. Eşeği sahibinin dediği yere bağla da varsın kurt yesin. 1434.
2355. Eşeği süren osuruğuna katlanır. 1435.
2356. Eşeği tımarlayan osuruğuna katlanır. 1435.
2357. Eşeği yoldan çıkaran sıpanın oynaması. 1436.
2358. Eşeğin gönlüne kalsa bir bağ maydanozu götürmez. 1437.
2359. Eşeğin hesabı başka, eşekçinin başkadır. 1438.
2360. Eşeğin kazandığı at için. 1439.
2361. Eşeğin kuyruğunu kalabalıkta kesme; kimi uzun der, kimi kısa. 1440.
2362. Eşeğin ölümü köpeğe düğündür. 1441.
2363. Eşeğin yorulduğu yere han yapmazlar. 1442.
2364. Eşeğin yorulduğu yere köy yapmazlar. 1442.
2365. Eşeğini sağlam bağla, sonra Allah'a ısmarla, komşunu hırsız çıkarma. 1443.
2366. Eşeğini sağlam bağla, sonra Allah'a ısmarla. 1443.
2367. Eşek / Merkep bile bir düştüğü yere bir daha düşmez. 1446.
2368. Eşek / Merkep, kulağı kesilmekle küheylan olmaz. 1236.
2369. Eşek at olmaz, ciğer et olmaz. 1444.
2370. Eşek baş olunca encam hayır olmaz. 1445.
2371. Eşek bile makamla anırır. 1447.
2372. Eşek büyümekle tavla başı olmaz. 1448.

2373. Eşek çamura çökerse sahibinden gayretlisi olmaz. 1449.
2374. Eşek dağda ölür, zararı eve gelir. 1450.
2375. Eşek eşeği ödünç kaşır. 1451.
2376. Eşek eti diri iken tatlıdır. 1452.
2377. Eşek eve gelmiş, yorga yolda kalmış. 1453.
2378. Eşek kocamakla tavla başı olmaz. 1448.
2379. Eşek küçüktür amma dokuz deveyi yeder. 1178.
2380. Eşek ya oduna işler ya suya. 1433.
2381. Eşik arkası bile gurbettir. 2070.
2382. Eşkıyanın düşkünü beyaz giyer kış günü. 3241.
2383. Eşkin eve gelmiş, yorga yolda kalmış. 1453.
2384. Et kokarsa tuzlanır; ya tuz kokarsa ne yapılır? 1455.
2385. Et ile tırnak arasına giren kıymıktır. 1461.
2386. Et ile tırnak, ara yere giren kırnak. 1461.
2387. Et ile tırnak, araya giren kıymık. 1461.
2388. Et kanlı gerek, yiğit canlı. 1454.
2389. Et ne kadar arık olsa ekmek üstünde yaraşır. 1456.
2390. Et ola, it ola. 1457.
2391. Et tırnaktan ayrılmaz. 1458.
2392. Etek öpmekle ağız aşınmaz. 1345.
2393. Etek öpmekle ağız kirlenmez 1345.
2394. Etek öpmekle dudak aşınmaz. 1345.
2395. Etek öpmekle dudak kirlenmez. 1345.
2396. Eti ciğer eden de avrat, ciğeri et eden de. 579.
2397. Etin çiği et getirir, ekmeğin çiği dert getirir. 1459.
2398. Etle deri, yemekle diri. 1460.
2399. Etle deri, yemekle diri. 2175.
2400. Etle tırnak arasına giren kokup çıkar. 1461.
2401. Etme bulursun, inleme ölürsün. 1303.
2402. Etme bulursun, inleye inleye ölürsün. 1303.
2403. Etme bulursun, satma kalırsın. 1303.
2404. Etme bulursun, yatma ölürsün. 1303.
2405. Etme komşuna gelir başına 1637.
2406. Ev alanla evlenene Allah yardım eder. 1480.
2407. Ev alma, komşu al. 1462.

2408. Ev danası öküz olmaz. 1463.
2409. Ev dememişler, evran demişler. 1464.
2410. Ev ev üstünde olur, insan insan üstünde olmaz. 1465.
2411. Ev sahibi çorbanın tuzsuz olduğunu bilir. 1466.
2412. Ev sahibi, mülk sahibi, nerde acep ilk sahibi. 1467.
2413. Ev sahibinin bir evi var, kiracının bin evi var. 1482.
2414. Ev sahibinin köpeği baş sedire geçer. 1468.
2415. Ev yanmış ama borç bacadan kaçmış. 1469.
2416. Ev yap ev yıkma. 3183.
2417. Ev yapılmış, bağ dikilmiş olmalı. 1470.
2418. Ev yıkanın evi yıkılır. 3183.
2419. Evceğizim evceğizim, saklar benim halceğizim. 1471.
2420. Evden bir ölü çıkacak demişler, herkes hizmetçinin yüzüne bakmış. 1472.
2421. Eve ev kadar yığsan yetmez. 1473.
2422. Evi delikle baca, milleti hacı ile hoca yıkar. 1474.
2423. Evi ev eden avrat, yurdu şen eden devlet. 1475.
2424. Evi ev eden avrat. 1475.
2425. Evine göre pişir aşını; erine göre bağla başını. 1404.
2426. Evini temiz tut, konuk gelir, kendini de temiz tut, ölüm gelir. 1476.
2427. Evladı ben doğurdum, ama gönlünü ben doğurmadım. 1477.
2428. Evladı olmayanda merhamet olmaz. 1478.
2429. Evladın var mı, derdin var. 1479.
2430. Evlat ekmeği zindan ekmeği, koca / er ekmeği meydan ekmeği. 1392.
2431. Evlenenle ev alana Allah yardım eder 1480.
2432. Evlenenle ev yapana Allah yardım eder. 1480.
2433. Evlenenle ev yaptıranın Allah yardımcısıdır. 1480.
2434. Evlenmesi bir alaca kuş, geçinmesi bora ile kış. 1481.
2435. Evlinin bir evi var, evsizin bin evi var. 1482.
2436. Evvel / Önce can, sonra canan. 1483.
2437. Evvel görüş sonra biliş. 1486.
2438. Evvel hesap, sonra kasap. 1484.
2439. Evvel kaçan kurtulur. 1485.
2440. Evvel komşunu bul sonra yurdunu tut. 1462.
2441. Evvel selam, sonra kelam. 1486.
2442. Evvel taam, sonra kelam. 1486.

2443. Evvel zahmet çeken, sonra rahat eder. 1487.
2444. Evvelinde düşünmeyen sonunda pişman olur. 1296.
2445. Eyersiz ata yük olmaz. 1488.
2446. Fakir eline bakarsa sen kesene bak. 1489.
2447. Fakir zenginin malını hesap ederken bir kütük çıra yakmış. 1490.
2448. Fakirin ekmeği fırında bile donar. 1491.
2449. Fakirin tesellisi ölümdür. 1492.
2450. Fakirlik ayıp değil, tembellik ayıp. 1493.
2451. Fala inanma, falsız kalma. 1494.
2452. Fare çıktığı deliği bilir. 2683.
2453. Fare geçer yol olur. 1495.
2454. Farelere içir, kedilere kafa tutsun. 1496.
2455. Farelere içir, kedilere karşı koysun. 1496.
2456. Farz sünneti bastırır. 1497.
2457. Fayda zarar hesap başında belli olur. 1498.
2458. Faydasız baş mezara yaraşır. 1499.
2459. Faydasız dosttan faydalı düşman yeğdir. 1500.
2460. Faydasız hısımdan, faydalı hasım yeğdir. 1500.
2461. Fazla / Artık mal göz çıkarmaz. 1502.
2462. Fazla aş, ya karın ağrıtır ya baş. 1501.
2463. Fazla mal haramsız, fazla laf yalansız olmaz. 1045.
2464. Ferman kimde ise bey odur. 2460.
2465. Fettan insanın sözünden çok gözüne bakmalı. 1503.
2466. Fırsat her vakit ele geçmez. 1504.
2467. Fırsat sakal altından geçer. 292.
2468. Fısıltı ev yıkar. 1505.
2469. Fukaranın ahı tahttan indirir şahı. 2422.
2470. Fukaranın başı ucunda durmaktan zenginin ayağı ucunda ölmek yeğdir. 1506.
2471. Fukaranın düşkünü hasa giyer kış günü. 3241.
2472. Fukaranın hastası zenginin orospusu geç duyulur. 3217.
2473. Fukaranın tavuğu tek tek yumurtlar. 1507.
2474. Fukaranın tavuğu, zenginin atı kıymetlidir. 1508.
2475. Fukaranın yüzü soğuk olur. 1509.
2476. Fukaraya taş yokuşta yetişir. 1510.
2477. Gaddarın hakkından zalim gelir. 1212.

2478. Gafil başa düşman erişir. 1511.
2479. Gafil çobana dağ taş kurt kesilir. 1512.
2480. Gafil kuşun avcısı çok olur. 1513.
2481. Gafile kelam, nafile selam. 1514.
2482. Gailesiz baş terkide olsa gerek. 182.
2483. Gailesiz baş, yerin altında. 182.
2484. Gam gam getirir, gam çor getirir, çor ölüm getirir. 1515.
2485. Gam gam getirir, gam çör getirir, çör ölüm getirir. 1515.
2486. Gam ile kasavet ömür törpüsüdür. 1516.
2487. Gammaz olmasa tilki pazarda gezer. 1517.
2488. Garibe bir selam bin altın değer. 1518.
2489. Garibin parası pul, karısı dul. 1519.
2490. Garip gözü kör olur. 1521.
2491. Garip itin / köpeğin kuyruğu apış arasında gerek. 1520.
2492. Garip itin / köpeğin kuyruğu bacağı arasında gerek. 1520.
2493. Garip itin / köpeğin kuyruğu bacağı arasında olur. 1520.
2494. Garip itin / köpeğin kuyruğu kıçına kısık gerek. 1520.
2495. Garip kim, kör o. 1521.
2496. Garip kuşun yuvasını Allah yapar. 1522.
2497. Garip yiğidin dili kısa, boynu eğridir. 1523.
2498. Gavurun ekmeğini yiyen gavurun kılıcını çalar. 1524.
2499. Gavurun ekmeğini yiyen gavurun kılıcını sallar. 1524.
2500. Gavurun tembeli keşiş, Müslümanın tembeli derviş olur. 1525.
2501. Gazap gelince, akıl gider. 2525.
2502. Gazap ile kalkan zararla oturur. 2527.
2503. Gece gözü kör gözü. 1526.
2504. Gece işi kör işi. 1526.
2505. Gece uyanıp su içilmez, içilirse dertten geçilmez. 1527.
2506. Gece yağar gündüz açar, yıl düzgünlüğü; erkek söyler kadın susar, ev düzgünlüğü. 1528.
2507. Geceler altın sabahlara gebedir. 1529.
2508. Geceler sabahlara gebedir. 1529.
2509. Gecenin karnı büyüktür yarın ne doğurur bilinmez. 1529.
2510. Geç gelen bulutta yağmur çok olur. 1530.
2511. Geç olsun da güç olmasın. 1531.
2512. Geçme namert köprüsünden ko aparsın sel seni. 1532.

2513. Geçmişe mazi, yenmişe kuzu derler. 1533.

2514. Gel demek kolay ama git demek güçtür. 1534.

2515. Gel denilen yere gitmeye ar eyleme; gelme denilen yere gidip yerini dar eyleme. 980.

2516. Geldik yüze, çıktık düze. 1535.

2517. Gelen geçer, konan göçer. 1314.

2518. Gelen gidene rahmet okutur. 1536.

2519. Gelen gideni aratır. 1536.

2520. Gelene git denmez. 1537.

2521. Gelin altın kürsü getirmiş çıkmış kendisi oturmuş. 1538.

2522. Gelin altın kürsü getirmiş, çıkmış üstüne kendisi oturmuş. 1538.

2523. Gelin altın taht getirmiş, çıkmış kendisi oturmuş. 1538.

2524. Gelin altın taht getirmiş, çıkmış üstüne kendisi oturmuş. 1538.

2525. Gelin atta buyruk Hak'ta. 1539.

2526. Gelin atta kısmeti yolda. 1540.

2527. Gelin çiçek, her dediği gerçek; kaynana yılan, her dediği yalan. 374.

2528. Gelin eşikte oğlan beşikte. 1541.

2529. Gelin gelir haçan gelir, gizli sırları açan gelir. 1542.

2530. Gelin getirdik oturak, altımıza battı pıtırak. 1543.

2531. Gelin getirdik oturak, altımıza koydu pıtırak. 1543.

2532. Gelin girmedik ev olur, ölüm girmedik ev olmaz. 1266.

2533. Gelin gitti yerine, kalan kızlar yerine. 1544.

2534. Gelin halı getirir, serer kendi oturur. 1539.

2535. Gelin hizmeti ile, kişi kârı ile sevilir. 1545.

2536. Gelin hizmeti ile, koca kârı ile sevilir. 1545.

2537. Geline "oyna"demişler, "yerim dar"demiş. 2521.

2538. Gelini ata bindirmişler, "ya nasip"demiş. 1546.

2539. Gelişine gidişim, tarhana bulgur aşım. 2983.

2540. Gelmek iradet, gitmek icazetledir. 1547.

2541. Gelmek misafirin, gitmek ev sahibinin elindedir. 1548.

2542. Gelmeyecek çoğa güvenen gelecek azdan da kalırmış. 1549.

2543. Gem almayan atın ölümü yakındır. 1550.

2544. Gem almayan hayvanın ölümü yakındır. 1550.

2545. Geminin selâmeti dümencinin elinde. 1551.

2546. Gemisini batıran, sandalını aramaz. 1552.

2547. Gemsiz ata dizgin olmaz. 1553.

2548. Genç beye hizmet etmek güçtür. 198.

2549. Genç beyle, küheylan atla geçinmek güç. 198.

2550. Genç bilse, ihtiyar yapabilse. 1554.

2551. Gençliğin kıymeti bilinse kocalığın şikayeti az olur. 1555.

2552. Gençliğin kıymeti ihtiyarlıkta bilinir. 1556.

2553. Gençliğin lezzeti dinçlik. 1557.

2554. Gençlik bir kuştur, ihtiyarlık naçar iştir. 1558.

2555. Gençlik uçar bir kuştur, ihtiyarlık naçar iştir. 1558.

2556. Gençlikte ölüm, kocalıkta yokluk güçtür. 1559.

2557. Gençlikte para kazan, kocalıkta kur kazan. 1560.

2558. Gençlikte taş taşı, kocalıkta ye aşı. 1560.

2559. Gençlikten ihtiyarlığa ömür saklamalı. 1561.

2560. Gerdek gecesi geri kalmaz. 1562.

2561. Gerekliyi gerekmez iken saklamalı. 1563.

2562. Geriden dana yetişmedikçe, koca öküze paha yetmez. 2852.

2563. Getir bana hıdrellezi, göstereyim sana yazı. 1564.

2564. Getirince el getirir, yel getirir, sel getirir, götürünce el götürür, yel götürür, sel götürür. 330.

2565. Gevşek tükürüğün sakala zararı var. 3077.

2566. Gezen ayağa önce ip, sonra it dolaşır. 1565.

2567. Gezen ayağa taş değer. 1565.

2568. Gezen kurt aç kalmaz. 1566.

2569. Gezen kuş aç kalmaz. 1566.

2570. Gezmekten hevesini alsa deli alır. 1567.

2571. Giden gelse babam gelirdi. 1568.

2572. Giden gelse dedem gelirdi. 1568.

2573. Gidilmeyen yer senin değildir. 1569.

2574. Gidilmeyen yer senin olmaz. 1569.

2575. Gidip de gelmemek var, gelip de bulmamak var. 1570.

2576. Gidip de gelmemek var, gelip de görmemek var. 1570.

2577. Gizlide gebe kalan aşikarede doğurur. 1571.

2578. Gizliden boğaya gelen, aşikâre dana kuzular. 1571.

2579. Gizliden yüğüren, aşikâre dana kuzular. 1571.

2580. Göç dönüşü topal eşek öne geçer. 1572.

2581. Göç gide gide düzelir. 1573.

2582. Göçtük yurdun kadri konduk yurtta bilinir. 1574.

2583. Göçün dönüşü aksak ite yarar. 1572.
2584. Göğe direk, denize kapak olmaz. 1575.
2585. Gök ağlamayınca yer gülmez. 1576.
2586. Gök çok gürleyince az yağmur yağar. 1577.
2587. Gök gürlemeden yağmur yağmaz. 1578.
2588. Gök gürlemeyince çiftçi Allah Allah demez. 1579.
2589. Gök keçiyi gören, içi dolu yağ sanırmış. 203.
2590. Gökten ne yağar ki yer kabul etmesin? 1580.
2591. Gökten ne yağdı da yer kabul etmedi? 1580.
2592. Gökten yere yağar, yerden göğe değil. 1581.
2593. Göl yerinden su eksik olmaz. 1582.
2594. Göle su gelesiye / gelinceye kadar kurbağanın gözü patlar. 1583.
2595. Göle su gelesiye / gelinceye kadar kurbağalar susuzluktan ölür. 1583.
2596. Gölgeyi hoş gören tekneyi boş görür. 3091.
2597. Gön, yufka yerinden delinir. 1584.
2598. Gönlün sığdığı yere köy sığar. 1585.
2599. Gönlün yazı var, kışı var. 1586.
2600. Gönül / Hatır alma, bir elma. 3059.
2601. Gönül bilen hicran bilir. 1587.
2602. Gönül bir sırça saraydır, kırılırsa yapılmaz. 1588.
2603. Gönül bu, aka da düşer, boka da. 1589.
2604. Gönül bu, aka da konar, boka da 1589.
2605. Gönül bu, ota da düşer, boka da. 1589.
2606. Gönül bu, ota da konar, boka da. 1589.
2607. Gönül düştü bir boka, o da misk gibi koka. 1590.
2608. Gönül ferman dinlemez. 1591.
2609. Gönül karımaz / kocamaz. 1395.
2610. Gönül kimi severse güzel odur. 1592.
2611. Gönül sevdiğine küser 1594.
2612. Gönül umduğu yere küser. 1593.
2613. Gönül ummadığı yere küser. 1594.
2614. Gönül var otluğa, gönül var bokluğa konar. 1589.
2615. Gönül var otluğa, gönül var bokluğa. 1589.
2616. Gönül verme evliye, eve gider unutur. 1595.
2617. Gönül yetti mi aş da yeter. 1596.

2618. Gönülden gönüle yol vardır. 1597.
2619. Gönülsüz davara giden köpekten hayır çıkmaz. 1599.
2620. Gönülsüz karı acı zehire benzer. Yenmez yutulmaz. 1598.
2621. Gönülsüz köpeğin sürüye hayrı olmaz. 1599.
2622. Gönülsüz köpek av avlamaz. 1599.
2623. Gönülsüz namaz göğe / göklere ağmaz. 1600.
2624. Gönülsüz pişen aş, ya karın ağrıtır ya baş. 1601.
2625. Gönülsüz yenen aş, ya karın ağrıtır ya baş. 1601.
2626. Gördüğünü koyup işittiğine gitme. 1603.
2627. Gördüğünü söyleme gözden düşersin. 1602.
2628. Gördüğünü tınma gözden düşersin. 1602.
2629. Gördün deli, dön geri. 1604.
2630. Gördün deli, savul geri. 1604.
2631. Gören gözün hakkı vardır. 1605.
2632. Görgülü kuşlar gördüğünü işler, görmedik kuşlar ne görsün ki ne işler? 1606.
2633. Görünen dağa tez ulaşılır. 1607.
2634. Görünen dağın dibi tez gelir. 1607.
2635. Görünen dağın dibi yakındır. 1607.
2636. Görünen dağın uzağı olmaz. 1607.
2637. Görünen köy kılavuz istemez. 1608.
2638. Görünen köyün uzağı olmaz. 1607.
2639. Götüne güvenen borazancı başı olur. 2471.
2640. Götürü pazar mideyi bozar. 1609.
2641. Göz bakar su akar. 2736.
2642. Göz bir penceredir, gönüle bakar. 1610.
2643. Göz gördüğünden korkar. 1611.
2644. Göz gördüğünü ağız yediğini ister. 1612.
2645. Göz görmeyince gönül katlanır. 1613.
2646. Göz görür, gönül çeker. 1614.
2647. Göz görür, gönül ister. 1614.
2648. Göz hasmını tanır. 1615.
2649. Göz uyur, gönül uyumaz. 1616.
2650. Göz var görmek için, akıl var bilmek için. 1617.
2651. Göz var, izan var. 1617.
2652. Göz yumulmakla kör olunmaz. 1618.

2653. Göz yumulunca kıymeti bilinir. 1619.
2654. Gözden ırak olan gönülden de ırak olur. 1620.
2655. Gözden uzak olan gönülden de uzak olur. 1620.
2656. Göze yasak olmaz. 1621.
2657. Gözlüye gizli yoktur. 1622.
2658. Gözsüzden gözlü doğar, dilsizden dilli doğar, ille deli soy kovar. 2310.
2659. Gözsüzden gözlü, dilsizden dilli; deliden deli. 2310.
2660. Gözü tanede olan kuşun ayağı tuzaktan kurtulmaz. 1623.
2661. Gözün, özün ağlarsa ağlar. 1624.
2662. Gurbet canlıyı candan düşürür. 1625.
2663. Gurbette geçen ömür ömür değildir. 1626.
2664. Gurbette övünmek hamamda türkü çağırmaya benzer. 1627.
2665. Gurbette sultan olacağına yurdunda züğürt ol. 3006.
2666. Gurbette taşa yaslanmayan evindeki hasırın kıymetini bilmez. 1628.
2667. Gurkun cücüğü güzün sayılır. 1629.
2668. Gücük, "ya iti soludurum, ya devenin kuyruğuna çıkarım"demiş. 1630.
2669. Güç ile gökçeklik / güzellik olmaz. 3232.
2670. Gül dalından odun, beslemeden kadın olmaz 1684.
2671. Gül dalından odun, çingeneden kadın olmaz 1684.
2672. Gül dikensiz olmaz. 1631.
2673. Gül dikensiz, güzel nazsız olmaz. 1631.
2674. Gül dikensiz, yar ağyarsız olmaz. 1631.
2675. Güle dikeninden zarar gelmez. 1632.
2676. Güler yüze bere olmaz. 1633.
2677. Gülme ile ağlama bir çıkının içindedir. 1634.
2678. Gülme komşuna, gelir başına. 1635.
2679. Gülmedik başa gül taksan gülmez. 1636.
2680. Gülü seven dikenine katlanır. 1637.
2681. Gümüş eşiklinin ağaç eşikliye işi düşebilir. 349.
2682. Gün çarığı çarık ayağı sıkar. 1638.
2683. Gün doğmadan neler doğar. 1639.
2684. Gün geçer, kin geçmez. 1640.
2685. Gün güne uymaz. 1641.
2686. Gün var yılı besler, yıl var günü beslemez. 584.
2687. Gün varken davarını eve götür. 1642.

2688. Gündüz yağar gece açar, yıl bozgunluğu; kadın söyler erkek susar,ev bozgunluğu. 1529.

2689. Gündüzün mum yakan geceye / geceleyin bulamaz. 1643.

2690. Güne göre kürk giyinmek gerek. 1644.

2691. Güneş balçıkla sıvanmaz. 1645.

2692. Güneş girmeyen eve doktor girer. 1646.

2693. Güneş kıymeti bulutlu günde belli olur. 1648.

2694. Güneş varken aya ne hacet. 1647.

2695. Güneşte orak biçen, gölgede ayran içer. 3088.

2696. Güneşte yanmayan gölgenin kıymetini bilmez. 1648.

2697. Gürültü istemeyen, bakırcı dükkanına girmez. 1649.

2698. Gürültü istemeyen, hırkasını başına çeker. 1649.

2699. Gürültü istemeyen, kazancı dükkanına girmez. 1649.

2700. Güvenme / İnanma dostuna, saman doldurur postuna. 1651.

2701. Güvenme dayına, ekmek al yanına. 1650.

2702. Güvenme varlığa, düşersin darlığa 1652.

2703. Güzden ek buğdayı, olur olmaz deme, eğer yaza kalırsa ya saman tükenir, ya tohum, yahut da öküz ölür. 1653.

2704. Güzel ayıpsız / kusursuz olmaz. 1765.

2705. Güzel göz için; akıllı gönül için. 1654.

2706. Güzel kanda kavga anda. 1655.

2707. Güzel olana gölgesi bile düşmandır. 1656.

2708. Güzel söz demir kapıyı açar. 2026.

2709. Güzel yüzden kırk günde usanılır, güzel huydan kırk yılda usanılmaz. 3198.

2710. Güzelden yâr eksik değil, çirkinden çor. 1657.

2711. Güzele bakmak sevaptır. 1658.

2712. Güzele bakmanın göze faydası var. 1659.

2713. Güzele göz ağrısı da yakışır. 1660.

2714. Güzele kırk günde doyulur, iyi huyluya kırk yılda doyulmaz. 3198.

2715. Güzele köken yakışır, çirkine allar neylesin. 1660.

2716. Güzele ne yakışmaz / yaraşmaz. 1660.

2717. Güzeli güzel için sevmeli, çirkini Allah için sevmeli. 1661.

2718. Güzeli herkes sever. 1662.

2719. Güzeli kızken görme, beşik ardında gör. 1663.

2720. Güzelin başından çile eksik olmaz. 1664.

2721. Güzelin düşmanı çoktur. 1665.

2722. Güzelin koynunda sabah tez olur. 1666.
2723. Güzellerin talihi çirkin olur. 1667.
2724. Güzelliğe kırk günde doyulur, iyi huya kırk yılda doyulmaz. 3198.
2725. Güzellik ondur, dokuzu dondur. 1668.
2726. Güzlük varlık getirir, yazlık tohum götürür. 1669.
2727. Haberi verenden alan uz gerek. 1670.
2728. Hacı hacı olmaz gitmekle Mekke'ye, dede dede olmaz gitmekle tekkeye. 95.
2729. Hacı hacıyı Mekke'de bulur. 1671.
2730. Hacı hacıyı Mekke'de deli deliyi dakkada bulur. 1671.
2731. Hacı hacıyı Mekke'de derviş dervişi tekkede bulur. 1671.
2732. Hacı Mekke'de, derviş tekkede yakışır. 1170.
2733. Hacı Mekke'de, derviş tekkede. 1170.
2734. Haddini bilmeyene bildirirler. 1672.
2735. Hafif çalıyı yel alır, ağır çalı yerinde kalır. 3096.
2736. Hain onsa şeytan onardı. 1673.
2737. Hak / Doğru söze akan sular durur. 1674.
2738. Hak deyince akan sular durur. 1674.
2739. Hak diyen mahrum kalmaz. 311.
2740. Hak doğrudadır. 1675.
2741. Hak gelince batıl gider. 1676.
2742. Hak söz ağıdan acıdır. 1225.
2743. Hak yerde kalmaz. 1677.
2744. Hak yerini bulur. 1677.
2745. Hak yolunda yuvarlanan merdane ölür. 1678.
2746. Hak yolunda yuvarlanan yiğitçe ölür. 1678.
2747. Hakimsiz hekimsiz memlekette durma. 1679.
2748. Hakka tevekkül eden açıkta kalmaz. 311.
2749. Hakkı tanıyan halka baş eğmez. 1680.
2750. Haklı söz haksızı Bağdat'tan çevirir. 1681.
2751. Hal halin yoldaşıdır. 1682.
2752. Halayıktan kadın olan kurnayı deler tasla, köleden müezzin olan minareyi yıkar sesle. 1683.
2753. Halayıktan kadın olmaz, gül ağacından odun. 1684.
2754. Halıda nakış bir gerek. 1685.
2755. Ham demir dövülmez. 1148.
2756. Ham söz, geçersiz akça sahibinindir. 2171.

2757. Ham söz, kalp akça sahibinindir. 2171.
2758. Ham söz, kem akça sahibinindir. 2171.
2759. Hamala semeri yük olmaz / değildir. 2252.
2760. Hamama giren terler. 1686.
2761. Hamamda türkü çağırmak, her akıllının kârı değildir. 1687.
2762. Hamı tatlı, yetkini acı. 1688.
2763. Hamsi kurban olur mu? - Kanı da var, canı da. 1689.
2764. Hamsi niçin kurban olmasın; kanı da var canı da. 1689.
2765. Hamurdan artar da çamurdan artmaz. 1690.
2766. Hamurum ekşidir diyen olmaz. 3150.
2767. Hamurum karadır diyen olmaz. 3150.
2768. Han evi babam evi. 1691.
2769. Hana kır atlı da gelir, kahpe avratlı da. 1692.
2770. Hancının kuzusu olmuş, yolcuya ne. 1693.
2771. Hane alma kendine hem-saye al. 1462.
2772. Hangi gün vardır akşam olmadık. 1694.
2773. Hanım kırarsa kaza, halayık kırarsa ceza. 1695.
2774. Hanımsız hane parasız kasaya benzer. 1696.
2775. Har sirke küpünü çatlatır. 2190.
2776. Haramdan gelen harama gider. 1697.
2777. Haramın binası olmaz. 1698.
2778. Haramın temeli olmaz. 1698.
2779. Haramzade adam pazar bozar, helalzade pazar yapar. 1699.
2780. Haramzadenin gözü yaşlı olur. 1867.
2781. Harcını bilmeyen kasap, ne satır bırakır, ne masat. 1844.
2782. Hareket berekettir. 2474.
2783. Hareket olmayınca bereket olmaz. 2474.
2784. Harman demek devran demektir. 1700.
2785. Harman döven öküzün ağzı bağlanmaz. 1701.
2786. Harman dövmek keçinin işi değil. 1702.
2787. Harman sonu dervişlerindir. 1703.
2788. Harman yel ile, düğün el ile. 1264.
2789. Harmanda dirgen yiyen öküz, yılına kadar acısını unutmaz. 1704.
2790. Harmanda dirgen yiyen sıpa, yılına kadar acısını unutmaz. 1704.
2791. Harmanda tırpan yiyen öküz, yılına kadar acısını unutmaz. 1704.

2792. Harmanda tırpan yiyen sıpa, yılına kadar acısını unutmaz. 1704.
2793. Harmanı olmayanın dermanı olmaz. 1705.
2794. Harmanı yakarım diyen, orağa yetişmemiş. 1706.
2795. Hasım hasma mevlut okumaz. 1291.
2796. Hasım hasmı ateşe atar, dost başta tutar. 1707.
2797. Hasmın / Düşmanın karınca ise de hor bakma. 1708.
2798. Hasta inlerken sağ ölür. 3069.
2799. Hasta ol benim için, öleyim senin için. 1709.
2800. Hasta olmayan, sağlığın kadrini bilmez. 1710.
2801. Hasta sağalınca hekim kapıya gelir. 1711.
2802. Hasta yatan ölmez, eceli yeten ölür. 3069.
2803. Hastalık / Sayrılık sağlık bizim için. 1713.
2804. Hastalık kantarla girer, miskalle çıkar. 1712.
2805. Hastanın başında ecelli oturur. 1714.
2806. Hastaya bakmaktan hasta olması yeğdir. 1715.
2807. Hastayı döşek bilir, ölüyü teneşir. 1716.
2808. Hatasız kul olmaz. 2330.
2809. Hatıra çok bakan yere bakar. 1717.
2810. Hatırda kalmazmış, satırda kalırmış. 1718.
2811. Havadan gelen havaya gider. 1721.
2812. Havlayan / Ürüyen köpek ısırmaz. 1719.
2813. Hay hayın çoğundan vay vay çıkar. 1720.
2814. Haydan gelen huya gider, davuldan gelen zurnaya. 1721.
2815. Haydan gelen huya gider, selden gelen suya gider. 1721.
2816. Haydan gelen huya gider. 1721.
2817. Hayıf ölene olur. 1722.
2818. Hayır dile eşine, hayır gele başına. 1723.
2819. Hayır dile komşuna, hayır gele başına. 1723.
2820. Hayır işi uzat şerre dönsün, şer işi uzat hayra dönsün. 2785.
2821. Hayırlı dost hayırsız hısımdan / akrabadan yeğdir. 1724.
2822. Hayırlı evlat baba malından ne bekler, hayırsız evlat baba ocağına incir diker. 1725.
2823. Hayırlı evlat neylesin malı, hayırsız evlat neylesin malı. 242.
2824. Hayırlı komşu hayırsız hısımdan yeğdir. 1724.
2825. Hayırsız evlat baba ocağına incir diker. 1725.
2826. Hayvan koklaşa koklaşa, insan söyleşe söyleşe. 1948.

2827. Hayvan ölür semeri kalır, insan ölür eseri kalır. 500.
2828. Hayvan yalaşarak, insan soruşarak. 1948.
2829. Hayvan yularından, insan ikrarından tutulur. 1951.
2830. Hayvan yularından, insan sözünden tutulur. 1951.
2831. Hayvanda arıklık insanda züğürtlük ayıptır. 1726.
2832. Hayvanda arıklık insanda züğürtlük tutulmaz. 1726.
2833. Hayvanın dişine, insanın işine bakarlar. 1727.
2834. Hazıra dağlar dayanmaz. 1728.
2835. He demek de iş bitirir, "yok"demek de. 1729.
2836. Hekim kim, başına gelen. 1730.
2837. Hekim kimdir? Başına gelendir. 1730.
2838. Hekimden sorma, çekenden sor. 1731.
2839. Hekimsiz, hakimsiz memlekette oturma. 1681.
2840. Helal kazanç ile yağlı pilav yenmez. 1732.
2841. Helal mal zayi olmaz. 1733.
2842. Helal malın şeytan yarısını alır, haram malı sahibiyle beraber götürür. 1734.
2843. Helale cömertlik olmaz. 1735.
2844. Helalzade barıştırır, haramzade karıştırır. 1699.
2845. Helva şirin, nefis kafir. 1736.
2846. Her ağacın gölgesi vardır. 1737.
2847. Her ağacın meyvesi / yemişi olmaz. 1738.
2848. Her ağaç kökünden çürür. 134.
2849. Her ağaç kökünden kurur. 134.
2850. Her ağaçtan düdük olmaz. 1739.
2851. Her ağaçtan kaşık olmaz. 1739.
2852. Her ağaçtan kaval olmaz. 1739.
2853. Her ağlamanın bir gülmesi vardır / olur. 1740.
2854. Her akıl bir olsaydı pazar kurulmazdı. 1838.
2855. Her alışın bir verişi, her yokuşun bir inişi vardır. 1765.
2856. Her arı bal yapmaz. 1741.
2857. Her başın bir derdi var, değirmencininki de su. 1742.
2858. Her bir azın bir de çoğu olur. 1743.
2859. Her cefanın bir safası, her safanın bir cefası. 1744.
2860. Her çiçek koklanmaz. 1745.
2861. Her çok, azdan olur. 1746.

2862. Her dağın dumanı kendine göredir. 1747.

2863. Her dağın kendine göre dumanı, her insanın kendine göre gamı gümanı olur. 1747.

2864. Her damardan kan alınmaz. 1748.

2865. Her deliğe elini sokma, ya yılan çıkar ya çıyan. 1749.

2866. Her delinin başına bayrak dikilse bedestende bez kalmaz. 1750.

2867. Her deliye bir uslu komuşlar. 1896.

2868. Her derdin bir dermanı vardır. 1175.

2869. Her dilden gelen elden gelmez. 1202.

2870. Her düdük istediğin gibi ötmez. 1751.

2871. Her dükkan kirasıyla. 1752.

2872. Her düşüş bir öğreniş. 1753.

2873. Her eğri ağaçtan yay olmaz. 1754.

2874. Her Firavun'un bir Musa'sı olur. 1755.

2875. Her gecenin bir gündüzü vardır. 1756.

2876. Her gecenin bir sabahı vardır. 1756.

2877. Her gidişin bir gelişi var. 1757.

2878. Her gönülde bir aslan yatar. 1758.

2879. Her gördüğünü dost sanıp gizli sırrını söyleme. 1759.

2880. Her gün baklava börek yense bıkılır. 1760.

2881. Her gün bir olmaz. 1643.

2882. Her gün çekmekten bir gün ölüp kurtulmak evladır. 1761.

2883. Her gün eşek ölmez ki bir akçeye dokuz köfte olsun. 1815.

2884. Her gün gezen kırda, bir gün uğrar kurda. 1074.

2885. Her gün tarhana aşı, bir gün bulgur aşı. 1762.

2886. Her gün tarhana aşı, bir gün pekmez aşı. 1762.

2887. Her güzelin bir huyu vardır. 1763.

2888. Her güzelin bir kusuru vardır. 1763.

2889. Her horoz kendi çöplüğünde / küllüğünde eşinir. 1764.

2890. Her horoz kendi çöplüğünde / küllüğünde öter. 1764.

2891. Her horoz zibilliğinde öter. 1764.

2892. Her inişin bir yokuşu vardır. 1765.

2893. Her inleyen ölmez. 1766.

2894. Her insan kendi çukurunu doldurur. 1767.

2895. Her işi oluru ile bitirmeli. 1768.

2896. Her işin başı sağlık. 1769.

2897. Her işin sonuna bak. 1975.
2898. Her işte bir hayır vardır. 1770.
2899. Her kadın evinin hem hanımı, hem halayığıdır. 1771.
2900. Her kafa her kafaya denk olmaz. 1772.
2901. Her kapının bir anahtarı vardır. 1773.
2902. Her kârın bir zararı vardır. 1774.
2903. Her kaşığın kısmeti bir olmaz. 1775.
2904. Her katık ekmeğe göre olmaz. 1776.
2905. Her kazılan yerden su çıkmaz. 1777.
2906. Her kemalin bir zevali vardır. 1818.
2907. Her kemalin bir zevali, her zevalin kemali. 1818.
2908. Her kemlik bir iyiliğin mükafatıdır. 2028.
2909. Her kime iyilik edersen, sakın ondan kendini. 2028.
2910. Her kimin bağı var, yüreğinde dağı var. 1072.
2911. Her kimin evladı varsa, başında büyük derdi var. 1479.
2912. Her kişi kendi ayıbını gözetir. 1778.
2913. Her kişi kendi çöreğine köz eşer. 1830.
2914. Her koyun kendi bacağından asılır. 1779.
2915. Her kuş kendi yuvasını beğenir. 1781.
2916. Her kuş uçar bir şey olmaz, bıldırcın uçar alvarda ederler. 1780.
2917. Her kuş vaktinde öter. 1801.
2918. Her kuş yuvasını beğenir. 1781.
2919. Her kuş yuvasını kendi yapar. 1782.
2920. Her kuşun eti yenmez. 1783.
2921. Her kuşun kanadına göre olur kuyruğu. 1784.
2922. Her kuşun kuyruğu kanadına göredir. 1784.
2923. Her kütükten çıra çıkmaz. 1739.
2924. Her makalin bir makamı var. 1785.
2925. Her Musa'nın bir Firavun'u vardır. 1755.
2926. Her nesnenin erkanı vardır, oduna gidenin urganı vardır. 1786.
2927. Her neşenin bir humarı vardır. 1787.
2928. Her rif'atın bir zilleti vardır. 1787.
2929. Her safanın bir cefası var. 1744.
2930. Her safanın bir cefası. 1742.
2931. Her sakaldan bir tel alsalar, köseye sakal olur. 1788.

2932. Her sakaldan bir tel çekseler, köseye sakal olur. 1788.
2933. Her sargı bir yaraya göre olmaz. 1789.
2934. Her sözü söyleme yerin kulağı var. 3113.
2935. Her su geçit vermez. 1790.
2936. Her suç / kabahat yüze vurulmaz. 1791.
2937. Her şey aslına çeker. 1793.
2938. Her şey bilen bir şey bilmez. 1792.
2939. Her şey damarına çeker. 1793.
2940. Her şey incelikten, insan kabalıktan kırılır. 1794.
2941. Her şey olur biter, kösenin sakalı bitmez. 1795.
2942. Her şey olur biter, kösenin sakalından başka. 1795.
2943. Her şey vaktiyle olur, horoz bile vaktinde öter. 1801.
2944. Her şey yerinde yakışır. 2317.
2945. Her şey zıddı ile münkeşif olur. 1796.
2946. Her şeye benzeyen bir şeye benzemez. 1797.
2947. Her şeye çare bulunur ölümden başka. 1300.
2948. Her şeyin azından çoğu bereket. 1746.
2949. Her şeyin bir sonu vardır. 1798.
2950. Her şeyin cehlinden ilmi yeğdir. 1799.
2951. Her şeyin çokluğu bir zarar getirir. 1030.
2952. Her şeyin ortası hayırlıdır / iyidir. 1800.
2953. Her şeyin vakti var, horoz bile vaktinde öter. 1801.
2954. Her şeyin yenisi, dostun eskisi. 1802.
2955. Her şeyin yokluğu yokluktur. 1803.
2956. Her taamın lezzeti tuzdan çıkar, tuz ekmek bilmeyen akıbet gözden çıkar. 2910.
2957. Her tak tak eden dülger olmaz. 1804.
2958. Her taş baş yarmaz. 1805.
2959. Her taşın altına elini sokma, ya yılan çıkar ya çıyan. 1749.
2960. Her tepeden bir gün doğar. 1806.
2961. Her uzun ağaç kavak değildir. 1807.
2962. Her uzun ağaç selvi değildir. 1807.
2963. Her vakit bir olmaz. 1641.
2964. Her vakit düşeş gelmez. 1808.
2965. Her vakit kedi kaymak yemez. 2571.
2966. Her vakti bir sanma. 1641.

2967. Her vaktin bir padişahı var. 1809.
2968. Her yerde okka dört yüz dirhem. 2493.
2969. Her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır. 1810.
2970. Her yiğidin gönlünde bir arslan yatar. 1758.
2971. Her yokuşun bir inişi vardır. 1765.
2972. Her yol bostan kenarından geçmez. 1811.
2973. Her yorulan için bir han yapmazlar. 1442.
2974. Her yumurtadan civciv çıkmaz. 1812.
2975. Her yumurtadan şahin çıkmaz. 1812.
2976. Her Yusuf güzel olmaz. 1813.
2977. Her yüze gülen dost olmaz 1814.
2978. Her yüze güleni dost sanma. 1814.
2979. Her zaman eşek ölmez, on köfte on paraya olmaz. 1815.
2980. Her zaman felek insana yâr olmaz. 1816.
2981. Her zaman gemicinin istediği rüzgar esmez. 1817.
2982. Her zaman kedi kıyma yemez. 2571.
2983. Her zaman keşiş kete yemez. 2571.
2984. Her zaman papaz pilav yemez. 2571.
2985. Her zaman papaz yağlı yemez. 2571.
2986. Her zararda bir hayır vardır. 1819.
2987. Her zevalin bir kemali, her kemalin bir zevali vardır. 1818.
2988. Her zevkin bir humarı vardır. 1787.
2989. Her ziyan bir öğüttür. 1819.
2990. Herkes aklını mezada vermiş, yine kendi aklını almış. 236.
2991. Herkes aklını mezada vermiş, yine kendi aklını beğenmiş. 236.
2992. Herkes aklını pazara çıkarmış, yine kendi aklını almış. 236.
2993. Herkes aklını pazara çıkarmış, yine kendi aklını beğenmiş. 236.
2994. Herkes aklını tellala vermiş, yine kendi aklını almış. 236.
2995. Herkes aklını tellala vermiş, yine kendi aklını beğenmiş. 236.
2996. Herkes atar ama vuramaz. 1820.
2997. Herkes başından korkar. 1821.
2998. Herkes bildiğini okur. 1822.
2999. Herkes bildiğini, değirmen döndüğünü. 1822.
3000. Herkes cennete girecek olsa, cehennem boş kalır. 1823.
3001. Herkes davul çalar ama çomağı makama uyduramaz. 1824.

3002. Herkes ektiğini biçer. 2466.
3003. Herkes ettiğinden utanır. 1825.
3004. Herkes ettiğine göre bulur. 1303.
3005. Herkes ettiğine göre bulur. 2654.
3006. Herkes ettiğini bulur. 1303.
3007. Herkes ettiğini bulur. 2654.
3008. Herkes evinde ağadır. 1764.
3009. Herkes evinde beydir. 1764.
3010. Herkes gübresini kendi tarlasına kor. 1826.
3011. Herkes içindekini bilir. 1827.
3012. Herkes kaşık yapar ama sapını ortaya getiremez. 1828.
3013. Herkes kendi aklını beğenir. 236.
3014. Herkes kendi ayıbını bilmez. 1829.
3015. Herkes kendi ayıbını görmez. 1829.
3016. Herkes kendi çıkarına bakar. 1830.
3017. Herkes kendi çukurunu doldurur. 1767.
3018. Herkes kendi gömüsüne kül eşer. 1830.
3019. Herkes kendi günahına göre yanar. 1831.
3020. Herkes kendi huyunu beğenir. 1835.
3021. Herkes kendi nefsini düşünür. 1830.
3022. Herkes kendi ölüsü için ağlar. 1832.
3023. Herkes kendine çeker. 1793.
3024. Herkes ne ederse kendine eder. 2241.
3025. Herkes sakız çiğner ama çıtlatamaz, Çingene kızı tadını çıkarır. 1833.
3026. Herkes sakız çiğner ama çıtlatamaz, Kürt kızı tadını çıkarır. 1833.
3027. Herkes sakız çiğner ama, Çingene kızı tadını çıkarır. 1833.
3028. Herkes sakız çiğner ama, Kürt kızı tadını çıkarır. 1833.
3029. Herkes sevdiğini öper, bayram da bahane. 1834.
3030. Herkes zibilliğinin horozu. 1764.
3031. Herkese kendi huyu hoş gelir. 1835.
3032. Herkese tükrüğü bal. 1836.
3033. Herkesi nasıl bilirsin? Kalbince. 1837.
3034. Herkesi nasıl bilirsin? Kendin gibi. 1837.
3035. Herkesin aklı bir olsa koyuna çoban bulunmaz. 1838.
3036. Herkesin bir derdi var, değirmencininki de su. 1742.

3037. Herkesin çektiği ameli belasıdır. 929.
3038. Herkesin çektiği ameli cezasıdır. 929.
3039. Herkesin çektiği kendi dili belasıdır. 929.
3040. Herkesin çektiği kendi dili cezasıdır. 929.
3041. Herkesin delisi evinde, derdi karnında. 1839.
3042. Herkesin gönlünde bir arslan yatar. 1758.
3043. Herkesin gönlünde bir sultan gezer. 1758.
3044. Herkesin yorulduğu yere han yapmazlar. 1442.
3045. Herkesle dost olma, bilmediğin ile yola çıkma. 1125.
3046. Hesabı pak olanın, yüzü ak olur. 1840.
3047. Hesabını bilmeyen kasap, ne satır bırakır, ne masat. 1842.
3048. Hesapsız giren zararlı çıkar. 1841.
3049. Hesapsız kasabın gerisine kaçar masadı. 1842.
3050. Hesapsız kasap, ya bıçak kırar ya masat. 1842.
3051. Hıdrellez yağmurunun damlası altın olur. 1843.
3052. Hıdrelleze kadar bir tutam, hıdrellezden sonra tutam tutam. 1844.
3053. Hırlı ol, hırsız ol, insafı elden bırakma. 1073.
3054. Hırsız / Uğru kalana yanar, ev sahibi gidene. 1848.
3055. Hırsız / Uğru kalana yanar; mal sahibi gidene. 1848.
3056. Hırsız evden olursa bulunması müşkül / zor olur. 1846.
3057. Hırsız evden olursa danayı bacadan aşırır. 1845.
3058. Hırsız evden olursa mandayı bacadan aşırır. 1845.
3059. Hırsız it korkak olur. 1847.
3060. Hırsız onaydı, fare onardı. 1673.
3061. Hırsıza baca olmaz. 1850.
3062. Hırsıza beyler de borçlu. 3229.
3063. Hırsıza ip, mücrime / suçluya zindan gerek. 1849.
3064. Hırsıza kapı olmaz. 1848.
3065. Hırsıza kilit olmaz. 1848.
3066. Hırsızın azgınlığı subaşının ihmalindendir. 1849.
3067. Hırsızın çoğalması subaşının başı altındadır. 1849.
3068. Hırsızlığı da öğren, başucunda dursun. 1849.
3069. Hırsızlık bir ekmekten, kahpelik bir öpmekten. 1850.
3070. Hısım akraba ile ye iç, alışveriş etme. 1247.
3071. Hısım hısımın ne öldüğünü ister, ne onduğunu. 2088.

3072. Hıyar akçesiyle alınan eşeğin ölümü sudan olur. 1854.
3073. Hıyarın önü, dutun sonu. 1855.
3074. Hızır eli öpeyim diyeceğine kendi elini öp. 1856.
3075. Hiç üzüm yok ki çöpü olmaya. 1857.
3076. Hiç yoktan köse iyidir. 2321.
3077. Hiç yoktan torlak iyidir. 2321.
3078. Hiçbir şey olmayan hiçbir şey kaybetmez. 1858.
3079. Hiçbir şeyi olmayan hiçbir şey kaybetmez. 1858.
3080. Hiçi hiçe versen yine hiç çıkar. 1859.
3081. Hiçten hasıl olan hiç. 1859.
3082. Hiçten yok yeğdir. 2321.
3083. Hiddetle kalkan nedametle oturur. 2525.
3084. Hile ile hurda, ne varsa pirde. 1860.
3085. Hile ile iş gören mihnet ile can verir. 1861.
3086. Hile ile onsaydı fare onardı. 1673.
3087. Hilekar dokuz ocak yıkılmayınca, bir ocak yapamaz. 1862.
3088. Hilekar onmaz, kuyruğu ele girer. 1863.
3089. Hilekardan yumurta alan, içinde sarısını bulamaz. 1864.
3090. Hilekarın gözü yaşlı olur. 1865.
3091. Hilekarın mumu yatsıya kadar yanar. 3028.
3092. Hileli pazar, mideyi bozar. 2939.
3093. Hileye arslan mağlup olur. 265.
3094. Himmete dağlar dayanmaz. 1866.
3095. Himmete endaze olmaz. 1867.
3096. Himmeti âli olanın kıymeti efzun olur. 2991.
3097. Hizmet et benim için hizmet edeyim senin için. 2539.
3098. Hizmet etmesini öğrenmeyen efendilik edemez. 1868.
3099. Hizmetçi kırarsa suç, hanım kırarsa kaza. 1695.
3100. Hoca bile okurken yanılır. 1869.
3101. Hoca okurken yanılır. 1869.
3102. Hocanın dediğini yap, yaptığını yapma. 1870.
3103. Hocanın okuduğunu dinle, gittiği yola gitme. 1870.
3104. Hocanın söylediğini dinle, yaptığını yapma. 1870.
3105. Horoz bile vakitsiz ötmez. 1801.
3106. Horoz ne kadar öterse ötsün, civciv tavuğun dıkdıkına bakar. 1871.

3107. Horoz ölür, gözü çöplükte kalır. 1872.
3108. Horozu çok olan köyün sabahı geç olur. 1873.
3109. Horozu çok olan köyün sabahı tez olur. 1874.
3110. Hoyrattan savaş kopar. 1875.
3111. Huy canın altındadır. 1876.
3112. Huylu huyundan vazgeçmez. 1877.
3113. Huyunu bilmediğin davarın ardına düşme. 1878.
3114. Huyunu bilmediğin hayvanın ardına düşme. 1878.
3115. Hüner erbabı pabuçlukta kalmaz. 1879.
3116. Hüner sahibini aziz eder. 1880.
3117. Hüner sahibini belli. 1880.
3118. Hünersiz adam meyvesiz ağaca benzer. 1881.
3119. Ihlamurdan odun, beslemeden kadın olmaz 1684.
3120. Ihlamurdan odun, çingeneden kadın olmaz 1684.
3121. Irak yerin davulu koygun öter. 1099.
3122. Irak yerin haberini kervan getirir. 1882.
3123. Irz insanın kanı pahasıdır. 1883.
3124. Isıdan / Sıcaktan korkan soğuk suyu üfürür içer. 2771.
3125. Isıracak it dişini / diş göstermez. 1884.
3126. Isıracak köpek dişini göstermez. 1719.
3127. Isıracak köpek havlamaz. 1719.
3128. Isıramadığın bileği öp, başına koy. 927.
3129. Isıramadığın eli öp, başına koy. 927.
3130. Isırgan ile taharet olmaz. 1885.
3131. Isırgan, ısırgan dibinde biter. 1886.
3132. Isırgan, ocağında biter. 1886.
3133. Islanmışın yağmurdan korkusu / pervası olmaz. 1887.
3134. Ismarlama dua satın alınmaz. 1888.
3135. Ismarlama dua, kabul olunmaz. 1888.
3136. Ismarlama hac, hac olmaz. 1888.
3137. Ismarlama hac, kabul olunmaz. 1888.
3138. Issız eve it buyruk. 2629.
3139. Işığını akşamdan önce yakan sabahına çırasına yağ bulamaz. 1643.
3140. İbadet de gizli / mahfi kabahat de. 1889.
3141. İbadet de kabahat de kul içindir. 1890.

3142. İbadette riya, kabahatte haya olmaz. 1891.
3143. İç güveysi iç ağrısı. 1892.
3144. İftar kebabıyla, herkes erbabıyla. 1893.
3145. İğneyi kendine çuvaldızı başkasına batır. 2560.
3146. İhmalin devlete zararı var. 1894.
3147. İhtiyar genç alırsa el alır. 2749.
3148. İhtiyarın düşkünü hasa giyer kış günü. 3238.
3149. İhtiyarlıkta fakirlik zordur. 1560.
3150. İki arslan bir posta sığmaz. 1895.
3151. İki cambaz bir ipte oynamaz. 1896.
3152. İki çıplak bir hamamda yakışır. 1897.
3153. İki deliye bir uslu gerek. 1898.
3154. İki deliye bir uslu koymuşlar. 1898.
3155. İki dinle bir söyle. 1889.
3156. İki eğriden bir doğru çıkmaz. 1900.
3157. İki el bir baş içindir. 1901.
3158. İki elin vergisi, gönül sevgisi. 1348.
3159. İki emini bir yemin aralar. 1902.
3160. İki göç bir bozgun yerini tutar. 2948.
3161. İki gönül bir olunca / olursa samanlık seyran olur. 1903.
3162. İki göz bir baş içindir. 1901.
3163. İki kaptan bir gemiyi batırır. 830.
3164. İki kardeş savaşmış ebleh buna inanmış. 1904.
3165. İki karılı bitten iki analı sütten ölür. 1905.
3166. İki kıbleye tapanda din olmaz. 1906.
3167. İki kılıç bir kına girmez. 1907.
3168. İki kılıç bir kına sığmaz. 1907.
3169. İki kişi dinden çıkarsa bir kişi candan olur. 1908.
3170. İki kişi dinden olursa bir kişi candan olur. 1908.
3171. İki kişi konuşurken / lakırdı ederken üçüncüsü sen olma. 1909.
3172. İki köpek bir kemiği paylaşamaz. 1910.
3173. İki padişah bir tahtta oturmaz. 862.
3174. İki pilav arasında bir su gerek. 1911.
3175. İki reis bir gemiyi batırır. 830.
3176. İki su bir ekmek yerini tutar. 1912.

3177. İki şahin bir yerde yuva yapmaz. [redacted]
3178. İki tavşan birden avlanmaz. 1914.
3179. İki tavşanı birden kovalayan, hiçbirini tutamaz. 1914.
3180. İki testi çarpışınca biri kırılırsa biri de çatlar. 1915.
3181. İki testi tokuşunca biri elbet kırılır. 1916.
3182. İki tımar bir yem yerine geçer. 1917.
3183. İki tımar bir yem yerini tutar. 1917.
3184. İlim dost kazandırır, mal düşman. 1918.
3185. İlim, sahibine dost; mal, sahibine düşman kazandırır. 1918.
3186. İlk atılan taş uzak düşer. 1919.
3187. İlk avrat çarık, sonraki sarık. 1920.
3188. İlk vuran okçu, son vuran bokçu. 1921.
3189. İlk vuran okçudur. 1921.
3190. İllet ile direnen mihnet ile can verir. 1922.
3191. İllet ile dirilikten ölüm yeğdir. 1923.
3192. İmam bile okurken yanılır. 1869.
3193. İmam evinden aş, ölü gözünden yaş çıkmaz. 1924.
3194. İmam okurken yanılır. 1869.
3195. İmam osurursa cemaat sıçar. 1925.
3196. İmama hak değsin de kim ölürse ölsün. 1926.
3197. İmamı imam yapan cübbesi değildir. 1927.
3198. İmanla paranın kimde olduğunu kimse bilmez. 2573.
3199. İmece günü bulutlu, görmeyene ne mutlu. 1928.
3200. İnce kız donanınca yoğun kız ele varmış. 1929.
3201. İncir babadan, zeytin dededen. 644.
3202. İneğin sarısı toprağın karası. 1930.
3203. İnek ağzından sağılır. 1931.
3204. İnek gibi süt vermeyen, öküz gibi kutan sürer. 1932.
3205. İniş yokuşun yamacıdır. 1933.
3206. İnkar mahkemenin kilidi. 1934.
3207. İnsan / Adam eti ağırdır. 1942.
3208. İnsan / Adam yükü ağırdır. 1942.
3209. İnsan ayaktan at tırnaktan kapar. 1935.
3210. İnsan azmayınca belasını bulmaz. 2331.
3211. İnsan beşer, kuldur bazen şaşar. 1936.

3212. İnsan beşer, kuldur şaşar. 1936.
3213. İnsan bilmediğini ayağının altına alsa başı göğe erer. 1937.
3214. İnsan bir kere ölür. 1938.
3215. İnsan çeşit çeşit, yer damar damar. 1939.
3216. İnsan doğduğu yerde değil, doyduğu yerde. 1940.
3217. İnsan eşek olunca, semer vuran çok olur. 1941.
3218. İnsan göre göre hayvan süre süre alışır. 1943.
3219. İnsan iki kere ölmez. 1938.
3220. İnsan ikrarından, hayvan yularından tutulur. 1951.
3221. İnsan ikrarından, öküz boynuzundan tutulur. 1951.
3222. İnsan insanın / Adam adamın şeytanıdır. 1944.
3223. İnsan insanın aynasıdır. 1331.
3224. İnsan insanın Rahmanı, insan insanın şeytanı. 93.
3225. İnsan insanla hayvan hayvanla. 1945.
3226. İnsan kendini beğenmese çatlar ölür. 1946.
3227. İnsan kıymetini insan bilir. 1947.
3228. İnsan kocar, gönül kocamaz. 1395.
3229. İnsan konuşa konuşa / söyleşe söyleşe hayvan koklaşa koklaşa. 1948.
3230. İnsan kulaktan at tırnaktan kapar. 1935.
3231. İnsan olmayan insan kadri / kıymeti bilmez. 1947.
3232. İnsan öleceğini bilse mezarını kendi kazar. 1950.
3233. İnsan sözünden, hayvan yularından tutulur. 1951.
3234. İnsan sözünden, öküz boynuzundan tutulur. 1951.
3235. İnsan yediğiyle değil sindirdiğiyle yaşar. 1952.
3236. İnsan yedisinde ne ise yetmişinde de odur. 1953.
3237. İnsan, malı bir dost için kazanır, bir de düşman. 1949.
3238. İnsana döven yarar, deveye diken. 1954.
3239. İnsanı gam duvarı nem yıkar. 1262.
3240. İnsanın / Adamın adı çıkacağına canı çıksın. 1955.
3241. İnsanın / Adamın adı çıkmaktansa canı çıkması hayırlıdır. 1955.
3242. İnsanın / Adamın adı çıkmaktansa canı çıkması yeğdir. 1955.
3243. İnsanın / Adamın alacası içinde hayvanın alacası dışındadır. 1956.
3244. İnsanın aklı acıyan yerindedir. 1957.
3245. İnsanın canı acıyan yerindedir. 1957.
3246. İnsanın eti yenmez derisi giyilmez; tatlı dilinden başka nesi var? 1958.

3247. İnsanın kötüsü olmaz, meğer ki parası olmaya. 111.
3248. İnsanın soyu bir, huyu bindir. 1959.
3249. İnsanın söz anlamazı, atın gem almazı. 1960.
3250. İnsanın vatanı doğduğu yer değil doyduğu yerdir. 1940.
3251. İnsanın yere bakanından, hayvanın göğe bakanından kork. 2761.
3252. İnsanoğlu çiğ süt emmiş. 1961.
3253. İnsanoğluna iyilik yaramaz. 114.
3254. İp ince yerinden / inceldiği yerden kopar. 1962.
3255. İp kırıldığı yerden bağlanır. 1963.
3256. İp kırıldığı yerden ulanır. 1963.
3257. İp koptuğu yerden bağlanır. 1963.
3258. İp koptuğu yerden ulanır. 1963.
3259. İplik pazarında Fatmacığa kim? 1263.
3260. İs karası çıkar, yüz karası çıkmaz. 1964.
3261. İsin yanına varan is, misin yanına varan mis kokar. 1965.
3262. İslâm'ın şartı beş, altıncısı haddini bilmek. 1966.
3263. İslâm'ın şartı beş, altıncısı insaf demişler. 1966.
3264. İstediğini söyleyen, istemediğini işitir. 1967.
3265. İstemem diyenden korkmalı. 866.
3266. İstenmeyen aş, ya karın ağrıtır ya baş. 1602.
3267. İsteyenin bir yüzü kara, vermeyenin iki yüzü. 1968.
3268. İş amana binince kavga uzamaz. 1969.
3269. İş anlatılıncaya kadar baş elden gider. 1970.
3270. İş bilen, aş bilen, eşini bilen fakir olmaz. 479.
3271. İş bilenin, kılıç kuşananın 490.
3272. İş bilenin, köprü geçenindir. 490.
3273. İş insanın aynasıdır. 1971.
3274. İş insanın kalayı. 1972.
3275. İş işin aynasıdır. 1973.
3276. İşçi kırk yılda, tüccar kırk günde. 1974.
3277. İşin iyisi altı ayda çıkar. 2867.
3278. İşin sonuna bakmalı. 1975.
3279. İşin yoksa şahit ol, borcun yoksa kefil ol. 1976.
3280. İşin yoksa şahit ol, paran çoksa kefil ol. 1977.
3281. İşine hor bakan boynuna torba takar. 1977.

3282. İşini bilmeyen kasap, ne bıçak kor ne masat 1842.
3283. İşini kış tut da yaz çıkarsa bahtına. 1978.
3284. İşkilli büzük dingilder. 1979.
3285. İşkilli pazar, mideyi bozar. 2939.
3286. İşleyen anahtar ışıldar. 1980.
3287. İşleyen demir ışıldar. 1980.
3288. İşleyen demir pas tutmaz / paslanmaz. 1980.
3289. İşleyen eşeğin boynu boncuklu olur. 1981.
3290. İşret insanın mihengidir. 1982.
3291. İştah dişin altındadır. 1983.
3292. İştah dişin dibindedir. 1983.
3293. İşten artmaz, dişten artar, dişten de artmaz dişiden artar. 1984.
3294. İşten artmaz, dişten artar. 1984.
3295. İt ağzını kemik tutar. 1985.
3296. İt değmekle deniz pis olmaz. 1987.
3297. İt ekmekten kaçmaz. 1988.
3298. İt işemekle deniz pis olmaz. 1987.
3299. İt iti ısırmaz. 1989.
3300. İt iti suvatta bulur. 1675.
3301. İt iti yemiş kuyruğuna gelince "Bizim it"demiş. 1990.
3302. İt itin ayağına basmaz. 1991.
3303. İt itin kuyruğuna basmaz. 1991.
3304. İt itin kuyruğunu bırakmaz. 1992.
3305. İt kağnı gölgesinde yürür de kendi gölgesi sanırmış. 1993.
3306. İt kışı geçirir ama gel de derisine sor. 1994.
3307. İt kursağı yağ götürmez. 1995.
3308. İt sahibini tanır. 501.
3309. İt sürü akça kazan. 1996.
3310. İt sürü para kazan. 1996.
3311. İt ulur, birbirini bulur. 1997.
3312. İt ürümekle deniz pis olmaz. 1987.
3313. İt ürür, kervan yürür. 1998.
3314. İt yal yediği kapıyı bekler. 1999.
3315. İt, boku acından yer. 1986.
3316. İte / Köpeğe dalanmaktan çalıyı dolanmak iyidir. 2008.

3317. İte / Köpeği dalanmaktan çalıyı dolanmak yeğdir. 2008.
3318. İte hoşt demezler sahibinin hatırı var diye. 2000.
3319. İte vurmazlar sahibinin hatırı var diye. 2000.
3320. İti / Köpeği öldürene sürütürler. 2002.
3321. İti ite salarlar. 2001.
3322. İtin / Köpeğin ahmağı baklavadan pay umar. 2003.
3323. İtin / Köpeğin akılsızı kurban bayramında sılaya gider. 2214.
3324. İtin / Köpeğin duası kabul / makbul olsa gökten kemik yağar. 2005.
3325. İtin / Köpeğin duası kabul / makbul olsaydı gökten kemik yağardı. 2005.
3326. İtin / Köpeğin kısmetsizi kurban bayramında sılaya gider. 2214.
3327. İtin aksayışı gelecek kervana uyar. 1573.
3328. İtin artığını arslan yemez. 2291.
3329. İtin çakşırı olmaz. 2004.
3330. İtin gönlüne kalsa günde bir leş yer. 2006.
3331. İtin ıssı var ise, tavşanın dahi Tanrısı vardır. 2007.
3332. İtin kuyruğu kalıba konmakla doğrulmaz. 2008.
3333. İtin kuyruğunu kalıba koysan yolda gene eğritir. 2008.
3334. İtin ölümü gelirse cami duvarına işer. 1301.
3335. İtin yatağında ekmek ufağı bulunur mu? 2009.
3336. İtle / Köpekle dalaşmaktan çalıyı dolaşmak yeğdir. 2010.
3337. İtle yatan bitle kalkar. 2011.
3338. İven kız ere varmaz, varsa da baht bulmaz. 2012.
3339. İven sinek süte düşer. 2013.
3340. İyi adam eşeğinden iyi karı döşeğinden belli olur. 2014.
3341. İyi adamın karısı, kurna başında belli olur. 2015.
3342. İyi dost kara günde belli olur. 1248.
3343. İyi eden iyi bulur, kötü eden kötü bulur. 2031.
3344. İyi evlat babayı vezir, kötü evlat rezil eder. 2016.
3345. İyi gitmezse kişinin işi, muhallebi yerken kırılır dişi. 2871.
3346. İyi ile konuşan çuvalına un doldurur. 2017.
3347. İyi ipek kendini kırdırmaz, iyi kadın kendini dövdürmez. 2018.
3348. İyi iş altı ayda çıkar. 2865.
3349. İyi kadının kocası cübbesinden bellidir. 2019.
3350. İyi kötü geçit başında belli olur. 200.
3351. İyi nasihat verilir, iyi ad verilmez. 2020.

3282. İşini bilmeyen kasap, ne bıçak kor ne masat 1842.
3283. İşini kış tut da yaz çıkarsa bahtına. 1978.
3284. İşkilli büzük dingilder. 1979.
3285. İşkilli pazar, mideyi bozar. 2939.
3286. İşleyen anahtar ışıldar. 1980.
3287. İşleyen demir ışıldar. 1980.
3288. İşleyen demir pas tutmaz / paslanmaz. 1980.
3289. İşleyen eşeğin boynu boncuklu olur. 1981.
3290. İşret insanın mihengidir. 1982.
3291. İştah dişin altındadır. 1983.
3292. İştah dişin dibindedir. 1983.
3293. İşten artmaz, dişten artar, dişten de artmaz dişiden artar. 1984.
3294. İşten artmaz, dişten artar. 1984.
3295. İt ağzını kemik tutar. 1985.
3296. İt değmekle deniz pis olmaz. 1987.
3297. İt ekmekten kaçmaz. 1988.
3298. İt işemekle deniz pis olmaz. 1987.
3299. İt iti ısırmaz. 1989.
3300. İt iti suvatta bulur. 1675.
3301. İt iti yemiş kuyruğuna gelince "Bizim it"demiş. 1990.
3302. İt itin ayağına basmaz. 1991.
3303. İt itin kuyruğuna basmaz. 1991.
3304. İt itin kuyruğunu bırakmaz. 1992.
3305. İt kağnı gölgesinde yürür de kendi gölgesi sanırmış. 1993.
3306. İt kışı geçirir ama gel de derisine sor. 1994.
3307. İt kursağı yağ götürmez. 1995.
3308. İt sahibini tanır. 501.
3309. İt sürü akça kazan. 1996.
3310. İt sürü para kazan. 1996.
3311. İt ulur, birbirini bulur. 1997.
3312. İt ürümekle deniz pis olmaz. 1987.
3313. İt ürür, kervan yürür. 1998.
3314. İt yal yediği kapıyı bekler. 1999.
3315. İt, boku acından yer. 1986.
3316. İte / Köpeğe dalanmaktan çalıyı dolanmak iyidir. 2008.

3317. İte / Köpeği dalanmaktan çalıyı dolanmak yeğdir. 2008.
3318. İte hoşt demezler sahibinin hatırı var diye. 2000.
3319. İte vurmazlar sahibinin hatırı var diye. 2000.
3320. İti / Köpeği öldürene sürütürler. 2002.
3321. İti ite salarlar. 2001.
3322. İtin / Köpeğin ahmağı baklavadan pay umar. 2003.
3323. İtin / Köpeğin akılsızı kurban bayramında sılaya gider. 2214.
3324. İtin / Köpeğin duası kabul / makbul olsa gökten kemik yağar. 2005.
3325. İtin / Köpeğin duası kabul / makbul olsaydı gökten kemik yağardı. 2005.
3326. İtin / Köpeğin kısmetsizi kurban bayramında sılaya gider. 2214.
3327. İtin aksayışı gelecek kervana uyar. 1573.
3328. İtin artığını arslan yemez. 2291.
3329. İtin çakşırı olmaz. 2004.
3330. İtin gönlüne kalsa günde bir leş yer. 2006.
3331. İtin ısısı var ise, tavşanın dahi Tanrısı vardır. 2007.
3332. İtin kuyruğu kalıba konmakla doğrulmaz. 2008.
3333. İtin kuyruğunu kalıba koysan yolda gene eğritir. 2008.
3334. İtin ölümü gelirse cami duvarına işer. 1301.
3335. İtin yatağında ekmek ufağı bulunur mu? 2009.
3336. İtle / Köpekle dalaşmaktan çalıyı dolaşmak yeğdir. 2010.
3337. İtle yatan bitle kalkar. 2011.
3338. İven kız ere varmaz, varsa da baht bulmaz. 2012.
3339. İven sinek süte düşer. 2013.
3340. İyi adam eşeğinden iyi karı döşeğinden belli olur. 2014.
3341. İyi adamın karısı, kurna başında belli olur. 2015.
3342. İyi dost kara günde belli olur. 1248.
3343. İyi eden iyi bulur, kötü eden kötü bulur. 2031.
3344. İyi evlat babayı vezir, kötü evlat rezil eder. 2016.
3345. İyi gitmezse kişinin işi, muhallebi yerken kırılır dişi. 2871.
3346. İyi ile konuşan çuvalına un doldurur. 2017.
3347. İyi ipek kendini kırdırmaz, iyi kadın kendini dövdürmez. 2018.
3348. İyi iş altı ayda çıkar. 2865.
3349. İyi kadının kocası cübbesinden bellidir. 2019.
3350. İyi kötü geçit başında belli olur. 200.
3351. İyi nasihat verilir, iyi ad verilmez. 2020.

3352. İyi olacak hastanın hekim ayağına gelir. 2021.
3353. İyi olursa Allah'tan kötü olursa kuldandır. 2022.
3354. İyi öküz dengine düşmez. 2023.
3355. İyi söz demir kapıyı açar. 2024.
3356. İyi türkü kırk gün söylenir. 2025.
3357. İyiliğe "nereye gidiyorsun"demişler, "kötülüğe"demiş. 2029.
3358. İyiliğe iyilik her kişinin kârı, kötülüğe iyilik er kişinin kârı. 2026.
3359. İyiliğe iyilik olsaydı, koca öküze bıçak olmazdı. 2027.
3360. İyiliğe kemlik alemde olagelmiş olagider. 2028.
3361. İyilik bilmeyen adam adam sayılmaz. 2030.
3362. İyilik dile komşuna, iyilik gelsin başına. 1723.
3363. İyilik eden iyilik bulur. 2031.
3364. İyilik eden kemlik bulmaz. 2031.
3365. İyilik et / yap denize at, balık bilmezse Halik bilir. 2032.
3366. İyilik et iyilik bul. 2032.
3367. İyilik et kele, övünsün ele. 2034.
3368. İyilik et komşuna, iyilik gelsin başına. 1723.
3369. İyilik iki baştan olur. 2035.
3370. Kaba ağaç dal ile gürler. 139.
3371. Kabahat de mahfi, ibadet de. 1889.
3372. Kabahat ipliği eğirende değil, iğ ile çıkrıkta. 2036.
3373. Kabahat ölende mi, öldürende mi? 2751.
3374. Kabahat samur kürk olsa kimse sırtına almaz. 2753.
3375. Kabı ayrı olanın tadı ayrı olur. 2037.
3376. Kabiliyetli çırak ustadan usta olur. 2038.
3377. Kabiliyetli çırak ustayı geçer. 2038.
3378. Kaçan balık büyük olur. 2039.
3379. Kaçan tavşan büyük olur. 2039.
3380. Kaçan tavşan iri olur. 2039.
3381. Kaçanı kovmazlar / kovalamazlar yıkılanı vurmazlar. 2040.
3382. Kaçanın anası ağlamamış. 2041.
3383. Kaçanın ardından gidilmez. 2042.
3384. Kader olmayınca kadir bilinmez. 2043.
3385. Kader olmayınca takdir bilinmez. 2043.
3386. Kaderde varsa görülür. 2044.

3387. Kadı anlatışa göre fetva verir. 2045.
3388. Kadı ekmeğini karınca yemez. 2046.
3389. Kadın eli kaşık sapında kararır. 2047.
3390. Kadın erkeğin şeytanıdır. 1406.
3391. Kadın kocasını isterse vezir, isterse rezil eder. 2048.
3392. Kadın kocasının çarığı, anasının sarığıdır. 2049.
3393. Kadın var arpa ununu aş eder; kadın var buğday ununu keş eder. 579.
3394. Kadının biri âlâ, ikisi beladır. 2050.
3395. Kadının biri âlâ, ziyadesi beladır. 2050.
3396. Kadının fendi erkeği yendi. 2051.
3397. Kadının kırk çırası var, bir sönse biri yanar. 2052.
3398. Kadının sofusu şeytanın maskarası. 945.
3399. Kadının şamdanı altın olsa mumu dikecek erkektir. 2053.
3400. Kadıya yalnız giren, sakalını sıvayıp çıkar. 2054.
3401. Kadıyla mı iyisin, kapıyla mı?.- Kapıyla. 2055.
3402. Kağnı devrilince yol gösteren çok olur. 401.
3403. Kahpenin sonu ebelik, külhaninin sonu dedelik. 992.
3404. Kahpeye "Kahpe!"deme, donunu sana giydirir. 2056.
3405. Kahvenin yüzü kara ama yüz ağartır. 2057.
3406. Kalabalıkla görülen iş alacalı olur. 2058.
3407. Kalaylı bakır küflenmez. 2059.
3408. Kaldın mı oğul eline, müdara eyle geline. 2060.
3409. Kaldırma halıyı, söyletme deliyi. 79.
3410. Kalendere "kış geliyor"demişler, "titremeye hazırım"diye cevap vermiş. 10.
3411. Kalın / Yoğun incelene kadar ince üzülür. 2061.
3412. Kalıp kıyafetle adam adam olmaz. 2062.
3413. Kalkacağın yere oturma. 2063.
3414. Kalleş ile çıkma yola, başına getirir bela. 1125.
3415. Kalp akçe sahibinindir. 2174.
3416. Kalp kalbe karşıdır. 2064.
3417. Kalp kazanır, kaltaban faydalanır. 2065.
3418. Kalp kazanır, kaltaban gönenir. 2065.
3419. Kalpten kalbe yol vardır. 1598.
3420. Kan kusana altın leğenin ne faydası var. 351.
3421. Kanaat gibi devlet olmaz. 2066.

3422. Kanatsız kuş uçmaz. 2067.

3423. Kancık bulanmayınca erkek dolanmaz. 1218.

3424. Kancık ile çıkma yola, başına getirir bela. 1125.

3425. Kancık köpek kuyruk sallamadan erkek köpek sallamaz. 1218.

3426. Kancık yalanmadan erkek dolanmaz. 1218.

3427. Kancıktır adamı adam eden! Kancıktır adamın yüzünü güldüren, eğdiren!.. 2048.

3428. Kanda çokluk, orda bokluk. 2473.

3429. Kanı kanla yumazlar, kanı su ile yurlar. 2068.

3430. Kanlı gömlek gizlenmez. 263.

3431. Kapı arkası bile gurbettir. 2069.

3432. Kapını iyi kapa, komşunu hırsız etme. 1443.

3433. Kapısını büyük açan, misafire katlanır. 2070.

3434. Kapısını dövmeyen ocağını boş bulur. 2071.

3435. Kapıya varsan efendi uyur, elde armağan olsa vay efendi buyur. 1363.

3436. Kaplumbağa kabı ile herkes erbabı ile. 1893.

3437. Kaplumbağa kabuğunda "ne büyük sarayım vardır"demiş. 2072.

3438. Kaplumbağa yumurtasını 2072.

3439. Kaptanın iyisi fırtınada dostun iyisi fukaralıkta belli olurmuş 1248.

3440. Kâr eden, ar etmez. 396.

3441. Kar ekinin yorganıdır. 2073.

3442. Kar erir bok ayaza çıkar. 2074.

3443. Kar kuytuda, para pintide eğleşir. 2075.

3444. Kar ne kadar çok yağsa yaza kalmaz. 2076.

3445. Kar susuzluk kandırmaz / gidermez. 2077.

3446. Kar yağdığı gün tozar. 3053.

3447. Kar yılı var yılı. 2078.

3448. Kâr zarar hesap başında belli olur. 1498.

3449. Kâr, zararın kardeşidir. 2079.

3450. Kâr, zararın ortağıdır. 2079.

3451. Kara / Kötü haber tez duyulur. 2083.

3452. Kâra ar olmaz. 396.

3453. Kara çul altında koç yiğit yatar. 1.

3454. Kara dut yaprak döktü kış, kara dut yaprak açtı yaz. 1261.

3455. Kara gün kararıp durmaz. 2081.

3456. Kara gün kararıp kalmaz, koç yiğit bunalıp ölmez. 2081.

3457. Kara gün kararıp kalmaz. 2081.

3458. Kara haber kara yayılır. 2082.

3459. Kara haber tez yayılır. 2082.

3460. Kara yanına varma, kara bulaşır. 2083.

3461. Kara yaslanma kar erir, ere yaslanma er ölür. 124.

3462. Kara, gözde olsun, yüzde olmasın. 2080.

3463. Karakışta karlar, martta yağmaz, nisanda durmazsa değme çiftçinin keyfine. 2084.

3464. Karaya al bağla, karşısına geç ağla. 1425.

3465. Karaya sabun, deliye öğüt neylesin. 2085.

3466. Kardeş kardeşi atmış yar başında tutmuş. 2086.

3467. Kardeş kardeşi bıçaklamış, dönmüş yine kucaklamış. 2087.

3468. Kardeş kardeşin ne öldüğünü ister, ne onduğunu. 2088.

3469. Kardeşim ağa, avradı hatın, almaz beni kulluğa satın. 2089.

3470. Kardeşim olsun kanlım olsun. 2090.

3471. Kardeşin büyüğü baba / peder, küçüğü evlat yerine geçer. 2091.

3472. Kardeşten karın yakın, kulaktan burun yakın. 2092.

3473. Kardeşten karın yakın. 2092.

3474. Karga demiş ki: "Çocuklarım olalı burnumu göme göme bok yiyemedim." 2093.

3475. Karga ile gezen boka konar. 2094.

3476. Karga karganın gözünü oymaz. 1989.

3477. Karga kekliği taklit edeyim derken kendi yürüyüşünü şaşırmış. 2095.

3478. Karga mandayı babası hayrına bitlemez. 2096.

3479. Karga mandayı tevekkeli bitlemez. 2096.

3480. Karga öküzün başını kendi çıkarı için bitler. 2096.

3481. Karga şakırdamış bülbülüm sanmış. 2097.

3482. Karga tuti, şap şeker olmaz. 2098.

3483. Karga yavrusuna bakmış, "Ah benim ak topuklu evladım"demiş. 2099.

3484. Karga yavrusuna bakmış, "Benim ak pak evladım"demiş. 2099.

3485. Karı koca bir sözle yakın bir sözle uzaktır. 2100.

3486. Karı koca ipek, ara yere giren köpek. 2101.

3487. Karınca kanatlanınca serçe oldum sanır. 2102.

3488. Karınca zevali gelince kanatlanır. 2103.

3489. Karıncadan ibret al, yazdan kışı karşılar. 2104.

3490. Karıncanın kanatlanması zevaline işarettir. 2103.

3491.	Karıncaya bile merdane bak	1708.
3492.	Karışma el işine, akşam evine sabah işine.	2105.
3493.	Karnı tok it gölgede yatar.	2106.
3494.	Karnının doymayacağı yerde açlığını belli etme.	2107.
3495.	Karpuz kabuğunu görmeden denize girme.	2108.
3496.	Karpuz kabuğuyla beslenen eşeğin ölümü sudan olur.	2109.
3497.	Karpuz kabuğuyla büyüyen eşeğin ölümü sudan olur.	2109.
3498.	Karpuz kesmekle hararet sönmez.	2110.
3499.	Karpuz kesmekle yürek soğumaz.	2110.
3500.	Karpuz kökeninde / kökünde büyür.	2111.
3501.	Kart ağacın bükülmesi güç olur.	140.
3502.	Kart gavur imana gelmez.	2112.
3503.	Kart gavur Müslüman olmaz.	2112.
3504.	Kartala bir ok değmiş, yine kendi yeleğinden.	2113.
3505.	Kartalın beğenmediğini kargalar kapışır.	2114.
3506.	Kartalın yavrusu kartal olur.	2115.
3507.	Kasap ekmeği yavan yer.	2116.
3508.	Kasap isterse keçinin boynuzundan yağ çıkarır.	1018.
3509.	Kasap, yağı bol olunca gerisini yağlar.	13.
3510.	Kasavetsiz ağız anahtarsız açılır.	2117.
3511.	Kasım yüz elli, yaz belli.	2118.
3512.	Kasım yüz, gerisi düz.	2118.
3513.	Kasımdan on gün evvel ek, on gün sonra ekme.	2119.
3514.	Kaş çatmakla çatık kaşlı olunmaz.	2120.
3515.	Kaş ile göz, dahası söz.	2121.
3516.	Kaş ile göz, gayrısı söz.	2121.
3517.	Kaş ile göz, gerisi söz.	2121.
3518.	Kaş ile göz, kalanı / artanı söz.	2121.
3519.	Kaşığı herkes yapar ama sapını ortaya getiremez.	1828.
3520.	Katıra "Baban kim ?" demişler," Dayım at" demiş.	2122.
3521.	Katıra cilve yap demişler, art ayağıyla kulağını kaşımış.	1429.
3522.	Katıra cilve yap demişler, çifte / tekme atmış.	1429.
3523.	Katibin kalbi başka, kalemi başkadır.	2123.
3524.	Katip yazar, rençber kazar.	297.
3525.	Katrandan olmaz şeker, olsa da cinsine çeker.	2124.

3526.	Katranı kaynatırsan olur mu şeker, cinsine tükürdüğümün cinsine çeker.	2124.
3527.	Kavak ağacından odun, halayıktan kadın.	1684.
3528.	Kavak uzaya uzaya göğe yetmez.	137.
3529.	Kavak yaprağını tepeden dökerse kış çok olur.	2125.
3530.	Kavga sen ben demekle çıkar.	2662.
3531.	Kavgada kılıç ödünç verilmez.	2126.
3532.	Kavgada yumruk sayılmaz.	2127.
3533.	Kavganın iyisi boğaz kavgasıdır.	2128.
3534.	Kavuk ayağa mest başa giyilmez.	2129.
3535.	Kavun kökeninde / kökünde büyür.	2111.
3536.	Kavurga karın doyurmaz.	2130.
3537.	Kaya uçmazsa dere dolmaz.	863.
3538.	Kayış bilir kutan ne çeker.	2131.
3539.	Kaymağı seven mandayı cebinde taşır.	2132.
3540.	Kaymağı seven mandayı yanında taşır.	2132.
3541.	Kaynana öcü, oğlu cici.	2133.
3542.	Kaynana pamuk ipliği olup raftan düşse gelinin başını yarar .	2134.
3543.	Kaynayan kazan kapak tutmaz.	2135.
3544.	Kaz kazla, daz dazla, kel tavuk kel horozla.	728.
3545.	Kaz kazla, daz dazla, kel tavuk topal horozlar.	728.
3546.	Kaz öter, saz biterse kaç oradan, keklik öter, kekik biterse kal orada.	2136.
3547.	Kaza dur geldim demez.	2137.
3548.	Kaza geliyorum demez.	2138.
3549.	Kaza görünerek gelmez, karı / ihtiyar bükülüp ölmez.	2137.
3550.	Kazan kazan kazana ver, artığın kazmaya.	2138.
3551.	Kazan taşarsa kepçenin değeri olmaz.	469.
3552.	Kazanına ne kortsan çömçende o çıkar	2468.
3553.	Kazanırsan dost kazan, düşmanı anan da doğurur.	2139.
3554.	Kazanırsan sen dost kazan, düşmanı anan da doğurur.	2139.
3555.	Kazanmayanın kazanı kaynamaz.	2140.
3556.	Kazanmayınca kazan kaynamaz.	2140.
3557.	Kazaya rıza gerek.	2141.
3558.	Kazın karası çıkar, yüz karası çıkmaz.	1964.
3559.	Kazma elin kuyusunu, kazarlar kuyunu.	2142.
3560.	Kazma kuyuyu kendin düşersin.	1339.

3561. Keçi geberse de kuyruğunu indirmez. 2143.
3562. Keçi kurttan kurtulsa gergedan olur. 2144.
3563. Keçi kuyruk sallamadan teke yanaşmaz. 1218.
3564. Keçi nereye çıkarsa oğlağı da oraya çıkar. 2145.
3565. Keçi şarap içerse, deveye meydan okur. 1496.
3566. Keçi şarap içmiş, dağa kurt aramaya çıkmış. 1496.
3567. Keçide de sakal var. 2146.
3568. Keçinin çıktığı yere oğlağı da çıkar. 2145.
3569. Keçinin de sakalı var. 2146.
3570. Keçinin sevmediği ot gelir karşısında biter. 3131.
3571. Keçinin uyuzu, çeşmenin gözünden su içer. 2147.
3572. Keçinin uyuzu, pınarın gözünden içer suyunu. 2147.
3573. Kedi beslemeyen fareleri besler. 2148.
3574. Kedi bulunmayan yerde fareler çok olur. 2148.
3575. Kedi ciğere yetişemezse, bugün oruçtur dermiş. 2149.
3576. Kedi ete yetişemezse, bugün oruçtur dermiş. 2149.
3577. Kedi törpüyü yalar da kanlar çıktıkça "oh" der. 2150.
3578. Kedi uzanamadığı / yetişemediği ciğere, pis / murdar der. 2151.
3579. Kedi, yavrusunu yerken sıçana benzetir. 2152.
3580. Kedinin gideceği samanlığa kadar. 2153.
3581. Kedinin gözü sıçan deliğindedir. 2154.
3582. Kedinin kabahatini önüne koyarlar, öyle döverler. 2155.
3583. Kedinin kanadı olsaydı serçenin adı kalmazdı. 2156.
3584. Kedinin olmadığı yerde fareler cirit atar. 2157.
3585. Kedinin usluluğu sıçan görünceye kadar. 2148.
3586. Kedinin yörüklüğü samanlığa dek. 2158.
3587. Kediye "bokun kimya" demişler, üstünü örtmüş. 2154.
3588. Kediyi sıkıştırırsan üstüne atılır. 2159.
3589. Kefen alacak adam gözünün yaşından belli olur. 2160.
3590. Kefenin cebi yok. 2161.
3591. Kefilin ya saçı, ya sakalı. 2162.
3592. Kel ilaç bilse kendi başına sürer. 2163.
3593. Kel kız teyzesinin saçıyla övünür. 2169.
3594. Kel kızın kör alıcısı olur. 2164.
3595. Kel ölür sırma saçlı olur, kör ölür badem / payam gözlü olur. 2306.

3596. Kelamdan evvel selam gerek. 1486.
3597. Kele köseden yardım olmaz. 2165.
3598. Kele yıkandın mı demişler, tarandım bile demiş. 2166.
3599. Kelin ayıbını takke örter. 2167.
3600. Kelin ilacı olsa kendi başına sürer. 2168.
3601. Kelin medarı olsa kendi başına sürer. 2169.
3602. Kelin merhemi olsa kendi başına sürer. 2169.
3603. Kelin tırnağı olsa başını kaşır. 2169.
3604. Kelle sağ olsun da külah bulunur. 2170.
3605. Kelle sağ olsun da külah eksik olmaz / değil. 2171.
3606. Kem / Ham söz, kalp akça sahibinindir. 2171.
3607. Kem dileme komşuna, kem iş gelir başına. 2172.
3608. Kem söz, geçersiz akça sahibinindir. 1723.
3609. Kem söz, kem akça sahibinindir. 2172.
3610. Kemikle deri, yemekle diri. 2172.
3611. Kemikle deri, yemekle diri. 1460.
3612. Kenarın dilberi nazik de olsa nazenin olmaz. 2173.
3613. Kendi düşen ağlamaz, ağlasa da yakışmaz. 2174.
3614. Kendi düşen ağlamaz. 2175.
3615. Kendi düşen kendi kalkar. 2175.
3616. Kendin kazan kendin ye, kimseye minnet etme. 2176.
3617. Kendinden küçükten kız al, kendinden büyüğe kız verme. 2177.
3618. Kendinden küçükten kız al, kendinden küçüğe kız ver. 2178.
3619. Kendini bilmeyen çuhadar yılda iki çakşır eskitir. 2178.
3620. Kendini bilmeyen çuhadar yılda iki pabuç eskitir. 2179.
3621. Kendini yorulmuş bilirsen yoldaşını ölmüş bil. 2179.
3622. Kepenek altında er yatar. 1.
3623. Keresteci, düşünde yangın görür. 2180.
3624. Keresteden sac, hizmetkardan ağa olmaz. 1684.
3625. Kes parmağını çık pazara, em / ilaç buyuran çok olur. 2181.
3626. Kes parmağını çık pazara, merhem buyuran çok olur. 2182.
3627. Kesemediğin eli öpüp başına koy. 2182.
3628. Keser döner, sap döner; gün gelir, hesap döner. 927.
3629. Keseye danış, pazarlığa sonra giriş. 2183.
3630. Kesilen baş bir daha bitmez, bitse de sahibine hayır etmez. 2184.

3631. Kesilen baş bir daha bitmez. 2184.
3632. Kesilen baş bir daha yerine konmaz. 2184.
3633. Kesilen baş yerine konmaz. 2184.
3634. Keskin akıl keramete kıç attırır. 2185.
3635. Keskin akıl kerameti takla attırır. 2185.
3636. Keskin bıçak sahibini kesmez. 2186.
3637. Keskin irfan keramete kıç attırır. 2185.
3638. Keskin irfan keramete takla attırır. 2185.
3639. Keskin sirke kabına zarardır. 2187.
3640. Keskin sirke küpüne zarardır. 2187.
3641. Keskin zekâ keramete kıç attırır. 2187.
3642. Keskin zekâ keramete takla attırır. 2187.
3643. Kestirme yoldan giden çok dolaşır. 2188.
3644. Kıç kısmetten çıkınca donun lastiği dokuz yerden kopar. 2189.
3645. Kılavuzu horoz olan kümeste geceler. 2190.
3646. Kılavuzu karga olanın burnu boktan çıkmaz. 2191.
3647. Kılavuzu karga olanın burnu boktan kalkmaz. 2191.
3648. Kılavuzu karga olanın burnu boktan kurtulmaz. 2191.
3649. Kılda keramet olsa keçiyi derviş ederler. 2146.
3650. Kılda keramet olsa keçiyi göğe çekerler. 2146.
3651. Kılda keramet olsa tabakhaneye nur yağardı. 2192.
3652. Kılıcı kestiren kendi suyu, kişiyi sevdiren kendi huyu. 2193.
3653. Kılıç kınını kesmez. 2194.
3654. Kılıç yarası geçer, dil yarası geçmez. 768.
3655. Kılıç yarası onulur, dil yarası onulmaz. 768.
3656. Kır atın yanında duran ya huyundan ya suyundan. 2195.
3657. Kır atın yanında duran ya huyundan ya tüyünden. 2195.
3658. Kırk dereyi bir tepe keser. 2196.
3659. Kırk derviş bir sofrada yemek yer. 843.
3660. Kırk ebe bir araya gelse, yine doğuran çeker. 2197.
3661. Kırk gün taban eti, bir gün av eti. 2198.
3662. Kırk hırsız bir çıplağı soyamamış. 2199.
3663. Kırk nasihatten bir serencam yeğdir. 853.
3664. Kırk serçeden bir kaz iyi. 2200.
3665. Kırk söz bir büyü yerine geçer. 829.

3666. Kırk yıl kıran olmuş, eceli gelen ölmüş. 2202.
3667. Kırk yıl yağmur yağsa mermere geçmez. 2201.
3668. Kırk yılda bir ölet / kıran olur, eceli gelen ölür. 2202.
3669. Kırk yılda bir zengin fakir, bir fakir zengin olmaz. 2203.
3670. Kırk yıllık Kani, olur mu Yani? 2204.
3671. Kırkından sonra azana çare bulunmaz. 2205.
3672. Kırkından sonra azanı teneşir paklar. 2205.
3673. Kırkından sonra saza başlayan kıyamette çalar. 2206.
3674. Kırlangıcın zararını biberciden sor. 2207.
3675. Kırlangıcın zararını çivit ekenden sor. 2207.
3676. Kısa günün kârı / kazancı az olur. 2208.
3677. Kısa ile kösenin yaşı bilinmez. 2290.
3678. Kısmet gökten zembille inmez. 2210.
3679. Kısmet ise gelir Hint'ten Yemen'den, kısmet değilse ne gelir elden? 2211.
3680. Kısmetinde ne varsa kaşığında o çıkar. 2212.
3681. Kısmetsiz köpeğin kurban bayramında karnı ağrır. 2213.
3682. Kısmetsiz köpek, sabaha karşı uyuya kalır. 2213.
3683. Kısmetten artık yenmez. 2214.
3684. Kış kış gerek, yaz yaz. 2215.
3685. Kış kışlığını, kuş kuşluğunu gösterir. 2216.
3686. Kış kışlığını, puşt puştluğunu yapar. 2216.
3687. Kışın azıksız, yazın gömleksiz yola çıkma. 2217.
3688. Kışın azıksız, yazın örtüsüz yola çıkma. 2217.
3689. Kışın ekmeksiz, yazın gömleksiz yola çıkma. 2217.
3690. Kışın ekmeksiz, yazın örtüsüz yola çıkma. 2217.
3691. Kışın hoşluğuna güven olmaz. 2218.
3692. Kışın ocak başı, yazın dağlar başı. 2219.
3693. Kışın soba, yazın yaba al. 2220.
3694. Kız anadan öğrenir sofra yazmayı, oğlan babadan öğrenir oba gezmeyi. 2484.
3695. Kız anasından görmeyince sofra kaldırmaz. 2484.
3696. Kız beşikte çeyiz sandıkta. 2221.
3697. Kız doğuran tez kocar. 2228.
3698. Kız evi naz evi. 2222.
3699. Kız karıyınca gayret dayıya düşer. 2223.
3700. Kız kocayınca gayret dayıya düşer. 2223.

3701.	Kız kucakta, çeyiz bucakta.	2221.
3702.	Kız kundakta, çeyiz sandıkta.	2221.
3703.	Kız pazarda satılmaz, oğlan atılmaz, çekmek gerek.	2224.
3704.	Kıza adını sormuşlar, "balcı kızı"demiş. "Öyleyse daha tatlıdır"demişler.	673.
3705.	Kızdan has gelin, kazdan has tavuk vardır.	2225.
3706.	Kızı gönlüne bırakırsan ya tamburacıya ya davulcuya ya zurnacıya varır.	2226.
3707.	Kızı kızken görme, gelinken gör; gelinken görme, beşik ardında gör.	2227.
3708.	Kızı olan tez kocar.	2228.
3709.	Kızın keyfine bırakırsan ya tamburacıya ya davulcuya ya zurnacıya varır.	2226.
3710.	Kızın var, sızın var.	2228.
3711.	Kızın var, yüreğinde sızın var.	2228.
3712.	Kızını dövmeyen dizini döver.	2229.
3713.	Kızların anası raf elması, oğlanların anası sıçan dolması.	2486.
3714.	Kibarın düşkünü, aklar giyer kış günü.	3238.
3715.	Kilit dost içindir, düşman için değil.	2230.
3716.	Kim der ki yoğurdum ekşi.	3150.
3717.	Kim düşer daldan, o bilir haldan.	1081.
3718.	Kimi istemezsen ayak ucuna, o geçer baş ucuna.	2231.
3719.	Kimin bağı var, yüreğinde dağı var.	1072.
3720.	Kimse ayranım ekşi demez.	3150.
3721.	Kimse bilmez, kim kazana kim yiye.	2232.
3722.	Kimse kendi ayıbını bilmez.	1829.
3723.	Kimse kendi ayıbını görmez.	1829.
3724.	Kimse kendi memleketine peygamber olmaz / olmamış.	2233.
3725.	Kimse kimsenin çukurunu doldurmaz.	1767.
3726.	Kimse kimsenin kısmetini yemez.	2234.
3727.	Kimse kimsenin rızkını yemez.	2234.
3728.	Kimse yoğurdum ekşi demez.	3150.
3729.	Kimseden kimseye hayır gelmez.	2235.
3730.	Kimseden kimseye hayır yok.	2235.
3731.	Kimsenin âhı kimsede kalmaz.	2236.
3732.	Kimsenin çırası tana kadar yanmaz.	2237.
3733.	Kimsenin kapısına bakma ki kapına bakmayalar.	986.
3734.	Kimsesiz mirasyedinin kimsesi çok olur.	2238.

3735. Kiraz "dut yetişmese beni yiyenin boynunu sapıma döndürürüm" demiş. 2239.

3736. Kiraz güzelliğine güvendiği için kurtlanır. 2240.

3737. Kişi ektiğini biçer. 2466.

3738. Kişi ettiğini bulur, kimi tez, kimi geç bulur. 2654.

3739. Kişi ettiğini bulur. 2654.

3740. Kişi kişiyi kendi gibi bilir. 1837.

3741. Kişi ne ederse kendine eder işi. 2241.

3742. Kişi ne yaparsa kendine yapar. 2241.

3743. Kişi noksanını bilmek gibi irfan olmaz. 2242.

3744. Kişi refikinden azar. 2243.

3745. Kişi ummadığına küser 1595.

3746. Kişinin ayıbını bir avuç toprak örter. 2244.

3747. Kişinin ayıbını toprak örter. 2244.

3748. Kişinin fikri ne ise zikri de odur. 1172.

3749. Kişinin kendine ettiğini alem bir yere gelse edemez. 2245.

3750. Kişinin kendine ettiğini kimse edemez. 2245.

3751. Kişiye kendi osuruğu kokmaz. 2246.

3752. Kişiyi nasıl bilirsin? Kalbince. 1837.

3753. Kişiyi nasıl bilirsin? Kendin gibi. 1837.

3754. Kişiyi vezir eden de karısı, rezil eden de. 2048.

3755. Koca elde, evlat belde, kardeş nerde? 2247.

3756. Koca öküzün kıblesi belli olmaz. 2248.

3757. Kocamış tilki faka düşmez. 2249.

3758. Kocamış tilki faktan korkmaz. 2249.

3759. Kocana göre bağla başını, harcına göre pişir aşını. 1404.

3760. Kocanın kabı ikiyse birini kır. 2250.

3761. Kocasını vezir eden de rezil eden de karısıdır. 2048.

3762. Koç koyundan seçkel gerek. 2251.

3763. Koça boynuzu yük değil / olmaz. 2252.

3764. Koça kuyruğu yük olmaz. 2252.

3765. Koçu kendinin et de ötesini berisini öyle yokla. 2253.

3766. Kokmuş ete sinek konar. 2254.

3767. Kol kırılır boyna yük olur. 2255.

3768. Kol kırılır yen içinde baş yarılır börk içinde. 2256.

3769. Kolu kırık işlemiş, gönlü kırık işlememiş. 2257.

3770. Komşu boncuğunu çalan gece takınır. 2258.
3771. Komşu ekmeği komşuya borçtur. 2259.
3772. Komşu hakkı büyük, saymayan hödük. 2260.
3773. Komşu hakkı, Tanrı hakkıdır. 2261.
3774. Komşu iti komşuya ürümez. 2262.
3775. Komşu kızı almak, kalaylı kaptan su içmek gibidir. 2263.
3776. Komşu komşudan huy kapar, ayranına su katar. 2264.
3777. Komşu komşunun külüne muhtaçtır. 2265.
3778. Komşuda aş pişer, kokusu bize düşer. 2266.
3779. Komşuda pişer, bize de düşer. 2267.
3780. Komşun kör ise sen kıpa bak. 2311.
3781. Komşunu iki inekli iste ki kendin bir inekli olasın. 2268.
3782. Komşunun sakalını yoldularsa sen de sakalını kazıt. 2270.
3783. Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür. 2269.
3784. Komşunun tavuğu komşuya kaz, fındığı koz görünür. 2269.
3785. Komşunun tavuğu komşuya kaz, gelini kız görünür. 2269.
3786. Konur eşek çayırını almaz. 2271.
3787. Kopacak kiriş sesinden belli olur. 2272.
3788. Kork aprilin beşinden, öküzü ayırır eşinden. 2273.
3789. Korkak bezirgan / tüccar ne kar eder ne ziyan / zarar. 2274.
3790. Korkma martın kışından, kork aprilin beşinden. 2273.
3791. Korkmak yarı ölmektir. 2275.
3792. Korku dağları aşırır. 2276.
3793. Korku dağları bekletir. 2276.
3794. Korkulu rüya görmektense uyanık yatmak hayırlıdır. 2277.
3795. Korkulu yerlerde kervan ateş yakmaz. 2278.
3796. Korkunun ecele faydası yoktur. 2279.
3797. Koy avucuma, koyayım avucuna. 2280.
3798. Koyma akıl, akıl olmaz. 2281.
3799. Koyma akıl, sekiz adım gider. 2703.
3800. Koyun bağlı olduğu yerde otlar. 2282.
3801. Koyuna çoban, tarlaya saban. 2283.
3802. Koyuna kuyruğu yük olmaz. 2252.
3803. Koyunu güden kurdu görür. 2767.
3804. Koyunu koyun, keçiyi keçi ayağı ile asarlar. 1779.

3805. Koyunu yüze yetir, el onu bine yetirir. 2284.
3806. Koyunun kuyruğu var, örter. 2285.
3807. Koyunun melediğini kuzu melemez. 2286.
3808. Koz gölgesi kız gölgesi, söğüt gölgesi yiğit gölgesi, dut gölgesi it gölgesi 2287.
3809. Kök dibinden kurur. 134.
3810. Köleden ağa olan minareyi sesiyle yıkar. 1683.
3811. Kömürcü ile dost olanın eline kara bulaşır. 2288.
3812. Kömürcünün dükkânına giren yüzü kara çıkar. 2288.
3813. Kömürcünün evine giren yüzü kara çıkar. 2288.
3814. Köpeğe gem vurma, kendini at sanır. 2289.
3815. Köpeği dövmeli ama, sahibinden utanmalı. 2290.
3816. Köpek / İt derisi post, eski düşman dost olmaz. 1233.
3817. Köpek / İt derisinden post, gavurdan dost olmaz. 1233.
3818. Köpek artığı ile aslan beslenmez. 2291.
3819. Köpek avlanırsa tavlanır. 2292.
3820. Köpek bile yal yediği kaba pislemez. 2293.
3821. Köpek bile yal yediği kaba sıçmaz. 2293.
3822. Köpek ekmek veren kapıyı tanır. 2294.
3823. Köpek havlamakla deniz mundar olmaz. 1987.
3824. Köpek kapar, katır teper; iyi iyilik, kötü kötülük eder. 2295.
3825. Köpek köyü için değil, kendi için havlar. 2296.
3826. Köpek sahibini ısırmaz. 2297.
3827. Köpek suya düşmeyince yüzmeyi öğrenmez. 2298.
3828. Köpek sürünmekle / sürtünmekle etek kesilmez. 2299.
3829. Köpek yestehlemekle deniz mundar olmaz 1987.
3830. Köpeksiz çobanın koyununu kurt kapar. 2300.
3831. Köpeksiz köye kurt iner. 2300.
3832. Köpeksiz sürüye kurt girer. 2300.
3833. Köpk ekmek yediği kapıyı tanır. 2296.
3834. Kör / Kesmez bıçak ele, iş bilmeyen avrat dile. 2302.
3835. Kör Allah'a nasıl bakarsa Allah da köre öyle bakar. 2301.
3836. Kör bıçak ele yavuz, iş bilmeyen avrat dile yavuz. 2302.
3837. Kör bile bir düştüğü çukura bir daha düşmez. 1446.
3838. Kör bile bir düştüğü yere bir daha düşmez. 1446.
3839. Kör görmez, sezer. 2303.

3840. Kör görmez, sezer; sağır işitmez uydurur. 2303.
3841. Kör köre kılavuz olursa ikisi de çukura düşer. 2304.
3842. Kör körü arar, su çukuru. 2305.
3843. Kör körü bulur, su çukuru. 2305.
3844. Kör kuşun yuvasını Allah yapar. 1523.
3845. Kör ölür badem / payam gözlü olur, kel ölür sırma saçlı olur. 2306.
3846. Kör pazara varmasın, Pazar körsüz kalmasın. 2307.
3847. Kör satıcının kör alıcısı olur. 2308.
3848. Körden avcı topaldan cambaz olmaz. 2309.
3849. Körden gözlü, topaldan ayaklı, deliden deli. 2310.
3850. Köre "şimdi gece"demişler; "ne zaman gündüzdü"demiş. 2311.
3851. Körle yatan şaşı kalkar. 2312.
3852. Körler sofrasında ışıkla kaşık aranmaz. 2313.
3853. Körün yanına varırsan, sen de bir gözünü kapa. 2314.
3854. Kös dinleyen, davula kulak vermez. 2315.
3855. Köseyle alay edenin top sakalı kara gerek. 2316.
3856. Köşe taşı köşede yakışır / yaraşır. 2317.
3857. Köşe taşı yerde kalmaz. 2317.
3858. Kötü demirden kılıç olmaz. 1421.
3859. Kötü gelmeyince iyinin kadri bilinmez. 2318.
3860. Kötü komşu adamı mal sahibi eder. 2319.
3861. Kötü komşu insanı / adamı hacet sahibi eder. 2319.
3862. Kötü söyleme eşine, ağı katar aşına. 2320.
3863. Kötülük her kişinin kârı, iyilik er kişinin kârı. 2026.
3864. Kötürümden aksak, hiç yoktan torlak yeğdir. 2321.
3865. Köyden köye it ürümez. 2322.
3866. Köylü birbirine düşmezse Osmanlı mıkla yiyemez. 2323.
3867. Köylü köyünden geçmiş de huylu huyundan geçmemiş. 1877.
3868. Köylü, misafir kabul etmeyiz demez, konacak konak yoktur der. 2324.
3869. Köylünün kahve cezvesi karaca amma sürece. 2325.
3870. Köyün ağasına çatan aç, açık kalmaz. 2326.
3871. Köyün kizirine çatan aç, açık kalmaz. 2326.
3872. Kuç darıdan kaçar mı? Kaçmaz. 2360.
3873. Kuduz ölür ama daladığı da ölür. 2327.
3874. Kul azmayınca Hak yazmaz. 2328.

3875.	Kul bunalmayınca Hızır yetişmez.	2331.
3876.	Kul kullanan, bir gözünü kör, bir kulağını sağır etmeli.	2329.
3877.	Kul kusursuz / hatasız olmaz.	2330.
3878.	Kul sıkılmayınca Hızır yetişmez.	2331.
3879.	Kul sıkışmayınca Hızır yetişmez.	2331.
3880.	Köylü köyünden geçmiş de huylu huyundan geçmemiş.	1877.
3881.	Kulaktan burun yakın, kardeşten karın.	2092.
3882.	Kuma gemisi yürümüş, elti gemisi yürümemiş.	2332.
3883.	Kurbağasız göl olmaz.	602.
3884.	Kurcalama sivilceyi çıban edersin.	2333.
3885.	Kurda "neden boynun kalın?"demişler, "işimi kimseye inanmadığımdan"demiş.	2334.
3886.	Kurda "neden boynun kalın?"demişler, "işimi kendim görürüm de ondan"demiş.	2334.
3887.	Kurda "neden ensen kalın?"demişler, "işimi kendim görürüm de ondan"demiş.	2334.
3888.	Kurda "neden ensen kalın?"demişler, "işimi kimseye inanmadığımdan"demiş.	2334.
3889.	Kurda komşu giden köpeğini yanında götürür.	2350.
3890.	Kurda konuk giden köpeğini yanında götürür.	2350.
3891.	Kurdu gören bağırır, görmeyen daha çok bağırır.	2335.
3892.	Kurdu ormandan açlık çıkarır.	2336.
3893.	Kurdun adı yaman çıkmış, tilki vardır baş keser.	2337.
3894.	Kurdun adı yaman çıkmış, tilkicik var baş keser.	2337.
3895.	Kurdun oğlu kuzu olmaz.	555.
3896.	Kurdun yanında kuş da geçinir.	2338.
3897.	Kurnaz hırsız ev sahibini bastırır.	3078.
3898.	Kurt bile komşusunu yemez.	2343.
3899.	Kurt dumanlı havayı sever.	2339.
3900.	Kurt eniği kurt olur.	555.
3901.	Kurt ile koyun arkadaş olmaz.	2351.
3902.	Kurt ininde kemik eksik olmaz.	2340.
3903.	Kurt kapana düşmeyince faka bastığını bilmez.	2341.
3904.	Kurt kocayınca köpeğin maskarası olur.	2342.
3905.	Kurt kocayınca köpeklere maskara olur.	2342.
3906.	Kurt komşusunu yemez.	2343.

3907. Kurt köyünü değiştirir, huyunu değiştirmez. 2344.
3908. Kurt kulağından tutulmaz. 2345.
3909. Kurt kurdu yemez. 2346.
3910. Kurt kuş, düşman uyumaz. 2754.
3911. Kurt kuzuyu haber vererek yemez. 2347.
3912. Kurt tüyünü değiştirir, huyunu değiştirmez. 2344.
3913. Kurt ulusundan gördüğünü işler. 2349.
3914. Kurt, mahallesinde av avlamaz. 2348.
3915. Kurtla görüşürsen köpeğini yanından ayırma. 2350.
3916. Kurtla koyun, ateş ile su. 2351.
3917. Kurtla koyun, kılıçla oyun olmaz. 2351.
3918. Kurtla ortak olan tilkinin hissesi, ya tırnaktır, ya bağırsak. 2352.
3919. Kurtlu baklanın kör alıcısı olur. 874.
3920. Kurttan çoban olmaz. 2353.
3921. Kurttan korkan çoban olmaz. 2354.
3922. Kurttan kuzu doğmaz, kerkenezden şahin. 555.
3923. Kuru ağacın meyvesi olmaz. 2355.
3924. Kuru ağaç eğilmez, kart meşe bükülmez. 140.
3925. Kuru ağaç meyve vermez. 2755.
3926. Kuru bok göte yapışmaz. 2356.
3927. Kuru gayret adamı bitli eyler. 2357.
3928. Kuru gayret, çarık eskitir. 2357.
3929. Kuru inat adamı bitli eder. 2357.
3930. Kuru kaşık ağıza yaramaz, kuru söz kulağa yakışmaz. 2358.
3931. Kuru laf / lakırdı karın doyurmaz. 903.
3932. Kuru lafla karın doymaz. 2382.
3933. Kurunun yanında yaş da yanar. 2359.
3934. Kurunun arasında yaş da yanar. 2359.
3935. Kusursuz güzel olmaz 1763.
3936. Kuş darıdan kaçar mı? 2360.
3937. Kuş gördüğü yuvayı yapar. 1607.
3938. Kuş kanadına kira istemez. 2361.
3939. Kuş kuşun yüzüne öter. 2362.
3940. Kuş var eti yenir, kuş var et yedirirler. 2363.
3941. Kuşa kafes lâzım, boruya nefes. 2364.

3942. Kuşa süt nasip olsa anasından olurdu. 2365.
3943. Kuşkulu uyku evin bekçisidir. 2366.
3944. Kuştan korkan darı ekmez. 2670.
3945. Kuştan korkan darı serpmez. 2670.
3946. Kutlu ay doğuşundan bellidir. 2367.
3947. Kutlu gün doğuşundan bellidir. 2367.
3948. Kutlu gün doğuşundan, kutlu yaz yağışından. 2367.
3949. Kutsuz kuşun yuvası doğan yanında olur. 2368.
3950. Kuyruğunu kessen de domuz, kulağını kessen de domuz. 1236.
3951. Kuyruklu yıldız her zaman doğmaz. 2369.
3952. Kuyu kazarsan kendi boyunca kaz. 610.
3953. Kuzguna sormuşlar: "Güzel kimdir?""Yavrularımdır."demiş. 2370.
3954. Kuzguna yavrusu anka görünürmüş. 2370.
3955. Kuzguna yavrusu hoş / güzel gelirmiş. 2370.
3956. Kuzguna yavrusu hoş / güzel görünürmüş. 2370.
3957. Kuzguna yavrusu şahin görünürmüş. 2370.
3958. Kuzusuna kıymayan kebap yiyemez. 2371.
3959. Küçük büyür, deli uslanmaz. 1147.
3960. Küçük kuşun ağzı büyük olur. 3075.
3961. Küçük ölçekle büyük ambar dolmaz. 2372.
3962. Küçükten suç büyükten bağış. 2373.
3963. Küheylan at çul içinde de bellidir. 17.
3964. Küheylan bok saçmaz mı? 2374.
3965. Kül tepecik olmaz, güvey oğul olmaz. 987.
3966. Külhancının beyliği hamamcılık demişler. 2375.
3967. Küpe küp deyince küp adama düp der. 2376.
3968. Kürdün yağı çok olunca, hem yer, hem yüzüne sürer. 13.
3969. Kürek sapı uzun olur, şamatası güzün olur. 691.
3970. Kürk ile börk ile adam olunmaz. 2061.
3971. Kürkçünün kürkü olmaz, börkçünün börkü. 2377.
3972. Kürkü giymeli fakat yakasını kirletmemeli. 2378.
3973. Kürkü orak vaktinde, orağı kürk vaktinde. 4.
3974. Küsen barışır, ölen toprağa karışır. 2379.
3975. Laf / Söz torbaya girmez. 2380.
3976. Laf ağızdan çıkınca dillere destan olur. 2520.

3977. Laf ile pilav pişseydi deniz kadar yağı olurdu. 2383.
3978. Lafı verenden, alan uz gerek. 1670.
3979. Lafın azı, uzu çobana verme kızı, ya koyun güttürür ya kuzu. 2381.
3980. Lafla karın doymaz. 2382.
3981. Lafla pilav pişerse dağ kadar yağı benden. 2383.
3982. Lafla pilav pişerse deniz kadar yağı benden. 2383.
3983. Latife latif gerek. 2384.
3984. Leyleği kuştan mı sayarsın, yazın gelir, kışın gider. 2385.
3985. Lezzetsiz çorbaya tuz kâr etmez. 2840.
3986. Lodos cehennemden, poyraz cennetten gelirmiş. 2386.
3987. Lodosun gözü yaşlı olur. 2387.
3988. Lokma çiğnemeden yutulmaz. 1385.
3989. Lokma karın doyurma, muhabbet arttırır. 2388.
3990. Lokma karın doyurmaz, şefkat artırır. 2388.
3991. Lokma şefkat arttırır. 2388.
3992. Lokmayı ağzına sokmazdan nasıl yutulacağını düşünmeli. 2389.
3993. Lokmayı yutacağın kadar kopar. 2390.
3994. Lütf ve ihsanın ölçüsü, terazi olmaz. 2458.
3995. Mahkeme kadıya mülk değil. 2391.
3996. Mal adama hem dost, hem düşmandır. 2392.
3997. Mal al ölsün, mülk al kalsın. 2393.
3998. Mal bulunur, can bulunmaz. 2394.
3999. Mal canı kazanmaz, can malı kazanır. 2395.
4000. Mal canın yongasıdır. 2396.
4001. Mal ile insan insan olmaz. 2397.
4002. Mal insanı zengin etmez, idare lazım. 2398.
4003. Mal istersen bedeninden, evlat istersen belinden. 2399.
4004. Mal malamatı örter. 2400.
4005. Mal malı kazanır. 2401.
4006. Mal müşteriye göre satılır. 2402.
4007. Malı kırağı öldürür, kışın adı çıkmıştır. 2403.
4008. Malı mala, canı cana ölçmeli. 2404.
4009. Malı malla canı canla tartmalı. 2404.
4010. Malı olmayanın dostu olmaz. 2986.
4011. Malı ongun olanın adı angın olur. 2405.

4012. Malın iyisi boğazdan geçer. 2406.
4013. Malın iyisi suya yakın, daha iyisi eve yakın. 2815.
4014. Malını iyi sakla, komşunu hırsız etme. 1443.
4015. Malını övme, pazarını öv. 2407.
4016. Malını yemesini bilmeyen zengin her gün züğürttür. 2408.
4017. Mart ayı, dert ayı. 2409.
4018. Mart ayların çingenesidir. 2410.
4019. Mart çıkmadıkça dert çıkmaz. 2409.
4020. Mart çıktı dert çıktı. 2409.
4021. Mart dokuzunda çıra yak, bağ buda. 2411.
4022. Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır. 2412.
4023. Mart kuruluk, nisan yağmurluk. 2084.
4024. Mart martladı, tavuk yumurtladı. 2413.
4025. Mart on, bağa kon. 2411.
4026. Mart on, tarlaya kon. 2411.
4027. Mart yağar, nisan övünür; nisan yağar, insan övünür. 2413.
4028. Martın on beşi yaz, on beşi kış. 2415.
4029. Martın onundan, şubatın sonundan korkulur. 2798.
4030. Martın yarısı yaz, yarısı kış. 2415.
4031. Martta sürmez, eylülde ekmezsen sabanı bırak. 2416.
4032. Martta tezek kuruya nisanda seller yürüye. 2084.
4033. Martta yağmasın, nisanda dinmesin, mayısta ara sıra. 2084.
4034. Martta yağmasın, nisanda dinmesin. 2084.
4035. Martta yağmaz, nisanda dinmezse sabanlar altın olur. 2084.
4036. Mayasız / Damızlıksız yoğurt çalınmaz. 2417.
4037. Mayasız / Damızlıksız yoğurt tutmaz. 2417.
4038. Maymun yoğurdu yemiş, artığını ayının yüzüne sürmüş. 2418.
4039. Maymunu ateşe atmışlar, yavrusunu ayağının altına almış. 603.
4040. Maymunu fırına atmışlar, yavrusunu ayağının altına almış. 603.
4041. Mazlumun ahı yerde kalmaz. 2420.
4042. Mazlumun ahı yeri göğü titretir. 2421.
4043. Mazlumun ahı, indirir şahı. 2419.
4044. Mecliste dilini, sofrada elini kısa tut. 2702.
4045. Merak insanı mezara kadar sokar. 2422.
4046. Meramın elinden bir şey kurtulmaz. 2423.

4047. Meramin elinden ne kurtulur. 2423.
4048. Merdiven ayak ayak çıkılır. 2424.
4049. Merdiven basamak basamak çıkılır. 2424.
4050. Merhametten maraz doğar. 2425.
4051. Merhametten maraz gelir. 2425.
4052. Merhametten maraz hasıl olur. 2425.
4053. Merkebe "Cilve et"demişler, art ayağı ile kulağı kaşımaya başlamış. 1429.
4054. Merkebe altın semer vursalar yine merkep, yine merkep. 91.
4055. Merkebe altın semer vursalar yine merkep, yine merkep. 1428.
4056. Merkebin hesabı başka, merkepçinin başkadır. 1438.
4057. Merkep bile düştüğü çukura bir daha düşmez. 1446.
4058. Mermer iyi taştan, iyilik iki baştan. 2035.
4059. Mescide gerek olan medreseye haramdır. 2426.
4060. Mescide gerek olan meyhaneye haramdır. 2426.
4061. Mescidin mumunu yiyen kedinin gözü kör olur. 950.
4062. Mevlâ diyen yolda kalmaz. 311.
4063. Meyhaneciden şahit istemişler bozacıyı göstermiş. 2427.
4064. Meyhaneciden şahit istemişler mezeciyi göstermiş. 2427.
4065. Meyhaneciden şahit sormuşlar bozacıyı göstermiş. 2427.
4066. Meyhaneciden şahit sormuşlar mezeciyi göstermiş. 2427.
4067. Meyhanecinin yüzünü bayram topu güldürür. 2428.
4068. Meyil verme evliye, eve gider unutur. 2429.
4069. Meyve ağacına herkes hizmet eder. 2430.
4070. Meyve, ağacından uzağa düşmez. 437.
4071. Meyveli ağaca taş atan çok olur. 2431.
4072. Meyveli ağacı taşlarlar. 2431.
4073. Meyveli ağaç herkesin gözüne diken olur. 2432.
4074. Meyvenin iyisine kurt düşer. 2433.
4075. Meyvenin kurdu içinden olur. 2434.
4076. Meyvesini ye de ağacını arama. 2965.
4077. Meyvesini ye de ağacını sorma. 2965.
4078. Meyvesiz ağaç olur ama, gölgesiz ağaç olmaz. 2435.
4079. Mezhepten bahsolunur, meşrepten bahsolunmaz. 2436.
4080. Mısıra "yağmur geliyor"demişler; "çapan birlik mi?"demiş. 2437.
4081. Minare de doğru, ama içi eğri. 2438.

4082.	Minareyi çalan kılıfını hazırlar.	2493.
4083.	Minareyi yaptırmayan yerden bitmiş sanır.	640.
4084.	Minareyi yaptırmayan yerden bitti beller.	640.
4085.	Miras helal, hele al demişler.	2440.
4086.	Miras helal, hele ele al demişler.	2440.
4087.	Mirasa "nereye gidiyorsun?"demişler; "esip savurmaya"demiş.	2441.
4088.	Mirî malı balık kılçığı gibi boğazda kalır.	2442.
4089.	Mirî malı balık kılçığıdır, yutulmaz.	2442.
4090.	Mirî malı deniz, yemeyen domuz.	1190.
4091.	Misafir / Konuk umduğunu değil bulduğunu yer.	2447.
4092.	Misafir ev sahibinin bağlı kuzusudur.	2443.
4093.	Misafir ev sahibinin kuzusudur.	2443.
4094.	Misafir kısmeti ile gelir.	2444.
4095.	Misafir misafir üzerine olur, ev ev üstüne olmaz.	1065.
4096.	Misafir misafiri istemez, ev sahibi ikisini de.	2445.
4097.	Misafir misafiri sevmez, ev sahibi ikisini de.	2445.
4098.	Misafir on kısmetle gelir; birini yer, dokuzunu bırakır.	2446.
4099.	Misafir on kısmetle gelir; birini yer, dokuzunu evde bırakır.	2446.
4100.	Misafir üç gün misafirdir.	2448.
4101.	Misafiri horoz olanın, arpa kalmaz ambarında.	2449.
4102.	Misafirin umduğu ev sahibine iki öğün olur.	2450.
4103.	Misafirin yüzsüzü ev sahibini ağırlar.	195.
4104.	Misafirlik üç gündür.	2448.
4105.	Misk yerini belli eder.	2451.
4106.	Miskçiyle konuş, miskine bulaş, pisçiyle konuş, pisine bulaş	1965.
4107.	Miyancının kesesi bol olur.	2451.
4108.	Muhabbet iki baştan olur.	2035.
4109.	Muhabbet kantarla, alışveriş miskalle.	1252.
4110.	Mum dibi karanlık olur.	2453.
4111.	Mum dibine ışık vermez.	2452.
4112.	Mum yanmayınca pervane dönmez.	2454.
4113.	Mum yanmayınca pervane yanmaz.	2454.
4114.	Muradın elinden ne kurtulur.	2423.
4115.	Muradın elinden uçan kaçan kurtulamaz.	2423.
4116.	Müflis bezirgân / tüccar eski defterlerini karıştırır.	2455.

4117. Müflis bezirgân / tüccar eski defterlerini yoklar. 2455.
4118. Müflis olup düşünmektense uyuz olup kaşınmak yeğdir. 3236.
4119. Müft olsun da zift olsun. 2456.
4120. Müft sirke baldan tatlıdır. 730.
4121. Mühür kimde ise Süleyman odur. 2457.
4122. Mürüvvete endaze olmaz. 2458.
4123. Mürüvvetsiz adam suyu çekilmiş değirmene benzer. 2459.
4124. Naçarın kapısı sırımla bağlı olur. 2460.
4125. Namazda meyli olmayanın kulağı ezanda olmaz. 2461.
4126. Namus bostan tarlasında bitmez. 2462.
4127. Namus insanın kanı pahasıdır. 1883.
4128. Namus pazarda satılmaz. 2462.
4129. Namussuzdan ırzını satın al. 1302.
4130. Nasihat istersen tembele iş buyur. 2865.
4131. Nasihat tutmayanı musibet tutar. 2463.
4132. Nasip ise gelir Hint'ten Yemen'den, nasip değilse ne gelir elden. 2464.
4133. Ne adet etmeli, ne adeti terk etmeli. 116.
4134. Ne azgın ol asıl, ne miskin ol basıl. 2469.
4135. Ne dilersen eşine o gelir başına. 1723.
4136. Ne doğrarsan aşına, o çıkar karşına. 2465.
4137. Ne doğrarsan aşına, o çıkar kaşığına. 2465.
4138. Ne ekersen onu biçersin. 2466.
4139. Ne oldum dememeli, ne olacağım demeli. 2467.
4140. Ne sert ol asıl, ne yavaş ol basıl. 2469.
4141. Ne şaşkın ol basıl, ne aşkın ol asıl. 2469.
4142. Ne verirsen elinle, o gider seninle. 2468.
4143. Ne yavuz ol asıl, ne yavaş ol basıl. 2469.
4144. Ne zengine borçlu ol, ne züğürtten alacaklı. 2470.
4145. Nefesin elverirse borazancı başı ol. 2471.
4146. Nefesine güvenen borazancı başı olur. 2471.
4147. Nekesle cömerdin harcı birdir. 977.
4148. Nerde birlik, orda dirlik. 2472.
4149. Nerde çokluk, orda bokluk. 2473.
4150. Nerde hareket, orda bereket. 2474.
4151. Neren ağrırsa canın orda. 1957.

4152. Nereye gitsen okka dört yüz dirhem. 2493.

4153. Nikâhta keramet vardır. 2475.

4154. Nisan yağar sap olur, mayıs yağar çeç olur. 2476.

4155. Nisan yağmuru: altın araba, gümüş tekerlek. 2477.

4156. Niyet hayır, akıbet hayır. 2478.

4157. Niyet hayır, akıbet selamet. 2478.

4158. Ocak içinden tutuşur. 2479.

4159. Od içinden tutuşur. 2479.

4160. Od ile su, dilsiz yağıdır / düşmandır. 2480.

4161. Oduncunun gözü omçada, dilencinin gözü çömçede. 2481.

4162. Oduncunun gözü omçada. 2481.

4163. Odunun kurusu, suyun durusu. 2482.

4164. Oğlan anası kapı arkası, kız anası minder kabası. 2483.

4165. Oğlan atadan / babadan öğrenir sofra açmayı, kız anadan öğrenir biçki biçmeyi. 2484.

4166. Oğlan dayıya, kız halaya çeker. 2485.

4167. Oğlan doğur, kız doğur; hamurunu sen yoğur. 2486.

4168. Oğlan doğuran övünsün, kız doğuran dövünsün. 2487.

4169. Oğlan doğurdum, oydu beni; kız doğurdum, soydu beni. 2488.

4170. Oğlan olsun deli olsun, ekmek olsun kuru olsun. 2489.

4171. Oğlan yetir, kız yetir; yine şeleği sen götür. 2486.

4172. Oğlanınki oğul balı, kızınki bahçe gülü. 2490.

4173. Oğlanlar paşa, emekler boşa. 2491.

4174. Oğlum deli malı neylesin, oğlum akıllı malı neylesin. 242.

4175. Oğlumu ben doğurdum, ama gönlünü ben doğurmadım. 1477.

4176. Oğlunu dövmeyen böğrünü döver; kızını dövmeyen dizini döver. 2229.

4177. Oğlunu seven hocaya, kızını seven kocaya verir. 2492.

4178. Oğul ekmeği zindan ekmeği, koca / er ekmeği meydan ekmeği. 1392.

4179. Okka her yerde dört yüz dirhem. 2493.

4180. Olacak olur, ahmağın çabaladığı yanında kâr kalır. 2494.

4181. Olacak olur. 2494.

4182. Olacakla öleceğe çare bulunmaz. 2495.

4183. Olan bulgur kaynatır, olmayan bıyığını oynatır. 2496.

4184. Olan bulgur kaynatır, olmayan elini oynatır. 2496.

4185. Olan dört bağlar, olmayan dert bağlar. 2496.

4186. Olgaç oğlak bokundan belli olur. 97.

4187. Olmaz olmaz deme / dememeli, olmaz olmaz. 2497.
4188. Olmuşla ölmüşe çare yoktur. 2498.
4189. Olmuşla ölmüşün çaresi yoktur. 2498.
4190. Olsa ile bulsa bir araya gelse neler olurdu neler. 2499.
4191. Olsa ile bulsayı ekmişler, "yel"ile "yuf"bitmiş. 2499.
4192. Olsayı bulsaya vermişler, hiç doğmuş. 2499.
4193. Olursan el beğenir, ölürsen yer beğenir. 2500.
4194. Olursan kazık olma, tokmak ol. 2501.
4195. On beşindeki kız, ya erde gerek ya yerde. 2502.
4196. On ceviz alsan ikisi çürük çıkar. 2503.
4197. Onmadık yılın yağmuru harman vakti yağar. 2504.
4198. Orman olur da domuz olmaz mı? 602.
4199. Orospu tövbe tutmaz. 2505.
4200. Orospuda din iman olmaz. 2506.
4201. Orospuya surat gerek. 2507.
4202. Ortak atın beli sakat olur. 2508.
4203. Ortak boka karga bile konmaz. 2510.
4204. Ortak gemisi yürümüş, elti gemesi yürümemiş. 2332.
4205. Ortak malda hayır yoktur. 2509.
4206. Ortak malı köpek bile yemez. 2510.
4207. Ortaklık öküzden yalnız buzağı yeğdir. 2511.
4208. Osuranın burnuna sıçmalı ki koku ala. 2512.
4209. Osurgan / Osuruklu göte arpa ekmeği bahane. 2513.
4210. Ot kökü üstünde biter. 2514.
4211. Ottur kokar, cinstir / soydur çeker. 2716.
4212. Otu çek, köküne bak. 2515.
4213. Oturan arslandan gezen tilki iyidir. 3067.
4214. Oturan arslandan gezen tilki nasiplidir. 3067.
4215. Oturan arslandan yelen tilki nasiplidir. 3067.
4216. Oturan arslandan yelen tilki yeğdir. 3067.
4217. Oturan kurttan gezen tilki iyidir. 3067.
4218. Oturan kurttan gezen tilki nasiplidir. 3067.
4219. Oturandan yatan yeğ, eski bezden keten yeğ. 2516.
4220. Otuz iki dişten çıkan, otuz iki mahalleye yayılır. 2517.
4221. Oynamasını bilmeyen kız; "yerim dar"demiş; yerini genişletmişler / bollatmışlar; "gerim dar"demiş. 2518.

4222. Oynamasını bilmeyen kız; "yerim dar"demiş; yerini genişletmişler / bollatmışlar; "yenim dar"demiş. 2518.

4223. Oynaşına inanan avrat, ersiz kalır. 1360.

4224. Öcün iyisi bağışlamaktır. 2519.

4225. Ödağacından odun, beslemeden kadın olmaz 1686.

4226. Ödağacından odun, çingeneden kadın olmaz 1686.

4227. Ödünç güle güle gider, ağlaya ağlaya gelir. 2520.

4228. Ödünç yiyen kesesinden yer. 885.

4229. Öfke baldan tatlıdır. 2521.

4230. Öfke gelir, göz kararır; öfke gider yüz kızarır. 2522.

4231. Öfkede akıl olmaz. 2523.

4232. Öfkeli dilencinin torbası boş kalır. 2524.

4233. Öfkeyle kalkan zararla oturur. 2525.

4234. Öğleye kadar dik, öğleden sonra sök. 2526.

4235. Öğrenmeye ar olmaz. 2527.

4236. Öğüt veren çok, ekmek veren yok. 3119.

4237. Öğüt veren çok, para veren yok. 3119.

4238. Öksüz çıracı olmuş da, ay akşamdan doğmuş. 2528.

4239. Öksüz çocuk göbeğini kendi keser. 2531.

4240. Öksüz güler mi, meğer yanıla. 2530.

4241. Öksüz hırsızlığa çıkarsa ay ilk akşamdan doğar. 2528.

4242. Öksüz kuzu öveç olmaz. 2529.

4243. Öksüz kuzu toklu olmaz. 2529.

4244. Öksüz neden güler? Yanılır da güler. 2530.

4245. Öksüz oğlan göbeğini kendi keser. 2531.

4246. Öksüz oynaşa çıkmış; ay akşamdan doğmuş. 2528.

4247. Öksüze acıyan çok ama ekmek veren yok. 3119.

4248. Öksüzü dövmüşler "vay arkam!"demiş. 2535.

4249. Öksüzün bağrı yağ bağlamaz. 2532.

4250. Öksüzün boynu bükük olur. 2533.

4251. Öksüzün karnı doymaz. 2534.

4252. Öksüzün karnına vurmuşlar "vay arkam!"demiş. 2535.

4253. Öküz ayağı olmaktan buzağı başı olmak yeğdir 2536.

4254. Öküz tekini bulmadan çifte yürümez. 3034.

4255. Öküz yem bitince çifte gideceğini bilir. 2537.

4256. Öküze boynuzu yük olmaz / değil. 2252.

4257. Öküzün öğrenmişini döverler. 2538.
4258. Öl benim için, öleyim senin için. 2539.
4259. Öldürürüm diyenden korkma, ölürüm diyenden kork. 2540.
4260. Ölecek karga kırılacak dala konar. 2541.
4261. Ölen dirilmez. 2542.
4262. Ölenle beraber ölünmez. 2543.
4263. Ölenle kim ölmüş. 2543.
4264. Ölenle ölünmez. 2543.
4265. Ölme bayılmaya benzemez. 2544.
4266. Ölmüş arslana tavşanlar bile hücum eder. 2545.
4267. Ölmüş eşek kurttan korkmaz. 2546.
4268. Ölmüş koyun kurttan korkmaz. 2546.
4269. Ölü aşı neylesin, türbe taşı neylesin. 2547.
4270. Ölü çömleği gibi kakalanmaktan mezara girmek yeğdir. 2548.
4271. Ölüm bir kara devedir ki, herkesin kapısına çöker. 2549.
4272. Ölüm dirim bizim için. 1713.
4273. Ölüm geldi bu cane, baş ağrısı bahane. 1299.
4274. Ölüm geldi cihane, baş ağrısı bahane. 1299.
4275. Ölüm hak, miras helal. 2550.
4276. Ölüm ile öç alınmaz. 2551.
4277. Ölüm kalım bizim için. 1713.
4278. Ölüm var, dirim var. 1713.
4279. Ölüm var, kalım var. 1713.
4280. Ölüm yüz aklığıdır. 2552.
4281. Ölüme çare bulunmaz. 1300.
4282. Ölüme giden gelmiş, paraya giden gelmemiş. 2553.
4283. Ölümü gelen it cami duvarına siyer / işer. 1301.
4284. Ölürse yer beğensin, kalırsa el beğensin. 2500.
4285. Ölüsü olan ağlamasın da delisi olan ağlasın. 2554.
4286. Ölüsü olan bir gün ağlar; delisi olan her gün ağlar. 2554.
4287. Ölüsü olan kırk gün ağlar, delisi olan her gün ağlar. 2554.
4288. Ölüye ağlama, deliye ağla. 2554.
4289. Ölüye ağlarlar, deliye gülerler. 2555.
4290. Ölüye giden ağlar, düğüne giden oynar. 2556.
4291. Ölüye varan ağlar, düğüne varan oynar. 2556.

4292. Ölüyü çok yıkama ötürekli olur. 2557.

4293. Ölüyü çok yıkama sıçağan olur. 2557.

4294. Ölüyü çok yursan / yıkarsan ya osurur ya sıçar. 2557.

4295. Ölüyü çok yursan ötürekli olur. 2557.

4296. Ölüyü çok yursan sıçağan olur. 2557.

4297. Ölüyü örtekomuşlar, deliğe dürtekomuşlar. 2558.

4298. Ölüyü örtekorlar, deliğe dürtekorlar. 2558.

4299. Ön tekerlek nereye giderse art tekerlek de oraya gider. 402.

4300. Önce / Evvel düşün, sonra söyle. 2559.

4301. Önce iğneyi kendine batır, sonra çuvaldızı ele. 2560.

4302. Önceki çarığı, sonraki sarığı. 1920.

4303. Önde giden yorulur, arkada kalan soyulur. 2561.

4304. Önün anlamayan sonun tanlar. 2562.

4305. Önüne bakma, sonuna bak. 1975.

4306. Örtük pazar, ara bozar. 2939.

4307. Ötleğenin baylığı böğürtlenin vakti geçinceye kadardır. 769.

4308. Övgülü kirazın altına küçük sepetle git. 2563.

4309. Övüngen adam en sonra önüne bakar. 2564.

4310. Övünürse baht övünsün. 2565.

4311. Öz ağlamayınca göz ağlamaz. 2566.

4312. Padişah yasağı üç gün sürer. 2567.

4313. Padişahın bile arkasından kılıç sallarlar. 2568.

4314. Padişahın emri üç gün sürer. 2567.

4315. Palamut çok biterse kış erken olur. 2569.

4316. Palûze diş kırmaz. 2570.

4317. Papaz her gün pilav yemez. 2571.

4318. Papaz her gün yağlı yemez. 2571.

4319. Para dediğin el kiri. 2572.

4320. Para her kapıyı açar. 346.

4321. Para ile imanın kimde olduğu bilinmez. 2573.

4322. Para isteme benden, buz gibi soğurum senden. 2574.

4323. Para parayı çeker. 2575.

4324. Para parayı kazanır, koç yiğit ne kazanır. 2576.

4325. Param seni vereyim de mi düşman olayım, vermeyeyim de mi düşman olayım? Vermeyeyim de düşman olayım. 2994.

4326. Paran çoksa kefil ol, işin yoksa şahit ol. 1976.

4327. Paran gitti mi diye sormazlar, işin bitti mi diye sorarlar. 2577.
4328. Paran ucuz olursa sen pahalı olursun. 2580.
4329. Paran var ise celep kulun paran yok ise han tuman yolun. 2985.
4330. Paran varsa cümle âlem kulun; paran yoksa cehennemdir yolun. 2985.
4331. Paran varsa cümle âlem kulun; paran yoksa tımarhane yolun. 2985.
4332. Paranın açamayacağı kapı yoktur. 346.
4333. Paranın gittiğine bakma, işinin bittiğine bak. 2577.
4334. Paranın yüzü sıcaktır. 2578.
4335. Parası aziz olanın kendisi rezil olur. 2579.
4336. Parası aziz olanın kendisi zelil olur. 2579.
4337. Parası ucuz olanın kendisi kıymetli olur. 2580.
4338. Parasız tellal / dellal bağırmaz. 2581.
4339. Parayı domuzun boynuna takmışlar da "Domuz Ağa!"diye çağırmışlar. 2582.
4340. Parayı kazanmak değil tutmak marifettir 2583.
4341. Parayı zaptetmek deliyi zaptetmekten zordur. 2584.
4342. Parayla dost bulunmaz. 2585.
4343. Paşalının düşkünü, ak sade giyer kış günü. 3238.
4344. Pazar körsüz olmaz. 2307.
4345. Pazar, ilk pazardır. 2586.
4346. Pazarda herkes ambarındaki unu kadar konuşur. 2587.
4347. Pehlivan kispetinin yağından bellidir. 2588.
4348. Pek eğilme basarlar, pek yükselme asarlar. 2589.
4349. Pek yaş olma, sıkılırsın; pek de kuru olma, kırılırsın. 2590.
4350. Pekmez gibi malın olsun Antakya'dan sinek gelir. 991.
4351. Pekmezi küpten, kadını kökten al. 2591.
4352. Perşembe günü yalan söyleyenin, Cuma günü yüzü kara olur. 428.
4353. Peynir yiyen suyu bilir. 2592.
4354. Peynir yiyen suyu bulur. 2592.
4355. Pilav yiyen kaşığını belinde taşır. 484.
4356. Pilav yiyen kaşığını yanında taşır. 484.
4357. Pulsuz iş, yolsuz iş. 2593.
4358. Rağbet güzel ile zenginedir. 2594.
4359. Rahat ararsan mezarda. 182.
4360. Rahvan at kendini yorar. 2595.
4361. Rakip ölsün de ne yüzden ölürse ölsün. 2596.

4362. Ramazan bereketli aydır, ama duvardan giden kılıca sor demişler. 2597.
4363. Ramazan bereketli aydır, ama duvardan giden kılıca sor. 2597.
4364. Ramazanda oruç yiyenin bayramda yüzü kara olsun. 428.
4365. Ramazanda yalan söyleyenin bayramda yüzü kara olsun. 428.
4366. Rençber kırk yılda, tüccür kırk günde. 1974.
4367. Rençberin kedisi bile dişi olmalı. 2598.
4368. Rençberin kırk senesi var, bu sene olmadı, gelecek sene. 1008.
4369. Rüşvet kapıdan girince iman bacadan çıkar. 2599.
4370. Rüşvet kapıdan girince insaf bacadan çıkar. 2599.
4371. Rüzgâr esmeyince dal kımıldamaz. 2600.
4372. Rüzgâr esmeyince yaprak oynamaz. 2600.
4373. Rüzgar Her zaman bir yandan esmez. 1817.
4374. Rüzgâra tüküren kendi yüzüne tükürür. 2601.
4375. Rüzgârın önüne düşen yorulmaz. 2602.
4376. Rüzgârın önüne düşmeyen yorulur. 2602.
4377. Rüzgârlı havanın kuytusu, yağmurlu havanın uykusu. 2603.
4378. Rüzgarsız harman olmaz. 2604.
4379. Sabah ola, hayır gele. 2605.
4380. Sabah ola, hayır ola. 2605.
4381. Sabah sürçen geceye dek sürçer. 2606.
4382. Sabahın hayrı akşamın şerri. 261.
4383. Sabahın kızıllığı akşamı kış eder; akşamın kızıllığı sabahı güz eder. 2607.
4384. Sabahın şerri akşamın hayrından yeğdir. 261.
4385. Sabahtan karnını doyuran, küçükken evlenen aldanmamış. 2608.
4386. Sabanın tutağına yapışan el aç kalmaz. 2609.
4387. Sabır acı ise de meyvesi tatlıdır. 2610.
4388. Sabır acıdır, meyvesi tatlıdır. 2610.
4389. Sabır maksadın en kestirme yoludur. 2611.
4390. Sabırla koruk helva olur, dut yaprağı atlas. 2612.
4391. Sabreden derviş, muradına ermiş. 2613.
4392. Sabreyle işine, hayır gelsin başına. 2614.
4393. Sabrın sonu selamettir. 2615.
4394. Sabrın sonunda selâmet vardır. 2615.
4395. Saç sefadan, tırnak cefadan uzar. 2616.
4396. Saçısı çok olan düğünün pekmezi tatlı olur. 2617.

4397. Sade pirinç zerde olmaz, bal gerektir kazana; baba malı tez tükenir evlat gerek kazana. 515.

4398. Sade sudan zerde olmaz, bal kazana girmeyince, hazır akça tez tükenir arkasından gelmeyince. 515.

4399. Sadık dost akrabadan yeğdir. 2618.

4400. Sadık dostun nasihati acıdır acıtmaz, hain düşmanın sözü tatlıdır acıtır. 2619.

4401. Saf çobandan sağır it yeğdir. 2620.

4402. Sağ / Sağlam baş yastık istemez. 2621.

4403. Sağ gözden sol göze fayda yoktur. 2622.

4404. Sağ gözden sol göze inan yoktur. 2622.

4405. Sağ olana her gün düğün bayram. 2623.

4406. Sağ olsun da dağ ardında olsun. 2823.

4407. Sağ öküze çürük saman zarar etmez. 2624.

4408. Sağanaklı yağmur tez geçer. 2625.

4409. Sağır için iki kere kamet olmaz / ezan okunmaz. 2626.

4410. Sağır işitmez / duymaz uydurur / yakıştırır. 2303.

4411. Sağırın kulağı duymaz ahmağın her yanı. 2627.

4412. Sağlık varlıktan yeğdir. 2628.

4413. Sahibinin gözü ata tımardır. 148.

4414. Sahibinin gözü tarlaya gübredir. 148.

4415. Sahipsiz eşeği kim olsa döver. 278.

4416. Sahipsiz eve it buyruk. 2629.

4417. Sahipsiz tahtayı el alır, el almazsa yel alır. 697.

4418. Sak kuş kanadından tutulur. 606.

4419. Sak tilki burnundan tutulur. 606.

4420. Sakabaşı ölürse su götüren çok olur. 2630.

4421. Sakal bıyığa denk olmayınca berber ne yapsın? 2631.

4422. Sakal ile kadı olunmaz. 231.

4423. Sakal ile kamil olaydı kişi, keçiye danışırlardı her işi. 2145.

4424. Sakal keçide de var. 2145.

4425. Sakala itibar olaydı keçi şeyh olurdu. 2145.

4426. Sakınılan / Esirgenen göze çöp batar. 2632.

4427. Sakla beni varken, bulunayım sana yokken. 2633.

4428. Sakla samanı, gelir zamanı. 2634.

4429. Saksağan danayı babası hayrına bitlemez. 2096.

4430. Saksağan danayı tevekkeli bitlemez. 2096.

4431. Saksağan kekliği taklit edeyim derken kendi yürüyüşünü şaşırmış. 2095.
4432. Saman yiyen torbasını beraber taşır. 484.
4433. Sana taşla dokunana sen aşla dokun. 2635.
4434. Sana taşla dokunana sen ekmekle dokun. 2635.
4435. Sana taşla dokunana sen pamukla dokun. 2635.
4436. Sana taşla vurana sen aşla vur. 2635.
4437. Sana taşla vurana sen ekmekle vur. 2635.
4438. Sana taşla vurana sen pamukla vur. 2635.
4439. Sana vereyim bir öğüt: Kendi ununu kendin öğüt. 2636.
4440. Sana vereyim bir öğüt: Ununu elinle öğüt. 2636.
4441. Sanat altın bileziktir. 2637.
4442. Sanatı ustadan görmeyen öğrenmez. 2638.
4443. Sanatı ustadan öğrenmeyen öğrenmez. 2638.
4444. Sanatını hor gören boğazına torba takar. 1977.
4445. Sandığına olmaz, sakındığına olur. 2639.
4446. Sarhoşa dokunma, kendi yıkılsın. 1114.
4447. Sarhoştan deli bile korkar. 2640.
4448. Sarhoşun mektubu meyhanede okunur. 2641.
4449. Sarı altının olacağına sarı samanın olsun. 2642.
4450. Sarı ineğin yanında duran hem tüyünden hem huyundan alır. 2195.
4451. Sarı ineğin yanında duran ya tüyünden ya huyundan alır. 2195.
4452. Sarı öküzün yanında duran hem tüyünden hem huyundan alır. 2195.
4453. Sarı öküzün yanında duran ya tüyünden ya huyundan alır. 2195.
4454. Sarığı sarar, sarar, ulamı yetiştiği yere sokarsın. 2643.
4455. Sarımsağı soğanla gelin güvey etmişler, kırk gün kokusu çıkmamış. 2644.
4456. Sarışının adı, esmerin tadı. 755.
4457. Sarmısağı gelin etmişler, kırk gün kokusu çıkmamış. 2644.
4458. Sarmısağını hesap eden paçayı yiyemez. 2693.
4459. Sarmısak da acı amma evde lâzım bir dişi. 2645.
4460. Sarmısak içli dışlı, soğan yalnız başlı. 2646.
4461. Sarp sirke küpüne zarardır. 2187.
4462. Satılık ziftin olsun, Selânik'ten kel gelir. 2647.
4463. Say beni, sayayım seni. 2674.
4464. Saygı sayana, terbiye alana göredir. 2648.
4465. Sayılı akçede bereket yoktur / olmaz. 2649.

4466. Sayılı gün tez geçer / biter. 2650.
4467. Sayılı koyunu kurt kapmaz. 2651.
4468. Sayılı koyunu kurt yemez. 2651.
4469. Sayılı parada bereket yoktur 2649.
4470. Sebepsiz kuş bile uçmaz. 2652.
4471. Sebepsiz ölüm olmaz. 652.
4472. Sefa ile yenen cefa ile kazanılır. 2653.
4473. Sekiz günlük ömre, dokuz günlük nafaka ister. 835.
4474. Sekseninde saz öğrenen kıyamette çalar. 2206.
4475. Sel gider kum kalır kişi ettiğini bulur. 2654.
4476. Sel gider kum kalır. 2654.
4477. Sel ile gelen yel ile gider. 2655.
4478. Sel nereye giderse kütük de oraya gider. 2656.
4479. Selam para, kelam para. 2657.
4480. Selin ağzı tutulur, elin ağzı tutulmaz. 2658.
4481. Sen ben demeyince değirmende kavga olmaz. 2659.
4482. Sen bilirsin deyince değirmende kavga olmaz. 2659.
4483. Sen bilirsin deyince kavga olmaz. 2659.
4484. Sen doğru ol, eğri belasını bulur. 2660.
4485. Sen dost kazan; düşman ocağın başından çıkar. 2138.
4486. Sen işini bırakmayınca iş seni bırakmaz. 2661.
4487. Sen işlersen mal işler, insan öyle genişler. 2662.
4488. Sen işten korkma, iş senden korksun. 2663.
4489. Sen kazan da düşmana kalsın. 2664.
4490. Sen olursan bensiz, ben de olurum sensiz. 2665.
4491. Sen sen, ben ben. 2666.
4492. Senden çıkmış bir kaza, kime giden / gidersin imdada. 2667.
4493. Senden devletli ile ortak olma. 2668.
4494. Serçe ile konuşanın sesi semadan gelir. 2669.
4495. Serçeden korkan darı ekmez. 2670.
4496. Serçeden korkan darı serpmez. 2670.
4497. Serçeye çubuk beredir. 2671.
4498. Serkeş öküz soluğu kasap dükkânında alır. 2672.
4499. Serkeş öküz son soluğu kasap dükkânında alır. 2672.
4500. Sermayen bir yumurta ise taşa çal. 2673.

4501. Sev beni, seveyim seni. 2674.

4502. Sev seni seveni hâk ile yeksan ise, sevme seni sevmeyeni Mısır'a sultan ise. 2675.

4503. Sevda geçer yalan olur, sonra sokar yılan olur. 2676.

4504. Sevenin kulu ol, sevmeyenin sultanı. 2677.

4505. Sevenin kuluyum, sevmeyenin sultanı. 2677.

4506. Sevgi geçer yalan olur, sonra sokar yılan olur. 2676.

4507. Seyrek git sen dostuna, kalksın ayak üstüne. 2679.

4508. Sıcağa kar hazıra mal dayanmaz. 2679.

4509. Sıçan çıktığı deliği bilir. 2680.

4510. Sıçan geçer yol bulur. 2681.

4511. Sıçana rakı içirmişler, kediye meydan okumuş. 1496.

4512. Sıçanın sidiği denize faydadır. 2682.

4513. Sıçılacak ağız göte yakın gelir. 2683.

4514. Sığırtmaç kocayınca buzağı güttürürler. 2684.

4515. Sık gidersen dostuna, yatar arka üstüne. 2678.

4516. Sıkça varma dostuna, kalksın ayak üstüne. 2678.

4517. Sınanmışı sınamak ahmaklıktır. 2685.

4518. Sıpa büyüye büyüye eşek olur. 2686.

4519. Sırt giydiğini ağız alıştığını ister. 1612.

4520. Sıtma / Isıtma "ben tuttuğumu kırk yıl sonra tanırım"demiş. 2687.

4521. Silah sahibine bile düşmandır. 2688.

4522. Sille yemeden yanak kızarmaz. 2689.

4523. Sinek bir damla pekmeze konar, bir fıçı sirkeye gelmez. 2690.

4524. Sinek küçüktür ama mide bulandırır. 2691.

4525. Sinek pekmezciyi tanır. 2692.

4526. Sirkesini, sarmısağını sayan paçayı yiyemez. 2693.

4527. Sitte-i Sevir, her dakkası bir devir. 2694.

4528. Sitte-i Sevir, her saati bir devir. 2694.

4529. Sitte-i Sevir, kapıyı çevir. 2695.

4530. Sivilce kurcalanınca çıban olur. 2333.

4531. Sivilceyi kurcalama çıban edersin. 2333.

4532. Sivri demir çuvalda durmaz. 2696.

4533. Siyah inekten beyaz süt sağılır. 2697.

4534. Sofra görürsen yanaş, dayak görürsen dolaş. 2698.

4535. Sofrada elini, mecliste dilini kısa tut. 2699.

4536. Sofranın alt başında, kavganın üst başında. 2700.

4537. Sofu soğan yemez, bulunca sapını komaz. 2701.

4538. Soğanın acısını yiyen bilmez, doğrayan bilir. 2702.

4539. Soğuk; "kırk kat keçe, ben ondan geçe; bir kat deri, ben ondan geri"demiş. 1230.

4540. Sokma akıl, sekiz adım gider. 2703.

4541. Sokma akılla giden sekiz adım gider. 2703.

4542. Son gülen iyi / âlâ güler. 2704.

4543. Son pişmanlık akçe etmez. 2705.

4544. Son pişmanlık fayda etmez. 2705.

4545. Son pişmanlık fayda vermez. 2705.

4546. Sona kalan donakalır. 2706.

4547. Sonradan çıkan boynuz, kulağı geçer. 906.

4548. Sonradan gelen devlet devlet değildir. 2707.

4549. Sonradan imam olanın camiye sığmaz sesi; sonradan kadın olanın hamama sığmaz tası. 2708.

4550. Sonradan sıkmayla büzük daralmaz. 2709.

4551. Sopayı ele alınca uğru it kendini gösterir. 2710.

4552. Sora sora Bağdat bulunur. 2711.

4553. Sora sora Kâbe bulunur. 2711.

4554. Soran yanılmamış. 2712.

4555. Soran yorulmamış. 2712.

4556. Sorma kişinin aslını, izzetinden bellidir. 2713.

4557. Sorma kişinin aslını, sohbetinden bellidir. 2713.

4558. Sorma kişinin aslını, suretinden bellidir. 2713.

4559. Soy asma, soyuna çeker. 2714.

4560. Soy köpek adam ısırmaz. 2715.

4561. Soydur / Cinstir çeker, boktur kokar. 2716.

4562. Soydur / Cinstir çeker, ottur kokar. 2716.

4563. Soydur / Cinstir çeker. 2716.

4564. Soyu soydan köpeği mandıradan almalı. 2717.

4565. Soyu soydan köpeği mandıradan. 2717.

4566. Soyu soydan sütü mandıradan almalı. 2717.

4567. Söylemekle dert eksilmez. 2718.

4568. Söylenmedik söz yok, işitilmedik söz çok. 2719.

4569. Söyleyenden dinleyen arif gerek. 2720.

4570. Söyleyene bakma, söyletene bak. 2721.

4571. Söz / Laf gümüşse sükut altındır. 2725.

4572. Söz ağızdan çıkar. 2722.

4573. Söz biliyorsan söyle, inansınlar; bilmiyorsan söyleme, seni bir adam sansınlar. 2723.

4574. Söz dediğin yaş deridir, nereye çekersen oraya gider. 2724.

4575. Söz dokuz boğumdur boğa boğa söyle. 876.

4576. Söz dokuz boğumdur sözünü yutkuna yutkuna söyle. 876.

4577. Söz dokuz boğumdur. 876.

4578. Söz kırk boğumdur boğa boğa söyle. 876.

4579. Söz kırk boğumdur sözünü yutkuna yutkuna söyle. 876.

4580. Söz kırk boğumdur. 876.

4581. Söz sahibinden ürer. 2726.

4582. Söz söylemekle ağız aşınmaz. 2727.

4583. Söz var, ara bozar, söz var ara düzer. 2728.

4584. Söz var, dağa çıkarır; söz var, dağdan indirir. 2729.

4585. Söz var, gelir geçer; söz var, deler geçer. 2730.

4586. Söz var, iş bitirir; söz var, baş yitirir. 2731.

4587. Söz verme, verdinse dönme. 2732.

4588. Söz, yaş deriye benzer, nereye çekersen oraya gider. 2724.

4589. Sözü söyle alana, kulağında kalana. 2733.

4590. Sözün tamamı aptala söylenir. 2734.

4591. Sözün tamamı deliye söylenir. 2734.

4592. Sözünü bil, pişir; ağzını der, devşir. 2735.

4593. Su aka aka yolunu bulur. 214.

4594. Su akar deli bakar. 2736.

4595. Su akar göz bakar. 2736.

4596. Su akarken küpü doldur. 2737.

4597. Su akarken testiyi doldurmalı. 2737.

4598. Su aktığı yere akar. 2738.

4599. Su aktığı yere yine akar. 2738.

4600. Su alçağa akar. 2739.

4601. Su başından bağlanır. 2741.

4602. Su başından bulanır. 2740.

4603. Su başından kesilir. 2741.

4604. Su başından tutulur. 2741.

4605. Su bendinden kesilir. 2741.
4606. Su bulanmayınca balık tutulmaz. 2742.
4607. Su bulanmayınca durulmaz. 2743.
4608. Su bulunmayan yerde teyemmüm caizdir. 2744.
4609. Su bulununca teyemmüm bozulur. 2744.
4610. Su çukurunu, yel tepesini bulur. 214.
4611. Su görülünce teyemmüm bozulur. 2744.
4612. Su her şeyi temizler, yalnız yüz karasını temizlemez. 2745.
4613. Su içene yılan bile dokunmaz. 2746.
4614. Su küçüğün sofra büyüğün. 2747.
4615. Su küçüğün, söz büyüğün. 2747.
4616. Su küpünün yanında çanaklar kırılır. 2748.
4617. Su önünden tarla alma sel alır, genç kız alma el alır. 2749.
4618. Su testisi su yolunda kırılır. 2750.
4619. Su uyur, düşman uyumaz. 2751.
4620. Su yatağını bulur. 214.
4621. Suç / Kabahat öldürende değil, ölendedir. 2752.
4622. Suç samur kürk olsa kimse üstüne almaz. 2753.
4623. Suçu gelin etmişler, kimse güvey girmemiş. 2754.
4624. Susuz ağaç meyve vermez. 2755.
4625. Suya düşen keçe ıslanır. 2756.
4626. Suya gidenin susağı, köye gidenin köpeği. 2757.
4627. Suya gidenin susağı, ormana gidenin baltası. 2757.
4628. Suya inanma yele dayanma. 2758.
4629. Suyu bardakta, gemiyi resimde görmeli. 2759.
4630. Suyu havana koy, döv döv yine su. 2760.
4631. Suyun çağlamazı / şarlamazı, insanın söylemezi. 2761.
4632. Suyun harlamadan akanı, insanın söylemeden bakanı. 2761.
4633. Suyun yavaş akanından, insanın yere bakanından kork / sakın. 2761.
4634. Sükût etmek gibi alemde nadâna cevap olmaz. 2725.
4635. Sükût etmek gibi alemde zengine cevap olmaz. 2725.
4636. Sükût ikrardan gelir. 2762.
4637. Süprüntünün irisi kalbur üstüne çıkar. 2763.
4638. Sür git dememişler, gör geç demişler. 2764.
4639. Sürtüğün feracesi yol demirinde asılır. 2765.

4640. Sürüden ayrılan koyunu kurt kapar. 2766.

4641. Sürüden ayrılan kuzuyu kurt kapar. 2766.

4642. Sürüden ayrılanı kurt kapar. 2766.

4643. Sürüyü güden kurdu görür. 2767.

4644. Sütle giren huy canla çıkar. 2768.

4645. Sütlüyü sürüden çıkarmazlar. 2769.

4646. Sütsüz koyun meleğen olur. 2770.

4647. Sütten ağzı yanan, ayranı üfleyerek içer. 2771.

4648. Sütten ağzı yanan, yoğurdu üfleyerek yer. 2771.

4649. Şahin gözünü ette açmış; karga gözünü bokta açmış. 2772.

4650. Şahin küçük ama payını ele vermez. 2773.

4651. Şahin küçük, et yer; deve büyük, ot yer. 2774.

4652. Şahin küçüktür ama koca turnayı havadan indirir. 2775.

4653. Şahin sinek avlamaz. 2776.

4654. Şakanın sonu kakadır. 2777.

4655. Şap ile şeker bir değildir. 2778.

4656. Şaraptan bozma sirke keskin olur. 2779.

4657. Şaşı çakır demektense kör de kurtul. 2780.

4658. Şaşkın avcı, geyik dururken tavşana bakar. 2781.

4659. Şaşkın misafir ev sahibini ağırlar. 195.

4660. Şaşkın ördek başını bırakır, kıçından dalar. 2782.

4661. Şaşkın ördek götün götün yüzer. 2782.

4662. Şehir oğlanının düşkünü beyaz giyer kış günü. 3238.

4663. Şehirde eşek bile makamla anırır. 2783.

4664. Şehirde tavuk olup gıdaklamaktan köyde horoz olup ötmek yeğdir. 2784.

4665. Şer işi uzat hayra dönsün, hayır işi uzatma şerre dönmesin. 2785.

4666. Şeriatın kestiği parmak acımaz. 2786.

4667. Şeyh uçmaz müridi uçurur. 2787.

4668. Şeytan adamı kandırır, ama suyunu ısıtıvermez. 2788.

4669. Şeytanın dostluğu darağacına kadardır. 2789.

4670. Şeytanın dostluğu zindana kadardır. 2789.

4671. Şeytanla kabak ekenin kabak başına patlar. 2790.

4672. Şeytanla ortak buğday eken, samanını alır. 2791.

4673. Şık şık eder nalçadır, işi bitiren akçadır. 2792.

4674. Şimşek çakmadan gök gürlemez. 2793.

4675. Şom olandan yine şom doğar. 2794.
4676. Şöhret afettir, kendini sakın. 2795.
4677. Şöhret afettir. 2795.
4678. Şubat güç üzer, mart gön yüzer. 2796.
4679. Şubat, "ya iti soludurum, ya devenin kuyruğuna çıkarım"demiş. 1630.
4680. Şubatın arpası, martın sıpası. 2797.
4681. Şubatın sonundan, martın onundan kork. 2798.
4682. Şüphe insanı rahat koymaz ama çok tehlikeden de kurtarır. 2799.
4683. Tabağa sorarsan dünyada fena koku olmaz. 2800.
4684. Tabak mısın, it bokuna muhtaçsın. 2801.
4685. Tabak sevdiği deriyi yerden yere çarpar. 2802.
4686. Tabancanın dolusu bir kişiyi korkutur, boşu kırk kişiyi. 2803.
4687. Takdir tedbiri bozar. 2804.
4688. Takdirin yaptığını tedbir bozamaz. 2804.
4689. Takdirle yazılan, tedbirle bozulmaz. 2804.
4690. Takke ayağa, terlik başa gelmez. 2805.
4691. Talihsiz / Onmadık hacıyı Arafat'ta yılan sokar. 2806.
4692. Talihsiz / Onmadık hacıyı deve üstünde yılan sokar. 2806.
4693. Tamah insanı baştan çıkarır. 2807.
4694. Tamah insanı yarı yolda kor. 2807.
4695. Tamah olmasa müflis acından ölür. 2808.
4696. Tamah varken müflis acından ölmez. 2808.
4697. Tamahkar olmasa, müflis acından ölür. 2808.
4698. Tamahkardan bir şey isteyen denize çukur açar. 2809.
4699. Tamahkarın gözünü bir avuç toprak doyurur. 2810.
4700. Tamahkarın yakası müflisin elindedir. 2808.
4701. Ta'n etme komşuna, gelir başına. 1635.
4702. Tan gelsin hayrı beraber gelsin. 2811.
4703. Tan yeri ağarınca hırsızın gözü kararır. 2812.
4704. Tana kalan donakalır. 2706.
4705. Tandır başında bağ dikmek kolaydır. 2813.
4706. Tanrı insana taşıyabileceği kadar yük verirmiş. 323.
4707. Tarla çayırda, bağ bayırda. 646.
4708. Tarlada izi olmayanın harmanda yüzü olmaz. 2814.
4709. Tarlanın iyisi suya yakın, daha iyisi eve yakın. 2815.

4710. Tarlanın taşlısı, kızın saçlısı, ineğin başlısı. 2816.

4711. Tarlanın taşlısı, kızın saçlısı, öküzün başlısı. 2816.

4712. Tarlaya saban, koyuna çoban. 2283.

4713. Tarlayı düz al, kadını kız al. 2817.

4714. Tarlayı koçan zaptetmez, saban zapteder. 2818.

4715. Tarlayı taşlı yerden kızı kardaşlı yerden. 2819.

4716. Tartılırsan denginle tartıl. 2820.

4717. Tas yere düşmeden çanlamaz / çınlamaz. 2821.

4718. Tasada duracağına kesede dursun. 2822.

4719. Taş altında olmasın da dağ ardında olsun. 2823.

4720. Taş atana sen ekmek at. 2635.

4721. Taş büyüğü değil yaş büyüğü. 2824.

4722. Taş çömleğe çarparsa vay çömleğin haline, çömlek taşa çarparsa yine vay çömleğin haline! 2825.

4723. Taş çömleği dokunursa vay çömleğin haline, çömle taşa dokunursa yine vay çömleğin haline! 2825.

4724. Taş düştüğü yerde ağırdır. 2829.

4725. Taş düştüğü yerde kalır. 2829.

4726. Taş ıraktan / uzaktan gelmez. 2826.

4727. Taş ne kadar ıslanırsa deli o kadar uslanır. 1147.

4728. Taş ol da baş yar. 2827.

4729. Taş taş üstüne olur, ev ev üstüne olmaz. 1065.

4730. Taş taşa söykenir. 2827.

4731. Taş yerinde ağırdır. 2829.

4732. Taşa çıkan keçinin ağaca çıkan oğlağı olur. 123.

4733. Taşıma su ile değirmen dönmez. 2830.

4734. Taşkınlığın sonu şaşkınlıktır. 2831.

4735. Taşlarsan deliyi, başına kapla çeliği. 2832.

4736. Taştan kopar ama yoktan kopmaz. 3158.

4737. Tatarın kılavuza ihtiyacı yoktur. 2833.

4738. Tatlı dil güler yüz düşmanın kolunu büker. 2834.

4739. Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır. 2835.

4740. Tatlı söz can azığı, acı söz baş kazığı. 2836.

4741. Tatlı söz dinletir, tatsız söz esnetir. 2837.

4742. Tatlı söz dost kazandırır, acı söz düşman. 2838.

4743. Tatlı söz yerden mal çıkarır, acı söz dinden imandan çıkarır. 2835.

4744. Tatlı tatlı yemenin acı acı geğirmesi olur. 2839.
4745. Tatsız aşa tuz neylesin, akılsız başa söz neylesin. 2840.
4746. Tatsız çorbaya tuz, akılsız kafaya söz kâr etmez. 2840.
4747. Tavşan dağda, suyu ateşte. 2841.
4748. Tavşan yattığı yeri eşer yatar. 2842.
4749. Tavşana demişler ki: "Dağ sana küstü", "Ben ona küsmem"demiş. 2843.
4750. Tavşanı tazı tutar, çalımı avcı satar. 2844.
4751. Tavşanın çıkışından, kurdun inişinden korkmalı. 2845.
4752. Tavuğun sadakası bir yumurta. 2846.
4753. Tavuk bile su içerken göğe bakar. 2847.
4754. Tavuk kaza bakarsa kıçı yırtılır. 2848.
4755. Tavuk kaza bakmış da kıçını yırtmış. 2848.
4756. Tay at oluncaya kadar sahibi mat olur. 486.
4757. Tay yetişmedikçe, ata paha biçilmez. 2849.
4758. Tayfa ne kadar çok olsa, iş geminin kaptanındadır. 2850.
4759. Tayfanın akıllısı, geminin dümeninden uzak durur. 2851.
4760. Taze bardağın suyu soğuk olur. 2852.
4761. Tazısız ava çıkan tavşansız eve döner. 2853.
4762. Tebdil-i mekanda ferahlık vardır. 2854.
4763. Tedariksiz aptes bozmaya oturan, domalı domalı taş arar. 2855.
4764. Tedbirde kusur eden takdire bahane bulur. 2856.
4765. Tedbirde kusur edip de kadere bühtan eyleme 2856.
4766. Tek duran, teknesi ile kalır. 2859.
4767. Tek duranı kimse yerinden tedirgin etmez. 2857.
4768. Tek duranın devece assı vardır. 2858.
4769. Tek duranın teknesi devrilmez. 2859.
4770. Tek elin nesi var, iki elin sesi var. 818.
4771. Tek kanatla kuş uçmaz. 2860.
4772. Teker kırılınca yol gösteren çok olur. 401.
4773. Tekerlek kırıldıktan sonra yol gösteren çok olur. 401.
4774. Tekkeye hizmet eden, tekkeden geçinir. 2861.
4775. Tekkeyi bekleyen çorbayı içer. 2862.
4776. Tembel, ceviz yemek ister, kabuğunu kırmaya üşenir. 2863.
4777. Tembele dediler: 'Kapını ört.' Dedi: 'Yel eser örter.' 2864.
4778. Tembele iş buyur sana akıl öğretsin. 2865.

4779.	Tembele iş buyurursan sana akıl öğretir.	2865.
4780.	Temel taşı temelde, köşe taşı köşede gerek.	2317.
4781.	Temelsiz bina tez yıkılır.	2866.
4782.	Temiz iş altı ayda çıkar.	2867.
4783.	Temsilde hata olmaz.	2877.
4784.	Tencere demiş: 'Dibim altın.', kaşık demiş: 'Ben nerdeyim?'.	2868.
4785.	Tencere demiş: 'Dibim altın.', kaşık demiş: 'Girdim, çıktım'.	2868.
4786.	Tencere demiş: 'Dibim altın.', kaşık demiş: 'Girdim, gördüm'.	2868.
4787.	Tencere tencereye "kara"demiş, çömlek utancından yere geçmiş.	2869.
4788.	Tencere tencereye yüzün kara demiş, çömlek utancından yere geçmiş.	2869.
4789.	Terazi tartıyla her şey vaktiyle.	2870.
4790.	Terazi var, tartı var; her bir şeyin vakti var.	2870.
4791.	Teraziyi uz tutmayan, sonunda ağlar.	2871.
4792.	Terlemeden mal solumadan can olmaz	2872.
4793.	Ters giderse insanın işi, muhallebi yerken kırılır dişi.	2873.
4794.	Terzi kendi söküğünü dikemez.	2874.
4795.	Terzinin işi kötü, ayıbını örten ütü.	2875.
4796.	Testi kırılırsa da kulpu elde kalır.	2876.
4797.	Testi su yolunda kırılır.	2750.
4798.	Teşbihte hata olmaz.	2877.
4799.	Tevekkelin eşeğini kurt yemez.	2877.
4800.	Tevekkelin gemisi batmaz.	2877.
4801.	Tevekkelin hazinesi tükenmez.	2878.
4802.	Teyze, anne yarısıdır.	2879.
4803.	Tez gelen devlet tez gider.	2880.
4804.	Tez giden, tez yorulur.	1043.
4805.	Tımar sipahisi züğürtleyince eski defterleri yoklar.	2455.
4806.	Tırnağın varsa başını kaşı.	2881.
4807.	Tırnağın varsa kelini kendin kaşı.	2881.
4808.	Tilki ateşten nasıl atlanacağını bilir.	2882.
4809.	Tilki benim için demem ama üzümsüz bağın kökü kurusun demiş.	2883.
4810.	Tilki erişemediği üzüme 'hevengim olsun' demiş.	2884.
4811.	Tilki gölgesinde aslan gizlenmez.	2886.
4812.	Tilki iki defa tuzağa düşmez.	2885.
4813.	Tilki ininde arslan yatmaz.	2886.

4814.	Tilki kendi inine ürüse uyuz olur.	2887.
4815.	Tilki meramını anlatıncaya kadar post elden gider.	2891.
4816.	Tilki ne kadar çevik ise de, bir gün boğazı ele verir.	2888.
4817.	Tilki öz inini hor görse uyuz olur.	2887.
4818.	Tilki var baş keser, kurdun adı yamandır.	2337.
4819.	Tilki yatağını bilir.	2892.
4820.	Tilki, piliçleri taşıyana "elin kırılsın"demiş.	2889.
4821.	Tilki, piliçleri taşlıyana "Yarabbim, gazabını artır"demiş.	2890.
4822.	Tilki, tilkiliğini bildirinceye kadar post elden gider.	2891.
4823.	Tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kürkçü dükkanıdır.	2893.
4824.	Tilkiye: 'tavuk kebabı yer misin?' demişler; 'adamın güleceğini getiriyorsunuz' demiş.	2894.
4825.	Tok açın halinden ne bilir.	2895.
4826.	Tok ağırlaması / ağırlamak güçtür / güç olur.	2897.
4827.	Tok iken yemek yiyen, mezarını dişiyle kazar.	2898.
4828.	Tok ne bilir aç halinden.	2895.
4829.	Tok, açın halinden bilmez.	2895.
4830.	Tok, açın önünde ekmeğini ufak doğrar.	2896.
4831.	Tokmağı baş kazık yer.	2899.
4832.	Top otu beylikten olunca güllesi Bağdat'a gider.	2900.
4833.	Topa alışan deve davuldan ürkmez.	2901.
4834.	Topa alışan zemberekçi devesi davuldan ürkmez.	2901.
4835.	Topalla gezen aksamak öğrenir.	2902.
4836.	Toplama danelerin harmanı olmaz.	2903.
4837.	Toplarsan göl olur, saçarsan çöl olur.	926.
4838.	Toprağı işleyen ekmeği dişler.	2904.
4839.	Turpun sıkından seyreği iyidir.	2905.
4840.	Tutulan kısrak döğer harmanı.	2906.
4841.	Tutulan sakal yolunur.	2907.
4842.	Tutulmayan hırsız beyden büyüktür.	2908.
4843.	Tutulmayan uğru beyden doğru.	2908.
4844.	Tutulmayanın çomak hakkını tutulan yer.	2909.
4845.	Tuz ekmek hakkını bilmeyen kör olur.	2910.
4846.	Tüfeğin vurmazı olmaz, gözlemeye göz gerek. Kadının da vermezi olmaz, istemeye yüz gerek.	2911.
4847.	Tükürdüğün eli öpme.	2912.

4848. Türk ata binince bey oldum sanır. 7.
4849. Türk karır kılıcı karımaz. 2913.
4850. Türk'e bir selam ver, yiyeceğini düşünme. 2914.
4851. Türk'ün aklı gözünde. 2915.
4852. Türk'ün aklı sonradan gelir. 2916.
4853. Tütmedik baca, çekişmedik karı koca olmaz. 2917.
4854. Tütünsüz baca olmaz, kahırsız koca olmaz. 1260.
4855. Tüy güzelliği hamamdan eve, huy güzelliği Urum'dan Şam'a. 3194.
4856. Ucuz alan, pahalı alır, pahalı alan aldanmaz. 2918.
4857. Ucuz alan, pahalı alır. 2918.
4858. Ucuz etin çorbasını it içer. 2919.
4859. Ucuz etin suyu kara olur. 2920.
4860. Ucuz etin suyu yavan olur. 2920.
4861. Ucuz etin yahnisi tatsız olur. 2920.
4862. Ucuz etin yahnisi yavan olur. 2920.
4863. Ucuz etten tatsız tirit olur. 2920.
4864. Ucuz öküzün kıyması tatsız olur. 2920.
4865. Ucuz pekmez baldan tatlıdır. 730.
4866. Ucuz satan tez satar. 2921.
4867. Ucuz sirke baldan tatlıdır. 730.
4868. Ucuzdur vardır illeti, pahalıdır vardır hikmeti. 2922.
4869. Uçan kuş aç kalmaz. 1567.
4870. Uçan şahin eski yuvasına dönmez. 2923.
4871. Uğursuzun yüzüne bakma, kırk gün işin rast gitmez. 2924.
4872. Ulu ağaç dalıyla gürler. 139.
4873. Ulu beylerin kağnısı tavşan avlar. 2925.
4874. Ulu kuşun kısmeti ayağına gelir. 2926.
4875. Ulu sözü dinlemeyen, uluyakalır. 2927.
4876. Ulu sözü yerde kalmaz. 939.
4877. Ulular ile urgan çekişme. 2928.
4878. Ulular köprü olsa basıp geçme. 2929.
4879. Ulularla havuç / keşir ekenin yoğunu / kalını götüne gider. 2930.
4880. Ulumasını bilmeyen köpek, sürüye kurt getirir. 2955.
4881. Umma Davut, gönlünü avut. 2931.
4882. Ummadığın çotuk / kütük araba devirir. 2932.

4883. Ummadığın delikten tilki çıkar. 2933.
4884. Ummadığın keçiden bir batman yağ çıkar. 2934.
4885. Ummadığın taş baş yarar. 2935.
4886. Ummadığın yar araba devirir. 2932.
4887. Una dökülen yağın zararı yok. 2936.
4888. Unun çoksa bazlama ye, yağın çoksa gözleme ye. 2937.
4889. Unun çoksa çörek et, yağın çoksa börek et. 2937.
4890. Usta hırsız kapı baca dinlemez. 1850.
4891. Usta hırsıza kapı baca olmaz. 1850.
4892. Usta maymun kamçı istemez. 3189.
4893. Ustanın çekici bin altın. 2938.
4894. Uşağı işe koş, sen de ardına düş. 1021.
4895. Utananın oğlu kızı olmazmış. 2957.
4896. Utanma pazar, dostluğu bozar. 2939.
4897. Utanma pazar, mideyi bozar. 2939.
4898. Uyku yastık istemez. 2941.
4899. Uyku, uykunun mayasıdır. 2940.
4900. Uykusuz baş yastık istemez. 2941.
4901. Uyumakla menzile varılmaz. 2942.
4902. Uyumakla yol alınmaz. 2942.
4903. Uyuyanın üstüne kar yağarmış. 2943.
4904. Uyuz kaşınsa kanı çıkar, kaşınmasa canı çıkar. 2944.
4905. Uzak yeri urganla ölçme. 2945.
4906. Uzak yerin salığını kervan getirir. 1882.
4907. Uzun, ne tadın var ne tuzun, kısa usa, orta muhabbet arta. 2946.
4908. Uzun, ne tadın var ne tuzun. 2946.
4909. Üç elli, yaz belli. 2117.
4910. Üç gecelik ayı herkes görür. 2947.
4911. Üç göç, bir yangın yerini tutar. 2948.
4912. Üç kuruşluk eşeğin beş paralık sıpası olur. 2994.
4913. Üçlenmemiş eken, olmamış biçer. 2950.
4914. Ülfet kuvvet bulunca, külfet aradan kalkar. 2951.
4915. Ülfet kuvvet bulunca, külfet ortadan kalkar. 2951.
4916. Ümit ile geçinen açlıkla ölür. 2952.
4917. Ümit ile yaşayan mihnet ile can verir. 2952.

4918. Ün lazım değil un lazım. 2953.
4919. Ürkütme kediyi, arslan edersin. 2954.
4920. Ürkütme tavşanı, yiğit edersin. 2954.
4921. Ürümesini / Havlamasını bilmeyen köpek / it, sürüye kurt getirir. 2955.
4922. Ürümeyen iti kapıya koymazlar. 2956.
4923. Üşenenin / Erinenin oğlu kızı olmazmış. 2957.
4924. Üşüntü köpek mandayı paralar. 2958.
4925. Üvey öz olmaz, kemha bez olmaz. 2959.
4926. Üveye etme, özünde bulursun; geline etme, kızında bulursa. 2960.
4927. Üzüm bağda, bağ dağda. 2961.
4928. Üzüm hırsızı güzün belli olur. 2962.
4929. Üzüm üzüme baka baka kararır. 2963.
4930. Üzümü elde gör, çöpünü yerde gör. 2964.
4931. Üzümünü ye de bağını sorma. 2965.
4932. Vadesi yetmişe çare yoktur. 2966.
4933. Vakıf mal kimseye mal olmaz. 2967.
4934. Vakit, nakittir. 2968.
4935. Vakitsiz açan çiçek boy atmaz. 2969.
4936. Vakitsiz açan gül tez solar. 2969.
4937. Vakitsiz gül açılmaz. 2969.
4938. Vakitsiz öten horozun başını keserler. 2970.
4939. Vakitsiz öten horozun boynunu vururlar. 2970.
4940. Vaktine göre sıçan deliği bin altın olur. 2971.
4941. Var akar, yok bakar. 2972.
4942. Var eli titremez. 2973.
4943. Var evi kerem evi, yok evi elem evi. 2974.
4944. Var evi kerem evi, yok evi verem evi. 2974.
4945. Var mı pulun, herkes kulun; yok mu pulun, dardır yolun. 2985.
4946. Var ne bilsin yok halinden. 2975.
4947. Var varlatır, yok söyletir. 2976.
4948. Vara var, yoka yok denir. 2977.
4949. Vardı bağım malım, gelirdi kardeşlerim; tükendi yağım balım, gelmiyor kardeşlerim. 2978.
4950. Vardığın yer karanlık ise sen de gözünü kapa. 2314.
4951. Vardığın yer körse gözünü kapa. 2314.
4952. Varını veren utanmaz / utanmamış. 2979.

4953. Varını veren utanmaz, baldızını alan yad olmaz. 2979.
4954. Varışına gelişim, tarhana aşına bulgur aşım. 2980.
4955. Varlığa darlık olmaz. 2981.
4956. Varlığa güvenilmez. 1652.
4957. Varlığa zorluk olmaz. 2981.
4958. Varlığınla varlık satma. 2982.
4959. Varsa aşın rahattır başın, yoksa aşın dardadır başın. 2983.
4960. Varsa aşın rahattır başın. 2983.
4961. Varsa hünerin, var her yerde yerin; yoksa hünerin, var her yerde yerin. 2984.
4962. Varsa pulun Halep'tir kulun, yoksa pulun han tuman yolun. 2985.
4963. Varsa pulun, herkes kulun; yoksa pulun, dardır yolun. 2985.
4964. Vasiyet ölüm getirmez. 2986.
4965. Ver elindeki sapı, git dolan kapı kapı. 2987.
4966. Ver elindekini ellere, sonra vur başını yerlere. 2988.
4967. Ver yiğidi yiğide, Mevlâ rızkını yetire. 2989.
4968. Veren el dert görmez. 2990.
4969. Veren eli herkes öper. 2991.
4970. Veren eli kimse kesmez. 2992.
4971. Veresiye şarap içen, iki kez / kere sarhoş olur. 2993.
4972. Verip de pişman olmaktan, vermeyip de düşman olmak yeğdir. 2994.
4973. Verip pişman olmaktan, vermeyip düşman olmak yeğdir. 2994.
4974. Verirsen doyur, vurursan duyur. 2995.
4975. Verirsen doyur, vurursan öldür. 2995.
4976. Verirsen veresiye, batarsın karasuya. 2996.
4977. Verirsen veresiye, gidersin batasıya. 2996.
4978. Verme malını veresiye, akar gider karasuya. 2996.
4979. Verme veresiye gider karasuya. 2996.
4980. Vermekle mal tükenmez. 2997.
4981. Vuran mı yiğit, vur diyen mi? - Vur diyen. 2998.
4982. Vurma korkağa cesur edersin. 2999.
4983. Vurmak da yiğitlik, kaçmak da. 3000.
4984. Vurursan acıt, yedirirsen doyur. 2995.
4985. Vücut kocar, gönül kocamaz. 1395.
4986. Ya evlat bir, ya ocak kör. 3001.
4987. Ya işten artar, ya dişten. 1984.

4988. Ya pek durmalı ya tek. 3002.
4989. Ya sırt üstü yat, ya kırk adım at. 3003.
4990. Ya sırt üstü yat, ya kırk adım at. Yemekten sonra. 3003.
4991. Yabancı itin / köpeğin kuyruğu götünde olur. 1521.
4992. Yabancı itin / köpeğin kuyruğu kıçına kısık olur. 1521.
4993. Yabancı kim, kör o. 1522.
4994. Yabancı koyun kenara yatar. 3004.
4995. Yabancı köpek yedi mahalleden kovulur. 3005.
4996. Yabancı kuşun başı kanadı altında olur. 1521.
4997. Yad elde beylik sürmeden, yurtta züğürt gezmek yeğdir. 3006.
4998. Yağ acı olursa pilavı da acı olur. 3007.
4999. Yağ ile yavşan, sirke ile tavşan. 3008.
5000. Yağ yiyen köpek tüyünden belli olur / bellidir. 3009.
5001. Yağına göre tavası, kuyusuna göre kovası. 3010.
5002. Yağına kıymayan, çöreğini kuru yer. 3011.
5003. Yağırı olan gocunur. 3055.
5004. Yağlı dilimin yoksa, yağlı dilin de mi yok! 916.
5005. Yağma hacının böreği yağından yenmez. 3012.
5006. Yağmur diner, su durulur. 3013.
5007. Yağmur yağdıracak bulut uzaktan bellidir. 3014.
5008. Yağmur yağsa kış değil mi? Kişi halini bilse hoş değil mi? 3015.
5009. Yağmur yağsın da varsın kerpiççi ağlasın. 3016.
5010. Yağmurda düşmanın koyunu, dostun atı satılsın. 3017.
5011. Yahudi züğürtledikçe eski defterleri karıştırır. 2455.
5012. Yahudi'yi öldürmektense korkutmak yeğdir. 3018.
5013. Yakın dost hayırsız akrabadan iyidir. 1724.
5014. Yakına erinen uzağa gerinir. 3019.
5015. Yal vakti itten, yem vakti attan sakınmalı. 3020.
5016. Yal yiyen köpek tüyünden belli olur / bellidir. 3009.
5017. Yalan dinlemek söylemekten güçtür. 3021.
5018. Yalan ile iman bir yerde durmaz. 3022.
5019. Yalan olmazsa yemin olmaz. 3023.
5020. Yalan söyleyen unutkan olmamalı. 3024.
5021. Yalan var ki gerçekten yeğdir. 3025.
5022. Yalancı kim? İşittiğini söyleyen. 3026.

5023.	Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış.	3027.
5024.	Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.	3028.
5025.	Yalancıyı kaçtığı yere kadar kovalamalı / kovalarlar.	3029.
5026.	Yalanın dibi sığdır.	3030.
5027.	Yalanın kemiği yok ki boğazına bata.	3031.
5028.	Yalın ayak gezenin kundurası hiç çürümez.	3032.
5029.	Yalnız elin avazı çıkmaz.	819.
5030.	Yalnız elin sesi çıkmaz.	819.
5031.	Yalnız elin şakırtısı olmaz.	819.
5032.	Yalnız kalanı kurt yer.	2766.
5033.	Yalnız kuş yuva yapmaz.	3033.
5034.	Yalnız öküz, boyunduruğa koşulmaz.	3034.
5035.	Yalnız öküz, çifte koşulmaz.	3034.
5036.	Yalnız taş, duvar olmaz.	3035.
5037.	Yalnız yiyen sofrasını kendi kaldırır.	3036.
5038.	Yalnızlık, Allah'a mahsustur.	3037.
5039.	Yalnızlık, Allah'a yaraşır.	3037.
5040.	Yaman komşu, yaman avrat, yaman at; birinden göç, birini boşa, birini sat.	3038.
5041.	Yanan harman öşür vermez.	3047.
5042.	Yanan, kendi derdine yanar.	3039.
5043.	Yananla yenene dağlar dayanmaz.	3040.
5044.	Yandan gelen denizden korkulur.	3041.
5045.	Yangını körükleyen saçından tutuşur.	3042.
5046.	Yanık yerin otu tez biter.	3043.
5047.	Yanık yerlerin filizleri gür olur.	3044.
5048.	Yanılmayan bir Allah.	1295.
5049.	Yanlış da bir nakış.	3045.
5050.	Yanlış hesap Bağdat'tan döner.	3046.
5051.	Yanmış harmanın öşrü alınmaz.	3047.
5052.	Yanmış harmanın öşrü olmaz.	3047.
5053.	Yanmış mal ile, ölmüş baba ile iftihar olmaz.	3048.
5054.	Yanşağın / Gevezenin hakkından tınmaz gelir.	3049.
5055.	Yanşağın hakkından sağır gelir.	3049.
5056.	Yapı taşı, yapıdan kalmaz.	2317.
5057.	Yapı taşı, yerde kalmaz.	2317.

5058.	Yapmak güç, yıkmak kolay.	3050.
5059.	Yaprağa yapış, atlas olsun; toprağa yapış, altın olsun.	3051.
5060.	Yâr beni ansın bir koz ile, o da çürük çıksın.	364.
5061.	Yâr elinden zehir olsa içilir.	3052.
5062.	Yar, yıkıldığı gün tozar.	3053.
5063.	Yara, sıcakken sarılır.	3054.
5064.	Yaramaz adam pazar bozar, iyi adam pazar yapar.	1699.
5065.	Yarası olan gocunur.	3055.
5066.	Yarım elma, gönül / hatır alma.	3056.
5067.	Yarım hekim candan eder, yarım hoca dinden eder.	3057.
5068.	Yarın ile öbür gün bitmez.	3058.
5069.	Yarına kalan davadan korkma.	3059.
5070.	Yarınki kazdan bugünkü tavuk yeğdir.	913.
5071.	Yarınki kazdan bugünkü yumurta yeğdir.	913.
5072.	Yasak arzu doğurur.	3060.
5073.	Yasak dediğin üç gün sürer.	2567.
5074.	Yasak merak arttırır.	3060.
5075.	Yaş ağaç eğilir ama kırılmaz.	3061.
5076.	Yaş ağaç tez eğilir.	140.
5077.	Yaş kesen, baş keser.	3062.
5078.	Yaş kocar, gönül kocamaz.	1395.
5079.	Yaş yetmiş, iş bitmiş.	3063.
5080.	Yaşa yaşa, gör temaşa.	3064.
5081.	Yaşamış eşekte, yıllanmış akıl olur.	3065.
5082.	Yaşı at pazarında sorarlar.	3066.
5083.	Yaşın arasında kuru da yanar.	2359.
5084.	Yaşın yanında kuru da yanar.	2359.
5085.	Yaşlılıkta yoksulluk güçtür.	1560.
5086.	Yatan / Yatar arslandan yelen tilki iyidir.	3067.
5087.	Yatan / Yatar arslandan yelen tilki nasiplidir.	3067.
5088.	Yatan / Yatar arslandan, gezen tilki yeğdir.	3067.
5089.	Yatan / Yatar kurttan yelen tilki nasiplidir.	3067.
5090.	Yatan / Yatar kurttan yelen tilki nasiplidir.	3067.
5091.	Yatan öküze saman olmaz.	3068.
5092.	Yatan öküze yem yok..	3068.

5093. Yatan ölmez, eceli yeten ölür. 3069.
5094. Yatanın, yürüyene borcu var. 3070.
5095. Yatma tilki ininde ko arslan yesin seni. 3071.
5096. Yatsının faziletini güveyden sormalı. 3072.
5097. Yavaş / Yumuşak huylu / Sessiz atın çiftesi / tekmesi pek olur. 3073.
5098. Yavaş atın çiftesi / tekmesi yavuz olur. 3073.
5099. Yavaş köpek sürüye kurt getirir. 2955.
5100. Yavaş tükürüğün sakala zararı var. 3074.
5101. Yavru kuş yuvadan gördüğünü işler. 1607.
5102. Yavru kuş yuvadan gördüğünü yapar. 1607.
5103. Yavru kuşun ağzı büyük olur. 3075.
5104. Yavuz at sahibini yabanda bırakmaz. 3076.
5105. Yavuz at yemini arttırır. 3077.
5106. Yavuz at yemini, yavuz it ününü arttırır. 3077.
5107. Yavuz hırsız ev sahibini bastırır. 3078.
5108. Yavuz it ne yer, ne yedirir. 3079.
5109. Yavuz it üre üre ağıla kurt düşürür. 2955.
5110. Yavuz sirke küpüne zarardır. 2187.
5111. Yaya gözüyle at, bekar gözüyle avrat alınmaz. 1401.
5112. Yayı atıcısına vermeli. 3080.
5113. Yaz ayransız, kış yorgansız olmaz. 3081.
5114. Yaz diye yola çıkarsan kışı gözüne al. 3082.
5115. Yaz garibindir. 3083.
5116. Yaz yalan, kış gerçek. 3084.
5117. Yaz yaz gerek, kış kış. 3085.
5118. Yazılan bozulmaz. 3086.
5119. Yazın abasız, kışın torbasız yola çıkma. 2217.
5120. Yazın araması, kışın taraması olmasa herkes besler mandayı. 3087.
5121. Yazın başı pişenin, kışın aşı pişer. 3088.
5122. Yazın çalan kışın oynar. 3088.
5123. Yazın çalışan kışın gülüşür. 3088.
5124. Yazın gölge hoş, kışın çuval boş. 3088.
5125. Yazın gölge kovan, kışın karın ovar. 3088.
5126. Yazın harmana sıçan öküzün kışın yemlikte ağzına gelir. 3089.
5127. Yazın serçeye kim olsa yem verir. 3090.

5128. Yazın sıcakta terleyen kışın soğukta üşümez. 3088.
5129. Yazın yanmayan kışın ısınmaz. 3088.
5130. Yazın yaşa, kışın taşa oturma. 3091.
5131. Yazın yersen lokumu, kışın yersin bokumu 3088.
5132. Yazın yorulmayan kışın kurulmaz. 3088.
5133. Yazlık olursa evladına gösterme o da ekmesin. 3092.
5134. Ye balı içme suyu ko yanarsa yansın, ye eti iç suyu ko sönerse sönsün. 3093.
5135. Ye yağlıyı iç suyu donarsa donsun, ye tatlıyı içme suyu yanarsa yansın. 3093.
5136. Yedi adım yolun, bir yudum suyun hakkı vardır. 3094.
5137. Yeğdir ot otlamak, aç kalıp helva gözetmekten. 3095.
5138. Yeğniyi yel alır, ağır yerinde kalır. 3096.
5139. Yel / Rüzgar kayadan ne alır. 3098.
5140. Yel / Rüzgar kayadan ne anlar. 3098.
5141. Yel / Rüzgar kayadan ne aparır. 3098.
5142. Yel / Rüzgar kayadan ne koparır. 3098.
5143. Yel / Rüzgar yalçın kayadan ne koparır. 3098.
5144. Yel esmeyince çöp deprenmez / kımıldamaz. 2600.
5145. Yel gelen deliği kapamalı. 3097.
5146. Yel gibi gelen sel gibi gider. 2655.
5147. Yemeğin azından, sözün çoğundan Allah ırak eyleye. 3099.
5148. Yemeğin azından, sözün çoğundan. 3099.
5149. Yemeğin iyisi hazırıdır. 3100.
5150. Yemeğini komşudan bekleyen, çok vakit aç kalır. 3101.
5151. Yemek emek ister. 1382.
5152. Yemek emeksiz olmaz. 1382.
5153. Yemek yemekle boğaz aşınmaz. 3102.
5154. Yemem diyen ile arkadaş olma, yemem der de sömürür. 47.
5155. Yemeyenin malını yerler, demine hu çekerler. 3103.
5156. Yemeyenin malını yerler, üstüne bir bardak su içerler. 3103.
5157. Yemeyenin malını yerler. 3103.
5158. Yemiş vermeyen ağacı keserler. 3104.
5159. Yemişi olmayan ağaca taş atmazlar. 2431.
5160. Yemişin iyisini domuz yer. 434.
5161. Yemişini ye ağacını sorma. 2965.
5162. Yenen ile yanana ne dayanır! 3040.

5163. Yengece "Niye yan yan gidersin?"demişler; "Serde kabadayılık var."demiş. 3105.

5164. Yengece "Niye yan yan gidersin?"demişler; "Yiğide nice yürürse yaraşır."demiş. 3105.

5165. Yeni testinin suyu ayaz olur. 2852.

5166. Yeni testinin suyu soğuk olur. 2852.

5167. Yenik pehlivan güreşten bıkmaz. 3106.

5168. Yenilmeyi / Altta kalmayı ayı bile istemez. 595.

5169. Yenliceği yel atmış, götüne diken batmış. 3107.

5170. Yer altında olmasın da dağ ardında olsun. 2823.

5171. Yer damar damar, insan soy soy. 1939.

5172. Yer pek, girilmez, gök yüksek, çıkılmaz. 3108.

5173. Yerde yatan yumurta, gökte uçan kuş olur. 3109.

5174. Yerdeki yüze basılmaz. 3110.

5175. Yerdeki yüze kimse basmaz 3110.

5176. Yerdiğin küçük, yer tutar. 3111.

5177. Yerdiğin oğlan yer tutar. 3111.

5178. Yerin kadar bostan ek, bittiği kadar ye. 3112.

5179. Yerin kulağı var. 3113.

5180. Yerinden oynayan yetmiş kazaya uğrar; en küçüğü ölüm. 3114.

5181. Yerine düşmeyen gelin yerine yerine, boyuna düşmeyen esvap sürüne sürüne eskir. 3115.

5182. Yerini bilmeyen, yılda bir kat urba eskitir. 3116.

5183. Yersen kap açık, yemezsen kapı açık. 3117.

5184. Yetim hırsızlığa çıkarsa ay ilk akşamdan doğar. 2528.

5185. Yetim malı ateşten gömlektir. 3118.

5186. Yetime acıyan çok ama ekmek veren yok. 3119.

5187. Yetime gel diyen çok olur, çörek veren olmaz. 3119.

5188. Yetişemediğin köyün alt tarafında yat. 3120.

5189. Yetişemedin köyün beri yanında yat. 3120.

5190. Yıkılan ağaca balta vuran çok olur. 3121.

5191. Yıkılan güreşmekten usanmaz. 3106.

5192. Yıkılan yıkılanı sever. 3122.

5193. Yıkmak kolay, yapmak güç. 3050.

5194. Yıl harmansız olmaz. 3123.

5195. Yıl uğursuzun eyyam arsızın. 3124.

5196. Yıl uğursuzun. 3124.
5197. Yılan ağusuz olmaz. 3125.
5198. Yılan doğrulmayınca deliğine giremez. 3127.
5199. Yılan eğri büğrüdür amma deliğin ağzına gelince doğrulur. 3127.
5200. Yılan kendi eğriliğine bakmaz da "devenin boynu eğri"der. 3126.
5201. Yılan ne kadar eğri gitse deliğine doğru girer. 3127.
5202. Yılan sokan uyumuş, aç kalan uyumamış. 65.
5203. Yılan uyur, düşman uyumaz. 2751.
5204. Yılan yıldız görmeyince ölmez. 3128.
5205. Yılana yumuşak diye el sunma. 3129.
5206. Yılanın başı küçükken ezilir. 3130.
5207. Yılanın sevmediği ot, deliğinin ağzında biter. 3131.
5208. Yılın eksiğini nisan getirir, nisanın eksiğini yıl getirmez. 3132.
5209. Yırtıcı kuşun eti yenmez. 3133.
5210. Yırtıcı kuşun ömrü az olur. 289.
5211. Yırtılan Deli Ahmet'in yakası. 1164.
5212. Yiğidim yiğit olsun da yerim çalı dibi olsun. 1403.
5213. Yiğidin malı meydandadır. 3134.
5214. Yiğidin sözü, demirin kertiği. 3135.
5215. Yiğidin yiğide ekmeği ödünç, kötüye sadaka. 3136.
5216. Yiğit babasının lakabıyla anılır. 3141.
5217. Yiğit başından devlet ırak değildir. 3137.
5218. Yiğit bin yaşar, fırsat bir düşer. 3138.
5219. Yiğit düşüp kalkmayınca er olmaz. 3139.
5220. Yiğit ekmeği ile yiğit beslenir. 3140.
5221. Yiğit lakabıyla anılır. 3141.
5222. Yiğit meydanda belli olur. 3142.
5223. Yiğit yarasına yiğit katlanır. 3145.
5224. Yiğit yatağı boş kalmaz. 3143.
5225. Yiğit yiğide at bağışlar. 3144.
5226. Yiğit yiğide katlanır. 3145.
5227. Yiğit yüzüne tükürtmez, leşine tükürtür. 3146.
5228. Yiğitliğin dokuzu kaçmak, biri karşı durmak; tümü ondur. 1411.
5229. Yiğitliğin kalesi inkardır. 3147.
5230. Yiğitliğin onda dokuzu kaçmaktır. 1411.

5231. Yiğitlik dokuzdur; sekizi kaçmak, biri hiç görünmemek. 1411.
5232. Yiğitlik kılla olsa, tabakhaneye nur yağardı. 2192.
5233. Yiğitten korkma korkaktan kork. 3148.
5234. Yiyen ağız udlu olur. 167.
5235. Yiyen ağız utanır. 167.
5236. Yiyen bilmez, doğrayan bilir. 2702.
5237. Yoğun canı alınmaz. 3149.
5238. Yoğurdum ekşidir diyen olmaz. 3150.
5239. Yoğurdum karadır diyen olmaz. 3150.
5240. Yoğurt dökülse izi kalır, ayran dökülse nesi kalır. 3151.
5241. Yoğurt dökülse yeri kalır, ayran dökülse nesi kalır. 3151.
5242. Yok büyümez, arık büyür. 3152.
5243. Yok deme yok olur. 3153.
5244. Yok yere gülene deli derler. 3154.
5245. Yoksul ala ata binse, selam almaz. 3155.
5246. Yoksul ata binmiş, bey oldum sanmış. 7.
5247. Yoksul bayırsa, çanağı bayırmaz. 3156.
5248. Yoksul bayıtsa, çanağı bayıtmaz. 3156.
5249. Yoktan çıkmaz, pekten çıkar. 3158.
5250. Yoktan vermek Allah'a vergi. 3157.
5251. Yoktan yonga çıkmaz. 3158.
5252. Yoktan yonga kopmaz. 3158.
5253. Yol azınca yol gösteren çok olur. 401.
5254. Yol bilen bile kervandan ayrılmaz. 3159.
5255. Yol bilen kervana katılmaz. 3160.
5256. Yol bilenle yürüyen yorulmaz. 3161.
5257. Yol ile giden yorulmaz. 3169.
5258. Yol kes, bel kes, insafı elden bırakma. 1073.
5259. Yol sormakla bulunur. 3162.
5260. Yol yürümekle, borç ödemekle / vermekle tükenir / biter. 3163.
5261. Yol yürümekle, borç ödemekle / vermekle. 3163.
5262. Yola yoğurt dökmüş var mı? 3164.
5263. Yola yoldaş bulunur, hale yoldaş bulunmaz. 3165.
5264. Yolcu yolunda gerek. 3166.
5265. Yolcu yolundan kalmaz. 3166.

5266. Yolda doğru gidene kimse ilişmez. 3167.

5267. Yoldan çıkmak ayıp değil, yola girmemek ayıptır. 3168.

5268. Yoldan giden yorulmaz. 3169.

5269. Yoldan kal, yoldaştan kalma. 3170.

5270. Yoldaş olma namussuza, arsıza. Akıbet başına bela getirir. 1125.

5271. Yolu azana köpek sesi bülbülden tatlı gelir. 3171.

5272. Yolu yol ile, ormanı balta ile keserler. 3172.

5273. Yordamsız elin kazası çok olur. 3173.

5274. Yorgun eşeğin çüş canına minnet. 3174.

5275. Yorgun eşeğin ıslık canına minnet. 3174.

5276. Yorgun öküzün çüş canına minnet. 3174.

5277. Yorgun öküzün ıslık canına minnet. 3174.

5278. Yörük ata binince bey oldum sanır. 7.

5279. Yumurtada kıl bitmez. 3175.

5280. Yumurtadan çıkan yine yumurta çıkarır. 3176.

5281. Yumurtayı satan sarısını bulamaz. 3177.

5282. Yumurtlayan tavuk bağırgan olur. 3178.

5283. Yurdun otlusundan kutlusu yeğdir. 3179.

5284. Yuva bozanın da yuvası bozulur. 3180.

5285. Yuva bozanın yuvası olmaz. 3180.

5286. Yuvarlanan taş yosun tutmaz. 3181.

5287. Yuvayı dişi kuş yapar. 3182.

5288. Yuvayı yapan dişi kuştur. 3182.

5289. Yuyucunun hakkı eline geçsin de ölü ister cennete gitsin ister cehenneme. 3183.

5290. Yük altında eşek anırmaz. 3184.

5291. Yük altında eşek kalır. 3185.

5292. Yüklü eşek anırmaz. 3184.

5293. Yüksek / Yüce dağın başı dumanlı olur. 3186.

5294. Yüksek dağın karı bol olur. 3187.

5295. Yüksekten uçan alçağa düşer. 3188.

5296. Yürük at kamçı değdirmez. 3189.

5297. Yürük at kamçı değiştirmez. 3189.

5298. Yürük at yemini kendi arttırır. 3077.

5299. Yürük ata kamçı olmaz. 3189.

5300. Yürük ata paha olmaz. 3190.

5301. Yürük atın tersi seyrek düşer. 742.
5302. Yürük kuş iki ayağından tutulur. 606.
5303. Yürük tazıyı tilki sevmez. 3191.
5304. Yürüyen yol alır, yürümeyen yolda kalır. 3192.
5305. Yüz aklın varsa bir akıllıya danış. 3193.
5306. Yüz elli, yaz belli. 2118.
5307. Yüz güzelliği hamamdan eve, öz güzelliği Urum'dan Şam'a. 3194.
5308. Yüz insanın aynasıdır. 3195.
5309. Yüz verme arsız olur, az verme hırsız olur. 32.
5310. Yüz yüzden utanır. 3196.
5311. Yüzü güzel olanan huyu da güzel olur. 3197.
5312. Yüzü güzel olanın huyu güzel olur. 3197.
5313. Yüzü güzele kırk günde doyulur; huyu güzele kırk yılda doyulmaz. 3198.
5314. Zahirenin ambarı sabanın ucundadır. 1007.
5315. Zahmet çeken rahat bulur. 3201.
5316. Zahmetsiz bal yenmez. 3199.
5317. Zahmetsiz lokma yenmez. 3199.
5318. Zahmetsiz mal kazanılmaz. 3200.
5319. Zahmetsiz rahmet olmaz. 3201.
5320. Zalimden alim doğar, alimden zalim doğar. 299.
5321. Zalimin ömrü az olur. 289.
5322. Zaman sana uymazsa sen zamana uy. 3202.
5323. Zaman zamana uymaz. 1641.
5324. Zararın neresinden dönülse kârdır. 3203.
5325. Zayi olan / Kaybolan koyunun kuyruğu büyük olur. 2039.
5326. Zemheride kar yağmadan kan yağması iyi. 3204.
5327. Zemheride kar yağmadan zehir yağması iyi. 3204.
5328. Zemheride sür de çalı ile sür. 3205.
5329. Zemheride yağmur yağmadan kan yağması iyi. 3204.
5330. Zemheride yağmur yağmadan zehir yağması iyi. 3204.
5331. Zemheride yoğurt isteyen cebinde inek taşır. 2132.
5332. Zenci yüzü yıkamakla ağırmaz. 3206.
5333. Zengin arabasını dağdan aşırır, züğürt düz ovada yolunu şaşırır. 3207.
5334. Zengin ateş dökecek olsa fukara götünü saksı eder. 3208.
5335. Zengin giyerse "sağlıcakla", fakir giyerse "nerden buldu ki"derler. 3209.

5336. Zengin helvasını baldan pişirir, züğürt derman için pekmez bulamaz. 3210.
5337. Zengin kesesini döver, züğürt dizini. 3211.
5338. Zengin ölürse mezarına taş dikilir, züğürde çalı nişan edilir. 3212.
5339. Zengin silkinse fakir bay olur. 3213.
5340. Zengine dokun geç, fukaradan sakın geç. 1195.
5341. Zengine sokul fakirin uzağından geç. 1195.
5342. Zenginin ayıbı, fukaranın hastalığı meydana çıkmaz. 3214.
5343. Zenginin azgını, kürk giyer yaz günü. 3215.
5344. Zenginin basması ipekli görünür. 3216.
5345. Zenginin fıkrası komik olur. 3217.
5346. Zenginin gönlü oluncaya kadar fukaranın canı çıkar. 3218.
5347. Zenginin horozu bile yumurtlar. 3219.
5348. Zenginin iki dünyası da mamurdur. 3220.
5349. Zenginin malı, züğürdün çenesini yorar. 3221.
5350. Zenginin malı, züğürdün evladı. 3222.
5351. Zenginin parası züğürdün çenesini yorar. 3221.
5352. Zenginin sermayesi kasasında, âlimin sermayesi kafasında. 3223.
5353. Zenginin tavuğu iki sarılı yumurtlar. 3224.
5354. Zerdaliden kaval olmaz, al zurnadan haberi. 3225.
5355. Zeyrek kuş iki ayağından tutulur. 606.
5356. Zeytin dededen, incir babadan kalmalı. 644.
5357. Zırva tevil götürmez. 3226.
5358. Zor kapıdan girerse, şeriat bacadan çıkar. 3227.
5359. Zor kapıdan girerse, töre bacadan çıkar. 3228.
5360. Zor oyunu bozar. 3228.
5361. Zora dağlar dayanmaz. 3230.
5362. Zora, beylerin borcu vardır. 3229.
5363. Zorla ava giden it, sahibine hayır etmez. 3231.
5364. Zorla ava giden köpek bu kadar avlanır. 3231.
5365. Zorla güzellik olmaz. 3232.
5366. Zorla köpek çuvala girmez. 3233.
5367. Zulüm tarlasında zulüm biter 3234.
5368. Zurnada peşrev olmaz, ne çıkarsa bahtına. 3235.
5369. Zurnada peşrev olmaz. 3235.
5370. Züğürt olup düşünmektense, uyuz olup kaşınmak yeğdir. 3236.

5371. Züğürtleyen bezirgân / tüccar eski defterlerini karıştırır. 2455.

5372. Züğürtleyen bezirgân / tüccar eski defterlerini yoklar. 2455.

5373. Züğürtlük, zadeliği bozar. 3237.

5374. Zürefanın düşkünü, beyaz giyer kış günü. 3238.

TANIK ALINTISI YAPILAN KAYNAKLAR

ADIVAR, Halide Edip. Ateşten Gömlek, Atlas Kitabevi, İstanbul 1969

ADIVAR, Halide Edip. Kalp Ağrısı, Özgür Yayınları, 2. Basım, İstanbul, Eylül 2002

ADIVAR, Halide Edip. Sinekli Bakkal, Özgür Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 2001

ADIVAR, Halide Edip. Tatarcık, Atlas Kitapevi, 6. Baskı, İstanbul

AĞABEYSEL, Nilgün. Türk Sineması Üzerine Yazılar, İmge Kitabevi, Ankara 1994

AĞAOĞLU, Adalet. Fikrimin İnce Gülü, Remzi Kitabevi, İstanbul 1976

AĞAOĞLU, Adalet. Oyunlar, Remzi Kitabevi, İstanbul 1982

AĞAOĞLU, Adalet. Sessizliğin İlk Sesi, Remzi Kitabevi, İstanbul 1978

Ahmet Mithat Efendi. Denizci Hasan III - Hasan Mellâh, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1975

AKARSU, Hikmet Temel. Alelade, Bebekus'un Kitapları, İstanbul 1989

AKBAL, Oktay. İnsan Bir Ormandır, E Yayınları, İstanbul 1975

AKÇAM, Dursun. Dağların Sultanı, Arkadaş Yayınevi, Ankara, 1989

AKÇAM, Dursun. Haley-Seçilmiş Öyküler, Arkadaş Yayınevi, Ankara 1997

AKÇAM, Dursun. Kafkas Kızı, Milliyet Yayınları, İstanbul 1978

AKÇAM, Dursun. Kanlıderenin Kurtları, May Yayınları, İstanbul 1975

AKÇAM, Dursun. Maral, Arkadaş Yayınevi, Ankara 2002

AKÇAM, Dursun. Ölü Ekmeği, Milliyet Yayınları, İstanbul 1978

AKGÜN, Mustafa. Ağrı'da İki Mevsim, Neden Kitap, İstanbul, Ekim 2004

AKIN, Filiz. Hayata Merhaba, Epsilon Yayıncılık, İstanbul 2005

AKSAY, Hasan. Gerici Eylemler ve Başörtüsü, Öykü Yayınları, İstanbul 1989

AKSEL, Malik. İstanbul'un Ortası, T. C. Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri, 2. Baskı, Ankara, 2000

ALATLI, Alev. Yaşasın Ölüm- Viva la Muerte, Boyut Yayınevi, İstanbul 1992

ALBAYRAK, Sadık. Meşrutiyet İstanbul'unda Kadın ve Sosyal Değişim, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2002

ALPANDER, Osman Haluk. Köylü Deyip Geçmiyelim, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1960

ALPTEKİN, Ali Berat. Taşeli Masalları, Akçağ, Ankara 2002

ALTAN, Ahmet. İsyan Günlerinde Aşk, Can Yayınları, İstanbul, Temmuz 2001

ALTIKARDEŞ, İsmet. Çorum'da Bir Gönül İnsanı Hakkı Bilal, Araştırma Yayınları, Ankara 2009

ALTINOK, Rahmiye. Dursun'umun Dursun'u, Sam Yayınları, Ankara 1994

ANKARA, Feridun. Kuma, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1971

APAYDIN, Talip. Define, Remzi Kitabevi, İstanbul 1972

APAYDIN, Talip. Kente İndi İdris, Başak Basım Yayınları, 3. Baskı, Ankara 1991

APAYDIN, Talip. Öte Yakadaki Cennet, Cem Yayınevi, İstanbul 1972

APAYDIN, Talip. Öykülerle Çizgiler "Eski-Yeni Öykülerden Bir Seçki ", Güldikeni Yayınları, Ankara 1998

APAYDIN, Talip. Vatan Dediler 2, Cem Yayınevi, İstanbul 1979

APAYDIN, Talip. Yolun Kıyısındaki Adam, Cem Yayınevi, İstanbul 1979

APAYDIN, Talip. Yoz Davar, Başak Yayınları, Ankara 1972

ARABUL, Muzaffer. Çakrazlar, C:1, Tuncay Yayınevi, İstanbul 1967

ARAZ, Nezihe. Dertli Dolap-Yunus Emre'nin Hayat Hikâyesi, Fatiş Yayınevi, İstanbul 1961

ARIKAN, Mehmet. Zaten Yoksunuz, Everest Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2005

ARIKAN, Meltem. Ve...Veya...Belki..., Everest Yayınları, 3. Basım, İstanbul, Ekim 2005

ARSLANOĞLU, Kaan. Kuş Bakışı, İthaki Yayınları, İstanbul 2005

ASOĞLU, Mustafa. Ulusu, Milliyet Yayınları, İstanbul 1976

Âşık Garib. Âşık Garib, Varlık Yayınevi, İstanbul 1958

ATAY, Oğuz. Korkuyu Beklerken, İletişim Yayınları, 21. Baskı, İstanbul 2005

ATEŞ, Kemal. Toprak Kovgunları, May Yayınları, İstanbul 1982

ATİLLA, Emin. Ali ve Ayşe, Kriterion Yayın Evi, Bükreş 1995

ATSIZ, Hüseyin Nihal. Bozkurtların Ölümü, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1962

ATSIZ, Hüseyin Nihal. Deli Kurt, Ötüken Yayınevi, İstanbul 1977

AVCI, A. Haydar. Alevi Tarihinden Bir Kesit: Kalender Çelebi Ayaklanması, AAA Yayınları, Ankara 1998

AYDEMİR, Aydın. Herşeye Rağmen, Etki Yayınları, İzmir 2001

AYRAL, Ali Fuat. Hicapsız Gözler: Ramazanoğulları, İstanbul 1972

AYSU, Osman. Ölü veya Diri, Evrim Yayınevi, İstanbul, Aralık 2007

AYSU, Osman. Şantaj, İnkılap Kitabevi, İstanbul 2005

AYTEKİN, Halil. Harman Yangını: Hikâyeler, Ant Yayınları, Ankara 1945

AYVERDİ, Semiha. Dünden Bugüne Ne Kalmıştır, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 2006

AYVERDİ, Sâmiha. Ezelî Dostlar, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 2004

AYVERDİ, Sâmiha. R'atibe, Kubbealtı Neşriyat, 2. Baskı, İstanbul 2004

AZRAK, Kerime Nadir. Aşk Fısıltıları, İnkılap ve Aka Basımevi, İstanbul 1983

AZRAK, Kerime Nadir. Aşka Tövbe, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1963

AZRAK, Kerime Nadir. Esir Kuş, İnkılap ve Aka Kitabevleri, 8. Baskı, İstanbul 1981

AZRAK, Kerime Nadir. Gelinlik Kız, İnkılap ve Aka Kitabevleri, 8. Baskı, İstanbul 1977

AZRAK, Kerime Nadir. Gümüşselvi, İnkılap ve Aka Kitabevleri, 3. Baskı, İstanbul 1972

AZRAK, Kerime Nadir. Karar Gecesi, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1982

AZRAK, Kerime Nadir. Ormandan Yapraklar, İnkılap ve Aka Kitabevi, 6. Basım, İstanbul 1978

AZRAK, Kerime Nadir. Pervane, İnkılap ve Aka Kitabevi, 6. Baskı, İstanbul 1981

AZRAK, Kerime Nadir. Ruh Gurbetinde, Doğan Yayınları, İstanbul 2003

AZRAK, Kerime Nadir. Saadet Tacı, İnkılap Yayınevi, 7. Baskı, İstanbul 1984

AZRAK, Kerime Nadir. Zambaklar Açarken, İnkılap ve Aka Kitabevleri, 4. Baskı, İstanbul 1980

BAHADIR, Halim. Tutunuş, Neden Kitap, 2. Baskı, İstanbul, Ocak 2005

BAHADIROĞLU, Yavuz. Sel, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1977

BAHAR, Beki L.. Pudu-Hepa, Memleket Yayınları, Ankara 1973

BAŞARAN, Mehmet. Aç Harmanı, Papirüs Yayınları, İstanbul 2002

BAŞARAN, Mehmet. Elif Diye Bir Türkü, Y. Büyük Dağıtım Yayınevi, İstanbul 1976

BAŞARAN, Mehmet. Eylülün Kızgın Soluğu, Cumhuriyet Kitapları, 2. Baskı, İstanbul, Şubat 2007

BAŞARAN, Mehmet. Yüreğin Sesi Zeytin Ülkesi, YAZKO, Acar Matbaacılık, İstanbul 1983

BAŞKUT, Cevat Fehmi. Tablodaki Adam, Ceylan Yayınları Matbaası, İstanbul 1963

BAYAZ, Hüseyin. Köroğlu: Antep Rivayeti, Karacan Yayınları, 1981

BAYDAR, Oya. Sıcak Külleri Kaldı, Can Yayınları, İstanbul 2000

BAYKARA, Barbaros. Nefret Köprüsü, Akyar Dağıtım, İstanbul 1974

BAYKURT, Fakir. Amerikan Sargısı, Adam Yayınları, 4. Basım, İstanbul, Mart 2003

BAYKURT, Fakir. Amerikan Sargısı, Literatür Yayınları, İstanbul 2007

BAYKURT, Fakir. Anadolu Garajı, Remzi Kitabevi, 5. Basım, İstanbul 1984

BAYKURT, Fakir. Barış Çöreği, Remzi Kitabevi, İstanbul 1982

BAYKURT, Fakir. Can Parası, Remzi Kitabevi, 2. Baskı, İstanbul 1974

BAYKURT, Fakir. Can Parası, Papirüs Yayınları, 7. Basım, İstanbul 1999

BAYKURT, Fakir. Çilli Karın Ağrısı Cüce, Remzi Kitabevi, İstanbul 1971

BAYKURT, Fakir. Efendilik Savaşı, Bilgi Yayınevi, 4. Basım, Ankara 1974

BAYKURT, Fakir. Efkâr Tepesi, Remzi Kitabevi, İstanbul 1980

BAYKURT, Fakir. Eşekli Kütüphaneci, Adam Yayınları, İstanbul 2000

BAYKURT, Fakir. Irazca'nın Dirliği, Adam Yayınları, İstanbul 1997

BAYKURT, Fakir. İçerdeki Oğul, Bilgi Yayınevi, Ankara 1974

BAYKURT, Fakir. Kalekale, Remzi Kitabevi, 2. Baskı, İstanbul 1980

BAYKURT, Fakir. Kaplumbağalar, Remzi Kitabevi, İstanbul 1967

BAYKURT, Fakir. Kaplumbağalar, Remzi Kitabevi, 2. Baskı, İstanbul 1993

BAYKURT, Fakir. Kara Ahmet Destanı, Remzi Kitabevi, İstanbul 1977

BAYKURT, Fakir. Keklik, Adam Yayınları, 3. Basım, İstanbul, Ekim 2002

BAYKURT, Fakir. Koca Ren, Adam Yayınları, 3. Basım, İstanbul, Ekim 2003
BAYKURT, Fakir. Köygöçüren, Adam Yayınları, 2. Basım, İstanbul, Kasım 1999
BAYKURT, Fakir. Onuncu Köy, Remzi Kitabevi, 2. Basım, İstanbul 1968
BAYKURT, Fakir. Onuncu Köy, Remzi Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul 1971
BAYKURT, Fakir. Onuncu Köy, Papirüs Yayınları, 7. Basım, İstanbul, Kasım 1980
BAYKURT, Fakir. Özyaşam 1- Özüm Çocuktur, Papirüs Yayınları, İstanbul 1998
BAYKURT, Fakir. Özyaşam 2 - Köy Enstitülü Delikanlı, Papirüs Yayınları, İstanbul 1998
BAYKURT, Fakir. Özyaşam 3 - Kavacık Köyünün Öğretmeni, Papirüs Yayınları, İstanbul 1998
BAYKURT, Fakir. Özyaşam 5 – Bir TÖS Vardı, Papirüs Yayınları, İstanbul 1998
BAYKURT, Fakir. Özyaşam 7 - Sıladan Uzakta, Papirüs Yayınları, İstanbul 1998
BAYKURT, Fakir. Özyaşam 8 - Dost Yüzleri, Papirüs Yayınları, İstanbul 2002
BAYKURT, Fakir. Saka Kuşları, Papirüs Yayınevi, 3. Basım, İstanbul 2000
BAYKURT, Fakir. Sakarca, Papirüs Yayınevi, 4. Basım, İstanbul 1998
BAYKURT, Fakir. Sınırdaki Ölü, Remzi Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul 1979
BAYKURT, Fakir. Sınırdaki Ölü, Remzi Kitabevi, İstanbul 1975
BAYKURT, Fakir. Şamar Oğlanları, Bilgi Yayınevi, Ankara 1976
BAYKURT, Fakir. Tırpan, Remzi Kitabevi, 5. Baskı, İstanbul 1973
BAYKURT, Fakir. Yarım Ekmek, Adam Yayınları, 4. Basım, İstanbul, Nisan 2002
BAYKURT, Fakir. Yarım Ekmek, Literatür Yayınları İstanbul 2007
BAYKURT, Fakir. Yayla, Adam Yayınları, İstanbul 1977
BAYKURT, Fakir. Yılanların Öcü, Remzi Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul 1968
BAYKURT, Fakir. Yılanların Öcü, Remzi Kitabevi, İstanbul 1977
BAYKURT, Fakir. Yüksek Fırınlar, Adam Yayınları, 2. Basım, İstanbul, Ocak 2000
BAYKURT, Fakir. Yüksek Fırınlar, Adam Yayınları, 3. Basım, İstanbul 2002
BAYRAM, Kemal. Biri Yer Biri Bakar, Yenigün Yayınları, 1976
BAYRI, Melek Melih. Kanlı Elma, Sevinç Matbaası, Ankara 1970
BAYSAL, Erdoğan. Sokağın Umudu, Kora Yayınları, İstanbul 2003
BAYSAL, Erdoğan. Tütün Parası, Kora Yayınları, İstanbul, Mart 2004
BELTAN, Meral, Günur Karaağaç. Karya'dan Carretta'ya Ortaca, Lâl Basın Yayın Ltd. Şti., 1995
BENEKÇİ, Şerif. Şimdi Ağlamak Vakti, Timaş Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 1988
BENER, Vüsat O.. Dost, Milliyet Yayınları, İstanbul, Şubat 1977
BENİCE, Ethem İzzet. Adsız Şehit, İnkılap ve Aka Kitapevleri, İstanbul 1964
BENİCE, Ethem İzzet. Yakılacak Kitap, İnkılap ve Aka Yayınları, 8. Baskı, İstanbul 1974
BERK, İlhan. Günaydın Gökyüzü, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 1952
BERKAND, Muazzez Tahsin. Aşk Tılsımı, İnkılap ve Aka Kitabevleri, 4. Basım, İstanbul 1981

BERKAND, Muazzez Tahsin. Aşkla Oynanmaz, İnkılap ve Aka Kitabevi, 3. Basım, İstanbul 1962

BERKAND, Muazzez Tahsin. İki Kalp Arasında, İnkılap Kitabevi, 4. Basım, İstanbul 1992

BERKAND, Muazzez Tahsin. O ve Kızı, İnkılap ve Aka Kitabevleri, 6. Basım, İstanbul 1980

BERKAND, Muazzez Tahsin. Saadet Güneşi, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1970

BERKAND, Muazzez Tahsin. Sabah Yıldızı, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1958

BERKAND, Muazzez Tahsin. Sevmek Korkusu, İnkılap ve Aka Kitabevleri, 8. Basım, İstanbul 1982

BERKAND, Muazzez Tahsin. Uzayan Yollar, İnkılap ve Aka Kitabevleri, 4. Basım, İstanbul 1980

BERKAND, Muazzez Tahsin. Yabancı Adam, İnkılap ve Aka Kitabevi, İstanbul 1980

BİLBAŞAR, Kemal. Başka Olur Ağaların Düğünü, Can Yayınları, İstanbul, 2003

BİLBAŞAR, Kemal. Cemo, Tekin Yayınları, İstanbul 1973

BİLBAŞAR, Kemal. Memo, Tekin Yayınları, İstanbul 1979

BİLBAŞAR, Kemal. Yeşil Gölge, May Yayınları, İstanbul 1970

BİRAND, Hikmet. Anadolu Manzaraları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1957

BİRİNCİ, Ali. Hürriyet ve İtilâf Fırkası: II Meşrutiyet Devrinde İttihat ve Terakki'ye Karşı Çıkanlar, Dergah Yayınları, İstanbul 1990

BORATAV, Pertev Nailî, Az Gittik, Uz Gittik, Bilgi Yayınevi, 1969

BOYUNAĞA, Ahmet Yılmaz. Efsane Komutan, Timaş Yayınları, İstanbul 2008

BUĞRA, Tarık. Dönemeçte, Ötüken Yayınları, İstanbul 1980

BUĞRA, Tarık. Firavun İmanı, İletişim Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2005

BUĞRA, Tarık. Gençliğim Eyvah, Ötüken Yayınları, 11. Basım, İstanbul 2003

BUĞRA, Tarık. Küçük Ağa, İletişim Yayınları, 11. Basım, İstanbul 2007

BUĞRA, Tarık. Osmancık, Ötüken Yayınları, 15. Baskı, İstanbul, Aralık 2002

BUĞRA, Tarık. Yağmur Beklerken, İletişim Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2005

BUĞRA, Tarık. Yarın Diye Bir şey Yoktur, Ötüken Yayınları, İstanbul 2004

BULUT, Mehmet Ali. Derviş ve Sinha, Bilge Yayıncılık, İstanbul 2004

BULUTOĞLU, Kenan. Para ve İnsan, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1984

BURAK, Ratip Tahir. Hapishane Hatıraları, Güven Yayınevi, İstanbul 1961

BUYRUKÇU, Muzaffer. Dar Sokaklardaki Duman, Cem Yayınevi, İstanbul 1992

BUYRUKÇU, Muzaffer. Dünden Bugüne Günlükler, Kültür Bakanlığı, Ankara 1997

Büyük Zafer'in 50. Yıldönümü'ne Armağan, (Hazırlayan: Milli Kütüphane Genel Müdürlüğü), Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Yayınları, Ankara 1972

BÜYÜKARKIN, Bekir. Tanyeri, Hakan Yayınevi, İstanbul 1972

CANGAL, Nurhan. Atasözleri ve Tekerlemeler Üzerine Şarkılar, T. C. Kültür Bakanlığı Çocuk Kitapları, Ankara 2002

CEYHUN, Demirtaş. Asılacak Adam Aziz Nesin, AD Yayıncılık, İstanbul 1994
CİMİ, Mehmet. O Yıllar Dile Gelse, Güldikeni Yayınları, Ankara, Mart 1999
COŞKUN, Alev. Cumhuriyet Halk Partisi ve Demokratik Sol, Tekin Yayınevi, İstanbul 1978
COŞTUROĞLU, Mustafa. Toplumsal Çözülme, Gündoğan Yayınları, Ankara 1992
CUMALI, Necati. Değişik Gözle, Yazko Yayınları, İstanbul 1983
CUMALI, Necati. Tütün Zamanı, Remzi Kitabevi, İstanbul 1959
CUMALI, Necati. Yağmurlar ve Topraklar, Cem Yayınevi, İstanbul 1973
CÜCELOĞLU, Doğan. İletişim Donanımları, Remzi Kitabevi, İstanbul 2008
ÇAMUROĞLU, Reha. Bir Anlık Gecikme, Everest Yayınları, İstanbul 2005
ÇAMUROĞLU, Reha. İsmail, Doğan Kitapçılık, İstanbul 2000
ÇAMUROĞLU, Reha. Son Yeniçeri, Everest Yayınları, İstanbul 2000
ÇARDAK, Muttalip. Karanlıktan Aydınlığa Doğru, Kültür Matbaacılık, İstanbul 1983
ÇETİN, M. Şakir. Bir Aşk Masalı, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2005
ÇEVİKSOY, Osman. Duvarın Öte Yanı, Mayaş Yayınları, Ankara 1985
ÇIRACIOĞLU, Vecdi. Serseri Standartları Sempozyumu, İthaki Yayınları, İstanbul 2004
ÇOKUM, Sevinç. Onlardan Kalan, Cönk Yayınları: 15, Hikâye Dizisi: 13, Eylül 1987
DAĞCI, Cengiz. Kolhozda Hayat, Kağan Kitabevi, İstanbul 1966
DAĞCI, Cengiz. Korkunç Yıllar, Varlık Yayınevi, İstanbul 1956
DAĞCI, Cengiz. O Topraklar Bizimdi, Varlık Yayınları, İstanbul, Ekim 1972
DAĞCI, Cengiz. Onlar da İnsandı, Varlık Yayınevi, İstanbul 1958
DAĞCI, Cengiz. Onlar Da İnsandı, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1990
DAYIOĞLU, Gülten. Geride Kalanlar, Bilgi Yayınevi, Ankara 1975
DEMİRCİ, Senai. Şöyle Garip Bencileyin, Timaş Yayınları, İstanbul 2009
DEMİREL, Kemal. Piano Piano Bacaksız, Dünya Yayıncılık, İstanbul 2005
DİLMEN, Güngör. Aşkımız Aksaray'ın En Büyük Yangını, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1989
DİNAMO, Hasan İzzettin. Savaş ve Açlar, May Yayınları, İstanbul 1968
DÖKMEN, Üstün. Küçük Şeyler, Sistem Yayıncılık, İstanbul 2006
DURA, Cihan. Düşmanı Çağırdılar, Satıldık, Uyanın!, İleri Yayınları, İstanbul 2005
DÜZDAĞ, M. Ertuğrul. Akdeniz Bizimdi: Barbaros Hayrettin Paşa'nın Savaşları, TÜRDAV, İstanbul 1988
EDGÜ, Ferit. Av, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, Eylül 1996
EKMEKÇİ, Mustafa. Gün Ola Harman Ola, Çağdaş Yayınları, İstanbul 1998
ELDEM, Burak. Seni Tılsımlar Korur, İnkılap Kitapevi, İstanbul 2004
ENİS, Reşat. Despot, Remzi Kitabevi, İstanbul 1957
ERBİL, Leyla. Eski Sevgili, Cem Yayınevi, İstanbul 1977
ERDİNÇ, Fahri. Acı Lokma, Güney Yayınları, İstanbul 1977

ERDİNÇ, Fahri. Diriler Mezarlığı, Hür Yayınevi, İstanbul 1969

ERDOST, Muzaffer İlhan. İlhan İlhan, Onur Yayınları, İstanbul 1985

ERDURAN, Refik. Domuz, Remzi Kitabevi, İstanbul, Ekim 2003

ERGİN, Muharrem. Dede Korkut Kitabı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1969

EROL, Safiye. Dineyri Papazı, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 2001

EROL, Safiye. Makaleler, (Yayına Hazırlayan Halil Açıkgöz), Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 2002

ERÖZ, Mehmet. Türkiye'de Alevîlik Bektaşîlik, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990

ESEN, Selim. Kendileri, Evrensel Basım Yayın, İstanbul 2007

ESENDAL, Memduh Şevket. Ayaşlı ile Kiracıları, Bilgi Yayınevi, 7. Basım, Ankara, Haziran 1998

ESENDAL, Memduh Şevket. Hava Parası, Bilgi Yayınevi, Ankara 1983

ESENDAL, Memduh Şevket. Kelepir, Bilgi Yayınevi, 2. Basım, Ankara, Mayıs 1999

ESENDAL, Memduh Şevket. Oğullarıma Mektuplar, Bilgi Yayınevi, Ankara 2003

ESENDAL, Memduh Şevket. Temiz Sevgiler, Dost Yayınları, Ankara 1965

EVİNÇ, Vehbi. Ziya Paşa, Osman Ruhî Bağdadî, İki Münekkit Şair ve İki Şaheser, Adana 1940

Evliya Çelebi, Seyahatname 3. Cilt, Akba Kitabevi, Ankara 1945

EVREN, Süreyya. Postmodern Bir Kız Sevdim, İthaki Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2003

FERAH, Tülay. Gidersen Ölmem, Epsilon Yayıncılık, İstanbul 2004

FINDIKLI, Selma. Kum Gülü, Remzi Kitabevi, İstanbul 2004

FÜRUZAN. Gül Mevsimidir, Yapı Kredi Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, Haziran 2007

FÜRUZAN. Kuşatma, Bilgi Yayınevi, Ankara 1972

FÜRUZAN. Kuşatma, Yapı Kredi Yayınları, 14. Baskı, İstanbul 2007

FÜRUZAN. Parasız Yatılı, Can Yayınları, İstanbul 1993

GAMZATOVİCH, Rasul. Mazlum Beyhan, Benim Dağıstanım, Düşün Yayınevi, 1984

GENÇ, Reşat. Karahanlı Devlet Teşkilâtı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2002

GİVDA, Avni. Erguvan'lar-Ihlamurlar ve Başka Öyküler, Sermet Matbaası, İstanbul 1970

GÖKALP, Serap. Astak Kum Saatinde Akarken, Sistem Yayıncılık, İstanbul 2002

GÖKBUDAK, Naşide. Miralayın Kızı Süreyya, Neden Kitap, İstanbul 2005

GÖKSEL, Necati. Kara Kadife, Gri Kedi Yayınları, Nisan 2005

GÖKTÜRK, Akşit. Sözün Ötesi, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Şubat 1998

GÖNCÜ, Füsun. Spastik, Psikopat ve Zippo Çakmak, Neden Kitap, İstanbul, Eylül 2004

GÖRKEM, İsmail, Mustafa Köse. Halk Hikâyesi Araştırmaları, Akçağ Yayınları, Ankara 2000

GÖZE, Ergün. Üniversite Niçin Çöktü, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1990

CEYHUN, Demirtaş. Asılacak Adam Aziz Nesin, AD Yayıncılık, İstanbul 1994
CİMİ, Mehmet. O Yıllar Dile Gelse, Güldikeni Yayınları, Ankara, Mart 1999
COŞKUN, Alev. Cumhuriyet Halk Partisi ve Demokratik Sol, Tekin Yayınevi, İstanbul 1978
COŞTUROĞLU, Mustafa. Toplumsal Çözülme, Gündoğan Yayınları, Ankara 1992
CUMALI, Necati. Değişik Gözle, Yazko Yayınları, İstanbul 1983
CUMALI, Necati. Tütün Zamanı, Remzi Kitabevi, İstanbul 1959
CUMALI, Necati. Yağmurlar ve Topraklar, Cem Yayınevi, İstanbul 1973
CÜCELOĞLU, Doğan. İletişim Donanımları, Remzi Kitabevi, İstanbul 2008
ÇAMUROĞLU, Reha. Bir Anlık Gecikme, Everest Yayınları, İstanbul 2005
ÇAMUROĞLU, Reha. İsmail, Doğan Kitapçılık, İstanbul 2000
ÇAMUROĞLU, Reha. Son Yeniçeri, Everest Yayınları, İstanbul 2000
ÇARDAK, Muttalip. Karanlıktan Aydınlığa Doğru, Kültür Matbaacılık, İstanbul 1983
ÇETİN, M. Şakir. Bir Aşk Masalı, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2005
ÇEVİKSOY, Osman. Duvarın Öte Yanı, Mayaş Yayınları, Ankara 1985
ÇIRACIOĞLU, Vecdi. Serseri Standartları Sempozyumu, İthaki Yayınları, İstanbul 2004
ÇOKUM, Sevinç. Onlardan Kalan, Cönk Yayınları: 15, Hikâye Dizisi: 13, Eylül 1987
DAĞCI, Cengiz. Kolhozda Hayat, Kağan Kitabevi, İstanbul 1966
DAĞCI, Cengiz. Korkunç Yıllar, Varlık Yayınevi, İstanbul 1956
DAĞCI, Cengiz. O Topraklar Bizimdi, Varlık Yayınları, İstanbul, Ekim 1972
DAĞCI, Cengiz. Onlar da İnsandı, Varlık Yayınevi, İstanbul 1958
DAĞCI, Cengiz. Onlar Da İnsandı, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1990
DAYIOĞLU, Gülten. Geride Kalanlar, Bilgi Yayınevi, Ankara 1975
DEMİRCİ, Senai. Şöyle Garip Bencileyin, Timaş Yayınları, İstanbul 2009
DEMİREL, Kemal. Piano Piano Bacaksız, Dünya Yayıncılık, İstanbul 2005
DİLMEN, Güngör. Aşkımız Aksaray'ın En Büyük Yangını, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1989
DİNAMO, Hasan İzzettin. Savaş ve Açlar, May Yayınları, İstanbul 1968
DÖKMEN, Üstün. Küçük Şeyler, Sistem Yayıncılık, İstanbul 2006
DURA, Cihan. Düşmanı Çağırdılar, Satıldık, Uyanın!, İleri Yayınları, İstanbul 2005
DÜZDAĞ, M. Ertuğrul. Akdeniz Bizimdi: Barbaros Hayrettin Paşa'nın Savaşları, TÜRDAV, İstanbul 1988
EDGÜ, Ferit. Av, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, Eylül 1996
EKMEKÇİ, Mustafa. Gün Ola Harman Ola, Çağdaş Yayınları, İstanbul 1998
ELDEM, Burak. Seni Tılsımlar Korur, İnkılap Kitapevi, İstanbul 2004
ENİS, Reşat. Despot, Remzi Kitabevi, İstanbul 1957
ERBİL, Leyla. Eski Sevgili, Cem Yayınevi, İstanbul 1977
ERDİNÇ, Fahri. Acı Lokma, Güney Yayınları, İstanbul 1977

ERDİNÇ, Fahri. Diriler Mezarlığı, Hür Yayınevi, İstanbul 1969

ERDOST, Muzaffer İlhan. İlhan İlhan, Onur Yayınları, İstanbul 1985

ERDURAN, Refik. Domuz, Remzi Kitabevi, İstanbul, Ekim 2003

ERGİN, Muharrem. Dede Korkut Kitabı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1969

EROL, Safiye. Dineyri Papazı, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 2001

EROL, Safiye. Makaleler, (Yayına Hazırlayan Halil Açıkgöz), Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 2002

ERÖZ, Mehmet. Türkiye'de Alevîlik Bektaşîlik, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990

ESEN, Selim. Kendileri, Evrensel Basım Yayın, İstanbul 2007

ESENDAL, Memduh Şevket. Ayaşlı ile Kiracıları, Bilgi Yayınevi, 7. Basım, Ankara, Haziran 1998

ESENDAL, Memduh Şevket. Hava Parası, Bilgi Yayınevi, Ankara 1983

ESENDAL, Memduh Şevket. Kelepir, Bilgi Yayınevi, 2. Basım, Ankara, Mayıs 1999

ESENDAL, Memduh Şevket. Oğullarıma Mektuplar, Bilgi Yayınevi, Ankara 2003

ESENDAL, Memduh Şevket. Temiz Sevgiler, Dost Yayınları, Ankara 1965

EVİNÇ, Vehbi. Ziya Paşa, Osman Ruhî Bağdadî, İki Münekkit Şair ve İki Şaheser, Adana 1940

Evliya Çelebi, Seyahatname 3. Cilt, Akba Kitabevi, Ankara 1945

EVREN, Süreyya. Postmodern Bir Kız Sevdim, İthaki Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2003

FERAH, Tülay. Gidersen Ölmem, Epsilon Yayıncılık, İstanbul 2004

FINDIKLI, Selma. Kum Gülü, Remzi Kitabevi, İstanbul 2004

FÜRUZAN. Gül Mevsimidir, Yapı Kredi Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, Haziran 2007

FÜRUZAN. Kuşatma, Bilgi Yayınevi, Ankara 1972

FÜRUZAN. Kuşatma, Yapı Kredi Yayınları, 14. Baskı, İstanbul 2007

FÜRUZAN. Parasız Yatılı, Can Yayınları, İstanbul 1993

GAMZATOVİCH, Rasul. Mazlum Beyhan, Benim Dağıstanım, Düşün Yayınevi, 1984

GENÇ, Reşat. Karahanlı Devlet Teşkilâtı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2002

GİVDA, Avni. Erguvan'lar-Ihlamurlar ve Başka Öyküler, Sermet Matbaası, İstanbul 1970

GÖKALP, Serap. Astak Kum Saatinde Akarken, Sistem Yayıncılık, İstanbul 2002

GÖKBUDAK, Naşide. Miralayın Kızı Süreyya, Neden Kitap, İstanbul 2005

GÖKSEL, Necati. Kara Kadife, Gri Kedi Yayınları, Nisan 2005

GÖKTÜRK, Akşit. Sözün Ötesi, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Şubat 1998

GÖNCÜ, Füsun. Spastik, Psikopat ve Zippo Çakmak, Neden Kitap, İstanbul, Eylül 2004

GÖRKEM, İsmail, Mustafa Köse. Halk Hikâyesi Araştırmaları, Akçağ Yayınları, Ankara 2000

GÖZE, Ergün. Üniversite Niçin Çöktü, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1990

GÖZE, Hicran. Kadıköylü Yıllarım: Çocukluk ve Gençlik Hatıralarım, Kubbealtı Yayınları, İstanbul 2007

GÖZÜKARA, Ali Kemal. İbili'ye Mektuplar, Ararat Yayınevi, İstanbul 1970

GÖZÜKARA, Ali Kemal. Kiralık Tanık, Güldikeni Yayınları, Ankara 2004

GRANDA, Cemal. Atatürk'ün Uşağının Gizli Defteri, Fer Yayınları, 1971

GÜLER, Mehmet. Ak Badanalı Ev, Koza Yayınları, İstanbul 1977

GÜNEŞ, Ekrem. Rüzgar Kanatlılar, Tudem Kültür, Nisan 2005

GÜNEY, Eflatun Cem. Aşık Garip, Varlık Yayınevi, İstanbul 1958

GÜNEY, Eflatun Cem. Kerem ile Aslı, Varlık Yayınları, İstanbul 1959

GÜNEY, Eflatun Cem. Masallar, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990

GÜNGÖR, Necati. Yolun Başı: Hikâyeler, Oluş Yayınevi, İstanbul 1973

GÜNTEKİN, Reşat Nuri. Acımak, İnkılap Yayınları, 29. Baskı, İstanbul 2003

GÜNTEKİN, Reşat Nuri. Akşam Güneşi, İnkılap Yayınları, 19. Baskı, İstanbul

GÜNTEKİN, Reşat Nuri. Anadolu Notları Cilt 2, İnkilâp Kitabevi, İstanbul 1958

GÜNTEKİN, Reşat Nuri. Ateş Gecesi, İnkılap Yayınları, 15. Baskı, İstanbul 1997

GÜNTEKİN, Reşat Nuri. Bir Kadın Düşmanı, İnkılap ve Aka Kitabevleri, 11. Baskı, İstanbul 1982

GÜNTEKİN, Reşat Nuri. Çalıkuşu, İnkılap Yayınları, 47. Baskı, İstanbul

GÜNTEKİN, Reşat Nuri. Değirmen, İnkılap Yayınları, 17. Baskı, İstanbul

GÜNTEKİN, Reşat Nuri. Eski Hastalık, İnkılap Yayınları, 4. Baskı, İstanbul

GÜNTEKİN, Reşat Nuri. Kızılcık Dalları, İnkılap Kitabevi, 21. Baskı, İstanbul

GÜNTEKİN, Reşat Nuri. Miskinler Tekkesi, İnkılap Kitapevi, İstanbul 1982

GÜNTEKİN, Reşat Nuri. Miskinler Tekkesi, İnkılap Yayınları, 18. Baskı, İstanbul 1998

GÜNTEKİN, Reşat Nuri. Reşat Nuri Gültekin'in Tiyatro ile İlgili Makaleleri, (Hazırlayan: Kemal Yavuz) Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1976

GÜNTEKİN, Reşat Nuri. Salgın & Madalyonun Ters Tarafı, İnkılap Kitabevi, İstanbul 2005

GÜNTEKİN, Reşat Nuri. Yaprak Dökümü, İnkılap Yayınları, 31. Baskı, İstanbul

GÜNYOL, Vedat, Daldan Dala, Adam Yayınları, İstanbul 1982

GÜNYOL, Vedat. Güleryüzlü Ciddilik, Can Matbaa, 1986

GÜR, Metin. Kınanın Soluşu, Günizi Yayıncılık, 2006

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Acı Gülüş, Özgür Yayınları, İstanbul 2001

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Aşk Batağı / Hazan Bülbülü, Atlas Kitabevi, 2. Baskı, İstanbul 1968

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Ben Deli miyim?, Atlas Kitabevi, 5. Baskı, İstanbul 1948

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Cadı, Atlas Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul 1976

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Can Pazarı, Atlas Kitabevi, İstanbul 1968

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Cehennemlik, Özgür Yayınları, 5. Basım, İstanbul 2005

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Deli Filozof, Atlas Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul 1982

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Gulyabani/Gönül Ticareti/Melek Sanmıştım Şeytanı, Özgür Yayınları, 19. Basım, İstanbul 2006

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Hakka Sığındık, Atlas Kitabevi, İstanbul 1968

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. İffet / Dünyanın Mihveri Kadın mı Para mı, Atlas Kitabevi, 6. Baskı, İstanbul 1979

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Kaynanam Nasıl Kudurdu?/Muhabbet Tılsımı, Atlas Kitabevi, 5. Baskı, İstanbul 1984

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Kesikbaş, Atlas Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul 1972

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Kokotlar Mektebi, Atlas Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul 1982

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Kuyruklu Yıldız Altında Bir Evlenme / Kaderin Cilvesi, Özgür Yayınları, İstanbul 2004

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Metres, Atlas Kitabevi, İstanbul 1965

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Mezarından Kalkan Şehit / Eti Senin Kemiği Benim / Tünelden İlk Çıkış, Atlas Kitabevi, İstanbul

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Mürebbiye, Özgür Yayınları, 13. Baskı, İstanbul, Mayıs 2001

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Nimetşinas/Hakka Sığındık/Meyhanede Kadınlar, Atlas Kitabevi 7. Baskı, İstanbul 1981

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Namuslu Kokotlar, Atlas Kitabevi, 2. Baskı, İstanbul 1984

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Ölüler Yaşıyor Mu?, Atlas Kitabevi, 2. Baskı, İstanbul

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Ölüm Bir Kurtuluş mudur?, Atlas Kitabevi, 2. Baskı, İstanbul 1971

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Sevda Peşinde, Hilmi Kitabevi, İstanbul 1948

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Son Arzu, Atlas Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul 1972

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Şık, Özgür Yayınları, 11. Basım, İstanbul 2005

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi, Şıpsevdi, Atlas Kitabevi, 7. Baskı, İstanbul 1990

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Toraman, Hilmi Kitabevi, İstanbul 1948

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Toraman, Atlas Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul 1969

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. Tutuşmuş Gönüller, Atlas Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul 1984

GÜRPINAR, İkbal. Günaydın Gece, Timaş Yayınları, İstanbul 2004

GÜRSEL, Nedim. Allah'ın Kızları, Doğan Kitap, İstanbul, Mart 2008

GÜRSEL, Nedim. Öğleden Sonra Aşk, Doğan Kitap, 4. Baskı, İstanbul, Ağustos 2003

GÜRSEL, Nedim. Yedi Dervişler, Doğan Kitap, İstanbul, Nisan 2007

GÜRSES, Karasu Feriha. Kemal Sunal: Film Başka Yaşam Başka, Sel Yayıncılık, İstanbul 2001

HACIEMİNOĞLU, Necmettin. Türkiyenin Çıkmazları, Türk Kültür Yayını, İstanbul 1975

Halikarnas Balıkçısı, Aganta Burina Burinata, Bilgi Yayınevi Ankara 1993
Halikarnas Balıkçısı, Arşipel, Bilgi Yayınevi, Ankara 1992
Halikarnas Balıkçısı. Bulamaç, Bilgi Yayınevi, Ankara 1996
Halikarnas Balıkçısı. Çiçeklerin Düğünü, Bilgi Yayınevi, 3. Basım, Ankara 2005
Halikarnas Balıkçısı. Gençlik Denizlerinde, Bilgi Yayınevi, 5. Basım, Ankara 2003
Halikarnas Balıkçısı. Hey Koca Yurt, Bilgi Yayınevi, 5. Basım, Ankara 1994
Halikarnas Balıkçısı. Ötelerin Çocukları, Bilgi Yayınevi, 7. Basım, Ankara, Kasım 1999
Halikarnas Balıkçısı. Parmak Damgası, Bilgi Yayınları, 4. Basım, Ankara 1998
Halikarnas Balıkçısı. Sonsuzluk Sessiz Büyür, Bilgi Yayınları, 3. Basım, Ankara, Temmuz 1996
Halikarnas Balıkçısı. Turgut Reis, Bilgi Yayınevi, 7. Basım, Ankara 2000
Halikarnas Balıkçısı. Uluç Reis, Bilgi Yayınevi, 8. Basım, Ankara 2006
HANÇERLİOĞLU, Orhan. Bordamıza Vuran Deniz, Varlık Yayınları, İstanbul 1960
HAŞİM, Ahmet. Muharrir Bu Ya, (Haz. Hikmet Dizdaroğlu), MEB Devlet Kitapları, Ankara 1969
HATUN, Nimet, Zeynep Arıcan, Niyazi Demiröz. Allah Aşkı Her Şeyden Üstündür, Ankara 1962
HEPÇİLİNGİRLER, Feyza. Ürkek Kuşlar, Remzi Kitabevi, İstanbul 1999
HİKMET, Nazım. Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim, Yapı Kredi Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, Ocak 2005
HİKMET, Nazım. Yazılar – 1935, Adam Yayınları, İstanbul 1994
HÜLAGÜ, M. Metin. Hoşgörü Toplumunda Ermeniler C - 2, 2007
ILGAZ, Rıfat. Geçmişe Mazi – Meşrutiyet Kıraathanesi, Çınar Yayınları, 4. Basım, İstanbul 1992
ILGAZ, Rıfat. Karadeniz'in Kıyıcığında, Çınar Yayınları, İstanbul 1989
ILGAZ, Rıfat. Karartma Geceleri, Çınar Yayınları, 7. Baskı, İstanbul 1991
ILGAZ, Rıfat. Sarı Yazma, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1976
ILICAK, Nazlı. Yazarlar Kavgalar – Özal Döneminde Medyanın İçyüzü, Yedirenk Yayıncılık, İstanbul 2000
IŞIK, TOPRAK. Halat Gösterisi, İletişim Yayınları, İstanbul 2003
İÇÖZÜ, Nur. Yüreğimin Kıyısında, Altınkitaplar Yayınevi, İstanbul 2006
İLHAN, Attilâ. Abbas Yolcu, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2004
İLHAN, Attilâ. Haco Hanım Vay, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 3. Basım 1999
İLHAN, Atilla. O Karanlıkta Biz, Kültür Yayınları, İstanbul, Kasım 2003
İLHAN, Attilâ. Yengecin Kıskacı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2002
İLYASOĞLU, Evin. Teodora'nın Düşmanları, Remzi Kitabevi, İstanbul, Mart 2005
İSMAİL, Hekimoğlu. Çığ, Yeni Asya Yayınevi, İstanbul, 1972

İZBIRAK, Reşat. Türkiye, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1984
İZGÜ, Muzaffer. Azrail Nasıl Rüşvet Yedi?, Bilgi Yayınevi, Ankara 1992
İZGÜ, Muzaffer. Devletin Malı Deniz, Bilgi Yayınları, 5. Baskı, Ankara 1999
İZGÜ, Muzaffer. Gecekondu, Remzi Kitabevi,, İstanbul 1970
İZGÜ, Muzaffer. Gece Kondu, Bilgi Yayınevi, 8. Baskı, Mart 2002
İZGÜ, Muzaffer. İlyas Efendi, Bilgi Yayınevi, 5. Baskı, Ankara 2005
İZGÜ, Muzaffer. Lüp Lüp Makinesi, Bilgi Yayınları, 6. Baskı, Ankara 2000
İZGÜ, Muzaffer. Sıpa, Bilgi Yayınevi, 3. Basım, Ankara
İZGÜ, Muzaffer. Soyma Beni Utanırım, Bilgi Yayınevi, Ankara 2002
K. Tarık Dursun. Denizin Kanı, Bilgi Yayınevi, Ankara 1985
K. Tarık Dursun. Rızabey Aileevi, Adam Yayınları, İstanbul 1982
K. Tarık Dursun. Ona Sevdiğimi Söyle, Bilgi Yayınevi, 4. Basım, Ankara 1999
KABAKLI, Ahmet. Bürokrasi ve Biz, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1976
KABAKLI, Ahmet. Türk Edebiyatı-Cilt:1, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 6. Basım, 1985
KAFAOĞLU, Arslan Başer. Ne Dedik, Ne oldu, Ne Olacak, Alan Yayınları, İstanbul 1985
KAFTANCIOĞLU, Ümit, Emin Çölaşan, İcen Börtecene, Halit Ziya Yavuzer, Nizam Özer. Bir Memleket Gerçeği, Karacan Armağanı Yarışması-1972, Milliyet Yayınları, İstanbul 1972
KAFTANCIOĞLU, Ümit. Çarpana, Remzi Kitabevi, İstanbul 1975
KAFTANCIOĞLU, Ümit. Dönemeç, Remzi Kitabevi, İstanbul 1972
KAFTANCIOĞLU, Ümit. Tek Atlı Tekin Olmaz, Remzi Kitabevi, İstanbul 1973
KAFTANCIOĞLU, Ümit. Yelatan, Remzi Kitabevi, İstanbul 1972
KALELİ, Lütfi. Vakarlı Mamo, May Yayınları, İstanbul 1981
KANAK, M. Bedri. Memleket İpi, Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul, Ekim 1984
KARA, Mustafa. Tekkeler ve Zaviyeler, Dergah Yayınları, 1977
KARABULUT, Özcan. Belki de Kaybeden Zaman, Can Yayınları, İstanbul 1998
KARAHAN, Hakan. Azrail, Alfa Yayınları, İstanbul, Şubat 2005
KARAKURT, Esat Mahmut. İlk ve Son, İnkılap ve Aka Kitabevleri, 6. Baskı, İstanbul 1957
KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri. Hep O Şarkı, İletişim Yayınları, 11. Baskı, İstanbul 2005
KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri. Panaroma 2. Cilt, İletişim Yayınları, İstanbul
KARASU, Bilge. Gece, Metis Yayınları, 5. Basım, İstanbul 2004
KARASU, Bilge. Lağımlaranası ya da Beyoğlu, Metis Yayınları, 2. Basım, İstanbul 2004
KARASU, Bilge. Ne Kitapsız Ne Kedisiz, Metis Yayınları, 6. Basım, İstanbul 2006
KARASU, Bilge. Öteki Metinler, Metis Yayınları, İstanbul 1999
KARATAY, Hüseyin. Ana, Bir Yayıncılık, İstanbul 1985
KARAY, Refik Halit. Bir Ömür Boyunca, İletişim Yayınları, İstanbul 1996

KARAY, Refik Halit. Bugünün Saraylısı, İnkılap Yayınları, İstanbul 2002
KARAY, Refik Halit. Çete, İnkılap Yayınları, 3. Baskı, İstanbul
KARAY, Refik Halit. Dişi Örümcek, İnkılap Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 1974
KARAY, Refik Halit. Sonuncu Kadeh, İnkılap Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 1994
KARAY, Refik Halit. Yezidin Kızı, İnkılap Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1992
KAVUKCUOĞLU, Deniz. Zarife, Doğan Kitapçılık, İstanbul 2003
KAYGILI, Osman Cemal. Bekri Mustafa, Semih Lûtfi Kitabevi, 1944
KAYIHAN, Hasan. Yoklar, Töre-Devlet Yayınevi, Ankara 1978
KAYMAZ, Sezgin. Zindankale, İletişim Yayınları, İstanbul 2004
KAZMACI, Güler. Anarşist Bir Kadının Aşkları, Nokta Kitap, İstanbul, Ekim 2004
KEMAL, Mehmed. Kalenin Eteğinde – Pulsuz Tavla, Adam Yayınları, 1984
KEMAL, Orhan. Arkadaş Islıkları, Tekin Yayınevi, 6. Basım, İstanbul 2001
KEMAL, Orhan. Avare Yıllar, Epsilon Yayıncılık, 13. Baskı, İstanbul, Mart 2005
KEMAL, Orhan. Baba Evi, Varlık Yayınevi, İstanbul 1971
KEMAL, Orhan. Bereketli Topraklar Üstünde, Tekin Yayınevi, 13. Basım, İstanbul 2000
KEMAL, Orhan. Bir Filiz Vardı, Tekin Yayınevi, 7. Basım, İstanbul 2000
KEMAL, Orhan. Cemile, Epsilon Yayıncılık, 3. Baskı, İstanbul
KEMAL, Orhan. Çamaşırcının Kızı, Tekin Yayınevi, İstanbul 1984
KEMAL, Orhan. Devlet Kuşu, OK Yayınları, İstanbul 1969
KEMAL, Orhan. Ekmek Kavgası, Tekin Yayınevi, 13. Basım, İstanbul 2003
KEMAL, Orhan. El Kızı, Tekin Yayınevi, 13. Basım, İstanbul 2003
KEMAL, Orhan. Eskici Dükkânı, Epsilon Yayıncılık, 10. Baskı, İstanbul, Kasım 2004
KEMAL, Orhan. Evlerden Biri, Tekin Yayınevi, 5. Basım, İstanbul 1994
KEMAL, Orhan. Grev, Tekin Yayınevi, 4. Basım, İstanbul 1996
KEMAL, Orhan. Gurbet Kuşları, Tekin Yayınevi, 6. Basım, İstanbul 2002
KEMAL, Orhan. Hanımın Çiftliği, Tekin Yayınevi, 11. Basım, İstanbul 2003
KEMAL, Orhan. Kaçak, Tekin Yayınevi, 8. Basım, İstanbul 1995
KEMAL, Orhan. Kanlı Topraklar, Remzi Kitabevi, İstanbul 1963
KEMAL, Orhan. Kanlı Topraklar, Tekin Yayınevi, 7. Basım, İstanbul 2002
KEMAL, Orhan. Murtaza, Cem Yayınevi, İstanbul 1980
KEMAL, Orhan. Müfettişler Müfettişi, Tekin Yayınevi, 8. Basım, İstanbul 2002
KEMAL, Orhan. Önce Ekmek, Yeditepe Yayınları, İstanbul, Mayıs 1972
KEMAL, Orhan. Sarhoşlar, Epsilon Yayıncılık, 9. Baskı, İstanbul, Şubat 2005
KEMAL, Orhan. Sokaklardan Bir Kız, Ülkü Yayınları, İstanbul 1968
KEMAL, Orhan. Üç Kağıtçı, Tekin Yayınevi, 8. Basım, İstanbul 1995
KEMAL, Orhan. Vukuat Var, Epsilon Yayıncılık, İstanbul, Ocak 2005
KEMAL, Orhan. Yağmur Yüklü Bulutlar, Tekin Yayınevi, 3. Basım, İstanbul 1996

KEMAL, Orhan. Yalancı Dünya, Tekin Yayınevi, 9. Basım, İstanbul 2001

KEMAL, Orhan. 72'nci Koğuş, Can Yayınları, 15. Baskı, İstanbul 1993

KEMAL, Yaşar. Ağrıdağı Efsanesi, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, Şubat 2004

KEMAL, Yaşar. Baldaki Tuz, Cem Yayınları, İstanbul 1974

KEMAL, Yaşar. Baldaki Tuz, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2004

KEMAL, Yaşar. Binboğalar Efsanesi, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, Haziran 2004

KEMAL, Yaşar. Çakırcalı Efe, Yapı Kredi Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, Ocak 2005

KEMAL, Yaşar. Deniz Küstü, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, Haziran 2004

KEMAL, Yaşar. Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana, Adam Yayınları, 18. Baskı, İstanbul 2002

KEMAL, Yaşar. Filler Sultanı İle Kırmızı Sakallı Topal Karınca, Yapı Kredi Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, Ekim 2005

KEMAL, Yaşar. Hüyükteki Nar Ağacı, Adam Yayınları, 5. Basım, İstanbul, Nisan 2001

KEMAL, Yaşar, İnce Memed 1, Toros Yayınları, 28. Baskı, İstanbul 1994

KEMAL, Yaşar. İnce Memed 2, Toros Yayınları, 17. Baskı, İstanbul 1993

KEMAL, Yaşar. İnce Memed 3, Toros Yayınları, 9. Baskı, İstanbul 1994

KEMAL, Yaşar. İnce Memed 4, Toros Yayınları, 7. Baskı, İstanbul 1994

KEMAL, Yaşar. Kale Kapısı – Kimsecik 2, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Ocak 2004

KEMAL, Yaşar. Ortadirek, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Ocak 2004

KEMAL, Yaşar. Ölmez Otu, Adam Yayınları, 5. Basım, İstanbul, Haziran 2000

KEMAL, Yaşar. Peri Bacaları, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, Haziran 2004

KEMAL, Yaşar. Sarı Sıcak, Yapı Kredi Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, Temmuz 2005

KEMAL, Yaşar. Tanyeri Horozları, Bir Ada Hikayesi 3, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, Şubat 2005

KEMAL, Yaşar. Teneke, Varlık Yayınları, İstanbul 1959

KEMAL, Yaşar. Teneke, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, Mart 2004

KEMAL, Yaşar. Üç Anadolu Efsanesi-Köroğlunun Meydana Çıkışı, Karacaoğlan, Alageyik, Toros Yayınları, 11. Baskı, İstanbul 1987

KEMAL, Yaşar. Üç Anadolu Efsanesi, Adam Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, Nisan 1998

KEMAL, Yaşar. Yağmurcuk Kuşu, Yapı Kredi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Ocak 2004

KEMAL, Yaşar. Yer Demir Gök Bakır – Dağın Öte Yüzü 2, Yapı Kredi Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2005

KEMAL, Yaşar. Yılanı Öldürseler, Adam Yayınları, 10. Basım, İstanbul, Haziran 2002

KEMAL, Yaşar. Yusufçuk Yusuf – Akçasazın Ağaları 2, Adam Yayınları, 4. Basım, İstanbul 2002

KERMAN, Zeynep. Sadık K. Tural, Metin Kayahan Özgül, Hikâyeciliğimizin 100. Yılında Yüz Örnek, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987

KEZER, Aysın U. . Aşkını Sorgula, Bulut Yayınları, İstanbul 2003

KILINÇ, İbrahim. Saklı Umudun Peşinde, Selis Kitapları, İstanbul 2003

KIRIKKANAT, Mine G. . Destina, Literatür Yayıncılık, İstanbul, Ekim 2008

KISAKÜREK, Necip Fazıl. O ve Ben, B. D. Yayınları, 13. Basım, İstanbul, Mayıs 1998

KIYAFET, Hasan. Gominis İmam, İmece Yayınları, 1969

KIYAFET, Hasan. Yatırım Çocuklar, İnsanca Yayınları, İstanbul 1990

KİLİMCİ, Ayşe. Sevgi Yetimi Çocuklar, Bilgi Yayınevi, Ankara 1987

KİLİMCİ, Ayşe. Yapma Çiçek Ustaları, Bilgi Yayınevi, İstanbul, Mayıs 1976

KİREMİTÇİ, Tuna. A. Ş. K. Neyin Kısaltması, Doğan Kitap, 25. baskı, İstanbul 2005

KOCABAŞOĞLU, Uygur. İki Arada Bir Derede: İmlaya Gelmez Tarih Yazıları, İmge Kitapevi, Ankara 1997

KOCAGÖZ, Samim. Yılan Hikayesi, Adam Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 1954

KOCAKAPLAN, İsa. 1983'te Şiir, Suffe Kültür Sanat Yıllığı 1984 – Necip Fazıl Armağanı, Suffe Yayınları, Haziran 1984

KOÇAK, Cemil. Belgelerle Heyeti Mahsusalar, İletişim Yayınları, İstanbul 2005

KOÇAK, Cemil. Türkiye'de Milli Şef Dönemi – 1938-1945 2. Cilt, İletişim Yayınları, İstanbul 2003

KOÇER, Kemal. Kurtuluş Savaşlarımızda İstanbul, Vakıt Basımevi, İstanbul 1946

KONDUK, Kandemir. Üniformanın Hatırı Var, Bilgi Yayınları, İstanbul, Mayıs 1999

KONGAR, Emre. Babam Oğlum Torunum, Remzi Kitapevi, İstanbul, Ekim 2003

KONGAR, Emre. Kızlarıma Mektuplar, Remzi Kitapevi, 12. Baskı, İstanbul 1997

KONRAPA, Mehmet Zekai. Bolu Tarihi, Bolu Vilayet Matbaası, 1960

KORCAN, Kerim. İdamlıklar, E Yayınları, İstanbul, Şubat 1971

KORCAN, Kerim. Tatar Ramazan, Ararat Yayınevi, 1969

KOZANOĞLU, Abdullah Ziya. Dağlar Delisi, Atlas Kitabevi, İstanbul 1981

KULİN, Ayşe. Adı: Aylin, Everest Yayınları, İstanbul 2005

KULİN, Ayşe. Gece Sesleri, Remzi Kitabevi, İstanbul, Temmuz 2004

KULİN, Ayşe. Köprü, Remzi Kitabevi, 31. Baskı, İstanbul 2001

KUNTER, Mehmet. Cennetin Açları, Remzi Kitabevi, İstanbul 1970

KURDAKUL, Şükran. Çağdaş Türk Edebiyatı, Broy Yayınları, 1987

KÜÇÜKDAĞ, Yusuf. Osmanlı Döneminde Konya, T. C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Konya 2003

KÜLEBİ, Cahit. İçi Sevda Dolu Yolculuk, Çağdaş Yayınları, İstanbul 1986

KÜR, Pınar. Akışı Olmayan Sular, Can Yayınları, 4. Baskı, İstanbul 1987

KÜR, Pınar. Bitmeyen Aşk, Everest Yayınları, İstanbul 2003

MAKAL, Mahmut. Bizim Köy, Varlık Yayınevi, 1961

MAKAL, Mahmut. Kuru Sevda-Kalkınma Masalı, Başak Yayınları, 4. Baskı, Ocak 1992

MAKAL, Mahmut. Yer Altında Bir Anadolu, Güldikeni Yayınları, 5. Baskı, Ankara, Kasım 1999

MAKAL, Mahmut. Zulüm Makinesi, May Yayınları, İstanbul 1969

MAKAL, Tahir Kutsi. Kamyon, Kalem Yayınevi, İstanbul 1979

MAVİOĞLU, Ertuğrul. Apoletli Adalet, Babil Yayınları, İstanbul 2005

MENDERES, Aydın. 1960 Acılı Günler, (Hazırlayan: Muammer Yaşar Bostancı) Tekin Yayınevi, İstanbul 1987

MERAY, Seha L. . İnsanca Yaşamak, Çağdaş Yayınları, İstanbul 1974

MERAY, Seha L. . Su Başlarını Devler Tutmuş, Çağdaş Yayınları, 2. Basım, İstanbul, Ağustos 1977

MERİÇ, Nezihe. Alacaceren, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, Mayıs 2003

MERİÇ, Nezihe. Oradan da Geçti Kara Leylekler, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, Eylül 2006

MERİÇ, Nezihe. Toplu Öyküler 2, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1998

MİTHAT, Orhan. Şişli Hayatı, Berfin Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Nisan 2005

MUMCU, Uğur. Bütün Yazıları 16 - Esir Teşebbüs, um:ag Vakfı Yayınları, Ankara, Haziran 1997

MUMCU, Uğur. Bütün Yazıları 25 – Sahte Atatürkçülük, um:ag Vakfı Yayınları, Ankara, Ekim 1997

MUMCU, Uğur. Bütün Yazıları 27 – 12 Eylül ve Şeriat, um:ag Vakfı Yayınları, Ankara, Ekim 1997

MUMCU, Uğur. Bütün Yazıları 29 – Kurtar Bizi Baba, um:ag Vakfı Yayınları, İnkara, Ekim 1997

MUNGAN, Murathan. Yüksek Topuklar, Metis Yayınları, İstanbul, 1989

MUNGAN, Murathan, Faruk Ulay, Elif Şafak, Celil Oker, Pınar Kür. Beşpeşe, Metis Yayınları, İstanbul 2004

MUSAHİBOĞLU, Celâl. Mum Söndü, Kanaat Kitapevi, İstanbul 1936

NESİN, Aziz. Azizname-Taşlamalar, Adam Yayınları, 10. Basım, İstanbul, Nisan 1993

NESİN, Aziz. Damda Deli Var, Cem Yayınevi, İstanbul 1972

NESİN, Aziz. Fil Hamdi, Nesin Yayınevi, İstanbul 2004

NESİN, Aziz. İt Kuyruğu, Tekin Yayınevi, 4. Basım, İstanbul 1973

NESİN, Aziz, İt Kuyruğu, Nesin Yayınevi, İstanbul 2005

NESİN, Aziz. Mahallenin Kısmeti, Tekin Yayınevi, İstanbul 1969

NESİN, Aziz. Namus Gazı, Bilgi Yayınevi, Ankara 1969

NESİN, Aziz. Seyahatname, Dizi Öyküler 3. Basım Aziz Nesin'in Hikaye Kitapları Dizisi 31, Arda Matbaacılık 1979

NESİN, Aziz. Suçlanan ve Aklanan Yazılar, Adem Yayınları, İstanbul 1993

NESİN, Aziz. Surnâme, Tekin Yayınevi, İstanbul 1976

NESİN, Aziz. Şehirden İndim Köye, Nesin Yayınevi, İstanbul 2005

NESİN, Aziz. Şimdiki Çocuklar Harika, Nesin Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, Aralık 2005

NESİN, Aziz. Tek Yol, Cem May Dağıtım, 1982

NESİN, Aziz. Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz, Adam Yayınları, İstanbul 1984

NESİN, Aziz. Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz, Nesin Yayınları, İstanbul, Eylül 2005

NESİN, Aziz. Zübük – Kağnı Gölgesindeki İt, Ülkü Yayınları, İstanbul 1969

OĞUZ, Burhan. Türkiye Halkının Kültür Kökenleri: Giriş, Beslenme Teknikleri, Cilt 1, İstanbul Matbaası, İstanbul 1976

ONAT, Leyla. Sorumlu Bulutlar, Bilgi Yayınevi, Ankara 1992

ONGUN, İpek. Adım Adım Hayata, Altın Kitaplar, İstanbul 2003

ONGUN, İpek. İşte Hayat, Altın Kitaplar Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul 2003

ONGUN, İpek. Kendi Ayakları Üstünde, Altın Kitaplar, İstanbul 2004

ONGUN, İpek. Şimdi Düğün Zamanı, Epsilon Yayıncılık, 9. Baskı, İstanbul, Ağustos 2004

ORAL, Ünver. Erhan Tığlı, Kukla, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığı, Ankara 1987

ORUÇOĞLU, Muzaffer. Filozof, Babek Yayın, 2. Basım, İstanbul, Temmuz 2005

ORUÇOĞLU, Muzaffer. Kangurular, Umut Yayıncılık, İstanbul 1995

ORUÇOĞLU, Muzaffer. Sevdalı Kız, Babek Yayın, İstanbul, Mayıs 2005

ÖGEL, Bahaeddin. Türk Mitolojisi, Türk Mitolojisi: Kaynakları ve Açıklamaları ile Destanlar, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1995

ÖNDER, Mehmet. Bitmez Tükenmez Anadolu, Sümerbank Yayınları, 1970

ÖNDER, Mehmet. Efsane, Destan ve Öyküleriyle Anadolu Kentleri, Milliyet Yayınları, İstanbul 1989

ÖNDER, Mehmet. Şaheserler Konuştukça, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1996

ÖZ, Gülağ. Bütün Yönleriyle Aşık Veysel Yaşamı Sanatı Şiirleri, Ayyıldız Yayınları, Ankara, Kasım 1994

ÖZAKINCI, Cengiz. Münevver, Filika Yayınları, Aralık 2004

ÖZAKMAN, Turgut. Şu Çılgın Türkler, Bilgi Yayınevi, 276. Baskı, Ankara 2006

ÖZARIKÇA, Barlas. Ters Adam, Gümüş Matbaası, İstanbul 1986

ÖZBAŞ, Osman. Dağ Sürgünleri, İnkılap Yayınevi, İstanbul 2004

ÖZÇELİK, Remzi. Büyük Köprü, Töre-Devlet Yayınevi, Ankara 1976

ÖZDEMİR, Emin. Dil ve Yazar, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1973

ÖZER, Ahmet. Doğu'da Aşiret Düzeni ve Brukanlar, Kesit Tanıtım, Ankara 2003

ÖZTÜRK, İsa. Mehmet Ulusel. Köroğlu Destanı, Adam Yayınları, İstanbul 2003

ÖZTÜRK, Kâzım, Fahri ÇOKER, İhsan GÜNEŞ, Ş. Şenal GÜNAY. Milli Mücadele ve TBMM, Cilt 9, Sayı 4, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1993

ÖZÜM, M. Nihal. İkizkenar Üçgen, Güldikeni Yayınları, Ankara 2001

PALA, İskender. Şairlerin Dilinden, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1996

PALA, İskender. Şairlerin Dilinden, L&M Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, Eylül 2002

PAMUK, Orhan. Sessiz Ev, İletişim Yayınları, 21. Baskı, İstanbul, Ekim 1999

PARLATIR, İsmail, Nurullah Çetin, Hakan Sazyek. Recaizade M. Ekrem Bütün Eserler I - Çok Bilen Çok Yanılır, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1997

POLAT Ömer. Saragöl, May Yayınları, İstanbul 1974

PULUR, Hasan. Olaylar ve İnsanlar - 4: 1986 - 1988, Bilgi Yayınevi, Ankara, Ekim 1988

RASİM, Ahmet. Eserlerinden Seçmeler, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul 1992

RASİM, Ahmet. Şehir Mektupları, Say Yayınları, İstanbul 2006

RUMİ, Mevlana Celaleddin. Fihi mâ-Fih, (Çev: Abdulbaki Gölpınarlı), Remzi Kitabevi, İstanbul 1959

Sanki Bir Roman Kahramanı-Doğan Hızlan Kitabı, Söyleşi: Kürşat Başar, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2006

SARPDERE, Yücel. Vatandaş Abuzer, Evrensel Basım Yayım, İstanbul 2005

SAYAR, Abbas, Can Şenliği, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2002

SAYAR, Abbas. Çelo, E Yayınları, İstanbul 1973

SAYAR, Abbas. Dik Bayır, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2002

SAYAR, Abbas. El Eli Yur, El de Yüzü, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2003

SAYAR, Abbas. Yılkı Atı, Ötüken Yayınları, İstanbul 2005

SAYAR, Abbas. Yorganımı Sıkı Sar, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2002

SEKİZİNCİ, İbn-ür Refik Ahmet Nuri. İbn-ür Refik Ahmet Nuri Sekizinci, (Haz. Mehmed Rebii Hâtemi Baraz), T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001

SELÂHADDİN, Mehmed, Küçük Dünya, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1971

SELÇUK, İlhan. Görülmüştür, Çağdaş Yayınları, İstanbul, Mayıs 1986

SELÇUK, İlhan. Sovyetler-İran Amerika İzlenimleri, Remzi Kitabevi, İstanbul 1976

SEPETÇİOĞLU, Mustafa Necati. Darağacı, İrfan Yayınevi, İstanbul 1979

SEVİLEN, Muhittin. Karagöz, Ankara, Eylül 1986

SEVÜK, İsmail Habib, Tuna'dan Batıya, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 1987

SEYDA, Mehmet. Gerçek Dışı, Sander Yayınları, İstanbul 1976

SEYDA, Mehmet. İçe Dönük ve Atak, Tel Yayınevi, İstanbul

SEYDA, Mehmet. Köroğlu, Altın Kitaplar Yayınevi, 1969

SEYDA, Mehmet. Süeda Hanımın Ortanca Kızı, Atlas Kitabevi, İstanbul 1969

SEYDA, Mehmet. Yanartaş, Ararat Yayınevi, İstanbul 1970

SEYDA, Mehmet. Yaş Ağaç, Varlık Yayınevi, İstanbul 1958

SEYFETTİN, Ömer. Yalnız Efe, Bilgi Yayınevi, Ankara 1973

SİMER, Turgut. Ak Akça, Ulusal Matbaa, Ankara 1942

SOKULLU, Sevinç. Türk Tiyatrosunda Komedyanın Evrimi, Kültür Bakanlığı Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 3. Basım, Ankara 1997

SOMER, Mehmet Murat. Buse Cinayeti, Everest Yayınları, 2. Basım, İstanbul 2004

SOYSAL, Sevgi. Hoş Geldin Ölüm, Bilgi Yayınevi, 3. Basım, Ankara 1997

SÜLEYMEN ŞEFİK PAŞA. Hatıralarım: Başıma Gelenler ve Gördüklerim: 31 Mart Vakası, (Yeni Yazıya Aktaran: Hümeyra Zerdeci), Arma Yayınları, İstanbul 2004

SÜMBÜL, Ali. Evliya Çelebi Gibi Geze Geze Akseki Kazası ve Köyleri, Yaylacık Matbaası, İstanbul 1989

ŞAFAK, Elif. Pinhan, Metis Yayınları, İstanbul 2002

ŞAHİN, Osman. Ağız İçinde Dil Gibi, Cem Yayınevi, İstanbul 1980

ŞAHİN, Osman. Başaklar Gece Doğar, Cem Yayınevi, İstanbul 1991

ŞAHİN, Osman. Başaklar Gece Doğar, Berfin Yayınları, İstanbul 1999

ŞAHİN, Osman. Geniş Bir Nehrin Akışı Yaşar Kemal, Can Yayınları, İstanbul 2004

ŞAHİN, Osman. Sonuncu İz, Can Yayınları, 2. Basım, İstanbul, Nisan 2007

ŞAKİR, Feraizcizade Mehmet. Evhami-Komedya 3 Perde, Varlık Yayınları, İstanbul 1974

TAHİR, Kemal. Bir Mülkiyet Kalesi, Bilge Yayınevi, Ankara 1977

TAHİR, Kemal. Bozkırdaki Çekirdek, Remzi Kitabevi, İstanbul 1967

TAHİR, Kemal. Büyük Mal, Bilgi Yayınevi, Ankara 1970

TAHİR, Kemal. Damağası, Tekin Yayınevi, 2. Basım, İstanbul 1994

TAHİR, Kemal. Devlet Ana, Tekin Yayınevi, 18. Baskı, İstanbul 2000

TAHİR, Kemal. Devlet Ana, Tekin Yayınevi, 18. Baskı, Ankara 2004

TAHİR, Kemal. Dutlar Yetişmedi, (Yayına Hazırlayan Sevengül Sönmez), İthaki Yayınları, İstanbul 2005

TAHİR, Kemal. Hür Şehrin İnsanları, Tekin Yayınevi, İstanbul 2004

TAHİR, Kemal. Karılar Koğuşu, Bilgi Yayınevi, Ankara 1974

TAHİR, Kemal. Karılar Koğuşu, İthaki Yayınları, İstanbul 2005

TAHİR, Kemal. Kelleci Memet, Remzi Kitabevi, 2. Baskı, İstanbul 1962

TAHİR, Kemal. Köyün Kamburu, İthaki Yayınları, İstanbul, Şubat 2006

TAHİR, Kemal. Kurt Kanunu, Bilgi Yayınevi, Ankara 1969

TAHİR, Kemal. Merhaba Sam Krasmer, İthaki Yayınları, İstanbul 2006

TAHİR Kemal. Namusçular, Bilgi Yayınevi, Ankara 1974

TAHİR, Kemal. Notlar/Sanat Edebiyat, Cilt 3: Dil Dosyası, (Haz. Cengiz Yazoğlu), Bağlam Yayınları, 1989

TAHİR, Kemal. Rahmet Yolları Kesti, Adam Yayıncılık, 3. Basım, İstanbul 1975

TAHİR, Kemal. Rahmet Yolları Kesti, Adam Yayınları, İstanbul 1982

TAHİR, Kemal. Rahmet Yolları Kesti, İthaki Yayınları, 2. Basım, İstanbul 2007

TAHİR, Kemal. Sağırdere, İthaki Yayınları, İstanbul 2006

TAHİR, Kemal. Yol Ayrımı, İthaki Yayınları, İstanbul 2005

TAHİR, Kemal. Yorgun Savaşçı, Tekin Yayınları, 7. Baskı, Ankara 1981

TAHİR, Kemal. Yorgun Savaşçı, Tekin Yayınevi, 10. Baskı, İstanbul

TAN, M. Turhan. Üç Ay Yatakta, Sühulet Kütüphanesi, İstanbul 1934

TANER, Haldun. Yaşasın Demokrasi, Ahmet Halit Kitabevi, 1949

TANERİ, Aydın. Türk Devlet Geleneği - Dün ve Bugün -, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1975

TANGÜN, Ahmet, Kiraz Toplayan Uskumru, Doğan Kitap, İstanbul 2004

TANSEL, Fevziye Abdullah. Namık Kemal'in Mektupları III, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1967

TANYOLAÇ, Necmi. 8. 15 Vapuru, Yılmaz Yayınları, İstanbul 1992

TECER, Ahmet Kutsi. Koçyiğit Köroğlu, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1969

TEZEL, Naki. Türk Masalları, M. E. B, Ankara 1971

TIĞLI, Erhan. Şeytan Rivayetleri, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, Mart 1997

TOKER, Yalçın. Zirvede Kavga, Toker Yayınları, İstanbul 1993

TOPTAŞ, Hasan Ali. Uykuların Doğusu, Doğan Kitapçılık AŞ, İstanbul, Eylül 2005

TOPUZ, Hıfzı. Meyyale, Remzi Kitabevi, 24. Basım, İstanbul, Eylül 2000

TOY, Erol. Acı Para, May Yayınları, İstanbul

TOY, Erol. Azap Ortakları, May Yayınları, 2. Cilt, 2. Baskı, İstanbul 1974

TOY, Erol. Bal Tutanlar, May Yayınları, İstanbul 1976

TOY, Erol. Gözbağı, May Yayınları, İstanbul 1976

TOY, Erol. Kördüğüm, May Yayınları, 3. Basım, İstanbul 1977

TOY, Erol. Son Seçim, May Yayınları, İstanbul 1976

TOY, Erol. Toprak Acıkınca, May Yayınları, İstanbul, 1977

TOY, Erol. Yitik Ülkü-3, Çağdaş Yayınları, İstanbul 1995

TUĞRUL, Mehmet. Mahmutgazi Köyünde Halk Edebiyatı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1969

TURAN, Sara Gül. Gülün Dikeni, Milliyet Yayınları, İstanbul 1995

TÜRKALI, Vedat. Güven, Gendaş Kültür, İstanbul 1999

TÜRKDOĞAN, Orhan. Gecekondu: İnsan ve Kültür: İstanbul Örnek Olayı, Genar Yayınları, 2002

TÜRKMEN, Fikret. Tahir ile Zühre, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1983

TÜRKMENOĞLU, Fatih. Üç Kuruş Fazla Olsun, Kırmızı Olsun, Epsilon, İstanbul 2003

ULUNAY, Refi Cevad. Eski İstanbul Yosmaları, Arma Yayınları, İstanbul 1995

ULUNAY, Refi Cevad. Sayılı Fırtınalar, Bolayır Yayınevi, 4. Baskı, İstanbul 1973

UYSAL, Musa (Emmi). Nereden Nereye, Ardıç Yayınları, Ankara 1993

UZUNER, Buket. İstanbullular, Everest Yayınları, İstanbul 2007

UZUNER, Buket. Kumral Ada Mavi Tuna, Everest Yayınları, 37. Basım, İstanbul, Temmuz 2004

ÜMİT, Ahmet. Beyoğlu Rapsodisi, Doğan Kitap, 2. Baskı, İstanbul 2003

ÜMİT, Ahmet, Bir Ses Böler Geceyi, Doğan Kitap, 7. Baskı, İstanbul 2006

ÜMİT, Ahmet. Sis ve Gece, Doğan Kitap, 14. Baskı, İstanbul, Ekim 2005

VELİ, Adnan. Mapusane Çeşmesi, Yaylacık Matbaası, İstanbul 1967

VEREL, Oktay. Kuklalar (Sosyal Roman), Yeni Matbaa, İstanbul 1960

VEREL, Oktay. Maksat Vatan Kurtulsun, Ararat Yayınevi, İstanbul 1970

YAĞCI, Öner. Yedi veren, İnkılâp Yayınevi, İstanbul, Eylül 2004

YESARİ, Mahmut. Çoban Yıldızı, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1967

YEŞİLOVA, Mustafa. Kopo, Milliyet Yayınları, İstanbul 1978

YILDIRIM, Mahmut. "Hatun Getir, Bey Doğursun", Tarih-Türk Dünyası Tarih ve Kültür Dergisi, S: 2001/09-177, Türk Dünyası Araştırma Vakfı, İstanbul

YILDIRIM, Mustafa. Ulus Dağına Düşen Ateş, Ulus Dağı Yayınları, 2. Basım, Ankara, Eylül 2005

YÜCE, Ali. Şeytanistan, Milliyet Yayınları, İstanbul, Mart 1976

YÜCEL, Şevket. Güneşin Parmakları – Hikâyeler, Yeni Hamle Matbaası, İstanbul, 1970

YÜCEL, Şevket. Kendini Yenilemek, Çağdaş Yayınevi, İstanbul 1976

YÜRÜK, Ali. Çatallı Köy, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1968

ZORLUTUNA, Halide Nusret. Aydınlık Kapı, Timaş Yayınları, İstanbul 2008

Cumhuriyet 1924-1974, Der: Konur Ertop, Cumhuriyet Matbaacılık ve Gazetecilik, İstanbul 1974

GAZETELER

Abbas Güçlü, Milliyet Gazetesi, 11.04.2004

Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 21.04.2000

Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 15.07.2001

Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 31.05.2002

Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 04.06.2002

Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 17.04.2003

Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 16.12.2004

Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 28.02.2005

Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 16.03.2005

Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 28.10.2005

Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 01.08.2006

Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 22.05.2007

Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 22.08.2007

Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 08.02.2008

Abdurrahman Yıldırım, Sabah Gazetesi, 30.05.2008

Ahmet Hakan, Hürriyet Gazetesi, 21.02.2005

Ahmet Örs, Sabah Gazetesi, 01.10.2005

Ahmet Rasim Küçükusta, Güneş Gazetesi, 29.12.2005

Ahmet Rasim Küçükusta, Star Gazetesi, 14.02.2008

Ahmet Ünal, Yeniçağ Gazetesi, 15.02.2008

Akşam Gazetesi, 20.12.1999

Alin Taşçıyan, Milliyet Gazetesi, 08.04.1998

Alper Mestçi-Hüseyin Özcan, Milliyet Gazetesi, 04.11.2004

Arzu Çevikalp, Güneş Gazetesi, 19.12.2008

Ayşe Arman, Hürriyet Gazetesi, 23.04.2005

Ayşe Aydın, Tercüman Gazetesi, 31.07.2008

Ayşegül Aldinç, Sabah Gazetesi, 16.06.2001

Azize Bergin, Hürriyet Gazetesi-Kelebek Eki, 13.11.2000

Balçiçek Pamir, Sabah Gazetesi, 09.03.2005

Bekir Coşkun, Hürriyet Gazetesi, 29.03.2005

Berat Özipek, Star Gazetesi, 26.12.2006
Betül Kotan, Radikal Gazetesi, 25.12.2005
Cazim Gürbüz, Yeniçağ Gazetesi, 03.02.2009
Cüneyt Ülsever, Hürriyet Gazetesi, 26.01.2004
Cüneyt Ülsever, Hürriyet Gazetesi, 06.03.2004
Devrim Sağıroğlu, Hürriyet Gazetesi, 10.05.2004
Eda Sökmen, Radikal Gazetesi, 08.03.2007
Emre Aköz, Sabah Gazetesi, 20.10.2003
Engin Ardıç, Sabah Gazetesi, 20.02.2009
Eray Aytimur, Radikal Gazetesi, 22.11.2008
Erdal Şafak, Sabah Gazetesi, 21.11.2002
Eser Karakaş, Star Gazetesi, 08.10.2008
Fatih Aker, Milliyet Gazetesi, 06.02.2002
Fatoş Karahasan, Milliyet Gazetesi, 12.01.2004
Fehmi Yener, Güneş Gazetesi, 25.05.2002
Fehmi Yener, Tercüman Gazetesi,18.09.2004
Fikret Bila, Milliyet Gazetesi, 19.03.2003
Funda Özkan, Radikal Gazetesi, 07.01.2003
Günay Şimşek, Sabah Gazetesi, 27.07.2004
Güngör Mengi, Vatan Gazetesi, 07.02.2005
Hadi Uluengin, Hürriyet Gazetesi, 04.02.1999
Hakan Dilek, Takvim Gazetesi, 09.08.2008
Hakan Utku, Sabah Gazetesi, 07.02.2007
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 25.07.1999
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 28.03.2001
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 11.05.2001
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 17.11.2002
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 09.02.2003
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 21.07.2004
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 25.09.2004
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 07.12.2004
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 02.02.2005
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 27.02.2005
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 22.11.2005
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 18.05.2006
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 25.05.2007
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 07.11.2007

Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 11.01.2007
Halil Özer, Milliyet Gazetesi, 20.11.2003
Halime Gürbüz, Türkiye Gazetesi, 12.03.2009
Halit Çapın, Takvim Gazetesi, 09.10.2004
Halit Çapın, Takvim Gazetesi, 19.10.2005
Hasan Pulur, Milliyet Gazetesi, 03.10.2002
Hasan Pulur, Milliyet Gazetesi, 16.05.2005
Hürriyet Gazetesi, Ekonomi Sayfası, 13.03.1998
Hürriyet Gazetesi, Spor Sayfası, 22.07.2008
İlknur K. Akman, Sabah Gazetesi, 13.08.2006
İsmail Hakkı, Radikal Gazetesi, 01.09.1998
İsmail Hakkı, Radikal Gazetesi, 11.08.1998
İsmail Hakkı, Radikal Gazetesi, 30.09.1998
İsmail Hakkı, Radikal Gazetesi, 27.10.1998
İsmail Özcan, Milliyet Gazetesi-Yaşam, 10.12.2000
Jülide Ergüder, Hürriyet Gazetesi, 28.06.2000
Kadife Şahin, Milliyet Gazetesi, 14.01.2005
Korkut Göze, Hürriyet Gazetesi, 02.03.1999
Mehmet Barlas, Milliyet Gazetesi, 07.02.2008
Mehmet Şevket Eygi, Milli Gazete, 14.10.2005
Melih Aşık, Milliyet Gazetesi, 20.06.1999
Melike Birgölge, Hürriyet Gazetesi, 26.03.2009
Meral Tamer, Milliyet Gazetesi, 25.03.2000
Metin Ercan, Radikal Gazetesi, 09.03.2005
Mikdat Kadıoğlu, Hürriyet Gazetesi, 27.03.2006
Milliyet Gazetesi, Haber Sayfası, 20.04.1997
Milliyet Gazetesi, Yaşam Sayfası, 12.01.1997
Muharrem Sarıkaya, Sabah Gazetesi, 03.05.2005
Muhsin Bozkurt, Vatan Gazetesi, 23.02.2005
Mustafa Aslan, Yeniçağ Gazetesi, 28.05.2008
Mustafa Bayraktar, Akşam Gazetesi, 27.07.2003
Mustafa Bayraktar, Akşam Gazetesi, 16.08.2003
Mustafa Dolu, Akşam Gazetesi, 03.01.2002
Naci Arkan, Türkiye Gazetesi, 05.02.2009
Necati Doğru, Vatan Gazetesi, 25.05.2006
Necef Uğurlu, Star Gazetesi, 16.08.2004
Nedim Atilla, Akşam Gazetesi, 20.08.2005

Berat Özipek, Star Gazetesi, 26.12.2006
Betül Kotan, Radikal Gazetesi, 25.12.2005
Cazim Gürbüz, Yeniçağ Gazetesi, 03.02.2009
Cüneyt Ülsever, Hürriyet Gazetesi, 26.01.2004
Cüneyt Ülsever, Hürriyet Gazetesi, 06.03.2004
Devrim Sağıroğlu, Hürriyet Gazetesi, 10.05.2004
Eda Sökmen, Radikal Gazetesi, 08.03.2007
Emre Aköz, Sabah Gazetesi, 20.10.2003
Engin Ardıç, Sabah Gazetesi, 20.02.2009
Eray Aytimur, Radikal Gazetesi, 22.11.2008
Erdal Şafak, Sabah Gazetesi, 21.11.2002
Eser Karakaş, Star Gazetesi, 08.10.2008
Fatih Aker, Milliyet Gazetesi, 06.02.2002
Fatoş Karahasan, Milliyet Gazetesi, 12.01.2004
Fehmi Yener, Güneş Gazetesi, 25.05.2002
Fehmi Yener, Tercüman Gazetesi,18.09.2004
Fikret Bila, Milliyet Gazetesi, 19.03.2003
Funda Özkan, Radikal Gazetesi, 07.01.2003
Günay Şimşek, Sabah Gazetesi, 27.07.2004
Güngör Mengi, Vatan Gazetesi, 07.02.2005
Hadi Uluengin, Hürriyet Gazetesi, 04.02.1999
Hakan Dilek, Takvim Gazetesi, 09.08.2008
Hakan Utku, Sabah Gazetesi, 07.02.2007
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 25.07.1999
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 28.03.2001
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 11.05.2001
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 17.11.2002
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 09.02.2003
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 21.07.2004
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 25.09.2004
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 07.12.2004
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 02.02.2005
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 27.02.2005
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 22.11.2005
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 18.05.2006
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 25.05.2007
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 07.11.2007

Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 11.01.2007
Halil Özer, Milliyet Gazetesi, 20.11.2003
Halime Gürbüz, Türkiye Gazetesi, 12.03.2009
Halit Çapın, Takvim Gazetesi, 09.10.2004
Halit Çapın, Takvim Gazetesi, 19.10.2005
Hasan Pulur, Milliyet Gazetesi, 03.10.2002
Hasan Pulur, Milliyet Gazetesi, 16.05.2005
Hürriyet Gazetesi, Ekonomi Sayfası, 13.03.1998
Hürriyet Gazetesi, Spor Sayfası, 22.07.2008
İlknur K. Akman, Sabah Gazetesi, 13.08.2006
İsmail Hakkı, Radikal Gazetesi, 01.09.1998
İsmail Hakkı, Radikal Gazetesi, 11.08.1998
İsmail Hakkı, Radikal Gazetesi, 30.09.1998
İsmail Hakkı, Radikal Gazetesi, 27.10.1998
İsmail Özcan, Milliyet Gazetesi-Yaşam, 10.12.2000
Jülide Ergüder, Hürriyet Gazetesi, 28.06.2000
Kadife Şahin, Milliyet Gazetesi, 14.01.2005
Korkut Göze, Hürriyet Gazetesi, 02.03.1999
Mehmet Barlas, Milliyet Gazetesi, 07.02.2008
Mehmet Şevket Eygi, Milli Gazete, 14.10.2005
Melih Aşık, Milliyet Gazetesi, 20.06.1999
Melike Birgölge, Hürriyet Gazetesi, 26.03.2009
Meral Tamer, Milliyet Gazetesi, 25.03.2000
Metin Ercan, Radikal Gazetesi, 09.03.2005
Mikdat Kadıoğlu, Hürriyet Gazetesi, 27.03.2006
Milliyet Gazetesi, Haber Sayfası, 20.04.1997
Milliyet Gazetesi, Yaşam Sayfası, 12.01.1997
Muharrem Sarıkaya, Sabah Gazetesi, 03.05.2005
Muhsin Bozkurt, Vatan Gazetesi, 23.02.2005
Mustafa Aslan, Yeniçağ Gazetesi, 28.05.2008
Mustafa Bayraktar, Akşam Gazetesi, 27.07.2003
Mustafa Bayraktar, Akşam Gazetesi, 16.08.2003
Mustafa Dolu, Akşam Gazetesi, 03.01.2002
Naci Arkan, Türkiye Gazetesi, 05.02.2009
Necati Doğru, Vatan Gazetesi, 25.05.2006
Necef Uğurlu, Star Gazetesi, 16.08.2004
Nedim Atilla, Akşam Gazetesi, 20.08.2005

Berat Özipek, Star Gazetesi, 26.12.2006
Betül Kotan, Radikal Gazetesi, 25.12.2005
Cazim Gürbüz, Yeniçağ Gazetesi, 03.02.2009
Cüneyt Ülsever, Hürriyet Gazetesi, 26.01.2004
Cüneyt Ülsever, Hürriyet Gazetesi, 06.03.2004
Devrim Sağıroğlu, Hürriyet Gazetesi, 10.05.2004
Eda Sökmen, Radikal Gazetesi, 08.03.2007
Emre Aköz, Sabah Gazetesi, 20.10.2003
Engin Ardıç, Sabah Gazetesi, 20.02.2009
Eray Aytimur, Radikal Gazetesi, 22.11.2008
Erdal Şafak, Sabah Gazetesi, 21.11.2002
Eser Karakaş, Star Gazetesi, 08.10.2008
Fatih Aker, Milliyet Gazetesi, 06.02.2002
Fatoş Karahasan, Milliyet Gazetesi, 12.01.2004
Fehmi Yener, Güneş Gazetesi, 25.05.2002
Fehmi Yener, Tercüman Gazetesi,18.09.2004
Fikret Bila, Milliyet Gazetesi, 19.03.2003
Funda Özkan, Radikal Gazetesi, 07.01.2003
Günay Şimşek, Sabah Gazetesi, 27.07.2004
Güngör Mengi, Vatan Gazetesi, 07.02.2005
Hadi Uluengin, Hürriyet Gazetesi, 04.02.1999
Hakan Dilek, Takvim Gazetesi, 09.08.2008
Hakan Utku, Sabah Gazetesi, 07.02.2007
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 25.07.1999
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 28.03.2001
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 11.05.2001
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 17.11.2002
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 09.02.2003
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 21.07.2004
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 25.09.2004
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 07.12.2004
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 02.02.2005
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 27.02.2005
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 22.11.2005
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 18.05.2006
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 25.05.2007
Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 07.11.2007

Hakkı Devrim, Radikal Gazetesi, 11.01.2007
Halil Özer, Milliyet Gazetesi, 20.11.2003
Halime Gürbüz, Türkiye Gazetesi, 12.03.2009
Halit Çapın, Takvim Gazetesi, 09.10.2004
Halit Çapın, Takvim Gazetesi, 19.10.2005
Hasan Pulur, Milliyet Gazetesi, 03.10.2002
Hasan Pulur, Milliyet Gazetesi, 16.05.2005
Hürriyet Gazetesi, Ekonomi Sayfası, 13.03.1998
Hürriyet Gazetesi, Spor Sayfası, 22.07.2008
İlknur K. Akman, Sabah Gazetesi, 13.08.2006
İsmail Hakkı, Radikal Gazetesi, 01.09.1998
İsmail Hakkı, Radikal Gazetesi, 11.08.1998
İsmail Hakkı, Radikal Gazetesi, 30.09.1998
İsmail Hakkı, Radikal Gazetesi, 27.10.1998
İsmail Özcan, Milliyet Gazetesi-Yaşam, 10.12.2000
Jülide Ergüder, Hürriyet Gazetesi, 28.06.2000
Kadife Şahin, Milliyet Gazetesi, 14.01.2005
Korkut Göze, Hürriyet Gazetesi, 02.03.1999
Mehmet Barlas, Milliyet Gazetesi, 07.02.2008
Mehmet Şevket Eygi, Milli Gazete, 14.10.2005
Melih Aşık, Milliyet Gazetesi, 20.06.1999
Melike Birgölge, Hürriyet Gazetesi, 26.03.2009
Meral Tamer, Milliyet Gazetesi, 25.03.2000
Metin Ercan, Radikal Gazetesi, 09.03.2005
Mikdat Kadıoğlu, Hürriyet Gazetesi, 27.03.2006
Milliyet Gazetesi, Haber Sayfası, 20.04.1997
Milliyet Gazetesi, Yaşam Sayfası, 12.01.1997
Muharrem Sarıkaya, Sabah Gazetesi, 03.05.2005
Muhsin Bozkurt, Vatan Gazetesi, 23.02.2005
Mustafa Aslan, Yeniçağ Gazetesi, 28.05.2008
Mustafa Bayraktar, Akşam Gazetesi, 27.07.2003
Mustafa Bayraktar, Akşam Gazetesi, 16.08.2003
Mustafa Dolu, Akşam Gazetesi, 03.01.2002
Naci Arkan, Türkiye Gazetesi, 05.02.2009
Necati Doğru, Vatan Gazetesi, 25.05.2006
Necef Uğurlu, Star Gazetesi, 16.08.2004
Nedim Atilla, Akşam Gazetesi, 20.08.2005

Neslihan Yavuzcan, Akşam Gazetesi, 02.11.2003
Nilüfer Kas, Hürriyet Gazetesi, 18.06.2004
Okan Can Yantır, Sabah Gazetesi, 13.01.2010
Osman Tanburacı, Akşam Gazetesi, 06.03.2002
Osman Tanburacı, Akşam Gazetesi, 02.12.2002
Özdemir İnce, Hürriyet Gazetesi, 08.04.2001
Pakize Suda, Hürriyet Gazetesi, 13.12.2003
Pakize Suda, Hürriyet Gazetesi, 05.06.2004
Pakize Suda, Hürriyet Gazetesi, 31.01.2005
Perihan Mağden, Radikal Gazetesi, 06.09.2000
Perihan Mağden, Radikal Gazetesi, 09.06.2004
Radikal Gazetesi, Ekonomi Sayfası, 25.05.2003
Radikal Gazetesi, Politika Sayfası, 01.05.2008
Rasim Öztekin, Star Gazetesi, 18.10.2004
Remzi İnanç, Evrensel Gazetesi, 27.07.2008
Reşat Yörük, Milliyet Gazetesi-Ege, 31.01.2005
Saffet Emre Tonguç, Hürriyet Gazetesi, 31.01.2005
Salim Alpaslan, Radikal Gazetesi, 07.01.1998
Savaş Ay, Sabah Gazetesi, 12.03.2004
Sedat Sertoğlu, Sabah Gazetesi, 21.02.2001
Selahattin Duman, Sabah Gazetesi, 22.05.1998
Selahattin Duman, Sabah Gazetesi, 03.01.1999
Selahattin Duman, Sabah Gazetesi, 09.02.1999
Selahattin Duman, Sabah Gazetesi, 04.11.2000
Selahattin Duman, Sabah Gazetesi, 17.12.2000
Selahattin Duman, Sabah Gazetesi, 24.12.2000
Selahattin Duman, Sabah Gazetesi, 31.07.2001
Selahattin Duman, Sabah Gazetesi, 13.11.2001
Selahattin Duman, Vatan Gazetesi, 26.09.2003
Selahattin Duman, Vatan Gazetesi, 13.09.2004
Selahattin Duman, Vatan Gazetesi, 08.10.2004
Selahattin Duman, Vatan Gazetesi, 29.03.2005
Selahattin Duman, Vatan Gazetesi, 07.05.2005
Selahattin Duman, Vatan Gazetesi, 28.10.2006
Selahattin Duman, Vatan Gazetesi, 25.02.2007
Selahattin Duman, Vatan Gazetesi, 09.11.2008
Selahattin Duman, Vatan Gazetesi, 16.11.2008

Selahattin Duman, Vatan Gazetesi, 13.07.2010
Selin Özavcı, Akşam Gazetesi, 03.03.2009
Serda Kıvılcım, Star Gazetesi, 28.10.2004
Serpil İlgün, Evrensel Gazetesi, 15.04.2007
Soner Yalçın, Hürriyet Gazetesi, 18.11.2007
Star Gazetesi, Ekonomi Sayfası, 20.01.2006
Tuğrul Şavkay, Hürriyet Gazetesi, 21.01.2000
Tuğrul Şavkay, Hürriyet Gazetesi, 25.02.2000
Tuncay Özkan, Milliyet Gazetesi, 18.12.2002
Türker Alkan, Radikal Gazetesi, 01.05.1999
Türker Alkan, Radikal Gazetesi, 28.03.2002
Türker Alkan, Radikal Gazetesi
Umur Talu, Milliyet Gazetesi, 05.10.1997
Umur Talu, Milliyet Gazetesi, 05.12.1999
Ümit Bayazoğlu, Akşam Gazetesi, 18.06.2006
Yalçın Bayer, Hürriyet Gazetesi, 24.01.2003
Yalçın Bayer, Hürriyet Gazetesi, 25.03.2007
Yalçın Bayer, Hürriyet Gazetesi, 13.01.2008
Yalçın Peksen, Akşam Gazetesi, 26.05.2001
Yaman Törüner, Akşam Gazetesi, 16.04.2002
Yaman Törüner, Akşam Gazetesi, 24.06.2002
Yaman Törüner, Sabah Gazetesi, 12.08.2002
Yaman Törüner, Milliyet Gazetesi, 17.01.2005
Yaman Törüner, Milliyet Gazetesi, 05.11.2005
Yavuz Donat, Milliyet Gazetesi, 18.09.1997
Yavuz Donat, Sabah Gazetesi, 15.04.2003
Yavuz Donat, Sabah Gazetesi, 15.01.2005
Yavuz Donat, Sabah Gazetesi, 03.05.2007
Yavuz Donat, Sabah Gazetesi, 18.02.2009
Yavuz Donat, Sabah Gazetesi, 21.11.2009
Yılmaz Durmuş, Hürriyet Gazetesi, 04.08.2002
Zülfü Livaneli, Vatan Gazetesi, 19.02.2005
Zülfü Livaneli, Vatan Gazetesi, 14.07.2007

KAYNAKÇA

AHMET VEFİK PAŞA, Atalar Sözü - Müntehabât-ı Durûb-ı Emsâl, (Haz: DUYMAZ, Recep) Gökkubbe Yayınevi, İstanbul 2005

AKSOY, Ömer, Asım, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I-II, İnkılâb Kitabevi, İstanbul 1988

ALBAYRAK, Nurettin, Türkiye Türkçesinde Atasözleri, Kapı Yayınları, İstanbul, 2009

ALP, Demir, Türk Darbımeselleri Yahut Atalar Sözü, İstanbul Tefeyyüz Kitaphanesi, 1933

BOZKURT, İhsan,Türk Atasözlerine Psikolojik Bir Yaklaşım, Kültür Bakanlığı Yayınları/1270

Gençlik ve Halk Kitapları Dizisi/56, Ankara 1991

BÖLGE AĞIZLARINDA ATASÖZLERİ VE DEYİMLER I-II Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dili Kurumu Yayınları 279/331 Ankara 2004

ÇAKICIOĞLU, Erdal,Türk Atasözleri Sözlüğü, Şimşek Yayınları, İstanbul, 2001

ÇOTUKSÖKEN Yusuf, Türkçe Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, Toroslu Kitaplığı, İstanbul, 2004

DİL DERNEĞİ www.dildernegi.org.tr Türkçe Sözlük

ELÇİN Şükrü, Halk Edebiyatına Giriş, Akçağ Yayınları, Ankara

EYÜBOĞLU, E. Kemal, On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler Birinci Kitap, İstanbul 1973

GÖLPINARLI Abdülbâki Tasavvuf'tan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul, 1977

GÖZLER Fethi,H. Örnekleriyle Türkçemizin Büyük Deyimler Sözlüğü İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1983

İZBUDAK, Velet, Atalar Sözü, Devlet Basım Evi, İstanbul 1936

LÜTFİ, Hasan, LÜTFİ, Muzaffer, Türk Atalar Sözü, Hilmi Kütüphanesi, 1928

OY, Aydın, Tarih Boyunca Türk Atasözleri, Baha Matbaası, İstanbul 1972

PARLATIR, İsmail, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I Yargı Yayınevi, Ankara 2008

PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali, Türk Atasözleri Sözlüğü, Arkadaş Yayınevi, Ankara 2002

PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali, Arkadaş Türkçe Sözlük, Arkadaş yayınevi, Ankara, 2004

SAĞLAM, Musa Yaşar, Atasözleri, Ürün Yayınları, Ankara 2004

SARAÇBAŞI, M. Ertuğrul - MİNNETOĞLU, İbrahim, Türk Atasözleri Sözlüğü, Minnetoğlu Yayınları, İstanbul 1982

SARAÇBAŞI, M. Ertuğrul, Damıtılmış Sözler YKY, İstanbul 1999

ŞİNASİ, Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye, (Haz: BEYZADEOĞLU, Süreyya), MEB Yayınları, İstanbul 2003

TAMER Ülkü, Erol Erduran, Büyük Sözler, Remzi Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul, 2002

TAMER Ülkü, Erol Erduran, Güzel Sözler, Remzi Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul, 2001

TDK www.tdk.gov.tr Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, 21 Mayıs 2009 günü Kars'ta düzenlenen II. Uluslararası Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı'nda kullanıma açılmıştır.

TDK www.tdk.gov.tr Büyük Türkçe Sözlük

TDK www.tdk.gov.tr Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü

TDK www.tdk.gov.tr Gramer Terimleri Sözlüğü

TÜLBENTÇİ, Feridun Fazıl, Türk Atasözleri ve Deyimleri, İnkılâb ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1963

TÜRK ATASÖZLERİ VE DEYİMLERİ, 1000 Temel Eser, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971

YURTBAŞI, Metin, Sınıflandırılmış Türk Atasözleri, Özdemir Yayıncılık, Ankara 1994

Türkçemizin İncileri
ATASÖZLERİMİZ
Tanıklı Sözlük

Necmi AKYALÇIN

ISBN 978-605-5472-59-7

eğiten kitap
Kültür M. Dr. Mediha Eldem S.
No.55/7 • Kızılay / Ankara
T 0312 433 0893
F 0312 433 0792
bilgi@egitenkitap.com
www.egitenkitap.com